Ioannis Seldeni

De SYNEDRIIS

Præfecturis Iuridicis

VETERUM EBRÆORUM

Liber Primus.

Prudentius.

Parvorum Speculo non intellecta notamus.
Et datur Occultum per Proxima quærere Verum.

LONDINI,
Typis *Jacobi Fleſher.* Proſtant apud *Cornelium Bee,*
in vic. vulg. voc. **Litle-Britain.**
MDCL.

296
Se 48 des
v.1

PRÆFATIO
seu
Breviusculum
Operis
Rationarium.

8 n 29 141

DUodecimus jam ampliùs agitur annus, quum primò absolveram Libros, Unum & Alterum, *De Synedrio* seu *Consessu Magno Ebræorum*, à parte nobiliori ita tunc denominatos; quos etiam typis, sed non illibentèr interim cunctando, diu est quòd sum pollicitus. In Priore, non modò Senatûs ac Tribunalis illius celeberrimi illustrissimíque Institutio, Principes, Collegæ, Sedes, Migratio, Duratio, id genus reliqua explicabantur, sed prætereà etiam Synedria ac Præfecturæ Juridicæ quæ apud eos fuere sive ante sive post Legem in Sinai datam aliæ. Harum enim cognitio, sicut ad Regiminis totius publici tam circa Sacra quàm Profana in Judaismo Veteri (cujus, ut Parentis Divini, Chri-

 stianismus,

680837

296
Se 48 des
v. 1

PRÆFATIO
seu
Breviusculum
Operis
Rationarium.

8 n 29 141

DUodecimus jam ampliùs agitur annus, quum primò absolveram Libros, Unum & Alterum, *De Synedrio* seu *Consessu Magno Ebræorum*, à parte nobiliori ita tunc denominatos; quos etiam typis, sed non illibentèr interim cunctando, diu est quòd sum pollicitus. In Priore, non modò Senatûs ac Tribunalis illius celeberrimi illustrissimíque Institutio, Principes, Collegæ, Sedes, Migratio, Duratio, id genus reliqua explicabantur, sed prætereà etiam Synedria ac Præfecturæ Juridicæ quæ apud eos fuere sive ante sive post Legem in Sinai datam aliæ. Harum enim cognitio, sicut ad Regiminis totius publici tam circa Sacra quàm Profana in Judaismo Veteri (cujus, ut Parentis Divini, Chri-

Sanhedrin 15 Hp 29 Deuteronom = 2 vols.

 stianismus,

680837

ſtianiſmus, maximè Primitivus, Legitima & Prophetica Proles eſt ac Propago unica, nec in paucis Imitator) rationem ritè capiendam perquam egregiè conducit, ita ad Synedrii illius Magni Naturam & Amplitudinem perſpicaciùs intelligendam apprimè eſt & accommodiſsimè prævia. Poſterior, ſingulare Conſeſſûs illius Magni Imperium ſummámque Juriſdictionis Prærogativam duntaxat complexus eſt. Schedas autem Prioris ex Adverſariis, & cogitationibus, ut in ſcriptis hujuſmodi fieri aſſolet, ſecundis iteratíſque ſæpiùs inter recenſendum auctas indéque plus juſto tumeſcentes dum revolvimus, meritò viſum eſt illum, utpote Poſteriorem ſic mole nimis ſuperantem, in Binos diſſecare, atque adjecto dein, ut antè, Poſteriore illo, Tres, ſub Titulo etiam ſic immutato *De Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Ebræorum*, in lucem emittere. Horum Primus jam ſeorſim prodiens (Secundo & Tertio, ſi Deus volet, propediem ſimul ſecuturis) ex inſtituto primario, juxta capite deſignata primo, Intervallum Temporis occupat, quod Legis dationem antevertit. Atque ex eo etiam, opinor, haudquaquam difficile fuerit elicere dijudicaréque, qualiſnam in uni-

universum obtineret tam circa Sacra quàm Profana, Imperii ac Jurisdictionis Forensis ratio per Bis Mille Quingentos, paulò minùs, à rerum conditu annos (totidem enim ad Legis dationem à creatione effluunt) adeóque tam apud alios Ebræorum nomine antiquiores Dei populos Ecclesiásve, quàm apud Ebræos ipsos. Cæterùm interseruntur heic itidem quandoque Accessiones aliquot Disquisitionésque rei, quæ primariò tractatur, satis è natura sui cognatæ connexæque, licet tempore aliásque haud parùm disjunctæ, eæque ex sequlis recentioribus, etiam ex eis interdum quæ in nostra excurrunt, desumtæ; nec fermè aliter ac si quis de Epochis sive Astronomicis sive Chronologicis vetustissimis ex instituto primario disserens, earum insuper sive usum sive abusum insequentem, seu quomodo mutatæ fuerint perperámve postmodùm intellectæ, simul, nec intempestivè, commonstraret, aut de Aquarum fontibus sive veris sive creditis disquirens, de Amnium etiam Fluentis, Rivulis, Ripis etiam eorum & Alveis, ut de rebus admodùm congeneribus verba itidem faceret. Quale sanè apud scriptores nec infrequens, nec inutile, præsertim

apud

apud eos qui Hexaemeron primùm aut Rerum Principia ex instituto tractantes in citeriora sæpiùs & recentissima inde pendentia se satis appositè diffundunt, tum Philosophi, tum Theologi. Ejusmodi quid maximè heic cernitur ubi de Jurisdictionis omnimodæ ac Judiciorum forensium tam circa Sacra quàm Profana, per Intervallum jam dictum, Effectibus agentes, usitatissimam illam *Excommunicationis Forensis* seu *Consistorianæ ac Interdictionis Sacrorum*, apud Ecclesiasticos, *Pœnam* fusiùs tractatum imus, velut eam cujus Origo ex eodem item Intervallo, quasi ab Jure sive Naturalis sive etiam tunc Divini Præcepto aut instituto aliquo singulari, tam à Romanensibus aliquot quàm à Reformatorum nonnullis enixissimè peti solet, perinde fermè ac si Originem illam in Primorum parentum creationi velut Coæquævis recensendam velint. Nimirùm ejus Historiam, Jus, Species, Originem veram, Effectus, tum veros tum creditos, ceteràsque appendices ex Antiquitate intimâ etiam in Tempora nostra ita amplitèr ex re nata contexuimus ut è Sedecim quæ sunt Libri hujus Capitibus, Septem integra eáque reliquis prolixiora, etiam & Paginarum Bessem implentia,

implentia, in eam ſolummodò inſumantur. Id quod potiſsimùm ideo heic præſtitum eſt, ut Anteriorum Seculorum Scita, Sententiæ, ac Vera Rationum Momenta circa eam diverſimodè recepta adhiberíque ſolita, diligentiùs ac modo hactenus, opinor, intentato, unico quaſi in ſchemate aut ut tabulâ ſimul in unicâ exhiberentur, adeóque Lux inde genuina, defæcatior, clariórque affulgeret Quæſtioni illi Illuſtri Graviſsimæque de Jure ipſo quo fundetur Excommunicandi Poteſtas illa ac Interdictio Forenſis ſeu Conſiſtoriana, cum ſolennibus illis, in Satisfactionem, Pegmatis, Scenis, aliiſque pro libitu admodùm variantibus ſpectaculis Publicæ Pœnitentiæ, quæ interim num Vera fuerit an prorſus Simulata, Mortalium nemo potis eſt magis dignoſcere quàm Cordis penetralia ſcire. Alii *Jure Divino etiamnum olímque obtinente* (id eſt Juris illius Præceptis ſeu Inſtitutis aliquibus ſingularibus) Poteſtatem *illam fundari* pluribus contendunt, munúſque eſſe ſingulare, in gubernandis eis quæ ſunt in *Ordine ad Sacra & Spiritualia*, cœlitùs Ordini Eccleſiaſtico ejúſve partibus aliquot tributum. Regni ſcilicet Chriſti, Cœlorum, Dei, in Terris, eam eſſe Gladium Spiritualem ſic

Forenſem ſeu ſummum Coercendi inſtrumentum volunt, Ordiníque illi ſic vicariam competere, ſed à Deo ipſo derivatam, Poteſtatem eodem, in Foro ſeu Conſiſtorio ſuo, pro libitu utendi; tametſi interim Regni illius, in Federe novo toties memorati Notiones aliæ omninò ſint & à Forenſis poteſtatis ſeu Gladii ejuſmodi uſu longiſsimè diſsitæ; ídque ex teſtimoniis expreſsiſsimis omníque exceptione majoribus, tam S. ipſius Lucæ[a] in Oratione Dominicâ (juxta exemplaria ejus quæ circa annos abhinc mille trecentos in Eccleſia reciperentur; utcunque poſtmodum ex Matthæo mutata fuerint) quàm Patrum vetuſtiſsimorum qui Primarii ſunt et Maximi Chriſtianæ Excommunicandi poteſtatis & Teſtes & Aſſertores[b], ut alios prætream. Sententia verò jam dicta *de Jure Divino* autores habet non paucos tum Romanenſium & Epiſcopalium nec Romanenſium, tum Presbyteralium, qui præ reliquis multò adſeverantiùs acriúſque in rem ſuam heic pertendere ſolent, in poteſtatem hac de re Papalem Epiſcopalémque in uſu variatim, ut plurimum, receptam arrogatámque pariter pro more invecti, ſed interim Utranque tum quaſi Fruſtulatim ſibi ſuiſve erciſcundam providè con-

[a] *Vide Luc. 11. 2. apud Gregor. Nyſſen. in Orat. Dominic. Luc. 17. 21. Euthymium in Panoplia tit. 2. & 12.*

[b] *Tertullian. de Oratione cap. 5. Cyprian. Serm. de Oratione, Chryſoſtom. Theophylact. &c. ad Matth. 6.*

concîdentes tum immane quantum, juxta ea quæ Ordini ſuo fidentiùs ſic attribuunt, planè exſuperantes. Neque illud neſcire poteſt quiſquam niſi cui poteſtas iſta utraque horúmque ſcita ignorantur. Ita iſti, ex quolibet dictorum genere, circa alia plerunque impenſiùs invicem diſſidentes, pro Ordinis quique ſui veluti Diana ſeu quaſi Lapide, inſtar toties pertentati Philoſophici, Theologico, eadem ipſa Sermonis Sacri vocabula paritèr in rem ſuam torquentes concertant, & dum Regnum Seculi Futuri, quod ſperamus omnes, tam aliis quàm ſibi indulgentiùs ſpondent, Præſentis interea ſeculi Regnum Conſiſtorianum, veluti δοκητὸς ſeu *divinitùs* ſibi ſuiſve ſolùm *elapſum*, in anteceſſum ſatagendo præſtruunt; ne ſcilicet ullibi, aut ſaltem in Terris, Regno careant ipſi ſuíve. Alii autem ex adverſo ſunt, in quolibet dictorum genere, qui licet ſummâ cum reverentiâ Functionem Ordinis illius ſimplicem ſeu quæ Juriſdictione careat, ut Sacram, tuendam venerandámque exiſtiment, Pœnam nihilominùs illam Forenſem Interdictionémque quæ cum Imperio ac Juriſdictione ſic exerceri ſolita eſt, *non Jure* ſic *Divino*, ſed *Invento* tantùm *Humano* ſubniti, nec Origine

aliâ, existimant. Id est reverà non aliter primò introductam esse atque Exilium, Aquæ & Ignis interdictionem, Deportationem, Carcerem, Flagella, aliásve Pœnas ejusmodi Forenses aut quæ Forensium sint imitatrices, quas, pro arbitrio undiquaque Humano, præstitui, retineri, aboleri, revocari, temperari, augeri, minuíve, in more est sempérque fuit erítque; Usum intereà ejusdem sæpiùs in Regimine Christiano variatim persalubrem esse utilémque neutiquam denegantes. Jam verò, Gladius ille, ut orbis seu circulus maximus minores, Censuras universas ecclesiasticas dici solitas reliquas Ordiníque illius imperii rationem integram intra sui vim continet, quemadmodum item Gladius Temporalis, sic dici solitus, universa ad Principes Potestatésque summas alias spectantia coercendi genera, intra vim sui. Inermis enim & evanida est Jurisdictio quælibet sine Gladio alióve aliquo imperii instrumento illum supplente quo Juri inobsequentes coerceantur. Si igitur Sententia Prior heic sit amplexanda, planè citra controversiam, Ordinis Ecclesiastici, quale dictum est, Regnum Vicarium *circa Sacra* seu *in Ordine ad Spiritualia* (cujus immensitatis artificiosæ termi-

terminus fortè nullibi cernitur) ubicunque viget Chriſtianiſmus, ultrò ſubeundum eſt, idque tam à Principibus Summíſque aliis Poteſtatibus quàm Subditis. Adeóque Duplex ſic erit ſeu Bifurcatum ubilibet in Chriſtianiſmo Regnum ſeu Imperium agnoſcendum; *Politicum* ſeu *Magiſtratuum*, ut appellitari amat, & *Eccleſiaſticum* ab illo prorſus ſic diſtinctum, quaſi Binos quis fingeret Soles, quorum alter Dierum Luci Calori & Umbræ, alter Horis & Minutiis præeſſet, aut plures in eodem corpore humano admitteret Animas, quod ab aliquibus receptum, ab aliis pro Hæreſi fugienda habitum. Sed & Imperii illius Duplicis Caput ſeu Cornu alterum ut alteri haud parùm antiſtet neceſſe eſt, non alitèr atque alia, quæ ex Jure ſic naſci Divino creduntur, potiora, nec immeritò, habentur eis quæ ex Humano, cui nefas eſt, Divino ullatenus reluctari; unde etiam Summum eſſe deſinet quod ſic fiet Inferius. Nam etiam ſunt qui Eccleſiaſticum heic Soli, Politicum Lunæ comparandum inculcant. Et ſanè habebitur ita Imperium ſeu *Jus Majeſtatis* (ut ſuum heic vocari volunt aliqui) Alterum, cui ii, qui in Divinum ſe ſic evectos prædicant, inſiſten-

tes, Alterum illud ſeu Politicum faciliùs concutere & loco pro re nata dimovere queant; quale, in Archimedeo illo, dictum olim de Tellure. Cæterùm ſi Sententia Poſterior, ut vera, obtinere debeat, quæ certè vetuſtiſsima eſt atque in Chriſtianis rebuſpublicis regundis haud parum recepta (ut inferiùs oſtenditur) nec ſine temeritate & ignorantiâ ſummâ, aut ſaltem diſsimulatione nimiâ, ne quid gravius dicam, V. Cl. doctiſsimóque *Thomæ Eraſto* velut autori ejus primo atque ut novitia à nonnullis tribuitur; certè manifeſtò ſatis inde conſecuturum videtur, tum perquam impium eſſe Prioris obtentum (nam velut Majeſtatis Divinæ Læſæ crimen eſt, Deo ut legiſlatori ea quæ excogitantur ab Hominibus ſic aſsignare) tum Unicum aut eſſe aut Jure optimo, nec obſtante Divino, eſſe poſſe ubique in Chriſtianiſmo Imperii & Juriſdictionis tam circa Sacra quàm Profana Genus, quod velut ab unico Fonte, Angulo, Origine, id eſt Humano, eorum qui in Regimine publico diverſimodè rebus præfuerint, Inſtituto manarit, adeóque Gladium Unicum (qui tam Capulo etiam & Vaginâ quàm Acie & Mucrone coercere in cauſis poſsit omnimodis) nec cum Eccleſiaſtico

ſtico alióve aliter implicandum quàm Principibus ſummíſque Poteſtatibus ex Jure quo gubernant Humano in *Ordine ad Pacem Chriſtianiſmi ſui publicam*, & ſicut in Rebus Civilibus, Militaribus, Nauticis, Mercatoriis, ita in Eccleſiaſticis ſic dictis, quantum ad Juriſdictionem à ſe derivandam, viſum fuerit. Demtò enim aut non admiſſo Jure illo Gladii Spiritualis Forenſis Divino, univerſa Imperii ac Juriſdictionis inde obtenſæ vis, ut ſimul corruat, neceſſum eſt,

Ut[a] *Medium ſi quis vellat de fornice Saxum*
Incumbunt cui cuncta ſimul, devexa ſequentur
Cætera, communémque trahent è vertice lapſum,

[a] *Auſonius de ratione Libræ.*

ſeu ut Vara ſequitur Vibiam. E monimentis igitur, Scitis, Diſciplinâ, Uſu, Veterum Recentiorúmque, id eſt, præter Sacrum Sermonem ipſum, tam *Karæorum* quàm *Talmudicorum* (unde item dijudicari facilè poſsit de Excommunicationis in Synedriis, quæ libris in ſequentibus tractantur, Judaicis alitérque in Judaiſmo adhibitæ, Uſu ac Jure, à quo in Chriſtianiſmum illa primò recepta eſt) uti & per omnia ſecula *Chriſtianorum*, maximè ex eorum Profeſsione in rebus Eccleſiaſticis gerundis Publicâ, Ea quæ ad Rem, tanti in Chriſtianiſmi

mi Regimine momenti, dilucidandam definiendámque ſunt apprimè conducibilia, operoſiùs heic, nec planè extra ſuum locum, congeſsimus. Conſequentia ac Concomitantia aliquot, non contemnenda, haud ita diſsimilitèr, licet multò breviùs, ſubinde interſperſa ſunt, quæ intuenti obvia ſatis habentur in Capitum Lemmatis ſatis etiam Indicis heic vicem ſupplentibus. Omnia liberrimè præſtitimus, haud omninò Partium, nedum Novandi, Studiis ducti, ſed ex amore ſyncero Vetuſtatem, quæ huc ſpectet, Simpliciorem ac Veritatem de hiſce Originariam & Genuinam ſolicitiùs indagandi, faciéſque earum ſæpe nimis fucatas hallucinationibúſque fœdè inquinatas nudandi detergendíque. Chriſtianis, quotquot execrandâ Hypocriſis larvâ, pernicioſo Ambitionis ſuæ & procacis faſtuoſíque aliorum Magiſterii Faſcino, ac demùm ſegni Oſcitantium Stupore feliciùs cordatiúſque vacaverint, judicio ſuo liberè utentes, Operam integram ſatis gratam fore, non ſperare nequimus. De Reliquis, aut nihil morandum, aut ab illis ad iſtos erit jure ſemper appellandum.

Ex ædibus Carmeliticis,
Londini, Octobris Juliani 16. 1650.

Capitum

Capitum Lemmata.

Cap. I.

Summaria Operis Designatio. De Synedriis *seu Praefecturis* Juridicis *Veterum* Ebræorum, *quoties* sui *Satis essent* juris, *ante Legis in Sinai dationem, consideratio generalis.* Pag. 1

Cap. II.

De Jure *ejúsque Capitibus secundum quæ Praefecturæ tum* veterum, *in seculis jam dictis,* Ebræorum *tum Aliorum* Jus Naturale *servantium, sive coævorum sive vetustiorum, judicarent aut judicare saltem deberent.* p. 7

Cap. III.

De Personarum *quæ secundùm jura jam dicta, per intervallum heic tractatum, regerentur,* Discrimine; Ebræorum *Originariorum,* Proselytorum domicilii, *ac* Proselytorum Justitiæ. *Et tam de* Baptismo *quàm* Circumcisione *tum ad* Originarios *tum ad peregrinos seu* Proselytos *in fœdus receptos, ut Initiationis Juribus seu Sacramentis, tunc attinentibus. Quomodo item Binis hisce acceßerit demum Tertium, velut* Confirmationis. *Et de* Baptismo in Nube & Mari *apud Apostolum ad Corinthios.* p. 19

Cap. IV.

De Ratione & Modo Agendi, Excipiendi, Judicandi, *in Praefecturis hujus intervalli,* Generali; *maximè quà tum* Divini *tum* Humani *Juris tum* Personarum Discriminis *Scientiæ in negotio quolibet forensi usus esset necessarius.* p. 47

CAP. V.

De Actionum & Judiciorum *in Præfecturis Intervalli jam dicti juridicis*, Effectu, *adeóque de* Pœnis forenſibus *ad facinoroſos atque inobedientes coercendos, tam* Divinitùs *præſtitutis quàm* ab Hominibus *introductis. Et de* Jure Gladii. p.61

CAP. VI.

Pœnam Cerith *ſeu* Exciſionem *aut* Exterminium, cutting off *nobis vulgò appellatam, quæ in Edictis Divinis de* Circumciſione *& de* Fermento *intra hebdomadem Paſchalem* non comedendo, *in hoc quod tractatur intervallo, præſcripta eſt*, Forenſem apud Homines *non fuiſſe nec in* Judiciorum Humanorum Effectu *obtinuiſſe locum, unanimes tradunt Ebræi, eámque ſolummodò divinitùs fuiſſe expectandam. Obiter de* Juriſdictione *Præfecturarum Juridicarum circa* Circumciſionem *aliáque tunc* Sacra. p.82

CAP. VII.

Vt Excommunicationis Pœna, *quatenus ejuſdem origo etiam ab hujus intervalli Jure à nonnullis peti ſolet, vitè ſatis dignoſcatur, præmittitur de ejuſdem, apud* Ebræos *veteres*, Effectibus, Formulis, Speciebus *ſeu* Gradibus, Jure, Uſu, *ac* Abſolutione, *Synopſis hiſtorica, nec ſolum è* Talmudicis *ſed & partim è* Karæis *deſumta. De* Excommunicatione *apud eos* per Inſomnium. *Item de vocibus* Excommunicat *&* Excommunicat thing *in verſionibus ſuperioris ſeculi apud nos publicis utriuſque Teſtamenti uſurpatis aliiſque congeneribus. Et utrum juxta* Ebræorum *morem* Excommunicato, Templi ingreſſu *&* ſacrificiorum uſu *interdiceretur.* p.104

CAP.

Cap. VIII.

De Excommunicationis (*cujus origo Intervallo huic Legis in Sinai dationem antevertenti, ut dictum est, tribuitur*) Usu, Jure, Effectu, *reliquisque appendicibus, in* Christianismo Primitivo *per* Apostolorum *tempora. Illam haud omninò diversam videri ab ea quæ* Judæis *tunc aliis atque antè* (*juxta superiori in Capite descripta*) *in* Usu; *ratione* Causarum, *pro persuasionum discrimine, singulari semper habitâ. Tam ex* Jure Cæsareo, *subinde saltem, quàm* Judaico *fuisse tunc publicè legitimam. Tum* Juris *tum* Nominis Judæorum & Christianorum *per tempus illud* Communio. *De* Christiani *nominis ortu.* Claudii *Augusti edictum* Apostolis *coævum, quo* Utrisque, *sub nomine* Judæorum, *moribus Judaicis, adeóque* Excommunicatione, *per Orbem Romanum uti indultum est. De Christianorum tunc* confœderata *inter se* disciplina, *tempore* Persecutionum. Anathema, Maranatha, Traditio Satanæ. *Alia in Epistolis Canonicis de* Excommunicatione *sumi solita. Num à* Sacris Christianis *Excommunicatus tunc* arcendus. Judas *proditor, in ipsa* Cœnæ Dominicæ institutione, *ejusdem particeps; saltem* Communione *non* interdictus. p. 202

Cap. IX.

Excommunicationis, *post Apostolorum tempora, in* Christianismo *nondum cum summo, in Regimine, imperio conjuncto, seuante* Constantinum *Magnum, per* Orientem & Occidentem, Usus, Effectus, Jus. *Quomodo & quando tum* Effectus *tum* Usus, *ab eo qui* Judaicæ *erat, discrepare atque variatim alius esse inciperet.* Gladius spiritualis *unde dictus.* Pœnitentia & Absolutio. Vestigia, *per* Tertulliani & Cypriani *tempora,* Usus Judaici, *quo cuilibet alium* Excommunicare *fas erat,* &

Triumviris quibuſcunque adſcitis, Abſolvere. Martyrum Pax *Excommunicatis data*. Claves Regni Cœlorum, Dic Eccleſiæ, Sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, Ligandi & Solvendi *Poteſtas ad Excommunicandi jus firmandum jam trahi cœperunt. De eis* conſideratio breviuſcula. Confederata *etiam per illa tempora* Chriſtianorum diſciplina *quâ Excommunicandi jus ſubnixum. An* Excommunicatio *tunc eſſet* actus imperii *ſeu* Juriſdictionis. p. 255

CAP. X.

Vſus Excommunicationis (*cujus* Juris initia *intervallo Legiſlationem in Sinai amevertente à nonnullis, ut dictum eſt, tribuuntur*) *in* Chriſtianiſmo *poſtquam is cum* ſumma *in Regimine publico* poteſtate *ſeu* Majeſtate Imperatoria *conjunctus eſt*. Formulæ, Subjecta *ejuſdem, &* Perſonæ *Excommunicantes. Hæ olim non* ſolùm ordinis Eccleſiaſtici. Effectus *tum Verus tum Creditus. De* Jure *quo fundari eam volunt Scriptores. Alii* Divino, *alii* Humano. *Ampliſſima juriſdictio, adeóque* pœnæ hujus *inter alias* adhibendæ poteſtas libera, *Epiſcopis indulta à* Conſtantino Magno, *quæ poſtmodùm* variatim ab Imperatoribus temperata. Pontificis Maximi *in* Conſtantino *reliquíſque, uſque in* Gratianum, *Imperatoribus* Chriſtianis *Titulus & Dignitas*. Jus *huc ſpectans* Cæſareum *& vetus & Recentius*; aliorum *item* Regnorum *&* Rerumpublicarum Chriſtianarum *ſeu* Eccleſiarum (*quà* Cœtus fidelium, *publico Jure Conſtituti, eo nomine denotantur*) integrarum; *in quibus pro* ſummarum Poteſtatum arbitrio, Excommunicationis *&* Uſus *&* Effectus *admiſſus. Excommunicatus ad* Principis ſummi communionem *ſeu* menſam *ab ipſo admiſſus, pro rite ſatis* Abſoluto *olim habitus. Sententiæ de Pœnæ hujus* Jure *&* initiis *variæ. Etiam è veteri* Paga-

Paganismi usu *petunt nonnulli, iique doctissimi. De* Thomæ Erasti *hac dere Thesium editione.* p 302

CAP. XI.

Rationes *atque* Argumenta *quibus* Excommunicationis *Forensis* Jus *ex ipso* Juris Naturalis, *seu, ante legem in Sinai datam,* Divini *fonte à scriptoribus aliquot elici solet, perpenduntur. In Hæresim* Adamitarum, *spurcam illam quidem sed pervetustam, receptum esse* Excommunicationis usum, *velut in* Paradiso *institutum. Inde etiam in aliorum aliquot sententias. De* Excommunicatione Adæ & Pœnitentia *ejus per annos* 130, *apud Talmudicos. De* Caino *qui ob fratricidium dicitur* Excommunicatus. *Traditio Rabbinica de* חרם *seu* Anathemate *à* Josephi *fratribus, cum illum vend dissent, in seipsos, ne quod fecerant,* Jacobo *indicaretur, denuntiato. Commenta* Mahumedanorum *de Tempore per quod mansit* Adam *in Paradiso & de Loco in quem ejectus est, seu Monte ac Insula Indica* Sarandib *dicta. Nec in Adæ expulsione, nec in Caini exilio nec in* Anathematismis *Intervallo, quod heic primariò tractatur, tributis aliquot (licet etiam ipsi fidem mererentur)* Excommunicationis *propriè sumtæ vel Figura vel Proportio reperitur.* Cerith *seu* Exscissionem *Incircumcisi aliorúmve postmodum sub Lege,* Excommunicationem, *quâ de quæritur, non ullatenùs fuisse. Et demùm, tametsi in vetustioribus illis exemplis ipsa Pœna hæc omninò haberetur, nihil inde sequi quod ad* Jus *heic adstruendum, quale volunt aut saltem libentissimè obtendunt non pauci,* Divinum *ullatenùs conducat.* p.439

CAP. XII.

Præcipuorum aliquot ex eis quæ Capite Septimo de Excommunicatione Judaica *dicta sunt* Recensio breviuscula,

cula, *non ſine* Obſervationibus *nonnullis* congeneribus *adjectis. Inde* (*juxta methodum ibi propoſitam*) *Summatim oſtenditur*, Eccleſiæ *ſeu* Synagogæ *totius* Judaicæ Judicium *ſemper fuiſſe*, *Inſtituto aliquo Divino*, *nec* ſub Lege *nec* ante ejuſdem in Sinai dationem, Excommunicationis Jus *aut* Uſum *fundari*. Confeſſionis *ſolennis & annuæ ac* Precum *ad* Remiſſionem *à Numine impetrandam ſpecimen*, *ex* Judæorum *Ritualibus tum editis tum MS. perinſigne*, *in quo*, Pœnis *quæ ex Lege ſacra ſeu* Jure *aliquo* Divino inſtituuntur, *enumeratis*, *inter eas locum nunquam habuit* Excommunicatio *ullum*. Excommunicati *apud eos* nomine *interdicebatur* Sacrorum Publicorum uſu *nemo*; *licèt* Apoſtatæ *ex Legis Sacræ ſenſu*, *non* Excommunicationis *alicujus forenſis*, *vi*, Paſchate *arcerentur*. *De* Confeſſionis *&* Pœnitentiæ *coram* Hominum *aliquo* Ordine, *Spectaculis* (*quæ in Effectibus Excommunicationis*) Mahumedanæ *Theologiæ ſcita*. p.462

Cap. XIII.

Præcipuorum item aliquot per Capita Octavum, Nonum & Decimum de Excommunicatione *inter* Chriſtianos *fuſiùs cogeſtorum*, Recenſio breviuſcula, *cum congeneribus aliquot adjectis*; *unde Quid per anteriora ſecula etiam* ab *ipſis* temporibus Apoſtolicis, *uſque in* noſtra, *de* Jure *ſeu* Inſtituto *circa hanc rem* Divino Maximè *&* Publicè *à Chriſtianis Exiſtimatum fuerit Receptúmque*, *juxta methodum ſuperiùs initam*, *faciliùs dignoſci queat*. *Primò*, *per* Centuriam Chriſtianiſmi primam *aut circiter*, *in qua* Aquilam Ponticum à Diſcipulis *excommunicatum eſſe traditur*. *Secundò*, *per* ſecula *quæ ſequuntur* uſque in Conſtantinum Magnum, *ubi de Acceſſione variâ Excommunicationi* Judaicæ, *tunc pro Humano arbitrio*, *facta inter* Chriſtianos. Paulus Samoſatenſis *etiam ab* Aureliano Auguſto, *ſeu* Imperatore

tore non Christiano, *ex Episcoporum persuasione, planè excommunicabatur. Tertiò, per secula à* Constantino Magno *usque in hæc* nostra. *Et demùm utrum Sententia illa* Excommunicationem forensem *seu* Consistorianam Humanum esse inventum, nec Jure Præceptivo *seu* Instituto Divino subniti, *nomine* Erroris *seu* Dogmatis Erastiani, *seu ut interdum etiam* Hæresis Erastianæ *cum ratione ac meritò indigitetur; & num in* Anglia Dogma *illud his temporibus* repullulasse, *ut à scriptoribus aliquot, rectè dicatur.* p 489

Cap. XIV.

De Judicum *per Intervallum illud Legis in Sinai dationem antevertens,* Qualitate & Dignitatis titulo singulari. *Ex more* Fœminas *Judiciis non fuisse præficiendas. Ea de re* Jura Cæsarea, Canonica, *alia. De Nomine ac Titulo* זקנים *seu* Presbyterorum & Seniorum *tunc eminentioribus, adeóque Præfectis Juridicis, tributo. Ejusdem Tituli eíque omnino aliis in linguis Synonymorum* Consideratio & Narratio Historica *heic inchoata adumbratáque quæ libro Secundo, ut loco magis idoneo, absolvitur.* Γερουσία, Presbyterium, Synedrium, Presbyterorum & Presbyterii *nominum, uti &* Manuum Impositionis, *in Christianismum, è Judaismo Veteri Ecclesiasticum deductio. Quidnam* Χειροτονεῖν *in Novi fœderis lingua. Amplissimus, diffusissimus, vetustissimus,* Presbyterii & *Synonymorum ejus apud plerasque, si non omnes, gentes usus ad* Dignitates *ac* munera conspicua *perquam variatim & multiplicitèr in* Paganismo, *etiam* Mahumedismo, & Christianismo Politico *designanda. De* Senioribus & Suffetibus Pœnorum *Veterum qui è* Phœnicia *in* Africam *migrarunt.* Persarum Γερασποι. *Item* Δημογέροντες, Archigerontes, Γέροντες, الشيوخ, *eodem sensu apud alios* Orientis *populos,*

populos, ut in Occidente Aldermen, Seniores, Seigneurs, *ac similes inde propagatæ voces reliquæ.* p.544

CAP. XV.

Judicem unicum, *ex Jure Noachidarum, ſuffeciſſe. De Judicum* Sodomæ *Numero, cui præfuiſſe* Lotum, *habetur in Traditionibus Ebraicis. Numerus eorum à quibus ex* Jethronis *Moſis ſoceri conſilio populus regeretur. De* שטרים Shoterim (*qui* γραμματοεισαγωγεῖς *Græcis dicti*) *in* Judicum *illorum* miniſterium *conſtitutis.* Kinitæ. *Temerè nimis à nonnullis* Judices *forenſes, eorúmque numerum* Septuagenarium *tempori quo in* Ægypto *& in* Deſerto *ante legis dationem agebant* Ebræi, *aſſignatum. Ex ſolo* Presbyteri *ſeu* Presbyterii *nomine, nec* Singulari *cuiquam nec* Conſiſtorio *alicui* Juriſdictionem *aliquam* forenſem, *apud Ebræos, unquam competiiſſe.* p.608

CAP. XVI.

De Conſtitutione Judicum, *per intervallum jam tractatum, &* Poteſtate *eorum* indè pendente; *maximè* Præfecturarum juridicarum *ex* Jethronis *conſilio à* Moſe *inſtitutarum. Quomodo* cauſæ difficiliores, *& qualeſnam illæ, ad* Moſem *deducendæ. Et de* jure *tunc* Appellandi. *Vtrum tunc temporis* Imperium *aut* Juriſdictio, circa Sacra, *aliqua apud* Ebræos *exerceretur,* autoritate *aliqua* Sacerdotali, *ut, à* Regia, *ſeu* Politica, *diſtincta. De* Sacerdotii, Primogenituræ, Patriarcharum, Regum, *quantum ad eam rem, per intervallum illud* Jure. p.630

DE

DE SYNEDRIIS ET *PRÆFECTURIS JURIDICIS* Veterum Ebræorum.

Liber Primus.

CAP. I.

Summaria Operis Deſignatio. *De* Synedriis *ſeu Præfecturis* Juridicis *Veterum* Ebræorum, *quoties* ſui *Satis eſſent* juris, *ante Legis in Sinai dationem, conſideratio generalis.*

TRibunalia veterum Ebræorum & quæ fuere ipſis Præfecturæ juridicæ, Cauſis Rebúſque tam Publicis quàm Privatis, tam Sacris quàm Profanis, id eſt, omnimodis, diſcutiendis definiendiſque præſtitutæ (quæ univerſæ, ſive ex Collegarum ſive ex Conſiliariorum Miniſtrorúmve aliorum adſeſſura aut conventu, SYNEDRIORUM

ORUM seu Confessuum ac Consistoriorum nomine aut indigitari solent aut ritè satis significantur) Intervallo considerantur in Duplici. Alterum est quod Legis sacræ in Sinai dationem antevertit. Alterum quod eam subsequitur. Populus item ipse bifariam considerandus. Aut quà sui juris interdum ita fuit mansítque ut aliud præter Ebraicum Suique generis ac persuasionis Hominum non agnosceret sibi imperium, aut quà imperio ejusmodi subinde etiam subierat. Prioris hcic populi notionis Intervallo in priori (quo de primò agendum) exempla habentur in Abrahæ & Loti regnis [a] & quæ fuerint ejusmodi Ebræorum aliis ante migrationem in Ægyptum, utì etiam in tempore illo quinquaginta dierum post Egressum seu exutam Pharaonis tyrannidem. Nam sub id tempus [b] Lex data est in Sinai. Notionis populi posterioris sunt exempla hoc itidem per intervallum in peregrinationibus eorum Ægyptiacis aliísque aliquot in alienas terras migrationibus præeuntibus. Dum sui tunc juris ita erant, pauciſſima sanè in sacris literis expressim habentur unde particularis aliqua Judiciorum, Tribunalium, Synedriorum eorum Ratio aut Formula satis elici possit. Nonnulla tamen illuc facientia inibi supersunt. Judæ sententia vicomburii [c] in Thamarem huc spectat. Et juridica Mosis præfectura post egressum ex Ægypto, atque ante legem datam in Sinai, manifestò satis intelligitur ex ejusdem imperio forensi aliquandiu singulari sólóque continuato post legis dationem, qua de re utì de aliis huc particulatim attinentibus plura inferiùs. Utrùm autem Præfecturæ fuerint illis tunc temporis Juridicæ, tametsi nulla omnino restarent earundem in sacris literis alibive vestigia, non magis esset dubitandum, quàm utrùm in societatem vitæ Civilem

[a] *Genes.* 13. & 14.

[b] *Exod.* 19. 1. Seder olam Rabba *cap.* 5. *Hieronymus Epist.* 127. *ad Fabiolam mansione* 12. *Augustin. lib.* 2. *super Exod. quæst.* 70.

[c] *Genes.* 38. 24.

lem coaleſcerent tunc ipſi atque animalia, ut genus humanum reliquum, eſſent politica, rectéque ac honeſtè, pro ſeculi perſuaſione, vivendi rationem omninò inirent, atque ut Dubia, Lites, Controverſiæ cum effectu civili, id eſt judiciorum executione dirimerentur, ſcelera ac delicta cohiberentur, adeóque in officiis contineretur quiſque ſuis curarent. Et fruſtrà planè ratio ejuſmodi ubique in politiis habetur, fruſtrà jam dicta curatum itur niſi præfecturæ inſtituantur juridicæ, ſive plures ſive unica, è quarum tum judicio ac deciſione, tum imperio ac regimine controverſia quælibet, lis, & actio ita pendeat ut vocatione in jus adhibitâ, ſententia latâ, ſuo cuique tributo, aut ſaltem diſtributione atque aſſignatione ejuſmodi per injuſtitiam juris facie, ut fieri nimis amat, indutam obtenſa, inobedientes coerceantur. Nec coercitio ejuſmodi legitimè adhibita aliud fermè eſt quàm ſuprema ac potentiſſima velut animæ Regiminis tum in Pace tum in Bello facultatis operatio, citra quam nihil extra ſingularum Conſcientiarum utcunque depravatarum ſcrinia habetur, unde ad officia præſtanda adeóque ſocietatem initam tuendam invicem homines inter ſe adigantur. Et fruſtrà planè in ratione civili adhiberetur Numerus, Menſura, Pondus (quæ jura ipſa in contractibus imitantur) niſi etiam præſtituerentur qui de controverſiis, litibus, dubiis circa ea oriri ſolitis cum imperio cognoſcerent. Eoſque quidem interdum ſive prætermitti omninò ſive interturbari officia regiménque ſcimus, ut nec Rex habeatur nec Magiſtratus qui coerceat aut cum imperio judicet, adeóque illud quiſque faciat quod ſibi [a] oculiſve ſuis ſeorſim rectum videatur. Sed hoc calamitas eſt ingens ſocietatis legitimæ ſive planè neglectæ ſive miſerè nimis ſolu-

[a] *Judic.* 17. 6. & 18. 1.

tæ. Atque extra ejuſmodi infortunium per omnia ſecula, omnes per gentes, præfectuæ adhibitæ ſunt juridicæ ſeu Perſonæ aliquot conſtitutæ admiſſæque, à quibus id quod pro jure receptum fuerit ritè adminiſtraretur. Accedit etiam, juxta avitas Ebræorum ipſorum ſententias, eáſque receptiſſimas inter juris Naturalis ſeu Divini (quod ut [a] primordiale primis parentibus inditum ad eorum poſteros naturaliter, id eſt ab ſummo ipſo Naturæ autore, tranſmiſſum eſt cordibúſque eorum inſcriptum) capitula haberi unum de Regimine publico [b] ſeu על הדינים *de Judiciis*, id eſt, de Judicibus præfecturíſve forenſibus, ubicunque Societas hominum ſui ſatis juris coaluerit, conſtituendis, quæ de reliquis juris ejuſdem ejúſque ex Humano appendicibus ſententiam etiam cum imperio exequendam quoties opus eſſet pronuntiarent. De Capitulis illis juris Naturalis nos fuſè ex Ebræorum commentariis egimus in libris de Jure Naturali ac Gentium. Alii non pauci item obiter. Et de eis quà huc ſummatim ſpectant ſtatim plura dicemus. Ebræis autem ſuis hoc plane conſonus eſt Paulus in notiſſimo illo effato, [c] *Non eſt* ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τῦ θεῦ τεταγμέναι εἰσὶν *Poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt Poteſtates, à Deo ordinatæ ſunt*, unde ipſam poteſtatem τὴν ἀρχόντων ſeu *Principum*, *præfectorum* ac *Magiſtratuum* adeóque Judicum expreſſim appellat τὴν τῦ θεῦ διαταγὴν, *Dei Ordinationem* ſeu *Conſtitutionem*, ipſóſque διακόνες καὶ λειτουργὸς τῦ θεῦ *Diaconos* & *Miniſtros Dei*; quæ omnia & de Jure gladii ſeu poteſtate ſuprema regendi ibi reliqua tam ad generis humani ſeu gentium (nam ad Romanos ſcribit) quàm Ebræorum regimen attinentia indicant mentem Apoſtoli fuiſſe etiam ex præcepto univerſali ſeu naturali generíque humano communi à numine dato

τὰς

[a] *Tertullian. adverſ. Judæos cap. 2.*

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap. 4. fol. 56 a. Maimonid. titulo* Melakim *cap 9. & videſis lib. 1. cap. 10. & lib. 7. de Jure Nat. & Gent. juxta diſciplinam Ebræorum.*

[c] *Rom. 13. 1. &c. adde 1 Tim. 2. 1. &c. 1 Pet. 2. 13. Ioan. 19. 11. Vide præter ſcriptores obvios ad Rom. 13. Hugonem Grotium ibid. & lib. 1. de Jure Belli cap. 1. § 7.*

τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας *principatus*, *Poteſtates*, præfecturas Juridicas conſtituendas, eíſque obedientiam deberi; nec interim perſonas ipſas quæ præficiebantur, ut undiquaque legitimas ac juſtas ſemper à numine ſeu divinitus eſſe præfectas. Quis enim tantundem de Claudio aut Nerone ſub id tempus Romanos, ad quos ſcribit Paulus, gubernantibus numeroſaque magiſtratuum congenerum ſub eis cohorte ut alios [a] præteream, aſſerendum putaverit? Ipſa autem in eis poteſtas, quâ ex ea ſubditorum regimen ſecundùm jura Naturalia ac Divina aliaque his neutiquam adverſantia, utcunque invicem non rarò diverſa, pependit, ex Divini, Naturalis, adeóque Univerſalis præcepti de Judiciis, Judicibus, Præfectis ſive uno ſive pluribus (nam de numero hoc vel illo non præcipitur) conſtituendis vi manavit. Adeóque illinc etiam ipſi Regentes ſeu Tutores ſtatus publici, quâ regimine ejuſmodi fuerint uſi, à Deo ſubinde electi ac conſtituti [b] dicuntur. Huc ſpectat & illud [c] *Per me reges regnant & legum conditores juſta decernunt*, ſeu ut Chaldæus אנא משרא בצדקותא *ego ungo eos Juſtitia*, *Per me principes imperant & potentes decernunt juſtitiam*, ut vulgata; ubi Ebraica ſunt וגדיבים כל שופטי ארץ *& principes ſunt univerſi Judices terræ* ſeu *munifici ſunt* &c. aut *Benefactores*, *id eſt* Εὐεργέται quo nomine Reges præfectóſque Gentium ſignantiùs deſignari ſolitos tam ex [d] ſacris quàm [e] profanis ſcriptoribus ſacris etiam coævis ſcimus. Græci ibidem καὶ τύραννοι δι' ἐμοῦ κρατοῦσι τῆς γῆς *& tyranni per me tenent terram*. Aquila & Theodotio ἐκουσιαζόμενοι ſubſtituêre pro נדיבים id eſt *ſponte munifici* qui ſuum cuique ſive pœnam ſive præmium ſeu jus in præfecturis tribuentes verum τῶν διεγκτῶν nomen merentur. Ex cauſi ante dicta etiam Divini nominis præ aliis participes fiunt Principes [f] ejuſmodi Præfecti ac Judi-

[a] *Vide Hoſeam cap. 8. 4.*

[b] *Tertull. Apolog. cap. 33. Irenæus lib. 5. cap. 24.*

[c] *Prov. 8. 15.*

[d] *Luc. 22. 25.*

[e] *Dio Chryſoſtom. Orat. 1. & 30. ſeu Rhodiaca. & 47. Addeſis Hugonis Grotii not. in Matt. 20. 25. & Luc. 22 25.*

[f] *Exod. 21. 6 & 22. 28. & Pſal. 82. 1.*

ces, utpote quorum officium inter homines ad regimen publicum ex ſingulari Numinis in juris Naturalis Diviníque capitibus juſſu eſt ſemperque fuit neceſſariò adhibendum. Et obvia paſſim ſunt innumera quæ hæc firment explicéntque tum in ſacris tum profanis veterum monimentis. Ne verò expreſſior etiam ex illo quod jam tractamus intervallo de Præfecturis juridicis deſit heic mentio, advertendum imprimis illud de Abraha in convalle Mamre regente à Numine ipſo dictum; *Scio* [a] *quòd præceptur us ſit filiis ſuis & domui ſuæ poſt ſe ut cuſtodiant* (ſeu potiùs *& cuſtodient*; & Græci φυλάξωσι) *viam Domini & faciant Juſtitiam & Judicium.* Eum ipſum ſic item quà potuit feciſſe non eſt dubitandum; id eſt juris Naturalis Diviníque quod tunc receptum fuerat obſervantiſſimum [b] fuiſſe, & juſtitiam & judicium feciſſe; quod dum ſui erant ipſe ſuique (quantum ad alienum ſpectat imperium) juris ſine præfecturis juridicis aut pluribus aut unica ſaltem, juxta præceptum illud de Judiciis, conſtitutis fieri quiviſſe ne quidem eſt concipiendum. Opus autem quod præ manibus eſt Tres in Libros tribuendos duximus. Primus erit de Synedriis & Præfecturis juridicis veterum Ebræorum ante Legis in Sinai dationem; aliorum item ab ipſo rerum conditu populorum Dei quorum heic cum Ebræis parilis ſatis ratio. Secundus, de Synedriis ac Præfecturis juridicis atque Inſtitutis Moribúſque forenſibus ex Lege in Sinai data introductis ac poſt receptiſſimis, exceptâ Singulari illa atque Ampliſſima Synedrii Magni Juriſdictione quæ Libro deſtinatur Tertio. Reliqua ferè ejuſdem, veluti Juſtitutio, Collegarum Qualitas, Sedes, alia aliquot libro heic Secundo cum Synedriorum ac præfecturarum minorum Juriſdictione, tam circa Sacra quàm Profana, tradentur.

[a] *Geneſ.* 18. 19.

[b] *Vide Philon. lib. de Abraha.*

CAP.

CAP. II.

De Jure ejúſque Capitibus ſecundum quæ Præfecturæ tum veterum, *in ſeculis jam dictis,* Ebræorum *tum Aliorum* Jus Naturale *ſervantium, ſive coævorum ſive vetuſtiorum, judicarent aut judicare ſaltem deberent.*

UT qualéſnam fuerint Præfecturæ illæ Juridicæ prioris intervalli ſeu ante Legis in Sinai dationem, dum ſcilicet & quoties ſui ita erant juris Ebræi, quales item aliorum populorum Dei, etiam ab ipſo rerum conditu primævorum (quorum non adeò diſpar heic cauſa eſt) rectiùs dignoſcatur; Septem maximè ſunt ineundæ Diſquiſitiones. Prima eſt, De Jure ipſo in ipſis Præfecturis tunc adhibendo, ſeu juxta quod judicabatur; Secunda, de Perſonarum, quæ juri ejuſmodi præfecturíſque ſubditæ, diſcrimine; Tertia, de Agendi in eis, Excipiendi & Judicandi Ratione Modoque generali; Quarta, de Effectu Actionum & Judiciorum quæ in eis habita; Quinta, de Judicum ſeu qui Juriſdictioni in eis præeſſent Qualitate & Dignitatis titulo ſingulari; Sexta, de Iudicum Numero; Et demùm Septima, de Eorum Conſtitutione & Poteſtate indè pendente. Ex hiſce enim eorúmque appendicibus non ita obſcurè liquebit qualéſnam Præfecturæ illæ & qualis illarum juriſdictionis, tam circa Sacra quàm Profana, Natura, Vis & Amplitudo. Intervallo autem hoc in primo contineri heic volumus etiam præfecturas illas à Moſe, ex Iethronis ſoceri, Midianitarum Principis, conſilio [a] poſt migrationem ex Ægypto conſtitutas; tum quia in ſacris literis ùti etiam apud Joſephum [b] locum expreſſiùs habent illæ ante Legis in Sinai dationem, tum quia ſic locum

[a] *Exod.* 18.

[b] *Lib.* 3. *cap.* 3.

cum obtinere eas reverà debere etiam contendunt viri doctiſſimi aliquot, utcunque alii nec ſine rationibus ſanè graviſſimis ad tempus Legis dationem aliquantulo ſubſequens eas ſpectare voluerint, & per anticipationem locum illum in hiſtoria ſacra ſortitas eſſe. Ea autem de re, quà Chronologica eſt, plura dicentur ſub initium libri ſecundi. Et tametſi intra intervallum hoc primum reverà non conſtituerentur illæ, nihilominus etiam quoniam in ipſis, juxta opinionem quam diximus, proximi intervalli initiis ſeu anno ejuſdem ſive primo ſive ſecundo, atque ex conſilio Principis vicini ac affinis tunc dato moribúſque ac uſu proculdubiò per intervallum quod jam tractamus ſeu alibi antè recepto ſic ortæ fuerint, ideo non ita incommodè velut ad intervallum hoc ſpectantes ſeu lucem ei præbentes heic eas admittimus. Integra autem earum hiſtoria inferiùs ſeorſim traditur ubi de Numero Judicum agitur, cum interim ex earum conſtitutione nonnulla ſubinde in reliquis juxta inſtitutum præſens conſiderationibus neceſſariò interſerere viſum fuerit. Quod ad Diſquiſitionem Primam attinet, receptiſſimum eſt Ebræis [a] illud de juris Naturalis capitibus Sex primis Parentibns à numine datis & per univerſum genus humanum propagatis.

[a] Bereſith Rabba *paraſch.* 34. *fol.* 37. *col.* 3. *Gemara Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 7. *fol.* 56 a. *ad tit.* Ioma *cap.* 6. *fol.* 67b. Seder olam Rabba *cap.* 5. *Salom. Iarch. ad Exod.* 24. 3. *Maimonides tit.* Melakim *cap.* 9. *Moſes Mikotzi Præcept. affirm.* 122. Sepher Juchaſin *fol.* 8 a. Sepher *hacozri part.* 3. § 73 *fol.* 193 a. *R. Bechai in* Biur hatorah *fol.* 37. *col.* 4. *Abarbinel in* Piruſh hatorah, *fol.* 167. *col.* 3. *Salomon Ben Virga in* Shebet Jehuda, *fol.* 14 a. *vide lib.* 1. *de Jure Nat. & Gent. cap.* 10.

על עבודה זרה	1	*De Cultu extraneo.*
על ברכת השם	2	*De Blaſphemia in Deum.*
על שפיכות דמים	3	*De ſanguinis effuſione.*
על גילוי עריות	4	*De Inceſtu* ſeu *turpitudinum revelatione.*
על הגזל	5	*De raptu* ſeu *Furto.*
על הדינים	6	*De Judiciis.*

Horum Primo tum Idololatria interdicitur tum Numinis veri cultus imperari intelligitur, ut in Decalogo,

logo, per illud *non habebis deos alios præter me.* Pro עבודה זרה *cultu extraneo* in Maimonidis editis aliquot libris aliorúmque sæpiùs occurrit עכו"ם id est עבודה כוכבים ומזלות *Cultus astrorum & Planetarum*; cujus interdictionis sic expressæ vi, Superioris seu ipsorum Creatoris cultum satis præcipi intelligunt. Secundo, jubetur nec Maledicendum nomini Numinis sanctissimi seu Blasphemandum, sed Benedicendum. Tertio, Homicidium vetatur, cujus patrati nomine timebat Cain fratricida[a] ne quis ipsum talione ut merentem puniret. Et eleganter ad illud Ambrosius[b] ut de præcepto hoc seu jure tunc obtinente. *Sed à quo timebat occidi qui solos parentes haberet in terris? Potuit quidem & incursus bestiarum timere qui legis divinæ Jura violaverat: nec præsumere de subjectis animalibus cæteris qui hominem docuerat occidi. Potuit & Parentes timere qui docuerat parricidium posse committi. Potuerunt enim & parentes de filio discere quod didicerunt posteri de parente.* Temperamentum autem hujus præcepti simul habetur receptissimum; scilicet, sub ratione Pœnæ aut quasi veluti in bello justo ac sui tutela inculpata, cædem humanam permissam esse[c]. Ita autem innocentis vetitam, atque ei cui pœnam capitalem aut quasi inferendi potestas non fuerit legitima. Quarto dictorum interdicitur Adulterium & Incestus. Qualia verò incestûs genera eo sint prohibita, juxta eorum disciplinam, alibi[d] ostendimus. Quinto, non Furtum solùm sic vulgò dictum sed etiam omnimoda rei alienæ contrectatio non legitima, omnigena alieni juris usurpatio adeóque fidei ritè interpositæ ac pactorum violatio & quæ ex hisce pendent aut comitantur, ut fraudes, doli mali, interdicuntur; quæ omnia manifestò Furti nomine ritè intellecti veniunt. Et Sexto demùm, quod

[a] *Genes. 4. 14.*
[b] *De Abel & Cain lib. 2. cap. 9*

[c] *Augustin. de civit. Dei lib. 1. cap. 21. Hugo Grotius de Iure Belli lib. 1. cap. 2. § 5. & lib. 2. cap. 20. & Not. in Matth. 5. pag. 121. Nos de Iure Nat. & Gent. lib. 4. cap. 1. &c.*
[d] *De Jure Nat. & Gent lib. 5. & de cæteris vide præcedentes & subsequentes ibi libros.*

de Judiciis eſt, jubetur Indices ſeu Præfecturas juridicas in qualibet urbe, oppido, pago, id eſt prout diſtinctarum hominum ſocietatum Civilium ratio varia exegerit ſeu poſtulaverit, variatim conſtitui, quarum autoritate ac imperio de prioribus Quinque ita judicari poſſit ut homines ad ea ſervanda commodè adigantur pœníſque coerceantur inviti. Nam Pœnarum rationem in præcepto de Judiciis cunctáſque & imperii & obedientiæ civilis appendices & circumſtantias contineri meritò paſſim agnoſcitur, id eſt totam ſervandi jus publicum rationem[a]. Qua de re item plura mox. Hiſce poſt Diluvium acceſſiſſe docent Magiſtri Septimum de membro animalis viventis non comedendo quod in mandato ſeu interdicto divino[b] de Sanguine non comedendo intelligunt, dato ſcilicèt Noachidis ſeu לבני נח *Filiis Noachi*, quo nomine paſſim genus univerſum humanum per intervalla citra diluvium denotare ſolent. Et כך היה הדבר בכל העולם עד אברהם inquit Maimonides[c], *ita ſe habuit res per univerſum mundum* ſeu *apud genus humanum univerſum uſque ad Abrahamum*. Subdit dein, בא אברהם נצטוה יתר על אלו במילה והוא ויתפלל שחרית וציוה תפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת[d] לפנות ערב *Abraha datum eſt inſuper præceptum Circumciſionis*[e]. *Introduxit etiam ille orationem Matutinam. Et Iſaac Decimæ partis diviſionem, qui adjecit etiam aliam orationem pro tempore pomeridiano* (quæ dicitur תפילה מנחה *oratio Mincha*) *uti & Jacob adjecit illud de non comedendo*[f] *nervo diſſipato* ſeu *contuſo & orationem Veſpertinam*. Quod verò Iſaacum huic facit Maimonides, ídque ex mente planè veterum, Decimarum ſeu legis decimandi primum autorem, in animadverſionibus ad eum Abraham Ben David, qui ſæpiùs ei quàm par eſt iniquiorem

[a] *Vide Munſter. ad Levitic. 22. Genebrard. Chronolog. lib. 1. A. M. 1656. Boilduc. in Job cap. 23. 12. & lib. de Eccleſia poſt legem cap. 8*

[b] *Gen. 9. 4.*

[c] *Tit. Melakim cap. 9 & vide Sepher Juchaſin fol. 8 a & b.*

[d] *Ms.* לפנות ערב

[e] *Gen. 17, 10.*

[f] *Ibid. 32. 32.*

orem ſe præbet, potius dicendum eſſe inquit & ſcribendum puto innuit, והוא התפלל שחרית והפריש מעשר ויצחק הוסיף תפלה אחרת וגו *Introduxit etiam ille* (Abraham) *orationem matutinam & Decimarum diviſionem & Iſaac adjecit orationem aliam &c.* Sed tum codices Maimonidis impreſſi tum optimus penes me & vetuſtus ejuſdem manuſcriptus reclamant & Decimas veluti inſtitutori, ut in allatis, Iſaaco tribuunt. Neque aliter locum è Maimonide citat Abraham Zacuthius in *Juchaſin.* Obvia eſt Abrahæ Davididis heic ratio. Quoniam ſcilicet Abraham decimas dedit[a] Melchiſedeco. Quod tamen non ita intelligunt Rabbini quaſi ex debito, lege, aut inſtitutione tunc factum; ſed ex eo quòd ſponte tantùm & pro re nata munere ejuſmodi honorari voluit Abraham Dei altiſſimi ſacerdotem etiam לפי כהן היה *quoniam* (ut ait Jarchius) *ſacerdos erat*[b] à quo munera ipſe antè gratiſſima præter Benedictionem acceperat. Et R. Joſua Ben Charcha, Abraham, inquit[c], תחלה ראשון לעשר בעולם לקח את כל מעשר סדום ועמורה וכל מעשר לוט בן אחיו ונתן לשם בן נח שנ ויתן לו מעשר מכל *primus incepit decimare in mundo. Accepit omnes decimas Sodomæ & Gomorrhæ atque Loti ex fratre nepotis & dedit Semo filio Noachi ſecundum illud & dedit ei decimam ex omnibus.* Sic ille. Quod verò Iſaaco de Decimis heic tribuitur haberi volunt, idque è Maimonidis aliorúmque mente, ex illo de Iſaaco in Palæſtina; *Seminavit*[d] *Iſaac in terra illa & invenit in illo anno* מאה שערים ויברכהו יהוה *centum modios* ſeu *centuplum juxta menſuram & benedixit ei dominus.* Cauſam, cur ita menſura adhibita, fuiſſe aiunt ut pars Decima ita in ſacros aliquot erogaretur uſus, idque juxta inſtitutum tunc primùm, Iſaaco autore, ea de re natum. Gloſſa ibi ordinaria רבותינו אמרו

[a] *Geneſ.* 14. 20.

[b] *Videſis Nachmanidem in Thoruſh torah fol.* 25 b.

[c] Pirki *R. Eliezer cap.* 27.

[d] *Geneſ.* 26. 12.

אומר וה לסעדות היה *Rabbini noſtri dicunt menſuram hanc adhibitam ut Decimæ cognoſcerentur.* Et Joſeph Karo in *Ceſeph Miſna*, Abraham, inquit, dedit decimas לא בחורת מעשר אלא לפי שכבדו מלכי צדק בהוצאת לחם ויין וברכו רצה לתת לו מעשר השלל אבל יצחק הוא הראשון שעישר ממנו לשם מעשר כפי דרשת חכמים ז"ל בויזרע יצחק בארץ וגו' *non velut ex inſtituto aliquo decimandi ſed quoniam honorarat eum Melchiſedek proferendo ei panem & vinum & ei benedicendo, ideo voluit ei dare Decimas ſpoliorum* ſeu *prædæ. Sed Iſaac primus erat qui decimavit* ſeu *Decimas ſolvit nomine decimarum* (ſeu velut ex inſtituto, ſeu exemplo à ſuis ſequendo; quod ipſius eſſe volunt) *juxta interpretationem Sapientum piæ memoriæ ad textum illum, ſeminavit Iſaac in terra &c.* Sequitur apud Maimonidem in editis יבמרצים נצטוה עמרם במצות יתירות עד שבא משה רבינו ושלמה תורה על ידו *Atque in Ægypto alia inſuper præcepta data ſunt Amramo, uſque dum venit Moſes per quem lex abſoluta eſt.* De Amramo Moſis patre intelligitur heic locus Abrahæ Zacuthio[a] Maimonidis verbis utenti & sic עמרם legenti; quod & in editionibus Maimonidis impreſſis habetur. At verò in codice ejuſdem meo Ms. non עמרם *Amram* ſed נצטוו עמם legitur, quaſi dixiſſet, *& cum his alia ſunt in Ægypto plura imperata &c.* quod forſan rationi magis conſonum. In Ægypto certè nemo neſcit Paſcha inſtitutum[b] ac azymorum feſtum. Acceſſit etiam poſt egreſſum & ante ipſam legis datione ex inſtituto divino Baptiſmus, ut legis receptioni prævius, ſecundùm receptiſſimam Magiſtrorum diſciplinam qua de nos olim alibi & mox fuſiùs expreſſiúſque. Plura aliquot ſive Primi ſive Secundi generis velut minorum ſæpiùs gentium præcepta pro varia hominum opinione ſeculis illis legem in Sinai antevertentibus, tribuuntur

[a] Juchaſin *fol.* 8. 2.

[b] *Exod.* 12.

buuntur de quibus etiam nos in libris de Jure Naturali affatim egimus. Scilicet Bina esse eorum quæ jam memoravimus genera nemo non videt. Alterum Juris Divini seu quod à Numine expressim præstitutum interdictúmve. Humani alterum seu ab Hominibus introductum. Divinum item duplex tunc erat, aut quod Naturale ac universale nec rerum conditu recentius, aut posteà à Numine adjectum, ut de membri animalis viventis seu Sanguinis esu, Circumcisione, Pascha, Azymis, Sabbato, aliis aliquot in statione Mara, juxta Magistros[a], divinitus datis, uti etiam, ut dictum est, de Baptismo. Unde ad illud de Mose statim post legis dationem in Sinai[b] ויקח ספר הברית וגו׳ *& cepit librum fœderis* seu *volumen fœderis & legit audiente populo &c.* Magistri veteres[c] ibi innui volunt מצוות שנצטווה אדם הראשון ומצוות שנצטו בני נח ומצוות שנצטו במצרים ובמרה ושאר כל המצוות כלן *præcepta data Adæ parenti primo, & præcepta data Noachidis, & præcepta data in Ægypto & in Mara & reliqua omnia præcepta*; in quibus etiam illud de primogenitis[d] sanctificandis redimendísque, jus item belli singulare[e] contra Amalekitas. Humanum jus tunc obtinens cernitur in eo quod habetur de Decimis, nervo dissipato seu contuso, precum tempore, quibus pro re nata alia accesserunt. Et stupri pœnam vivicomburii quam irrogaturus erat Juda Thamaræ, aiunt Magistrorum aliqui[f], iíque pervetusti, in posteros manasse à בית דינו של שם *Præfectura juridica Semi* Patriarchæ, qua de re item nos[g] alibi. Hisce connumeranda est juramenti formula[h] quâ Abrahæ juravit servus seu domus suæ præfectus manum sub femore ponendo, quod משפט בימים ההם *morem* qui inoleverat ut juris humani pars *in diebus illis* rectè nuncupat Abenezra. Ita etiam

[a] *Vide Sal. Jar. ad Exod.* 15.25. & 24.4.
[b] *Exod.* 24.7.
[c] *In* Mechilta *fol.* 24. *col.* 2. *& vide Salom. Jarch. ad Exod.* 24.7.
[d] *Exod.* 13.2. 12,13.
[e] *Exod.* 17.14.
[f] *Simeon Ben Jochai in Gem. Babylon. ad tit.* Aboda zara *cap.* 2. *fol.* 36 b. Sepher Juchasin, *fol.* a.
[g] *De Jure Nat. & Gent. lib.* 7. *cap.* 5.
[h] *Gen.* 24.2.

[a] *Geneſ.* 47.29. & 31.

etiam Jacobo[a] Joſephus juravit. Et ſolennem Circumciſionis fœderis memoriam ſic habitam ſeu indicatam, locum qui poſtea datus eſt Scriptæ Legi in jurando tunc præſtitiſſe aiunt Ebræi; cum Chriſtiani patres[b] juramentum ſic præſtitum aiunt in ſemine Abrahæ, id eſt Chriſto qui ex illo femore tandem naſciturus erat. Cum hiſce cenſeas licet etiam jus illud fratri defuncto ſemen ex[c] fratria ſuſcitandi. Jus item primogenituræ, quo, ante præceptum aliquod divinitus expreſſim de eo datum, tum dignitatis Patriarchalis[d] tum Sacerdotii in familia primarii (de quo plura inferiùs) prærogativa præter eam quæ eſt in ſedendo, diſcumbendo, eundo loci[e] ex ea pependerit. Nec Pacis ſolùm tunc ſic ab hominibus jura introducta, verùm etiam Belli ut juſtæ inde acquiſitionis jura atque alia quorum expreſſiſſima teſtimonia in ſacro[f] ſermone. Alia compluria circa contrahendi, conducendi, locandi, emendi, vendendi, ſuccedendi rationem etiam tunc pro re nata admiſſa inſtitutáque eſſe nemo puto dubitat. Atque id genus aliquot ſatis diſertè in ſacris literis memorantur[g]. Adde heic etiam in Jobi hiſtoria[h] quæ huic intervallo tribuitur, tum dicti juris Naturalis capitum tum ejus ex humano adjecto appendicum teſtimonia haberi manifeſtiſſima; de quibus alibi etiam nos expreſſiùs[i]. De Noachi item teſtamento quo diſtributus eſt orbis terrarum tunc cognitus hiſtoria apud Orientales[k] recepta eſt. Et jura de agrorum terminis, ponderibus, menſuris etiam à primævis mundi ſeculis[l] præſtituta & ad poſteros tranſmiſſa memorat Joſephus. Traditur item apud Orientales quòd Sethus Patriarcha, qui ſedes ſibi ſuíſque in monte ſancto fixerat paulò ante obitum,

[b] *Auguſtinus Quæſt. in Geneſ. 62. Eucherius, alii.*

[c] *Geneſ.* 38.8. *Vide ibi R. Menahem Recanatenſ.*

[d] *Geneſ.* 25.31. & 48.14. & 18. *vide Iſidor. Peluſiotam lib. 2. Epiſt.* 47.

[e] *Geneſ.* 43.33. *Philo lib. de Joſeph.*

[f] *Geneſ.* 14.16. & 48.22.

[g] *Geneſ.* 23.9. *cap.* 47 *&c.*

[h] *Cap.* 31.

[i] *De Jure Nat. & Gent lib.* 7. *cap.* 11.

[k] *Euſeb. Gr. in Theſ. Temp. pag.* 10. *Cedrenus, Cigalas, alii.*

[l] *Joſeph. Orig.* 1. *cap.* 3.

استحلف اولاده بدم هابيل ان لا ينزل لحد

منهم من هذا الجبل المقدس ولا يتركون
احد من اولادهم ينزل الي اولاد قايين اللعين

adjuravit liberos ſuos per ſanguinem Abelis (formulam illam tunc aiunt apud Sethianos jurandi fuiſſe perquàm ſolennem) *neminem eorum deſcenſurum è monte hoc Sancto nec permiſſurum quenquam ex eorum liberis poſteríſve deſcendere ad Caini maledicti liberos poſteróſve.* Sic Eutychius Patriarcha Alexandrinus ex veterum in Oriente monimentis. Alia habet ille ſatis in hanc rem ſingularia. Jam verò quod attinet ad Magiſtrorum receptiſſimum effatum tam de primorum ſeculorum ſeu ante diluvium genere humano, cui divinitus Sex jam dicta præcepta imperata eſſe volunt, quam de Noachi poſteris, id eſt genere univerſo humano poſt Diluvium (quibus eadem ipſa erat juris ac præceptorum Divinorum ratio quæ antè; adjecto quod de Sanguine tunc acceſſit) obligatos ſcilicet eos fuiſſe præcepto illo ſeptimo להושיב דיינים ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אבלו ולהודיר את העם *ad conſtituendos Judices & præfectos juridicos per oppida, Vrbes, pagos* (ſive unicum ſive plures pro varia ſocietatis publicæ initæ ratione) *qui judicia ferrent de ſex illis reliquis populúmque de illis monere*, quod univerſim dictum ad gentes ita omnimodas quæ ſui ſatis eſſent juris tam ante quàm poſt diluvium adeóque ad ipſos Ebræos in intervallo quod jam tractamus ſpectat; id ita planè capiendum eſt ut judices ejuſmodi, ex ipſo de Judiciis conſtituendis præcepto primario, de cauſis quibuſcunque ſive Sacris ſive Profanis poſt rerum conditum, cui coæva faciunt Sex illa prima quorum hoç unum eſt, legitimè exorientibus pariter cognoſcerent. Etenim in Binis prioribus, quæ maximè

maximè ad Cultum ſpectant (maximè inquam; nam & cujuſlibet obſervationi debitæ etiam cultus aliquis ineſt) plenè continetur non ſolùm quicquid ab ipſo rerum primordio, uſque ad aucta à Numine de ſacris jura, in examen forenſe, Sacri nomine, venire quiret, verùm etiam quicquid de cultu ante legem poſtmodùm in Sinai datam adjecerit Numen, ut de Circumciſione, Paſchate, Azymis, Sabbato, Baptiſmo, ut introducta ab hominibus de cultu, quorum antè mentio, heic præteream. Et in Præcepto Quarto, quod eſt de Raptu ſeu omnimoda illegitima rei alienæ contrectatione ſeu uſurpatione, alienive juris violatione, continentur paritèr jura quæcunque humana reliqua ad rerum perſonarúmque dominium adeóque Donationes, Contractus, Pacta & quæ ſunt id genus cætera adeóque ad fidem ſervandam (cujus ritè datæ violatione alienum jus etiam violari regulariter certum eſt) ſpectantia & poſtmodùm pro vario hominum uſu è conſenſu diverſimodè ſive in Pace ſive in Bello accedentia. Cum enim Objectum præcepti de Raptu ſit omne quod eſt alienum, ſenſus eſt ejuſdem, tum ut ſuum cuique tribuatur, tum ut alienum non auferatur, & ut fides data ſervetur, qua de re nos etiam alibi[a] fuſiús. Atque ut de Inceſtu, Homicidio, & poſt Diluvium de Membri animalis viventis eſu præfecturæ illæ juridicæ ſeu Synedria per hoc intervallum cognoſcebant, ita pariter de reliquis in judicium poſtmodùm ex Jure ſive Divino ſive Humano deducendis. Adeóque tum Jus Divinum quod à primo rerum conditu Naturale eſt, tum Divinum quod adjectitium ante legem in Sinai datam habebatur, atque inſuper Humanum ſeu quod ex variò hominum conſenſu, juxta antè dicta, acceſsit,

[a] *De Jure Nat. & Gent. lib. 6. cap. 1. &c.*

acceſſit, id eſt omnimodum (neque enim juris genera ſumma alia reperiuntur) erant illa Jura ſecundùm quæ cognoſcebant dirimebántque controverſias Synedria illa qualiacunque ſeu præfecturæ Juridicæ veterum Ebræorum per intervallum de quo loquimur. Unde itidem manifeſtò liquet qualia jura eſſent illa ſecundùm quæ Synedria ſeu præfecturæ Juridicæ etiam in primis Societatibus hominum civilibus ſeu primis Civitatibus reliquíſque ante Diluvium & Ebræorum nomen natum, & ſi qui fuerint populi alii Jus Naturale utcunque ſervantes in ſeculis quæ jam tractamus, judicarent aut ſaltem judicare deberent. Id eſt, qualéſnam illi πατρῷοι ἐθισμοὶ *patria inſtituta* ſeu conſuetudines à quibus degenerabant plerique paulò ante Diluvium μήτε τὰς νενομισμένας ἡμᾶς ἔτι τῷ θεῷ παρέχοντες, μήτε τοῖς ἀνθρώποις δικαίως πολιτεύοντες λόγον *neque cultum Numini debitum exhibentes, neque juris quod erga Homines erat ſervandum rationem habentes*, ut ait Flavius Joſephus[a]. Adde heic quæ de legibus Naturæ ſeu intervalli quod jam primariò tractatur ſimul atque ejus quod à rerum conditu effluit habet Philo[b] perquàm conſona aliíque[c]. Et ſanè quicquid fermè in Decalogo habetur etiam in jam dictis univerſalibus Humani generis juribus contineri videmus. Atque hæc quæ diximus Jura ad præfecturas illas juridicas attinuere quæ Patriarcharum, inter rerum conditum & legis in Sinai dationem, nomine, Magiſtris non rarò memorantur velut eæ quæ, ubi Societas eſſet civilis & principatus, nequaquam eſſe nequirent. Scilicet ejuſmodi fuere בית דינו של עבר *Domus*[d] *Judicii* ſeu *præfectura juridica Eber*, *Domus Judicii Methuſalæ*, id genus aliæ ut antè mentio fit בית דינו של שם *domus judicii Semi*. Quoniam autem quicquid Divino Humani juris ritè acceſſerit, ex eo vim

[a] *Lib. 1. cap. 4.*

[b] *Lib. de Abrahamo.*

[c] *Athanaſ. in Epiſt. de Synod. Nicænæ decretis Tom. 1. pag. 252. Auguſtin. in Exod. quæſt. 67. Scot. in Sent. 3. diſt. 37. quæſt. unic. alii ibidem citati.*

[d] *Abarbinel in* Piruih hatorah *fol. 167. col. 4. alii obiter.*

id ſortitum eſt, quòd nec Divino adverſum eſſet nec præcepti de fide ſervanda in illo de Furto interdicto ſatis comprehenſi vi careret, indéque homines ſive expreſſim per ſe ſive tacitè per alios, quorum arbitrio ſe permiſerint, conſentientes obligaret, ideo etiam Juris Divini, quo ſic fundantur Jura omnimoda Humana, nomine, tam Humanum quàm Divinum ex participationis ratione, rectè interdum veniebat. Hinc ubi in Jethronis Midianitæ conſilio Moſi de Judiciis [a] dato (quod de Jure Naturali ac Divino ſimul cum Humano ritè fundato ante legem in Sinai dationem ſumendum eſt eis qui non per anticipationem hiſtoriolam illam ibi collocatam volunt; qua de re infrà) dicitur Moſem oſtenſurum populo את החוקים ואת התורה (quod vertit vulgata *ceremonias & ritum colendi*; ſed planè ſonat *ſtatuta & legem*; ſcilicet quicquid legis ſeu juris cujuſcunque generis nomine reverà tunc contineretur) Græci habent τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ *præcepta Dei & legem ejus*, quemadmodum paulò antè [b] expreſſim Moſes ipſe loquitur ubi ait è populo litigantes aut diſceptantes ad eum veniſſe ut oſtenderet את חוקי האלהים ואת תורתיו *præcepta Dei & leges ejus*, ut rectè ibi etiam vulgata. Indè etiam paganis [c] πᾶς νόμος ἕυρημα καὶ δῶρον Θεοῦ *omnis lex inventum & donum Dei nuncupatur*. Obligationis ſcilicet quæ in Humana agnoſcitur origo & fundamentum in præcepto Divino de ſuo cuique tribuendo nec fidem fallendo habetur.

[a] *Exod.* 18. 20.

[b] *Comm.* 16.

[c] *Demoſthen. orat. in Ariſtogit. Marcianus l.* 2. *D. tit. de legibus.*

CAP.

Cap. III.

De Perſonarum *qui ſecundùm jura jam dicta, per intervallum heic tractatum, regerentur* Diſcrimine; Ebræorum *Originariorum*, Proſelytorum domicilii, *ac* Proſelytorum Juſtitiæ. *Et tam de* Baptiſmo *quàm* Circumciſione *tum ad* Originarios *tum ad peregrinos ſeu* Proſelytos *in fœdus receptos, ut Initiationis ſuribus ſeu Sacramentis, tunc attinentibus. Quomodo item Binis hiſce acceſſerit demum Tertium, velut* Confirmationis. *Et de* Baptiſmo in Nube & Mari *apud Apoſtolum ad Corinthios.*

QUod ad Perſonarum heic attinet diſcrimen, nemo non videt, poſtquam, ſicut dictum eſt, acceſſerant Juris Divini capita aliqua Ebræis aliiſque in eorum fœdus receptis recipiendiſque peculiaria, veluti de Circumciſione, Paſchate, Azymis, Sabbato ac de Baptiſmo etiam ut ſtatim ex Magiſtrorum placitis exhibebitur, neceſſe fuiſſe ut Juris hinc in deciſionibus forenſibus adhibendi ratio alia eſſet quà Peregrinum nondum in fœdus receptum ſeu גר תושב *Proſelytum domicilii* necdum ſcilicet circumciſum nec niſi ſponte circumcidendum (qualis erat unuſquiſque è gentibus aliis, exceptis ſervis circumciſorum) intra præfecturarum ditionem ſpectavit, alia quâ ſive Originarium Ebræum, ſive in fœdus receptum è gentibus aliis quem גר הצדק *Proſelytum juſtitiæ* ſeu *juſtum* nuncupant. Veteri enim ſeu primario illo Noachidarum jure Divino utebantur Proſelyti illi domicilii & ſecundùm illud ab eis & in eos agendum erat juxta ea quæ capite exhibentur proximo. Et ſanè expreſſa ſatis Civium Ebræorum

[a] *Gen.* 17. 12. & 23.

& Proſelytorum ſeu Peregrinorum ejuſmodi hac in re habetur diſtinctio apud Moſem ubi de præfecturis illis ex Jethronis conſilio juxta ſeculorum illorum morem inſtitutis verba faciens *Præcepique* inquit[a] *Judicibus veſtris in tempore illo dicens, audite cauſas fratrum veſtrorum & judicate juſtum inter virum & fratrem ejus* ובין גרו & inter *Proſelytum* ſeu *peregrinum* ejus. Atque diſcriminis hujus rationem in actionibus ac judiciis etiam hujus intervalli nunquam non obtinuiſſe ex ipſa rei natura ſatis palàm eſt. Simile etiam poſt legem datam in uſu, quo de ſuo in loco. Et de Peregrinis ſeu qui in Iſraelitarum ritus nondum tranſierant non paucis inter Iſraelitas cum ex Ægypto migrarent, expreſſa eſt in ſacro ſermone mentio. In ipſo egreſſu[b], Ebræorum numero ſeorſim memorato adjicitur וגם ערב רב עלה אתם *promiſcuum vulgus plurimum aſcendit cum illis*, adeóque inter eos per aliquot menſes in deſerto habebatur dum ſui juris erant ante legis in Sinai dationem ſeu hoc per intervallum. Nec verò ſatis rationi conſonum videtur ut cum doctiſſimis aliquot viris[c] de Proſelytis juſtitiæ tantùm ſeu eis qui in Judaiſmi fœdus ex aliis gentibus recepti fuiſſent promiſcuum vulgus ibi capiamus, ſed de Peregrinis etiam nondum circumciſis nec invitò circumcidendis. Chaldæi habent ibi נוכראין סגיאין *extraneos* ſeu *peregrinos plurimos*, & paraphraſis Hieroſolymitana לחוד ערבונין *ſeorſim mixtos*, quaſi inter ſe non cum ipſis Iſraelitis. Gloſſa ordinaria תערובת אימורי של גרים *mixtura populorum ex peregrinis*. Atque in his Philo[d] alios ait fuiſſe ab Ebræis è fœminis Ægyptiacis ſuſceptos τῷ πατρῴῳ γένει μεσογειμαδέντας *& generi patrio ita adjectos* (qui tamen quantum video reverà Ebræi Originarii tunc erant ratione ſanguinis paterni, juxta jura tunc obtinentia) alios τὸ θεοφιλὲς ἀγαμένους *pietatis gentis*

[a] *Deut. 1. 16.*

[b] *Exod. 12. 38.*

[c] *Lyranus, Munſterus, alii.*

[d] *De vita Moſis lib. 1.*

gentis admirantes factos fuiſſe ἐπηλύτας *advenas* ſeu ſe adjunxiſſe ac commiſcuiſſe, quos ſanè pro Proſelytis aut Epelytis necdum Circumciſis ſed interim jura jam dicta Naturalia amplexantibus exiſtimo ſumendos. Promiſcui autem hujus vulgi quotquot circumciſi adeóque in fœdus recepti fuerint, & Paſchatis & Azymorum & quæ acceſſerant peculiaria ejuſmodi Ebræis præceptorum jure utebantur. Id eſt quantum ad forenſe in eos regimen, velut Ebræi habebantur. Reliquis verò Juris ejuſmodi uſus, ut in exemplo[a] Paſchatis, interdictus. Atque ita תורה אחת *una lex eadémque* erat (ut Numinis verba ſunt) peregrino ſeu Proſelyto & Indigenæ. Peregrino ſcilicet in fœdus recepto ſeu Proſelyto Juſtitiæ, non Proſelyto tantùm domicilii ſeu peregrino qui nondum civis factus aut ritè initiatus, peregrinitatis jure ut Noachides, non fœderis, quaſi Abrahamides, utebatur. Ita (præter Liberorum & Servorum diſcrimen) Tria erant Perſonarum genera quorum cujuſque ſingularis erat in judiciis ita ratio habenda ut legitimè invicem diſtingui dignoſcíque quirent. Originarii Ebræi ſeu ex origine Abrahamidæ, Proſelyti Juſtitiæ ſeu in Ebraiſmum Abrahæve fœdus adſcititii ac recepti, & Proſelyti domicilii ſeu incircumciſi nec invitò circumcidendi. De genere Primo palàm conſtat. De Tertio alibi[b] ſatis diximus. Neque heic operæ foret pretium de eo utpote cuilibet etiam opinor ſatis ad hanc rem noto plura adjicere. De Secundo etiam non pauca olim[c] tradidimus. Sed verò, quoniam heic illud intuemur quà de Proſelytorum juſtitiæ ſimul ac Originariorum jure ab eo quod erat Proſelytorum domicilii prorſus diſcriminato cognoſcerent præfecturæ tunc juridicæ, adeóque de Perſonarum qualitate decernerent, & tam utrùm è ſimplici

[a] *Exod.* 12.48.

[b] *De Iure Nat. & Gent. lib* 2. *cap.* 3. *& lib.* 7. *cap.* 6.

[c] *Ibid lib.* 2 *cap.* 2. *&c. & lib. de Succeſſionibus in Bona Defunct. cap.* 26. *videſis Io. Buxtorf in Lexico Chaldaico pag.* 407.

Noachidarum ſtatu in Ebraiſmum ſeu Abrahæ fœdus legitimè tranſiiſſet quiſquam pro Juſtitiæ Proſelyto ſe gerens, an reverà in ſtatu illo ut Proſelytus tantùm domicilii maneret, quàm utrùm ritè ſatis obſervarent tam Originarii quàm Proſelyti ejuſmodi ſingularia ad eorum ab aliis perſonis diſcriminandi rationem jura divinitùs alitérve introducta, ex officio dijudicarent; ideo diſciplinam de Proſelytis juſtitiæ, adeóque de ſingularibus aliquot Originariorum juribus, juxta quæ Proſelyti ejuſmodi fierent, paulò altiùs fuſiúſque & expreſſiùs duximus heic repetendam explicandámque. Tempora heic animadvertenda ſunt Bina. Illud quod ab inito divinitùs cum Abraha Circumciſionis fœdere excurrit uſque ad tempus Triduo aut circitèr legis dationem in Sinai antevertens; atque illud quod dein ſequitur. Ex fœdere cum Abraha inito[a] Circumciſio maſculorum ſola ut jus ſingulare ſeu Sacramentum tam Originarios ſeu ejuſdem poſteros quàm adſcititios ex aliis gentibus, id eſt Proſelytos juſtitiæ, ab incircumciſis diſcriminabat[b]. Qualis autem juriſdictio in præfecturis quas tractamus circa Sacramentum hoc tunc exerceretur aut exerceri deberet, cum aliis aliquot ad idem pertinentibus, infra oſtendimus ubi de pœna כרת ſeu *Exciſionis* incircumciſo tunc præſtituta agitur. Et circumciſos univerſos qui ex Ægypto exierant teſtatur Joſua[c]. Jam verò Triduo aut circitèr ante legis in Sinai dationem aiunt Magiſtri, divinitùs inſtitutum Jus ſeu Sacramentum aliud quod Baptiſmi erat; id eſt, ut univerſus populus adeóque ſexus uterque tum Originariorum tum Proſelytorum juſtitiæ anteà admiſſorum ſe ſanctificaret atque aqua ſeu Baptiſmo mundaret. Adeóque volunt Circumciſionis Sacramento antè inſtituto ita jus alterum ſeu Sacramentum aliud Baptiſmi tunc acceſſiſſe, ut tam hoc ut-

[a] *Geneſ. 17.*

[b] *Vide Geneſ. 34. 14, 15. 22.*

[c] *Cap 5. 5. & videſis Gemar. Babylon. ad tit.* Cerithoth *cap. 2. fol. 9 a. &* Parki *R Eliezer cap. 29.*

utpote divinitùs acceptum quàm illud antè, omnino neceſſarium dein fuiſſe decernant; ſcilicet illis ipſis neceſſarium qui in Receptionem Legis ſacræ futuram ita tunc ſanctificandi erant ſed non (ut Sacramentum alterum illud ſeu Circumciſionis) poſteriseorum; quos univerſos בקדושה *in ſanctitate* ob parentum ſcilicet ſanctitatem, natos docere ſolent. Nempè Baptiſmum unicum illum & Baptizatis & eorum utriuſque ſexus poſteris in perpetuum ſuffeciſſe. Etenim ut Sacramentum Initiationis fœderi Abrahæ Circumciſio erat, ita intelligunt Sacramentum Initiationis לקבול תורה *receptioni legis* ſacræ in Sinai pariter fuiſſe Baptiſmum. Sed ut Priore, fœderi Abrahæ initiabatur quiſque maſculus atque ita etiam initiandus erat quiſque è poſteris Circumciſorum, ex aperta ſacri ipſius ſermonis vi, ſic item Receptioni legis ſacræ (quæ fœdus Abrahæ in ſe etiam continet) utriuſque ſexus quemque Baptiſmo quidem initiatum aiunt atque initiandum idque ex inſtituto (quod ſtatim, juxta receptiſſimam illis opinionem, oſtenditur) divino, ſed ita ut ex parentum Baptiſmo ritè peracto poſteri univerſi pro initiatis, quantum ad Baptiſmum ſolùm, ſatis haberentur, nec Baptiſmus, ut Circumciſio, eſſet in poſteris repetendus. Neque enim quid de poſterorum Baptiſmo, ut de eorum Circumciſione, habetur in lege huc juxta eorum diſciplinam attinente. Circa triduum ſcilicet ante legis in Sinai dationem ad montis radices enarratur à Numine privilegium illud Ebræis ſingulare, Moſe internuncio [a]; cuſtodiendum ſcilicet pactum ejus à populo, illúmque fore ei סגולה מכל העמים *peculium dilectam præ cunctis populis* ſeu λαὸν περιούσιον ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν *populum peculiarem ex omnibus gentibus*, ſeu ut Judæi Hiſpanienſes *theſoro mas que todos los pueblos*, etiam ממלכת כהנים וגוי קדוש *regnum ſa-*

[a] *Exod.* 19. 5. &c.

ſacerdotum ſeu *regnum ſacerdotale* ut vulgata, aut *βασίλειον ἱεράτευμα regale ſacerdotium* (ut Græci ibi & illinc Petrus Apoſtolus[a]) *& gens ſancta*; ubi paraphraſis Hieroſolymitana habet מלכין וכהנין *Reges & ſacerdotes* uti & verſio Syriaca מלכותא וכהנא tantundem denotans ſeu *regnum & ſacerdotium*; Jonathanis paraphraſis ſic dicta מלכין קשירי כלילא וכהנין משמשין *Reges diademate* ſeu *corona redimiti & ſacerdotes miniſtrantes*; Onkelos in pleriſque editionibus ſubſtituit מלכין כהנין *Reges Sacerdotes* ſeu *& Sacerdotes*[b]; Gerianâ autem editione legitur מלכות כהנין *regnum ſacerdotum*; ſed in codice veteri penes me Ms. מלכן כהניא quod allatis pariter conſonum; quæ omnia ſingularem Gentis ſimul totius & Dignitatem & Sanctitatem tunc ipſi publicandam denotant. Auditis autem quæ Moſes ſic dixerat, reſpondent cuncti *ſe facturos quicquid Deus præceperat.* Statim verò *ait dominus ad Moſem, vade* אל העם *ad populum & ſanctifica eos hodiè & cras* וכבסו שמלותם *& Lavent veſtimenta ſua.* Et ſtatim poſt ibidem, *deſcendit itaque Moſes de monte ad populum & ſanctificavit populum Laveruntque veſtimenta ſua.* Ablutione ſeu Baptiſmo veſtimentorum recipitur illis deſignari heic[c] ipſius corporis totius Baptiſmum, qui ſic in receptionem privilegii ſingularis illius legiſque ab univerſis adhibitus. Certè ex ipſa lege poſtmodùm erant Baptiſmi iique notiſſimi alii; Baptiſmi ſcilicet Luſtrationis ſeu in immunditiem contractam eluendam, qui, quantum ad finem ac vim, generis fuere perquàm diverſi ab hoc quem jam tractamus. Illi enim Luſtrationis ſeu Purificationis erant tantùm temporalis ſæpéque pro re nata repetendi. Hic verò Initiationis ſacræ ejúſque tam Baptizato quàm poſteris perpetuæ ac unicæ Baptiſmus habitus eſt. Initiationis ejuſmodi Baptiſmus erat Aharoni[d] & filiis ſuis

[a] *Epiſt. 1. cap. 2. 9. Philo lib. περὶ τῦ ἐξευρεῖν Νῶε habet etiam βασίλειον καὶ ἱεράτευμα* Regnum & ſacerdotium.

[b] *Vide Apocal. 1. 6. & 5. 10.*

[c] Mechilta *fol. 24. col 3 Nachmanid. in* Piruſh tora *fol. 123 a. Bechai fol. 92. col. 3. Maimonid tit.* Iſuri bia *cap. 13. tit.* Mikwaoth *cap. 1. Moſes Mikotzi præcept. Negativ. 116. fol. 40. col. 2.*

[d] *Exod. 29. 4. & 40. 12.*

ſuis ſacerdotii receptioni prævius, nec eo nomine iterandus; licèt illi non aliter atque alii pro re nata poſtmodùm eſſent aliis Baptiſmis Luſtrandi. Etiam talis quidem Baptiſmorum ſeu ablutionum ſolennium diſtinctio in Paganorum ſacris perquàm eſt obvia. Jam verò quantum ad Corporis ablutionem pro ea quæ eſt Veſtium intelligendam heic attinet; advertere oportet verba quibus Baptiſmi etiam Luſtrationis aliqui inſtituti. Qui reptilium cadaver portaverit[a] יכבס בגדיו *lavabit veſtimenta ſua & immundus erit uſque ad veſperam.* Paulò pòſt[b] tantundem eiſdem verbis ipſiſſimis aliquoties iteratur de immunditie parili aliunde contracta. De Leproſo item emundando[c], וכבס בגדיו *& lavabit veſtimenta ſua.* Et de eo[d] qui in Leproſi ædibus dormierat וכבס את בגדיו *lavabit veſtimenta ſua.* In ſacrificio item vaccæ rufæ[e], qui cineres colligeret יכבס בגדיו *lavabit veſtimenta ſua*; quod itidem dictum de eo qui aſpergeret aquam ſeparationis inde factum. Atque huc ſpectat illud Eleazaris Pontificis ſummi ad milites[f] כבסתם בגדיכם *lavate veſtimenta veſtra in die ſeptimo & eritis mundi.* De mundandis Levitis[g] tantundem legitur. Nec in his de corporis ipſius Baptiſmo alitèr mentio fit, cum interim in horum unoquoque ipſum Corpus integrum ablui, id eſt corporis totius Baptiſmum in Luſtrationem ſeu emundationem adhiberi debuiſſe conſentiant Magiſtri. Id quidem verum eſt, in Luſtrationibus immundorum aliquot expreſſam haberi tam Corporis ſeu ſui ipſius immundi quàm Veſtimentorum Baptiſmi mentionem. Sic de immundo facto ab eo qui fluxum ſeminis patereturh יכבס בגדיו ורחץ במים *lavet veſtimenta ſua & Lotus ſit aqua.* Atque ſimili[i] ſunt alia[k] nonnulla. Interdum tantùm ורחץ במים *lavet aquâ.* Sed verò hujuſmodi locos univerſos in

[a] *Levit.* 11. 25.
[b] *Ibid. Comm.* 28 40.
[c] *Levit.* 14. 8.
[d] *Ibid.* 47.
[e] *Num.* 19. 10. & 21.
[f] *Num.* 31. 24.
[g] *Num.* 8. 7. & 21.
[h] *Levit.* 15. 5. 6, 7 *&c.*
[i] *Levit.* 16. 26. & 28. 17. 15. 22. 6. *Numer.* 19. 7, 8. & 19.
[k] *Deut.* 23. 11.

lege paritèr capiunt Magiſtri maximi pro eo quod eſt Corporis ipſius ſeu Carnis cutiſve integræ Lavacrum ſeu Baptiſmus. Nec ſanè volunt id de corpore aut immundo ipſo ſeu carne, veſtimentorum (de quorum item nitore & albedine in ipſo Baptiſmo initiationis לקבל פני שכינה *ad recipiendam divinæ Majeſtatis præſentiam* loquuntur[a]) ablutioni ſubindè adjectum diverſum quid denotare à ſenſu præcepti de ſimplici veſtium ablutione dati, ſed tantùm illud ſic explicare, ut loca univerſa jam indicata, quantum ad Baptiſmi ſeu ablutionis actum & formulam, idem ſatis ſignificent. Neque enim nudos ſolùm ſed & veſtitos ritè Baptizari potuiſſe admittunt. De veſtitis aiunt[b] כל השמאין שנטבלו בבגדיהן עלתה להן טבילה מפני שהבים באין בהן ואין חוצץ *Immundis univerſis qui veſtiti Lavantur prodeſt ſatis Baptiſmus quoniam ſcilicet & quoties per veſtes tranſeunt aquæ nec inter eas ac cutem corporis quid obſtruens Baptiſmum intercedat.* Id enim in omnigenis Baptiſmis accuratiùs obſervandum volunt, ne aliter ipſe Baptiſmi actus irritus indè redderetur. Atque è corporis Talmudici *Seder* ſeu ordine ſexto qui de טהרות *purificationibus* eſt, in univerſum pronuntiant Magiſtri[c] כל מקום שנאמר בתורה רחיצת בשר וכיבוס בגדים מן השמאה אינו אלא טבילה כל תנוף במקורה וזה שנאמר בזב וידיו לא שטף במים כלומר שיטבול כל גופו והוא הדין לשאר השמאין ואם טבל כולו חוץ מראש אצבע הקטנה עדיין הוא בטומאתו *Vbicunque occurrit in lege Baptiſmus* ſeu *ablutio carnis & ablutio veſtimentorum* (ſcilicet ſive hæc ſive illa) *ob immunditiem, nihil aliud innuitur præter ablutionem* ſeu *Baptiſmum totius corporis in aquarum conceptaculo. Atque illud quod dicitur de fluxum ſeminis patiente, Et manus*[d] *non immerſit in aquas, intelligitur*

[a] *Vide Gloſſ. ad Gem. Babylon. tit.* Iabimoth *cap.* 1. *fol.* 46 b.

[b] *Maimonid. tit.* Mikwaoth, *cap.* 2. *Moſes Mikotzi Præc. Affirm.* 248. *Levi Barcinonenſis in* Sepher Hakinuch *præc.* 175. Sepher Colbo *cap.* 86.

[c] *Vide Gemar. Babylon. tit.* Iabimoth *cap.* 4. *fol.* 46 b. & *Maimonid.* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 33.

[d] Lev. 15. 11.

telligitur quasi dictum fuisset se ita totum corpus lavare debuisse, seu, & ipsum se in aquas non immersit. *Atque ejusmodi erat judicium de reliquis immundis; ut, si quis eorum se totum Lavaret excepta digiti minimi extremitate, immundities ejus ut antè nihilominus maneret.* Etiam & afferunt illud[a] de vase immundo בכלים יוצא ושצא עד הערב ויטהר *traduci debet per aquam* εἰς ὕδωρ βαπτόμενον *tingetur* seu *immittetur in aquas eritque immundum usque ad Vesperam & tunc mundus erit*, velut id quod volunt haberi בנין אב לכל השטאין שטבאו בכלים *indicationem universalem pro immundis omnibus quibus aqua ineunda est.* De aqua item quâ mundities restituenda est, aiunt כל השטאין בין אדם בין כלים בין שנטמאו טומאה חמורה של תורה בין שנטמאו בטומאה של רבריהן אין להן מיחרה אלא בטבילה בכלים ומקוין בקרקע *Quicquid immundum fuerit, sive homo illud fuerit sive vas, sive per immunditiem gravierem in lege sacra memoratam sive per immunditiem à Scitis Scribarum* seu *majorum introductam, mundum non sit nisi Baptismo in aquis in fundo* seu *tellure congregatis.* Scilicet in fonte, puteo, stagno, lacu. Quod pariter de Initiationis Baptismo prædicant. Congregationem item ejusmodi seu Conceptaculum aquarum in quo Baptismus legitimè fieret haud minus esse statuebant quàm quadraginta Satorum[b], seu modiorum aut circiter sexaginta, mensuram. Unde pro eo quod est ורחצת אותם במים *& lavabis eos aqua* seu *aquis*[c], paraphrasis Chaldaica Jonathanis dicta habet ותשבול יתהון במרבעין סאתין ומתין הון *& ablues illos in quadragima Satis aquæ vivæ.* Tantundem aliquotics alibi[d] in eadem paraphrasi velut ex receptissimo circa Baptismi aquarum Conceptaculum more traductum. Hujus mensuram item fuisse aliter aiunt ut minus non legitimè adhibere-

[a] *Levit.* 11. 32.

[b] *De Sati mensura vide Joseph. Origin. lib. 9. cap. 2. vaser de Mensuris Ebr. lib. 2. cap 4. Georg. Agric. de externis mensuris lib. 1. &c.*

[c] *Exod.* 29. 4.

[d] *Levit.* 11. 32. *cap.* 15. 5, 6. & 7. & *cap.* 16. 28. *&c.* & *vide* Sepher Colbo, *fol.* 150. *col.* 3.

beretur quàm id[a] quod haberet Cubitorum ſaltem Trium altitudinem, & Unius tum longitudinem tum latitudinem aut quantitatem aliàs parilem. Quod verò habent viri alioquin doctiſſimi Aſperſione aquæ ſeparationis[b] ex vaccæ rufæ ſacrificio factæ munditiem legitimè reſtitutam fuiſſe eámque etiam innui per veſtium ablutionem, id Theologiæ & Juriſprudentiæ Ebræorum omninò refragatur. Etenim aquæ illius[c] ſeparationis aſperſæ uſus ejuſmodi erat ut ſacrificiis Expiatoriis atque Comeſſationibus ſacris idonei redderentur, etiam aliàs non immundi; qualis in Eccleſia Romana aquæ Sanctæ ſeu benedictæ uſus. Expreſſim verba ſacra חטאת הוא *in Expiationem eſt peccati*. Summa eſt, Veſtimentorum ablutionem pro corporis Baptiſmo, ita ut dictum eſt, ſumtam eſſe ídque ut in Luſtrationis Baptiſmis quales memoravimus ita in Initiationis illius Baptiſmo quem diximus; quo ſcilicet privilegii jam dicti ac legis ſacræ in Sinai receptioni adeóque iterato fœderi cum Abraha inito univerſum tunc populum Ebræum, tam adſcititios quàm Originarios, atque in eis ſimul etiam eorum poſteros ut Sacramento initiatos fuiſſe tradunt credúntque Magiſtri, ita tamen ut poſterorum maſculis Circumciſio ſemper repetenda eſſet, Baptiſmus verò Initiationis ejuſmodi, ſexui poſterorum neutri. Atque non magis Circumciſionem, quàm Baptiſmum, minoribus etiam ſeu parvulis tunc debitam præſtitámque volunt ut ex mox dicendis de Proſelytis manifeſtum fit. Certè & Gloſſa vetus Chriſtianorum ad illud *veſtimenta Lavent* in Exodo, ſeu locum ubi Baptiſmi ſedes eſt, habet *Corpora quibus anima veſtiuntur*, quo planè Baptiſmus corporis ibi etiam intelligitur. Alii etiam ipſos tunc biduo lotos eſſe intelligunt expreſſimque dicunt[d] dum Hieronymi verba de veſti-

[a] *Teſoro de Præceptos part.* 1.109.

[b] *Numer.*19.9. & 21.

[c] *Maimonid.tit.* Pera adoma *cap.*11,12 *&c.* & More Nebochim *part.*3. *cap.*47.

[d] *Geulirard: A.M.*2670.

veſtimentorum ablutione ſummatim tradunt. Et Origenes[a]; *Lota ſunt ſemel Veſtimenta tua, cum veniſti ad gratiam Baptiſmatis, purificatus es corpore, mundatus es ab omni inquinamento carnis & ſpiritus.* Etiam in vetuſtioribus Chriſtianiſmi ſeculis primarius & ſolennis habebatur Veſtium Lotarum ac candidarum ſimul cum Baptiſmo uſus, de quibus ampliſſimè Joſephus Vicecomes[b]. Quinimò in Paganorum linguâ, ni fallor, ſimplici munditiei veſtium, circa ſacra, mentione innui ſolebat ipſa etiam totius corporis ex ablutione mundities velut neceſſariò concomitans. Etenim Deos adprecaturos Sacrificaturóſque cutem corporáque integra lavare eos ſolitos, ídque ex ritu Theologico, palàm eſt. Arnobius[c]; *Deorum Templa cum adire diſponitis, ab omni vos labe puros, lautos, caſtiſſimóſque præſtatis.* Et Lactantius[d]; *flagitiis omnibus inquinati veniunt ad precandum, & ſe piè ſacrificâſſe opinantur ſi cutem laverint, tanquam libidines intra pectus incluſas ulla amnis abluat aut ulla maria purificent.* Tertullianus item de ſpiritalibus munditiis[e]; *Hæ ſunt veræ munditiæ, non quas plerique ſuperſtitione curant, ad omnem orationem etiam cum Lavacro totius corporis aquam ſumentes.* Alia huc faciunt apud Scriptores Paganos[f] ſatìs obvia. Jam verò ita lotos eſſe ipſos & mundatos ſatìs deſcribi intellexiſſe priſci videntur *Puræ* in eis *veſtis* nomine, id eſt emaculati nec ſordibus aliíſve illegitimis omninò inquinati amictus; qualis eſſe puto non admittebatur niſi & is qui induerat integer lotus fuiſſet, aliter veſtem, quæ adeò pura eſſet atque lota, ſordibus cutis illotæ inquinaturus. Ut enim veſtis non pura corpus purum, ita corpus impurum veſtem puram maculâſſe exiſtimabatur. Et pars munditiei ſic memorata totam ſeu reliquam neceſſariò (ſi omnia ritè fierent)

[a] *Homil. 11. in Exodum.*

[b] *Obſervat. Eccleſiaſtic. lib. 5. cap. 6.*

[c] *Adverſ. Gent. lib. 7.*

[d] *De Juſtitia ſeu lib. 5. cap. 20.*

[e] *Lib. de oratione cap. 11. & vide lib. de Baptiſmo cap. 5.*

[f] *Apul. Metamorph. lib. 11. &c.*

concomitantem ſatis deſignabat. Virgilius [a]

[a] Æneid. 12.

——Puráque in Veſte ſacerdos
Setigera fœtum ſuis, intonſámque bidentem
Attulit——

Tibullus etiam in frugum Luſtrationem vicinos accerſens

[b] Lib. 2. Eleg. 1.

——Pura, inquit[b], *cum veſte venite*
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

[c] Lib. 1. Eleg. ult.

Alibique ipſe, *Hunc pura cum Veſte ſequar* de ſacrificiis verba faciens. *Impolluta autem & pura dicitur veſtis* (ſic Servius[d]) *quæ feſtis diebus uti conſueverant ſacra celebraturi; ut neque funeſta ſit, neque fulgurita, neque maculam habeat.* & Feſtus[e]; *Pura veſtimenta ſacerdotes populi Romani, cum ſacrificabant, habere ſoliti erant, id eſt non obſita*, (eis qui legendum volunt *obſtita* nondum adſentio) *non fulgurita, non funeſta, non maculata*, id eſt planè diligentiſſimè lota. At interim, cauſâ jam dictâ, etiam ſic purè veſtitos ipſos pariter lotos eſſe & corpore, ut ritus exigebat, inde puros factos præſumebant & Virgilius & Tibullus & ſi qui alii ſic ſcripſere; per Synedochen, ita parte munditiei expreſſim memoratâ, integram, quæ ſimiliter neceſſaria erat, ut ſanè ex ſacro de lavandis veſtibus ſermone heic Magiſtri, innuentes. Non ita diſpari modo capitis immerſio pro totius corporis ablutione ſumitur.

[d] In Æneid. 12.

[e] In Pura.

Hæc ſanctè ut poſcas, Tyberino in gurgite mergis
Mane Caput bis térque, & noctem flumine purgas.

[f] Satyr. 2.

Sic Perſius[f], ubi Corporis denotatur lavacrum, quemadmodum etiam non rarò ubi mentio *purarum manuum* quæ, niſi corpore ipſo abluto, non habitæ ſatis puræ.

ræ. Sed hoc obiter ad locutionis illius de veſtimentis abluendis ſenſum fortè explicandum. Tertium verò adjiciunt Ebræi veluti legis ſacræ Receptioni ſtatim ſubſequens Sacramentum ídque ut Confirmationis ſeu plenariæ Initiationis teſtimonium (quod heic memorare liceat tametſi legis datione ſit paulò poſterius; quoniam nempè ſic tota Initiationis materies, juxta Magiſtros, ſimul comparebit, & quod jam adjicimus ex ipſo eſt confinio intervallorum quæ tractamus ſeu intra paucos, poſt ipſum initium poſterioris, dies) nimirùm קרבן *Oblationem* ſeu זריאת דמים *inſperſionem ſanguinum* ſacrificii. Id autem ex eo habent quod legis dationem proximè ſequitur[a]; *Venit Moſes & narravit populo omnia verba Domini & omnia judicia, reſpondítque cunctus populus* (antè & Circumciſione & Baptiſmo, juxta jam dicta, ritè initiatus) *una voce & dixerunt, omnia verba quæ locutus eſt dominus faciemus. Et ſcripſit Moſes omnia verba domini; ſurgénſque manè ædificavit altare ſub Monte & duodecim Titulos ſecundùm duodecim tribus Iſrael. Miſítque juvenes de filiis Iſrael qui adduxerunt holocauſta & ſacrificaverunt ſacrificia pacifica domino, nempè boves. Et accepit Moſes partem ſanguinis & poſuit in crateris & partem ſuper altare: Et accipiens librum fœderis legit in auribus populi qui dixerunt, cuncta quæ loquutus eſt dominus faciemus & obediemus. Tulit quoque Moſes ſanguinem & ſparſit ſuper populum dicens, en ſanguis fœderis quod pepigit dominus vobiſcum ſuper cunctis hiſce verbis.* Uniuſcujuſque heic nomine ſacrificatum volunt & ſanguinem inſperſum, unde plenaria fieret Initiationis tam Originariorum quàm Proſelytorum juſtitiæ Confirmatio. Nec defuere ſanè qui ſanguinis aſperſioni[b] huic, Baptiſmi Initiationis originem tribuerint. Sed obtinuit

[a] *Exod.* 24. 3.

[b] *Gemar. Babyloa. tit.* Cerithoth *cap.* 1 *fol.* 9 a.

tinuit ſententia quam antè tradidimus. Et certè, quod ad Perſonarum hoc per intervallum Diſcrimen attinet; tam è gentilibus in fœdus tunc receptos fuiſſe Proſelytos quàm poſtea, ſatis cernitur in hiſtoria Sichemitarum[a], & tum Chriſtianis ſcriptoribus tum Ebræis agnoſcitur. Chriſtianis, qui commixtum in ipſo egreſſu ex Ægypto populum pro ejuſmodi ſumi volunt[b] Proſelytis. Ebræis autem, maximè in Jethronis Moſis ſoceri ſub hæc tempora ſuorúmque Proſelytiſmo juſtitiæ[c] quem tamen Chriſtiani aliqui[d] non admittunt. Etenim Gloſſa ad illud *& Moſes dimiſit*[e] *ſocerum ſuum & abiit in terram ſuam*, adnotat לגייר בני משפחתו *ut Proſelytos faceret* etiam *filios familiæ ſuæ* ſeu *familiares*. Sed interim utrique ſic tam Chriſtiani quàm Ebræi Proſelytos juſtitiæ tunc factos aliquot conſentiunt. Atque nemo non videt juxta ſcita jam dicta, Proſelytis ante legis receptionem Circumciſis, quotquot non etiam Baptiſmo à Moſe ex juſſu Numinis præſtituto in tempore illo initiati fuiſſent, utì etiam fœminis, tam ex Originariis quam Proſelytis Circumciſis, ſi quæ nondum eſſent Baptizatæ, neceſſarium fuiſſe ut pariter atque ipſi tunc Baptizati in legis receptionem Baptizarentur. Nam ſine ejuſmodi Baptiſmo haud nactos illos aiunt locum תחת כנפי שכינה *ſub alis divinæ majeſtatis*, nec Juris Iſraelitici ſatis participes factos. Atque ex hiſce ita in majorum ſuorum aliorúmque jam dicti temporis initiatione ritè peractis eliciunt, quemadmodum antè ſolâ Circumciſione in fœdus recipiebantur & Gentiles & Originarii mares (unde etiam ſimul per conſequens recepta tunc ſequioris ſexus poſteritas) & nunc in legis Receptionem univerſis etiam Baptiſmus accedebat tam fœminis quàm maribus, præter ſacramentum quod diximus Confirmationis, ita poſt-

[a] *Geneſ.* 34.14, 15.22.

[b] *Ad Exod.* 12. 38 *& vide Lyran. ad Joſ.* 5.4. *& Euſeb. Hiſt. Eccleſ.* 1. *cap.* 7.

[c] *Gemar. Babylon tit.* Zebachim *cap.* 14. *fol.* 116 a. Shemoth Rabba *paraſh.* 27 *fol.* 143. *col.* 3. Tanchuma *fol.* 31. *col.* 1. *Javeh ad Exod.* 18.1. *Bechai in* Biur *fol.* 91. *col.* 4. *alii.*

[d] *Abulenſ. in Exod.* 18. *quæſt.* 4 *&c.*

[e] *Exod* 18.27.

poſtmodùm univerſos è Gentilibus recipiendos parili modo fuiſſe initiando nomine Proſelytorum juſtitiæ. Nimirum maſculos ritu ſeu ſacramento Triplici, Circumciſione, Baptiſmo & Sacrificio ſeu Oblatione Cruenta quamdiu Sacrificiorum ejuſmodi uſus. Fœminas, poſterioribus binis tantùm. Templo autem diruto, ut unico tantùm eorum ſeu Baptiſmo, Fœminæ, ſic binis prioribus Mares fieri ſoliti. Ita tamen ut quamvis nec Circumciſio ſine Baptiſmo neque hic ſine illo Proſelytum ejuſmodi marem faciebat (ea enim de re ſatis unanimes conſentiunt) nihilominus ſine ſacrificio etiam dum legitimus ejuſdem erat uſus, Proſelytum quidem prioribus binis omninò factum eſſe velint, uti & Baptiſmo Proſelytam. Confirmationis autem Tertium illud hoc tantùm effeciſſe, ut Proſelytus ejuſmodi ſacris ex lege comeſſationibus aliquot dein, nec antè, haberetur idoneus. Quemadmodum autem Baptiſmo illi ad montis radices ſeu primo prævia erat, ut in citatis antè ex Exodo liquet, profeſſio populi de pacti adeóque legis recipiendæ obſervatione, ita etiam quoties poſteà Proſelytus juſtitiæ factus eſt, ſolennis erat ab eo profeſſio ejuſmodi inter Baptizandum præſtanda. Scilicet ipſe Baptiſmus actus in ſeculis legis dationem ſequentibus habebatur forenſis ſeu Conſiſtorii Triumvirorum, ſive publicè ſive ex eorum quorum intererat arbitrio, pro more conſtitutorum. Adeóque par eſt ut exiſtimetur fuiſſe etiam in deſerto atque intervallo quod tractamus, actus forenſis, id eſt à præfecturis præſtandus juridicis quæ fuerint, ſive Moſis ipſius ſive aliorum ex Jethronis conſilio conſtitutarum; modò eas legis dationem antevertiſſe admiſeris. Nam Triumvirorum forum (quod poſtmodùm in uſu; & de quo plura libro ſecundo) ex compromiſſo ſeu eorum quorum in-

 tererat

tererat arbitrio ſelectorum locum tunc habuiſſe ullum non liquet. Potiùs nullum habuiſſe, quà tale, ſtatuendum eſt ex eo quòd præter Moſem ipſum & ab eo ex Jethronis conſilio conſtitutos judices ſub id tempus reperiantur omninò nulli. Sed verò בית דין *domum judicii*, quod utriuſque intervalli præfecturas qualeſcunque ſatis denotat, Baptiſmo præfuiſſe aiunt. Præfecturæ igitur juridicæ quæ Baptiſmo præerat profitebatur Proſelytus ipſe majorennis (maſculus qui annum decimum tertium, fœmina quæ duodecimum ſuperaverat) legem Moſaicam ſe ſervaturum. Minorum verò nomine, idem ipſum profitebatur præfectura ipſa, utì in Chriſtianiſmo ſuſceptores minorennium ſeu parvulorum; ſaltem ſi nec parentes adeſſent qui idem præſtare poſſent. Etiam Regeneratum dixere[a] & Renatum quemque Proſelytum ſic factum כקטן שנולד דמי *velut infantem recèns natum*, omnémque ejus cognationem priſtinam in ipſo Baptiſmo evanuiſſe ſeu deſiiſſe. Gravidæ item ritè Baptizatæ proli Baptiſmo opus non fuiſſe. Ut verò hæc quæ ex Origine hac Baptiſmi propagata docent Magiſtri adeóque ipſam juxta illos Originem apertiùs intelligamus, teſtimonia aliquot eorum ipſa ea de re illuſtriora exhibere viſum eſt. Gemara Babylonia[b] ad illud[c] נכם כגר יהיה *ut vobis ſic & Proſelyto ſit*, נכם כאבותיכם מה אבותיכם לא יכנסו לבריח אלא במילה וטבילה והרצאת דם אף הם לא יכנסו לבריח אלא במילה וטבילה והרצאת דמים *VT VOBIS idem denotat quod ut patribus veſtris* ſeu *ut majoribus veſtris. Quid verò Patres* ſeu *majores veſtri? Certè illi non intrarunt in fœdus ſine Circumciſione, Baptiſmo & Aſperſione ſanguinis, ideóque nec Proſelyti intrant in fœdus ſine Circumciſione, Baptiſmo & Aſperſione ſanguinum.*

[a] *R. Joſe Gemar. Babylon. tit.* Iabimoth *cap.* 4. *fol.* 48 b.

[b] *Ad tit.* Cerithoth *cap.* 2. *fol.* 9 2.

[c] *Numer.* 15. 15.

Ge-

Gemara eadem alibi[a] de Gentili; לעולם אין גר עד שימול ויטבול וכיון דלא טביל גיור הוא *Perpetuò Proselyti jure caret nisi tam Baptizatus sit quàm Circumcisus. Et si Baptizatus non sit, Gentilis* seu *Paganus manet.* Paulò item pòst; תנ"ר גר שמל ולא טבל רבי אלעזר אומר הרי הוה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל רבי יהושע אומר הרי זה גר שכן מצינו באימהותינו שטבלו ולא מלו וחכמים אומ' טבל ולא מל מל ולא טבל אין גר עד שימול ויטבול *Tradunt Rabbini, de eo qui Circumcisus fuerit, nec Baptizatus, dixisse Rabbi Eliezer eum Proselytum fuisse quoniam invenimus sic de Patribus nostris, eos scilicet Circumcisos esse nec Baptizatos; de Baptizato autem nec Circumciso dixisse Rabbi Josuam, Proselytum eum fuisse quia sic invenimus de Matribus* (nostris) *quæ Baptizatæ sunt nec Circumcisæ. Sed sapientes pronuntiarunt, si quis Baptizatus fuerit nec Circumcisus, aut Circumcisus nec Baptizatus, eum Proselytum non esse usque dum fuerit tam Baptizatus quàm Circumcisus.* Et conciliantur Rabbini Eliezer & Jehosua, per temporum & sexuum distinctionem. Scilicet nec fœminas seu Matres eorum, nec mares seu Patres sine Baptismo post ejusdem jam dictam Originem satis Initiatos; antè verò Circumcisione solùm mares eósque solos, fœminas autem posteà solo Baptismo. Unde etiam legem illam Mosaicam[b] de Captiva Gentili (qua de nos alibi[c]) à milite ducenda ita interpretantur ut ducenda non fuerit nisi Proselyta facta fuisset & Baptizata. Maimonides[d]; אחרי שיבעלנה ביאה ראשונה והיא בניותה אם קבלה עליה להכנס תחת כנפי השכינה מטבילה לשם גיורת מיד ואם לא קבלה חשב בבית ל' יום וע"ז *post primum concubitum* (de cujus jure vide quod loco citato ex Magistris diximus) *dum ipsa Gentilis manebat,*

[a] *Tit.* Jabimoth *cap.* 4. *fol.* 46 2.

[b] *Deut.* 21. 20.

[c] *De jure Nat. & Gent. lib.* 5. *cap.* 13.

[d] *Tit.* Melachim *cap.* 8. *Moses Mikotzi Præcept. affirmat.* 122.

nebat, ſi vellet illa intrare ſub alas divinæ majeſtatis (id eſt Judaiſmo nomen, juxta eos, dare) *Baptizanda erat ſtatim in nomen Proſelytæ. Sed ſi nollet, manebat in domo per dies triginta &c.* Sed mirum eſt quod habet Petrus Galatinus[a] ex illorum Rabbi Jehoſuæ verborum perperam interim ab illo allatorum ſenſu. *Qui Baptizatur & non circumciditur* (ita nomine Jehoſuæ hujus loquitur) *ecce ipſe eſt* gher, *id eſt converſus de gentilitate ad veram fidem, ſic enim invenimus in matribus. Scilicèt in Sara & Rebecca, in Rachele & Lia, quæ fuerunt Baptizatæ & non Circumciſæ.* Et *ſummoperè notandum eſt hoc dictum*, inquit, *ad ſciendum quod Baptiſmus Circumciſionem evacuare debebat.* Tantundem etiam Victoria Porchetus[b]; *Sic etiam*, inquit, *invenimus in matribus* i. *in Sara & Rebecca & cæteris quæ Baptizabantur & non circumcidebantur.* Sed verò in argumento hujuſmodi egregiè aut fallitur uterque aut fallit. Nec enim in dicto illo Rabbi Jehoſuæ quid de Sara aut Rebecca continetur nec aliud præter id quod eſt, matres ſeu fœminas poſt Originem jam dictam Baptiſmi, ſine Circumciſione eo initiatas eſſe; quod ad Saram, Rebeccam reliquáſque ibi diu antè mortuas attinere nequibat. Neque enim illæ in matribus quas Gemara memorat, ſed tantùm eæ quæ tempore Originis jam dictæ Baptiſmi & poſteà vixerunt. Et de Baptiſmate hoc initiandis fœminis ſeu ſexus illius Proſelytis faciendis ac in pactum Abrahæ ſic recipiendis expreſſim etiam mentio habetur apud Gulielmum Pariſienſem[c]. Quod verò ad parvulorum Baptiſmum attinet, legitur etiam in Miſna Babylonia[d]; הגיורת והשביויה והשפחה שנפדו ושנתניירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג׳ שנים ויום אחד כחובתן מאתים ויש להן טענת בתולין *Proſelytæ, Captivæ, Ancillæ quæ Proſelyta facta eſt,*

[a] *De Arcanis Catholicæ verit. lib. 10. cap. 2.*

[b] *Ad verſ. Hebræos part. 2. cap. 25.*

[c] *Lib. de Legibus cap. 3.*

[d] *Tit.* Cetuboth *cap. 1. fol. 112.*

eſt, redempta, manumiſſa ante trimatum, adjecto etiam die ætatis unico, dos ducenti Zuzi[a]; *& adverſus eas agi potuit de virginitate prærepta.* Hieroſolymitana autem ibi Miſna, quam heic ſequitur editio nupera Amſtelodamenſis, habet יתירות על שלש שנים ויום אחד בתוספתן מנה ואין להן טענת בתולים *poſt trimatum, adjecto etiam die unico, dos eſt Mina* ſeu *centum Zuzi, nec in eas agitur de prærepta virginitate.* Scilicet quæ poſt trimatum & diem inſuper unicum è gentiliſmo, ſervitute, captivitate reciperentur, eas præſumebatur virgines inter eos quibuſcum antè vixerant eſſe deſiiſſe. Adeóque virginum jura eis non competebant, qui ſenſus eſt Miſnæ heic Hieroſolymitanæ. Contrarium vero erat, ubi ante trimatum; quod vult Babylonia. In utraque autem planè admittitur Proſelytam minorennem qualemcunque ritè factam, id eſt Baptiſmo Initiatam. Gemara Babylonia ibi, גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד מאי קמ"ל דזכות הוא לו *Proſelytum minorennem Baptizare ſolent ex ſententia* ſeu *profeßione domus judicii. Itane? Etiam. Nam hoc ei ſatis proficit* ſeu *in commodum ejus cedit,* ubi Gloſſa exceptionem addit de parentibus ſi præſentes eſſent. Et dein מטבילין דאין לך גר בלא מילה וטבילה על דעת ב"ד שלשה יהו בטבילתו כדין כל טבילות גר שצריכים שלה והן נעשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן וכו *Baptizare ſolent; quia non fit Proſelytus ſine Circumciſione & Baptiſmo. Ex ſententia domus judicii* ſeu *fori. Scilicet Triumviri Baptiſmo ejus præſunt, ſecundùm jus ad omnimodam Proſelytorum Baptiſmum attinens, cui neceſſarii habiti ſunt Triumviri quia ita fiunt ei Pater. Atque is per eos fit Proſelytus &c.* Ex mente ita veterum Moſes Maimonides[b] בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה ובקרבן מילה היתה במצרים

[a] *Videſis Vxorem Ebraicam lib. 2. cap. 9. & li. 3. cap. 1. & 2.*

[b] *Tit.* Iſuri bia *cap. 13.*

במיצרים שנאמר וכל ערל לא יאכל בו מל אותם משה רבינו שכולם בטילו ברית מילה במצרים חוץ משבט לוי ועל זה נאמר ובריתך ינצורו וטבילה היתה במדבר קודם מתן תורה שנ׳ וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם וקרבן שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות על ידי כל ישראל הקריבום וכן לדורות כשירצה הגוי ליכנס לבריתו ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן ואם נקבה הוא טבילה וקרבן שנאמר ככם כגר כמה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן ומה קרבן הגר עולת בהמה או שתי תורים או שני בני יונה ושניהן עולה ובזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה וכשיבנה בית המקדש יביא קרבן: גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול וטבול וצריך לטבול בפני שלשה וחואיל הדבר צריך בית דין אין מטבילין אותו בשבת ולא ביום טוב ולא בלילה ואם הטבילוהו הרי זה גר: גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין שזכות הוא לו: מעוברת שנתגיירה וטבלה אין בנה צריך טבילה: טבל בינו לבין עצמו ונתגייר בינו לבין עצמו ואפילו בפני שנים אינו גר בא ואמר נתגיירתי בבית דין של פלוני נהטבילוני אינו נאמן לבא בקהל עד יבא עדים היה נשוי לישראלית או לגיורת ויש לו בנים ואמר נתגיירתי בינו לבין עצמי נאמן לפסול את עצמו ואינו נאמן לפסול את הבנים וחזר

וטובל בבית דין *Triplici ritu intrarunt in fœdus Israelitæ; Circumcisione, Baptismo & Oblatione* (malè in Editorum nonnullis legitur קרבן pro יבקרבן quod etiam habetur in Ms. meo) *Circumcisionis usus erat in Ægypto, juxta quod dicitur*[a]*, nemo incircumcisus de eo comedet. Circumcidit eos omnes Moses magister noster. Nam neglexerant universi aut prætermiserant fœdus Circumcisionis in Ægypto, excepta tribu Levi.*

[a] *Exod.* 12.48.

Lavi. Ideóque dicitur [a] *de eis, & observabant fœdus tuum. Baptismus autem erat in deserto ante legis dationem, de quo* seu *de cujus Origine dicitur* [b], *sanctificabis eos hodiè & cras & Lavent Vestimenta sua. Oblatio autem* seu *sacrificium huc ex illo* [c] *spectat, & misit* (Moses) *juvenes de filiis Israel qui obtulerunt holocausta. Pro universo scilicet Israelitarum cœtu, republica* seu *ecclesia, offerebant illa. Atque simili modo per omnia postmodùm secula, quoties gentilis* seu *ethnicus voluerit intrare in fœdus* seu *in fœdus illud recipi atque sub alis majestatis divinæ colligi jugúmque legis in se suscipere, necesse fuit ut ei Circumcisio & Baptismus adhiberetur præter sparsionem sacrificii* (הזאת דמים pro eadem re interpretatur glossa Talmudica [d]; זריקת דמים על המזבח *sparsionem sanguinum super altare.) Et si fœmina fuerit, Baptismus & Sacrificium. Nam & dicitur* [e] *ut vobis sic & Proselyto. Quid vobis factum? in fœdus intraveritis Circumcisione, Baptismo & Sparsione sacrificii, ideo etiam Proselytus pariter Circumcisione, Baptismo & Sparsione sacrificii per omnia secula sequentia. Quid verò Sacrificium Proselyti? Holocaustum ex pecore, aut bini turtures, aut bini columbarum pulli, utrique in holocaustum. Atque seculis in hisce quibus sacrificium non habetur necesse est ut juxta jam dicta adhibeantur Circumcisio & Baptismus. Et quando instaurabitur Templum Hierosolymitanum, sacrificium erit hoc nomine offerendum. Proselytus Circumcisus, nec Baptizatus, Baptizatus nec Circumcisus, reverà Proselytus non fit usque dum tum Baptizatus fuerit tum Circumcisus. Baptizari autem debet coram Triumviris. Et cum sic res forensis sit* seu *ad domum judicii spectet, non solent Baptizare quenquam in Sabbato nec die festo, neque nocte, licèt si quis temporibus illis Baptizatus fuerit, Prosely-*

[a] *Deut.* 33. 9.

[b] *Exod.* 19. 10.

[c] *Exod.* 24. 5.

[d] *Ad tit.* Cerithoth *cap.* 1. *fol.* 9 a.

[e] *Numer.* 15. 15.

Proſelytiſmum ipſe interim nactus fuèrit. Proſelytum minorennem Baptizare ſolent ex ſententia ſeu *profeſſione domus judicii* ſeu *fori, quod ita ſatis ipſi proficit. Gravidæ, ſi facta ſit Proſelyta, proli Baptiſmo opus non eſt. Si quis clam Baptizatus fuerit & Proſelytus ſic clàm fuerit factus, etiam ſi coram duobus, pro Proſelyto tamen reverà non cenſetur. Si dixerit, ſe Proſelytum factum eſſe in domo judicii ſeu foro N. ab eóque ſe Baptizatum, fides ei non ita habetur, ut inde in congregationem* ſeu *Civitatem rempublicam* aut *eccleſiam* Iſraelitarum *admittatur antequam attulerit ea de re teſtes. Si Connubio ſive Iſraelitidi junctus fuerit ſive Proſelytæ, unde liberos habet, & dixerit ſe clàm* ſeu *ſecretò per ſe Proſelytum eſſe factum, eouſque fides ei habetur ut inde ipſe pro non legitimo Proſelyto cenſeatur, unde tamen liberorum juri nihil derogatur. Ipſe verò ablegatur ad forum quo ritè eſt Baptizandus.* Hæc aliáque ejuſmodi huc ſpectantia habet idem autor aliíque [a] Magiſtrorum, quos præterimus. Sed nec defuere ex Judæis Chriſtiani [b] aliquot qui Baptiſmum hunc toties à Magiſtris memoratum non à Moſaico inſtituto manaſſe nec adeò fuiſſe vetuſtum aſſeruerint, ſed Chriſti exemplo etiam inter eos introductum, nec antè fuiſſe in uſu. Sed ſi ita res habuiſſet, proculdubiò de ea non reticuiſſent primitivi temporis patres Chriſtiani. In Chriſtianiſmum ita Baptiſmus Judaicus fuiſſet velut tranſitio quædam ſeu tranſitionis umbra non ſilenda. Nec ſanè Judæos, in re adeò inſigni ac publica atque in ipſo Initiationis ritu, mores eorum, quos tanto ſemper odio proſequuti ſunt, imitatos eſſe, nec à majoribus ante Chriſtum, ut oſtenſum eſt, Baptiſmum accepiſſe, mihi omninò eſt veriſimile. Et mecum ſenſiſſe videntur tum ex Judæis Chriſtiani alii, tum Chriſtiani

[a] *Moſes Mikotzi præcept. Negat.* 116. *Jacob Ben Aſher in* Arba Turim *tit.* Jore Dea *cap.* 268. *ubi titulus integer de* גרים *ſeu* Proſelytis *uti etiam apud Ioſeph. Karo in* Shulcan Aruch *eiſdem* capite & titulo.

[b] *Pet. Alfunſus Dialog. tit.* 12.

ſtiani Originarii iíque viri hujus ſeculi doctiſſimi qui Baptiſmum ejuſdmodi Judaiſmo proprium memorârunt nec interim de eo dubitantes aut antiquitati ejus obtenſæ omninò reclamantes. Atque ut ſic ipſorum poſteris non omninò repetendum voluere Baptiſmum, ita nec Proſelytorum, quorum, ſimulac facti fuerint, liberos *in ſanctitate* ut diximus natos aiunt maſculóſque, utì & Originariorum, circumcidendos; ſexum autem utrunque ex parentis qui primò Proſelytus factus eſt, Baptiſmo ſanctificatum. Ita Circumciſione & Baptiſmo receptus è gentium populis ſeu Proſelytis domicilii יצא מכלל הגוים *è gentium univerſitate inde eximebatur* & civitate donabatur ſic Iſraelitica. Item velut infans recèns natus ſeu regeneratus ut antè dictum eſt habebatur, unde & cognatio ei priſtina omnis exuta, quod etiam alibi ex Talmude & *Zohar* aliíſque Ebræorum Commentariis uberiùs oſtendimus[a]. Quod verò habet vir doctiſſimus *Willielmus Schickardus*[b], ubi de Proſelytorum per Circumciſionem admiſſione loquitur; Judæos ſcilicet, *ad differentiam Samaritanorum, addidiſſe Baptiſmum quendam de quo Raſ Alphes* cujus verba ibi affert; quaſi Baptiſmus eorum heic non ex Origine antè oſtenſa manâſſet ſed ex neſcio qua obſcura atque ad Proſelytos ſuos ab eis qui in Samaritanorum ſectam tranſirent diſcriminandos recentiùs inventus fuiſſet; fateor me nondum illud aut ea de re quidquam alibi legiſſe. Nec quod ex Alpheſio (qui Talmudis Babylonii heic ut in aliis pertinaciter ſequax eſt) affert ejuſmodi quid omninò ſapit. Et ſanè apud Alpheſium[c] ipſum & in Commentariis ei adjectis compluria ſunt jam antè oſtenſis undiquaque conſona. At verò ex hiſce nemo non videt multiplices fuiſſe Perſonarum heic diſcriminum rationes; alias à Circumciſione,

[a] *De Jure Nat. & Gent. l. b. 2. cap 4. & de Succeſſione in Bona defuncti cap 26.*

[b] *In Iure Regio Hebræorum cap. 5. Theorem. 17. pag. 127.*

[c] *Tom. 2. pag. 419 &c.*

eiſione, à Baptiſmo & Regeneratione alias, ab utriuſque ritu ſive legitimè ſive non peracto alitérque alias ad diſtinctionis ſuprà dictæ triplicis jus conſervandum, deducendas; de quibus neceſſe erat ut Præfecturæ Juridicæ omninò cognoſcerent, ídque tam ante quam poſt Legis dationem. Jam verò, cum adeò recepta fuerit apud Ebræos veteres de Initiationis Baptiſmo patrum ſeu majorum ſuorum ante legis in Sinai dationem, juxta ſuperiùs oſtenſa, ſententia; viderint perſpicaciores utrùm ejuſmodi quid denotatum fuerit à Paulo Apoſtolo ubi de Baptiſmo patrum eorum diſertè ſanè loquitur. *Nolo autem vos* (ad Corinthios ſcribit) *ignorare fratres*[a] ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες &c. *quod patres noſtri omnes ſub nube fuerunt*, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, *& omnes per mare tranſierunt, & omnes in Moſem* (Syrus בידא דמשה *per manum Moſis, ſeu per Moſem*; Arabs item Erpenianus على يدي موسي tantundem ſignificans, & editionis nuperæ Pariſienſis بموسى idem aut *in Moſe* denotans) *Baptizati ſunt in nube & in mari.* Id quidem verum eſt locum de Columna Nubis & Mari Rubro adeóque de figura Baptiſmi ſumi[b] ſolere, & *quaſi Baptizatos* pro Baptizatis heic intelligi. Illinc etiam ſubſtituunt aliqui הלכו ביבשה בתוך הים *tranſierunt in arida per mare* juxta Moſis in Exodo[c] verba, nonnullis item vertentibus[d], *ſub illa nube* & *illud mare* & *illo mari* velut ex articulorum in Græco vi mare rubrum quod tranſirent Iſraelitæ, ut interdum[e] quidem, indicante. Unde & in verſione ſuperioris ſeculi Anglicana illinc deſumta **under that cloud, and all paſſed through that ſea, and were all baptized unto** Moſes **in that cloud and in that ſea.** Sed verſiones noſtræ & priores & quâ nunc utimur

[a] 1. Ad Corinth. 10, 1.

[b] Cyprian. Epiſt. 76. ad Magnum. Auguſtin. Tract. 11. in Joannem. Hieronym. Epiſt. 127. ad Fabiolam, alii obvii.

[c] Cap. 14. 16. 29.

[d] Beza.

[e] Pſal. 66. 5.

timur, utì & aliorum tam veterumquàm recentiorum, articuli ibi vim ejuſmodi non agnoſcunt ſed *in nube & in mari habent* quod in the cloud and in the ſea, ſeu in a cloud and in a ſea ſonat. Jam verò ſi Apoſtolus dixiſſet ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῷ ὕδατι, *in nube & in aqua*, eóſque ſub nube fuiſſe & tranſiiſſe *per aquam* ſeu *aquas*, non adeò iniquum forſan fuiſſet exiſtimare etiam Baptiſmum Initiationis ab Ebræis veteribus ſic in deſerto אבותינו *patribus noſtris*, quemadmodum & loquitur Paulus, etiam ex inſtituto divino tributum, ibi intelligendum. Nam qui ſic in conceptaculis, ut diximus aquarum, Baptizatus eſt, juxta eos planè tranſibat per, ſeù totum corpus ejus διῆλθε *tranſibat* per aquas. Certè לבוא במים [c] *ingredi* ſeu *traduci per aquas*, ſeu *aquis immergi*, quod primariam in ſe habere & maximè univerſalem in Perſonarum Rerúmque ex lege ſacra Baptiſmis, ut monitum eſt, ſignificationis indicationem volunt, redditur *aquis tingi & Baptizari.* Et certè quicquid immergitur in aquas atque lotum eximitur, rectè ſatis dicitur eas pertranſire [a] tametſi à ripa aut litore ad ripam aut litus non tranſeat. Nonne verò θαλάσσης nomen ſeu ים quod plerunque quidem totum Mare aliquod, ut Terræ nomen orbem terrarum denotat, ſumitur etiam maximè in ſacris literis pro eodem ipſo quod eſt ὕδωρ מים ſeu *aqua* atque aliis & minoribus ac ab ipſo mari vulgò accepto plurimùm diſcrepantibus aquarum conceptaculis, quemadmodum & Terra pro Provinciola etiam & glebula? Notiſſimum eſt illud de ים מוצק *mari fuſili* [b] in Templo pro eo quod erat conceptaculum aquarum, cui peripheria cubitorum triginta. Etiam illud de bobus æneis ſubter iſthoc mare [c], מקפים את הים quod ſonat *circumſcribebant mare illud*, in Græcis exemplaribus pleriſque redditur

[a] *Vide Levit.* 11. 32. *adde Pſalm.* 66. 12.

[b] *Vide Numer.* 31. 23.

[c] 2. *Reg.* 7. 23.

[d] 2. *Paralip.* 4. 3.

circumſcribebant τὸ λουτῆρα ſeu *Labrum*, *Lavacrum*, *Pelvim* aut vas ablutioni præparatum; quaſi λουτὴρ *Labrum*, *Pelvis*, *Lavacrum*, *mare*, ים, θάλασσα (quæ vox in exemplaribus nonnullis ibi habetur) in Synonymis fuiſſent cenſita. Quinetiam באתי במעמקי מים [a] quod *ingreſſus ſum profunditates aquarum* ſonat, in exemplaribus omnibus vertitur etiam ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, *profunda maris ingreſſus ſum*, ſeu ut vulgata item *in profunditatem maris*. Illud etiam de Tyro [b] *& pulverem tuum ponent* בתוך הימים *in medio aquarum* Græci vertunt εἰς μέσον τῆς θαλάσσης *in medium maris*. Atque ut מים quod *aqua* eſt per *mare* vertitur, ita etiam ſubinde ים quod eſt *mare* per ὕδωρ ſeu *aquam* [c], quaſi indiſcriminatim vocabula in ratione ſignificandi converterentur. Etiam in eodem interdum commate & mare ſimul & aqua redditur τὸ ים. Et binorum ſatorum capax rivulus ſeu aquæductus תעלה dictus, à Græcis [d] θάλασσα χωροῦσα δύο μυρίους σπέρματος *mare continens duas menſuras ſpermatis* redditur; licèt exiſtiment aliqui corruptam eſſe vocem à θαλὰ quæ ipſa Ebræa eſt. Porrò in Evangeliis, Tiberiadis *Lacus* ut veteribus ſic Lucæ dictus, cæteris Evangeliſtis nuncupatur *mare*. Summa heic eſt, nomina illa Mare, θάλασσαν, Fluvium, Stagnum, Lacum, Aquarum Congregationes congeries ac συνήματα qualiacunque ita pro Synonymis non rarò ſumi, ut non adeò mirum videatur ſi etiam apud Apoſtolum ad Corinthios ſcribentem, Baptiſmus in τῇ θαλάσσῃ pro Baptiſmo *in aquis* ſimpliciter ſeu in conceptaculis qualia diximus intelligatur. Et de promiſcuo nominum jam dictorum uſu, nos etiam aliam in rem alibi [e] fuſiùs. At verò quid ita de Nubis mentione heic ſentiendum erit? Sub nubis columnæ in deſerto protectione diurna ut ſub columnæ ignis nocturnâ fuiſſe Iſraelitas

[a] Pſal. 69. 3.

[b] Ezekiel 26. 12.

[c] Græci Exod. 14. 27. Ezekiel 47. 9. Nahum 3. 8.

[d] 3. Reg. 18. 32. 38.

[e] In Mari Clauſo lib. 2. cap. 21.

ſci-

ſcimus[a]. Etiam Ebræi ſignantiùs de nubibus divinæ Majeſtatis & expreſſiùs loquuntur ubi locum Baptiſmi hujus ſeu ſtationem illam in deſerto Sinai memorant. Seder Olam Rabba[b], *progreſſi ſunt ad deſertum Sinai* ומצאו עליו ענני כבוד *& repererunt in eo Nubes Gloriæ* ſeu *divinæ Majeſtatis*. Cæterùm ad nubem[c] in qua locutus eſt Moſi dominus ſpectare potiùs hoc videtur. Sed dein ait Paulus *in nube & mari* ſeu aquis Baptizatos eos eſſe in Moſem, ſeu in Moſaicam legem, ut viri docti heic, quod apprimè conſonum eſt notioni Ebræorum quî in receptionem legis Baptiſmum illum adhibitum, ut oſtenſum eſt, tradidere. Et certè ſingularem fuiſſe etiam in Baptiſmis eorum illis in ſeculis columnæ Nubis rationem (idque quatenus à columna ignis heic non memorata, qua nocte ducebantur, diſcrepat) teſtimonium habetur apud veteres expreſſiſſimum. Rabbi Zachariah[d] עמוד הענן סיבבו את מחנה ישראל בעיר מוקפת חומה ולא היה יכול צר יאויב ליגע בהם אלא כל מי שהיה צריך טבילה היה הענן מפליטה חוץ ממחנה שהיה קדוש שנ׳ והיה מחניך קדוש *Columna nubis circumambiebat caſtra Iſraelitarum, ut murus urbem cingit. Neque potuit hoſtis* ſeu *inimicus ad eos pervenire. Sed verò cuicunque opus erat Baptiſmo, ſe eum nubes conſervabat etiam extra caſtra quæ ſancta erant, juxta id quod dicitur*[e], *Caſtra tua ſancta erunt.* Vir doctiſſimus[f] ibi ſumit Baptiſmum heic pro eo quod pollutionibus legalibus inſerviebat; *Unde patet*, inquit, *quomodo Apoſtolus dicat* 1 Cor. 10. 2. *Iſraelitas* in nube *Baptizatos eſſe, ut nimirùm Baptiſmo purgaturi beneficio nubis tuti eſſent ab inſidiis atque incurſionibus hoſtium.* Cæterùm, juxta diſciplinam ab Ebræis de Baptiſmo Initiationis eorum in legis dationem adhibito, etiam de eo ſatìs appoſitè ſumi heic

[a] *Exod.* 13. 21.

[b] *Cap.* 5.

[c] *Exod.* 19. 9. & 16.

[d] *In* Pirki *R. Eliezer cap.* 44. *fol.* 40. *col.* 2.

[e] *Deut.* 23. 14.

[f] *Guil. Vorſtius ad* Pirki *Eliezer pag.* 240.

Baptiſmum à R. Zacharia memoratum poſſe nemo puto non videt. Certè ſi de mari rubro locus, ut vulgò capiendus eſſet, mirum eſt Paulum dixiſſe ſe nolle eos ἀγνοεῖν *ignorare* illud. Locutio eſt non quaſi de re expreſſim, nec ſemel, in ſacris literis (quas proculdubio legebant aut lectas audiebant frequenter Corinthii) apertè memorata, ſed quaſi de eo quod recepta interpretatione majorum tantùm, compluribus tamen ignoratum, niteretur. Quale prorſus eſt quod de Patrum Baptiſmo oſtenſum. Vir maximus ibi ἀγνοεῖν pro *immemores eſſe* capi vult. Sed nec definio, nec contendam; nec Theologum heic ago ſed Hiſtoricum. Hoc interim advertere etiam liceat, Baptiſmi, in Chriſtianiſmi ſeu legis Evangelicæ initiis, ritum ſeu Sacramentum, ſive ab Joanne[a] ſive ab Apoſtolis adhibitum, non ut actum novum ac anteà, quà actus etiam erat religionis, inauditum, eſſe introductum, ſed ut Ebræis ſatis etiam, quatenus erat Initiationis ritus, ex majorum ſeu patrum uſu ac diſciplina, cognitum ac cum Circumciſione, ita ut oſtenſum eſt, conjunctum. Unde item Regenerationis per aquas, etiam in Baptiſmo illo Ebræorum veteri, juxta antè dicta, intellectæ ignorantiam meritò exprobrat Chriſtus Nicodemo[b], quòd, cum is princeps & doctor eſſet inter Judæos, mirabatur, velut antè inauditum, quid regeneratio ejuſmodi ſeu novi natales ſignificare quirent. Certè etiam Baptiſmum Initiationis ut ſibi anterioribúſque in Eccleſia ſeu Republica illa ſatis notum planè admiſiſſe videntur veteres illi[c] qui tum Circumciſionem tum Baptiſmum Proſelytis è gentibus in Chriſtianiſmum adſcitis adhibendum vellent; utì etiam & Cerinthiani[d] poſtmodùm & Ebionitæ[e] aliíque[f] itidem ſeculorum recentiorum. Scilicet uterque, juxta antè dicta, in Gentilibus Judaiſmo (undè Chriſtia-

[a] *Videſis Eulogium apud Photium cod. 280. Cyril. Hieroſolym. Catechef. 3.*

[b] *Joan. 3. 4. & 10.*

[c] *Act. Apoſt. 15. 1. & 24. ad Galat. 5. 2.*

[d] *Auguſtin. de Hæreſ. cap. 8.*

[e] *Epiphan. Hæreſ. 30. 2.*

[f] *Vide Fortalit. Fidei lib. 2. cap. quod Chriſtiani qui utuntur Circumciſione &c.*

ſtianiſmus, cui univerſi Judæi Baptiſmo novo initiari debuiſſent, natus eſt) admittendis in uſu. Etiam de Circumciſione ſine manibus ſuppleta cum Baptiſmo loquitur Paulus[a], qui inſuper tunc (necdum nimirùm legalium apud Judæos ipſos uſu prorſus ceſſante) Timotheum matre Ebræa genitum tam Circumciſione[b] quàm Baptiſmo in Chriſtianiſmum, qui planè Judaiſmus erat verè reformatus, recipi voluit, ne rei aliter novitate Judæos ſuos offenderet, licèt Titum[c], utpote gentilem, tantùm Baptiſmo[i]. Veruntamen Patribus Chriſtianis, tum priſcis tum recentioribus, paſſim eſt receptiſſimum, Baptiſmum Chriſtianiſmi in Circumciſionis locum ſucceſſiſſe adeóque inſtar ejuſdem in poſteris repeti debere, cui eſt adquieſcendum. Sed hæc obitèr. Et de Perſonarum heic diſcrimine ſeu Originariis ſimul & genere Proſelytorum duplici per intervallum quod tractamus, hactenus; quibus prætereà notiſſimam etiam tunc temporis Liberorum & Servorum diſtinctionem ſic brevitèr adjicimus, ut etiam ea in memoriam in ſequentibus pro re nata ſubinde, ut oportebit, revocetur.

[a] *Ad Coloſſ.* 2. 11.

[b] *Act. Apoſt.* 16. 3.

[c] *Ad Galat* 2. 3.

Cap. IV.

De Ratione & Modo Agendi, Excipiendi, Judicandi, *in Præfecturis hujus intervalli*, Generali; *maximè quà tum* Divini *tum* Humani *Juris tum* Perſonarum Diſcriminis *Scientiæ in negotio quolibet forenſi uſus eſſet neceſſarius.*

JUris ſimul & Perſonarum, præcipuè Originariorum & Proſelytorum, Qualitate ac Diſcrimine, in ſuperioribus, ita hactenus oſtenſo, ſequitur, ex inſtituto, ut de Ratione Modóque Agendi, Excipi-

Excipiendi, Judicandi, in Synedriis ſeu præfecturis hujus intervalli juridicis Generali videamus. Agendi voce heic ita utor ut non ſolùm omnimodæ Conditiones & Vendicationes ſeu quæ in Perſonam & in Rem inter privatos Actiones dici ſolent earúmque ex parte Actoris appendices, verùm etiam univerſæ Perſecutiones, Accuſationes, Inquiſitiones & quæ Publicis itidem Judiciis circa ſive Sacra ſive Profana ferendis prævii fuerint actus legitimi, eâ, ut planè etiam verbum ipſum fert, innuantur. Excipiendi autem & Judicandi vocibus innuo Actus in jus quomodolibetcunque vocatorum in ſui defenſionem forenſes & Judicia tandem & ſententias, cauſis probè ventilatis, diſcuſſis & ritè cognitis, ferendas. Rationem intelligo eam quæ erat Acturorum ſeu Agentium, Excipientium, Judicantium, id eſt Principia ſeu Fundamenta quibus ipſi in deliberando niterentur. Modum voco, Formulam, juxta quam principia ac fundamenta ejuſmodi in foro adhibita, Judiciúmque, ſecundùm tum Juris tum Perſonarum diſcrimen oſtenſum, peractum. At verò & Rationem & Modum dixi Generalem. Nam Particulares formulas actionum quales apud Pontificum collegium aut Cneium Flavium in veteri Roma olim repertæ ſunt, aut in Formulariis forenſibus recentiorum nomine Libellorum, Articulorum, Poſitionum habentur, aliáve inde ſequentia ut foro ac judiciis particulatim ſolennia, per hoc intervallum, nemo opinor expectabit, cum nec ullibi omninò compareant, nec rudioribus illis in ſeculis forſan eſſent in uſu. Cæterùm de Ratione ac Modo Generali ſeu de Actionum, Exceptionum Actuúmque has conſequi ſolitorum adeóque Judiciorum Principiis ac Fundamentis generalibus, difficilius non eſt ex antè allatis definire, quàm de Effectu generali aut conſequenti, ex cauſis adeò

deò ſufficientibus ut illum non producere illæ nequeant, ſtatuere. Scilicet in neminem planè actio qualiſcunque aut perſecutio legitimè inſtitui poteſt, nec quis in jus ſine injuria vocari, aut judicio cogi, niſi Obligatio aliqua ſeu vinculum alicujus juris præeat quo reus ad hoc vel illud dandum, faciendum, præſtandum, exhibendum, evitandum, ſubeundum teneatur. Contrarium non magis concipitur, quàm prolem legitimam naſci ſine parente. Neque obſtat quod ex Dominio ſeu quaſi aut poſſeſſione naſci dicantur[a] actiones in Rem, ſed ex Obligatione in Perſonam. Nam manifeſtum eſt, ex dominio ac poſſeſſione item Obligationem ſeu juris Vinculum etiam perſonale naſci quo pariter vocandi in jus facultas ſubnititur. Nec ſenſus eſſe poteſt alius Juriſconſultorum ad titulos de Actionibus & Obligationibus. In Obligationis autem hujuſmodi vi, Ratio, Principia ac Fundamenta jam dicta ſedes ſuas habuere habéntque. Dein verò quod ad Modum perſequendi judicandíque attinet; quemadmodum ex Lege hac vel illa, Edicto, Senatuſconſulto, Conſtitutione, Canone, More, alióve Juris præeuntis capite aut expreſſo aut tacitè admiſſo agunt, perſequuntur, excipiunt, judicant nunc univerſi, ita, ſeculis in illis, ut ex Jure, quod tunc obtinuit receptúmque eſt, tantundem fieret, res ipſa ex ſui natura apertè poſtulat. Nam neceſſe eſt ut Actio ac Perſequutio omnimoda forenſis in ſe contineat vim Syllogiſmi, cujus in majori propoſitione aut expreſſim aut tacitâ admiſſione jus hoc vel illud ita obtinere adſeratur ut quiſquis (admiſſo ſemper Perſonarum, ut res variatim exegerit diſcrimine, quâ de re etiam plura mox) illud violaverit, in jus legitimè poſſit eo nomine vocari atque ad Officium aut Pœnam cogi; in aſſumptione autem ſeu Minore, Titium aut Seium, Si-

[a] *L. Vnic. C. tit. de Alienatione judicii mutandi cauſa facta, Mynſinger. ad rubric. Inſtit. tit. de Actionibus num. 7. alii.*

meonem aut Reubenum jus illud violaſſe, ideóque ita cogi debere, ſicut etiam Exceptio quælibet perpetua & peremptoria (nam de dilatoriis heic non loquimur) & quæ ad Rei, ex jure illo, defenſionem ſpectant reliqua, aut Majorem ſeu jus ſe ita habere, aut Minorem, ſeu in jus vocatum illud violaſſe, negat, aut demùm violàtionem qualemcunque etiam aut ex jure illo ejúſve appendice aliqua aut ex cauſa aliqua ſubſequenti eſſe dilutam affirmat. Et ſecundùm hæc ſic in judicium deducta & ritè diſcuſſa, ſententiam fert quiſquis judicio præficitur. Neque aliter ſe rem habere unquam potuiſſe eſt excogitandum. His ita prælibatis, quantum ad Juris uſum heic attinet, ſtatuendum eſt, ita apud veteres Ebræos aliósque hujus intervalli populos Dei, in præfecturis Juridicis, inſtituendas tractandáſque Actiones omnimodas, ſive res Sacras ſive Profanas ſpectarent, atque Modum talem generalem eſſe adhibitum, ut Jure fundarentur aut fundari intelligerentur ſemper tam Divino quàm Humano, licèt diverſimodè, ut ſtatim dicetur. Etenim jus univerſum, quo uſi ſunt homines, eſt ſempérque fuit aut Divinum aut Humanum. Neque enim Naturale quod Hominibus inditum eſt, aliud habendum planè quàm Divinum ſeu à Numine datum, ut alibi oſtenſum. Et quicquid poſteà acceſſerit, ex Numinis juſſu, Divini item nomine venire nemo dubitat. Cùm autem Divinum Ius ſit ſempérque fuerit duplex; aut Præceptivum (ut in Iuſsis atque Interdictis) aut Permiſſivum, ut quod circa res actúſque humano arbitrio relictos verſatur (id eſt, aut illud quo jubet expreſſim vetátve quid fieri Numen, aut illud quo Hominibus aut nondum aut antè vetita permittuntur) adeóque eis, penes quos legumlationis ex humana Conſtitutione poteſtas eſt, jura in-

[a] *Vide Geneſ. 9. 4. & Joſephum Albo* in Sepher Ikarim *lib. 3. cap. 14. & 19.*

inſuper alia pro libitu (modò Præceptivi Iuris Divini capitibus non adverſentur) permittatur à Numine introducendi ſtatuendíque facultas libera; indè ex Permiſſivo illo Iure Divino, ſeu libertate à Numine ſic hominibus conceſſa ſeu relicta, Facultas, per intervallum jam tractatum, ut ſemper, habebatur, humana jura, utì antè dictum eſt, ſuperinducendi. Nempè pro multiplici ſocietatum ſeu Corporum Civilium in quæ ritè coaluerint homines diſcrimine ac uſu. Id genus Iura nullibi non reperiuntur. Atque hinc actus humani univerſi qui circa jus verſantur aut illud quod Magiſtri paſſim vocant אסור *ligatum* ſeu *obligatum*, ſeu præcepti Obligatione ſtabilitum, aut quod pariter מותר *ſolutum* ſeu *liberum* ac *permiſſum* appellitant, adeóque aut Obligationem aliquam aut Abſolutionem & Libertatem reſpiciunt. Et de vocabulis illis binis, ſeu *Ligato* & *Soluto* atque eo quod erat *Ligare & Solvere* in Eccleſia ſeu Republica Ebraica, libro proximo. Jam verò Obligationis vis quæ juribus ejuſmodi Humanis quomodocunque introductis ineſt, Iure Divino Præceptivo (utì & antè monitum eſt) fundatur atque primariò eo nititur; quo ſcilicet Fides, Pacta, Conventiones reliquáque omnia, cum conditionibus ac temperamentis ſuis legitimis, ſunt ſervanda, quibus Meum, Tuum, Suum, Alienum, ſive Res ſive Iura intelligas, ab hominibus ritè diſtribuuntur, atque ut plurimùm ſemper diſtributa ſunt. Ut plurimùm inquam. Nam etiam ex Iure Naturali primitúſve Divino fuere jura hominibus ſingulis ut ſua, citra conſenſum humanum prævium, permiſſa; veluti Poteſtas ſui ac Libertas, ſui Tutela, Victûs ratio ac veſtitûs libera (quam tamen haud pauci tam Ebræi quàm Chriſtiani Scriptores, Liberam, quantum ad Carnis eſum, fuiſſe nolunt

ante diluvium) alia aliquot non minùs atque Spirandi jus, quorum tamen cuncta tum ex insequuto in adversum consensu tum ex judiciorum ratione (ut mox ostenditur) legitimè & minui & mutari, ex permissu parili, potuisse atque etiam minuta esse mutatáque, palàm est. Quælibet autem Lex Humana novum introducens circa Res aut Personas qualecunque Ius, aut dat aut adimit aut temperat sive Libertatem sive Jura alia Pristina quibus fruebantur ii in quos illud introducitur. Atque ad Legem ejusmodi ritè introductam admittendam observandámque ii, in quos introducitur, ob consensum sive expressim sive tacitè aut civilitèr in eam datum, Obligantur, ídque tum ex Divino de Furto seu Alieni raptu interdicto (quo item fidei datæ servandæ continetur præceptum) tum ex eo quod de Judiciis est quo Pœnas ac Persecutiones forenses præstitui etiam ad invitos coercendos juberi intelligitur, quâ de re statim plura. Et manifestum est, post legem sic latam novúmque jus, ad modum quo oportet, introductum, adeò tum Reipublicæ seu Civilis in quam introducitur societatis tum in ea singulorum interesse ut admittatur observetúrque, ut quisquis violaverit, is aut jus alienum planè invaserit aut, quod in idem recidit, alios suo frui omninò impediverit; quod Divino illi de Raptu seu Furto interdicto reluctatur. Nec solùm in Juribus sic publicè introductis Obligatio habetur ex Jure Divino illo Præceptivo, verùm etiam in Pactis ac Conventionibus singulorum contractibúsque omnigenis aliísque negotiis quibus, ex Jure Numinis Permissivo, se mutuò per commercia homines commiscent aut Obligationes contrahere dicuntur. Ideò scilicet, quia per consensum sive Personalem seu Naturalem sive Civilem data fides, servanda est ex eo quod in interdicto toties

toties memorato eâ de re ſupponitur; utì & rurſus liberanda, aut pro liberata habenda (juxta temperamenta ac conditiones in ejuſdem datione ſive expreſſas ſive tacitas) ne alienum injuſtè uſurpetur. Et reverà, quemadmodum Veritatis Concluſionis cujuſque vis ex Præmiſſis ſyllogiſmi habetur eíſque omninò fundatur, ſeu ut Numerus ex Unitatibus, ita Juris Humani Obligatio ex præmiſſis illis Juris Divini de Fide ſervanda nec alieno temerando naſcitur; temperamentis ſemper admiſſis, quibus Juris Mei, Tui, Sui, Alieni mutationes tranſlationéſque legitimè ſeu ex Jure Divino permiſſivo, non Furti aut injuriæ nomine, fieri inde aſſolent. Atque de Obligatione illa ex Jure Divino ſic in Humana jura neceſſariò deſumenda, nos plura alibi[a]. Hæc cum ita ſe habeant, nemo non videt, Actiones ſeu Accuſationes de Idololatria, Blaſphemia, Homicidio, Inceſtu, Adulterio, Membri animalis viventis eſu, Circumciſione aut Paſchate indebitè prætermiſſo, Incircumciſo aut Fermento in Paſchalem celebrationem admiſſo, in præfecturis illis criminalitèr inſtitutas, utì etiam Actiones Furti ob libertatem aliquam ex Iure Naturali primitúſque Divino cuiquam ut ſuam permiſſam necdum ex ſuperinducto jure aliquo ea de re humano ademptam aut minutam, ſive civilitèr ſive criminalitèr editas, omninò, quantum ad Obligationem quâ reus teneretur, Iure ſive expreſſim ſive tacitè fundatas eſſe Divino, quemadmodum & Præfecturas ipſas. Id eſt, Præceptis divinis ſive שבין אדם למקום *quæ Hominem & Deum* primariò *reſpiciunt* ſive שבין אדם לחבירו *quæ Homines inter ſeipſos* primariò *ſpectant*, ut Magiſtrorum[b] diſtinctio eſt. Nam ex Humano ſimplicitèr aliquo jure, citra Obligationem ex Divino, ut dictum eſt prævio, reatus ipſe circa hæc primarius nullatenus

[a] *De Jure Nat. & Gent. lib. 1. cap. 8.*

[b] *Maimonid. in* More Nebochim *part. 3. cap. 35.*

pendere potuit. At verò, quà hæc vel illa in jus Vocandi, Agendi, Excipiendi, Iudicandi Formula particularis adhiberetur, aut quà hæc vel illa ſive Pœna ſive Coercitio forenſis Reo eſſet ſubeunda, Humano ſemper Jure (exceptis heic Pœnis apud homines forenſibus aliquot quæ fuerint à Numine expreſſim præſtitutæ; quâ de re plura capite proximo) totum judicium ejúſque appendices ut fundarentur neceſſum eſt. Particulares enim Pœnæ, præter ſic exceptas, reliquæ, ex Humano jure ſunt introductæ, licèt interea ex Præcepto על הדינין *de Judiciis* ſeu præfecturis Iuridicis Divino, tum Pœnas generatim ſceleribus irrogandas, tum invitos ad juris officia perimplenda coercendos eſſe intelligeretur. Ita de jam dictis tam ex Divino quàm ex Humano Jure, id eſt utroque agi judicaríque oportuit & proculdubiò agebatur judicabatúrque. Quod paritèr aſſerendum de Actionibus judiciíſque aliis, Furti, Injuriarum, Condictionibus, Vendicationibus & quæ fuere neceſſariò reliquæ ad multiplicia Rerum & Perſonarum Jura variatìm ex humano primitùs conſenſu attinentia. Materies enim in illis Obligationis ex Humano, ipſa autem Forma ac vis Obligationis ex Divino jure ſemper nata eſt, ut oſtenſum. Ideóque ex utroque neceſſariò erat agendum, aut ſcilicet expreſſim aut tacitè. Etenim qui jam nunc in foro ſolent agere ex Edicto, ex Canone, ex Conſtitutione, ex Senatuſconſulto, ex hac vel illa Lege ſingulari, expreſsim quidem ſic agunt ex Jure Humano. Sed tacitè inſuper ex Divino etiam & Naturali, quod, apud eos quibus recipitur, perpetuò in omnimodis Actionibus Iuribúſque ac Iudiciis fori legitimis neceſſe eſt ut prævium ſupponatur, non alitèr ferè atque eis, quibus Radiorum Solarium eorundémve Reflexionis aut Refractionis conſideratio

initur

initur proxima ac immediata, aut consideratur item aut supponitur ipse Sol, unde ut ab origine ac fonte illi manant: aut sanè quemadmodum Mathematum Postulata & Petitiones in Theorematum, Problematum, & Propositionum demonstrationibus intrinsecùs habentur, in quibus tamen illa rarò exprimuntur sed tacitè supponuntur admittuntúrque pro expressis. Quale non minùs dicendum, quoties nec Humanum jus nec Divinum (ut sæpissimè in Libellis tam priscis quàm recentoribus iísque & Paganorum & Judæorum & Christianorum) aliter memoratur atque ex ipso, cujus nomine reus in jus vocatur facto possit à Iurisconsulto seu Iudice elici. Præsumitur enim, eis qui jurisdictioni præsunt neutrum jus eatenus ignoratum. Et interdum jus utrunque satis expressim innuitur, ut in Libellis aliquot apud nos accusatoriis, nunc de crimine læsæ Majestatis nunc de atrociori homicidio aliísque aliquot ejusmodi, dicitur reum, *Deum præ oculis suis non habentem sed instigatione diabolica seductum* (quod jus Divinum planè innuit) crimen perpetrâsse *contra pacem Domini Regis, Coronam & Dignitatem suam, nec non* (ut subinde) *contra formam diversorum statutorum in hujusmodi casu editorum & provisorum.* At sanè quoties *injustè* aut *nequiter* aut quod æquivalet in actionibus accusationibúsve adhibetur, utriusque juris vis ritè perpendenti est inde intelligenda, velut ea quæ sic brevissimè denotatur. Hisce sanè consonum est & appositissimum illud Augustini de Judiciis & modo agendi per intervallum quod tractamus. *Moses*, inquit[a], *Secerso suo dixit; Quia venit ad me populus inquirere judicium à Deo cum eis contigerit disceptatio, & cum venerint ad me judico unumquemque & moneo eos præcepta Dei & legem ejus. Quæri potest quomodo ista Moyses*

[a] *Quæst. in Exod. 67. videsis Theodoret. ad Genes. Quæst. 57.*

Moyſes dixerit, cum lex Dei adhuc nulla conſcripta eſſet, niſi quia lex Dei ſempiterna eſt, quam conſulunt omnes piæ mentes, ut quod in ea invenerint, vel faciant, vel jubeant, vel vetent ſecundùm quod illâ incommutabili veritate perceperint. Nunquid enim Moyſes, quamvis cum illo Deus loqueretur, per ſingula credendum eſt quod conſulere ſoleret Deum ſi quid eſſet in diſceptationibus tantæ multitudinis quæ illum in hoc judicandi negotio à mane uſque ad veſperam detinebat. Et tamen niſi ſuæ menti præſidentem Dominum conſuleret, legémque ejus æternam ſapientèr attenderet, quid juſtiſſimum judicare inter diſceptantes poſſet, non inveniret. Tantundem aſſerunt ſexcenties Philoſophi. Et egregium eſt illud apud Ciceronem[a]; *A pueris didicimus, SI IN JVS VOCET, AT QVE EAT ejuſmodi alias leges nominare. Sed verè intelligi ſic oportet & hæc & alia juſta ac vetita Populorum vim habere ad rectè facta vocandi & à peccatis avocandi; quæ vis non modo ſenior eſt quàm ætas populorum & civitatum ſed æqualis illius cœlum atque terras tuentis & regentis Dei.* Obvia ſunt apud Scriptores de Legibus veteres recentioréſque ejuſmodi quamplurima. Atque hinc ſanè definita olim eſt Juriſprudentia (unde norma agendi ac judicandi omnimoda) *Divinarum*[b] *atque Humanarum rerum notitia, juſti ac injuſti ſcientia.* Ideóque conjuncta[c] antiquitus Divini juris ac Humani quantum ad uſum forenſem, cognitio. Nam Principia quibus Humani Obligationis vis niteretur etiam Gentes univerſæ, quarum Philoſophi aut Theologi ſecundùm Naturam, id eſt ſecundum Deum ejuſdem autorem hujúſque præcepta vivendum docerent (nec paucæ fuere illæ) ex Divino, juxta illud jam è Cicerone allatum, aut petebant aut velut populariter inde admiſſa ſupponebant.

[a] De Legibus lib. 2. videſis Dionem Chryſoſtom. orat. 75.

[b] L. 10. D. tit. de Iuſt. & jure. & Inſtit. eod.

[c] Di. Gothofred. ibid. & Briſſon. Select. ex Iure Civili lib. 4. cap. 16.

nebant. Qualis quidem petitionis, admiſſionis ac ſuppoſitionis uſus in hujus intervalli Judiciis forenſibus omnimodis. Unde etiam, quod inprimis hanc in rem obſervandum, Populus, id eſt tam Rei quam Actores, ad ipſum Moſem Judicem acceſsiſſe dicuntur לדרוש אלהים *ad quærendum Deum*[a] ſeu *ſententiam Dei* (quâ de locutionis Formulâ, vide quæ infrà, ubi de Jethronis conſilio & præfecturis indè conſtitutis agitur, è verſionibus aliquot afferuntur; nam etiam ſcimus *Quærere Deum* aliud itidem in ſacro ſermone[b] ſubinde denotare) & Judicium ſeu ſententia à præfecturis ſic inſtitutis lata משפט לאלהים *Iudicium Dei* vocatur[c]. Idque ſive ex capite aliquo Juris Divini ageretur, ſive ex Humani, quippe quòd univerſa etiam Humani Obligationis vis aut Divino niteretur fundamento, aut, quantum ſcilicet ad intrinſecam Iuſtitiæ ſeu boni & iniqui rationem attinet, planè nullo. Nam de Utilis & Inutilis, Commodi & Incommodi, Damni aut Indemnitatis, quæ ſimpliciter talia ſunt, ratione non omninò heic loquimur, utpote ab inſtituto & ratione Juſti & Injuſti prorſus alienâ. Huc ſpectat etiam quòd Leges ſuas Priſci Numini huic vel illi acceptas, utcunque per Legiſlatorum manus traditas, ferebant, quo apud Scriptores tralatitium magis nihil eſt. Et Ebræi veteres omnimodum jus, cujus in regimine humano uſus, in primariis illis præceptis Septem quæ diximus divinis contineri ac fundari aiunt ante juris ipſis peculiaris acceſſionem, quod liquet tum ex antè citatis tum ex illo in Commentario eorum celeberrimo ac vetuſtiſsimo *Zohar* dicto, ad locum Geneſis[d] ubi Noacho & filiis ſeu humano tunc generi renovatur imperium in terris. והכא יהיב לון קטפא שבע פקודי אוריתא לון ולכל ראינו אברוייהו עד דקיימו ישראל בתורא דסיני ואתייהיקיב לון כל פקודי אוריתא כתיב

[a] *Exod.* 18. 15.

[b] *Deut.* 4. 29. *Ier.* 29. 13 *&c.*

[c] *Deut.* 1. 17.

[d] *Cap.* 9. 2.

[a] *Zohar in* Bereſith, *fol.* 71 b. *Edit. Mantuan.*

Atque hæc dedit[a] *illis Sanctus benedictus ille* ſeu *Deus Opt. Max. Septem Præcepta legis tum ipſis tum univerſis eorum poſteris; Et poſtmodum Iſraelitis in monte Sinai data ſunt univerſa legis præcepta ſimul.* Atque ex hiſce variatim pependit Obligationis vis omnimoda Originaria & intrinſeca. Cauſis igitur jam dictis, tam Divino, eóque primariò, quàm Humano revera ac neceſſariò fundatas per hoc intervallum actiones cunctas fuiſſe liquet, atque ex utroque, quanquam diverſimodè, tractatas, diſcuſſas, diremtas. Ex eiſdem verò heic juris generibus quibus Actiones fundatæ ſunt, Exceptiones, Replicationes & quæ ſequuntur uſque in Sententiam judiciariam reliqua, non manare ac pendere debuiſſe haud magis eſt concipiendum quàm ex alio ſcientiæ aut artis genere objectionem ex alio reſponſionem ac ſolutionem ritè fieri. Atque hiſce quidem conſonum eſt illud de Patriarchis vetuſtioribus qui Moſem præceſſerunt[b]; חזקוניו אומרים בשם שקיבלו מן הנביאים בית דינו של עבר בית דינו של מתושלח מורשו של מתושלח כלם עד אותם ואין נביאים ילמוד בני אדם על חכמתו הושעים ומלמדים ומישרים לא שיאמרו יאמר יהוה אלי ויבר אל פלוני מן ודוד העגוע קודם משה רבינו עד *Dicunt ſapientes de Prophetis qui antecеſſerunt illum, Domus Iudicii* ſeu *præfectura judidica Eberi, domus judicii Methuſalæ, Schola Methuſalæ, licet omnes, piæ memoriæ, prophetæ eſſent, docebant homines ad morem Concionatorum, Doctorum, & Præceptorum. Nec tamen dixerunt, & dominus deus dixit ad me, loquere ad N. Atque ita ſe res habuit ante Moſem.* Nimirùm non, ut Moſes, legis alicujus novæ divinæ nuncios ſe exhibuere, ſed ut Naturalis ac Divini ante recepti uti & Humani interpretes, monitores, & præceptores. Quale pariter dicendum de Abraha, Iſaaco, Iacobo reliquis à Maimonide loco ci-

[b] *Maimonides in* More Nebochim *part.* 2. *cap.* 39. *& Videſis Abarbinel in* Piruſh Torah *fol.* 167. *col.* 3. *&* 4.

citato memoratis; modò excipias Circumcisionis jus Abrahæ suisque divinitùs præscriptum, quod ut eis ad quos illud pertineret, quatenus divinitùs acceptum, ostenderetur promulgaretúrque puto necessum erat; tametsi, quantum video, Maimonides, qui & heic habet ex suis sequaces, ipsum Abrahamum filios & servos ex jussu divino tantùm, ut patrem & dominum, Circumcidisse, nec intereà jus ipsum, velut à Numine sibi datum, promulgâsse, posterósque ejus ea in re eum esse imitatos, quod fateor me satis intelligere nequire. Quemadmodum verò de Jure utroque ejusque in foro usu sic vidimus, ita de Personarum ad quas jura illa attinerent, quantum ad Actiones & Judicia, discrimine advertendum; Servorum, utpote qui in aliena potestate, conditionem circa actiones & judicia aliam necessario tunc fuisse, aliam Liberorum, quam distinctionem ejúsque sensum nemo puto non agnoscit satisque heic intelligit. Proselytorum item Domicilii atque Originariorum Proselytorúmque Justitiæ seu qui in Ebraismum è gentibus ritè transierant, ejusmodi erat circa hæc discrimen ut ex nullo Juris simpliciter Divini capite in Proselytum Domicilii (modò servus non esset) agi circa sive Sacra sive Profana, potuisset præter capita quæ Naturalia aut Noachidarum antè dicta. Cæteris enim is non obligabatur. At verò si Servus esset, Circumcisionis nomine in invitum potuisse agi dubitari nequit, secundùm quod inferùs dicetur. Proselytos item ejusmodi ex jure suo, id est Naturali seu Noachidarum, agere pariter tam circa Sacra, veluti in Blasphemum, quàm Profana potuisse, non minus in Originarios Proselytósque Justitiæ quàm in sui generis homines, non est quod ambigamus. At verò quicquid Humani juris apud populum Ebraicum tunc introductum est,

utrunque pariter Proſelytorum genus obligabat, niſi aut expreſſim aut ex natura rei tacitè exciperentur, unde in utrunque genus actiones ritè potuere, pariter atque in Originarios, inſtitui. Et de Judiciis quà Proſelytos domicilii, poſt legem datam, ſeorſim ſpectârunt, nos fuſiùs alibi[a], unde quidem de eis quæ per hoc intervallum in uſu haud difficile eſt conjectare. Inter Originarios autem atque Proſelytos juſtitiæ (qui ſimul קהל ישראל ſeu עדת id eſt *Synagogam*, *Congregationem*, *Eccleſiam*, *Rempublicam*, *Populum Iſraeliticum* faciebant; nam hi, ut in Vulgatâ alicubi dicitur[b], in Ebræorum *coloniam tranſierant* ſeu civitâte fuerant donati) parilis invicem tunc omnimodarum ex Jure Naturali ac primitùs Divino, utì & ex eo quod acceſſerat ſive Divino ſive Humano, Actionum uſus. Cum verò per hoc intervallum nullibi Præfecturas juridicas ex Perſonarum qualitate omninò diſcriminatas reperiamus, etiam & Moſem aliquamdiu unicum fuiſſe & ſolum univerſis Judicem liqueat, par omninò eſt ut credamus, eaſdem ipſas Præfecturas, tam poſt eas ex Jethronis conſilio inſtitutas quàm antè, Proſelytorum domicilii cauſas ſive inter ſe ſuíque generis homines ſive inter ſe atque Originarios Proſelytóſve juſtitiæ ortas cognoviſſe ac diremiſſe, nec, ut poſt legem datam (quod loco citato oſtendimus) ſingulares fuiſſe Proſelytis domicilii Præfecturas non ita diſſimiles Præfecturæ Prætoris Peregrini in veteri Roma qui Peregrinis & inter Peregrinos & Cives jus dicebat ut Urbanus Prætor Civibus. Atque ex jam dictis, ſatis eſt etiam apertum, non modò de juris Naturalis ac Divini Humaníque juxta antè tradita, violatione actiones tunc inſtitutas, verùm etiam neceſſariò actiones de Perſonarum Qualitate & Statu reliquis illis prævias ſeu Præjudiciales

[a] *Lib. 7. de Iure Nat. & Gent. cap. 6.*

[b] *Exod. 12. 48.*

[c] *L. 2. § 27. D. tit. de Orig. Iuris & Videſis Marquuard. Freber. Paterg. lib. 2. cap. 17.*

les (ut in Jure vocantur Cæsareo[a]) quales sunt per quas quærebatur utrùm quis Servus an Liber, Proselytus Domicilii seu Gentilis an Proselytus Justitiæ seu in Ebraismum ritè, sive ex Circumcisione, sive Natalibus, sive Baptismo adscitus.

[a] §. *Præjudiciales Instit. tit. de Actionibus.*

Cap. V.

De Actionum & Judiciorum *in Præfecturis Intervalli jam dicti juridicis*, Effectu, *adeóque de* Pœnis forensibus *ad facinorosos atque inobedientes coercendos, tam* Divinitùs *præstitutis quàm* ab Hominibus *introductis. Et de* Jure Gladii.

Quod ad Actionum & Iudiciorum Effectum attinet; quemadmodum interdicta illa Divina ac Naturalia de Idololatria & Blasphemia supponunt verum amplexandum exercendúmque esse cultum, utì & illud de Incestu & Adulterio, Cognationis legitimæ & Connubiorum jura, atque illud de Raptu & Furto dominium supponit singulare ejúsque & acquisitionis & alienationis jura varia, Fidémque datam, secundùm quod data est, innuit servandam, quâ quidem immediatè ex vi hujus præcepti Divini ut prævii, jura omnimoda tam publica quàm privata circa res sive Sacras sive Profanas ab hominibus ritè introducta, id est πάσας ἀνθρώπινας κτίσεις *universæ humanæ in politia disponenda ordinationes* (quibus subjecti esse, ex Petri[b] Apostoli mente, debemus) adeóque universa etiam Gentibus diversis jura Intervenientia nituntur; ita illud עַל דִּינִים seu *de Iudiciis* planè supponit & ex sua vi admittit latæ sententiæ executionem adhibendam quâ sive cuique suum tribuatur reddatúrque etiam ab invitis,

[b] 1 *Pet.* 2. 13.

ut in actionibus Civilibus, ſive ſceleſti puniantur, ut in Criminalibus, & demùm inobſequentes in utriſque couſque coerceantur ut aut Officium Debitumque præſtent aut, prò cauſæ diſcrimine, Pœnas, adeòque Sententiæ vim, idque etiam ut ex Exemplo emendentur aut moneantur alii, ſubeant. Atque ejuſmodi ut Effectus eſſet Actionum & Iudiciorum per intervallum quod tractamus, fuiſſe neceſſarium, neminem puto non agniturum. Is nempe aut in forenſi ſui cuique Diſtributione aut in Animadverſione in facinoroſos & inobedientes cernebatur. Nam ſententiam ferri, judicari, aut juriſdictionem exerceri citra imperii meri miſtíve vim alicubi collocatam, quâ executio ſubſequatur, in regiminis ratione res eſt planè fruſtranea & nihili. Atque ut ex Animadverſionibus, Retributio fiebat reo aliqui, ita & Medela & emendatio ſæpè ipſi, uti ſemper forſan aliquot ſaltem aliis. Sicut autem Ius omnimodum aut Divinum erat, uti ſemper eſt, aut Humanum: ita omnimoda Pœna legitima (quæ ſcilicet eſt Malum Paſſionis ob Malum Actionis) erat, uti & eſt, aut divinitus ſeu à Numine ipſo velut ſui ſuo appendix adjecta, aut ab Hominibus pari modo, ne ſcelera ac delicta non punirentur, introducta. Prioris generis Pœnarum ſpecies ſunt binæ. Altera quæ non ſolùm à Numine ſolo præſtituta eſt verùm etiam ab ipſo ſolùm ſive hac in vita ſive in futura irrogatur, nec quid habet cum negotiis hominum forenſibus commune; Altera, quæ ab Humano foro ex eo quod à Numine præſtitueretur, irroganda. Species Prior, quâ talis, ad juridicas hiſce præfecturas noſtras ſeu בית דין של מטה *domum judicii inferiorem* ſeu *terreſtrem* non omninò ſpectat ſed ad בית דין של מעלה ſeu *ſuperius forum* aut ſorum poſt, ut vocant, ſeu cœleſte. Cæterùm de Speciei illius

unicâ

unicâ quam perperam, nec ſine magno errore, nonnulli ad forum humanum attinere volunt, ſeorſim inferiùs agetur. De Secundâ autem ſpecie primò videbimus, & dein etiam brevitèr de Pœnis ex Humano tunc jure præſtitutis infligendiſque. Bis occurrit Pœna mortis in Numinis edictis ante legis dationem in Sinai. Atque ea indè, juxta inferiùs dicenda, à præfecturis quas tractamus erat irroganda. Primò ubi de Homicidii pœna agitur; Dein ubi morte plectendus quiſquis è populo tranſgreſſus terminos montem Sinai, ante tubæ clangorem, cum Lex recipienda erat, tetigiſſet. Quod ad priorem locum attinet; *ſanguinem veſtrum* לנפשותיכם (inquit[a] Numen ad Noachidas ſtatim poſt diluvium) *animarum veſtrarum* ſeu *vitarum veſtrarum requiram*; *de manu cuncti animalis requiram eum & de manu hominis, de manu viri fratris ſui* ſeu *cujuſlibet homicida requiram animam hominis* ſeu *hominem* מיד איש ומיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם *Qui effuderit ſanguinem Hominis, in homine* ſeu *per hominem ſanguis ejus effundetur. Quoniam in imagine Dei fecit hominem.* Atque jam allata ſic interpretari ſolent Magiſtri ut priora verba quibus ſe requiſiturum ait Numen ſanguinem, intelligant de vindictâ divinâ ſeu pœna divinitùs tantùm ob homicidium expectandâ, poſteriora verò de homicidio[b] etiam in juridicâ apud homines præfectura morte puniendo; quod tamen non de homicidio capiunt omnimodo, ſeu caſu aut errore aut non מיד seu *ſua ipſius manu* aut non dolo aut data operâ aut non ex animo perpetrato, nedùm de eo quod ſub ratione pœnæ, juris belli, aut inculpatæ tutelæ fit, ſed quod *οὐν ἀδικία injuria*[c] ſeu ſub ratione indebiti, uti & Chriſtiani Patres[d] paſſim. Et qui vocabulum illud באדם *in homine* aut *per hominem* ad priora hujus periochæ retrahunt (quemadmo-

[a] *Geneſ.* 9. 3.

[b] *Hac de re plura lib.* 4 *de Jure Nat. & Gent. cap.* 1.

[c] *Philo lib. de ſpec. legibus; præc.* 6. & 7. & *lib.* 1. *de vita Moſis.*

[d] *Auguſtin. lib.* 1. *de Libero arbitrio. Et Epiſt.* 154. *ad Publicolam. De Civitate Dei lib.* 1. *cap.* 17 & 6.

modum retrahitur tum in verſionibus Latinis Syriacæ & Arabicæ verſionum in bibliis Jaianis tum in Gallicanis aliiſque aliquot) legunt atque interpungunt quaſi dictum fuiſſet *qui effuderit ſanguinem humanum in homine* ſeu *qui eſt in homine* [a] ſeu *per hominem, ſanguis ejus effundetur.* Et inter Ebræos viri maximi ibi באדם intelligunt [b] pro *per hominem* בעצמו ſeu *ſui ipſius hominis manu*, aliâ necis cauſâ non interveniente. Qui verò ita verba diſtinguunt ut באדם *per hominem* ad poſteriora referant, intelligunt quaſi fuiſſet dictum aut *Qui effuderit ſanguinem hominis, pro homine ſanguis ejus effundetur*, ut Latina verſio eſt Samaritanæ, aut *Qui effuderit ſanguinem humanum* ſeu *reus fuerit Homicidii, ejus per hominem ſanguis effundetur*, ſeu ſupplicio ultimo mortéve punietur apud homines, ſeu judicio hominum forenſi. Et Joſephus [c] eâ de re velut ex Dei voce Noacho ejúſque filiis tum datâ; παραινῶ μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι καὶ καθαρεύειν φόνου τὰς (ſic pro καὶ, quod in impreſſis malè habetur, legendum didici ex Iſaaci Caſauboni è Ms. in Joſephum ſuum annotatis) διέφθαρτάς τι τοιοῦτον κολάζοντας, *Moneo* ſeu *edico ut à cæde humana abſtineatis, & ab homicidio puri ſitis, & tale quid committentes puniatis*; ubi Ruffinus vertit, *facientes quippe tale aliquid puniturus ſum*, quod Græcis non omninò reſpondet. Et gloſſema puto eſt exſcriptoris qui in Ms. legerat quod emendare voluit. Nam in codice Ms. Bibliothecæ ad S. Iacobi Regia legitur *facientes quippe tale aliquid perituros.* Poſtremum vocabulum in *puniturus ſum* fortè ſed infeliciter nimis tranſiit. Scilicet de Pœna homicidii, eáque apud homines forenſi ſumendus locus ille. Iarchius in Gloſſa באדם דמי ישפך אם יש עדים המיחוהי אתם *per hominem ſanguis ejus effundetur innuit, ſi teſtes ſint cædis ab ipſis Noachidis*

[a] *Vide Hugon. Grot. de Jure Belli ac Pacis lib. 1. cap. 2. § 5.*

[b] *Maimonid tit.* Rotzach *cap. 2. Moſes Mikotzi Præcept. Negativ. 163.*

[c] *Archæolog. 1. cap. 4.*

achidis morte eum plectendum. Et Chiskuni ibi דורש בגלוי בד׳ יפרעו ממנו *Homicida apertè reus à domo judicii, Synedrio* seu *foro puniendus.* Atque huic sensui sunt expressim consonæ versiones aliquot tum Iudæorum tum aliorum & veterum & recentiorum. Vulgata se heic quidem habet (uti & adnotârunt viri docti[a]) quasi illud באדם *per hominem* non omninò legisset ejusdem autor. *Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Sic ille. Et sequax heic aut consonus est versionis Arabicæ autor Romæ nuper editæ. Hispanienses Iudæi sine interpunctione legunt vertúntque —*sangre del hombre en el hombre su sangre sera vertido.* Germanienses autem—**En des zelbigen menschen zün Blut sol wurden vorgossen.** Hispanicis verò jam allatis consonant Judæi Græcienses seu versio illa Pentateuchi Græcobarbara simul cùm Onkeliana Paraphrasi, Iarchii Glossa, & versione item illa Hispanica, Constantinopoli anno השז seu 5307 id est Christi 1547, typis Ebraicis mandata. Nam quod Theodorus Zygomalas Ecclesiæ Constantinopolitanæ Protonotarius ad Martinum Crusium[b] scribit anno 1575, libros linguæ vulgaris seu Græcobarbaræ ibi extitisse nullos nedum alterutrius Testamenti in lingua illa partem aliquam, intelligendum est de versione Græcis literis typísve atque inter Christianos eorúmve in usum reperta nulla; non de versione planè nulla, cùm manifestum hinc sit annis circa triginta antè in linguam Græcobarbaram ab Iudæis & in suorum qui Orientem illum incolunt usum Pentateuchum translatum esse editúmque, licèt Ebraicis tantùm typis mandatum; quemadmodum etiam ibi editæ sunt Arabica & Persica, præter Hispanicam, versiones. Græci verò veteres tum apud Chrysostomum[c]

[a] *Sixtinus ab Amama in Censura vulgatæ &c.*

[b] *Turcogræc. pag. 431.*

[c] *In Genes. Serm. 27.*

tum in editione Complutenſi cujus ſequaces ſunt aliæ aliquot: ἀντὶ τοῦ αἵματος ἀνθρώπου, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκχυθήσεται *pro ſanguine hominis, ejus* (homicidæ) *ſanguis effundetur*, unde Hieronymus [a] ex Latina veteri, *qui effuderit ſanguinem hominis, pro ſanguine ejus effundetur ſanguis illius*, utì & Ambroſius [b], *qui effuderit ſanguinem hominis, pro ſanguine hominis, ejus effundetur.* Sed Græca biblia [c] alia habent tantùm ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται *pro ſanguine ejus effundetur*, quibus ſunt conſoni codices Mss. Bibliothecæ ad S. Jacobi Regiæ, Oxonienſis publicæ, & Cottonianæ. At verò expreſſim de Judicio ſeu ſententia in Homicidam forenſi locus capitur à paraphraſtibus Chaldæis. Onkelos *Qui effuderit ſanguinem humanum* בסהדין על מימר *cum teſtibus* ſeu *per teſtes juxta ſententiam Judicum, ſanguis ejus effundetur.* Recentior autem ille alter Uzielides vulgò dictus דישר דמא דאינשא בסהדין דיניא מחייבין ליה קטול ודישוד בלא סהדין מרי עלמא עתיד לאתפרעא מניה ליום דינא רבא *Qui effuderit ſanguinem hominis cum teſtibus*, ſeu *quoties ſceleris ejuſmodi teſtes fuerint, Judicibus* ſeu *præfectis juridicis ex officio incumbit ut & ipſe vitâ privetur. Cæterùm ſi deſint teſtes.* (quo nomine reliquæ probationes heic veniunt) *Dominus Mundi vindictam ab eo ſumet in die Judicii Magni.* Onkelo conſentiunt heic Judæi Mauritanienſes; دمه في قول الانسان يسفك *ex ſententia* ſeu *voce hominis ſanguis ejus fundetur.* Saadiæ item verſio دمه بانسان مثله يسفك *per hominem ſimiliter fundetur ejus ſanguis*, quibus conſonant Tawaſii Perſica. Arabs etiam vetuſtus penes me Ms. ومن اهرق دم الانسان فانسان عوضه يهرق دمه *Qui effuderit ſanguinem hominis etiam homo velut vicem rependens* ſeu *viciſſim effundet ſanguinem ejus.* Alter item Ms. cum Pentateucho,

[a] *Comment. in Sophoniam cap. 1.*
[b] *Lib. de Noe & Arca cap. 26.*
[c] *Edit. Baſil. Rom. Francofurt. Pariſ. 1628.*

teucho, sed mutilo, Samaritano, literis Samaritanis من الانسان دمه يسفك *ab homine sanguis ejus effundetur.* Nec aliter fermè versiones Germanica, Belgica, Italica, Anglica, aliæ aliquot. Et rectè vir summus in Annotatis nuperis, Ebræorum interpretationem heic esse ejusmodi ait, *ut sensus sit ex testium testimonio, judicum pronunciato, mortem Homicidæ inferendam, ut in Commentariis eorum obviis est videre.* Quod verò adjicit, *At cùm lex hæc lata est nondum constituta erant judicia*; Nondum quidem singularia constituta fuisse post diluvium hactenus Tribunalia seu Præfecturas aliquas Iuridicas, cùm tantillus erat hominum numerus, facilè concedi potest. Cæterùm ad Præceptum illud universale de Judiciis adeóque præfecturis ejusmodi in societatibus civilibus constituendis, quod tam ante quàm post diluvium juxta antè dicta obtinuit, hoc itidem de Pœnâ Homicidii in præfecturis illis postmodùm adhibendâ expressiùs attinuisse, haud difficiliùs concipitur. Alii[a] heic, *Hebræi addunt in homine. Humanum sanguinem in homine fundetur sanguis illius, id est in conspectu omnium & publicè, aut in homine pro, si adfuerint testes, testie antibus hominibus. Ita Chaldæus paraphrastes* (quod ex antè citatis liquet) *ac tum singulare pro plurali sumetur more Hebraico. Quidam referunt ad sequentia, in homine fundetur sanguis ejus. Quasi dicat, propterea quod hominem occiderit fundetur sanguis illius, jussu scilicet & mandato ipsius Magistratus. Ita videtur innuere potestatem Magistratus. Non desunt qui vertunt, per hominem fundetur sanguis illius,* ut antè etiam ostensum. Nec præterire heic visum est quod hac de re occurrit in Arabis Anonymi, sed Christiani, Commentario in locum jam tractatum Ms. quem mecum, ut assolet alia, pro summâ suâ humanitate communicavit

[a] *Rob. Stephan. Annot. in Genes. 9. ubi vide etiam Vatablum.*

præſtantiſſimus vir, Jacobus Uſſerius præſul Armachanus. Locum integrum primò capit Arabs ille de Homicidio بمعرفه ſeu *voluntario* non de eo quod eſſet بغير معرفه *involuntarium* aut caſu aut ſub ratione indebiti. Dein autem ſic pergit وفي هذا الموضع اوضح ايضا العذاب الخالد بعد الموت الذي هو عدم الحياة الموبده لانه قال ان كل من اهرق دم الانسان دمه بهرق عوضه *Atque hoc in loco oſtenditur etiam pœna poſt mortem æterna, quæ nempe eſt privatio vitæ æternæ. Idcirco dicit ſcriptura quiſquis effuderit ſanguinem hominis, ſanguis ejus viciſſim effundetur*, quod ſanè ab Arabicis antè allatis aliquantulò diſſonat. Tum ſubdit وقد يرى كثيرين يقتلوا الناس ولا يهرق لهم دم اعلمنا الرب بهذا ان لهم بعد الموت عذاب يعدموا به حيات تلك الدار كما يعدم حياة هذا الدار من يهرق دمه فيها *Sed vero quamplurimi principes & poteſtates homicidii rei ſunt, nec tamen ſanguis eorum effunditur. Atqui docet nos heic Dominus, pœnam debere eis poſt mortem, nimirum privari eos vitâ ſeculi futuri quemadmodum hujus ſeculi vitâ privabatur is cujus ſanguis in eo eſt effuſus.* Ita Arabs hic; qui ſic vocabula poſteriora illa etiam ad futuri ſeculi pœnas trahit & effuſionem ſanguinis pro vitæ æternæ in eo privatione ſumit. Sed verò tametſi ex antè dictis liqueat, edictum illud de Pœna capitali Homicidii divinum ſic intellectum eſſe ut ad forum humanum etiam ſpectaret, quaſi perſecutio ejuſdem ibi atque executio indè perpetua imperaretur, nihilominùs ita illud interpretatæ ſunt Reſpublicæ ac Eccleſiæ Chriſtianæ quaſi non velut ex Præcepto ſtrictè ac ſemper, ne quidem in atro-

atrocioribus homicidiis, obſervando Pœnam illam Talionis præſtitutam à Numine ibi accepiſſent. Sed pro ejuſmodi potiùs permiſſu ac monito divino, cujus autoritate, pœnæ illius irrogatæ, quoties irrogaretur, juſtitia apertior & clarior tantùm redderetur. Atque ita, ut pro Perſonarum Reatúſque, utcunque atrociſſimi, diſcrimine vario, homines, qui ſummæ rerum præſint, ex ſui arbitrio, velut loco ex illo divinitùs permiſſo, nunc ſeveriùs capite plectant reos, nunc autem non ſolùm mitigent pœnam illam ínque alias mutent, verùm etiam crimen ipſum ejúſque perſecutionem aboleant condonéntque. Aquinas ibi; *fundetur ſanguis illius, id eſt, morte punietur; ſcilicet vel in hac vita vel in altera niſi, ſupple, per mortem pœnitentiæ ſatisfecerit.* Illic ſanè mitigatio etiam & abolitio pœnitenti permittitur. Et Marcianus in Juſtinianum receptus [a]; *Legis Corneliæ de Sicariis & veneficis pœna, inſulæ deportatio eſt & omnium bonorum ademtio. Sed ſolent hodie capite puniri niſi honeſtiori loco poſiti fuerint, ut pœnam legis ſuſtineant. Humiliores enim ſolent vel beſtiis ſubjici; altiores verò deportantur in inſulam.* Indè in Baſilicis ſeu Imperatorum Orientalium recentiorum Juris corpore [b] *pœna in Sicarios honeſtiores eſt deportatio, in humiliores, gladio & beſtiis ſubjici.* Et tum mitigatio tum converſio capitalis ſupplicii, in hoc ſcelere puniendo, in aliud apud Chriſtianos cernitur paſſim in pœnâ pecuniariâ ſeu mulctâ quam **Wlereglld** ſeu *capitis æſtimationem* vocant, homicidio antiquitùs variatim præſcriptâ, ſecundùm illud quod in Germanorum etiam aliquot moribus habet Tacitus, *Lui homicidium certo armentorum & pecudum numero; reciperéque ſic ſatisfactionem univerſam domum.* Obvia eſt ejuſmodi pœnæ pecuniariæ, quâ homicidium ſpectat, in legibus

[a] *L. 3. § 5. D. tit. ad legem Corneliam de Sicariis.*

[b] *Lib. 60. tit. 39 & videſis Harmenopulum Prochir. lib. 6. tit. 6. & Theod. Balſamon. in S. Baſilii Canonem 8. & in Photii Nomocan. tit. 9. cap. 6.*

vetuſtis mentio; Saliorum, Alemanorum, Boiorum, Ripuariorum, Angloſaxonum etiam apud nos, Gothorum & Suecorum aliorúmque. Quin & in Canones Pontificios admiſſa eſt[a] nomine *interfecti compoſitionis* utì & Weregildi. Et de pœna ejuſmodi homicidii, conſulas doctiſſimum Covaruviam[b], ut alios præteream. Omittimus heic Aſyli jus quo ſacræ ædes diù ut plurimùm ita gaviſæ ſunt ut etiam atrociſſimi homicidii, non tantùm caſualis, rei indè in pœnam mortis eripi nequirent[c]. Eâ de re obitèr, qui ad titulos *de Immunitate Eccleſiarum* & *de his qui confugiunt ad Eccleſiam* ſcribunt. Atque ejuſmodi jus olim apud nos etiam religioſiſſimè plerunque obſervabatur, quod Henrico octavo regnante, lege in ordinum comitiis latâ, eſt abrogatum. Eccleſiaſtici etiam ſeu ordinis hieratici homines cædis humanæ rei è cognitorum capitalium poteſtate, eripi in pœnam leviorem ſolebant. Imò etiam apud Gratianum (qui in hanc rem compluria congerit) legitur[d], velut ex Gregorio Papâ neſcio quo, *Reos ſanguinis defendat Eccleſia, ne effuſionis ſanguinis particeps fiat.* Atque ita recipitur & intelligitur ab Juriſconſultis Decreto Gratianeo utentibus. Cæterùm tum Burchardus[e] tum Ivo[f] velut ex Auguſtini dictis, totidem afferunt verba, ſed interjectâ negatione, *Reos ſanguinis non defendat Eccleſia, ne effuſionis ſanguinis particeps fiat.* Quod ſanè adverſum eſt omninò juri Aſylorum apud Chriſtianos olim receptiſſimo. Sed verò & illud ita temperavit conſtitutione ſuî Gregorius decimus quartus[g], ut atrocioris homicidii rei in Eccleſiis non ita protegi debere voluerit. Et remiſſio etiam criminis hujus ſeu condonatio & abolitio apud Principes Chriſtianos adeò rara[h] non eſt; unde item de ſenſu ſacri in Geneſi ſermonis quo mors Homicidæ præſcribitur (nam quicquid

[a] *Concil. Tribuvienſ. anno 895. cap. 3. & 4. Cauſ. 17. quæſt. 4. cap. 26. omnes presbyteri, editionis Gregorianæ, Extr. tit. de Pœnis cap. 2. Burchard. Decret. lib. 6. cap. 11. Ivo part. 10. cap. 140. Adde Anton Auguſt. in Pœnitent. Roman. Tit. 4. cap. 1.*

[b] *Variar. Reſolut. lib. 2. cap. 9.*

[c] *C. 17. quæſt. 4. cap. 9. Reum. Extr. tit. de Immunitate Eccleſiarum.*

[d] *Cauſ. 23. quæſt. 5. cap. 7.*

[e] *Decret. lib. 19. cap. 109.*

[f] *Decret. part. 15 cap 121.*

[g] *Anno 1591. Conſtit. 7. In Bullarii Tom. 2. in quam videſis Petrum Gamba carte de Immunitate Eccleſ. lib. 5 cap. 4. § 16. & Antonin. Dianam tract. ejuſdem tituli reſol. 4. adde Ludovicum à Peguera Deciſ. 54.*

[h] *Videſis Guil. Bokel. de publicis judiciis diſquiſit. 6. § 1 &c.*

quid ibi ſic præſcribitur Noachidis ad' totum genus humanum ſpectat) Chriſtianis publicè recepto eſt dijudicandum. Atque Theologi & Juriſconſulti hac de re paſſim; ut præteream Canones Pœnitentiales in quibus annorum aliquot pœnitentia ejúſque circumſtantiæ humanum circa hanc pœnam arbitrium apertè oſtendunt. Diſtinctio quidem habetur de Jure Pontificio heic & Cæſareo; hoc nimirùm reverà καλάζειν[a] ſeu *punire*, nunc deportatione, nunc gladio, illius autem ὄτιμια οὐκ εἰ καλαστικὰ ἀλλὰ ἁγιαστικὰ καὶ ἰατρευτικὰ *correctiones non reverà punire ſed ſanctificare & mederi.* Atqui intereà in neutro admittitur Mortis pœnam ex effato hoc divino, velut ex ſimplici præcepto, Homicidio neceſſariò deberi. Etiam apud Gentiles vetuſtiſſimos jure Naturali utentes & heroum tempore, nunc Morte nunc Exilio aliíſve citra mortem pœnis Homicidium luebatur, ut videre eſt in legibus Græcorum[b], & Romanorum, aliorúmque antè memoratorum, & Celtarum[c], atque apud Apollodorum[d]. Et de pœnâ humano in foro Homicidio ſive ex edicto & juſſu ſive ex permiſſu expreſſo & monito ante legem in Sinai datam divino, velut talionis, irrogandâ, hactenus. Altera Pœna Mortis tunc divinitùs præſtituta, Temporaria tantùm erat & Localis. Deus ad Moſem diebus aliquot ante legis in Sinai monte datione; *Conſtitues*[e] *terminos populo per circuitum & dices ad eos, Cavete ne aſcendatis in montem nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem morte morietur.* לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יורה אם בהמה אם איש לא יחיה quod quidem ad Magiſtrorum maximorum juriſconſultos agentium mentem verſum ſic ſonaret, *Non tanget eum manus. Sed lapidando lapidabitur* ſeu *lapidibus obruetur aut projiciendo projicietur*, ſeu *jaciendo jacietur*, aut *dejiciendo dejiciet*[e].

[a] *Theod. Balſamon in S. Baſil. Canon. 43.*

[b] *Vide Sam. Petit. leg. Attic. lib. 7. tit. 1.*

[c] *Nicolaus apud Stobæum Serm. 165.*

[d] *Bibliothec. lib. 2. & videſis Hugon. Grot. in Sparſione Flor. pag. 202.*

[e] *Exod. 19. 12.*

cietur sive bestia fuerit sive homo, non vivet. De horum heic sensu plura statim. Sed verò vulgata, *lapidibus obruetur aut confodietur jaculis.* Græci, ὁ γὰρ λιθοβοληθήσεται ἢ κολάδι κατατοξευθήσεται *lapidibus enim obruetur aut jaculo* seu *sagittâ ex arcu emissâ transfigetur*[a]. Consonus est Arabs cum vulgatâ editus. Hierosolymitana paraphrasis או גידי ראשא יתקשטון ביה *aut sagittas ignitas jaculabuntur in eum.* Jonathanis item dicta, או גידין דאשא ידדקון ביה *aut jacula ignita projicient in eum.* Onkelos או אשתראה ישתדו *aut jaculis confodietur*, ut vertitur. Syrus ibi ܘܢܬܚܫܕ ܒܗ quod *& jaculis petetur* redditur. Samaritani או רמו ירמו aut *projiciendo projicietur*, aut *injiciendo injicietur.* Nam verbo רמו pro ירה projicere utuntur illi. Judæi Mauritanienses او نشيا ينشب; & Saadias او ينشب فه نشيا vel *jaculo confodietur.* Hispanienses Judæi; *apedrear sera apedreado, o assaetear sera assaeteado*; id est, lapidando lapidabitur, aut sagittando sagittabitur. Nec differunt Iudæi Germanienses, —**oder der Wierpen zul werden der Wierpen.** Atque illud *aut confodietur* seu *transfigetur* aut *ferietur jaculis* aut *sagittis* recipitur in versionibus nuperis. Lutherus habet, **oder mit geschols erschossen werden.** Belgæ; **ofte sekerlick doorschoten werden.** Galli, *ou tiré des fleches.* Itali, *o saettato.* Angli olim **or stricken through with darts**; nunc **or shot through.** Ainsworthius, **or shot through with a shot.** Arias, & Vatablus, *aut jaculando jaculabitur.* Tremellius, *aut jaculando conficitor.* Sed in margine libri *Hebr. jaculando jaculantor.* Etiam in Græcis Epistolæ ad Ebræos exemplaribus aliquot, ipsa heic ex versione Græcâ veteri verba de hac pœnâ adducuntur. *Non enim*[b] *sustinebant quod edicebatur, etiamsi bestia*

[a] *Vide Notas Nobilii in Exod. 19 h.*

[b] *Ad Ebræos cap. 12. 20.*

ſtia tetigerit montem lapidibus obruetur ἢ βολίδι κατα-πελασθήσεται aut *jaculo* ſeu *ſagitta ex arcu emiſſo transfigetur*, quod quidem Angli, Galli, Belgæ, Germani, alii in verſionibus ſuis ejuſdem Epiſtolæ è Græco admittunt. Atque ita legitur in editionibus Eraſmiana, Baſilienſi, Roberti Stephani, quarum nec paucæ ſequaces. Sed verò nec vulgatæ autor Græca illa de jaculo aut ſagitta, ibi legebat, nec in ea quid illis reſpondet. Quale itidem de verſionibus Syriacâ & Arabicâ dicendum. Carent etiam verbis illis Editiones aliquot Græcæ, ut Fabriciana, utì etiam quæ cum Chryſoſtomi, Theodoreti & Theophylacti Commentariis prodiêre, atque Pariſienſis nupera ſeu Iaiana. Quoſdam tantùm codices Græcos illa habere notârat Eraſmus, unde in ſuos inſeruit. In Claromontano codice non extare monet Beza. Nec ſanè habetur in Codice Ms. Bibliothecæ ad D. Jacobi apud nos Regiæ. Iam verò locum ita capiunt etiam Ebræorum aliqui perinde ac ſi de jaculis aut ſagittis in reum immittendis juxta verſionem illam Græcorum eſſet intelligendus. Aben Ezra ibi, lapidandum fuiſſe ait ſi propior eſſet ואם רחוק יהוה בחצים ἐ *longinquo autem* (ſi fugeret, aut commodè per diſtantiam lapidari nequiret, aut ita temerè montem ipſum teneret, ut inde in pœnam eum nemo[a] impunè eripere quiret) *injiciant in eum jacula* aut *ſagittas*. Atque aliis aliquot non diſplicet hæc ſententia. Etiam Lyranus ad illud vulgatæ heic, *confodietur jaculis*, *In Hebræo*, inquit, *habetur Sagittis* (quod tamen ibi non eſt, nec nomen aliquod omninò ſed verbum tantùm illic uſurpatur) *taliter enim interficitur homo à longè, & per talem mortem deſignatur, quod non debuerant appropinquare ſed de longè ſe tenere.* Sic ille. Hinc hallucinatus Abulenſis, *in Ebræo*, inquit, *dicitur confodietur ſagittis.*

[a] *Videſis Abarbinel in* Piruſh hatora *fol.* 169. *col.* 4. Chiskuni *fol.* 101 a.

gittis. Sed alia omninò loci mens juxta Talmudicos & juriſperitos maximos Ebræorum, quibus non admittitur quid de Sagittis aut Jaculis in eo contineri nec aliud quàm quod forenſem Lapidationis pœnam deſignaret. Quemadmodum enim in conſtitutâ poſt legem in Sinai datam Republicâ Ebraicâ, Lapidationis pœna forenſis Duplex habebatur aut ſaltem dupliciter irrogari ſolebat; Altera, quâ reus מביתא דסקילה שהיה גבוה שתי קומות *ex domo* ſeu *Loco Lapidationis qui altus erat binas hominis ſtaturas* ſeu circa pedes duodecim, ita pronus in terram Lapidibus ſtratam præcipitabatur, ut mors ejus indè expectaretur (Hanc רגימה appellabant ſeu *impulſionem*) Altera סקילה magis propriè ſeu *Lapidatio* dicta, quâ lapidum jactu, teſtibus præeuntibus, obrueretur; quod etiam factum quoties ex præcipitatione aut impulſione illiuſmodi non moreretur; Sic etiam volunt Magiſtri maximi Moſem hæc de Lapidationis ante legem in Sinai datam pœna ſcribentem ita ſecundum morem etiam pòſt uſitatum & ex eo qui ante in Lapidatione obtinuerat aut obtinere debuerat manantem, rem expreſſiſſe atque intellexiſſe perinde ac ſi dictum fuiſſet *aut lapidibus petitis obruatur* (ex ſententiâ forenſi; nam id adjiciunt) *aut ita præceps in terram è ſublimi detur, detrudatur, projiciatur, ut ſic vitâ privetur*. Adeóque manu non tangendus erat, aut ut ex judicio aut pœna eriperetur, aut ut illato manu vulnere occideretur (licèt aliqui etiam illud de manus tactu non ad reum ſed ad montem referant) ſed aut *lapidando lapidandus*, id eſt *lapidibus obruendus* אם ירדו ירדה *aut projiciendo projiciendus*, ſeu *præcipitando præcipitandus* ſenſu jam dicto. Inde Iarchii ibi gloſſa: סמוך לנסקלין שהוצרך לכתוב מביתא סקילה שהיה גבוה שתי קומות *Hinc immittur quod ad lapidandos attinet. Nam illi de-*

[a] *Miſna tit.* Sanhedrin *cap.* 6. *Talm. Babylon. fol.* 45 a.

deorsum detrudebantur ex domo seu *loco Lapidationis qui altus erat binas hominis staturas.* Et ירה interpretatur per ישלך למטה לארץ *deorsum mittatur in terram*; simili sensu quo adhibetur paulò antè in Exodo[a], *Currus Pharaonis & exercitum ejus* ירה בים *projecit in mare.* Atque ita verbum illud significare, id est *jactare, jacere, projicere, ejaculari, præcipitare*, nemo dubitat. Adeóque *projiciendo* seu *præcipitando projiciatur* seu *præcipitetur* aut è *sublimi detrudatur*, sic rectè locum reddit. Ita etiam Iarchius in Glossa Talmudica ubi in Gemara[b] de Lapidatione quam diximus duplici verba sic fiunt; תנו, sic ibi, רבנן מנין שבדחייה תל ירה ומנין שבסקילה תל סקל ומנין שבסקילה ובידחייה תל או סקל יסקל אי ירה יירה ומנין שאם מת בידחייה יצא תל או ידה יידה ומנין שאף לידחות כן תל סקל יסקל *Tradunt Rabbini nostri, id quod de Impulsione* seu *Præcipitatione* (in Misna) *habetur designari in illo apud Mosem de projiciendo; & quod de Lapidatione, in eo quod dicitur Lapidando, & quod de Lapidatione & de Impulsione in eo quod dicitur aut Lapidando Lapidabitur aut Projiciendo Projicietur, illud autem* (itidem in Misna) *si mortuus sic fuerit reus ex impulsione ejusmodi, satisfactum esse legi, pendere ex illo disjunctivo aut projiciendo projicietur. Etiam per omnia secula morem illum obtinuisse, ex eo quod dicitur lapidando lapidabitur* quo fundatur jus illud Projectionis seu Impulsionis. Affertur etiam in pervetusto illo ad Exodum Commentario *Mechilta* dicto locus heic è Gemara Babylonia, ubi item adjicitur ומנין לכל הסקלים בן תל או סקול יסקל או ירה יורה *Et ratio quod in omnibus Lapidationis pœnis jus ejusmodi obtinet in eo habetur* aut *lapidando* (scilicet in hoc quem tractamus loco) *lapidabitur*, aut *projiciendo projicietur*. In Gemara item Hierosolymitana[c] מניין שעיין סקילה של סקול יסקל

[a] *Cap.* 15. 4.

[b] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 6. *fol.* 45 2.

[c] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 6. *hal.* 7 *fol.* 23. *col.* 3.

יסקל ומניון שטעין דחיוה שנאמר ירה יורה *Undenam* in pœna Lapidationis *ipſa lapidum projectio, ex eo deſumta eſt quod dicitur, Lapidando Lapidabitur; & undenam impulſio illa* ſeu *lapidandi dejectio* aut *projectio, ex eo deſumta eſt quod dicitur projiciendo projicietur*, in loco ſcilicet hoc Exodi. Accedat heic Levi Ben Gerſom[a] בי שלא ישמר מזה יהיה נסקל על יד בית דין או יהיה מושלך ממקום גבוה *qui non obſervaverit interdictum de montis tactu lapidandus erat ex juſſu* ſeu *ſententia Domus Iudicii* ſeu *præfecturæ juridicæ, aut ex loco ſublimi præcipitandus.* Atque illud *non vivet*, quod heic in ſacro ſermone tam de homine quam beſtia dictum, interpretatur ille per אבל יהיה נסקל על יד בית דין *ſed lapidabitur ex ſententia domus Judicii* ſeu *præfecturæ juridicæ.* Etiam locum hunc primam facit ſedem diſtinctionis illius ſeu Duplicis Lapidationis quam diximus, שני פנים illi, ſeu *modum duplicem*, uti aliis, vocatam. Nempè אם שיעתיקו האבנים וישליכום על המוכה או שישליכו אותו עליהם או על מה שינהג מנהגם *ſive projiciant & immittant lapides in ipſum qui ſic percutiendus eſt, ſive ipſum projiciant* ſeu *detrudant in lapides aut aliud quid eis ſatis reſpondens.* Ita etiam Maimonides[b], alii. Et certè verſiones aliquot Orientales ſuprà allatæ quæ ita Latinè ab editoribus vertuntur ut *jaculorum* expreſsim in ſe nomen habeant, commodè ſatis poſſunt juxta Talmudicos jam dictos intelligi & per *projiciendo* itidem *projicietur* reddi, ut intuenti palàm eſt. Præcipitationis hujuſmodi pœna

———*ſceleríſque luela*

Carcer & horribilis de ſaxo jactu' deorſum,

qualem etiam inter inferorum pœnas fingi facit Lucretius[c], apud veteres Romanos (ut de Saxo Tarpeio ac de Robore) in uſu fuit antiquitùs frequentiſſimo, quod ſcimus

[a] *In* Piruſh ail hatorah *fol.* 74. *col.* 3.

[b] *Ad Miſn. tit.* Sanhedrin *cap.* 6. § 4. *adde* ſepher Siphri *col.* 162.

[c] *Libr.* 3.

ſcimus ex Livio, Plutarcho, Halicarnaſſenſi, Tacito, Feſto, Gellio, aliis rerum Romanarum ſcriptoribus. Gentibus item aliis ſubinde adhibitam, adnotârunt viri docti ad illud Modeſtini in juris Cæſarei Pandectas[a] receptum; *non poteſt quis ſic damnari ut de Saxo præcipitetur*, unde inter pœnas ejuſdem juris ſatìs multiplices hanc locum habere deſiiſſe olim, docemur adcóque diu ante S. Auguſtinum in deſuetudinem abiiſſe. Is autem aliquoties in Donatiſtas de Marculi & Donati præcipitatione, ut exiſtimatum eſt, ſpontanea verba faciens *inſolitum* illud *Romanis ſupplicium* vocat[b] & *Romanis legibus nimis inſolitum*[c] etiam & *poteſtates Romanas nunquam talibus ſuppliciis uſas eſſe ait*[d]; quæ planè ita intelligenda, ut inſolitum fuiſſe nec à poteſtatibus Romanis illo in ſeculo aut ſuperiorum proximioribus, fontibus irrogatum hoc pœnæ genus, utpote cujus uſus diu antè evanuerat, eum tantùm aſſerere admittas, non quaſi Romanos pœnâ hujuſmodi nunquam uſos fuiſſe innuiſſet. Contrario enim ex Scriptoribus priſcis certius nihil eſt. Atque illud Modeſtini, de pœnæ hujus uſu ſublato, ſcriptum eſt circa centum quinquaginta ante Auguſtinum annos ſeu ſub Alexandro Severo aut ſucceſſore aliquo ejus proximiori. Adcóque diu ante Chriſtianiſmum à Cæſaribus Romanis receptum, abrogata eſt. Etiam de Republica & Principibus Romanorum vetuſtioribus, quantum ad hoc ſupplicii genus, bene Lipſius[e]; *Veteri magis republicâ quam principum imperio receptum. Tamen neque tunc omninò deſitum Tacitus docet in P. Pituanio*[f] *Mathematico & Sexto Mario inceſti damnato; quorum uterque Saxo dejectus.* Sed hoc obiter. Porrò ſub Amazia Rege Judæ Sehiritas captivos hujuſmodi affectos eſſe ſupplicio liquet[g]. Nempè captos eos Judæi duxerunt לראש הסלע וישלוכום

[a] *L. 25. § ult. D. tit. de Pœnis, ubi vide Dionyſ. Gothofredum & Sigon. de Judiciis lib. 3. cap. 16. & Pet. Fabrum ſemeſt. 1. cap. 18. pag. 177.*

[b] *Contra Petiſilianum lib. 2. cap. 20.*

[c] *Contra Creſconium lib. 3. cap. 49.*

[d] *Tract. 11. in Joann. cap. 3.*

[e] *Ad Senec. de Ira lib. 1. cap. 16 § 138.*

[f] *Annal. 2.*

[g] *2 Paralip. 25. 12.*

וישליכום מראש הסלע ותולם נבקעו *in verticem rupis & projecerunt eos è vertice rupis, unde omnes disrumpebantur.* Et illustre faciunt Magistri hujus generis supplicii exemplum in Jezabelâ Reginâ, è fenestra jussu Jehu Regis dejectâ. Levi Gersomides, intelligendum est, inquit, corpus ejus ita dejectum esse, כדי שיפילוהו לארץ והוו סקילה כמו שסוקל נבות כי הסקילה היא אם בשליכת אבנים על הנסקל או בידידת הנסקל על האבן כאמרו כי סקול יסקל או ידה ידה והנה היה זה מדה כנגד מדה *ut in terram dejiceretur. Atque hæc Lapidatio erat, quemadmodum etiam Lapidatus est Nabothb. Nam Lapidatio erat aut per Immissionem* seu *projectionem Lapidum in Lapidandum, aut per Projectionem* seu *detrusionem ipsius Lapidandi in saxum* (aut quod æquivaleret) *juxta illud quod dicitur* (loco Exodi jam citato) *quoniam Lapidando Lapidabitur aut projiciendo projicietur. Atque hoc planè talio erat.* Sic ille. Et David Kimchius, *scriptura hoc respicit Nabothum* שצותה לשמוט אותו ולסקלו כן צוה הוא לשסטה כי דין סקולה היה לה כי מתה בנפלה ודסטוה *quem illa dejici præceperat & lapidari. Sic jam ille* (Rex) *præcepit eam dejici, quoniam judicium Lapidationis in eum exequendum erat, ut nempe ex casu moreretur & sic eam occiderent.* Et de Pœnis apud homines Forensibus divinitùs tunc expressim, ut antè dictum est, præstitutis, hactenus. Necesse autem erat ut ex Humano jure variatim itidem Pœnæ introducerentur. Etiam introductas tunc esse palàm est. Inde Vivicomburii pœna ab Juda[c] principe, aut aliter pro more seculi populíque, etiam innuptarum coitui præscripta. In pœnis autem sic tunc præstituendis receptissima Binorum illorum de Homicidio & alieni Raptu interdictorum interpretatio, eáque velut divinitùs tradita, singularis apertè cernitur. Horum scilicet utrunque ita ex ipso eorum conditu temperari

[a] 2 Regum cap. 9.33.

[b] 1 Regum 21.13

[c] Genes. 38.24. & vide lib.7. de Jure Nat. & Gent. cap. 5. & 6.

perari ut ſub ratione nihilominus Pœnæ ſeu Quaſi (ut in juſto Bello alitérque) ritè ex Jure Humano introductæ tum Bona aliena tum Vita adimi quiret, atque alia ſic delinquentibus inferri incommoda quæ citra Pœnæ ſeu quaſi rationem ſine injuria inferri nequirent. Atque inde eſt quòd Ebræi, dum de pœnis Noachidarum ſeu quæ ante legis Moſaicæ dationem in uſu fuere agunt, etiam Jus ſeu Poteſtatem Gladii ita admittant ut בסייף id eſt *Gladio* ſeu morte omnimodam Præceptorum quæ diximus Naturalium ac generis Humani communium violationem puniri (pro arbitrio eorum penes quos Legiſlationis & Judiciorum ſumma poteſtas eſſet) jure potuiſſe velint. Potuiſſe inquam. Neque enim velle eos eam ſic puniri ex præcepto aliquo Noachidis divinitùs accepto debere comperio, licèt ab Viro Maximo id, ſaltem de Idololatria, Inceſtu & Adulterio & Furto, aſſeri videatur. Certè & Furtum ſcimus mulctâ, non pœnâ capitali ex lege Moſaicâ luendum. Et non ſatis commodè videtur admittendum, ut quidquam de pœnis univerſo generi humano, in mandatis ita antè acceptum, apud Ebræos, qui generis illius pars, ita mutaretur laxaretúrve in leviores quàm ex univerſali ejuſmodi præcepto primitùs eſſe debuiſſent. Et expreſſim Maimonides[b] de cultu extraneo; כל עיר שבישרא דין קהל ישראל מסוקין עליהן בדין נהרג עליהו וכל שאין בית דין של ישראל מסוקין עליהו אין בין נהרג נהרג עליהו ואעפ"י שנאמר נהרג אשר בכל *Vbicunque cultus extranei nomine Tribunal Iſraeliticum pœnam mortis irrogat, punitur etiam Noachides Gladio. Vbi verò non punitur in foro Iſraelitico cultus extraneus* (quibus vocabulis tam appendices ſolum aliquæ quàm ipſe cultus continentur) *morte, ibi nec Gladio punitur Noachides. Licèt autem ſic morte non puniatur, tamen omnimodus cultus*

[a] *Vide Hugon. Grot. de Iure Belli lib. 1. cap. 2. §5.*

[b] *Tit. Melakim cap. 9.*

cultus extraneus ei interdicitur; ideóque aliter ex jure in eo eſt puniendus. Atque in Gemara Babylonia[a], ſic legitur de Noachide; על שבע מצות בני נח נהרג גלי רהמנא בתרא והוא הדין לכולהי *morte plectitur ob violationem alicujus Septem præceptorum ad Noachidas attinentium. De unico apertè effatus eſt Deus ipſe; Atque parile jus eſt de cunctis.* Id eſt, de Homicidii pœna, ut ſuperiùs oſtenſum, capitali effatus eſt deus, unde parile jus pœnale ad reliqua ſpectat. Sed hinc nihil aliud innuitur præter Pœnas Capitales infligendi jus Permiſſivum & morem ab ipſis regulariter receptum Noachidas inde gladio puniendi; non omninò in Præceptis divinis traditum eſſe, ut neceſſariò ſic punirentur Noachidæ. Verba etiam inſequentia apud Maimonidem ſunt בן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהורג בסייף *Noachides, qui præceptorum jam dictorum ſeptem aliquod* (ſed in Ms. meo legitur אחת מן מצות אלו *præceptorum jam dictorum aliquod*) *violat, gladio occiditur.* Vult ſcilicet juxta mores receptiſſimos ſeu diſciplinam Ebræorum veterem, Noachidem violationis ejuſmodi reum tam poſt legem Moſaicam acceptam quàm antè ultimo ſupplicio puniri. Quod quidem ſupplicium Noachidis ſeu Proſelytis Domicilii qui necdum in Judaiſmum tranſierant, ob delicta quæcunque quibus in ditione Iſraeliticâ interdicerentur, ex more erat plerunque irrogandum, quâ de re item alibi. Sed illud ita intelligendum, ut tum pro Ebræorum qui ſummæ rerum præeſſent libitu Pœnæ etiam heic Leviores poſt legem Moſaicam datam, Noachidarum eſſe potuerint, tum etiam antè ſeu in hoc Juris Naturalis intervallo in Pecuniarias aut citra Mortem Corporales (modò Præcepto alicui divino non refragarentur) ritè potuiſſent mutari; niſi atrocioris Homicidii

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 7. *fol.* 57 2.

micidii pœnam juxta aliquorum ſententiam (quâ de re ſuprà) excipias. Sed verò jam dictis adjicitur à Maimonide ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא הנוהו *Atque ideo univerſi Sichemitæ mortem meruere, quoniam ſcilicet Sichem ipſe*[a] *Raptûs* (Dinæ Jacobi filiæ) *reus erat, quod & viderant iſti & cognoverant, nec tamen de eo Iudicium ferebant*, ſeu in jus ob raptum ita patratum vocabant; quaſi etiam obligatus fuiſſet Noachides unuſquiſque ſeu jure tantùm Naturali utens, ut de Simeone & Levi heic ſupponitur, pœnam adeóque mortem inferre eis qui præceptorum illorum Septem aliquod violarent. Adſtipulari heic videtur Joſephus Albo[b]. Sed alii[c] heic alitèr, atque rem totam ad Belli referunt jus ultionémque injuriæ vi in Dinam illatæ. Alii etiam non omninò admittunt præcepti de Judiciis ſenſum ejuſmodi eſſe ut qui non judicarent aut præfecturas juridicas non conſtituerent à quovis alio, ut Sichemitæ à Simeone & Levi, plecterentur, ſed ut ex eo Numinis juſſu obligarentur quique in civilem ſocietatem coaleſcentes, nec alieno juri ſubditi ſed ſuo potientes, præfecturas ejuſmodi conſtituere quarum juriſdictione ac imperio ad reliquorum præceptorum obſervationem homines adigerentur. Quod ſi non facerent, præcepti divini violati quidem reos eſſe, nec interim à quovis alio hoc nomine plectendos. Sed huc ſpectant diſputationes virorum magnorum[d] de eo quod eſt utrum ob violationem juris Naturalis bellum etiam in quemcunque inferre fas ſit. Non omninò autem volunt Ebræi præceptum hoc de Judiciis (quo omnimoda adminiſtrationis civilis ac publicæ ratio continetur) ad alios (quantum ad præfecturarum conſtitutionem) attinere quam qui ſui juris & ditionis ſuæ

[a] *Geneſ.* 34. 1. & 25. *Vide librum de Jure Nat. & Gent. pag.* 812. *lin.* 17. *typos ibi ſic corrige*; Atque בעלי שכם ſeu *Sichemitas* non leviori quam ipſum flagitii in Dina autorem pœnâ dignos cenſuere aliqui.

[b] *Sepher* Ikarim *lib.* 3. *cap.* 14.

[c] *Vide Abarbinel in* Piruſh *fol.* 99. *col.* 2. *Nachmanidem in* Piruſh *fol.* 61 a.

[d] *Hugo Grotius de Iure Belli lib.* 2. *cap.* 20. § 40. *alii ibi citati.*

eſſent nec alieno eatenus imperio ſubditi. Etenim quotcunque Proſelyti Domicilii in territorio haberentur Iſraelitico, id eſt quotcunque Noachidæ necdum in Judaiſmum recepti, ſed utcunque Præceptis illis Naturalibus ſeptem obſtricti; ad ipſos non omninò attinuit ſibi judices aut præfecturas juridicas ibi conſtituere, ſed conſtitutis ex autoritate publica eorum qui rerum ſummæ in republica Iſraeliticâ præerant ſubeſſe & parere, quâ de re loco paulò antè citato etiam nos fuſiùs.

Cap. VI.

Pœnam Cerith *ſeu* Exciſionem *aut* Exterminium, **cutting off** *nobis vulgò appellatam, quæ in Edictis Divinis de* Circumciſione *& de* Fermento *intra hebdomadem Paſchalem* non comedendo, *in hoc quod tractatur intervallo, præſcripta eſt*, Forenſem apud Homines *non fuiſſe nec in* Judiciorum Humanorum Effectu *obtinuiſſe locum, unanimes tradunt Ebrai eámque ſolummodò divinitùs fuiſſe expectandam. Obitèr de* Juriſdictione *Præfecturarum Juridicarum circa* Circumciſionem *aliáque tunc* Sacra.

Cùm de Pœnis hujus quod tractamus intervalli capite ſuperiore egerimus (in quibus ſane Effectus Actionum & Judiciorum forenſis maximus cernitur) haud intempeſtivum fore duximus ſi, priuſquam juxta inſtitutum ad reliqua progrediamur, de Binis Pœnarum Generibus viderimus, quorum Alterum in ſacro hujus intervalli ſermone expreſsim à Numine præſcribitur, & à nonnullis, neque paucis iis, pro ea quæ erat apud homi-

nes

nes forenſis ſumitur, Alterum autem etiam huic intervallo, argumentis etiam è ſacro ſermone utcunque petitis, à viris magnis tribuitur. Prius heic Pœnæ genus eſt illud quod כרת *Exciſio* ſeu *Exterminium* dictum, tum in Præcepto de Circumciſione Abrahæ[a] dato tum in illo de Fermento intra hebdomadem Paſchalem[b] non comedendo continetur, utì etiam in compluribus poſt legis in Sinai dationem interdictis quæ ad intervallum hoc, quà talia, non ſpectant. Hæc autem Præcepta Bina quibus adnectitur illa pœna, legis dationem in Sinai antevertunt. Alterum Pœnæ heic genus eſt *Excommunicatio* de qua inferiùs. Præceptum accepit Abraham familiæ ſuæ poſteríſque obſervandum de maſculo quolibet octo dierum circumcidendo; ſive filius eſſet ſive ſervus vernaculus aut emtitius. Adjicitur ועדל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה ארי בריתי הפר *Et præputiatus maſculus qui non circumciderit carnem præputii ſui* (juxta Græcos & vulgatæ autorem verti ſolet, *cui præputium carnis non Circumciſum fuerit*, quâ de re ſtatim plura) *excidetur, delebitur* (ut vulgata) ἐξολοθρευθήσεται καὶ ἀφανισθήσεται *deſtruetur, auferetur; exſcindetur* ſeu *exterminabitur anima illa* (Onkelos אנשא והוא *homo* ſeu *virille* & Saadias ذلك الرجل quod idem ſonat) *de populis ſuis. Pactum meum diſſolvit* ſeu *violavit.* Et de Fermento in Hebdomade Paſchali comedendo, כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל *qui comederit Fermentum eradicabitur* ſeu *excidetur* ſeu *peribit* (ut vulgata) *anima illa, perſona illa ex Iſrael*, ſeu *ex cœtu Iſrael, tam de advenis quam de indigenis terræ*, id eſt tam de Originariis quam de Proſelytis Juſtitiæ. Judæi Hiſpanienſes, utroque in loco, utì & alibi in ſequentibus Pentateuchi legibus quibus ejuſmodi adjecta pœna, *ſera taia-*

[a] *Gen.* 17. 11.

[b] *Exod.* 12. 15. 19.

da la alma eſſa quod *ſcindetur* ſonat utì & גלבאיז ibi Judæis Mauritanienſibus & Saadiæ. Germanienſes item Judæi **er zul worden vorſchniten der leiba der zelfig** *ipſius vita exſcindetur.* Græcienſes ibi γλωσσόκομα ἡ ψυχὴ ἐκείνη, quod nondum ſatis intelligo. Et ſecundùm verſiones jam dictas quibus *anima illa* erat *exſcindenda*, ſuas fecere Galli qui *ſera retranchè* ſubſtituunt. Sic item Itali *ſarà reciſa* (pro quo vetuſtiores habuere *eſterminata*, etiam & *Scanzellata*) & Angli recentiores, **that perſon** aut **that ſoul ſhall be cut off.** Alii heic *eradicabitur* vertunt, ut Lutherus **des ſeele ſol ausgerottet werden aus ſeinem Volck**, cui conſonæ ſatìs ſunt verſiones Belgicæ, & nupera & vetuſtior, utì & Anglicanæ vetuſtiores. Olim enim ſeu ante Elizabethæ Reginæ tempora (quibus ad Ebraicam veritatem interpretes primò apud nos ſuam accuratiùs exigi volebant) ſubſtituebatur, ut è vulgata, **that ſoul ſhall periſh from his people**, & **that ſoul ſhall be plucked out from Iſrael.** Et Syrus ܢܦܫܐ ܗܝ ܬܬܐܒܕ & ص, ادو ذهبا *perdetur, deſtruetur anima illa.* Et tempore ſic futuro, ut oportet, ſeu ut à Numine comminatoriè dictum, reddi plerunque ſolet, non Modo Imperativo (quem tamen non deſunt qui heic adhibent) ſeu quaſi ad alios præter Numen ipſum, ſeu ad tribunalia aliqua Humana, irrogatio pœnæ hujuſmodi ſpectaret; quâ de re ſtatim plura. Quod ad Priorem, ſeu quæ de Circumciſione eſt, locum attinet; Codex ibi Samaritanus habet אשר לא ימול את בשר ערלתו ביום השמיני *cui non fuerit Circumciſa* (nam verum eſt ita poſſe etiam reddi ימול & cum adjicitur dies ipſi actui octavus, neceſſe eſt ut ſic reddatur) *caro præputii ſui in die octavo &c.* quemadmodum etiam Septuaginta atque verſio Sa-

Samaritana utì & Arabica Ms. ex Samaritano-Ebræa. Chryſoſtomus, qui non fuerit Circumciſus τῇ ἡμέρᾳ τῇ διατεταγμένῃ ἐξολοθρεύθήσεται *die conſtituto* ſeu octavo, *peribit* ſeu *exterminabitur*. Atque Auguſtinus[a], *Ad hoc reſpondè ſi potes, cur ipſe Iſaac niſi Baptiſmatis Chriſti ſigno Circumciſus die octavo fuiſſet, periſſet anima ejus de populo ſuo. Explica ſi potes, tantâ pœnâ quo merito plecteretur, niſi ab hac illo Sacramento liberaretur.* Alibi[b] ipſe tantundem. Et Græca ſic interdum vertuntur interpunguntúrque ut dies octavus ſit ipſum Exciſionis tempus, perinde ac ſi fuiſſet dictum *Incircumciſus die octavo peribit* ſeu *octavo die interibit anima illa*[c] ut verſio Græcorum latina Sixti Quinti auſpiciis edita. Cum autem *Anima* heic *illa* ſeu *homo* aut *vir ille* de eo cujus præputium non eſt Circumciſum, omninò ab Ebræis aliíſque intelligatur, locum, in hac de Incircumciſo ipſo periocha, habere non debuit illud de die octavo quod forſan à Doſitheo[d] alióve Samaritani codicis interpolatore è Græcis eſt tranſſumtum. Neque enim ut infanti octiduano ſe non Circumcidenti pœna eo nomine qualiſcunque in Edicto de Circumciſione Abrahæ dato præſcriberetur, ſenſum fuiſſe omninò admittunt Ebræi. Et mirum etiam, pœnam, velut ordinariam, ei irrogandam ex eo tantùm quod pater aut dominus non circumciderit aut quod non circumcideretur ab alio cum nec ipſe quiret. Quod Theologi heic habent de Peccato Originali obvium cuique eſt neque tangimus nos. Sed Aben Ezra etiam heic aliíque Ebræorum expreſsim ערל activè ſumendum ſeu pro futuro in *Kal* monent, ſeu pro eo quod eſt *qui non præputium ſuum circumciderit*, quod de puerulo octiduano non intelligitur, nedum de Parentibus aut curatoribus quod nonnullis[e] placet, ſed de incircumciſo cum adultus eſſet, ut

[a] *Contra Iulian. Pelag. lib. 3. cap. 18.*

[b] *De Civit. Dei lib. 16 cap. 27. lib. 2. contra Pelagium & Cœleſtium lib. 2. cap. 30. lib. 2. de Nuptiis & Concupiſcentia cap. 11.*

[c] *Vide Bedam ad Geneſ. 17.*

[d] *Vide Eulogium apud Photium Biblioth. cod. 230. ſub finem. Et Hugonem Grotium in Levit. 17. 4.*

[e] *Benedict. Perer. in Geneſ. 17. quæſt. 6. Lyranus, Dionyſius Carthuſianus, alii.*

ſtatim dicetur. Onkelos item ולא יגור *qui non circumciderit.* Et Diodorus Tarſenſis[a]; *Quid infans incircumciſus peribit? Eſt enim parentum ut octavo die circumſecetur. Codex igitur apud Syros ita ſe habet, Quicunque non circumcidit, peribit.* Et Procopius Gazæus. *Quid peccat vel deliquit octo dierum infans ſi non Circumciſioni admoveatur? Aut relatio itaque ad parentes facienda eſt qui ſic puniuntur ubi neglexerint Circumciſionem, aut hyperbolicôs de infante hæc dicta ſunt* (ſed neutrum horum admittunt Ebræi) *ut appareat quam indignè ferat, ſi infantes non Circumcidantur, vel ut cognoſcamus eum inexorabilem fore adultis, ſi Circumciſionem aſpernati fuerint. Syrus non habet paßivè circumcidetur ſed ſic legit, Omnis qui non circumcidit. Hebræus ſic habet, omnis non circumcidens.* Ita ille Diodoro conſonus. Et certè in Codice priſco verſionis Syræ Ms. Reverendiſſimi antiſtitis Jacobi Uſſerii, Primatis Hyberniæ, utì etiam nunc in editione Syrâ Pariſienſi legitur ومعورلا ولا يطا بها ولا يطا بها ولا يطا بها

וערלא ודכרא דלא יגזר בשרא ועזדלוחרי *Et præputiatus maſculus qui non circumciderit cernem præputii ſui &c.* licèt in verſione ibi legatur *cui præputii caro minimè circumcideretur.* Res igitur juxta Magiſtros ita ſe habuit. Ex ipſo de Circumciſione præcepto tunc dato, Abrahamus poſterique ejus ſervique circumcidendi quidem erant, utì & circumcidebatur ipſe totáque ejus familia maſcula, & maſculus quilibet octavo à partu die paritèr erat circumcidendus ſive à patre ſive à domino eorúmve procuratione quorum utrunque aiunt Ebræi præcepto quidem teneri, nec tamen omninò pœnæ Exciſionis (quàm

[a] *In Catena in Geneſin Colon. 1572.*

(quàm כרת *Cerith* vocant) heic ſingulari ſubjici quod tamen perperam volunt aut oſcitanter admittunt viri aliqui docti etiam diſciplinæ Rabbinicæ perquam ſanè aſſueti. Pœnam hanc ſcilicet docent Ebræi ad ipſum maſculum incircumciſum duntaxat attinere, utì & ipſe ſacer ſatìs indicat ſermo. Et Magiſtri heic אין הכרת תלוי אלא בערל עצמו *pœna Exciſionis heic ſpectat tantum ad ipſum incircumciſum.* Scilicet aut intra octiduum à partu aut ſtatim poſtea circumcidere Filios Servóſque debuit Pater & Dominus, aut ſimulac utcunque potuerint, quoties in ipſo die octavo aut ſtatim poſteà res peragi nequiret. Ipſum Abrahæ familiæque ejus Circumciſionis exemplum planè oſtendit ita ſe rem habuiſſe ubi diu antè variatim præterierat partus octiduum. Alia tantundem in ſacris literis[a] ſequentia. Et pater dominúſve Circumciſionem ſic prætermittens ביטל מצות עשה ואינו חייב כרת *reus erat præcepti affirmativi violationis, neutiquam vero Exciſionis pœnæ ſubjiciebatur*[b]. Neque obſtat quod legitur de Moſe (ſaltem ſi de Moſe ipſo res capienda fuerit) *Factum eſt*[c] *in ipſo itinere, in ipſo hoſpitio, ut occurreret ei dominus* (lxx heic ἄγγελος habent quaſi angelus mortis, & Targum Hieroſolymitanum מחבלא *perdentem* ſeu Angelum perdentem id eſt שטן ſeu *Satan*) *& quæreret occidere eum. Et tulit Zippora Petram & amputavit præputium filii ſui applicuitque &c. Tunc ille dimiſit eum &c.* quaſi heic Exciſionis pœnam ob Circumciſionem ſive Gerſomi ſive Eleazari (ſed de hoc potiùs capiunt Magiſtri) prætermiſſam patri irrogaturus fuiſſet heic angelus mortis ſeu devaſtator ídque juxta præſcriptæ circa Circumciſionem pœnæ rationem. Etenim res planè erat extraordinaria neque ex Circumciſionis lege antè data ſic intelligenda ſed ex Divino tunc placito. Nec ſanè ab

[a] *Joſuæ cap. 5. 3.*

[b] *Maimonides Tract.* Milla *cap. 1. Moſes Mikotzi in Præcept. affirm. 29.* Arba Turim *in* Iore Deah *cap. 260. & 261. Vide Hugon. Grotium in Adnotatis ad Geneſ. 17.*

[c] *Exod. 4. 24.*

ab omnibus intelligitur comminatio illa velut ob Circumciſionem prætermiſſam facta. Videſis ibi Abrahamum Hiſpanum utì & Munſterum & in Chaldaicam loci paraphraſin Fagium. Quid quod etiam in Arabicâ Saadiæ verſione & quæ in Jaianis Bibliis habetur, locus ipſe non de Moſe ſed de filio ejus, utpote Eleazaro, diſertè capitur. Sic enim ibi *cumque eſſet in itinere in diverſorio* فاجا ولدة ملاك الله *irruit in filium ejus Angelus Dei voluitque occidere illum.* Et Judæus Proſelytus apud Tertullianum[a], *Filius Moſi tum ab angelo præfocatus fuiſſet ſi non Seffora mater ejus calculo præputium infantis circumcidiſſet*, quod & ſatis admittit Auguſtinus[b]. Et Rabbi Simeon Ben Gamaliel[c] לא למשה רבינו בקש שטן להרוג אלא לאותו הרוצח *non Moſem Magiſtrum noſtrum quæſivit Satan* (Angelus mortis) *occidere, ſed ipſum puerulum.* Atque res ipſa, quæ ita planè etiam extraordinaria erat, ad incircumciſum ſic ipſum non ad patrem attinuit. Sed conſulas eâ de re recentiores paſſim obvios. Et mirum ſanè eſt quod habet hoc Lyranus[d] ex Judæo Chriſtianus, nempe *patrem pueri vel ejus tutorem ſi pater eſſet mortuus* (ſi ultra octo à partu dies omitteretur Circumciſio) *morte debuiſſe puniri* idque velut ex lege hac ſacra. Reclamat ſchola integra unde prodiit ille. Nec in ſacro ſermone quid ejuſmodi repertum. Nec verò legem illam de Exciſione ad incircumciſum ipſum attinere volunt antequam adoleviſſet ſeu ætatem attigiſſet quâ ipſe ſatìs ſciens rem potuiſſet peragere, quod tempus regulariter de anno ætatis decimo tertio completo præter diem inſuper unicum, capiunt. Maimonides de annis ita majore, הוא חייב למול את עצמו וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול את עצמו הרי הוא מבטל מצות עשה *Ipſe tenebatur circumcidere ſe-*

[a] *Adverſus Iudæos cap. 3.*

[b] *In Exod. lib. 2. quæſt. 11.*

[c] *Gemar. Babylon. ad tit. Nidarim cap. 3. fol. 32 a. Videſis Bened. Peter. in Exod. 4. diſp. 5.*

[d] *Ad Geneſ. 17.*

ſeipſum & quolibet die vitæ ſuæ poſtquam adoleviſſet ſeu *major eſſet, quamdiu ſe non circumcidiſſet, violabat præceptum de Circumciſione affirmativum.* Quod verò ad pœnam Exciſionis etiam heic ſpectat, ſtatim ſubjicit אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד *Cæterum nec ipſe Incircumciſus reus erat Exciſionis uſque dum moreretur atque eſſet ſponte* ſeu *ex animi ſententia incircumciſus*, id eſt non ex ignorantia, caſu, vi, errore. Unde nec במזיד ſeu *ſponte reus* habebatur abſque התראה ſeu *præmonitione*, id eſt niſi ex eorum qui ſcirent diſciplina legem ipſam ad Circumciſionem attinentem didiciſſet; quemadmodum de reliquis in ſacro ſermone Exciſione puniendis docent paſſim Magiſtri. Ita enim de Circumciſione pœníſque ad illius aliorúmque præceptorum jus ſpectantibus, quæ ad Abrahæ familiam poſterósque ſic attinuere ſtatuebant. Cæterùm de Noachidis, id eſt genere humano univerſo reliquo quod præceptis tantùm naturalibus diviníſque primaris teneretur (ut ſuprà oſtenditur) aliter ſe res juxta eos habuit. Nimirum ad præceptorum illorum interdictorúmque obſervationem obligatos fuiſſe Noachidas alios cunctos adeóque pœnis tam cœlitùs infligendis quàm humanis בלא התראה *ſine præmonitione* juſtè ſubjiciendos. Id eſt non ex juris ignorantia, utpote cuique ex genere humano pariter dato inditóque, ullatenus excuſandos. Jam verò ex illo ipſo quod de tempore ſeu momento mortis è Maimonide antè affertur, palàm ſatis fit (ſi alia non extarent teſtimonia) juxta Ebræorum ſententiam quam tradit ille, Exciſionem heic pœnam non omninò fuiſſe apud homines forenſem ſeu ex judicio humano aliquo pependiſſe ſed tantummodo cœlitùs ſeu divinitùs ſeu ut ipſi loquuntur ביד שמים *manu dei* atque ex ejuſdem ſolius placito infligendam, quemadmodum planè

[a] *Cap.* 9. 11.

in primo verbi כרת in Geneſi[a] uſu etiam intelligitur. *Statuam*, inquit Numen, *pactum meum vobiſcum* ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול *& nequaquam poſthàc excidetur omnis caro per aquas diluvii*, quæ pœna erat divinitùs hominibus irrogata. Et cum in legibus Moſaicis non rarò Exciſionis ſub nomine כרת pœna occurrat integérque ſit in corpore Talmudico titulus כריתות ſeu *de Exciſionibus*, receptiſſimum eſt Magiſtris pœnâ illâ nullam omninò apud homines forenſem ſignificari ſed tantummodò divinam, quâ de reos etiam alibi[b]. Atque ex Triplici illa ibi oſtenſa, juxta Magiſtrorum ſaltem aliquorum mentem, Exciſionum triginta ſex (toties enim in Pentateucho præſtituitur hæc pœna) diſtinctione, ſcilicet Corporis, ob peccata aliqua, ſolummodò, ſolummodo item ob aliqua Animæ & demum ob alia tam Corporis quàm Animæ, haud difficile fuerit intelligere quod heic tradit Maimonides de Exciſionis pœnâ in ipſo mortis momento irrogandâ. Nam in Exciſionum triginta ſex quæ habetur ex ſacris literis recenſione duodecim occurrunt quibus Anima ſolùm non Corpus exciditur juxta aliquorum diſciplinam. Atque Duodecima illarum eſt Exciſio Maſculi incircumciſi. Senſus igitur Maimonidis aliorúmque ejuſdem aut congeneris ſententiæ neceſſe videtur ut ſit, in ipſo mortis momento nec antè reum illum fieri Exciſionis quæ tam ad Animam quàm ad Corpus pertinere ſic potuit. Et diſertè Maimonides alibi[c] loquitur de Exciſione ut pœna qua נכרת חוטף העולם הבא *vita futuri ſeculi præripitur* ſeu *exciditur*. Et perire ait eum cui irrogatur hæc pœna כבהמה *velut beſtiam*. Etiam de ψυχαῖς μετὰ τὴν γένεσιν καθαιρομέναις ſeu *animabus poſt generationem ſublatis* ſeu *Exciſis* mentionem fieri apud Philoſophos[d] interdum videmus quorum

[b] *De Jure Nat. & Gent. lib 7. cap. 9.*

[c] *Tract.* Theſuba *cap.* 8.

[d] *Proclus in Theolog. Plat. lib. 6. cap. 10. & vide Ipſ. Stoic. Phyſiolog. lib. 3 cap. 11.*

rum placita ſæpe imbiberant magiſtri. Intellexere igitur, quaſi dictum fuiſſet, Maſculus qui adoleverit quiſque circumcidere ſe tenetur; quod ſi adeò ſponte neglexerit ut ante mortem neutiquam circumcidatur, tunc à Numine excidetur. Nam octidui terminus & ætas minorennis incircumciſi ad Patres Dominósque ſpectat, non omninò ad eum (juxta hanc ſententiam) qui ſe circumcidere major debuit. Sed in ſtatuendo qualiſnam fuerit pœna illa Exciſionis unanimes non ſunt Magiſtri. Diſcrepat heic Salomon Iarchius qui verba illa, *excidetur anima illa* ſeu vir ille ſeu *perſona*, interpretatur הולך ערירי ומת קודם זמנו *è vita excedet improles & immaturè morietur*, aut *non dimidiabit dies ſuos*. Quale dictum in Pſalmis de viris doloſis & ſanguinum; deducendos eos à Numine in puteum [a] interitûs nec dies ſuos ſibi fore dimidiatos; ubi R. David Kimchius, כלומר inquit לגהנם שתאבד נפשם בטוח גופם וגם מיתת גופם תהיה כדת שלא יגיעו לחצי יסיהם *quaſi dictum fuiſſet deducendos eos in gehennam unde periret anima eorum in morte corporum eorum, atque etiam mors corporum ejuſmodi eſſet Exciſio* ſeu *Cerith ut non attingerent dimidium dierum ſuorum* [b]. Quinetiam Aben Ezra de re totâ heic expreſsim אם היה בד מצוה ולא ימול את בשר ערלתו יש עליו כרת כי מצוֹ הנער הקטן על האב ואם אביהו לא מלהו נמול עצמו ברשותו וכרת ביד שמים ונו *quando eſt filius præcepti* (ſeu majorennis) *ſi non circumciderit carnem præputii ſui impendet ei Exciſio. Quoniam præceptum quidem de parvulo datur Patri. Sed ſi pater eum non circumciderit, ipſe ſe circumcidet. Et Exciſionis pœna eſt ab ipſo Deo. Atque in errore verſantur illi qui exiſtimant adoleſcentem qui mortuus fuerit nec Circumciſus neutiquam habere* חלק לעולם הבא *partem* ſeu *ſortem ſuam in ſeculo futuro* ſeu *vitæ æterna.*

[a] *Pſal. 55. 23. & de animabus etiam Videſis Kimchium ad Pſal. 115. 17.*

[b] *Videſis Iſai. 38. 10.*

na. Neque enim admittit ille opinionem de Animabus excidendis. *Et vox* נפש *heic* (ſic pergit Aben Ezra) *non ſignificat quod illi volunt* (ſeu Animam à corpore diſtinctam) *ſed pro* איש ſeu *homine adhibetur & ſignificat corpus in quo eſt anima, ut in illo* [a] Anima cum peccaverit. *Et ſunt qui dicant per Exciſionem heic intelligi cum quis moritur ante annum quinquageſimum ſecundum, alii cum exciditur nomen ejus per mortem ſeminis ſeu poſteritatis ejus. Ideò dicit ſcriptura heic* de populis ſuis. *Nam is cui liberi ſunt* ſeu *nepotes eſt quaſi in vivis & nomen ejus non exciditur*. Alii de morte ante ſexageſimum ſeu inter quinquageſimum & ſexageſimum ſumunt, aliíque[b] aliter. Attamen conſentiunt interim univerſi ex Numinis ſolius placito infligendam eſſe hanc pœnam ſeu ביד שמים *manu Dei*, quæ locutio eſt generalis de pœnis inde hominibus irrogandis etiam Exciſione, nec tamen citra mortem, levioribus. Unde Maimonides[c], מיתה בידי שמים הוא פחות מן הכרת לפי שהכתוב כרת ישאר העו.ש עליו אחר המיתה: *Mors ſimpliciter à manu Dei inflicta, levior eſt* ſeu *pœna minor quàm Exciſio, quoniam reus Exciſionis etiam poſt mortem punitur*. Atque adjicit וכשהוא מיתה בידי שמים נתכפר לו בשמירת *Reus autem mortis tantùm corporalis à manu dei infligendæ, ex ipſa morte ſic illatâ expiatur*. Qui plura velit de Exciſionis pœnâ juxta Talmudicos, conſulat cum primis Iſaacum Abarbinelem[d] in Numeros qui octo quidem tradit inter eos diſcrepantes circa apices aliquot eâ in re ſententias. Neque verò apud Talmudicos ſolùm ſeu Traditionalium ſectam (quam plerunque ſequuntur qui Rabbinica ſeu veteres Ebræorum mores ſuam in rem trahere ſolent) ſed etiam apud Karæos ſeu Scripturarios Judæos qui Talmudicis ſæpiùs libentiſſimè adverſantur, receptiſſima eſt atque

[a] *Levit.4.2.*

[b] *Videſis Gemar.Babylon. ad tit.* Moed Katon *cap.3. fol.28 a. Adde Joann. Druſ. ad difficiliora loca Geneſ cap. 24. Sixtin. ab Amama in Antibarbaro lib.3. pag.954 &c. Conſtantin. l' Empereur in Notis ad Bertram. pag.351. I.Buxtorf. in Lexico Chald. verb.* כרת

[c] *Ad Miſonam tit. Sanhedrin cap.9. § 6.*

[d] *Ad Num. 15.30. in Piruſh Tora fol. 297. col.2.*

atque ut juris exploratiſſimi indubitatíque ſententia illa, Pœnam *Cerith* ſeu Exciſionem כרת בידי שמים *divinitùs* ſolùm ſeu *à manibus Dei* non hominis omnino aut à poteſtate fori humani infligendam. Rabbi Eliah Ben Moſeh, Karæus, ſcriptor Ms. ſanè doctiſſimus graviſſimúſque quo etiam alibi[a] uſi ſumus, in Tractatu de Sabbato (cujus violationi in ſacro ſermone[b] Exciſio in pœnam præſtituitur) caput[c] habet במשפט מחלל השבת *De Jure quod attinet ad eum qui Sabbatum profanaverit*, ubi ad hunc modum & appoſitiſſimè ad rem quæ præ manibus heic, ille. Et locus integer etiam non cauſam ob unicam advertendus. Ita autem ſe habet; העובר במצוה אחת ממצות לאוין שבתורה הוא על שני חלקים בנסתר וזהו על הרוב ובנגלה וזה על המעט אלא אם יהיה השע מרשעי ישראל והוא הנקרא משומר להכונים והנה על העובר בנסתר ייעד לו הכת כרת והוא כרת בידי שמים ככת כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה וכן כל כרת שבתורה הוא כרת בידי שמים בין בגופו בין בנפשו וכן בעריות חייב הכת כרת בעבד שהבא על אשה הוא בסתר בסו שביארנו וטעם כרת הוא כרסות הסעיף הנכרת מן האילן כי יכרת בזה העולם וולת זמנו הטבעי ותכרת נפשו ג"כ בעולם הבא כי אז היא נפרדת ממקומה ולכן מצות לא תעשה רובן בכרת מפני שהן יותר חמורות ממצות עשה אמנם העושה מלאכה בגלוי ע"י עדים והתראה חייב סקילה על פי בית דין כאשר נאמ' במקוש עצים ויגרמו אותו אבן ואם עשה מלאכה בשגגה בין בסתר בין בגלוי חייב חטאת אמנם העובר על דברי החכמים במצות שבת אשר חוציאו מכח ובדרי תורה חייב מכת מרדות על פי גזרת בית דין אמנם במקום שאין בית דין ישראל עומד בדיני נפשות וזה בזמן הגלות כל העובר ומחלל שבת חייב מידי שמים בין בסתר בין בגלוי *Quiſquis præceptum aliquod Negativum ex eis quæ in lege reperiuntur violaverit, is aut clàm peccat, quod frequentius fit, aut in aperto, quod fieri ſolet rariùs, niſi*

[a] *Tract. de Anno Civili Judæorum cap. 2. Uxore Ebraica lib. 1 cap. 36.*
[b] *Exod. 31. 14.*
[c] *Cap. 12.*

ubi quis ex hominum genere fuerit profligatiſsimo, quos apoſtatas vocitant. Iam verò clàm violanti Sabbatum præſtituit ſcriptura Cerith *ſeu Exciſionem quæ eſt pœna manibus Dei* ſeu *per Deum infligenda, ſecundum id quod ſcriptum eſt*[a], *Quicunque in eo opus aliquod fecerit, excidetur. Atque ſimiliter Omnis Exciſio in lege memorata eſt per manus Dei infligenda, aut in pœnam Corporis aut in pœnam Animæ. Atque ita in legibus de Inceſtu & illicito concubitu*[b] *præſtituitur Exciſionis pœna, quoniam concubitus cum fœmina clàm fieri ſolet, quemadmodum alibi explicamus*(Nam etiam ſcripſit ille tractatum עריות *De Inceſtu & coitu illicito* unde nos nonnulla in Uxore Ebraicâ decerpſimus) *Ratio autem ac ſenſus Exciſionis hujuſmodi eſt; ut Ramus ab arbore exciditur in hoc mundo antequam perficitur ei tempus ſuum creſcendi naturale, ita etiam Anima peccatoris jam dicti exciditur in mundo* ſeu *ſeculo futuro, quoniam ſeparatur ab* aut *non fruetur loco ſuo. Atque ideo præcepta compluria Negativa conjunctam habent pœnam Exciſionis quoniam gravioris ſunt momenti quam Affirmativa. Cæterùm qui opus fecerit in Sabbato apertè, adeóque ut nec Teſtes defuerint nec præmonitio* (Ita de Præmonitione, de qua paulo antè è Talmudicis diximus, conſentiunt etiam Karæi) *Lapidationis pœna ei ſubeunda eſt ex ſententia Synedrii* ſeu *Præfecturæ Juridicæ juxta id quod dicitur de eo qui ligna in Sabbato collegit, & lapidabunt*[c] *eum lapidibus. Si autem ex errore opus fecerit, ſive id clam factum fuerit ſive in aperto, ſacrificium ob peccatum adducere debet. Atqui ſi peccaverit contra verba* ſeu *dicta ſapientum circa Sabbatum, veluti præcepta quæ argumentando ex ipſo ſacro ſermone eliciunt illi, verberibus, ut contumax, eſt plectendus, idque ex ſententia Forenſi* ſeu *Synedrii. Si verò locus ſit in quo nullum Iſraelitarum*

[a] *Exod.*31.14.

[b] *Lev.*18.29.

[c] *Num.*15.35.

Syne-

Synedrium cui poteſtas ſit judiciorum capitalium conſtituitur (quemadmodum in Captivitatis tempore) tunc tranſgreſſor ejuſmodi quiſque & violator Sabbati manibus Dei ſeu *à Numine puniendus eſt, ſive clàm peccaverit ſive apertè.* Sic Karæus ille. Adeóque demum, quicquid de ſingulari Pœnæ Exciſionis qualitate aut ſenſu, quà ſive ſeculum præſens ſive futurum ſive Corpus ſive Animam ſpectat, ex diſcrepantibus, ut antè, ſententiis ſtatuendum fuerit; manifeſtius interim certiúſve nihil eſt quàm eam nec ab Talmudicis nec à Karæis inter humanas aut apud homines forenſes pœnas omninò cenſeri, ſed pro divinâ ſeu divinitùs tantùm infligendâ utcunque diverſimodè, ut jam dictum eſt, accipi. Unde reverà ad Præfecturæ Juridicæ poteſtatem aut juriſdictionem quam jam tractamus non omninò attinuit. Ut verò quod ad Circumciſionem contra jus prætermiſſam ejúſque in foro humano ſub Abraha poſteríſque ejus, quoties ſui eſſent nec alieni juris, cognitionem attinet, ritè etiam intelligatur, advertendus eſt præfecturarum apud Ebræos juridicarum poſt legis in Sinai dationem circa eandem uſus, unde difficile non fuerit de eo qui antè obtinuit (cum idem jus ipſum circa eam antè obtinuerit quod poſt) dijudicare. Nimirum ſi pater aut dominus, juxta præceptum, non circumcideret, Synedrium ſeu præfectura cui ſuberat incircumciſus juridica (quando nempe ac quoties ita ſui juris eſſent ad quos Circumciſionis præceptum attinuit ut præfecturas juridicas ſibi potuerint conſtituere) eum circumcidere ex officio tenebatur, adeóque cogendi ad Circumciſionem fruebatur juriſdictione. Ita ſcilicet ſi Talmudicis fides. Gemara Babylonia [a] de Circumciſione ex primario inſtituto verba faciens; והיכא דלא מהלו״ה אבוה מחייבי בי דינא למימלו״ה

[a] *Ad tit.* Kidoſchin *cap.* 1. *fol.* 29 2.

לסילוד וכתיב המול לכם כל זכר והילא דלא מהליה
ב דינא מיחייב אחיו למיסהל נפשיה דכתיב ועדל זכר
אשר לא וגו׳ *si modò filium non Circumcidisset pater tenebatur illud facere Domus Judicii, præfectura Juridica,* seu *Synedrium, secundùm quod scriptum est* [a] *Circumcidatur vobis omnis masculus* (scilicet quod ita fieri generatim ex pacto divino tunc inter Numen sanctissimum atque Abrahamum posterósque ejus icto præstituebatur, id, quoties prætermitteretur ab eis à quibus juxta præceptum erat præstandum, ut ritè præstaretur prospicere debebant, ídque ex præcepti sensu, Judices seu præfecturæ juridicæ intra pacti illius vim comprehensæ quarum potestati suberant ii à quibus erat præstandum, quemadmodum Christianis principibus incubuisse volunt nonnulli [b], Judæorum parvulos intra ditionem suam Baptismo, ex imperio, donare) *At verò licet Synedrium non Circumcideret eum, ipse tamen* (modò adultus esset seu annorum tredecim præter diem unicum) *seipsum tenebatur circumcidere, quoniam scriptum est, & incircumcisus qui non Circumciderit carnis suæ præputium suum, anima illa excidetur è populis suis.* Hinc Magistri celeberrimi [c] בית דין מצווין למול את הבן או עבד בזמנו ולא יניחו עדל בישראל ולא בעבדיהן *Synedrium* seu *Domus Judicii jubetur Circumcidere filium seu servum ejusmodi tempore suo ne relinquant incircumcisum in Israeliticâ republica aut in servis ejusdem.* Adjiciunt אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שבית דין מלין אותו בעל כרחו נתעלם מבית דין ולא מלו אותו כשיגדל הוא חייב וגו׳ *filium alterius nemo Circumcidere debebat nisi ex animi ejus sententiâ* seu *consensu, excepto tantùm, si transgressus esset atque ita prætermitteretur Circumcisio ut præfectura Juridica eam fieri cogeret. Si verò res ignota esset præfectura*

[a] *Genes. 17. 11.*

[b] *Scot. ad sent. 4 dist. 4. quæst. 9. alii ibid. Fortalic. Fidei lib. 3. exp* utrum liceat Iudæos ad Baptismum compellere.

[c] *Maimonides tit.* Milla *cap. 1. &c.* [d] *reliqui superiùs citati.*

fectura jurìdicæ adeóque ea neutiquam eum Circumcideret, ipſe ſimul ac majorennis eſſet tenebatur juxta ſuperiùs eâ de re dicta. Alia habent Magiſtri de Benedictionibus Circumciſionis actui ſolennibus à Patre ſi adeſſet & à Præfectura juridica aut publica aùt privatim eam in rem è Triumviris conſtituenda adhibendis. Atque ita poſt incircumciſi octiduum primò incepit Synedrii officium heic exequendum, quoties pater aut dominus ſuum negligerent, & quantum video uſque ad mortem incircumciſi duravit. Nam ex eo quod ipſe majorennis tenebatur, non omninò ſequitur deſiiſſe Synedrii ſeu præfecturæ juridicæ officium ſi ipſe ſuum non præſtitiſſet. Atque ſicut ex Talmudico præcepti de Circumciſione ſenſu liquet, præfecturis quas tractamus juriſdictionem ejuſmodi fuiſſe ut incircumciſum circumciderent invitum adeóque pœnam renitenti irrogarent, ideo ſcilicet quia juſſu divino præſcriptum erat ut Circumcideretur quilibet maſculus (ſic enim ratio in Gemara Babylonia redditur) ita de reliquis præceptis judicandum; parilem ſcilicet eis fuiſſe juriſdictionem cum imperio conjunctam quam in eorum obſervationem homines ſuæ ditionis legitimè cogere potuerint, adeóque proſpicere ne Numinis mandata violarentur. Unde etiam Effectus Actionum, Judiciorum ac Juriſdictionis quæ tunc exercenda haud parùm dignoſcitur tam circa Sacra quàm Profana. De Profanis nemo dubitat. Et quin Præfecturæ (quibus non modò juriſdictio cum imperio conjuncta exercebatur in incircumciſos quotquot præcepto tenebantur, ídque quatenus tales, verùm etiam autoritas & poteſtas inerat Circumcidendi, id eſt Sacramentum Circumciſionis etiam invitis adminiſtrandi) tam de aliis Sacris veluti poſteà de Paſchate ac Azymis quàm ſic de ſacramento Circum-

[a] *Maimonides tit. Milla cap.3. R. Perez apud autorem* Sepher Colbo *col.84. col.4. a'ii.*

cisionis cognoscere & statuere ritè ac legitimè potuerint, ambiget puto nullus. Ita enim Judicibus præfecturarum illarum incubuit *custodire viam Domini & facere Justitiam & judicium* tam de Sacris, veluti Cultu ejúsque appendicibus quàm de Profanis, ne scilicet jussa Divina ac Naturalia non servarentur, aut violarentur ejusmodi interdicta. Sed eâ de re plura inferius. Et de Pœna illa Excisionis quæ Circumcisionis prætermissæ appendix erat nec apud homines omninò forensis, utì etiam obiter de Jurisdictione apud homines circa Circumcisionem forensi, hactenus. Idem ipsum de pœna כרת seu *Excisionis* ei qui in Paschali hebdomade per hoc intervallum fermentum comederat præscripta dicendum. Forensis ea apud homines nullatenus erat, utcunque à præfecturis Juridicis sic reus sive mulctis sive verberibus, ut mos Ebræis usitatissimus, alitérve puniri potuisset. Unde etiam ad Pauli[b] illud, qui manducat *& bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus domini, idcò inter vos multi infirmi & imbecilles* κ κοιμῶνται *legitur & multi dormiunt*, vir summi judicii Hugo Grotius, *morte*, inquit, dormiunt *immaturâ quæ in lege significatur per* כרת ἐξολοθρεύσεται *quod habes Exodi* XII. 15. 19. *de his qui Pascha celebrant cum fermento. Cum dicit* κοιμῶνται *ostendit se loqui de iis qui pœnitentia tacti moriebantur. Nimirùm Deus jus habet etiam pœnitentes afficiendi hujus vitæ damno.* Atque simili in sensu ἐξολοθρεύσεται ἐκ τῆς λαοῦ[c] *excidetur de populo* seu *exterminabitur de plebe* usurpatur in Novo Testamento, ubi respondet verbis illis Dei in veteri[d] מעלו אדרוש *requiram ab eo* seu ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτῆς, id est, *ego ultor existam*, ut vulgata. Inde etiam ὀλοθρεύτης[e] & ὀλοθρεύων[f] pro *Angelo mortis* seu *Exterminatore* per quem judicia sua exequitur Deus, occurrit in Epistolis, quarum ad locum

[a] *Genes.* 18. 19.

[b] 1 *Cor.* 11. 30.

[c] *Act. Apost.* 3. 23.

[d] *Deut.* 18. 19.

[e] 1 *Cor.* 1. 10.

[f] *Ad Ebræos* 11. 28.

locum priorem consule Hugonem Grotium. Scio non paucos inter scriptores Christianos esse qui forense apud homines judicium idque capitale seu ejusmodi aliud per כרת seu *Excisionem* locis in hisce aliisque in legis Mosaicæ similibus intelligi velint, utì etiam qui de æterna damnatione rem[a] cepêre. Et Abulensis quidem ad illud de Circumcisione; *Doctores Sancti & omnes Catholici dicunt quod accipitur anima propriè ut significat partem & est sensus, quod illa anima peribit de populo suo, id est post mortem non aggregabitur ad populos suos, id est populos sanctorum, sic enim dicitur de quolibet viro justo quando moritur, congregatus ad populum suum. Et si arguas de Ismaele quod dicitur de eo infra 25. c. aggregatus est ad populum suum. Respondetur quòd Ismael secundùm Hebræos in fine vitæ suæ pœnitentiam egit de peccatis; ideo inter sanctos computatus est;* qui tamen ad locum alterum de Fermento in Paschali hebdomade non comedendo, *Peribit anima illa de Israel, id est,* inquit, *occidetur mandato judicis si constiterit, sicut de illo qui sanguinem comederet ut habetur Levit.* 17. & *Deut.* 1. & *Levit.* 7. *Cum autem non constaret, Deus exterminabit animam illam vel occidendo illum virum aut infligendo magnas pœnas nisi de commisso doleret proponens talia deinceps non committere.* Perquam obvii sunt interpretes alii tam Pontificii quàm ex Reformatis qui ita rem explicandam volunt. Etiam Lyranus ipse, ex Judæis, *ipse puer veniens ad ætatem adultam si negligeret Circumcisionem accipere puniendus erat morte*, quod de Judicio apud homines forensi accipitur[b]. Quin verò de Excommunicatione forensi capiendam volunt non pauci; quâ de re inferiùs plura. Sed inauditum est apud Ebræos, morte aliove judicio apud homines forensi plexum esse aliquem sive ob Circumcisionem prætermissam sive ob fer-

[a] *Augustin lib. 2 contra Pelagium & Celestium cap. 30.*

[b] *Vide Dionys. Carthusian. ad Genes. 17.*

mentum in Paſchate comeſtum, ſive ob aliud facinus eo nomine tantùm quod pœna כרת ſeu *Exciſio* patranti præſtitueretur. Interdicta ejuſmodi divina violata (ſi mortis pœna non adjiceretur, quæ aliquoties in lege Moſaica poſtmodum Exciſioni etiam adjuncta eſt) verberibus, mulctis, alitérve ex judicio forenſi luenda voluere, nunquam ſupplicio aliquo capitali. Neque Exciſionem aliunde quàm divinitùs expectandam admitti. Et ad illud Lyrani jam adductum rectè Paulus Burgenſis [a] (quem Rabbi Paulum appellat Dionyſius Carthuſianus Lyrani ſententiam perperam amplectens) *Omittens Circumciſionem* (quod de reliquis reis quà ſolum Exciſioni obnoxii fuerint pariter capiendum) *non erat morte corporali puniendus, etiam ſecundùm Hebræos. Non enim dicitur hic morte moriatur, ſicut in aliis criminibus in quibus lex vetus mandabat puniri morte corporali. Sed dicitur hic delebitur anima ipſius, id eſt, non computabitur inter ſanctos ſecundùm Gloſſam. Cujus ratio eſt, quia talis anima remanebat obligata originali peccato in cujus remedium Circumciſio fuit data, ut in 4. Diſt. 1.* De ratione conſulas Scholaſticos ad citatum ſententiarum locum. Sed verò accedat heic etiam, pœnam hanc aliquoties à numine ſic perſonâ primâ (veluti *ponam faciem meam in eum* והכרתי *excidam ego*[b], *ſuccidam, interficiam de medio populi ſui, diſperdam*, ἀπολῶ) præſcribi ut etiam inde ex divino non humano aliquo judicio meritò pependiſſe credendum ſit. Advertendum inſuper, facinora & delicta alia, ex lege in Sinai data, tum Exciſione (quoties ſponte commiſſa eſſent) tum Morte forenſi expreſſim luenda (ſemper adjicias de Exciſione, niſi pœnitentiam egerit & Numini ſe reconciliârit, adeóque ſe pœnâ ſic liberârit reus, quod tum Chriſtiani heic tum Ebræi adjiciendum admittendúmve volunt) alia, Exciſione

[a] *In additionibus ad Lyranum.*

[b] *Levit.* 17. 10. & 20. 5. & 6. 23. 30.

sione sine Mortis ejusmodi adjectione, etiam & alia, morte, quæ forensis erat, nec tamen Excisione expressâ. Primi generis sunt, Sabbati profanatio[a], Adulterium, & incestûs aliquot genera, Blasphemia, Idololatria. Secundi generis, tum Circumcisionis prætermissio, tum fermenti in paschate & Sanguinis & Adipis comestio, aliáque aliquot maximè circa sacra in Levitico & Numeris obvia. Generis tertii, filii in parentes contumacia[b] atrocior & Furtum simul & venditio Israelitæ[c], etiam Homicidium, alia aliquot. Nam quòd post leges sacras de errore & ignorantia præscriptas legitur in Numeris[d] *Anima quæ per superbiam aliquid commiserit sive civis sit ille sive peregrinus (quoniam adversus dominum rebellis fuit) peribit de populo suo; verbum enim domini contemsit & præceptum illius fecit irritum, idcirco delebitur & portabit iniquitatem suam*, ut vulgata ibi habet, secundum quod etiam alii locum illum verterunt retinentes τὸ *aliquid* quasi in Ebræo esset, aliis charactere in typis alio id illic non habere rectè monentibus (nam Ebræa sonant *qui elata manu fecerit sive civis &c.*) id sumunt Ebræi ut dictum solùm de Blasphemo & Idololatrâ. Scilicet de eo qui adeò elata manu, per superbiam aut contemtum numinis ci rebellis fuerit, ut aut negaverit potestatem ejus & jubendi jus atque præcepti quod violaret vim (quod in blasphemiam recidit) aut aliud quid pro Numine ut idololatra coleret; quasi dictum fuisset qui adeò elata manu facit ut etiam probris ipsum numen faciendo afficiat, maledicat seu blasphemet aut majestatem neget, is excidetur. Neque illis in verbis aliud contineri volunt præter Blasphemi & Idololatræ descriptionem pœnámque Excisionis utrique adjectam, non autem omnigenos aut aliquos alios, concupiscentiæ suæ causâ, aut propter malitiam suam etiam.

[a] *Exod.* 31.14. *Num.* 15.35.
[b] *Deut.* 21.21. *Exod.* 21.16.
[c] *Deut.* 24.7.
[d] *Cap.* 15.30,31

tiam ſponte in aliis reos illic denotari, ſed tantum hoſce qui manu elatâ ſeu contradicendi legi ac Creatori adeóque eum velut abnegandi ſtudio ut planè כופרים ſeu *apoſtatæ* quid perpetrarent, quâ de re etiam nos fuſiùs[a] alibi. Hugo Grotius ibi; *Manu elatâ, intellige de eo qui præfracè negat eſſe deum aut legem à deo datum. Eodem nomine* etiam inquit *appellatur qui monitus in legem committere pergit.* Mors autem ex forenſi apud homines judicio etiam ad hujuſmodi reum attinuit ſi probationibus legitimis cauſa non careret, ſed non legis hujus de Exciſione vi ſed ex aliis[b] eà de re expreſſim latis. Et Lyranus ibi cjúſque ſequaces qui judicium apud homines capitale ex illo loco deducunt, ſcholæ Ebræorum planè refragantur. Quoties autem mors ſic nullibi non adjiceretur, delictum Exciſione expreſſim in ſacris literis puniendum, verberibus plerunque apud homines luebatur. Unde R. Ephodæus[c] כל עובר על כרת חיוב מלקות וזולת העונש כרת שיש עליו *quiſquis in legem aliquam commiſerit quæ Exciſionis pœnam in ſe continuerit verberibus etiam plectendus præter pœnam Exciſionis illi impendentem.* Alii idem obitèr. Et paſſim occurrunt apud Talmudicos diſtinctiones reatuum[d] שאין בהם כרת ולא מיתת בי"ד *ad quos nec Exciſio expreſſa ſpectat nec mors forenſis* & שבהם כרת ומיתת בית דין *ad quos & Exciſio & mors forenſis ſpectat*, & ad quos neque hæc neque ex ſacri ſermonis verbis expreſſis illa. Nam etiam præter illa peccata graviora quibus Exciſio expreſſim adjuncta eſt, aliis paritèr gravioribus aiunt impendere pœnas ביד שמים *manu Numinis* infligendas. Summa demum eſt, ad judicium inter homines forenſe pœnam illam Exciſionis neutiquam omninò attinuiſſe nec inter eorum actus fuiſſe, ſed ex Numinis voluntate ac arbitrio perpetuò pependiſſe, adeóque in Judiciorum heic

[a] *Lib.2.de Jure Nat.& Gent. cap.11.*

[b] *Deut.13.13. & vide ib.17.12*

[c] *Ad* More Nebochim *part.3. cap.41.*

[d] *Maimonides ibid. & Tit.* Theſuba *cap.1. Tit.* Sanhedrin *paſſim, tit.* Iſſuri *bia cap.1.*

heic Effectu locum obtinuisse nullum, si Talmudicis & Karæis, id est Sectarum Ebræorum pari illustrissimo fides; quibus heic refragari idem videtur quod in Jure Cæsareo tam Sabinianis Cassianisque quam Proculianis etiam Ulpianis, Paulis, Papinianis, ejusmodi reliquis interpretando, ex novis ingenii commentis, novo verborum sensu, audaciùs adversari; utcunque tot tam Pontificii quàm Reformati iique sanè viri alioquin doctissimi, contrarium atque quod est omninò tum Talmudicis tum Karæis dissonum, sed sanè velut temerè nimis aut nimis oscitanter, tradiderint. Ideo autem toties de Judicio apud homines forensi, ut per distinctionem, loquimur, quoniam etiam judicia & placita Numinis seu apud Deum forensia Ebræi nuncupare solent; unde sæpiùs tam בית דין שלמעלה seu העליון *Domum Iudicii superiorem* seu *cælestem* & דיני שמים *Iudicia Divina* seu *Cæli* memorant quàm בית דין שלמטה & התחתון *Domum Iudicii* seu *præfecturam Iuridicam inferiorem* seu *Terrestrem*, id est Hominum; unde etiam Philo de Mose Numen sanctissimum consulente de pœna ejus qui lignatione Sabbatum violârat, ἀφικνεῖται, inquit[a], πρὸς τὸ ἀόρατον ἀοράτῃ ψυχῇ δικαστήριον &c. *invisibili animo ad invisibile Tribunal* seu *forum se contulit.* Et ejusmodi sunt non pauca obvia. Sed de Excisionis Pœnâ hactenus.

[a] *De vita Mosis lib. 3.*

CAP.

Cap. VII.

Ut Excommunicationis Pœna, *quatenus ejuſdem Origo etiam ab hujus intervalli Iure à nonnullis peti ſolet, ritè ſatis dignoſcatur, præmittitur de ejuſdem, apud* Ebræos *veteres*, Effectibus, Formulis, Speciebus *ſeu* Gradibus, Jure Uſu, *ac* Abſolutione, *Synopſis hiſtorica, nec ſolum è* Talmudicis *ſed & partim è* Karæis *deſumta. De* Excommunicatione *apud eos* per Inſomnium. *Item de vocibus* Excommunicat *&* Excommunicat thing *in verſionibus ſuperioris ſeculi apud nos publicis utriuſque teſtamenti uſurpatis aliiſque congeneribus. Et utrum juxta* Ebræorum *morem* Excommunicato, Templi ingreſſu *&* ſacrificiorum uſu *interdiceretur.*

SEquitur ut Pœnæ illud genus perpendamus alterum ſub Capitis ſuperioris frontem memoratum, cujus Origo huic quod tractamus intervallo ac Tempori legis Naturæ, quaſi apud homines tunc etiam forenſe fuiſſet ac Judiciale, à nonnullis iiſque magni nominis viris ita tribuitur ut etiam à Præcepto aliquo ſeu inſtituto tunc Divino aut ſaltem ab Exemplis juxta rectam ævi illius rationem iiſque itidem Divinis & nunquam non neceſſariò ſequendis derivatum velint. Vocitatur hoc genus Pœnæ, *Excommunicatio.* Ea autem eſt Juris alicujus quod in Communione ſeu Communicatione aliqua Perſonali &, quà apud homines uſurpatur, viſibili, ſive circa Sacra ſolùm ſive circa Profana ſive circa Utraque ſimul, conſiſtit, per Peccantis aut pro Peccante habiti qui ejuſmodi jure frueretur ex decreto ſeu ſententia Humana, velut eo nomine execrandi deteſtan-

teſtandíque Separationem aliquam, Privatio, adeóque capitis quædam ejuſdem apud ſuos deminutio, ſed cum expectatione reditûs ad mentem meliorem atque Abſolutionem, & citra ultimi quod mortis eſt aliúſve corporalis ſupplicii, veluti deportationis, exilii, carceris, aut alterius alicujus reis infligi ſoliti (niſi Diras concomitari ſolitas, quarum per ſe vim ſatis neſcimus homines, exceptas velis) ex ſolo ſententiæ Excommunicationis ejuſmodi pronunciatæ ſenſu, ſecundùm inferiùs dicenda, irrogationem; utcunque ex accidenti aliquid præter eam, velut in graviorem pœnam eámque ſive corporalem ſive pecuniariam, ſubinde forſan accederet. Generalem hujuſmodi Deſcriptionem ideo adhibendam voluimus, ut tum Ebræorum tum Chriſtianorum Excommunicationis & Jura & Species ſeu Gradus, adeóque quod eſt extra Synagogam fieri, Anathema quà huc ſpectat, & Sacrorum & Commercii interdictionem, id genus reliqua ita ſatis complecteremur. Etenim ſuus fuit utriſque, tam Ebræis quàm Chriſtianis, Excommunicationis hujuſmodi Uſus íſque antiquiſſimus. Atque ab illis hos uſum ſuum in Chriſtianiſmi ſeculis primitivis, ut ab eis è quibus & à quorum diſciplina orti ſunt & propagati, accepiſſe par eſt ut ſentiamus, utcunque nec Modus nec Effectus ejuſmodi uſûs utriſque idem haberetur, ut infrà liquebit. Ex ſimplici quidem vocabuli vi, dici non immeritò poſſet omnimodam & vitæ ſocietatis & indemnitatis amiſſionem adeóque etiam ipſum ultimum ſupplicium, deportationem, carcerem, id genus alia eſſe communionis priſtinæ privationem atque ita Excommunicationem. Sed non ex ipſa vocis vi grammaticâ heic, ſed ex uſu tum apud Judæos tum apud Chriſtianos ſingulari intelligitur tractatúrque. At-

que ex deſcriptione jam allata, quâ pœna eſt ſingularis et propriè ſumitur, palàm diſcriminatur Primò à Maledictione ſimplici ſeu ritu ſimplici execrandi deteſtandíque qualis ille in Monte Ebal[a], iterato ſæpiùs ארור ſeu *Maledictus* qui hoc vel illud patraverit; Secundò à Præcluſione ſeu Admiſſionis in jus ſeu communionem nondum adquiſitum Negatione, ut cum incircumciſus in Paſchatis[b] celebrationem non admittebatur, aut nunc nondum Baptizato negatur ſacræ intereſſe Synaxi. Heic enim nullum eſt jus priſtinum, communio nulla quâ privatur qui ſic excluditur, adeóque excommunicari non dicitur nec omninò puniri. Neque ex Maledictione ſimplici aut Præcluſione ejuſmodi ulla ſequitur ſtatûs ſeu capitis Maledicti ſeu Præcluſi inter ſuos mutatio. Eandem ob cauſam Tertiò ſic diſtinguitur ab Admonitione quâ conſilium præbetur ut quiſquis hujus vel illius criminis reus fuerit, communione qualicunque priſtinâ ſe abſtineat. Neque enim ex Admonitione ejuſmodi, ſive generali ſive particulari, ulla capitis ſeu perſonæ ſic admonitæ inter ſuos oritur mutatio aut nova conditio, qualem ex ſententiæ Excommunicationis legitimè pronuntiatæ aut vi aut ſenſu mentéque naſci credi ſolet. Quartò ex eo quod dicitur in deſcriptione *ex decreto ſeu ſententia Humana*, diſtinguitur, ut oportet, à communionis alicujus privatione ex decreto ſeu ſententia Divina irrogata; velut in ea quæ *Cerith* eſt ſeu Exciſio, in capite proximè ſuperiori tractata, aliis כרת שמים *per manus Dei* inflictis. Nimirùm de Excommunicatione apud homines, quâ humanus eſt ſive in Foro aut Conſiſtorio alibíve actus, non omninò de ea quæ ex beneplacito divino ſolùm pendet heic diſquiritur. Neque igitur habetur omninò Excommunicatio, juxta receptam ſuam notionem, in ali-

[a] *Deut.* 27. 15.

[b] *Exod.* 12. 43.

aliquorum, immunditiei corporalis nomine, ex instituto Numinis in lege sacra[a] expresso, separatione temporaria, aut in id genus aliis divinis sententiis jam apertè latis. Ibi enim singularis à Deo in lege lata de ejusmodi privatione communionis pristina ab hominibus quidem per sententiam forensem (si ita res postularet) erat exequenda. Atqui privatio ipsa seu status mutatio ex lege solùm eáque singulari divina orta est, et diris omnimodis, quæ in Excommunicatione vulgari semper solennes fuere, caruit. Etiam ejusmodi Separati per Ablutiones & Sacrificia Deo soli reconciliabantur, quæ in Absolutionibus ab Excommunicatione apud homines nunquam in usu. Quâ de re etiam ideò heic prænonetur, quoniam separationes illæ corpore Immundorum Mosaicæ toties afferri solent ad Peccatorum Excommunicationis forensis seu Consistorianæ jus divinum adstruendum, tametsi reverà nullum esset peccatum morale cujus nomine quis ex lege sacra erat ita separandus. Jam verò, quum Pœnæ omnimodæ forenses & quæ legitimè irrogari solent apud Christianos reliquæ (sive Personales illæ sive Pecuniariæ fuerint; ni forsan atrocioris homicidii, ob rationes aliquorum antè indicatas, unicam, velut talionis, excipi velis) jure & arbitrio, quâ hæ vel illæ sunt, ita subnitantur fundentúrque humano, ut pro vario ejusmodi, penes eos qui rerum summæ cum legumlationis autoritate præsint, arbitrio immutari, prætermitti, abrogari, rejici, legitimè eas posse à nemine ut opinor non concedatur, id est earum, quâ singularitèr tales sunt, rationem ac vim non ex instituto aliquo Divino seu Jure Divino Præceptivo sed ex Humano tantùm juxta superiùs ostensa pendere; & quum Excommunicationis ejúsque appendicum juris, quâ in Pœnam ejusmodi

[a] *Numer.* 5. 2. 12. 14. *Levit.* 13. 3. 15. 2. 21. 1.

adhiberi ſolita eſt, Origo non ſolùm Intervallo huic quod tractamus atque ipſis ferme primorum hominum initiis, ſed etiam inſtituto divino (qua de re mox particulariùs) velut immutabili ita ut diximus, tribuatur, atque æquum demùm ſit & ſanè neceſſarium ut Res ipſa quæ hoc nomine venit & de quâ & heic agitur & in libro proximo iterum pro re natâ agetur, ſatis exhibeatur Lectori, pleniúſque intelligatur; Ideo viſum eſt, Primò de Ebræorum Excommunicationis Formulis, Speciebus ſeu Gradibus, Effectibus, Jure, Uſu, ac Abſolutione, Synopſin hiſtoricam præmittere; Secundò, tantundem de ea quæ Chriſtianorum fuit atque eſt; Tertiò, Rationes atque Argumenta eorum qui ex hoc intervallo ſeu Jure Divino ac Naturali quod tunc obtinuit, ejuſdem jus ac originem deductam velint, exhibere; & Quartò demum, de Rationum & Argumentorum illorum atque ſententiæ illiuſmodi tum vi ac pondere tum per anteriora ſecula tam inter Chriſtianos quàm in Synagoga Judaica exiſtimatione accuratiùs diſpicere, ut ita ſatis omnia ſimul perpendenti commodè dignoſcatur utrùm Origini ejuſmodi tribui aut ab inſtituto quale ſic obtenditur deduci, adeóque in Judiciorum hujus Intervalli Effectibus locum habere Excommunicationis Pœnæ irrogatio mereatur. Quod ad Primum attinet; olim quidem haud pauca de Ebræorum Excommunicatione ex eorum Commentariis, ſed aliam in rem, in libris de Jure Naturali & Gentium tradidimus. Ea conſulat qui volet. Heic autem ex illis aliqua ſunt neceſſariò iteranda. Sed ſummatim id fiet. Alia in hanc rem ſcitu forſan digniſſima, nec ibi reperta, fuſiùs heic ſubjungimus. Diſtinctio illa receptiſſima in Minorem & Majorem ſeu Leviorem & Graviorem, aut eundem in ſenſum, apud Ebræos quidem

dem olim ſatis obtinuit. Minor aut בסתם *ſimpliciter* ſeu generalitèr pronuntiabatur id eſt לכל אדם (ut dici ſolebat) *reſpectu omnium hominum* Cœtûs, Univerſitatis, Eccleſiæ, Synagogæ, Reipublicæ cujus pars eſſet is in quem ſententia lata eſt, aut expreſſim לחצאין *ex parte* ſeu reſpectu aliquot tantùm hominum jam dictæ conditionis. Ejuſmodi autem erat ſtatûs ejus in quem Simpliciter ſeu Generaliter ſic pronuntiabatur, mutatio, ut regulariter intra Cubitorum Quatuor ſpatium[a] alteri ex Eccleſia ſeu Synagoga ſua præter uxorem ac liberos adſidere ei non licuerit. Adeóque ἀτιμίας ejuſmodi ſeu infamiæ ob facinus aliquod commiſſum notâ laborabat, uſque dum pœnitentiâ ad bonam mentem rediens abſolveretur, priſtinóque reſtitueretur juri. Neque pars interim habebatur is ſolennioris numeri hominum denarii qui apud Ebræos in rebus agendis varius erat, ſed in eo pro nemine cenſebatur. Neque convivii aut cibi potúſve cum aliis particeps eſſe legitimè quibat. Alia ejuſmodi aliquot neque ita graviora incommoda apud homines ſeu externè Pœnam hanc variatim comitabantur, de quibus mox. Cauſæ fuere quamplurimæ ob quas ritè quis hac pœnâ irretitus. Viginti quatuor vulgò recenſentur; In quibus unica erat, ſi quis immeritò alium excommunicâſſet. Acceſſerunt etiam plures. Cunctæ fuere delicta graviora aut in legem Sacram aut in bonos receptóſque Mores. De univerſis V V. cl. Joannis Cochius[b] & Buxtorfius filius[c], utì & nos loco indicato. Sententia breviuſcula erat פלוני יהיה בנדוי *ſit N. in Niddui, ſit N.* בשמתא *in Shamatha*, quorum utrunque idem denotat atque *in* ἀφορισμῷ, *ſeparatione*, & *in Excommunicatione* ſignificat. Tantundem, פלוני היה מנודה *N. ſit Excommunicatus, Separatus*, אנו משמתין פלוני & אנו מנדין פלוני *Nos in Niddui poninus N.* & *nos in Shamatha ponimus*

[a] *Maimonides tract.* Talmud Tora *cap.* 6. & 7. *Moſes Mikotzi Præcept. Negat.* 208. Arba Turim *in* Iore Dea *cap.* 334. Shulcan Aruch *eod. tit. & capite*, Hilcoth *Gedaloth fol.* 104. *col.* 4. *Gemar. Hieroſolym. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 81. *col.* 4. *Gemar. Babylon. ibid. fol.* 16 *&c. quibus adjicias locos alios ad caput* 8. *libri* 4. *de Iure Nat. & Gentium citatos.*

[b] *In excerpt. ad Gemar. tit.* Sanhedrin *pag.* 147.

[c] *In Lexic. Chaldaico pag.* 1304

nimus N. Id genus aliæ fuere Formulæ pro loquentium in eundem ſenſum arbitrio. Sententia autem Excommunicationis qualem diximus aut à Vigilantibus, ut plerunque, ferebatur, aut per Inſomnium. Sententiæ genus prius aut Forenſe erat ſeu Conſiſtoriamm adeóque publicè Judiciale aut perſonarum qualiumcunque extra Forum ſingularium. Temerè autem nolebant ſententiam à quopiam in quemquam ferri. Ideóque præcedere volebant נזיפה *Increpationem* ſeu *objurgationem* (qnando commodè fieri potuit) unde ſi qui pœnam hanc aliàs ſatis forſan mereretur, ſic monitus, humilem ſe & pudore ſuffuſum velut reſipiſcentem per ſeptiduum inter ſuos ſe exhiberet, Excommunicatione erat increpanti abſtinendum. Hujus Sententia quæ in Foro ferebatur ad reos ibi ut pœnæ aliæ attinuit, facilliméque intelligitur cuique juriſdictionis Forenſis non omninò ignaro. Quæ Perſonarum, extra Forum, ſingularium fuit, aut ab alio in alium ut à Simeone in Rubenum, aut à quopiam etiam in ſeipſum ferebatur. Quilibet enim alium in quotidianis confabulationibus, conviviis aliiſve ſocietatis humanæ negotiis ritè, ſi cauſa juxta receptam apud eos diſciplinam ſubeſſet, ſententiam pronuntiando in Excommunicati ſtatum redigebat. Et parili modo ſi in ſeipſum quis ſententiam ſimilem ferret. Excommunicationis apud eos ſententia בחלום ſeu *per inſomnium* locum habuit quoties quis per Inſomnium viderat ſe ſententiâ ſive forenſi ſive perſonæ alicujus ſingularis extra forum Excommunicari, quod ſatis mirum videatur. Sed verò inſomniorum autoritatem Ebræis fuiſſe maximam tum ex Lege[a] ſcimus tum ex Prophetis[b] & Evangelio[c], utcunque habeant interim ipſi[d] quo ſomnia veluti proverbio parvi aut potiùs nihili facere videantur ut דברי חלמות לא

[a] *Numer.* 12.6.
[b] *Jerem.* 23.26 *&c. & vide* More Nebochim *part.* 2. *cap.* 36.
[c] *Matth.* 1.20.
[d] *Gem. Babylon. ad tit.* Gittin *cap.* 5. *fol.* 52 a.

לא מעלין ולא מורידין *verba* ſeu *res ſomniorum, neque proſunt neque nocent.* Cæterùm horum rationem apud eos magnam fuiſſe palàm eſt, nec duntaxat in re, ut plerunque, Prophetica, verum etiam in aliis actibus ſubinde dijudicandis quibus & ſomnians ſe viderat obligari. Teſtimonia de Excommunicatione ejuſmodi aliáque ad eam attinentia mox dabimus ubi de Abſolutione agitur. Ideo autem vim ſuam habere in ſomniantem Excommunicationem ejuſmodi voluere, idque ſive ſomnians Excommunicantem cognoviſſet ſive ignoraſſet, לפי שאפשר שבשליחות המקום נתנה *quoniam*[a] *fieri potuit ut ex mandato Numinis* aut *per interruntium à Numine miſſum Excommunicaretur*, id eſt ut inſomnium ipſum ἐνύπνιον ſeu *à Deo immiſſum eſſet*, adeóque ex autoritate penderet divina actus ipſe qui ita viſus eſt humanus. Neque rarum eſt aut ſolùm Judaicum, Inſomnia pro divinitùs acceptis haberi, quod ſatìs liquet tum ex Joſephi in Ægypto Patriarchæ apud Moſem hiſtoria tum ex Hippocrate, Ariſtotele (licèt ſententia hæc ipſi diſpliceat) Syneſio, Artemidoro, aliis priſcorum ut Nicephorum Gregoram, Cardanum, Peucerum reliquóſque recentiores de inſomniis ſcribentes mittamus. Et Philo Judæus in Joſepho ſuo, utì et in tractatu περὶ τῶ θεοπέμπτως εἶναι ὀνείρους *de eo, quòd à Deo mittantur ſomnia*, habet quæ huc ſpectant ſingularia. Atque ab Ebræis ὀνειροκριτικὴν ſeu artem de inſomniis judiciariam didiciſſe Pythagoram teſtatur Porphyrius. Simulac autem quis ſic ex ſententia ſive Forenſi ſive Perſonæ alicujus Singularis extra Inſomnium ſive per Inſomnium, ut dictum eſt, Excommunicatus erat, ſtatus ac capitis ejus conditio externa et inter ſuos ita mutabatur ut priſtinâ ſecundum ea quæ jam memorantur libertate inde uſque ad

[a] *Gloſſ. Talmud. tit.* Nidarim *cap* 1. *fol.* 8 a.

nimus N. Id genus aliæ fuere Formulæ pro loquentium in eundem ſenſum arbitrio. Sententia autem Excommunicationis qualem diximus aut à Vigilantibus, ut plerunque, ferebatur, aut per Inſomnium. Sententiæ genus prius aut Forenſe erat ſeu Conſiſtoriamm adeóque publicè Judiciale aut perſonarum qualiumcunque extra Forum ſingularium. Temerè autem nolebant ſententiam à quopiam in quemquam ferri. Ideóque præcedere volebant נזיפה *Increpationem* ſeu *objurgationem* (qnando commodè fieri potuit) unde ſi qui pœnam hanc aliàs fatìs forſan mereretur, ſic monitus, humilem ſe & pudore ſuffuſum velut reſipiſcentem per ſeptiduum inter ſuos ſe exhiberet, Excommunicatione erat increpanti abſtinendum. Hujus Sententia quæ in Foro ferebatur ad reos ibi ut pœnæ aliæ attinuit, facilliméque intelligitur cuique juriſdictionis Forenſis non omninò ignaro. Quæ Perſonarum, extra Forum, ſingularium fuit, aut ab alio in alium ut à Simeone in Rubenum, aut à quopiam etiam in ſeipſum ferebatur. Quilibet enim alium in quotidianis confabulationibus, conviviis aliiſve ſocietatis humanæ negotiis ritè, ſi cauſa juxta receptam apud eos diſciplinam ſubeſſet, ſententiam pronuntiando in Excommunicati ſtatum redigebat. Et parili modo ſi in ſeipſum quis ſententiam ſimilem ferret. Excommunicationis apud eos ſententia בחלום ſeu *per inſomnium* locum habuit quoties quis per Inſomnium viderat ſe ſententiâ ſive forenſi ſive perſonæ alicujus ſingularis extra forum Excommunicari, quod fatìs mirum videatur. Sed verò inſomniorum autoritatem Ebræis fuiſſe maximam tum ex Lege[a] ſcimus tum ex Prophetis[b] & Evangelio[c], utcunque habeant interim ipſi[d] quo ſomnia veluti proverbio parvi aut potiùs nihili facere videantur ut דברי חלמות

[a] *Numer.* 12.6.
[b] *Jerem.* 23.26 *&c. & vide* More Nebochim *part.* 2. *cap.* 36.
[c] *Matth.* 1.20.
[d] *Gem. Babylon. ad tit.* Gittin *cap.* 5. *fol.* 52 a.

לא

לא מעלין ולא מורידין *verba* ſeu *res ſomniorum, neque proſunt neque nocent.* Cæterùm horum rationem apud eos magnam fuiſſe palàm eſt, nec duntaxat in re, ut plerunque, Prophetica, verum etiam in aliis actibus ſubinde dijudicandis quibus & Somnians ſe viderat obligari. Teſtimonia de Excommunicatione ejuſmodi aliáque ad eam attinentia mox dabimus ubi de Abſolutione agitur. Ideo autem vim ſuam habere in ſomniantem Excommunicationem ejuſmodi voluere, idque ſive ſomnians Excommunicantem cognoviſſet ſive ignoraſſet, לפי שאפשר שבשליחות המקום נתנודד *quoniam*[a] *fieri potuit ut ex mandato Numinis aut per interruntium à Numine miſſum Excommunicaretur*, id eſt ut inſomnium ipſum ἐνύπνιον ſeu *à Deo immiſſum eſſet*, adeóque ex autoritate penderet divina actus ipſe qui ita viſus eſt humanus. Neque rarum eſt aut ſolùm Judaicum, Inſomnia pro divinitùs acceptis haberi, quod ſatìs liquet tum ex Joſephi in Ægypto Patriarchæ apud Moſem hiſtoria tum ex Hippocrate, Ariſtotele (licèt ſententia hæc ipſi diſpliceat) Syneſio, Artemidoro, aliis priſcorum ut Nicephorum Gregoram, Cardanum, Peucerum reliquóſque recentiores de inſomniis ſcribentes mittamus. Et Philo Judæus in Joſepho ſuo, utì et in tractatu περὶ τῶν ἐνυπνίων ἢ περὶ ὀνείρων *de eo, quòd à Deo mittantur ſomnia*, habet quæ huc ſpectant ſingularia. Atque ab Ebræis ὀνειροκριτικὴν ſeu artem de inſomniis judiciariam didiciſſe Pythagoram teſtatur Porphyrius. Simulac autem quis ſic ex ſententia ſive Forenſi ſive Perſonæ alicujus Singularis extra Inſomnium ſive per Inſomnium, ut dictum eſt, Excommunicatus erat, ſtatus ac capitis ejus conditio externa et inter ſuos ita mutabatur ut priſtinâ ſecundum ea quæ jam memorantur libertate inde uſque

[a] *Gloſſ. Talmud. tit.* Nidarim *cap* 1. *fol.* 8 a.

ad

ad Abſolutionem apud ſuos careret, aut pro eo qui careret cenſeretur. Neque Excommunicationis per Inſomnium Effectus alius erat, quantum ad ſimplicem ſtatûs Excommunicati mutationem, ab effectu ejus quæ ſive Foren[illegible]s eſſet ſive Singularis alicujus extra Inſomnium Perſonæ; tametſi quantum ad Abſolutionem, haud exiguum haberetur diſcrimen, ut mox oſtenditur. Dubitantèr quidem ſubinde loquuntur Talmudici de Effectibus Excommunicationis ſuæ ita oſtenſæ aliis aliquot quàm memoravimus. Atque eos alii plures, alii pauciores eſſe voluere. Nec quidem ſalutandum Excommunicatum voluere aliqui. Et ſanè pro arbitrio fori, Communionis privatio nunc latior nunc anguſtior erat, ídque pro cauſæ Excommunicationis diſcrimine. Quod verò ad Excommunicationem partiariam, ſeu לחצאין *ex parte* tantùm, id eſt ita ut quis aliis pro Excommunicato habendus eſſet ſed non itidem aliis ídque pro ſententiæ pronuntiatæ diſcrimine, attinet; Gemara Babylonia[a] מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו מנודה לנשיא מנודה לכל ישראל מנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא *Qui Excommunicatus eſt à Magiſtro* (ita ſcilicet ut ab illius convictu priſtino, non omnium, ſententiâ ſeparetur) *Excommunicatus etiam eſt diſcipulo. Sed Excommunicatus ſic à Diſcipulo, non ut Excommunicatus ideo habetur Magiſtro. Qui urbi ſuæ ſic Excommunicatus eſt, etiam alia in urbe eſt pro Excommunicato habendus. Non item urbi ſuæ, quia Excommunicatus eſt urbi alienæ. Principi Excommunicatus, Eccleſiæ* ſeu *Reipublicæ Iſrael pro Excommunicato habendus. Non item Principi, is qui Excommunicatus eſt toti Eccleſiæ*, ſeu *Reipublicæ Iſraeliticæ.* Hæc itidem atque id genus alia aliquot

[a] *Ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *ſo.* 16 a. *Jacob Ben Aſher in* Iore Dea *cap.* 334.

quot habes in Gemara Hieroſolymitana[b]. Et de eo qui ſic *ex parte* tantùm Excommunicatus eſt et non לכל אדם *omni homini* ſeu סתם *ſimpliciter*, aiunt כיון דאינו מנודה לכל אנו אסור בכל דין המנודה אלא שבני אדם מרחיקין אותו כדי לבישו *quoniam univerſis non eſt Excommunicatus ideo omnia Excommunicationis incommoda ad eum non attinent, licèt interea mos ſit ut homines eum à ſe arceant, ut ſcilicet pudore eum ſuffundant.* Jam verò ſi quis ſic, ut præfertur, Excommunicatus adeò bonis & receptis moribus inobſequens perſtitiſſet ut Abſolutionem ſeu Reſtitutionem atque ſolennem ejuſdem nanciſcendæ formulam per triginta dies ſeu menſem integrum negligeret, iteratâ interdum Excommunicationis ipſius qualem hactenùs diximus ſeu Minoris ſententiâ, aliorum triginta dierum expectatio ſequebatur, intra quorum terminum niſi abſolutionem impetraret, Majoris Excommunicationis חרם *cherem* plerunque dici ſolitæ ſententia à Foro ſeu cis qui inſtar Fori rebus præeſſent in cum ferebatur. Ita ſcilicet plerunque factum. Sed exFori heic arbitrio mitiùs ſubinde agebatur. Atque hæc ſententia Majoris Excommunicationis propriè & quoties non ſine executione legitima proferebatur, Forenſis erat, tametſi etiam in Singularium perſonarum forenſes formulas pro libitu imitantium diris & devotamentis (juxta inferiùs dicenda) ſubinde paritèr reperiretur. Ea ſcilicet diris horrendis refertiſſima erat, atque ad hunc modum aut in hujuſmodi ſenſum concipi ſolita פלוני מחרם וארור בו אלהי בו שבועה בו נחי *N. Damnatus* ſeu *devotus ſit, ac anathema, atque execrandus habeatur, Diræ ac imprecationes in eum, Juramentum* (ſeu perjurii pœnæ) *in eum, atque ſic remaneat Excommunicatus* ſeu *ſeparatus*, ſeu *Excommunicatio Niddui* quâ ante

[b] *Ad dict. tit. fol.* 81. *col.* 4.

innodatus eſt *in Majorem hanc tranſeat.* Hinc non intra diſtantiam ſolùm quatuor Cubitorum adſeſſura ejus eſt admiſſa, atque ipſe ut antè conſortii quo priùs frueretur familiari ſemotus eſt incommodíſque aliquot in convictu circa Ablutionem & Tonſionem manſit punitus, ſed etiam commercio aliorum omnimodo interdictus eſt niſi in quantum duntaxat ut alimenta ab aliquibus ei præſtarentur. Etiam qui aliter cum eo commercium ante Abſolutionem habere auderet, eâdem ſeu ſimili ſententiâ, ſed pro arbitrio & poteſtate Fori, implicandus erat. Acceſſit item interdum τῷ Cherem, Bonorum ſeu ſubſtantiæ ſic Excommunicati in ſacros uſus ablatio juxta ea quæ inferiùs oſtenduntur. Atque ſine Minore ut prævia, ob facinoris gravitatem, interdum ab Majori in Foro cœptum; ídque tam in reos ſingulares judicialitèr quàm in eos qui hoc vel illud in poſterum facerent aut prætermitterent comminatoriè & generalitèr, qualem uſum etiam Excommunicationis apud Chriſtianos receptum nemo neſcit. Etiam ut apud hos Campanarum ſonitus in uſu, ſic apud Ebræos Tubarum clangor. Si autem citra Abſolutionem contumax diem obiiſſet Excommunicatus ſive Majoris ſive Minoris ſententiâ, luctu plangendus non erat. In ignominiam autem & pœnæ figuram tumulus ejus erat aut lapidum acervo aut ſaxo grandi, ídque ex ſententia forenſi, notandus. Atque ob priſtini Juris ſeu communionis ejuſmodi privationem dicebatur tam qui Minori quàm qui Majori feriretur מובדל מן הקהל ſeu מן הובדל id eſt *ſeparatus* ſeu *diviſus* à *Cœtu, Synagoga, Eccleſia, Univerſitate* ſeu *Republica* ſuorum, id eſt ἀποσυνάγωγος, ſeu *extra Synagogam factus*, licèt ſeparatio ipſa ac diviſio Majoris multò gravior eſſet et diſſimilis ab ea quæ fuit Mi-

Minoris. Ut ſcilicet in lege ſacra לבוא יהוה לקהל *ingredi in Eccleſiam* ſeu *Rempublicam* aut *Vniverſitatem Domini* ſingularem habet ſignificationem ejus quod eſt Ebræam originariam ſeu Iſraelitidem quæ ex peculiari Deo populo fuerit in uxorem ducere (quod ex Talmudicis alibi oſtendimus) ita ſingularis eſt heic ſignificatio ejus quod eſt *dividi*, *ſeparari* à קהל *Eccleſia* ſeu *Vniverſitate*, id eſt, non perſonaliter ex populi habitationis loco, velut exilio aut deportatione, ejici, ſed ita ut præfertur libertate Societatis priſtinæ privari. Qui enim Majoris ſententia feriebatur, ſtatum ſubibat qualem fermè in veteri Roma aqua & igni inter ſuos interdictus. Et ſanè tam is qui Minore Excommunicatione per quatuor cubitorum in conſortio & convictu ſuorum diſtantiam atque alia aliquot incommoda jam dicta, quæ in priſtinæ communionis privatione conſtitere, ſemovebatur quàm qui Majore, conſortio ita interdicebatur tantùm non omnimodo, pro ſeparato reverà habendus erat ſeu diviſo à Cœtu, Synagoga, Univerſitate, Eccleſia ſuorum, quoniam ita priſtina quâ cum ſuis juris libertate frueretur, ita privabatur, tametſi inter eos & degeret & alia ſeu pro expreſſim interdictis non habita, quæ diſtantia ejuſmodi & ſeparatio permitteret, pro arbitrio exercere ei fas eſſet. Nam etiam ita diſtans & tradere alteri & ab altero recipere ídque manu utriuſque juncta ſatis potuit. *Sic penitus toto diviſos orbe Britannos* vocat Virgilius ob ſitum in Oceano ſingularem, & à continenti diſtantiam, licèt & orbis partem ſemper eos manere nemo interim dubitaverit. Binas autem tantùm Species ſeu Gradus apud Ebræos Excommunicationis facio, utì & olim feci. Quantum ſcilicet ad naturam ipſius dico attinet; non quantum ad Perſonas nunc plures nunc pauciores quibus

[a] *Deut. 23. 2. &c.*

quis pro Excommunicato eſſet habendus. Nam ita plures ſunt Gradus quàm bini. Necdum omninò mihi perſuaſum eſt *Shamatha* tertiam Excommunicationis ſpeciem ſeu gradum (quatenus ea apud homines in uſu) conſtituere atque חרם graviorem, utcunque à viris aliquot doctiſſimis[a] iiſque literis Ebraicis ac Talmudicis perquam adſuetis, illud affirmetur, adeò etiam ut in Tertio hoc gradu ipſam Mortis pœnam ſimul contineri velint nonnulli. Id quidem verum eſt, שמתא interdum in locis aliquot[b] paraphraſis Pentateuchi Chaldaicæ Uzielidi tribui ſolitæ occurrere pro eo planè quod eſt Mortis pœna, aut cum ea quatenus ſententia ſeu decretum Mortis divinum ſignificet conjungi. Ut in locorum deſignatorum poſteriori pro eo quod eſt ויכהו ישראל לפי חרב & *percuſſerunt eum* (Sihon) *Iſrael in ore gladii* ומחוהי ישראל בשמתא דיי דקטלא בפיתגם דחרב & *percuſſit eum Iſrael in Shamatha Domini qui occidit eum in ore gladii.* Alibi item in eadem Paraphraſi[c] legitur *inierunt prælium contra Amalek* וחבדו יהוה ויח עמה בשמתא & *confregerunt illum & populum ejus in Shamatha Domini qui occidit & contrivit eos in ore gladii*, ubi malè in bibliis regiis vertitur *in Nomine Domini.* Nec melius David de Pomis[d] qui loco illo citato, per *Excommunicationem* τὸ *Shamatha* reddit, niſi Excommunicationem dici vellet omnimodam pœnam quæ communione aliqua quenquam privaverit. Nam & ita quidem mortis genus quodlibet eſt Excommunicatio. Atque ita tam pœna mortis divinitùs irrogata aut decreta quàm humanitùs idem merebitur nomen. Sed certiſſimum eſt, *Shamatha* locis in hiſce uſurpari non omninò pro Excommunicatione, quà illa Pœna ſingularis apud homines eſt habita, ſed pro eo quod eſt ipſum de-

per-

[a] *Vide Bertram. in Polit. Iud. cap. 7. & ibi Conſtantin. l'Empereur pag. 372. Schindler in Lexic. ver. b.* שמת *Buxtorf. pat. in Epi. Iuſtit. cap. 6. & Abrev. in* חשׁ, *Filium in Lexic. Chald. pag. 2463. &c. Georg Gentium in verſione Can. Ethic. Maimonidis cap. 2. § 3. Bezam ad Ioan. 9. 22. Ibi Ludovic. Capell. & in diatriba de Voto Iephthæ pag. 174. Druſ. ad loc. citat. & in quæſt. & reſp. lib. 1. q 9. Aloyſ. Novarin. Schediaſm. Sacro-profana lib. 7. cap. 10. alios.*

[b] *Geneſ. 42. 37. Numer. 21. 25. & vide Buxtorf. Lexic. Chaldaic. col. 2467.*

[c] *Cantic. 2. 16.*

[d] *Lexic. pag. 226. col. 2.*

perditionis aut mortis decretum, quemadmodum ſcimus etiam τὸ חרם *cherem* (qua voce altera ſpecies ſeu gradus Excommunicationis etiam deſignari ſolet) ejúſque verbum, utì & *anathema* & *anathema fieri* (quibus verti ſolent illa) ſignificari interdum donaria ſacra fieri anathemata[a], interdum tam Perſonas quàm res deſtructioni omninò ut execrandas devoveri & deſtrui[b], interdum etiam res in ſacros maximè uſus confiſcari quâ de re plura mox[c]. Notionum autem harum nullaExcommunicationem quam tractamus ſeu quæ, ut pœna ſingularis, ſolet à reliquis diſtingui, deſignat, utì nec illa τῇ *Shamatha* (quod interdum etiam pro ipſo חרם *Cherem* notionum jam dictarum ſecunda uſurpatur[d]) quoties mortis irrogationem denotat. Atque ut Anathema, Interdictum, Suſpenſio, ex ſua vi generali, aliter atque aliter apud Latinos ſignificant, & nihilominus reſtrictas habent certáſque notiſſimáſque in ipſa Excommunicationis re & praxi forenſi ſignificationes (quale dicendum alias circa res de vocibus compluribus aliis, ut de *Pœna capitali*, *capitis deminutione*, id genus reliquis quæ Jure Cæſareo adeò varios habent gradus & ſignificationes) ita & *Shamatha* et *Cherem* aliter atque aliter quidem uſurpata reperimus. Sed quatenus Excommunicationis à reliquis pœnis ſignantiùs diſtinctæ inter homines pœnam utræque voces denotant, ſpecies ejuſdem vel gradus binos, ut ſuprà exhibetur, faciunt. ita tamen interim ut *Niddui* idem cum *Shamatha* maneat, & interdum etiam *Cherem* tam has ſeu Minorem Excommunicationem quam Majorem ſeu generaliter Excommunicationem denotet adeóque etiam velut τῷ *Shamatha* pro locorum diſcrimine Synonymum[e] habeatur; quod tum ex alibi à nobis oſtenſis tum ex ſtatim afferendis liquet. Neque ita obſtat quod in

[a] *Exod.* 22. 20. *Levit.* 27. 21. & 28. 29. *Num.* 18. 14.

[b] *Numb.* 21. 2. & 3. *Deut.* 2. 34 & 13. 16. 7. 26. *Joſua* 6. & 7 &c.

[c] *Ezra* 10. 8.

[d] *Paraphr. Chal. Jonath. dicta Deut.* 7. 2.

[e] *Vide Philipp. Aquin. in* נשמתי & *Eliam in Thisbite.*

Epiſtolarum Ebræorum ſuperſcriptionibus (juxta Rabbi Gerſomi principis in Gallia ſub anno Chriſti 1070 captivitatis inſtitutum) legitur[a] interdum חרם נדוי לזר בנח"ש ר"ג quæ abbreviaturæ ſunt pro שמתא דרבי גרשום *in anathema devoveatur* ſeu *Excommunicati ſtatum ſubeat alienus* (id eſt alius quicunque præter ipſum ad quem ſcribitur Epiſtola, eam reſignans) *per Niddui, per Cherem, Shamatha Rabbi Gerſom.* Sumuntur heic quidem à nonnullis Voces hæ pro tribus Excommunicationis ſpeciebus. Sed frequentiùs ſuperſcribitur ſolum אסור בחרם חולתו ר"ג וגו' *Nemo alius reſignet ſub pœna Excommunicationis Rabbi Gerſom* &c. ubi nec *Niddui* nec *Shamatha* mèmoratur ſed ſolùm *Cherem.* Atque videtur ſanè, ea vocabula, tametſi Synonyma ſint, interdum per ſiglas ſuas ſic, ut dictum eſt, inſeri tum ut horrore pleniorem induat ſententia, in reſignantem, ſenſum (nec rarum eſt multiplici verborum etiam Synonymorum cumulo[b] ejuſmodi quid fieri) tum fortè ut literæ נחש non ſolùm idem ſic ſeorſim indicarent, ut ſiglæ, verùm etiam parili modo denotarent vocabulum quod ſimul faciunt in illo Eccleſiaſtis[c] *qui diruit ſepem* ישכנו נחש *eum mordebit ſerpens*, quod velut pro paræneſi accomoda ad alium Epiſtolam reſignaturum ibi ſic innui exiſtimarunt aliqui. Sed ea de re videſis doctiſſimum Buxtorfium patrem. Neque magis adverſatur quod ex Salomonis Jarchii in Gemaram Babyloniam Gloſſa affertur מכולכל מאן דמשמתינן ליה דלא נפקא מיניה לעולם *in totum conſumitur is quem per Shamatha Excommunicant quia non evadet in æternum*, quaſi exiſtimaſſet Jarchius à *Shamatha* ejuſmodi neminem potuiſſe abſolvi cum à *Niddui* & *Cherem* abſolutio habeatur in receptiſſimis paſsímque obviis. Verba ejus planè nihil aliud denotant quàm Excommunicatum per

[a] *Apud I. Buxtorf. Epiſt. Inſtit cap. 5. pag. 50.*

[b] *Vide* Sepher Colbo *fol.* 144. *& lib. 4. de Iure Nat. & Gen. pag* 506.

[c] *Cap.* 10. 8.

[d] *In Abbreviat.* בנח"ש & ר"ל *& in Epiſt. Inſtit. cap. 6.*

[e] *Ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 17 a.

Nid-

Niddui aut *Shamatha* aut *Cherem* nunquam ex ſententiæ illius vi evadere poſſe ſed tandem conſumtum iri ac peritiurum niſi abſolutionem adſecutus fuerit, juxta mox dicenda. Nam inauditum eſt puto apud Ebræos Excommunicationis ſpeciem aut gradum aliquem inter homines forenſem uſitatum fuiſſe, à quo nulla fieri poſſet abſolutio. Opinio autem illa de Triplici ſpecie ſeu gradu Excommunicationis & de eo quod eſt *Shamatha* per ſe fuiſſe graviſſimam nec ſine mortis adjectione, nata eſt apud ſcriptores maximè ex illo Eliæ Levitæ in Thisbite ubi tres ſpecies expreſſim facit חרמות *Chermoth* ſeu *Excommunicationum* adeóque τὸ *Cherem* pro Excommunicatione generatim uſurpat. שלשה, inquit, מיני חרמות הן נדוי חרם ושמתא ונדוי הוא הרחוק עיין בשרשו ואם לא היה שב מחרימין אותו ונקרא חוֹם שנכנס ברמ"ח אבריו ואם לא היה שב היו משמתין אותו ופי' שמתא שם מיתה בי"ת quod vertit Paulus Fagius *Tres ſunt ſpecies anathematum ſive Excommunicationum, Niddui, Cherem & Shamata. Niddui profligationem ſignificat. vide in Radice ſua. Vbi verò quis non reſipiſcit, hunc anathematizant, quod vocatur Cherem ab eo quod penetrat in 248 membra ejus. Quod ſi adhuc non pœnitentiam agit ream mortis judicant, ut ſit ſenſus* שמתא, *id eſt ibi mors eſt, quæ abſit à nobis.* At verò Scholam Talmudicam ſpecies has Trinas ſic agnoſcere nullibi reperio. Etiam in ſecunda editione Thisbitis, quæ Ebræo-latina eſt, neſcio quare prætermiſſa eſt vox hæc in ordine ſuo atque in calcem libri rejecta, quaſi non ſatis legitimè antè tractata & ſeorſim ibi recognoſcenda fuiſſet. Id quidem verum eſt, iterari ſæpiùs ſolitam (ut ſuprà monitum) Excommunicationem primam poſt menſem elapſum, nec ante menſem elapſum ſecundum, Majorem ſæpiùs acceſſiſſe, atque

atque ita quodammodo dici posse Tres fuisse Excommunicationes. Sed Binæ tantùm revera fuere et Species & Gradus, quoniam Prima & Secunda ejusdem ipsius speciei & gradus. Et si de iterata sic prima locutus fuisset Elias atque ita Tres fecisset, satis Talmudicè dixerat. Sed planè distinctam facit Secundam à Prima adeóque manifestò Tres. Quod verò adjicitur de *Shamatha* & Morte benè satis potest intelligi, quatenus facinoroso non resipiscenti mors imminet aut æterna aut cœlitùs heic infligenda. Nec quidem aliud sonant verba Eliæ quàm ubi per *Shamatha* Excommunicatur quis, ibi mortem sic imminere. Sed non omninò (ut vertit Fagius) eum *reum mortis esse judicandum* quasi ipsa Excommunicationis hujus sententia forensis, etiam Mortis in se continuisset. Nihil ejusmodi in usu eis erat. Nemo etiam nescit complures fuisse Excommunicandi causas, ad quas pœna mortis non oninò attinuit. Neque autem novum est, sed Talmudicum illud de שם מיתה[a] *shem Mitha, ibi mors* velut pro שמתא *Shamatha* explicatione etymologica. Sed ea planè ex syllabarum nata est allusione (uti & ejusdem vocis aliæ) nec omninò indicat forensem aliquam apud homines pœnam sed tantùm aut divinitùs citra absolutionem mortem infligendam, aut pro mortuis habendos ejusmodi peccatores contumaces, non ita dissimili sensu ab eo quo Pythagoræorum Schola eos quos ἐκ τοῦ ὁμακοΐου *ex publico suo auditorio* meritò ejiciendos existimaret, pro mortuis[b] adeò habebat ut etiam monimenta seu κενοτάφια ut mortuis eis erigeret. Et quod habet Elias heic de membris 248 (tot enim homini assignant) in quæ penetrat *Cherem*, Talmudicum item est ex numerandi apud eos ratione artificiosa quam *Gematriam* nuncupant or-

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 17 2. & Baal Aruch *in* שמת.

[b] *Iamblich. in Vita Pythagoræ cap.* 17.

ortum. Scilicet חרם *Cherem* in numeris (nam numerant illi literis, ut Græci) facit 248, unde penetrare dixerunt, ut heic aliqui, membra illa cuncta vim τῆ *Cherem*, utì etiam per Absolutionem seu רחם *Rachem, misericordiam* (quæ vox easdem habet literas adeóque eundem facit numerum) eadem membra liberari. Ita Rish Lakish loco indicato. Atque ejusmodi nugæ apud eorum aliquos infrequentes non sunt. Cæterùm licèt ex Eliâ, ut opinor, maximè error ille de Speciebus Tribus ortus fuerit, haud tamen solus ille inter Ebræos Tres Gradus seu Species fecit. Nam & totidem, licet ordine diverso, R. Abraham Ben David esse voluit qui Maimonidem, ut solet, reprehendit, quòd Excommunicationem primam fieri scripserit hâc formulâ פלוני יהיה בשמתא *N. sit in Shamatha* atque eandem esse ipsam cum *Niddui*, & facit *Shamatha* Gradum seu Speciem Secundam, non, ut Elias, Tertiam; אין inquit[a] אומרים בשמתא ויהא שהיא חמור יותר מן נדוי אלא אומר בנדוי יהא ואם נראה לבית דין להחמיר עליו מפני גודל חטאו אומרים ארור וחייבו שמתא שיש בו נדוי וקללה *Non dicunt* aut *dicere debent sit in Shamatha* (cùm scilicet prima Excommunicationis fertur sententia) *quoniam hæc gravior multo est quàm Niddui. Sed dicendum, in Niddui sit. Et si visum fuerit Synedrio* seu *Præfecturæ juridicæ ob peccati ejus magnitudinem, graviorem inferre sententiam, dicunt tunc, Maledictus sit, & faciunt eum reum Shamatha in qua habetur & Niddui & Maledictio.* Ita ille *Shamatha* Secundam facit Speciem, quoniam accedit maledictio. Sed verò aut expressim aut tacitè in omnimoda Excommunicatione Maledictio seu Diræ aliquæ habebantur, licèt in Majori graviores multo præter status inter suos mutationem etiam graviorem. Adeóque simplex Maledictio adjecta nec Speciem nec

[a] *Apud Iacob Ben Asher in* Iore Dea *cap.* 334.

Gradum reverà mutavit, quod ſanè non ſolùm ex Maimonide, Moſe Cotzenſe, Jacobo Ben Aſher, aliis antè citatis id genus, ſed etiam ex ipſis Gemaræ verbis, quorum nonnulla etiam in hanc rem mox dabimus, manifeſtum ſatis videtur. Sed verò quicquid demùm de Speciebus Gradibúſve Excommunicationis jam tractatæ ſtatuendum fuerit, id intereà manifeſtum eſt, JUS ipſius neque ex Pœnis in lege ſacra ſeu à Numine præſtitutis, neque ex moribus antè legis dationem in Sinai, uſitatis, apud Ebræos peti aut derivari, ſed tantùm ex ſibi poſtmodùm pro arbitrio ſuperinductis. Adeóque Morem hunc ex humani Juris ſeu Majorum inſtitutorum capitum numero, non omninò ex Præceptis Divinis ſeu cœlitùs acceptis eſſe volunt. Et ubi Pœnarum ex ipſâ lege Sacra מעלורת ſeu *Gradus* faciunt[a] Quatuor, nimirum Ultimum Supplicium ex ſententia apud homines Forenſi, Exciſionem ſeu *Cerith* (de qua ſuprà) divinitùs tantùm infligendam (cui conjungas reliquas בירי שמים *per manus Dei* irrogandas) Verbera & denique pœnam ſine verberibus ex lege præſcriptis לכל לאו שאין בו מעשה *ad Præceptum Negativum quodlibet* (excepto uno & altero) *in cujus violatione nulla continebatur actio* ſpectantem; non omninò obtenditur Excommunicationis eorum pœnam in illis quæ in lege ſacra præſtituuntur aut Locum habuiſſe ullum aut Originem, nedum in recepto apud eos jure ante legis in Sinai dationem; quod etiam videre eſt in Juris tunc obtinentis capitibus[b] ab eorum nonnullis ſeorſim ac per ſe nec inter ea quæ ſecura ſunt recenſitis. Frequentiſſimum autem eſſe apud Talmudicos morum ſuorum ſuperinductorum atque in legis ſacræ, ut aiunt, ſepem ſeu munimentum humanitùs receptorum rationes è ſacri ſermonis contextu aliquo

[a] *Maimonides in* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 41.

[b] *R. Levi Barcinonenſis in* Sepher hachinuch *& in* Se-Abodeth *ha*Levi.

aliquo verbiſque, non velut ex inſtituto ſed exemplo aut analogia aliqua, petere, nemo eis paulò aſſuetior ignorat. Idque ſæpe ita fit ut audaciùs multò quàm par eſt verba ipſa in ejuſmodi morum confirmationem in longè alium præter genuinum periochæ ſacræ ſenſum diſtorqueantur. Quale utinam quidem Chriſtiani ſæpe nimis non faceremus. Jam verò Excommunicationum ſuarum Rationem ac Jus maximè petunt ex Maledictionis formulâ quâ uſi ſunt in Meroz Debora & Barakus in Cantico illo Euchariſtico [a] poſtquam Siſera devictus eſt & cæſus. Quum enim in Excommunicatione unaquaque aut expreſſim aut tacitè tum Maledictiones aliquot ſeu Diræ velut in Perſonam ob facinus perpetratum perpetrandúmve execrandam ac deteſtandam contineantur, tum communionis inter ſuos priſtinæ pars inſignis etiam & interdum ferè omnimoda (ut in antè dictis liquet) denegetur, non ex Maledictionibus ſimplicibus in Monte Ebal aut id genus aliis motem hunc ſuum firmari voluere, ſed ex diratum illa formula in Meroz. Atque rationem heic ita derivant, ut diſertis verbis docere conentur ſingularia quæ habentur in Excommunicationibus ſuis, in Maledictonis illius formula velut deſignati. Verba ſacra ſunt אורו מרוז אמר מלאך יהוה אורו ארור יושביה כי לא באו לעזרת יהוה לעזרת יהוה בגבורים *Maledicite Meroz, dicit Angelus Domini, maledicendo maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium domini, in auxilium domini cum fortibus.* Sic quidem locus benè vertitur. Et Judæi Hiſpanienſes *Maledizid Meroz dixo Angel de A. maledizid maledizziendo ſus moradores: que no vinieron ayuda de A. ayuda de A. con barraganes.* Accipitur heic plerunque Meroz (quod Syro eſt ܡܪܘܙ utì &

[a] *Iudicum* 5. 23

Arabi מרוס id est *Merod* & in Græcis aliquot codicibus Μαζὼς) pro urbe aut territorio loco belli tunc gesti proximè adjacente, ídque tam ab Ebræis quàm Christianis. Vulgata expressim *Maledicite terræ Meroz.* Et pro Civitate seu territorio accipi Græcis, Syro & Arabi interpretibus palàm est. Etiam יושביה κατοικοῦντες αὐτὴν seu ἔνοικοι αὐτῆς, *habitatores ejus* fœmininé urbem seu terram satìs indicare videtur. Nec desunt qui pro Angelo Cananæorum sumant, etiam & pro Sydere quod Syseram è cœlo adjuvaret. Sed verò intelligit Jarchius seu glossator ordinarius de viro ibi potiùs potente aliquo שסמוך למקום המלחמה ולא בא *qui vicinus erat loco belli gesti nec venit* in auxilium, quasi sic ipse per territorium seu urbem sibi cognominem denotaretur. Et dein sic locum explicat: אמר מלאך יי אמר ברק בשליחותו של הקב"ה יושביה היושבים בעדבע אמות שלו בארבע מאה שיפוריה שסתיה ברק למרוז *Dicit Angelus Domini, id est dicit Barak velut nuntius missus à Domino Sancto & Benedicto. Per illud autem* יושביה (quod tametsi *habitatoribus* & ἐνοίκοις *ejus* fœmininè sonet, nihilominus *qui sedes habent prope eam* aut *adsessores* seu *consessores* ejus aut *sedentes cum ea* ex ipsa sui vi satìs potuerit denotare; urbis interim seu territorii nomine ipsomet, juxta Jarchii heic sensum, per Meroz ejusdem Principem indicato) *intelligendi ii qui sedent intra Quatuor cubitos ab eo. Et in Shamatha posuit* seu *Excommunicavit Meroz Barak cum quadringentarum tuharum clangore.* Sic Jarchius qui Meroz ita Personam fuisse tunc Excommunicatam planè intelligit, ídque satìs Talmudicè. Sic enim in Gemara Babylonia[a] legitur מנלן דמשמתינן דכתיב אורו מרוז דהכי סברה דגברא רבה דכתיב אמר מלאך ה' ומנלן דמחרמינן דכתיב אורו ארור דאכיל ושתי בהדיה וקאי בארבע אמות דידיה דכתיב יושביה

[a] *Ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 16 a.

יושביה ומנלן דפרשינן חשאיה בציבורא דכתיב כי לא באו לעזרת ה׳ ואמר עולה בארבע מאה שיפורי שמחיה ברק למרוז אימא דאמרי גברא רבא הוה ואיכ דאמרי כיכבא הוה שנאמר מן השמים נלחמו הכוכבים וגו׳ *Vndenam eſt quod in Shamatha quenquam ponimus* aut *Excommunicamus? Ex eo quod ſcribitur Maledicite Meroz. Nam & obtinet opinio illum fuiſſe virum potentem, de quo, ut ſcriptum eſt, dixit Angelus Domini. At undénam in Cherem quenquam ponimus? Ex eo quod ibi etiam ſcriptum habetur, Maledicendo maledicite. Nec cum ejuſmodi homine cibus aut potus ſumendus. Et quod habemus de Quatuor Cubitorum diſtantia, in illo indicatur, Conſeſſores ejus. Vndénam verò eſt quòd in Excommunicando recenſemus peccata Excommunicati in publico? Ex eo quod adjicitur, quoniam non venerunt in auxilium Domini. Et dicitur Barakum publicaſſe Excommunicationem Meroz cum buccinis quadringentis. Eum autem alii exiſtimant fuiſſe virum potentem. Alii fuiſſe Sydus, quoniam etiam dicitur* [a], *de Cœlo dimicatum eſt. Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo adverſus Siſeram pugnaverunt.* Heic idem habes è Gemara quod adnotat in gloſſa Jarchius. Et conſoni planè ſunt inde idem deſumentes Talmudici alii [b]. Etiam & Lyranus. *Maledicite habitatoribus, id eſt exercitui domini, qui erat exercitus Iſrael; ſed magis venerunt ad nocendum. Sic ergo exponunt communitèr doctores Catholici. Hæbræi autem aliter exponunt dicentes, quòd angelus domini heic intelligitur ipſe Barac miſſus à Deo ad pugnam prædictam &c. Meroz autem nomen hominis potentis qui habitabat prope locum ubi fuit bellum, & ideo magis fuit reprehenſibilis eo quòd noluit venire quò alii qui erant longè. Propter quod Barac dixit ei maledicendum & hominibus ſub ejus poteſtate conſtitutis. Et hæc expoſitio ma-*

[a] *Judic. 5. 20.*

[b] *Moſes Mikotzi præcept. Negat. 208. Jacob Ben Aſher in Arba Turim tit. Iore deah cap. 334. Hilcoth gedaloth fol. 104. col. 4. Alphaſius Par. 1. tit.* Moed Katon *fol.* 388 b.

gis videtur concordare literæ. Ita pro perſona maledicta Meroz heic ſumit etiam ille. Atque ad hunc modum ſe habet commentum de Excommunicationis apud Ebræos Juris ſive Origine ſive Adprobatione juxta Talmudicos. Memini etiam alicubi illud huc per alluſionem duci quod de Corah, Dathan & Abiram ſociiſque eorum cœlitùs devotis occurrit[a], *Separamini de medio congregationis hujus ut eos repentè diſperdam, & præcipe univerſo populo ut ſeparetur à tabernaculis Corah, & Dathan & Abiram, & recedite quæſo à tabernaculis virorum impiorum iſtorum, & nolite tangere quicquam quod eorum eſt ne fortè conſumamini in omni peccato illorum.* Quod indè factum eſt. Sed quicquid ſic actum reperimus ad Excommunicationis propriè ſumtum Jus ſeu Morem, quo nemo cæſus, nemo telluris ore abſorptus (ut illi) alitérve è medio ſublatus eſt, non magis attinet, quàm pœna aliqua alia ſive divinitùs ſive humanitùs irrogata quæ capitalis eſt. Adeóque revera huc non omninò ſpectat. At verò in Baraki illo pronuntiato, de Diris ſeu Maledictione res manifeſta eſt. Aliquid item de adſidentibus ſeu confeſſoribus ibi (quorum ſingularis in Excommunicatione ratio habita) ibi repertum volunt dum ישביה *conſeſſoribus ejus*, fœmininé ſumunt ibi pro ישבי maſculinè & velut reſpectu viri illius potentis quem Meroz dictum faciunt urbi cognominem. Confeſſores autem indè fecere intra diſtantiam Cubitorum quatuor quæ ſtaturam æquat, ut vulgò ipſis admittitur, humanam adſidentes; quaſi confeſſor aut adſeſſor non eſſet habendus ſpatio ejuſmodi ſeparatus. Et verum quidem eſt, etiam adſeſſores intra ſpatium illud interdum, non ſemper, pariter apud eos eo nomine Excommunicationem ſubiiſſe. Atque ita quidem tam

[a] *Num.* 16. 21. 23. 26. 27.

Sha-

Shamatha ſeu *Niddui* quam *Cherem* ex Baraki actu illo in Meroz derivari aut potiùs per ſimilitudinem aliquam aut alluſionem, quæ ſæpè nimis Originationis velut locum obtinet, peti volunt. Neque enim nomen *Shamatha* aut verbum unde fit in bibliis habetur Ebraicis. E Sermone Chaldæo, ut ex oſtenſis liquet, deſumtum eſt; licet intereà per Syllabarum & ſonorum, ut apud eos fieri amat, luſus ex Ebraico ſuo libentiùs deducere aut conentur aut ſimulent. Unde ex שם מיתה *ſhem mitha, ibi mors* vocem, ut dictũ eſt, componunt alii,* aliis inde facientibus quod שממה היה *ſhemama* ſeu *deſolatio fuerit*[a]. Atque hoc forſan faciliùs admiſſum ex ſacri ſermonis ſono in illo Jeremiæ[b] והחרמתים ושמתים לשמה *Wehacheremthim weſhamathem leſhamma* id eſt *& depopulabor* ſeu *deſtruam eas & ponam eos in deſolationem.* Ubi ut expreſſus verbi *Cherem* uſus, ita etiam quaſi & *Shamatha* ſubjunctus ſignificatione jam dictâ ſonus; tametſi certum ſit nec *Cherem* ibi alibíve in veteri fedære (quâ de re plura ſtatim) nec verba illa quibus ita quaſi reſonat *Shamatha*, ad Excommunicationis eorum actum omninò attinere. Aliis autem שמתא *Shamatha* fit ſaltem per alluſionem ex שם אתא *Dominus venit*[c], quâ de re capite proximo ubi de *Maranatha* agitur. Certè pœnam cœlitùs ſeu divinitùs ſeu à Domino expectandam ſive mortem ſive aliam dum in Excommunicatione uſurpabatur ſignificaſſe certum eſt. Sed verò *Niddui* palàm à verbo נדה fit quod ſæpiùs in veteri federe pro *ſeparare* ac *amovere* occurrit. Et quamvis inter ea quæ ſacra habet Scriptura tum diu antè tum poſt illud de Baraki in Meroz actu allatum, non rarò comperitur & Verbum & Nomen חרם *Cherem*, nihilominùs ex ejus ibi Uſu Actúſque eo ſignificati exemplo, Excommunicationis ſuæ

[a] *Vide Gemar. Babylon. ad tit.* Nidarim *cap.* 1. *fol.* 7 b.

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fo.* 17 a.

[b] *Cap.* 25. 9.

[c] *Druſ. Quæſt. & Reſp. lib.* 1. *cap.* 9. *alii.*

ſuæ Actum ipſum nec derivant nec derivare quivêre. Sed tametſi Actus ipſe ſic derivari, ut ſtatim oſtendetur, nequeat, dubitandum nihilominùs non eſt quin Nomen illud gravioris Excommunicationis, *Cherem*, utì & Verbum à quo fit, ex ſcripturæ ejuſce uſu per tranſlationem quandam ſeu ſignificationis partiariæ atque anguſtioris aſſumtionem, cámque rationi ſatis conſonam ortum ſuum nactum fuerit. Nimirùm ✠ *Cherem* ſignificationem in ſacris literis ejuſmodi eſſe palàm eſt (quod & antè obiter monitum) ut præter ſacrorum donariorum devotionem[a] atque bonorum ablationem & in ſacros uſus confiſcationem[b], tum Devotio ſeu deſtinatio, nec ſine diris & maledictione, internecioni, deperditioni, exterminio, deſtructioni tam Perſonarum quam Rerum Urbiſimque, etiam executioni nunc ab Hominibus, nunc à Numine ipſo, nunc jure belli, nunc pacis mandandæ, utì etiam & ipſe internecionis deſtructioníſque Actus eo denotetur. Loca eâ de re ſunt perſpicua in Exodo, Levitico, Numeris, Deuteronomio, Joſua, aliis prophetarum inſequentium. Adeóque deſtructionem ſeu funditùs deiendi, diſperdendi, auferendi actum cum devotatione prævia nec ſine execratione indicabat *Cherem*. Inde Helleniſtis ἐξολοθρεύειν, ἀφανίζειν, φονεύειν, ἀναθεματίζειν, *deſtruere, delere, occidere, anathematizare*, alia ejuſmodi pro Verbo חרם & Nomina cognata pro nomine inde ſubſtituuntur, ut ἐξολόθρευσις, ἀφανισμὸς, ἀνάθεμα, id genus alia. Atque *Anathema* in Bibliorum Latina veteri etiam ſubinde retinetur. Primus vocabuli uſus eſt in Exodo[c]. *Qui immolat diis, præterquam domino ſoli*, יחרם (ſeu ut Samaritani elegantiùs ſacrificans diis אחרים יחרם) ἐξολοθρευθήσεται יתקטול قتل يادو, *è medio auferetur, morte plectetur, occidetur* & فليتلف يقتل

[a] *Exod.* 22. 20. *Levitic.* 27. 21. *&c.*

[b] *Ezra* 10. 8.

[c] *Cap.* 22. 19.

cidetur, ut vulgata, ubi editio Romana habet θανάτῳ ἐξολοθρευθήσεται *morte deſtruetur* & Scholiaſtes ἀναθεματισθήσεται *anathematizabitur*, quod de Judicio Forenſi capitali ſic uſurpatur. Paraphraſis Uzielidis dicta יתקטל בסייפא ונכסוי יתגברון *occidetur gladio & deſtruentur* ſeu *confiſcabuntur bona ejus.* Judæi Hiſpanienſes *ſera deſtruido*, quibus conſoni eorum alii, utì & Angli **he ſhall be utterly deſtroyed.** Sed Germani **der ſey verbannet** & Belgæ **die ſal verbannen worden**, quæ potiùs exilium indicant. Et Galli ibi *ſera deſtruit à la facon de l' interdit*, cum planè de mortis pœna etiam ex judicio forenſi locus capiendus ſit. Ejuſdem in Levitico [a] vocis uſus eſt ſingularis, quo de nos olim [b] fuſiùs. Atque in Numeris [c] legitur כל חרם וגו׳ *omne Cherem Iſrael, tuum erit.* Πᾶν ἀναθεμα σμένον: *omne quod ex voto reddiderint filii Iſrael* ut vulgata; ubi alibíque Syrus & Onkelos כל חרמא habent, ſed Chaldæus alter כל דמגמר *quicquid deſtructum fuerit* ſeu *deſtructioni damnatum*, Saadias كل صواف *omnis oblatio Spontanea*, *Judæi Mauritanienſes* كل تلديغ *omne anathema Communibus uſu exemptum*, atque ita reſpectu aliorum bonorum hominibus deperditum ſeu abdicatum; Germanienſes **All Ban** *omne abdicatum*, Hiſpanienſes *Toda apartadura*, *omnis res ſeparata.* Atque in verſionibus heic alibíque aliis ſubſtituitur *Interdit*, *coſa interdetta*, **verbannette**, **verbannene**, **thing ſeparate from common uſe**, **devoted**, **damned**, **dedicated**, **conſecrated**, ſeu *ſeparatum*, *devotum*, *damnatum*, *dedicatum*, *conſecratum*, id genus alia pro *Cherem* & Anathemate. Hugo Grotius heic pro eo *quod in bello fit* ſumit [d] *Cherem*, id eſt pro ſpoliis devictorum, hoſtibus ipſis, militiæ deſertoribus

[a] *Levit.* 27, 28 *&c.*

[b] *De Iure Nat. & Gent. lib.* 4. *cap.* 10. 11.

[c] *Cap.* 18. 14.

[d] *Et vide eum ad Levit.* 28. 21. *&* 29. *& ad Ioſ.* 11, 14.

[a] *Cap. 21. 2. & 3.*

sertoribus. Alio autem Numerorum loco[a] adhibetur planè pro eo quod est ex voto funditus destrucre Res, Personas, Urbes. Verba sunt. *Et vovit Israel votum Domino, dicens, Si tradendo tradideris populum istum in manum meam* והחרמתי את עריהם *etiam destruam, delebo urbes ejus. Et exaudiens dominus Israel tradidit ei Chananeum* ויחרם אותם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה seu *qui destruxit, delevit eos & urbes eorum & vocavit nomen loci Chorma, à Cherem*, id est *Destructio*, ubi LXX ἀναθεματιῶ αὐτὸν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶ *anathematizabo eum & urbes ejus*, & ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶ καὶ ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα τῦ τόπυ ἐκείνυ Ἀνάθεμα *& anathematizabit eum & urbes ejus & vocarunt nomen ejus loci Anathema*, ubi Vulgata *delebo urbes ejus*, & dein *quem ille interfecit subversis urbibus ejus, & vocavit nomen loci illius Horma, id est, Anathema*[b]. Ita pro *devovere* & simul *destruere* adhibetur verbum חרם. *Horma* autem & *Chorma* idem sunt præ discrimine pronuntiationis תּ ח notissimo. Atque ita verbum illud *destruere* sive cæde sive obsidione sive incendio, id est funditùs disperdere, significat etiam Chaldæis paraphrastibus qui verbo גמר ibi utuntur pro eo quod est *consumere*, utì & Judæis Hispanienſibus, Germanienſibus, aliisque recentiorum. Pari item in sensu sumitur Judæis Mauritanienſibus qui habent واتلف بلادهم *& perdam civitates eorum* وقتلهم *& perdidit* seu *destruxit illos*. Saadias autem Gaon جعلت قراهم صوافي *faciam urbes eorum* vota *spontanea*[c] & جعلوهم وقراهم صوافي *fecerunt eos & urbes eorum* vota *spontanea* seu devovebantur arbitrio victoris seu expugnatoris. Talis ejusdem notio in Deuteronomio ubi legitur[c] *cepimus omnes civitates*

[b] *Videsis Judic. 1. 17.*

[c] *Vide eum Levit. 27. 29.*

[c] *Cap. 2. 34. vide cap. 7. 2. & 26.*

civitates ejus in tempore illo ונחרם καὶ ἐξολοθρεύσαμεν *deſtruximus civitates omnes virorum &c.* Et de urbe in idololatriam lapſa [a]; *Percutiendo percuties habitatores Civitatis illius in ore gladii & omnia quæ in eo ſunt* את יושבי העיר ההוא הכה תכה החרם אותה ואת כל אשר בה ἀναθέματι ἀναθεματιεῖτε αὐτὴν *anathemate anathematizabitis eam*, ubi Vulgata *delebis eam*, quod conſonum eſt notioni vocis ibi adhibitæ. Atque *Anathematis* nomine ſeu τῷ *Cherem* expreſsim venit ibi quicquid ſic deſtructioni deſtinatur. Alii in eundem ſenſum ſunt loci obvii. Sed præ reliquis inſignis eſt ille de Hierichunte urbe quam cum in poteſtatem Iſraelitarum tradidiſſet Dominus, והיתה, inquit Joſua [b], והעיר חרם *& ſit urbs Cherem, anathema*, היא וכל אשר בה ליהוה *ipſa & omnia in illa Domino* (exceptis quæ ibi excipiuntur) רק אתם שמרו מן החרם פן תחרימו ולקחתם מן החרם ושמתם את מחנה ישראל לחרם ועכרתם אותו *ſed vos cavete* ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος (ſic lxx *ab Anathemate*) *ne fortè cogitantes vos accipiatis* ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος (*de Anathemate*) *& faciatis caſtra filiorum Iſrael Anathema & turbetis ea*, ubi Vulgata *ſitque Civitas hæc Anathema & omnia quæ in ea ſunt &c.* Sed dein, *vos autem cavete ne de his quæ præcepta ſunt quippiam contingatis & ſitis prævaricationis rei & omnia caſtra Iſrael ſub peccato ſint atque turbentur.* Sequitur paulò poſt [c] וישרפו את כל ואת *& poſuerunt in Cherem*, id eſt, ἀναθέματισαν *anathematizaverunt, deſtruxerunt, omnia quæ erant in Civitate à viro uſque ad mulierem, à puero uſque ad ſenem & uſque ad bovem, pecus & aſinum in ore gladi.* Et איש חרמי *homo anathematis mei* uſurpatur [d] pro *neci deſtinato.* Atque de deſtructione, maximè ex voto aut præcepto exequutioni mandanda ſic capienda eſt vox *Cherem* illic alibíque in Joſuâ, aliíſque ſacræ ſcripturæ locis

[a] *Deut.* 13. 16.

[b] *Cap.* 6. 17.

[c] *Comm.* 21.

[d] 1 *Regum* 20. 42.

ſequentibus, tametſi etiam iſtic altera illa *conſecrandi* aut *in ſacros uſus ſeparandi* notio ſimul concurrat, ex eo quòd omne[a] argentum atque aurum, vaſa ænea atque ferrea in ſpoliis domino conſecrabantur, cum nihilominus etiam ut reliqua nomine *Cherem* deſignarentur. Sed prior notio multo frequentior eſt apud prophetas inſequentes & fermè ſola; juxta illud Zachariæ[b] *Et habitabunt in ea* וחרם לא יהיה עוד *& Cherem* ſeu *Anathema* (ſic Græca & Latina vetus; atque aliquot recentiorum *Anathema* tam in latinis quàm vernaculis ibi retinent) id eſt, *deſtructio* aut *everſio totalis amplius non erit* ſeu קטלא *occiſio* ut Chaldæus ibi. De occiſione ejuſmodi atque everſione intelligunt Rabbini aliique in Commentariis doctiſſimi. Judæi Hiſpanienſes ibi [γ] *deſtruction no ſera mas*, quibus alii aliquot conſoni, ut Angli nuperi (qui **utter deſtruction** habent) licet ſint, qui *l'enterdit* utì & **Ban** & **verbannette**, perperam nimis ſubſtituerint, utì & Angli ævi ſuperioris qui **and there ſhall be no more curſing** vertunt, nec ſine patrum veterum quidem autoritate. Nam Hieronymus ibi per *Maledictionem* & *abominationem anathema* interpretatur quemadmodum etiam alii aliquot. Sed ſenſus prior heic locum habet utì etiam in illo Malachiæ[c] ubi Deus ipſe, *ne forte veniam*, inquit וחכתי את הארץ חרם *& percutiam terram Anathemate* id eſt *funditùs deſtruam* ſeu ut Græci μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην *veniam & percutiam terram penitus*, quale paritèr ſignificat ἀναθεματίζω cum in locis Scripturæ vetuſtioribus tum in illo de filiis Bean à Juda Maccabæo anathematizatis. *Concluſi ſunt*[d] *ab eo in turribus & applicuit ad eos*, καὶ ἀνεθεμάτισεν αὐτοὺς *anathematizavit eos*, id eſt החרימם

[a] *Comm.* 19.

[b] *Cap.* 14. 11.

[c] *Malach.* 4. 6.

[d] 1 *Maccab.* 5. 5

inter-

internecione delevit illos & incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant, ubi Syrus habet ملسوذ à *Cherem*, ſenſu jam oſtenſo. Angli autem Duacenſes ibi **and anathematized them**, quod de Anathemate quod deſtructionem ſignificat planè capiendum. Sed de *Anathematis* & τῦ *Cherem* ſignificatione & uſu veteri juxta jam memorata & quæ hiſce cognata prorſus ſunt, præter ſcriptores tum veteres tum recentiores aut ex librorum titulis aut ex locis utriuſque Teſtamenti ad quæ notas adjiciunt ſatis cuique obvios, conſulas, ſi placet, quæ viris aliquot doctiſſimis[a] nuper eâ de re obiter & velut aliud agendo conſcripta ſunt, utì etiam quæ nos loco antè indicato de variis Anathematis generibus congeſſimus. Jam verò cum ex oſtenſis palàm liqueat, voce *Cherem* atque *Anathematis* (diſtinguunt aliqui inter ἀνάθημα & ἀνάθεμα; quàm benè viderint ipſi. neque locus hic eſt eâ de re plura dicendi) compluria deſignari ac contineri, veluti Conſecrationem, Separationem, Maledictionem, Dirarum Imprecationem, Devotationem, Pœnæ deſtinationem, Abdicationem ſeu ablationem, in ſacros uſus Confiſcationem, Interdictionem, Cædem, Incendium, Exitium atque deſtructionem, arbitrariam corporis læſionem, eámque ſive à Numine ipſo pro libitu cœlitùs ac per Angelos ſeu miniſtros pœnarum ſive ab Hominibus ex Jure ſive Pacis ſive Belli, eóque ſive Præceptivo ſive Permiſſivo, tum in Perſonas tum in Res variatim exequendam, ſed ita demùm ut binæ illæ Conſecrationis & Deſtructionis in eámque Devotationis ſeu Maledictionis notiones pro locorum quibus vox ipſa uſurpatur diſcrimine reliquas ſatis complectantur (quod etiam ab Ebræorum doctiſſimis aliiſque

[a] *Claud. Salmaſius in Exercit. Plinianis pag. 1089 Ludovicus Capellus in tract. de Voto Jephthæ, Dyonif. Petavius Miſcel. Exercitat. cap. 14 & 15.*

que agnoſci ſolet) nec ullibi apud prophetas veteres pro ipſo Excommunicationis (quâ pœna ea habebatur ſingularis, ac forenſis ſeu Conſiſtoriana, aut ſaltem forenſis inſtar, ſeu à pœnis reliquis erat ſignantiùs diſcriminata) Actu adhibeatur; manifeſtum inde ſatis fit, ipſum, ut diximus, Excommunicationis *Cherem* nuncupatæ Actum neutiquam ex vocis hujus in fedère veteri uſu Actúſque ea ſignificati exemplo derivari poſſe, quippe qui nullibi ſub eo nomine aut ſenſu in illo reperitur. Nam licet & Separatio & Maledictio et Devotatio, Dirarúmque ſeu vindictæ divinæ imprecatio voce illâ ut præviæ innuerentur (quæ quidem habentur etiam in Excommunicationis Ebræorum actu) nihilominus ipſe actus præcipuus eâ denotatus, quatenus Pœnam aut Perſonarum Rerúmve læſionem in Scriptura ſignificat, eſt exterminium & deſtructio et ablatio ejuſmodi quæ effectui Excommunicationis eo nomine dictæ prorſus eſt diſſona et diſſimilis. Aliud eſt ſeparari tantùm aut diris onerari; aliud tum hæc pati tum occidi ac deſtrui. Et ſæpenumerò nimis ſanè anguſtæ nec ſatis explicativæ ſunt verſiones & Latinæ & vernaculæ vocis hujus utì & Anathematis, quà pro Pœnæ et Deſtinatione et Executione in veteri inſtrumento uſurpantur. Nam Execrationem ſolùm illæ nunc ſubſtituunt, nunc ſolum Separationem, nunc Damnationem, nunc Interdictum, nunc Abominationem, id genus alia, quæ ſunt citra cædem ſeu deſtructionem (quam tamen interdum, ut debent, exprimunt) id eſt citra actum præcipuum & maximum voce ipſa ſignificatum. Sed æquè impropria ac infelix heic nulla cum ſuperioris ſeculi verſione[a] Anglicana etiam publicâ autoritate paſſim uſurpanda, quâ in loco illo de *Cherem* apud Joſuam illuſtriori, ſeu Hieri-

[a] *Edit. Ann.* 1540. 1541. 1564. *Londini.*

Hierichuntis excidio, ipſum vocabulum **Excommunicat & Excommunicat thing** adhibetur, quaſi reverà tunc *Cherem* ibi Excommunicationem ſignificaſſet, quà pœna ſive apud Ebræos ſive apud Chriſtianos ſingularis eo nomine ſolet denotari. Illa ſcilicet Joſuæ ſupra citata in Urbem ſententia ſic ibi[a] ex Ebræo & Græco (nam Vulgatæ non omninò reſpondet) vertitur, **The city ſhall be damned, both it and all that are therein, to the Lord &c. And in any wiſe be ye ware of the Excommunicate things, leſt you make your ſelves excommunicate, and take of the excommunicate things, and make the Hoſt of Iſrael excommunicate and trouble it.** Et poſtea[b] pro eo quod eſt *Prævaricati autem ſunt filii Iſrael prævaricatione* בחרם *Cherem* ſeu *anathemate & accepit Achan &* מן החרם *de Cherem* ſeu *de Anathemate*, in verſione illa legitur **in the excommunicate things & of the excommunicate things** *in & de rebus excommunicatis.* Item[c] **for they have taken of the excommunicate things.** Et in illo *terga vertent in conſpectu inimicorum ſuorum* והיו כי לחרם ἐγενήθησαν ἀνάθεμα *quoniã facti ſunt Anathema, nec ego addam ut ſim amplius vobiſcum ſi non extirpaveritis* החרם *Anathema de medio veſtri*, ſubſtituêre verſionis illius autores illi **becauſe they be excommunicate & except you root out the excommunicate from among you.** Et pro eo quod eſt והיה הנלכד בחרם ישרף באש *& qui* deprehenſus fuerit in Anathemate, igne comburetur*, habent illi **and he that is found in the excommunication ſhall bee burnt with fire**, ſed interea quod heic pro *Excommunicato* ſic capiunt alibi tantùm **accurſed**, & **execrable** (utì etiam & hoc in capite) & **utterly deſtroyed**, atque[d] id genus alia, ex vi verbi חרם & ἀναθεματίζειν, cum aliis vertunt. In

[a] *Joſua* 6.17.

[b] *Cap* 7.1.

[c] *Ibid.* 11. 12. 15.

* *Cap.* 7.15.

[d] 1 *Sam.* 15.3. *&c.* 1 *Maccab.* 5.7.

Wi-

Wiclefianâ, quæ compluribus annis præceſſit, utcunque in uſum publicum non receptâ, **corſe** ſeu **curſe** et **curſed** & **accurſed**, alia ſimilia, pro eodem ſubſtitui ſolent. In recognita autem ſub Elizabetha Regina atque emendata illa Epiſcoporum dicta, locus ille de Hierichunte devovenda in capite Joſuæ ſexto ita mutatur ut pro **excommunicate** legatur **execrable**, tametſi in capite ſeptimo vox **excommunicate** aliquoties retineatur ut in verſione illa vetuſtiori. Atque antè citata paulò mutant, ut **Neither will I be with you any more, except ye deſtroy the excommunicate from among you**, & **And he that is taken with the excommunicate thing ſhall be burnt** &c. adeóque pro **excomunnication** ibi **excommunicat thing** ſubſtituitur. Atque hæc uſque ad bibliorum interpretationis recognitionem ſub Jacobo Rege (ſeu ſub annum Chriſti 1612.) nuperam, quæ inde obtinuit & jamnunc apud nos in uſu publico, retinebantur. In hac autem expuncto apud Joſuam τῷ **excommunicat** ponitur **accurſed**. Sed verò compluribus antè annis Cambriobritanni auſpiciis Parliamentariis ſub Elizabetha Regina[a] ſuam in linguam biblia uſum in publicum vertentes, retineri heic noluere quid quod *excommunicati* in Anglicanis vocabulo tunc reſponderet, **diofrydd** & **diofriddbeth** *abdicatum* & *rem abdicatam* ſubſtituentes, nec Anglicanam, quæ tunc obtinuit, ſequentes quos certè illius veſtigia premere & debuiſſe & voluiſſe ambigendum non eſt, niſi ubi optima diverſum ratio exegiſſet. Nec ipſam quidem *Excommunicati* aut *Excommunicationis* vocem aut quæ in linguis ſive provincialibus ſive aliis ab origine illa Latina fit, in verſionibus uſquam extra biblia illa Anglicana comperio ita uſurpatam. Neque ſanè alicubi in ſacris literis Actum

[a] *In Archivis Parlamentariis anni 5 Elizabethæ.*

ctum ejuſdem innuit *Cherem* nec omninò intra cancellos Maledictionis aut Interdicti (quæ voces ſæpiùs pro eo ſubſtituuntur) continebatur, utpote Exitium & Deſtructionem totalem, quoties de Pœna perſonali uſurpatur, denotans. Atque ita puto ſatis cuique conſtabit, ipſum Excommunicationis Actum, quà ut pœna ſingularis erat apud Ebræos in uſu, nullibi in veteri federe τῷ *Cherem* reſpondere, cum interim pariter ſit fatendum ex ſignificationibus ibi ejuſdem ſeu earum circumſtantiis ac appendicibus aliquot natum fuiſſe ac adſumtum Nomen quo tum ſingularis illa Excommunicationis gravioris ſpecies tum ipſum Excommunicationis, juxta antè dicta, genus intelligeretur. Nimirum Maledictio, ſeu Devotatio Dirarúmque imprecatio ejuſmodi ut Exitium à Vindicta divina pœnarúmque cœlitùs ſeu à Numine peccatoribus inflictarum miniſtris, inde exoptaretur exſpectaretúrque (qualis tum Maledictio tum Pœna in ipſo actu τῆ *Cherem* ſeu *Anathematis* ſeu in deſtruendæ ſive Perſonæ ſive Rei devotatione veteri in federe expreſſim, ut antè liquet, reperitur) cum priſtinæ libertatis, juxta ſuperiùs oſtenſa, per Separationem, diminutione, ipſum Excommunicationis Actum quà legitimus ſeu forenſis habebatur, complebat. Atque Actus hic ideo nomen *Cherem* induit, quia ut in *Cherem*, quà in ſcriptura pro pœna uſurpatur, & Maledictio & Exitium ipſum continetur, ita in altero ejuſdem hoc uſu & Maledictio ſeu cum diris Imprecatio Exitii ejúſque à vindicta divina inferendi, præter Separationem hujuſmodi, velut in Exitium habebatur, licet citra Exitii ſeu Deſtructionis perſonalis Actum aliquem humanum, qui in vetuſtiori illo vocabuli uſu frequens, res tota perageretur. Atque demum ut præter vetuſtiorem illam ſeu ſcripturariam ſignificationem ampliorémque, anguſtiorem, quam

diximus ſeu partiariam ex uſu jam indicato etiam induit vox illa *Cherem* priſtinâ nihilominùs ſimul retentâ (& ejuſmodi vocum aliarum ſive degenerationes, ſive mutationes, ſive ſignificationes novas pro ſeculorum & perſuaſionum diſcrimine, non rarò in omni Scientiarum, Artium, Rerum uſu fieri quis neſcit?) ita etiam ex ipſa rei natura exigebatur, ſaltem neceſſariò evenire videtur, ut ſignificatio quam ita per ejuſmodi uſum ſeu mutationem nacta eſt vox illa vetuſtiori anguſtior, etiam in ſuâ quatenus totum Excommunicationis actum denotaret, rurſus anguſtiorem ſubinde tranſmigraret. Quoties ſcilicet ipſe ejuſdem Actus quà tam Maledicendo diráſque imprecando quàm Separando ſeu ſecludendo legitimè exerceri potuit, id eſt quà actus Excommunicationis integer, juxta ſuperiùs memorata, quibat exerceri ſuíque ita juris aut manerent aut permitterentur Judæi ut liberè ſaltem hoc pœnæ genus, quicquid de aliis pro vario eorum ſtatus diſcrimine dicendum fuerit, adhibere poſſent, actus ille totus *Cherem* dictus eſt, & rectè juxta jam aperta. At verò quoties Judæi, quibus, ut cuilibet mortalium, liberum erat diris imprecari, deteſtari, abominari, ac vindictam divinam quam expectabant invocare, nec tamen actum aliquem forenſem ſeu humanum exercere quo perſonam cui maledicendo imprecabantur ipſi legitimè punirent (quâ de re plura ſtatim) etiam ipſa ſimplex Maledictio, Abominatio, Deteſtatio *Cherem* dicebatur, idque ex ratione ac origine jam antè tradita. Tantundem de *Anathemate* dicendum. Id pariter atque *Cherem*, quod per *Anathema* Helleniſtis & per *anathematizare* (ſenſu jam dicto) redditur, ſignificatum ſuum mutavit. Atque indè factum eſt quòd Patres Chriſtiani Primitivi[a] *Anathema*, & *anathemare*, &

[a] *Auguſtin. ſuper Numer. lib. 4. cap. 40. & & 41. Hieronym. in Epiſt. ad Galat. cap. 1. &c.*

& *anathematizare*, & *anathematiſmum* ita intelligant de Maledictione, Execratione, Deteſtatione, Abominatione, idque ex Judaico, ſed recentiori, uſu (cujus verbum eſſe Anathema proprium ait Hieronymus) quatenus nimirùm aut præviæ Excommunicationi quæ nomen *Cherem* & apud Helleniſtas *Anathema* ſic induerat, fuerint Diræ, quoties ipſa Excommunicatio integra legitimè exerceri potuerit, & ſubſequens deſtructionis ſeu libertatis amiſſionis gradus acceſſerit, aut quatenus ſimplicitèr etiam ſine coercendi ſeu aliam per ſeparationem alitérve pœnam infligendi poteſtate Diræ (quarum ſimplex etiam uſus apud Græcos & Romanos veteres, inſtar cumuli earum apud Ovidium in Ibin notiſſimi, idque genus aliarum, perquam frequens) ſeu vindictæ divinæ imprecatio nominibus illis innueretur. Inde etiam pro *Anathemate*, *Maledictum* abſque alia adjectione in federis Novi Vulgata [a], ut ſæpenumerò aliàs, reperitur. Atque inde ſanè, nec ſatis benè, in verſionibus recentioribus, **accurſed. execrable. damned**, id genus alia & **excommunicat** ut ante dictum eſt, ſubſtituuntur in veteri inſtrumento pro *Cherem* ſeu eo quod planè aut funditùs deſtructum aut ſaltem deſtruendum, idque ab hominibus, ſine vindictæ divinæ expectatione, ſignificat. Anguſtior nempe ſenſus tranſlatione redditur, idque ex recentiori jam dicto ſenſu, quàm in origine erat reverà. Summa eſt, rectiſſimè dixiſſe Heſychium Ἀνάθεμα ſignificare tum ἐπάρατον tum ἀκοινώνητον, id eſt & *maledictum*, & *communione privatum*. Hoc quoties Excommunicationis pœna integra adhiberetur. Illud quoties ſine ſeparatione aut excluſione, id eſt Juriſdictionis actu in perſonam, legitimo exoptando ſeu imprecando pronunciaretur. Atque illud Heſychii de Per-

[a] *Apocalyp* 23. 2.

ſona Anathematis nomine denotato capiendum, non de Rei, atque de recentiori ſignificatu, non illo vetuſtiori. Reddere quidem amant viri docti nonnulli *Cherem*, quà Excommunicationem Judæis ſignificat, per Exterminium, quod planè vitio non caret ſanè animadvertendo, Si modò Exterminium intelligunt pro eo quod eſt ἐξολόθρευσις aut ἀφανισμὸς ſeu *deſtructio* totalis aut *perditio*, juxta quod ſimul cum verbo *exterminare* multoties uſurpatur in Vulgata. Et in Gloſſario veteri per ἀφανισμὸν rectè redditur. Verum eſſe agnoſcere interim oportet ipſam vocem *exterminare*, unde *exterminium* fit, ex compoſitionis ſeu partium forma denotare communionis ſeu terminorum anteà poſſeſſorum privationem, ſeu exilium, utì etiam alia vocabula analoga. Sic Cicero[a] *ex urbe aliquem, ac autoritatem aliquorum è civitate & ex hominum communitate exterminare*, id genus alia uſurpat. Sed verò *exterminare*, *exterminator*, *exterminium* in Vulgata pro eo adhibetur quod eſt aut idem cum כרת ſeu *Exciſione*, aut ex manu dei perſonalis deſtructio ſeu perditio, juxta capite ſuperiori dicta, aut pro eo quod eſt *Cherem* in ſenſu illo vetuſtiori ſuperiùs oſtenſo, quorum neutrius actus ipſe, præter Maledictionem, quid propriè habet cum Excommunicatione Ebræorum commune. Etiam apud veteres[b] Aries vocabatur *inſtrumentum exterminatorium*, quia ſignum perdendæ, deſtruendæ urbis. Atque in ſenſu illo *exterminandi* quo ſummoveri quempiam innuitur juris ſui ſeu communionis priſtinæ terminis nec tamen neceſſariò deſtrui, vox ἀφορίζειν, ἀφορισμὸς & ſimilia (parili compoſitione) Judæorum Helleniſtis adeóque poſteà Chriſtianis in uſu; de quibus etiam propriè ſatis intra terminos certos contineri nec omnibus privari, ſignificantibus (quod Excommunicationem

[a] *In Catilin. Orat. 3. Orat. pro Corn. Balbo. Orat. pro Provinciis Conſular. De Officiis lib. 3. Philippic. 13 &c.*

[b] *Paul. Diacon. lib. 17.*

tionem ſic probè denotat) plura inferiùs. Atque ut *Shamatha* ex uſu Chaldaico mortem ſeu exitium denotans, Excommunicationis citra mortem, ut antè oſtenſum eſt, induit, ita planè in Captivitatis temporibus (ut mox docebitur) *Cherem* & *Anathema*, quando de perſonis dicebantur. Nam ubi de Rebus, confiſcationem aut ablationem, id eſt dominii jus reo peremtum ſignificabant. Atque hæc omnia ex Uſu Excommunicationis apud Judæos manifeſtiora fiunt. Quod ad USUM ejuſdem apud eos attinet; quanquam rationem quâ eam niti volunt velut orignariâ, petunt, juxta antè memorata, ex illo Baraki in Meroz pronuntiato, in quo etiam ipſam Excommunicationis pœnam contineri expreſſim volunt, attamen illo recentiorem multò non dubitandum videtur fuiſſe originem ipſius Uſus, ut recepti, Excommunicationis legitimæ ac forenſis ſeu inſtar forenſis habitæ, qualis ſuprà oſtenſa eſt. Nec ſanè Captivitatis, poſt inſtitutam divinitùs eorum rempublicam, primæ temporibus vetuſtiorem ipſos eam ſic agnoſcere mihi ſatis compertum eſt. Nam tametſi tum Maledictionem ſimplicem ſeu Dirarum Uſum ſolennem ac frequentem in peccatores vetuſtiſſimum fuiſſe palàm ſit, tum etiam in convictu ac conſuetudine familiari ac privato delectum ejuſmodi, ut apud alios paſſim, ita & apud Ebræos veteres viguiſſe (quâ de re in Prophetis teſtimonia[a] ſunt expreſſiſſima) ut alii alios in communi vitæ ratione adeò ſæpiùs odio haberent ac deteſtarentur, ut ſemotos à ſe vellent nec in convictum aut ſocietatem libentèr admitti, nihilominùs inde nihil omninò ad legitimæ ac forenſis ſeu inter eos qui inſtar fori (juxta infrà oſtenſa) ſe gererent Excommunicationis formulam ſeu perſonæ ſic ſemotæ ſtatûs inter ſuos mutationem aliquam legitimam, quæ heic ſemper neceſſaria,

[a] *Pſal.* 1. 1.26. 4. *Iſa.* 66. 5 &c.

ceſſaria, attinens eliciendum. Et poſt tempora jam dicta natum fuiſſe inter Judæos & Samaritanos odium illud inteſtinum notiſſimumque certiſſimum eſt, quo ſcilicet invicem alteri alteros velut pro perpetuò Excommunicatis ſeu à commercio omnimodo ſemotos habebant, juxta illud mulieris Samaritanæ [b] *quomodo tu Judæus cum ſis, bibere à me poſcis quæ ſum mulier Samaritana? οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις non enim contuntur Iudæi Samaritanis.* De averſatione autem illa inter eos mutua quæ Excommunicatio dici potuerit, licet diverſa eſſet ab Ebræorum quam oſtendimus forenſi, ſeu ea quam inter ſuos ipſi exercere ſolebant, commentum eſt Mahumedanum quod fas ſit heic memorare, originem eam habuiſſe ab ipſo Moſe. Legitur in Alcorano verſionis Retinenſis, ubi de Aſcemeli (falsò ſic ibi etiam juxta vetuſtiſſimos codices verſionis ejuſdem manuſcriptos vocatur) ut aurei vituli artifice agitur *injunxiſſe Moyſem ut quamdiu viveret Aſcemeli peregrinaretur nec cujuſquam communione potiretur.* Exilium quidam heic atque Excommunicatio. Legendum autem pro *Aſcemeli*, *Alſameri*, ſeu السامري (ut in Arabico [d]) cui peregrinationem ibi Moſes injunxiſſe dicitur atque ita priſtina hominum communione privaſſe ut quemcunque videret ei diceret لا مساس *tactus ſit nullus, noli me tangere*, ubi Mahumed Ben Achmed وكان بهيم في البرية وان امس احدا او مسه احد حما حميما *& peregrinabatur in deſerto, & quoties tangeret is quempiam aut quiſpiam illum tangeret, totum ſe abluebat.* Atque ab hoc Sameri deſcendiſſe gentem Judæorum Samaritanam quæ inſulam maris rubri cognominem incolit, adeóque etiam

[a] *Vide* Pirki R. Eliezer cap. 38. Sepher Tanchuma fol. 16. col. 1. Buxtorf. Lexic. Chald. col. 2464. 1. Druſ. de tribus ſectis cap. 2. & lib. noſt 4. de Jure Nat. pag 304.

[b] Joann. cap. 4. 9 & vide Luc. 9. 53.

[c] Azoar. 30.

[d] Surata 20.

am ipſam aliorum hominum averſationem jam dictam, tradit Aldriſius autor Geographiæ Nubienſis, جزيرة السامري يسكنها قوم يهود ومنها inquit[a] ساموة وعلامتهم ان يقول احدهم اذا لقي انسانا لا مساس وبهذه اللفظة يعرف انهم من اليهود المنسوبين الى السامري صاحب العجل في زمن موسي عليه السلم *Inter has* (maris rubri inſulas) *eſt inſula Sameri cujus incolæ gens Judaica Samaritana, qui inde dignoſcuntur quod ſi quis eorum hominem* (non ſui generis) *obvium habuerit ei dicat Ne attingas. Atque ex hac dictione deprehenduntur eſſe ex Judæis qui deſcendunt ex Sameri autore Vituli tempore Moſis cui ſit pax.* Ita ille, locum Alcorani memoratum planè reſpiciens, de quo etiam nos alibi[b]. Sed nugis his aliiſque ſi quæ ſunt ejuſmodi de tam vetuſto Excommunicationis apud Judæos ſolennis ac forenſis uſu miſſis, ad hunc modum, ſi quid video, de Uſûs ejuſdem apud eos publicè recepti Origine, ſtatuendum. In lege ipſa aut in hiſtoria ſacra ante Captivitatis primæ jam dictæ tempora, Uſum hunc nullibi comparere. Neque neceſſarium eis viſum eſt ut adhiberetur Excommunicatio, quamdiu ſui erant juris ac penes Synedria & præfecturas juridicas ſuas poteſtas manebat, ut ante Captivitatem, legitima liberáque, omnimoda delicta, juxta leges ſacras ac mores ſuperinductos, aliàs coercendi, idque ſive Morte ſive Plagis ſive Mulctis pro multiplici facinoroſorum diſcrimine. Adeóque nec in legis præceptis nec ſub Templo primo aut ante Captivitatis tempora, Uſus ipſe reperitur, nec ſanè verba aut nomina illa notiſſima Tria quibus deſignari ſolet (juxta antè oſtenſa) pro

[a] *Part. 5. Clim. 2.*

[b] *De Diis Syris Syn. 1. cap. 4.*

pro ea ullibi in ſacris Judæorum literis uſurpantur, aut ante Captivitatem ita ſignificabant. In Captivitate autem Poteſtas eorum in ſuos publica, nunc planè adeo deminuebatur ut in nihilum omninò redigeretur, ut devictorum ſolet, nunc ex indultu principum quibus captivi erant ad gradus aliquot, citra capitalia judicia, eadem permiſſa. Etiam & quandoque ut pœnas omnimodas adeóque capitis in ſuos exercere poſſent, impetrarunt Ethnarchæ & principes Captivitatis, ut videre eſt in hiſtoria ſacra, apud Joſephum, alibíque. Ipſi autem legum ſacrarum ſibíque peculiarium & morum avitorum libentiſſimè, etiam avidiſſimè, tenaces, quamvis pœnarum forenſium executione, quâ gaviſi anteà fuerant, alienis in terris plerunque carebant, ſummoperè tamen inter ſe ad ſingularem exiſtimationem ſuam inter Gentes ſuſtinendam patrióſque ritus moréſque conſervandos agebant, adeóque ex Pacto inter ſe Convento ſeu Compromiſſo facinoroſos ac contumaces ex ſuis quos nec capitalibus nec pecuniariis aliíſve vulgò uſitatis perſonalibus ſeu apud ſe forenſibus pœnis jam coercere ob poteſtatis defectum nequirent, Maledictione atque vindictæ Divinæ Imprecatione cum Separationis ſeu priſtinæ in convictu ac conſortio libertatis deminutionis qualem diximus, ignominia puniri volebant, id eſt Excommunicatione, ut ita puniti vindictæ divinæ metuentes & pudore inter ſuos ſuffuſi in bonam redirent mentem & per Abſolutionem ſeu Reſtitutionem velut purgati reciperentur. Atque ita ea utebantur tum homines ſingulares (ut oſtenſum eſt) tum Captivitatis cœtus ſeu principes, inſtar fori inter ſuos ex ejuſmodi pacto ſæpiùs ſe gerentes. Inſtar fori dico. Nam ubi alienis in terris atque alienæ omnino poteſtati ſubditi ac ſui juris libertate prorſus

ſus carentes degebant, ne concipi quidem cum ratione poteſt, ex pacto aliquo ſolùm inter ſe inito, neque à Principibus cui ſuberant firmato aut legitimè permiſſo, reverà Forum circa hanc rem eos habuiſſe, aut Juriſdictionem aliquam propriam, ſed actum tantùm, juriſdictionem ex convento & reverentia comitante imitantem aut ſimulantem exercuiſſe. Nec Privatorum conſenſus judicem legitimum facit eum qui nulli præeſt[a] juriſdictioni, tametſi interim per omnia ſecula certiſſimum fuerit, privatos, etiam in ſodalitia pacto contractos & per compromiſſa conjunctos, ex mutua ſui reverentia ſponte ſæpiùs obſecundare perinde ac ſi legitima in eos exerceretur cum imperio juriſdictio. At verò ſi Separationi illi ſolenni perſonali adverſata fuiſſet Poteſtas aliqua publica loci illius in quo ſic quis Excommunicatus eſt aut eam impediiſſet, planè pro nihilo ea ex jure ibi habenda, quoniam actus erat contra ejuſmodi Poteſtatis libitum ſuo in territorio ſuóſque in ſubditos (qualis in Captivitate ipſi Judæi) non exercendus. Unde etiam evenire potuit ut Maledictio ſola ſeu divinæ vindictæ imprecatio, qui actus eſt non minùs ubique liber quàm ipſe fandi, nec impediri ſolitus, Effectum per ſe aliquem heic in Excommunicatum haberet, utcunque cum Separationis aliunde forſan impeditæ aut vetitæ pronuntiato conjungeretur. Atque hujus rei ratio ſingularis heic ſemper habenda eſt, quoties loquimur de Excommunicatione ab Ebræis quibus juriſdictio propriè dicta, alienis in terris, eam in rem non permittebatur, pronunciata; quemadmodum in Epiſtolari illa ac ſolenni Gerſomi nomen præ ſe ferre ſolita, de qua antè dictum eſt, & ſimilibus. Et Effectu illo Separationis perſonalis, ut careret Excommunicatio neceſſe erat, quoties eorum quis in Captivitate Excommuni-

[a] *L. 3. C. tit. de Juriſdict. omnium Judicum.*

municatus adeò contumax eſſet ut ſententiam in ſe qualitercunque latam ſpernens, libertatem in convictu priſtinam nihilominùs retinere vellet, niſi ſummarum poteſtatum Indultus aut Permiſſio acceſſiſſet; cujus rei exemplum habetur in tabulis hujus regni publicis ubi ſub Henrico noſtro Rege tertio impetrarunt ab eo Judæi Londonienſes licentiam quod[a] *Magiſtri legis eorundem in Civitate London promulgare poſsint ſententiam Excommunicationis in omnes illos Iudæos qui ſubſidium aliquod promiſerint ad cœmeterium ſuum London ſuſtinendum & illud non ſolverint.* Id genus alia ſeculorum vetuſtiorum, mox dabuntur. Sed proculdubiò boni mores, pudor, atque inter ſuos exiſtimationis integræ conſervationis deſiderium, ſæpe ſatis in cauſa erant, ut recepto Excommunicandi uſui ſponte alienis in terris ſe ſubmitterent. Illud autem ſic, ut dictum eſt, in Captivitate cœptum ita poſtmodum variatim duravit ac retentum eſt, ut non modò ubi juriſdictionem etiam peramplam inter ſuos, citra capitalem, exercere alienis in terris atque in Diſperſionibus ex indultu Principum[b] eis licuerit, verùm etiam, ubi capitalia cum reliquis judicia eis permitterentur atque eſſent in uſu ſive alienis in terris ſive in ipſa terra ſancta ac Hieroſolymis, Excommunicatione jam oſtenſa uterentur, adhibitis etiam quandoque prout potuerint ſimul ac voluerint, pœnis præter eam inſuper aliis atque ſatis heterogeneis. Sed ab exemplis & teſtimoniis ſequentibus manifeſtiora hæc fient. Præ aliis Excommunicationis etiam forenſis Uſus apud eos teſtimonia illuſtriora ſunt & quantum video reverà in ſacris literis prima ſub Ezræ ethnarchæ & Nehemiæ tempora. Ita ſcilicet in edicto illo comminatorio Ezræ[c], cum ſuis è Captivitate reducis, legitur

[a] *Rot. Pat. 34. Hen. 3. membr. 3. ſeu anno Chriſti 1251.*

[b] *Videſis Ioſeph. Archæolog. lib. 14. & Ruffin. ibi & David de Pomis, de Medico Hebræo.*

[c] *Cap. 10. 8.*

gitur *quicunque non adfuerit intra triduum juxta decretum Principum & Presbyterorum* יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ἀναθεματισθήσεται πᾶσα ὑπαρξις αὐτοῦ καὶ αὐτὸς διαχαλήσεται ἀπὸ ἐκκλησίας καὶ ἀποικίας *auferetur, anathema fiet* seu *anathematizabitur* (secundùm vetustiorem Anathematis & חרם *Cherem*, ut antè dictum est, quantum ad Res, non Personas ipsas, significationem; seu *destruetur ei perimetúrque dominium ejus in rebus suis*; sed aliqui etiam capiunt de bonorum per incendium, ut in Josuæ historia Hierichuntina, destructione) *& ipse abjicietur* seu *separabitur à cœtu* seu *Ecclesia transmigrationis* seu *Captivitatis*. Syrus ibi ... & והוא יתבדי מן עמא דישראל *& ipse separabitur à populo Israel.* Arabs autem فليلعن وجميع ماله يغرز من كنيسة السبي *anathema esto*, id est *Maledictus, & omnes facultates ejus separantor ab ecclesia captivitatis*, seu usibus communibus eximuntor. Iudæi Hispanienses, *fuesse destruyda toda su ganancia: y el fuesse apartado de congregacion del captiverio.* In Apocryphis autem Ezræ[a] legitur κατὰ τὸ κρίμα τῶν πρεσβυτέρων ἀνιερωθήσονται τὰ κτήνη αὐτῶν καὶ αὐτὸς ἀλλοτριωθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους τῆς αἰχμαλωσίας *secundùm judicium assidentium seniorum tollentur in sacros usus facultates eorum, atque eorum quilibet alienus judicabitur à multitudine captivitatis*, seu legitimè separatus. Josephus[b] pariter recitans edictum ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀποτριωθήσεσθαι τοῦ πλήθους καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης *& hos qui ante biduum aut tres dies non occurrissent alienari à multitudine & substantias eorum auferri* (in sacros u-

[a] *Lib. 3. cap. 9.*

[b] *Archæolog. lib. 11. cap. 5.*

ſus) *decernens ſecundùm judicium ſeniorum*, ut Ruffinus. Sed Gelenius ibi benè, *& quiſquis per contemtum non adfuerit intra præſcriptum tempus, ut Excommunicetur bonáque ejus ſacro ærario addicantur.* Adeóque expreſſim pro Excommunicatione Alienationem illam ſeu Separationem ſumit, utì etiam Ebræi ipſi dum eandem ipſam locutionis formulam quæ heic prò ſeparatione à cœtu ſeu Eccleſia, ut antè liquet, uſurpatur, pro Excommunicatione adhibent. Et Chriſtiani heic patres aliquot[a], *Ecce Excommunicationis forma*; licet vir præſtantiſſimus Hugo Grotius de Exilio potiùs, quatenus illud ab Excommunicatione diſterminatur, ſumere videatur. Heic enim ille, *Exilium non erat inter pœnas legis. Sed licebat Senatui novis decretis novas pœnas addere.* Et verum quidem eſt, tunc legitimam fuiſſe penes Ezram reliquóſque Judæorum præfectos juriſdictionem circa pœnas omnimodas adeóque Excommunicationem pro libitu mulctáſque infligendas. Nam ab Artaxerxe Perſarum rege, cui captivi manſerant, expreſſim indulta eſt Ezræ poteſtas judices conſtituendi, idque eò uſque ut *qui*[b] *non fecerit legem Dei ejus & legem Regis diligenter, judicium faciendum de eo eſſet ſive in mortem*, חן לשרשו חן לעונש נכסין ולאסורין *ſive in eradicationem* ſeu *exilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel etiam in carcerem.* Hinc poteſtatem & juriſdictionem legitimam nactus Ezra cæteríque tunc Ebræorum præfecti pœnas omnimodas adeóque has hoc loco memoratas ex jure in ſuos exercere quibant pleniſſimo. Huc ſpectat etiam illud Nehemiæ[c] ובאים באלה ובשבעה וגו *& veniebant* ſeu *aſſociabant ſe per Diras & juramentum, ut ambularent in lege dei*, id eſt comminatoriam Excommunicationis ſententiam in facinoroſos pronuntiabant.

[a] *Jo. Mariana, alii.*

[b] *Ezra cap. 7. 26.*

[c] *Cap. 10. 29.*

bant. Et Nehemias[a] ipſe, de Judæis qui uxores alienigenas per nefas acceperant, ואריב עמם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרטם וגו *& objurgavi eos & execratus ſum eos & percuſſi viros quoſdam ex eis depilavíque eos &c.* ubi Excommunicatio cum pœnis aliis; ut paulò poſt ſola Excommunicatio. Scilicet *De filiis* inquit[b] *Ioiadæ filii Eliazib ſacerdotis magni quidam erat gener Sanballat Horonitæ* ואבריחהו מעלי *& fugavi eum à me* juxta decretum eâ de re in Ezræ edicto. Et ſingularis habetur in utroque Talmude[c] Edicti illius uſus ubi Excommunicatio ejúſque appendices deſcribuntur. Etiam Abenezra illud Nehemiæ אקללם *execratus ſum eos* expreſſim interpretatur pro binis Excommunicationis generibus illis *Cherem* & *Niddui* antè oſtenſis. *Sed ea crediderim* (inquit Hugo Grotius) *in Exilio* ſeu tempore Captivitatis *uſurpata cum jus vitæ neciſque penes Perſas eſſet, atque iterùm cum capitalia Iudicia ad Romanos deveniſſent. Nam in lege nulla earum pœnarum mentio, neque in veteri hiſtoria populi illius. Verius ergo eſt, Nehemiam gravibus verbis etiam cum iræ divinæ comminatione uſum in iſtos legirupas.* Sic ille; ubi natum Excommunicationis uſum in Captivitatis ſeculis optimè admittit, quam etiam jam inde reduces, ſuppliciis capitalibus uti (licet ex permiſſu regio potuiſſent) nolentes adhiberi heic voluere. Apud Danielem[d] item ſumit Grotius illud *multi &c. evigilabunt, hi ad vitam æternam* ואלה לחרפות ולדראון עולם *in opprobria & abjectionem perpetuam*, pro eò quod eſt, *erunt alii in Niddui, alii in Cherem.* Neque ſolùm apud Talmudicos ſeu Traditionales Judæos Uſus quem diximus receptior ac forenſis (quicquid de Baraki actu illo interea loquantur) in Captivitatis temporibus illis vetuſtis aliiſque ſequentibus

[a] *Cap.* 13. 25.

[b] *Ibid.* 28.

[c] *Hieroſolymit. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol* 81. *col.* 2. *Babylon. ad eund. tit. fo.* 16 2.

[d] *Dan.* 12. 2. *& Videſis H. Grotium Not. in Luc.* 6. 22.

tibus, velut primus, ſicut præfertur, agnoſcitur, verumetiam ab altera illa Secta quam Karæos ſeu Scripturarios vocant, qui ſanè ipſam uſûs ejuſdem originem temporibus jam dictis expreſſiùs etiam aſ-
[a] Pag. 93. ſignant. In allatis capite ſuperiori[a] ex Eliæ Ben Moſe Karæo liquet pœnam à Manu Dei ſeu Numinis per angelum exterminatorem aliáſve vindictam in facinora ex lege graviora, ídque ex profeſſo inter eos ita expectari ſolere ut aliunde non expectaretur vindicta, quoties ſcilicet judiciorum capitalium aliorúmque quibus facinoroſi inter homines coerceri ſolent, exercitio, id eſt juriſdictio cum imperio, eis deeſſet, aut, ut ibi exponitur, Tempore Captivitatis ſeu juris ſui ejuſmodi deminutionis, ſive extra terram ſanctam ſive intra, ut eo liberè in juſtitia juxta leges ſuas adminiſtranda uti nequirent. Inde ad vindictam divinam invocandam ſe accingebant maledicendo peccantibus atque ita ſeparando eos ut convictûs familiaris, ut antè eſt oſtenſum, libertate priſtinâ carerent. Proximè poſt verba illa Eliæ Ben Moſeh, ſequitur apud ipſum ואמר ר׳ בניסין בן משה כי מי שנרשע בטפשי טומים או בשאר דינים שלא דנים בגלות ישוב ויפיס ויקבל עליו ואם לא יקבל עליו משפטי שדי נדדים אותו ויבריל אותו מכנו שכת יחרם כל הנושא והוא יבדל מקהל הגולה *& tradit Rabbi Benjamin ben Moſeh, quod ſi quis vitiis inquinatus fuerit gravioribus circa quæ in Captivitatis tempore judicia nobis exerceri nequeunt, oportet ut ad bonam mentem pœnitentiâ redeat, ſe reconciliet & melius vitæ inſtitutum futurum in ſe recipiat, quod ſi non fecerit leges divinas obſervando, ponimus eum in Cherem & ſeparamus eum à*
[b] Ezra 10. 8. *nobis ſecundùm quod ſcriptum eſt*[b]. *Auferetur aut ei deſtruetur tota ejus ſubſtantia & ipſe ſeparabitur ab Univerſitate ſeu Eccleſia Captivitatis*, quibus ipſe

Elias

Elias Ben Moſeh ſtatim ſubjungit וכן הוא הראוי בזמן הגלות שכל מי שלא יקבל דברי תורה ודברי החכמים היוצאים מכח התורה להחרימו ולנדותו ולהבדילו מעדת ישראל על פי החכמים אשר בבית דין הנמצאים בזמן ההוא וכל הקהל וכשכו אחרי גזרת החכמים הנמצאים בזמן ההוא דור דור *Atque ita conveniens erat ac neceſſarium in Tempore Captivitatis ut ſi quis in ſe non reciperet verba legis aut verba ſapientum quæ eliciuntur ex ipſa legis vi, eum ponere in Cherem & in Niddui & ſeparare eum ab Eccleſia* ſeu *Univerſitate Iſrael ex decreto Sapientum qui præfecturæ qualicunque juridicæ tunc præfuere. Et Eccleſia* ſeu *Cœtus univerſus ſequebantur* ſeu *libenter recipiebant decretum Sapientum in tempore ejuſmodi per omnia ſecula.* Adeóque introducti Excommunicationis apud eos uſûs ſive forenſis ac Conſiſtoriani ſive ejus qui talem ſimulabat aut (quantum ex convento ac reverentia Sapientibus, ſeu qui vice præfectorum inter ipſos quoties ſui juris non eſſent admiſſi ſunt, præſtita fieri potuit) imitabatur, Cauſa præcipua & velut ſola agnoſcitur publicæ Judiciorum exercendorum ac Juriſdictionis veræ qua toties carebant, poteſtatis defectus, tametſi poſtquam introductus eſt, tam in præfecturis quibus juriſdictio revera habita quàm aliter locum illum habere voluerint. Et licet Cauſæ Uſûs hujus legitimæ maximè Viginti Quatuor memorentur in utroque Talmude alibíque apud Rabbinos, nihilominùs variabant illæ & in plures paucioréſve pro eorumpenes quos exercebatur hæc pœna ſæpius mutabent. Multiplicem autem ac portentoſum Dirarum cumulum quo ſolenni ſibi ritu onerabant facinoroſos ac in legem contumaces, Excommunicatos eos pronuntiando, videre eſt in נוסח חרם *formula Anathematis* alibi[a] à nobis ex *Sepher Colbo*

[a] *De Iure Nat. & Gent. lib. 4. cap. 7.*

Colbo exhibita ubi אנו מחרמין ומשביעין ומנדין ומשמתין ומקללין ומארדין *Nos in Cherem ponimus, & adjuramus, & ponimus in Niddui, & in Shamatha & Maledicimus &c.* uſurpantur, id eſt unica in denuntiatione omnia illa ſimul vocabula, adeóque *Shamatha* ſeu *Niddui* ac *Cherem* ſimul adhibentur. Adeo item varius habitus eſt & variatim temperatus Pœnæ hujus uſus, ut non deeſſent qui, quoties ſententiam in alium ferrent ipſi, ſe priùs (quod mirum) Excommunicarent, id eſt vindictam in ſe etiam divinam imprecarentur ſtatúmque ſuum parili ſententia apud ſuos minuerent, ſed ita ut Reſtitutionis ſeu Abſolutionis ſui poteſtas penes ipſos pro libitu maneret. Interdum etiam pro vario locorum & ſeculorum diſcrimine, verberibus aliiſque pœnis (quando ſcilicet vera juriſdictio eis competebat) viros ſtudio legis illuſtriores coerceri volebant, non Excommunicatione, quâ tamen tunc in obſcuriores utebantur. De eo quod eſt Excommunicantem priùs ipſum ſe Excommunicaſſe, teſtimonium habetur in Gemara Babylonia [a], ubi de Mar Zutra ſeipſum primò ſemper Excommunicante agitur. מר זוטרא חסידא כי מחייב צורבא מרבנן שמתא בריש משמית נפשיה והדר משמת לרידיה כי הוה עייל באושפיזיה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לרידיה אמר ר גידל אמר רב חלמיד חכם מנוה לעצמו ומיפר לעצמו *Mar Zutra Sanctus, quoties inſignior quiſquam è ſapientibus in* Shamatha *ex peccati merito ponendus erat, ipſum ſe primò in* Shamatha *poſuit & poſtmodum illum. Revertens dein in ædes ſuas abſolvit ſeipſum & dein illum abſolvit. Nam & R. Gidel dixit, Diſcipulus Sapientis ſeu Iuris publicè ſtudioſus Excommunicare poteſt ſeipſum & ſeipſum etiam abſolvere.* De Mar Zutra idem ut ſingulare inde notat item Abraham Zacuthius [b]. Floruit quidem

[a] *Ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 17 a. & *tit.* Nidarim *cap.* 1. *fol.* 7 b.

[b] *Sepher.* Juchaſin *fol.* 90 b.

dem Mar Zutra hic in Centuria ab Excidio Templi ſecundi quinta[a]. Mores autem quibus tunc ille uſus eſt, ex vetuſtiorum diſciplina manâſſe dubitari nequit. Scilicet Æchmalotarcha erat in Captivitate ſeu Diſperſione tunc Babylonica & Juriſconſultus perilluſtris. De diſcrimine autem Illuſtriorum ejuſmodi ſeu legis ſtudio eminentiorum atque Obſcuriorum eo nomine (licet aliàs fortè illuſtriores eſſent) teſtatur etiam eadem Gemara; ſcilicet Rab Papa dixiſſe תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מהייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא דמערבא מיפנו אנגדא דרבנן ולא מיפני אשמתא *utinam mihi nunquam contingeret Excommunicare* ſeu *in* Shamatha *ponere Sapientem illuſtriorem. At verò ſi objiciatur, quid fiet cùm* Shamatha *promeruerit Sapiens ejuſmodi. Certè benè factum foret, ſi idem quod faciunt in Occidente* (Palæſtina ſeu terra ſancta quæ ſedibus Judæorum Babylonicis Occidentalis) *ubi flagris adjudicantur ejuſmodi Sapientes rei, & non damnantur Excommunicationi.* Tantundem alibi Gemara eadem[b]. Nimirum diverſimodè minutâ, interdum etiam prorſus ſublatâ, tum intra terram ſanctam tum extra, Ebræorum libertate judicia forenſia exercendi, quæ tamen pro vario Principum indultu aliter atque aliter ſæpius intermortua revixit, in Babylonia ſeu Oriente, maximè cum pœnas reis ex lege infligere, per defectum Juriſdictionis nequirent, tam Illuſtriores quàm Obſcuriores juxta antè dicta Excommunicare ſolebant. Sic præſtabant ſcilicet quantum inter ſe potuere ad continendos omnigenos ſuos in officio, cum aliter punire nequirent. At verò in Occidente ſeu Palæſtina, quando Cæſarum indultu Juriſdictio cum imperio eis competebat, adeóque flagellationis pœnam apud eos

[a] *Vide* Seder olam Zota *ſub finem & Sepher* Iuchaſin *fol.* 117 b.

[b] *Ad tit.* Peſachim *cap.* 4. *fol.* 52. 2.

(ut apud Orientalium alios) legitimam uſitatiſſimámque infligere liberum erat, malebant flagellatione quàm Excommunicatione in Illuſtriores quales diximus ſeu ſtudiis eminentiores animadvertere, cujus ignominia multò minor apud eos habebatur quàm Excommunicationis [a] adeò dirarum plenæ & tum Vindictæ Divinæ tum Separationi & Pœnitentiæ reliquiſque Abſolutionis Incommodis reum exponentis; maximè cum clam, nec in publico, flagellandi eſſent. Certè Maimonides[b] hac de re loquitur quaſi nullibi extra idololatriæ, illiúſque apertiſſimæ ac inſtar Jeroboamianæ, cauſam publicè Excommunicandus fuiſſet aut Princeps aut Pater Synedrii aut quales diximus illuſtriorum quiſquam, ſed flagris potiùs ſic puniendus, ubi fieri id quibat. Alios item habet ſequaces. Sed de Terra ſancta videtur id maximè capiendum juxta jam memorata, utì & rectè monet præſtantiſſimus vir Buxtorfius[c] filius qui intelligit illud de Occidente, quaſi dictum fuiſſet, inſolitum fuiſſe Hieroſolymis & in Terra ſancta perſonas ejuſmodi Excommunicare. Ibi tamen tum Flagellationis tum Excommunicationis omnimodorum, pro libitu eorum qui rebus præerant, uſus erat. Et pro vario temporum, locorum, ac ſectarum etiam diſcrimine, nunc paritèr univerſis, tam illuſtrioribus quàm aliis, etiam Hieroſolymis infligebatur Excommunicatio. (quod ſatis eſt elicere ex inferiùs de Eſſenis dicendis) nunc illuſtrioribus potiùs ut dictum eſt flagellatio. Et Chriſtus ibi ad diſcipulos ſuos, *Tradent*[d] *vos in Synedria & in Conventibus* ſeu *Synagogis ſuis flagellabunt vos*. Atque de flagellationis ejuſmodi pœna obvia ſunt in fœdere Novo[e] alia. Et licet nec Chriſtum ipſum nec diſcipulorum quemquam ibi expreſſim Excommunicatum reperiamus, tamen expreſſiſſimum

[a] *Vide Baal Aruch in* חזק 2.

[b] *Tit. Talmud. Tora cap. 6.*

[c] *In Lexic. Chal. p. 2405.*

[d] *Mat. 10. 17.*

[e] *2 Cor. 6. 5. 11. 23. 24.*

mum habetur ibi teſtimonium de συνθήκῃ *conventione* ſeu *pacto* inter Judæos inito de quolibet Jeſum Chriſtum eſſe confitente Excommunicando. ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χρείστον ἀποσυνάγωγος γένηται, *Iam enim conſpiraverant* ſeu *convenerant* Judæi *ut ſi quis eum confiteretur Chriſtum, extra Synagogam fieret.* Inde cæci oculis reſtituti parentes, pactum hoc adeò timuiſſe liquet ut reſponſum de filii cæcitate dare detrectarent ne fortè pro Chriſtum agnoſcentibus ſic inde deprehenſi Excommunicarentur ipſi ut poſtmodum filius. Atque extra Synagogam facere heic idem ipſum eſt quod Excommunicare ſeu לברוֹל מן הקהל *ſeparare* ab *Eccleſia* ſeu *cœtu* juxta ſuperiùs dicta. Idem ipſum ibi dicitur ἐκβάλλειν ἔξω *ejicere foras.* De cæco illo, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω [b] *& ejecerunt eum foras*, & audivit Jeſus quod ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω *ejecerunt eum foras.* Et quicquid plerunque atque ut ſolitum hac de re ibi fuerit in uſu, pro libitu proculdubio eorum qui rebus præeſſent tam Flagellatio quàm Excommunicatio ibi adhibebatur, etiam in omnigenos, utcunque pro variis rationum contingentium ac temporum momentis alios hac potiùs alios illa pœnâ juxta jam dicta coerceri voluerint. Dominus ipſe poſt pactum illud de Excommunicando initum, ad diſcipulos[c], ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς *extra Synagogam facient* ſeu *ponent vos.* Nec benè vulgata ibi, *abſque Synagogis*, ſi de Synagogis quæ Proſeuchæ erant locus ſic capiatur, ſeu de Synagogarum illarum interdictione. Synagoga in compoſito illo pro ipſa Eccleſia ſeu Univerſitate & familiaris eorum convictûs cœtibus ſumenda, quâ de re etiam alibi plura. Etiam & poſt pactum illud ſeu decretum multi ἐκ τῶν ἀρχόντων [d] *ex principibus credide-*

[a] *Ioan.* 9. 22.

[b] *Ibi* 33 & 34.

[c] *Ioan.* 16. 2.

[d] *Ioan.* 12. 42.

runt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται *ne extra Synagogam fierent* ſeu ne de Synagoga ejicerentur. Alibi item ad diſcipulos Dominus[a] *Beati eritis cum vos oderint homines* καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι καὶ ἐκβάλωσι &c. *cum ſeparaverint vos atque exprobraverint & ejecerint nomen veſtrum tanquam malum propter filium hominis*, qui locus de Excommunicatione eorum pariter capiendus. Atque quod heic ἀφορίζειν eſt ſeu *ſeparare*, idem eſt quod extra Synagogam facere atque ἐκβάλλειν ἔξω ſeu *ejicere foras*. Hugo Grotius ad illud de Judæorum decreto, *Excluderetur à Synagogis & familiari convictu. Nempe per* נדוי *Niddui quod propriè vertitur* ἀφορισμὸς *Luc. 6.22. Nam* חרם *Cherem, Anathema, qui ſecundus eſt gradus, in Ieſu ſectatores decerni demùm cœpit poſt reſurrectionem.* Sic ille; quem & vide præ aliis ad loca reliqua citata, in quorum aliquot tam benè interpretes ſuperioris ſeculi Anglicani vocem **Excommunicat** ſubſtituêre quam malè in Hiſtoria illa Hierichuntina de qua ſuprà. Satis enim rectè pro *extra Synagogam facere* & pro *ejicere extra* apud Joannem, **to excommunicat** adhibebant. Si quis confiteretur eum Chriſtum, **he ſhould be excommunicat out of the Synagogue**, *Excommunicaretur è Synagoga*, & **leſt they ſhould bee excommunicat**, & **they ſhall excommunicat you**, & **Jeſus heard that they had excommunicat him**, ſcilicet cæcum illum. Neque ſanè cum ratione impugnarunt verſionem hanc (quam etiam amplexi ſunt Cambrobritanni heic meritò; licet *Excommunicationis* vox in Joſua, ut antè oſtenſum, illis meritò pariter diſplicuerit) Rhemenſes Angli aliíque Romanenſes; quaſi recepto Excommunicationis in Chriſtianiſmo juri officeret.

[a] Luc. 6. 22.

Nam

Nam ut ſuam habent Chriſtiani ſic item ſuam tunc habuere Judæi, eámque propriè ſatis eâdem voce denotandam, utcunque pro vario perſuaſionis morúmque receptorum etiam diſcrimine ſatis diverſam. Sed verò in editionibus aliquot Anglicanis vox illa alio charactere, quaſi in ſacro ſermone non eſſet, pingitur, in aliis etiam in oram libri ut varia lectio rejicitur. Atque recentiores apud nos ſub Jacobo Rege interpretes vocem illam prorſus expunxerunt & **be caſt out**, & **be put out of the Synagogue** atque ſimilia, ut in verſionibus recentioribus, uti etiam alii, ſubſtituentes, nec in veteri nec in Novo Teſtamento, juxta ſuperioris ævi verſionem, τὸ **excommunicat** omninò retinentes. Neque hactenus obſervavi in verſione aliqua nupera, præter Anglicanam vetuſtiorem & Cambrobritannicam, ipſum *Excommunicationis* verbum aliúdve juxta nunc vulgi ſenſum, tantundem denotans, in locis jam indicatis Teſtamenti Novi eſſe adhibitum. Atqui ut cauſa erat multiplex curnam in Veteri, juxta antè oſtenſa, expungeretur, ita ſanè cur heic in Novo, non ſatis video, cum planè vox illa rem reverà apud Judæos ſignificatam denotet. Nec verò ex autoritate publica ſolùm ſeu decreto populi Judaici aut eorum qui rerum ſummæ præeſſent, verumetiam ex privatorum ac ſingularium ſectarum conſenſu inter ſe Excommunicatio ſubinde exercebatur; cujus jus proculdubio nitebatur eo quod erat, etiam ſingulares homines tum ſe tum alios potuiſſe Excommunicare (ut antè memoratur) nec juriſdictionem forenſem aut præſidum ſemper huic rei fuiſſe neceſſariam. Atque ita ex conventione & mutua reverentia tam τῆς *Cherem* interdum effectus quam *Niddui* locum habebat inter privatos, utcunque ex jure ſtricto, ni fallor,

τὸ *Cherem*, ut à *Niddui* distinctum erat, propriè ad jurisdictionem publicam seu forensem non ad privatorum compromissa aliqua spectaret. Testimonia hac de re habentur tum in fœdere Novo tum apud Josephum. Πεποιηκότες τινες τῶν Ἰουδαίων συνωμοσίαν ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσιν τὸν Παῦλον *collegerunt se quidam ex Judæis* seu *conjurarunt & anathematizarunt se, dicentes neque manducaturos neque bibituros, donec occiderent Paulum.* Hi plusquam quadraginta erant. Atque ita heic Excommunicatio habetur comminatoria quæ ex Maledictione seu Imprecatione vindictæ divinæ ac Separatione futura solenni constabat juxta recentiorem & tunc antè receptam angustiorem seu citra, apud homines seu ex actu aliquo humano, destructionem anathematismi seu τῷ *Cherem*, secundùm quæ paulò antè diximus, significationem. Unde si quis eorum anathematis hujus vim violasset, pro Excommunicato saltem apud conjurationis hujusmodi socios habendus erat. Expressim etiam Grotius ibi de Cherem locum capit. Nam quòd inde aiunt, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, *anathemate anathematizavimus nos*, vertit ille בחרם התחרמנו *per* Cherem *nosmet devovimus*; juxta quod etiam Syrus ibi אתחרמו עליהון *anathemate* τῷ *Cherem*, *devoverunt se* & עלין דתרמא אתחרמן *Devotione* seu *anathematismo, Cherem dicto, devovimus nos.* Non malè ibi Galli *serement* & *voeu avec execration*, & benè Angli **bound themselves with a curse** quod ipsa est Excommunicatio Comminatoria in fidem seu pactum violantes, id est *execratione* seu *anathemate se obligarunt* quod si quis eorum violaret vindictæ divinæ relinquendus erat atque è suis juxta antè dicta removendus. Sed expressius multò est

a Alls 23. 12.

b comm. 14.

in

in Eſſenorum ſecta ſeu ſodalitio Judaico illo celeberrimo, hac de te teſtimonium. Apud illos mos erat ut in ſuos admitterentur ſoli qui vitæ puritate, religione, juriſque tum Divini tum Humani apicum obſervatione ſe conſpicuos ídque accuratiùs exhiberent, & ſodalitii rituum ac morum tandem ſe tenaciſſimos fore profiterentur, ſed interim non ſine juramentis ſeu execrationibus ab admittendis præſtitis (ὅρκους φρικώδεις *juramenta horrenda* nuncupat Joſephus) id eſt vindictæ divinæ imprecationibus ſolennibus unà cum Separationis comminatione, id eſt Excommunicatione comminatoria, ſi in præmiſſa committerent. Inde inquit ille[a] Τοὺς ἐπ' ἀξιοχρέοις ἁμαρτήμασι ἁλόντας ἐκβάλλουσι τῆς πάγματος. *qui deprehenſi fuerit peccatis gravioribus* (nec enim de peccatis omnimodis ſeu ſimplicitèr ut Ruffinus qui in *peccatis* vertit, loquitur Joſephus) *eos ex ordine ſuo* ſeu *congregatione ejiciunt*, quod ipſa erat apud Judæos, ut oſtenſum eſt, Excommunicatio. Pergit Joſephus; ὁ δ' ἐκκεκριμένος οἰκτίστῳ πολλάκις μόρῳ διαφθείρεται. Τοῖς γὰρ ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσι συνδεδεμένος οὐδὲ τροφῆς δύναται μεταλαμβάνειν. Ποιᾶς γὰρ καὶ λιμῷ τὸ σῶμα τηκόμενος διαφθείρεται· διὸ δὴ πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ἐσχάταις ἀναπνοαῖς ἀνέλαβον, ἱκανὴν ὀπτὴν τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν τὴν μέχρι θανάτου κάσιν ἡγούμενοι. Περὶ δὲ τὰς κρίσεις ἀκριβέστατοι καὶ δίκαιοι· καὶ δικάζουσι μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν ἑκατὸν συνελθόντες. Τὸ δὲ ὁρισθὲν ὑπ' αὐτῶν ἀκίνητον. Σέβας δὲ μέγιστον παρ' αὐτοῖς μετὰ τὸ θεὸν τὸ ὄνομα τοῦ νομοθέτου, καὶ βλασφημήσῃ τις εἰς τοῦτον, κολάζεσθαι θανάτῳ, id eſt, interprete Ruffino, *Et qui talitèr fuerit condemnatus miſerabili plerunque morte conſumitur. Illis quidem ſacramentis ac ritibus obligatus neque capere ab aliis oblatum cibum*

[a] *Hiſtoſeos lib. 2. cap. 12. Gr. 7. Lat.*

bum poteſt. Herbas verò pecudum more decerpens & fame exeſus per membra corrumpitur. Ob quod etiam plurimos plerunque miſerati extremum agentes ſpiritum receperunt, ſufficientem pro peccatis eorum quæ uſque ad mortem adduxerit pœnam fuiſſe cenſentes. In judiciis verò ſunt diligentiſſimi atque juſtiſſimi. Diſceptant autem (id eſt *dijudicant*) *non minùs quàm centum in unum coacti. Quod autem his decretum fuerit, immobile manet. Veneratio quoque apud eos poſt Deum magna legiſlatoris eſt, ita ut ſi quis eum blaſphemaverit morte damnetur.* Locum exſcribere integrum viſum eſt, ut Excommunicationis Eſſenorum & naturæ & circumſtantiæ commodiùs lectori inde dignoſcerentur. Eadem ferme verba, idem prorſus ſenſus de eis habetur apud Porphyrium [a] unde ſua de eis deſumſit Euſebius [b]. Porphyrius quidem heic οἱ ἐκβληθέντες κακῷ μόρῳ φθείρονται *Ejecti* ſeu *Excommunicati malo fato pereunt*, quod apud Joſephum ita temperatur ut πολλάκις tantum ſeu *ſæpè* id factum eſſe aut non ſimplicitèr aut ſemper aut plerunque, ut vertit Ruffinus. Idem habet cum Joſepho Porphyrius de cibo ab eis non capiendo, & herbarum eſu. Καὶ λιμῷ, inquit, τὸ σῶμα διαφθειρόμενοι ἀπόλλυνται. *Et ſic fame corpora eorum confecta pereunt.* Abraham item Zacuthius [c] de eis בטאם לשפוט ביניהם סנהדרין מאה אנשים ואשר ימצאו ביניהם אשמים ורשעים מגרשים אותם מביניהם ומי שיעבוד על מנהגם מאכלים אותם עשבים רעים עד יחדקדק גופו ימות בתעב ולפעמים כאשר רואים אותם קרובים אל המות מכפרים להם וכל אשר יכנס במנהג הזה אינו רשאי לאכול מידי זולתם ומעקרי מנהגם שאחר כבוד האל יתברך מחשבים אל משה רבינו עה"ש עד שאם ידבר אחד מהם דבור הקל נגד משה ענש יענש למיתה ואין לו כפרה *Quoties ad judicia inter ſe congregabantur, conveniebant Centumviri*

[a] *De Abſtimentia Animal. lib. 4.*

[b] *Præparat. Evangelic. lib. 9. cap. 3.*

[c] *Sepher* Iuchaſin *fol.* 139 b.

viri. Et qui inter eos rei ac improbi reperti ſunt, eos ejiciebant à cœtu ſeu *ſodalitio ſuo. Et qui ritus eorum* ſeu *mores receptos violarent, eos malis herbis cibabant donec attenuaretur corpus eorum & fame morerentur. Sed interdum quando videbant eos moribundos,* ſeu *morti vicinos, abſolvebant eos* ſeu *in gratiam recipiebant. Nefas autem erat ei qui ſectæ huic ſe addixerat, cibum ex aliorum manu capere,* quod ſatis etiam ex Joſepho & Philone liquet. *In capitibus verò rituum* ſeu *morum habebatur, poſt honorem Deo O. M. tribuendum, tribui debere etiam Moſi Magiſtro noſtro cui ſit pax, adeo ut ſi quis eorum verbum in Moſem contumelioſum protuliſſet, puniendus eſſet etiam morte, nec in gratiam omninò recipiendus.* Jam verò æquum eſt ut exiſtimemus tam apud Eſſenos quàm reliquos Judæorum uſum fuiſſe receptum Duplicis Excommunicationis Speciei antè oſtenſæ, ſeu τῦ *Shamatha* ſeu *Niddui* & *Cherem.* Hac autem Specie ſeu Anathemate graviori, graviora inter ſuos peccata puniri volebant, ídque ex ſententia Centumvirali. Neque enim apud ipſos paucioribus judicia omninò ulla forenſia exercere licuit, ut expreſſim Joſephus atque ex eo alii. Quæ verò jam dicta ſunt de Excommunicato ſic fame confecto indéque moribundo aut moriente ſatis ſunt ſimilia eis quæ ſuprà è Talmudicis memorantur tum de perſuaſione eorum qui vim ֶ *Cherem* ſingula membra Excommunicati penetrare dixerunt, uti & τὸ *Shamatha* quaſi שם מיתה *Shem mitha, ibi mortem eſſe,* dictum alludendo voluere. Sed opinor non alia heic Mors intelligenda quàm planè voluntaria atque ex inedia Spontanea, ſive Excommunicationem ſive judicia Centumvirorum ſpectes. Nimirùm ob horrendas illas vindictæ divinæ Imprecationes quibus adeò territi

ſunt qui ſectæ hujus fiebant participes, atque ex ſuperſtitioſiſſima inde morum rituúmque receptorum quibus paritèr obligabantur obſervatione promiſſa, ab aliis cibum capere contra mores ritúſque illos, quibus ita ſe implicuerat Excommunicatus, noluit ipſe. Illi, herbæ tantùm, quas præbebant ex ſectariis aliqui, comedendæ, unde neceſſe erat ut mors, tabes, macies (quæ in idem heic recidunt) citra reſtitutionem in gratiam ſeu abſolutionem ſequeretur. Id ſcilicet eſt quod habet Joſephus uti & Porphyrius, τοῖς γὰρ ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσι &c. *Illis quidem ſacramentis ac ritibus* (Ms. Ruffini vetus [a] *juramentis ac ritibus*) *obligatus capere ab aliis cibum oblatum non poteſt.* Obligatio nempè, ex promiſſo & Jurámentis atque morum rituúmque ſectæ obſervationis futuræ profeſſione orta, in cauſa erat, ut ab aliis capere juris tum Divini tum inter ſuos Humani obſervantiſſimus ritè nequiret adeóque nollet. Nec ὁ δύναται μεταλαμβάνειν *capere non poteſt* aliud heic indicat. Nam vindictam aut pœnam divinam illi ſic irrogatam eſſe ut planè etiam ſi voluiſſet capere non potuiſſet, haud puto cuiquam credibile videtur. Neque ſanè Mortis pœna in judicio illo Centumvirali pro alia, ſi quid video, accipienda quàm pro eodem ipſo mortis genere quod in voluntaria illa Excommunicationis appendice jam dicta habebatur. Scilicet ita reus, & ſententia centumvirali Ejectus ut antè dictum eſt, Mortis illius voluntariæ aut apparatûs in eam ex inedia prævii pœnam non tam ex imperio centumvirorum exequendam quàm ex ipſius conſcientiæ ac principiorum in vita inſtituenda receptorum ratione ultro ſubibat. Ex mutua nimirùm inter eos reverentia & fidei interpoſitæ non ſine juramentis cum appendicibus horrendis præſtitis religione, Bonorum

[a] *In Biblioth. Regiâ ad. D. Jacobi.*

norum inter ſe communionem, Abſtinentiam uſque ad ſummam inediam, ſeu mortem, Silentium inter ſe mirum, alia apud jam citatos quamplurima (de quibus conſulas etiam Nicolaum Serrarium, Joannem Druſium & Joſephum Scaligerum) quiſque obſervabat. Atque illud heic maximè; ut ab alia quam ſuorum alicujus manu cibum capere nollet damnatus, antequam in gratiam reciperetur. Atque inde ſenſus ille eliciendus proculdubiò vocum illarum, ὅρκοις καὶ ἔθεσι συνδεδεμένον quæ ſonant *Iuramentis & moribus* ſeu *ritibus* ſeu *conſuetudinibus obligatus* ſeu *& jurejurando moribúſque conſtrictus*, ut in Euſebii verſione latinè loquitur Porphyrius; aut, ut apud Bernardum Felicianum, optimum Porphyrii interpretem, *juramentis & conſuetudinibus obnoxius*. Nupera enim verſio *nam qui in ſtatutis de moribus vinciuntur &c.* frivola nimis eſt nec rem ſatis explicat, ſed interim ſatis quampluribus aliis in verſione illa ſimilis. In Trapezuntii autem Porphyrii apud Euſebium loci verſione habetur, juramentum ſolenne violantes *illicò expelli & omnes ferè cum ad aliam diætam & vitam veniunt mori*, quæ Græcis ſatis diſſona ſunt, in eo etiam manca quòd nihil in eis reſpondet verbis illis de Juramentorum & Rituum obligatione. Adeóque Excommunicationis heic Eſſenianæ actus ex compromiſſo inter ipſos & conſenſu privato qui ſic juramentis moribúſque receptis firmabatur, nixus eſt atque inde ſolùm obedientia, inde etiam id quod Juriſdictionem & Imperium heic imitabatur, uti aliis in locis ac ſeculis vidimus Philoſophorum (quales hi apud Judæos) Sectas ac Sodalitia ſimili modo ſponte cocuntia, uti & paſſim hodiéque non pauca, ſtrictiùs inter ſe obſervare quæ ſolummodo conſenſu ſuo privato pactíſque citra autoritatem publicam ſeu ſummarum

poteſtatum aut eorum qui regimini præſunt initis ſubnituntur. At ſi fortè in Civitatibus ullis (nam in compluribus vixere, teſtibus tum Philone[a] tum Joſepho) aut indultu ſummarum poteſtatum gauderent aut permiſſu publico (quâ de re teſtimonia ſatis expreſſa non habemus) tunc ibi etiam ſingulare heic judiciorum centumviralium exercitium adeóque ipſius Anathematis, quale oſtenſum eſt, ſententia eorum ſolennis nec Juriſdictione nec imperio legitimæ carebat. Etenim abſque ejuſmodi indultu aut permiſſu revera Juriſdictio cum Imperio legitima nullibi exercetur. Nec quiſquam puto Joſephum loqui vult de ordinaria poteſtate vitæ ac necis, ubi Centumviros memorat, quaſi liberum eis fuiſſet aut receptum, pœnam mortis inter ſe pro libitu invitis irrogare, niſi etiam indultus aut permiſſus ejuſmodi acceſſiſſet. Et Judæorum planè & Romanorum leges ac jus publicum (quod etiam ipſos ſuperſtitioſiùs paſſim obſervaſſe ſcimus ex eo quòd principibus obſequentiſſimos ſe exhiberent) ſic nimium violaſſent. Nec ſanè Judæis, adeóque nec hiſce tunc temporis Capitalia judicia permiſſa eſſe ulla, plerunque admittitur. Et ſi mores eorum ritè capio, etiam à ſuorum nece alitèr atque dictum eſt, in judiciis, licet Capitalia eis permiſſa fuiſſent, abſtinendum volebant. In Syria & Palæſtina ævo in illo circa quatuor eorum millia fuere, ut Philo. Atque, ut ille in Apologia pro Judæis apud Euſebium[b], οὐκ ἰδιώται μόνον ἀλλὰ καὶ μεγάλοι βασιλεῖς ἀγάμενοι τὸν ἀνδρεῖαν τὴν πάτριον καὶ τὸ σέμνον αὐτῶν ἀποδοχαῖς καὶ τιμαῖς ἔτι μᾶλλον σεμνοποιῶσι *non privati modò ſed maximi quoque reges id hominum genus vehementer admirati ſunt & ad reverendam inſtituti dignitatem tum eos excipiendo tum honorando ampliùs evexerunt.* Forſan igitur eis reſpublica

[a] *Lib. Quod omnis probus liber.*

[b] *Lib. 9. de Præparat. Evangelic. cap. 11.*

publica ſeu regimen ſingulare à principibus alicubi indultum ſeu publicè permiſſum eſt. Ubicunque autem id non fieret, manifeſtum eſt, nec quid manifeſtius eſſe poteſt, in leges de vi publica & privata eos commiſiſſe earúmque fuiſſe pœnis obnoxios ſi invitos ex ſententia aliqua, forenſem utcunque imitante, ſive ad pœnam mortis ſive ad inediam alitérve coegiſſent. Et ſanè de eis expreſſim loquitur apud Euſebium Philo quaſi ſolùm in vita moribúſque ſic inſtituendis ἑκόσιοι planè invicem *Spontanei*, διὰ ζῆλον ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἴμερον *ob virtutis amorem ſingularem & humanitatis ſtudium* conveniſſent, adeóque juriſdictionis ex pacto & compromiſſo, in quantum permittebant aut non adverſabantur principes quorum in ditione vivebant, imitati fuiſſent, nec eam imperio legitimo in invitos exercuiſſent. Ex ſingulari cujuſque conſcientia, ab obligatione ita juramentis contractæ neutiquam recedentis, pendebat illa etiam uſque ad mortem per inediam ultroneam obedientia. Et mirum tandem non eſt, apud ſectam adeò ſingularem, etiam in moribus ac appendicibus Excommunicationis, ſingulares, atque ab aliorum diverſas fuiſſe formulas, in idem tamen aut tantundem (ut aliis in rebus fieri ſolet) ſatis recidentes. Et proculdubiò Temporum, Sectarum, Locorum varietas in cauſa erat, ut aliter atque aliter ſæpius ſe haberent Excommunicationis Formulæ, Appendices & Effectus aliqui, licet generatim ſeu velut ex communi jure ita ſe haberent ut eſt ſuperiùs è Talmudicis oſtenſum. Ejuſdem Uſûs in ſequentibus, ſed item vetuſtioribus, ſeculis habentur manifeſta itidem in Judaicis rebus veſtigia jam dictis undiquaque conſona. Nimirùm ſeculis Chriſtianiſmi primitivis, pro vario

Principum ſive indultu ſive permiſſu, ipſorúmque inter ſe compromiſſo extra Synagogam ſuos ejiciebant in Diſperſionibus ſuis Judæi & Anathematiſmis ſeu Maledictionibus cum Separatione aut legitima aut in morem, ídque per obedientiam ex mutua reverentia ortam præſtitámque, recepta conjunctis coercebant. Athanaſius[a] de Judæo Berytienſi cujus in ædibus reperta eſt D. N. Chriſti imago, ait ἀπουνάγωγον ἔπλασαν *extra Synagogam facientes expulerunt* ſeu *ejecerunt*, quod ibi generatim de ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις *ſummis Sacerdotibus & Presbyteris* Judæorum Berytienſibus dictum. Verſio Latina vetus[b] habet, *irruerunt in eum multíſque contumeliis ac variis cruciatibus affectum extra Synagogam ſemivivum projecerunt*. Nimirùm Excommunicationi aliæ, pro eorum qui rebus præeſſent libitu ſimul ac jure vario, adjectæ ſubinde ſunt pœnæ, utì & ſolennis libræ mulcta quoties quis à Conſiſtorio Excommunicaretur ob contumeliam Presbytero ſeu Sapientis diſcipulo, id eſt Juriſconſulto ſimul ac Theologo, apud eos illatam; quâ de re Maimonides[c], aliíque. Poſtmodum item ſub Juſtiniano de Archiphorecitarum, Presbyterorum & Magiſtrorum inter Judæos Excommunicationum, nomine Anathematiſmorum & Perinoiarum, Uſu, teſtimonia occurrunt expreſſa. In Authenticis[d] ſcilicet ejus ubi licentia Ebræis, ſcripturam ſuam Græcè vel alia lingua publicè legendi indulgetur adjectum eſt, ὡδὶ ἄδειαν ἔξουσι οἱ παρ' αὐτοῖς Ἀρχιφερεκίται ἢ Πρεσβύτεροι τύχον ἢ Διδάσκαλοι μεγαληγορεύμενοι Περινοίαις τισὶν ἢ Ἀναθεματισμοῖς τοῦτο κωλύειν, ubi verſio vetuſtior. *Neque licentiam habebunt hi qui ab eis majores omnibus Archipherecita aut Presbyteri forſan vel Magiſtri appellantur Perinœis aliquibus aut Anathematiſmis hac prohibere*; pœnis & corporis & facultatum

[a] *Tom 2 pag. 628. Edit. Pariſ. 1628. & in Synod. Nicæn. 2. act. 4 in Tom. Concil. 3. part. 3. Sect. 1. pag. 549. Edit. 1618.*

[b] *Tom. Eod. pag. 634.*

[c] *Tit.* Talmud. Tora *cap. 6.*

[d] *Conſtit. 146.*

tum adjectis. Adnotavit de interprete Ludovicus Charondas, ad τὸ *Perinæis, retinuit verbum Græcum, i. animadverſionibus, cenſuris.* Haloander autem, *Neque qui Archipherecitæ aut Seniores interim aut etiam Magiſtri appellantur licentiam habebunt, ut vafris quibuſdam commentis aut Anathematiſmis id prohibeant.* Certè περινοίαις ibi ſignificari animadverſiones ac cenſuras ſeu pœnas qualeſcunque tunc Judæis inter ſe ex permiſſu Cæſareo in uſu, mihi ſatis eſt perſuaſum. Sed quomodo ex Græco ſermone, ſi inde ſignificatio ejuſmodi petatur, illud denotet, mihi compertum non eſt. Intelligentia ſingularis, plena mentis comprehenſio, adeóque etiam, in pejorem partem, vafrum commentum, ſeu, ut in Gloſſario veteri, tam cogitatio quàm ſuperbia atque ut apud Heſychium μηχανὴ & τέχνη περίνοια quidem ſignificantur. Sed verò undenam, pro cenſura aliqua aut animadverſione, propriè ſumenda fuerit hæc vox, nondum didici. Inde ſanè ſuſpicio me olim invaſit, etiam originem vocabuli eſſe Ebraicam ſeu Rabbinicam. Nam quemadmodum in *Archipericitarum* ſeu *Archipheritarum* nomine heic habetur Rabbiniſmi ſeu Ebraicæ locutionis pars dimidia dum *--pherecitæ* ex eo quod eſt פרק *Pherek* formatur quod τῷ ἀρχι- è Græco deſumto ſic conjungitur (non aliter atque τὸ ארתי ἀρχὴ atque ἀρχὶ pro *principe* tum ſimplicitèr tum in compoſitione & conſtructione apud Rabbinos adhibetur, nec ſolùm in vocabulis merè Græcis, velut in *Archiſtrategus, Architector, Archileſtes*, aliis quæ in linguam ſuam & characteres à Græcis mutuò accipiunt, verumetiam in ſemigræcis ut in [a] ארכי הדיינים *Archi hadiinim* pro *principe Judicum* quem & [b] ארכי יודקי *Archiudcem*, ſecunda voce è Latinis ſumta, nuncupant, quemadmodum etiam *Archi-*

[a] Bereſith Rabba *paraſh.* 50. *fol.* 56. *col.* 1.

[b] Baal Aruch *in* יודקי.

Archigubernus[a] Latinis veteribus, *Archidux* recentioribus, ut voces planè hibrides aliæ ejuſmodi, uſurpantur) atque ut, in *Anathematiſmi* heic uſu, propriæ Rabbinorum, quâ Helleniſtæ fuerint, locutionis veſtigium planè comparet, ita ſanè id quod περινοίαις heic ſcribitur & cautè ſatis ab interprete vetere inter Latina ſua retinetur, forſan depravatum eſt ex Judæorum ipſorum פרעיות[b] *perineios* (nam ita ſonare potuit pro varia פ Ajin pronuntiatione) quod *vindictas* ſeu *ultiones* id eſt pœnas ſeu cenſuras forenſes aliáſque ſignificans in περινοίαις ποι Græcè ſe exprimenti, id eſt in tam vocem quàm ſonum Græcum, facilè ſic mutari potuit. Conjectura eſt ſeu dubium cujus nomine non contendo. Sed viderint doctiores. Fateor in eadem Conſtitutione paulò ante haberi εὕρεσιν *commentum* ſeu *inventum* pro eo quod eſt traditionum Talmudicarum inter ſuos Rabbinorum obtruſio. Fortè etiam heic περίνοια tantundem ut planè Græcum & ſatis εὑρέσει ſynonymum interpretatur. Unde etiam *commentis quibuſdam* vertunt viri doctiſſimi. Sed obviæ ſunt conjecturæ aliorum noſtrâ heic non probabiliores. Archipherecitarum autem voce, Primates eorum in Synagogis atque lectionibus publicis ſive ſacræ ipſius ſcripturæ ſive corporis Talmudici, plerunque viris magnis[c] intelliguntur. פרקים ſcilicet *Pherekim*, unde ſecunda ſoni pars habetur, Capita ejuſmodi denotant ſeu ſectiones, quâ de re conſulas quos in paginæ ora citamus. Alii autem Archiphericitam non aliud eſſe volunt quàm ריש פרקיה in illo de Mar Zutra ſub finem *Seder olam Zota. Mar Zutra Aichmalotarcha profectus eſt in terram Iſraelis* ועיילוה בריש פירקיה *& evectus eſt in dignitatem Capitis* ſeu *Principis*, ut vertebat primò Genebrardus, *Concionatorum*, poſteà vere *archi-*

[a] *Iavolenus L. Seius 26. tit. ad S. C. Trebellianum.*

[b] *Deut. 32. 42. Iudic. 5. 2.*

[c] *Hugo Grotius in Sparſione Florum pag. 339. Io. Gerard. Voſſius de Vitiis Sermonis lib. 1. cap. 16. pag. 66. Nic. Serrarius in Rabbino Priore cap. 17. Dionyſ. Gothofred. ad Nov. 146.*

didaſcalum

didaſcalum, ubi mavult Samuel Petitus [a] planè *Archiſynagogum* intelligi, adeóque Archiſynagogos in illo Juſtiniani. Et ſanè *Archiſynagogi* nunc proſeucharum præſides, nunc Synedriorum ſeu præfecturarum juridicarum, ſignificant. Et Mar Zutra Juſtiniani ſeculo ſatis eſt coævus. Certè Primates, Hieri, Patres Synagogarum, Archiſynagogi, Majores, Patriarchæ, qui & nunc Illuſtrium nunc Spectabilium adjectione honeſtantur, Presbyteri, Apoſtoli Judæorum etiam & Synedria eorum, tum in Palæſtina, tum alibi, occurrunt in titulis *de Judæis* &c. utriuſque Codicis atque in ipſorum Commentariis. Etiam inde ſanè atque ex obſervatione accuratiori eorum per varia ſecula & loca tam in alienis quàm ſuis terris ſtatûs aliter atque aliter ſe habentis, haud difficile fuerit decernere qualiſnam eſset & quouſque ſe extenderit aut extendi potuerit olim Excommunicationis Judaicæ vis ſive legitima jure publico ſubnixa ſive ea quæ legitimam ex mutuo inter ipſos pacto ſeu reverentia mutua naſceretur. Nec enim dubitandum eſt, quin quoties & quouſque ſui eſſent aut permitterentur eſſe juris poſt Captivitatem Babylonicam in qua Uſûs hujus publici reverà habetur origo, in cauſis, quarum cognitionem liberè haberent, ſive ad Sacra pertinentibus ſive ad Profana, pro libitu pœnam hanc aut adhiberent aut omitterent. Legitur verbi gratiâ, ex Strabone apud Joſephum [b], per Ægyptum & Cyrenem aliáſque regiones, nec paucas eas, etiam diu ante Templi ſecundi excidium, συντάγματα fuiſſe ſeu *Sodalitia* aut *Univerſitates* Judæorum χεώμενα τοῖς πατρίοις νόμοις *mentes patriis legibus*. Et de Ægyptienſibus, maximè Alexandrinis, Judæis, καὶ διῳκηται ὁ κὴ, inquit Strabo ἐθνάρχης αὐτῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος κὴ διαιτᾷ κρίσεις,

[a] *Variarum Lect. lib. 2. cap. 10.*

[b] *Lib. 14. 12.*

καὶ συμβολαίων ὑπομελεῖται καὶ πραγμάτων ὡσὰν πολιτείας ἄρχων ἀυτοτελὴς, *ordinatur* seu *constituitur Ethnarcha eorum* seu *Magistratus* aut *Princeps proprius qui gentis suæ res administret & controversias ex jure dirimat & contractus atque imperata inter eas curet non aliter atque liberæ* seu *sui juris reipublicæ princeps*. Neque ibi solùm sed & alibi seculis illis priscis ex amicitia ac indultu principum, tam alienis in terris quàm suis, principatu ejusmodi ac imperio juxta mores ritúsque suos gaudebant, quod satis scimus tum ex Josephi aliis ibi * in hanc rem, etiam è tabulis gentium aliquot publicis, memoratis, tum ex eis quæ de ראשי ישיבות *Capitibus* seu *Principibus Conessuum* ac סנהדריות *Synedriorum* & ראשי כלות *principibus communitatis* & גלות *Captivitatis* & præsidibus Surianis, Pombodithanis, Neherdianis, id genus aliis, tum in corpore Talmudico tum apud Benjaminum Tudelensem in Itinerario, Abrahamum Zacuthium[a], Salomonem Ben Wirga[b], alibi occurrunt. Et consulas virum doctissimum Constantinum l'Empereur ad Benjaminum[c]. Jam verò, cum in notissimis causis illis viginti quatuor Excommunicationis Judaicæ, primariæ fuerint ex contumelia[d] aut contumacia in Præsides, Presbyteros, Synedria seu præfecturas juridicas earúmque ministros, veluti cum quis in jus circa sive Sacra sive Profana vocatus se neutiquam ritè sisteret, ministrum forensem contumelia afficeret, aut sententiæ forensi parere recusaret, nemo inde non videt, pro amplitudine jurisdictionis aut imperii eis sic indulti aut permissi, id est pro causarum, quarum cognitio erat eis legitima, numero, paritèr amplam fuisse Excommunicationis, quæ ita Judiciis forensibus apud eos inserviret, exercendæ potestatem eámque adeò legitimam

* *Et vide eum lib. 19. cap. 4. & initium capitis inf. à octavi.*

[a] *Sepher* Juchasin *fol. 120 &c.*

[b] *In Shebat Iehuda fol. 36 b. unde hæc de re nonnulla I. Buxtorfius ad finem Thes. Gram. pag. 341.*

[c] *In Præfat. & in Notis pag. 192 &c.*

[d] *Videsis lib. 4. de Iure Nat. & Gent. cap. 8.*

mam ut etiam ſine pacis alienis in terris ſeu imperio ſub alieno publicæ violatione, pro eorum arbitrio, etiam uſque ad perſonalem Separationem & Coercitionem inde, juxta ſuperiùs dicta, ſequentem, omninò adhiberi poſſet. Temperatâ autem ſeu deminutâ ejuſmodi Juriſdictionis, Imperii ac Cognitionis amplitudine, pro vario locorum, ſive in terra ſancta ſive alibi, ac ſeculorum diſcrimine, ut temperaretur itidem & deminueretur Excommunicandi ejuſmodi eorum poteſtas, neceſſum erat. Neque planè ultra ejuſmodi Temperamenta & Deminutiones, aut extra harum Cancellos exerceri quibat legitimè aut citra pacis publicæ violationem aut ſine vi publica aut privata, in eos ſcilicet qui non ſponte obſecundarent; quos tuebantur, quantum ad Separationem ſeu perſonalis ſtatus mutationem aliquam, leges locorum publicæ quibus refragari Judæi ſic variatim coerciti nequibant. Etenim qui ex ſententia Excommunicationis Separatum ſeu Ejectum in cauſa, cujus cognitio legitima Judæorum foro moribúſve non permitteretur, pulſaſſet aut invitum inde coercere ſub Cæſaribus auſus fuiſſet, in legem Juliam de vi ſive publica ſive privata commiſiſſet, adeóque aut aquæ & ignis interdictione[a] ſeu deportatione puniendus, aut tertiâ bonorum parte fuiſſet multandus. Et certè quoties & in quantum Forenſis ſeu Conſiſtoriana ſeu præſidum apud eos Excommunicandi poteſtas variatim coercebatur, toties nec minùs ipſum Effectum Excommunicationis ſingularium perſonarum per *Shamatha* (qua de ſuprâ) ejúſque uſum ſatis coerceri palam eſt. Nam nec credibile videtur ſingulares perſonas poteſtatem ſibi arrogare voluiſſe aut tutò potuiſſe, qualis præſidibus ſuis ſeu Conſiſtoriis publicis eſſet negata; maximè etiam cum Excommunicationem mererentur

[a] L. 10. D. *ad leg. Iul. de vi public. & l. 1. tit. de vi privata.*

tur ipſe qui alium immeritò in *Shamatha* poneret. Nec ejuſmodi Excommunicatio in invitum, Effectum per Separationem perſonalem habere quibat, quoties deeſſet, in foro ſeu apud præſides, Gravioris Excommunicationis ſeu τῆ *Cherem* pœnæ in invitum ejuſmodi, juxta antè dicta, cum Effectu pronuntiandæ poteſtas. Expreſſiſſimum ejuſce rei eſt in jam allatis è Juſtiniano exemplum. Anathematiſmos eorum tunc uti & antè in uſu fuiſſe palam eſt; ſed ita ſolùm in uſu, inde liquet, ut pro indultu Principum ſub quibus degerent adhiberi poſſent neque aliter atque Conſtitutiones Principales permitterent. Antè ſcilicet (dum hanc ſolùm intuemur) cohibere Anathematiſmis potuere eos qui vetus inſtrumentum Græcè in Synagogis legerent. Hoc verò jam prohibitum. Et perquam ſingularis eſt hujuſce rei explicatio è Conſtitutione illa Arcadii & Honorii[a] quæ licet ad annum Chriſti 398 attineat, adeóque ad ſecula Excidio Urbis Templique ſecundi ita recentiora, nihilominùs eouſque Judaici ex avitis & vetuſtiſſimis moribus uſûs circa hanc rem recepti ſpecimen eſt egregium, ut inde ſanè tam de vetuſtioribus & Babylonicæ Captivitatis temporibus, quàm de recentioribus dijudicacare non fuerit difficile. Verba ſunt; *Judæi Romano & communi Jure*[b] *viventes, de*[c] *his cauſis quæ non tam ad ſuperſtitionem eorum quàm ad Forum & leges ac jura pertinent, adeant ſolenni jure*[d] *Judicia omnéſque Romanis legibus inferant & excipiant actiones. Poſtremò ſub legibus noſtris ſint. Sanè ſi qui per compromiſſum, ad ſimilitudinem arbitrorum apud Judæos*[e] *vel Patriarchas, ex conſenſu partium, in civili duntaxat negotio putaverint litigandum, ſortiri eorum judicium jure publico non vetentur, eorum etiam ſententias Provinciarum Judices exequantur tanquam ex ſenten-*

[a] *Theodoſ. lib. 2. tit. 1. l. 10.*

[b] *Ms.* More.

[c] *Ms.* in

[d] *Ms.* More.

[e] *Ms.* Iudices.

ſententia Cognitoris arbitri fuerint attributi. Ubi Ms. *tanquam ex ſententia Cognitoris arbitrio fuerint attributæ.* Senſus erat, Judæos per Imperium Romanum, quantum ad religionem & ritus ſuos inter ſe ſervandos, apud religionis ſuæ Majores agere potuiſſe *ita ut inter ſe* (ut expreſſim vetus in Codicem Theodoſianum ibi Gloſſa) *quæ ſunt Hebræis legibus ſtatuta cuſtodiant.* Quantum autem ad alia negotia ſeu quæ ad religionem eorum ritúſve ſacros non attinerent, ut alii Imperio Romano ſubditi, agere & coerceri, id eſt juxta leges tantùm Cæſareas, inde debuere; excepto quod ſi Compromiſſarios ſibi in negotiis civilibus tantùm, non criminalibus, judices ex ſuis facerent (juxta morem ſcilicet Triumvirorum ad דיני ממונות *cauſas pecuniarias* ſeu *civiles* terminandas ex jure Talmudico conſtituendorum) eorum ſententia perinde valeret ac ſi à Provinciarum judicibus, id eſt Cæſareis, lata fuiſſet. Certè & in Commentariis[b] eorum legitur קומפרומיסין *Compromiſſi* ſeu *Compromiſſarii* & קומפרומיסאית *Compromiſſaoth*[c] pro ipſis compromiſſis ejuſmodi. Atque ut heic indultus eſt à Cæſaribus judiciorum ſingularium hujuſmodi inter Judæos uſus liber, ita ſubinde, ut ſub centum antè annos (ſeu Chriſti 293) à Diocletiano & Maximiano[d] eis denegata videtur. Suadet Auguſtorum horum edicti titulus, qui eſt *iidem A A. Judææ*; ubi judicum privato conſenſu conſtitutorum, quibus antè nulla ex jure publico juriſdictio, autoritas pro nihilo habetur. Et ad Præſidem Judææ miſſum eſſe adeóque Judaicum, circa Compromiſſarios quos diximus, morem reſpexiſſe edictum illud dubitari puto nequit. Sed interim qualiſcunque eſſet Judæis circa cauſas inter ſe ſive Profanas ſive Sacras in ſeculis vetuſtioribus atque ante Ho-

[a] *Tit.* Sanhedriu *cap.* 1.

[b] *Rabbi Jochanan in Gemar. Hieroſolymit. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 82. *col.* 1. *hal.* 3.

[c] Valora Rabba *paraſti* 6.

[d] *L.* 2. *C. de Iuris dict. omnium Iudicum.*

norium & Arcadium variatim ſive denegata ſive permiſſa ſive ampliata pro variis Principum placitis juriſdictio, ſatis quidem conſtat ex Auguſtorum horum Conſtitutione hac, juriſdictionem illam ita jam per imperium Romanum temperatum fuiſſe ut Præſides, Primates, Archiſynagogi ac Synedria eorum de Cauſis nullis præter eas tantùm quæ ad Superſtitionem eorum ſeu Religionem Judaicam attinuerint, id eſt merè Sacras ſeu quæ ex errore Theologico aut cultûs divini vitio (utì in exemplo illo Judæorum Berytienſium antè ex Athanaſio, ſeu Conſtantini ſeculo, allato) naſceretur, legitimè cognoſcere quirent, adeóque nec è ſuis quenquam nomine reatûs alicujus ex legibus Cæſareis puniendi, veluti Furti, homicidii, adulterii, raptûs, id genus reliquorum in jus vocare, nedum nomine ejuſmodi Excommunicare. Nam fruſtrà à foro ſeu Conſiſtorio aut Præſide aliquo Excommunicatus fuiſſet quis ob cauſam cujus ad Conſiſtorium, forum ſeu præſidem eundem cognitio neutiquam omninò (ut heic nullæ præter merè Sacras) attinuiſſet. Et neceſſe eſt ut, juriſdictione ſeu cognitione legitima ſic denegatâ ſeu temperatâ, denegaretur ſeu temperaretur pariter & ſimili modo ipſa Excommunicandi poteſtas forenſis quæ adeò ipſius cognitionis pars eſſet ſeu eidem, more Judaico, inſerviret. Atque obſervandum, ut Judæorum cognitiones ab Auguſtis jam dictis anno illo 398. ſeu Honorio Aug. 4. & Eutychiano Conſulibus, intra cancellos cauſarum merè ſibi ſacrarum reſtrictæ ſunt, ita etiam ab eiſdem anno proximo ſeu 399, Manlio Theodoro & Eutropio Conſulibus, tantundem de Epiſcoporum Chriſtianorum cognitionibus expreſſim decretum eſſe, quâ de re in ſequentibus mox plura. Recipitur quidem Conſtitutio illa Honoriana de Judæorum Juriſdictione in Codicem

[a] *Cod. Theodoſ. lib. 16. tit. 11.*

[b] *Tit. de Judæ. l. 8.*

dicem Juſtiniani [b]; ſed non ſine ſingulari ſenſûs mutatione. Nam ibi in omnimodis cauſis *quæ tam ad ſuperſtitionem eorum* (ita vox negativa rejicitur, quæ in Codice Theodoſiano cauſarum tantùm Sacrarum cognitionem eis permiſſam innuebat) *quàm ad forum & leges ac jura pertinent, Jure communi Romano* eis agendum excipiendúmque eſt, licet Arcadii & Honorii nominibus Conſtitutio ipſa, quaſi etiam ipſi ſic edixiſſent, ibi inſeratur. Nec aliter interpretes legem illam capiunt. Atque ita in Baſilica [a] ſine cauſarum diſtinctione illa recepta eſt. Sed fides heic codici planè habenda eſt Theodoſiano, qui ante Juſtinianum tam per Orientem quàm Occidentem obtinuit utì & poſt eum per ſecula multa in Occidente. Atque per annos ſaltem 130 aut circiter, Conſtitutionis Honorianæ ſenſus erat qualem è codice Theodoſiano exhibuimus, ac ita paſſim receptus, quo ritè, juxta antè oſtenſa, cum illa Juſtiniani, ut ſpecimine perquam egregio, intellecto, ſatis etiam intelligitur qualiſnam tum in ſeculis anterioribus etiam & ſtante Templo ſecundo, tum in ſequentibus apud Judæos, in terris ſive ſuis ſive alienis, legitimus Excommunicationis, ſeu quæ effectu legitimo non careret, Uſus ſive haberetur ſive potuerit haberi. Nec prætermittendum, ad utrunque pariter ſexum Excommunicationis pœnam ritè attinuiſſe, ut expreſſim Talmudici [b]. Quod ad Judaicæ Excommunicationis *ABSOLVTIONEM* quam הפרשה nuncupant, attinet, de qua proximè juxta inſtitutum eſt dicendum; ejuſdem jura erant aut Communia aut Singularia, quemadmodum etiam pro vario Conſiſtoriorum, Sodalitiorum, Præſidum, Cauſarum ac Juriſdictionis diſcrimine, Excommunicationis itidem jura fuiſſe ex antè oſtenſis liquet. Atque uſque ad Abſolutionem ſeu ſolennem reſti-

[a] *Eclog. Baſilic. l. 2. tit. de Judæis.*

[b] *Maimonid tit. Talmud Tora cap. 6. §. 14.*

reſtitutionem ſtatûs perſonalis in integrum, pro Excommunicato habebatur quilibet ſententiâ ejuſdem percuſſus, juxta antè dicta. Sed quidem de Abſolutione hac, mentio expreſsa nullibi quantum video in ſacra ſcriptura occurrit, quæ tamen Excommunicationis veſtigia, ut oſtenſum eſt, clariſſima exhibet. Formula ejuſdem, utì & Excommunicationis antè memorata, breviuſcula erat. Præſenti שרוי לך ומחול לך *Abſolutio tibi eſt & res remittitur.* Abſenti פלוני שרוי לו ומחול לו *Abſolvitur N. & res ei remittitur*, aut verba alia tantundem ſonantia. Abſolutionis autem Jus ſuas habuit, ut Jura alia, Regulas, Temperamenta ſua atque Exceptiones quas breviter exhibemus. Primò, quicunque, ſive unus ſeu ut perſona ſingularis, ſive plures, iíque ſive in hominum vulgo ſeu conſuetudine familiari ſive in Synedrio ſeu præfectura Juridica, alium quenquam alterutrâ ſententiæ ſpecie (non per Inſomnium nec honoris Diſcipuli ſapientis læſi nòmine) Excommunicaſſent, iidem ipſi ritè [a] abſolvere eum potuere ſeu in priſtinum reſtituere ſtatum inter ſuos perſonalem quod non ritè fiebat עד שיחזור בתשובה מרבר שנירוהו שבילו *uſque dum pœnitentia ductus in bonam rediret mentem circa cauſam cujus nomine Excommunicatus fuiſſet*, id eſt, in fugiendis & vitandis profiteretur ex animo, præteriti ſe pœnitere nec in poſterum ſimilitèr peccaturum; in præſtandis, rem ipſam præſtaret, ínque poſterum præſtiturum ſe promitteret. Et Pœnitentia talis atque Profeſſio prævia erat Abſolutioni cuilibet. Atque huc ſpectat illud Talmudicorum כל מי שמנדה בידו להיתר *qui Excommunicat ei licet abſolvere.* Secundò, eodem ipſo temporis momento ſatis legitimum erat, in cauſis civilibus, non in peccatis gravioribus, & Excommunica-

re

[a] *Gemar. Bab. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 16. & 17. *Maimonides tit.* Talmud Tora *cap.* 6. & 7. *Moſ. Mikotzi Præcept Neg.* 208. Arba Turim, *tit. Iore Dea cap.* 334. *&c.*

re & Abſolvere, accedente qualis dicta eſt Pœnitentia & Profeſſione. Unde & illud R. Samuelis [a] טוט אסר וטוט שרי *flatus cornu ligat & flatus cornu ſolvit*; eodem ſcilicet flatu utrunque fieri potuit. Nam quemadmodum antè adnotatur, ut buccinarum ſeu cornuum uſus erat in Excommunicatione ita etiam in Abſolutione. Et Maimonides בכדין ומתרין ברגע אחד כשיחזור המנודה למוטב *Excommunicant & Abſolvunt eodem temporis momento quoties ſic ad bonam mentem redit Excommunicatus*, qui ſi contumax perſiſteret, Abſolutio deneganda, utì etiam in peccatis gravioribus, uſque ad diem triceſimum. Sed verò, Abſolutionis, Pœnitentiæ ac Profeſſionis jam dictæ ratio ejuſmodi erat proculdubiò ſemper habenda, ut ſi innocentem ſe eis qui Abſolutionis actui præeſſent, id eſt non omninò facinoris, cujus nomine Excommunicatus eſſet, reum exhiberet, abſolvendus eſſet. Nam & tunc Excommunicandus erat qui immerentem ſic Excommunicaſſet. Tertiò, מי שנידוהו בפניו אין מתרין לו אלא בפניו נידוהו שלא בפניו מתרין לו בפניו ושלא בפניו *Qui præſens Excommunicatus fuiſſet, oportuit ut is etiam abſolveretur Præſens, ſed qui Abſens, tam Abſens quàm Præſens potuit abſolvi.* Quartò, Excommunicatus ſive à perſona ſingulari (ſed non à ſeipſo) ſive à Synedrio aut præfectura juridica aliqua (ubi cauſa non eſſet ob contumeliam in חלמיד חכם *Diſcipulum Sapientis* ſeu Juris ac Theologiæ ſtudioſum illatam) abſolvi potuit tum à Triumviris in hanc rem ab eo, judicum vice, ſelectis quibus de Pœnitentia & Profeſſione qualem diximus ſatis conſtaret, tum ab aliquo alio judice unico qui publicè Triumvirorum poteſtatem (ut in cauſis civilibus, id eſt non criminalibus) ſæpiùs ſuſtineret cui itidem tantundem conſtaret, idque in utra-

[a] *Gemarâ citata.*

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Moed Katon *cap.* 3 *fol.* 17 a.

que Excommunicationis ſpecie. Maimonides, בבמה סתרין הנדוי או החרם בשלשה אפילו הדיוטות ויחיד מומחה מתיר הנדוי או החרם לבדו *Qualis eſt numerus eorum qui abſolvere poſſunt Niddui aut Cherem? Tres-viri, etiam privati ſeu è vulgo. Etiam & unicus publicè judiciis conſtitutus tam hanc quàm illam Excommunicationis ſpeciem ritè abſolvit ſolus.* Quintò, מי שאינו תלמיד חכם אינו יכול להתיר לעצמו *Qui non erat diſcipulus ſapientis ſeu eminentior in Theologia ac Iuriſprudentia ſtudiis, non potuit abſolvere ſeipſum* (à ſeipſo Excommunicatum) ſed oportuit, ſaltem juxta aliquorum ſententiam, ut Denarius hominum numerus loco Triumvirorum accederet, ut in Abſolutione Excommunicationis per Inſomnium, de qua ſtatim. Sed ratio heic non habita aliorum quàm è vulgo, quæ res ſe aliter habuit in ſomniante. Sextò, Sapientis Diſcipulum ſeu publicè legis ſtudioſum, utì & Rabbinum quemque ſeu Doctorem, ſe Excommunicantem (ſine juramento quo ſe ita manſurum obligaſſet דרך שבועה ſeu *per viam juramenti* ut vocant) etiam ſe abſolvere potuiſſe aiunt; etiam & diſcipulum vicem Magiſtri ſui hac in re, quoties ad Magiſtrum ſingulare aliquod munus abſolvendi attineret, ſupplere, quod tunc maximè obtinuit cum Juriſconſultus ejuſmodi לבבודו *honoris ſui contumeliâ læſi cauſâ* ולא לשם שמים *& non in nomine domini* ſeu ob præcepti alicujus violationem quemquam Excommunicâſſet. Atque id genus Excommunicatio erat quam Partiariam ſuprà[a] diximus. Neque ibi dicta de Excommunicatione alia quàm quæ honoris læſi cauſâ ſic fiebat, ſumenda. Eam autem rariùs cautiúſque adhibendam monent, nec niſi publicè in Magiſtrum aut Diſcipulum hujuſmodi contumelia fieret. Septimò, qui honoris cauſâ ſic læſi nomine ſive

[a] *Pag.* 112.

ab

ab ipso quem offenderat sive à Synedrio aliquo Excommunicatus est, absolvendus non omninò erat, nisi etiam illum quem sic læserat pœnitentiâ sibi reconciliasset, id est non illo invito. Neque ibi Triumvirorum aut Synedriorum aliorum jus ordinarium. Illo tamen mortuo, Triumviris aliisque quibus jus Absolvendi competeret, ut Synedrii principi etiam & judici publicè constituto unico, reum absolvere licuit. Octavò, נידוי על תנאי אפילו על פי עצמו צריך הפרה *Excommunicationi conditionali etiamsi item lata ab aliquo in seipsum, absolutio erat necessaria.* Nonò, Excommunicatus, non per Insomnium, ab ignoto, à Principe Synedrii, ex jure communi, absolvendus erat. Decimò, per Insomnium Excommunicato (de quo antè[a] fit mentio) sive ab ignoto sive à noto, jus erat Absolutionis perquam singulare. Neque enim à Synedrio aliquo aut Præfectura juridica aut Principe aut Triumviris (quà tales erant) extra temperamentum statim ostensum, is absolvi potuit. Sed singularis heic Decemvirorum usus, nec quorumlibet sed eorum qui in legis ac doctrinæ Talmudicæ studio præcellerent si commodè haberi potuissent. Gemara Babylonia[b] נדוהו בחלום וגו' צריך עשרה בני אדם להתיר לו *si quis per insomnium positus sit in Niddui, &c. oportet is absolvatur à Decemviris*, quorum qualitas ibi designatur. Atque inde à Maimonide[c] sic explicatur res integra מי שנידוהו בחלום אפילו יודע מי שנידוהו צריך עשרה בני אדם ששונין הלכות להתירו מנדוי ואם לא מצא שורה אחריהם עד פרסה לא מצא מתירין שיושבים לקרות בתורה לא מצא מתירין לו אפילו עשרה שאינן יודעין לקרות לא מצא במקומו עשרה מתירין לו אפילו ג *Quando per insomnium quis Excommunicatur, etiamsi notus ei esset qui Excommunicare visus esset, oportet ut Decemviri aliqui Talmudicæ doctrinæ periti e-*

[a] *Pag.* 110.

[b] *Ad tit.* Nidarim *ca.* 1. *fol.* 8 2.

[c] *Tit.* Talmud Tora *cap.* 7. *ubi vide* Ceseph Misna *de lectione varia.*

um Abſolvant, quos ſi non facilè repererit, laborandum eſt ei ut reperiat Decemviros ejuſmodi, per ſpatium aut *circuitum* Paraſhæ, *id eſt* 4000 *paſſus, quos ſi nec ſic repererit, abſolvi poterit à totidem in Pentateucho legendi peritis, quos ſi nec repererit Abſolvi poterit à quibuſvis aliis Decem etiamſi legendi fuerint ignari; At demùm ſi ita nec Decem potuerit nanciſci, legitimè à Triumviris*, juxta antè dicta, *abſolvitur*. Nimirùm ob Inſomnii quod à Deo miſſum eſſe ſeu Ὀνόπεμπτον aut credebant aut ſuſpicabantur, atque ob divinæ Majeſtatis reverentiam Abſolutionem heic ordinariam admitti noluere, nec, ſi fieri potuiſſet, juxta jam oſtenſa, ſine cœtu Decemvirali quem numerum hominum cenſebant præ aliis minoribus, pro eo cui שכינה *Majeſtas divina adeſſet*, adeóque pro eo qui maximè par erat Abſolutioni ejus, quem per nuntium ſic, ut præfertur juxta eorum ſententiam, Excommunicaſſet ipſa eadem Majeſtas. Hic autem numerus ſi commodè haberi nequiret, recurrebatur ad jus Triumvirorum ordinarium. Ad hunc modum obtinuit apud eos dogma; è quo, ut in Gemara Babylonia traditur, hoc (ut antè promiſimus) non prætereundum, de nomine *Niddui* & *Shamatha*. Nimirùm ex ſententia ibi perquàm manifeſta idem ipſum utrunque ſignificare, nec duas Excommunicationis ſpecies facere. Incipit enim hanc in rem Gemara ab jam dictis de Decemviris, quibus apertè idem quod *Niddui* eſt ſolùm innui vides. Et de *Cherem* ſolo, quod forenſe erat, res ipſa per inſomnium cum ratione ulla capi nequit, cum etiam de ſingulari aliqua perſona ſive nota ſive ignota per inſomnium Excommunicante, ut palàm eſt, agatur. Jam verò eâdem Gemaræ periochâ quaſi non omninò dubitatum fuiſſet quin *Shamatha* & *Niddui* idem ipſum regulariter &

juxta

juxta receptam ſatis ſententiam ſignificaſſent, poſtquam de *Niddui* ſic dictum eſt, ſequitur ex ore Rabini ad Rab Aſhi, ידע מאן שמתיה מהו דלישרויה ליה *cognoſcit is qui eum in Shamatha poſuit* (id eſt שליח השמים *nuncius à Numine miſſus*) *quomodo ſit abſolvendus*; cui reſpondet Rab Aſhi לשמתיה שויוה שליח למשרי ליה לא שויוה שליח *Qui miſſus eſt* (per Inſomnium, ſeu Excommunicare, ut nuntius Dei, viſus eſt) *poteſtatem habuit Excommunicandi eum per* Shamatha, *non item ille* (ſed decemviri tantùm quales diximus, aliíve) *abſolvendi*. Atque in aliis ibi expreſſim, præter gloſſas & interpretamenta Talmudica ibi alibique, vocibus iiſdem ſignificatio tribuitur eadem ipſiſſima. Quinetiam ut Excommunicationis per Inſomnium ratio apud eos ſic habita eſt, ita etiam, ſed non tam unanimi conſenſu, Votorum per Inſomnium, quâ de re videſis Gemaram citatam & Gloſſam adjectam. Atque inde forſan eſt (fas ſit ſuſpicari) quod Piſcator apud Theocritum[a] Ægyptius (& Ægyptios, mores Judaicos imbibiſſe eíſque adſuetiores fuiſſe nemo neſcit; etiam & pro Judæis Ægyptios veteres ſubinde ſumunt viri docti[b]) ex eo quòd per Inſomnium viſus ſibi eſt aureum piſcem hamo cepiſſe, ideóque ita ditatum, Votum etiam in ſomnis nuncupaſſe ſeu juraſſe ſe nunquam mari ampliùs uſurum, voto hujuſmodi adeò ſe obligatum exiſtimaret ut piſcatui operam dein dare timeret, unde inquit

[a] *Idyll.* 22.

[b] *Vide Alberic. Gentil. de Nuptiis lib.* 4 *cap.* 9. *de l.* 8. *C. tit de Inceſtis, & ibi Cujacium.*

——ὅρκον γὰρ ἐγὼ τὸν ἐπώμοσα ταρβῶ,

Juramentum quod ſic juravi timeo, qualis etiam Judæis timor diſciplinam jam dictam amplexantibus. Sed hoſpes quocum piſcator ibi loquitur, eum meritò ludens, nec piſcem aureum ait alicubi eſſe adeóque nec votum ſeu juramentum ejuſmodi inde natum ſupra nihilum habendum, etiam & ἴσως ψεύδεσι ὄφελς

eſse monet, *viſiones ejuſmodi mendaciis* ſeu *fallaciis* eſse æquales, nec meliores; quod planè Abſolutionis vicem conſulenti præſtitiſse videtur. Undecimò, ſingulare Eſsenorum (utì & Sodalitiorum fortè aliorum) jus aut morem hac in re fuiſse videtur. Nam licet Eſsenorum pauciores quàm Centum non judicarent (quod de τῷ *Cherem* juxta ſuperiùs notata ſumimus) attamen ejuſmodi erat apud eos, ni fallor, manſuetudo, humanitas & miſericordia ut nemini non liceret, qui inter eos Excommunicatum meritò abſolvendum cenſeret, eum abſolvere. Scilicet Joſephus[a] ubi de communione & ritibus eorum accuratiùs agit, τῶν μὲν ἔν ἄλλων, inquit, ὐκ ἔστιν ὅτι μὴ τῶν ὀθνειοτάτων προστάξαντων ἐνεργοῦσι. Δύο δ' ταῦτα παρ' αὐτοῖς αὐτεξούσια. Ἐπικουρία τε καὶ ἔλεος. Βοηθεῖν γὰρ τοῖς ἀξίοις ὁπόταν δέωνται, καὶ κατ' αὐτὸς ἀφίεται καὶ τροφὰς ἀποδιδόμενοις ὁρέγειν *quamvis aliarum rerum nihil ſine præcepto faciunt Curatorum* (ſeu eorum qui à ſodalitio ipſis præficerentur) *tamen in his duobus, hoc eſt Juvando & Miſerendo ſui juris ſunt. Nam & ſubvenire dignis cum opus eſt, ſuo arbitrio cuique licet & indigentibus alimenta porrigere.* Ni conjectura me fallat, hinc colligere eſt cuique apud eos poteſtatem fuiſſe Abſolvendi. Nam quæ heic memorantur, ut actus ſingularium ſemper liberi, ſatis innuere videntur Excommunicatum inter eos quemlibet à quolibet potuiſse Abſolvi. Juvare enim & Miſereri idem erat quod Abſolvere. Et ſi quis indignum abſolviſset, etiam ipſe Excommunicatione puniendus erat. Sed viderint heic acutiores. At verò de peccante in Moſis ſeu Legiſlatoris honorem loquitur Zacuthius quaſi nulla illius fuiſset Abſolutio. Quod inde manâſse puto quoniam Joſephus (unde ille ſua habuit) morti addicendum peccatorem ejuſmodi dixerat.

[a] *Haloſcos lib. 2. cap. 12. Gr. 7. Lat.*

xerat. Sed mortem illam haud aliam fuiſse exiſtimandum videtur, ut monuimus, quàm ea quæ per ſententiam Excommunicationis & ſummam erga eam, ut antè dictum eſt, inter eos reverentiam, indéque cibi abſtinentiam ſeu inediam, eveniret aut evenire poſſet unde ritè liberandus per Abſolutionem ab eorum quolibet erat quilibet inter eos Excommunicatus. Summa eſt, tum Abſolutionis tum Excommunicationis Judaicæ pro varioSeculorum, Locorum, Perſuaſionum diſcrimine jura aliter atque aliter ſe habuiſſe. Subtilitates alias habent de Abſolutione Magiſtri. Præcipuas autem & maximè advertendas ſic dedimus. Atque ex illis de rei natura apud eos ſatis eſt dijudicandum. Cum autem tam vindictæ ob peccatum divinæ, ex Imprecatione Excommunicationi ſemper aut expreſſim aut tacitè præviâ, expectatio eſſet, quàm in convictu familiari Separatio ſeu priſtinæ libertatis quædam, juxta antè oſtenſa, deminutio, nondum intelligere potui quin quotannis, ſtante Templo ſecundo (ſub quo in uſu erat) per ſolennem in *die Expiationum*, quem יום הכיפורים nuncupant & ſacræ literæ diei decimo Tiſri [a] aſſignant, peccatorum pœnitentiam univerſorum quicquid vindictam divinam hinc reſpiceret planè dilueretur, adeóque inde, quantum ad eam ſeorſim rem, Abſolutio haberetur, excepto tantùm eo qui nomen [b] Dei profanaverat. Etenim per hirci apopompæi ritum tradunt, peccatores ejuſmodi alios tunc univerſos purgatos eſſe, reſpectu Numinis, ab omnimoda labe peccati ſive Gravioris ſive Levioris præteriti [c], unde & effectum qualemcunque vindictæ divinæ, ex Imprecatione per Excommunicationem priſtina expectatæ, evanuiſſe etiam puto creditum eſſe. Neque enim Sacris illius diei aliorúmve aut ſacrorum aliorum

[a] *Lev.* 16. 29.

[b] *Ea de re vide lib.* 2. *de Iure Nat. & Gen. cap.* 10. *&* 11.

[c] *Maimonides tit.* Theſuba *cap.* 1.

liorum beneficio interdicebatur Excommunicato, quà talis erat, utcunque ſic in convictu familiari ſeparatus eſſet. Sacra enim Judæorum quantum ad hanc rem dupliciter conſideranda. Alia fuere quæ ſtante Templo ibi peragenda. Alia quæ extra Templum ſive in Terra ſancta ſive alibi, ut in Proſeuchis, Synagogis, alitérve, pro vario ſeculorum, locorum, perſonarum more. Quæ in Templo peragenda, alia Imperativa[a] fuere atque ſtatis temporibus neceſſariò ſervanda, ut præter ea quæ fuere Paſchatis, Pentecoſtes, ſeu Primitiarum, Scenopegiarum, Expiationum, alia non pauca, tum publica tum hominum privatorum, in Pentateucho obvia. Alia Spontanea erant ibi, quorum dies ab offerentibus aut peragentibus pro arbitrio ſeligendi. In Proſeuchis autem & Synagogis Spontanea dici poſſunt cuncta, quæ in Precibus, Hymnis, Lectionibus ſacris, Concionibus conſiſtebant. Jam verò neque ab his neque ab illis eo nomine omninò arceri Excommunicatum (quatenus ſolùm Excommunicatus eſt) comperio, ſed libertatis priſtinæ uſum, quo ſicut oſtendimus, interdictus eſt, convictum familiarem ſeu vulgarem ſuorum ſocietatem duntaxat reſpexiſſe. De Synagogæ heic notione in ἀποσυνάγωγον ſeu *extra Synagogam* fieri, antè alibíque ſatis monuimus. Nimirùm vocem illam non Proſeucham ſeu ad ſacra peragenda conventum aliquem ſingularem aut localem illic denotare, ſed propriè קהל ſeu *populi* Iſraelitici *Univerſitatem* cujus reſpectu ſic ab ea ſeparatus erat ſeu diviſus. Et quicquid in Proſeuchis illis ſeu Synagogis ſingularibus, in Sacrorum obſervationem præſtitutis, obtinuerit, par eſt ut interim credamus talia ibi eſſe permiſſa ex ratione Sacrorum (quorum Synagogæ illæ capaces) qualia in Templo ipſo cujus hac in re proculdubiò

[a] *Numer.* 28. & 29.

culdubiò Synagogæ illæ, quà potuerint & res ipſa tulerit, imitatrices fuere. Quod verò ad Templi ipſius Sacra quæ diximus, attinet, expreſſiora habemus teſtimonia tum de eis qui Imperativis intereſſe obligabantur tum de eis qui Spontanea pro arbitrio adhibebant, etiam tam de Non obligatis, quam de Arcendis; unde facile eſt elicere, ſolo Excommunicati nomine, apud Ebræos veteres, neminem Sacris ullis Publicis (nam de eis ſolùm heic loquimur; atque hoc nomine complector publicè peragenda omnia) interdictum eſſe. Diſcrimen quidem erat multiplex. Exempla ſunt varia. Unum & alterum memorabimus. Paſchatis præceptum & ſtatum tempus eſt notiſſimum. Obligabatur quiſque illud quotannis obſervare והוא לא טמא ולא בדרך רחוקה *qui non* [a] *eſſet immundus* (immunditie aliqua corporali illarum ad quas Excommunicationis cauſæ ne relationem quidem habuere ullam) *aut itinere longinquo impeditus*; ídque ſi בזדון *ſponte* violatio fuerit, ſub pœna *Cerith* ſeu *Exciſionis*, quâ de capite ſuperiori. Excommunicatus, eo nomine, heic non excuſabatur, nedum arcebatur. Adeóque aut per ſe aut per alium, ut procuratorem, Sacrorum feſti illius pro more, particeps eſſe cum cæteris debebat. Nec quidem Peccata, quà peccata, ſive quæ in ſingularibus Excommunicationis Cauſis continerentur, ſive alia utcunque atrociſsima, in Cauſa ſatis fuêre ut quiſquam Paſchali, ab alio quopiam, ut indignus interdiceretur communione; quod manifeſtum ex Judæ Iſcariotæ exemplo qui tametſi κλέπτης ſeu *fur* palam [b] apud homines, etiam inter Diſcipulos ipſos, agnoſceretur, & ſceleſtiſſimum fuiſſe eum Chriſtus, id eſt proditionem ſui machinantem, certò (ut omnia) ſciret, etiam & Diabolum eum eſſe (ſed tacito quidem nomine) ante celebrationem

[a] *Maimonid. in.* Korban Peſach *cap. 1. Numer. 9. 13. & Miſna tit.* Peſachim.

[b] *Ioann. 12. 6.*

tionem apertè aſſereret[a], nihilominus à Diſcipulis ipſóque Chriſto[b] in communionem illam ſanctiſſimam, utpote qui legitimè ejuſdem, ſicut alii, particeps haberetur, admiſſus eſt. Et nemo puto de ejuſmodi admiſſionis aut participationis jure dubitabit. Imò Diſcipuli feſtum celebraturi, licet ex eis quæ expreſsìm à Domino acceperant, eſſe inter ipſos unum qui diaboli nomen mereretur, certò ſcirent, attamen inde non omninò ſolliciti erant ut patefieret ipſis quiſnam is eſſet, quod proculdubio feciſſent ſi hominem ejuſmodi à communione Paſchali jure aliquo arcendum exiſtimaſſent. Quinetiam ex illo quod adjicitur in lege ſacra[c] de illuſtriori illa feſtorum triga, Azymorum, Primitiarum & Scenopegiarum, *Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram domino Deo tuo*, generatim ſcribunt, quemlibet marem regulariter fuiſſe חייב בראייה *obligatum ad comparendum* in feſtorum illorum quolibet, quæ comparitio ejuſmodi erat נראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של רגל *ut perſonam ſuam* ſeu *faciem quiſque exhiberet in Atrio templi die primo feſti*, ac ſecum afferret quæ, juxta ſermonem ſacrum & Magiſtrorum placita, offerenda. At verò exceptiones heic habent. Ut fœminæ in præcepto planè non continentur, ita nec volunt hermaphroditum aut genitalibus obſtructum quem טומטום nuncupant contineri. Servos item pari heic cum fœminis conditione cenſent. Ideóque ipſa Miſna[d], tum de his tum de aliis excipiendis וכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ואנדרוגינוס ונשים ועבדים שאינן משוחררים וטומטום והרולה והקטן ומי שאינו יכול לעלות ברגליו *Omnes ad apparitionem obligantur exceptis Surdis, Fatuis, Minorennibus, genitalibus obſtructis, hermaphroditis, fœminis, ſervis qui nondum manumiſſi,*

[a] *Ibid. 6. 70. & 71.*

[b] *Matth. 26. 23. &c.*

[c] *Exod. 17. 23*

[d] *Tit. Chagiga cap. 1. in Talm. Babylon.*

Clau-

Claudis, Cæcis, Ægrotis, senio confectis, & qui se non possunt ad pedibus incedendum erigere. In Gemara & Magistris adjiciuntur alii. Maimonides [a] inde, נשים ועבדים פטורין מן הראייה וכל האנשים חייבין בראיה חוץ מחרש ואלם ושוטה וקטן וסומא וחגר ושבא ועדל וכן הזקן והחולה והדרך והטענת מאד שאינן יכולין לעלות על רגליהם כל אלו האחד עשר פטורין ושאר כל האנשים חייבין בראיה *Fœminæ & servi immunes sunt ab apparitione. Sed viri universi ad eam servandam obligantur, excepto Surdo & Muto, & Fatuo, & Minorenni, & Cæco, & Claudo, & Immundo, & Incircumciso, & senio confecto, & Ægroto, & Valetudinario, & qui in pedes se erigere nequit. Omnes hi undecim immunes sunt,* seu *in præcepto non continentur. Reliqui Virorum Universi* (quorum in numero hermaphroditos et genitalibus obstructos, ob sexus incertum, non recensent) *ad comparendum obligantur.* Inter eos qui etiam obligati ad comparendum, Excommunicati planè manent. Adeóque sacrorum participes cum reliquis, etiam ex officio non prætermittendo, fuere. Lex insuper est sacra, de Anno Remissionis seu septimo ejúsque tabernaculorum solennitate -*convenientibus* [b] *cunctis ex Israel ut appareant in conspectu domini &c. tam viris quàm mulieribus, parvulis & Advenis qui sunt intra portas tuas, ut audientes discant &c.* Aliud heic apparitionis genus, de quo docent [c] כל הפטורין מן הראיה פטור מעצרת הקהל חוץ מנשים וטף והעבד *Universi illi qui ab apparitionis* (antè memoratæ) *jure immunes sunt, immunes etiam sunt ab hujus præcepti, de populi Universitate, obligatione, exceptis tantùm Fœminis, Parvulis & Incircumcisis*; quod de Incircumcisis, si qui fortè essent, ex ipso Israelitarum aut proselytorum Justitiæ genere, nec aliis, intelligo. Sed nihil heic de Excommunicato. Tantundem

[a] *Eod. tit. cap. 2.*

[b] *Deut. 31. 11.*

[c] *Maimonid. tit.* Chagiga *cap. 3.*

dem dici poteſt de Sanctitatis[a] Urbis, Montis Templi, Atriorum, diſcrimine, quod in hoc maximè cernebatur, quòd in Urbe ſedes habere compluribus fas erat, quibus nefas pedem in Monte Templi ponere, etiam Montem Templi aſcendere fas itidem eis quibus חיל seu *Antemurale* vetitum, huic admiſſis aliquot, in Atria tamen ingredi nefas. Nec Atriorum idem circa hæc jus. At verò nec in his, nec in aliis id genus diſtinctionibus (quarum quidem circa Sacra eorumque appendices, meſsis eſt uberrima apud Talmudicos in titulis cuique ſatis obviis qui Cultum ſacrum ſpectant) repertum mihi eſt unquam Excommunicationis nomine quemquam aut Arceri aut Excuſari. Adeóque pœna illa in ſe Sacrorum publicorum uſûs interdictionem non omninò continuit, unde nec Sacrorum ejuſmodi Convivalium aut Epularium; tametſi accederet communis cibi & potus interdictio illa, qua minuebatur in convictu familiari, non in Templo alibíve, ubi ſacra id genus convivalia, Libertas priſtina. Nec quid in adverſum hactenus legi. Expreſsim autem locus ille tituli Talmudici *Middoth*[b] docet Excommunicatis paritèr atque aliis Templi ingreſſum, tametſi non eodem undiquaque modo, licitum. Scilicet alii מנשין דרך ימין ומקיפין ויוצאים דרך שמאל *intrabant via dextra & inde circumeuntes via exibant ſiniſtra.* At verò Lugentes & Excommunicati via ſiniſtra intrabant & ſic circumeuntes exibant via dextra, quâ de re vide doctiſsimum virum ad citatum titulum, Conſtantinum l'Empereur. Hinc, ſi ita introeunti dixerat quis מה לך מקיף לשמאל *cur nam in ſiniſtram te vertis*, atque is reſpondiſſet, שאני מנודה *quoniam ego Excommunicatus ſum* ſeu *in* Niddui *poſitus*, ex ſententia Rabbi Meir reſpondendum erat השוכן בבית הזה יתן בלבך ויקרבך *Is qui a-*

[a] *Idem tit.* Bith habechira *ca.* 7.

[b] *Cap.* 2. *ſect.* 2. *& videſis* Buxtorf. *Lexic. Chaldaic. col.* 1306.

dem

dem hanc inhabitat ſoletur te ſeu *cordi tuo indet quod eſt neceſſarium, & recipiant te.* Sed Rabbi Joſe ad eum עשיתן כאילו עברו עליו את הדין אלא השוכן בבית הזה יתן בלבך וחשמע לדברי חבירך דיקרבון *De eis loqueris ac ſi tranſgreſſi fuerint ſuper eum jus,* ſeu *non legitimè Excommunicaſſent. Reſpondendum autem, Qui hanc ædem inhabitat indet cordi tuo ut auſcultes verbis ſociorum tuorum & recipiant te.* Et utinam doctiſſimus interpres ibi non vertiſſet שאני מנודה *quia ego contaminatus rejicior,* quaſi de Immundo aliquo, cui ingreſſus in templum negatus, verba fierent. Nam planiſſimè non aliud ſonant quàm *quia ego Excommunicatus,* utì & Magiſtri ibi ſumunt. Et Obadias Bartenorius ibi הלכה כר׳ יוסי *Halacha* ſeu *recepta ſententia heic eſt juxta R. Joſe.* Memoratur item porta Lugentium in Pirke R. Eliæzer ubi legitur הכנס בשער האבלים ולא היה שפמו מכוסה אז היו יודעים שהיה מנודה *ſi quis ingreſſus fuerit per portam lugentium non obvelato myſtace* ſeu *labro ſuperiori* (nam obvelare ſolebant lugentes[a]) *inde cognoſcebant eum eſſe Excommunicatum* & verbis illis antè è Talmude allatis ad eum utebantur. Idem habet inde R. Jehuda Ben Celetz[b]. Atque tum apud eum tum in Pirke R. Eliæzer habetur, Salomonem in Templo feciſſe portam hanc Lugentibus & למנודים *Excommunicatis* propriam, quaſi etiam Salomonis ævo hujus pœnæ uſus inoleviſſet. Sed hoc ut de Salomonis tempore dictum pro hyperbola aut commento Judaico ſumendum opinor. Utcunque autem, ſufficiunt hæc ad rem quam tractamus probandam. Afferunt quidam viri magni illud de immundis[c] Paſchati non admiſſis ſub Ezechia quaſi inde Excommunicatis Sacrorum Uſus denegandus. Sed illud planiſſimè adeò non ad Excommunicationis apud eos ritum attinet ut nihil minùs. Spectat enim

[a] *Targum Onkelos Levitic.* 13. 45. *&c.*

[b] *In* Sepher Muſar. *cap.* 9. *pag.* 95 2. *unde & Druſius ad Ioann.* 9. 22.

[c] 2 *Paralip.* 30. 17.

historia illa ad immunditiem illam legalem quæ corporalis erat cujus nomine Templo sacríſque complures arcendi. Sed ut nemo Excommunicabatur (eo ſenſu qui Judæis in uſu) ob immunditiem ejuſmodi aliquam, ita nemo velut immundus cenſitus eſt quia Excommunicatus. Summa eſt, non ſolùm Sacrorum Publicorum pariter fuiſſe Excommunicatum cum aliis capacem, id eſt à Templo non omninò, nedum à Proſeuchis ſeu Synagogis publicis eo nomine ſic arcendum ut Sacrorum beneficio illic careret, verùm etiam ad Imperativa ſervanda non minùs aliis obligatum. Atque perperam heic nimis viri aliquot docti celebréſque aſſerunt *Judæis in obſervatione fuiſſent cum quis immane aliquod perpetraſſet ſcelus, non à Templo tantùm ſed à Synagogis dimoveretur*; ſecundùm quod etiam ἀποσυνάγωγον apud Joannem interpretantur. Seorſim quidem nec cum vulgo reliquo apud Templum Sacrificabant nonnulli, quibus nempe ſingulares & ſanctiores habebantur aliquot ritus, ut Eſſeni[b], qui δι' αὐτὸ εἰρχόμενοι τῶ κοινῶ ἁγνείας μείζονος, ἐφ' ἑαυτῶν τὰς θυσίας ὁσιότητι ἰδίᾳ excluſi à communi fano ſeorſim ſacrificant, ut Gelenius, ſed Ruffinus *& meritò ſe à communi congregatione diſcernunt remotiùs ſacrificia facientes.* At verò nec eorum aliquis aut alius quiſquam, quòd Excommunicatus eſſet, ſacris ibi, quaſi inde eorum legitimè capax non fuiſſet, arcebatur ullis. Et quod alibi diximus Tertullianum[a] de Excommunicatis in Chriſtianiſmo primitivo verbis utentes, per *Cherem* apud Judæis devotum *à communicatione orationis & conventus & omnis ſancti commercii relegatum eſſe*, id ita capiendum, quantum ad Judaiſmi mores, ut non ad Sacra ſpectet Publica ut cunque à ſciolis aliquot, in ſcriptis ſuis de Jurisdictione ſibi circa ſacra, ex Jure Divino, aſſerendâ, Angli-

[a] *Baronius Tom. 1. an. 57. § 12. Henric. Spondanus in Cœmeteriis Sacris lib. 4. part. 1. cap. 2. § 6. Anaſtaſius Germonius de Sacrorum Immunitatibus lib. 3. ca. 14. Sigonius, aln. Et Videſis Bezam de Excom. & Presbyterio, Scriptores ad Ioann. 9. 22. alios ſatis obvios.*

[b] *Ioſeph. lib. 18. cap. 2.*

[c] *Lib. 4. de Iure Nat. cap. 9. pag. 522.*

[d] *Apologetic. cap. 39.*

Anglicanis, aliorſum trahatur) ſed Privata tantùm & graviorem convictûs familiaris privationem diráſque graviores juxta ſuprà locóque citato allata. In eundem enim ſenſum Magiſtri [a] dum aiunt אין מתעסקין עמו ואין נושאין ונותנין עמו ואין מתעסקין עמו *non commercium cum eo nec negotium aliquod habent*, quod tamen ritè ad diſtantiâm toties memoratam habebatur cum eo qui Priori Specie ſeu Gradu id eſt *Niddui* puniebatur. Sic igitur ſtatuendum; ex ſententia *Cherem* ſimplici poſt diem ſexageſimum in contumacem lata, non omninò minùs, ex qualitate ſui capacem Sacrorum Publicorum uſûs fuiſſe ſic Excommunicatum quàm antè, utcunque ignominiâ inter ſuos majori laboraret & priſtinâ familiaris convictûs libertate magis jam careret. Nam præter horrendas illas imprecationes in eum toties iteratas; nec docere ei licuit ut Magiſtro, nec diſcere ab alio, ut Diſcipulo, nec condueere nec conduci aliúdve commercium cum aliis ut dictum eſt habere; quæ tamen non magis eum quàm Excommunicatum per *Niddui* à Sacris Publicis arcebant ſed ad communem inter ſuos vitæ rationem duntaxat attinebant. Cuſtodia autem illa in tuguriolo cui interdum ob contumaciam etiam mancipabatur non magis in cauſa erat ut ſacrorum ejuſmodi capax eſſe defineret quàm Carcer ſimplex, cujus nomine nemo noxium ei traditum Sacrorum uſûs haud legitimè capacem eſſe puto dixerit. Et reverà *Cherem* ejuſdem erat, licet intenſioris, naturæ, cum *Niddui* ſeu *Shamatha*, unde & generali nomine apud Ebræorum doctiſſimos tam hæc quàm illa Excommunicatio ſic pariter appellari ſolet, licet, ob gradum, juxta jam dicta, intenſiorem, ſpeciei nomen illa etiam induerit. Sed non magis Sacrorum, ex ſui natura, Publicorum interdictionem Spectabat quàm *Niddui* aut *Shamatha*, quod puto etiam tam de

Eſſe-

[a] *Maimonid. tit.* Talmud. Tora *cap.* 7.

Eſſenorum quàm de aliorum Excommunicatis intelligendum. Et traditio illa in cuſtodiam ſeu tugurio-lum ubi ſeorſim aleretur (quod pro arbitrio fori aut fiebat aut prætermittebatur) ſicut Mulcta aliáve præter Excommunicationem iteratam pœna atque ut diverſa acceſsit potiùs quàm ut ipſius pars Excommunicationis. Atque ex jam dictis demùm liquet, nec ad Sacra publica, nec ad Sacerdotum (quorum in hiſce ratio ſingularis nulla erat) juriſdictionem pœnam quam hactenus tractavimus Judaicam Excommunicationis magis attinuiſse quàm aliam qualemcunque ſive Pecuniariam ſive Capitalem ſive Corporalem. Etiam tam à Singularibus ſeu Privatis quomodocunque convenientibus, atque à Singulari quopiam irrogari ſolitam (juxta antè dicta) quàm à cœtu Conſiſtoriano (qui, jure ordinario, erat aut Triumvirale forum aut Vigintitriumvirale aut Septuagintauniuſvirale, juxta oſtendenda libro proximo, atque extraordinario jure aliter atque aliter ſe ſæpiùs habebat) ídque tam in Cauſis Sacris quàm Profanis ab eiſdem præſidibus ac judicibus iiſdémque Conſiſtoriis quæ pariter utriſque, pro poteſtatis amplitudinis diſcrimine, præerant. Neque enim aliud apud illos unquam Conſiſtorium ſeu forum ad Sacra attinens, aliud ad Profana, ut aut falſi aut fallentes non admittunt ſolùm ſed & adſeverantiùs obtrudunt viri aliquot doctiſsimi, aliis [a] interim ſummo cum judicio pariſque doctrina, meritò refragantibus. Atque ea de re etiam plura libro proximo. Et maximè heic id tandem advertendum, qualiſcunque fuerit hujus pœnæ apud Judæos origo, ex Jure aliquo divino Præceptivo non omninò ſed Traditione ſeu Invento tantùm Humano in eorum politia pependiſſe. Neque velut Excommunicatum aut ſeparatum à Deo quemquam

[a] *Vid. Hug. Grotium ad Matth. 5. 22. & lib. de ſummarum poteſtatum imperio circa ſacra cui conſoni heic paſſim Talmudici.*

quam inter ſe ſic Excommunicatum cenſebant, ſed ab hominum conſortio, utcunque in eum vindictæ divinæ, cujus beneplacitum expectabant, imprecationibus uterentur. Et ſingularia aliquot ſuo more enumerant quorum ob cauſam homines aliquot pro מנודים לשמים *Excommunicatis apud Deum* ſeu *cœlitùs* ac *divinitùs* ſumunt. Gemara Babylonia[a]; שבעה כמנודין לשמים אלו הן מי שאין לו אשה ומי שיש לו אשה ולא בנים ומי שיש לו בנים ואין מגדלן לתלמוד תורה ומי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו והמונע מנעליו ויש אומרים אף מי שאין מיסב בחבורה של מצוה *Septem ſunt quaſi Excommunicati* aut *Separati à Deo, qui nempe uxorem non habet, qui habet uxorem nec verò liberos, qui liberos habet quos non educat in legis diſciplina, qui non habet phylacteria*[b] *in capite, & brachio, & peniculamentum in veſte ſua*[c]*, & poſtes oſtio ſuo*[d]*, & qui calciamentis pedes ſuos munitos non vult; ſunt etiam qui dicant, quiſquis non legitimo conjugio copulatus eſt.* Quàm benè hæc dicta non diſputo. Sed ideo attuli ut inde ſciatur Excommunicationis genus quo à Deo quiſquam apud eos ſeparari exiſtimatum, aliud omninò eſſe ab eo quo inter ſe pœna illa variatim, juxta antè dicta, adhiberetur. Atque ut nec Sacerdotalis hominum generis ejúſve partis alicujus præ aliis poteſtas aliqua ſingularis, nec Sacrorum Publicorum interdictio in Excommunicationis illius Judaicæ vi ac Effectu locum habuit, juxta jam oſtenſa, omninò ullum, ita nec Pœnitentia heic futuríve præſtandi officii (cujus antè violati nomine quis Excommunicabatur) Profeſſio, nec reliquorum ad Abſolutionem Excommunicati ſuperiùs memoratam attinentium quidquam, nedum Abſolutionis hujus actus ipſe, ad Sacerdotale genus illud ejúſve partem aliquam præ a-

[a] *Ad tit.* Peſachim *cap.* 10. *fol.* 113 b.

[b] *Deut.* 6. 8.

[c] *Num.* 15. 38. *Deut.* 22. 12.

liis, aut ad Sacrorum Publicorum ſive Rationem ſive Effectum, aut ad Pœnitentiam aut Abſolutionem illorum aliqua comitari ſolitam, ullatenus ſpectavit; quod heic maximè animadvertendum. Etenim Pœnitentia, quantum ad hanc rem, apud eos habebatur duplex. Alia Sacramentalis ſeu Sacramentaliter Expiationibus prævia, quæ ſanctiſſimo Numini ad Peccatorum Remiſſionem ſeu Abſolutionem ab eo impetrandam, in ſacris Expiatoriis peragendis, ex lege neceſſariò cum Confeſſione ritè [a] & tam Corde quàm Ore tenus præſtanda. Alia Civiliter tantùm ſeu populariter Pœnalis, cujus generis dicendum fuiſſe tum quæ Excommunicationis Abſolutioni, juxta ſuperiùs oſtenſa, prævia fuit, tum quæ variatim, ut mox dicetur, à facinoroſis citra ſive Excommunicationis jam dictæ ſive Sacrorum rationem aliquam, & exigi & in emendationis vitæ futuræ teſtimonium publicè inter eos præſtari ſolita. Ex genere priori, Confeſſione à Pœnitente variatim cum ſacris Solennibus ipſo, maximè in feſto *Cippurim* ſeu Expiationum annuo (quo item populi totius nomine confitebatur Pontifex ſummus [b] ſuper hircum apopompæum) ut decuit ac ritè præſtita, Numini reconciliabatur, juxta legis ſacræ ſenſum, Pœnitens expiabatúrque, ita tamen ut neceſſarium haberetur Spontaneam peccati in Proximum Compenſationem priùs fieri. Neque aliter Abſolutionem inde apud Deum impetratam eſſe, credebatur. Confeſſio autem illa quæ Pœnitentiam illam Sacramentalem ſic comitari ſolebat, ſeu potiùs pars ejus primaria erat, à Peccatore fiebat aut ſoli Numini, aut Hominibus etiam aliquot ſeu מרים *coram plurali aliquo hominum numero*. Peccata לרעהו אדם שבין *in proximum*, etiam מרים ſeu *coram pluribus* (non hoc vel illo cœtu certo,

[a] *Levit.* 26. 40. *Num.* 5. 6. &c.

[b] *Levitic.* 16. 21. *Vide Miſn. & Gemar. tit.* Joma *cap.* 8.

certo, ſed coram Pluribus cujuſcunque ex populo illo generis) ſi Pœnitentiam ritè ſatis præſtante erant confitenda. Saltem שבח גדול לשב *perquam laudabile fuiſſe pœnitenti* aiunt, ſi id genus peccata ſic confiteretur. Peccata autem אדם לחבירו *in Deum*, veluti tabulæ primæ violationes, אינו צריך (inquit, juxta veteres[a], Maimonides[b]) לפרש עצמו ועדות פיהם הוא לו אם גולם אלא שב לפני האל ברוך הוא ופורש חטאו לפני *neceſſe non erat ut peccator ea* (nondum aliis cognita) *ipſe propalaret*; *Etiam impudentia quædam in eo fuiſſet, ſi ea revelaſſet. Sed Pœnitendum erat coram Deo Benedicto, & coram eo ſingula ſua recenſenda ejuſmodi peccata; coram Pluribus autem confitenda ea verbis generalibus*[c]. Atque Pœnitentiæ hujus maximè ſolennis ac continuus uſus erat per יום הכפורים *Decem dies illos Pœnitentiales* qui Expiationem illam annuam per hircum apopompæum factam præcedebant. Sed verò quemadmodum per dies illos, nonnullis ſaltem in locis, אין נוהגין הרם *Excommunicationem aliquam adhiberi in mare non erat*[d] (utpote Sacris ejuſmodi, ad quæ utì nec ad alia Publica ſpectaret, non omninò intermiſcendam) ita nec Pœnitentia tunc alióve quovis tempore Sacramentalis ejuſmodi erat ut Excommunicationis ſententiæ ante latæ vim, aut notam inde contractam inter homines, omninò aboleret. Nam & Mulctæ ſcilicet & Flagellationes aliáque ſuppliciorum genera ejuſmodi inter homines ibi uſitata ſubibantur, & manebant, ídque undiquaque legitima, adeóque etiam Excommunicatio, non obſtante Pœnitentia ejuſmodi Sacramentali quæ in Numinis reconciliationem præſtabatur, non in pœnarum apud homines ſeu civiliter debitarum abolitionem. Accedere etiam hujuſmodi Pœnitentiæ ſacra-

[a] *Tract.* Theſiuba *cap.* 2. *vide* Arba Turim *tit.* Orach Chaijim § 607.

[b] *Miſna & Gemar. tit.* Ioma *cap.* 8. *Babylon. fol.* 87 2. *tit.* Beracoth *cap.* 5. *fol.* 31 2.

[c] *Vide Miſnam tit.* Sanhedrin *cap.* 6. § 2.

[d] *In notatis ad* Shulcan Aruch *tit.* Orach Chaijim §. 602. *& videſis I. Buxtorf. in Synagoga cap.* 20.

mentali volebant יסורין ſeu *Caſtigationes* ſui ultrò ſubeundæ, unde, exempli gratiâ, in ſolenni annuæ populi Expiationis feſto illo, ad veteris diſciplinæ Judaicæ ſenſum, ait Rabbi Jacob Ben Aſher [a] נוהגין באשכנז שכל הקהל לוקין מלקות ארבעים בבית הכנסת אחר תפלה והנחה שיתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו *mos eſt* (aut olim fuit) *in Germania*, ſeu *apud Judæos Germanienſes, univerſum populum* ſeu *cœtum plagis quadraginta flagellari in Synagoga poſt Orationem Veſpertinam, ut inde atque ita demùm caſtigatus etiam corde tenus reſipiſceret & à peccatis ſuis recederet.* Et Caſtigationes ejuſmodi paritèr Sacramentales, utpote quæ in Abſolutionem à Numine impetrandam ſubrentur, dicendæ; quemadmodum etiam in Chriſtianiſmi Pœnitentia ſolenni ſubinde non ita diſſimiles habentur. Quod autem ad Pœnitentiæ apud Ebræos genus illud Alterum ſeu eam quæ Civilitèr ac popularitèr erat Pœnalis, attinet, ſpecies ejuſdem Prior ſeu quæ Excommunicationis Abſolutioni neceſſariò prævia fuit, aut Triumviris aut Judici alicui publicè Conſtituto atque in Abſolutionis ritum adhibito (quem מומחה vocitant) aut Decemviris aut Conſiſtorio alicui ſeu Synedrio, juxta ſuperiùs memorata, non autem ſoli Numini ipſi aut generatim ברבים *Pluribus* ut Sacramentalis Proximum ſpectans, nedum ſacerdotalis generis præ aliis cuipiam, erat præſtanda. Nec actus ipſe inde Abſolvendi circa peccata alia præter ea ſola quorum nomine ſententia illata fuerat omninò verſabatur. Neque ſanè quid ita commune erat cum Pœnitentia ac Abſolutione Civili ac populari huc ſpectante, cum illa quæ Sacramentalis erat, ut, ex reconciliatione erga Deum per hanc impetratâ, Excommunicatus quiſquam, apud homines, inde, citra pœnitentiam modo quo dictum eſt civi-

[a] *Tract.* Orach. Chaijim § 607.

litèr

litèr præſtandam abſolveretur. Manebat is in Excommunicati apud homines ſtatu, etiamſi univerſa per ſacra Expiatoria eorúmque appendices apud Deum diluerentur ejus peccata, donec etiam per Pœnitentiam quam diximus Civilem, Abſolutionem etiam Excommunicationi ſingularem apud homines nanciſceretur. Quod itidem planè pronuntiandum de pœnis aliis quibus, inter homines, quis ex Sacramentali pœnitentia apud Deum abſolutus legitimè ſuberat. Utì & vice verſa, Excommunicatione ritè abſolutus, per abſolutionem ejuſmodi aut Pœnitentiam civilem ei præviam, nec à ſacris Expiatoriis nec à Pœnitentia criminis, cujus nomine ſententia in eum lata, Sacramentali, quæ Deum reſpexit, liberabatur. Et tantundem planè dicendum de Altera generis hujus ſecundi ſpecie quæ Civiliter tantùm ſeu Populariter, & citra ſive Excommunicationis ſive Sacrorum rationem, pro more & arbitrio Synagogarum ac ſeculorum variantium diverſo, Pœnalis erat atque etiamnum inter eos, ex diſciplina veteri, eſt in uſu. Ea nimirùm cernitur in ultrò ac palàm ſubeundo Caſtigationes civiles popularéſque eáſque graviſſimas atque diutinas quæ, ob capitalium aliorúmve pœnalium judiciorum poteſtatem adeò variatim eis aut negatam aut minutam, facinoroſis, citra Excommunicationis aut Sacrorum rationem, Civiliter & Populariter irrogari, ſed & ultrò ſubiri, ſolitæ; tametſi interim dubitandum non fuerit, Excommunicationem ſubinde & pro hominum libitu ſive præceſſiſſe eas ſive eſſe ſequutam. Atqui neque tunc Caſtigationes illæ ab ejuſdem ratione aliqua pependere. Sed adjectitiæ tantùm fuere pœnæ illæ; qualis illa Bonorum ablatio in Exemplo illo Ezræ ſuperiùs memorato, Excommunicationi ejus Comminatoriæ adjun-

cta, utì & Mulcta, Flagellatio, ſimiles aliæ. In Caſtigationibus hiſce [a] cenſenda, tempore hyberno in aqua frigida nudum aliquamdiù ſedere, æſtivo itidem in acervo formicarum, per Apum examina prædenſa aliquoties percurrere, diutina jejunia, &, pro criminis atrocitate, per annos complures frequentàs iterata aliáque vitæ ejuſmodi incommoda ſceleſtis in reſipiſcentiæ apud Homines & futuræ vitæ emendationis teſtimonium ſubeunda. Atque huc etiam ſpectat Confeſſio illa atque Pœnitentia generalis capitale judicium ſubiturorum, ad exemplum Achanis [b] ab Joſua eâ de re moniti. Reo ſcilicet, quando decem cubita aberat à loco in quo neci tradendus eſſet, publicè dicendum erat [c] יהי מיתתי כפרה על כל עוונותי *ſit mors mea Expiationi pro omnibus peccatis meis*, aut in eundem ſenſum. Cum Sacramentali autem neque hæc ſecundi generis ſpecies commune quid ita habuit ut altera alterius effectum omninò ſortiretur. Deo ſanctiſſimo ac corde tenus, quod cognoſcere aut introſpicere is, utpote καρδιογνώστης, ſolus poteſt, atque ex lege ejus ſacra in ejuſdem reconciliationem Sacramentalis peragebatur. In Civilem autem Pœnam ac Pudorem tantùm præſtituta eſt ſpecies hæc ſecundi generis altera, quæ ut pœnæ ejuſmodi aliæ civiles, placita ſpectabat hominum, quibus nota tantùm Oris non omninò Cordis profeſſio Pœnitentialis. Adeóque etiam poſt ſolennem per diem *Cippurim* apud Deum Expiationem qualemcunque peccatorum omnimodorum, Caſtigationibus jam dictis civilibus & Pœnitentiæ per eas apud homines Civili, pro re nata, & per annos interdum complures, locus manſit, ut antè, integer. Quod & ſatis conſonum eſt eis quæ in Chriſtianiſmo alibíque, pro morum diſcrimine in rebus hujuſmodi obtinent. Atque

[a] *R. Samuel in* Sepher Chaſidim § 167. Reſhith Chocma *minor in* Shaar hatheſuba *cap.* 7. *Buxtorf. in Synagoga cap.* 34.

[b] *Joſuæ* 7. 19.

[c] *Miſna tit.* Sanhedrin *cap.* 6.

que hinc ritè intelligendum quod habent Talmudici de Excommunicatione ejúſque vi ac effectu apud homines omnimodo per complures annos, pro arbitrio ſcilicet fori ſeu Conſiſtorii cui ſuberat Excommunicatus, durante. Maimonides[a] אם ראו בית דין להניח יחיד בנידוי כמה שנים מניחין כפי רשעו *Si viſum fuerit Conſiſtorio* ſeu *Synedrio in Excommunicatione quemquam relinquere per complures annos, relinquunt ſic eum ſecundum malitiam ejus*, ſeu prout criminis aut contumaciæ atrocitas meruerit. Ita etiam Gemara Babylonia[b], alii. Nimirùm qualiſcunque apud Deum fieret quotannis, ex Sacris Diei Expiationum Solennibus, Reconciliatio ac Abſolutio Sacramentalis, Civilem nihilominùs ſeu quæ Excommunicationis atque apud Homines erat, nemo Excommunicatus aut eodem, aut primo, aut ſecundo inde aliove anno, nedum per ſacrificia alia Expiatoria nactus eſt, antequam juxta ritus Excommunicati abſolvendi, ſuprà memoratos, eam legitimè adquiſiviſſet. Atque tempore illo toto, aut iterata in eum imprecatione vindictæ divinæ aut eâdem vindictâ expectatâ, ut Capite quadamtenus deminutus, id eſt, priſtinâ convictus familiaris libertate inter ſuos Privatus, Separatus, ac Infamiæ notis aliquot onuſtus ut antè oſtenſum, ſed non ut è קהל *Republica, Eccleſia* ſeu *Synagoga*, cujus pars erat, Expulſus ſeu Exul aut deportandi inſtar; tametſi viri doctiſſimi[c] ſubinde Excommunicationem Ebræorum per *Expulſionem & Ejectionem è Republica* ſeu *Eccleſia* ac *Abſciſionem* generatim, quaſi Exilium & maximam capitis deminutionem ſonaret, denotent. Neque quidem id omninò admittit ejuſdem Sacrorum Publicorum participatio nec reliqua de Excommunicati ſtatu quæ antè oſtendimus. Sed immane quantum

[a] *Tit.* Talmud. Tora *cap.* 7.

[b] *Ad tit.* Moed Katon *cap.* 3. *fol.* 17 2.

[c] *Videſis Joſeph. Scalig. de Emendat. Temporum lib.* 5. *pag.* 552. *Ludovic. Capell. ad Iosuæ* 9. 22. *alios ibi alibique obvios.*

tum (quod & adnotare fas ſit) à receptiſſimis ſcholæ Talmudicæ ſententiis diſcrepat viri doctiſſimi in Prælectionibus de Eccleſia opinio nupera quâ *Niddui ſit Separatio quæ convenit leproſis & contaminatis ſecundum legem Ceremonialem Moſis*, Herem verò (idem quod nos Cherem diximus) *eorum eſt qui ſunt obnoxii morti juxta Moſis legem Politicam* ſeu *eorum qui eam culpam contraxerunt quæ non niſi morte luì poſſit*, & demum *Shammatha* ſeu *Maranatha* (de quo item capite proximo) *Segregatio à cœtu piorum in vita futura*; quod ultimum quidem dubitanter ab eo dictum. Atqui certiſſimum eſt, nihil ad vitam futuram in Judæorum *Shammatha* aliáve aliqua inter eos Excommunicatione attinuiſſe, nedum Ceremonialia de immundis interdicta ✠ *Niddui* fuiſſe omninò objecta, nec ✠ *Cherem* peccata tantum capite lunda, quæ perquam opinor ex antè traditis manifeſta fiunt. Quod verò ad Sacra Privata attinet ſeu Domeſtica; tam Excommunicati, opinor, quàm alii, ſed non minùs hi quàm illi, pro arbitrio eorum quorum ea privatim ſeu domeſticatim celebrare interat, utì in Privatis aliis ſeu domeſticis fieri ſolitum, aut Admittendi erant aut Arcendi; ratione, quoties Admiſſio ejuſmodi fieret, Quatuor Cubitorum diſtantiæ illius ſolennis, utì & interdictionum Extraordinariarum & Adjectitiarum quæ pro vario Synedriorum placito ſubinde ut antè heic alibique oſtenſum eſt, accederent, ſemper habitâ. Ita enim res ipſa ex natura ſui neceſſario poſtulabat. Nam ſicut Privatis quibuſlibet, ex varia eorum regiminis ratione, ſua ſunt, citra interdictionem publicam, Jura certa ac domeſtica, ita ex interdictionum illiuſmodi interventu, ut juris omnimodi Privati vis & Effectus, adeóque etiam Admiſsionis jam memoratæ,

[a] Ex *Maimonide tit.* Talmud Tora *cap.* 7. & Shulcan Aruch *lib.* Iore Dea *cap.* 334. § 2. & 7. & *lib.* 4. *de Iure Nat. & Gent. cap* 8.

ratæ, aut ceſſaret aut temperaretur neceſſe eſt. Quæ verò de Sacris heic Publicis ſuprà dicta ſunt, ex eo ſatis etiam firmantur, quòd, quanquam ſtatuerant Judæi quemlibet qui Jeſum eſſe Chriſtum ſeu Meſsiam verum confiteretur, Excommunicandum * fore, quod decretum etiam viri ibi Principes[a] non pauci adeò timebant ut, tametſi crederent in eum, fidem tamen profiteri, ne Excommunicarentur, non auderent, unde, utì etiam ex Chriſti ipſius hac de re monito[b], quemadmodum cæco illi oculis reſtituto[c] ita aliis Evangelio nomina dantibus ſaltem non paucis, ſi non univerſis, æquum eſt ut exiſtimemus pœnam hanc ſeu infamiæ notam pro re nata aut à perſonis ſingularibus (juxta morem) aut à præfecturis juridicis irrogatam, nihilominùs expreſsiſsima habentur in Apoſtolorum Actis[d] teſtimonia de libero Templi ac Synagogarum, quantum ad Sacra publica, uſu tam Chriſti Diſcipulis ac Credentibus qui fidem palàm profiterentur etiam ſimul univerſis, quàm Judæis reliquis ſeu non Credentibus permiſſo. Neque eâ de re accuſatio, lis, aut controverſia ab eis qui alioquin undiquaque Credentibus atque pervicaciſſimè adverſarentur, omninò intenditur in quempiam ulla. Quod factum non fuiſſe perquàm mirum videtur nec ex natura ſui credibile, ſi, ex Jure tunc in uſu ac recepto, à Templo aut Synagogis (de cujus vocabuli notionibus heic advertendis, ſuprà) ſacríſve ibi peragendis publicis arcendus fuiſſet Excommunicatus. Hallucinati igitur nimis (quod obiter adnotare etiam liceat) Patres qui Cæci illius Excommunicationem ſic exprimunt, ut è Templo ejectum ſine dubio admittant. Ἐξέβαλον, inquit Chryſoſtomus[e], αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εὗρεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἱεροῦ. *Ejiciebant eum è Templo Judæi & invenit eum*

* Ioann. 9. 22.
[a] Ibid. 12. 42.
[b] Ibid. 16. 1.
[c] Ibid. 9. 34.
[d] Cap. 2. 46. 15. 21. 21. 26. &c.
[e] Homil. in Ioan. 59.

cum Templi dominus. Sic item Theophylactus. Et consonus est Nonnus Panopolita in Joannis Paraphrasi qui pro eo quod est ἀποσυνάγωγον seu *extra Synagogam* fieri ea substituit quibus intelligi vult è Templo aut Synagogis in publica sacra constitutis ejici. In decreto jam dicto Judæorum, ille

Μὴ ζαθέου φανοῖτο δομὸς πατρὸς μελάθρου
Non divinam attingat in qua Deus invocatur domum.

Et de cæco illo ejecto

——ἀπέλασσαν ἐκ τοῦδε νεῶ
Expulerunt eum è Templo. Atque illud Christi *extrà Synagogam vos facient*, reddit ille

Τμᾶς ἐξελάσουσι δομὸς πατρὸς μελάθρου
Vos expellent divina è domo. Quasi apud Judæos Excommunicatio fuisset Expulsio è sacris ædibus, cujus contrarium ex antè ostensis satis opinor manifestum. Sed verò, de his satis superque. Et de Judaica seu Veterum Ebræorum Excommunicatione, ut scilicet de Judiciorum per hoc quod tractamus ante Legem Intervallum Effectibus, in quibus locum habuisse volunt aliqui etiam viri magni Excommunicationem, commodiùs & plenius mox dijudicari possit, hactenus.

Cap. VIII.

De Excommunicationis (*cujus origo Intervallo huic Legis in Sinai dationem anteverienti, ut dictum est, tribuitur*) Usu, Jure, Effectu, *reliquisque appendicibus, in* Christianismo Primitivo *per* Apostolorum *tempora. Illam haud omninò diversam videri ab ea quæ* Judæis *tunc aliis atque antè* (*juxta superiori in Capite de eripta*) *in* Usu, *ratione* Cæsarum, *pro persuasionum diversitate, singulari semper habitâ. Tam ex* Jure Cæsareo, *subinde saltem, quam*

quam Judaico *fuisse tunc publicè legitimam. Tum* Juris *ium* Nominis Judæorum & Christianorum *per tempus illud* Communio. *De* Christiani *nominis ortu.* Claudii *Augusti edictum* Apostolis *coævum, quo* Utrisque, *sub nomine* Judæorum, *moribus Judaicis, adeóque* Excommunicatione, *per Orbem Romanum uti indultum est. De Christianorum tunc* confœderata *inter se* disciplina, *tempore* Persecutionum. Anathema, Maranatha, Traditio Satanæ. *Alia in Epistolis Canonicis de* Excommunicatione *sumi solita. Num à* Sacris Christianis *Excommunicatus tunc* arcendus. Judas *proditor, in ipsa* Cœnæ dominicæ institutione, *ejusdem particeps; saltem* Communione *non* interdictus.

JUdaismi veteris Excommunicatione atque ejusdem Speciebus seu Gradibus, Usu, Jure, Effectu, Absolutione, etiam & Pœnitentia Civili ac Populari, quà à Sacramentali discrepat, reliquísque ejus appendicibus Superiori in Capite explicatis (de quibus etiam consule Claudii Augusti, de Juris Morúmque Judaicorum usu libero per orbem Romanum permisso, Edictum quod mox heic cum aliis aliquot etiam illuc spectantibus, sed aliam in rem, affertur) De ea quæ variatim in Christianismo obtinuit pariter est, juxta institutum, videndum, ut inde etiam commodiùs tandem & faciliùs dijudicari possit de quæstione, an Pœnæ hujus Origo intervallo legis in Sinai dationem antevertenti fuerit, ut volunt aliqui iíque doctissimi & percelebres viri, tribuenda, adeóque inter Effectus judiciorum per intervallum illud, locum habuerit. Christianismi Excommunicatio Tempore heic in Triplici consideranda. Primò per Apostolorum Tempora, seu

uſque in annum à Verbo incarnato centeſimum aut circiter. Secundò, per Tempora quæ ſequuntur Primitiva, uſque in Conſtantinum magnum Auguſtum, id eſt quamdiu Chriſtianiſmus cum imperio ſeu poteſtate in Regimine ſumma non omninò eſt conjunctus, ſeu uſque in annum à Verbo incarnato trecenteſimum viceſimum aut circitèr. Tertiò, à Chriſtianiſmi Conſtantini initiis etiam in tempora noſtra. Ultrò quidem ab viris eruditis, iiſque tam è Pontificiis[a] quàm Reformatis[b], admittitur, Chriſtianiſmi Excommunicationem fuiſſe ejus quæ in Judaiſmo erat propaginem ſeu imitatricem, licet interim de Origine, Uſu ac Effectibus ejus in Judaiſmo non ſatis ſint ipſi inter ſe concordes. Sed diſcordia illa inde maximè evenit quòd aut Talmudicam hac de re doctrinam ſeu veros Judæorum mores ac ritus inde ediſcendos non ſatis habuerint eorum aliqui perſpectos, aut ipſos diſſimulârint. Ad firmandam autem ſententiam illam etiam, inter cætera, palàm conducit Uſus in primitivis Chriſtianiſmi ſeculis eorundem vocabulorum pro Excommunicandi apud Chriſtianos actu, quibus uſi fuerant antè Judæi Græcienſes pro Excommunicationis actu apud ſuos. Scilicet non ſolùm ἐκβάλλειν[c] *ejicere*, ἀφορίζειν[d] *ſeparare* ac *Anathema*[e] quenquam pronuntiare (quod idem eſt cum חרם *Cherem*) atque ἀναθεματίζειν, verùm etiam Ἀποσυνάγωγον ſeu *extra Synagogam* facere Chriſtianis tunc pro Excommunicandi actu apud ſuos adhibebantur, quæ nemo neſcit, Judæis ſuam pariter denotaſſe ante Excommunicationem, uti etiam ex Capite ſuperiori manifeſtumeſt. Rariùs quidem ἀποσυνάγωγος in patrum Chriſtianorum ſcriptis ſic occurrit, ſed verò à ſeculorum primitivorum Chriſtianis videmus adhibitum illud (cujus ſenſûs initia nemo dubitat quin ſint merè Judaica),

[a] *Baron. Tom. 1. an. 57. § 12. Ianſenius in Harmonia cap. 78. Henric. Spondan. in Cæmiteriis Sacris lib 4. part. 1 cap. 2. § 6. Anaſtaſius Germonius de ſacrorum immunitatibus lib. 3. cap. 14. alii.*

[b] *Bertram. de Politia Iudaica cap. 7. Beza, Druſius, Grotius, alii ad loca N. T. quæ huc ſpectant obvia vide Buxtorf. in Lexic. Chaldaic. col. 828.*

[c] *Epiſt. Ioann. 3. 10.*

[d] *Canon. Apoſtol. 6. 11 &c.*

[e] *1 Corinth. 16. 22. Galat. 1. 8. & 9. & in Patrum Canonibus paſſim.*

ca) nunc pro Excommunicato ab Judæis ipsis nunc paritèr pro Excommunicato inter Christianos. Priori sensu, in illo Athanasii capite in superiori allato de Judæo Berytiensi alibique. Posteriori, in ipsis Synodi Nicænæ primæ Canonibus [a], ubi de Excommunicatis in Ecclesiis Christianis dicitur inquirendum esse an simultate contentione aut aliquo alio Episcopi vitio ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται *Aposynagogi* seu *extra Synagogam fierent*, seu, ut Dionysius Exiguus, *à Congregatione secluſi*, pro quo benè substituunt alii *Excommunicati sint*. Et nemo nescit קהל Ebræorum tam *Synagogam** (unde ἀποσυνάγωγος) quàm *Ecclesiam*, nec minùs hanc quàm illam, in Hellenistarum bibliis, denotare. Atque appositè quidem hae de re Hugo Grotius [b], *Apparet*, inquit, de Excommunicationis Judæorum speciebus agens, *ex his quæ diximus in disciplinæ custodia, secutos Christianos Exemplum Judæorum, sed Essenorum præsertim* (quorum Excommunicationem ac Absolutionem capite in superiori tradidimus) *ut qui essent merè privati sine ullo imperio quemadmodum & Christiani*. Consule quæ ibi apud eum sequuntur. Atque verum proculdubio est, Christianos primitivos suam voluisse adhibere Excommunicationem ad facinorosos, & qui Christianismi jura turbarent, quà potuerint, coercendos ut Judæi seu nondum credentes ex Judæis ad suos coercendos habebant suam. Sed ita distinguenda sunt tempora illa primitiva ut non admittamus Excommunicationis Christianæ usum, per Apostolorum tempora, similem omninò fuisse ei, qui postmodum in seculis etiam proximè sequentibus apud Christianos inolevit. Ab Judaica enim haud parum dispar hæc erat. Sed ita sanè Rivuli, Scaturgines, Propagines, non rarò aliter ac aliter ab Originibus suis ac Fontibus atque à

[a] *Can. 5.*

* *Vide Isaac. Casaubon Exercit. 16. cap. 42. sed & Io. Cameron. in Epist. Iacob cap. 2. 2.*

[b] *Ad Luc. 6. 22.*

cauſarum primariarum ſatiſque indubitatarum ratione paritèr evadunt diverſæ & degenerant, qualitatibus nihilominùs & naturæ primariæ reliquiis aliquot ac veſtigiis ſemper ſervatis. Quâ de re plura Capite proximo. Quod verò, ad Apoſtolorum tempora attinet (quæ primò heic tractanda) profectò credendum non omninò videtur in Chriſtianiſmo tunc alias fuiſſe Excommunicationis Species ſeu Gradus quàm qualis ipſius Judaiſmi tunc temporis atque antè; id eſt *Niddui* & *Chirem* ſeu *Separationem* & *Anathema*, quo nomine utraque ſpecies ſeu gradus interdum deſignatur, juxta ſuperiùs oſtenſa. Apoſtolos enim ipſos reliquóſque Diſcipulos qui aut, dum Chriſtus in terris, aut per aliquot annos poſt Aſcenſionem ejus acceſſere, ex Judæis fuiſſe omnes, adeóque Judæos, palàm eſt, ritibúſque Judaicis ſeu avitis innutritos adſuetóſque. Atque in eo quod habet Joſephus [a] de Chriſto πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους πολλοὺς δὲ καὶ Ἑλληνικοὺς, ſeu, ut Euſebio [b] lectum eſt utì & Ruffino, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπηγάγετο *Multos Judæorum, ac multos etiam ex Gentibus* ſeu *genere Græcanico Sectatores habuit* ſeu *ſibi adjunxit*, ſi de Chriſti ipſius in terris tempore capiatur aut de tradita ejuſdem per annos aliquot poſt aſcenſionem diſciplina ac numeroſa Diſcipulorum tunc acceſſione, Græcanici generis nomen ſeu Gentium eos ſolos ſignificare potuit qui ex Gentibus Judaiſmum plenè, ut Proſelyti juſtitiæ, tunc induerant, & quales Helleniſtarum (qui Judæi religione) nomine in Actis [c] ſimul cum Origine Ebræis memorantur, non omninò Gentiles Baptiſmo ſolo in Chriſti diſciplinam citra Circumciſionem tranſeuntes, quales quidem nec admittendos in Chriſti diſciplinam ſeu Evangelii beneficium per annos aliquot poſt Aſcenſionem vulgò exi-

[a] *Lib. 18. cap. 4.*

[b] *Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 10.*

[c] *Act. 6. 1. 9. 29. 11. 20.*

existimatum est[d]. Nec ejusmodi aliqui tunc habebantur. Adeóque Discipuli tunc universi reverà & plenè Judæi. Et qui annis proximiùs sequentibus è Gentilibus, sine Judaismi Proselytismo, Christi disciplinam amplexati sunt, Judæorum nihilominùs nomine ita simul cum reliquis Judæis pariter veniebant eorúmque diu juribus aliis non paucis ita utebantur, ut non videatur omninò dubitandum quin, inter Jura illa, etiam hoc de Excommunicatione Judaica, quantum ad Species ejus seu Gradus (nam quantum ad Causas, necessum erat ut alitèr se res haberet, quod nemo non videt) paritèr à cunctis ut antè pro re nata adhiberetur. Sed de Nominis Juríque Judaici ejusmodi tunc Communione inter Judæos Credentes seu qui Judaismum Reformatum seu verum, quem induere debebant Judæi universi, id est Christianos, & non Credentes, plura mox. Expressa autem sunt Excommunicationis ejusmodi USUS vestigia in Epistolis Apostolorum Canonicis, maximè Pauli. Comminatorium vibrat ille Anathema tum in Christianos seu Evangelizandi in se Officium recipientes qui Evangelium aliud præter id quod acceptum fuerat obtenderent[a], tum in Judæos qualescunque Jesum Christum[b] non admittentes ut Messiam verum, quemadmodum fieri solitum apud Judæos non credentes, in eos qui institutis Mosaicis Majorúmque scitis atque autoritati morosiùs ac contumaciùs refragarentur. *Licet nos* inquit *aut Angelus de cœlo Evangelizet vobis præterquam quod Evangelizavimus vobis*, Ἀνάθεμα ἔστω *Anathema sit*, *Et sicut prædiximus & nunc iterum dico, si quis vobis Evangelizaverit præter id quod accepistis*, Ἀνάθεμα ἔστω *Anathema sit*. Syrus ibi ... *sit Cherem.*

[d] *Vide Act. 11. 1.*

[a] *Ad Galat. 1. 8. & 9.*

[b] *1 Corinth. 16. 22.*

rem, Ebraicè חרם יהי חרם seu חרם הוא *habeatur in ſtatu ejus in quem ſententia* Cherem *ſeu Excommunicatio ſic dicta lata eſt.* Conſonus eſt Arabs Erpenianus فليكن محروما *ſit per Cherem Excommunicatus* quemadmodum habet codex penes me Ms. In bibliis autem Jaianis Arabs فليكن مفروزا *ſit Segregatus* ſeu *Separatus* id eſt ſimpliciter Excommunicatus. Priori quidem in Periocha etiam Angelus de cœlo per hyperbolen continetur, quaſi, in ſummam Evangelizantium ejuſmodi deteſtationem, dixiſſet etiam in Angelum de cœlo ſic peccantem (ſi fieri poſſet) vindictam divinam imprecandam quæ pars altera eſt Excommunicationis. Poſteriori autem in periocha nomen Angeli prætermittitur, quaſi iteratio illa ad homines tantùm ſpectaret, etiam ad ſeipſum, ſi ita peecaret; quod & ritibus tunc Judaicis juxta quos ſeipſum cuique Excommunicare, ut ſuprà oſtenſum, licuit eſt, conſonum. Latini interpretes, tum veteres tum recentiores, utì in vernaculis ſuis Itali aliqui & Hiſpani atque Angli Duacenſes, ipſam vocem *Anathema* heic ut alibi apud Paulum retinent, quæ, ut dictum eſt, tam Execrationem ſeu vindictæ divinæ Imprecationem quàm Separationem (nunc etiam in minori nunc in majori Excommunicationis genere) apud homines ſignificabat. Hujus autem ſignificationis partem priorem tantùm alii aliquot heic vernaculis ſuis ſubſtituunt, ut Germani **der ſey verflucht**, *execrandus habeatur*, quibus conſoni Belgæ. Et Galli *qu' il ſoit execration.* Angli Reformati **let him be accurſed**, & Wicleſius, **be he accurſed.** Ita etiam Hieronymus aliíque interpretantur per *Abominabilis vobis ſit.* Sed verò, ut in ſeculis Chriſtianiſmi proximè ſequentibus & apud Judæos tum antè

tè tum hoc ipſo quo ſcripſit Paulus tempore, Excommunicationem integram apud homines illud ſignificabat, ita dubitandum non videtur quin præter Abominationem cum Execratione etiam Separationem tunc ſolennem heic innueret, id eſt, ut tam ἀποσυνάγωγ. & ἀκοινώνητ. ſeu *priſtinâ Communionis vitæ* (ſed juxta ſuperiùs oſtenſa tantùm) *libertate privatus quàm* ἐναγέος ſeu *execrabilis*, ut apud Heſychium, eo denotaretur. Rectè igitur Gallicana heic vetus [a] *Il ſoit Eſcommeniez*, ſit Excommunicatus. Et ad locum hunc Hugo Grotius; Ἀνάθεμα ἔσω יהי חרם *id eſt, cum eo nihil nobis ſit commercii, non magis quàm cum iis quos Synagoga aut Eccleſia penitùs abſcidit*, id eſt, planè Excommunicavit. Neque enim ita penitùs per Anathema abſcindebat Synagoga Excommunicatum ut pars ſuorum omninò eſſe deſineret ſed, ut juxta temperamenta ſuperiùs memorata, priſtinâ convictûs inter ſuos libertate tantùm privaretur. Atque eandem ipſam formulam pro Excommunicatione Comminatoria in Chriſtianiſmo primitivo receptam eſſe nemo neſcit. Idem etiam Apoſtolus [b], *ſi quis non amat dominum noſtrum Jeſum Chriſtum* ἔσω ſeu ἤτω Ἀνάθεμα Μαραὰν ἀθά, *ſit Anathema Maran atha.* Ita in editionibus receptioribus. Sed in nonnullis ſcribitur Μαραναθὰ ut vox unica, quemadmodum in Vulgata aliiſque non paucis [c]. Hinc Anathemate apud Corinthios percutiendos ſeu Excommunicandos voluit Paulus tam Judæos quàm Chriſtianos ſuos πάντας ἁπλῶς τὸς παρ' αὐτοῖς ἔξω τῆς αὐτῆ διδασκαλίας καὶ παραδόσεως διάγοντας *omnimodos ſimpliciter qui apud eos extra ipſius inſtitutionem & traditionem agebant*, ut Theophylactus ibi. Nam ad Gentiles nondum credentes Anathema aut Excommunicationem

[a] *Mſ.*

[b] *1 Corinth. 16. 22.*

[c] *Tertul. de Pudicitia cap. 14. &c.*

sive Christianam sive Judaicam attinuisse, admittendum non est. Syrus ibi ܢܗܘܐ ܪܘܡܐ ܣܘܓܕ ܗܘ ܐܢ ܗܘ ܡܢ ܐܬܐ *sit* Cherem seu *devotus ut Excommunicatus, Dominus venit.* Arabs Erpenianus فليكن محروما من رجا الرب *sit in Cherem* seu *devotus à spe domini.* Nec quid aliud τῷ *Maran atha* ibi respondet. Atqui in Jaianis فليكن مغروزا * مارن لنا اي الرب قد جا *sit separatus* seu *segregatus, Maran atha, hoc est Dominus jam venit*, seu *adventus ejus præteriit.* Ms. penes me non ita recens, sed versionis, non dubito, antiquæ فليكن محروما * سيدنا قد جا *sit in Cherem* seu *devotus, jam venit dominus noster.* Versionibus linguarum provincialium plerunque *Anathema, Maranatha* retinetur utì etiam tam in Anglicana quâ nunc utimur quam in eis quæ sub Henrico octavo primò prodierunt. Wicleſiana autem mea, **Be he cursed, Maranatha**, adjecto in ora libri **Maranatha, that is, in the coming of the Lord.** Sed Gallicana vetus, *il soit Escommeiné & disseures des autres.* Et versio quæ sub Elizabetha Regina obtinuit, quam Episcoporum nuncupant, nunc habet, **let him be had in execration, yea, excommunicated to death**, nunc tantùm **let him be had in execration to death**, *execrandus habeatur, etiam Excommunicatus usque ad mortem.* Sed ut mors in hac poena in invitum, locum nullibi apud homines habuit nec ejusdem habebatur in vulgari Excommunicatione ratio ulla aliter atque in Vindicta divina, quam imprecabantur Excommunicantes, contineretur, ita illud de morte heic adjectum prodiit ex lectione diversa Lutheriana, quæ sequaces sibi nacta est.

est. In eâ enim non *Maranatha*, sed *Moharam motha* (quasi Apostolus dixisset מוחרם מוחה) ibi legitur, quod pro eo quod est *Excommunicatus ad mortem*, sed infeliciſſimè illuc, depulso *Maran atha* quæ vera est lectio, adductum est. Ita pariter versio Danica. Belgæ verò **die sy een verbloeckinge**, **Maranatha**, in *Execratione*, seu *pro execrando habeatur*, &c. quemadmodum etiam Anathema alibi vertunt. Anathema autem Excommunicationem heic ut alibi in antè allatis ex Epistola ad Galatas denotare satis nunc ut olim [a] etiam, viris doctiſſimis recipitur, tametsi veterum aliquot id non adeò apertè agnoscere videantur dum tantùm *condemnatum* & *abominandum* intelligere videntur, & *à Christo abominandum* & similia tam hoc in loco quàm alibi ad fœdus novum; nisi dicendum, etiam, ut hodie, atque antiquitùs apud alios, nomine *Maledictionis* seu *Execrationis* atque *Abominationis* simplici, sine eo quod Separationem expreſſiùs innueret, Excommunicationem reverà integram, velut per synecdochen intelligi eos voluisse. Et quidem videmus veterum alios, ut maximè Arabem ex editione Jaiana, Separationem expreſſim tantùm in versione indicasse, quemadmodum alios etiam recentiorum tantùm Maledictionem seu Execrationem, dum tamen utrique puto cum diris Excommunicationem, id est utranque, seu singularem incommodorum in ea bigam, volebant intelligi. Et Chrysostomus [b] *Anathema sit* heic interpretatur per κεχωρίσθω πάντων, ἀλλότριος ἔστω πάντων, *separatus sit ab omnibus, alienus sit ab omnibus*: ubi Theodoretus ἀλλότριος ἔστω κοινοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας *alienus sit à communi corpore congregationis* seu *Ecclesiæ*. Sic item alii patrum veterum; quibus planè pro Excommunicato Anathema

[a] *Augustin. Epist. 178. Hieronym. heic & Epist. 137. Ambrosius heic &c.*

[b] *Homil. 16. in Epist. ad Rom. cap. 9. 3.*

ibi ſumitur, licet non tam in ſenſu Judaico quo uſus eſt Paulus, quàm in illo qui poſt Apoſtolorum tempora in Chriſtianiſmo inolevit, ut capite videbitur proximo. Atque de Anathemate heic ſic ſtatuendum. Quod verò ad *Maran atha* huic à Paulo adjectum attinet, variæ quidem ſunt tum veterum tum recentiorum de vocibus illis ſententiæ. Hieronymus, Ambroſius, alii interpretantur *Dominus noſter venit* utì & Chryſoſtomus ὁ κύριος ἡμῶν ἦλθε. Alii ὁ κύριος ἦλθε *Dominus venit*, ut Theodoretus, Theophylactus, Græcorum alii, & benè. Sic enim Syriacè ſonat מרן אתא. Auguſtinus [a], *donec dominus redeat*. Hieronymo [b] autem ſenſus eſt, *ſi quis non amat dominum Jeſum Chriſtum, Anathema ſit, & illo completo, deinceps inferatur, Dominus noſter venit, quod ſuperfluum ſit adverſum eum odiis contendere quem veniſſe jam conſtet.* Sedulius, *Maranatha Syrum eſt & interpretatur Deus noſter venit; quaſi ergo apertè Apoſtolus diceret, qui non amat dominum ſit perditio, id eſt pereat in adventu domini.* Alii ad locutionem illam *Dominus venit &c.* veluti proverbialem in Epiſtola Judæ [c] referunt. Atque aliter alii [d]. Et plerunque accipitur pro eo quod ita ibi disjungitur (utì etiam in interpunctione) ab Anathemate ut aut Epiphonematis [e], aut Admonitionis commination huic Anathematiſmi ſubjunctæ vicem ſuppleat, nec ut Synonymum aut Anathematis naturam ibi deſignans locum habeat. Sed verò ſunt viri doctiſſimi qui etiam Anathemati volunt id eſſe ibi Synonymum utì alii qui pro explicativo ſumunt. Joannes Mariana [f], *utraque vox*, inquit, *Excommunicatum ſignificat. Prior Anathema, linguâ Græcâ; poſterior, Chaldaicâ. Ex Maranatha facta eſt vox Marranus.* Atque alibi [g] ipſe, de diplomate Valpueſtæ ædi D. Ma-

[a] *Epiſt. 178.*

[b] *Epiſt. 137.*

[c] *Comm. 14.*

[d] *Vide Baron. Tom. 1. ann. 57. num. 171. & ſcriptores heic obvios.*

[e] *Vide Daniel. Heinſ. exercit. ſacr. ad Joann. 21. & 1 Cor. 16.*

[f] *Ad 1 Corinth. 16.*

[g] *De Rebus Hiſpaniæ lib. 7. cap. 6.*

Mariæ anno primo Silonis Regis ſeu 774 Chriſti conceſſo (quo nullum ait extare in tabulariis Hiſpaniæ antiquius) *eſt*, inquit, *ad memoriam inſignis iis in literis contenta Execratio, qua ejus donationum violator jubetur eſſe Anathema, Marrano* (ſeu Marranus) *& Excommunicatus; unde intelligitur Marrani vocem vulgarem non à Mauris quaſi Maurani, ut quidam ſuſpicantur, factam in Italica Frederici Ænobarbi tempore quo Mauri plurimi fidem Chriſto datam in Baptiſmo paſſim ejuratam, quam ſuſceperant, religione violarunt, ſed potius ex Syriaca voce Maranatha deductam qua Anathematis ignominia execratióque in divinis literis continetur.* Sic ille velut Synonymum faciens *Maranatha* Anathemati. Sic item alii[a]. Sunt autem viri doctiſſimi qui non ſolùm Anathematis nomine Excommunicationem eo in loco deſignari paritèr admittunt, verumetiam adjectum *Maranatha* intelligunt quaſi quânam Anathema notione ibi capiendum eſſet inde explicaretur. Cum enim ut *Cherem*, ſic *Anathema* ei reſpondens, interdum pro genere (juxta ſuperiori Capite oſtenſa) adeóque tam pro *Niddui* ſeu *Shamatha* ſeu ſpecie aut Gradu primo, quàm pro ſpecie ſeu Gradu ſecundo *Cherem* itidem ſignantiùs dicto, interdum etiam ſolùm pro ſpecie illa ſeu Gradu ſecundo hoc nomine ſic ſeorſim denotato accipiatur; ita adjectum exiſtimant illi ut *Maranatha* ipſum *Shamatha* (quod itidem ſubinde pro *Cherem* viciſſim uſurpatur) eo ibi deſignetur, quaſi Apoſtolus dixiſſet, eâ percutiatur Anathematis Specie ſeu Gradu qui *Shamatha* dicitur, &, utì Judæis mos erat (quod ex antè traditis liquet) per alluſionem ad vocis ſonum ſimul & ſignificationem, admiſiſſet *Shamatha* fieri à שם אתא *Shem atha, dominus venit*, adeóque idem ipſum ſic per *Maran atha*

[a] *Iacobus Simanca De Catholic. Inſtit. tit. 27. § 8.*

ſatis indicari. Ita ſanè Beza, Druſius[a], alii. Quin verò Druſius ipſum Moſem Mikotzium[b] citat quaſi is ex Judæorum uſu vocem *Maranatha* in Excommunicationis Speciebus deſignandis adhibuiſſet. Atque pro eo quod eſt שמתא *Shamatha* in Mikotzio expreſſim *Maranatha* ſubſtituit[c] quaſi ſcripſiſſet etiam ille מרן אתא. Sed nondum vocabulum illud Ebræorum ſcriptoribus uſurpatum comperi, niſi exceptionem heic admitti velis ex eo quod habet Nicolaus ille Flamelius[d] circa annos ab hinc 150, de libro, neſcio quo, Chymico ab Abraha Judæo in Galliis ad gentem ſuam ibi conſcripto, cui præfixum eſſe ait execrationum & maledictionum farraginem in univerſos qui introſpicerent, præter ſacerdotes ac ſcribas; adjectâ, ut carmen ſatis videretur horrendum, voce *Maranatha*, quam etiam ait ſæpiùs eſſe ibi repetitam. Grotius[e] etiam de graviori Anathematis genere verba faciens, *Id*, inquit, *Hebræi vocant* שם אתא *Shamatha, Deus venit. Nam* שם, *id eſt nomen, pro Deo dicunt. Paulus dicit* Ἀνάθεμα μαρανα θα מרן אתא *eodem ſignificatu. Nam* מרן *eſt Dominus. Ea voce oratur Deus, ut quamprimum talem maleficum & ſeductorem tollat ex hominum numero.* Atque idem heic, *Anathema Maranatha eſt graviſſimum* חרם Cherem, *additâ precatione ut Deus quamprimùm in eum vindicet.* Ad hunc modum item Anathema apud Paulum ad Romanos, poſt Druſium interpretatur ille. Optabam[f] ego ipſe Ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ *Anathema* (Syrus ܚܪܡܐ ſeu *Cherem*; utì & Arabs Erpenianus محرما eodem ſenſu, ſed editionis Jaianæ مغروز *ſeparatus* utì & Galli *Separé*, Noſtri verò accurſé, utì & alii) *eſſe à Chriſto pro fratribus meis qui ſunt cognati mihi ſecundùm carnem,*

[a] *Quem vide item ad Ioann. 9.22. Quæſt. & Reſp. lib.1. cap.9. ad Rom. 9.3. & ad voces Ebraic. N. T. verb.* Maranatha; *& vide Io: Cameronem in Prælect. de Eccleſia pag.380. & ad Matth. 18.17.*

[b] *Præcept. Negat. 219. fol.67. col. 4. Vide lib.4. de Iure Nat. & Gent. c 9. p. 555*

[c] *Ad Ioann. 9. 22.*

[d] *In Figuris Hieroglyphicis pag. 51. Pariſiis 1612. in 4.*

[e] *Ad Luc.6.22.*

[f] *Rom. 9.3.*

nem, id eſt Judæis, ſeu gente Iſraelitica. Alii de æterno exitio, de morte ſibi optata alii locum ſumunt. Et veterum ſunt aliqui & recentiorum qui ſic explicant. Sed Druſius, *Anathema eſſe, hoc eſt Excommunicatus eſſe.* Et rectè ibi Grotius; *Hoc dicit, velim non modò carere honore Apoſtolatûs, verumetiam contemtiſſimus eſſe inter Chriſtianos quales ſunt qui Excommunicati ſunt.* Quaſi Paulus dixiſſet, cum fratres illi mei univerſi Chriſtianiſmum induere debeant, & à Chriſtianis eorúmque Eccleſiis eo quod Chriſtum non, ut debent, amplectantur, aut Excommunicentur, aut pœnam illam, juxta morem, ſatis mereantur, adeóque vindictæ divinæ imprecationibus ac ignominiæ per eas ſimul atque perſonalem ſeparationem (ſecundùm Capite ſuperiori oſtenſa) perquam gravi ſint obnoxii, atque antè Abſolutionem, Pœnitentiam & bonæ mentis Profeſſionem ſolennem ſubire debeant, utinam ego ipſe hæc, pro illis omnibus ſeu eorum vice, incommoda paterer, ſi modò ſic redimi & Chriſtiani fieri poſſent. Atque *Anathema à Chriſto* ſic ſumendum, ſeu pro Excommunicato ſeu more ſolenni id eſt, juxta antè dicta (Judaicum tunc uſum ſingularem) Separato ab Eccleſia Chriſti; quæ ſcilicet Chriſti nomine ſic aliàs[a] ſubinde intelligitur, id eſt priſtinâ Commercii inter ſuos libertate, non omnimodâ, ſed quadamtenus, ut dictum eſt, privato. Inde etiam ad illud[b] *nemo in Spiritu Dei loquens* Λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν (ſeu ut in Ms. aliquibus Ἰησοῦς) *dicit Jeſum eſſe anathema* (ubi Syrus vocem ܚܪܡ *Cherem* habet; Arabes autem مفروز *ſeparatum*, Galli *malediction*, noſtri olim **deſieth Jeſus**, poſteà **calleth Jeſus erecrable**, nunc **accurſed**, quibus & alii conſoni) adnotat Druſius, ſibi aliiſque

[a] 1 Corinth. 12. 12. Ad Galat. 3. 27.

[b] 1 Corinth. 12. 3.

que heic Rabbinicè & ritè intuentibus concors; *ut Phariſæi, qui eos, qui Jeſum dicebant eſſe Meßiam, Excommunicabant per genus quoddam Excommunicationis, ut quidam volunt, quod peculiariter Anathema vocant: ſi ergo illi erant Anathema qui Jeſum eſſe Chriſtum dicebant, quanto magis ipſe Jeſus,* (adeóque ipſius Eccleſia & ſectatores, ex ejuſdem nomine deſignati) *Tales non loquebantur per Spiritum Dei, ſed Spiritum Diaboli.* Aliæ ſunt de periocha hac ſententiæ ſatis obviæ, ſed hoc reliquis de Anathemate jam dictis omninò conſonum. Adjicit Grotius in Notis[a] ad Evangelia, etiam in Epiſtola ad Galatas exemplum haberi Excommunicationis quam diximus ita Comminatoriæ. Ὄφελον καὶ, inquit Apoſtolus[b], ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς *utinam & abſcindantur qui vos conturbant.* Quod etiam de Excommunicatione intelligi poſſe voluit Beza. Atque alii aliquot, tum in Commentariis tum in Verſionibus idem admittunt. Sed ut patres veteres[c] locum de totius membri pudendi exciſione, velut Circumciſioni, de quâ loquitur ibi Apoſtolus, in pœnam tunc meritò adjicienda ſumunt, ita etiam Grotius ipſe in Annotationibus ad Epiſtolas. Sed de Exſciſſionis ejuſmodi jure ſeu recepta de ea apud Ebræos ſententia, vide quæ nos alibi[d]. Illud autem de inceſtuoſo Corinthio[e] ſeu qui novercam ſibi in uxorem ſumſerat, ita intelligit Grotius ut cum eo nomine ex lege Moſaica[f], morte id eſt, ut ſtatuunt heic Talmudici[g], lapidatione, eſſet plectendus, Capitalibus interim Judiciis nec Chriſtianis nec Judæis liberè permiſſis, Excommunicandus ſaltem is eſſet (ut in aliis libertatis minutæ ſeculis) quod quia non factum corripiens Corinthios Paulus, *& vos* inquit *inflati eſtis & non magis luctum habuiſtis ut tollatur de*

[a] *Ad Luc. 6. 22.*

[b] *Ad Galat. 5. 12.*

[c] *Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, &c.*

[d] *De Iure Nat. & Gent. lib. 7. cap. 3.*

[e] *1 Corinth. 5.*

[f] *Levit. 20. 11.*

[g] *Maimonid. Tit.* Iſuri bia *cap. 1.*

de medio vestri qui hoc opus fecit. Ubi, *inflati estis*, annotat ille, *majoris cujusdam Sapientiæ opinione, quæ talia censet* ἀδιάφορα. *Ita enim censebant & Cynici & Stoici* &c. *Et non magis luctum habuistis, est Metonymia adjuncti. Nam quia Ecclesia cum aliquem esset à suo consortio exclusura lugentium sumebat habitum, eò factum ut lugere dicatur pro Excommunicare &c. Vt tollatur de medio vestri qui hoc opus fecit, Non per mortem ut videtur intellexisse Tertullianus*[a] *sed per* נדוי Niddui. *Nam omnia laudabilia Synagogæ instituta retinuere Apostoli. Et si quis quæ Hebræi de eâ re scripsere cum moribus antiquæ Ecclesiæ comparet miram inveniet congruentiam.* Ἐξαίρειν οὐκ μέσου *est ex Ecclesia excludere, quomodo loquitur Cyprianus. Orasse debueratis Deum ut tota Ecclesia consentiens tales Excommunicaret.* Sic ille, qui etiam ad illud[b] μὴ συναναμίγνυσθαι *non commisceri ac* μὴ συνεσθίειν *non comedere* seu *communes non habere Epulas* aut *cibum non sumere* cum peccatoribus ibi memoratis, adnotat, *Hebræis morem fuisse cibum communem non sumere cum eo qui erat in* נדוי seu *Excommunicato* etiam minore apud Ebræos sententiâ (juxta superiùs ostensa) quasi etiam monitum illud ad Excommunicationem attinuisset. Sed *cibum cum ejusmodi non capere, non commisceri*, utì & *hæreticum vitare*[c] & id genus alia in Novo Testamento monita non magis mihi videntur Excommunicationem quò trahi sæpiùs solent innuere aut spectare, quàm in veteri *beatus vir*[d] *qui non abiit in consilio impiorum* &c. aut *Non sedi*[e] *cum concilio vanitatis & cum iniqua gerentibus non introibo*, id genus compluria. Neque enim in his nec in illis quid continetur quo status personæ alicujus ut in Excommunicatione per Separationem, mutandus, sed tantùm peculiaris vitæ institutio seu consilium illi qui sic non commisceretur, cibũ

[a] *De Pudicitia cap.14.*

[b] *1 Cor.5.11.*

[c] *Ad Titum 3. 10. & vide 2. Ioann.10.*

[d] *Psal.1.1.*

[e] *Ibid.26.4.*

non ſumeret, hæreticum vitaret, in concilio ejuſmodi non ſederet, nec ſic introiret. Sed verò poſtrema capitis verba καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν *Auferte malum*, ſeu *malum illum è vobis*, ad Excommunicandum illum inceſtuoſum ſpectare quidem poteſt; ſi ita interim legendum. Nam codices priſci [a] optimíque habent τὸ πονηρὸν, ſeu neutrum, quod perſonam non denotat, quemadmodum & à patribus vetuſtis obitérque ab aliis obſervatum. Et verba ipſa, quaſi formula ſolennis, ſunt in Pentateucho [b] ſæpiùs iterata, ſed ita ut interdum maſculinum interdum neutrum Græcè in ea adhibeatur, pro eo quod eſt ובערת הרע מקרבך *& eliminabis* aut *elimina malum è medio veſtri*, quod in codicibus Græcis etiam nunc pluraliter nunc ſingulariter prolatum, à capitalibus judiciis in pœnam Excommunications, quæ ita ex humano in eorum locum invento juxta antè dicta ſucceſſit, transferri potuit. Volunt item non pauci tam veterum quàm recentiorum id quod eſt ibi παραδοῦναι τῷ Σατανᾷ *tradere Satanæ* ipſum Excommunicationis actum ibi ſignificare. Certè in Græco [c] dicit Paulus ſe ſtatuiſſe eum, *in nomine domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti, tradere Satanæ in interitum carnis* &c. quaſi traditionis actus hic Pauli ſolius fuiſſet, utì & in illo [d] *ex quibus eſt Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ ut diſcant non blaſphemare.* Syrus autem & Arabes iſthic habent *ut tradatis*, quaſi ſaltem conſortes in ipſa traditione Corinthios fore indicaſſet Apoſtolus. Et quidem ſi *tradere Satanæ* intelligatur pro vindictæ divinæ imprecatione qua Excommunicans precatur Deum ut reum tradat in poteſtatem Satanæ ſeu [e] τῷ ὀλοθρευτῷ id eſt ut per eum, velut *ſummum pœnarum miniſtrum*, morbis aliiſve incommodis vexetur,

[a] *Theodoret. ibi, Theophylactus, alii.*

[b] *Deut. 17.7. 19. 19. 21. 21.22.21.24.7.*

[c] *1 Cor. 5.5.*

[d] *1 Tim. 1.20.*

[e] *Videbeic H. Grotium & ad Luc. 6.22.*

etur[a], tunc traditio hujuſmodi ſic dicta eſt tantùm pars illa Excommunicationis altera cum Separatione conjuncta. Seorſim autem facta, tantùm maledictio ſimplex ſeu vindictæ per Satanæ miniſterium divinæ imprecatio. De ſingulari poteſtate divina ſeu virga Apoſtolica, qua tum morbos tum mortem impiis inferre potuerint Apoſtoli ipſi (ut Petrus Ananiæ & Sapphiræ[b] & Paulus Elymæ[c]) meritò ſumunt alii, tam veterum[d] quàm recentiorum. Alii etiam eadem notione cum Excommunicatione conjungunt. Franciſcus de Mayronis[e]; *Nota quod in primitiva Eccleſia ſecundum aliquos, ut oſtenderet quàm timenda eſſet pœna illa Excommunicationis, ſtatim Excommunicatus accipiebatur & rapiebatur à Dæmone.* Atque obvia ſunt quæ hac de re ſcriptores; de qua ante alios conſulendus eſt vir doctiſſimus Petrus Molinæus[f] qui ad Excommunicationem Traditionem illam Satanæ non omnino illic ſpectaſſe felicitèr ſanè adſtruit. Et rectè Ludovicus Capellus[g] de *Niddui* & *Cherem* verba faciens, *Traditio*, inquit, *Satanæ* (*de qua Apoſtolus*) *longè aliud fuit & veteribus Judæis omninò ignota.* Scilicet ex ſingulari Apoſtolis conceſſa divinitus poteſtate pependit. Jam dictis autem de Paulino Excommunicationis Judaicæ Uſu accedat quod in eruditiſſimi viri Joannis Croii Sacrarum & Hiſtoricarum Obſervationum nondum puto typis mandatarum occurrit de Anathematis uſu in illo antè memorato[h]. *Optabam ego ipſe Anathema eſſe à Chriſto. A ritu & formula*, inquit, *Excommunicationis tracta eſt hac loquendi formula. Duo autem Excommunicationis genera apud Judæos erant*, Niddui *ſive* Schammatha *quo quis per* 30 *dies ligabatur, &* Herem *cum maledictionis & dirarũ obnuntiatione. Græci utrumque hanc Excommunicationem vocarunt Anathema. Ita enim exponenda ſunt hac He-*

[a] *Vid.* 2 *Corinth.* 12.7.

[b] *Act.* 5.5.

[c] *Act.* 13.11.

[d] *Vide Tertul. de Pudicitia cap.* 14.

[e] *Ad Sent.* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 3.

[f] *In Vate ſeu de Præcognitione futurorum lib.* 1. *cap.* 11.

[g] *Ad Ioann.* 9. 22.

[h] *Rom.* 9.3.

ſychii grammaticorum doctiſſimi, Ἀνάθημα, ἐπάρατος, ἀκοινώνητος. *Vtrâque Excommunicationis formulâ utitur D. Paulus variis in locis. Cum optat fieri* ἀνάθεμα *à Chriſto, ſpectat ad Priorem Excommunicationis formulam. Et Anathema hoc in loco nihil aliud eſt quàm* Niddui. *Hujus quoque ſpeciei meminit*, 1 Cor. 16. 22. *Ad alteram verò Excommunicationis ſpeciem ſpectat*, 1 Cor. 5. *cum eum qui inceſto flagitio Chriſti fidem & religionem polluerat Chriſtianam, Excommunicat his verbis* Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι &c. Sic ille. Locum deſcripſit mihi vir eximius Patricius Junius. Alia ſunt in Epiſtolis Canonicis atque Actis quæ ad Excommunicationem ex diſciplina ejuſmodi Apoſtolica attinere pariter volunt alii. Quinetiam ſub Apoſtolicorum temporum finem ſeu ab Joanne Apoſtolo memoratur Diotrephes *qui nec ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt prohibet,* καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει *& ex Eccleſia ejicit*, eóque nomine ibi reprehenditur. Ἐκβάλλειν autem ſeu *ejicere* vocem fuiſſe notiſſimam tunc temporis pro *Excommunicare* ſeu *extra Synagogam facere*, juxta antè dicta, liquet ex Joannis Evangelio, ut capite ſuperiori fuſiùs oſtenditur. Et mirum ſatis eſt eos interim ipſos qui in Evangelio τὸ ἐκβάλλειν de Judæis dictam *Excommunicare* (ut Angli noſtri ſeculi ſuperioris expreſsim verterant) non eâdem etiam heic verſione eſſe uſos ſed tantùm, **thruſteth them out of the congregation**, ſubſtituiſſe, id eſt *è congregatione extrudit*, niſi planè Synonyma hæc eſſe exiſtimâſſent. Obvia etiam ſunt in Canonibus Apoſtolorum ac Conſtitutionibus Apoſtolicis ſic dictis ſeu Clementinis paſsim proſtantibus, quæ Excommunicationis, velut illo in ævo, uſum aſſerunt ampliſſimum. Quibus adjicere liceat tum Arabicam quæ Petro Apoſtolo tribuitur in Simoniacos com-

* Epiſt. 3.

comminatoriam, tum Apoſtolicam traditionem de Præſide qui immerentem Excommunicaret, Excommunicando (quæ item comminatoria eſt) atque inſuper in Aquilam, priſcum illum Veteris Teſtamenti interpretem, judiciariam ſeu perſonalem tunc Excommunicationem memoratam. Comperio in Codicibus Canonum veterum Arabicis Mss[a]. Clementem Papam primùm teſtari ſe accepiſſe à Petro Apoſtolo in mandatis ne quis mercedis aut pacti cauſâ ad ſacrum Lavacrum aut Miniſterium ſacrum admitteretur. Si quis autem ſic admiſſus fuerit وهو محروم وملعون من فمي انا بطرس صغير التلميذ وحظه يكون مع سيمون الساحر وبهوذا المارق *ponatur in Cherem* ſeu *Excomunicetur & maledicatur ex ore meo qui ſum Petrus parvus diſcipulus, & portio ejus ſit cum Simone Mago & Juda Apoſtata* & qui acceperit illo nomine mercedem ولا كهنوت له وهو محروم مني انا بطرس بالحرم الذي احرمت به سيمن الساحر وحظه يكون مع يهوذا المارق الخانف نفسا *haud ſacerdotio* ſeu *Miniſterio ſacro fruatur ipſe, & ſit Excommunicatus per* Cherem *eodem modo quo Excommunicabam ego Petrus Simonem Magum*[b], *& portio ejus ſit cum Juda Apoſtata qui ſuſpendebat ſeipſum.* Ita codex ille Ms. cui ſatis conſonus heic Canon trigeſimus illorum qui Apoſtolis tribuuntur. Sed ibi pro محروم هو *ſit poſitus in Cherem*, Græca ſunt ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας παντὸς πάσιν ὡς Σίμων ὁ Μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου *Exſcindatur penitus à communione ut Simon Magus à me Petro*; quæ formula, in Excommunicatione deſignanda, recentioris eſt commatis nec Apoſtolis coæva utcunque ſic illis tributa. Sed de Canonum illorum vetuſtate, autoritate, interpolatione,

[a] *In Reverend. Iacobi Vſſerii Armachani bibliotheca & in Conciliorum Syntagmate Arabico in publica Oxonienſi fol. 273 a.*

[b] *Act. 8, 20.*

ne, uti & Conſtitutionum cognominum, etiam de hoc ipſo in illis, de Petro loco, conſulas præ aliis virum eximium Jacobum Uſſerium Armachanum in Prolegomenis[a] ad Polycarpi & Ignatii Epiſtolas. In Arabica autem Canonum Apoſtolorum Paraphraſi[b] habetur, ſi quis circa hanc rem contrà pertenderet وهو مقطو محروم ملعون ويجتنب كلامه وخلطته كما تجتنبت انا بطرس خلطة سيمن الساحر ونفيته من كنيسة الله بامر من الروح القدس *abſcindatur, ponatur in* Cherem, ſeu *Excommunicetur, Execranda, habeatur, & effugiatur colloquium ejus & commercium, ſicut ego Petrus effugi commercium Simonis Magi & expuli eum congregatione Dei juxta decretum Spiritus Sancti.* Atque in eodem volumine quo paraphraſis illa habetur ſimul cum Canonibus Synodorum Arabicè vetuſtiſſimarum ídq; ex verſione priſca inprimis Eccleſiæ Alexandrinæ in Ægypto inſerviente, occurrit titulus[c] هذه السنن التي علموهم الرسل القديسين *Hæ ſunt traditiones acceptæ ab Apoſtolis Sanctis*; Præmiſſis ibi compluribus de diebus feſtis, Jejuniis aliiſque Chriſtianorum ritibus quorum pleraque etiam habemus in Conſtitutionibus Apoſtolicis dictis, interſeritur[d] قانون الحرم *Canon* ſingularis *de Cherem* ſeu *Excommunicatione* à Præſide in regimine qualicunque tunc Chriſtiano illata, ejúſque uſu temperanda, ubi præcipitur ولا يحرم من غير حق يوجب الحرم به *ne quempiam immerentem Excommunicaret*, quod ſi faceret وليكن هو المربوط المحروم *ipſe ligandus erat per* Cherem *& Excommunicatione* ſeu *Anathemate feriendus.* De Aquila verò illo traditur ex Syriaco codice[e] Jeſudadi Epiſcopi Hadtenſis, Meſopotamæi, ſexcentis abhinc fermè annis conſcripto, eum fidem Chriſtianam amplexatum eſſe & ab

[a] *Cap. 5.*

[b] *In Syntagmate jam citato fol. 57 a.*

[c] *Fol. 49. a.*

[d] *Fol. 51. a.*

[e] *Apud Guidonem Michaelem le Laye, in præfatione ad Biblia ſua heptaglotta.*

A-

Apostolis baptizatum. *Quoniam verò gentilium superstitionibus adhuc inhæreret, Astronomiæ scilicet, Astrologiæ & sortibus deditus, plurimi eum ex Apostolis monuerunt, qui cum non resipuisset, Excommunicatus est.* Sed verò, ut de Aquila hoc recentioris multò ævi commentum esse videtur, ita etiam Arabica jam allata aliáque in Canonibus & Constitutionibus Apostolicis dictis quæ Græcè & Latinè extant, sive ad hanc rem sive ad alias attinentia, seculorum Apostolis recentiorum esse, utcunque sanè antiquorum etiam & primitivorum, proculdubio existimandum est. De certo autem Excommunicationis per Apostolorum tempora Usu, ex aliis antè memoratis satis liquet. Nam etiam ex præscripto de Anathemate Apostolico, illud pro re nata in merentes adhibitum esse, ambigendum non videtur. JUS autem quod ad Excommunicationis tunc actum atque obedientiam ei præstandam attinet, Duplex erat. Aut Judaicum, aut Cæsareum. Expectat forsan heic lector ut Jus etiam adjicerem Evangelicum quo fundari volunt, velut Præceptivo, non pauci Excommunicationem Christianismi. Illuc enim spectare contendunt verba Christi in Evangelio [a] *sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus* & quæ sequuntur *de ligando & solvendo*, uti & *Claves regni cælorum*. Sed quoniam in seculis sequentibus verba illa in ejusmodi sensum ab eis qui Excommunicandi in Christianismo jurisdictionem sibi ut divinitùs datam adstruere perquam enixè studuerunt, primò tracta esse nec reverà Excommunicationis sive actum sive præceptum aliquod in se continere ab aliis iisque viris magnis existimatum est, ideo etiam in secula illa (de quibus mox) ea simul cum breviusculo juris ejusmodi inde obtensi examine referre visum est. Quod ad Judaicum heic Jus illorum tempo-

[a] *Matth.* 18. 17. & 18. & 15. 19.

porum attinet; de eo quidem non ita obſcurè liquet in antè adductis de Excommunicationis tunc Uſu, maximè cum à viris doctiſſimis tam *Niddui* quàm *Cherem* Judæorum in Anathemate & Excommunicatione primitivi illius Chriſtianiſmi ſeu Apoſtolica, eouſque, ut eſt oſtenſum, agnoſcatur. Qualénam illud fuerit capite ſuperiori demonſtratur. Atque eodem ipſo jure ſubnixam eſſe & ad ejuſdem ritus & formulas, Apoſtolorum tempore, Excommunicationem adhibitam, firmat etiam tum Nominis tum Juris Judaici tunc Communio inter Judæos reliquos atque eos qui Chriſti diſciplinam amplexati eſſent, ſeu Apoſtolos & diſcipulos. Neque enim eorum quiſquam erat per annos aliquot ab Aſcenſu Domini, uti & antè tetigimus, qui non aut origine atque undiquaque Judæus, ſeu Ebræus ex Ebræis, aut è Gentibus, ut Proſelytus Juſtitiæ, ita adſcitus, ut inde pro Judæo etiam omninò cenſeretur, adeóque pars undiquaque eſset Synagogæ ſeu Eccleſiæ Univerſalis primò Judaicæ, atque eo nomine Chriſtianiſmum induens, ejuſdem nihilominus Synagogæ ſeu Eccleſiæ juribus, atque inter ea hoc quod tractamus, ut antè uteretur. Non aliter atque is qui Civis Romani aliúſve Reipublicæ ſeu Sodalitii alicujus Socius jura priſtina retinet, utcunque in perſuaſionem aliquam inter ſuos ſingularem pro libitu tranſeat. De Paulo ipſo, Ebræo ex Ebræis, adeóque moribus Judaicis accuratiùs innutrito [a], cui in Epiſtolis ſingularis ille Anathematis uſus, res palàm eſt. Neque enim quaſi quidquam circa illud innovandum vellet, vocem adhibet, ſed ut in antè recepto ſuorum ſenſu. Tantundem cum ratione parili planè dicendum de reliquis tunc credentibus, id eſt antequam inter Diſcipulos apertiùs admitteretur ut Gentiles, necdum Proſelyti Juſtitiæ in Judaiſmo facti, ſeu ſine Circumciſione,

[a] *Acts* 23.3. 26.5.

cumcisione, Evangelii beneficio fruerentur. Neque enim ob Christi disciplinam acceptam exuebant eorum quiquam Judæorum sive nomen sive Jus quod antè sic possidebant. Nec disciplina illa apud eos alia quàm Judaismus verè reformatus seu cum fide in Messiam seu Christum ritè conjunctus. Unde Judæi omnimodi quantum ad hanc rem, in πιστευοντας seu τῇ πίστει ὑπακούοντας *Credentes* & μὴ πιστεύοντας *non Credentes* tribui solebant. Idque tam ante[a] Christiani nominis ortum quàm post[b]. Et tam Credentes ex eis quàm non Credentes, Judæi tunc sic meritò dicti[c], utpote Originem, Statum ac Jus Judaicum, ut antè retinentes. Hinc Myriades complures Ιουδαίων τῶν πεπιστευκότων *Judæorum Credentium* memorantur[d], de quibus item adjicitur, quod πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου *omnes æmulatores legis* seu *legi addictißimi* essent, tametsi Crederent. Quo nomine se illis prædicat etiam Paulus in Vulgata. *Ego æmulator legis, sicut vos omnes estis hodie*, ubi Græcè legitur ζηλωτὴς τοῦ Θεοῦ *Zelotes Dei**. Et sanè addictos adeò legi, etiam placitis moribúsque avitis לסיג התורה *in legis sepem*, ut dicere ipsi solebant, introductis (in quibus Excommunicationem eorum fuisse certum est) non fuisse pariter addictos cum ratione haud est sentiendum. Quonam autem primùm tempore Evangelium seu Credentium disciplina Gentilium alicui necdum in Judaismum integrum antè recepto, communicata fuerit (quod nec fieri debuisse per annos aliquot à Judæis vulgò[e] existimatum est) non unanimes statuunt Scriptores. Alii, tam veterum quàm recentiorum, in Candaces Æthiopum Reginæ Eunuchi[f] à Philippo baptizato id haberi volunt[g], aliis Eunuchum illum pro Proselyto Justitiæ adeóque Judæo Circumciso, idque & rectè puto, sumentibus[h], & Cornelium

[a] *Act.* 2. 44. 4. 32. 5. 14. 6. 7. *Videsis Athanas. Quæst. ad Antiochum* 45.
[b] *Act.* 15. 5. 16. 1. 19. 33. 21. 20. *Rom.* 1. 16. 3. 3. *&c.*
[c] *Act.* 16. 20. 21. 20. *Galat.* 2. 15. *&c.*
[d] *Ibid.* 21. 20.
* *Ibid.* 22. 3.
[e] *Vide Act.* 11. 1.
[f] *Act.* 8. 38.
[g] *Euseb. Hist. Eccles. lib.* 2. *cap.* 1. (*sed & vide eum cap.* 2.) *alii à Lorino in Act.* 8. 27. *citati.*
[h] *Lyranus ibi, Baron. Tom.* 1. *ann* 35. § 27. *&* 41. § 2. *Bellarmin. de Romano Pontifice lib.* 1. *cap.* 22. *Grotius ad Act.* 8. 27. *Vide Origen. contra Cel. lib.* 2.

Centurionem [a] qui cum ſuis à Petro Baptizatus eſt Primitias Gentilium, citra Circumciſionem, in Chriſti diſciplinam receptorum facientibus. Eunuchi illius Baptiſmus ad biennium aut circiter ab Aſcenſu ſeu Chriſti 35 ſpectat. Cornelii, ad ſeptennium inde aut circiter ſeu Chriſti 41 juxta Chronologiam Baronii quam heic ſequimur, diſcrepantes de ipſis annis ſcriptorum opiniones libenter prætereuntes. Biennio poſt aut circiter ſeu ſub initia Claudii Auguſti collocat ille [b] Chriſtiani nominis, inter Diſcipulos, Antiochiæ [c] ortum in Actis memoratum, qui à Suida [d] tribuitur ipſi tempori quo Euodius Antiochiæ creatus eſt à Petro Epiſcopus, id eſt juxta Hieronymum, anno tertio Claudii Auguſti & æræ Chriſti vulgari 44, aliis aliter de tempore illo [e] ſentientibus. Certè ut Suidas, ita Joannes Antiochenus [f] in Chronologicis ſuis nondum editis cum Euodii illic Epiſcopatu Chriſtiani nominis Antiochiæ ortum conjungit, quem poſt decennium ab Aſcenſu domini eveniſſe ſcribit ſeu ſub Claudii initia. Etiam & Nominis autorem ibi Euodium illum facit. Verba ſunt, Ἐν ᾧ ταῖς ἀρχαῖς τῆς Βασιλείας τῦ αὐτῦ Κλαυδίυ Καίσαρος, μετὰ τὸ ἀναληφθῆναι τ Κύριον ἡμῶν ϗ Θεὸν Ιησῦν Χρίστον, μετὰ ἔτη δέκα πρῶτος μετὰ τ ἅγιον Πέτρον τ ἀπόστολον τ χειροτονίαν τ Ἐπισκοπῆς τ Ἀντιοχέων μεγάλης πόλεως τῆς Συρίας ἔλαβεν Εὐόδιος γενόμενος Πατριάρχης. Καὶ ὅθεν αὐτῦ Χριστιανοὶ ὠνομάσθησαν, ϗ αὐτῦ ὅπισθεν Εὐόδιυ πρεσβυτήσαντος αὐτοῖς καὶ ὁδηγήσαντος αὐτοῖς τὸ ὄνομα τῦτο. Πρῶτον δὲ Ναζωραῖοι ἐκαλῦντο ϗ Γαλιλαῖοι ἐκαλῦντο οἱ Χριστιανοὶ, *ſub initia imperii Claudii Cæſaris, poſt Aſcenſum Domini noſtri ac Dei Jeſu Chriſti, Decennio tranſacto, Primus poſt S. Petrum Apoſtolum creatus eſt Antiochiæ magnæ Syriæ Urbis Epiſcopus Euodius, factus item Patriarcha.*

[a] *Act. 10. 48. & vide Bezam ad Act. 8. 4. Cameron. in Myrothec. Evangel. ad Matth. 16. 18. &c.*

[b] *Tom. 1. ann. 43. § 10.*

[c] *Act. 11. 26. Vide Nicephorum Calliſt. lib. 2. cap. 7.*

[d] *In Χριστιανοί.*

[e] *Vide Baron. Tom. 1. ann. 39. § 8. &c.*

[f] *In Bibliotheca publica Oxonienſi lib. 10. pag. 149.*

Patriarcha. Et tempore ejus nominabantur Christiani, conversante cum eis Episcopo Euodio & nomen illud eis imponente. Priùs enim Nazaræi vocabantur & Galilæi, Christiani. Atque hinc puto suum hausit hac de re Suidas. Alii de anno aliter[a] statuunt. Sed planè prolepsis est Patrum aliquot qui de nomine ipso loquuntur[b] quasi Tiberii Augusti tempore in usu aliquo fuisset. Certè sub Claudii initia natum ex ipsis Actorum[c] de Claudio verbis statim sequentibus elicere fas est. Sed ita demum qui anteà *Galilæi* & *Nazaræi* utì & πιστεύοντες εἰς τ̀ Χριστὸν *Credentes in Christum* sive ex Judæis ac Circumcisione essent sive Incircumcisis, *Christiani* jam nuncupari cœpere, ut solent alii ab eo cujus disciplinæ sequaces fuerint. Quod quidem nomen sic inditum à nonnullis tam Veterum quàm recentiorum sumitur pro eo quod est *Nomen Novum*[d] quo apud Prophetas vocandi erant Judæi. Sed verò tametsi ita ibi cœptum hoc nomen, usus nihilominùs ejusdem non ita frequens videtur inter Apostolos ipsos aut in eorum lingua per annos aliquot sequentes. Nam præter locum illum quo memoratur in Actis *primùm tunc vocatos Antiochiæ Discipulos Christianos*, bis tantùm in N. T. occurrit. Agrippa Rex ad Paulum[e], *Ferè me suades Christianum fieri.* Et Petrus[f] ad Dispersiones Judæorum, *Si autem ut Christianus patiatur, non erubescat &c.* Sed nec ulla Epistola Apostolica alia *Christiani* expressim nominis memor est, nedum eos quibus dirigitur Christianos expressiùs universos nuncupat. Sed fermè aut *Sanctos*, aut *Fideles*, aut *Ecclesias*, adjectis sive loci sive Jesu Christi sive Dei nomine, aut ejusmodi quid, aut planè Judæos, ut Jacobi & Petri, quælibet alloquitur. Per septennium igitur ab Ascensu Christi aut circiter, ut antè, nemo in Credentibus, qui posteà

[a] *Vide Genebrard. Chron. part. 1. anno Christi 49.*

[b] *Tertullian. Apologetic. cap. 5. Hieronymus in Chronico num. 2051.*

[c] *Cap. 11. 26. & 28.*

[d] *Isa. 62. 2. 65. 15. ubi consulas Ignatium ad Magnesios & Comm. Leonis Castri.*

[e] *Act. 26. 28.*

[f] *1 Ep. 4. 16.*

Christiani dicti, præter Judæos sive Originarios sive Proselytisini jure integro adscitos. Nec proculdubio ante id tempus elapsum, illud Christi [a] ad Apostolos *euntes docete omnes gentes Baptizantes eos* &c. de aliis gentibus aliter omninò, discipulorum saltem vulgo, intellectum est quàm de Proselytis qui Judaismum plenum induerent in disciplinam Evangelicam per Baptismum adscendis [b]. Etiam post reseratum, ut jam ostensum est, Gentibus sine Judaismo ejusmodi pleno Evangelium, non pauci Judæorum Credentium existimabant [c] Legis Mosaicæ observationem integram Gentilium Baptismo accedere debuisse, quâ de re habetur Decisio Apostolica [d], qua necessariam illam Gentibus non esse decernitur; Atque manebant interim Judæi Originarii eorúmque Proselyti, quoquot crederent, etiam usque in Excidium Templi, Zelotæ legis Mosaicæ [e], adeóque Judaismum suum simul cum Christianismo retinebant; quâ de re affatim scriptores qui de Cessatione legalium agunt & de eo quod est, Legem Mortuam reverà fuisse tunc sed non Mortiferam. Christus etiam ipse pronuntiaverat [f] *Salutem esse ex Judæis.* Huc spectat item Timothei Circumcisio [g] Paulina, atque alia ejusmodi obvia. Nec dubitandum quin quamplurimi tunc temporis ex Gentilibus Christo nomina dantes simul Proselyti Justitiæ seu pleno jure Judæi itidem fieri vellent factíque essent tam post Cornelii Baptismum quàm antè. Neque enim id tunc prohibitum, sed non habitum necessarium. Christianis etiam Christianismum & Judaismum velut corporis unius bina membra conjuncta videmus in hæresibus [h] Cerinthiorum, Nazaræorum, Ebionæorum. Atque ut in Judaicam disciplinam Veterem per Baptismum, Circumcisionem, & Oblationem, ut antè ostenditur, coopta-

[a] *Matth.* 28. 19.

[b] *Vide Act.* 11.

[c] *Act.* 15. 1.

[d] *Ibid.* 28.

[e] *Act.* 21. 20.

[f] *Ioann.* 4. 22.

[g] *Act.* 16. 3. *& vide Grot. ad Act.* 10. 48.

[h] *Epiphan. hæres.* 28, 29, 30.

optabantur Proſelyti Juſtitiæ, ita in Chriſtianiſmum per Baptiſmum & Euchariſtiam[a]. Ex miſtura autem ejuſmodi Judaiſmi ac Chriſtianiſmi tunc non ſolùm in Judæis Originariis ſed etiam in eis qui è Gentibus Eccleſiiis Chriſtianis accederent, atque ex eo quod ipſe Chriſtianiſmus ex Judaica diſciplina ortus erat eâque omninò fundatus & reverà Judaiſmus erat reformatus, in quem per Baptiſmum, qui etiam ritus fuerat antè Judaicus, reciperentur Credentes qualeſcunque ut Proſelyti, evenit ut Chriſtiani univerſi tunc temporis etiam nomine Judæorum venirent, atque ut Judæorum ſecta, non minùs quàm Phariſæi, Sadducæi, Eſſeni & ſi qui fuerint ejuſmodi alii, haberentur, tametſi annis proximiùs ſequentibus ſeu poſt graviores, ex tumultibus ac factionibus Judæorum non credentium impellentibus, Chriſtianorum perſecutiones obortas, velut invicem oppoſita apud Scriptores[b] adhiberentur nomina ſæpiùs Judaiſmi (ut veterem ſcilicet ſolùm ſignificantis) & Chriſtianiſmi in quo ita Judaiſmus novus ſeu reformatus. Templum item Hieroſolymitanum[c] tam Credentibus quàm non Credentibus commune tunc erat, utì & cultûs Juríſque Judaici reliqua non pauca, etiam & Synagogæ[d] & Proſeuchæ, ídque ut Judæorum cœtui, licet perſuaſione de Meſſia adeò partes in diverſas diſtraherentur. Etiam & Judæis non Credentibus aliíſque tùm ſeculorum Veterum[e] tum recentiorum, Chriſtianus quilibet ſive ex Judæis Originariis ſive Gentibus adſcitus נוצרי utì & ab Arabibus ناصري ſeu *Nazaræus* aut *Nazarenus* vocitatus, quemadmodum & Chriſtus ipſe in Evangeliis & Actis ſæpius & Chriſtiani primi; quo planè non Judaica ſolùm Origo, ſed ipſum Judæi nomen diffuſius in denominationem à *Nazareth* urbe Galilææ in tribu Zabulon contractum Chriſtia-

[a] *Juſtin. pro Chriſtianis Apolog. 2.*

[b] *Vide Ignatium in Epiſt. ad Magneſios &c.*

[c] *Act. 2. 46. 3. 1. 5. 20. 21. 26.*

[d] *Act. 9. 20. 13. 5. & 14. 15. 21. 17. 10. &c.*

[e] *Act. 24. 5.*

nis, ex more illo vetuſto, tribuitur. Et Hieronymus[a] de Judæis ſui temporis, majorum lingua utentibus; *uſque hodie perſeverant in blaſphemiis & ter per ſingulos dies in omnibus Synagogis ſub Nomine Nazarenorum Anathematizant vocabulum Chriſtianum.* Sed verò quod ad tempora ipſa quæ tractamus heic ſpectat, ſatis conſentiunt viri non pauci doctiſſimi tum in Actis Apoſtolorum tum apud Suetonium, Judæorum nomine ita Chriſtianos qualiſcunque generis eſſe comprehenſos, ut non minùs hi quàm illi eo nomine tunc innuerentur. Legitur in Actis[b] Paulum Corinthi *inveniſſe quendam Judæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus* (διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον) *eò quòd præcepiſſet Claudius* (Auguſtus) *diſcedere* (πάντας τοὺς Ἰουδαίους) *omnes Judæos à Roma.* Hoc itidem edictum memorat Suetonius in Claudio[c]; *Judæos impulſore Cheſto* (pro *Chriſto*) *aſſiduè tumultuantes Româ expulit.* Joſepho etiam idem traditum ſcribunt veterum nonnulli, cum ejuſmodi quid apud eum non omninò reperiatur. Sed Claudii in anno nono ſeu Chriſti æræ vulgatæ 49. à Chronologis plerunque collocatur[d] expulſio hæc, Onuphrio[e] eam anno Claudii ſexto perperam & ſeptimo tribuente. Utcunque autem, annis ita aliquot poſt Chriſtiani nominis ortum, emiſſum eſſe edictum illud liquet. Attamen Judæorum nomine illic Chriſtianos pariter contineri meritò ſentiunt eruditi. Dubitanter quidem Oroſius, ad illud Suetonii, *utrum contra Chriſtum tumultuantes Judæos coerceri & comprimi juſſerit, an etiam Chriſtianos ſimul, velut cognatæ religionis homines voluerit expelli.* At verò clariùs de re ipſa ex Actorum verbis conſtat, Aquilam ſcilicet & Priſcillam ideò Romam reliquiſſe inde docemur, quia Judæos Claudius univerſos

[a] *In Iſaiam cap. 5 comm. 18.*

[b] *Cap. 18. 2.*

[c] *Cap. 25.*

[d] *Oroſius lib. 7. cap. 6. Beda de ſex ætatibus mundi. Ordericus Vitalis lib. 1. Friſingenſis lib. 2. cap. 15. Hermannus, Contractus, Ado, Marianus Scotus, Baron. Tom. 1. ann. 51. § 1. Lorinus ad Act. 18. 2. alii ibi, Alphonſ. Ciaconius in Petri vita anno Chriſti 46.*

[e] *In Faſtis & ad Platinæ.*

universos discedere jusserat. Sed pro Christianis accipiuntur illi, qui & inter alios tunc Credentes à Paulo, eo nomine, salutantur [a]. Nec edictum eos attigerat, nisi etiam Judæorum nomine generali, ad seculi morem, contenti fuissent tunc Christiani. Et Eusebius [b], *Claudius Judæos Roma prorsus ejecit, quo quidem tempore Aquila & Priscilla cum aliis Judæis Româ decedentes, in Asiam navigarunt; Illic autem cum Apostolo fundamenta Ecclesiarum paulò antè ibidem jacta constabiliente, commorati sunt.* Cum reliquis Judæis utrunque, licet Christiani essent, expressim censet ille. Atque ad hunc modum locum illum interpretantur complures tum in Acta scribentes tum aliàs edictum illud Claudianum [c] memorantes, quorum nonnulli etiam Petrum ex edicti illius vi Româ tunc pulsum volunt. Rectè Mariana [d] ad illud Suetonii, *quòd tumultus concitarent* (Judæi) *nempe de Christo cum Christianis disputantes, quos Judæorum nomine comprehensos & unà cum illis pulsos Aquila & Priscilla monstrant.* Onuphrius [e] item, *Nullus adhuc inter Judæos & Christianos discrimen noscebatur.* Et Alphonsus Ciaconius [f], *Claudius publico edicto non solum Judæos omnes sed & Christianos pariter qui congeneres & comprofessores ejusdem religionis Gentilibus censebantur, urbe expulit ob frequentes tumultus & dissidia quæ Judæi adversus Christianos quotidie concitabant.* Tantundem alii satis obvii. Etiam tunc temporis & posteà etiam aliquamdiu Christianas Ecclesias ob cognatam Judæorum veterum religionem, unde natæ sunt primò universæ, Judaizasse id est Judaicos ritus ac Jura retinuisse, eliciendum est tum ex eis quæ de Paschatis observatione Christiana obvia sunt, tum ex illo apud Hieronymum [g] de Philone Judæo; qui *videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc Judai-*

[a] *Rom.* 16. 3.

[b] *Hist. Eccles.* 2. cap. 17.

[c] *Baron. Tom.* 1. *ann.* 51. § 1. & 2. & *ann.* 58. § 51. *Genebrard. Chron. lib.* 2. *ann. Christi* 49. & *lib.* 3. *anno M.* 4121. *Dionys. Petavius de doctrina Temps lib.* 13. *A.M.* 4032. *Adolph. Occo de Nummis pag.* 108. *alii.*

[d] *Ad Cl.* 18. 2.

[e] *In Annot. in Platinæ Petrum.*

[f] *In vita Petri.*

[g] *De Scriptoribus, in Marco.*

nis, ex more illo vetuſto, tribuitur. Et Hieronymus[a] de Judæis ſui temporis, majorum lingua utentibus; *uſque hodie perſeverant in blaſphemiis & ter per ſingulos dies in omnibus Synagogis ſub Nomine Nazarenorum Anathematizant vocabulum Chriſtianum.* Sed verò quod ad tempora ipſa quæ tractamus heic ſpectat, ſatis conſentiunt viri non pauci doctiſſimi tum in Actis Apoſtolorum tum apud Suetonium, Judæorum nomine ita Chriſtianos qualiſcunque generis eſſe comprehenſos, ut non minùs hi quàm illi eo nomine tunc innuerentur. Legitur in Actis[b] Paulum Corinthi *invenisse quendam Judæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus* (διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον) *eò quòd præcepisset Claudius* (Auguſtus) *discedere* (πάντας τοὺς Ἰουδαίους) *omnes Judæos à Roma.* Hoc itidem edictum memorat Suetonius in Claudio[c]; *Judæos impulsore Chresto* (pro *Chriſto*) *aſsiduè tumultuantes Româ expulit.* Joſepho etiam idem traditum ſcribunt veterum nonnulli, cum ejuſmodi quid apud eum non omninò reperiatur. Sed Claudii in anno nono ſeu Chriſti æræ vulgatæ 49. à Chronologis plerunque collocatur[d] expulſio hæc, Onuphrio[e] eam anno Claudii ſexto perperam & ſeptimo tribuente. Utcunque autem, annis ita aliquot poſt Chriſtiani nominis ortum, emiſſum eſſe edictum illud liquet. Attamen Judæorum nomine illic Chriſtianos pariter contineri meritò ſentiunt eruditi. Dubitanter quidem Oroſius, ad illud Suetonii, *utrum contra Chriſtum tumultuantes Judæos coercerit & comprimi juſſerit, an etiam Chriſtianos ſimul, velut cognatæ religionis homines voluerit expelli.* At verò clariùs de re ipſa ex Actorum verbis conſtat; Aquilam ſcilicet & Priſcillam ideò Romam reliquiſſe inde docemur, quia Judæos Claudius univerſos

[a] *In Iſaiam cap. 5 comm. 18.*

[b] *Cap. 18. 2.*

[c] *Cap. 25.*

[d] *Oroſius lib. 7. cap. 6. Beda de ſex ætatibus mundi. Ordericus Vitalis lib. 1. Friſingenſis lib. 2. cap. 15. Hermannus, Contractus, Ado, Marianus Scotus, Baron. Tom. 1. ann. 51. § 1. Lorinus ad Act. 18. 2. alii ibi, Alphonſ. Ciaconius in Petri vita anno Chriſti 46.*

[e] *In Faſtis & ad Platinæ.*

universos discedere jusserat. Sed pro Christianis accipiuntur illi, qui & inter alios tunc Credentes à Paulo, eo nomine, salutantur [a]. Nec edictum eos attigerat, nisi etiam Judæorum nomine generali, ad seculi morem, contenti fuissent tunc Christiani. Et Eusebius [b], *Claudius Judæos Roma prorsus ejecit, quo quidem tempore Aquila & Priscilla cum aliis Judæis Româ decedentes, in Asiam navigarunt; Illic autem cum Apostolo fundamenta Ecclesiarum paulò antè ibidem jacta constabiliente, commorati sunt.* Cum reliquis Judæis utrunque, licet Christiani essent, expressim censet ille. Atque ad hunc modum locum illum interpretantur complures tum in Acta scribentes tum aliàs edictum illud Claudianum [c] memorantes, quorum nonnulli etiam Petrum ex edicti illius vi Româ tunc pulsum volunt. Rectè Mariana [d] ad illud Suetonii, *quòd tumultus concitarent* (Judæi) *nempe de Christo cum Christianis disputantes, quos Judæorum nomine comprehensos & unà cum illis pulsos Aquila & Priscilla monstrant.* Onuphrius [e] item, *Nullus adhuc inter Judæos & Christianos discrimen noscebatur.* Et Alphonsus Ciaconius [f], *Claudius publico edicto non solum Judæos omnes sed & Christianos pariter qui congeneres & comprofessores ejusdem religionis Gentilibus censebantur, urbe expulit ob frequentes tumultus & dissidia quæ Judæi adversus Christianos quotidie concitabant.* Tantundem alii satis obvii. Etiam tunc temporis & posteà etiam aliquamdiu Christianas Ecclesias ob cognatam Judæorum veterum religionem, unde natæ sunt primò universæ, Judaizasse id est Judaicos ritus ac Jura retinuisse, eliciendum est tum ex eis quæ de Paschatis observatione Christiana obvia sunt, tum ex illo apud Hieronymum [g] de Philone Judæo, qui *videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc Judai-*

[a] *Rom.* 16. 3.

[b] *Hist. Eccles.* 2. cap. 17.

[c] *Baron. Tom.* 1. *ann.* 51. § 1, & 2. & *ann.* 58. § 51. *Genebrard. Chron. lib.* 2. *ann. Christi* 49. & *lib.* 3. *anno M.* 4121. *Dionys. Petavius de doctrina Temps lib.* 13. *A.M.* 4031. *Adolph. Occo de Nummis pag.* 108. *alii.*

[d] *Ad Cl.* 18. 2.

[e] *In Annot. in Platinæ Petrum.*

[f] *In vita Petri.*

[g] *De Scriptoribus in Marco.*

Judaizantem, quasi in laudem gentis suæ, librum super eorum conversatione scripsit. Inde etiam Celsus Epicureus in Judæos simul atque Christianos invectivam suam etiam sub Hadriano, seu sub initia seculorum quæ heic proximè tractamus, componens, utrosque ut congeneres conjungit, & Christianismi βαρβαρον aiebat [a] ἄνωθεν ἔχει τὸ δόγμα, δηλονότι τὴν Ἰουδαϊσμὸν, ᾧ Χριστιανισμὸς ἥρπται *Sectam* seu *Opinionem barbaram ex origine esse, id est Judaismum quocum Christianismus conjunctus est.* Etiam eosdem facit Celsus seu ex eodem Sodalitio utrosque quasi de umbra Asini (sic impius ille [b]) circa Messiæ sui adventum tantum discrepantes. Accedat etiam hinc usque in Origenis tempora seu annum Christi 200 aut circiter creditum esse Judæos Originarios qui Christo nomina dederant non omninò descivisse à patriis legibus moribúsve, sed eis ut in Judaismo simplici adhiberi solebant esse simùl usos. Scilicet Origenes [c] Celsum illum coarguit quòd non animadverteret ὅτι ἀπὸ Ἰουδαίων εἰς τὴν Ἰησοῦν πιστεύοντες οὐ καταλελοίπασι τὸ Πάτριον νόμον, βιοῦσι γὰρ κατὰ αὐτὸν &c. *quod Judæi qui in Jesum crediderunt non desciverunt à Patriis legibus; vivunt enim juxta eas &c.* Alia huc spectantia habet ibi ille. Hinc etiam rationi consonum fit ut sentiamus legem illam Antonini Pii sub initia temporis Apostolorum temporum finem insequentis, qua Judæis permissum filios suos tantùm Circumcidere, tam Christianos (quorum non pauci tunc etiam Circumcisi) quàm Judæos non Credentes complecti. Consulas de ea lege Modestinum [d], Paulum Jurisconsultum [e] & Origenem [f]. Quinetiam viris sanè doctissimis [g] admittitur, idque meritò, non solùm per Christiani nominis hæc initia sed diù postea, usurpari simplex Jndæorum nomen

[a] *Apud Orig. adversus Celsum lib. 1. & Videsis Baron. Tom. 2. Ann. 132. § 17.*

[b] *Apud Origen. contra Celsum lib. 3*

[c] *Contra Celsum lib. 2. & vide illum lib. 5.*

[d] *L. 11. Circumcidere D. tit. ad legem Corneliam de Sicariis.*

[e] *Sent. lib. 5. tit. 3.*

[f] *In Celsum lib. 2.*

[g] *Petr. Pithæus Animadvers. 2. cap. 3. Lipsius ad Tacit. Annal. 15. 83. Dionys. Petavius ad Themist. Orat. 12. & ad Epiphanii hæres. 29. num. 5. Barthius ad Rutilii Itinerarium 395. Jo. Drusius ad Sulpitium Severum lib. 2. &c.*

nomen pro eo quod tam Christianos seu Credentes omnimodos quàm Judæos non Credentes, ut genus speciesſuas, contineret. Quid quòd etiam non defuerint Jurisconsulti magni qui *Judaicam* apud Ulpianum[a] *superstitionem* pro religione Christiana, ut à Judaismo tunc distincta sumerent? Eâ de re consulas Alciatum[b] (qui etiam compluria habet de nominis Judaici & Christiani tunc communione) sed & dein Antoninum Augustinum[c], utì & Samuelem Petitum[d] præter eos qui ad legem citatam obiter scripserint. Certè etiamnum Mahumedanorum nomine & Christianorum generali venire complures qui in persuasionum inter sibi cognomines diversissimarum sectas multiplices distrahuntur, nemo non videt. Jam verò, cum adeo manifesta fuerit tunc temporis, maximè sub Apostolorum Actorum initia, Judæorum Credentium & non Credentium (quæ primaria erat eorum distinctio) non modò in Nomine generaliori ac Religionis Cultúsque & Sacrorum tum Ortu tum Usu, verùm etiam in Regimine ac receptis ex utrorumque Majorum scitis ac moribus (de quibus etiam diligentiùs in Republica seu Ecclesia illa servandis tam ipsos discipulos seu Apostolos quàm populum reliquum expressiùs monuit[e] Christus ipse) haud concipiendum videtur, Apostolos, utpote ipsos undiquaque Judæos aliósve ab eis tunc Judaismo vero ac Reformato, id est Christianismo imbutos & per Baptismum in Judaismum illum verum quem universi amplecti debebant, admissos, inter se non Jure Judaico in Excommunicationis suæ pœnis exercendis, utì in rebus ad Consortium vitæ spectantibus inter se ejusmodi aliis, usos esse, ídque omnimodò ut Judæi tunc faciebant reliqui. Loquitur ad Corinthios & Galatas Paulus de *Cherem* seu *Anathemate*, & Corinthiis sic de *Ma-*

[a] *L. 3. § 3. De tit. de Decurionibus.*

[b] *Disputt. lib. 3. cap. 8. & ad l. quidam ignaviæ C. tit. de Decurionibus.*

[c] *Ad Modestinum pag. 336.*

[d] *Diatrib de Iure, Principum edictis, Ecclesiæ quæsito cap. 6. & vide Modestinum l. 15. D. tit. de Excusationibus § 6.*

[e] *Matth. 23. 3.*

ranatha, ut de vocibus ac rebus ex diſciplina Judæis adeóque inde ipſis ſatis cognitis atque in terris exteris, ex more Judaico, liberè uſurpandis, utcunque cauſæ, de quibus monet, ſingulares fuerint atque Chriſtianiſmo propriæ. Sic variatim Reformati inter Chriſtianos quorum plerique Excommunicationem licet diverſimodè adhibent, veteres plerunque ejuſdem (quantum ad ſui ipſius naturam) Formulas ac Jus ab eis ſcilicet à quibus defecere ſeu Romanenſibus acceptum aut juxta eorum exemplum rationibus qualibuſcunque aſſertum, retinent, utcunque & Cauſarum & Objectorum etiam & Rituum aliquot diſcrimen pro perſuaſionum diverſitate aliud atque aliud inter ipſos fuerit. Neque puto quis dixerit ex Gentiliſmo ſive *Anathematis* ſive τῦ *Maranatha* ſenſum notum omninò fuiſſe iis ad quos Paulus ſic ſcripſit, ſed ex Judaiſmi diſciplina cui cum Chriſtianiſmo junctæ adeò adſueti fuiſsent. Atque juxta antè dicta, tam illi, quanquam à Corintho & Galatia, ob ſedes quas ibi habebant, denominantur, quàm Romani, Epheſii reliquíque ejuſmodi ad quos utì ad Chriſtianas tunc temporis Eccleſias alias ſcripſit Apoſtolus, pariter denominati, reverà dici poterant & proculdubiò dicebantur Judæi Credentes. De Origine Judæis aut vulgaris tunc Judaiſmi, & dein Chriſtianiſmi, Proſelytis, qui inter illos, nemo dubitare poteſt. Nec de reliquis qui ut Proſelyti per Judaiſmi veri diſciplinam Chriſtianiſmo è Gentiliſmo acceſſerant, minùs clara res videtur. Quod ideò libentiùs ſic atque inſtantiùs fateor animadverſum ut quod de Jure Cæſareo heic diximus explicatius inde redditum ritè intelligatur. Nimirùm, tametſi ſub initia Claudii Cæſaris, Judæorum (tam Credentium quàm non Credentium) conventus Romæ (ſoli ſcilicet conventus, nec

nec mores alii ritúsve) interdicerentur[a], etiam & ipsi postmodùm, ut antè dictum, fuerint, inde pulsi, idem tamen Cæsar Paulo Apostolo Epistolísque ad Corinthios & Galatas scriptis coævus tum Alexandrinis Judæis tum reliquis (id est universis eo nomine tunc significatis, tam Credentibus quàm non Credentibus) impetrantibus Agrippa & Herode regibus, Morum suorum seu Patriorum usum in quibus planè, ut ostendimus, Excommunicatio, liberiùs indulsit. Alexandrinis [b] etiam antè concesserat Octavius Ethnarchæ suo subesse, ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι καὶ μὴ παραβαίνειν ἀναγκαζομένους τὰ πάτρια θρησκεύειν *ac suis in moribus* seu *disciplina manere eorum quemque nec cogi patriam Religionem transgredi.* Sed Claudius jam Imperator simùl ac Pontifex Maximus, id est Religionis omnimodæ, quatenus permissio ejusdem in Orbe Romano publica admitteretur, arbiter summus [c], post jura eorum ibi & libertatem à Caligula insigniter minutam, sub imperii sui initiis, seu Consulatu secundo, id est Christi æræ vulgatæ 41, eos in integrum restituit, jubens ut τὰ πρότερον δικαιώματα *pristina jura illa* dein haberent, & τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσι *Judæorum* seu suis *moribus* & disciplina fruerentur. Quod ad reliquos autem per τὴν ἀλλὴν Οἰκουμένην *reliquum Orbem* Romanum Judæos attinet, edictum etiam tunc hujusmodi [d] emisit ille,

[a] *Dio lib. 60.*

[b] *Ioseph. lib. 1. cap. 4. Baron. Tom. 1 ann. 43. §. 4. & 5.*

[c] *Vide Ioseph. lib. 20. cap. 1.*

[d] *Ioseph. lib. 19. cap. 4.*

Τιβέριος Κλαύδιος Καῖσαρ, Σεβαστός, Γερμανικός, Ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας, ὕπατος χειροτονηθεὶς τὸ δεύτερον λέγει· αἰτησαμένων μου βασιλέως Ἀγρίππου καὶ Ἡρῴδου τῶν φιλτάτων μοι ὅπως συγχωρήσαιμι τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ τοῖς ἐν πάσῃ τῇ ὑπὸ Ῥωμαίοις ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυλάσσεσθαι καθὰ καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνεχώρησα οὐ μόνον τοῦτο τοῖς αἰτησαμένοις μου χαριζόμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὑπὸ

πὲρ ἂν παρεκλήθην ὑπ' ἐμοῦ ἀξίους κρίνας διὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους πίστιν καὶ φιλίαν. μᾶλιστα δὲ δίκαιον κρίνων μηδεμίαν μηδὲ Ἑλληνίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀπυγχάνειν, ἐπειδὴ καὶ ὅτι τῷ θεῷ Σεβαστῷ αὐταῖς ἐν τετηρημένα. Καλῶς ἂν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους τοὺς ὄντας τῷ ἐφ' ἡμᾶς κόσμῳ τὰ πάτρια ἔθη ἀνεμποδίστως φυλάσσειν, ὅπερ καὶ αὐτοῖς ἤδη νῦν παραγγέλλω μου ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ ὅπως ἐκέστεροι χρῶνται, καὶ μὴ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμονίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν. Τοῦτο μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κολωνειῶν καὶ μουνικιπίων τῶν ὄντων τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐκτὸς, βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν ἐγγεγράφασθαι βέλομαι, ἐκκείμενον τε ἔχειν, ἐκ ἐλάττον ἡμερῶν τριάκοντα ὅθεν ἐξεπιτέδου καλῶς ἀναγνωσθῆναι δύναται, quæ ita ſonant,

Tiberius, Claudius, Cæſar, Auguſtus, Germanicus, Pontifex Maximus, Tribunitiæ poteſtatis, Conſul Creatus (Ruffinus, *Ordinarius*) *ſecundò, edicit; Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amiciſſimis, ut permitterem etiam Judæis in imperio Romano toto degentibus jura eadem ſervare & habere quæ Alexandrinis conceſſa, libentèr precibus eorum annui, nec ſolùm iis qui à me rogarunt hoc indulſi, verùm etiam ipſos pro quibus rogatus ſum dignos judicavi propter fidem & amicitiam Romanis præſtitam; Juſtiſſimum verò cenſens, nullam ne Græcarum quidem urbem privandam juribus illis, quandoquidem & ſub Divo Auguſto eis erant ſervata* (ubi malè Ruffinus, *ut neque Græcorum ulla Civitas eorum jure privetur, quoniam ad Dei culturam hæc facere* ſeu, ut meliùs in Ms. *ſervare* utì & citat David de Pomis [a], *noſcuntur*, quæ Græcis Joſephi omninò diſſona depravatiſſimáque; quaſi Θεῷ. Σεβαστῷ quod *Divus Auguſtus* eſt pro Deo vero ſeu à Judæis culto ibi ſumendum fuiſſet, aut

[a] *In Medico Hebræo*, 62.

ὅτι

δῆμ. Θεῷ σεβασμῷ apud Josephum legisset ille) *Optimum igitur decerno etiam Judæos per universum nostrum imperium patrios mores sine impedimento aliquo servare* (Ruffinus, *paternas solennitates sine Prohibitione celebrare*) *quos etiam nunc moneo ut hac nostrâ gratiâ contenti modestiùs se gerant nec Religiones* seu *Superstitiones aliarum Gentium vilipendant* (Ruffinus, *adnihilare perientent*) *proprias autem sibi leges servent* (Ruffinus, *sed suas leges observent*; Gelenius, *suis autem suo arbitratu vivant legibus*) *Atque hoc meum edictum ut Judices* seu *Gubernatores Civitatum atque Coloniarum & Municipiorum tam intra Italiam quàm extra* (seu Provincialium) *utì etiam Reges & Principes per ministros suos transcribant volo, atque non minùs quàm per triginta dies ita publicè illud exhibere ut ab omnibus humi stantibus possit perlegi* (ut Gelenius) seu, ut Ruffinus *unde ex humili ab omnibus legi possit.* Sed planè vertendum *Vnde de Plano rectè legi possit.* Quæ Formula Romano in Imperio, ut notissima, edictis ejusmodi subscribi solebat literis suis tantùm initialibus ad hunc modum, U. D. P. R. L. P. Summatim autem ita se res heic habet. Judæis omnimodis, qualiscunque essent sectæ seu quocunque alio noti nomine, tam ex Julii[a] quàm Augusti[b] Cæsarum, ut alios & vetustiorum & coævorum præteream, indultu non solùm in Judæa sua seu Palæstina sed in alienis per orbem Romanum terris suo in cultu servanda moribúsque convictûs, sibi singularibus seu νομοις τοῖς πατρίοις retinendis (de Capitalibus Judiciis non loquimur; de quibus tamen discrimen erat inter Palæstinam aliásque Regiones[c] in quibus degerent) permissa est libertas amplissima, quâ itidem sæpius fruebantur, utcunque sæpius item per tumultus & adversantes,

[a] *Ioseph lib. 14. cap. 17.*

[b] *Idem lib. 16. cap. 10.*

[c] *Videsis Petrum Cunæum de Rep. Hebræorum lib. 1. cap. 9*

etiam non rarò per obortas inter ſe, factiones haud parum turbarentur [a]. Et ſingularis ita erat eis paſſim dignitas, & ſingulare perſæpe ſaltem inter ſuos, ubicunque ſedes haberent, imperium, adeò etiam ut ſingularitas illa à ſeculorum de quibus jam loquimur ſcriptoribus graviſſimis [b] velut mirandum quid ſignantiùs prædicetur. Libertas hujuſmodi à Caio Caligula Auguſto interturbata, in integrum Judæis per orbem Romanum omnimodis reſtituitur, ut ex edicto oſtenſo liquet, à Claudio, eouſque etiam ut non ſolùm ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι *propriis moribus uti* eis inde permitteretur, verùm etiam συμπολιτεύεσθαι *parile obtinere Civitatis jus cum Græcis cohabitantibus*, ut explicat edictum illud in literis ad Doritas qui illud violaverant Petronius Syriæ Præſes [c]. Quod quidem intelligendum tam de Judæis Credentibus, ſeu qui Chriſto nomina dederant nec Chriſtianorum nomen utì id quod Judæorum erat oppoſitum aut velut cum eo non ſatis tunc conſiſtens hactenus induerant, quàm non Credentibus, quorum ſectæ variæ ut Phariſæi, Sadducæi, Eſſeni qui eâdem ipſâ nec majori omninò ratione in edicto continebantur quàm Credentes, ſeu Judæi veri ac ita Reformati ut alia Judæorum ſecta reverà eſſe tunc non debuiſſet, id eſt Chriſtiani. Et de Judaico nomine Chriſtianis paritèr tunc etiam neceſſariò communicato, ſatis antè dictum. Quin & Eſſenos, Judæos paſſim dictos, Chriſtianos fuiſſe contendunt viri aliquot doctiſſimi de Trihæreſio ſcribentes. Etiam tempore hujus edicti inter Diſcipulos perpaucos & certè nuperrimè antè inter eorum nullos palàm admiſſum eſt, quenquam Chriſti diſciplinæ ſeu Evangelicæ adſciſcendum præter Judæos ſive Origine ipſos ſive integro Proſelytiſmo ſeu tam Circumciſione quàm Baptiſmo cooptatos, ut

[a] *Ioſeph. lib.16. cap.4.lib.18.cap. 12. de Bello Iudaico lib.2 cap. 34. Act. Apoſt. ſæpius 2. ad Corinth.11.24. Euſeb.Hiſt.2. cap.8. & 9.*

[b] *Strabo apud Ioſeph.lib.14. cap.12. Seneca apud Auguſtinum de Civitate Dei lib. 6. cap. 11.*

[c] *Ioſeph.lib.19. cap.6.*

ut ex antè memoratis liquet. Atque maximè advertendum heic tempus antè adnotatum de Judæorum Româ Expulsione per Edictum Claudii. Satis recipitur, emissum illud anno ejusdem nono. Saltem annis ab initio Claudii compluribus emissum esse adeo est in confesso ut nihil magis. Et sententia quæ neutiquam nono collocat rejicitur. Privilegia verò in Edicto jam allato concessa sunt generatim Judæis anno ejusdem Augusti primo. Scilicet Claudio secundùm Consule. De Consulatu ejus, adeóque de anno liquet ex edicti ipsius verbis. Jam verò anni noni edicto, Judæorum nomine paritèr Christianos contineri (utcunque singulare Christianorum nomen per annos aliquot antè in usu tunc fuisset) fatentur Scriptores eximii iisque non pauci etiam ex ipsis Actorum[a] de Aquila & Priscilla verbis persuasi, ut antè monstratum. Quânam igitur ratione admitti omninò potest, ut in Edicto hoc anni primi, quo tempore aut nondum natum aut saltem noviſſimum erat Christianorum nomen, vocabulum Judæorum Christianos haud paritèr complecteretur? idque ex ipsa Augusti ac Jurisconsultorum qui tunc floruere, mente. Neque enim de Credentium & non Credentium Judæorum nominibus, ut ipsos discriminantibus, solliciti proculdubiò erant Romani quibus ob Credulitatem expressim Judæos universos, præ aliis, tunc notatos fuisse, eliciendum est ex eo quod etiam paulò ante Christi natales Horatio[b] de eo qui persuadere cupiebat sine flamma limine sacro thura liquescere, instar proverbii usitatioris excidit,

[a] *Act.* 18. 2.

[b] *Serm.* 1. *Satyr.* 5.

——*Credat Judæus apella*
Non ego——

Quasi pro nimiùm Credentibus universa gens ejúsque secta quælibet paritèr vulgari locutione tunc haberetur.

beretur. Æquanimum illis erat ſive hoc ſive illud credulitatis objectum apud Judæos eſset. Quis dubitat quin cum Mahumedes per generale nomen النصارى *Nazarenorum* univerſos Chriſtianos in fidem ſuam & amicitiam acciperet[a], tam ſectarios quoſcunque جميع النصرانيه *in Chriſtianiſmo* quàm Orthodoxos id eſt univerſos quomodolibetcunque eo nomine venientes contineret? Si Princeps aut Reſpublica jam aliqua Mahumedanis aut Philoſophis, Medicis, Mathematicis, aut demum Chriſtianis indiſcriminatim & ſine perſuaſionum diſtinctione, morum ſuorum & diſciplinæ libertatem intra ditiones ſuas concederet, nonne ſectæ paritèr variæ Mahumedanorum, reliquorum, utì & Chriſtianorum qualeſcunque conceſsionis ejuſmodi beneficio, ídque jure optimo, frui deberent? donec ſcilicet jus ita conceſsum poſteriorì ſuperinducto aliquo mutaretur temperaretúrve, utcunque ipſi quibus ſic conceſsum fuerit diverſimodè inter ſe diſsiderent. Quale dicendum tum de Indultis tum de Interdictis ad Judæos generatim attinentibus in titulis *de Judæis & cælicolis* in Codice utroque. Tam Karæi quam Talmudici & ſi quæ fuerint eorum ſectæ aliæ eis continebantur, quemadmodum etiam in recentioribus de eis Principum ac Rerumpublicarum edictis. Atque ita ſanè Claudii Auguſti edicto illo tam Chriſtiani illorum temporum quàm Judæi reliqui. Ex hiſce igitur ſequitur tandem, ídque neceſsariò, ἤθη καὶ δίκαια τὰ πάτρια *Mores ac Jura patria* Judæis tunc à Claudio Auguſto ita reſtituta ac conceſsa paritèr ad Chriſtianos tunc attinuiſse. Et cùm in moribus ac Juribus illis, Excommunicationis Judaicæ uſus locum ad diſciplinam inter ſe tuendam haberet, ut ſuperiùs oſtenſum, perquam eximium, ſequitur itidem eandem ejúſque

[a] *Georg. Elmacin. lib. 1. & Teſtamentum & Pact. inter Mahumedem & Chriſtianos Pariſ. 1630.*

que Uſum inter Chriſtianos non minùs atque inter Judæos reliquos, tam Jure tunc (nimirùm ſub Claudio Auguſto ſeu eodem tempore quo ad Corinthios & Galatas de Anathemate ſcripſit Paulus) Cæſareo quàm Judaico ſubnixum eſſe indéque fuiſſe legitimum, utì & antè pariter inter Judæos reliquos, poſtquam à Cæſaribus qui præceſſerant, ejuſmodi eis jura indulta fuerant. Atque inde ſanè in Hieroſolymitana, Alexandrina, Antiochena, Cæſarienſi, Romana, reliquis quæ tunc inceptæ in orbe Romano Chriſtianorum Eccleſiis ſeu Cœtibus, ínque præfecturis illarum (ſive Presbyteria vocaveris ſive alio quocunque ad Judaiſmi tunc obtinentis ritum nomine) Uſus Excommunicationis, juxta ſuperiùs tradita, undiquaque in ſe Legitimus Effectum ſuum ex utroque Jure obtinere potuit. Et Claudii tempore toto etiam & uſque in Perſecutionem Chriſtianorum Neronianam ſeu per annos 24. aut circitèr, ita duraviſſe videtur jus hoc Cæſareum tam Credentibus ſeu Chriſtianis quàm non Credentibus Judæis, ut, quantum ad ipſum attinuit, pariter utriſque reverà competeret, tametſi tum inter Credentes & non Credentes ipſos tumultus quandoque ſuborti tum ſeditiones aliquot in Romanos Judaicæ, in cauſa interim ſubinde eſſent ut libertas jure ejuſmodi potiundi inter utriuſque generis aliquos plurimùm impediretur; quemadmodum fieri in ſimilibus, paſſim videmus. Atque hinc ſanè Separatio in Excommunicatione ſolennis tam Chriſtianorum tunc quàm reliquorum Judæorum nomine ſic venientium, utì & reliqua illuc, juxta ſuperiùs oſtenſa, ſpectantia, adeò in tunc legitimis ex Jure Cæſareo habenda, ut nihil in eis contra leges Julias de vi Publica aut Privata aliáſve (modò Judaicè ſatis fierent) committi potuiſſe ſit exiſtimandum. Ex Ne-

ronis autem aliorúmque dein tunc Cæſarum, ut Domitiani ac Trajani, in Chriſtianos ex profeſſo ſævitia (unde magis diſcriminari ídque vulgò apud Romanos cœpit Judæorum reliquorum & Chriſtianorum & Nomen & Profeſſio; quod etiam ex Tacito[a], Plinio[b], Luciano[c] coævis, aliíſque ſatis ſcimus; ſed diſcriminari ſanè ut Genus & Speciem) haud parùm mutatum minutúmque fuiſſe, quantum ad Chriſtianos, jus illud Claudianum, nemo non videt. Nam & Chriſtianiſmus quatenus ipſe & ſpecies tunc Judaiſmi erat, ſed ſola quæ vera, jam nuncupabatur (Judæis reliquis infamiam nomini ſanctiſſimo cumulantibus) *Nova generi humano ſuperſtitio inculcata*, ut in marmore Neroni eo nomine dicato quod Latronibus ſimul atque illis qui eam inculcaſſent provinciam purgaſſet (ita nempe ſi fides inſcriptioni veteri apud Luſitanos[d] alibíve nunc in Hiſpaniis, tempori illi tributæ habenda ſit) atque *Superſtitio exitiabilis*, ut Tacito, qui etiam *per flagitia inviſos*, ut proculdubio illius ſeculi Gentiles alii, ejuſdem ſequaces appellat. Et convitiis ejuſmodi paſſim in orbe Romano, pro perſuaſionum diſcrimine, Chriſtianos tunc impetitos eſſe adeóque jus eis ante conceſſum inde eſſe mutatum dubitari nequit. Sed verò ex juris jam dicta mutatione, profeſſio tantùm Chriſtiana interdicta pœníſque atrociſſimis ſubdita eſt, intactis intereà inde juribus quibuſlibet aliis ſeu quæ Judæis reliquis ac Chriſtianis, ſub nomine uno, tunc communia erant; adeò ut non minùs his quàm illis inter ſuos eiſdem, etiam in Perſecutionis temporibus illis, frui liceret. Atque inter Jura illa tunc Excommunicationis, ſecundùm morem Judaicum, Uſum fuiſſe non eſt quod dubitemus. Unde item ſequitur, extra Chriſtianæ ipſius profeſſionis ſimplicis cauſas,

[a] *Annal.* 15.

[b] *Lib.* 10. *Epiſt.* 97. & 98.

[c] *Lib. de Morte Peregrini.*

[d] *Adolph. Occo in Inſcript. Hiſpan. pag.* 26. 8. & *Gruter. in Theſauro pag.* 238. 9. & *vide Joſeph. Scalig. de Emendat. Temp. lib.* 5. *pag.* 442.

cauſas, à Chriſtianis tunc etiam Jure Cæſareo, ubicunque inde Judæis conſervata ſua jura, legitimè adhiberi eam potuiſſe. A Nerone quidem uſque in Apoſtolicorum temporum finem utì & poſteà diu Chriſtianos ut Judæorum ſectam non tolerandam perſequebantur plerunque quidem Cæſares Romani; ita tamen ut extra ipſius profeſſionis eorum limites, reliqua cum Judæis reliquis haberent ex Jure tunc Cæſareo communia. Quantum verò ex Jure Cæſareo ſeu Publico eis ſic negatum aut non conceſſum, non dubito quin inter ſe ſupplerent ipſi ex Jure Privato ſeu Pactis ac Conventis, etiam juramento firmatis, quæ ad Diſciplinam ſuam ſingularem tuendam inirent, quemadmodum vetuſtiores item alibi Judæi, juxta capite ſuperiori oſtenſa. Certè veſtigia pactorum ejuſmodi inter ſe ſub eadem ipſa tempora habemus non ita obſcura in Plinii ſecundi [a] Epiſtola ad Trajanum ſub quo item Perſecutio erat graviſſima. *Se Sacramento* tunc *obſtringere* ſolere inde liquet Chriſtianos conviventes, *ne Furta, ne Latrocinia, ne Adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent.* Sic, ab illis ipſis edoctus, Plinius. Sed ambigere nequeo quin & reliqua inter ſe ex diſciplina quam amplexabantur obſervanda, in parili ſeu eodem Sacramenti vinculo atque in mutua inter ipſos reverentia bonorúmque ſibi morum ſtudio, utì & apud Eſſenos (de quibus antè) continerentur. Adeóque, ut à vitiis abſtinendi, ita etiam convivendi, parendi, pœnáſque inter ſe uſitatas atque inter eas Excommunicationis ultrò ſubeundi jura eodem aut parili Sacramento firmabantur. Et ſanè caput illud Sacramenti eorum de *fidem non fallendo*, ea in quorum obſervationem quis in Chriſtianiſmum tunc admiſſus, circa ſui inter ipſos regi-

[a] *Lib. 10. Epiſt. 97.*

men promiſerat, palàm complectitur univerſa; quæ quidem erant Judaiſmi in Regimine ſui mores, ut dictum eſt, receptiſſimi cum Chriſtianiſmo conjuncti. Etiam Chriſtiani hac de re ex Plinio ſcriptores veteres criminibus ac delictis ab eo memoratis reliqua ita adjiciunt, ut planè de Diſciplina ad vivendum inter ſe juxta jura ad ſe ſpectantia omnimoda, Confederata locum intelligant. Sic primò Tertullianus[a], Plinium ait Trajano allegâſſe, *præter obſtinationem ſacrificandi, nihil aliud ſe de ſacramentis* (ita enim ex Ms. olim emendavit vir Clariſſimus Deſiderius Heraldus & nunc ita legitur in Rigaltianis; aliis codicibus ibi *Sacris* malè habentibus) *eorum comperiſſe quàm cœtus antelucanos ad canendum Chriſto & Deo & ad Confederandam Diſciplinam, Homicidium, Adulterium, fraudem, perfidiam & cætera ſcelera prohibentes.* Tantundem inde habent Euſebius[b] & Hieronymus[c]. Atque juxta ejuſmodi συνθήκας *pacta* ac inter ſe *conventa* eorúmque itidem jura degebant Chriſtiani poſteà ac ante Conſtantinum, quâ de re item Capite proximo. Hæc ſi ita ſe haberent (nec aliter ſanè ſe habuiſſe videtur mihi concipiendum) adeóque tam Jure Cæſareo quàm Judaico Excommunicatio Chriſtianiſmi illius Primitivi præter mutuam invicem reverentiam, pacta inter ſe inita, ac Diſciplinam Confederatam, ſic ſubniteretur fundaretúrque, difficile non erit de ejuſdem tunc Effectu ſtatuere. Ut idem fuerit ſic neceſſe eſt qui Judaiſmi in More ac Ritibus antè oſtenſis repertus. In Vindictæ igitur divinæ per Imprecationem expectatione, Separatione ad diſtantiam notiſſimam quatuor Cubitorum, ignominiâ ſeu infamiæ notâ inter congeneres inde contractâ ita cernitur. Qui quidem Effectus ſic erat tam ex ſingularis alicujus perſonæ ſententia in merentem pronuntiata, quàm

[a] *Apologetic. cap. 2.*

[b] *Hiſt. Eccleſ. lib. 3. cap. 33.*

[c] *In Chronico num. 2123.*

quàm ex judicio Consistoriano seu Forensi aliquo. Ex forensi autem hac in re judicio, gravior illa Excommunicatio seu Major, juxta capite superiori item ostensa, accedere jure parili, id est tam Judaico, ac sic hinc simul Christiano, quàm Cæsareo potuit. Atque Fora sanè, Præfecturæ, Consistoria, seu Presbyteria tam Christianis illis, ubicunque Judæorum nomine, maximè tempore Claudii Augusti adeóque Petri ac Pauli Apostolorum, numerosiores simul degerent, nec à factione aliqua adversa impedirentur, quàm Judæis tunc reliquis ex utroque jure erant aut esse potuerunt. Atque etiam fuisse non ita infrequentia ultrò conceditur à viris doctis qui toties Episcopatus ac Presbyteria Christiana temporis illius memorare amant. Si verò Effectus sic idem cum Judaico tunc erat, quisnam dubitabit quin Absolutionis itidem jus tunc idem fuerit quod in Judaismo reliquo ut antè ostensum. Ita à Synedriis majoribus aut Triumviratu electo, aut judice publicè constituto unico, præeunte pœnitentiâ illâ (quam diximus Civili) ritè Absolvendus erat [a] Excommunicatus. Cæterùm quid heic de sacrorum Conventuum & Sacramentorum interdictione statuendum? Nihil ejusmodi quid in Judæorum suprà ostensæ Excommunicationis Effectibus. Neque igitur, si idem esset ejusdem jus in Christianismo hoc Primitivo, apud Christianos tunc interdictio aliqua ejusmodi locum habuit. Nec omninò ementes & vendentes è Templo [b] à Domino ejecti huc spectant, utpote ex Zelotarum jure [c] inter Judæos admisso legitimè sic puniti. Certè, quod ad sacros Christianorum Conventus tunc attinet, eorúmque interdictionem, Paulus [d] ubi monet ne quis dein cœnam Domini caperet ἀναξίως *indignè* (seu ut Syrus ܠܐ ܝܬ ܠܗ *non existens ea dignus*

[a] *Vide 2 Corinth. 2. 6. atque ibi Grotium.*

[b] *Matth. 11, 12. &c.*

[c] *Videsis lib. 4. de Iure Nat. & Gent. cap. 5.*

[d] *1 Cor. 11. 27. & 29.*

ac عمم لا دو *quando non eſt dignus*; ubi Arabs Erpeniamus & Ms. apud me codex vetus وليس باهل لا *non exiſtens dignus eâ* & وهو لا يستاهلهما *exiſtens non dignus illis*, ſcilicet pane & calice; Jaiana autem editio بلا استحقاق & بغير استحقاق *ſine merito*) neminem reprehendit quòd non arcuiſſet à cœna quenquam ſic reum, ſed tantùm δοκιμαζέτω ὁ inquit ἄνθρωπος ἑαυτὸν καὶ οὕτως &c. *probet autem homo*(quilibet)*ſeipſum atque ita*(ſeu ſecundùm probationem illam atque conſcientiæ examen cujus teſtis ſufficiens eſſe poteſt ſolùm Deus) *de pane illo comedat & de calice illo bibat.* Et graviter quidem antè[a] increpat ipſos qui indignè aut ut non decuit ad cœnam accederent, nihil omninò interim de Excommunicandis ejuſmodi hominibus aut de Juriſdictione ſeu poteſtate ulla humana in ipſos, unde perſonæ aliqua ſtatûs mutatio ſequeretur, ideò exercenda adjiciens. De pœnis quidem divinitùs ideo illatis expreſſim; ſed de eis tantùm, loquitur. Διὰ τοῦτο, inquit, *propter hoc* ſeu eò quod indignè cœnam ſæpius ſimitis *inter vos multi infirmi & imbecilles &* κοιμῶνται ἱκανοὶ *dormiunt multi*, ſeu per *Cerith*, quæ Exciſio eſt divinitùs illata[b], morte abripiuntur. Accedat huic etiam & ſeriò perpendatur, Judam ipſum, Furem, Proditorem, Sceleſtiſſimum, híſque nominibus ſatis notum & publicè peccantem in ipſa inſtitutione cum reliquis undecim, Sacramenti Euchariſtiæ, juxta pleroſque & Veterum & Recentiorum, participem fuiſſe nec omninò ea interdictum. Sacrificii Paſchalis celebrationi eum pariter cum reliquis interfuiſſe in ſententiis eſt receptiſſimis atque in Evangeliis ſatis manifeſtum, licet non defuerint qui etiam illud temerè nimis auſi ſint in controverſiam vocare. Sed de Jure ejuſdem

[a] *Comm.* 22. &c.

[b] *Vide H. Grotium ibidem.*

ejuſdem admiſſionis res palàm eſt, utì etiam capite ſuperiori monitum. Certè ut in cœnæ Paſchalis ita etiam in Euchariſtiæ Sacramenti communionem admiſſum Judam fuiſſe, ſatis teſtari videtur Evangeliſtarum etiam quiſque ritè intellectus, tametſi non omnes æquè apertè ac clarè. Matthæus expreſſim facit Judam & Chriſtum ſimul cum reliquis diſcumbentes & colloquentes [a] in verbis proximè antecedentibus ipſam Euchariſtiæ inſtitutionem. Etiam proximè poſtquam Judæ dixerat illum eſſe ſui proditorem. Et diſertè ait ibi Chriſtus *bibite de eo omnes.* Ita Marcus [b], *accepto* inquit *calice gratias agens, dedit eis & biberunt ex illo omnes.* Et Lucas [c] inſtitutionem enarrans ex ore ipſius domini verba hæc facit continua, *hic Calix Novum Teſtamentum qui pro vobis funditur. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.* Si quidem ex trium horum teſtimoniis perpenſis res definienda eſſet, nemo puto ullatenus dubitaret quin non minùs Judas quàm aliquis alius Apoſtolorum præſens in ipſa inſtitutione & particeps eſſet. Nihil in hiſce de abſentia aut exitu ejus, nedum de interdictione. Sed verò Joannes qui inſtitutionis hiſtoriæ particularia, utpote à tribus qui antè ſcripſerant enarrata prætermittit, ſubobſcuriùs tamen ac breviuſculè eam tangit, dum de Chriſto poſt pedum lotionem iterum diſcumbente [d] (id eſt, ad Euchariſtiam inſtituendam ſe accingente, peractâ antè cœnâ Paſchali) atque etiam de eo qui tunc manducaret cum eo panem [e], id eſt Juda, loquitur, is inquam adjicit, Chriſtum rogatum quiſnam ex illis eſſet qui eum traderet, reſpondiſſe, *Ille eſt cui ego βάψας τὸ ψώμιον δώσω intinctum panem porrexero* [f]. *Et cum intinxiſſet panem dedit Judæ Simonis Iſcariotæ. Et poſt buccellam tunc introivit in eum Satanas* &c. λαβὼν

[a] *Cap.*26 23, 24, 25. 27.

[b] *Marc.*14.18. *uſque in* 23.

[c] *Cap.*22.20,21

[d] *Cap.*13.21.

[e] *Ib.* 18.

[f] *Ib.*26.

ἐν

ἓν τὸ ψώμιον ἐκεῖνος, οὐδέως ἐξῆλθε. *Cum ergo accepiſſet ille buccellam* ſeu *offam exivit continuò.* Interpretantur aliqui ejus heic exitum, quaſi ante Euchariſtiæ inſtitutionem exiviſſet, quâ de re nihil omninò in Evangelio expreſſum. Imò potiùs innui palàm ibi videtur poſt cœnam dominicam prorſùs finitam adeóque poſt Euchariſtiæ inſtitutionem eum exiiſſe atque ita præſentem antè cum reliquis & participem fuiſſe, ídque ſive Unicam, ut alii, in partes diviſam, ſive Duplicem, ut alii, tunc Cœnam, ſive Triplicem, ut item alii, facias. Et ita viguit hæc ſententia antiquitùs tam in Oriente quàm Occidente ut pro maximè admiſſa habita fuerit. Eam ut ſic receptam per Orientem tradunt patres ejuſdem celeberrimi ac primarii, Origenes[a], Victor Antiochenus[b], Cyrillus Hieroſolymitanus[c], item Alexandrinus[d], Chryſoſtomus[e], Theodoretus[f]. Velut indubitata & receptiſſima ab eis expreſſim interſeritur. Neque ut opinionem adverſus alios diſputantes id afferunt, ſed planè ut neutiquam dubitantes. Et quantam autoritatem, ídque velut univerſim ſeculis in priſcis per Orientem tunc obtinens ſententia illa ſortiretur, elicere inprimis eſt ex illo Juſtiniani in edicto de fide Chriſtiana, quod ut Joanni Papæ ſecundo miſſum habetur in editionibus aliquot Conciliorum, unde & ita citari ſolet, ſed ad Vigilii Papæ tempora[h] reverà ſpectat. *Judas*, inquit ibi Juſtinianus, *cum putaſſet latere eum qui occulta hominum cognoſcit Sacramentis communicavit cum Apoſtolis. Sed tamen nihil ei profuit, quòd cum dolo communicavit.* Quin id quod ſic in edicto ejuſmodi Cæſariano velut indubitatum inſeritur, in ſententiis ſeculorum illorum receptiſſimis fuerit, haud ambigendum. Et ut receptam in Oriente hanc ſententiam etiam poſtmodùm memorat Nicephorus Ca-

[a] *Homil. 35. in Matth.*

[b] *In Marc. 14.*

[c] *Catechef. 13.*

[d] *Ad Ioann. cap. 13. lib. 9.*

[e] *Homil. 83. in Matth.*

[f] *Ad 2 Corinth. 11. 23.*

[g] *Edit. Crabbiana pag. 576 b.*

[h] *Vide Baronium Tom. 7. ann. 534. § 21. & ann. 546. § 10.*

Calliſtus [a]. Atque Cyrus Theodorus Prodromus in tetraſtichis in Matthæum, Chriſtum alloquens, ut Sacrificium & Cœnam,

Ὃ ὄ, inquit, σὲ προδώσων ἐδίει σε μὴ τρέμων

Qui autem te traditurus eſt ſine timore te comedit. Mitto Nonnum Panopolitam qui in Paraphraſi in Joannem, ipſam offam Judæ porrectam δέσκελον ἄρτον *divinum panem* nuncupat. Nam etiam offam ipſam exiſtimabant non pauci veterum fuiſſe Sacramenti Euchariſtici partem. Apud Veteres in Occidente itidem jam dictam ſententiam obtinuiſſe liquet ex Cypriano [b], Auguſtino [c], Hieronymo [d], Leone Magno [e], Petro Abelardo [f], Petro Lombardo [g] & Scholaſticis [h], Lyrano [i], aliis item ſatis obviis; ſed maximè, quantum ad receptiſſimæ olim per Occidentem hujus ſententiæ teſtimonium attinet, ex hymnis in Ritualibus publicis, repertis. In altero de Chriſto canitur,

In ſupremæ nocte cœnæ
Recumbens cum fratribus
Obſervatâ lege plenè
Cibis in legalibus;
Cibum turbæ Duodenæ
Se dat ſuis manibus.

Turbæ Duodenæ Judas planè pars erat. In altero

Poſt agnum typicum expletis epulis
Corpus dominicum datum diſcipulis
(Sic totum omnibus quod totum ſingulis)
Ejus fatemur manibus.

Ubi explicat Judocus Clichtoveus *quoniam ſinguli duodecim diſcipulorum acceperunt totum Chriſti & integrum corpus &c.* Hymnos hoſce autorem habuiſſe aiunt

[a] *Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 14.*

[b] *Tract. de cœna Domini.*

[c] *Tract. 62. in Ioann. lib. 2. contra lit. Petiliani cap. 22. leb. 5. de Baptiſmo cap. 8. Epiſt. 163.*

[d] *Lib. 2. contra Iovin. cap. 14.*

[e] *Serm. 3. de Paſſione Domini.*

[f] *Sermone de Paſſione Domini pag. 832.*

[g] *Lib. 4. ſent. diſt. 11.*

[h] *Alenſis part. 4. quæſt. 11. Thom. ſent. 4. diſt. 11. artic. 2. Summ. part. 3. quæſt. 81. art. 2. Dominicus Soto ad ſent. 4. diſt. 12. q. 2. Art. 2. alii.*

[i] *Ad Ioann. 13.*

aiunt Thomam Aquinatem *qui † ad petitionem Vrbani quarti ſummi Pontificis totum officium Eccleſiaſticum de Sanctiſſimo corporis Chriſti Sacramento elegantèr & luculenter compoſuit, in quo & hic hymnus.* Et *communiùs tunc tentam* hanc ſententiam ait ipſe Thomas[a]. Eandem amplexati ſunt ſeculorum recentiorum ſcriptores non pauci, velut communem, quo nomine eam item appellitant. Unde etiam de ea *dubitare non licere* ait Dominicus Soto[b], *nec ſolùm tanquam Doctorum ſed etiam tanquam Evangelii eam eſſe ſuſcipiendam.* Atque ad tuendam eam complurima afferunt Baronius[c], Suarezius[d], Fabritius Paulutius[e], alii. Etiam in Chriſti vita Alphonſus Ciaconius Romæ pridem editus, *cum duodecim Apoſtolis ſuis*, inquit, *tum cœna legali quoad eſum agni Paſchalis celebrata, tum uſuali in qua ſanctiſſimum corporis & ſanguinis ſui ſacramentum inſtituit & Apoſtolos omnes etiam Judam proditorem in eorum communionem impertiit, ſacerdotes etiam conſecravit &c.* De re velut indubitabili ac omninò recipienda loquitur ille. Qui hujus fuere olim ſententiæ alii tam Græci quàm Latini, ipſam offam Judæ porrectam, Sacramenti Euchariſtici partem fuiſſe opinabantur, quâ de re etiam in Canonibus Eccleſiaſticis[f] legitur, ubi de intincta pro complemento Euchariſtiæ uſitato agitur. Et de Intinctæ etiam per Orientes Regionis pleraſque, velut Sacramenti partis, uſu, videſis quæ tradidit nuper Leo Allatius[g], & ante eum Petrus Arcudius[h]. Sed opinio illa quam etiam pleriſque placuiſſe ſcribit Abelardus[i], in Occidente, exploſa eſt, & plerunque receptum quod ſcribit Petrus Lombardus[k], *Tunc non accepit Judas Corpus Chriſti ſed tantùm panem, Corpus verò & ſanguinem Chriſti antè cum aliis diſcipulis perceperat.* Atque hoc apud Pontificios plerunque admiſſum. Et Salme-

† *Iodochus Clichtoveus in Elucidatorio lib. 1. fol. 44 b.*

[a] *Ad ſent 4. diſt. 11. art. 2.*
[b] *Ad ſent. 4. d ſt. 12. q. 2. art. 2.*
[c] *Tom. 1. Ann. Chriſti 34. § 62*
[d] *Diſp. in 3. part. Thom. tom. 3. quæſt 73. d ſp. 41. ſect. 3.*
[e] *In Comment. in Evangel. cap. 140. Romæ 1619. vide Tolet. in Ioann. 13. annot. 28.*
[f] *Concil. Bracarenſ. 3. cap. 1. & 2. Iulius Papa in Epiſtola ad Epiſcopos per Ægyptum diſt. 2. de Conſecratione cap. 7. cum omne, Burchard. Decret. 5. cap. 1. Ivo part. 2. cap. 11.*
[g] *In diſſert. 1. de libris Græcorum Eccleſiaſticis &*
[h] *De Concordia Eccleſ. Occid. & Orient. lib. 3. cap. 56.*
[i] *Serm. de Paſſione pag. 832.*
[k] *Sent. 4. diſt. 11. & vide Lyran. ad Ioann. 13.*

ron,

ron [a], *longum esset percensere omnes qui hos priores patres sequuntur. Nam constanter ac densè hoc Judæ tribuunt.* Etiam Reformatorum non pauci, maximè Lutherani [b], idem sensere. Quin & fuerunt [c] qui Iscariotarum nomine in hæreticis censuere eos qui sententiam adversam tuerentur. Nec sanè aliam recipiendam voluisse videtur Ecclesia Anglicana cujus in libro Rituali seu Communium precum, autoritate Parlamentaria stabilito, monitum ad facinorosos mensæ dominicæ se indignè ingerentes legitur, *ut ad sacram mensam non veniant, ne post sumtum illud sanctum sacramentum Diabolus introiret in eos, ut intravit in Judam*; quasi non dubitasset Ecclesia tunc illa quin Judas etiam utcunque indignissimus, Sacramenti illius particeps fuisset. Confessio item Belgica [d] *Judas & Simon Magus acceperunt quidem uterque sacramentum &c.* At verò adversa etiam sententia vetusta est, & reperitur in Constitutionibus [e] Apostolicis dictis. Et eandem aliquos in Oriente amplexos esse tempore Victoris Antiocheni [f] utì & Theophylacti [g], ex ipsis liquet. In Occidente item sectatores habuit Hilarium [h], Rupertum Tuitiensem [i], Innocentium Papam Tertium [k] qui annos circa sexaginta scripsit ante hymnos illos Thomæ Aquinatis jussu Urbani quarti compositos in usum Ecclesiæ publicum. De quibus obiter monere heic liceat, in eorum priori in Rituale Librum hymnorum juxta usum Sarisburiensem apud Anglos olim receptol, hexastichon antè allatum omninò prætermissum, licet tetrastichon alterius hymni idem satis disertè innuens etiam in libro illo cum ejusdem reliquis retineatur. Atque tempore ipso hymnorum illorum scriptionis ita invaluerat ut antè, sententia illa prior, ut *à pleriſque concederetur* adeóque pro communi haberetur, quod scimus ex Durando

[a] *Tom. 9. Tract. 11. & vide Bellarmin. de Eucharistiæ Sacramento lib. 1. cap. 13 &c.*

[b] *Vide Io. Gerhard. loc. Theolog. Tom. 5. tract. de sacr. cœna cap. 22. 2.*

[c] *Vide Gabriel. Pratcol. in Elench. Hæres. lib. 9. § num. 30.*

[d] *Art. 35.*

[e] *Lib. 5. cap. 13.*

[f] *Ad Marc. 14.*

[g] *Ad Matth. 26*

[h] *Can. 30. in Matth.*

[i] *In Ioann. lib. 11. & in Matth. lib. 10.*

[k] *De sacro Altaris mysterio lib. 4. cap. 13.*

[l] *Impress. cum Badii Ascensii Explanat. Parisiis 1502.*

rando[a] Thomæ Aquinati coævo. Afferri ſolent ad ſententiam illam qua negatur Judæ Communio apud veteres adſtruendam Dionyſius Areopagita[b] & Maximus & Pachymeres qui in eum ſcribunt. Item Tatianus Alexandrinus, Ammonius, Zacharias Chryſopolitanus, ejuſmodi alii qui Cœnam Euchariſticam poſt exitum Judæ in Harmoniis ſuis collocant. Sed verò olim intellectus[c] eſt ibi & verſus Dionyſius quaſi Prioris ſententiæ fuiſſet ipſe anteſignanus. Et obſcura nimis ſunt tum ejus eâ de re vocabula tum quæ afferunt Maximus ibi & Pachymeres de Myſtici panis & calicis (cujus participem fuiſſe Judam admittunt) & Myſteriorum ſumptionis diſcrimine[d]. Et quod ad Harmoniarum ſcriptores illos heic attinet, certè illi non tam rerum geſtarum tempora ubique deſignant, quàm res congeneres in capita conjiciunt. Neque mihi heic omninò pro hac ſententia faciunt. Atqui eam ex recentioribus tuentur, in Pontificiis, Franciſcus Turrianus[e], Salmeron[f], Sebaſtianus Barradius[g], J. Walterius Viringus[h], alii aliquot; in Reformatis olim Willielmus Klebitius[i] in *Demonſtratione* (ſic vocat) *erroris Heſhuſiani de præſentia Judæ in Cœna Domini, juxta deciſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ*, Muſculus[k], Zanchius[l], Beza[m], præter Anglicanos[n] aliquot ſcriptores qui enixiſſimè nuper hac de re contenderunt. Et quantum ad illud quod ex Rituali Anglicano antè citatur (unde ſanè Eccleſiæ Anglicanæ opinio ſatis elicienda) Keblitius ille pro reſponſo affert, *Reverendiſſimus Archiepiſcopus Cantuarienſis D. Matthæus* (Parkerus ſcilicet) *hanc partem libri correxit. Nam ipſius dignitatis conſilio & conſenſu in linguam Anglicanam tranſlati ſunt loci communes Muſculi in quibus deſtruitur præſentia Judæ. Et illi loci conſenſu Reginæ Majeſtatis excuſi ſunt Londini*

[a] *In Rationali lib.4.cap.41. § 37.*

[b] *De Eccleſ. hierarch. cap.3.*

[c] *Thom. in ſent. 4.diſt.11.art.2. & ſumm.part. 3.quæſt.81.art.2*

[d] *Videſis I. Cæſar. Bullinger.in Exercit. Caſaub. Diatrib. 3. ad cap. 32. Exercit. 16.*

[e] *Ad Conſtit. Apoſtolic lib.5. cap.13.*

[f] *Tom.9. Tract. 11.*

[g] *Concord.Evangeliſt. tom.4.lib. 3. cap.3.*

[h] *De Triplici cœna Chriſti, cœna 3. cap.8. & 9.*

[i] *Loſannæ 1565*

[k] *Loc.commun. tit. de Cœna domini.*

[l] *Tom.2.in præcept.4 lib.1.pag. 762.*

[m] *In Ioann. 13. 30.*

[n] *Edward. Kelletus in Tricœnio pag.336. Lond. 1641. Georg. Gilleſpius in Virga Aaronis lib.3.cap.8 &c.*

dini ab ornatiſſimo viro Reynoldo Wolfio anno 62. Quaſi ideo liber ille Ritualis inde tunc corrigi dicendus, quoniam loci illi Communes in quibus autor Judæ præſentiæ refragatur, heic non ſine autoritate publicâ excuſi. Nihil ejuſmodi omninò ſequitur. Nec unquam locus huc ſpectans in Rituali illo correctus eſt. Sed res in dubio relinquere malunt etiam aliqui[a] quàm alterutram opinionem amplecti. Diſtinctiones quas habent & veteres & recentiores de Juda ſumente cœnam Corporaliter aut etiam Sacramentaliter ſed non Spiritualiter, aut Panem Domini ſed non Panem Dominum (utì diſtinguit Auguſtinus) aut Sacramentum non Virtutem Sacramenti atque id genus reliqua huc non ſpectant. Eæ enim ad Effectum ſacramenti non ad ipſam ejuſdem Communionem corporalem, de qua tantùm loquimur, attinent. Indignè ſumſiſſe, ſi ſumſit, nemo puto dubitavit. Sed quæſtio ſolùm eſt utrum omninò ſumſerit, id eſt ſacrorum communioni illi utcunque interfuerit. Certè mirum mihi eſt, exitum ejus ab Joanne indicatum pro tam cogente argumento heic ſumi ſolere tametſi exitus ille ante cœnæ Euchariſticæ inſtitutionem fuiſſet. Anne ex egreſſu alicujus neceſſariò ſequitur eum poſteà non regreſſum? De regreſſu quidem nihil reperimus; ſed nec quid quod contrarium ſatis probet. At de præſentia Evangeliſtæ tres alii affatim dixiſſe videntur. Nec quartus negat. Sed verba ejus cum reliquorum periochis hac de re comparata, à veterum paucis, nec à recentiorum multis, in ſenſum ejuſmodi diſtorquentur ut abſentia ejus inde inferatur; Præſentiâ interim ejus tum à veteribus tum recentioribus pleriſque, amplitèr aſſertâ. Sed demum concedatur, abſentem eum fuiſſe, aut ita exiiſſe ut myſteriorum communionis inſtitutioni non intereſſet.

[a] *Mariana in Diario vitæ Chriſti anno 34. num. 8 &c.*

Certè ipſi laudi fuiſſet ſi ultrò ideo exiiſſet quòd adeò indignus eſſet. Sed anne arcebatur aut velut ex juriſdictionis alicujus actu aut formula interdicebatur ſacris illis? Minimè omninò. Nec quid ejuſmodi in verbis ſive Chriſti ſive diſcipulorum reliquorum, dum de eo variatim loquuntur, repertum. Offâ quidem porrectâ pro proditore palàm eſt deſignatus; unde etiam veteres[a] (ut & adnotat vir ſummus Daniel Heinſius in Ariſtarcho ſacro) dixere Dominum eum ἀποσχίσαι, ἀφορίσαι, ἀπομερίσαι ἀπὸ ἁγίου χόρου, καὶ παραδειγματίσαι *abſcidiſſe, ſeparaſſe, diviſiſſe à ſacro choro, traduxiſſe* denique, & in poteſtatem diaboli dediſſe Judam proditorem ſuum; quibus vocabulis quidem ſimpliciter uſurpatis etiam Excommunicatio aut actus ejuſmodi aliquis ab eis qui ea heic adhibent ſolet indicari. Sed verò qui abſciſſum eum ſic dixerint aut ſeparatum per Offam porrectam poſt Euchariſtiæ communionem, admittunt interim eum priùs communicaſſe. Et ſi ſeparationem illam ſeu abſciſſionem pro Excommunicatione Judaica ſumſerint qualis tunc, ut antè oſtenſum, ibi in uſu, advertendum eſt cum ſacrorum communionis interdictione, eam nihil habere potuiſſe commune. Si verò qui Separationem hanc Euchariſticum Sacramentum præceſſiſſe volunt, per Separationem ejuſmodi Excommunicationem tunc in uſu intelligant, neque ipſi quid ad ſacræ communionis interdictionem attinens ſic afferunt, quoniam ſcilicet in ipſo Excommunicationis tunc actu nulla ejuſmodi interdictio continebatur. Sed tandem quicquid aut quomodocunque intelligunt ſive hi ſive illi heic ſeparationem aut abſciſſionem ejus, ea reverà nihil aliud erat præter apertam perſonæ à qua prodendus eſſet Dominus deſignationem, unde etiam Separatio ultronea ſequeretur. Neque enim verba quibus Excom-

[a] *Chryſoſtom. Theophylact. alii ad Ioann.13.*

communicatio peragi tunc ſolita adhibentur aliqua, nec quidquam à Domino de Separatione, qualis inter homines ſtatus perſonæ, ut per Excommunicationem, mutaretur, eſt pronuntiatum. Tantùm ait ille, *quod facis fac citò.* Et ſtatim exiit Judas. Ultrò exiit, non ex præcepto Separatus aut Interdictus. Et de tempore Apoſtolorum hæc ſufficiant.

Cap. IX.

Excommunicationis, *poſt Apoſtolorum tempora, in* Chriſtianiſmo *nondum cum ſummo, in Regimine, imperio conjuncto, ſeu ante* Conſtantinum *Magnum, per* Orientem *&* Occidentem, Uſus, Effectus, Jus. *Quomodo & quando tum* Effectus *tum* Uſus, *ab eo qui* Judaicæ *erat, diſcrepare atque variatim alius eſſe inciperet.* Gladius ſpiritualis *unde dictus.* Pœnitentia *&* Abſolutio. Veſtigia, *per* Tertulliani *&* Cypriani *tempora*, Uſus Judaici, *quo cuilibet alium* Excommunicare *fas erat, & Triumviris quibuſcunque adſcitis*, Abſolvere. Martyrum Pax *Excommunicatis data.* Claves Regni Cœlorum, Dic Eccleſiæ, Sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, Ligandi *&* Solvendi *Poteſtas ad Excommunicandi jus firmandum jam trahi cæperunt. De eis* conſideratio breviuſcula. Confederata *etiam per illa tempora* Chriſtianorum diſciplina *quâ Excommunicandi jus ſubnixum. An* Excommunicatio *tunc eſſet* actus imperii *ſeu* Juriſdictionis.

QUalis ac quanta fuerit per Apoſtolorum tempora, maximè priora, ſeu ſub Claudio Auguſto & ante Perſecutionem Chriſtianorum

rum primam ſeu Neronianam, tum Nominis tum Jurium adeóque ejus inter alia quod Excommunicationis erat, inter Judæos non Credentes ac Credentes Judæos ſic tunc dictos ſeu Chriſtianos, Communio, & Parilitas, capite oſtenſum eſt priori. Unde Utrorunque parilem invicem fuiſſe, nec quantum ad Effectum, diverſam tunc Excommunicationem, juxta antè dicta, eliciendum; utcunque Cauſas, ut annotatum eſt, perquam diſpares fuiſſe neceſſe fuerit. Sed verò qualiſcunque ea eſſet, temporibus illis prioribus, Communio heic ſeu Parilitas, graſſante atrocitèr dein Perſecutione illa, exciſo paulò poſt Templo Hieroſolymitano, ubi velut unico religionis, licet ſecundùm notiones de Meſſia adverſas, vinculo conſtricti convenire ſoliti tam Chriſtiani quàm Judæi reliqui, & tum Nominis Chriſtiani & Judaici diſcrimine tum Judæorum in Chriſtianos odio horúmque in illos deteſtatione admodum gliſcente, aliíſque demum obortis, ut ſub Domitiano & Trajano, perſecutionibus, ac non minùs permiſſâ Judæis quàm denegatâ Chriſtianis Jurium ſuorum morúmque libertate priſtinâ, calumniis etiam eíſque graviſſimis de Infanticidio[a], Spurcitie inceſtuoſiſſima, id genus aliis in Chriſtianiſmum à Judæis malitioſiſſimè coacervatis; facile inde evenit ídque neceſſariò tum ut Communio illa Parilitáſque Jurium priſtina haud parùm minueretur tum ut Regiminis ac Diſciplinæ formulas pars inter ſe utraque pro re nata inque rem ſuam variatim ut fieri aſolet, retineret, immutaret, augeret, temperaret. Inde Uſus quidem Excommunicationis inter Chriſtianos, ad facinoroſos & contumaces, quà fieri potuit coercendos duravit & propagatus eſt. Effectus autem ejus ab Judaicæ Effectu, perquam diverſus jam erat (ſaltem apud eos qui jam Chriſtianiſmum

[a] *Origen. in Celſum lib. 6.*

niſmum ita amplexabantur ut Judaiſmum priſtinum rejicerent, nec, velut Cerinthiani, Nazaræi, Ebionæi, utrunque adeóque ipſiſſimos undiquaque Judaiſmi hac in re mores retineri vellent) licet etiam in Effectu illo & Uſu Judaicæ veſtigia aliquot ſemper remanerent. Quale itidem tum de Perſonis quibus jam Excommunicandi in Chriſtianiſmo poteſtas, tum de Abſolutione dicendum. Jure etiam Divino eóque Præceptivo eam niti exiſtimatum jam eſt. De ſingulis hiſce per tempora Chriſtianiſmi & ſummæ in Regimine poteſtatis conjunctionem, ſeu Conſtantinum Magnum antevertentia, juxta inſtitutum heic breviter videndum. Tempora illa ducenti aut circitèr ſunt anni ab Apoſtolorum temporum, quæ ante tractata, fine. Uſus Excommunicationis Chriſtianæ tunc reperitur tum in Oriente tum in Occidente, íſque non infrequens. Per Orientem teſtimonia ſunt obvia ex vocibus illis quibus in Patribus & Canonibus illorum ſeculorum, id quod eſt *Excommunicari* denotari ſolet, veluti ἐκβάλλεσθαι, ἀφορίζεσθαι, ἀποκηρύττεσθαι, ἀποκόπτεσθαι τ ἐκκλησίας, ἀκοινώνητον γίνεσθαι, ἔξω ἀποβληθῆναι, ἀπελαύνεσθαι τ κοινῆ, Ἀνάθεμα εἶ, *ejici, ſeparari, abdicari, abſcindi ab Eccleſia, Communione privari, extrà projici, à Communi abigi, Anathema eſſe* ſeu *Anathematizari* atque id genus aliis, quibus addas etiam ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι ſeu ποιεῖσθαι *extra Synagogam fieri*, quo, ut ſuperiùs è Synodo Nicæna prima monitum, atque item è Conſtitutionibus Apoſtolicis dictis liquet, ex ſeculorum illorum & Judaiſmi veteris uſu *Excommunicari* etiam Chriſtianis ſignificabatur. Sed magis obvia ſunt vocabula illa alia, quorum aliqua in Novo federe Excommunicationem Judaicam, ut oſtenſum eſt, denotant. Occurrunt illa in Canonibus & Conſtitutio-

[a] *Lib. 2. cap. 43.*

ſtitutionibus Apoſtolicis [a] ſic dictis, quæ ſeculis his tribui ſolent, utì etiam in Nicæna prima, Gangrenſi, Antiochena Synodis aliiſque circa aut prope finem ſeculorum horum habitis ac loquendi formulis antè receptiſſimis utentibus, quibus, è patribus coævis, adjungas Origenem[b], Gregorium Neocæſarienſem[c], Dionyſium[d] & Petrum[e] Alexandrinos. Accedat heic quod habet autor Anonymus libelli, cui titulus Prædeſtinatus ante annos 1200 conſcriptus, de Euphranone Epiſcopo Rhodio Severianos per hæc tempora Communione privante, id genus etiam ibi aliis. Arabes autem Chriſtiani in Oriente, quibus in vernaculam ſuam verſi ſunt Synodorum jam dictarum aliarúmque Veterum Canones, habent quidem pro Excommunicationis actu deſignando vocabula quæ *expulſionem ex Eccleſia* ut نفي من الكنيسة item quæ *Execrationem* ut لعن atque id genus alia Græcorum unde ſua tranſtulêre vocibus circa hanc rem uſitatis reſpondentia. Sed advertendum eſt, ut apud Syros Chriſtianos ita etiam apud Arabas illos vocem חרם *Cherem* ex Judaico uſu (quâ de re nonnihil etiam capite in ſuperiori) pro Excommunicatione in formas ſuas, idque frequentiſſimè & per omnia inde hucuſque ſecula, receptam retentámque; quod ſanè non obſcurè, ſi argumenta alia deeſſent, oſtendit, Judaicam Excommunicationem eâ ita denotari ſolitam pro Origine ſeu fonte Chriſtianæ ab eis palàm agnoſci. Sed verò etiam ſexcenties in Canonum veterum verſionibus الحرم حرم ومحروم pro *Excommunicatione*, *Excommunicare*, & *Excommunicato* inde occurrunt. Unde & in Gangrenſi Synodo cujus viginti Canonum ſinguli habent ſubjunctum Ἀνάθεμα ἔστω *ſit Anathema* verſio Arabica [f] ſubſtituit وليكن محروم *ſit in Cherem* quod ex Judaiſmi veteri

[a] *Can. 5. 8, 9, 10 12. & Conſtit. Lib. 2. cap. 9. &c.*

[b] *Homil. 7. in Joſuam & 2. in Judices & adverſ. Celſum lib. 3. Philocalia cap. 18.*

[c] *In duodecim Anathematiſmis.*

[d] *In Canonibus.*

[e] *Pariſiis 1623. Hæreſ. 24 &c.*

[f] *Ms. in Bibliotheca publica Oxonienſi fol. 139 &c.*

teri uſu Anathemati atque Excommunicationi ſic reſpondet. Tantundem ex *Apoſynagogi* vocis per hæc quæ tractamus hanc in rem tempora, ut monitum eſt, aliarúmque ejuſmodi Apoſtolorum ævo ab Judæis adhibitarum in Oriente uſu, obſervandum. In Occidente itidem per ſecula hæc Chriſtianiſmi & ſummæ in Regimine poteſtatis conjunctionem antevertentia, perquam obvia & numeroſa ſunt Excommunicationis Uſûs teſtimonia tum in Patribus tum in Conciliis coævis. Sexageſimo aut circiter anno ab Apoſtolorum temporum fine ſeu ſub Eleutherio Pontifice Romano annum circa 180 Chriſti, Marcion & Valentinus hæretici *ſemel & iterum* ſunt[a] *ejecti*. Et paulo poſt Victor ejus ſucceſſor totius Aſiæ Eccleſias integras Excommunicandas cenſuit[b] eò quòd Paſchatis in Luna decimaquarta cum Judæis celebrationem retinendam voluere, quæ quidem cauſa non paucis etiam Epiſcoporum diſplicuit. Et Irenæus tunc præſes Lugdunenſis aliíque Victorem adhortabantur ne ob cauſas ejuſmodi diſſidia ſic in Chriſtianiſmo faceret. Etiam expreſſim inquiunt οὐδέ ποτε διὰ τὸ οὕτω τοῦτο ἀπεβλήθησάν τινες *ad hunc modum non Ejecti ſunt unquam aliqui*, utcunque circa celebrationis tempus aut id genus alia diſſidentes. Sed interim Excommunicationis Uſus qualiſcunque ut ab anterioribus ſeculis illuc propagatus utrinque paritèr tunc admittitur. Poſtmodùm item per hæc tempora apud Tertullianum[c], & Cyprianum[d] Africanos luculentiſſima ſunt per Occidentem pœnæ hujus Uſus teſtimonia in vocibus illis eam apud eos obitèr denotantibus, *arceri* ſeu *Ejici ab Eccleſia* aut *à fraternitatis communione, relegari, ſubmoveri à limine & omni tecto Eccleſiæ, Sacramento benedictionis exauctorari, communione interdici, abſtineri, depelli*, a-

[a] *Tertullian. præſcript. adverſ. hæretic. cap* 30.

[b] *Euſeb. hiſt. Eccleſ. 5. cap* 25. *Baron. tom.* 2. *ann.* 198.

[c] *De Idololatria cap.* 11 *l. b.* 2. *ad Uxorem cap.* 3. *De Pudicitia cap.* 4. *Apologetic. cap.* 39 *&c.*

[d] *Epiſt* 38, 39. 40. 61. *&c.*

liis ejuſmodi tum in Commentariis ad eos tum alibi [a] ſimul etiam congeri ſolitis. Ampliſſima item ſunt & expreſſiſſima Uſûs hujuſmodi tunc per Occidentem teſtimonia in Concilio Eliberitano quod, juxta aliquos[b], eóſque viros magni nominis, ad tempora Conſtantii & Galerii ſpectat adeóque Conſtantinum præcedit; Aliis [c] interim ſub Conſtantino, etiam poſtquam Chriſto nomen dederat illud collocantibus; quod quidem mihi veriſimilius videtur, ex Canone ejuſdem Concilii apud Burchardum [d] & Ivonem [e] in ejuſdem corpore non reperto, ubi Epiſcopis libera *Colonos flagellandi* poteſtas admiſſa, quæ quandiu Chriſtianiſimus cum ſumma in Regimine poteſtate conjunctus non erat, locum puto cum ratione habere non potuit ullum. Sed ſive ſub Conſtantio ſive ſub Conſtantino habitum fuerit, luculenter ſatis Uſum tunc teſtatur, utpote antè receptas Chriſtianiſmi formulas ac ritus in Canonibus adhibens. Sunt item Canones Pio primo [f], Soteri [g], Calixto [h] & Urbano [i] primis & Fabiano [k] Pontificibus, hiſce in ſeculis Romanis tributi qui Uſum hunc ſatis teſtantur eis qui ſuppoſititios illos eſſe non credederint. Et de ſimplici per hæc tempora Uſu ſatis ſupérque. Quod autem ad Effectum Excommunicationis illis in ſeculis attinet; cernitur is partim in eis quæ tunc retenta ſunt velut Reliquiæ Judaicæ quæ præceſſerat Excommunicationis, partim in Additionibus ſeu pœnis ei adjectitiis quæ ut congeneres, Excommunicationis ſeu vocis alicujus alîus tunc idem denotantis ejúſve partium in Chriſtianiſmo nomen induebant. Quæ Prioris ſunt generis habentur in Separatione ejuſmodi, ut inde Excommunicato conſortium [l] apud ſuos in convictu familiari omnimodum, nec ſolùm intra Quatuor Cubitorum, ut in Judaiſmo,

[a] *Baron. Tom. 1. ann. 57. § 14. Henric. Spondan. in Cœmeteriis ſacris lib. 4. part. 1. cap. 2.*

[b] *Baron. Tom. 3. anno 305. § 40. & 43. Bellarmin. de Reliquiis & Imag. Sanct. lib. 2. cap. 7. Binius, Longus à Coriolano &c.*

[c] *Edit. vet. Garſias, Chriſtophorus Roſſinacus de re ſacerdotali lib. 2. cap. 3. alii.*

[d] *Lib. 11. cap. 67*

[e] *Part. 14. cap. 115.*

[f] *Cauſ. 22. q. 1. c. 9. & cauſ. 33. q. 2 c. 7.*

[g] *Binius Tom. 1. pag. 7.*

[h] *Epiſt. 2. Cauſ. 11. q. 3. c. 17.*

[i] *Epiſt. cap. 6. Cauſ. 11. q. 3. c. 27.*

[k] *Cauſ. 11. quæſt. 3. c. 10.*

[l] *Videſis Gabriel. Albaſpin. Obſervat. lib. 1. cap. 3, 2. & c.*

Judaismo, distantiam, subinde esset interdictum, in Excommunicatione ejus qui Excommunicatum reciperet[a] (id enim quandoque etiam in Judaismi veteris moribus, pro præfectorum Juridicorum arbitrio juxta superiùs ostensa) in Diris seu Anathematismis, in pœna hac etiam in alias urbes ac loca[b] extendenda præter ea quibus aut præessent ii qui Excommunicarent aut quorum incola Excommunicatus, in eo quod erat ὁμιλίας καὶ ἀφορισμῶν[c] *intendi Excommunicationem*, quod Arabes[d] vocant تفي لبطول *continuari* seu *prolongari Separationem*, ex nova scilicet sententia, aucto etiam pœnæ tempore, etiam & ipsa interdum pœna, quemadmodum item apud Judæos in usu; in aliis item aliquot ex eis quæ capite septimo traduntur obitèr advertendis. Quæ Posterioris generis in Effectu heic locum habent, cernuntur potissimùm in expressa Eucharistiæ ac conventuum sacrorum interdictione. Atque ut Judæis adeóque per Apostolorum tempora Christianis erat Major & Minor Excommunicatio secundùm ea quæ de *Cherem* & *Shammatha* seu *Niddui* superiùs traduntur, ita etiam Christianis temporum horum proximè sequentium; sed adeò interim diversimodè, ut Minor eis jam esset sola Sacrarum ædium aut Eucharistiæ communionis interdictio, quæ sic subinde item temperata, ut quoad loca aut Sodalitia Sanctiora aliquot tantùm[e] vim obtineret. In Majori autem tum hæc tum Consortii Christiani interdictio continebatur quæ ut plurimùm etiam Anathema dictum. Synopsis tum Usûs tum Effectûs hujusmodi in Christianismo illorum temporum egregia exhibetur in illa Tertulliani[f] de sacris tunc conventibus loquentis. *Ibidem exhortationes, castigationes & censura divina. Nam & judicatur Magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu, summúmque futuri judi-*

[a] *Canon. Apostol.* 12. *Cyprian. Epist.* 28.

[b] *Synod. Antioch.* 6. *Nicæn.* 1. 5.

[c] *Canon. Apost.* 13.

[d] *In paraphras. Arabic. Canon. Apost. Ms. in Biblioth. Oxon. fol.* 56 a.

[e] *Vide Gabr. Albaspin. Observat. lib.* 1. *cap.* 3.

[f] *Apologetic. c.* 39.

cii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit ut à communicatione Orationis & Conventus & omnis ſancti commercii relegetur. Præſident privati quique ſeniores &c. In eandem aut ſatis conſonam ſententiam Origenes ac Cyprianus locis ſuperiùs indicatis. Quandonam primò diſcrepantia ejuſmodi inter Chriſtianæ & Judaicæ ſeu vetuſtioris Excommunicationis Effectus inciperet, non quidem ſatis liquet. Sed ante Origenis ac Tertulliani etiam & Irenæi tempora, juxta jam dicta, Effectum quoad ſacrorum communionis negationem, inoleviſſe non dubitandum. Ignatiana quæ extant & reliqua Irenæo (qui ſub Annum Chriſti 170 floruit) vetuſtiora aut pro vetuſtioribus credita non habent unde ſatis heic doceamur. Occurrit quidem apud Juſtinum Martyrem Irenæo paulò antiquiorem in Apologia ejus ſecunda locus, quo dicitur, ut tunc receptiſſimum, alios quàm qui juxta Chriſti diſciplinam crederent ac viverent, participes fieri non debere Euchariſtiæ. Verba ſunt, ubi de ſacra ſynaxi agit, ἡ τροφὴ αὐτὴ καλεῖται παρ' ἡμῖν Εὐχαριστία· ἧς οὐδενὶ ἄλλῳ μεταλαχεῖν ἐξόν ἐστιν ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ διδασκόμενα ὑφ' ἡμῶν καὶ λουσαμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέσεων ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρὸν, καὶ οὕτως βιοῦντι ὡς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν *Alimentum hoc apud nos vocatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licet, quàm veram eſſe noſtram doctrinam Credenti & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto & ita ut Chriſtus tradidit viventi.* Poſſunt hæc ſanè intelligi de ſacra Synaxis interdictione qualis in Excommunicatione poſtmodùm planè reperta ſeu quæ juriſdictionem cum imperio imitaretur. Sed verò & cum ratione intelligi queunt ut haud aliud innuentia, quàm impium eſſe neque ex diſciplina Chriſtiana de indignè ſumentibus (juxta Paulum)

lum) quenquam alium participare debere; quod ſic facile conceptu ut monitum graviſſimum ſine aliquo Excommunicandi juriſdictionis ſeu poteſtatis alicujus juriſdictionis imitatricis actu in aliquem tunc exercendo. Et quamplurima illicita ſunt, quorum tamen interdictionis poteſtas ejuſmodi nemini mortalium licita. Certè Juſtinus ibi expreſsìm loquitur non ſolùm de baptizatis verùm pariter de non baptizatis ad quos Excommunicatio revera apud Chriſtianos non magis attinuit quàm apud Judæos ad Gentiles necdum Circumciſos. Et quod ſequitur apud eum de Diaconis unicuique præſentium diſtribuentibus, & ad Abſentes perferentibus, haud ſonare videtur quaſi de ſacrorum per Excommunicationem interdictione omninò ibi loquutus fuiſſet. Patres autem jam antè dicti illi, alii etiam, Traditos Satanæ (de quibus & dictum capite ſuperiori) ſic ex Eccleſia projectos ſeu Excommunicatos nuncupabant, quo nomine ſi intelligas per diras & vindictæ divinæ imprecationes in Excommunicatione ſolennes, Angelo pœnarum miniſtro relictos, locutio illa non erit uſui Judaico diſſona. Sed tradere Satanæ, ut Paulus inceſtuoſum Corinthium & Hymenæum & Alexandrum tradidit in interitum carnis ſeu virgâ Apoſtolicâ, juxta facultatem divinitùs ei conceſſam, cruciavit, nemo puto admittet potuiſſe Præſidentes temporis de quo loquimur, alióſve citra privilegium itidem, quale Paulus habuit, cœlitùs conceſſum. Pœnâ hac ſive in Majori ſpecie extenſa ſive in Minori temperata ſeu contracta coërcebantur, ut ſtatus rerum tunc tulit, inter Chriſtianos non modò graviorum facinorum rei, velut maximè Idololatræ, Homicidæ, Adulteri, Hæretici, verùm etiam contumaces in eorum qui rebus inter eos præeſſent imperata omnimodi. Unde tametſi eſ-

ſent

sent ex Disciplina Confœderata pœnæ inter eos citra pacis publicæ violationem aliæ, veluti, quoad ministros sacrorum, Gradûs sive Privatio sive Suspensio atque id genus aliquot in alios aliæ, nihilominus Excommunicatio Major instrumentum erat in omnimoda coercitione adhibenda, quoties opus esset, supplicii apud eos instar ultimi, ita ut qui Minori, Gradus Privationi aut Suspensioni idque genus decretis aliis non obtemperaret aut refragaretur, hoc, velut Gladio jam perimente, coerceretur. Et quemadmodum in civilis administrationis potestate suprema designanda, Gladii nomen adhiberi est solitum velut instrumenti coercitionis maximi atque eminentissimi adeóque jus vitæ necisque & summum imperium satis significantis, ita etiam in Regimine qualicunque hujus quod tractamus temporis Christianorum inter se, Gladii nomen induit eorum Excommunicatio, qui ut ab eo qui in administratione civili in usu erat distingueretur, *Gladius* dici cœpit sub Cypriani tempora (floruit ille sub annum Christi 250) *Spiritalis* qui etiam postea *Spiritualis* quemadmodum etiam in tempora nostra dictus. Occurrit quidem apud Paulum [a] μάχαιρα τῆ πνεύματος *Gladius spiritus*, sed alio omninò in sensu. Singularis est hac de re apud Cyprianum in Epistola [b] ad Pomponium de Virginibus locus, ubi de abstentis aliquot & ejectis agens, *Nec putent*, inquit, *sibi vitæ aut salutis constare rationem si Episcopis & sacerdotibus obtemperare noluerint, cum in Deuteronomio* [c] *Deus dicat, Et homo quicunque fecerit in superbia ut non exaudiat sacerdotem aut judicem quicunque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cum audierit timebit & non agent impiè etiam nunc. Interfici Deus jussit sacerdotibus suis non obtemperantes, judicibus à se ad tempus consti-*

[a] *Ad Ephes. 6. 17.*

[b] *Epist. 62. & videsis Epist. 40. 65. & 69.*

[c] *Deut. 17. 12.*

conſtitutus non obedientes; & tunc quidem Gladio *occidebantur quando adhuc & Circumciſio carnalis manebat. Nunc autem quia Circumciſio Spiritalis eſſe ad fideles ſervos Dei cæpit,* Spiritali Gladio *ſuperbi & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur. Neque enim vivere foris poſſunt cum Domus Dei una ſit & nemini ſalus eſſe, niſi in Eccleſia, poſſit. Indiſciplinatos autem perire, dum non audiunt nec obtemperant ſalubribus præceptis, teſtatur Scriptura divina quæ dicit* [a], *Non diligit indiſciplinatus caſtigantem ſe. Qui autem oderunt correptiones conſumentur turpiter.* Ita ille. Et de Effectu Excommunicationis Chriſtianæ tunc in Uſu, hactenus. Quemadmodum autem Effectus ejus ita diverſus erat à Judaicæ unde nata eſt, ita etiam non eiſdem demum, ut antè in Judaiſmo, Perſonis permiſſa eſt Excommunicandi poteſtas. In Judaiſmo, ut oſtenſum eſt, quilibet etiam è vulgo alium ritè Excommunicabat; nec ſolùm præfecturæ juridicæ. Quo tempore ceſſaverit mos heic in Chriſtianiſmo, quatenus ei cum Judaiſmo per Apoſtolorum tempora & aliquandiu pòſt in Juris morúmque Uſu tanta erat communio, compertum mihi ſatis non eſt. Sed ſub Irenæi & dein Tertulliani & Origenis tempora ſeu in poſteriore ſecundæ Centuriæ parte, in Uſu fuiſſe ut plurimùm ſaltem receptum liquet, ut Eccleſiarum Præſides ex eis qui ſacrorum eſſent miniſtri, veluti Epiſcopi, Presbyteri, Seniores aut cœtus cum his conſidentes nec alii quenquam apud Chriſtianos ritè Excommunicarent. Atque ſingulorum, qualis apud Judæos primóſque inter eos Chriſtianos erat, hac in re, poteſtas tandem evanuit. Et quemadmodum itidem apud Judæos à præfecturis juridicis atque ab eorum præſidibus irrogari ſolita hæc pœna, ita apud ſe voluere nunc Chriſtiani ut à cœtibus ſuis præ-

[a] *Proverb.* 15. 10.

fecturarum ejuſmodi figuram ſaltem induentibus aut ab eis qui eiſdem præſiderent, nec aliter, irrogaretur. Ut plurimùm ſaltem dixi hoc receptum; quod ex patrum jam dictorum locis antè citatis eſt ſatis manifeſtum. Sed videtur ſanè haud defuiſſe viros tunc etiam & per annos aliquot poſt in ſanctiſſimis cenſitos, qui priſtinum Judaiſmi in extrajudicialiter Excommunicando morem retinendum voluerint, quod ex eis quæ mox dicemus de Abſolutione videtur eliciendum. Quod ad Abſolutionem ſeu Excommunicati hiſce quæ tractamus ſeculis in integrum reſtitutionem attinet, certè mira erat tunc & perquam varia circa eam ſeveritas. Ita negabatur interdum Poſtliminium ſeu Pax hæc (nam ita etiam vocabatur) ut atrocioribus quibuſdam ſceleribus [a], veluti Idololatriæ, Homicidio, Adulterio, non omninò admitteretur. Quoties autem conceſſa eſſet ſive his ſive aliis peccatis Pax quæſita, inoleverat ut non ſolùm εἰς ἀδεμίαν ἀρχὴν καὶ προεδρίαν *in nullam dignitatem* ſeu *præfecturam* Eccleſiæ dein allegerentur rei [b], verùm etiam ut Abſolutionem longa, præter Confeſſionem ſolennem, Pœnitentiæ publicæ tempora, complures ſæpè anni, neceſſariò præcederent, loca item varia aſſignarentur per quæ gradatim pœnitens reſipiſcentiam ſuam teſtandi cauſâ tandem in communionem reciperetur. Προσκλαυσις [c] ſeu *Fletus* ejus erat extra portam Oratorii, ubi pœnitens ingredientes exorabat ut pro ſe precarentur. Ακρόασις ſeu *Auditio* intra portam ſed poſt Catechumenos. Ὑποπίπτωσις, inter eos *ſubſtratio*, unde pari velut jure ibi cum Catechumenis manendo, exeundo, frueretur. Σύστασις ſeu *Conſiſtentia* aut *Conſortium* inter Fideles ſeu cœtum Chriſtianum, adeò ut cum Catechumenis exeundum ei non eſſet. Hiſce & reliquis ad Pœnitentiam plenam

[a] *Vide Tertull. de Pudicitia cap. 5. & 12. & Epiphan. in Hæreſi 59. ſeu Novatianorum.*

[b] *Origen. contra Celſ. lib. 3. & in Philocalia cap. 18.*

[c] *Gregor. Neocæſar. Epiſt. Canonic. Can. 11.*

&

& ſolennem tunc diverſimodè attinentibus peractis, ſequebatur ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων *participatio Sacramentorum* in qua ſita eſt ipſa Reconciliatio ſeu Poſtliminium Eccleſiæ jam dictum. Obvia ſunt id genus alia in Canonibus priſcis. Atque de eis ante alios conſulas Dionyſii Petavii Diatribam[a] de Pœnitentiæ vetere in Eccleſia ratione & Gabrielem Albaſpinum in Obſervationibus[b]. Adeóque jam mirum erat inter Abſolutionem Judaiſmi veteris & eam quæ apud Chriſtianos ita inoleverat diſcrimen, ídque ſive Perſonas quibus abſolvendi poteſtas competeret, ſive Pœnitentiæ ſolennia ſpectes. Triumviri ſcilicet ab Excommunicato ipſo, etiam è vulgo electi aut Judex unicus publicè conſtitutus, atque id genus alii aliquot, juxta ſuperiùs oſtenſa, ritè abſolvebant in Judaiſmo. At verò in Chriſtianiſmi hoc more nemo præter eos penes quos, ut præſides, ac præfectos, ſecundùm antè dicta, Excommunicandi poteſtas, aut quibus, ut Vicariis, ab illis abſolvendi permiſſa. Ex ſimplici item breviſſimáque Confeſſione, ac Pœnitentiæ profeſſione, ritè ſtatim adquirebatur plerunque in Judaiſmo Abſolutio, quæ non ſine ingenti ſæpius ſeveritate, id eſt, incommodis pœníſque, & tum perquam diuturnis tum, præter Confeſſionem & Contritionem, graviſſimis publicè ſubeundis jam in Chriſtianiſmo, impetrabatur; quâ de re apud veteres paſſim liquet. Sed verò Abſolutionis illius Judaicæ ac priſtinæ, quantum ſive ad Perſonarum qui abſolverent qualitatem ſive ad breviuſculum nec ita publicum Pœnitendi modum ſpectat, veſtigia ſeculis in his, maximè ſub Tertulliani & Cypriani tempora, ita apud aliquos ſanctitatis nomine etiam tunc celebres ſupererant, ut inde ſanè jure exiſtimandum videatur etiam Excommunicationis priſtinæ ſeu quæ in Judaiſmo & Apoſtolorum

[a] *Ad Epiphan. Hæreſ. 59.*

[b] *Lib. 2.*

ſtolorum temporum Chriſtianiſmo adhiberi ſolita, quoad perſonas (Excommunicandi facultatem habentes) uſum illos retinendum voluiſſe. Nam qui Abſolutionis morem priſtinum ſic retinere volebant, non eſt quòd non exiſtimemus quin Excommunicationis itidem priſtinum voluerint ſic retinendum; utcunque Epiſcopis, Præſidibus, aliiſque tunc novam & à priſtina adeò diverſam Regiminis inter ſe ſuóſque formam introducentibus aliter placuerit. Veſtigia quæ diximus habentur tam apud Tertullianum quàm Cyprianum, teſtes exceptione omni majores atque horum temporum in Occidente maximos. Lapſis in Idololatriam alitérve, qui ideò Communione ab Epiſcopo pulſi ſunt, Pacem ſeu Poſtliminium id eſt Abſolutionem dederunt Presbyteri & Diaconi quibus ſatis pœnitentes viſi ſunt ejuſmodi lapſi, & cum illis communicabant Euchariſtiam, non expectatis Pœnitentiæ gravioris ſolennibus aut Epiſcopi ſententia ac manuum (quæ in Uſu item nunc erat quoties Abſolutio ab eo præſtaretur) impoſitione. Martyres item deſignati & Confeſſores Communione ſic pulſorum Abſolutioni, ſi pœniterent, ſe impares tunc non credidere. Pacem & poſtliminium ipſi ſoli eis reddebant libelliſque eâ de re ad Epiſcopos cum fiducia datis eos in Communionem admittendos judicabant quos ſic abſolverant. Libellis autem nunc nomina abſolutorum ſingula inſerebant, nunc totas familias patrum tantùm familiarum nominibus adjectis; Ut *Communicet talis cum ſuis* [a]; quaſi non omninò dubitaſſent quin Abſolvendi ipſis jus jam competeret quale Triumviris illis aliiſve cœtibus aut Judici publicè conſtituto alicui unico in Judaiſmo & vetuſtiore inter Chriſtianos Abſolvendi more, de quo antè toties dictum eſt. Luculentiſſima ſunt apud Cyprianum

[a] *Cyprian. Epiſt.* 11.

num & compluria hac de re teſtimonia [a] in quibus eminet illud de familiarum integrarum abſolutione utì & hoc Univerſorum Confeſſorum ad Cyprianum aliósque Epiſcopos. *Scias nos univerſis de quibus apud te ratio conſtiterit, quid poſt commiſſum egerint, dediſſe pacem, & hanc formam per te & aliis Epiſcopis innoteſcere volumus.* Verum quidem eſt hoc Cypriano aliiſque Diſciplinam, ut vocarunt, tunc in Hierarchia uſitatiorem enixè ſibi tuentibus mirum in modum diſplicuiſſe, quod ex integris Epiſtolis ab eo eâ de re ſcriptis ſatis conſtat. At verò tempore illo novum hoc non erat. Nam etiam apud Tertullianum ſeu ſub annum Chriſti 200 reperitur velut in morem haud parum etiam ex antiquitate tunc priſtina receptum. Poſtquam pacem à Martyribus impetrarant facinoroſi qualeſcunque, *inde Communicatores*, inquit ille[b], *revertuntur.* Et alibi[c] *Pacem quidam in Eccleſia non habentes à Martyribus in Carcere exorare conſueverunt.* Ita in conſuetudinem etiam tunc abiverat. Et conſulas quæ hac de re Baronius [d] habet & Gabriel Albaſpinus[e] præter eos qui ad Tertullianum & Cyprianum. Sed invaluit tandem Epiſcoporum heic, Presbyterorum, Præſidúmque atque id genus aliorum in Conſiſtoriis ſuis ſingularis ac ſola poteſtas & Juriſdictio, ſeu facultas Juriſdictionis imitatrix ut Excommunicandi ſic etiam Abſolvendi, exoleſcente illâ nec ulteriùs admiſſâ quæ penes Martyres aliósque jam dictos, velut moris tum Judaici tum Chriſtiani vetuſtioris reliquiarum pars, reperta. JUS autem ejuſmodi poteſtatis ſingularis ab illis, ita, nec aliis, exercendæ ex Utroque Fœdere à Scriptoribus coævis, eíſque percelebribus, jam peti cœpit. E fœdere veteri huc adductum eſt quod è Deuteronomii verbis de Judiciis Capitalibus in Gladium Spiritalem jam

[a] *Idem Epiſt.* 10, 11, 12, 13, 14, 15. 17. 27, 28, 29. 38 *&c.*

[b] *De Pudicitia cap.* 22.

[c] *Lib. Ad Martyras cap.* 1.

[d] *Tom.* 2. *Ann.* 253. § 58 *&c.* & 262. 30.

[e] *Lib.* 2 *Obſervat.* 19.

converſum, ex Cypriano paulò antè memoratur. Gladium ſic jam dictum Spiritalem in Corporalis ſeu ut poſteà vocatus eſt Temporalis, locum jure ſucceſſiſſe jam voluere in Chriſtianis aliqui, quorum ſententiæ ſequax etiam haud exigua poſteritatis pars. Certè etiam Excommunicationem ſuam Judæi, tam Karæi quàm Talmudici, in Capitalium Judiciorum quorum eis aut ademta aut nimis minuta poteſtas, locum ſucceſſiſſe, juxta ſuperiùs oſtenſa, voluere. Et paritèr Chriſtianis jam nec Capitalium judiciorum nec aliorum inter ſe publicè permiſſa poteſtas. Imò nec ipſi, ut videtur[a], Capitalia exercere ſibi licuiſſe exiſtimarunt, ideóque Spiritalem tunc, ut vocabant, Gladium adhibendum cenſuere. E Novo autem fœdere, præter obvia ex Epiſtolis Canonicis teſtimonia huc trahi ſolita de quibus capite ſuperiori egimus, illud ex Evangelio de *Clavibus Regni cælorum* Petro datis[b], utì &, *tanquam Ethnicum & Publicanum* habendum fratrem[c] qui peccâſſet, nec ritè commonitus *Eccleſiam* audîſſet, *Poteſtas ïtem ligandi & ſolvendi* Petro Apoſtolíſque reliquis conceſſa, velut Juris heic Fundamenta, jam afferebantur[d]. Quid de Fundamentis illis huc ſic tunc adſumtis ac Ratione eis ſubnixâ, per ſecula inſequentia uſque in noſtrum, & quomodo ſenſerint, admiſerint, rejecerint, impugnaverint, defenderint poſteri, ex eis quæ in capitibus ſequentibus indicabuntur dignoſcendum. Sed verò etiam heic in Tranſitu, nobis liceat priuſquam ulteriùs hiſtoricè progrediamur, obiter Fundamenta illa ſeu velut nova tunc Principia quæ ad Excommunicationis Chriſtianæ jus firmandum à viris tunc aliquot magnis ita adſumi cœperunt, perpendere; non diſſertationem expanſiorem adhibendo aut illa omnia diſcutiendo quæ apud recentiores variatim ex eis crevere

[a] *Vide Tertullian. de Idololatria cap.* 17. & 19. *Origen. in Celſ. lib.* 8. *propè finem, Minutii Felicis Octavium & Paganin. Gaudentium in Salebris Tertullianeis cap.* 36. & 37. & *de Vita Chriſtianorum ante Conſtantin. cap.* 56.

[b] *Matth.* 16.19.

[c] *Ibid.* 18.17. & 18.

[d] *Origen. in Ioſ. hom.* 7. & *in Iudic. hom.* 2. *Tertullian. de Pudicitia cap.* 13,14,15. *lib.* 2. *ad Vxorem cap.* 2. *Conſtit. Apoſtolic. lib.* 2. *cap.* 16. 34 39. *Cyprian. Epiſt.* 27. 54, 55. 73. 75 & *lib. de Vnitate Eccleſiæ Catholicæ.*

crevere & congeſta ſunt, ſed ex Judaicis qui paulò antè in uſu ritibus ac ſimpliciore, vetere, genuinóque vocum in Fundamentis illis repertarum ſenſu conſiderationem breviuſculam maximè ineundo; pauculis, nihilominùs, ut neceſſe erit, etiam ex recentiori ævo ſubinde in eandem rem interjectis. Quod ad illud è Deuteronomio de judiciis Capitalibus ita aſſumtum attinet; certè Mortis pœnam ibi Excommunicationem ipſam Forenſem, quatenus ab aliis pœnis diſtinguitur, reverà unquam ſpectaſſe aut ullatenus innuiſſe, nemo puto mortalium unquam opinatus eſt. Et Gladium Spiritalem per temporum Chriſtianorum, quæ jam tractamus, alluſionem tantùm inde hauſtum eſſe adeo palàm eſt ut nihil manifeſtius. Adeóque argumenti, quo firmari poſſit jus Excommunicationis, vis nulla omninò ibi reperta. Neque ex Alluſionibus jura haurienda. Quod autem ad Claves Regni cœlorum apud Matthæum[a] ſpectat; certè qualiſcunque fuerit ſive Docendi ſive in Chriſtianiſmi cœtum ac regnum cœlorum Admittendi, id eſt Scientiæ, Doctrinæ, Admiſſionis aliáve ejuſmodi poteſtas, per vocabula illa deſignata, permirum interim videtur Claves ibi ſumi pro Excommunicandi facultate. Neque enim per Excommunicationem tunc temporis Regno Cœlorum quis ejiciebatur, aut Sacrorum interdicebatur uſu, ut oſtenſum eſt. Nec quis è vulgo Judaico erat cui non facultas, pro more, qui tunc obtinuit, Judaico alium Excommunicandi, ut è Talmudicis ſuperiùs liquet. Qualiſnam igitur ſic Petro inde prærogativa? quale donum ſic ſingulare cujus tum ipſe tum quilibet alius & antè & pòſt, juxta illum ſenſum, æquè particeps eſſet? Chriſtianiſmi Excommunicationem Judaicæ propaginem eſſe utcunque tandem adeò diſcrepantem, antè ſatis demonſtratur. Si igitur Excommunicationis

[a] *cap. 16. 19.*

nicationis poteſtatem denotent ibi Claves, Judaicam quæ tunc & diu pòſt apud Chriſtianos in uſu ut denotarent neceſſe videtur, nec illam quæ poſtmodum in Chriſtianiſmum introducta nondum tunc nata eſſet. Sed ut Judaica innueretur rationes jam dictæ mihi non omninò pati videntur. Et ſanè ex metaphoris ejuſmodi, Jura nequaquam perſpicuè expreſſiùs ac apertè, in eis, ídque ex ſui natura, comprehenſa, elicere, res incerta eſt, lubrica & ſæpè nimis periculoſa. De Clavibus hiſce ubique habentur virorum doctorum complurium, tam ex Reformatis quàm Pontificiis, Commentarii, obvii qui capite proximo etiam breviter indicati, in quibus Excommunicationis Chriſtianæ poteſtatem ſeu Juriſdictionem circa eam forenſem, earum metaphorâ heic deſignari contenditur; aliis interim etiam renitentibus. Certè Clavium nomine (utì etiam ex veteri Indorum, Perſarum, Ægyptiorum, aliorum diſciplina, Annulorum[a] quibus etiam Claves ſæpiùs in Uſum commodiorem conjungi ſolitæ) Poteſtatem peramplam innui in ſacris literis liquet ex illo de *Clave domus David* apud Iſaiam[b] ubi Græci habent δόξαν *gloriam* unde & Arabes مجد idem ſignificans, & Chaldæus מפתח בית מקדשא ושלטן בית דויד *Clavem Templi & dominium* ſeu *imperium Domus David*; de qua item in Apocalypſi[c], ubi memorantur etiam *Claves inferni & mortis*[d] & *Claves Abyſſi*[e], utì & apud Lucam[f] *Clavis ſcientiæ*. Et in Clavium harum qualibet poteſtas planè & expreſſim denotatur tum Aperiendi (quemadmodum in ipſa voce Ebraica מפתח, quæ in eundem ſenſum in formas ſuas à Chaldæis & Arabibus ſumta *Aperiendi inſtrumentum* ex origine ſua planè ſignificat) tum Claudendi ut in voce Græca κλεῖς (unde & Syri & Talmudici ſuum habent קלידא) & Latina *Clavis* à κλεῖν & *claudere*.

[a] *Achmet in Oniroctic. cap. 259. & 260.*

[b] *Cap. 22. 22.*

[c] *Cap. 3. 7.*

[d] *Cap. 1. 18.*

[e] *Cap. 9. 1.*

[f] *Cap. 11. 52.*

claudere. Atque illinc occurrunt apud Talmudicos Quatuor Claves, Deo ſoli reſervatæ[a]; Clavis Pluviæ, Clavis Suſtentationis ſeu vitæ, Clavis Sepulchri & Clavis Sterilitatis. Et vox quidem ſic per metaphoram ubique adhibita ita Claudendi & Aperiendi poteſtatem ex natura ſua induit ut etiam in ampliſſimam, pro vario ejuſdem uſu, expandi poſſit & expandatur. Etiam in Clavibus Regni Cœlorum, ut Aperiendi per Doctrinam, Scientiam, Sacramenta, adeóque in Eccleſiam ejúſque miniſteria ſingularia Admittendi Nondum Admiſſos, ita & Claudendi ſeu Præcludendi eis, ut nondum idoneis, atque ut τοῖς ἔξω[b] *qui extra ſunt*, aditum, etiam & Admiſſos ſeu τοὺς ἔσω *qui intra* ſunt Retinendi, poteſtas indicari videtur apertiſſimè; quam in eis quæ nunc Ordinis ſeu Functionis Sacræ dicuntur conſiſtere volunt Theologi, unde Clavem habent Ordinis notiſſimam. Sed verò cum, quantum ad ea quæ Juriſdictionis ac Imperii ſunt, non id genus omnimoda heic dari omninò prætendatur, ſed illud tantùm ſingulare quod intra Excommunicationis Cancellos, Aream, Naturam ac Appendices continetur, quaſi ex ſimpliciori ac anguſtiori Clavium ſeu Aperiendi ac Claudendi heic ſenſu illud tantùm eſſet eliciendum quod Clavis Juriſdictionis nomine induitur; ſeriò ab eis qui liberè diſquirunt perpendatur, utrùm ex ſimpliciori ejuſmodi atque anguſtiori ſenſu, Poteſtas Antè Admiſſos Extrà Pellendi, Abigendi ſeu Extra Trudendi, qualis eſt actus ipſe Excommunicandi, ſignificari heic cum ratione potuerit ulla. Neque enim Clavis eſt Extrà Pellendi inſtrumentum ex uſûs ſui natura magis atque furca aut flagellum, quo abigimus, eſt ultrò admittendi. Inde etiam apud Veteres in Onirocriticis[c] Clavis habebatur ἀποκλεισμοῦ καὶ κωλύσεως σημαντικὴ *Excluſionis* (eorum qui extra ſunt) *& retentionis* eorum qui intùs, ſed non omnino

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 11. *fol.* 113 a. Bereſith Rabba *paraſh.* 73. *fol.* 81. *col.* 1. *Targum Hieroſolymit. Geneſ.* 30. 22.

[b] 1 *Corinth.* 5. 12. *Apocal.* 22. 15.

[c] *Artemidor. lib.* 3. *cap.* 54.

nò horum expulſionis, *ſignificativa*. Quantum autem ad illud de correptioni amicabiliori non obtemperante, ubi tunc, inquit, dominus Εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης, *Dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit*, ſeu *Eccleſiæ non obtemperaverit, ſit tibi velut Ethnicus & Publicanus*; Si ad Excommunicationem omninò attinuerint verba illa, quânam admittendum ratione, ut non etiam ad eam ſolam attinerent quæ tunc temporis & diu pòſt apud Chriſtianos, juxta antè dicta, in uſu ſeu Judaicam, ſed ad aliam illam quæ diu poſtmodum introducta? Atque ſi ita ea, quæ tunc in uſu, intelligatur, nihil novi aut ſingulare Apoſtolis eíſve qui in locum illorum ſe ſucceſſiſſe volunt, datur, cum facultas tunc Excommunicandi omnibus Judæis communis & par eſſet, ut ex antè etiam allatis conſtat. Diſputatur à viris doctis quidnam *Eccleſiæ* nomine ibi ſignificetur. Alii Synedrium ſeu Presbyterium aliquod Eccleſiaſticum innui volunt, quaſi ejuſmodi quid apud Judæos in eorum politia fuiſſet; alii utcunque Synedrium aut Presbyterium Judæorum aliquod; alii Presbyterium Chriſtianorum tunc nondum natum, ſed per prolepſin heic indicatum, alii etiam Principem Eccleſiæ (ut vocant) ſeu Pontificem ſummum, alii רבים ſeu *plures* tantùm id eſt Cœtum ſeu Conventum aliquem in publico, ſine judicii alicujus figura, alii aliter. Dixerat quidem antè Jeſus ſe ædificaturum[a] *Suam Eccleſiam* ſuper Petram illam, ubi primus eſt in Fœdere Novo Eccleſiæ nominis uſus. Nec pro alia ibi ſumendam eſſe quàm Chriſtiana ſeu Credentium, ex verbis illis μου τὴν Ἐκκλησίαν *meam Eccleſiam*, palàm fit. Heic autem ſimpliciter ἡ Ἐκκλησία nominatur, nec alibi in Evangeliis vox occurrit. Et locutio eſt de præſenti.

[a] *Matth.16.18.*

Syrus

Syrus utroque in loco habet ܥܕܬܐ ab Ebraico עדה quod Helleniſtis eſt *Synagoga* ſeu *cœtus* ac *congregatio hominum*. Et Chriſtum Syriacè locutum, creditur. Sed Magiſtris in veteri inſtrumento tum עדה tum קהל quod Helleniſtis eſt ſæpiſſimè etiam *Eccleſia*, pro Synedrio[a] ſive Magno ſive Minori aliquo interdum ſumuntur juxta locorum in quibus uſurpantur diſcrimen. Sic item Eccleſiæ nomen Græcis veteribus[b] pro comitiis aliiſque curiis legitimis ſæpius adhibetur. עדה etiam adeóque Eccleſia Magiſtris eſt aliquando certus hominum, extra judicii figuram, numerus aliquis, veluti denarius[c]. Arabum heic alii habent الجماعة alii البيعة *cœtum*, *conventum hominum* paritèr denotantia, licet poſterius potiùs de fidelium conventu intelligendum. In Matthæi Ebraico legimus heic מקהל id eſt *cœtum* ſeu *commune hominum* adeóque *Eccleſiam* in ſignificatu veteri, quemadmodum item vertit Munſterus. Sed verſio vetuſtior[d] habet ibi, *quòd ſi non audierit eos, in cœtu dic ei, ſi autem renuat Eccleſiam audire &c.* Ut vulgata, ſic Latinorum nuperorum fermè omnes Eccleſiæ vocem ibi retinent. Provincialium linguarum tralationes vocem eandem in eas deformatam, veluti *eſgliſe*, *chieſa*, *ygleſa* uſurpant. Germani autem **Gemeine** & Belgæ **Gemeinte** ſubſtituunt quæ *hominum commune*, *cœtum populi* aut *congregationem* publicam ſonant, utì etiam Angli Reformati olim ante verſionem Epiſcopalem dictam, priori in Matthæi loco, **I will build my congregation**, & heic **Tell it unto the congregation. If he hear not the congregation** &c. quæ vox pro Eccleſia Anglis alibi etiam in Novo fœdere ſæpius uſurpata. Tandem etiam vocabulum **Chirch** & **Church** pro *Eccleſia* adhibitum;

[a] *Levit.* 4. 13, 14, 15. *Numer.* 35. 24, 25 *Miſna & Gemara tit.* Horaioth *cap.* 1. & 2. *tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *Maimonides tit.* Shagagoth *cap* 12. & 13. & Maiſha Korbanoth *cap.* 1. *Moſes Mikotzi Præc. Aſſirm. cap* 217 &c.

[b] *Ariſtophan. in Achamanenſibus, Thucydides, alii.*

[c] *Vide Miſn. tit.* Sanhedrin *cap.* 1.

[d] *Pariſiis.* 1555.

quod Scotis & Septentrionalibus noſtris atque in idiomate noſtro vetuſtiori eſt Kirk utì & Germanis & Belgis Kerke & Angloſaxonibus Cyric ⁊ Cyricean parili ex uſu, ſignificatione licet diverſâ ab primario *Eccleſiæ* ſenſu & Origine. Senſu enim primario illam *Concionem*, hominum *Conventum* ſeu *Congregationem* ſolùm ſignificaſſe nemo dubitat, nec quid aliud; unde ut *Eccleſia Domini*, *Eccleſia Iſrael*, id genus alia in veteri fœdere, ita etiam *Eccleſia malignantium*[a] & ſimilia, utì etiam paſſim apud ſcriptores in Paganiſmo Græcos, & in fœdere Novo[b]. Et Juſtinus Martyr[c], multos eſſe ait (de veteribus verba faciens) quibus δῆμος, *populus*, & Ἐκκλησία pro eodem ipſo ſumuntur. Nec defuit qui *dic Reipublicæ* verterit[d] inter Chriſtianos. Cæterum tandem alias atque alias per temporis decurſum induit ſignificationes, ſibi ſoli & ſine adjectione peculiares; ut Fidelium cœtûs, nunc Univerſalis, nunc Particularis, Eorum qui variatim cœtibus ejuſmodi præeſſent velut horum perſonas ſuſtinentes, Clericalis hominum per ſe generis (unde etiam nunc inoleverat *Ordinis*[e] *Eccleſiaſtici* nomen ut à Plebe diſtinctum) Ædium item ſacrarum; quod paritèr dicendum de vocibus in linguis provincialibus ab ea factis. Kirke autem Kerk & Church ſenſu primario ſeu ex ipſa Origine ſignificant *Cyriacam* ſeu *Dominicam* domum, juxta illud Walafridi Strabonis[f] *Sicut domus Dei Baſilica, id eſt, Regia à Rege ſic etiam Kyriaca* (Κυριακὴ) *id eſt Dominica à Domino nuncupatur, quia domino dominantium & Regi Regum in illa ſervitur.* Atque ex hujuſmodi Origine primò ſumta eaſdem nihilominus, maximè apud Anglos & Scotos, nacta ſunt ſignificationes quas per decurſum inter Chriſtianos temporis Eccleſiæ vocem obtinuiſſe diximus. Sed interim adeò contractior

[a] *Pſal. 25.5.*

[b] *Acts 19.32. & 39.*

[c] *Dialogo cum Tryphone. &c.*

[d] *Caſtalio.*

[e] *Tertul. in exhortat. Caſtit. cap. 7.*

[f] *De Rebus Eccleſiaſticis cap. 7*

tractior & anguſtior eſt tum ex Origine hac tum ex uſu, eorum ſignificatio, ut alium præter Fidelium ſeu Chriſtianorum cœtum Concionem aut Conſiſtorium, quoties de Perſonis intelliguntur, denotare nequeant. Unde dum vertitur **tel it to the Church**, ſeu **tel the Church** (ut Angli Rhemenſes) veluti citra controverſiam admittitur, cœtum aliquem ſive juridicum ſive alium Chriſtianorum ibi innui, quùm, Eccleſiæ nomine ejúſque derivativis retentis, atque Originario vocis ſenſu ſimul introſpecto, integrum ſit ſive Chriſtianum ſive Judaicum cœtum de tempore quo locutus eſt Chriſtus intelligere. Wicleſius noſtras utroque Matthæi loco **Chirche** habet. Sed Angloſaxonica verſio in priori oꝑeꝛ þýrne ꝼrtan ic ꝸetimbꝛiꝸe mine Cýꝛicean *ſuper hanc Petram ædificabo Cyriacam meam*, in poſteriori verò ꝼæꝸe hýt ꝸeꝑeꝛꝛiæbene *dic hominum cœtui* ſeu *concilio*, quaſi utroque in loco eadem vocis notio non fuiſſet admittenda. Certè etiam Anglicanæ ſuperioris ævi aliquot priori in loco **Congregation** habent poſteriori **Church**. Jam verò, quod ad Eccleſiæ ſignificationes in *Dic Eccleſiæ* illas antè memoratas attinet; Eccleſiaſticum ſeu ad Sacra aut Sacrorum cognitionem ſeorſim tunc attinens Synedrium quod, velut apud Judæos tunc in uſu, ab nonnullis pro Eccleſiæ ibi ſignificatu ſic obtenditur, nullibi planè apud illos unquam extitit, quod libris palàm fiet ſequentibus & à viris doctiſſimis [a] pridem optimè etiam apertum. Et quod ad Synedria ſeu Presbyteria Judæorum tunc in uſu attinet alia; verum quidem eſt, eorum cuilibet poteſtatem fuiſſe, ad morem Judaicum ſuprà oſtenſum, Excommunicandi inter alios etiam eos qui in Synedros

[a] *Hugo Grotius ad Matthæi* 5. 22. *& in libello de ſummarum Poteſtatum Imperio circa ſacra.*

dros contumaces eſſent ſeu eos, ut decuit, non audirent. Sed intereà de Synedrii aut Presbyterii (ſi concederetur ejuſmodi quid heic per Eccleſiam omninò denotari) poteſtate planè nihil adjicitur. Tantùm poſt admonitionem & correptionem fraternam & coram duobus aut tribus amicabiliorem, ſi nec officium præſtaret nec dein Eccleſiæ cui res ſic dicenda eſſet obtemperaret in fratrem heic reus, ab ipſo in quem peccatum eſt habendus erat tanquam Ethnicus & Publicanus. Ne γρῦ quidem heic de Juriſdictione aliqua forenſi in eum exercenda. Scilicet juriſdictio illa aliàs notiſſima erat. Monet tantùm Dominus eximiè Charitatis ſimul &, in vita inſtituenda, prudentiæ ſive Præcepta ſive Conſilia tradens, quomodo ſe gereret Actor in Reum qui Synedris non obediret; admiſſo nempè, ut dictum, Synedrium ſeu Presbyterium aliquod ibi ſignificari. Qui verò prolepſi ſeu ſignificationis anticipatione ita ibi uſum eſſe Dominum volunt ut res nondum tunc nata aut audita, id eſt Presbyterium ſeu Conſiſtorium qualecunque poſtmodum in Chriſtianiſmum introductum, fuerit per Eccleſiam heic ita, id eſt ſimpliciter ſemel tantùm nec omninò à cæteris Evangeliſtis memoratam, intelligendum, viderint ipſi quacum ratione id aſſerant. Quaſi Dominus Apoſtolos de re adeò familiari & ad vitæ ſolùm ſocietatem & mutua officia attinente alloquentem verbo ejuſmodi uteretur ea notione quam nemo mortalium tunc ſciret, nedum quis an poſteà notionem aliquam talem nanciſceretur, omninò didiciſſet. Nec ſanè in Novo Teſtamento ullibi ſatis conſtat, ipſam Presbyterii vocem, ſemel etiam tantùm [a], ut Chriſtianorum erat, ibi, idque à Paulo, nec tempore Chriſti in terris, memoratam, Chriſtianiſmi aliquod Conſiſtorium innuiſſe, quâ

[a] 1 Tim. 4. 13.

quâ de re plura libro proximo ubi de ſolenni Preſbyterorum apud Judæos unde etiam in Chriſtianiſmum recepti ſunt Creatione agitur. Atqui ſi daretur ejuſmodi Presbyterium ibi innui, non magis Excommunicandi jus inde ejuſdem Presbyteris petendum eſſet quàm Synedris Judaicis ſi de Synedrio ſeu Presbyterio Judaico, tempore ipſo locutionis illius in uſu, intelligeretur; de quo jam dictum eſt. Nihil enim de Imperio aut Juriſdictione Eccleſiæ qualicunque notione ſumtæ, ullatenus adjicitur, ſed id tantùm quod Actorem ipſum in Reum ex officio deceat. Si Imperatorium haberetur reſcriptum; Actionem apud Prætorem aut Provinciæ Præſidem inſtitue, cujus ſententiæ ſi non obtemperaverit reus, habeatur is tibi velut alienigena, ſocietatis & amicitiæ tuæ exſors ac vilis; anne ex reſcripto ejuſmodi quid Prætoris aut Præſidis juriſdictioni novum accederet? Eandem quæ antè illam ſine augmento aliquo manere, puto manifeſtum eſt. Idem Prætori ac Præſidi coercitionis quod antè jus, nec omninò aliud. Cum autem τῇ ἐκκλησίᾳ tum ex Judæorum Helleniſtarum etiam & Paganorum Chriſtianiſmi initiis vetuſtiorum, tum initiis illis ſatis coævorum, veluti Plutarchi, Luciani, Dionis Chryſoſtomi, aliorum uſu, etiam & perquam expreſsìm in hiſtoria Actorum [a] de fabro illo Epheſi argentario, Demetrio, cœtum hominum qualemcunque ſive evocatum ſive utcumque congregatum, ſed, pro vario locorum in quibus adhibetur diſcrimine, aliter atque aliter ſumptum, denotari ſit certiſſimum, nec tempore quo Chriſtus hæc loquebatur, Eccleſia ſimplicitèr dicta omninò Chriſtianum aliquem cœtum ſatis ſignificaret, par ſanè videtur ut exiſtimemus in notione aliqua tunc vulgò cognita eam ibi accipiendam, quam certè

[a] *Cap.* 19. 32. 39. 40.

certè non illibenter admitterem esse illam de רבים seu *pluribus* seu *in publico* aut *publicè*. Disciplina nempè erat tunc Veterum Judæorum lege illa sacrâ [a], הוכח תוכיח את עמיתך וגו׳ *corripiendo corripies* aut *arguendo argues proximum tuum* peccantem, fundata, quâ in communis vitæ ratione si quis אדם שבין לחבירו *in rebus quæ inter hominem & proximum suum*, seu circa consortium humanum peccaret, corripiendus à proximo suo erat semel, bis ac vice, si res postularet, tertiâ, sed citra acerbitatem nec ita ut ברבים *publicè* pudefieret. Cæterùm si peccatum fuisset ברבים שמים *in rebus Divinis* seu circa religionem, privatas, ut in Evangelio heic, voluerunt adhiberi primùm correptiones [b], quæ si nihil proficerent, *publicè* seu ברבים faciendæ erant, ut ita scilicet ad bonam mentem is pudore ductus rediret. Neque aliter [c] per correptiones pudefieri aut publicè coargui à proximo peccatorem aliquem deberi statuerunt, quò trahunt Magistri illud legi jam allatæ subjunctum ולא תשא עליו חטא *non feras super eum peccatum*, ubi glossa ordinaria לא תלבין את פניו ברבים *non pudefacies vultum ejus publicè*. Unde etiam habent Talmudici [d] המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק בעולם הבא *Pudefacienti proximum suum publicè deerit sors in seculo futuro.* Id genus apud eos occurrunt alia [e]. Quin & illud inter eos reperitur, לא חרב ירושלם אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה *Non excisa fuissent Hierosolyma nisi quoniam alter alterum non coarguebat.* Ita scilicet Rabbi Chanina [f] rationem urbis excidendæ suam affert ut alii aliter suas. Atque ex hisce forsan non sine ratione conjiciendum, ad morem illum corripiendi peccatores lege illa sacra fundatum ac tunc aut nimis prætermissum aut non rectè satis adhibitum tum heic tum alibi [g] respexisse Dominum; quod etiam in

[a] *Levit.* 19. 17.

[b] *Et vide Ep. ad Tit.* 3. 10.

[c] *Gemar. Babylon. ad tit.* Erakin *cap.* 3. *fol.* 16 b. *Maimonides tit.* Daioth *cap.* 6. *Moses Mikotzi Præcept. affirm.* 11. *& Videsis Io. Buxtorf. in Florileg. Hebraico pag.* 297.

[d] *Gem. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 11. *fol.* 107 2.

[e] *Gemar. Babylon. ad tit.* Berachoth *cap.* 6. *fol.* 43 b. *& tit.* Cethuboth *cap.* 6. *fol.* 67 b.

[f] *In Gemar. Babylon. ad tit.* Shabbath *cap.* 2 6. *fol.* 119 b.

[g] *Luc.* 17. 3.

Anno-

Annotationibus admitti ſolet. Et ſi ita ſe res habuerit, certè procul omninò illinc aberit quod de Imperio Eccleſiaſtico ac Conſiſtoriana circa Excommunicationem juriſdictione inde peti ſolitum. Vulgata quidem in illo Levitici habet *Publicè argue eum.* Sed nec in Origine nec in Verſione aliqua alia vetuſtiori quid reſpondet ibi τῷ *publicè.* Nec vocis ejuſdem ſenſus Talmudicæ concors eſt ibi doctrinæ. Saltem ſi aut de correptione circa humanum commercium ulla, aut de Prima circa res divinas ſumatur, juxta ea quæ jam diximus. *Arguendo argues* planè & ſolùm ſonat Origo utì & verſiones illæ omnes. Et irrepſiſſe dubito heic *publicè* ex eo quòd, antè tempus vulgatæ verſionis, opinio (ut mox conſtabit) inoleverat de Juriſdictione quam Eccleſiaſticam nuncupant legitimâ eâque ut jure Evangelico fundata, quâ publicè in jus vocando peccatores, citra Commonitionum temperamenta præſcripta, eos pudore ſuffundentes coarguebant. Et locum illum Levitici, Matthæi jam dicto congenerem eſſe meritò agnoſcunt Scriptores. Ex vulgata Wicleſius **openliche undernyme hym.** Anglicanæ quæ apud Reformatos ſecutæ ſunt aliquæ, in quibus etiam & ea quæ jam obtinet, **thou ſhalt in any wiſe rebuke thy neighbour,** *quoquo modo argues proximum tuum.* Sed Epiſcopalis dicta meliùs; **thou ſhalt plainly rebuke thy neighbour,** *planè* ſeu *expreſſâ voce* (ut *publicè* etiam in vulgata interpretatur Lyranus) *coargues proximum tuum.* Angli Duacenſes **controule him openly.** Galli *Tu redargueras ſoigneuſement ton prochain.* Alii meliùs tantùm id quod correptionem ſimplicem denotat ſubſtituunt. Hac autem notione Eccleſia ibi ſumpta tam Judæos tunc nondum Credentes, qui fratrum nomine planè veniebant, quàm

Credentes aut ex Eccleſia Chriſti, ritè complectebatur, quemadmodum etiam agnoſcant illi neceſſe eſt qui de Synedrio aut Presbyterio aliquo tunc Judaico locum capi voluerint. Atque idem dicendum de duobus aut tribus teſtibus advocandis ubi prior correptio inter ſolos nihil proficeret. Neque enim tunc puto Credentes neceſſariò fuiſſe illos quis dixerit, ſed ex Judæis qualibuſcunque. Et de Eccleſiæ nomine apud Matthæum heic, hactenus. Sed verò quacunque in notione illa ibi accipiatur, quid in vocibus illis Sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, quod omninò Excommunicationem ſapiat? Certè ſi in eis Excommunicati ſtatus reperiretur, tunc ſatis ſequeretur voluiſſe Dominum ut actor ipſe ſic reum ob contumaciam Excommunicaret, quemadmodum mos erat etiam tunc Judaicus ut alter alterum indiſcriminatim, ob cauſas ejuſmodi, tam Excommunicaret quàm coargueret. Atque ita ſanè nihil novi præſcriptum fuiſſet præter moris antè receptiſſimi obſervationem. Sed verò neque Ethnicus omninò neque Publicanus, quà tales, unquam in Excommunicati ſtatu, unde neque verba hæc Excommunicationis pœnam ſpectare poſſe videntur. Syrus ibi habet *ſit tibi* لمر איך מכסא ואיך חנפא مدحمعا ملمر مدعصا *ſicut Publicanus & ſicut Ethnicus.* Arabes فيكون عندك & *ſit tibi velut Ethnicus & decimator* (ita illi ܡܟܘܣܠܐ paſſim vertunt) id eſt qui decimam nomine vectigalis (utì in more erat maximè apud Orientales) extorſerit ſeu acceperit, ut publicani faciebant. Ebraica Matthæi יהי לך כמו גוי ובעל עברה *ſit tibi tanquam Ethnicus & tranſgreſſor* (ſeu peccator) *ut rectè verſio vetuſtior*[a] ubi Munſterus ſubſtituit *Publicanus.* Certè ita etiam tralatio Anglo-ſaxonica

[a] *Pariſiis 1555.*

ca ꝛꝟ he ꝥe ꝛꝑa ꝛꝑa hæꝥen ⁊ manꝛull. Lutherus als einen Heiden und Zollener, Belgæ als de Heiden ende de Tollenaer, Galli *qu' il te ſoit come les payens & peagers*; Italorum alii *come pagano e publicano*, alii *come il pagano o' l publicano*. Wiclefius Bee hee as an heathen man and puplican to the. Sub Reformationis Anglicanæ initi[illegible] verſio altera[a] if hee heare not the Congregation, take him as a heathen man, and as a publican, altera[b] if he hear not the Congregation, let him be unto thee as an heathen man and as a publican, quæ publicè ante Epiſcopalem dictam obtinuit. In ea autem, If he refuſe to hear the Church alſo, let him be unto thee as an heathen man and a Publican; atque in nupera quæ jam in uſu publico, If he neglect to hear the Church, let him &c. Angli Rhemenſes, if he will not hear the Church, let him bee to thee as the heathen and the publican. Beza; *ſit tibi velut Ethnicus & Publicanus quiſpiam*. Etiam in Clementinis, quæ Apoſtolicæ dictæ[c], atque ad hæc quæ jam tractantur Chriſtianorum ſecula ſpectant velut ex ore Matthæi apud quem ſolum habentur verba Domini jam allata, reperitur Pœnitentiæ quædam formula tanquam Excommunicationis juri inſerviens, qua ipſe cum Publicanus eſſet uſus fuiſſet. Nec Ethnicorum ſalutem inde deſperatam ait, ſi pœnituerint & incredulitatem abjecerint. Ὡς πλωνλωνῦν, inquit, ἢ Εθνικὸν, ἔχε τὸν ὅτι κακῷ ἔργῳ ἐλεγχθέντα καὶ μὴ μεταγινώσκοντα, *velut Publicanum igitur aut Ethnicum habe qui convictus eſt in maleficio nec pœnituerit.* Veruntamen ſi ſeriò advertantur nominum illorum binorum vis & ſignificatio tempore ac loco quo, & apud perſonas quibus ita eis uſus eſt

[a] *Londini* 1539

[b] *Ibidem* 1541.

[c] *Lib. 2. cap. 39.*

Dominus, nihil ibi, omninò, ut diximus, ad Excommunicationem attinere poſſe videbitur. Quantum ad Ethnicum; nemo neſcit τὰ ἔθνη *Gentes* ſeu *Nationes* (id eſt הגוים) ſæpiſſimè in fœdere utroque uſurpatum, pro gentibus ſumi qui Judæi non eſſent. Loca ſunt adeò obvia ut adnotare eſſet ſupervacaneum. Nam tametſi Judæi ipſi etiam ἔθνος ſeu *gens* per ſe erant, nihilominùs quemadmodum Romani, quos itidem gentem fuiſſe per ſe nemo dubitat, nomine Gentium indigitabant exteros ſeu cives non Romanos, id eſt hoc nomine eos appellabant quo quidem ipſi, quà ex humano eſſent genere, etiam continebantur (ut in notiſſima illa locutionis formula de Jure Gentium) ſed non quà cives Romani, ita Judæi nomine illo denotabant univerſos qui nec ex Origine Judæi nec Proſelyti Juſtitiæ facti ſeu in Judaiſmum ſuum id eſt in peculiarem tunc Dei populum cooptati, unde ut Gentilis à Gente in Latio, ita in Græciſmo illorum ab ἔθνεα Ἐθνικὸς factum idem ſignificans. Ἕλλην item ſeu Græcus in fœdere Novo uſurpatur pro eodem ipſo, adeò ut Ethnicus, Gentilis, Hellen, Græcus tunc temporis apud Judæos ſumeretur pro non Judæo ſeu pro eo qui per Circumciſionem & Baptiſmum in Judaiſmum nondum ritè receptus eſſet. Inde ζῆν ἐθνικῶς[a] *vivere more gentilium* erat vivere non juxta mores ritúſque Judaicos ſeu Judaicè Circumciſorum. Ethnicorum autem ſeu Gentilium ejuſmodi Judæis genera erant Bina. Alterum ex eis qui idola colerent, nec verum Deum unicúmque ac Juris Naturalis ſeu Noachidarum Capita Septem quæ ſuprà memoravimus agnoſcerent: Alterum ex eis qui Capita illa corúmque obſervationem in ſe aut receperant aut recepiſſe crederentur, adeóque idololatriæ renuntiârant & Proſelyti

[a] *Ep. ad Galat.* 2. 14.

ſelyti domicilii ſeu גרים התושבים ſi inter Judæos viverent, dicerentur. De utriſque fuſiùs egimus in libris ſecundo & tertio de Jure Naturali & Gentium. Tantum autem aberat ut poſteriori notione Ethnicus, inſtar Excommunicati tunc eſſet, aut Excommunicatus velut Ethnicus, ut, cùm infamia quadam ſub invocatione, ob peccatum ſingulare, vindictæ divinæ præter diſtantiæ certæ Separationem à ſuis, laboraret, ut ſuprà oſtenſum eſt, Excommunicatus, Huic præter ſedes & habitationem, ſi Proſelytus eſſet domicilii, in terra ſancta permiſſam fama maneret integra, atque ejuſmodi exiſtimatio ut in חסידי האומות *Piis ex Gentibus*, & tantùm non Judæus, ſed ſine omnimoda ignominia, cenſeretur. Etiam cultus Hieroſolymis in montis Templi parte ſingulari, ſeu Atrio Gentium, Ethnico ejuſmodi permiſſus. Precibus, Adorationibus, Gratiarum actionibus, Holocauſtis aliiſque Oblationibus planè ſpontaneis ac Votis, citra juris ac rituum Ebraicorum, ſeu qui populo Judaico peculiaria eſſent, commiſtionem, ibi uti ei licuit; quod tum ex utroque Teſtamento tum è Talmudicis aliiſque affatim alibi demonſtravimus[a]. Familiariori quidem & conjunctiori convictu ac converſatione cum eo à Judæis, ob morum diſcrimen multiplex, abſtinebatur[b], nedum in Templi atria interiora[c] ingreſſus ei ritè permiſſus eſt. Sed interim legitima illis cum eo converſatio quæ Judaiſmo non officeret[d], utcunque, non qualis cum Judæo fratris nomine ita conjuncto, uti & legitimus, ut diximus, ſuo in loco etiam Hieroſolymis, ſacrorum uſus. Alterum autem genus, ſeu Ethnicus notionis prioris, id eſt Idololatra, eo quidem nomine odio habebatur & pro recepto Belli Pacíſque, dum ſua ſatis libertate regiminis gaudebant Judæi, jure aliter

[a] *Lib. 3. de Iure Nat. & Gent. cap. 3, 4, 5 &c.*

[b] *Vide ep. ad Galat. 2. 12.*

[c] *Actis 21. 29.*

[d] *Vide Matt. 7. 26.*

liter alitérque puniendus erat. Sed convictu & conversatione ejus abstinebatur, ex eo quòd in peccatorum Facinorosiorum censebatur numero, cujus consortio familiariori si quis eorum usus fuisset, vitio ei vertebatur, quod ex Evangelii locis liquet ubi reprehenditur à Pharisæis Christus [a] cum Peccatoribus ejusmodi comedens eósve in amicitiam recipiens. Atque hoc nomine impiorum alii tam Judæi quàm Ethnici qualescunque censebantur pro eis quorum Consortium in consuetudine familiariori fugienda esset, quâ de re etiam in fœdere veteri occurrunt testimonia antè memorata. Signantiùs autem alterum illud nomen Publicani seu qui vectigalibus publicis sive ut conductor sive ut exactor præesset, velut pro eo quod Peccatori synonymum esset, usurpatum liquet ex locis Evangelii jam adnotatis. Scilicet Publicanorum sive ex Gentilibus essent sive ex Judæis (nimirùm quod voluit Tertullianus [b], publicanos ibi omnes fuisse Gentiles seu Ethnicos ab Hieronymo [c] primùm & à recentioribus etiam scriptoribus [d], ut error non omninò admittendus, meritò rejicitur; Nam & Matthæum & Zachæum Judæos Publicanos fuisse nemo nescit) Publicanorum inquam nomen Judæis erat perquam invisum etiam & infame non solùm quoniam vectigalia exigendo libertatis ibi avitæ minuendæ instrumenta se inde apertiùs profitebantur, verùm etiam quia munus illud non sine fraudibus, raptu ac concussione plerunque præstabant [e]. Indè toties cum Peccatoribus, velut ex Proverbio, conjuncti. Etiam velut Ethnici quantum ad familiarium itidem conversationem, habiti; quod proculdubio existimatum est vulgatæ authori qui pro πλώναι apud Matthæum [f], unico in loco Latinè *Ethnici* substituit. Hæc cum ita se planè habeant,

[a] *Matth.* 9. 11. 11. 19. *Marc.* 2. 16. *Luc.* 5. 30. 7. 34. 15. 2. 19. 7.

[b] *De Pudicitia cap.* 9.

[c] *Epist.* 146. *ad Damasum.*

[d] *Baron. tom.* 1. *Ann.* 31. § 71. *Is. Casaubon. Exercitat.* 13. *cap.* 36. *alii.*

[e] *Vide Luc.* 3. 12. *Suid. in* τελώνης. *Maimonid. tract.* Aiodth *cap.* 10. *Buxtorf. in Lexic. Talmudic. verb.* מוכס *Hugon. Grot. ad Matth.* 5. 46.

[f] *Cap.* 5. 47.

beant, anne pars aliqua, num aliquod veſtigium, ſimilitudo aut umbra Excommunicationis reperiri poteſt in eo quod eſt haberi velut Ethnicum & Publicanum? Si Judaicam heic, ut inprimis oportet, conſideremus, certè neque Ethnicus, nondum Judæis per Circumciſionem tunc factus, nec Publicanus qui etiam ſic Ethnicus eſſet, unquam Excommunicabatur, aut velut Excommunicatus habebatur, utpote cui nulla cum Judæis ejuſmodi communio priſtina aut conjunctio ut inde per ſolennem inter ſe pœnam illam ex ſententia aliqua ſeparari potuiſſet. Excommunicatio enim illa planè inter ſe ſolos obtinuit non omninò ad Ethnicos ſpectavit qui in communionem illam qua quis per Excommunicationem privaretur, nunquam admiſſi. Ideóque Excommunicari nequibant. Sonabant igitur ita de Ethnico verba; *ſit tibi, qui Judæus es, tanquam Incircumciſus* ſeu *non ex Circumciſis*; *ſit tibi is perinde ac ſi Judæus* ſeu *religionis Judaicæ non eſſet*, quantum ſcilicet ad conſuetudinem & converſationem familiariorem amicitiámque conjunctiorem ac fraternam, atque in eum non minùs liberè age quàm in Ethnicum aut Publicanum ejuſmodi qui te offendiſſet agere voluiſſes; ejuſmodi ſcilicet apud te poſteà fruatur nec alia exiſtimatione; ſeu *eſto tibi Socius vilis* ut ex Ebræis etiam notatur viris doctis. Nulla heic perſonæ conditionis ex ſententia aliqua forenſi mutatio præſcribitur. Nihil omninò quod pœnam Excommunicationis tunc in uſu ſeu priſtinæ libertatis, juxta ſuperiùs dicta, per Excommunicationem, diminutionem ullatenus redoleat. Quale pariter dicendum de Publicani notione quà Judæum etiam aliquem ibi denotaret. Sit tanquam Peccator, ſit tanquam ex genere illo peccatorum inſigni ſeu Publicanis qui Judæi

dæi ſunt. Nec Publicanus nec Peccator alius eo nomine velut Excommunicatus habebatur, quia Publicanus aut Peccator, niſi etiam ſententia Excommunicationis ſolennis ob peccatum, cujus nomine ſententia ferri ſolebat, accederet. Viliores proculdubio atque exiſtimationis inquinatæ habebantur Peccatores inſigniores & Publicani, quod ex Evangelii locis antè adnotatis conſtat. Sed nec ut Excommunicatos eos habitos aut quorum converſatio non legitima, utcunque ex more ac vulgo reprehenſibilis, manifeſtò liquet ex eiſdem locis. Nec Abſolutionis ſolennia eorúmve pars aliqua ſeu veſtigium magis quàm Excommunicationis Judaicæ ad Ethnicos aut Publicanos ullatenus attinuit. Summa eſt, ad Locum, Gentem, & Tempus quo verba illa à domino prolata ſunt, rem ita omninò ſpectare, ut nemo præter non Judæum (ſenſu quo tunc Judæus pro Judaicè Circumciſo aut eo qui ex Circumciſis eſſet tantùm ſumebatur) Ethnici voce, nec Publicani nomine quiſquam præter hominum tunc & ibi, ex ita prava muneris illius obeundi ratione, genus inviſiſſimum contineretur. Neque enim ſimplicitèr Publicanus ubique inviſus aut cum facinoroſis conjunctus; quod ſatis ſcimus ex Cicerone[a] cui Publicani inter Romanos munus, quatenus ipſum, toties laudatur ac ſingulari afficitur honore. Nec quis hodie puto Publicani, quà talis eſt, munus infame aut inhoneſtum exiſtimat eſſe, utpote in regimine tam Chriſtiano quàm quocunque alio adeò neceſſarium, fidéque publica ac legitimo hominum conſenſu undiquaque fundatum. Atque hinc demùm perpende quânam cum ratione ad Excommunicationis Chriſtianæ, quæ, ut præfertur, Judaicæ propago, jus firmandum dictum hoc Domini ritè trahi potuerit. Quicquid enim illud

[a] *Epiſt. Famil. lib. 13. ep. 10. Epiſt. ad Quint. Fratrem lib. 1. ep. 1. Oratione pro Cn. Plancio.*

illud tunc cum prolatum eſt ſignificabat, idem ipſum etiamnum reverà ſignificat. Certè Chriſtiani ipſi univerſi qui ex Gentilibus citra Circumciſionem eo in ſeculo Chriſto nomina dabant, Ethnici, juxta vocis tunc uſum, ſeu Gentiles planè ac reapſe erant, id eſt non ex Circumciſis Judæi, utcunque, ex eo quòd Chriſtianiſmus ex Judaiſmo ortus eſt, nomen Judæorum, juxta ſuperiùs allata, ut Judæis Circumciſis ita illis velut commune primùm tribueretur. Ipſi autem, Judæos partim imitantes, tandem incipiebant univerſos, qui nec Judæi Circumciſi nec Chriſtiani, Ethnicos ſeu Gentiles & Paganos vocare (ut ex Patribus & Jure Cæſareo paſsim liquet) quemadmodum etiamnum vocitantur; ubi Ethnici notio nova & in aliam mutata ab ea qua ſolùm non Judæum ex Circumciſis, ut in verbis Domini, ſignificabat. Anne verò rationi omninò conſonum, ut ſecundùm notionem hanc novam nec locutionis Dominicæ tempore ullibi cognitam, vocabulum illud in locutionis illius Formula explicanda ſumeretur? Sed admittatur ita ibi ſumi poſſe, quid inde ad Excommunicandi jus, velut divinitùs præſcriptum, magis in Chriſtianiſmo quàm in Judaiſmo (de quo dictum eſt) ſtabiliendum? Si ad Judaiſmi Excommunicationem, quæ ſola tunc in uſu, non attinerent verba illa, curnam ad eam quæ in Chriſtianiſmum ex illa emanâſſe adeò agnoſcitur firmandam ita petita ſunt? Acceſſit autem tandem Chriſtianiſmi Excommunicationi, Euchariſtiæ aliorúmque ſacrorum interdictio ejuſmodi ut nec ſacrorum ſatis capax haberetur ante Abſolutionem Excommunicatus. Verùm Ethnicis in Judaiſmo liber & tempore quo locutus eſt hæc Dominus & ſemper erat in Monte Templi ſeu Atrio Gentium (ut antè memoratur) ſacrorum ſuorum uſus. Quale pariter

de Publicanis dicendum, quos non Templo adeóque
* *Luc.*18.10. nec ſacris interdictos eſſe liquet ex Evangelio*. Ubinam igitur inter Ethnicum & Publicanum, atque in Chriſtianiſmo tunc utì & poſteà Excommunicatum ſimilitudo aliqua? Sed verò, ut quod res ipſa erat dicamus, minùs ſanè mirum videbitur Cyprianum aliósque aliquot tum Pœnos tum ex Oriente, Juriſdictionis tunc circa Excommunicationem exercendæ aſſertores ſtudioſiſſimos vocabula illa de Ethnico huc traxiſſe, ſi ſatis animadvertatur ſententia quæ tunc haud parùm inter eos, ſed variatim, obtinuerat, de Lapſis non recipiendis & Pœnitentia omninò deneganda, quâ de re haud pauca apud Tertullianum maximè & Cyprianum ac ſcriptores ad eos obvios. Nam qui nullo pacto recipiendus, ſed pro eo qui Chriſtianiſmo ac Baptiſmi Effectu per Lapſum juxta ſententiam illam exciderat, in Ethnici ſeu non Chriſtiani (ut notio tunc vocis hujus erat) ſtatum redactus cenſebatur. Adeóque is Excommunicatus, ut Ethnicus eis, juxta ipſorum principia & ſententiam receptam, commodè ſatis eſt exiſtimatus. Sed quantum ad Publicani intereà nomen ſic attinet; Alia jam exiſtimatio, alia cauſa Publicanorum (utì hodiéque eſt) ab ea quæ tempore & loco quo ſic locutus eſt de eis Dominus. Genti Judaicæ in terra ſancta quam ſibi liberam manere debere nec alieno imperio ſubjiciendam exiſtimavit, inviſiſſimum erat nomen illud, utpote imperii ibi alieni quotidianorum inſtrumentorum, atque inde etiam pro injuſtis exactoribus habitorum. Cæterùm apud Chriſtianos poſtmodum in Africa alibíve extra terram ſanctam ſive in Oriente ſive in Occidente ſub Gentilium imperio degentes, Publicanorum ſimpliciter dictorum, ut hodie *Gabellariorum, Datiariorum, Cuſtumariorum* id genus aliorum nomen,

nomen, nihil in ſe infamiæ aut ignominiæ continebat; adeóque uſus ejuſdem quemadmodum & Ethnici, in dicto illo Domini Temporis & Loci quo ſic adhibebatur cancellis eſt coercendum. Atque ut Ethnici & Publicani nomen ſeu ſimilitudinem ibi non ad Excommunicationem ſive Judaicam ſive Chriſtianam ſpectare ex antè dictis puto non obſcurè conſtat, ita ſanè nec illud de Ligando & Solvendo quod proximè ibi ſequitur magis illuc attinuiſſe videtur. Verba ſunt [a] ad Diſcipulos qui tunc Apoſtoli, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ὅπὶ τ γῆς ἔσαι δεδεμένα ἐν τῷ ὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ὅπὶ τ γῆς ἔσαι λελυμένα ἐν τῷ ὐρανῷ *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram erunt ligata & in cælo; & quæcunque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta & in cælo.* Tantundem etiam Petro [b] antè dictum. In quantum hæc ſic dicta ſint, quicquid omninò ſignificaverint, ad alios præter Apoſtolos ipſos reverà ſpectaverint, non erit hic diſquirendi locus. Sed tantùm, an Excommunicandi poteſtas ſic omninò tradita fuerit aut firmata. Duplicitèr heic conſideramus voces illas Δεῖν καὶ λύειν *ligare & ſolvere.* Aut quà Græcis & Latinis tum ex Origine ſui tum ex Tralatione (ſicut etiam voces aliæ, hiſce in linguis, illis aliiſque reſpondentes) in uſu multiplici habitæ fuerint, aut quà diverſum ac ſingulare quid heic ex Ebraica diſciplina moribúſque denotarint. Originarius vocum uſus eſt in eo quòd corporum qualiumcunque invicem Ligationem per faſces, catenas, funiculos, carceres, id genus alia ſic ligandi inſtrumenta atque inde Solutionem ſignificat. Illinc tralatio variatim facta eſt. In Jure quidem, ita transfertur etiam ad actus hominum univerſos qui aut præſtari aut obſervari, ſive faciendo ſive abſtinendo, aut ſubiri debeant, atque

[a] *Matth.* 18. 18

[b] *Matth.* 16. 19.

que etiam ad universa Juris sive Divini sive Humani capita, ut quicquid inter homines sive in debitione qualicunque officii continetur sive in ritè imperantis vetantísve præcepto, aut Alligatio seu Ligatio, & Obligatio (quæ planè satis Synonyma) vocitetur, aut ex Obligatione aliqua pendere rectè dicatur, adeóque vocabulis Teneri, Ligari, Alligari, Obligari, Vinciri lege, pacto, voto, juramento, nexu, naturaliter, civiliter, id genus aliis denotetur. Etiam tam Res quàm Personæ ligari seu obligari, ut pignora ac hypothecæ, dicuntur. Hinc vinculum Juris, vinculum conjugii, id genus reliqua. Et Obligationes fiunt aut ex contractu, aut quasi ex contractu, aut ex maleficio aut quasi ex maleficio; modíque obligandi ex hisce multiplices, qui obvii sunt in libris Juris Cæsarei sub titulis de Obligationibus & congeneribus non paucis. Et μητέρες τ᾽ ἀγωγῶν αἱ ἔνοχαι [a] *Matres sunt actionum* (reverà in foro omnimodarum) *Obligationes*. Et jam dicta apud Jurisconsultos veteres aliósque scriptores perquam sunt obvia. In eundem sensum habemus etiam apud Matthæum in verbis Domini [b], talis ac talis ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει *reus erit judicio*, id est judicio seu sententiâ judiciariâ obligatus, seu alligatus, & ἔνοχος τῷ συνεδρίῳ *reus erit concilio* seu ab subeundum Concilii seu Synedrii sententiam obligatus; quod itidem de gehenna ignis ibi usurpatur. Quin & *interdicere* ac *prohibere* (ut apud Homerum [c]) atque etiam *legem ferre* Δεῖν seu *ligare* significat, ut in veteri Inscriptione Isidi Nysæ in Arabia olim dicata; quæ reperitur apud Diodorum Siculum [d] ὅσα ἐγὼ δήσω οὐδεὶς δύναται λύσαι *Quæcunque ego ligavero, nemo poterit solvere*, ubi exemplaria aliquot habent pro δήσω *ligavero* ἐνομοθέτησα *lege lata præcepero*. Ex adverso autem Obligationibus respondent

[a] *Theophil. Antecess. Instit. lib. 3. tit. 13.*

[b] *Matth 5. 22.*

[c] *Iliad. σ & ibi Didym. & Eustath.*

[d] *Lib. 1.*

dent æquè multiplices *Solutiones* & *Liberationes* de quibus etiam notiſſimus eſt in Pandectis titulus. *Et Liberationis* [a] *verbum eandem vim habet quam Solutionis.* Et Solutiones & Liberationes matres pariter ſunt Exceptionum quibus perimuntur Actiones univerſæ. Tranſlatus eſt etiam vocum harum uſus in Aſtrologiam judiciariam, unde habent συνδέσμους *ligamina, colligationes* ſeu nodos (alios omninò ab notiſſimis illis binis qui in motu lunari) atque earum λύσεις *Solutiones* & τὸ συνδέσμους λύειν *ſolvere colligationes* Syderum, ut videre eſt in Paulo Alexandrino[b], Vettio Valente[c], Albumazare[d], aliis. Parili item tralatione recipitur earundem vocum uſus etiam in Medicinam, utì, ex hoc loco aliiſque in Novo fœdere obviis, alios in ſenſus in Theologiam. Et apud ſubtiliores ſuperiorum ſeculorum Dialecticos *Ars Obligatoria* vocitabatur modus diſputandi quo incautè reſpondentem velut captum teneret opponens, unde habemus *Obligationes Strodi*[e], acutiſſimi ſcilicet ac celeberrimi Philoſophi illius Radulphi Strodi in Oxonio Mertonenſis ſub Edwardo tertio libellum ſatis ſubtilem ſic dictum. Alii habentur vocum illarum ex tralationibus ejuſmodi in ſcientiis aliis alibíque perquam variatim uſus. Diverſa autem & ſingularis eſt in diſciplina moribúſque Ebræorum illarum ſignificatio, qua ipſa doctrina ſecundùm quam, quid אסור *interdictum* ſeu ex lege *ligatum* aut *vetitum*, & quid התיר *permiſſum, liberum* ſeu ex lege *ſolutum* eſſet à legis ſtudioſis & profeſſoribus docebatur. Hæc à viris doctiſſimis [f] quidem tangitur in Commentariis ad Matthæum. Et libro proximo, ubi de Presbyterorum Judaicorum creatione, uberiùs de ea agemus nos. Hac in notione, ☞ *ligare* & *ſolvere* & vocum eis cognatarum frequens apud Ebræos tunc

[a] *Paulus l. 46. D. tit. de verbo ſignif.*

[b] *In Iſagoge in Apoteleſmatic. cap.* περὶ τῶν ☽ συνδέσμ.

[c] *Anthol. lib. 4. Ms.*

[d] *Introductor. lib. 4. cap. 2. & 5.*

[e] *Venetiis 1511. in 4.*

[f] *Grotius, Cæmeron &c.*

uſus. Nec alius earum forſan ſenſus Joſepho ubi de ampliſſima Phariſæorum, tempore Alexandræ principis, in rebus digerendis poteſtate loquens [a], διοικηταὶ τ̃ ὅλων, inquit, ἐγίνοντο διώκειν τε κ̀ καταγειν ὅς ἐθέλοιεν, λύειν τε κ̀ δεῖν, *Rebus omnibus praerant ut adminiſtratores, ſummovendo & deponendo quos vellent, Solvendo item & ligando*, quod de arbitraria eorum legis, juxta jam dicta, interpretatione ſumi poteſt. Et ſimilem ſanè in ſenſum uti videtur ipſe Dominus voce δεσμεύειν, quod τῷ δεῖν ſynonymum eſt & *ligare* pariter ſignificat, idque apud Matthæum etiam (penes quem ſolum habetur hoc de Ligandi & Solvendi poteſtate, quicquid illud fuerit) ubi de Scribarum & Phariſæorum doctrina & legis ſacræ interpretamentis cathedraticis verba faciens tam ad populum reliquum quàm ad diſcipulos, δεσμεύουσι, inquit [b], φορτία βαρέα κ̀ δυσβάστακτα κ̀ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοῖς ὤμοις τ̃ ἀνθρώπων, τῷ δ̀ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά, *alligant onera gravia & importabilia & imponunt in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea movere.* Quod ſanè idem ipſum innuitur apud Lucam [c]; *Et vobis Legiſperitis væ* ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φόρτια δυσβάστακτα &c. *quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſum* &c. Scilicet hoc vel illud velut ex ſacræ legis ſenſu, utcunque ab eis depravato, imperando ſeu præcipiendo. Eodem fermè modo Philoſophi, ſecundùm ſectarum ſuarum varietatem, dicebantur Præcipere & Vetare dum Præcepta philoſophiæ docebant, unde etiam *Philoſophia præceptiva* [d] dicta. Et philoſophia ipſa ſeu vera hominis libertas dicebatur ὄρεξιμη τ̃ ἐφιεμένων κ̀ τ̃ κωλυμένων, ἢ ὁ δ̀ ἐλεία, ἄγνοια ὧν τε ἔξεσι κ̀ ὧν μὴ (ut Dionis Pruſæi [e] verba ſunt) *ſcientia rerum permiſſarum* (ſeu ſolutarum, jam dicto ſenſu) *& prohibitarum*

[a] *Haloſ. lib. 1. cap. 4.*

[b] *Matth. 23. 4.*

[c] *Cap. 11. 46.*

[d] *Senec. Epiſt. 94. & 9[illegible].*

[e] *Orat. 14.*

tarum ſeu *ligatarum*, *ac ſervitus ignoratio licitorum & illicitorum.* Hæc cùm ſe ita habeant, par eſt ut exiſtimemus aut Priori ac univerſaliori illa Ligandi ac Solvendi notione (quantum ad jura ac officia hominum eorúmque appendices; nam tralationes aliæ huc non ſpectant) aut Poſteriori atque anguſtiore illa atque Ebræis adeò peculiari voces illas à Domino ſic apud Matthæum prolatas, eſſe ſumendas. Certè ſi Poſteriori, nihil omninò cum Excommunicationis ac Abſolutionis actu habent commune, ſic ad doctrinam & interpretationem magiſtralem tantùm attinentes, ut palàm eſt; neque aliter fere atque Caſuum quos vocamus Conſcientiæ ſive in Concionibus ſive in Commentariis aut Scholis vulgares determinationes. Et quidem Syrus ibi verbum אסר quo *interdicere* quid aut *vetare* juxta jam dicta Ebræis ſignificatur, in formam ſuam ex Ebraico uſu ſumſit; unde inquit ܘܟܠ ܕܫܪܝ ܒܐܪܥܐ ܢܗܘܐ ܫܪܝ ܒܫܡܝܐ ܘܟܠ ܕܬܫܒܩ ܒܐܪܥܐ ܢܗܘܐ ܫܒܝܩ ܒܫܡܝܐ *quicquid ligaveritis* ſeu *prohibueritis* &c. & pro *quicquid ſolveritis* ܘܟܠ ܕܬܫܪܝܢ ܒܐܪܥܐ ܢܗܘܐ ܫܪܝ ܒܫܡܝܐ ܘܟܠ ܕܬܫܒܩܝܢ ܒܐܪܥܐ ܢܗܘܐ ܫܒܝܩ ܒܫܡܝܐ quicquid *ſolveritis* ſeu *permiſeritis.* Eodem item verbo utitur Syrus pro δεσμεῦειν in loco illo altero è Matthæo paulò antè allato. Atque ita ad imperata ex legis interpretatione, res controverſas definiendas, quæſtionéſque ſolvendas, non ad perſonarum obligationem, adeóque nec ad Excommunicationem locus ex ejus ſenſu attineret. Et quidem tum in verbis ad Petrum tum in eis ad omnes ſimul neutrum ὅ & ὅσα *quicquid* & *quæcunque* non ὃς & ὅσος *quemcunque* & *quoſcunque* ligaveritis uſurpatur. Sed verum quidem eſt, neutro genere poſſe etiam Perſonas contineri. Nec tamen heic, ob jam dicta, contineri videntur, utì

utì nec in illo Petro ipſi tributo quo Clementi poteſtatem ſuam ligandi & ſolvendi confert; Αὐτῷ, inquit[a], μεταδίδωμι τ ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν τε κ λύειν. δήσει γδ ὃ δεῖ δεθῆναι, κ λύσει πάντως ὃ δεῖ λυθῆναι, ὡς τ τ Ἐκκλησίας κανόνα καλῶς εἰδώς. αὐτοῦ οὖν ἀκούσατε &c. *Ei ligandi & ſolvendi poteſtatis participem facio. Ligabit enim quod ligandum eſt, ſolvétque omninò quod eſt ſolvendum, quippe qui Eccleſiæ canonem probè cognitum habeat. Eum igitur audite &c.* Et in Ruffini verſione, *ipſi trado à Domino mihi traditam poteſtatem ligandi & ſolvendi ut de omnibus quibuſcunque decreverit in terris hoc decretum ſit & in cœlis. Ligabit enim quod oportet ligari, & ſolvet quod expedit ſolvi, tanquam qui ad liquidum Eccleſiæ regulam noverit. Ipſum ergo audite* &c. Ita igitur ac in notione poſteriori ad Res tantùm licitas & illicitas, non ad Perſonas, nedum ad Excommunicandi jus, voces ibi attinuere. Si verò notione ſumantur Priori, quæ adeò ampla eſt & ad omnimodum ſive Res ſive Perſonas Obligandi ac Solvendi apud homines, id eſt Prohibendi, Permittendi, Imperandi, adeóque Pœnas irrogandi, Remittendi, ídque ex jure ſive Divino ſive Humano, id eſt univerſo, morem receptum, juxta naturam ſui, extenditur, permirum videbitur undenam ſenſus verborum adeò latæ ac diffuſæ ſignificationis eouſque coanguſtaretur, ut tantillam ſolummodo ſui partem ita retineret. Quaſi Oceani nomine, guttulam unam & alteram, aut Talenti uncias pauculas, aut Univerſi, aliquot tantùm atomos denotari admitteremus. Tantillam heic partem voco ipſum Excommunicandi & Abſolvendi jus & Actum ejúſque qualeſcunque appendices. Etenim ut Solutionis & Res & Vox erat in Excommunicationis Judaicæ Abſolutione, ita etiam reverà fuit in ipſa Excom-

[a] *In Clementis Epiſt. ad Jacobum de geſtis Petri.*

Excommunicatione Obligatio, quemadmodum in reliquis ſive Divini ſive Humani Præceptivi capitibus univerſis. Scilicet cum Binæ reverà eſſent Excommunicationis illius Partes; altera, Execratio ſeu Vindictæ divinæ Imprecratio; altera Perſonalis, juxta antè oſtenſa, Separatio, cujus jure ligabatur Excommunicatus, ut juris capitibus aliis innumeris alii, rectè ſatis Pars Secunda ſeu Separatio ejuſmodi, ut pœnæ alîus alicujus irrogatio, Obligatio ſeu Ligatio dici potuit. Neque enim Pars Prior ſeu Vindictæ divinæ in alium Imprecatio ullo loquendi genere proprio Obligationis ſeu Ligationis nomine contineri tunc potuiſſe videtur ex eis quæ de Imperandi ac Prohibendi, id eſt Ligandi jure jam dicta ſunt, quæ ex ſui natura adeò ab Imprecandi actu diſcrepant. Neque enim tunc puto quis Imprecationem Ligationis nomine venire exiſtimabat. Accedit, ipſam Excommunicandi facultatem cuilibet inter Judæos, etiam ex vulgo, juxta oſtenſa, tunc fuiſſe legitimam. Unde non exiſtimandum ipſam facultatem ſimpliciter Apoſtolis jam donatam, utpote cum reliquis omnibus antè paritèr communem. At verò, dixerit quis facultatem illorum ita jam firmatam, ut etiam Excommunicatio ſeu Ligatio ab ipſis illata in terris, rata eſſet etiam in cœlis ſeu apud Deum: de qua locutionis formula, plura etiam in hanc rem libro ſecundo. Certè Ligatio ſic in terris ſeu apud homines tantùm erat Separatio illa Perſonalis in Excommunicatione uſitata, quam & ſolvere quibant Triumviri ſelecti aliíve ut ſuprâ oſtenſum. Et quantilla ſic res eſt, ſenſum verborum eſſe, ratam fore apud Deum illorum Excommunicationem? Proculdubiò ita exiſtimari tunc aliàs ſolitum de Excommunicatione uniuſcujuſque ritè atque ex more patrio illata. Unde viderint illi qui tam

anguſtis cancellis verba illa Domini coerceri velint. Et ſanè ſi ſic capienda eſſent, ad Excommunicationem tantùm tunc notam, id eſt Judaicam, in qua Sacrorum Interdictio nulla, non ad tunc ignotam, ſeu cui poſt Apoſtolorum tempora Interdictio Sacrorum acceſſit, deberent intelligi. Quid quòd expreſſo Obligationis ſeu Ligationis nomine ipſe Excomunicandi actus nullibi, quantum obſervavi, apud Ebræos veteres deſignatur ſed aliis, ut antè monſtratum, vocibus receptiſſimis. Utcunque interim fatendum in ipſa eorum Excommunicatione reverà fuiſſe Ligationem, quemadmodnm in omnimodis aliis juris præceptivi capitibus. Nec ſanè in fœdere Novo, ubi tum Judæorum non credentium tum Apoſtolica ſunt Excommunicationis exempla expreſſiſſima ſuperiùs oſtenſa, id eſt, nec in coævis Domini de Ligando locutioni ſcriptis ſacris quibus Excommunicatio memoratur, veſtigium aliquod habetur uſus vocis Ligandi pro eo quod erat tunc Excommunicare. Prætereà anne ſatis rationi conſonum videretur, ſi Principis alicujus edicto poteſtas univerſa decernendi, permittendi, remittendi, præcipiendi, pœnas omnimodas irrogandi (quæ etiam cum id genus aliis in priore notione de jure Ligandi & Solvendi continentur) præſidi ſeu legato conceſſa, pro unicæ tantùm pœnæ ſeu unici pœnæ generis, veluti Aquæ & Ignis interdictione aut paucularum tantùm aliquot irrogatione ſumeretur? Et certè pauci ſatis, ut vides, ſunt qui in ſeculis illis Apoſtolica propiùs inſequentibus verba Evangelica jam memorata ad Excommunicationem attinere ſcripſerint. Nec ſatis de ſeculorum illorum recepta tunc paſſim opinione omninò conſtat. Sed qualiſnam de Excommunicationis jure ſic petito ſententia in Chriſtianiſmo generaliter ſeu apud Eccleſias

ſias integras poſtmodum recepta fuerit (utcunque etiam tunc Scriptores non pauci reperti qui ad jus illud aſſerendum Evangelica jam antè memorata libentiùs traxerint) ex eis ediſcendum quæ mox traduntur de ſeculis quibus Chriſtianiſmus cum ſummo imperio eſt conjunctus. Qualiſcunque autem argumentorum ex ſacro Sermone ſic adductorum vis, ante ejuſmodi conjunctionem, in Excommunicationis jure firmando apud Scriptores illos pauculos haberetur, id interim manifeſtum eſt, ex Confederata, qualem inter Chriſtianos etiam temporum Apoſtolicorum fuiſſe capite Superiori oſtendimus, diſciplinâ jus Excommunicationis utì & alia inter eos recepta potiſſimùm etiam tunc pependiſſe. Propagata eſt ejuſmodi Confederatio ex Apoſtolicis illis temporibus in hæc quæ jam tractamus. Nimirùm in Coitionibus & Cœtibus ſeu Eccleſiis Chriſtianorum Curiæ[a] formam induentibus, quibus tempore hoc, quo Chriſtianiſmus nondum cum ſumma poteſtate ullibi conjunctus, nec juriſdictio Chriſtianis publicè ulla permiſſa eſt, ex Pactis inter ſe, ut antè, initis Fideique ſervandæ Profeſſione invicem factâ, tum Imperium qualecunque ac Juriſdictio (ſeu potiùs quod & Imperii & Juriſdictionis figuram imitaretur) & Obedientia præſtabatur; adeóque inde Excommunicationi, ſecundùm Pactorum ac Profeſſionis ejuſmodi vim ac ſenſum, parebatur, ac Pœnitentiæ in Abſolutionem incommoda jam etiam graviſſima ſubibantur. De pactis ejuſmodi ad diſciplinam Chriſtianam inter ſe tuendam tunc iniri ſolitis, luculentum eſt & egregium apud Origenem ex Celſo teſtimonium. Πρῶτον, inquit ille[b], τῷ Κέλσῳ κεφάλαιον ὂν δι' ἀβαλεῖν Χριστιανισμὸν ὡς συνθήκας κρύβδην πρὸς ἀλλήλους ποιουμένων Χριστιανῶν, παρὰ τὰ νενομισμένα, ὅτι τὰ συνθηκῶν

[a] *Tertullian. Apologetic. cap. 39*

[b] *In Celſum lib. 1 pag. 4.*

αἱ μέν εἰσι φανεραὶ, ὅσαι κατὰ νόμους γίγνονται, αἱ δὲ ἀφανεῖς ὅσαι παρὰ τὰ νεμημισμένα συντελοῦνται, καὶ βέλεται διαβαλεῖν τὴν καλυμένην Ἀγάπην Χεισιανῶν πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸ κοινὸν κινδύνου ὑφισαμένην, καὶ δυναμένην ὑπερόρια (ubi pro voce hac nihili legendum dum putabam ὑπὲρ ὅρια, consulentem me monuit vir doctissimus Patricius Junius ὑπὲρ ὄργια substituendum) Ait Origenes; *Primum criminationis caput Celso est in Christianismum, Pacta Clancularia, eáque legibus* (nempe Romanis) *dissona ab eis invicem iniri. Nam pactorum alia fiunt in aperto, quæ legibus nimirum sunt consona, alia occultè quæ legibus dissona contrahuntur. Atque in animo ei est calumniari Agapen Christianorum sic inter ipsos dictam, velut quæ ob commune periculum instituta etiam ipsa superaret Bacchanalia.* Ita vertendum censeo. Neque sanè Origeni consoni sunt interpretes heic Latini, nedum Scriptores [a] qui, cum συνδήκας verterint illi, ibi *Conventus* (qua voce nemo nescit tam hominum cœtus, veluti Curias, Comitia, Consistoria, Synedria, Synodos, quàm Pacta, & Conventa denotari) inde Priori sensu Origenem ac Celsum intellexêre, quasi de Clancularis ipsis Coitionibus seu Conventiculis locuti fuissent non de Conventibus ea notione qua Pacta aut Confederationes vocabulo illo denotantur. Tam quæ sequuntur ibi quàm τῶν συνδήκων notissima significatio facit manifestum, de Pactis ipsis ac Confederationibus in Agapis non de Agapis ipsis aut cœtibus in quibus pacta ejusmodi inita, sumendas ibi συνδήκας adeóque *Conventus*. Celsi quidem illud scriptum est circa Adrianum Augustum, aut Christi annum 130. Origenis verò circa annum 200, qui dum Christianorum ejusmodi inter se tunc Pacta ac Confederationes tuetur, satis etiam ostendit

[a] *Vide Paganin. Gaudentium de Vita Christianorum ante Constantin. cap. 30. & in Addendis cap. 1. Adeas etiam Desider. Herald. in Tertullian. Apologetic. cap. 39.*

oſtendit eas tunc temporis ut antè in uſu fuiſſe. Nec quin uſque in Conſtantini tempora, paritèr duraverit earum uſus, dubitandum videtur. Ita ſanè Judæorum ſocietates ſingulares, ita Philoſophorum veterum Sectæ & Sodalitia ſua habuere Pacta & Conventa ſecundùm quæ inter ſe Imperium quoddam erat & Obedientia ultronea, juxta capite Septimo fuſiùs memorata. Et inter Chriſtianos illorum temporum facilius exiſtimandum eſt & legitimo propius fuit id quod circa Excommunicationem, qua forenſis inſtar erat, exercebant, quoties ex indultu Cæſareo liberiùs ſui religione uti eis permitteretur; ut ſub Alexandro Severo qui *Judæis privilegia ſua reſervavit, Chriſtianos eſſe paſſus eſt*; quod ait Lampridius. Quæſitum autem eſt[a] An Excommunicatio Chriſtianiſmi ſeculis de quibus loquimur, ſeu ante Conſtantinum, eſſet actus Imperii ſeu ex Juriſdictione legitima. Quæſtio ſanè illa definienda eſt ex ratione capite Septimo allata de Judæorum alienis in terris Juriſdictione ac imperio, nunc vero & publicè legitimo (ex indultu ſcilicet ac permiſſu Principum; ſed variatim temperato) nunc, ex Pacto ac Confederata inter ſe diſciplina, verum ac legitimum tantùm imitante. Sub Claudii nempè tempora ex ejuſdem permiſſu, & quamdiu edicti ejus vis duravit, Excommunicatio inter reliqua jura Judaica tam à Chriſtianis quàm Judæis, ut capite proximè ſuperiori oſtenditur, legitimè exercebatur. Adeóque etiam inobedientium coercitio, juxta morem Judaicum, utriſque legitima, quemadmodum aliis cui juriſdictio aliqua aut imperium permiſſum. Perſecutionum autem temporibus, aliiſque quibus nullus ejuſmodi Chriſtianis indultus aut permiſſio publica, ex mutua ſui Reverentia ac Pactis inter ſe initis parebatur. Nec diſciplinam quam ſic exer-

[a] *Paganinus Gaudentius de vita Chriſtianorum ante Conſtantin. cap 56.*

cebant reverà in ſe Juriſdictionem aut Imperium habuiſſe dicendum (utpote quæ autoritate carebat publicâ) ſed tantùm ex Pactis illis ac Reverentia qualem diximus, juriſdictionis ac imperii imitationem privatam. Nec enim inobſequentem alitèr coercere quibant citra legum de Vi ſive Publica ſive Privata violationem, quod itidem rectè obſervavit Paganinus Gaudentius ſcriptor percelebris, Theologus ſimul ac Juriſconſultus.

Cap. X.

Uſus Excommunicationis (*cujus* Juris initia *intervallo Legiſlationem in Sinai antevertenti à nonnullis, ut dictum eſt, tribuuntur*) *in* Chriſtianiſmo *poſtquam is tum* ſumma *in Regimine publico* poteſtate *ſeu* Majeſtate Imperatoria *conjunctus eſt*. Formulæ, Subjecta *ejuſdem*, *&* Perſonæ *Excommunicantes. Ha olim non* ſolùm ordinis Eccleſiaſtici. Effectus *tum Verus tum Creditus. De* Jure *quo fundari eam voluni Scriptores. Alii* Divino, *alii* Humano. *Ampliſſima juriſdictio, adeóque* pœnæ hujus *inter alias* adhibendæ poteſtas libera, *Epiſcopis indulta à* Conſtantino Magno, *quæ poſtmodùm* variatim ab Imperatoribus temperata. Pontificis Maximi *in* Conſtantino *reliquiſque, uſque in* Gratianum, *Imperatoribus* Chriſtianis *Titulus & Dignitas*. Jus *huc ſpectans* Cæſareum *& vetus & recentius*; aliorum *item* Regnorum *&* Rerumpublicarum Chriſtianarum *ſeu* Eccleſiarum (*quà* Cœtus fidelium, *publico Jure Conſtituti, eo nomine denotantur*) integrarum; *in quibus pro* ſummarum Poteſtatum arbitrio, Excommunicationis *&* Uſus *&* Effectus *admiſſus. Excommunicatus ad* Principis ſummi communionem *ſeu* men-

menſam *ab ipſo admiſſus, pro rite ſatis* Abſoluto *olim habitus. Sententiæ de Pœnæ hujus* Jure & initiis *variæ. Etiam è veteri* Paganiſmi uſu *petunt nonnulli, iique doctiſſimi. De* Thomæ Eraſti *hac de re Theſium editione.*

QUod ad Chriſtianiſmi Excommunicationis Uſum, Effectum, ſive Verum ſive Creditum, cum ejuſdem Appendicibus Primariis ſeu Conſequentibus ac Jus attinet, poſtquam ſcilicet Religio Chriſtiana & Summa in Reginine publico Poteſtas primò in Conſtantino Magno Auguſto & deinde in ſucceſſoribus ejus cæteríſque per Orbem Chriſtianum ſive Principibus ſingulis ſive Rebuspublicis ſeu ſui Juris Eccleſiis uſque in noſtra tempora conjunctæ ſunt; De Uſu per ea tempora tam Majoris quàm Minoris, velut propaginum ejuſdem Uſûs qui in ſeculis proximè antecedentibus & ſuperiori in capite tractatis admiſſus, ita conſtat in Synodorum Actis ac Canonibus, Hiſtoriis ac Annalibus Eccleſiaſticis, Canonum collectionibus variis, obviis, notiſſimis, Juris Canonici Corporum titulis hac de re ſingularibus, Juriſconſultorum Pontificiorum Commentariis aliorúmque ſcriptis tam per Orientem quàm Occidentem multiplicibus, ac Ritualibus tum Vetuſtis tum Recentioribus, Actíſque Forenſibus, ut nihil inter legendum magis occurrat familiare. Et pro varia Regiminis Eccleſiaſtici Conſtitutione, alius atque alius ejuſdem reperitur Uſus. In eo autem Tria inprimis ſunt animadvertenda. Excommunicandi Formulæ Solenniores, Subjectum Excommunicationis, & Perſonæ quarum autoritate irrogata hæc pœna. Formulæ ſunt aut Majoris aut Minoris, eæque aut Comminatoriæ aut Judiciariæ aut tantùm

De-

Denunciatoriæ. Comminatorias nuncupamus quibus in Synodis earúmque Canonibus alibíve ubi poteſtas Excommunicandi, quiſquis hoc vel illud impoſterum fecerit, commiſerit, Anathema ſit, Communione privatur, Excommunicatur, Anathematizatur, ut in Majori, aut à Sacris tantùm arcetur ut in Minori, quæ ejuſmodi etiam interdum fuit ut eorum communione in locis tantùm aliquot aut aliquot tantùm cœtibus arceretur[a]. Judiciarias vocamus tum quibus generatim, verbi gratia, homicidæ, raptores, piratæ, alii facinoroſi, ſive ab Jure ſive ab Homine, ſeu latâ ſententiâ, more ſolenni, ut quotannis in Bulla Pontificia *Cœnæ Domini*, alitérve, citra in jus vocationem, Excommunicantur, tum quibus quiſquam in jus antè vocatus ac ſolenniter monitus indéque aut contumax aut reus peractus, in eandem pœnam ex ſententia forenſi ſeu Hominis incidit. Denunciatoriæ Formulæ ſunt quibus tantùm denunciari ſolet cauſa ipſeque actus Excommunicationis promulgari. Et ſpecies tam Judiciaria quàm Comminatoria, ex more Orientalium, in Formula habetur ſingulari & peregregia illa, ſive vetuſtatem ſpectes ſive ſenſum expreſſiorem, quâ ſub octogeſimum paulò ampliùs annum à Conſtantini morte ſeu Chriſti, juxta Baronium, 411, Honorio & Theodoſio Auguſtis, à patribus Eccleſiæ Ptolemaidis Excommunicati ſunt Andronicus Beronicenſis, Pentapolis in Ægypto præfectus, Thoas aliíque aliquot ob facinora quidem in Chriſtianam Religionem ejúſque ibi profeſſores graviſſima[b] ab eis commiſſa. Ea ita ſe habet, ſatis quidem imperioſa & cothurnata, Ἐπὶ τούτοις[c] ἡ Πτολεμαΐδος ἐκκλησία ταῦτα πρὸς τοὺς ἀπανταχῆ γῆς ἑαυτῆς ἀδελφοὺς διατάττεται. Ἀνθρωνίκῳ καὶ τοῖς αὐτῷ, Θοάντι καὶ τοῖς αὐτῷ μηδὲν ἀνοιγνύειν πέμεν

[a] *Vide Synod. Carthagin. Can. 79. & ibi Balſamon. Gabriel. Albaſpin. in Obſervat. lib. 1. cap. 2. & 3.*

[b] *Synef. Epiſt. 79.*

[c] *Syneſius Epiſt. 58. & Videſis Baronium tom. 5. Ann. 411. § 53 &c.*

τῷ Θεῷ. ἅπας αὐτοῖς ἱερὸς ἀποκλείσθω, καὶ σηκὸς καὶ περίβολος. Οὐκ ἔστι τῷ διαβόλῳ μέρος ἐν παραδείσῳ, ὃς κἂν λαθὴ διαδὺς, ἐξελαύνεται. παραινῶ μὲν ἓν καὶ ἰδιώτῃ παντὶ καὶ Ἄρχοντι μήτε ὁμόσφιον αὐτῷ μήτε ὁμοτράπεζον γίνεσθαι. ἱερεῦσι δὲ διαφερόντως, οἱ μήτι ζῶντας αὐτὸς προσερῶσι, μήτε τελευτήσαντας συμπροπέμψουσιν. Εἰ δέ τις ὡς μικροπολίτην ἀποσκυβαλίσει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δέξεται τὸς ἀποκηρύκτους αὐτῆς, ὡς ἐκ ἀνάγκη τῇ πενητὶ πείθεσθαι· ἔσω σχίσας τὴν ἐκκλησίαν, ἰδοὺ μίαν ὁ Χριστὸς εἶναι βέλεται. Ὁ δὲ τοιοῦτος, εἴτε Λουτης ὤν, εἴτε Πρεσβύτερος, εἴτε Ἐπίσκοπος, παρ' ἡμῖν ἐν Ανδρονίκου μοίρᾳ τετάξεται, καὶ ἔτε ἐμβαλοῦμεν αὐτῷ δεξιὰν ἔτε ἀπὸ τῆς αὐτῆς πότε σιτησόμεθα. Πολλοῦ δὴ δέησομεν κοινωνῆσαι τῶν ἀπορρήτων τελετῆς τοῖς ἐθελήσασιν ἔχειν μερίδα μετὰ Ανδρονίκου καὶ Θόαντος. *Ob hæc, Ptolemaidis Eccleſia, hæc ad omnes ubique terrarum ſorores ſuas præcipit. Andronico & ſuis, Thoanti & ſuis nullum Dei fanum aperiatur. Omnis illis religioſa ædes & ſepta claudantur. Nulla Diabolo in Paradiſo pars eſt, qui ſi clàm irrepſerit, expellatur. Admoneo igitur & Privatum quemque & Principem* (hoc ſcilicet Syneſii Ptolemaidis Eccleſiæ Epiſcopi nomine dicitur) *ut neque ſub eodem tecto ipſe habitet*[a] *neque eâdem cum illis menſâ utatur; maximè verò ſacerdotes, ut neque viventes illos alloquantur, neque mortuos pompa funebri deducant. Sin quiſquam velut anguſtæ urbis Eccleſiam contemſerit & ab ea ſic damnatos exceperit, quaſi pauperi parere nihil eſſet neceſſe, noveritis ſectam à ſe Eccleſiam quam unam eſſe vult Chriſtus. Atque hic ſive Levita fuerit, ſive Presbyter, ſive Epiſcopus, apud nos in Andronici loco reputabitur, neque cum eo dextram jungemus nec eadem ex menſa veſcemur unquam. Tantum abeſt ut arcana cum eis myſteria communicemus qui cum An-*

[a] *Videſis Baſil. Epiſt. 47.*

dronico & Thoante partem aliquam habere voluerint. Videmus heic non ſolùm Andronicum & Thoantem ipſos, verum etiam τὰς αὐτῶν *qui ipſorum erant* ſimul Excommunicatos, unde ſub initium Epiſtolæ citatæ de Andronico legitur πασης ἐκκλησιας ἀπελαύω παντὸς *omni Eccleſia cum univerſa familia extruditur.* Qualis quidem Excommunicationis, ſcilicet totius familiæ alicujus, ob ſui facinora, veluti correorum nomine, Auxilium Epiſcopum juvenem objurgat Auguſtinus[a]. Neque enim modo unico tanti m aut ſibi ſatis conformi aliquo adhibita eſt ſemper ſeculis illis priſcis Excommunicatio. Et memineris heic totam familiam ſeu *N. cum ſuis*, quod & antè ex Cypriano notatur, communioni generatim ſubinde ex aliquorum, ſeculis in vetuſtioribus, diſciplina reſtituendos, id eſt familiam integram reſtituendam ſeu abſolvendam, uti in jam allatis, familias integras Excommunicatas. Recentior Formula Orientis infrà memoratur ubi de Effectu etiam apud mortuos, ut ibi creditur, loquimur. Mitioris autem, inter Occidentis per hæc tempora vetuſtiores, ſeu Minoris Formulam habes ubi Arcadium & Eudoxiam Auguſtos Excommunicat[c] Innocentius Pontifex Romanus ob injurias in Chryſoſtomum illatas. *Ego minimus & peccator cui thronus magni Apoſtoli Petri creditus eſt ſegrego & rejicio te & illam à perceptione immaculatorum myſteriorum Chriſti Dei noſtri.* Sed verò etiam Formulas ſubinde ſuas habuere & Veteres & Recentiores in Occidente, per tempora jam tractata, in quibus non ſolùm ipſe qui ſceleris Reus ſed Fautores, Complices, Communicatores univerſi expreſſim Anathemate plexi. Atque hiſce aliiſque id genus è libro lectis acceſſere Candelæ & Lampades ac Nolarum ſonitus uti apud Judæos (ut antè memoratum)

[a] *Epiſt. 75. vide Gratian. Cauſ. 24. quæſt. 3 & Auguſtin Epiſt. 137 ad Bonifacium c. 17. quæſt 4. c. 8. Miror.*

[b] *Epiſt. 11.*

[c] *Michael Glycas in Annal. part. 3. Baron. è Cod. Vatican. Tom. 5. ann. 407. § 23.*

moratum) Buccinarum seu Tubarum (præter alia solennia) unde **to be curſed With Bell, Book and Candle**, *mal dici nola, libro & candela* in ore vulgi apud nos alibique. Apud Burchardum [a] & Ivonem [b] ex Concilio Rhotomagensi, habetur *Episcopum cum Excommunicare vel Anathematizare aliquem pro certis & manifestis sceleribus dispositum habet post lectionem Evangelii clerum & plebem ita debere alloqui. Noverit charitas vestra, fratres mei, quòd quidam vir nomine N. diabolo suadente &c.* Interjecta dein de scelere ipso, de Commonitoriis ad eum missis, de ejus contumacia sive in non comparendo sive in satisfactionem denegando, narratione, utì etiam ex Evangelio illis de fratre corripiendo, de eo quod est, si Ecclesiam non audiverit sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, de Ligando & Solvendo, aliisque eam in rem ex Epistolis Paulinis memoratis, *Dominica*, inquit, *atque Apostolica præcepta adimplentes, membrum putridum & insanabile quod medicinam non recipit, ferro Excommunicationis à corpore Ecclesiæ abscindamus, ne tam pestifero morbo reliqua membra corporis, veluti veneno, inficiantur. Igitur quia monita nostra & crebras Exhortationes contemnit, quia tertiò secundùm dominicum præceptum vocatus ad emendationem & pœnitentiam venire despexit, quia culpam suam necdum cognovit, nec confessus est; nec missa nobis legatione, qui causam ipsius exquirimus; quia noster parochianus est, veniam postulavit; quia in cœpta malitia, diabolo cor ejus indurante perseverat & juxta quod Apostolus* [c] *dicit secundùm duritiam suam & corimpœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ, idcirco nos eum cum universis complicibus & communicatoribus fautoribúsque suis, judicio Dei omnipotentis, Patris & filii & spiritus sancti, & beati Petri Principis Apostolorum & omnium*

[a] *Decret lib. 11. cap. 2 &c.*

[b] *Decret lib. 14. cap. 76 &c.*

[c] *Rom. 2. 5.*

ſanctorum necnon & noſtræ mediocritatis authoritate & poteſtate nobis divinitùs collatâ Ligandi & Solvendi in cœlo & in terris, à preciosi corporis & ſanguinis Domini perceptione & à ſocietate omnium Chriſtianorum ſeparamus, & à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ in cœlo & in terra excludimus & Excommunicatum & Anathematizatum eſſe decernimus & damnatum cum diabolo & angelis ejus & omnibus reprobis in igne æterno judicamus, niſi fortè à diaboli laqueis reſipiſcat & ad emendationem & pœnitentiam redeat & Eccleſiæ Dei quam læſit ſatisfaciat. Et reſpondeant omnes tertiò Amen aut Fiat, fiat, aut Anathema ſit. Debent enim 12 *ſacerdotes Epiſcopum circumſtare & Lucernas*[a] *ardentes in manibus tenere, quas in concluſione Anathematis vel Excommunicationis projicere debent in terram & conculcare pedibus. Poſt hæc Epiſcopus plebi ipſam Excommunicationem communibus verbis debet explanare, ut omnes intelligant quàm terribiliter damnatus ſit &c.* Alias ejuſmodi habes apud autores veteres jam citatos, inter quas ſingularis etiam eſt & diris ſeu maledictionibus ac carminibus horrendis pleniſſima, illa ex Concilio aliquo Turonenſi ab eis allata; *Canonica inſtituta & ſanctorum patrum exempla ſequentes Eccleſiarum Dei violatores, videlicet raptores, deprædatores, & homicidas N. in nomine Patris & Filii & virtute Spiritus ſancti, necnon autoritate Epiſcopis per Petrum principem Apoſtolorum divinitùs collata, à ſanctæ matris Eccleſiæ gremio ſegregamus ac perpetuæ maledictionis Anathemate condemnamus. Sintque maledicti in civitate, maledictæ in agro, maledictum horreum eorum, & maledicti reliquiæ eorum, maledictus fructus ventris eorum & fructus terræ illorum. Maledicti ſint ingredientes, & maledicti ſint egredientes. Sintque in*

[a] C. 16. *debent Cauſ.* 1 *quæſt.* 3 *&c Videſis Theophil Rainaud. de Monitoriis Eccleſiaſticis part.* 2 *cap.* 7. § 4 *&c.*

domo

domo maledicti, in agro profugi, veniántque super eos omnes illæ maledictiones quas Dominus per Mosem in populum divinæ legis prævaricatorem se esse missurum intentavit, síntque Anathema Maranatha, id est pereant in secundo adventu Domini. Nullus eis Christianus Ave dicat. Nullus Presbyter Missam cum eis celebrare præsumat vel sanctam Communionem dare. Sepultura asini sepeliantur & in sterquilinium sint super faciem terræ. Et sicut hæ Lucernæ de manibus nostris projectæ hodie extinguuntur, sic eorum lucerna in æternum extinguatur, nisi fortè resipuerint, & Ecclesiæ Dei quam læserunt, per emendationem & condignam pœnitentiam satisfecerint. Ejusmodi aliæ, nunc prolixiores nunc breviores, tum Comminatoriæ tum Judiciariæ, Formulæ sunt obviæ, quarum maxima & eminentissima illa Bullæ *Cœnæ Domini* quæ passim occurrit. Etiam in pervetustis veterum Cambro-Britannorum monimentis legitur[a] Sententiam ab Episcopis Landavensibus, in Synodo *depositis crucibus ad terram simul & reliquiis Sanctorum cum Cymbalis*, pronuntiari solitam. Etenim tum apud Britannos illos tum Anglo-saxonas Veteres, Excommunicationis, pro more seculorum vario, usus erat, quod ex jam citatis atque è Theodori Archiepiscopi sub annum Christi 670 Cantuariensis Canonibus[b] aliisque in historia seculorum illorum Ecclesiastica[c] occurrentibus scimus. Anglosaxones eam suo vocabant idiomate Amanſumnunge & Excommunicatum Amanſumige & Excommunicare Amanſum (ut ex locis jam memoratis liquet) unde in lingua Anglicana Veteri To Manſe & Manſing idem denotantia à Roberto Gloceſtrensi[d] qui sub Edwardo primo scripsit aliisque usurpatur. Denunciatoriæ autem quas

[a] *Synod. Landavens. apud Henric. Spelman. in Concil. Brit. pag. 384, 385 &c.*

[b] *Ms. Latino-Saxon. in Collegio Benedictino apud Cantabrigienses cap. 31.*

[c] *Beda hist. Eccles. 3. cap. 22.*

[d] *Ms. in Bibliotb. Cottoniana & vid. si Notas in Eadmerum pag. 169.*

diximus Formulæ, ſeu quæ vim habent in ſe tantum Denunciandi id quod ex Jure aut Homine jam antè circa hanc rem more ſolenni factum eſt, cernuntur in Excommunicationum denuntiationibus quæ ſive ab Antiſtitibus ſuperioribus ſive à plebium miniſtris ſacris fieri ſolitæ, idque non modò ex præſcripto Canonum ſed etiam interdum Legum publicarum. Atque hujus quidem generis habebatur, ut alibi paſſim in Orbe Chriſtiano non ita diſſimilis, apud noſtrates olim ante Reformationem ſub Henrico octavo cœptam, formula ſolennis cum primis obſervanda, quâ quotannis per Epiſcopos bis[a], quater autem in ſingulis Eccleſiis Parochialibus à Miniſtris ſacris per Provinciam Cantuarienſem[b], Excommunicati erant denunciandi. In Rituali quod *Manuale* vocatur *ſecundùm Vſum Sarum*[c] ſolennia Officia & Ordines à Miniſtris ſacris per Provinciam illam præſtandos continens, leguntur *Articuli Majoris Excommunicationis* quam **The great curſe** & *Anathema* vocitabant. Alloquebatur plebem ſuam Miniſter ſacer in ſolennibus diebus huic rei conſtitutis, tum diſtinctionem Majoris & Minoris explicando tum ſtatum miſerrimum eorum qui alterutram incurrerent, niſi reſipiſcerent & Eccleſiæ ſe reconciliarent, ſuo more inculcando, & dein ad denuntiationem ſe accingens dicebat, **We denounce accurſed all** *Maledictos denuntiamus univerſos* qui Eccleſiaſticos aliquos bonis ſuis juribúſve fraudaverint; compluribus itidem aliis inſequentibus, tum qui juxta ſive Canones univerſales ſive Anglicanos jure Excommunicandi, tum ſanè omnimodos Juris Anglicani ſeu *Libertatum*, ut vocant, violatores. Hiſce enumeratis & interdum Canonibus ipſis, quibus præſcripta Excommunicatio, adnotatis, ſubjungebat denun-

[a] *Conſirmat. Chart. cap. 4.*

[b] *Conſtit. Provinc. tit. de Sent. Excomm. Cap. Præcepimus.*

[c] *Pariſiis 1530. fol. 145.*

denuntiator.

By authority of our Lord God Almighty and our Lady Seint Mary, and of all heaven, of Angels and Archangels, Patriarkes and Prophets, Apostles and Evangelists, Martyrs, Confessors and Virgins, and also by the power of all holy Chirch that our Lord Jesu Christ gave unto Seint Peter, we denounce all them openly accursed, that we have reckoned unto you and all that maintain them in their sins or give them to help or counsell, so that they be departed from God and all holy Chirch, and that they have no part of the Passion of our Lord Jesu Christ ne of no sacrament that is in holy Chirch, ne part of the prayer among Christian folk, but that they been accursed of God and holy Chirch from the sole of the foot unto the crown of the head, sleeping and waking, sitting and standing and in all their words and works; and but if they have grace of God for to amend them here by their lives, for to dwell in the paines of hell for ever without end Fiat, Fiat, Amen.

Adjicitur in Rituali illo, omnes ejusmodi *in hac generali Excommunicatione ipso facto & jure Excommunicatos*, & pro denuntiatoris arbitrio, Crucem erectam, Nolarum clangorem, Candelas accensas earúmque projectionem & extinctionem solennem fuisse adhibendas. Tantundem fieri solebat ter quotannis in singulis Ecclesiis Parochialibus per Provinciam alteram seu Eboracensem, quod liquet ex ejusdem Provinciæ Manuali [a]. Atque velut in denuntiationis hujusmodi locum successit in Liturgia nostra quam *Communium precum librum* vocitamus Comminatio tantùm maledictoria illa ex Deuteronomio

[a] *Londini* 1509

nomio[a] plerunque ſumta. Ideò autem maximè Formulam illam noſtratem ſatis horrendam heic adjecimus quoniam ut Ritualium jam dictorum ſeu Manualium pleraque periere ipſa, ita etiam in pauciſſimis eorum quæ ſuperſunt reperitur illa formula. Quamplurima quidem nec ſemel excuſa ſunt olim, alia Pariſiis, Rothomagi alia, etiam & alia Londini. Sed ſtatim poſt Reformationem illam ita cœptam, tum prætermiſſum plerunque in Editionibus quicquid ad Articulos Excommunicationis, utpote ita jure Pontificio maximè ibi fundatæ, ſpectavit, tum è codicibus in quibus id excuſum fuerat non rarò exciſum dilaceratúmve. Subjectum Excommunicationis vocamus tum quicquid Excommunicatur aut in quod Sententia ejuſdem vibratur aut vim retinere creditur, tum Cauſas ob quas Sententia ſive Comminatoria ſive Judiciaria fertur indéque Denunciatoria poſtmodum adhibetur. In Subjectis heic non ſolùm Perſonæ ſed & Res habitæ. Nec Perſonæ ſolùm vivæ ſeu homines Chriſtiani viatores, ſed etiam Mortuæ. Nec Privatæ ſolùm ſed Principes, ut in exemplis Imperii Romani, & Angliæ & Galliarum Regnorum aliorúmque notiſſimis. Res autem non animatæ ſolùm ſed etiam inanimatæ ſubinde Anathematizatæ ſunt, ut Dæmonas prætereamus in quos etiam interdum Anathema pronuntiatum. De illis utì & de Rebus animatis, veluti muribus, ſoricibus, locuſtis, aliis beſtiolis frugiperdis, etiam avibus, veluti picis, monedulis, quæ annulos ſeu id genus aliud ſurripuerant, teſtantur[b] ſcriptores graviſſimi, & de proceſſu in eas ſolenniter per monitoria inſtituto indéque ſententia velut in reos aut contumaces lata. Et res inanimatas etiam memorat Rogerius Bachonius ut Excommunicatas in illo de libris aliquot Ariſtotelis ab

[a] *Cap. 27.*

[b] *Chaſſanæus Conſil. 1. Navarr. lib. 5. Conſil. 57. tit. de Sent. Excommunicationis, Theophilus Raynandus de Monitoriis Eccleſiaſticis part. 2. cap. 12. Marius Alterius De Excom. Diſp. 10. lib. 3. cap. 2. alii qui de Cenſuris.*

ab Arabum Pari illo celebri, Avicenna & Averroe expositis. *Scimus*, inquit[a], *quòd temporibus nostris diu fuit Parisiis contradictum Naturali Philosophiæ & Metaphysicæ Aristotelis per Avicennam & Averroem expositæ, & ob densam ignorantiam fuerunt libri eorum Excommunicati & utentes eis pro tempore longo.* Certè & Epistola Ibæ ad Marin Persam Anathematizata & Anathematizanda dicitur in Edicto Justiniani[b] de Fide. Sed quantum ad Aves & Bestias; adeò superstitiosæ & ridiculæ habentur à viris cordatis in eas sententiæ utcunque latæ & similitudinariæ Excommunicationis subinde nomen induentes, ut de his plura dicere supervacaneum nimis esset. Nec sanè in Rebus inanimatis qualibuscunque Excommunicandis rationem haberi ullam sanæ menti admittendum, nisi ubi per metonymiam, ut in Libris, Epistolis & Hæresibus Anathematizandis, ipsi autores, assertores, fautores intelliguntur. Et quantum ad Personas Mortuas, postquam è vivis excesserint, Excommunicatas; utcunque tam apud veteres quàm recentiores ejusmodi sententiæ reperiantur[c] etiam & mortuorum Absolutiones, quoniam tamen nulla inde personæ, ut viatoris, seu visibilis mutatio habetur, nec sanè cordatioribus ullum obtinere effectum sententiæ tales (ni forsan suffragiorum privationem admitti volueris) existimantur, ideo etiam de eis plura dicere supersedemus. Qualem autem Effectum sententiam in viatorem latam habere etiam post mortem à nonnullis creditum fuerit, mox memorabitur. Causæ ob quas Personis pœnam hanc irrogatam esse aut irrogari posse admissum est, multiplices non minùs sunt quàm ipsi Reatus qualescunque Humani tam quidem circa Sacra quàm Profana. Canones veteres recentioréque Causis ejusmodi plenissimi. Etiam numerosissimæ sunt ob quas

[a] *De Impedimentis Sapientiæ dist. 1. cap. 9. Ms.*

[b] *Ad finem Crabbianæ edit. Concil. & Baron. Tom. 7. ann. 546. § 28.*

[c] *Vide jam citatum edictum, de Theodoro &c. & scriptores de Excommunicatione & Censuris obvios, Albaspin. Observat. lib. 1. cap. 1. & 10. Marian. ad 1 Corinth. 5. 4. & ibi citata. Caus. 24. quæst. 2. Theophil. Rainaud. de Monitoriis part. 2. cap. 3. & ibi citata, Marium Alterium &c.*

Ipſo facto incurritur, ut ex Scriptoribus de Excommunicatione obviis, Bulla *Cœnæ Domini*, id genus aliis quibus *Bullarium* turget cuiquam liquet. Sed auctæ mirum in modum Cauſæ iſtiuſmodi ex uſu Pontificum gliſcente ſub ſecula undecimum & duodecimum & deinceps. Tum enim non ſolùm in *Ordine ad Spiritualia* (quo carminis genere aut ejuſdem ſenſu inaurari ſolet ac larvari Excommunicatio quælibet, quemadmodum & Interdictum & Suſpenſio quæ Excommunicationi ſunt omnimodò farinæ congeneris) verùm etiam expreſſim ad Jura publica inter Principes ac Subditos ac inter Subditos invicem privata, adeóque, pro perſuaſionum diſcrimine, univerſa tuenda, reformanda, interdum etiam deſtruenda fulmen hoc adhiberi cœptum. Et Cauſæ planè tam Temporales quàm Spirituales paſſim ſatis innumeræ. Id genus in Cauſis locum apud noſtrates habuere olim primarium violationes qualeſcunque *Libertatum Angliæ*, in *Chartis Magna & de Foreſta* contentarum, ac *Jurium aut pacis Regni*, nec ſolùm Eccleſiæ, cujus nomine ſubinde aliorum jura, utcunque legitimè introducta, obſervantes etiam pœnâ hac ex ſolenni pronuntiatione, implexi. Sub Stephano Rege in Synodo Wintonienſi Excommunicati omnes *qui* [a] *aratra in campis cum ipſis agricolis talem pacem in agris qualem haberent in cœmeteriis* (quorum privilegia eâdem Synodo etiam firmata) *ſi extitiſſent*, non permitterent. Poſtea ſub Joanne Rege[b] ortis inter eum & ſubditos ſuos de *Libertatibus* diſſidiis, Innocentius Papa tertius Excommunicavit univerſos qui Libertates illas impetratas vellent, ut regni perturbatores. Sub Henrico tertio Stephanus Antiſtes Cantuarienſis in Concilio Oxonienſi[c] non ſolùm Jurium Eccleſiæ violatores ſed etiam univerſos qui *pacem & tranquillitatem Domini Regis & Regni*

[a] *Matth. Paris anno* 1142.

[b] *Idem anno* 1215.

[c] *Conſtit. Provinc. tit. de Sent. Excomm. C. autoritate Anno* 1222.

Regni injuriosè perturbare præsumerent & qui jura Domini Regis injustè detinere contenderent, alios item, ob causas in quibus Spiritualis character reverà nullus. Tempore autem jam dicti Concilii atque sæpius in sequentibus, inter Henricum tertium ac Proceres populúmque, utì antè etiam sub Joanne Rege, *de Libertatibus* quas diximus summas esse natas discordias nemo nescit. Confirmatæ quidem sunt juramentis alitérque ab utroque rege & ab Henrico sæpiùs, sed frustrà nimis, cum nihil magis in votis eis restaret quàm contrà rursus ire nec juribus ejusmodi, quæ proceribus populóque avita erant, ipsos frui permittere. Eò igitur tandem sub Henrico deventum est ut ex horrendo Excommunicationis generalis carmine (qualiscunque ejusdem vis aut esset aut haberetur) roboris aliquod expressiùs ac publicè Jura illa acciperent. Inde sub Edmundo Præsule Cantuariensi [a] in Synodo Westmonasterii habita, Rege ipso præsente, Candelis accensis, projectis ac extinctis, *Chartam libertatum violantes vel siniſtrè interpretantes* Excommunicantur. Annis autem aliquot posteà seu Henrici illius 37 ac Christi 1253 in comitiis etiam ut videtur Parlamentariis aula in Westmonasterienſi habitis, Bonifacio tunc antistite Cantuariensi, iteratur Excommunicationis ejusmodi sententia in illos [b] qui *Ecclesiasticas libertates vel antiquas regni consuetudines in Chartis Communium libertatum & de Foresta concessas, quacunque arte vel ingenio violaverint, infringerint seu diminuerint vel mutaverint clam vel palàm, facto, verbo vel consilio contra illas vel illarum aliquam in quocunque articulo temerè veniendo, item in omnes illos qui contra eas vel earum aliquam statuta ediderint vel edita servaverint, consuetudines introduxerint, vel servaverint introductas, scriptores statutorum*

[a] *Circa ann. 1240. vide Matth. Paris. pag. 161. Edit. 1640. Londini.*

[b] *Fleta lib. 2. cap. 42. Matthæi Paris & Westmonast. anno 1253. & vide Dors. Claus. 37 Hen. 3. membr. 9. in arce Londin. & Additament. ad Matth. Paris pag. 187. de Bonifacii Arch. Cantuarienſ. in violatores processu.*

tutorum necnon Conſiliarios & Executores qui contra prædicta præſumpſerint judicare. Scilicet hinc ipſo facto incurri hanc pœnam pronuntiabant. Et tanti apud noſtrates erat promulgatio illa ut in veterum Statutorum Angliæ codicibus tum impreſſis tum Mss. integra inſeri ſoleret, nomine *Sententiæ latæ ſuper Chartas.* Hinc etiam in comitiis Edwardi primi Parlamentariis binis [a] præſtituitur, ut bis quotannis per Eccleſias ejuſmodi Excommunicatio denuntiaretur, utì etiam in Synodo Radingenſi [b] ſub eodem Rege ab Joanne Peckhamo Antiſtite Cantuarienſi, ut quater quotannis in Eccleſiis publicè idem fieret. Atque in Eboracenſi Provincia obtinuit ut ter[c] minimùm per ſingulas Eccleſias eſſet itidem denuntianda. Jam verò *Libertates* in Chartis illis contentæ ſunt Jura quamplurima & primaria eorum quæ Angliæ, ut vocant, municipalia ſunt ſeu propria, veluti Feudalia noſtra, Dotalia, Pupillaria, Forenſia, de Cuſtodiæ traditis, Poſſeſſione deturbatis, Nemoribus, Feris, & quæ ſunt cynegetica, id genus alia non pauca ad Religionem aut Sacra non omninò aliter atque quæcunque ſunt alia merè humana, attinentia. Aliæ fuere ejuſmodi Excommunicationis Cauſæ apud nos etiam poſtmodum introductæ admiſſæque, ut videreeſt apud Guilielmum Lindwodum in titulo *de ſententia Excommunicationis*, cum quibus obſervetur illud Edwardi tertii[d] reſcriptum ad Epiſcopos quo Excommunicatione cohibendos voluit univerſos in jura publica regni reos. Id in Breviariis aliquot ſtatutorum noſtrorum vetuſtis reperitur & in Raſtalli, quod vulgò teritur, ſub titulo de Excommunicatione memoratur, & planè idem eſt quod innuit Joannes Stratfordus Archiepiſcopus Cantuarienſis in Conſtitutione circa eam rem ſua Synodali[e] jam dictis perquam congenere. Et de Reſcripto

[a] *Confirmat. Chart. cap. 4. 25 Ed. 1. ſtat. de Tallagio non Conced. cap. 4. ſeu 34 Ed. 1.*

[b] *Conſtit. Provinc. tit. de ſcnt. Excomm. c. præcipimus & vide Io: de Burgo in Pupilla Oculi part. 6. cap. 22.*

[c] *Manual. juxta uſum Eccleſ. Eborac.*

[d] *Anno 8 Ed. 3.*

[e] *C ſuperno in Conſtit. Provinc. tit. de ſent. Excomm.*

ſcripto illo, plura mox. Id genus alia paſſim occurrunt, etiam apud gentes alias. Quod ad Perſonas attinet quarum aut autoritate aut effato qualitercunque ferri, per hæc tempora, ſolita Excommunicationis ſententia ſive Comminatoria ſive Judiciaria; nemo neſcit utranque & olim per ſecula omnia & hodie frequentiſſimam reperiri in actis tum Synodalibus tum Forenſibus Ordinis Eccleſiaſtici, ſive is Pontificius fuerit ac Romanenſis, ſive Pontificius nec Romanenſis, ſive Presbyterialis. Interdum etiam Pontifex Romanus ſibi ſoli reſervat in cauſis aliquot Excommunicandi poteſtatem, atque aliis pro libitu delegat. Et notiſſima eſt cuique circa hanc rem Ordinariæ & Delegatæ & Reſervatæ Juriſdictionis in Eccleſia maximè Romanenſi diſtinctio. Etiam Comminatoria non rarò citra Synodi aut Fori rationem ab ordinis illius hominibus adhibita, ut in Donationum Formulis paſſim occurrentibus quibus Eccleſiarum Proventus ipſi augent. Adjicere ſolent Anathematizatum & Excommunicatum eſſe qui jus inde adquiſitum violaverit. Id tralatitium eſt. Etiam in codicibus ſuis ſolenne fuit ipſis adnotare domini nomen, Anathema illi qui ſurriperet pronuntiando. In Occidentalium uſu id frequentiſsimum. Et habetur in bibliotheca Cottoniana exemplar Ms. pervetuſtum Saidi Ben Batric ſeu Eutychii Patriarchæ Alexandrini in quo nomen ſuum adnotavit Michael Patriarcha Antiochenus ut ejuſdem dominus, adjiciens inſuper, ſi quis codicem ſurripuerit يكون محروم من الله *ſit Anathematizatus à Deo.* Imò invaluit apud nonnullos, ídque non rarò, ſententia, quemlibet ordinis Eccleſiaſtici Excommunicandi habuiſſe etiam ſine figura judicii forenſis, poteſtatem,

quemadmodum è vulgo quemlibet apud Judæos quâ de re ſuperiùs monitum. Inde Theodoſium Junio-
[a] *Theodoret. hiſt. lib.5.cap. 36. Niceph.lib.14. cap.3. Baron. tom.5.ann.425. §16.*
rem Excommunicavit Monachus [a] quidam. Nec ſe ſolutione non egere exiſtimavit Imperator, utcunque Excommunicationem ejuſmodi nihili fuiſſe ei aſſereret Epiſcopus Conſtantinopolitanus qui etiam eum ſolutum pronuntiabat. Sed Solutione ejuſmodi non contentus Imperator, ab Epiſcopo impetravit ut poteſtas Solvendi ab eo, Monacho fieret, qui magno cum labore conquiſitus tandem eum abſolvit. Cæterùm non modò in ordinis Eccleſiaſtici ejuſmodi actis verùm etiam in legibus Principum in Ordine illo non recenſitorum, maximè veterum, occurrit non rarò irrogatio hujus pœnæ non aliter atque aliarum qualiumcunque, nec ut Comminatoriæ ſolùm ſed generatim etiam ut in reos Judiciariæ. Edicto Gratiani, Valentiniani & Theodoſii ad Heſperium Præfectum Prætorio, Eucherio Conſule ſeu A. Chr. 381, Hæretici, præſertim qui Nicænam fidem non reciperent, *ab omnium ſummoti Eccleſiarum limine arcentur*[b]. Ejuſmodi alii *nec in Eccleſiam ullam convenire* permittuntur ex eorundem Auguſtorum edictis [c], item *omnium bonorum conſpiratione pelluntur* [d], nec *à mœnibus urbium* ſolùm ſed etiam *à congreſſibus bonorum, & honeſtorum & communione Sanctorum*[e] *inhibentur*. Ut *huic hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus ſit commune cum cæteris* [f] *& perpetuâ inuſti infamiâ à cœtibus honeſtis & à conventu publico ſegregandi*[g]. Item *Fœminæ quæ crinem ſuum contra divinas humanáſque leges inſtinctu perſuaſæ profeſſionis abſciderint, ab Eccleſiæ foribus arceantur. Non illis fas ſit ſacrata adire myſteria, neque ullis ſupplicationibus mereantur veneranda omnibus altaria frequentare, adeò quidem ut Epiſcopus tonſo capite*

[b] *L.6.C.Theodoſ. lib.16 tit. 5. & vide excerpta ex Ioanne Antiocheno edit. ab Henrico Valeſio pag. 840.*

[c] *Ibid.l.10.*

[d] *Ibid.l.11.*

[e] *Ib.l.13, 14.*

[f] *L.40. ibidem & C.Iuſtin. tit. de Hæreticis l.4.*

[g] *L.54 C.Theodoſ. ibid.*

pite fœminam ſi introire permiſerit, dejectus loco etiam ipſe cum hujuſmodi contuberniis arceatur [a]. Sic Valentinianus, Theodoſius & Arcadius AAA. ad Tatianum Præfectum Prætorio, ubi etiam Comminatoriam vides in Epiſcopum qualemcunque ſic rem Excommunicationem vibrari. Accedat illud Arcadii & Honorii AA. ad Eutychianum Præfectum Prætorio, quo ii qui *ab Arſacii, Theophili, Porfyrii eminentiſſimorum ſacræ legis antiſtitum Communione diſſentiunt, ab Eccleſiis proculdubio repellendi* [b]. Id genus alia habentur tam in Juſtinianeo [c] quam Theodoſiano codice, obvia. Etiam Juſtinianus ipſe ſæpiſſimè ſuo nomine *Anathematizamus*, & *Anathematizentur* & *ſub Excommunicatione ſit* in hæreticos adhibet & *Anathema ſit*, ut ex edictis [d] ejus liquet. Fortè etiam tantundem volebat ille in legibus ſuis Georgicis [e] ſeu de Agricultura, ubi partiarii Coloni & Domini qui fundum colendum dederit portiones aſſignans, ὁ δὲ, inquit ἐκτὸς τούτων μεριζόμενος, ἀποκάταρατος, *ſi quis aliam inierit partium diviſionem, Deo execrandus habeatur.* Sic inter alias quamplurimas ibi pœnas alia ob delicta præſcriptas. Certè *notabiles atque execrandos haberi* Hæreticos edicto voluere Cæſares ante eum aliqui [f]. Et congeneres ſunt ejuſmodi in edictis principalibus locutiones aliæ. Sed & velut arbiter etiam Excommunicandi ſummus ipſe legem tulit Juſtinianus [g] de qua infrà. Et receptæ ſunt in Baſilica [h] & in Nomocanones [i] alióſque libros juridicos [k] Græcorum, Conſtitutionum jam memoratarum aliquæ velut, circa Cæſaream Excommunicandi poteſtatem, vim indubitantèr ac perpetuò obtinentes. De recentiorum in Occidente heic Imperatorum Jure parili conſule Anſegiſum in Capitularibus [l]. Adde ſis heic Caroli Magni Edictum

[a] *L. 27. C. Theod. lib. 16. tit. 2.*

[b] *C. Theodoſ. lib. 16. tit. 4. l. 6. & videſis Baron. tom. 5. ann. 404. § 56. & 57.*

[c] *Vide L. 3. C. tit. de Hæreticis & l. 3. C. de Apoſtatis & C. Th. lib. 16. tit. 7. l. 4 & c. & tit. de Epiſcopali Judicio l. 2.*

[d] *L. 3. 5, 6 &c. C. tit. de ſumma Trinitate, Edict. de fide, Baron. tom. 7. ann. 533. § 9 &c. & ann. 546. § 18.*

[e] *Tit. 1. § 21. & Harmenop. ad finem lib. 6.*

[f] *L. 7. C. Theod. tit. 5. lib. 16.*

[g] *Novell. 123. cap. 11.*

[h] *Lib. 1. tit. de ſumma Trinit. & lib. 3. tit. de Epiſcopis.*

[i] *Photius in Nomocanon. tit. 9. cap. 7.*

[k] *Attaliata in Synopſi tit. 2. Leo & Conſtantinus AA. tit. 9. § 5.*

[l] *Lib. 5. cap. 42.*

dictum [a] de ſumma Trinitate quo *Anathematizamus* utitur ut in antè citatis Juſtinianus. Accedat etiam Conradi Imperatoris primi decretum, velut planè Excommunicationis, in Erchingerum & Bertholdum Duces Suevos alióſque aliquot latum. Id genus ſunt apud Veteres alia [b]. Etiam in legibus noſtratibus reperitur, conſtitutum à Rege & Ordinibus Parlamentariis (in quibus quidem tunc Epiſcopi; ſed Ordines reliqui etiam legis illius cum illis primarii autores) percutientes in Eccleſiis [c] aut Cœmeteriis ipſo facto *pro Excommunicatis habendos & excludendos à ſocietate & conſortio Eccleſiæ Chriſtianæ.* Simili modo ex lata à Rege eiſdémque Ordinibus lege expreſſim Excommunicantur Romano-Catholici quotquot Eccleſias ac preces publicas adire recuſaverint, indéque fuerint convicti [d]. Apud Scotos etiam lege haud ita diſſimili Parlamentaria [e] præcipitur, ut idem genus hominum intra certum tempus erroribus ſuis renuntient *ſub pœna Excommunicationis.* Etiam in ſolennioribus aliquot Excommunicationis pronuntiandæ ritibus, tam Principes aliíque Laici circumſtantes quàm Ordo Eccleſiaſticus Candelas ab ipſis pariter extinguendas tenuere, ut in exemplo illo Henrici Anglorum Regis tertii [f] procerúmque adſtantium dum ſententia illa celebris antè dicta lata erat *ſuper chartas.* Nec quidem ita infrequens eſt in codicillis Donationum, quibus ditantur à Principibus aliíſve non ordinis Eccleſiaſtici, Eccleſiæ, ſubjici *Anathema fore* qui ſurripuerit, ſeu Eccleſiam deturbaverit. Codicillorum ejuſmodi ſpecimina occurrunt inter Edgari Regis Angliæ Chartas apud Ingulphum, item in Codice Donationum piarum Auberti Miræi, atque apud alios qui Donationes ejuſmodi ediderunt. Scilicet tam

non

[a] *Apud Goldaſt. Conſtit. Imper. tom. 2. pag. 1.* * *Apud eundem Conſtit. Imperat. tom. 1. pag. 210. Ann. 916.*

[b] *Vide Receſwinthi Regis legem in Concil. Hiſpan. pag. 447. & Ervigii pag. 604. & Egicæ pag. 741. ſtatutum Gneſnenſe apud Iacob. Priluſium ſtat. Polon. lib. 1. cap. 4. fol. 135. & Ioann. Herbort. tit. Spiritualia fol. 253.*

[c] *Stat. 4. & 5 Ed. 6. cap. 4.*

[d] *Stat. 3 Iacobi cap. 5.*

[e] *Parl. 3 Iacobi 6. cap. 45.*

[f] *Matthæi Pariſ. & weſtmonaſt. ann. 1253.*

non Eccleſiaſtici quam Eccleſiaſtici ordinis homines Clauſulam ejuſmodi uſurpare ſoliti. Sed verò diſtinguunt viri aliquot heic docti [a] inter ſententiam ſic ab ordinis Eccleſiaſtici præfectis latam & eam quæ ab hominibus qualibuſcunque ejuſdem non ordinis aut poteſtatis fertur. Scilicet hanc velut Executoriam, Applicatoriam aut Abjuratoriam intelligi qua innuatur aut ferentem libentèr velle ab ordine Eccleſiaſtico talem cum Effectu ſententiam itidem ferendam, aut eum aſſenſum præbere ſimul ab ordine illo antè latæ, aut demum ſe deteſtari ac in peſſimis habere tum Perſonas tum Doctrinam eo genere Anathematis contentam, quemadmodum Laici aliquot in Synodo Epheſina [c] *Anathematizabant* Quartadecimanos alióſque tunc hæreticos ſimul atque hæreſes eorum, utì etiam hodie faciunt qui in Eccleſiam Romanenſem ex eorum quos ea vocat hæreticos cœtu cooptatos. Adeóque Anathema proprium & Excommunicationem quamlibet genuinam tantummodo volunt ii illam cujus ſententia ab Ordine Eccleſiaſtico fertur. Effectus autem ejuſmodi Excommunicationis in homines Chriſtianos dum in vivis fuerint ac viatores (nam de eis ſolùm jam loquimur) aut in Minore cernitur aut in Majore. Minoris effectus habetur in Sacrorum Interdictione varia, ſive Abſoluta, ſive Locorum, Perſonarum, Temporum diſcrimine Temperata. Majoris ſeu gravioris atque Anathematis Uſitati Effectus per hæc tempora, alius conſiderandus qui in Theologorum non paucorum ac Juris Pontificii peritorum plerorumque de ea Scriptis, utì etiam in Principatibus quorum Principes ſunt omnino ordinis ejuſdem, alius qui in Imperiorum, Regnorum ac Rerumpublicarum Chriſtianarum aliarum pleraruque ſi non omnium Uſu ac

[a] *Videſis Cardinal. Perron. in Replic. ad Regem Mag. Brit. lib. 1 diſp. 27 Henric. Spondan. Apamiarum Epiſcopum de Cœmeteriis ſacris lib. 4 part. 1. cap. 2. § 5 Baron. tom. 7. ann. 528. § 11.*

[b] *L. 42. C. tit. de Epiſcopis, Baron. tom. 7. ann. 528. § 11.*

[c] *Part. 2 act. 6. Tom. Concil. 1. part. 2. pag. 260. Edit. Bin. 1618*

Moribus. Prioris generis Effectus ejuſmodi apud eos admitti ſolet ut tam ſeculum futurum quàm præſens indubitanter quodlibet eorum ritè illatum Anathema reſpiciat, atque ei qui ante Conſtantinum in uſu habeatur ſuppar. Et *hoc nunc agit* (inquit Auguſtinus [a]) *in Eccleſia Excommunicatio, quod agebat tunc* (de tempore Legis Moſaicæ loquitur) *interfectio*, quod ut antè ſic nunc & poſtmodum apud Scriptores recipi ſolitum. Damnatio in Effectu illo citra Reſipiſcentiam & Abſolutionem Æterna, Vindictæ Divinæ ex imprecatione Expectatio, Sacrorum & Commercii Chriſtiani Privatio, de qua expreſſiùs etiam Capitularia Karoli & Ludovici Imperatorum [b] & verſus illi apud Scholaſticos & Canoniſtas perquam obvii

[a] *Quæſt. ſuper Deuteron. 39.*

[b] *Anſegiſ. lib. 5. cap. 42.*

Si pro delicto Anathema quis efficiatur,
Os, Orare, Vale, Communio, Menſa negatur.

Etiam ſi ex ſententia particulatim judiciaria Excommunicetur quis (vulgò vocant *ab Homine*) cum eo communicans eandem incurrit pœnam. Regularitèr ſcilicet. Sed temperamenta heic habentur in alio diſticho apud eoſdem autores tralatitio

Vtile, Lex, Humile, Res Ignorata, Neceſſe,
Hæc Anathema quidem faciunt ne poßit obeſſe.

Ubi *Vtile* denotat eos qui in ſalutem Excommunicati conſulantur, *Lex* Uxorem lege conjunctam, *Humile* liberos & ſervos, reliqua Ignorantiam & Neceſſitatem, de quibus totóque ampliter heic Effectu ac Pœnitentiæ ritu multiplici Abſolutioni prævio, ipſáque Abſolutione juxta ordinis Eccleſiaſtici receptiores in ſcriptis ſententias, aliiſque heic concomitantibus fusè tractatur apud Gabrielem Albaſpinum, Theophi-

ophilum Rainaudum, Marium Alterium, alios perquam obvios. Et ſanè in Cauſis fermè omnimodis adhiberi ſolet inter alias hæc pœna velut pariter in Temporalibus ut vocant atque Spiritualibus legitima, etiam ut Judicialis ac Forenſis, in territoriis quibus Ordo Eccleſiaſticus aut ex ordine illo quiſquam ſummo gaudet in univerſum ſibi imperio, ut Pontifex Romanus[a] in ditionibus ſuis, Pontifices ſubinde alii ac Prælati quibus Jura Imperialia & Regalia ſive conceſſa ſive uſurpata. Atque admitti ſolet à Theologis non paucis ac Juriſconſultis Pontificiis Rem hanc tractantibus, quamlibet ob Excommunicationis Cauſam in Canonibus decretíſque Pontificiis aliorúmve Pontificiam, ſibi ſub aliis nominibus, autoritatem adſumentium placitis repertam, poſſe, juxta decretorum placitorúmque hujuſmodi mentem, legitimè ita in jus ab ordinis Eccleſiaſtici præſidibus vocari reum, ut ſive Criminis ipſius ſive Contumaciæ damnatus ritè etiam ac jure poſſit Excommunicari, indéque ea omnia debeat ſubire quæ in Effectu jam dicto continentur. Eoúſque etiam extenditur à nonnullis paſſim obviis Effectus hic ut omnimodo jure inter Chriſtianos velint exui eos qui ſic Excommunicati, etiamſi fuerint Principes ſummi, de quibus exempla ſunt obvia & notiſſima. Eò ſpectat quod toties apud ſummos Effectûs hujus pœnæ aſſertores occurrit de eo quod eſt *in Ordine ad Spiritualia* quæ abyſſus eſt immanis qua Chriſtianorum *Temporalia* omnimoda omnéſque actus ac res humanas devoratum heic eunt. Mitto ſubortam inter veterum nonnullos opinionem illam, *hominem Anathematis Vinculo innodatum jam Solvi non poſſe quia inſolubile & perpetuum eſt vinculum Anathematis*, contra quam multa rationabiliter poſuiſſe dici-

[a] *Videſis Anton. Maſſam in Formulario pag. 76 Romæ 1561. Concil. Trident. Seſſ. 25. de Reformatione cap. 3 &c.*

tur Gelaſius Papa[a] ſub annum Chriſti 490, qui tamen quenquam in Excommunicatione mortuum poſſe abſolvi[b] noluit. In Oriente autem apud Græcos alióſque eorum ibi Chriſtianiſmum amplexantibus receptiſſimum habetur, perquàm mirandum reperiri Effectum Excommunicationis in corpore ejus qui ante Abſolutionem mortuus fuerit. Nimirum illud in pulverem non diſſolvi[c] ſed tympani more extenſâ cute in figuram horrendam tumeſcere; poſt Abſolutionem verò ritè etiam tunc peractam, ut cadavera alia, diſſolvi. Atque exempla hac de re proferunt, qualia etiam in Occidentis hiſtoriis Eccleſiaſticis ſubinde reperta[d]. Credat qui ſatis credulus. Certè non vulgus ſolùm in Oriente ſed ipſi ex profeſſo ibi antiſtites opinionem illam tuentur atque etiam in publicis Excommunicationis inſtrumentis exprimunt. In Comminatorio nupero Cyrilli Patriarchæ Alexandrini, quo Excommunicandos voluit omnes qui conſulerent uxori Stamatii defuncti ut non ſervaret pacta cum mariti ſui fratribus Conſtante & Damaſceno, *ſive viri*, inquit[e], *ſive fœminæ à Deo omnipotente ſint Excommunicati, maledicti & incondonati* καὶ μετὰ τὸ θάνατον ἄλυτοι ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τυμπανικοὶ *& poſt mortem indiſſoluti, in præſenti ſeculo & in futuro, & tympani more turgidi.* Formulas item Abſolvendi poſt mortem in Oriente uſitatas habes apud Jacobum Goar in Notis ad Euchologium[f]. Qualiſnam autem Effectus heic fuerit ille Alter ſeu qui repertus in Moribus ac Uſu Regnorum & Rerumpublicarum Chriſtianarum aliarum ab eis quæ ab Ordinis Eccleſiaſtici aliqua parte, ut Principe ſummo, gubernantur, facilè ediſcetur ex eis quæ de Jure Moribúſque in illis circa Excommunicationem uſitatis probatiſque

[a] *Luitprandius in vita Gelaſii & vide Tomum de Anathematis vinculo Epiſtolas ejus ſubjunctum.*

[b] *Epiſt. 4. & 11.*

[c] *Hiſtor. Politic. Turco-Græciæ lib. 1. pag. 27. & lib. 2. pag. 151. Chriſtoph. Angel. de Inſtitutis Græcorum cap. 23. Neſtentæ Nomocanon apud Leonem Allatium Epiſtola de quorundam Græcorum Opinationibus §. 14.*

[d] *Vide Theophil. Rainaud. de Monitoriis part. 2. cap. 11. & Iacob. Goar in Euchologium pag. 689.*

[e] *Iacob. Goar ibidem. Et vide Synodum 2. ſubjunctam Confeſsioni Cyrilli Patriarchæ pag. 132.*

[f] *Pag. 686.*

que infra tradentur, unde ſimul liquebit qualiſnam integrarum Eccleſiarum ſeu ſtatuum Chriſtianorum ejuſmodi qui etiam tam ex Ordine Eccleſiaſtico quàm eo qui Laicus dici ſolet conflantur, Sententia & Judicium etiam & Praxis (quicquid Theologi & Juriſperiti aliquot in adverſum ſcriptitarint feceríntve) per ſecula anteriora uſque in noſtra tempora ſeriò obtinuerit. Quod autem attinet ad Jus in Univerſum quo Excommunicatio fundari per tempora jam tractata exiſtimatum eſt; Duplicem manifeſtum eſt fuiſſe atque etiamnum eſſe eâ de re Sententiam. Alteram eorum qui juxta patrum aliquot ſuperiori in capite Scita ac Rationes è ſacra ſcriptura ab eis adductas ibíque memoratas, Jus illud Divinum eſſe ac Evangelicum ita volunt, ut actum Excommunicandi eo niti Obedientiámque ab Excommunicato aliíſque Chriſtianis inde ut Divinitùs Præceptam debere præſtari enixiùs aſſerant. Alteram eorum qui Pœnam hanc Jure tantùm ac Invento Arbitrióque Humano fundari volunt, adeóque pro eodem Jure ac Arbitrio juxta varias Regiminum formas, poſſe & debere Temperari, Admitti, Omitti, Rejici, Revocari. Prior ſententia tum in Pontificiorum ſcriptis, tum in Reformatorum perquam obvia eſt. In Commentariis Pontificiorum ad Novum Teſtamentum, atque in excerptis è Patribus aliquot vetuſtis apud Petrum Lombardum [a] & in Scholaſticis ad eum perquam numeroſis ea traditur, in Synodis ac literis Pontificiis non rarò agnoſcitur inculcatúrque, maximè in Formulis Excommunicationis in Canonum collectionibus [b] & Scriptoribus Pontificiam heic autoritatem tuentibus tum è Theologis tum è Juriſconſultis Pontificiis paſſim proſtantibus; qui ſcilicet aut de Cenſuris ex profeſſo agunt Eccleſiaſti-

[a] *Sent. 4. diſt. 18 &c.*

[b] *Cauſ. 11. quæſt. 3. Cauſ. 24. quæſt. 2 &c. Decretal. tit. de ſententia Excommunicat &c.*

cis, aut earum, saltem hujus, jus nominatim obiter discutiunt, aut de *Politia Ecclesiastica*, *Potestate Papæ*, de eo quod est *Ligare & Solvere*, *Regno Christi*, *De Clavibus*, *De Clave David*, id genus aliis scribunt; Aliis ex eis nec sanè paucis (ut mox ostendetur) aliter omninò sentientibus. In Reformatis autem qui ex professo & seorsim hac de re scripserint antesignanus est heic Theodorus Beza qui anno 1590. typis Genevæ primùm edidit adversus Thomam Erastum Medicum Tractatum *De Vera Excommunicatione & Presbyterio*, in quo tum hoc tum illam Jure fundari Divino ac Divina Institutione argumentis quamplurimis contendit. Sed vix aut ne vix quidem aliis pro Excommunicationis ejusmodi jure utitur quàm quibus Pontificii ipsi dum eandem Pontificibus paritèr asserere conantur. Eorum autem pleraque & maxima si non omnia capitibus memorantur superioribus. Consonum habet ille Calvinum[a] & sequaces quamplurimos inter Scriptores qui Regimen Presbyteriale qualecunque, ut ex Divina & Apostolica institutione recipiendum, tuentur, maximè eos qui Regnum Dei Universale seu Paternum ita aliud ac diversum expressiùs faciunt à Regno Mediatoris seu Filiali (quod & Oeconomicum vocant) ut in hoc Disciplinam Excommunicationis, velut divinitus Ordini Ecclesiastico institutam seorsim ab eo exercendam velint, quemadmodum in illo alias, quas, ad Civilem, ut loquuntur, Magistratum velut Regni Paterni tantùm Vicarium pœnas attinere aiunt. Scriptores ejusmodi aliquot prodiere etiam nuper in Anglia, sed plerunque Anglicè. Alii etiam Latinè apud Belgarum Reformatos aliquos, maximè Zelandos. Obvii satis sunt omnes. Huc spectant etiam Confessiones Helvetica[b], Gallicana[c], Bohemica[d], aliæ aliquot. Et Belgica olim[e]. *Nos omnia humana inventa omnésque leges*

[a] *Instit. lib. 4. cap. 11.*

[b] *Artic. 18.*

[c] *Artic. 14.*

[d] *Artic. 33.*

[e] *Art. 32.*

ges rejicimus quæ ad Dei Cultum ſunt introductæ ut iis Conſcientiæ ullo modo illaqueentur aut obſtringantur. Eóſque ſolas ſuſcipimus quæ idonea ſunt vel ad fovendam alendámque concordiam vel ad nos in Dei obedientia retinendos. Ad id verò inprimis neceſſaria eſt Excommunicatio, ex Præcepto Verbi Dei uſurpata & aliæ illi annexæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ appendices. Etiam ab Epiſcopis noſtratibus ſub Elizabetha Regina in Synodo Forma ſententiæ denuntiandæ præſcribitur, in qua legitur[a] *Epiſcopum nomine atque autoritate Dei Optimi Maximi Excommunicaſſe N. ab omni ſocietate Eccleſiæ Dei & tanquam membrum emortuum amputaſſe à Chriſti corpore.* Et toties ſanè à Theologis nonnullis in Scriptis ſuis ac Concionibus inculcari ſolet ſententia hæc de Excommunicatione, velut de Singulari juriſdictionis Ordinis ſui Inſtrumento ac Diſciplinæ quam ſibi liberè exercendam volunt Nervo Strenuiſſimo, ut vulgò pro ea quæ eſt fuítque antiquitùs & eſſe debet, hac de re, unica plerunque accipiatur. Sententia autem Altera, quæ de Jure heic Humano eſt nec Inſtitutionem Divinam admittit, ut, ſecundum ea quæ ſuperiùs de Judaica & Apoſtolica Excommunicatione obſervantur, etiam jam dictâ vetuſtior eſt, ita etiam ritè animadverſa & perſpecta Autores habuit, per ſecula jam tractata, & Magnos & Numeroſiſsimos. Id optimè cernitur in Jure hac de re Cæſareo Seculorum Vetuſtiorum, in Regnorum & Rerumpublicarum Chriſtianarum tum vetuſtiorum, tum recentiorum, maximè ubi Principes ſummi non fuerint Ordinis Eccleſiaſtici, Uſu, & Moribus, ac demum in editis aliquot doctorum virorum Singularium Commentariis. Quod ad Seculorum Vetuſtiorum Jus Cæſareum heic ſpectat, legitur, tempore quo primùm Chriſtianiſmus cum Regimine Publico con-

[a] *Ad finem libri Canonum 1571*

conjunctus eſt, tanto favore Ordinem Eccleſiaſticum exceptum fuiſſe à Conſtantino Magno ut poteſtatem Epiſcopis ampliſsimam cauſas omnimodas *quæ vel prætorio jure vel Civili tractandæ* eſſent cognoſcendi dijudicandíque indulſerit, ſententiáſque eorum, præ aliis cunctis, ratas ac firmas haberi voluerit. Extat ea de re edictum ejus ad Ablavium Præfectum Prætorio, ad finem libri decimi ſexti Codicis Theodoſiani ſub titulo *de Epiſcopali judicio*, velut Extravagans. Sed in Ms. meo locum habet edictum illud, uti & bina proximè ibi ſequentia, in titulo *de Epiſcopis Eccleſiis & Clericis* [a], quâ de re alibi[b] plura. Cæterùm Conſtantini reverà fuiſſe certiſsimum eſt. Tribuitur à Baronio[c] anno ejuſdem 9. ſeu Chriſti 314. Et quidem ſummatim memorari videtur tum ab Euſebio[d] tum à Sozomeno[e]. Ex hujuſmodi indultu concipiendum quidem non videtur quin liberrimo Excommunicationis Uſu fruerentur Epiſcopi, adeóque etiam Humano ejuſdem jure jam gauderent, quicquid de Divino ab eorum aliquibus ſit inſuper Exiſtimatum Scriptúmve. Cum enim Juriſdictionis ac Coercitionis quam ante Conſtantinum juxta Confœderatam inter ſe Diſciplinam antè oſtenſam alitérve inter ſe exercebant Chriſtiani, Inſtrumentum Solum eſſet aut ſaltem Primarium Excommunicatio, dubitari nequit quin permiſſâ Epiſcopis ex indultu Cæſareo tantâ in omnimodis cauſis juriſdictione, eâdem etiam tunc illi uterentur inter alias pœnas forenſes, quas ſibi licitas ſcilicet autumarent. Nam vetus ſententia illa de Capitalibus pœnis Chriſtianis non licitis, hactenus complurium, ſi non omnium, animis inhæſiſſe videtur ex ſcommate illo Juliani Apoſtatæ qui cum eos, ut ipſi inviſiſsimos, magiſtratibus & judiciis publicis exercendis arceret, rationem

[a] *C. Theod. lib. 16. tit. 2.*

[b] *Diſſert. ad Fletam cap 5. § 6. & de eo vide Capitular. lib. 6. cap. 28. Cauſ. 11 quæſt. 1. c. 37. Ivonem Decret. part. 16. cap. 312. Pannormiæ lib. 5. cap. 22. Concil. Gallican. Iacobi Sirmond. tom. 3. pag. 106. Concil. General. tom. 3. part. 2. pag. 394. Edit. 1618. Append. Codicis Theodoſ. Sirmondi L. 1.*

[c] *Tom. 3. ann. 314. num. 38.*

[d] *De vita Conſtantin. lib. 4. cap. 27.*

[e] *Lib. 1. cap. 9.*

nem reddidit ex eo quòd Lex Chriſtiana Gladii pœnâ uti vetaret. Et ſanè per omnia abinde etiam in noſtra ſecula, Ordinis Eccleſiaſtici Præſides plerique, ſi non omnes, quibus talis conceſſa aut uſurpata poteſtas, Excommunicationis uſum liberiorem adhibere ſoliti. Quemadmodum igitur ſub Claudio Auguſto qui tam ut Pontifex Maximus quàm Summus orbis Romani Imperator Judæis omnimodis, adeóque tunc tam Chriſtianis quàm non Credentibus (ut capite oſtenditur ſeptimo) moribus ſuis ad religionem ſuam ac ſacra attinentibus, etiam & forenſi inter ſe coercitione non capitali, adeóque Excommunicatione ſua liberè uti indulſit, tam Cæſareo quàm Judaico Jure fundabatur ejuſdem Uſus, ita ex indulgentiſſima hac Conſtantini Magni conceſſione, tam Cæſareo Jure planè quàm ullo alio, qualecunque ſive receptum ſive obtenſum antè aut poſt eſſet, palàm quidem videtur, ex ipſis edicti verbis, fundatum eſſe ut aliarum pœnarum ac multiplicis poteſtatis forenſis quæ Epiſcopalis tunc erat, ita etiam Excommunicationis Chriſtianæ tunc Uſum, qui ſic ab eo, inter Juriſdictionis ac Imperii alia, conceſſus, tam ut à Pontifice Maximo ſeu Summo, in ſacrorum per Orbem Romanum Regimine ac Juriſdictione, Arbitro quàm ut ab Imperatore. Utrunque enim munus & titulum etiam in Chriſtianiſmo illo geſsit Conſtantinus ipſe ut deceſſores ejus in Paganiſmo antè univerſi. Scilicet penes Pontificum collegium erat antiquitùs Rerum Sacrarum & de Religione, ex jure ordinario, omnimoda in Imperio Romano Cognitio, Poteſtas & Judicium legitimum. Atque Collegio illi præfuit Pontifex Maximus, ut ſummus Religionis [a] ac Sacrorum Judex ac Curator. Hæc verò dignitas Imperatoriæ primò in Julio Cæſare & dein (mortuo Lepido tunc

[a] *Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 2. Feſt. in* Maximus & Ordo.

Pontifice Maximo) in Auguſto & poſtmodum perpetuò in Paganiſmo, Imperatorum, velut maximum Imperii firmamentum, conjuncta eſt. Et uſitatiſſimum apud veteres erat, ut Sacerdotium ſummum [a], ſummúmque in regimine Imperium conjungerentur. Quum autem partes eſſent Pontificatus binæ, altera Juriſdictio circa Sacra cum Imperio, altera Sacra in cultu Functio; hæc collegio reliquíſque Sacerdotibus ab Imperatoribus plerunque relicta eſt, ſic tamen ut horum interim arbitrio etiam pars ea ſubeſſet. Poteſtas autem Pontificatus Maximi illa altera, ſeu Juriſdictio & Imperium ad illum attinens, cum Imperatoria Majeſtate conjunctum ita in Imperatoribus ipſis invaluit (quod ſanè aliter fieri nequibat) ut pro ſolo eorum arbitrio, quicquid Collegium in adverſum ſentiret, omnia in Regimine illuc ſpectantia fierent. Inde illud Julii Cæſaris de augendo Pontificum, Augurum & Quindecim virorum Collegio [b]; illud item Auguſti de libris Fatidicis, Sibyllinis, Sacerdotum numero, Veſtalibus, ſimulac Pontificatum maximum ſuſceperat. Id genus eſt quod de Vitellio habet Tacitus [d]; *apud Civitatem cuncta interpretantem, funeſti ominis loco acceptum eſt quòd Maximum Pontificatum adeptus Vitellius de cæremoniis publicis XV Kal. Auguſti ediſſet, antiquitùs infauſto die Cremerenſi Alienſique cladibus*; quod ipſum eſt quod Suetonius [e] memorat ubi eodem die ait illum *Pontificatum Maximum cepiſſe*. Hiſce conjunge illud Domitiani, qui jure Pontificis maximi, utcunque non ſine immanitate etiam tyranni, Corneliam Veſtalium Maximam ſeu ut codices habent aliqui Maximillam, inceſti damnabat [f]. Atque huc ſpectat quod Spartianus habet de Hadriano; *Sacra Romana diligentiſſimè curavit; peregrina contemſit. Pontificis Maximi officium peregit.* E quo loco miror ſanè

[a] *Vide Syneſ. Epiſt. 121. Iſaac. Caſaubon. ad Sueton. lib. 2. cap. 31. &c.*

[b] *Dio lib. 42. alii.*

[c] *Sueton. lib. 2. cap. 31.*

[d] *Hiſtor. 2.*

[e] *In Vitellio cap. 7.*

[f] *Plin. lib. 4. Epiſt. 11. ad Mirumianum.*

ſanè adeò à viris aliquot doctiſſimis[a] admiſſum, priores Hadriano imperatores titulo contentos rem neglexiſſe. Neque enim jam memorati rem negligebant. Nec forſan reliqui. Alexander item Severus *Pontificibus tantum detulit & Quindecimviris atque Auguribus ut quaſdam cauſas ſacrorum à ſe finitas iterari & aliter diſtingui pateretur.* Sic Lampridius. Ubi expreſſiſſimum teſtimonium Juriſdictionis ac Imperii circa ſacra ab Auguſtis tunc liberè & pro arbitrio ſuo per ſe exercendi, utì etiam aliis, pro libitu ſuo, permittendi. Propagata hæc dignitas in Auguſtis per annos 360 aut circiter, ad Conſtantinum Magnum parili jure tandem devenit. Atque is eam ſibi tribuit in edicto illo primo quod in Chriſtianorum gratiam ipſe cum Galerio emiſit[b]. Uterque ſe Ἀρχιερέα μέγιστον *Pontificem Maximum* diſertè inter titulos reliquos nuncupat. Nam quicquid ſtatuendum fuerit de eo quod obſervatum eſt ex nummis aliquot Auguſtorum anteriorum, ut Divorum fratrum, Caracallæ & Getæ, etiam & Diocletiani & Maximiani, ſi duo ſcilicet vel tres eſſent Imperatores, illorum unum Pontificatum maximum geſsiſſe[c], ac cæteros pontifices tantùm fuiſſe dictos ſine Maximi titulo, ſeu Majores tantùm; id palàm eſt, ex edicto illo Galerii & Conſtantini, utì etiam ex aliis ſtatim allatis teſtimoniis, jam tandem inoleviſſe ut plures ſimul Imperatores Pontificatus Maximi titulo ac dignitate paritèr gauderent ac uterentur. In Edictis quidem, Numiſmatis ac Inſcriptionibus eorum maximè qui propiùs præceſſerant non ſemper, ſed ſatis infrequentèr, repertus eſt titulus hic, nec in Conſtantini nec in deceſſorum aliquot ejus, utì nec in ſucceſſorum (præter Julianum) alicujus Nummis puto omninò. Sed manſit utcunque in eo Dignitas & Titulus

[a] *Vide Iſaac. Caſaubon. ad Spartian. Iacob. Guther. de Vet. Iure Pontificio lib. 1. cap. 15. Iul. Bullinger. de Imperatore lib. 1. cap. 13.*

[b] *Euſeb. hiſt. Eccleſ. 8. cap. 29. Græce, Niceph. lib. 7. cap. 23. De anno ejuſdem vide Baron. Tom. 3. ann. 311. § 32. & Samuel. Petit. in Diatrib. de Iure, Principis Edictis Eccleſiæ quæſitis, cap. 7. Malè* Conſtantius *pro* Conſtantino *ibi legitur apud Ruffinum uti etiam in verſione Chriſtophorſoni.*

[c] *Iac. Guther. de Veteri Iure Pontif. lib. 1. cap. 15.*

hic etiam poſtquam Antiſtites Chriſtianos tanto receperat, ut diximus, favore & Chriſto etiam nomen dederat ipſe. Unde illud de Epiſcopatu ejus nuper ita à doctis aliquot controverſum. Rebus enim compluribus circa ſacra Chriſtiana, juxta ejus imperium & voluntatem, ritè peractis, inde ait autor[a] Vitæ ejus eveniſſe ut cum Epiſcopos nonnullos convivio exciperet ipſe etiam ſe Epiſcopum appellaret; Scilicet inquit, ὑμεῖς μὲν τῶν ἔσω τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ θεοῦ καθεσταμένος ἐπίσκοπος ἂν εἴην *Vos quidem eorum qui intra* Eccleſiam *ſunt, ego autem eorum qui extra à Deo conſtitutus ſum Epiſcopus.* Quod proculdubio dictum non ſine alluſione ad illud Pauli[b] *nonne de eis qui intùs ſunt* (τοὺς ἔσω) *vos judicatis?* τοὺς δὲ ἔξω *eos qui extra ſunt Deus judicat*, ubi palàm judex eorum qui extra, ſeu Deus, eſt etiam eorum judex qui intra, quorum judicium, juxta ſenſum Apoſtoli & ſeculi illius rationem, Eccleſiis à Deo, ut Judice omnium ſummo, tunc permiſſum. Et ſingularis eſt locutio illa Conſtantini inter alias quibus uſus eſt, poſtquam Chriſtianiſmo nomen dederat, in Deliberationibus de dignitate illa Pontificatus Maximi retinenda. De locutionibus illiuſmodi conſulas quæ nuper diligentiſſimè congeſſit Franciſcus Archiepiſcopus Rothomagenſis[c]. Dignitatis hujus titulus ei tribuitur in Marmore hoc veteri ſub ipſum Nicæni Concilii primi tempus ei dicato[d]

[a] *Lib.4.cap.24.*

[b] *1 Corinth.5. 12.*

[c] *De Rebus Eccleſiæ lib.1 cap.3*

[d] *Mart. Smetius in Inſcript. fol. 156.12. Hub. Goltzius in Theſauro pag. 80, Gruter. fol. 259.5.*

D. N. IMP. CAE S.
CONSTANTINO. P.F.
VICTORI. AVG. PONT.
MAXIMO. TRIBVN.
POTESTAT. XXIII. IMP.
XXII.

XXII. COS. VII. P. P.
PRO. COS.
RERVM. VMANARVM.
OPTIMO. PRINCIPI.
DIVI. CONSTANTI. FILIO.
B. R. P. NATO.

Extare dicitur Parmæ, utì & ei ſimile, ut gemellum, Patavii[a] apud Contarenos. Aliæ etiam occurrunt in quibus eodem titulo indigitatur[b], ſed nullius planè hanc in rem autoritatis. Nec ſolùm ille ſed ſucceſſores ejus Chriſtiani (ut de Juliani Apoſtata nihil dicam quem titulo & dignitate hac uſum eſſe in Paganiſmo ſuo velut ad Imperatoriam Majeſtatem ſemper nunc attinente, manifeſtum eſt[c]) in Gratianum cuncti Dignitatem hanc geſſerunt. Romæ viſitur baſis marmorea[d] effoſſa ad radices montis Palatini, Valenti Auguſto, Principi Chriſtiano, ſic inſcripta

IMP. CAES. FL.
VALENTI.
PIO. FELICI. VICTORI.
AC. TRIVMPHATORI.
SEMPER. AVGVSTO.
PONT. MAX.
TRIB. POT. III. IMP. IV.
COS. II. P. P.
COH. III.....P. R.....
D. N. M.....

Ac ejuſdem temporis habetur Inſcripto alia Romæ

[a] *Gruter. fol.* 283. 3.

[b] *Smetius Inſcript. fol.* 7. 3. 58. 1. *Gruter. pag.* 283. *Goltzius in Theſauro pag.* 79. *& Videſis Baron. tom.* 3. *Ann.* 312. § 94. *&* 95. *& compara Inſcriptionem Diocletiano apud Ald. Manutium in Orthographiæ Ratione pag.* 457

[c] *Sozomen. lib.* 5. *cap.* 1. *Julian. Epiſt.* 62. *Gruter. Inſcript. fol.* 285. 1 *&c.*

[d] *Gruter. fol.* 286. 3.

in ponte Ceſtio, inſulæ Tiberinæ juncto, quem Sancti Bartholomæi à vicino templo nunc appellant, ubi & Valentinianus, & Valens, & Gratianus AAA tres ſimul Imperatores Chriſtiani, nomine Pontificis Maximi inter alios eorum titulos inſigniuntur, idque ob opus publicum ſeu pontem in Uſum Senatus ac Populi Romani ab eis conſtitutum dedicatúmque. Hanc quidem habet Baronius[a] utì & Boiſſardus[b]; ſed diverſo uterque linearum ordine ab eo quo apud Smetium qui exſcripſiſſe dicitur legimus & ex eo apud Gruterum[c]. Partes item ejuſdem cuilibet ſeorſim, nec corpore in uno, tributas habet Goltzius[d]. Ex ipſo autem marmore faciem ejus ita exhibet Smetius ut in lineas octo diſponatur; qualibet earum vocabula, juxta numeros heic appoſitos, in ſe continente. Scilicet ita Secunda Quarta & Sexta Pontificis Maximi titulo clauditur.

[a] *Tom.3. ann. 312. § 95.*
[b] *Part.3. fol.114*
[c] *Theſ. pag.160, 4.*
[d] *In Thefauro pag.81. & 83.*
[e] *Inſcript. fol.3,2*

1 DOMINI. NOSTRI. IMPERATORES. CAESARES.

2 FL. VALENTINIANVS. PIVS. FELIX. MAXIMVS. VICTOR. AC. TRIVMF. SEMPER. AVG. PONTIF. MAXIMVS.

3 GERMANIC. MAX. ALAMANN. FRANC. MAX. GOTHIC. MAX. TRIB. POT. VII. IMP. VI. CONS. II. P.P.P. ET.

4 FL. VALENS. PIVS. FELIX. MAX. VICTOR. AC. TRIVMF. SEMPER. AVG. PONTIF. MAXIMVS.

5 GER-

5 GERMANIC. MAX. ALAMANN. MAX. FRANC. MAX. GOTHIC. MAX. TRIB. POT. VII. IMP. VI. CONS. II. P.P. P. ET.

6 FL. GRATIANVS. PIVS. FELIX. MAX. VICTOR. AC. TRIVMF. SEMPER. AVG. PONTIF. MAXIMVS.

7 GERMANIC. MAX. ALAMANN. MAX. FRANC. MAX. GOTHIC. MAX. TRIB. POT. III. IMP. II. CONS. PRIMVM. P. P. P.

8 PONTEM. FELICIS. NOMINIS. GRATIANI. IN. VSVM. SENATVS. AC. POPVLI. ROM. CONSTITVI. DEDICARIQVE. IVSSERVNT.

Addit Boiſſardus, *in interiore parte Pontis S. Bartholomæi utrinque duæ inſcriptiones legumtur ejuſmodi.* Omnes autem qui Inſcriptionem hanc edidere, eadem exhibent vocabula, utcunque in linearum ordine diſcrepantes. At verò ex marmoris hujus verbis facile eſt elicere non ſine Senatus Populíque Romani etiam & ipſorum Trium Auguſtorum Autoritate ac Placito ſingulari, cuilibet adjectum eſſe Pontificatus Maximi titulum, veſut illum quo ut Imperatorio tamdiu, atque in deceſſoribus ab initio Imperii Cæſariani cunctis tam Chriſtianis quàm aliis conjuncto, legitimè fruerentur. Eandem ob cauſam Gratianus ita etiam nuncupatur in Inſcriptione publica autoritate ei Emeritæ in Luſitania, ut traditur, concepta ob opus aliquod publicum, forte viam à Cappara ad Emeritam

tam reſtitutam, cujus reſtitutæ nomine extat ibi etiam Veſpaſiano columna inſcripta[a]. Illa autem Gratiano ita è Schotti ſchedis exhibetur[b].

[a] *Gruter. fol. 154, 3 Paul. Merula Coſmograph. part. 2. lib. 2. cap. 25.*

[b] *Gruter. pag. 159, 7.*

IMP. CAES. GRATIANVS.
PIVS. FELIX. MAX. VICT.
AC. TRIVMPH. SEMP. AVG.
PONT. MAX. GERM. MAX.
ALAMANVS. MAX. FRANC.
MAX. GOTH. M. TR. P. III.
IMP. II. COS. IIII. PRIM. P. PP.
RESTITVIT.

C. XI.

Ubi legendum proculdubio COS. PRIM. & delenda illa quaternarii numeri nota. Similis item Romæ hæc haberi dicitur[c].

[c] *Idem fol. 1082, 13.*

FL. GRATIANVS. PIVS. FELIX. MAXIMVS.
VICTOR. AC. TRIVMPH. SEMPER. AVG. PONT.
MAX. GERMANIC. MAX. ALAMAN. MAX.
FRANC. MAX. GOTHICVS. MAX. TRIB. POT. VI.
IMP. II. COS. PRIMVM. P. P. P.

Sed legendum TRIB. POT. III. Ita ſub initia heic Gratiani (Tribunitiæ ſcilicet poteſtatis annus Imperii annum denotat) ſeu circa Annum Chriſti vulgarem 370, ex receptiſſimo dignitatis illius ut ad Auguſtos etiam Chriſtianos attinentis jure, & vocabantur, ut Conſtantinus aliíque antè, & vocari volebant & eſſe ipſi Auguſti Pontifices Maximi; quo in nomine circa tam Perſonarum quàm Rerum Sacrarum Regimen Juriſdictionem ac Imperium tanta ſemper autoritas.

ritas. Etiam & Gratiano Auguſto, ſub decennium pòſt, non alitèr atque tituli Imperatorii reliqui, tribuitur hæc dignitas ab Auſonio poeta illo celeberrimo (qui & Chriſtianus erat ipſe) in Gratiarum Actione pro Conſulatu. Nempè Conſul erat ille ſub annum Chriſti 380 cum Olybrio ſeu ſub quadriennium ante Gratiani òbitum. *Vnus*, inquit ille, *in ore omnium Gratianus, poteſtate Imperator, virtute victor, Auguſtus Sanctitate, Pontifex religione, indulgentiâ pater, ætate filius, pietate utrunque ſuperat.* Et inferiùs de comitiis Conſulatus ſui in urbe Sirmio, velut dubitans an Tributa, an Centuriata, an Pontificalia dicenda eſſent, *ſic potiùs* ait, *ſic vocentur quæ tu Pontifex Maximus Deo participatus habuiſti.* Sanè cum de Valentiniano, Valente, Gratiano, etiam & de Conſtantino Magno, res ita conſtet, curnam Conſtantem ac Conſtantium & Jovianum qui reliqui ſunt inter Conſtantinum & Gratianum Principes Chriſtiani, parili uſos eſſe jure non crederemus, adeóque & ipſos itidem fuiſſe Pontifices Maximos. Eccleſiaſtici ſcriptores veteres quidem heic ſilent, nec ejuſmodi rei veſtigium aliquod reliquere. Sed præter Inſcriptiones jam allatas ampliſſimum ea de re teſtimonium præbet Zoſimus, in quem, utpote non Chriſtianum, haud parùm ob cauſas aliquot invehuntur Evagrius, Photius, Nicephorus, alii de quibus conſulas heic ſi vis Leunclavii pro eo Apologiam. Cæterùm ille de Pontificatus Maximi & ſummi imperii in Regibus ac Auguſtis vetuſtioribus ſingulis conjunctione, in Gratiani & Theodoſii rebus verba faciens ἅμα, inquit[a] τῷ παραλαβεῖν ἕκαστον τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν, ἡ ἱερατικὴ στολὴ παρὰ τῶν Ποντιφίκων αὐτῷ προσεφέρετο, καὶ παραχρῆμα Ποντίφιξ Μάξιμος ἀνεγράφετο, ὅπερ ἔστιν Αρχιερεὺς μέγιστος *ſimul atque ſummum imperium quiſque conſequebatur,* [a] *Hiſt. 4.*

amictus ei ſeu *ſtola ſacerdotalis offerebatur à Pontificibus & continuò Pontifex Maximus in actis inſcribebatur.* Peregit dein καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες αὐτοκράτορες ἀσμενέστατα φαίνονται δεξάμενοι τὴν τιμὴν, καὶ τῇ ὀνομαφῇ χρησάμενοι ταύτῃ· ἐπειδὴ εἰς Κωνσταντῖνον (ubi locum depravatum ita ſupplet Sylburgius, καὶ δὴ καὶ Κωνσταντῖνος ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν) ἦλθεν ἡ βασιλεία καὶ ταῦτα τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τὴν περὶ τὰ θεῖα τραπεὶς καὶ τὴν χειρίστην ἐλόμενος πίστιν. καὶ μετ' ἐκεῖνον ἑξῆς οἱ ἄλλοι καὶ Οὐαλεντινιανός τε καὶ Οὐάλης *Ac cæteri quidem Pontifices univerſi libentiſſimis animis hanc honorem acceperunt & hoc uſi titulo videntur adeóque Conſtantinus etiam potitus imperio, licet is à rectâ ſacris in rebus via deflexerit & fidem Chriſtianorum amplexus ſit; itémque poſt illum reliqui ordine ſequuti, & Valentinianus & Valens.* Ita de Conſtantino expreſſim ac ſucceſſoribus ejus uſque in Valentem qui cum Gratiano etiam imperavit. Jam verò de Gratiano ſtatim apud eum ſequitur τὸν ἓν ποντιφίκων, κατὰ τὸ σύνηθες, προσαγορευόμενον Γρατιανὸν τὴν στολὴν ἀπωσάμενον τὴν αἴτησιν ἀθέμιτον εἶναι χειρίστῳ τὸ σχῆμα τοιούτου. τοῖς τε ἱερεῦσι τὴν στολὴν ἀναδοθείσης φασὶ τὸν τοιοῦτον ἐν αὐτοῖς τεταγμένον εἰπεῖν· Εἰ μὴ βούλεται Ποντιφὲξ ὁ βασιλεὺς ὀνομάζεσθαι, τάχιστα γενήσεται Ποντιφὲξ Μάξιμος. *Quum ergo Pontifices, ex more vulgari Gratiano amictum* ſeu *ſtolam Pontificiam adtuliſſent, averſatus eſt id quod petebant; ratus non eſſe fas illiuſmodi habitu Chriſtianum uti. Cúmque ſtola ſacerdotibus illis reddita fuiſſet, aiunt eum qui dignitate Princeps inter eos erat, dixiſſe, ſi Imperator non vult dici Pontifex, admodum brevi Pontifex fiet Maximus.* Quod dictérium Maximum reſpexiſſe creditum eſt[a]. Illum ſcilicet ex Hiſpania oriundum & Conſtantiniana ſtirpe prognatum, qui ægrè ferens Theodoſium primum

[a] *Baron. Tom. 4. ann. 383. § 6.*

primum à Gratiano Auguſtum declaratum, in Occidente ſummo conatu ſibi imperium nanciſci tentans Gratianum ipſum demum occîdit. At Maximus ille inclareſcere ita cœpit ſub exitum Gratiani qui circa annos XVI imperavit. Neque igitur antè ſtola Pontificia ſic ei oblata videtur. Nec ante Pontificiam dignitatem reſpuiſſe ſic videtur Gratianus, utcunque jam ſtola ipſa à Paganicæ ſuperſtitionis Pontificibus allata adeò ei diſpliceret. Quod igitur dictum à Zoſimo de ſtola ejuſmodi Auguſtis offerri ſolita ſimul ac imperio potiebantur, de eo quod ut plurimùm fieret & quod commodè ex temporis locíque ratione fieri poſſet neceſſariò capiendum. Etenim ex more per quadringentos amplius jam retrò annos uſitato, Imperatores, etiam Pontificatus Maximi dignitatem geſſerant ex jure quo per annos tot conjuncti ſunt aut velut in unam coaluerant tituli illi ſic perſonam. Et quanquam ſub Cæſariani Imperii initia aut tempora vetuſtiora, teſtimonia aliquot (ſed ſanè pauciſſima) habeantur de tempore certo Imperatoris, poſt imperii initium [a], in Pontificiam hanc dignitatem creandi, attamen æquum eſt ut credamus invaluiſſe tandem (quod & res ipſa facillimè tulit) ſingularem heic in Pontificiam dignitatem creationem aut Induendæ ſtolæ Pontificiæ ritum non adeò neceſſarium fuiſſe ut ſine eo Pontifex Maximus non haberetur Imperator ſimulátque creatus eſſet. Nam antè liquet & Valentinianum & Valentem & Gratianum ſimul Pontifices Maximos dictos ſub ipſius Gratiani initia, ad quæ illud Zoſimi de eo ſub ipſum ejus exitum & inter res Maximi memoratum, non omninò videtur poſſe ſpectare. Multò minùs ad dignitatem hanc Imperatoribus firmandam neceſſarium erat omninò eorum cuiquam uſitatum ſacrificium illud horrendum & taurino

[a] *Vide Iac. Gutherr. de veteri Iure Pontif. lib. 1. cap. 15.*

ſanguine conſpurcatum quod ut ſummo ſacerdoti pro prium à Prudentio[a] deſcribitur.

[a] *Hymn. 14. de Romano Martyre; ubi videſis Georgium Fabricium ad verſ. 1010.*

Summus ſacerdos nempe, ſub terram Scrobe
Actâ, in profundam conſecrandus mergitur,
Mirè infulatus &c.

Hoc enim Pontificibus ſeu ſummis Romæ ſacerdotibus cunctis creandis antiquitùs regularitèr adhibitum. Nam Pontifex ibi quilibet, ſummus ſacerdos id eſt ἀρχιερεὺς nominatus; unde etiam Archieroſynæ aliæ dictæ[b] non paucæ. Et Pontifices erant tam Majores & Minores quàm Maximus (quod nemo neſcit antiquitatibus Romanis inaſſuetus) Etiam & plures Maximi cum ſimul Imperatores plures, ut dictum eſt. Sed Pontifici Maximo ſeu Ἀρχιερεῖ Μεγίστῳ modus ille ſeu ritus creationis peculiaris[c] nequaquam videtur tempore ullo peculiaris, nedum illi unquam Pontifici Maximo qui ſimul Imperator erat & Pontifex Maximus adeóque omnigeni juris ipſe arbiter; licet Julianum non ſine ſacrificio illo in dignitatem hanc creatum ſentiat quidem Baronius[d], quod mihi non ita probabile. Adeóque ſine ſacrificio illo, etiam & ſubinde ſaltem abſque ſtola illa Pontificia (utcunque pro more illa, ut inſigne ſacrum, afferri ſoleret atque indui) Titulus & Dignitas Pontificis Maximi hucuſque in Auguſtorum quolibet tam Chriſtianorum quàm reliquorum manſit. Nec dignitatem ipſam reſpuiſſe Gratianum legimus, ſed ſtolam induere noluiſſe, ἄθεμιτον *illicitum* ſcilicet exiſtimantem Chriſtiano ejuſmodi uti Schemate ſeu habitu, id eſt ſuperſtitioſo & à Paganici ritûs Pontificibus ideo allato ut ſacris illorum ſe quamdamtenus ſic immiſcere videretur. Sed verò hinc plerunque jam recipitur

[b] *L. 112. C. Theodoſ. lib. 12. tit. 1.*

[c] *Vide Iul. Bullinger. de Imperio Rom. lib. 1. cap. 13.*

[d] *Tom. 4. Ann. 361. §. 4.*

tur[a] tunc, primùm desiisse in Imperatoribus Christianis dignitatem hanc; nec, postquam sic respuerat stolam Gratianus Imperatorum alicui tributum fuisse Pontificis Maximi nomen, etiam & munus ejusdem circa Sacrorum Paganicorum Regimen in Præfecturam Urbis, sub id tempus, ab Augustis[b] rejectam. Sed verò vir doctissimus Jacobus Gutherius *Pontificis nomen*, inquit[c], *Imperatores Christianos post Gratianum etiam retinuisse ex edicto Valentiniani & Marciani scimus, quod in actione 3 Concilii Chalcedonensis insertum est, in qua Valentinianus & Marcianus Pontifices inclyti nominantur; neuter tamen eorum Pontifex Maximus.* Atque ita quidem legitur in editionibus aliquot[d] Concilii illius Latinis. Verùm in codicibus Græcis nihil quod Pontificis nomini respondeat repertum. Et supposititium fuisse illic titulum illum olim rectè puto monuit Baronius[e]. Sed verò etiam Servius Honoratus de suo tempore ad illud Virgilii[f] *Rex Anius, Rex idem hominum Phœbique sacerdos; Sane majorum*, inquit, *hæc erat consuetudo ut Rex esset etiam sacerdos vel Pontifex. Vnde hodiéque Imperatores dicimus Pontifices.* Hoc quidem Servii heic nihili esset si Adriano Augusto coævum eum admitteremus, quemadmodum faciunt Nicolaus Vignierus & ejus sequaces, Gualtherius, Gordonius, alii in Chronicis. Tunc enim ut diù ante & post, nemo dubitat Pontificatum Maximum in Imperatoribus fuisse. Sed verò Servius in Virgilium ille cujus heic *hodiéque* ad ipsius ævum planè attinet, etiam Gratiani Augusti successoribus nec proximis erat coætaneus. Multò Adriano recentiorem fuisse satis liquet ex eo quod in Donatum Grammaticum scripsit, etiam & eundem in Commentariis suis Virgilianis subinde citat. Et Donatus tempori Constantis & Constantii

[a] *Rossinus Antiq. Rom. lib. 3. cap. 22. Baron. Tom. 3. Ann. 312. § 95. Tom. 4. Ann. 383. § 6. Tom. 6. ann. 452 § 1. Isaac. Casaubon. ad Sueton. lib. 2. cap. 31. Henric. Savilius in Notis ad Taciti vitam Agricolæ, Cæsar Bullinger de Imperatore Romano lib. 1. cap. 3. &c.*

[b] *Baron. Tom. 4. ann. 384. § 6. & ann. 394, § 78. & vide Symmach. lib. 9. Epist. 129.*

[c] *De Officiis Domus Augustæ lib. 1. cap. 39.*

[d] *Crabbiana fol. 467 b, aliis.*

[e] *Tom. 6. ann. 452. § 1.*

[f] *Æneid. 3.*

[g] *In Bucolic. 1 &c.*

Augg. tribuitur. Cæterùm haud alium fuiſſe hunc quàm Servium illum qui in colloquio Macrobiano aliquoties[a] laudatur, etiam & ſimul cum Cæcina Albino cui inſcripſit Artem de Centum metris, memoratur puto, in confeſſo erit, id eſt qui Macrobio coævus. Macrobium autem ſub Honorio & Theodoſio minore floruiſſe diſcimus ex eorundem Auguſtorum conſtitutione *de Præpoſitis Sacri cubiculi*[b] ubi expreſſim nominatur Honorio XIII & Theodoſio X Conſulibus, id eſt A. Chriſti 422 ſeu ſub annum quadrageſimum à Gratiani morte. Adeóque etiam tunc Imperatores nuncupari ex veteri more ſolitos Pontifices Maximos, ex Servii jam allatis edocemur. Sunt autem qui dignitatem illam nec Conſtantini poſterorum quenquam, nec ipſum Conſtantinum poſtquam Chriſtianiſmo nomen dederat geſſiſſe volunt. Atque in eis olim erat Baronius qui in notis ad Martyrologium[c], *inſigniter hoc mentitum* Zoſimum auſus eſt ſcribere. Sed ex ſecundis cogitationibus & Inſcriptionum quas tunc ignorabat, autoritate aliter poſteà perſuaſus, in Annalibus[d] retractavit ſententiam illam. Et fidem hoc Zoſimo adſtruit etiam Joannes Morinus[e]. Prodiit autem nuper Genevæ[f] Epiſtola ad V.Cl. Andream Rivetum, J. Pacidii nomine (in quo latere audio & credo virum ibi juriſprudentiâ inprimis politioríque literarum genere reliquo percelebrem) de Interdicta Chriſtianorum cum Gentilibus communione & de eo quod eſt *num Pontificatum Maximum Chriſtiani Imperatores aliquando geſſerint*, ubi ſpretâ Inſcriptionum, etiam quæ veræ hoc & genuinæ, ut ab aliis, nec ab ipſis Imperatoribus, factarum, uti & Zoſimi veluti iniquioris quàm par erat in Principes Chriſtianos autoritate, nec Auſonii jam allatis aliter atque eis quæ per alluſionem de Pontificatu Maxi-

[a] *Saturnal. lib. 1. cap. 2. & 24.*

[b] *Cod. Theodoſ. lib. 6. tit. 8.*

[c] *Ad Auguſti 22.*

[d] *Tom. 3. Ann. 312. § 99.*

[e] *Eccleſiæ libertatæ part. 1. cap. 14.*

[f] *Anno 1645.*

Maximo dicuntur ſumtis, alias etiam ob rationes, contenditur titulum illum, poſt Chriſtianiſmum cum ſummo Regimine, conjunctum reverà à nemine Imperatorum, præter Julianum Apoſtatam, geſtum eſſe. Videantur ibi rationes illæ. Noſtras de Inſcriptionum autoritate obiter ſuprà adjecimus. Et ſanè non minùs expreſſim videtur mihi Auſonius Pontificem Gratianum quàm Imperatorem appellare. Et quantum ad Zoſimum, qui vir ſanè illuſtris erat, utpote Comes & Exadvocatus Fiſci, atque ipſis temporibus quibus Chriſtiani illi Principes dignitate illa uſos eſſe dicitur, ſatis vicinus, non videtur eſſe quòd minus ei fidem habeamus quàm Hiſtoricis ejuſmodi reliquis res ab aliis acceptas diligentiùs tradentibus. Nec ſanè videtur tantum à Zoſimo ea quæ de Pontificatu affert ille ſcripta eſſe, ſed ab Eunapio Sardiano etiam illo qui Philoſophorum vitas contexuit ac rei quæ heic tractatur planè erat coævus. Photius enim qui tam Zoſimum quàm Eunapium legerat ἔστι δ' ἂν τις, inquit[a], ὑγράψαι αὐτὸν ἱστορίαν ἀλλὰ μεταγράψαι τὴν Εὐναπίου τῷ συντόμῳ μόνον ἀφαιρήσαν καὶ ὅτι ἐκ, ὥσπερ ἐκεῖνος, ὕστερον καὶ ὅτι Σπιλίχωνα διασυρει *Dixerit autem aliquis hunc non ſuam hiſtoriam ſcripſiſſe ſed Eunapianam deſcripſiſſe, & brevitate duntaxat ab illa differre, & eo quòd non hic, ut ille, Stilichonem convitiis proſcindit.* Hadrianus Junius qui primo Eunapii vitas & Græcè & Latinè edidit[b] & Elizabethæ Reginæ noſtræ dicavit, in ejuſdem quam etiam conſcripſit ipſe vita, ait Chronologiam ejus ſive annales, id eſt Hiſtoriam illam, ſe intelligere aſſervari in Veneta Bibliotheca. Alii etiam de libris Eunapii 14 Hiſtoriarum loquuntur[c] Græcè exſtantibus tum in Vaticana Bibliotheca tum Venetiis, quod utinam verum eſſet. Cum eis potius opinor ego, qui interiiſſe arbitrantur[d]. Quicquid autem de

[a] *Bibliothec. cod.* 98.

[b] *Antverpiæ* 1568.

[c] *Geſner. in Bibliotheca.*

[d] *Iacob. Gaddius de Scriptoribus non Eccleſiaſticis pag.* 172.

Titulo

Titulo Pontificatus Maximi in Imperatoribus tunc Chriſtianis aliàs ſtatuendum hinc fuerit; id certum videtur, partem eam quæ Superſtitioſa erat tantùm ac Paganica, reſpuiſſe Gratianum, atque illum aliósque eorum qui præceſſerant Chriſtiani adeóque etiam Conſtantinum ipſum, ita de Juriſdictione circa Sacras & Perſonas & Res in Chriſtianiſmo illorum temporum, qualiſcunque ea tunc eſſet, & Leges tuliſſe & Judicaſſe ut quæ attinerent ad eam omnia ex ipſorum, veluti Pontificum Maximorum, circa Juriſdictionem ejuſmodi ipſam (quæ Maximi Pontificatus pars præcipua) nutu ac Placito pependiſſe etiam videantur; Functione interim ſacrâ ſeu iis quæ Ordinis dici ſolent, ex diſciplina etiam tunc receptiſsima, Ordini Eccleſiaſtico cui propria ſunt, omninò relictis. Lex ejuſmodi habetur in Ampliſſimo Conſtantini edicto illo quod ſupra memoravimus, ut aliæ in aliis ejuſdem, Conſtantii, & Conſtantis, aliorum, qui Pontificis Maximi munus illud tunc gerebant, circa Sacras tam Res quàm Perſonas, edictis in utroque Codice ſub titulis *de Eccleſiis, Epiſcopis, Epiſcopali Audientia*, id genus aliis ſatis obviis. Aliquid etiam hùc ſpectans occurrit in Comminatoriis illis Valentiniani aliorúmque tunc Auguſtorum Excommunicationibus quarum ſuperiùs mentio. Sed in hiſce maximè eminet, Valentis, Gratiani & Valentiniani Auguſtorum & Pontificum Maximorum Conſtitutio illa Artemio, Euridico, Appio, Geraſino & cæteris Epiſcopis data[a] quæ edicto illi Conſtantiniano mirum in modum adverſatur. *Qui mos eſt*, inquiunt, *Cauſarum Civilium, idem in negotiis Eccleſiaſticis obtinendus eſt* (ſic Ms. meus codex utì & Baronius[b]; ubi editi habent *obtinendi*) *ut ſi qua ſunt ex quibuſdam diſſenſionibus levibúſque delictis ad Religionis obſervantiam pertinentibus, locis ſuis*

[a] *L. 23. Cod. Theodoſ. lib. 16. tit. 2.*

[b] *Tom. 4. ann. 376.*

ſuis & à ſuæ diœceſeos Synodis audiantur; Exceptis quæ actio criminalis ac ordinariis extraordinariiſque Judicibus aut inluſtribus poteſtatibus audienda (ſic Ms. ubi editi *Audientia*) *conſtituit. Dat.* XVI *Kal. Jun. Triv. Valente* V *& Valentiniano AA. Conſs.* id eſt anno Chriſti 376 ſeu circa octennium ante Gratiani obitum. Vetus ibi interpres *Quoties ex qualibet re ad Religionem pertinente, inter Clericos fuerit nata contentio id ſpecialiter obſervetur, ut Convocatis ab Epiſcopo diœceſanis Presbyteris quæ in contentionem venerint judicio terminentur. Sanè ſi quid opponitur criminale, ad notitiam judicis in civitate qua agitur deducatur, ut ipſius ſententia vindicetur quod probatur criminaliter fuiſſe commiſſum.* Ita igitur reſtrictum hinc Epiſcopalis ſeu Ordinis Eccleſiaſtici in judiciis poteſtas quæ anteà ex conceſſione Conſtantiniana adeò ampla fuerat, ut non criminalis cauſæ alicujus quæ ad fora ordinaria ex legibus ſpectarent, ſed tantùm diſſenſionum leviúmque delictorum ad religionis obſervantiam pertinentium cognitio ei permitteretur. Certè ſi cognitio adeóque in jus vocatio ſic Ordini Eccleſiaſtico in cauſis illiuſmodi eſt negata, neceſſariò ſequitur nec Excommunicationem cui ab Homine ut vocant factæ ſeu forenſi prævia eſſe ſemper debet in jus vocatio legitima, in cauſis illis, veluti Homicidii, Adulterii, Furti, id genus aliis, ei permiſſam eſſe. Atque ita edicto imperatorio in anguſtias haſce coercita eſt Juriſdictionis Epiſcopalis atque Excommunicandi procul dubio ad eam attinentis poteſtatis libertas priſtina. Etiam & Excommunicati Abſolutio Conſtantino ipſi tribuitur ab Eutychio Patriarcha Alexandrino de Euſebio Nicomedienſi & Theogni Nicæno antiſtitibus verba faciente. Eorum Uterque quidem & Excommunicatus & Exul eratob hæreſin Arianam, utì & poſteà

Absolutus Restitutúsque tempore Constantini; quod scimus ex Sozomeno [a], Nicephoro [b], aliis [c]. Sedem item Constantinopolitanam nactum esse Eusebium. Sed ita rem breviter enarrat Eutychius quasi Excommunicatos à Synodo Nicæna planè absolvisset Constantinus ipse. Verba ejus sunt proximè post Alexandri Patriarchæ Constantinopolitani mortem [d] فجا اوسابيوس اسقف نيقوصيديه وصاحبه اللذان لعنوهما الثلثمايه وثمانيه عشر مع اريوس الي قسطنطين الملك فاستغاثا اليه وساله ان يقبلهما ويهدر اللعن عنهما وانهما يلعنان اريوس ومن يقول بمقالته وان امانتهما علي امانة الثلثمايه وثمانيه عشـــر وقبلهما الملك وهدر عنهما اللعن واخذ لاوسابيوس اسقف نيعوميه فصيره بطريرك علي القسطنطينيه

Et venerunt Eusebius Episcopus Nicomediensis & socius ejus (Theognis Nicænus) *quos Patres trecenti octodecim* (Nicæni Patres) *Excommunicârant, ad Constantinum Imperatorem opem ejus implorantes desiderantéque ut eos reciperet ipse atque Excommunicatione* seu *Anathemate ipse eos solveret, profitentes insuper se in maledictis* seu *Excommunicatis habere Arrium & doctrinam ejus & fidem patrum* 318 *amplexari. Inde recepit eos Imperator & solvit eos Excommunicatione* (pro eo quod heic legitur وهدر عنهما اللعن & *solvit eos Excommunicatione*, in codice Cottoniano habetur وذفا عنهم اللعن & *depulit ab eis* seu *rejecit ab eis Excommunicationem* (ubi tamen هدر *absolvit* priore in loco etiam usurpatur) *Et cepit Eusebium Episcopum Nicomediæ & constituit eum Patriarcham Constantinopolitanum.* Hæc circa Excommunicationem ac jurisdictionem tunc, qualiscunque ea fuerit, Ecclesiasticam, dum Pontificis

[a] *Lib.2.cap.15. & lib.3 cap.4.*

[b] *Lib.9.cap.4.*

[c] *Baron.tom.3. ann.330. § 57.*

[d] *Penes me pag. 194. in bibliotheca Cottoniana fol. 94 a.*

tificis Maximi, id eſt ſummum circa omnimoda per Orbem Romanum Sacra imperium ac juriſdictionem obtinentis & titulum & dignitatem gerebant Imperatores. Poſtquam autem titulum hunc ſeu potius inſigne ejuſdem ſeu ſtolam Pontificiam, quoniam à Paganicæ Superſtitionis ſacerdotibus offerebatur, repudiaverat Gratianus (id eſt poſt elapſos à Conſtantini Chriſtianiſmo annos ampliùs quinquaginta) nullibi in monimentis, publicis reperitur ſucceſſorum quenquam eundem geſſiſſe. Nec ſanè opinor jam permiſiſſe ulteriùs Imperatores tunc Chriſtianos quenquam Titulum illum aut Alloquendo aut Scribendo ullatenus eis tribuere, utpote ex ſui natura Sacrorum Paganicorum quæ jam, qua fieri potuerit, in deſuetudinem ut deteſtanda abigebantur, cauſâ primitùs inſtitutum. Cujus rei haud leve mihi eſt argumentum Libanii Sophiſtæ Oratio ὑπὲρ τῶν ἱερῶν *Pro templis* Paganorum non exſcindendis ad Theodoſium M. ſub hoc ipſum tempus conſcripta, quam pridem edidit vir eximius Jacobus Gothofredus. Nullibi in ea Libanius ipſe, Superſtitionis Paganicæ tenaciſſimus, Pontificem maximum eum nominat, qui tamen titulus ex jure Cæſareo priſtino & Paganico per quadringentos aut circiter annos in Imperatoribus firmatus, ad eum paritèr, ut ad deceſſores, attinuerat. Et res ipſa quidem, juxta diſciplinam Paganorum Pontificiam, frequentem Tituli ſimul ac Muneris mentionem poposciſſet, ſi ea uti Libanio licuiſſet. Sed ut à Gratiano Stolam ſeu inſigne Pontificatus illius ſic repudiatum apud Zoſimum legimus, ita exiſtimandum etiam à Theodoſio reliquiſque ſuccedentibus ipſum Titulum cauſam ob eandem penitùs adeò rejectum ut nec cuiquam fas maneret Imperatoribus illum, ob Paganicæ Superſtitionis in eo commiſtionem, tribuere. At

verò etsi Titulum ipsum non gerebant, idem ipsum tamen cum decessoribus pro arbitrio præstabant circa Jurisdictionem Ecclesiasticam, adeóque circa potestatem Excommunicandi, quod jurisdictioni illi inserviens & potentissimum est instrumentum, ampliandam, permittendam, restringendam, temperandam. Circa biennium post Gratiani mortem ea de re habetur Valentiniani secundi, Theodosii primi & Arcadii Augustorum edictum singulare ad Optatum Præfectum Augustalem Ægypti, depravatè nimis hactenus editum[a] quod è Ms. meo codice Theodosiano sic emendatius dare visum est. *Impp. Valentinianus Theodosius & Arcadius* AAA. *ad Optatum Præfectum Augustalem. Graviter admodum mota est nostra clementia, lectis in Consistorio precibus quibus Episcopalis pietas aliquid postulans refragatur; quædam ab his, qui Episcoporum sibi nomina vindicant, perpetrata & contra leges non minùs Divinas quàm Humanas improba temeritate commissa, vexatos nonnullos Orthodoxorum Clericos quorum ætas & sacerdotium huic injuriæ repugnabat, fatigatos itineribus, quæstionariis deditos; atque hæc omnia per eos commissa qui ad tegumenta furoris Sacerdotalis nominis titulos præferebant; Atque idcirco perpetua lege Sancimus ut nemo Episcoporum vel eorum qui Ecclesiæ necessitatibus serviunt, ad judicia sive Ordinariorum sive Extraordinariorum Judicum pertrahantur. Habent illi judices suos. Nec quicquam his commune cum legibus, quantum tamen ad causas Ecclesiasticas pertinet, quas decet Episcopali autoritate decidi. Quibuscunque igitur mota fuerit quæstio quæ ad Christianam pertineat sanctitatem, eos decebit sub eo judice litigare qui præsul legis ejus fuerit, Optate carissime ac jucundissime. Quare laudabilis auctoritas tua, arbitrio temperato, quicquid negotiorum talium incidet, omnium*

[a] *Ad finem Codicis Theodos. l. 3. Append. Cod. Theodosiani à Sirmondo editi Num. 3. Baron. tom. 4. ann. 385. § 31. & videsis Francisc. Rothomag. Archiep. de Rebus Ecclesiæ lib. 2. cap. 5.*

omnium ſacerdotum judicio terminabit, habituro Pontificium ſacræ diſceptationis Timotheo Epiſcopo, quem ſibi omnes per Ægypti diœceſim, etiam ſuo Judicio prætulere. Eſt enim vir cùm omnium ſacerdotum ſuſceptione venerandus, tum & noſtro judicio jam probatus. Dat. II. Non. Febr. Conſtantinopoli. Qui edictum hoc ſic exhibitum cum editis comparaverit, facilè puto agnoſcet operæ fuiſſe pretium huc tranſtuliſſe. De anno non liquet. Sed Chriſti 385 recentius non fuiſſe conſtat ex eo quod Timotheus tunc antiſtes Alexandrinus in illo memoratur. Mortuus ſcilicet eſt ille[a] Arcadio & Bautone Conſulibus qui anno eidem reſpondent. In Ms. autem meo ubi proximè, uti etiam in editis, præcedit edictum Arcadii Honorii & Theodoſii, titulus huic eſt *Iidem Auguſti ad Optatum &c.* quod planè admitti nequit. Nam palam eſt præcedens illud ad Theodoſii minoris tempora attinere nec Timotheo antiſtiti Alexandrino coævum eſſe potuiſſe. Senſus hujus edicti haud adeò eſt diſpar ei qui habetur in illo Valentis, Gratiani, & Valentiniani antè allato. Scilicet cauſas, ſed tantùm Eccleſiaſticas ſeu de Religione, Epiſcopales, coram Epiſcopis & Ordine Eccleſiaſtico eſſe decernendas. Annis aliquot poſteà omnimoda negotia civilia, nec alia, judicio ordinis Eccleſiaſtici ab Arcadio & Honorio AA[b]. permiſſa ſunt, quoties ſcilicet ex conſenſu litigantium illuc ut Arbitris deferrentur, nec alitèr; quemadmodum de Judæorum judiciis, juxta uſum Judaicum, ejuſmodi, iidem Imperatores[c], ut & antè oſtenſum eſt, conſtituerant. Hoc ad annum ſpectat Chriſti 398 ſeu quo Conſules Honorius quartùm & Eutychianus. Ipſo autem proximo anno novum acceſſit eorundem Imperatorum hac de re temperamentum ac Prohibitio quâ Juriſdictio Eccleſiaſticorum ad actiones tantùm

[a] *Socrates lib. 5. cap. 12.*

[b] *L. 8 & 9. Cod. Inſt. tit. de Epiſcopali Audientia.*

[c] *L. 10. C. Theodoſ. lib. 2. tit. 1.*

tùm de Religione reſtricta eſt, cauſæque aliæ univerſæ ad ordinarios cognitores deferendæ. Adeóque tunc abrogatum eſt quod de Judicio compromiſſario antè ſic indultum, licet poſtmodum etiam hoc in codice Juſtinianeo vim novam ſortita fuerit. Id quod diximus habetur in Edicto Imperatorum eorundem ad Apollodorum Proconſulem Africæ; *Quotiens de Religione agitur, Epiſcopos convenit agitare; cæteras verò cauſas quæ ad ordinarios cognitores vel ad uſum publici juris pertinent, legibus oportet audiri. Dat.* XIV. *Kal. Septemb. Patavi, Theodoro* V. C. *Conſule*, id eſt anno Chriſti 399. Sed licet ex legum harum vi in tam anguſtos redigeretur tunc Juriſdictio Eccleſiaſtica cancellos, attamen antiſtites aliquot, veluti Romanus atque Alexandrinus[b], paulò poſt extra ſacerdotii fines egreſſi etiam poteſtatem regendi omnimodam ſibi nacti ſunt, adeóque liberam in juriſdictione exercenda Excommunicandi etiam facultatem. Et memineris heic illud è Syneſio Ptolemaidis Epiſcopo ſuperiùs allatum quod etiam erat legibus hiſce annis aliquot recentius. Quicquid autem contra ſubinde niterentur Epiſcopi, leges quas diximus omnes (præter unicam illam de judiciis ex vinculo compromiſſi) in Codicem Theodoſianum poſteà conjectæ ſunt, à Theodoſio ſcilicet Juniore anno Chriſti 438. Malè enim ab aliis aſſignatur editio codicis illius anno 435, ut alibi[c] oſtendimus. Atque ita vis nova eis inſtaurata eſt, quemadmodum etiam ſub Valentiniano tertio XIII. Kal. Maii Herculano Conſule, id eſt anno 452, cum diverſorum ſæpe cauſatio erat de Epiſcopali tunc Judicio velut eo quod legitimos ſuos fines nimis egredi, ut fieri amat, ſoleret. *Imp. Valentinianus*[d] *A. Firmino Præf. Prat. & Patricio. De Epiſcopali judicio diverſorum ſæpe cauſatio eſt. Ne ulteriùs*

[a] *C. Theodoſ. lib. 16. tit. 11. & videſis Petrum Suarem in hiſt. Concilii Tridentini lib 4. pag. 268*

[b] *Socrates lib. 7. cap. 7. & 11. ſub annum 412.*

[c] *Diſſert. ad Fletam cap. 5. § 2.*

[d] *Novell. Valentin. 3. tit. 12. videſis Iacob. Gutber. de vetere Iure Pontif. lib. 2. cap. 1.*

riùs querela procedat, neceſſe eſt præſenti lege ſanciri. Itaque cum inter Clericos jurgium vertitur & ipſis litigatoribus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi, præeunte tamen vinculo compromiſſi. Quod & de Laicis ſi conſentiant, autoritas noſtra permittit. Aliter eos judices eſſe non patimur, niſi voluntas jurgantium interpoſita, ſicut dictum eſt, conditione præcedat. Quoniam conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis ſecundum Arcadii & Honorii Divalia conſtituta quæ Theodoſianum corpus (unde jam antè memorantur) *oſtendit, præter Religionem poſſe cognoſcere. Si ambo ejuſdem officii litigatores nolint, vel alteruter, agant* (ſic Ms.) *publicis legibus & Jure communi &c.* Interpres ibi vetus ait, de Clericis quod dictum eſt, ut niſi per compromiſſi vinculum judicium Epiſcopale non adeant, poſteriori lege Majoriani abrogatum eſſe. Habetur quidem Majoriani etiam Novella[a] de Epiſcopali judicio, ſed imperfecta, in qua, eâ de re nihil reperio. Atqui ita ſummatim habet Valentinianus tertius quæ in paulò vetuſtioribus legibus hac de re ante allatis continentur. Ut tunc obtinuere leges illæ in Imperio Romano, ita in Occidente, per multa ſecula, haud aliud in uſum forenſem admiſſum Jus Cæſareum quam quod in codice Theodoſiano ac appendicibus ſuis & Novellis aliquot aliiſque ſubjunctis repertum; Juſtinianei juris ſeu librorum ejuſdem uſu haud ante ſeculi duodecimi medium aut circiter in Occidente recepto, quâ de re item alibi[b] fuſiùs. Ex oſtenſis puto ſequitur, in quantum Temperata, Reſtricta, Coanguſtata eſt cognoſcendi ac judicandi poteſtas Eccleſiaſticorum, in tantum etiam Excommunicationis forenſis actum (qui citra ſolennem in jus vocationem & cognoſcendi poteſtatem eſſe nequibat legitimus) Temperatum, etiam Reſtrictum,

[a] *Tit. 2.*

[b] *Diſſert. ad Fletam cap. 5. § 5.*

Reſtrictum, Coanguſtatum finibuſque ſuis, ex Jure Cæſareo, terminatum. Forenſem dixi; unde perſonæ etiam invitæ ſtatus inter ſuos mutatio legitima ſequeretur. Nam nec generales Anathematis qualiſcunque aut Excommunicationis pronuntiationes, unde nondum ſtatus cujuſpiam omninò inter ſuos mutatur, utcunque diris onuſtus fuerit, huc ſpectant, utpote ſatis ex ſui natura paſſim arbitrariæ; uti nec arbitraria, ſine cognitione Solenni, Sacri commercii interdictio, quoties etiam pronior parendi voluntas; ut in decantatiſſimo illo de Theodoſio Seniore & S. Ambroſio Epiſcopo Mediolanenſi illum ab Eccleſia arcente[a] ob cædem Theſſalonicenſem, atque in illo de Arcadio & Eudoxia Auguſtis ab Innocentio Papa, ob injuriam Chryſoſtomo illatam[b], Excommunicatis, atque id genus aliquot reliquis. Neque enim ad Juriſdictionem forenſem aut legitimam cauſæ cognitionem de qua heic loquimur actus ejuſmodi omninò ſpectant. Juſtinianus quidem poſtea haud indulgentior heic erat ordini Eccleſiaſtico, quod ex libro Codicis ejus primo & Novellis obviam ſcitur. Verum quidem eſt, etiam antè memoratarum hac de re legum, quæ in Theodoſiano ſunt, aliquam in Juſtinianeum non eſſe receptam. Sed etiam & ille in ſuum[c] recipit leges aliquot anteriores alias de Judicio Epiſcopali ex compromiſſo, eáſque pro libitu temperat, pariléſque Theodoſianis illis de ſuis[d] adjicit. Imò expreſſim de Excommunicatione legem tulit qua ordini Eccleſiaſtico ejuſdem uſus alitèr atque ab eo præſcriptus eſt planè interdicitur. *Omnibus*, inquit[e], *Epiſcopis & Presbyteris interdicimus ſegregare aliquem à ſacra communione antequam cauſa monſtretur propter quam ſanctæ regulæ* (Canones Eccleſiaſtici; Generalium quatuor Conciliorum quos ipſe etiam confirmaverat) *hoc fieri jubent. Si quis autem præter hoc à Sancta com-*

[a] *Theodoret. lib. 5. cap. 17. Hiſt. Tripartit. lib. 9. cap 30 Baron. Tom. 4. ann. 390. § 2.*

[b] *Glycas Annal. part. 3. & è codice Vaticano Baronius tom. 5. ann 407. § 23. Diſt. 96. c. 10. Duo ſunt quippe.*

[c] *C. Tit de Epiſcopis l. 25. & tit. de Epiſcopali audientia l. 7, 8 & 13.*

[d] *L. Sancimus ut nemo 29 C. tit. de Epiſcopali Audientia.*

[e] *Novell. 123. cap. 11. Collat. 9. tit. 15. cap. 11*

communione quemquam ſegregaverit, ille quidem qui injuſtè à communione ſegregatus eſt, ſolutus Excommunicatione à majore ſacerdote, ſanctam mereatur communionem. Qui verò aliquem à ſancta communione ſegregare præſumſerit, modis omnibus à ſacerdote ſuo ſub quo conſtitutus eſt, ſeparabitur à communione, quanto tempore ille perſpexerit; ut quod injuſtè fecit, juſtè ſuſtineat. Titulus apud Julianum Anteceſſorem[a] eſt *De his qui ſine cauſa Excommunicant.* Aliquæ editiones habent, *Ne quis ante cauſæ exitum Excommunicetur.* Ita ipſum Excommunicandi actum Imperatorio arbitrio temperari voluit Juſtinianus. Atque Novella hæc ejus per Orientem, cum ejuſdem reliquis, obtinuit & ab Imperatoribus ſequentibus recepta eſt & firmata, quod ſcimus tum ex Baſilicis[b] ac Photii Nomocanone[c] tum ex ecloga Leonis & Conſtantini AA[d]. & Michaele Attaliata[e] qui in compendio Juris ad Michaelem Ducam Imperatorem Orientis ſub annum 1071 è Baſilicis anterioribúſque Imperii illius codicibus deprompto, etiam & hanc legem habet, τὸς ὁσιοκοπους ἀπαγορδυομεν μὴ ἀφορίζειν τινὰ τῆ ἐκκλησίας ἢ κοινωνίας, ἀνδ τῆ δειχθῆναι αἰτίαν δίκαιον. Ὃ ὃ ἀναποδείκτως ἀφορίζων καλύεται τῆ ἁγίας κοινωνίας ὅσι χρόνον, *Epiſcopis interdicimus ne quem à Sacroſancta Eccleſia ſeu Communione ſegregent, niſi juſta cauſa probata ſit. Qui verò citra probationem hanc ſegregat, à Sacra Communione quoddam ad tempus arcetor.* Atque hæc quidem in editione Codicis Gothofrediana[f] locum occupat, quaſi Leo ille Thrax qui cum Anthemio imperavit & Juſtinianum pluribus annis præceſſit ejuſdem autor fuiſset (nam proximè antè habetur Leonis illius & Anthemii conſtitutio) cum manifeſtum ſit ex Attaliata, Leonis Philoſophi eam fuiſſe qui Baſilicon autor ſub trecentis ampliùs ab

[a] *Cap. 112.*

[b] *Lib. 3. tit. 1. § 20.*

[c] *Tit. 9. cap. 9.*

[d] *Tit. 9. § 5.*

[e] *Synopſ. tit. 3.*

[f] *Tit. de Epiſcopis L. 30.*

Justiniano annis seu circa Christi 890, quod etiam vir ipse doctissimus in adnotatis satis agnoscere videtur. Nec omninò inde in Justinianeis sedes ei debetur aut rectè permittenda. Atque ut ex Jure tum Justinianeo aliorúmque per Orientem olim, tum Theodosiano & Justinianeo tandem per Occidentem, præscripti sunt, juxta antè ostensa, Excommunicationis Limites ac Modi, ita etiam in Occidente ex aliis Principum Christianorum Constitutionibus insequentibus. Obvia sunt eâ de re testimonia in Capitularibus[a] Karoli & Ludovici Imperatorum. Atque ut mores alii, ita & Excommunicandi & Pœnitentiam agendi mos qui ab usu recesserat ab Imperatoribus[b] revocatur. Mitto articulos illos Comitiorum Imperialium de confirmandâ libertate Germanica & Gallicana contra Lotharii Cæsaris & Gregorii IV. Papæ machinationes in Ludovicum Pium Imperatorem, ubi apertissimè Principibus Excommunicandi arbitrium[c] assumitur, utcunque fuerint in ordine Ecclesiastico qui refragarentur. Sub annum Christi hoc erat 835. Nec dissimile habetur in Capitulis Spartacanis Caroli Calvi, anno Christi[d] 846. Sed quantum ad Imperii Jura ac mores etiam alibi in Occidente illa sub secula spectat, Recessus ille inprimis observandus Comitiorum Confluentanorum anno 860, de pace publica stabilita[e] inter Ludovicum II. Germaniarum & Sclavoniarum, Carolum II. Regem Galliarum, Ludovicum Imperatorem Romanorum & Regem Longobardorum, Lotharium Regem Lotharingiæ & Carolum Regem Burgundiæ ac Provinciæ, præsentibus etiam Episcopis decem (in quibus Hincmarus ille celeberrimus doctissimúsque) ac Abbatibus binis, præter Consiliarios Laicos non paucos. Articulus in eo habetur quo planè omnimoda

Ordinis

[a] *Ansegis. lib. 1. cap. 142. & lib. 5. cap. 42.*

[b] *Addit. Ludovici 3. cap. 23. & 35.*

[c] *Agobard. Epist. de compar. utriusque regiminis, Synopsis Papyrii Massoni ad finē Agobardi & Goldast. Constit. Imperial. tom. 1. pag. 188.*

[d] *Goldast. Constit. Imper. tom. 3. pag. 272. art. 7.*

[e] *Goldast. ibid. pag. 192.*

Ordinis Ecclesiastici Excommunicandi potestas ita temperatur ut exerceri legitimè nequiret nisi reus ritè admonitus ad correctionem Magistratus, ut vocant, priùs Civilis perduci nollet. Nec alio in casu pœna hæc irroganda. Verba sunt[a] *Vt nemo Episcoporum hominem peccantem ab Ecclesia Christiana alienet, donec illum secundùm Evangelicum præceptum, ut ad emendationem & pœnitentiam redeat, commonitum habeat. Qui peccans si commonitus inobediens & incorrigibilis permanserit & ad emendationem redire noluerit, regiam & Reipublicæ potestatem per se ipsos & per ministros suos adeant ut constringatur & ad emendationem & pœnitentiam peccator redeat. Qui etiam si ita ad correctionem perduci nequiverit, tunc secundùm leges Ecclesiasticas* (nec antè) *medicinali separatione communionis Ecclesiasticæ segregetur.* Sic ibi. Idem ipsum jus sibi asseruerunt Principes Germaniæ in gravaminibus[b] illis Centum in Comitiis publicis Norimbergæ anno Christi 1522 propositis. Etiam in Ordinatione Judicii Cameræ Imperialis à Carolo quinto, anno 1548, edita, in graviorem partium contumacium & victarum aut succumbentium in judicio Camerali pœnam, pro Victoris arbitrio nec aliter, impetranda[c] est Excommunicatio Ecclesiastica. Et per Ecclesias in Imperio Germanico alibique, maximè Lutheranas, temperamenta Excommunicationis ex humano jure variatim introducta admisti notissimum est. Quid quòd velut ex Capitularibus Imperatoriis habet Ivo Episcopus Carnotensis[d], Excommunicatum in gratiam apud Regem receptum aut regiæ mensæ participem factum inde Absolutionem undiquaque legitimam statim nanciscî? Titulus quidem apud eum est, *ut quos regia potestas in gratiam receperit his etiam minores potestates communicent.* Sed lex ipsa *si quos culpato-*

[a] *Artic. 6.*

[b] *Goldast. tom. 1. Imperial. Constit. pag. 465. cap. 23, 24. & 41.*

[c] *Imperial. Iudicii Cameræ part. 3. tit. 48. & vide Pacis Publicæ Const. Carol. 5. tit. 7.*

[d] *Decret. part. 16. cap. 344. & Epist. 171. Vide Hugonem Grotium in Lucam cap. 6. pag. 631.*

rum regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit aut menſæ ſuæ participes effecerit, hos etiam & ſacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſtica communione debebit, ut quod principalis pietas recipit nec à ſacerdotibus Dei extraneum habeatur. Alibi[a] etiam eandem legem velut in Gallias olim receptam memorat ille. Etiam non ſemel ad Epiſcopos alios inde ſe excuſat[b] quia in Communionem Excommunicatos receperat aliquot qui regii ita favoris poſt ſententiam admitterentur ut participes. *Pro regia*, inquit, *honorificentia hoc feci fretus auctoritate legis jam allatæ.* Culpatorum autem nomine Excommunicatos ibi intelligi in confeſſo eſt. In Capitularibus quidem excuſis non habetur hæc lex, unde in Obſervationibus putavit Franciſcus Juretus Codicibus eorum amplioribus uſum fuiſſe Ivonem. Atque hinc rectè obſervat ille *majoribus viſum fuiſſe nihil officere ſecuritati conſcientiæ, ſi quis Communicaret.* Sed verò compluribus annis, etiam ſeculis aliquot, ante Capitularia illa nata, idem ipſum habetur in Sanctionibus etiam Ordinis Eccleſiaſtici Synodalibus Hiſpanorum. Concilio Toletano duodecimo, ſeu quod celebratum ſub Ervigio Rege circa annum Chriſti 680 interdum decimum tertium vocatur, ſubſcripſerunt Epiſcopi 35, Abbates quatuor, alii Epiſcoporum Vicarii. Canon ibi tertius eſt; *De Culpatorum receptione vel Communione apud Eccleſiam.* Verba ſunt; *Vidimus quoſdam & flevimus ex numero Culpatorum receptos in gratiam principum Extorres extitiſſe à Collegio ſacerdotum &c. Et idcò quia remiſſio talium qui contra Regem, Gentem, vel Patriam agunt, per definitiones Canonum antiquorum[c], in poteſtate ſolùm regia ponitur cui & peccaſſe noſcuntur, adeò nulla ſe deinceps à talibus abſtinebit ſacerdotum*

[a] Epiſt. 62. & videſis les Preuves des Libertez de l'Egliſe Gallicane pag. 26.

[b] Ibid. & Epiſt. 171.

[c] Vide Notas Garſiæ Loaiſæ, edit. ſuæ pag. 606. apud Binium tom. 3. part. 1. pag. 280. edit. 1618.

tum Communio (ſeu ut editiones aliæ *ab eis nulla ſe deinceps abſtinebit ſacerdotum Communia*) *ſed quos Regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit aut participes menſæ ſuæ effecerit, hos etiam ſacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſticam Communionem debebit ut quod principalis pietas &c.* juxta idem ipſum quod ante ex Ivone velut è Capitularibus affertur. Etiam in Toletano quod ſub quadriennium ſecutum eſt ſeu decimotertio [a] confirmantur Canones in duodecimo editi & expreſsim hic de Culpatis ſub titulo jam memorato, nec ſine pœna Excommunicationis in eos qui non obſervarent. Titulus autem apud Epitomatores [b] eſt, *ut quos regia admittit poteſtas clerus non evitet.* Interfuerunt huic Pontifices 48, Abbates 8, Vicarii Epiſcoporum 27. Ita per Imperium Germanicum & Francicum & Hiſpaniarum Regnum obtinuit mos ille, ut pro ſatis ritè Abſolutis haberentur Excommunicati qui Regii favoris ac amicitiæ ſic fierent participes; idque ex apertâ Ordinis Eccleſiaſtici profeſſione. Idem in more apud Anglos viguiſſe obſervatur [c] à Franciſco Jureto ex Anſelmi Archiepiſcopi Cantuarienſis ſub Henrico primo Rege ea de re Epiſtola [d], quam ſi vis conſulas. Forſan hoc jure nixus eſt Sigebertus Orientalium Saxonum Rex cum Ceddus Epiſcopus Londonienſis ob illicitum conjugium nobilem quendam *excommunicaverat* [e], *atque omnibus qui ſe audire vellent præceperat ne domum ejus intrarent neque de cibis illius acciperent, contemſit hoc præceptum & rogatus ab eo intravit epulaturus domum ejus*, utcunque poſtmodum ab Epiſcopo increpatus, ſed non Excommunicatus, veniam reatus ſui poſtularet. Evenit hoc ſub annum Chriſti 638, adeóque diu ante Concilium Toletanum jam memoratum. Sed ex ipſo Concilii

[a] *Can 9. & vide ibi Can. 12.*

[b] *Bartl. Carranza, & Franciſcus Longus à Coriolano.*

[c] *Obſervat. ad Ivonē Epiſt. 62.*

[d] *Lib. 3. Epiſt. 90.*

[e] *Beda Eccleſ. hiſt. 3. cap. 22.*

illius Canone elicere fas eſt jus ejuſmodi regium etiam diu ante in mores receptum fuiſſe, unde fortè Rex hic Anglo-Saxonicus, qui *Evangelica præcepta devoto corde* aliàs *ſervaſſe* dicitur[a], à ſuis edoctus, Communione Excommunicati neceſſariò abſtinendum non exiſtimabat. Certè in Paganiſmo veteri Græcorum tum Europæorum tum Aſiaticorum receptum erat, ut Homicidii reus (qui non à Sacrorum ſolùm ſed convictus communis conſortio eo nomine, uſque dum expiationem ſeu purgationem ſolennem nanciſceretur, arceri ſolebat[b], quemadmodum etiam alii aliquot facinoroſi, quâ de re mox plura) expiatus ſeu purgatus, id eſt Abſolutus ut oportuit, tunc demum maximè habebatur, ſi à Rege quopiam hoſpitio exceptus purgaretur. Neque enim opinor ex ipſo hoſpitio ſeu ad menſam admiſſione regia ſola, citra ſolennes Purgationis ritus adhibitos, purgatum eum fuiſſe (quod tamen velle videntur viri aliquot doctiſſimi) ſed ex ipſis καθαρσίων ſeu *purgationum* ritibus dum hoſpitio eam in rem excipiebatur. Illuſtre præ aliis eſt hujuſce rei teſtimonium apud Herodotum[c] ubi Adraſtum à Crœſo Rege hoſpitio exceptum & purgatum memorat[d]. Alii tantundem de Hercule à Deiphobo Rege Arcadum & de Peleo ab Actore Phthiæ Theſſaliæ Regionis Rege, purgato alii huc ſpectantia alii. Atqui intereà ſatis mirum videtur Regium illud jus tam facilè Abſolvendi adeò per ſecula & Regna jam dicta obtinuiſſe, etiam & ab Eccleſiaſtici Ordinis non paucis neque ex obſcurioribus palàm agnitum eſſe, eodem ipſo tempore ſeu ævo quo ipſos Reges Excommunicare audebant Pontifices Romani, quorum item adſeclæ pro Excommunicatis ejuſmodi Reges habebant, nec ſolùm alii verùm etiam inter eos

[a] *Beda, ibidem.*

[b] *Sophocles in Oedipo Tyranno, Euripides in Oreſte, Schol. ad Ariſtophanis Veſpas &c.*

[c] *In Clio.*

[d] *Didymus ad Homer. Iliad. ε & ζ & ω Diodorus Siculus lib. 4 cap. 3. & 74. & videſis Iſmael. Bullialdum in Notis ad Theonis Smyrnæi Mathematica pag. 216.*

eos cum primis Ivo ille qui juris hujus perinsignis aliàs est autor. Vide eum de Philippo primo Gallia-
rum Rege ab Urbano II. Excommunicato. Res ipsa in Annalibus, Historiis & Scriptoribus de autoritate Pontificia perquam obvia est. Nec defuere qui eousque Excommunicationem illam in Philippum (adeóque pariter, in Reges alios, aliàs pariles) invaluisse voluerint ut Regni planè jure inde abdicatum eum indéque natam esse crederent Formulam illam Actis publicis adjectam REGNANTE CHRISTO, quasi character ea fuisset Juris singularis ac Imperii Ecclesiasticorum qui Christi in publici Regiminis ratione Vicarios se diversimodè venditare soliti sunt; quod sanè commentum doctissimè & diligentissimè pridem confutavit David Blondellus in libro *de Formula* Regnante Christo *in veterum monumentis usu.* Sed verò, quod ad jus illud circa Excommunicationem attinet; an Reges ipsi ita ejusdem legibus Soluti habiti (juxta antè ostensa) ut alios quoscunque Excommunicatos in Absolutorum statum per in sui Gratiam aut Mensam admissionem legitimè satis redigerent, ipsis interea aliàs adeo Excommunicationi obnoxiis ut inde nec se Absolvere possent nec Regna retinere? Qui horum alterum tunc sentiebat, ut is alterum item crederet, satis concoquere quidem nequeo. Certè pro vario, interdum erga Pontifices Romanos, interdum erga Reges obsequio sententiæ ejusmodi pullularunt mutabántque velut eæ quæ arbitrio humano, utì mores reliqui legésque humanæ, omninò penderent. Quinimò etiam per celeberrima illa regna utraque, Gallicum & Hispanicum (quorum alterum Christianissimum, alterum Catholicum signantiùs vocitarur) obtinuit à seculis vetustis atque etiamnum obtinet, ut

* *Epist.* 46. & videsis Baron. *tom.* 11. *ann.* 1094. & 1095.

ut Excommunicationis Modi, ſive Cauſas ſpectes ſive Reos ipſos, ab ipſis Regibus eorúmque Tribunalibus, ſecundùm mores variatim receptos, præſcribantur, admittantur, temperentur, etiam & imperentur Abſolutiones, nec aliter omninò ſive à Pontifice Romano ſive ab Ordine Eccleſiaſtico legitimè in illis juriſdictio huc attinens exerceatur. De Gallico ampliſſima ſunt ex Archivis ejuſdem regni atque aliunde teſtimonia in voluminibus illis binis ante decennium aut circiter Pariſiis Gallicè editis quorum alteri titulus eſt *Traitè des droits & libertez de l' Egliſe Gallicane*, in quo congeruntur Petri Pithœi, Jacobi Capelli, Nicolai Brulartii, Joannis Tilleti, aliorum complurium, de Regia poteſtate ibi, ſcripta: alteri, *Preuues des libertez de l' egliſe Gallicane*, in quo teſtimonia ex hiſtoriis, Archivis, aliis veterum monimentis copioſiùs adducuntur. Expreſſim inde liquet [a] Chriſtianiſſimi illius Regni, Morem ac Jus per anteacta ſecula fuiſſe ac eſſe ut Conſiliariorum aliorúmve miniſtrorum regiorum nemo, citra Regis aut Seneſchalli ſui arbitrium, Excommunicandus fuerit; Etiam ut ex Imperio Forenſi Regio, Abſolvendi fuerint Excommunicati qualeſcunque quibus, contra jura patria, pœna illa irrogata. Alia ſimilia ibi occurrunt. Atque huc ſpectat notiſſima illa apud Gallos praxis forenſis, quæ in Deciſionum eorum libris aliiſque juridicis perquam obvia eſt *des Appelles comme d' abus*, ſeu *de Appellationibus ut de Abuſu* ad forum Regium, quoties ſcilicet quis in jus ab Eccleſiaſticis vocatur adeóque Excommunicationem timet ob rem quampiam cujus cognitio illis ex jure patrio, ordinis Eccleſiaſtici Canonibus ſæpe diſſono, neutiquam permiſſa. Id quidem verum eſt, jam dicta volumina ſtatim poſt editionem, ex cenſura graviſſima Præſulum novemdecim

[a] *Vol. 2. cap. 5, 6, 7, 8, 9 &c.*

decim tunc Pariſiis agentium in Epiſtola ad Clerum Gallicanum & Latinè & Gallicè conſcriptâ damnata eſſe[a] velut Pontifici Romano, Regi Chriſtianiſſimo, Eccleſiaſtico Ordini ipſique adeò Gallicanæ Eccleſiæ injurioſa & periculoſiſſimo ſcandalo plena. Et periiſſe audio eorum quamplurima, unde rarò jam nimis comperiuntur. Sed quantum ad hanc rem, id quod tradunt adeò certum eſt ut ex Gallorum monimentis aliis libríſque paſsim proſtantibus[b] nihil omninò ſit certius. Simulac edita ſunt, Nobiliſsimus Heros Robertus Comes Leyceſtriæ tunc in Galliis Regis Magnæ Britanniæ legatus dono mihi ea miſit, quod libentiſsimè ut beneficium eximium ſemper agnoſco. Perſimile jus Regibus Hiſpaniarum ex Jure omnimodo, moribus patriis, avitis ac receptis fuſiſsimè aſſeritur in opere illo Toleti apud Didacum Rodriguez typographum Regium anno 1618 edito cui titulus *Tractatus de Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis &c.* autore Hieronymo de Cevallos Juriſconſulto Toletano, quod non ſine cenſura tam complurium in utroque jure ibi eminentiſsimorum quàm Supremi Senatus omninò adprobante, typis mandatum. Licentiatus Joannes Delgado y Aguera, Eccleſiæ Complutenſis Scholaſticus & Inquiſitor & Vicarius generalis Toletani Archiepiſcopatus, *ex Supremi*, inquit, *Philippi tertii Hiſpaniarum Regis Senatus commiſsione vidi, legi, & viris doctis legendum commiſi, in quo nihil eſt fidei Catholicæ diſſonum, aut bonis moribus repugnans, quin potius opus iſtud religioni Chriſtianæ conveniens & publicæ utilitati maximè neceſſarium, & [c] in omnium juriſperitorum manus verſetur, prælo committi oportere cenſeo. Toleti 17. Martii 1615.* Alii Juriſconſulti in eundem ſenſum. Nec temerè

[a] *Epiſt. Cardinalium Archiepiſc. &c. Pariſiis agentium Pariſiis 1639.*

[b] *Conſule Laurent. Bochellum in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ lib. 2. tit. 14. cap. 146. & tit. 16. Eſtienne Paſquier en les Recerches de la France liu. 3. cap. 33. & Pierre de Broſſes en le Code des deciſions forenſes liure 7. tit. 2. libri de l'egliſe Gallicane in 4. Pariſiis 1609. Servin Tom. 1. Playd 1 &c.*

[c] *Vt.*

aut citra deliberationem, factam editionem vides, sed triennio aut circiter postquam, censuris illiusmodi præeuntibus, facultas edendi typographo sic concessa est. Asserit ille, *non solùm* [a] *Laicum verùm etiam Ecclesiasticum sine Episcopi sententia gravatum* (maximè Excommunicationis) *posse immediatè per viam violentiæ ad Regium tribunal advolare, non expectato judicio Metropolitani aut Nuncii Apostolici &c.* Et ad Regem [b], *Ex his jam præjactis hoc superest, licitum esse tuæ Majestati, cum sis pater communis omnium* (nam inter alia fundamentum hoc sibi præstruit singulare, ad Regiam potestatem, juxta jura patria, supremam in causis omnimodis ibi attinere jurisdictionem) *perscrutari, deprehendere ac detinere quascunque literas Judicis Ecclesiastici adhuc etiam & diplomata Apostolica quando ex siniſtra relatione fuerint expedita aut in manifestam pacis publicæ deturbationem, patronatuum secularium abrogationem, ac denique in tertii præjudicium.* Tantundem etiam habetur apud celeberrimos alios Hispaniarum Jurisconsultos; Didacum Covaruviam, Castillum [c] de Bovadillam [d], alios ab autore jam dicto etiam citatos. Et qui Ecclesiasticorum regii fori jurisdictioni ac mandatis heic non obtemperarent, eos & possessionibus & regno deturbandos ex moribus juréque recepto adjiciunt [e]. Sed verò Tractatus quem diximus Hieronymi de Cevallos, simulac in lucem prodiit, invisissimus fuit Ordini Ecclesiastico, unde etiam perierunt exemplaria, ut audio, pleraque eorum qui Toleti impressa, quorum unicum tunc ego, sed ægrè quidem, nactus sum. Sed editio altera est Colonienſis, saltem sic dicta, cujus exemplaria passim prostant. Etiam postmodum in eundem fermè sensum, sed Ordini Ecclesiastico aliquanto indulgentior, Franciscus Salgado

a *Prolog.* § 144.

b *Ibid.* § 151. & *gloss.* 6. § 62.

c *Practic quæst. cap.* 35.

d *De la Politica lib.* 2. *cap.* 18. *cas.* 102. & 103 *seu* 6 207. & 208.

e *Vide Cevallos Gloss.* 6. § 63. *Bovadilla de la politica lib.* 2. *cap.* 18. § 62. *&c.*

gado de Somoza Juris utriuſque Anteceſſor & Senatu Galleciæ advocatus Tractatum ſuum edidit [a] *De Regia Protectione vi oppreſſorum appellantium à cauſis & Iudicibus Eccleſiaſticis.* Etiam Modi Excommunicationis, Suſpenſionis & Interdicti horúmque Jura univerſa in legibus Hiſpanorum vetuſtis Alphonſinis[b] regio planè nomine traduntur perinde ac ſi ex Jure loci publico ac Regio, nec alio, omninò penderent, quod & recentiori[c] ibi juri conſonum eſt. Congeneres planè jam dictis ſunt libri illi virorum doctiſſimorum non pauci pro Venetorum reipublicæ, circa Excommunicationem & interdictum, jure olim tempore Pauli quinti Papæ, editi ac jam civilis doctrinæ ſtudioſorum manibus paſsim triti. Etiam in veteribus Hungariæ Regni legibus habetur, *Excommunicationis aut Interdicti ſententiam in Nobiles Epiſcopi non ferant, ſine ſcitu Regis, occaſione litium ipſis cum illis habitarum.* Ita è Decreto Ludovici Regis ſub annum 1350 Nicolaus Telegdinus in Enchiridio Juris Hungarici[d] ab Joanne Sambuco edito. Præſcriptas item cauſas Excommunicationis & terminis ſuis coercitas apud Polonos[e] habes ex ſtatuto Provinciæ Gneſnenſis. Nec ultrà ibi permittitur. Similia fuere hàc de re jura regni Anglicani tam ante Reformationem ſub Henrico octavo inchoatam ſeu exutum Pontificis Romani heic qualecunque imperium, quàm poſtea. De Tempore priore ampliſſima ſunt in Hiſtoriis & Annalibus noſtris teſtimonia. Guilielmus primus, ut neminem pro Pontifice Romano in Anglia agnoſcendum voluit citra prævium ejus adprobationem & præceptum, nec in Synodis ab Epiſcopis quidquam ſtatuendum aut prohibendum *niſi quæ ſuæ voluntati accommoda & à ſe primò eſſent ordinata* (id eſt ordinata juxta ſeculi illius morem cum

[a] *Lugduni 1626. vide cum part. 1. cap. 2. §. 1 &c.*

[b] *Primera Partida tit. 9. de las deſcommuniones.*

[c] *Vide Alphonſ. de Azevedo in Regias conſtit. lib. 8. tit. 5. de los deſcomulgados.*

[d] *Pag. 33 b.*

[e] *Iacobus Prilusſius ſtat. Polon. lib. 1. cap. 4 fol. 135. & Ioann. Herbort. tit. Spiritualia fol. 255*

aut citra deliberationem, factam editionem vides, ſed triennio aut circiter poſtquam, cenſuris illiuſmodi præeuntibus, facultas edendi typographo ſic conceſſa eſt. Aſſerit ille, *non ſolùm* [a] *Laicum verùm etiam Eccleſiaſticum ſine Epiſcopi ſententia gravatum* (maximè Excommunicationis) *poſſe immediatè per viam violentiæ ad Regium tribunal advolare, non expectato judicio Metropolitani aut Nuncii Apoſtolici &c.* Et ad Regem [b], *Ex his jam præjactis hoc ſupereſt, licitum eſſe tuæ Majeſtati, cum ſis pater communis omnium* (nam inter alia fundamentum hoc ſibi præſtruit ſingulare, ad Regiam poteſtatem, juxta jura patria, ſupremam in cauſis omnimodis ibi attinere juriſdictionem) *perſcrutari, deprehendere ac detinere quaſcunque literas Judicis Eccleſiaſtici adhuc etiam & diplomata Apoſtolica quando ex ſiniſtra relatione fuerint expedita aut in manifeſtam pacis publicæ deturbationem, patronatuum ſecularium abrogationem, ac denique in tertii præjudicium.* Tantundem etiam habetur apud celeberrimos alios Hiſpaniarum Juriſconſultos, Didacum Covaruviam, Caſtillum [c] de Bovadillam [d], alios ab autore jam dicto etiam citatos. Et qui Eccleſiaſticorum regii fori juriſdictioni ac mandatis heic non obtemperarent, eos & poſſeſſionibus & regno deturbandos ex moribus juréque recepto adjiciunt [e]. Sed verò Tractatus quem diximus Hieronymi de Cevallos, ſimulac in lucem prodiit, inviſiſsimus fuit Ordini Eccleſiaſtico, unde etiam perierunt exemplaria, ut audio, pleraque eorum qui Toleti impreſſa, quorum unicum tunc ego, ſed ægrè quidem, nactus ſum. Sed editio altera eſt Colonienſis, ſaltem ſic dicta, cujus exemplaria paſsim proſtant. Etiam poſtmodum in eundem fermè ſenſum, ſed Ordini Eccleſiaſtico aliquanto indulgentior, Franciſcus Salgado

a *Prolog.* § 144.

b *Ibid.* § 151. & gloſſ. 6. § 62.

c *Practic quaſt. cap.* 35.

d *De la Politica lib.* 2. *cap.* 18. *caſ.* 102. & 103 *ſeu* 6 207. & 208.

e *Vide Cevallos Gloſſ.* 6. § 63. *Bovadilla de la politica lib.* 2. *cap.* 18. § 62. *&c.*

gado de Somoza Juris utriuſque Anteceſſor & Senatu Galleciæ advocatus Tractatum ſuum edidit [a] *De Regia Protectione vi oppreſſorum appellantium à cauſis & Iudicibus Eccleſiaſticis.* Etiam Modi Excommunicationis, Suſpenſionis & Interdicti horúmque Jura univerſa in legibus Hiſpanorum vetuſtis Alphonſinis [b] regio planè nomine traduntur perinde ac ſi ex Jure loci publico ac Regio, nec alio, omninò penderent, quod & recentiori [c] ibi juri conſonum eſt. Congeneres planè jam dictis ſunt libri illi virorum doctiſsimorum non pauci pro Venetorum reipublicæ, circa Excommunicationem & interdictum, jure olim tempore Pauli quinti Papæ, editi ac jam civilis doctrinæ ſtudioſorum manibus paſsim triti. Etiam in veteribus Hungariæ Regni legibus habetur, *Excommunicationis aut Interdicti ſententiam in Nobiles Epiſcopi non ferant, ſine ſcitu Regis, occaſione litium ipſis cum illis habitarum.* Ita è Decreto Ludovici Regis ſub annum 1350 Nicolaus Telegdinus in Enchiridio Juris Hungarici [d] ab Joanne Sambuco edito. Præſcriptas item cauſas Excommunicationis & terminis ſuis coercitas apud Polonos [e] habes ex ſtatuto Provinciæ Gneſnenſis. Nec ultrà ibi permittitur. Similia fuere hàc de re jura regni Anglicani tam ante Reformationem ſub Henrico octavo inchoatam ſeu exutum Pontificis Romani heic qualecunque imperium, quàm poſtea. De Tempore priore ampliſſima ſunt in Hiſtoriis & Annalibus noſtris teſtimonia. Guilielmus primus, ut neminem pro Pontifice Romano in Anglia agnoſcendum voluit citra prævium ejus ad probationem & præceptum, nec in Synodis ab Epiſcopis quidquam ſtatuendum aut prohibendum *niſi quæ ſuæ voluntati accommoda & à ſe primò eſſent ordinata* (id eſt ordinata juxta ſeculi illius morem cum

[a] *Lugduni 1626. vide eum part. 1. cap. 2. § 1 &c.*

[b] *Primera Partida tit. 9. de las deſcommuniones.*

[c] *Vide Alphonſ. de Azevedo in Regias conſtit. lib. 8. tit. 5. de los deſcomulgados.*

[d] *Pag. 33 b.*

[e] *Iacobus Prilusſius ſtat. Polon. lib. 1. cap. 4 fol. 135. & Ioann. Herbort. tit. Spiritualia fol. 255*

ordinum consensu) ita etiam *nulli Episcoporum suorum concessum iri permittebat, ut aliquem de Baronibus suis* seu *Ministris sive incesto, sive adulterio, sive aliquo Capitali crimine denotatum, publicè nisi ejus præcepto implacitaret aut Excommunicaret aut ulla Ecclesiastici rigoris pœna constringeret*, quæ verba sunt Eadmeri[a] monachi Cantuarienſis satis coævi & ad annum spectant 1070 aut circiter. Idem ipsum circa Excommunicationem in Anglia uti & alia de Jurisdictione Ecclesiastica perquam consona sub annum postmodùm ampliùs nonagesimum seu 1163 in comitiis Clarendonensibus sub Henrico secundo rege, velut avita & certissima, per retrò acta tempora, regni jura asseruntur. Intererant præter Regem, *Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, Comites, Barones & Proceres Regni*, à quibus universis ibi *facta est recognitio sive recordatio cujusdam partis Consuetudinum & Libertatum antecessorum Regis, videlicet Henrici avi sui & aliorum quæ observari debebant in regno & ab omnibus teneri.* Earum capita fuere sedecim; quorum septimum est *Nullus qui de rege teneat in capite nec aliquis dominicorum ministrorum ejus Excommunicetur, nec terra alicujus illorum sub interdicto ponantur, nisi prius dominus Rex, si in terra fuerit, conveniatur, vel Justitia*[b] *ejus, si extra regnum fuerit, ut rectum de ipso faciat, & ita ut quod pertinebit ad Curiam Regiam ibidem terminetur, & de eo quod spectabit ad Ecclesiasticam curiam ad eandem mittatur ut ibidem tractetur.* Ab Archiepiscopo item ad Regium tribunal præscribuntur appellationes in causis omnimodis, sive Excommunicationis sive aliis. Atque ut in Capitulo illo septimo Modus in jus vocandi, adeóque Excommunicandi Clientes fiduciarios Regis nobiliores ac ministros aulicos, ordini Eccleſi-

[a] *Hist. Novorum lib. 1. pag. 6.*

[b] *Justiciarius.*

Eccleſiaſtico præſtituitur, ita in decimo habetur modus ad ignobiliores attinens. Scilicet, *qui de Civitate vel Caſtello vel Burgo vel dominico Manerio domini Regis fuerit, ſi ab Archidiacono vel Epiſcopo de aliquo delicto citatus fuerit unde debeat eis reſpondere & ad citationes eorum noluerit ſatisfacere, benè licet eum ſub interdicto ponere. Sed non debet Excommunicari priuſquam capitalis miniſter Regis villæ illius conveniatur, ut juſticiet eum ad ſatisfactionem venire. Et ſi miniſter inde defecerit ipſe erit in miſericordia domini regis, & exinde poterit Epiſcopus ipſum accuſatum Eccleſiaſtica juſtitia coercere.* Summatim autem ad hunc modum hæc memorat Joannes Sarisburienſis[a]: *Quòd non liceat Epiſcopo Excommunicare aliquem qui de Rege teneat ſine licentia ipſius.* Ac totidem quidem verbis Thomas tunc Cantuarienſis Antiſtes in literis[b] ſuis ad Suffraganeos. Capitula hæc cum reliquis à ſcriptoribus compluribus exhibentur. Sed depravatiſſimè in qualibet Matthæi Pariſii Editione ut intuenti facilè conſtabit. Manuſcripti autem ejus codices utì & Rogerii Wendoverii à quo ille, ut Wendoverius à Gervaſio Dorobornienſi, hæc & alia tranſcripſit, jam allatis ſunt conſoni, quemadmodum item Quadrilogus[c], & Codex Vaticanus, unde habuit Baronius[d], ut alios[e] apud quos occurrunt præteream. Graviſſimas quidem & paci publicæ infeſtiſſimas inde per Angliam turbas exortas nemo neſcit ex hiſtoriis illius ſeculi. Mirum etiam in modum Pontificibus Romanis eorúmque adſeclis comitiorum illam Recognitionem diſplicuiſſe. Etiam tametſi Thomas ille Archiepiſcopus Cantuarienſis ac Ordinis Eccleſiaſtici reliqui primò aſſenſum palàm præbuerant, poſteà nihilominùs tum ipſe tum præſulum plerique ſententiam mutantes enixiùs refragabantur,

[a] *Epiſt. 159.*

[b] *Quadrilogo lib. 5.*

[c] *Ibidem.*

[d] *Tom. 12. ann. 1164. § 37.*

[e] *Goldaſt. Conſtit. Imperial. tom. 3. pag. 148. Claud. Rangolius in 1 Regum cap. 4. pag 638. vita Thom. Cant. Anglice pag 60. & videſis Notas ad Eadmerum pag 160. & Fox hiſt. Eccleſiaſt. tom. 1. pag. 268.*

bantur, partim minis Papalibus territi, partim ſummo juriſdictionis Ordinis ſui tuendæ ampliandæque (ut fieri amat) ſtudio ducti. Etiam eò res paulò pòſt devenit, ut graſſante nimium hac de re diſſidio, Cantuarienſis antiſtes, autoritate etiam Papali fretus, Excommunicatione Majori in eos qui regias heic partes tuerentur audaciſſimè uteretur, *unde fere* (inquit Quadrilogus [a]) *quotquot in aula erant aut nominatim Excommunicati erant aut Excommunicatis participando quos evitare nec poterant nec licebat; adeò ut vix in capella Regi eſſet qui in Miſſa Pacis illud oſculum Sacramentale Regi offerret niſi Excommunicatus ex nomine vel ex participio.* Et in Conſuetudines illas Anglicanas ſeu Jura Regis avita ut Ordini Eccleſiaſtico perniciosiſsima acritèr invehi paſsim ſolent Scriptores Pontificii Romanenſes; Quâ de re maximè Baronius loco jam citato. Atqui interim pro receptiſsimo, in Anglorum Chriſtianiſmo, jure id quod diximus habitum eſt per ante acta retrò ab comitiis illis Clarendonenſibus, ſeu per nonaginta ſaltem amplius annos adeóque per tempora Guilielmi primi & ſecundi, Henrici primi, Stephani Regum & priores ſaltem Henrici ſecundi annos ídque generatim & ex profeſſo tam apud Ordinis heic Eccleſiaſtici primores quàm Eccleſiæ, Regni, ſeu Reipublicæ Anglicanæ reliquos, utcunque in Ordine illo non defuerint qui ſcriptis alitérve ſæpiùs, ut fieri aſſolet pleriſque in rebus hujuſmodi, reniterentur. Id quidem verum eſt, ex controverſia illa, hac de re inter Regios & factionem Romanenſem, ſub Henrico ſecundo, orta, ex minis quæ inſecutæ ſunt papalibus, id genus cæteris in hiſtoriis noſtris perquam obviis, ex conceſsione tandem Parlamentaria Joannis Regis qui Henrico ſecundo ſucceſsit aliorúmque regum inſequentium illa notiſſimâ

[a] *Lib. 2. cap. 27.*

simâ *quod Ecclesia Anglicana libera sit & habeat omnia jura sua integra & libertates suas illæsas*, ita demùm mutatio aliqua juris illius pristini invaluit ut quantùm ad Personas antè, juxta jam dicta, exemptas idem undiquaque jus exerceri non soleret. Neque enim universos clientes fiduciarios ac ministros regios seculis sequentibus sic Exceptos esse comperitur. Atqui intereà clarissima sunt vetustioris illius juris etiam de Personis vestigia in sequentium temporum usu, cujus specimina aliquot mox subjungimus. Sed de Causis res est multò apertior. Scilicet neminem omninò Causas ob alias, præter paucas illas Ordini Ecclesiastico ex Juris Anglicani indulgentia permissas, aut in jus ab Episcopis aliisve ejusdem Ordinis, quà tales erant, vocari nedum jurisdictione aliqua forensi Excommunicari, ex jure heic receptissimo, ritè ac legitimè potuisse. Causæ illæ fuere Hæresis, Blasphemiæ, Apostasiæ, Decimarum, aliorum aliquot proventuum sacrorum, in Ecclesiis Institutionum, institutorum Deprivationum Testamentorum, Bonorum Intestati, Matrimonii, adeóque Divortii, Adulterii, Incestûs, Fornicationis, aliæ aliquot aut ex hisce dependentes aut necessariò congeneres. Neque enim ob crimen Læsæ Majestatis, Homicidium, Furtum, Raptum, Vim aliàs qualemcunque sive Publicam sive Privatam, Dolum aliáve delicta perquam in vita humana varia, numerosa, gravissima, quenquam jurisdictione forensi Episcopus aliúsve autoritate Episcopali fretus legitimè Excommunicare quibat; præeunte scilicet ita in jus vocatione ut in eum qui deliquisset Nominatim sive ob Contumaciam sive ob Delictum sententia Excommunicationis cum Effectu legitimo pronuntiaretur. Nimirùm sicut ex multiplici illa seu universa Civilis, id est omnimodi humani heic regiminis materie,

rie, cognitio Cauſarum Nauticarum ſeu quæ ex Maris uſu oriuntur & complurium Mercatoriarum ex jure receptiſsimo permiſſa eſt & conceſſa Foro Marino ſeu *Admiralitatis*, & Cauſarum per Terram Militarium, veluti Captivorum in bello, eorum Redemtionis, Poſtliminii, aliorúmque rerum ibi bellicarum, Foro Militari (quod **the Court of Knighthood** dici ſolebat) ſeu, ut in utroque, Juris Cæſarei morúmque cum illo uſitatorum deciſioni aſſignatur, ita, nec aliter, apud majores noſtros permiſſa eſt Cauſarum jam dictarum cognitio Ordinis Eccleſiaſtici Foro & Canonum Deciſioni, atque adeò ut non minùs in his quàm in illis ſuprema decernendi poteſtas penes tribunalia Regia integra omninò maneret, ut ſcilicet ibi tandem dijudicaretur an extra Permiſſionis illius Cancellos evagarentur Cauſarum illarum ſive Actores ſive Judices. Neque omninò obſtat quòd, etiam ex Comitiorum Parlamentariorum autoritate, lata fuerit ſententia Excommunicationis Comminatoria generalis quæ quotannis item non ſemel erat iteranda, in univerſos qui *Libertates* & jura ſanè Regni ulla, juxta antè oſtenſa, violarent. Quâ de re ſatis liquet ex antè dictis non ſolùm de tempore Henrici tertii ac Edwardi primi Regum ſed etiam Edwardi tertii in reſcripto illo jam ſuprà memorato, eoque autoritate Parlamentaria fundato, ad Epiſcopos, quo in publicæ pacis violatores univerſos Excommunicationis ſententia ab eis erat promulganda, ubi adjectum eſt quòd *contra eos procederetur juxta Canonicas Sanctiones*, quod quidem reſcriptum integrum ad Epiſcopum Londinenſem in Statutorum noſtrorum collectionibus aliquot typis non editis ſub titulo *Sententia lata contra communes malefactores edita apud Glouceſtriam anno* VIII. occurrit inter ſtatuta Edwardi

tertii

tertii & in Breviariis aliquot vetuſtioribus typis editis[a] vocatur *Ordinatio per ſe*, in aliis item nono ejuſdem regis anno, in aliis octavo illic tributum. Et tantundem in tabulis habetur Parlamentariis[b] anni ſexti ejuſdem Regis. Simile item in tabulis ejuſmodi Richardi ſecundi[c] occurrit. Hæc inquam ritè intellecta non obſtant nec unquam jam dictorum ſenſui obſtitere. Cum enim Excommunicationis ejuſmodi ſententiæ cujuſlibet Maledictio ac Dirarum cumulus Pars habeatur altera, Altera autem ſtatus Perſonæ inter ſuos mutatio viſibilis quæ aliter atque Nominatim & citra in jus vocationem legitimè atque ex juriſdictione forenſi ritè induci nequiſſet, certiſſimum eſt ſenſum Comitiorum à quibus ſententiæ illæ latæ ita etiam ſæpiùs juſſæ ſunt, non alium fuiſſe, quantum ad Cauſas alias præter jam dictas Ordinis Eccleſiaſtici juriſdictioni heic permiſſas, quàm ut ſic Anathemate generatim maledicerentur facinoroſi ídque cum ſolennibus illis, Candelarum exſtinctione, Nolarum ſonitu, ac id genus reliquis (quæ per *juxta Canonicas ſanctiones procedi* innuuntur in reſcripto illo Edwardi tertii) ut inde ſi fieri poſſet ex Conſcientiæ ſuæ, dum Excommunicatos ſe credebant, ſtimulo corrigerentur & à peccando deterrerentur (quemadmodum item ſenſus eſt Comminationis illius publicæ quæ in Anathematis iſtius in Liturgiis noſtris locum, ut diximus, ſucceſſit) non omninò autem ut ob cauſam aliquam extra Cancellos illos in jus quiſquam eorum Nominatim ab Ordinis Eccleſiaſtici aliquo vocaretur, nedum ſententiam Excommunicationis inde Nominatim ita ut ſtatus perſonæ viſibilis fieret aliqua mutatio pateretur, quod clarius ſtatim fiet. Et ſanè Præſulum audaciorum aliquot facta juri heic tam recepto non omninò derogat, cum etiam ipſi ut jurium regni hujus

[a] *Londini in 8. 1507 &c.*

[b] *Rot. Parl. anni 6 Ed. 3. in arce Londinenſi.*

[c] *Rot. Parl. 11. Rich. 2. num. 48.*

jus Chriſtiani eo nomine violatores meritò ſubinde & graviſſimè punirentur. Et non ſolùm prohibebatur Excommunicatio, ſed etiam imperabatur Abſolutio, quoties quis in jus, aliter atque juxta jam dicta debuerat, vocatus fori regii ſubſidium poſtularet. Idem jus ut ante ſententiæ illius ex Comitiorum Parlamentariorum autoritate latæ uſum, ita & poſt hæc obtinuit. Excommunicabat ſub Henrico tertio Rege Epiſcopus Herefordenſis *Conſtabularium de S. Brianello* aliósque ob bona aliquot Abbatis de Flatley in agro Gloceſtrenſi capta, etiam *& partes illorum interdicto ſuppoſuit.* Reſtitui jubet Rex quæ ſic capta erant, & ſimul *mandatum eſt eidem Epiſcopo quòd ſententiam occaſione prædicta latam relaxet* [a]. Eodem item ſub Rege [b], in complures Excommunicationis ſententiam Canonibus ſimplicitèr Eccleſiaſticis ſatis conſonam pronuntiârat Epiſcopus Coventrienſis & Lichfeldienſis, ob vim in Eccleſiam S. Michaelis *de* **Coventrie**, ſed non ſine Regio eóque legitimo mandato illatam. Quale à Rege inde atque Jure circa hanc rem Chriſtianiſmi Anglicano tunc obtinente Excommunicati ſublevamen nacti fuerint, optimè oſtendent Regia ad Vicecomitem Warwicenſem & Epiſcopum Lincolnienſem Reſcripta quæ obſervatu quidem digniſſima ad hunc modum in Archivis reperiuntur.

[a] *Ret. Clauſ. 18. Hen. 3. (ſeu anno 1234) membran. 37. in arce Londinenſi.*

[b] *Dorſ. Clauſ. 30. Hen. 3. memb. 5. ibidem. & videſis ibi Clauſ. 15 H. 3. memb. 4. Pro* Thoma Corbet. *& Clauſ. 48 H. 3. membran. 2. in dorſo.*

Rex Vicecomiti Warwici Salutem. Cum ratione noſtri Regiminis, Eccleſiarum & libertatum ipſarum, dati ſimus à divina clementia ex debito Defenſores, injurias violentas à quibuſcunque perſonis occaſione quacumque illatas eiſdem habemus cum induſtria propulſare & juſtitiâ rationabili vindicare; Hinc eſt quod cum aliàs tibi præceperimus ut vim laicum inventam in Eccleſia Sancti Michaelis de **Coventrie** *in ipſius præjudicium & dilecti Clerici noſtri* R. de Leyceſtria

quem

quem ad prædictam Ecclesiam Sancti Michaelis præsentavimus & quem in possessionem ejusdem à Domino Papa delegati Judices induxerunt, ne Ecclesia illa formam Castri assumeret, amoveres, tanquam in perniciem libertatis Ecclesiasticæ introductam, ut vim laicam inventam non valens aliter amovere nisi specialiter per ingressum, qui tibi clausis Ecclesiæ hostiis non patebat, pro ingressu fractionem hostii quam feciſti (cujus forsan occasione fractionis & ingressûs præter intentionem nostram & tuam aliqui læsi fuerunt) ut nostro pareres mandato ratam coram Coventrienſi *&* Lichfeldenſi *Episcopo habuimus & habemus plurimum & acceptam tanquam nostro nomine regaliter expeditam. Quia verò occasione hujusmodi fractionis & ingressus dicto R. Rectori Ecclesiæ prædictæ nihil de jure ab aliquo potest vel poterit imputari, quia dictum factum non suum sed nostrum fuisse penitus protestamur, & quia dictus Episcopus tam dictum R. & suos quàm omnes illos qui tecum fuerunt, tunc temporis nominati de facto Excommunicationis sententia innodavit, videntes ipsam in præjudicium Regiæ dignitatis, verum potius Ecclesiasticæ libertatis, latam fuisse; Tibi præcipimus quod monitis & precibus inducas Episcopum diligenter ut dictam sententiam quam toties studeat revocare. Quod si noluerit facere, sciat ipse & hoc sibi dicas quod ad ipsius Baroniam manum nostram, quam cito nos super hoc certificaveris, extendemus. Ratione namque Baroniæ juramento de conservandis terrenis honoribus dignitatis Regiæ est astrictus. Quia magis offendere vel vituperare non posset quàm per suas Excommunicationes subtrahendo subditos fideles nostros à nostrorum præceptorum executione, cum aliàs nostra jurisdictio non valeat explicari nisi sint qui nostris mandatis pareant, ut tenentur. Super transgressione verò juramenti altissimum*

ultorem poterit expectare. Taliter hoc præceptum noſtrum adimpleas, quòd Regiæ dignitati pro defectu tui nihil debeat deperire propter quod reputemus merito nos offenſos. Teſte me ipſo apud Woodſtock *XXVI die Auguſti Anno Regni noſtri triceſimo.*

Per eadem verba mutatis competenter mutandis ſcriptum fuit Epiſcopo Lincolnienſi *uſque ad hoc verbum* ſtudeat revocare; *Et poſtea per hæc verba. Hoc autem vobis ſignificamus ut, illius facti intellecta pleniùs veritate, ſi forſitan dictus Epiſcopus vobis denunciaverit dictum R. Clericum noſtrum Excommunicationis ſententiâ innodatum, ei propter hoc nullam moleſtiam inferatis nec publicari illam ſententiam faciatis, præſertim cum minus juſtè ſit lata & non de jure licet de facto contra defenſionem libertatis Eccleſiaſticæ, quod ex præmiſſis apparet, & etiam in præjudicium Regiæ dignitatis. T. ut ſupra.*

[a] *Regiſt. Ms. I. Peckhami fol. 10.*

[b] *C. Cum malum cit. de ſententia Excommunicationis.*

[c] *Dorſ. Clauſ. 7 Ed. 1. memb. 1. in arce Londinenſi. Conſul. as item Dorſ. Clauſ. 21 Ed. 1. rot. 8. & cod. Parlam. fol. 49. ibidem de Archiepiſcopo Eboracenſi Dunelmenſem Epiſcopum* contra debitam Regi reverentiam *Excommunicante.*

Ejuſmodi ſunt alia in Regis illius Archivis. Atque huc ſanè inprimis ſpectat Joannis Peckami Antiſtitis ſub Edwardo primo Rege Cantuarienſis publica in Comitiis Parlamentariis Retractatio ſententiarum ſuarum Excommunicationis aliquot generalium quas in Synodo ſua Radingenſi anno Chriſti 1279[a] ſeu ſeptimo jam dicti Edwardi habitâ ipſe promulgârat juxta Canones ejus eâ de re admodum quidem audaces, imperioſos & Juri heic publico adverſiſſimos, qui habentur in Guilielmi Lindwodi[b] Conſtitutionibus Provincialibus, ubi etiam leguntur & Commentario illuſtrantur quaſi nulla ſecuta fuiſſet ejuſmodi Retractatio, quæ in Archivis Regiis ad tempus Synodum proximè inſequens, id eſt ad Parlamentum quo ſtatutum *de Religioſis* apud nos celeberrimum editum eſt, ſpectantibus[c] hiſce legitur verbis.

Me-

Memorandum quòd venerabilis pater J. *Cantuarienſis Archiepiſcopus venit coram Rege & Conſilio ſuo in Parlamento Regis S. Michaelis anno regni Regis ſeptimo apud Weſtmonaſterium & confitebatur & conceſsit quòd de ſtatutis Proviſionibus & Declarationibus eorum quæ per ipſum promulgatæ fuerunt apud* Rading *menſe Auguſto anno eodem inter quaſdam ſententias Excommunicationis quas idem Archiepiſcopus ibidem promulgavit; Primò deleantur & pro non promulgatis habeantur illa clauſula in prima ſententia Excommunicationis quæ facit mentionem DE IMPETRANTIBVS LITERIS REGIIS AD IMPEDIENDVM PROCESSVM IN CAVSIS QVÆ PER SACROS CANONES AD FORVM ECCLESIASTICVM PERTINERE NOSCVNTVR. Secundò quod NON EXCOMMVNICENTVR MINISTRI REGIS LICET IPSI NON PAREANT MANDATO REGIS IN NON CAPIENDO EXCOMMVNICATOS. Tertiò de Illis QVI INVADVNT MANERIA CLERICORVM, ut ibi ſufficiat pœna per legem poſita. Quartò quòd non interdicat vendere victualia Eboracenſi Archiepiſcopo & aut alii venienti ad Regem. Quintò quòd tollatur Magna Charta de foribus Eccleſiarum. Confitebatur & conceſsit etiam quòd nec Regi nec hæredibus ſuis nec Regno ſuo Angliæ RATIONE ALIORVM IN CONCILIO RADING CONTENTORVM NVLLVM PRÆJVDICIVM GENERETVR IN FVTVRVM.*

Nimirum velut ex deceſſorum Canonibus aliiſque congeneribus, ſeu ut eorum interpres, Excommunicationes ſic promulgandas in Concilio illo ſtatuerat Peckamus; ubi adjecit etiam *Ipſam Cartam Domini Regis ſuper libertatibus Eccleſiæ atque Regni à Regibus conceſsis benè & apertè conſcriptam infra ſin-*

gulas Eccleſias Cathedrales ſeu Collegiatas in publico jubemus affigi ut omnium tranſeuntium oculis ſe palàm exhibeat. Et in fine anni in vigilia Paſchæ ſeu *Penteco-ſtes monetur ut ſublata veteri nova recénſque reſtitu-atur.* Id ſcilicet ex eo quod antè memoratur de ſolennitèr Excommunicandis Chartæ illius violatoribus ortum, quod ita cum cæteris Concilii ſcitis illis Regi & Ordinibus Parlamentariis diſplicuit. Sed mirum interea mihi eſt in Conſtitutionum Provincialium Collectionibus tam editis quàm Mss. quas mihi videre contigit, ipſos quos heic ita retractavit Archiepiſcopus ille de Excommunicatione Canones non aliter reperiri quàm ſi ejuſmodi nihil ipſe feciſſet. Satis forſan habebatur, quòd fruſtranei ex Jure Anglicano ita cenſendi eſſent & cenſerentur ut nemo ex eorum vi legitimè quid pati aut impunè in foro aliquo agere quiret. Quod paritèr dicendum de aliis Canonibus in Provincialium collectione repertis ſive hiſce vetuſtioribus, ut Stephani, Bonifacii, Ottonis, Ottoboni, ſive recentioribus quotquot Juri Regio & heic publico ita diſſoni eſſent. Ex eodem item jure, velut heic receptiſſimo. Sub eodem Rege, cum Joannes Archiepiſcopus Eboracenſis *veniſſet* [a], *prævià* (ex Archivis loquimur fiſcalibus) *cruce ſuâ, die Sabbati proximo poſt feſtum S. Martini anno regni regis Edwardi viceſimo finiente & ſalutaſſet Theſaurarium & Barones & alios domini regis fideles ibidem* (in Scaccario ſeu foro fiſcali) *exiſtentes, proſiliens ſtatim Magiſter Robertus de* Wicumbe *Clericus Epiſcopi Dunelmenſis* (Antonii *de Bec*) *denunciavit prædictum Archiepiſcopum Excommunicatum & omnes cum eo Communicantes denunciavit Excommunicatos. Et inhibuit eidem Theſaurario & Baronibus & aliis ne aliquam reverentiam facerent Archiepiſcopo prædicto ſub pœna Excommunicationis. Et quia pra-*

[a] *Communia Hillar. 21 Ed. 1. rot. 6. in dorſo, in Scaccario.*

prædictus Magiſter Robertus fecit denunciationem prædictam in Scaccario prædicto & infra Palatium Regis infra quod denunciationes ejuſmodi vel aliquæ denunciationes ſententiarum Excommunicationis ſive Interdicti ſeu Excommunicationes aliquæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes fieri non debent, ideò Magiſter Robertus ſtatim arreſtatus fuit per Theſaurarium & Barones pro tranſgreſſione prædicta priſonæ liberandus. Arci Londinenſi tandem in cuſtodiam traditur, unde ex mandato regio reductus eſt, *& recordatâ coram Theſaurario & Baronibus in præſentia ejuſdem Magiſtri Roberti tranſgreſſione prædictâ, idem Magiſter Robertus in pleno Scaccario eodem die abjuravit regnum ſecundum formam mandati prædicti.* Ita exilio multatus, qui Excommunicationis ſententiâ contra recepta juris Anglicani inſtituta uti procaciùs auderet. Poſtmodùm item ſub eodem Rege Robertus Winchelſeius Archiepiſcopus Cantuarienſis in Priorem & Canonicos liberæ Capellæ Regiæ Oſwaldi in Gloceſtria, inter viſitandum, atque in alios etiam *Excommunicationis ſententias fulminare ac alia gravamina eis inferre præſumſit &* (ut in mandato de Abſolvendo ſeu potius de ſententiis ipſis revocandis loquitur Rex in literis eâ de re ad Cuſtodem Spiritualitatis Archiepiſcopatus id eſt Decanum & Capitulum Cantuarienſe, dum Archiepiſcopus ipſe exulabat) *quæ omnia & ſingula manifeſtè redundant in exhæredationem coronæ noſtræ dignitatiſque regiæ læſionem & in enervationem juris liberæ Capellæ noſtræ prædictæ propter quod per nos ſibi injunctum fuit quod ſententias Excommunicationis prædictas ſine dilatione revocaret, & de quo idem Archiepiſcopus nihil adhuc fecit prout ex gravi querela ipſorum Prioris & Canonicorum accepimus, vobis mandamus quod ſententias prædictas in*

[a] *Placit. coram Rege Hillarii 35 Ed. 1. rot. 52 apud Cameratios Scaccarii; anno 1306.*

præ-

præfatos Priorem & Canonicos per prædictum Archiepiſcopum & ſuos ea occaſione latas ut prædictum eſt publicè & ſolempniter in ſingulis locis ubi latæ fuerint integrè & de plano revocari faciatis irritas & inanes pronuntiantes eaſdem. Et quod inde poteritis nobis à die S. Hillarii in XV. *dies, ubicunque tunc fuerimus in Anglia, diſtinctè & apertè conſtare faciatis, remittentes tunc nobis hoc Breve, Ad quem diem idem Cuſtos retornavit quod præſens mandatum Regis in omnibus eſt executus.* Egregium tum Imperii ac juriſdictionis circa Excommunicationem tunc Regiæ, utì etiam Ordinis Eccleſiaſtici & obedientiæ & juris regii agnitionis apertiſſimæ exemplum. Sub Rege item proximo ſeu Edwardo ſecundo, inhibentur Willielmi Archiepiſcopi Eboracenſis [a] Excommunicationes aliquot etiam in cauſis ad forum Eccleſiaſticum planè ſpectantes; à rege ſcilicet, ejúſque Tribunali, ut ſupremo, ex Jure regni, in hiſce Judice. Titulus eſt, *de Oppreſſionibus populo per citationes &c. non inferendo.* Sed & ipſas inhibitionis literas ex origine, ut reliquas antè, damus integras.

[a] *In Ventre Clauſ. 12 Ed. 2. membran. 20. in arce Londinenſi Anno 1318.*

Edwardus Dei Gratia &c. Rex venerabili in Chriſti patri W. eadem gratia Archiepiſcopo Eboracenſi Angliæ Primati Salutem. Ex parte Communitatis Comitatus Eborum nobis & Conſilio noſtro exhibitam conquerendo monſtratum, quòd aliqui de Comitatu prædicto vicinos ſuos gravare, ac expenſis & laboribus fatigare multipliciter machinantes, ipſos coram Ordinariis locorum ad reſpondendum coram eis ſuper Adulterio vel Fornicatione ſeu conſimilibus delictis, ſuper quibus per Prohibitionem noſtram non poterunt ſe juvare, maliciosè citari procurant, quamvis ipſi ſuper gravaminibus hujuſmodi, per viſitationem ſeu alio modo prius non fuerint diffamati, & ſi forte hujuſmodi citati ad primum diem non

venerint,

venerint, ſtatim contra eos Excommunicationis ſententia fulminatur, & licet ad diem citationis veniant, & ſuper delictis ſibi impoſitis Canonicam purgationem faciant, ſicut decet, nihilominus, poſt lapſum octo dierum vel circiter per falſam & malicioſam procurationem æmulorum ſuorum ſuper dictis criminibus ipſis ut præmittitur impoſitis non obſtante quòd inde legitimè ſe purgarunt, iterato citantur, ſícque expenſis & laboribus indies fatigantur propter quod Nobis eſt cum inſtantia ſupplicatum ut ipſis velimus ſuper præmiſſis de remedio providere. Et quia populum nobis commiſſum nolumus indebitè ſic vexari, vobis mandamus quòd hujuſmodi oppreſiones & gravamina indebita ponderantes, Miniſtros veſtros ab oppreßionibus & gravaminibus hujuſmodi aliquibus vel alicui de Comitatu prædicto de cætero inferendo, prout ad vos pertinet, deſiſtere faciatis; Taliter in hac parte vos habentes quod per veſtri defectum querela inde ad nos non perveniat iterata. T. Rege apud Eborum 28 die Novembris.

Per Petitionem de Conſilio.

Sub idem ipſum tempus Radulphus de **Rouncevile** monachus vagabundus, ex regio mandato captus eſt ab Hugone **le deſpenſer**, quem eo nomine Excommunicavit[a] Walterus Reynoldus Archiepiſcopus Cantuarienſis. Sed ex jure regio, atque Anglicani Chriſtianiſmi moribus patriis reſcripto ſuo ei præcepit Rex ut eum abſolveret *ſine dilatione, nolentes quòd aliquis de dominio noſtro ſuper hiis quæ ad mandatum noſtrum ritè fecerit occaſionetur ſeu inquietetur quoviſmodo.* Sub Edwardo item tertio, *Willielmus Epiſcopus*[b] *Norwicenſis attachiatus fuit ad reſpondendum tam domino Regi quàm Richardo* **Freyſell** *quare cum dominus Rex nuper quoddam Breve ſuum de Prohibitione unà cum alio Brevi ipſius Domini Regis ſub privato ſigillo e-*

[a] *Clauſ. ibid. membran. 10.*

[b] *Trin. 21 Ed. 3. coram Rege Rot. 289. apud Camerarios Scaccarii.*

juſdem domini Regis præfato Richardo feciſſet liberari, eidem Epiſcopo deferendum, & idem Richardus Brevia illa de mandato Regis præfato Epiſcopo liberaſſet (Brevia illa Juriſdictionem inhibuêre quam Epiſcopus ille uſque in Excommunicationem exercere voluit in Abbatem Edmundoburienſem quem, intra præcinctum utpote Dioceſis Norwicenſis, privilegia Regia diù antè ab Epiſcopali juriſdictione omnimoda exemerant) *prædictus Epiſcopus ipſum Richardum cauſa liberationis Brevium prædictorum Excommunicavit apud* Thetford &c. (fiducia puto temerè & inſolentiùs fretus Canonis illius Peckhamiani ante memorati de Impetrantibus literas Regias ad impediendum proceſſum in Cauſis Eccleſiaſticis cujus vis heic ex Jure Anglicano in nihilum antè redierat ut oſtenſum eſt) *in ipſius domini Regis contemptum & ipſius Richardi damnum—Et Epiſcopus reſpondet per hæc verba, & dicit quòd actio tam pro domino Rege quàm prædicto Richardo in hac parte aſſumpta de eo quod idem Epiſcopus dictum Richardum Excommunicaſſe debuiſſet eo quòd idem Richardus dicta Brevia domini Regis præfato Epiſcopo ex parte domini Regis liberavit fundata exiſtit, quæ quidem cauſa Excommunicationis ita Spiritualis factúmque judicis Eccleſiaſtici omninò cenſetur, quod in Curia Regis de dicta cauſa Excommunicationis cognoſci nec inde diſcuſſio aliqualiter fieri debet. Petit judicium ſi iſta Curia in iſta actione ſuper dicta cauſa Excommunicationis fundata cognoſcere velit aut debeat aut dominus Rex & prædictus Richardus hic inde in Curia iſta reſponderi.* Sic exceptio Epiſcopi heic declinatoria. Ad quam *Johannes de Lincolnia Attornatus Regis dicit quòd Actio pro domino Rege & dicto Richardo in hac parte tam de contemptu Domino Regi quàm de damno dicto Richardo*

[a] 21 Ed. 3. fol. 60 2.

Richardo per Excommunicationem in prædictum Richardum ex causa prædicta pronuntiatum factis fundatur, & secundum legem & Consuetudinem Regni Angliæ dominus Rex vel progenitores sui nec aliquis alius de Contemptu domino Regi infra Regnum suum Angliæ facto in alia Curia quàm Curia ipsius Regis aliquam actionem prosequi debeant aut consueverunt, maximè cum dictus Rex de aliquo contemptu sibi illato alium Judicem in regno suo quàm in Curia sua habere non debeat. Petit judicium ut prius.

Et quia videtur Curiæ quòd Curia ista in placito isto, non obstante exceptione per prædictum Episcopum allegata cognoscere debet, dictum est eidem Episcopo (à præfectis scilicet Curiæ) *quòd ulterius respondeat si &c.*

Noluit Episcopus aliud quid respondere; unde tam ex querela, nomine regio, exhibita, quàm exceptione illa declinatoria, statu quæstionis inde satis manifestæ facilè elicito, Judicium seu Sententia ejúsque rationes in hunc modum feruntur, quas integras adjiciendas esse ex Archivis (ut reliqua heic) meritò duximus; exemplum sanè perquam etiam illustre & observatu digniſſimum Juris in Christianismo Anglicano, de Excommunicatione seu Ordinis Ecclesiastici jurisdictione, ex anterioribus seculis receptissimi Geniíque hanc circa rem Christiani tunc temporis apud nos obtinentis. Verba sunt.

Et quia ad actionem domini Regis in hac parte assumptam &c. idem Episcopus, licet sæpiùs quæsitus fuerit, postquam pluries ei dictum fuerit à Curia, ut præmittitur, quòd ulterius responderet si &c. minimè respondere curavit, per quod omnia quæ in narratione domini Regis & prædicti Richardi superiùs exprimuntur ab ipso Episcopo secundum legem & consuetu-

dinèm Regni Angliæ ut non dedicta & quaſi conceſſa teneri debeant, in qua quidem narratione continetur quòd dictus Epiſcopus ipſum Richardum eo quòd dictus Richardus Brevia domini Regis eidem Epiſcopo directa ex parte & de mandato domini Regis præfato Epiſcopo in Conſervationem Juris Regii, ut prædictum eſt, liberavit, Excommunicavit, & ipſum Richardum Excommunicatum fore publicè denuntiavit &c. Ac idem Epiſcopus in Curia Regis heic placitando allegavit quòd de prædicta actione domini Regis & prædicti Richardi, eò quòd ipſa actio ſuper cauſam Excommunicationis in ipſum Richardum, cauſâ liberationis prædictorum Brevium promulgatæ, fundata exiſtit, nullo modo Curia domini Regis cognoſcere deberet, nec de facto ſuo prædicto diſcuſſio aliqualiter ibidem fieri, ſícque jus Regium ſive autoritatem domini Regis in hac parte quibus dominus Rex & progenitores ſui ſemper hactenus uti conſueverunt, ut ſic factum ſuum impunitum remaneret, perſequitur graviùs impugnando, quæ quidem ſententia Excommunicationis in ipſum Richardum ex cauſa prædicta promulgata & quæ per ipſum Epiſcopum in hac parte attemptata exiſtunt ad Inobedientiam & Diminutionem Dominii & Poteſtatis Regiæ, Autoritatis ſuæ Laſionem & Coronæ ſuæ Exhæredationem manifeſtam, & etiam contra ſubjectionem Fidelitatis quæ idem Epiſcopus præſtito Sacramento eidem domino Regi tenetur, contemptuosè & temerè fuerunt & perpetrantur, cum idem Epiſcopus ut ligeus ipſius Domini Regis & dicto Domino Regi ex Fidlitate prædicta ſubjectus mandatis Domini Regis & maximè eis quæ à Latere ipſius Regis & pro Conſervatione Juris Coronæ ſuæ & tuitione ejuſdem emanantur, obedienter parere, ipſorúmque mandatorum latores ſive nuncios qui ut miniſtri

ſtri Domini Regis ſic mandata Regia exequendo quaſi ipſam perſonam Domini Regis & Majeſtatem ſuam repreſentant in hac parte, abſque damno aliquo ſive gravamine ex cauſa prædicta eis inferendo admittere & revereri, & nullatenus Jura Coronæ Domini Regis impugnare; imò, pro viribus ſuis, illæſa conſervare ſpecialitèr teneatur; Habitâ modò deliberatione pleniori, videtur Curiæ quòd idem Epiſcopus ex præmiſſis per ipſum, ut præmittitur, temerè in contemptum Domini Regis & injuriosè multiplicitèr factis & perpetratis ut Juris Coronæ Domini Regis, Autoritatis, Dominii ſive Poteſtatis ſuæ Regiæ Illicitus impugnator, Culpabilis eſt. Et ideo Conſideratum eſt quòd omnia Temporalia ejuſdem Epiſcopi Epiſcopatus prædicti pro quibus etiam idem Epiſcopus dicto Domino Regi dictam Fidelitatem fecerit quam per præmiſſa indebitè per ipſum Epiſcopum facta & attemptata malitiosè committendo contra Majeſtatem & Dignitatem Domini Regis in Juris ſui Læſionem, ut prædictum eſt, perperàm violavit, in manus Domini Regis, pro contemptu prædicto Domino Regi in hac parte facto, ſeiſiantur ſive capiantur, ita quòd de exitibus eorundem Domino Regi reſpondeatur, Et quod idem Epiſcopus DICTAM SENTENTIAM EXCOMMUNICATIONIS *in ipſum Richardum occaſione liberationis brevium prædictorum eidem Epiſcopo, pro Conſervatione Juris Regii, ut prædictum eſt in contemptum Domini Regis & ad inobedientiam Dominii ſui Regii* INOBEDIENTER LATAM ET PRONUNTIATAM REVOCET ET RELAXET, dictúmque Richardum INDE ABSOLVAT. *Et quòd dicta Temporalia dicti Epiſcopi Epiſcopatus prædicti, quouſque idem Epiſcopus Domino Regi pro contemptu & offenſis prædictis ſatisfecerit &c. &* SEN-

TENTIAM EXCOMMVNICATIONIS in ipſum Richardum ex cauſa prædicta latam & pronuntiatam REVOCAVERIT & ipſum Richardum INDE ABSOLVERIT, in manibus Domini Regis remaneant, & quod idem Richardus recuperet damna ſua &c.

Adjicitur item id quod ſatis indicat quale certiſſimum antè & uſitatum fuiſſet in cauſis conſimilibus jus. Statim enim ſequitur.

Et licet in cauſis conſimilibus tam Archiepiſcopi quàm Epiſcopi cæteríque prælati Ordinarii quotiens convicti fuerint per judicium Curiæ Domini Regis temporibus retroactis conſideratum fuiſſet quòd caperentur, tamen certis de cauſis judicium inde de capiendo dictum Epiſcopum reſpectuatur &c. Et ſuper hoc dies datus eſt qui venit & damna aſſeſſata ſunt dicto Richardo ad Decem mille librarum prout priùs narravit. Etiam judicium hoc per *Breve de Errore* in controverſiam denuò ab Epiſcopo actore vocatum, ſumma deliberatione habita, pro juſto ſecundum jus heic receptiſſimum aſſeritur. Tantundem[a] item actum eſt in Priorem de **Kerſey** Epiſcopi Commiſſarium. Et Richardo jam dicto ſic ab eo etiam Excommunicato adjudicantur mille libræ nomine Damnorum ſeu pro injuriæ per Excommunicationem illatæ compenſatione. Atque (quod maximè etiam advertendum) acta ſunt hæc per ſecula illa[b] quibus pauci ſatis fuere in præfecturis noſtris Juridicis ſive Judices ſive Miniſtri ex alio Ordine quàm Eccleſiaſtico, cujus ita coryphæi ipſi aut neutiquam aliud fuiſſe jus Anglicani Chriſtianiſmi indubitantèr ſic aſſeruêre aut vafrè nimis diſſimularunt dum ita jus Regium heic & merè Humanum in Excommunicationis cauſa, exceptionis de Spiritualibus Epiſcopalis ratione habitâ nullâ, tuebantur atque ut undiquaque exploratiſſimum agnoſcebant. Hæc quidem

[a] *Trin. 21 Ed. 3. Rot. 66. Coram Rege apud Camerar Scaccarii.*

[b] *Videſis J. Stowæum in Annalibus anno 1365. Regiſt. Ms. Simonis Langhami Arch. Cant. fol. 6. &c. & Epiſtolam dedicatoriam Henrici Spelmanni conciliis Britannicis præfixam.*

quidem utì etiam id genus innumera alia* in Archivis noſtris; ubi etiam ſæpius occurrunt literæ Regiæ jure receptiſſimo hujus Regni fundatæ, quibus Ordo Eccleſiaſticus in Synodum legitimè, ſeculis etiam in vetuſtioribus, convocatus non ſine Comminationibus graviſſimis inhibetur [a], ne quid attentet, nedum ſtatuat quidquam in *Dignitatis Regiæ* ſeu *Coronæ Angliæ jurium* aut Conſuetudinum patriarum *præjudicium*. Adeóque inde nec Excommunicare quenquam contra ejuſmodi jura quibat Ordo ille, nec Canonem aliquem impunè edere cujus vi aliquis foret Excommunicandus. Et ſi quid contrà tentaret Synodus ejuſdem Ordinis aliqua, pro fruſtraneo planè in regimine heic publico [b] habebatur. Adeo etiam interdum jure ac reſcripto regio temperatur juriſdictio Eccleſiaſtica, ut inhibeantur Epiſcopi ne Laicum quenquam in jus vocent ad Sacramentum [c] aliquod præſtandum ſine quo ſanè juriſdictio ſatis imbellis. Et ſi quid contrà factum, *contra Coronam & Dignitatem Regiam, & debitam reverentiam*, id eſt contra jus in Anglicano Chriſtianiſmo receptum fieri dicebatur. Sed verò adeò vulgo recondita huc trahere neceſſe non eſt. Nam Receptiſſimum habetur etiam in libris juris noſtri editis omniúmque ejuſdem ſtudioſorum manibus tritiſſimis, Excommunicari Nominatim atque ita ut ſtatus inde inter ſuos mutatio viſibilis ſequeretur, neminem debuiſſe in Cauſis ullis quæ ex jure regni cognitioni Ordinis Eccleſiaſtici non permitterentur ſeu *quibus poſsit inveniri lædi per Excommunicationem Regiam libertatem* ut Statuti *Articulorum Cleri* [d] verba ſunt; quibus conſona ſunt literæ *totius Communitatis* Angliæ ad Bonifacium octavum Papam ſub Edwardo Rege primo [e] miſſis, quo profitetur Pontificum juriſdictionem non omninò ſe immiſcere

* *Videſis Rot. Pat. 25 Ed. 1. membran. 12. Rot. Clauſ. 30 Ed. 1. membran. 13. dorſ. & 34 Ed. 1. membran. 15. dorſ. Rot. Clauſ. 15 Ed. 3. membran. 29. dorſ. Rot. Parl. part. 1. 25 Ed. 3. num. 31, 32 &c. in Arce Londinenſi.*

[a] *Rot. Pat. 8. Ioannis Regis membran. 13. Rot. Pat. 26 Hen. 3. membran. 12. in Arce Londinenſi, & vide Pat. 29 Hen. 3 membran. 5. ibi & 9 Ed. 1. in Regiſtro Io. Peckami Archiepiſc. Cant. fol. 101.*

[b] *Videſis Lindwod. in Conſtit. Provinc. tit. de foro competenti c. 1. ſub initium &c.*

[c] *Rot. Clauſ. 35 Hen. 3. membran. 6. in dorſo & 44 Hen. 3. part. 1. membran. 11. in dorſo, in Arce Londinenſi.*

[d] *Cap. 7.*

[e] *Thom Walſingham. Anno 1303 Matth. weſtmonaſt. Ann. 1302. &c.*

ſcere heic debere illis quæ ex moribus patriis juris eſſent Regii. Nec minùs receptum eſt, de Cauſarum Permiſsione illiuſmodi decernendum fuiſſe ab eis qui tribunalibus regiis præeſſent; Literis item prohibitoriis, Mulctis etiam & pœnâ graviſsimâ quæ *Præmunire* vocitata, coercendos Epiſcopos aliósque omnimodos autoritatem Epiſcopalem exercentes, quoties de re aliqua extra-Cancellos Juriſdictionis eis ſic permiſſæ cognoſcere adeóque Excommunicare tentarent; uti & illud item, Imperandam etiam à Rege ejúſque tribunalibus Abſolutionem, velut Excommunicationis omninò non legitimæ, ſi quis extra Cancellos illos Excommunicaretur; utcunque actio ipſa *in Salutem animæ* aliáſve eò tendens, ut aſſolet, inſtitueretur. Accedat etiam, ipſa Pœnitentiæ ſolennia mulctâ pecuniariâ legitimè potuiſſe redimi[a], unde & Abſolutio undiquaque ſequeretur legitima. Quod ſanè juri Divino Imperativo, quo fundari tam Pœnitentiæ ſolennia quàm Excommunicationem à compluribus admitti ſolet, eſt perquam diſſentaneum. Hæc atque alia congeneria, juris Exploratiſſimi fuere etiam ante Reformationem incœptam apud Anglos noſtros, ut ex locis librorum noſtrorum juridicorum paſsim proſtantium adnotatis[b] perſpicuè liquet. Atque appoſitiſsimum eſt quod habet hac de re vir Juris Anglicani conſultiſsimus, Gilbertus Thorntonius *Capitalis* Edwardo Regi primo *Juſtitiarius* Ms. qui Henrici Bractonii libros in Summam, ut alibi[c] oſtendimus, redegit. Scripſerat Bractonius[d], ídque juxta receptam in jure Pontificio ſententiam, *Cum Excommunicato nec orare nec loqui nec palàm nec abſconditè nec veſci licet, exceptis quibuſdam perſonis.* Perſonæ illæ ſuperiùs heic memorantur. Thorntonius[e] autem ſic; *Pro Excommunicato nec orare nec loqui palam nec abſconſè niſi ad emenda-*

[a] *Artic. Cleri cap. 3. & 4. ubi vide Cokum.*

[b] *Bracton. lib. 5. tit. de Exceptionibus cap. 2 &c. & 23. § 2 &c. Fleta lib. 6. cap. 37. & 38. & Specul. Inſtit. cap. 5. ſect. 6. Regiſtrum & Natura Brevium in tit. de* Prohibitione *&* Præmunire, *Brevia ſtatutorum tit. eiſdem &* Excommengement *Fitzherbert & Brook tit. eiſdem &* Attachment *ſur prohibition. Stat. de* circumſpectè agatis 13 *Ed. 1. & Artic. Cleri 9 Ed. 2. cum Commentariis Ed. Coke Inſtit. 2. pag. 487 & 599, maximè pag. 613. Conſtit. Provincial. & ibi Lindwod. tit. de Foro competenti &c.*

[c] *Diſſertat. ad Fletam cap. 2.*

[d] *Lib. 5. tit. de Exception. cap. 23. § 1.*

[e] *Lib. 7. cap. 10.*

tionem ſuam ulli licet, exceptis Magiſtratibus. Prætermiſsis reliquis, ut notiſsimis, receptiſsimum hoc in Anglorum Chriſtianiſmo jus ſic denotare voluit, ut Magiſtratus ſeu qui tribunalibus regiis præeſſent ritè ab Excommunicato adiri poſſent ut inde impetraretur ſublevamen ſi contra jus illud quiſquam Excommunicaretur. Ex hiſce ſatis opinor liquet quale Excommunicandi jus in Anglorum Chriſtianiſmo fuerit ante Reformationem incœptam affectatámve. Certè etiam poſtcà par erat mansítque. Id ignoratur nemini qui juri noſtro ac praxi forenſi alienus planè non ſit. Notius etiam eſt nihil aut frequentius quàm ab omnimodis Supremarum Ordinis Eccleſiaſtici, id eſt Archiepiſcopalium Curiarum ſententiis ſive Excommunicationis ſive aliis ídque in Cauſis qualibuſcunque Ordini illi aliàs permiſſis, tam ex Jure antiquiſſimo (ut è Conſtitutionibus Clarendonenſibus liquet) quam ſub Reformationis initia[a] inſtaurato, ad Delegatos Regios apud nos appellari non aliter ſanè atque à *Curia Militari* aut *Admiralitatis ad Regem in Cancellaria ſua*, ut ſtylus forenſis eſt. Nam Formula eadem in hiſce omnibus uſurpari ſolita. Atque hoc etiam poſt Reformationis initia ſemper obtinuit, velut ex Jure Exploratiſſimo, Avito, Receptiſſimóque, quali quidem de Provocandi jure graviſſima orta eſt ante annos aliquot contentio apud Belgas Reformatos in Provocatione illa Poppii Boorſmæ à Synodo Eccleſiaſtico ad Ordinum Curiam in Friſia. Conſule ſi placet Apologeticam Reſcriptionem eâ de re Petri Cabeliavii. Sed vero etiam apud Anglos noſtros ex condonatione[b] facinorum & pœnarum ſive Parlamentaria ſive Regia ſola, ita evanuit agendi poteſtas Eccleſiaſtica etiam in cauſis alitèr ordini illi permiſsis univerſis, ut ad pœnam

[a] *Stat. 25 Hen. 8. cap. 19.*

[b] *Coke part. 5. fol. 51. & vide part. 8. fol. 692.*

ſubeundam ab ordinis illius aliquo in jus vocatus exceptione illa ſe ritè potuerit tueri, etiam & antè Excommunicatus inde liberatus fuerit & in Abſoluti ſtatum legitimè tranſierit. Accedant heic Leges de *Supremo Capite Eccleſiæ* [a] & *Supremo Gubernatore in omnibus cauſis tam Eccleſiaſticis quàm Temporalibus* [a] qui Regum noſtrorum tituli. Mitto heic in liturgiis publicis autoritate Parlamentaria, Edwardo ſexto & Elizabetha regnantibus, ſtabilitis, peculiares de ſacrorum interdictione clauſulas nonnullas interſeri, è quibus is cui interdicitur ſine ſtatûs perſonæ mutatione ulla publica, ſaltem ſine Excommunicationis forenſis alicujus ſententiæ in eum latæ aut figura aut umbra, ex commonitione privata Cœnâ Domini in tempus aliquod caret. Summa eſt, ut, ſub conjunctionis Chriſtianiſmi ac ſummi in Cæſaribus regiminis initia, variatim ex Jure Cæſareo & laxabatur & temperabatur Ordinis Eccleſiaſtici juriſdictio, adeóque poteſtas Excommunicationis ipſa (juxta ſuperiùs oſtenſa de Conſtantino, Valente, Gratiano, Valentiniano, Arcadio, Honorio) ita etiam ex Jure Anglicano, utì ex Juribus aliorum Regnorum ac Rerumpublicarum antè memoratarum, perquam variatim temperata eſt ac laxata eadem juriſdictio ac poteſtas. Neque alitèr quàm juxta jam dicta intelligenda ſunt (dum jus apud nos per omnia ſecula Chriſtianiſmi, etiam in noſtrum, receptum conſideramus) ea quæ de *Excommunicatis* & de eo *qui per publicam Eccleſiæ denunciationem ritè ab unitate Eccleſiæ præciſus eſt & Excommunicatus*, in Articulis [b] Religionis noſtris occurrunt, aut quæ in Canonibus poſterioribus [c] de Criminibus ac Scandalis generatim ab ædituis foro Eccleſiaſtico denuntiandis. Quicquid enim ſic generatim ab Ordine heic Eccleſiaſtico ſcriptum eſt, id

[a] *Stat.* 26 *Hen.* 8. *cap.* 1.

[a] *Stat.* 1 *Elizab. cap.* 1.

[b] *Artic. Relig.* 1562. *art.* 33.

[c] *Anni* 1603. *can.* 109.

id ita ſemper à Jure Anglicano civili temperatum eſt & reſtrictum ut inde planè Modos ſuos & Limites perpetuò receperit. Quod itidem nuperrimè factum ab Ordinibus Parlamentariis dum Excommunicationi Presbyterali Retinacula & Repagula, quæ egredi ritè ea nequiret, diverſimodè & prudenter aſſignabant, ſecundum id quod Regiminis publici bono conducibilius dijudicarent ipſi, utcunque ſanè enixiùs Dogmatis & Argumentis ſuis in contrarium, ſed fruſtrà, nec ſemel contenderet Ordinis heic Eccleſiaſtici cœtus qui eâ de re publicè conſulebatur. Et ſanè qui ut Adverſarii ſubinde ſcriptis inſurgunt non omninò evincunt aut evincere contendunt Jus quale diximus apud Anglos, non receptiſſimum fuiſſe aut non tam ab Ordine heic ipſo Eccleſiaſtico quàm Laico publicè agnitum, utcunque ipſi (ſed pro vario interim de Perſonis ac Titulis ad quos juriſdictionem ejuſmodi attinere velint perſuaſionum diſcrimine) ſuam in rem, Eccleſiaſticorum jus, velut ſummo Regimini Coordinatum nec omninò Subordinatum, Cancellis, in *Ordine* ſaltem ut aiunt *ad Spiritualia*, coercendum fore nullis acerrimè concertare ſoleant. Certè etiam in Eccleſiis ſeu Rebuſpublicis aliquot quæ non Pontificium ſolum Romanenſe ſed & Epiſcopale Regimen ſub Reformationis initia excutientes, Conſiſtoria introduxerunt Presbyteralia, eoúſque vigere videtur Summarum in Regimine publico Poteſtatum autoritas ut tum, juxta illarum decreta, juriſdictio Eccleſiaſtica adeóque Excommunicationis facultas ibi formata ſit, tum nihil omninò contra quam autoritas illa admiſerit, ſit hanc circa rem ibi tentandum. Animadvertè Ordinationes ipſas Eccleſiæ Genevenſis [a]. Verùm de Jure per Regna & Reſpublicas Chriſtianas integras, hac de re à vetuſtiſſimis ſeculis etiam in noſtrum

[a] *Anni* 1560 *& vide edit.* 1562. *pag.* 61. *&* 1577. *art.* 1. *&* 97. *A Genevæ.*

obtinente, hactenus. Quod ad Singularium virorum doctorum Commentarios heic attinet (de quibus juxta institutum proximè dicendum) certè eorum etiam vicem præter aliquot suprà obitèr citatos, impensissimè heic supplent Leges ipsæ, Acta publica ac Usus antè ostensus qui adeò variatim pro Arbitrio Humano, secundum jam dicta, temperatus. Nam nemo non videt per anteacta Christianismi cum summo in Regimine publico conjuncti Secula, Imperia, Regna ac Respublicas, Jus hanc circa rem Humanum ita publicè viguisse ut non modò è Laicis eísque primarii passim Ordinis, verùm etiam ex ipsis Ecclesiasticis numerosissimos fuisse satis constet eósque illustriores, qui tantundem, in Legibus illis, Actis Publicis ac Usu, palàm agnoverint adeóque quasi scripserint ipsi ac consignarint. Sæpissimè enim in Legibus illis ferendis, Actis publicis conficiendis, ac Usu illo exercendo Partes etiam & Dignitates tenuere primarias Ecclesiastici Ordinis viri perquam conspicui qui & docti satis & simul cordati ita rem hanc se habere ultrò admiserint, quod ex Annalibus & Historiis notissimum. Ita scilicet manifestum est illos existimâsse Jure Divino quod Præceptivum est (nam de eo tantùm heic loquendum) seu instituto sive ex Evangelio sive aliunde divinitùs accepto singulari (cui mortalium cuiquam ullatenùs derogare nefas) non subniti Pœnæ hujus alitèr atque alicujus alîus ex humano arbitrio pendentis Usum, sed tantùm ex Divino vim, inter ejusmodi alias, sortiri, quemadmodum mediatè sortitur pœnarum jus omnimodum, juxta superiùs capite quinto ostensa, ab hominibus, pro arbitrio suo, præscriptum. Dum enim ita Temperamenta ac Modos, pro hominum, in Jure Humano condendo, libitu, in Excommunicationis ipsius, quoad Causas, Objecta, Personas reliquásque ejus appendices, naturâ ipsâ, ad-

admittendos esse illi qui sic, dum rebus agendis præerant, profitebantur, fieri nequit quin simul admiserint & professi sint ipsi omnimodam ejusdem Partem eidem juri esse obnoxiam atque inde planè pendere. Sed verò sunt etiam Commentarii & Veterum & Recentiorum singulares aliusmodi unde expressiùs itidem sententiæ huc facientes ediscendæ. Atque in eis primarium quidem locum mereri videtur illa patris illius celeberrimi S. Chrysostomi Oratio [a] περὶ τοῦ μὴ δεῖν Ἀναθεματίζειν ζῶντας ἢ τεθνεῶτας *quòd non debet quis vel vivos vel mortuos anathematizare* aut *anathema in eorum quempiam pronuntiare.* In Anathematis usum sui seculi (floruit sub Theodosio Majore seu annum Christi 390) invehitur, velut illius unde Christiani ludibrio apud alios haberentur & invicem malefici. De eo loquitur quasi Apostolis tantùm non aliis competierat. Et Paulum ait duobus tantùm in locis (id est in Priore ad Corinthios [b] & in Epistola ad Galatas [c]) vocem ut in alios à se pronuntiatam adhibuisse. Sed οὐχ οὕτως, inquit, προσώπῳ ταύτῃ ἐπήγαγον *nec tamen certæ & determinatæ personæ illam intentat. Cur igitur,* inquit, *quòd nullus eorum qui potestatem acceperunt vel facere vel declarare ausus fuit, tu facere audes planè adversarius mortis dominicæ præoccupans judicium Regis?* Addit, etiam sanctum quendam qui Apostolorum temporibus martyrium meruit, adseverâsse, *eum qui hominem facit Anathema Ecclesiæ, abducere seipsum in extremam perniciem usurpando dignitatem filii Dei*; quasi nemini præter Deum ipsum hujusmodi sententiæ pronuntiatio competeret. Reliqua ibi vide. Sanctus ille heic ita Chrysostomo consonus quisnam fuerit ignoratur. Existimant aliqui fuisse Ignatium, è cujus Epistola ad Smyrnæos afferunt aliquid quasi jam dictis consentaneum, quod quidem

[a] *Edit. Basil. tom. 3. pag. 724. Antwerp. in 8. 1553. pag. 252. Latin Ducæana tom 5. homil. pag. 599. Græco-latin tom. 1. homil. 76. pag. 967. Savilianâ tom. 6. homil. 37 pag. 439.*

[b] *1 Corinth. 16. 21.*

[c] *Cap. 1. 8. & 9.*

ad rem non omninò, ſi quid video, attinet. Id quidem verum eſt, Chryſoſtomum alibi, ídque ſæpius[a] (ut faciunt itidem Patres reliqui illius ſeculi) agnoſcere & planè admittere Excommunicationis Uſum, unde haud parùm dubitatum eſt, quid ſibi heic velit, dum Anathema nec in vivos nec in mortuos admittendum, tam acritèr inſtat. Alii[b] igitur de temerario ejuſdem Uſu tantùm eum loqui volunt, alii de ejuſdem Uſu tumultuario apud Antiochenos, alii aliter. Nec defuere qui Orationem illam, Chryſoſtomi eſſe negaverint[c]. Sed ejuſdem fuiſſe, utcunque forſan interpolatam; conſentiunt plerunque tum Pontificii tum Reformati, nonnullis[d] interim modeſtè dubitantibus, ſed omnibus autoris pervetuſti alicujus fuiſſe conſentientibus. Et quantum ad Orationis illius ſenſum attinet, cum in Excommunicatione Majori illius ſeculi, utì & antè & pòſt, binæ haberentur partes, Anathema ipſum ſeu Devotio ac Diræ in deſtructionem Excommunicati, & Separatio atque privatio priſtinæ inter ſuos communionis (juxta ſuperiùs memorata) haud aliter forſan exiſtimandum quàm Partem illam Priorem[e], ob rationes Oratione illa apertè ſatis & expreſſiùs allatas, omninò autori illius, quicunque fuerit, diſplicuiſſe (utcunque in uſu fuiſſet tunc receptiſſimo) Partem autem Poſteriorem, ut pœnam inter homines ipſos viſibilem & ſatis notam nihilominùs adhibendam. Atque ita fortè concilianda quæ heic de Anathemate habet cum eis quæ alibi de Excommunicatione, cujus pars illa altera facilè intelligitur ſine Anathematiſmi diris. Et forſan, cum jam Chriſtianiſmus & Summum in Regimine publico Imperium ſimul ita conjungebantur (floruit Chryſoſtomus circa ſexaginta à conjunctionis ejuſdem initiis annos) exiſtimavit Pater ille præ-

[a] *Homil. 18. in cap. 8. 2 ad Corinth. Homil. 4. in Epiſt. ad Ebræos. Homil. 70 ad populum Antiochenum, libro de Babyla Martyre, alibi.*

[b] *Vide Sixtum Senenſ. Bibliothec. lib. 6. Annot. 267. Baron. tom. 4. ann. 382. § 55 &c. Theophil. Rainaud. De Monitoriis Eccleſiaſticis part. 2. cap. 8. § 4.*

[c] *Dom. Sota in ſent. 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 1. vide Catalog. Hæſchilian. in Not. ad tom. 5. Edit. Savilianæ pag. 708.*

[d] *Vide Notas in Edit. Savilianæ 6. tom. col. 802. & Front. Duc. edit Græcolat. tom. 1. in Notis pag. 132.*

[e] *Vide Hug. Grot. in Evangel. pag. 682. ſed & Chryſoſtom. in Epiſt. ad Rom. cap. 9. 3.*

præſtantiſſimus in juriſdictione qualicunque exercenda non fore apud Chriſtianos Dirarum illarum terriculamenta ampliùs adhibenda, quemadmodum antè quamdiu Regiminis Publici uſus Chriſtianiſmo defuerat, adhiberi, ex Judaiſmi moribus, ſolebat, ſed ſufficere ipſam tantùm Separationem ſeu Interdictionem quæ inoleverat perſonalem. Sed verò quicquid ſenſerit heic Pater ille, ex vetuſtatis autoritate duravit varius Anathematis etiam uſus, juxta ſuperiùs oſtenſa; ita tamen ut, in Oriente, ex ſumma erga Orationem illam ut Chryſoſtomianam reverentia Novellæ cujuſdam ſeu Canonum de Anathematis pœna irroganda, tam ab Imperatore quàm à Patriarchâ etiam in Synodo editorum, uti & aliorum ejuſmodi aliquot vis ac uſus in deſuetudinem velut non tolerandus abiret & eſſe deſineret. Nimirum à Conſtantino Pophyrogenneto Imperatore & Alexio Patriarcha in Synodo anno juxta Græcorum æram Mundi 6534, qui Chriſti eſt 1026, habita, pronuntiandum decernitur Anathema [a] in omnes qui rebelliones aut tumultus excitarent, eorúmque participes & conſiliarios, etiam & in eos qui per pœnitentiam illos reciperent anteqnam ipſius defectionis eos pœniteret eámque ipſi deſererent. Similis item adjectio aliis in Synodis ac Canonibus Chryſoſtomo tum recentioribus tum vetuſtioribus in Oriente occurrunt [b]. Atque de Conſtantini illius & Alexii conſtitutione illa ſeu Canone de Anathemate obſervatur à Theodoro Balſamone Patriarcha Antiocheno [c], qui floruit circa annum Chriſti 1200, illum exoleviſſe ſeu planè ἀπραχλεῖν propter doctrinam illam ſic de Anathemate à Chryſoſtomo traditam ac in Oriente ita receptam. Inde etiam diù pòſt, cum Conſtantinus Harmenopulus Judex Theſſalonicenſis tum Canonum tum Juris-

[a] *Jus Græco-Rom. part. 1. pag. 118. & Theodor. Balſamon in Synod. Gangren. can. 3.*

[b] *Videſis Harmenopulum Epit. Canon. tit. 5.*

[c] *In præfat. ad Comm. in Synod. Gangren.*

Juris Cæsarei Epitomen scripserat, expressim reprehensus est à Philotheo Patriarcha Constantinopolitano eò quòd scriptis suis non adjecisset ὅτι διὰ τὰς χρυσᾶς καὶ ἁγίας νόμους τοῦ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρος Ἰωάννου τοῦ τὴν γλῶτταν χρυσοῦ περὶ τοῦ μὴ δεῖν Χριστιανοὺς ἀναθεματίζεσθαι ἕως ἂν δηλονότι τὴν ὀρθῆς ἔχωνται περὶ θεοῦ δόξης, ἠπειλήκτησαν οἱ τόμοι, οἷς τοὺς προσατοῦνται καὶ ἐπανισαμένους τοῖς βασιλεῦσι ἀναθεματίζοντες *quòd propter aureas & sanctas leges illius magni luminis Ecclesiæ Ioannis Chrysostomi quibus prohibentur Anathemati subjici* seu *Anathematizari Christiani, quamdiù rectæ de Deo sententiæ adhærent esse desierint in usu illi Tomi* (sic Novellas ejusmodi & Constitutiones vocitabant) *qui defectionum autores & imperatoribus perduelles Anathematizarunt.* Scilicet de jam dicta Constantini & Alexii constitutione loquitur Philotheus. Et subjungit item illud Balsamonis, unde nec solùm hanc sed nec alias, de Anathematis usu consimiles, alteram Emanuelis Commeni alteram Palæologi vim habere ullam admittit, atque libentèr assensum præbet τῷ κοινῷ πατρὶ Χρυσοστόμῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἁγίοις διδασκάλοις πείθεσθαι δεῖν τὰ αὐτὰ καὶ φρονοῦσιν ἐκείνῳ καὶ διδάσκουσι καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ μεγίστῃ φιλανθρωπίᾳ συνηγορεῖσιν *communi patri Chrysostomo & aliis Doctoribus obsequendum esse, qui eadem cum illo sentiunt ac docent maximæque Christi Clementiæ potiùs patrocinantur.* Etiam titulus scripti Philotheani est Ἀνάῤῥησις τῶν γεγραμμένων παρὰ τῷ Ἁρμενοπούλῳ Ἀναθεματισμῶν *refutatio scriptorum apud Harmenopulum Anathematismorum*; quasi de aliis itidem non paucis Anathematismis, nec solùm de eis in Tomis illis occurrentibus, tantundem existimasset. Certè forsan inter causas reprehensionis illius Philotheanæ alias, haud minima erat, quòd in

[a] *Ius Græco-Rom. part. 1. pag. 288.*

per-

perquam turbido illo tunc rerum in Oriente ſtatu, Calliſtus qui Philotheo velut Antipatriarcha erat Anathematiſmos ſuos adeo procaciter[a] in eos qui ſibi diſplicuerant ejaculabatur. Sed demùm quid ita de Anathematiſmorum Uſu (notione quam diximus) ſenſerint Chryſoſtomus, Balſamon, Philotheus Patriarchæ (quorum priores bini perquam celebres fuere & cuique ſatis noti; nec incelebris Philotheus qui *non modò vir ſingularis & ob Sanctimoniam venerabilis ſed etiam externarum & noſtrarum diſciplinarum peritiſſimus* habitus eſt aliiſque ſummis laudibus inſignitur apud Joannem Cantacuzenum[b] ei coævum) quid ipſi inquam ſenſerint jam dicta ſatis docent. Nec ſanè eos ſolos ita ſenſiſſe aut alios etiam viros doctiſſimos, ſibi tanto in faſtigio poſitis conſonos non habuiſſe, credibile eſt; quod de Chryſoſtomo diſertè ſatis affirmat Philotheus. Vixit Philotheus hic, antè Heracleenſium Metropolitanus, ſub Joanne illo Cantacuzeno & Joanne Palæologo Orientis Imperatoribus, & circa annum Chriſti 1360 floruit, unde etiam videtur de Harmenopuli ætate aliter omninò decernendum quàm viris doctis eſt hactenus receptum. Eum collocant circa A. Chr. 1150 ſeu ſub Emanuelem Commenum. Sic Marquardus Freherus in Chronologia Juri Græco-Romano præfixa. Sic Joſephus Maria Suareſius in Baſilicorum Notitia. Sic alii. Atque horum ego[c] olim ſequax. Sed verò cum ea quæ memoravimus de Anathematis Uſu ad Harmenopulum ipſum tunc florentem à Philotheo conſcripta videantur (nam incipit Ὁ πρὸ τὰ τοιαῦτα σοφὸς, σέβασε νομοφύλαξ καὶ καθολικὲ κριτὴ Ἁρμενόπυλε, πῶς ἐκεῖνο τοῖς γεγραμμένοις προσέθηκας &c. *cum peritus ſis hujuſmodi rerum, venerabilis Nomophylax & judex generalis*

[a] *Ioann. Cantacuzenus lib. 4. cap. 37. & 47.*

[b] *Hiſtor. lib. 4. cap. 29. 32. 37. & 50. ubi vide Pontanum.*

[c] *In Vxore Ebraica lib. 3. cap. 29. pag. 582.*

ralis Harmenopule, cur non hoc quoque ſcriptis adjeciſti &c.) cur non planè ſtatuendum Philotheo coævum fuiſſe Harmenopulum adeóque ducentis ampliùs annis recentiorem quàm exiſtimari ſolitum? Quicquid autem de ſententia ac Oratione illa Chryſoſtomi ejúſve qui fuerint huic ſequacibus ſit ſtatuendum, certè creberrimum poſtmodum in Chriſtianiſmo tam Orientis quàm Occidentis, fuiſſe Anathematis, juxta ſuperiùs oſtenſa, Uſum, eſt certiſſimum. Adeóque non ex natura ſui illicitum eſſe, plerunque eſt admitti ſolitum. Cæterùm quamvis adeò frequens occurrerat apud Scriptores Eccleſiaſticos in Synodis aliíſque Commentariis ſuis Juris Divini huic Præceptivi, ut in antè memoratis etiam habetur, id eſt Evangelici & Apoſtolici inſtituti Aſſertio, ídque nomine Eccleſiaſticæ Libertatis, tum apud Reformatos tum apud Romanenſes (quæ ſeculis quidem in vetuſtioribus facilè ac ultrò multò magis admiſſa quàm accuratiùs diſcuſſa eſt) nihilominus de eo quod è contrà eſt, non Divino ſcilicet Inſtituto Singulari Excommunicationis ſeu Anathematis Uſum aut Jus immediatè fundari, ſed Humano omninò, ut Pœnas alias introduci ſolitas, Invento ſubniti, Sententias habemus nec paucas nec obſcuras tum in Romanenſium tum in Reformatorum eorúmque Prodromorum ſcriptis. In Romanenſibus, ſimulac Scholaſticè Aſſertiones anteriores Theologicas ſubtiliùs ventilari inoleverat, fuere etiam qui Aſſertionem illam de Jure Divino etiam & de licito Excommunicationis Uſu in controverſiam vocarent, ut plurima alia oſcitantiùs quàm par erat recipi ſolita. Id liquet ex Alexandro Halenſe[a] diſputatoribus Scholaſticis anteſignano eximio aliíſque id genus ſequentibus. Sed verò Romanenſium

[a] *Part. 4. quæſt. 22.*
[b] *Script. ad Sent. 4. diſt. 18 &c.*

sium qui Institutum Divinum ita heic nolunt admitti, Genus habetur Triplex. Primum eorum qui Censuras Ecclesiasticas nullas, quà tales, adeóque nec Excommunicationem, singulari aliquo jure Præceptivo Divino immediatè subniti volunt sed tantùm Instituto Humano. Secundum eorum qui Hæresin exceptam heic volunt, quasi ex Novi Testamenti Præcepto signantiùs de crimine illo præ aliis etiam in Excommunicationem, sed non in crimina aut facinora alia, ex Præcepto esset ejusmodi agendum. Tertium est, quod cum primo non solùm sentit, sed etiam aut è Paganismi morum rituúmque imitatione aut ex Judaismi moribus superinductis, in Christianismum veterem adsumtum Excommunicationis Usum opinatur. Qui Primi sunt generis, aiunt quidem *Clavium* & *Ligandi* & *Solvendi* nominibus Potestatem amplissimam & multipliciter Imperativam Coactivámque Ordini Ecclesiastico à Christo datam (cujus rei Disputatio ad disquirendi genus aliud attinet & fusè tractatur in libris non paucis de ejusmodi Potestate à Romanensibus editis aliísque in adversum emissis) atque ex generalis illius potestatis amplitudinis vi constitutam esse introductámque ab Hominibus Ecclesiasticis Pœnam hanc Excommunicationis reliquásque congeneres Censuras, ídeque Jure sic Positivo & ex singulari Ecclesiæ seu Hominum Ecclesiasticorum Determinatione, haud alitèr atque Sacramentalia seu Sacramentorum appendices ritúsque & ceremonias pro hominum arbitrio ac prudentia natas esse agnoscitur, non omninò ex instituto aliquo immediatè Divino. Hanc sententiam amplexantur tuentúrque viri celeberrimi rem more Scholastico subtiliùs discutientes, Dominicus Soto[a], Ferdinandus Velosillus[b] Episcopus Lucensis, Gregorius Sayrus[c], Franciscus

[a] *Sent. 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. § 13.*

[b] *In Advertentiis Theologicis in Tom. 4 Chrysostomi ad quæstum 15.*

[c] *Thesaur. Cas. Conscientiæ lib. 1 cap. 4. § 8.*

císcus Suarezius[a] quo Excommunicationis Pontificiæ Poteſtatis & Effectûs, etiam in Principes ſummos, aſſertor[b] non reperitur acrior ullus. Alii ſunt conſoni, iíque numeroſi, licet non omnes pariter expreſſim. Et communior dicitur opinio hæc & Theologis pluſquam Juriſconſultis Pontificiis plerunque recepta. Atque ejuſdem ſenſus ſanè ſatis videtur manifeſtus ut in moribus legibúſque antè oſtenſis ita in Excommunicationis apud Romanenſes Uſu & Veteri & Recentiori, in ſingularibus caſuum Reſervationibus, Exemptionibus ab Epiſcopali juriſdictione, id eſt etiam ab Excommunicatione Epiſcopali, eíſque tam Regiis (nam Guilielmus noſter primus Abbatiæ de Bello ab ipſo in agro Suſſexienſi fundatæ conceſſit *quòd ſit libera & quieta ab omni ſubjectione Epiſcoporum*[c]; & aliæ[d] ſunt illiuſmodi conceſſiones Regiæ) quàm Papalibus, in Opinionibus Romanenſium qui etiam Laicorum tum Excommunicationes[e] tum Abſolutiones[f] in caſibus quibuſdam pariter admittunt, in eorum item ſententia qui in Monitoria Eccleſiaſticorum Excommunicationi prævia aliquot, eáque etiam ex inſignioribus, illa planè improbantes, conſcripſere[g], in Excommunicatione Monaſtica[h], atque demum in id genus aliis, quibus juriſdictionem, hanc circa rem, pro arbitrio Humano, perquam variatim nunc coerceri rite poſſe nunc laxari, haud parùm affirmari videtur. Secundi Generis heic ſunt Jacobus Almain[i], Joannes Driedo[k], Echius[l], alii aliquot expreſſiori Hæreticorum in Epiſtolicis Canonicis mentione ducti.

De Cenſuris Diſp. 2. ſect. 1. & lib. de triplici veritate Theologica tract. 1. diſp. 22. ſect. 1.

[b] *Adverſus ſectæ Anglicanæ Errores lib. 3. cap. 3 &c.*

[c] *Apud autorem libri De vera differentia poteſtatis Regiæ & Eccleſiaſticæ Londini 1533. pag. 12. & in Archivis.*

[d] *21 Ed. 3. fol. 60 a. Mich. 19 Ed. 3. Coram Rege Rot. 114. &c.*

[e] *Laurent. Bochellus in Biblioth. Iuris Gallicani verb.* Monitio *& videſis Theophil. Rainaud. de Monitoriis part. 1. cap. 1. quæſit. 11.*

[f] *Gl. in cap. Paſtoralis extr. de Officio Ordinarii Panormitan. ibid. & vide Rainaud. part. 1. cap. 4 quæſit. 1. & Philibertum Marchinum in Belli Divini part. 3. cap. 12. § 3.*

[g] *Laur. Bochell. loco citato & vide Rainand. de Monitoriis lib. 1. cap. 1. quæſit. 3.*

[h] *Vide Rainaud. part. 2. cap. 2. § 5. Marium Alterius de Excomm. part. 3. diſp. 7. cap. 1. alios hiſce citatos.*

[i] *In Sent. 4. diſt. 18. queſt. 1.*

[k] *De libertate Chriſtiana lib. 2. cap. 8.*

[l] *In Enchiridio cap. 27. & videſis Henriquez in ſumma lib. 13. cap. 2. alios ibi citatos.*

Quod

Quod ad ſententiam heic attinet Tertiam; E paganorum veterum ſcriptis moribúſque conſtat perquam variam apud eos fuiſſe Sacrorum, ut in Excommunicatione Chriſtianorum Minore, etiam & interdum vitæ communionis ſeu ſocietatis priſtinæ, ut in Majori, interdictionem. Sacris arcebantur apud eos alii, ut, ex Inſtitutione aliqua ſingulari & Myſtica, aut non omninò aut nondum unquam legitimè capaces, quod cernitur paſſim apud Scriptores ſatis obvios; qui Eleuſinia, Mithriaca, Iſiaca, Bacchanalia, id genus reliqua Myſtica memorant. Non ita diſſimilis eſt apud Chriſtianos Paganorum ſeu nondum Baptiſmo initiatorum ab Euchariſtia aliiſve ſacris præcluſio quæ Excommunicationi ſeu priſtinæ communionis qualiſcunque privationi neutiquam omninò reſpondet, quoniam ad nondum unquam admiſſos tantùm attinet. Cum enim civitates per Ioniam reliquæ præter duodecim illas quibus peculiaria Sacra, Panionica dicta[a], inſtituta ſunt, illorum capaces ex ipſa inſtitutione non eſſent adeóque inde arcerentur, communionis priſtinæ privatione, quæ Excommunicatio ſemper eſt, non omninò puniebantur; quale pariter de aliis ejuſmodi dicendum. Et Solennem ad Sacra ejuſmodi Myſtica Admiſſionem præviam per Quinque Gradus, breviter indicatam habes apud Theonem Smyrnæum[b]. Primus erat καθαρμὸς ſeu *Purgatio*, & Ablutiones, Secundus ἡ τῆ τελετῆς παράδοσις *Sacrorum traditio* ſeu explicatio, Tertia ἐποπτεια *Inſpectio*, Quarta στεμμάτων ἐπίθεσις *Coronarum impoſitio*, quâ capax initiatus reddebatur reddendi aliis eadem ſacra ſeu alios ſeu ſimiles creandi, Quintus πρὸς τὸ θεοφιλὲς ſeu *ipſi Numini* cui initiatus eſt *charum fieri* & beatitudine Myſtica frui. Hos omnes optimè explicavit vir præſtantiſſimus Iſmael

[a] *Herodotus in Clio.*

[b] *In Mathematicis cap. 1.*

Bullialdus in notis ad Theonem. Et juxta hos præcludebantur à Sacris Mysticis initiationis candidati, seu nondum plenè admissi. Sed eâ in re, ut dictum est, nihil habebatur quod Excommunicationis Christianæ magis simile erat quàm in arcendis ab Eucharistia Paganis seu necdum baptizatis, ubi pristinæ communionis juris privatio planè nulla. Alii autem apud Paganos, uti etiam & ipsi sic, ut jam monitum est, admissi, Nequitiæ alicujus, Sceleris, aut Immunditiei nomine, aliàs ac antè & satis capaces & inter admissos recensiti, arcebantur, idque Interdictione Duplici; Alterâ quæ, ex disciplina sacra, erat in Sacris omnimodis Paranetica seu Commonitoria tantùm, Altera quæ, ex Lege aliqua Pœnali nata, etiam Compulsoria erat & à sacris Publicis sic arcebat; quæ sanè Excommunicationi Christianæ satis erat similis. Quod ad Commonitoriam attinet; Homicidis atque aliis facinorosis ἔξιθι νῦν *egredere è templo* aut ejusmodi quid ab Apolline pronuntiari solebat [a] juxta illud Lucani [b]

[a] *Plutarch. lib. de sera Num. vindicta.*

[b] *Lib. 5.*

——Paan Solitus templis arcere nocentes.

Et in Proserpinæ sacris apud Virgilium [c]

[c] *Æneid. 6.*

——procul ô, procul este Profani,
Conclamat vates, totóque absistite luco.

quemadmodum & Græcis erant usitatissima illa ἐκὰς ἐκὰς ἔστε βέβηλοι, & θύραι δ' ἐπίδεδε βεβήλοις & ἐκὰς ἐκὰς ὅσις ἀλίτρος quæ tantundem apud Orpheum [d], Callimachum [e], alios sonant. Et sacros hymnos recitaturis τὸς ἀμύητους καὶ βεβήλους ἔξιέναι θύραζε κελεύει [f] *& nondum initiatos & profanos*, seu sacris ex labe aliqua contracta non idoneos seu impuros *foràs exire jubere*, in more erat. Nec solùm Patrati sceleris etiam sed Affectati aut cogitati reus hujusmodi continebatur

[d] *In Hymnis.*

[e] *Hymn. 2.*

[f] *Sozomen. hist. Eccles. lib. 6. cap. 25.*

nebatur ſubinde commonitione. Sacerdos in Vulcani Ætnæi Sacris, apud Gratium Faliſcum[a], inclamat

[a] *In Cynegetico.*

——Procul hinc extorribus ire,
Edico, præſente Deo, præſentibus aris,
Queis ſcelus aut manibus ſumtum aut in pectore motum eſt.

Etiam qui impuri accederent à canibus Ætnæis arcebantur[b]. Heſterna item Venere inquinati Sacris haud idonei, adeóque pro impuris heic habiti juxta commonitionem illam Tibulli[c] Ambarvalia celebraturi

[b] *Ælian. de Animalibus lib. 11. cap. 3. & 20*

[c] *Lib. 2. Eleg. 1.*

Vos quoque abeſſe procul jubeo, diſcedite ab aris
Queis tulit heſterna gaudia nocte Venus.

Lucius item Atillius in oratiuncula ad Samothracas apud Livium[d] diſertè velut pro indubitato ſumit, *omnem præfationem Sacrorum eos quibus non ſunt puræ manus, Sacris arcere.* Et in Eleuſiniis ſolennis erat præmonitio, *Nemo ingrediatur niſi qui ſe innocentem novit*, ut Lampridius[e]. Ejuſmodi ſunt teſtimonia alia ſatis obvia[f]. Sed verò impuritatis heic, quantum ad diſciplinam Sacram & commonitionis inde ſenſum, labes qualiſcunque dilui ac ſatis purgari plerunque credebatur ex corporis in aqua viva ablutione, unde ſacris (ſi lex aliqua alia non adverſaretur) ſatis idonei habebantur ſic abluti, non alitèr ferme ac templa Romanenſium introeuntes ſolenni Aquæ Benedictæ aſpergine. Inde illud Æneæ apud Virgilium[g]

[d] *Decad. 5. lib. 5. cap. 5.*

[e] *In Alex. Severo.*

[f] *Videſis Briſſon. Formul. 1.*

[g] *Æneid. 2.*

Tu genitor cape ſacra manu patrióſque Penates.
Me bello è tanto digreſſum & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Et alibi[h] Dido diis inferis Sacra inſtituens, ad Barcen vetulam,

[h] *Æneid. 4. & vide Macrob. Saturnal. 3. cap. 1.*

Annam

Annam cara mihi nutrix huc ſiſte ſororem,
Dic corpus properet fluviali ſpargere lympha,
Et pecudes ſecum & monſtrata piacula ducat.

Alia id genus habet Virgilius aliíque Veterum ex more apud eos Purgandi ſeu Luſtrandi Sacrificaturos ſeu qui ſacrorum participes eſſe cuperent eíſve adeſſe. Atque inde Tertullianus, Arnobius, Lactantius, ejuſmodi alii Paganis hoc exprobrant (ut ſuprà oſtendimus[a], ubi ad hanc rem alia) quaſi ex ablutione ejuſmodi ſe antè flagitiis inquinatiſſimos ſatis mundatos exiſtimarent. Certè etiam Hercules ipſe ſibi tantundem objicit apud Senecam[b] ubi poſt uxoris liberorúmque cædem,

[a] *Cap. 3. pag. 29.*

[b] *In Hercule Furente Act. 5.*

——— Arctoum licet, inquit,
Mæotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus,
Hærebit altum facinus———

Sed receptiſſima erat in ſacrorum diſciplina perſuaſio illa de impuritatis omnimoda purgatione per Ablutiones & ſui & veſtium (ut loco citato diximus) quibus anteacti ſceleris redargutio, increpatio & liberatio adeóque Pœnitentia ejúſque effectus etiam ſignificabatur utì ex Artemidori[c] itidem & Achmete[d] expreſsiùs ediſci poteſt. Et ſanè ad Commonitoriæ jam dictæ interdictionis ſenſum inprimis ſpectat illud apud Suidam[e], Οἱ κατένδοντες, inquit, ἔλεγον ΤΙΣ ΤΗΔΕ; ἀντὶ τοῦ ΤΙΣ ΠΑΡΕΣΤΙΝ. Εἶτα οἱ παίροντες ὑφημιζόμενοι ἔλεγον ΠΟΛΛΟΙ ΚΑΓΑΘΟΙ. Τοῦτο δ' ἐποίουν οἱ κατένδοντες ἵνα οἱ συνειδότες τὶ ἑαυτοῖς ἄτοπον ἐκχωρῆσιν τῶν κατενδῶν *Sacrificantes dicere ſolebant* QVISNAM IBI? *pro eo quod eſt* QVISNAM ADESI? *Tunc autem qui aderant linguis faventes dicebant*

[c] *Oniroc. lib. 2. cap. 4.*

[d] *Oniroc. cap. 231. & 232*

[e] *In voce* τῆδε.

cebant MVLTI ET BONI VIRI. Hoc autem à ſacrificantibus factitatum ideò ut quotquot ſibi impuritatis alicujus conſcii eſſent à ſacris ſe ſubducerent ſeu ita commoniti abirent, quotquot ſcilicet prævia Corporis aut Manuum ſaltem & Capitis ablutione alióve ſuppari luſtramento non eſſent purgati. Nam juxta perſuaſionem Paganicam pro puris ſatis (niſi lex aliqua aut mos ſingularis obeſſet) habebantur ſic, ut dictum eſt, abluti. Hinc etiam Manuum ablutio ſolennis apud Veteres [a] εἰς κάθαρσιν τῶν μιάσματος *in Purgationem Sceleris.* Inde etiam Thoas apud Euripidem [b]

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά

Mare abluit omnia hominum mala. Inde vetus illa parænesis apud Catonem [c], Ruſtico ſacrificaturo, *Manus interluito.* At verò non tantùm Aquâ ſed aliis ritibus luſtralibus purgabantur ex Commonitione jam dicta ſacrificaturi. *In ſacris omnibus* (inquit Servius Honoratus [d]) *tres ſunt purgationes. Nam aut teda purgantur, & ſulphure, aut Aqua abluuntur aut aere ventilantur.* Et Arrianus de Sacrificio Dianæ à Venatoribus, in Galliis olim, peragendo, χρὴ τῇ θεῷ γε inquit [e], ἀποκαθαίρειν τοὺς κύνας καὶ τοὺς κυνηγέτας καὶ τὰ πάτρια, ὡς νόμος *oportet tum canes tum venatores ipſos Deæ huic luſtrare juxta ritum patrium, ut lex eſt.* Purgationes ejuſmodi καθάρσεις τοῦ ψυχικοῦ σώματος *purgationes* ſeu *luſtrationes animalis corporis*, vocabant, quas unumquemque ποιήσασθαι δεῖ τοῖς ἱεροῖς ἑπόμενον θεσμοῖς καὶ ταῖς ἱεραῖς τέχναις *decet facere juxta ſacras leges artéſque ſacras* ut ait Hierocles [f]. Animæ autem ipſius erga Deos purgationes aliæ erant, quæ non ex more publico ut hi corporales ſed ex interiore contemplatione & conſcientia fiebant, de quibus Platonici obitèr ac affatim. Et de Commonitoria heic Interdictione ejúſque Effectu & Obſerva-

[a] *Scholiaſt. Sophoclis in Aiacem Maſtigophorum.*

[b] *Iphigenia in Tauris.*

[c] *De Re Ruſtica cap. 133.*

[d] *Ad Æneid. 6. & videſis Dionem Pruſæum Orat. 48. ad finem & Theophraſt. in περὶ Δεισιδαιμονίας.*

[e] *In Cynegetico cap. 33.*

[f] *In Carm. Pythagorica.*

tione Solenni, hactenus. Altera autem illa quæ ex Lege Pœnali ita Compulsoria erat, adeóque statum personæ inter suos mutavit, ut nisi etiam legis ejusmodi vis ex eorum qui ferebant sive autoritate sive modo præscripto laxaretur, sacris publicis quisquam, utcunque Ablutus, alitérve pro vario persuasionum & institutionum sacrarum discrimine Purgatus, interdicebatur, palam cernitur in Veterum Græcorum, Romanorum, Gallorum (atque ut par est credere Britannorum) Germanorum aliorúmque Gentilium Legibus Moribúsque; in quibus Modus ejusdem habetur Duplex. Interdum enim sub omnimodæ vitæ inter suos Communionis (citra tamen Soli mutationem seu exilium; ut fieri solet in Excommunicatione Majori) ademtæ sive nomine sive sensu, Sacrorum item Communium, sed non alitèr expressa, interdictio venit. Interdum etiam expresso nomine Sacra sic nunc sola nunc cum aliis vitæ commodis interdicuntur. Generalis illa interdictio habetur apud Græcos in graviori Ατιμίας seu *infamiæ* illa pœna Attica marito adulteram damnatam retinenti, parentes pulsanti aut non alenti, aliis aliquot flagitiosis ac delinquentibus irrogari solita, cujus obvia mentio apud Demosthenem[a], Andocidem[b], Plutarchum[c], Libanium[d], Harpocrationem[e], alios Græcorum Veteres atque apud Scriptores Recentiores qui illorum res ejusmodi congerunt. Habebatur scilicet apud eos Infamiæ seu ἀτιμίας ejusmodi pœna singularis (neque enim unica aut sibi semper naturâ, aut gradu, aut nomine similis hæc pœna) quæ consistebat in τῷ ἐίργεδαι τ νομίμων *jure patrio ejúsque beneficio exui*. Adeóque quotquot illam subibant, quæ Gravior erat, non solùm tum à Magistratibus arcebantur tum à Sacris Communibus, verùm

[a] *In Timocratem & in Midiana, alibique.*

[b] *Orat. 1.*

[c] *In Solone.*

[d] *Declam. pro Halirrothio.*

[e] *In* Ατιμ.

verùm etiam eousque priſtinæ vitæ commercio privabantur ut planè tum quaſi exules in patria haberentur, tum impunè etiam occidi poſſent. Alibi item apud Græcos ſimilis pœna in uſu. Electra apud Euripidem[a] de ſe, Pylade ac Oreſte, *Decretum*, inquit, *eſt Argis*

[a] *In Oreſte.*

——μήθ' ἡμᾶς στέγαις
Μὴ πυρὶ δέχεσθαι μήτε προσφωνεῖν τινὰ
Μηδ' ἐκλοιδεῖν τὰς——

Nemini fas eſſe nos matricidas aut tecto aut igne aut alloquio excipere. Ita Ariſtodemum Lacedæmone ob militiam deſertam ignominiæ notâ punitum nemo aut igni aut alloquio inde dignatus eſt[b]. Et de Tapobranes inſulæ Rege Plinius[c], *Regem ſi quid delinquat, morte multari nullo interimente, ſed averſantibus cunctis & commercia etiam ſermonis negantibus.* Ejuſmodi ſunt obvia alia quibus conſonum ſatis eſt illud Romanorum notiſſimum de Aquæ & Ignis interdictione Veteri ſeu Exilio domeſtico, cujus in locum ſucceſſit[d] Deportationis pœna. Hinc enim etiam Sacrorum Communium privatio ſimùl ſequuta. Nimirum interdictio illa, citra ſoli mutationem, in eo habebatur quod eſt μηδένα χοινωνεῖν πυρὸς καὶ ὕδατος. ἢ στέγης *à nemine* ſic interdicto *communicandam Aquam & ignem* (quorum uterque tam ſacrificiis quàm vivendi rationi inprimis neceſſarius) *aut tectum* ut Appianus[e] loquitur de Metello ſic interdicto. Etiam lege Julia de vi privata tenebatur *qui eum cui Aqua & Igni interdictum eſt receperit, celaverit, tenuerit*, quod ait Paulus[f]. Talis habebatur in patria qualis, ex Anglorum jure vetuſto, qui Homicidii, latrocinii aliúſve gravioris criminis reus judicio ſe non ſiſteret ſolenni more vocatus. Ex contumacia

[b] *Herodotus in Polymnia ſeu lib. 7.*

[c] *Hiſt. 6. cap. 22.*

[d] *L. 2. § 1. D. tit. de Penis. & L. 3. tit. ad legem Iul. peculatus. Lactant. lib. 2. cap. 10. Videſis Franc. Hotoman. lib. 5. Obſervat. 2. & Barnab. Briſſon. Select. ex Iure Civili lib. 3. cap. 5.*

[e] *De Bello Civili lib. 1.*

[f] *Sent. 5. cap. 26.*

tumacia enim illa ſententia in eum pronuntiari ſolita quâ *Vtlagatus* factus, id eſt legis beneficio privatus quem & **Frendleſman** *hominem amicum non habentem &* **Laughleſman** *hominem legis protectione carentem vocitabant.* Bractonius[a] expreſſim; ſi quis talem *poſt Vtlagariam & expulſionem ſcienter paverit receptaverit vel cum eo ſcienter communicaverit aliquo modo vel occultaverit, eâdem pœnâ puniri debet quâ puniretur Vtlagatus.* Infamia autem qua apud Romanos notati aliqui multo levior erat eâ quam Græcorum diximus, quod ex titulo eâ de re in Digeſtis ſatis dignoſcitur. Sed verò etiam expreſſo Sacrorum nomine interdictio facinoroſis perquam erat frequens maximè apud Græcos. Ea dicebatur εἴργεσθαι ſeu ἀποτίρεσθαι πάντων καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν *Omnibus quæ aut publica erant aut Sacra privari* ſeu *arceri.* Draco, inquit Demoſthenes[b], ut à cæde mutua deterrerentur homines, legem tulit, homicidam εἴργεσθαι σπονδῶν, κρατήρων, ἱερῶν, ἀγορᾶς &c. *arcendum eſſe à Libationibus, crateribus, templis ſeu ſacris, foro* &c. Id genus alias memorat ille[c], uti & Æſchines[d] Lyſias[e], Antipho[f], Andocides[g], id genus alii obiter. Adulteræ ſcilicet, Maſculo corpus ſuum in libidinem proſtituenti, militiam detrectanti, Ordinem deſerenti, aliis aliquot, præter pœnas alias uſitatiores, interdicebatur ex legibus moribúſque εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ δημοτελῆ *ingredi in templa publica.* Et in officiis erat Regis Sacrorum qui in Areopago Synedrus erat & judiciis cum reliquis præfuit, προσαγορεύειν τοῖς ἐναντίοις ἀπέχεσθαι μυστηρίων καὶ τ᾽ ἄλλων νομίμων *contumacibus interdicere ne ad myſteria accederent, nec aliis moris patrii beneficiis ſe immiſcerent,* ut ſcribit Pollux[h]. Plato item in legibus ſuis[i], parentes pulſantem voluit exulem urbe fieri.

[a] *Lib. 3. tit. de Corona cap. 13. & 11.*

[b] *Orat. contra Leptinem.*

[c] *Orat. in Neæram, & in Androtionem & contra Timocratem, & Ariſtocratem.*

[d] *In Timocrat. & Cteſiphontem.*

[e] *Orat. 5. ſeu contra Andocidem & 12 ſeu contra Agoratum.*

[f] *Orat. 16. ſeu περὶ τοῦ χορευτοῦ.*

[g] *Orat. 1. & videſis Samuel. Petit. in legibus Atticis, pag. 472 & 557.*

[h] *Onomaſtic. 8. cap. 9.*

[i] *Lib. 9.*

fieri & πάντων ἱερῶν εἴργεσθαι *arcendum à cunctis templis* ſeu *ſacris* communibus etiam & ab ingenuorum non ſolùm conſortio ſed etiam contactu, pœnâ inſuper in ingenuum qui cum ſonte comederit, biberit aut τινὰ ἄλλῳ κοινωνίαν κοινωνήσῃ *alia aliqua communione cum illo communicaverit* aut ſponte tetigerit, adjectâ etiam hujuſmodi μήτε εἰς ἱερὸν ἐλθεῖν μηδὲν μήτ' εἰς ἀγορὰν μήτ' εἰς πόλιν ὅλως πρότερον ἢ καθήρηται *neque templum aliquod ingredi ei fas eſſe nec in forum nec in urbem omninò priuſquam legitimè purgatus fuerit.* Oedipus item apud Sophoclem, velut ex jure Thebanorum vicinorúmque notiſſimo receptiſſimóque, atque etiam ex Oraculi Delphici ſenſu de parricida, inquit, [a] *In Oedipo Tyranno.*

Τὸν ἄνδρ' ἀπαύδω τῶτον ὅστις ἔστι γῆς
Τῆς δ' ἧς ἐγὼ κράτη τε κ᾽ θρόνους νέμω,
Μητ' εἰσδέχεσθαι μήτε προσφωνεῖν τινὰ
Μήτ' ἐν Θεῶν δύχαῖσι μήτε θύμασι
Κοινὸν ποιεῖσθαι, μήτε χέρνιβας νέμειν,
Ἀλλ' ἐξ δ' ἀπ' οἴκων πάντας ὡς μιάσματος.
Τῷ δ' ἥμιν ὄντος.——

Eum ego edico virum, quicunque eſt, ne quis in terra hac cujus ego Rex ſum, hoſpitio excipiat, aut alloquatur aut in Divinis ſupplicationibus aut ſacrificiis ut ſocium admittat, aut ſolennium ablationum participem faciat, cum ab omnibus expellendus ſit velut patriæ inquinamentum. Accedat heic exemplum Halicarnaſſenſis Civitatis quam totam quinque Civitates Lindos, Jalyſſus, Camirus, Cos atque Cnidus ἐξεκλήισαν τ῀ μετοχῆς (ut inquit Herodotus [b]) *à participatione* ſeu *communione* Sacrorum Apollinis Triopii *ſummoverunt*, id eſt planè Excommunicarunt, ob Agaſiclis Halicarnaſſenſis delictum in tripo- [b] *In Clio.*

dibus æreis qui præmii loco victoribus in ludis ejus erant, domum ſecum deferendis, cum, ex lege, Numini ipſi ab ipſo ſacrandi eſſent, pœnâ expreſſim adjectâ de Communicationis ejuſmodi privatione. Quod ad Romanorum hac in re jus attinet, poſt celebrem illam conjuratorum apud eos cædem, Dionyſius Halicarnaſſenſis[a] Senatuſconſulto ait decretum καθαρθῆναι τὸς πολίτας ἅπαντας, ὅτι πολιτικῆ φόνε γνώμης ἠναγκάσθησαν ἀποδέξαι ὡς ἐ θέμιτον αὐτοῖς ἐφ' ἱερὰ παρεῖναι πρὶν ἀυσμῶν καταρχὴν ποιῆν ἀφοσιώσασθαι τὸ μίασμα &c. *universos luſtrandos* ſeu *purgandos eſſe Cives, quòd neceſsitate coacti eſſent cædis Civilis auctores fieri; cum nefas eſſet ad ſacra accedere & victimas immolare antequam facinus expiatum eſſet* &c. Et luſtratio inde ex lege illa ſequuta eſt. Alia id genus apud Scriptores rerum Romanarum ſunt obvia. Etiam ex Pontificum judicio pependiſſe videtur quiſnam pro contumacia in collegium illorum alióve facinore Sacris eſſet arcendus. Nam lites ſacras omnimodas judicabant illi[b] & ſi quos animadverterent μὴ πρὸθυμένες ὑπηκόες αὐτῶν ἐζημίεν πρὸς ἕκασον χρῆμα ὁρῶντες *in præſcripta ſua contumaces puniebant delicti qualitatem perſpicientes.* Neque enim de Mulcta tantùm, magis propriè ſic dicta, cum viris aliquot doctiſſimis locum illum capio, ſed de pœnis itidem aliis τῇ ζημίᾳ ſignificari ſolitis, in quibus locus ſanè accommodus interdictioni ſacrorum, uti etiam in judiciis Regis ſacrorum Athenis, ut antè memoratur. Atque ut in poſſeſſionum diſtributione præfecti Juridici alii Interdictis utebantur, ita in Sacris Pontifices. Interdictionum autem harum eis quæ graviores eſſent tum apud Græcos tum Romanos conjungi ſæpiùs ſolebant Ἀραὶ ſeu Diræ ac Maledictiones ſeu Anathemata

[a] *Lib.5. ab V.C.* 254.

[b] *Dionyſ.Halic. lib.2.*

themata quibus diis inferis & in perniciem ſui ſummúmque infortunium devovebantur & Sacri fiebant facinoroſi. De Diris ejuſmodi apud Græcos teſtimonia ſunt obvia. Solonis in legibus in violatores uſurpatæ ſunt[a]. Alcibiades[b] ob ſacra inter compotandum laſciviùs evulgata Diris per omnium ſacerdotum religiones devotus eſt. Atque alibi non rarò Dirarum ejuſmodi apud Græcos. Romanis item Dirarum ejuſmodi Uſus publicus ab antiquitate ipſorum intima receptiſſimus erat, unde Sacri homines & ἐξάγιστοι dicti qui illis devoti[c]. Atque hiſce tam in mortuos quàm vivos (quemadmodum itidem in Excommunicationis ſententiis, Chriſtiani aliquot) etiam & privati utebantur quarum item vim haud exiguam fuiſſe credebatur obſervabatúrque[d]. Singulare tum communionis vitæ interdictæ tum exſecrationis ſolennis exemplum eſt illud Acarnanum apud Livium in conjuratione adverſus Scopam Ætolorum prætorem eos tunc invaſurum. *Ab quindecim[e] ad ſexaginta annos conjurant niſi victores ſe non redituros. Qui victus acie exceſſiſſet, eum ne quis urbe, tecto, menſa, lare exciperet; diram execrationem in populares, obteſtationem quam ſanctiſſimam potuerunt, adverſus hoſpites compoſuerunt.* Mitto τὸ Ἱερὸν Ἀρᾶς *Devotionis templum* Athenis, quod Heſychio memoratum[f], & τὰς τραγικὰς ſeu ἐκ τῆς τραγῳδίας ἀρὰς *Execrationes* ſeu *Diras* ac *Maledictiones tragicas*, quo nomine, ut ex Diogenis de ſe dicto liquet, nuncupari ſolitæ & Diræ uſitatiſſimæ ipſæ & vitæ incommoda Devotorum reliqua. Nimirùm aiebat ille execrationes ſe impleſſe & tuliſſe tragicas, in quibus illæ maximè, quod ἄπολις, ἄοικος, πατρίδος ἔκπρηκτος *civitatis juribus, domo, patria*, ut execrabilis *careret*. Sic Laertius[g] & Ælianus[h]. Obviæ ſunt

[a] *Dio Priſæus Orat. 80. Plutarch. in Solone.*

[b] *Juſtinus hiſt. 5 Plutarch & Æmilius Probus in Alcibiade. videſis Eraſmum Chiliad. 1. cent. 6. 55. & Epit. ejus tit.* Execrandi, *Meibomium in Juramentum Hippocratis &c.*

[c] *Feſtus in Sacer Mons, Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 2. & 6. Plutarchus in Craſſo. Videſis Iacob. Guther. de vet. Iure Pontif. lib. 4. cap. 22 & de Iure Manuum lib. 2. cap. 15.*

[d] *Vide Livium Decad. 4 lib. 1. cap. 44. & lib. 10 cap. 5 &c.*

[e] *Liv Decad. 3. lib. 6. cap. 25.*

[f] *In Ἀρᾶς.*

[g] *In Diogene.*

[h] *Var. hiſt. 3. cap. 29.*

ſunt ejuſmodi Diræ apud Tragœdos Veteres, maximè in illa Sophoclis de Oedipo Tyranno, ubi paulo poſt verſus inde jam antè citatos, Oedipus

Καὶδύχομαι ὅ, inquit, τὶν δ' ἐδρακότ' εἰτέ τις
Εἷς ἂν λέληθεν, εἴτε πλήονων μετὰ
Κακὸν κακῶς νιν ἄμοιρον ἐκτρίψαι βιόν

Execror autem cædis autorem, ſive is unus cum eſſet latuit, ſive à pluribus adjutus eſt ut malus malè Excommunicatus (ita expreſsim vertit ibi Vitus Winſemius) *vitam tranſigat.* Et ſanè τῷ ἄμοιρον ſenſus *Excommunicati* ibi bene ſatis reſpondet (quod ipſum intereà vocabulum haud ante poſteriora ſeculorum Chriſtianiſmi primitivorum natum eſt) juxta etiam id quod Scholiaſtes ibi habet ἤτοι κακόμοιρον ἢ μηδενὸς τῶν νενομισμένων μετειληφότα id eſt *infortunio multatum* ſeu *vitæ communione inter ſuos exutum.* Et quanti haberentur Diræ ejuſmodi etiam apud Orientaliores populos diſcere eſt ex illo quod traditur de more للتحية الملك *Regiæ* apud Yamanenſes, populum Arabicum celeberrimum, *Salutationis* quæ fuit ابيت اللعن *abnuas Maledictionem* id eſt ita te geras ut Diris ſeu Maledictionibus obnoxius non fueris. Atque brevi hâc formulâ omnia proſpera Regi precari ſe exiſtimabant, nec alios præter Regem ipſum ita ſalutabant, quâ de re videſis plura apud virum præ-
[a] Pag. 55. ſtantiſſimum Edwardum Pocockium in Notis[a] ad libellum de Arabum moribus ante Mohamedem, ubi item ex vetuſtis Arabum Scriptoribus legitur Yaarabum Eberi ex Joctano filio nepotem, Yamanenſium regem primum fuiſſe qui Arabicè locutus eſt & primum qui ſalutatione illa excipiebatur. De pœnali autem lege in interdictione ſacrorum apud Paganos Compulſoria, teſtimonium etiam eſt eminentiſſimum

mum notiſsimúmque apud Julium Cæſarem ubi de Druidum diſciplina forenſi agens (illi ſcilicet & Philoſophorum & Theologorum & Sacerdotum ſummorum à ſeculis antiquiſsimis[a], etiam & ſummarum poteſtatum partes inter ſuos agebant) *ſi quis*, inquit[b], *privatus aut populus* (ita Codices plerique, id eſt, Civitas aliqua aut cœtus hominum in corpus civile coalitum ; aliis habentibus ibi *aut publicus*, quibus conſona Græca verſio ubi legitur ἢ δημόσιος) *eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos eſt graviſsima. Quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum & ſceleratorum habentur. Iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonémque defugiunt, ne quid, ex contagione, incommodi accipiant. Neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur.* Quæ ſic ſimul dicta ipſiſſimam Excommunicationis apud Chriſtianos & Faciem & Uſum ſatis exhibent. Atque idem ſanè credendum videtur obtinuiſſe in Britannorum noſtrorum veterum moribus. Nam Julii Cæſaris tempore, ipſo teſte, exiſtimatum eſt Druidum diſciplinam in Britannia repertam eſſe atque inde in Galliam tranſlatam. Atque in ipſa Britannia eorum paritèr mentio obvia[c], unde & regimen quod dictum eſt eorum ibi obtinuiſſe non iniquum eſt exiſtimare. In Germanorum item moribus Tacitus, *Scutum reliquiſſe præcipuum flagitium. Nec aut Sacris adeſſe aut Concilium inire ignominioſo fas; multíque ſuperſtites bellorum, infamiam laqueo finierunt.* Etiam Germanis Druidum diſciplinam, adeóque illam de ſacrorum & communionis vitæ ſacrorum interdictione viguiſſe[d] autumandum. Et ſanè ſi Dioni Chryſoſtomo[e] fides, non privati ſolùm ſed etiam Reges decretis eorum illiuſmodi ſuberant, ὥστε τὸ μὲν ἀληθὲς ἐκείνους ἄρχειν τοὺς δὲ Βασι-

[a] *Ariſtoteles in Magico apud Laertium in proœmio.*

[b] *De bello Gallico lib. 6. & videſis Anton. Goſſelin. hiſt. vet. Gallorum cap. 20.*

[c] *Tacitus, Annal. 14. & videſis Guil. Camden. in Brit. pag. 540. & 546.*

[d] *Videſis Philipp. Cluver. in Germ. Illuſtrata lib. 1. cap. 24. &c. Et Eliam Schedium de Diis Germ. lib. 2. cap. 9 &c.*

[e] *Orat. 49.*

Βασιλέας αὐτῶν ὑπηρέτας καὶ διακόνους γίγνεσθαι &c. *ut ita, ſi quis verum dicat, ipſi regnent, Reges autem eorum ſententiæ ſint miniſtri licet in thronis aureis ſedeant magnáſque domos habitent & ſumtuosè conviventur.* De Celtis generatim loquitur ille, quo nomine certè Occidentales contineri ſoliti, utcunque ab Julio Cæſare[a] Germanos Druidas non habuiſſe traditum ſit. Quod de tempore ſuo aut de notioribus apud Romanos Germanorum tunc rebus accipiendum, ut ex Lampridio[b] aliiſque eliciendum. Et expreſſim Ariſtoteles Celtis & Gallis, quaſi Occidentalibus univerſis, eos in diſciplina tradenda autores fuiſſe primarios teſtis eſt, ut ex Laertii procœmio liquet. Certè facilius ideo fuit apud populum ut poteſtas ejuſmodi ſacris interdicendi illis admitteretur, cum non ſolùm immanem illam hominum immolationem (quæ maximè apud eos celebris erat & præ reliquis publica) ſed nec alia ſacra peragere ſine Druide cuiquam fas eſſet, quod ſcimus ex Julio Cæſare[c] eíque coævo Diodoro Siculo[d]. Expreſſim Diodorus, qui Saronidas eoſdem vocat; ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ μηδένα θυσίας ποιεῖν ἄνευ φιλοσόφου *Mos eſt illis, neminem ſacra facere abſque philoſopho*, id eſt Druide. Quale itidem de Magis apud Perſas[e] veteres & Sophiſtas apud Indos[f] traditur. Neque enim ſine illorum opera adminiculante ſatis accepta eſſe Diis ſacrificia, creditum. Accedat illud ex Stobæo[g], Nicolai puto Damaſceni, de Cercetis (populo juxta Pontum, ſeu propè Caucaſum, ut collocat Strabo, Ptolemæus, Dionyſius, alii, non Indiæ populo ut ad Stobæum perperàm adnotatur) τοὺς ἀδικοῦντας τῶν ἱερῶν ἀπείργουσι *qui injuſtè ſe gererent eos ſacris interdicunt.* Nec prætereundum heic Chriſtianos ipſos, quà tales, necdum Chriſto renuntiantes, à Paganis nunc ſacris ſuis nunc

[a] *De bello Gallico lib 6. cap. 21.*

[b] *In vita Alexandri Severi.*

[c] *De bello Gallico lib. 6.*

[d] *Lib. 5.*

[e] *Herodotus in Clio.*

[f] *Arrianus de Geſtis Alexandri lib. 8.*

[g] *Serm. 165.*

nunc etiam reliqua vitæ communione inter facinoroſos atque impuros interdici ſolitos; quod ediſcere eſt tum ex Luciani Pſeudomante, ubi ex ritu Athenis in uſu, cum Impiis & Epicureis, Chriſtiani myſteriis arcentur, tum ex locis aliquot de Juliano Apoſtata. Huc enim ſpectat ejus edictum illud quod inter Epiſtolas [a] illius legitur & malè à nonnullis [b] pro Epiſtola tertia ad Iamblichum ſumitur, ubi Chriſtianos aliquot, ſed tacito nomine, alióſve Chriſtianiſmum ſaltem ſimulantes qui inter Gentiles docebant perſtringens ideóque coarguens quòd aliud docerent aliud de Diis ſentirent, *eant*, inquit, *in Galilæorum Eccleſias ibique Matthæum & Lucam interpretentur* οἷς πειθόμενοι ἱερείων ὑμεῖς ἀπέχεσθαι νομοθετεῖτε *quibus, vos obtemperantes, à Sacrificiis abſtinere jubetis.* Ex Gregorio item Nazianzeno [c], Sozomeno [d], aliis liquet eundem conſtituiſſe Chriſtianos πάσης παρησίας ἀποστερεῖσθαι, πάντων ἢ εἴργεσθαι συλλόγων, ἀγορῶν, πανηγύρεων, τῶν δικαστηρίων αὐτῶν *Omni libertate ſpoliare, ita ut ab omnibus arcerentur Conventibus, Foris, publicis cœtibus, ipsíſque adeo tribunalibus.* Ubi planè ipſiſſimam Excommunicationem, qua priſtini juris privatio erat, in Chriſtianos prolatam habemus, ídque ab Apoſtata ex Uſu Paganico, quamquam doctis aliquot [e] placere interim video, illum potius hanc, cum aliis non paucis ex Chriſtianiſmi quem ante imbiberat, imitatione hauſiſſe ideóque in ejuſdem profeſſores jam exercuiſſe. Ex indicata ſic Gentilium ſeu Paganorum interdictione tum Comminatoria tum ex lege pœnali Compulſoria (ubi advertendum, quoties Comminatoriæ tantùm uſus eſſet, quæ maximè ad conſcientiam eorum qui commonerentur, ut ex oſtenſis liquet, attinuit, ſi quis commonitionem impurus negligeret, vindictam expectandam

[a] *Num.* 42.

[b] *In præfixis vitæ Pythagoræ Iamblichi, alibique. Vide Baronium Tom.* 4. *Ann.* 362. § 286.

[c] *Orat.* 3. *ſeu Invect.* 1. *in Iulian.*

[d] *Hiſt.* 5. *cap.* 17 *Nicephor. Calliſt. lib.* 10. *cap.* 24.

[e] *Iacob. Gothofred. in Orat.* 3. *ſeu Iuliano.*

fuiſſe Divinam ſolùm nec coercitionem Humanam ſeu Compulſorium aliquem ab hominibus actum acceſſiſſe, ut plerunque, ſi non ſemper, apud veteres in Perjuriis, quibus annexæ ſemper jurantium ipſorum Diræ graviſſimæ, quæ etiam in Commonitoria interdictione intelligebantur, quamvis non expreſſæ) ex Interdictione inquam illa ejúſve partibus aliquot exiſtimarunt viri doctiſſimi deſumtum fuiſſe in Chriſtianiſmum Primitivum Excommunicationis adeóque ſacrorum Baptizatis interdictionis, per imitationem, Uſum. Sunt quidem non pauci inter Romanenſes Theologi Juriſconſultíque qui diſciplinam illam Veterum Paganorum jam antè oſtenſam animadvertentes *Umbram* ibi fuiſſe ſeu *Veſtigium Excommunicationis*, ac *adumbratam Excommunicationem* Chriſtianiſmi & ejuſdem vivam imaginem agnoſcunt, nonnulla etiam eorum quæ memoravimus uti item alia interdum eam in rem congerentes[a]. Sed verò eorum aliqui, maximè Juriſconſulti, inde ortum diſertè aſſerunt ipſum Excommunicationis Chriſtianæ Uſum. Andreas Tiraquellus, regius circa annum 1560 in Curia Pariſienſi Senator celeberrimus, expreſsìm, *Excommunicationem quam vocamus*[b] *ab antiquorum & Græcorum & aliorum Ritibus legibúſque ortum habuiſſe videri poteſt, non à Divo Paulo ut Canoniſtæ & Theologi opinantur.* Adductis ex Veterum Paganorum monimentis de Interdictione, qualem diximus, teſtimoniis aliquot, *Ideo*, inquit, *cum Excommunicatio non ſit juris Canonici inventum non mirum videri debet ſi & in foro quoque ſeculari, nedum Eccleſiaſtico ſive Canonico, ea proponi & allegari poſſit &c.* Leander item Galganettus, civis Romanus ac Judex olim Appellationum nullitatum Urbis Romæ & Romani Populi Capitaneus (ut appellatur in Statutis Urbis Romæ cum ejuſdem

[a] Baron. tom. 1. An. 57. § 13. Spondan. in Cæmeteriis ſacris lib. 4. part. 1. cap. 2. § 6. Covarruvias Var. Reſolut. lib. 1. cap. 9. & ad c. Alma mater tit. de ſent. Excomm. Theophilus Raynaudus De Virtutibus & Vitiis lib. 4. § 302. & de Monitoriis part. 2. cap. 17. § 6 &c. Marius Alterius de Cenſuris Diſp. 3. lib. 1. cap. 1. &c. alii ibi citati.

[b] Tom. 4. tract. de Retrait lignagier § 1. gl. 9. § 176 & 185.

dem Gloſſis A. 1611. editis) *ortum*, inquit[a], *habuit ab antiquorum Græcorum Latinorum & aliorum ritibus atque legibus, non à D. Paulo ut Canoniſtæ & Theologi opinantur, ut luculenter probat Tiraquellus.* Conſonus heic Nicolaus Gravatius Juriſconſultus, in Annotationibus ad Octaviani Veſtrii Introductionem etiam Romæ editis[b], *cum Excommunicationis ſermo*, ait ille, *inciderit ſciendum eſt haudquaquam Chriſtianorum fuiſſe inventum ut Theologi Pontificique juris interpretes autumant.* Etiam Stephanus Forcatulus[c] Tholoſæ legum profeſſor olim longè doctiſsimus, de Excommunicationis jure inter Feudorum jura obitèr agens tantùm non expreſsiùs ex Druidarum illo more Originem ejus petere videtur. Locum enim illum Cæſaris de Druidibus recitat quaſi vetuſtum ſibi primariúmque ejuſdem Uſûs teſtimonium ac fundamentum. Et ſanè his præiverat vir ille ſummus Guilielmus Budæus qui ubi interdictionis Aquæ & ignis pœnam tractat & locum Cæſaris eundem [affert & verba illa *His omnes decedunt* græco more dicta ait τύτους ἐκτρέπονται πάντες οἱ ἀπαντῶντες (id eſt *eos obvios factos cuncti averſantur*, ſeu *aliò ſe vertunt*) ſtatim adjicit[d], *Hi apud Hebræos Apoſynagogi dicebantur, quaſi Synagoga exacti & extorres, quod ut opinor ab ignis interdictione torríſque communione ductum eſt vocabulum potius quam à terra etiamſi exul à ſolo eſt. Livius; Extorrem urbe, domo, penatibus, foro, congreſſu æqualium. Hos nunc Excommunicatos vocamus quibus ſcilicet Humanitatis jura viciſſitudinémque officiorum vetamur exhibere. At quos majore execratione mulctandos Eccleſiaſtica autoritas cenſuit, Anathemata appellat, ex eo quòd in cippis expoſita eſt eorum deteſtatio & proſcripta. Antiqui ſacros homines ſic vocitabant,*

[a] *De Iure publico lib. 1. tit. 15. § 1 Venetiis 1623.*

[b] *Romæ 1579. ad lib. 2. cap. 4.*

[c] *In Feudorum Iura cap. 10. § 14.*

[d] *In Notis poſterioribus ad Pandectas ad l. 2. tit. de Pœnis.*

tabant, quaſi execrandos & deteſtandos, unde ſacra fames Virgilio & ſacer atque inviſtabilis Horatio &c. Sic ille. Quinimò ſunt qui[a] morem illum congenerem veteris Eccleſiæ, de Communione Peregrina, quâ nonnulli multabantur, ex Romanorum moribus Eccleſiam mutuaſſe, id eſt ex ipſa jurium Civitatis, velut ex aquæ & ignis interdictione, privatione ſolita, quâ ſic privatus in Peregrinorum numerum redigebatur. Sed verò hæc Juriſconſultorum qui è Romanenſibus fuêre ſententia Theologis etiam & Juriſconſultis aliquot[b] eorum admodum diſplicet, utpote illis maximè qui aut ex vetuſtis Judaiſmi inſtitutis aut ex ipſa Evangelica ſeu Apoſtolica diſciplina, juxta ſuperiùs memorata, derivandam Cenſuram hanc velint. In his expreſſiùs heic adverſatur Anaſtaſius Germonius[c] Juriſconſultus, ſed & Archiepiſcopus & Comes Tarantaſienſis, uti & Theophilus Rainaudus[d], quos vide. Id interim certum eſt ſub tempora quibus Chriſtianorum Excommunicatio primùm in Uſu, ſeu ſecula Chriſtianiſmi maximè primitiva, Sacrorum illas quas diximus Interdictiones apud Græcos, Romanos, aliáſque gentes inter quas degebant Chriſtiani, viguiſſe, licet verum ſit Ignis & Aquæ interdictionem illam in Deportationis pœnam paulò poſt Cæſarei Imperii initia mutatam eſſe[e], adeóque deſiiſſe aliter atque in Deportatione contineretur. *Druidarum* item *religionem apud Gallos diræ immanitatis, & tantùm civibus ſub Auguſto interdictam penitùs aboleviſſe* Claudium Cæſarem, qui temporibus Apoſtolicis coævus eſt, ſcribit Suetonius[f]. Sed de humanis apud eos hoſtiis potius accipiendum videtur illud quàm de Diſciplina ipſorum reliqua quæ etiam poſt Claudium in Uſu, adeóque exemplo heic eſſe potuiſſet. Certè nihil in Paganorum moribus

[a] *Emmidus Merillus apud Gabriel. Albaſpin. lib. 1. Obſervat. 3. & Albaſpin. ibi. Sed & videſis Anton. Dominicum de Communione peregrina pag. 46*

[b] *Videſis Covaruviam in c. alma mater. tit. de Excommunic. & Anton. Dominic. loco citato.*

[c] *De Immunitatibus ſacrorum lib. 3. cap. 14. §. 35.*

[d] *De Monitoriis part. 2 &c.*

[e] *Videſis Briſſon. Select. ex Iure Civili lib. 3. cap. 5.*

[f] *Lib. 5. cap. 25. ſed & vide Plin. Hiſt. Nat. lib. 30. cap. 1.*

ribus adeò expreſſam habet Excommunicationis Chriſtianæ, etiam quà in ſummas poteſtates vim ſuam habere obtenditur, imaginem atque mos ille Druidarum de quorum regimine Dio Pruſæus planè loquitur ut de eo quod ſuo in ævo nondum omninò evanuerat, utcunque de religione eorum ſeu dira illa in hoſtiis immanitate ſic antè ſtatuiſſet Claudius. Floruit autem Dio ille ſub Trajano[a]. Et conſule ſi vis, quæ de Druidibus poſteà vigentibus habent viri docti[b]. Certè ſub Veſpaſiano, ſeu annis poſt Claudium quaſi 20, Druidarum diſciplinam floruiſſe, in Galliis & Britanniis manifeſtum videtur etiam è Plinio[c] utcunque *Tiberii principatum ſuſtuliſſe Druidas Gallorum & hoc genus Vatum medicorúmque* ſcripſerit etiam ipſe, quod de Urbe Romana ac vicinoribus forſan provinciis non de Gallis aut Britannis, etiam ex ipſius verbis videtur omninò ſumendum. Sed quicquid de Paganorum imitatione heic fuerit ſtatuendum, in Romanenſibus etiam ſunt perplurimi & perquam obvii qui ex Uſu Judaico deductam velint Excommunicationem ſuam, ut ex ſupra citatis & tralatitiis de Apoſynagogis, Anathemate, Maranatha, atque id genus inter Judæos Veteres aliis, commentariis liquidò conſtat. Quod certè dum ſentiunt ex inſtituto humano palàm vim ejus admittunt deducendam. Et Polydorus Virgilius Romani Pontificis heic quæſtor. *Quod noſtri*, inquit[d], *Pontifices ſolent contumaces hoc eſt ſuperbos ac idcirco juris contemtores minimèque obedientes, aut delictum aliquod delinquentes, Excommunicare, ut vulgò dicunt, illiſque ſimul interdicere ſacris, hoc ex Judaïs ſumptum eſt, quorum moris fuit eos ignominiæ cauſa extra Synagogam id eſt congregationem ejicere, qui dicto minùs audientes contra legem vel pontificum vel populi man-*

[a] *Suidas in Dionc.*

[b] *Steph. Forcatulus de Gallorum imperio lib. 1. Paul. Merul. Coſmograph. part. 2 lib. 3. cap. 11. Lipſ. ad Tacit. Annal 12. num. 68. Cl. Salmaſ in Lampridium pag. 207. An. 01 Goſſelino Hiſt. vet. Gall cap. 3 &c. aliique de rebus Gallicis, Germanicis, Britannicis.*

[c] *Hiſt. Nat lib. 16. cap. 4 & lib. 30. cap. 1.*

[d] *De Inventoribus Rerum lib. 4. cap. 12.*

mandatum, aliquid feciſſent, quod perinde erat atque apud nos interdicere Sacris. Ita ille. Etiam Baronius[a], *non quidem à Paulo* ait *eſſe primitùs inſtitutam. Nam Judæis in obſervatione erat* &c. Et ſecundùm hæc ſanè benè intelligi poteſt Gregorius Nyſſenus[b] ubi de τῷ ἀφορισμῷ ſeu Excommunicatione ſui temporis loquens μὴ ἐπισκοπικῆς αὐδαδείας εἶναι τὸν ἀφορισμὸν νομίσῃς παρ' ᾧ. ὁ νόμος, παλαιὸς τὴν ἐκκλησίας κανὼν, ἀπὸ τῦ νόμυ ἀρξάμεν. καὶ κρατυνθεὶς ἐν τῇ χάριτι *Ne Excommunicationem arbitreris eſſe ab Epiſcoporum audacia; Paterna lex eſt, antiqua Eccleſiæ regula quæ à lege* (ſeu Uſu ſub Lege Judaico; nam eâ de re ne veſtigium quidem in ipſa Lege) *traxit originem & in Gratia obtinuit.* Cæterùm ut priſtinæ in Communione vitæ libertatis diminutio erat ſingularis in Excommunicatione Judaica, ita ſanè Sacrorum (ut antè oſtenſum eſt) interdictio illic nulla. Hanc in Chriſtianiſmo primitivo ex Diſciplina Confederata (uti & antè demonſtratur) Excommunicationi Judaicæ cujus Uſum amplexati etiam erant cum Judæis Chriſtiani primitivi, aut ex ſimilibus Gentilium moribus aut ex accommoda, è re inter ipſos nata, ratione, acceſſiſſe, rationi eſt admodum conſonum. Certè quamplurima alia tam è Paganiſmo quàm Judaiſmo in Ritus Sacra ac Mores Chriſtianiſmi antiquitùs, ſive Nomina, ſive Feſta, ſive Perſonarum habitus, id genus alia ſpectes, deſumta fatentur paſſim ſcriptores[c]. Illa apud eos perquam obvia ſunt. Conſoni habentur heic, quantum ad derivationem ex Paganiſmi moribus in Reformatis nonnulli. Certè etiam, ex eorum prodromis, Deſiderius Eraſmus nonnullis Romanenſium memoratur, quaſi eandem amplexatus fuiſſet ille ſententiam, ídque ex eo quòd in Chiliadibus ſcripſit[d]; *Erant antiquitùs etiam publica*

[a] *Tom. 1. Ann. 57. § 12.*

[b] *Orat. de Caſtigatione.*

[c] *Conſule Ioann. Fileſac. in ſelectorum lib. 2. tit. Ceremoniæ, alios ſatis obvios, qui de ritibus.*

[d] *Chiliad. 1. Cent. 2. num. 84.*

blicæ quædam deteſtationes, velut apud Athenienſes (quas antè tetigimus) *in eum qui viam non monſtraſſet erranti, in quarum locum Chriſtianis ſucceſſit ea quam vocant Excommunicationem.* Cæterùm non ait Excommunicationem à Paganis deductam aut receptam, quaſi inde Uſus ejus in Chriſtianiſmo traxiſſet originem, ſed tantùm eam in Dirarum Paganicarum locum Chriſtianis ſucceſſiſſe. Alio item in loco[a] de Traditione Satanæ Paulina verba faciens diſertè ait *in cujus rei locum nunc ſucceſsit Excommunicatio.* De derivatione non minùs heic quàm illîc loquitur; utrobique tamen de ſucceſſione. At verò Philippus Melanchthon, ex Reformatorum primariis *ſatisfactionum exempla* ac *ſpectacula* (quæ Excommunicationi adeò ſunt annexa, ut ſine illis velut enervis, quâ forenſis eſt, planè appareat) earúmque *ritus* expreſsìm ait[b] *à vetuſtate ethnica receptos eſſe*, ubi nonnulla, de Paganorum hac in re uſu, antè memorata etiam ſubjicit. Nec prætermittendus heic ſcriptor nuperus perdoctus quidem, Elias Schedius, qui de Druidarum Græcorúmque ſacris interdicendi atque vitæ communione privandi more locutus, *Horum*, inquit[c], *Exemplo poſteris temporibus depravatum ſeculum etiam innixum fuit; & Excommunicatos dixit illos quibus nefas erat religionem adire aut quicquam de hac agere.* Etiam partìm è Paganiſmi ritibus partìm ex Judaiſmo, maximè Eſſenorum moribus ſuperinductis ſcriptores alii aliquot ex Reformatis derivant[d], qui nec in illo Servatoris, de Ethnico & Publicano apud Matthæum, de Excommunicatione omninò agi admittunt. Huc ſpectant alia ſuperiùs de Judaico in Chriſtianiſmum uſu accepto è Reformatis occurrentia. Sed quantum ad Divini Juris, quod Præceptivum ſit inter eos Negationem attinet, recolantur,

[a] *Epiſt. ad Erardum Ep. Leodienſem præfix. Notis in 1 ad Corinthios & lib. 29. Epiſt. 73. Edit. Londinenſi 1641.*

[b] *Part. 1. artic. Bavaric. 19. & part. 2. tract. de Pœnitentia tit. de ſatisfactione.*

[c] *De Diis Germanis ſyngramm. 2. cap. 14*

[d] *Hugo Grotius Annot. ad Luc. 6. 22. & Matth. 18. 17.*

heic egregii illius Reformationis prodromi, Joannis Wiclefi noſtratis, Articuli [a] in quibus habetur *Prælatus Excommunicans Clericum qui appellavit ad Regem vel ad Concilium regni, eo ipſo traditor eſt Regis & Regni*: item [b] *Omnes Cenſuræ Antichriſti non ſunt niſi falſæ umbræ, à via Domini timidos exterrentes. Et loquitur de Cenſuris Eccleſiæ. Vnum ſolatium eſt Eccleſiæ fideli, quòd Excommunicatio & Suſpenſio & omnes tales Cenſuræ, mendacitèr & fictæ, non ſunt in Chriſti lege fundatæ ſed ab Antichriſto callidè machinatæ.* Sequaces habuit ille Joannem Huſſum Bohemum alióſque non paucos. Sanè etiam hiſce Lutherus ipſe accenſetur; unde Wicleſiſtæ, Huſitæ & Lutherani, pro eis qui poteſtatem hanc velut ex Numinis præſcripto homini cuiquam arrogatam impugnant, ſimul à Romanenſibus [d] numerari ſolent. Accedant heic viri ſummi graviſſimíque qui Epiſcopalem Audientiam, Juriſdictionem & Judicium, adeóque quicquid forenſe aut forenſis heic inſtar penes eos fuerit, ex Principum ac ſummarum in regimine publico poteſtatum indultu arbitrio ac moderamine pependiſſe indéque manâſſe nec alitèr atque ex ejuſmodi indultûs norma exerceri debere pluribus aſſeruntſ poſteà quam nempè Chriſtianiſmi & Summarum ejuſmodi poteſtatum conjunctio, ut in Conſtantino Magno, facta eſt. Eâ de re ſanè copiosè actum eſt à Marſilio Patavino [e], Guilielmo Ockhamo, Philotheo Achillino [f], Jacobo Almaino [g], Petro de Cugneriis [h], aliíſque id genus ſeculorum ſuperiorum à Melchiore Goldaſto, in *Monarchia* ejus *S. Romani imperii* tomis tribus, congeſtis alibíque antè editis quos ut Reformationis etiam prodromos conſulat heic lector ſtudioſus. Maximè autem inter illos præclariſsimum illum Philoſophum & Theologum Guilielmum

[a] *Subjuncti concilio Conſtantienſi, art. 12.*

[b] *Faſcicul. rerum expetendarum fol. 136. & vide Thomam Walſingham in hiſt. an. 1378. & Concil. Conſtantienſ. ſeſſ. 8. Io. Cochlæum hiſt. Huſſitarum lib. 1.*

[c] *Concil. Conſtantienſ. ſeſſ. 15*

[d] *Alfonſ. de Caſtro Adverſ. Hæreſ. lib. 6. verb. Excommunicatio, alii. Sed & vide Joannem Cochlæum in Luthero Septicipite cap. 44. Caſper Vlenbergium in vita Lutheri p. 55, &c. Lutherum ipſum in Gen. c. 4. &c.*

[e] *In Defenſore pacis part. 2. cap. 5, 6, 7, 8, 9, 10.*

[f] *Somnio Viridarii lib. 1. cap. 14. 65 &c.*

[g] *De ſuprema Pot. Eccl. & Laica Quæſt. 3. cap. 2 &c.*

[h] *Diſp. adverſ. Bertrandum.*

lielmum quem diximus Ockhamum, Nominalium familiæ Patrem sub annum Christi 1330. In Disputatione sua compendiosa *de potestate prælatis Ecclesiæ atque Principibus terrarum commissa*, ad verba illa Domini[a], *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terris*, de duobus temporibus Christi in terris distinguendo loquens, altero Humilitatis, seu ante Resurrectionem, altero Potestatis, Majestatis seu Gloriæ quod insecutum est, *Petrus*, inquit, *constitutus est Christi Vicarius* (quod sanè ut de Jurisdictione omnimoda Ecclesiastica sic dici solita & ad Clerum derivata, juxta sensum ejus, dictum) *pro statu Humilitatis non pro statu Gloriæ & Majestatis. Nec enim factus est Vicarius ad quæ Christus nunc agit in gloria, sed ad ea imitanda quæ Christus egit Humilis in terra quia illa nobis necessaria sunt.* Addit, in statu illo quo Vicarius Christi factus est Petrus, Christum Jurisdictionem aut potestatem apud homines coactivam aut judiciariam sibi non solùm non tribuisse ullam sed & omnigenam rejecisse[b]. Quod itidem ipsum totidem fermè verbis monetur à Philotheo Achillino[c]. Cum primis etiam consulantur quæstiones ejusdem Ockhami octo de Potestate Papæ, sed præcipuè Dialogus ejus ille amplior inter Magistrum & Discipulum eadem de re & legitima Hæresis cognitione. More quidem suo non tam dogmaticè asserit quàm disputat; quod genus scribendi, licet tutius videretur, haud nihilominùs inde Excommunicationem papalem evasit ipse. Sed verò ex Dialogo illo liquet, verbi gratia, de quæstione illa *utrum ad Theologos vel Canonistas spectat definire quæ assertiones hæreticæ & quæ Catholicæ sint, habenda*, Opinionem complurium admittit obtinuisse non ad Theologos, quà tales, sed, principaliter saltem, ad Canonistas, & Definitionem & Cognitionem

[a] *Matth. 28. 18.*

[b] *Luc. 12. 14. Joann. 8. 15. 23. 12. 47. 11. 36.*

[c] *Somn. Viridarii lib. 1. cap. 12.*

earum quà ſive hæc ſive illa judiciaria eſſet ſeu forenſis, ſpectare; ſcilicet ad eos qui Canonum humanorum periti juriſdictioni præeſſent[a]. Et juxta opinionem hanc (cui in Opere illo habet ille haud pauca perquam conſona & ad rem de quâ loquimur admodum accommoda, dum tamen in partem ut ſolet utranque diſputat) tota illa Juriſdictio etiam de Hæreſis cognitione, quæ Theologis maxime propria ab aliis fit, ex inſtituto Humano non minùs planè pendet, quàm ipſorum Canonum ſeu Juris Canonici & demum Canoniſtarum & Juriſdictionis arbitrariò conſtituendæ origo & vis qualiſcunque. Quæ huc faciunt habet ille ibi alibique compluria. Dialogus ille (opus & ingenioſiſſimum & doctiſſimum nec ſanè unquam ſatis laudatum, quod & forſan inter ea quæ de Poteſtate Eccleſiaſtica ſeculis ſuperioribus conſcripta ſunt primas tenet) ſimplici illo nomine editum habemus Lugduni 1494 à Badio Aſcenſio, cum aliis aliquot ejuſdem ſcriptis unde in Monarchiam ſuam[b] deſumſit Goldaſtus, qui non ſine difficultate tandem exemplar nactus eſt. Unde ante ejus editionem, opus fuiſſe nimis rarum paſſim, exiſtimandum. Apud eos autem qui catalogos operum Ockhami exhibent, nominari ſolet *de Fautoribus Hæreticorum* libri 7. cum reverà titulus ille ſit libri ſolius ſeptimi Dialogi illius partis prioris. Inſcriptum autem eſſe ab Ockhamo *De Hæreticis* vix dubitare poſſum, inde perſuaſus quòd Henricus de Zoemeren Theologiæ profeſſor & Decanus Antwerpienſis, Cardinalis Beſſarionis juſſu, diffuſiorem in Dialogo diſputandi modum ſummo ſanè ut mihi videtur cum judicio in methodum contrahens lectioni multò accommodiorem, in Epiſtola ſua ad Cardinalem expreſſim titulum illum velut ab ipſo Ockhamo donatum

[a] *Videſis Arnald. Albertin. de agnoſcendis aſſertionibus Catholicis, Quæſt.* 10 *alios ibi citatos.*

[b] *Tom.* 3. *pag.* 398.

tum memoraverit. Typis edita est Henrici illius Epitome annis abhinc amplius centum. Ut opinor, Parisiis. Nec enim codex meus, aliquantulùm in ipsa fronte mutilus, satis heic eâ de re docet. Diu est quòd Indicibus expurgatoriis prohibita sunt opera Ockhami ejusmodi, quod mirum puto videtur nemini. Atqui etiam hac de re sæpius insurgunt in eum Romanenses aliquot non solùm Theologi sed & Jurisconsulti, in quibus consulas si placet Henricum Canisium[a] qui tum illius tum Marsilii Patavini nonnulla quæ huc pariter tendunt alia refutare conatur. Sed palàm est, ex eis reliquísque antè memoratis, in superiorum seculorum sententiis, non paucas fuisse, jurisdictionem heic sic propriè dictam atque Excommunicationis usu armatam, quà talem, ex Humano instituto, nec Præcepto Divino manasse atque exerceri solere. Adeas item, ut ex recentioribus juridicè tantundem discas Matthiam Stephani[b] & Tobiam Paurmeisterum[c] celeberrimos per Germaniam Jurisconsultos. *Episcopi*, inquit Matthias Stephani, *forum, tribunal & Jurisdictionem non habuere, sed tantùm Episcopalem audientiam in Clericos & Monachos in causa religionis vel negotio Ecclesiastico, non in alio vel in aliis causis nisi inter consentientes* (ubi testem etiam adfert Cujacium in Paratitlis) *Processit autem hac audientia à Jurisdictione imperatoris qui suam cognitionem Episcopis delegavit ut ipsi cognoscerent, unde non fuerunt ipso jure magistratus Ordinarii* (seu quibus aliqua sive circa Sacra sive Profana jurisdictio competeret) *sed delegati ab Imperatore.* Et paulò pòst, *Illud autem hoc loco sciendum est Jura illa Episcopalia* (qualiacunque forensia seu in quibus vis aliqua sive directè sive indirectè coactiva) *quæ aliàs Ordinariis Episcopis competunt hodiè etiam ad Status Imperii ex decreto Passo-*

[a] *Refutatio trium Tractatuum &c. Ingolstadii 1600.*

[b] *Interpret. ad Cod. lib. 1. tit. 4.*

[c] *De Jurisdictione Imp. Rom. lib. 2. cap. 7. § 27.*

vienſi pertinere, ut ita jurium Epiſcopalium hodie etiam principes ſeculares habiles ſint; in quem finem conſiſtoria partim ex Theologis partim ex Jureconſultis conſcripta ordinarunt, itémque ſuperintendentes ſuos conſtituerunt, ut nimirum in Conſiſtoriis ea quæ ſunt juriſdictionis itémque legis Dioceſana expediantur: at quæ ſunt Ordinis ut & pleraque quæ ſunt legis Diœceſana per ſuperintendentes loco Epiſcoporum procurentur. Eſtque hæc juriſdictio Epiſcopalis, quoad ſeculares ſtatus imperii, juſtiſſimo titulo non ſolùm acquiſita ſed & per pacem publicam religionis in Imperio Romano factam rata habita, quod & ipſi Ingolſtadienſes Juriſconſulti pontificiæ religioni addicti haud obſcurè fatentur tom. 4. conſil. 2. inter Concil. Germaniæ. Etiam lectorem ablegat ad librum ſuum tertium de Juriſdictione ubi hac de re in eundem ſenſum alia. Et qui ad Codicis titulum de Epiſcopali audientia ſcripſere conſulendi ſunt heic alii. Certè etiam in Confeſſione Auguſtana[a] à tot Principibus aliiſque viris illius ſeculi ſummis Carolo quinto, nec ſemel, exhibita, Functionem ſeu miniſterium ad Epiſcopos quidem attinere agnoſcitur: ſed demum adjicitur, *ſecundum Evangelium* ſeu *ut loquuntur de Jure Divino, nulla Juriſdictio competit Epiſcopis ut Epiſcopis* (id eſt ut Ordinis ſunt qualiſcunque Eccleſiaſtici) *hoc eſt his quibus eſt commiſſum miniſterium verbi & ſacramentorum, niſi remittere peccata, item cognoſcere doctrinam, & doctrinam ab Evangelio diſſentientem rejicere & impios quorum nota eſt impietas excludere à communione Eccleſiæ, ſine Vi Humana, ſed Verbo. Hìc neceſſariò & de Jure Divino debent Eccleſiæ præſtare obedientiam juxta illud Qui vos audit me audit.* Sanè cognitio ejuſmodi ſeu juriſdictio Verbo ſolo, & μὴ ἀναγκαστῶς[c] *non coactivè*, ſeu nec omninò Vi Humana, adeóque nec

[a] *Artic. 16 ſeu de Pot. Eccleſiaſtica 1540.*

[b] 1 Pet. 5. 2.

[c] 1 Pet. 5. 2.

nec in jus vocatione aliíſve forenſi uſui ſemper neceſſariis exercenda, perquam impropriè aut potiùs non omninò Juriſdictio aut cognitio vocanda, cum in Prædicatione, Exhortatione, Comminationibus id genus aliis Verbi ſoli miniſterii ſeu Functionis ſimplicis partibus ſolùm ea conſiſtat, nec Conſiſtorianæ aut Forenſis naturam ſapere videatur. Porrò ad hæc ritè dijudicanda, conſulat heic veritatis indagator æquus Walonem Meſſalinum [a] Scriptorem diſquiſitionis liberrimæ & doctiſſimum, qui diſertè oſtendit Juriſdictionem nullam habuiſſe antiquæ Eccleſiæ Epiſcopos eoſdémque Presbyteros, ſed natam eorum Juriſdictionem ex Ordinis Presbyteralis & Epiſcopalis diſtinctione & Principum Chriſtianorum indulgentia. Sic ille ubi egregiè defendit quæ vir maximus & eruditionis immenſæ princeps Claudius Salmaſius [b] de *Epiſcopali* ſcripſerat *Curatione*; quo nomine ut Functione ſacra, nec Imperii aut juriſdictionis forenſis ſeu Conſiſtorianæ appendice aliqua, inſignito, Epiſcoporum officium illud vetus & genuinum denotari vult. Contra eum ſcripſit quidem, etiam hac de re, notiſſimus ejus è Romanenſibus adverſarius [c]. Qui æquamines ſunt argumenta utrinque perpendant, ſed ſimul etiam ea quæ Salmaſius regerendo adjecit in libro primo de Primatu [d] Papæ ejúſque Apparatu [e]. Unde [f] quidem ad Conſiſtorianam ſuam forenſem Juriſdictionem ex jure divino aſſerendam nonnulla afferunt aliqui Anglicè hac de re nuperrimè ſcribentes. Sed quam appoſitè viderint ipſi aliíque. Atque id interim animadvertat lector etiam ex ipſis Romanenſibus eſſe viros doctiſſimos quibus ingenuè agnoſcitur reverà & propriè dictam nullam in ſeculis primitivis fuiſſe Epiſcopis ſeu Ordinis Eccleſiaſtici aliquibus aliis Juriſdictionem

[a] *De Epiſcopis & Presbyteris cap. 6.*

[b] *In lib. de ſæneore Trapezitico pag. 529.*

[c] *Dionyſ. Petavius Theologic. Dogmat. de Eccleſiaſtica Hierarchia lib. 3. ca. 12 &c.*

[d] *Cap. 1 &c.*

[e] *Pag. 156 &c.*

[f] *Pag. 298.*

[g] *Videſis Iacob. Gothofr. de Jure Vet. Pontificio lib. 2. cap. 1. Paganin. Gaudentium de Vita Chriſtianorum ante Conſtantinum, cap. 56. Petr. Suavem hiſt. Concil. Tridentini lib 4. pag. 169. Antonium Dominic. lib. de Communione Peregrina pag. 92. Adde heic Fr. Duarenum de ſacris Eccl. Miniſteriis lib. 1. cap. 3. &c. & in Defenſione libertatis Eccleſiæ Gallicanæ.*

nem citra Imperatorum favorem & indultum, atque inde eam quæ nacti ſunt natam eſſe ac perquam variatim, juxta etiam quæ ſuperiùs hac de re diximus nos, cum Modis ac Temperamentis propagatam permiſſámque. Ita ſcilicet rem ſe de Facto habuiſſe fatentur; licet inter hoſce intereà ſint qui dum Juris Divini Præceptivi heic etiam tenaciores ſe exhibere velint, de Jure illo audaciùs pronuntiant, pro more eorum qui contra vera ſeculorum antiquorum dogmata, quæ ſcilicet ex uſu & profeſſione Chriſtianorum tunc publicâ ſunt elicienda, Pontificiam poteſtatem aliámve ejuſdem, ſub aliis nominibus, imitatricem ſtabilire ſcriptis ſuis nimiùm ſatagunt, atque poteſtatem illam Excommunicandi forenſem è locis Scripturæ eruere enixiſſimè, ſed nimis infeliciter ſæpe, conantur. Accedant heic Commentarii ſatis numeroſi Virorum è Gallis Clariſſimorum de Poteſtate Regia & Eccleſiaſtica conſcripti quos habes ad Edictum Henrici ſecundi, & in Tomis illis binis de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ dudum editis, alibíque ſatis obvios. Et quantum ad Anglos noſtros; ut de Moribus & Jure recepto eóque tam ab Eccleſiaſticis heic quàm Laicis publicè agnito circa Excommunicationis tam inter Reformatos quàm alios Uſum in Anglia ex antè allatis palàm conſtat, ita etiam, de ſingularium Scriptorum doctiſſimorum ſententiis omninò conſonis, ex ipſorum monimentis paſsim proſtantibus; quibus Jus illud Supremarum Poteſtatum moderamine, prout regiminis publici ratio poſtulaverit, temperandum laxandúmve fuſiùs aſſeritur. In hiſce, *Cenſura Academiarum noſtrarum, Opus eximium de Vera differentia Regiæ poteſtatis & quæ ſit ipſa veritas & virtus utriuſque* ſub Henrico octavo ſeu anno 1534 typis primò editum, Stephani item Gardineri Epiſcopi Wintonienſis

sis *De Vera Obedientia* Oratio, Joannis Bekinsau *de Supremo & absoluto Regis imperio*, similia alia aliquot, inprimis recensenda, quorum pleraque cum congeneribus nonnullis sub initia Jacobi Regis[a] autoritate publica simul proditura erant. Sed apud typographum regium incœpta nescio quo fato absoluta neutiquam fuerint. Etiam in schedis vetustis comperio sub Henrico octavo[b] Reformationem meditante inter alios articulos quæsitum esse *utrum Episcopus aut Presbyter possit excommunicare, & ob quænam delicta, & utrum ii soli possint ex jure divino.* In varias quidem distracti erant opiniones tunc Theologi magni ea de re consulti. Sed Episcopus Herefordensis, Menevensis, Westmonasterienſis, Daius, Curwenus, Laightonus, Coxus, Symonides, **Say that Lay men may excommunicat, if they be appointed by the high Ruler**, id est, *dicunt Laicos posse excommunicare si constituantur* (vel delegentur) *à potestate summa*, seu quæ Principis vices gerit. Haud pauca huc spectantia occurrunt in libris de *Primatu Regio* & de *Potestate Papæ* & *Regia* adversus Bellarminos, Tortos, Becanos, Eudæmon Joannes, Suarezios, id genus ceteris sub Jacobo maximè Rege, etiam ab ipso nonnullis conscriptis & passim prostantibus[c], in quibus fusè & nervosissimè asseritur Jurisdictionem Ecclesiasticam dictam, adeóque Excommunicationem inde pendentem, pro moribus legibúsque Regni Angliæ aliter atque aliter per secula se habentibus & juxta Regis moderamina ex lege Regia nec alio modo legitimè exercendam. Nec ipsam quidem Clavium potestatem nec Actum excommunicandi, Regi tribuunt, sed ut Caput et Moderatorem et Gubernatorem, juxta Regni leges, Ecclesiasticæ Jurisdictionis forensis (nam de Privatis heic actibus hoc nomine interdum venientibus, qui Ordinis sunt seu Functionis, non loquimur) cum

[a] *Londini* 1608.

[b] *Anno* 1540. *in Bibliotheca Cottoniana. quæst.* 16.

[c] *Videsis Torturam Torti à Lanceloto Cicestrensi Antistite conscriptam pag.* 370. *&c. & ad Bellarmini Apolog. Resp. cap.* 1. *Samuel. Collinium in Increpatione Eudæmonis Ioannis part.* 3. *cap.* 16. *&c. Ioannem Roffensem De Potestate Papæ li* 2. *cap* 2. *&* 4. *Londini* 1614.

eum ſatis agnoſcunt. Et juxta leges illas earúmque uſum Humano arbitrio, adeóque invento, niti cenſuras forenſes indéque temperari, reſtringi, aboleri, ex ſuperiùs dictis manifeſtò liquet. Quid quòd etiam ab doctiſſimo illo ac reverà reverendiſſimo præſtantiſſimóque viro, Lanceloto Andræide Epiſcopo primò Ciceſtrenſi, dein Elienſi & poſtmodum Wintonienſi, ad illud Bellarmini in Apologia de ſententia Primatus in hiſce ejuſmodi Regii velut ante annos paucos nata atque anguſtiſſimis limitibus contenta, expreſſim aſſeritur[a] *quocunque loco Religio Reformata eſt, penes eoſdem Poteſtatem hanc qui ſummæ rerum præſunt, eandem hanc, quæ penes Regem.* Et dein *quis in Regno ſuo idem non facit per omnia quod Rex in noſtro? De voce non laborant, quid opus? At rem tenent. Non ergo vel nova vel particularis: ſed Catholica, id eſt vetus opinio hæc quæ ab initio ſic fuit, Et quàm latè patet ejuſdem Religionis profeßio, tam latè diffuſa.* Sic ille. Etiam apud Belgas Reformatos dudum conſcriptus eſt libellus ille perquam egregius *de Imperio Summarum Poteſtatum circa Sacra* ab viro illo tum Doctrina omnigena longè ac undiquaque inſtructiſſimo tum Judicii ſummi nominiſque paſſim meritiſſimò illuſtris, Hugone Grotio, quo compluribus demonſtratur, Diſciplinæ, ut vocant, inſtituta adeóque Excommunicationis forenſis ac Pœnitentiæ publicæ ſpectaculorum uſum neque antiquitus fuiſſe juri Divino attributa neque alium reverà eſſe quam qui ex placitis & arbitrio humano variatim pro locorum & temporum diſcrimine ſe habente introductus eſt, & temperari, mutari, ac coerceri ſolitus. Nec Imperium aut Juriſdictionem magis ad Eccleſiaſticos, quà tales, attinuiſſe quàm ad Medicos, Architectos, id genus alios. Typis neutiquam eſt editus libellus ille ante autoris obitum, ſed intra biennium pòſt[b]. Mortuus eſt

[a] *Ad Card. Bellarm. Apolog. veſp. cap. 1. pag. 30.*

[b] *Lutetiæ (ut dicitur) Pariſ. 1647.*

est Rostochii die Lunæ, 18 Augusti 1645. stylo Juliano. Recognitum ab ipso esse ait typographus exemplar, unde excusus est, decennio ante editionem. At verò conscripsit libellum illum Grotius, triginta amplius abhinc annis aut circitèr. Ipsum autographum, saltem exemplar ab ipso diligentissimè recognitum is circa id tempus Londini agens reliquit apud eximium illum quem jam memoravimus antistitem tunc puto Eliensem, qui postmodum autori petenti restituit. Sed non antequam exemplaria heic aliquot ab accuratiùs disquirentibus fuissent desumta. Opusculum sanè totum, quantum ad Excommunicationis, adeóque Jurisdictionis forensis circa eam qualiscunque potestatem ac usum, Anglicanis moribus, juxta antè ostensa, receptissimis est omninò consonum. Nec verò prætereundum heic est, quòd in Confessionis Belgicæ recognitione, quæ in Synodo tam Exterorum quàm Provincialium anno 1619 Dordrechti est celebrata, huc spectans habetur. In Confessione illa ante legebatur, uti etiam in editione Festi Hommii[a] in usum Synodi illius tunc adornata; *Ad id* (ad conservandam scilicèt unitatem & Concordiam omnésque in Dei obedientia retinendos) *inprimis necessaria est Excommunicatio ex Præcepto Verbi Dei usurpata, & aliæ illi annexæ disciplinæ Ecclesiasticæ appendices*, uti etiam superiùs adnotavimus. In Synodo autem illa ex Ordinum jussu Confessio illa, ex more in Synodis Nationalibus usitato, præsentibus Theologis exteris relegenda erat atque in examen revocanda, sed non sine Monito[b] tunc dato, *Articulum trigesimum primum & secundum* (qui ipse est in quo Excommunicatio sic memoratur) *non esse examinandum, quia in utroque de Ordine Ecclesiastico quem exteri nonnulli à nostro diversum habent ageretur.* Inter recognoscendum autem atque approbandum Confessionem illam

[a] *Lugd. Bat.* 1618.

[b] *Act. Synodi Dordrecht. pag.* 297.

Synodus haud pauca quidem in locutionum maximè formulis mutavit, nec, utcunque interveniente Monito jam dicto, ab Articulorum illorum examine se abstinuit. Legebatur autem antè in trigesimo, *sint quoque Seniores & Diaconi qui Ecclesiæ senatum constituant.* Hoc mutatum est in — *quasi Senatum constituant.* Et quod sequitur — *veluti fræno quodam disciplinæ cohiberi* planè deletur, & — *spiritualiter corripiantur & refrænentur* substitutur. Temperamenta sanè sunt hæc observatu non indigna. Atqui in Articulo trigesimo secundo expressior & amplior mutatio, de ipso Excommunicationis antè sic admisso jure Divino. Deleri voluit Synodus illud *Necessaria est* uti & illud *ex Præcepto*, item illud, *& aliæ illi annexæ Disciplinæ ecclesiasticæ appendices*, & ad hunc modum Articulum emendavit, *Ad id verò inprimis requiritur Excommunicatio juxta verbum Dei cum reliquis ejus appendicibus usurpata.* Quid sibi vellent patres Synodi, definire non est meum. Sed noluisse eos retineri aut non dispungi *ex præcepto* palam est; quod institutum & Jus Divinum vulgò heic obtensum denotat. Et nemo nescit *juxta*, κατὰ, *secundùm*, tam Permissionem, Proportionem, Similitudinem, Exemplum, Rationem simplicem (quam pro Loci, Temporis, Regiminis Christiani publici, id genus reliquorum diversitate multiplici nunc sequendam nunc pariter prætermittendam aut temperandam ex judicio tantùm humano esse nemo puto cordatus non agnoscit) quàm Præceptionem, pro vario Vocis, Rei ac Materiæ cui adjiciuntur discrimine, significare. Cæterùm, cùm Binæ sint versiones seu metaphrases. Confessionis illius Græcæ, altera Jacobi Revii diù post Synodum Dordrechtanum simul cum Synodi Recognitione & emendationibus edita[a], altera Hierothei Archimandritæ qui in linguam Græcam vulgarem eam

[a] *Lugd. bat.* 1623.

nuper-

nuperrimè transtulit[a], nescio qua ratione quóve fato evenerit ut in utraque locus ille de Excommunicatione non aliter reddatur quàm si verba illa *ex præcepto* etiam nunc ibi essent retinenda. Prior enim in Articulo illo 32 se sic habet; ὧν ἔστιν ἡ θεοπαράδοτος ἀφορισις ἤτοι Ἀναθεμαλισμὸς καὶ τὰ τούτῳ ἑχόμενα ἐ *quibus* (illis scilicèt quæ idonea ibi habentur ad conservandam unitatem & erga Dei Obedientiam) *est Excommunicatio à Deo tradita seu Anathematismus cum ejusdem appendicibus.* Græca autem vulgaris, Εἰς τὰ ὁποῖα εἶ) ὁ Ἀφορισμὸς ἦγεν ὁ Ἀναθεμαλισμὸς παραδομένος καὶ προσταγμένος ἀπὸ Θεὸν μὲ ὅπλοιπα ὁπού περιέχει, *Id genus est Excommunicatio tradita & imperata à Deo, id est, Anathematismus & reliqua in eo contineri solita.* Adnotantur item probationes ex notissimis illis locis de Ethnico & Publicano & de Traditione Satanæ. Alibi etiam in versionibus illis Græcis retinentur quæ in Synodo expuncta aut mutata. Sed demùm autor omninò nullus æquè circa hanc rem in ore hominum versatur atque Thomas Erastus, professione quidem Medicus sed *in sacris literis diligentèr versatus & qui egregiam operam ad Heidelbergensis Ecclesiæ* sub Frederico III Principe Electore Palatino, *instaurationem navavit,* ut expressim de eo Theodorus Beza[b], dum ut adversarius satis irritatus in eum scribit. Etiam Philosophum sanè eum fuisse perinsignem satis dignoscitur ex scriptis ejus de Astrologia, Cometis, Metallis, Putredine, Magia, in Medicinam Paracelsicam, aliis non paucis dum vixit emissis. Illius autem habetur Liber cui titulus *Explicatio Gravissimæ Quæstionis, utrum Excommunicatio, quatenus Religionem intelligentes & amplexantes à Sacramentorum Vsu, propter admissum facinus arcet, Mandato nitatur Divino, an excogitata sit ab hominibus*; in qua totum illum Excommunicandi foren-

[a] *Ibid.* 1648.

[b] *In Epist. præfixa Tractatui de Excomm. & Presbyterio.*

forensem seu Consistorianum usum Humano invento nec Præcepto aliquo Evangelico alióve Præcepto aut Instituto Divino niti doctissimè sanè contendit. Primò in Thesibus 75, quibus appendicem seu corollarium subjicit, quo ex anteriorum seculorum etiam per Germaniam exemplo uno ac altero ostendi vult se non fuisse primum qui istæc moveret. Nempè à Principibus & Proceribus Imperii Romani in Comitiis illis Norimbergensibus[a], sub initia Caroli quinti Cæsaris, inter centum gravimina[b] Oratori Pontificio exhibita, illud de Excommunicatione non exiguum est, in quo disertè asserunt[c] *neminem nisi ob convictum hæresis crimen Excommunicationis gladio feriendum, aut pro secluso à Christiana Catholicáque Ecclesia, sacris literis, testantibus reputandum esse.* Certè qui præter hæresin causam nullam ex sacrarum literarum autoritate sufficere aiunt, alias saltem, velut ob delicta, contumaciam, id genus reliqua Jure Divino præceptivo non subniti palàm cum ipso Erasto profitentur. Affert etiam ibi illud Sacerdotum per Sueviam circa annum 1245[d] (cum adversus Fredericum II & filium ejus Conradum, Papæ instinctu Henricus Landgravius Turingiæ & post ejus mortem Willielmus Comes Hollandiæ electi fuissent) palàm docentium; *Nemini mortalium sub hoc sole potestatem concessam esse Christianis spiritualia officia cultúmque Dei prohibendi*, & juxta doctrinam illam, non obstante Papali interdicto facientium; quale nuper in Republica seu Ecclesia Veneta viri tam ex ordine Ecclesiastico clarissimi, sub Paulo quinto, ob rationes gravissimas in libellis non paucis editas, quam Politici seu Laici fieri etiam voluere. Certè Sacerdotes illi Reformationis heic prodromis (quales ante memoravimus) non immeritò accensendi. Circumvolitabant tunc Thesium Erastianarum

[a] *Anno* 1522.

[b] *Habentur in Goldast. Imp. Constit. tom.* 1. *pag.* 457. &c.

[c] *Cap.* 22.

[d] *Jo. Stumpius in Chron. Helvet. lib.* 2, *cap.* 29

anarum (ſub annum ſcilicèt 1568) exemplaria manuſcripta, & contradictores ſuos aliquot habuere, tempore nimirùm illo quo de Diſciplina ſeu Politia Eccleſiaſtica adeóque de Excommunicatione & Presbyterio non leves nec generis unici controverſiæ doctorum virorum calamos diverſimodè exercebant. Maximè eorum qui Presbyterium illud atque Excommunicandi generatim Poteſtatem et Juriſdictionem forenſem etiam Summis Poteſtatibus coordinatam nec eis, quantum ad Juriſdictionem ejuſmodi Presbyteralem ſeu Conſiſtorianam, Inferiorem, imò etiam interdum Superiorem, ſibi arrogare perquam ſedulò certarent. Ea de re & de ejus origine & progreſſu narrationem hiſtoricam optimè exhibet eruditiſſimus ille Thomas Bilſonus, tunc Collegii Wintonienſis Cuſtos & poſtmodum Epiſcopus Wintonienſis in *Synopſi Sacræ quæ prætenditur Diſciplinæ*[a], quem conſulat heic & ſeriò advertat, quiſquis ingenuè fuerit rerum hujuſmodi ſtudioſus. Occaſionem autem proximam unde, ut videtur, ortæ ſunt Theſes illæ nactus eſt Eraſtus ex diſputatione Heidelbergæ habita, præſide D. Petro Boquino, reſpondente pro Gradu Doctorali M. Georgio Withero Anglo[b] anno 1568, 10 Junii, in qua de Diſciplina hac ſeu excommunicatione controvertebatur. In has nondum typis vulgatas, dum vixit Eraſtus, ſcripſere aliquot, inter quos coryphæus erat vir quidem præſtantiſſimus Theodorus Beza, cujus, uti & reliquorum ſcripta necdum tunc edita, poſtquam nactus eſt Eraſtus, ut Theſes ſuas ita impugnatas omninò tueretur, earum inſuper compoſuit proximo in anno Confirmationem libris ſex comprehenſam. Sed nec Theſes nec earum Confirmatio (quampluribus digniſſimis lectu argumentis tum ex utroque Fedære tum ex Hiſtoria Eccleſiaſtica petitis, iiſque perquam appoſitis

[a] *Londini* 1593.

[b] *Zacharias Ursinus in Append. ad Catachetic. explicationes part. 2. quæſt. 85.*

&

& ſtrenuis, quorum quidem pleraque uti & alia aliunde non pauca eò ſpectantia ſuperiùs hiſtoricè aut indicantur aut ſatis tanguntur, refertiſsima) luce typographica dum vixit autor, donata eſt, licèt curioſorum complurium manibus pro variis partium hac in re ſtudiis manuſcriptæ utræque exciperentur tererentúrque. Tandem verò non ſolùm illæ ſed clariſsimorum aliquot Theologorum epiſtolæ, partim ad ipſum autorem ſcriptæ, partim ad alios quibus ſuum rogati hac de re judicium ac ſententiam proferunt, typis editæ ſunt. Subjunguntur hæ poſt Theſium Confirmationem. Paſtor ille Eccleſiæ Tigurinæ, Theologus eximius & maximi apud Reformatos nominis, ſcriptor celebris, Heinrychus Bullingerus ibi ſcripta ea de re Eraſti ſibi placere ait, et *Eccleſiam veram eſſe poſſe & dici Eccleſiam quæ excommunicatione hac careat. Rurſus tamen contendimus diſciplinam eſſe debere in Eccleſia, ac ſatis eſſe ſi ea adminiſtretur à Magiſtratu.* Dein idem; *prudentiſſimus & piiſsimus Elector pro religioſo ſuo animo, curabit ut ſcelerati puniantur & diſciplina ſit moderata in populo ſuo. At ut Excommunicationem inſtituat talem, qualem* * *quidem volunt, videt haud dubiè non admodùm facere ad incrementum & conſervationem Eccleſiæ. Sed ſi nos id obtinere poſſemus, ut magiſtratus peccata ſeriò puniret & ſcandala auferret, abundè nobis ſatisfactum eſſet. Non cupimus nova judicia, neque majore fungi poteſtate, & miſeros homines exagitare & ex ab alienatis longè magis alienatos reddere &c.* Alia in epiſtola ibi ad eum idem. *Probamus ſcriptum tuum* (Theſes illas de ExCommunicatione) *tanquam ſalutare & Eccleſiis utile veritatique conſentaneum.* In alia[a] item ad Petrum Dathenum in Palatinatu concionatorem aulicum qui mirum in modum Eraſto ob Theſes illas ſuccenſuerat (quo nomine certè non levitèr eum increpat Bullin-

* fortè *quidam.*

[a] *Tiguri* 1 *Junii* 1570.

Bullingerus.) *Hæc ſanè* inquit *non debet tibi, mi frater, nova videri opinio, nupera nobis inventa, cum in ſuperiori Germania, inter Eccleſias Reformatas, Tigurina quæ ſemper ſic ſenſit, facilè fuerit & ſit omnium prima ut quæ anno 19 ſupra 1500 plantari cœpit.* Et de Eccleſia illa Tigurina, *noſtra eccleſia nunquam diſciplinæ Eccleſiaſticæ immiſcuit cœnam Domini myſticam. Neque ea de cauſa ab ullo unquam, quod ſciam, impietatis eſt accuſata. Neque habuimus unquam Presbyterium vel talem Senatum Eccleſiaſticum qui examinaverit communicaturos & ad communionem admiſerit aut ab ea excluſerit peccatores &c. & exiſtimamus & credimus Cœnam dominicam à Domino eſſe inſtitutam non ut ſit ventilabrum aut cribrum quo cribrentur aut diſpergantur ab invicem homines, ſed Synaxim id eſt coagmentationem &c.* Et paulò pòſt, inter alia in eandem mentem ex ſcriptis quæ antè ediderat adducta, *videant qui hodiè cupiunt Eccleſiaſticam diſciplinam reductam ne nimiùm ſeveri ſint & imprudenti zelo & ipſam Domini cœnam omnibus reddant inviſam & Evangelii curſum plus impediant quàm promoveant. Adde, ne dum certos aliquot excommunicare pergunt non modò hos non ſanent, verùm etiam totam Communionem, maximo cum bonorum detrimento & luctu, diſſolvant.* Adjicit ab his nihil variare quæ in ſermonibus ſuis[a] antea ipſe expoſuerat. Diſputatum item eſſe ait in urbe Bernenſi, Aprilis 19, 1531, hac de re ubi ipſe Zuinglius rogatus quodnam reſponſum daretur Anabaptiſtis quibuſdam vehementiùs Excommunicationem urgentibus, ad hunc modum illud formari voluit. *Apoſtoli ſub Ethnico magiſtratu vixerunt, qui tamen ſcelera non puniverunt, à quibus quiſque Chriſtianus abhorrere debet. Sed ut & Eccleſia pœnam ſcelerum aliquam haberet, Admonitionem aſſumſit & Excluſionem,*

[a] *Decad 5. Serm. 10.*

quia gladio, quòd ipſis minimè committebatur, punire non poterant. Et hæc quidem cauſa apud eos Excommunicationis erat. Quia verò jam Chriſtianus Magiſtratus ſcelera ipſa ipſemet ſupplicijs cohercet, ideo excommunicatio non ampliùs neceſſaria eſt. Poſteà item in diſputatione Zofingæ, quod municipium vel oppidum eſt Bernatum in Argonia, menſe Julio 1532 concluſum eſt, *poſſe etiam aliam pœnam & coercitionem in Eccleſia Dei eſſe quàm haberi pro Ethnico & Publicano. Quia Chriſtus nihil aliud vult quàm ut ſcelera puniantur atque adeò non perperàm fiet ſi, & hoc quoque tempore, aliud pœnæ genus conſtituatur, ut ea nempè Magiſtratui committatur.* Hæc ſcilicet ex Actis publicis ibi refert. Et *accedat his*, inquit, *illud quoque quod Baſileæ anno 1536 menſe Februario, in Comitia publica vocati, coiere præcipui omnes Helveticarum Eccleſiarum miniſtri qui cum præſentibus etiam beatæ memoriæ D. Capitone & Bucero Argentoratenſis Eccleſiæ miniſtris & Legatis Neocomenſis Eccleſiæ &c. inter ſe diù & multùm & diligentèr de omnibus Chriſtianæ fidei dogmatibus, etiam de Excommunicatione contuliſſent, in hanc tandem ſententiam conſpiravere omnes, quæ & noſtra Confeſſione ultima, cujus & antè meminimus, eſt expoſita. Quid quòd nulla unquam fuit concertatio de Excommunicatione inter noſtram Tigurinam & Genevenſem eccleſiam nobis prædilectam?* Sub idem tempus Bezam etiam fraternè per epiſtolas hortatus eſt Bullingerus ut non publicaret quæ in Eraſtum hac de re ſcripſerat, ne tam infelix certamen & pernicioſa tum in Eccleſiarum pacem tum in Magiſtratuum & Principum Chriſtianorum jura altercatio diffuſiùs propagaretur. Etiam Bezæ ſcriptum in Eraſtum quod legendum ab eo acceperat, necdum tunc typis editum, ad eum remittens, cum per ægritudinem ſcribere ipſe nequibat, operâ uſus eſt manus

manus amici Rodulphi Gualtherii paſtoris item Eccleſiæ Tigurinæ primarii. Sed ita ut tam ſuo quàm Bullingeri nomine eiſdem in literis[a] hac de re Beza moneretur. Atque in eis quid de Excommunicatione & Presbyterio in Republica Chriſtiana ſentiat uterque, juxta Bullingeriana antè memorata, breviuſculè oſtenditur. Alios habuit nec paucos heic tunc ſuffragatores Eraſtus. Sed in exemplaribus manu tantùm ſcriptis diu circumlata ſunt tam quæ Beza quàm quæ ille hac de re ſcripſerat. Nec ante decennium aut circitèr à ſcriptione elapſum aut hujus aut illius ſcripta illa publicata. Obiit Eraſtus anno 1583 & circa ſexennium pòſt facta eſt editio illa & Theſium & earum Confirmationis ſimul cum epiſtolis jam memoratis. Alias ejuſmodi etiam ne volumen excreſceret, ſe prætermiſiſſe monet Typographus, qui & Theſes *à viris & doctis & piis, atque partium ſtudiis alienis, mirum in modum probatas* aſſerit, & *quòd à quamplurimis aliis eruditis viris & veritatis amantibus, hoc ſcriptum ſummis extollebatur laudibus.* Quiſnam Typographus ille aut quânam ex officina tunc prodiret opus illud (& ſemel tantùm hactenus typis prodiiſſe exiſtimo, niſi Amſtelodami, ut nunc audio, jam nuperrimè ſit recuſum) non cuique conſtat. In fronte legitur, *Peſclavii, apud Baocium Sultaceterum anno M D LXXXIX.* Nominum, ſive locum ſpectes ſive hominem, portenta! Neque curnam ſic efficta operæ pretium eſt aut diſquirere aut ariolari. Sunt quorum indices editionem illam memorant[b] quaſi *Peſolavii* aut *Poſolavii* facta fuiſſet anno 1591, nec loci nomen primò fictum ſed aliud pariter nihili, nec verum annum exhibentes. Alii[c], quaſi *Peſclavium* nomen loci fuiſſet. Sed verò certiſſimum eſt *Peſclavium* ibi ſuppoſitum pro Londino, ſaltem Londini co-

[a] *Tiguri 3 Aug. 1579.*

[b] *Georg. Draudius in libris Theologicis tit. Excommunication. Anton. Zapata in Indice Expurgatorio pag. 902.*

[c] *Catalog. lib. in Bibliotheca Bodleiana, in Eraſto.*

dicem larvato illo loci nomine prodiiſſe. Nec reverà, ni fallor nimiùm, Baocius Sultaceterus ibi alius eſt quàm Joannes Wolfius Latinis, Græcis & Ebraicis literis Elizabethæ Reginæ tunc Typographus. Ab Eraſti vidua aut à Caſtelvetro[a] cui nupta illa eſt autographum impetrarant viri aliquot ex ordine Eccleſiaſtico in Anglia ſummi qui etiam in regimine publico partes tunc agebant heic primarias. Atque eorum auſpiciis juſſúque typis eſt mandatum. Placuit quidem illis ut non ſine fictorum loci & typographi nominum larva prodiret, quale pro hominum arbitrio ſæpiùs fit. Sed verò non ita furtim aut clanculùm exiit quin in acta Typographorum & bibliopolarum Londinenſium ſocietatis illius temporis publica, expreſſim relatum fuerit, nec ſine auſpiciis Antiſtitis ſummi, qui ante alios librorum heic cenſuræ tunc præfuit, ejúſque de eo judicii teſtimonio. In Actis illis legitur 20. **Junii** 1589. **John Wolf. entered for his Copy a Treatiſe of Thomas Eraſtus** *de Excommunicatione*, **reported by M. Fortescue to be allowed by the Archbiſhop of Canterbury**, Id eſt, *Joannes Wolfius. In acta heic recipitur, ut liber ad eum ſpectans, Tractatus Thomæ Eraſti de Excommunicatione, quem retulit D. Forteſcutius approbatum eſſe* ſeu *typis permiſſum ab Archiepiſcopo Cantuarienſi.* Is tunc erat Joannes Whitgiftus, ſeu qui Hugoni Broughtono in ſcriptis ſuis eſt Leucodorus, vir ſanè ob pietatem, doctrinam, prudentiam morúmque probitatem inſignem perquam tunc celebris. Certè rarum ſatis erat, librum aliquem typis ab ipſo Archiepiſcopo (cui uti & Epiſcopo Londinenſi librorum Cenſura heic demandata) permiſſum eſſe & approbatum. Ab iis qui antiſtitibus erant à ſacellis id fieri aſſolebat. Nequaquam igitur eſt exiſtimandum editionis hujus Eraſtianæ

[a] *Epiſt. Bezæ ante tract. de Excomm. & Presbyt. Melchior Adam in Medicorum vitis.*

ſtianæ non ſingularem habuiſſe rationem Archiepiſcopum illum, nec ipſum ſolùm ſed alios viros pios & doctos, quorum ut copiâ quidem tunc abundabat Anglia, ita præſentiâ frequentiſſimâ proculdubio fruebatur ille, libentiùs editioni faviſſe, utpote quæ adeò conſona paſſim exhiberet eis, quæ in uſu heic eſſent receptiſſimo, tum quoad Presbyterialis ſeu Conſiſtorianæ juriſdictionis alîúſve, Eccleſiaſticæ nomine, quæ non ad Juris Anglicani normas id eſt ad Jus heic prorſùs Humanum exerceretur, Negationem, tum quoad Regium ſeu Regiminis publici (quod Magiſtratûs vocant) jus tuendum quod in Anglia paſſim juxta ſuperiùs oſtenſa, per anteacta ſecula obtinuiſſet. Nec puto, cum editio ad hunc modum facta fuerit, opinabitur quiſquam monita Typographi nomine ſive in fronte ſive in calce data tam ipſius reverà fuiſſe quàm ſive Archiepiſcopi jam dicti ſive alterius alicujus qui non ſolùm ex ſuo ſed aliorum virorum graviſſimorum, qui luce digniſſimum opus cenſerent, ore & judicio loqueretur. Memini me in bibliotheca Lambethana, quæ dudùm Cantabrigiam tranſlata eſt, vidiſſe codicem hunc, ſic typis emiſſum, in corio flavo nitidiùs compactum cum inſcriptione hac utrinque aurea, intra ſertum itidem aureum inſerta, *Intus quàm extra formoſior.* Atque ipſum fuiſſe opinor codicem quem Archiepiſcopo illi qui editionem ſic commendaverat, ut moris eſt, donaverat typographus. Mirabitur, puto, nemo in Romanenſium Indicibus expurgatoriis[a] opus hoc inter Eraſti alia aliquot expreſſim perpetuò prohiberi damnarique. Certè quoniam ita impugnat liber hic Excommunicationis, id eſt Juriſdictionis Eccleſiaſticæ dici ſolitæ uſum, qui ſcilicet velut divinitùs receptus ſic à compluribus obtenditur, ideò etiam inter Ec-

[a] *Franciſc. Magdalenus in Elench. lib. prohibit. Anton. Zatrapa in Ind. exp. pag. 902.*

cleſiaſtici ordinis Reformatorum non paucos ſatis habetur inviſus, & veluti tantùm non publicè prohibetur. Proximo poſt editionem illam Londinenſem anno Beza, qui hactenùs etiam ſua in Eraſtum ſcripta evulgari noluit, Genevæ apud Joannem le Preux *Tractatum* edidit qui *Pius* dicitur *& moderatus, de vera Excommunicatione & Chriſtiano presbyterio, jam pridem pacis concilianda cauſâ, Cl. v. Joan. Eraſti* (ita codices impreſſi; quorum in nonnullis *Th.* in chartula τῷ *Joan.* glutine ſuperimponitur) *D. Medici centum Manuſcriptis Theſibus* (editarum Eraſti numerus eſt 75) *oppoſitus & nunc primùm, cogente neceſſitate, editus.* Præfatio item adjicitur quæ de editione Eraſtiana ita larvata haud parùm conqueritur. Certè Opus ipſum Argumenta ex Utroque fœdere ſumi heic ſolita, bene habet congeſta diſpoſitáque uti & Reſponſiones, qualeſcunque ſint, ad Eraſtiana. Diligenter utroſque ſcriptores illos perpendat veritatis ingenuè amantior quiſquis fuerit, uti etiam alios in Germania[a], Belgia[b], Angliæ[c] libros aut in Eraſtum nominatim aut ejus heic doctrinam, editis, quorum plerique nuperi. Sed utinam intereà Eraſtus cum adverſariis ſuis æquè apud bibliopolas proſtaret. Quod nondum factum, ex editione quam expectamus, ſtudioſioribus ſperandum. Qui liberè item heic diſquirit, non omninò prætermittat *Grallas* illas[d] doctiſſimè & ingenioſiſſimè nuper in Guilielmum Apollonii ſcriptas, etiam & Anglicè verſas, uti nec opuſcula inde nata & pendentia alia, quæ ſatis obvia, nec libellum omninò illum Hugonis Grotii; ut de viris apud nos doctis aliquot qui Eraſto apprimè favent in libris ſuis de diſciplina Eccleſiaſtica paſſim proſtantibus, taceam. Plurima etiam hanc in rem ex eis quæ de Excommunicatione Judaica & publica Antiquitatis,

[a] *Zacharias Urſinus Tom. 3. pag. 803. Gaſpar. Brochmand in Syſtem. Theolog. Tom. 2. cap. 5. tit. de Diſcip. Eccleſiaſtica.*

[b] *Guil. Apollonii, alii Autores obvii qui nuper de Jure Majeſtatis circa ſacra, libertate Eccleſ. Epiſcopatu Conſtantini, id genus aliis ibi ſcripſere.*

[c] *Georg. Gilleſpius in* Aaronis Virga *Anglice, & Samuel Rutherfordius lib.* de Jure Divino Regiminis Eccleſiaſtici *Anglicè item, Londini 1646. alii ſatis numeroſi, nuper idem libenter inculcantes.*

[d] *Franckeræ 1646.*

tis, etiam per anteriora Chriſtianiſmi ſecula cuncta, Profeſſione, Praxi & Moribus ſuprà oſtenduntur, ſeriò ponderanda. Cum primis illud, Sacrorum interdictionem forenſem apud Judæos ſeu in Excommunicationis illorum uſu (unde defluxiſſe Chriſtianum plerunque admittitur) reperiri nullam, ut ſatis antè monſtratum. Accedet autem Libro in Secundo, de Sententia illa quam crebrò nimis apud viros alioquin etiam longè doctiſſimos receptam video, de Juriſdictionis circa Sacra & circa Profana ſeu non Sacra, quaſi Eccleſiaſticæ & Politicæ (ut vulgò penes Chriſtianos diſcriminatur) apud Judæos diſtinctione, adeóque de Tribunalium ſeu Synedriorum ſub notionibus illis genere ibi duplici, Diſquiſitio accuratior & Determinatio. Alia huc ſpectantia occurrunt in ſequentibus.

Cap. XI.

Rationes *atque* Argumenta *quibus* Excommunicationis *Forenſis* Jus *ex ipſo* Juris Naturalis, *ſeu, ante legem in Sinai datam*, Divini *fonte à ſcriptoribus aliquot elici ſolet, perpenduntur. In Hæreſim* Adamitarum, *ſpurcam illam quidem ſed pervetuſtam, receptum eſſe* Excommunicationis uſum, *velut in* Paradiſo *inſtitutum. Inde etiam in aliorum aliquot ſententias. De* Excommunicatione Adæ *&* Pœnitentia *ejus per annos* 130, *apud Talmudicos. De* Caino *qui ob fratricidium dicitur* Excommunicatus. *Traditio Rabbinica de* חרם *ſeu* Anathemate *à* Joſephi *fratribus, cum illum vendidiſſent, in ſeipſos, ne quod fecerant* Jacobo, *indicaretur, denuntiato. Commenta* Mahumedanorum *de Tempore per quod manſit* Adam *in Paradiſo & de Loco in quem ejectus eſt,*

ſeu

ſeu Monte ac Inſula Indica Sarandib *dicta. Nec in Adæ expulſione, nec in Caini exilio nec in* Anathematiſmis *Intervallo, quod heic primariò tractatur, tributis aliquot (licet etiam ipſi fidem mererentur)* Excommunicationis *propriè ſumta vel Figura vel Proportio reperitur.* Cerith *ſeu* Exſciſſio *Incircumciſi aliorúmque poſtmodum ſub Lege,* Excommunicationem, *qua de quæritur, non ullatenùs fuiſſe. Et demùm, tametſi in vetuſtioribus illis exemplis ipſa Pœna hæc omninò haberetur, nihil inde ſequi quod ad* Jus *heic adſtruendum, quale volunt aut ſaltem libentiſſimè obtendunt non pauci,* Divinum *ullatenùs conducat.*

DIffuſiùs per Capita proximè ſuperiora Quatuor egimus de Jure ac Uſu Excommunicationis reliquíſque ejus Appendicibus & Circumſtantiis quæ ad retrò actorum temporum Sententias, de ejuſdem Jure, ritè eruendas perſpiciendáſque diverſimodè attineant; quatenùs nimirùm ſive apud Judæos ſub Lege ſive inde ſive (ut nonnullis placet) aliunde in Chriſtianiſmo recepta ac uſurpata eſt. Quod ideò quidem fecimus ut commodiùs & apertiùs dignoſceretur, Quæ & Qualiſnam per anteriora illa uſque in noſtrum ſecula, cenſita & quàm variatìm & quomodo adhibita, temperata, admiſſa, omiſſa, rejecta, revocata, controverſa fuerit Pœna illa (ſeu, ut malunt alii, Morum ac Pietatis Medicina; quale planè, quà forenſis hæc eſt, nec ſine publicis Juriſdictionis ſpectaculis atque ſtatûs perſonæ inter ſuos mutatione viſibili, de Pœna dici ſatis rectè poteſt omnimoda; quùm nulla apud homines Pœna reverà non ſit tam Medicinalitèr erga aliquos quàm Sonti ipſi etiam, partim ſaltem, Retributivè irrogata) Pœna, inquam, illa cujus Juris Originem haud ſcripto-

ſcriptorum pauci ex Intervallo Libro huic aſſignato petere ſolent. Abſque enim hoc non ſatis undiquaque conſtaret heic de re ipſa de qua diſquiritur, ſcilicet, tum Utrum in Pœnis forenſibus hujus Intervalli ſeu in Judiciorum ac Juriſdictionis ejuſdem Effectibus revera locum ſive ex Jure Naturali ſive ex Divino aliter ſortiretur illa ullum, tum Quid ea de re ſenſerit Antiquitas maximè tam Judaica quàm Chriſtiana; quorum utrunque ut neceſſariò ac penitiùs heic animadvertendum, puto nemini non viſum iri. Sequitur autem ut, juxta inſtitutum ſuperiùs propoſitum, Rationes & Argumenta quæ afferri ſolent ab eis qui ex intervallo hoc Legis in Sinai dationem antevertente Juris heic originem deducendam velint, introſpiciamus perpendamúſque. Qui pertinaciùs ex Jure Divino, eóque Præceptivo, vim Pœnæ hujus originariam pendere contendunt, etiam ab ipſo rerum conditu eam petunt. Marius Alterius[a] *Vſque adeò vetus & antiqua exiſtimanda eſt Excommunicationis cenſura cujus uſus divinitus ad nos perveniſſe certa fide habetur, ut minimè recens ſicut falsò & temerè Hæretici mentiuntur* (ſic ille; ſic id genus alii aliquot, ſed ſatis quidem temerè ipſi, ne quid graviùs dicam) *Sed priſca potius priſcarúmque vetuſtiſſima rerum meritò dicenda ſit, ut quæ à primæva Orbis origine ortum habuerit.* Tantundem, quantum ad originis heic vetuſtatem aſſerendam, habent alii tam ex Reformatis[b] quàm Romanenſibus[c]. Atque in patribus vetuſtis nonnulla, ut ſtatim dicetur, occurrunt aliquantulùm conſona. Quinimò ne origini heic quid omninò deeſſet quod ex intima vetuſtate obtendi poſſet, etiam Satanæ & Angelorum ejus extra communionem paradiſi ſeu ſanctorum à Numine poſitorum ſeu cadentium adeóque Anathemate percuſſorum, in ipſo orbis initio, exe[illegible]lum, *principium dediſſe excommunicationi*

[a] *De Excomm. Diſp. 2. lib. 1. cap. 6.*

[b] *Conrad. Bertram. de Politia Judaica cap. 2. Beza de Presbyterio Arg. 1. pro Excommunicatione.*

[c] *Io. Caſalius de vett. Chriſtianorum Ritibus cap. 22. Antonius Serpenſis in Chronologia Euchariſtica Enarrat. 20. pag. 597. Theophilus Rainaudus de Monitoriis part. 2. cap. 9. &c.*

aiunt recentiorum aliqui[a], adjicientes *nec* ſolum principium ſic dediſſe Satanam ſed *ſententiam quandam ipſum effectum in quam retruduntur quotquot ſunt excommunicati. Traduntur enim Satanæ Excommunicationis vinculo percuſſi.* Et velut Anathematis & Excommunicationis primæ imaginem in illo Satanæ ac Angelorum ſuorum caſu collocant ſuperiorum ſeculorum ſcriptores aliquot celebres, ut Honorius Auguſtodunenſis[b], Petrus Bleſenſis[c], Robertus Arboricenſis[d]. Alii verò ſunt qui ad rem non omninò hoc trahunt; etiam qui inter excommunicationis, quà forenſis eſt & Abſolutione tollitur, typos recenſeri meritò non admittunt[e]. Primarium autem ſive Typum, ſive Adumbrationem ſive Imaginem (his enim vocibus uti amant) ſive Argumentum ſumi heic ſolet ex illa Adæ & Evæ, cognitâ à Numine cauſâ, ob prævaricationem & mandati Divini violationem ejectione è Paradiſo[f]. וישלחהו יהוה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם ויגרש את האדם וגו׳ *Et emiſit eum Dominus Deus è Paradiſo ut coleret terram à qua ſumtus eſt, & expulit Adam* &c. Atque inde ſanè primò Excommunicationis non Exemplum ſolùm ſed velut Inſtitutum à poſteris ſequendum recepere Hæretici priſci Adamiani ſeu Adamitæ dicti, qui à Prodico[g] autore ſuo ſuaſi, nuditatem primorum parentum in paradiſo imitabantur, & eccleſiam ſuam Paradiſum[h] inde nuncupantes, ex ea ideò, ſub ipſo etiam Adami nomine, ejiciendum voluere ſi quis ex ſuis deliquiſſet. Epiphanius[i]; Εἰ δόξειε, πνά, ὡς ἐν τῶτο λέγωσιν, ἐν παραπώματι γενέσθαι ἐκέτι φησὶν σωάγωσιν. φάσκωσι γὰρ αὐτὸν Ἀδὰμ βεβρωκότα ἀπὸ τ ξύλυ κρίνωσι ἀξιοῦσθαι, ὡς ἀπὸ τ Παραδείσυ, τυτέστι τ αὐτῶν Ἐκκλησίαν. ἡγοῦνται γὰρ τ ἑαυτῶν Ἐκκλησίαν εἶναι τ παράδεισον, καὶ αὐτὸς εἶναι τὸν μὲν Ἀδὰμ καὶ Εὔαν, *quod ſi quis, ut dicere*

[a] *Mar. Alterius lib. 1. diſp. 2. cap. 6. & Caſalius loco citato.*

[b] *De antiquo ritu Miſſæ, ſeu Gemma Animæ lib. 3. cap. 78.*

[c] *Sermone 29.*

[d] *De utroque Gladio Tom. 2. Theorem. 7.*

[e] *Theophil. Rainaud. de Monitoriis Part. 2. cap. 9.*

[f] *Geneſ. 3. 23.*

[g] *Theodoret. Hæretic. Fab. lib. 1. cap. 6.*

[h] *Auguſtin. de Hæreſibus ad Quodvult deum cap. 31.*

[i] *Hæreſ. 52. ſeu 52. § 2.*

cere etiam ſolent, in culpam lapſus eſſe videatur, hunc in conventum ſuum minimè recipiunt. Adamum enim illum eſſe dicunt, qui de ligno comederit, atque è Paradiſo hoc eſt Eccleſia ſua exterminandum judicant. Nam Eccleſiam ſuam Paradiſum eſſe ſtatuunt; ſeipſos verò Adamum & Evam. Etiam à patribus primariis memoratur expulſio Adæ ut excommunicationis in eccleſia exercendæ Adumbratio & Exemplum. Inde Auguſtinus[a]; à ſacramento viſibili *alienandus utique fuerat vel jam moriturus, vel etiam tanquam Excommunicatus, ſicut etiam in hoc paradiſo, id eſt Eccleſia, ſolent à Sacramentis altaris viſibilibus homines diſciplina eccleſiaſtica removeri.* Et Hieronymus de Excommunicatis ſui temporis[b], *prævaricati ſunt pactum Dei in Eccleſia, ſicut Adam prævaricatus eſt in Paradiſo, & imitatores ſe antiqui paremis oſtendunt, ut quomodo ille de Paradiſo, ſic iſti ejiciantur de Eccleſia.* Quid quòd Honorius Auguſtodunenſis à Domino, in illo de Satanæ caſu & in Adæ expulſione, Eccleſiam formam Excommunicationis accepiſſe diſertè tradit[c]? *Quod Eccleſia,* inquit, *peccantes de Eccleſia ejicit, ſuperbos autem & rebelles Excommunicat & non pœnitentes indignos ſepulturæ judicat, iterum à Domino formam accepit qui peccantem hominem de paradiſo expulit, ſed pœnitenti cœlum aperuit, Diabolum verò ſuperbientem & rebellem excommunicavit & de cœlo & cœleſti Eccleſia ſegregavit, & quia pœnitentiâ non flectitur nunquam recipitur. Igitur pœnitentes per gratiam ſalvantur, Excommunicati ſuperbientes Diabolo incorporantur.* Sic Honorius ille. Atque obvium eſt apud ſcriptores antè indicatos aliósque tam è Reformatis quàm Romanenſibus hinc veluti ex Origine primaria Excommunicationis & Uſum & Jus deduci. Etiam ipſe Beza in Tractatu ſuo adverſus Eraſtum inter Argumenta ſua hoc ut primum

[a] *In Geneſ. ad literam lib. 11. cap. 40.*

[b] *In Oſeæ lib. 2. cap. 6.*

[c] *In Gemma Animæ ſeu de Antiquo ritu Miſſæ lib. 3. cap. 78.*

collocat. Quin verò apud Ebræos etiam ipſos Expulſionis ſeu Separationis Adæ nomine נידוי *Niddui*, id eſt ipſius apud eos *Excommunicationis*, habetur. Rabbi Jeremiah Ben Eliæzer[a] in Talmude, כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנידוי הוליד רוחין ושידין ולילין שנאמר ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו בצלמו מכלל ועד האידנא לאו בצלמיה אוליד *Omnibus iſtis annis quibus fuit Adam, homo primus, in Excommunicatione* (ſeu *Niddui*) *genuit Spiritus, Dæmones & Lamias, ſicut dicitur**, *& vixit Adam triginta & centum annos genuítque ad ſimilitudinem ſuam juxta imaginem ſuam. Non omninò uſque ad tempus illud genuit quenquam in ſimilitudine ſua.* Scilicet, antequam genuerat Sethum. Idem inde citat Abarbinel[b] cui neſcio quare Rabbi Eliæzer Ben Azariah ejuſdem autor fit. Fabula quidem illa de Dæmonibus, Spiritibus, & Lamiis per tempora ab illinc anteriora ab Ada ex neſcio quibus ſuccubis ſuſceptis atque etiam parilis de Evæ per id tempus prole, apud ſcriptores Judæorum alios (nam Chriſtianos qui inde interdum uſurpant prætermitto) non rarò habetur uti & illud de generatione hac prima juxta ſimilitudinem ſuam ſine[d] fabulæ iſtius aſſumento. Quod verò ad Excommunicationem ſeu *Niddui* Adæ ſic dictam heic attinet; ea capienda eſt, de ſtatu ejus, uti & Evæ, juxta eos qui hoc tradiderint ſingulari per tempus illud centum & triginta annorum (undecunque aut quomodocunque numeratorum; neque enim ea de re aut diſſonis etiam veterum circa eam ſententiis heic plura dicere eſt operæ pretium) in quo abinvicem, velut in Pœnitentiam & Caſtigationem diutinam, ſeparati ſunt Neque aliter ad expulſionem è Paradiſo juxta eos ſpectat. Inde Gloſſa Talmudica[e] ait in *Niddui* ſeu *Excommunicatione* Adamum manſiſſe per annos 130 ex eo quòd à Numine de fructus interdicti

[a] *In Gloſſa Talmudica ad tit.* Erubin, *cap.* 2. *fol.* 18. *b. partim citatur* I. Buxtorfio *in Lexic. Chald. Talm. col.* 1306.

* *Geneſ.* 5. 3.

[b] *In* Piruſh Tora *fol.* 38. *col.* 4.

[c] Bereſith Rabba *paraſh.* 24. Midraſh *apud Maimonidem in* More Nebochim *part.* 1. *c.* 7 *Elias in Thiſb. verbo* לליות *Zohar ad* Bereſith *fol.* 45. *col.* 177. *edit. Cremon.* Ajin Iſrael *part.* 1. *ſo.* 80. *col.* 3. *Pragæ &c.*

[d] *Targum Ionathan Geneſ.* 5. 3. *Rabbi Moſes Bar Nachman ibidem.* Piſki R. *Eliæzer cap.* 22. *&c.*

[e] *Babylon. Ad tit.* Erubin *cap.* 2. *fo.* 18. *b.*

cti comeſtione adeò fuiſſet increpatus[a]. Et Jarchius ad locum illum Geneſeos de generatione ad ſimilitudinem ſuam anno 130, עד כאן פירוש מן האשה *uſque ad tempus illud ſeparatus eſt* ſeu *abſtinuit ſe ab uxore.* Alii tantundem ibi. Etiam de Pœnitentia ejus & caſtigatione per id tempus ſui, diſertè Rabbi Meir[b]; אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שקנסה מיתה על ידו ישב בתעניות מאה ושלשים שנה פרוש מן האשה מאה ושלשים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה *Adam, primus homo, valdè erat pius, adeò ut poſtquam viderat ſe morti obnoxium eſſe, in Jejunio manſerit per annos* 130, *ab Vxore item ſeparatus fuerit annos* 130 *& per totidem annos aptaret cingula ficulnea ſuper carnem ſuam.* Legitur item in Rabbinis[c], באחד בשבת נכנס אדם במי גיחון העליון עד שהגיעו המים עד זוערו ונתענה שבעה שבתות ימי עד שנעשה גופו כמין נכרה אמר אם לפני הקבה רבין כל העולמים העבר נא חטאתי מעלי וקבל את תשובתי וילמדו כל הדורות שיש תשובה ואתה מקבל תשובה שבים מה עשה הקבה פשט יד ימינו והעובר את חטאתו מעליו וקבל את תשובתו שנ׳ חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי סלה מן העולם הזה וסלה מן העולם הבא *Septimanæ feriâ primâ ingreſſus eſt Adam aquas Gihon ſuperioris donec pertingerent aquæ ad collum ejus et afflixit ſe* ſeu *jejunavit ſeptem hebdomadibus uſque dum factum eſt corpus ejus inſtar cribri. Dixit Adam coram Deo Optimo Maximo, Domine univerſi mundi, tranſeat quæſo peccatum meum à me, & recipe Pœnitentiam meam, ut diſcant omnes ætates* (tota poſteritas) *quòd ſit Reſipiſcentia & quòd ſuſcipias tu reſipiſcentiam convertentium ſe. Tunc autem Deus O. M. extendit dexteram ſuam atque removit ab illo peccatum ejus, & recepit converſionem ejus juxta illud*[d], *Peccatum meum tibi notum feci, & iniquitatem meam te non celavi*

[a] *Gen.* 3. 11.

[b] *Talmud Babylon. loco antè citato.*

[c] Pirki *R. Eliæzer cap.* 20. *unde R. Abraham Zacuth in* Juchaſin *fo.* 5. 2.

[d] *Pſal.* 32. 5.

lavi, Selah ex hoc ſeculo & Selah è ſeculo futuro. Etiam in *Midraſh* ſcribunt[a] quòd Adam annos centum & triginta priuſquàm Sethum genuiſſet in Aqua ſederit uſque ad Nares, ob peccatum illud quòd de arbore vitæ comedendo commiſiſſet, unde etiam hodiéque in facinoroſorum Pœnitentiis Judæorum Afflictiones variæ quas memorat loco citato Buxtorfius pater. Affertur etiam hanc in rem Maledictio Numinis in Cainum[a] ob fratricidium, & ejectio ejuſdem ut exulis & profugi. נע ונר תהיה בארץ *exul* ſeu *vagus & profugus eris in terra.* Et de ſeipſo Cain וגרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר quod verti ſolet *ejicis me nunc à facie terræ & à facie tua abſcondar*, ſecundum quem ſenſum, neque aliter intelligitur in Paraphraſis Chaldaicæ, quæ Onkeliana eſt, exemplaribus aliquot quæ habent ומן קדמך אהא מטמר & *à facie* ſeu *præſentia tua ero abſconditus.* Ita ſcilicet ea cujus verſionem non ſine Leonis X auſpiciis ante centum ampliùs annos edidit Nicolaus Corvinus[b]; uti etiam quæ in Bibliis habetur tum Regiis tum Jaianis. Atqui in codicibus Bombergianis, Conſtantinopolitanis binis (quorum Perſicam ſimul habet altera verſionem, altera Græco-barbaram & Hiſpanicam) Garianis, Buxtorfianis, aliis qui conjunctam habent paraphraſin hanc, uti etiam in pervetuſto ejuſdem penes me MS, legitur ומן קדמך לית איכשר לאטמר & *à conſpectu* ſeu *facie tua non eſt poßibile abſcondi.* Neque aliud exemplar ſecutus eſt Paulus Fagius. Et quaſi idem interrogativè habet R. Saadias adeóque Arabica in Jaianis; وان طردتني اليوم الوجه الارض هل اتستر من بين يديك *Quod ſi expellas me hodie de facie Terræ nunquid abſcondar à præſentia tua?* cui non ita diſſona eſt Chaldaica Jonathanis dicta. Sequitur pòſt ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נוד קדמת עדן

[a] *Apud I. Buxtorf. in Synagoga Iudaica c. 34.*

[a] *Geneſ. 4. 11. &c.*

[b] *Antverpiæ in 16 anno 1535.*

Et

Et exivit Cain è facie ſeu *præſentia Domini & habitavit in Terra Nod ex Orientali plaga Eden*, ſeu, ut vulgata, *profugus in terra ad Orientalem plagam Eden.* Atque in pœna Caini hac Excommunicationem expreſſim fuiſſe non ſemel ait Lutherus ipſe[a], qui toties pro pœnæ hujuſmodi, ut adhiberi ſolet inter Chriſtianos, adverſario apud Romanenſes memoratur. Alii tantundem; idque tam ex Reformatis[b] quàm Romanenſibus[c]. Et Beza, *Fuit igitur ante legem Moſis, ipſo Deo auctore, uſurpata Excommunicatio, quam poſtea exercuiſſe Adamum cum ſuis liquet ex illa filiorum Dei à filiis hominum diſtinctione quæ ſub Enos Adami nepote manifeſtò in uſu cœpit.* Quinetiam illud de Incircumciſi pœna, נכרתה הנפש ההוא מעמיה[d] *exterminabitur* ſeu *excidetur anima* ſeu *perſona illa è populus ſuis*, huc ſpectare neceſſe eſt ut exiſtimetur ab illis qui pro Pœna illa כרת *Cerith* ſeu *Excisione* totiès poſtmodùm in lege etiam adhibita, diſertè Excommunicationis vocem ſubſtituunt, quemadmodum fecit dudum[e] interpres Cantabrigienſis Canonum Pœnitentialium Maimonidis. Scilicet pro Maimonidis illo[f] de Peccatorum in Graviora & Leviora diſtinctione, מה הן הקלות ומה הן החמורות הן שחייבין עליהם מיתה בי"ד או כרת ושבוע שוא ושקר אף על פי שאין בהן כרת הרי הן מן החמורות ושאר מצות לא תעשה ומצות עשה שאין בהן כרת הם הקלות, ſubſtituit ille, *Quæ leviora ſunt? quæ Gravia ſunt unde Homines reatum incurrunt mortis à Conſiſtorio inferendæ vel Excommunicationis; & quamvis Juramentis vanis & falſis non impendet excommunicatio, ſunt etiam illa è Gravioribus. Quæ contra reliqua præcepta Negativa committuntur & contra Affirmativa de quibus non eſt Excommunicatio, Leviora ſunt.* Quaſi כרת *Cerith* (de quo fuſiùs agitur capite ſexto) ipſam ſignificaret Excommuni-

[a] *Ad Geneſ.* 4.

[b] Beza *De Preſbyterio & excomm. Arg.* 2.

[c] *Mar. Alterius Diſp.* 1. *lib.* 1. *cap.* 6. *Caſalius de veteribus Chriſtian. ritibus cap.* 22. *Theophilus Rainaud. loco antè citato &c.*

[d] *Geneſ.* 17. 14.

[e] *Cantabrigiæ* 1631. *in* 4.

[f] *Halach. Theſuba cap.* 1.

communicationem, quatenus notione in ſua recepta uſurpari ſolet, nec ſolùm in legibus poſtmodùm datis ſed etiam in illa de Circumciſione, ad quam primò ſpectat, adeóque ad tempus Legis in Sinai dationem antevertens. Aliis item in verſionis illius locis, quoties occurrit, ſic redditur. Nec deſunt alii viri quidem docti qui huic כרת *Cerith* ſignificatui ſunt conſoni. Illuſtris item vir Anaſtaſius Germonius Archiepiſcopus & Comes Tarantaſienſis, de Excommunicationis origine agens, *Potiùs*, inquit, [a] *crederem Gentes ab Hebræis, quemadmodum alia multa, hanc è ſacris ejectionem mutuatas fuiſſe. Nam Hebræos Excommunicationem habuiſſe auctor eſt Eliazer Rabbi*[b] *qui ait Joſephi fratres ſub anathematis pœna præcepiſſe ne quis Joſephi venditionem revelare patri auderet. Et ſubjungit, vultis excommunicationis vim & efficaciam videre? videte in Joſua*[c] *& in libris Regum.* Sic ille; quaſi etiam in Joſephi ævo ſeu diu ante Legis in Sinai dationem, adeóque per Intervallum quod tractamus, receptus fuiſſet apud Ebræos Excommunicationis uſus. Et legitur quidem in *Pirki* R. Eliæzer, loco citato[c], hiſtoriola ſacra de Joſepho à fratribus vendito, cui adjicitur אמרו נחרים בינונו שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו עד שיהיה ברשות כלנו אמר להם יהודה ראובן אינו כאן ואין החרם מתקיים אלא בעשרה מה עשו שחפו למקום עמהם וחרמו *Dixerunt, Anathema* ſeu *Cherem denunciemus inter nos ne quis noſtrûm rem indicet Jacobo Patri noſtro antequam licentia à quolibet noſtrûm detur. Dixit illis Jehuda, Ruben non eſt heic; & Anathema* ſeu *Cherem ritè ſatis non fit*, aut *non ſatis eſt validum niſi adſint Decem. Tunc igitur ſociarunt ſibi Deum* (ut ita Decem adeſſent) *atque Anathema denunciarunt.* Cum autem noctu adeſſet Ruben הגידו לו הדבר שעשו ואת החרם שהחרימו ושמע ראובן את החרם ושתק

[a] *De Sacrorum Immunitatibus lib.3.cap 14.*

[b] *Cap.38.*

[c] *Cap.5. & 7.*

[d] *Reg.1.& 4.c.2.*

[e] *Fol.34.col.1.*

ושחק תם הנקבה שחק ומפני החרם לא הגיד הדבר ליעקב *narrarunt ei rem quam fecerant uti etiam Anathematis denuntiationem. Ruben autem cum Anathema audiſſet, tacuit, atque etiam tacuit Deus O. M. & propter Anathema non indicavit hanc rem Jacobo.* Dein paulò pòſt addit quòd fratres Joſephi, cum eum ſuperſtitem ac incolumem eſſe in Ægypto comperirent, התירו את החרם *ſolverunt Anathema.* Atque ad illud de *Jacobi ſpiritu reviviſcente*[a], cum Joſephum ſuperſtitem eſſe audiret, וכי מתה היתה רוחו של יעקב שחיתה אלא מפני החרם נתתלקה רוח הקדש מעליו וכיון שהתירו את החרם שרת עליו רוח הקדש כבתחלה *Et quomodo mortuus erat ſpiritus Jacobi qui revixit aliter quàm ex eo quod propter Anathema ablatus fuit ab eo ſpiritus Sanctus. Et poſtquam ſolverant Anathema habitavit ſuper eum ſpiritus Sanctus ſicut anteà.* Heic planè teſtimonium habetur qualecunque tum de Anathematis ſeu חרם *Cherem* Uſu ut in moribus tunc receptiſſimo, tum de ejuſdem Solutione. Idem ipſum totidem fermè verbis legitur in *Sepher Tanchuma* ſeu *Jelmadenu*[b]. Atque hæc ſunt Argumenta ſeu Rationes ex Intervallo ipſo quod heic primariò tractatur, ad Excommunicationis inſtitutionem, quaſi ex ipſo jure Naturali ſeu Divino nata fuiſſet, aſſerendam adductæ. Subjungi ſolent alia ex Maledictionibus ſolennibus ſub lege quaſi ex Intervallo hoc priore in poſteritatem propagatis, uti etiam ex eo quod corpore Immundi uſque dum in munditiem ejuſdem reſtituerentur, Templo Sacríſque, ex peculiaribus legibus, arcerentur, id genus alia aliquot, de quibus capite ſeptimo ita monitum eſt, ut quid ea de re iterare heic ſupervacaneum foret. Dum verò jam dicta ut ritè perpendantur introſpicimus, Duo maximè ſunt conſideranda. Primum, utrum reverà in eorum aliquo

[a] *Geneſ.* 45. 27.

[b] *Veronæ fol.* 15. *col.* 4.

Excommunicationis, qualis in controverſia hac intelligitur, Uſus aut Exemplum reperiatur. Secundum, num tametſi concederetur ita ſe rem haberè de Uſu & Exemplo, Argumentum inde aliquod aut Ratio ad Juris Præceptivi alicujus heic caput aut Inſtitutum adſtruendum ritè poſſet adduci. Quod ad primum ſpectat, adeóque ad illud primò de Luciferi & miniſtrorum ejus è Cœlo dejectione; in eo planè præter perpetuum ex omni Beatitudine exterminium, nec Pœnitentia aut Abſolutione aliqua unquam diluendum, nihil omninò continetur; unde item, velut ea quacum & Excommunicatione Eccleſiaſtica proportio neutiquam ulla ſatis intervenit, ne quidem inter typos & adumbrationes heic à nonnullis qui intereà Juris circa hanc rem Divini ſunt aſſertores acerrimi, admittitur, ut jam antè monitum; quanquam alii qui nihil omninò non corradi & congeri heic velint quod Excommunicationis partem aliquam ſeu figuræ qualemcunque umbram præ ſe ferat, eam ut primarium heic Juris ſive Teſtimonium ſive Argumentum ſive Exemplum uſurpant. Sed ſanè, ſi ideò pro Excommunicatione ſumenda fuerit, quoniam in ea communionis priſtinæ privatio qualiſcunque erat, ſequetur pœnam omnimodam ſive à Numine ſive ab Hominibus irrogatam hoc nomine paritèr venire. Neque enim ulla eſt Pœna ſive Pecuniaria, ſive Corporalis, in qua non continetur, ſub notione aliqua, priſtinæ communionis privatio aut deminutio; ut in Exilio, Morte, Membrorum mutilatione, Carcere, Mulcta, reliquis. Nam ante pœnam irrogatam commune erat tam ipſius ſic puniti, quàm aliorum, inter ſuos, ea libertate frui, quæ, accedente pœnâ, tollitur aut minuitur. Adeóque non minùs ultimum qualecunque ſupplicium quàm Luciferi ſuorúmque è cœlo dejectio,

ctio, notione ejuſmodi, communicationis privatio adeóque Excommunicatio dici poſſet. Sed ita ad rem ac notionem de qua agitur ſingularem non omninò attinebit, utpote in qua nec ulla loci priſtini retentio, nec ſpiritualis nec alia ſive Pœna ſive Medicina in correctionem aut Abſolutionis per pœnitentiam eámque publicam expectationem, habetur quemadmodum in Excommunicatione qua de loquuntur ipſi qui ejectionem illam huc trahunt. Tantundem certè etiam de Adæ ſeu primorum parentum è Paradiſo terreſtri expulſione dicendum. Pœna illa planè exilium perpetuum erat ſeu deportatio è Paradiſo in alias terras. Et tam Judæi & Mahumedani quàm Chriſtiani de exilio è loco illo in alium expreſſim, juxta ea quæ ſatis apertè etiam videntur tradi in Geneſi, ſumere ſolent: licet non defuerint qui Allegoricè omninò rem explicandam velint. Ubinam Paradiſus ille fuerit, quamdiù duraverit, uti etiam quanto in eo manſerint primi parentes tempore ante expulſionem illam, diſputari ſolet ab eis qui in Geneſim commentarios ediderint aliósque in Chronicis & Annalibus. Et perquàm diverſæ hiſce de rebus ſententiæ occurrunt. Atqui unanimes interim ſatis ſunt ſcriptores de eo quod eſt pœnam illam fuiſſe Soli mutationem nec ab eis redimendam. Ex horto εἰς ἕτερον τόπον *in aliam regionem* ejectos, ait Joſephus. In Montem Moriah (ubi poſteà Templum exſtructum) alii[a]. *In noſtram, velut exules, terram ejectos*, Sulpitius Severus. Alii paſſim in eandem ſententiam. Eutychius item Patriarcha Alexandrinus احرجهما من الجنه في تسعة ساعوت من يوم الجمعه علي جبل من جابل الهند *Ejecit eos ex horto hora feria ſexta nona*

[a] *Paraphr. Chald. Ionathanis dicta, Gen. 3. 23. alii.*

[a] *Videſis hac de re Cæſarium Quæſt 60. Pirkè R Eliæzer cap. 11. Tornielli Annales in Prima Mundi hebdomada §. 21. Alcoran Azoar. 17. Matthæum Cigalam in Synopſi Hiſtor. pag. 9 Dorotheum Monemb ſicuſem in Synopſ. hiſt. pag. 10. &c.*

nona[a] (ac eiſdem die & hora poſtmodum ait eum obiiſſe) *in montem ex montibus Indiæ.* Montem illum, ſeu locum in quem ejectus eſt, nuncupant Mahumedani plerunque سرندیب *Sarandib*, interdum autem الرهون *Rahon* qui eſt in Sarandib. Abu Mahumed Muſtaphi Ben Alſhid Haſen, in Hiſtoria univerſali, ubi à nonnullis tradi ait creatum eſſe Adamum die 28 Menſis Adar, adeóque tempore verno, aſcendente Tauro, & Evam Cancro aſcendente, ejectum illum eſſe adjicit à Numine[b] علي حبل سرندیب في سرقي ارض الهند *In Montem Sarandib in Orientali Indiæ plaga.*

[b] *MS. inter libros Guil. Laudi Arch. Cant. in Bibliotheca Bodleiana.*

Ab aliis memorari ait idem, Adamum tunicâ ſuâ ficulneâ amictum illuc perveniſſe, ibíque folia è quibus ea compoſita eſt, vento & calore arefacta, indéque in pulverem redacta, diſperſa fuiſſe vento, atque ex pulvere illo ortam fuiſſe plantarum per Indiam odoriferarum copiam. Etiam tum eum tum Evam, ut Pœnitentes in luctu fuiſſe continuo per centum annos, ſeu ut alii per 300, atque ex luctûs illius lachrymis natum eſſe, Deo ſic volente, Lignum aloes, Zingiber, Caryophylla, id genus aromata alia. Hujuſmodi fovere commenta amant Mahumedani. Atque apud ejuſmodi alium[c] Abu walid Ben Elſhecina, legitur quod Adæ in Paradiſo collocato كانت مدة اقامته فيها نصف يوم خمس مايه عام في عدد اهل الدنيا *Erat tempus quo ibi manſit dimidium diei, ſpatium ſcilicet annorum 500 juxta computum hominum vulgarem*[d], & quod ipſe, Eva, Diabolus & Serpens (tempore & ex occaſione Expulſionis illius) هبطوا جميعا ونزلوا في بلاد متفرقة ادم بالهند وقيل بسرندیب *Deſcendentes*

[c] *MS. penes me.*

[d] *Vid. Pſalm. 90. 4.*

dentes ſe tranſtulerunt omnes in regiones diverſas, Adam in Indiam, & dicitur in Sarandib, Diabolus in Ægyptum, Eva & Serpens ſua in loca ſingularia. Quantum ad locum idem ait Abu elchaſen Hali Ben Elchaſin Ben Hali Ben Aibdallah[a], nempè tranſlatum eſſe Adamum علي جبل سرنديب *In Montem Sarandib.* At verò quantum ad tempus quo in Paradiſo eum ante expulſionem ſtetiſſe ibi admittitur, وكان inquit ſcriptor hic ادم في الجنة مع حوا ثلاث ساعات مقدار مايتين وخمسين سنة من ايام الدنيا وهو ربع يوم من ايام الاخرة الذي هو الف سنة *Atque manſit Adam in Horto cum Eva tribus horis, quæ non minoris ſunt quantitatis quàm 250 annorum juxta vulgarem computum. Nimirum hæc quarta pars eſt alterius illius diei qui ex annis mille conſtat.* Ita Mahumedani jam dicti. Inſula quidem maris Indici هركند *Harchend* dicti celeberrima memoratur ab Aldriſio Geographo Arabe[b] Sarandib nuncupata & in eadem الرهون *Rahon* mons ille altiſſimus. Atque Iſmael Abul Feda[c], geographus percelebris, in montium Orientalium recenſione جبل inquit الرهون وهو جبل عال جدا في جزيرة سرنديب علي خط الاستوا حيث لاعرض ويقول انه هو الجبل الذي هبط عليه ادم من الجنة *Mons Rahon, qui mons eſt valdè fructuoſus in Inſula Sarandib ſub lineam Æquinoctialem, quantum ad latitudinem. Et dicitur in montem hunc tranſlatum eſſe Adamum è Paradiſo.* Fluvius item Sarandib memoratur (uti & alibi[d] teti-

[a] *MS penes me.*

[b] *Part. 8. Climatis 1.*

[c] *MS. in Biblioth. public. Cantabrigienſi pag. 45.*

[d] *De Jure Nat. & Gent. lib. 3. cap. 11. pag. 342.*

tetigimus) ubi etiam pro Medio ſeu Umbilico Telluris inſula Mahumedanis reputatur. Neque alia videtur ab ea quæ Tapobrana & Sumatra aliiſque nominibus tam vetuſtis quàm recentioribus vocitari ſolet & primaria orbis terrarum inſula cenſeri. Atque ex adeò recepto illo de Adæ in Indiæ regionem expulſione commento pendet illud quod apud Joſephum Ben Gorion[a] atque ex eo in *Sepher Juchaſin*[b] occurrit de ſepultura Adæ in India. Sed hæc obitèr. Exul igitur Adam; exul Eva, ſeu ut deportati utrique; neuter autem in Excommunicati, propriè & vulgo ſic dicti, ſtatum redactus, id eſt nec maledictus, nec Sacerdotio ille nec Sacramentorum dein uſurpandorum uſu interdictus alteruter. Poſt exilium illud utrique manſit ejuſmodi uſus integer. Nec ullibi tunc reperta Eccleſia aut cœtus hominum in quem jure aliquo reſtitui poſſent, ut ſemper in Excommunicatione. Et ſanè tametſi Judæorum commentum jam dictum de Ada per tempus illud annorum 130 בנדוי *in Niddui* ſeu ſeparatione (qua voce utuntur illi pro ipſa Excommunicatione) admitteretur, ſingularis planè ♆ *Niddui* ita foret notio neque excommunicationi illis poſtmodùm receptæ omninò ſimilis ſive Abſolutionem expectandam, ſive liberum Synagogæ communionis priſtinæ uſum interdictum, ſive conjunctas Maledictionis aliáſve Excommunicationis eorum propriè dictæ ſive partes ſive circumſtantias ſpectes. Ita enim in duas primò diſſecta invicem partes fuiſſet Synagoga ſeu Eccleſia illius temporis ex hominibus duntaxat binis tunc conſtans, nec è Synagoga vel Eccleſia ſive hic ſive illa ejiciebatur. Et non ita eſt diſſimile vero quin, niſi ſuam hanc, ut oſtenſum eſt, primò adeò expreſſim petiiſſent Excommunicationem Hæretici illi priſci, Adamitæ

[a] *Lib. 2. cap. 11.*
[b] *Fol. 6. b.*

Adamitæ dicti, nulla fuiſſet inde Excommunicationis aut uſûs aut proportionis in veteri Chriſtianiſmo deductio. Nec cum ratione omninò agere videntur qui in Chriſtianiſmo recentiori ſuam inde velint deductam. Haud ita abſimilis illius quod de Caino affertur conſideratio eſt ineunda. Quid enim ibi præter Exilium & Soli mutationem maledictioni conjunctam? Joſephus[a] καὶ τῆ γῆς ἐκείνης ἀυτὸν ἐκβάλλει σὺν τῆ γυναικὶ *& ex regione illa extorrem unà cum uxore fecit*, ſeu exilio planè multavit. Neque acceſſit omninò aut Sacerdotii ejus aut Sacramentorum uſus interdictio ſimplex. Sed tantùm in loco illo quo ante ei cum Ada & Abele & qui fuere tunc reliquis uti licuit. Mons ſanctus is vulgò ſcriptoribus dicitur, id eſt locus in quo Adam & proles reliqua ſe erga Deum piè gerentes manſerunt, dum Cainus ejúſque parenti ſimilis plerunque poſteritas, poſt ſententiam pœnæ illius ſic à Numine irrogatæ, exulabat vagabatúrque. Aben Ezra ad Geneſis locum illum ויצטרך ללכת אל ארץ רחוקה ממקום אדם אביו שהוא קרוב אל הגן *Et coactus eſt abire in regionem longè diſſitam à loco Adæ patris ſui qui Paradiſo vicinus erat.* Nec verò tanquam Excommunicati (alitèr atque exules planè omnes ſic ſenſu laxiori dici poſſunt) inde habiti ſunt Cain & poſteri ejus (ut volunt heic nonnulli qui Binarum invicem diſtinctarum hominum ex Sethianis & Cainitis civitatum initium ex Auguſtino[b] hanc in rem, hinc ſumunt) apud Sethianos ipſos, ſaltem eorum illos qui ſub filiorum Dei nomine (ut vulgò accipitur) è monte illo ſancto in Cainitarum convalles deſcendiſſe memorantur[c] ut uxores ſibi caperent ex filiabus hominum ſeu poſteritatis illius Cainiticæ. Neque enim ſibi interdictas illas aut parentum fratrúmve earum conſortium neceſſariò vitandum exiſtimabant.

[a] *Lib. 1. cap 3.*

[b] *De Civitate Dei lib. 15. cap. 1.*

[c] *Geneſ. 6. 3.*

mabant. Aliud eſt per exilium habitationis priſtinæ libertate ac uſu privari, aliud commercii & ſocietatis hominium priſtinæ in loco in quem quis exulat libertate ac uſu, ut in Excommunicatione, interdici. Exulibus ibi manet libertas poſterior hæc, licet altera ſeu prior fuerit ademta quæ nec Excommunicationis propriè dictæ pars eſt. Tantum abeſt ut in Caini exilio hoc Excommunicatio propriè dicta ejúſve ſimilitudo aut proportio reperiatur! Quid quòd creditum eſt Orientalibus, teſte Eutychio Patriarcha Alexandrino MS. non ita obfuiſſe per vitæ Adæ ſpatium (vixit is 930 annos) exilium illud quin, utcunque pœna illa Caino & ſuis localis eſſet, commercium nihilominùs & ſocietas inter eum ac ſuos reliquóſque Adæ poſteros in locis ubi exulabat, liberè ac legitimè haberetur. Diſertè enim ille primam Cainitarum & Sethianorum diſterminationem collocat ſtatim poſt Adæ mortem. Verba ſunt ومن بعد موت ادم افترقت قبيلة شيث من قبيلة قاين اللعين واخذ شيث ابنه انوش بكره وقينان ابن انوش *Et poſt mortem Adæ diſterminata eſt* ſeu *diviſa familia Sethianorum à familia Cainitarum, & cepit Seth filium ſuum primogenitum Enoſh* & Cainan filium Enoſh & Mahaliel filium Cainan & uxores eorum prolémque واصعدهم الي الجبل الي العليه حيث دفن ادم فاما قاين وكل اولاده فبقوا اسفل في البقعه حيث قتل هابيل وكانوا بنو شيث في دلك الجبل علي الطهاره والقدس وكانوا يسمعوا اصوات الملايكه لانهم كانوا بالقرب منهم وكانوا يمجدون

يمجدون ويهللون مع الملايكه وسميوا ابنا
الله هم فنساهم وابناهم *& aſcendere eos fecit in*
cacumen montis ubi ſepultus eſt Adam, Caino interim
& prole ejus in convallibus, id eſt in campo, ubi occi-
ſus eſt Abel, remanente. Studebat autem Sethi proles
ſanctitati & puritati, atque obedientes erant Mandatis
Angelorum quos ſibi vicinos habuere. Et cantibus &
laudibus cum Angelis utebantur & dicti ſunt filii ſeu
proles Dei tam ipſi quàm uxores ac progenies ipſorum.
Collocat autem ille cædem Abelis in anno trecenteſimo Enoſhi. Natus eſt Enoſhus anno Mundi adeóque Adæ 235.[a] Annus igitur ſic Mundi 535 ſeu Adæ aſſignandus cædi illi. Atque ita juxta receptam illam in Oriente ſententiam de Commercio Cainitarum & Sethianorum, utcunque locis per Caini exilium invicem diſſitorum, dum vixit Adam, ſequitur, commercium mutuum illud, nec omninò ut Excommunicatione impeditum, per annos 395 duraſſe. Anni nempè illi 535 & hi 395 annos complent vitæ Adæ, poſt cujus mortem, non ex ſententia Divina exilii, cœpiſſe commercii illius interdictionem ait, velut ex ſententiis apud ſuos receptis, Eutychius. Atqui etiam is ex tradita Orientalium diſciplina adjicit Anathematis cujuſdam uſum apud Sethum, poſteróſque ejus in monte illo ſancto, quo adjurati ſeu dirarum (ut in juramentis) nexu obligati ſunt ne è monte illo in convalles Cainitarum deſcenderent. De Setho ait,

[a] *Gen. 5. 3. & 6.*

و لما قرب موت شيث استحلف اولده بدم هبيل
ان لا ينزل احد منهم من هذا الجبل المقدس
ولا يتركون احد من اولدهم ينزل الي اولد
قاين العين *Appropinquante obitu Sethi adjuravit*

ille poſteros ſuos per ſanguinem Abelis (quod ſolenne fuiſſe ait Eutychius Sethianorum jusjurandum, uti & alibi oſtendimus) *ne deſcenderet ex eorum quiſquam è monte Sancto, nec quenquam ex poſteris ſuis deſcendere permitterent ipſi ad poſteros Caini maledicti.* Cainanum item moriturum, accerſito Mahaliele filio, & Mahalielum moriturum, accerſito Jaredo filio, totidem verbis & Anathemate ſimili eos adjuraſſe ſcribit idem autor. Poſtmodùm autem ait, Centum ex Sethianis, quos pariter cum aliis ſic adjuraſſet Jaredus, Cainiticæ prolis vitæ ac morum (de quibus audierant) utcunque improbiſſimorum amore ductos è monte deſcendiſſe aliósque etiam dein ſecutos; de quibus, in Orientalium aliorum[a] traditionibus, itidem legitur eos in Monte Hermon[b] (cujus mentio in veteri fœdere non infrequens, nomine חרמון) juramento ſolennitèr adhibito conveniſſe invicémque ſe obligaſſe ad uxores ſibi capiendas ex progenie Cainitica, etiam & monti nomen illud inde inditum quod ὤμοσ ἐν ἀναθεμάτι ἀλλήλους ἐν αὐτῷ *in eo conjuraſſent ſeque diris* ſeu *anathematiſmis* (qui חרמים dicti ſeu *Hermim*) *obſtrinxiſſent.* Atque ita quidem (ſi hiſce ſcilicet fides) per hujus quod tractatur heic intervalli ſecula vetuſtiſſima habebatur Anathematis cujuſdam uſus, quemadmodum item traditur de Noachi adjuratione[c] qua filios ſuos in Orbis terrarum diſtributione obſtrinxit, neminem illorum fratris ſortem invaſurum; ᾧ δ' ὑποβαίνοντα τὸν ὅρκον διαλαγὼν, ἐξολοθρεύεσθαι ἐν τῷ ὅρκῳ ἐκ πᾶν τὸ σπέρμα αὐτοῦ, *Eum verò qui jusjurandum hoc violaret tota cum ſtirpe ſua miſerrimè periturum.* Sed verò neque in Caini exilio, rationibus jam dictis, nec in maledictione ejus, nec in Anathematiſmis illis (licet fidem mererentur ipſi) Excommunicationis ſimilitudo reperitur. Nec ſanè in Anathematiſmis illis Sethianorum

[a] *Apud Cedrenum pag.8.*

[b] *Joſua 11.3. &c.*

[c] *Epiphanius in Ancorato §.116.*

anorum (modò daretur eos non fuiſſe fictos) aliud omninò quàm Juramenti vis ſimplex Dirarum in violantem ultionem imprecans, quæ ſatis ab Excommunicatione, in qua Separatio perſonalis & Sacrorum Interdictio ſolennis, diverſa. Se quidem non communicaturos cum Cainitis (in quantum ſaltem in monte illo perpetua habitatio communionem illam impedire poſſet) profeſſi ſunt, nec interim aut in alios aut in ſeipſos ſive Separationis ſive Sacrorum interdictionis Sententiam aliquam vel pronuntiantes vel inuentes. Quod ſimiliter planè dicendum de fabula illa impia (ut rectè vocatur à doctiſſimo Buxtorfio filio[1]) quæ affertur ex Rabbi Eliæzere de Anathemate Patriarcharum circa Joſephum fratrem. Nihil enim ibi habetur (tametſi pro vera hiſtoria acciperetur) præter dirarum, ultionis divinæ, & deſtructionis, ſecundum חרם *Cherem* in Joſua alibique in vetuſtioribus Prophetis ſignificatum, imprecationem, quod & ſatis teſtatur ibi Rabbi Aquiba, quem ſi vis conſule. Neque enim in eo חרם *Cherem* ſignificatu, Excommunicationis aut Species aliqua aut Gradus, ut ſuprà oſtenſum. Et temerè nimis vir ſanè doctiſſimus ille & illuſtris illud Eliæzeris adduxit velut argumentum ad tantam Excommunicationis uſûs vetuſtatem ejúſque juris quaſi Divini aut etiam Naturalis vim adſtruendam. Nec demùm reverà in exemplorum antè allatorum ullo figura aliqua aut proportio Excommunicationis occurrere videtur. Quantum verò ad illud de Pœna, hoc in intervallo, *Cerith*, pro qua *Excommunicatio* à nonnullis ſubſtituitur; id perperam nimis factum Ebræorúmque Scholæ (quorum vox eſt) univerſæ eſſe adverſiſſimum fuſè ſatis oſtenditur capite ſexto uti etiam aliam omninò ab Excommunicatione Pœnam illam fuiſſe & divinitùs tantùm non ex ſententia aliqua

[1] *Lexic. Talmudic. col.* 818.

Conſiſtoriana aliáve Humana irrogandam. Ideóque heic ea de re plura dicere nimis foret ſupervacaneum. Et de Conſideratione heic Priore hactenus. Conſideratio heic altera eſt, num, ſi modò concederetur Excommunicationis propriè undiquaque dictæ Uſum & Exempla in jam memoratis reperiri, omninò ſequeretur inde debere quempiam aut poſſe, cum ratione, elicere Jus neceſſariò imitandum aut Præceptum ſeu Inſtitutum aliquod velut Divinum aut Naturale quod poſteritatem ejúſve Ordinem aliquem ſingularem ad ſimilem facinoroſis quibuſcunque pœnam irrogandam alióſve ad eam ex Regiminis forenſis formulæ alicujus poteſtate ſubeundam obliget. Quum enim Actus in antè memoratis univerſi fuerint aut Divini aut Humani, omnéque Jus revera tribuendum ſit in id quod aut Divinum eſt (cujus ſpecies eſt Jus Naturale, ut alibi fuſiùs[a] oſtendimus) aut Humanum; ſicut nemo puto non fatebitur, actus illos ſingulares Humanos nihil omninò, qualiſcunque accederet conſenſus, facere poſſe ad rem de qua quæritur, ita ſanè nec Actuum Divinorum heic ullus (utpote in quorum nullo Præceptum humano generi datum ullum aut inſtituti neceſſariò ſequendi umbra reperta, ſed tantùm Divini in ſingularibus aliquot Arbitrii Exempla & Placita) juris Divini quod Præceptivum eſt (nam de eo tantùm heic loquendum) vim ullatenùs aliquam aut comprobat aut ad comprobandum tendit. Etenim quid ſi revera in exemplis Primorum Parentum uti & Caini, ipſiſſima Excommunicatio, quatenùs forenſis nunc habetur, undiquaque comperta eſſet velut à Numine ſanctiſſimo tunc paritèr in illos, ut ab aliis nunc ſimilis in alios pœna, irrogata? Ideóne omninò ſequeretur, in generis Humani cultum divinum ritè amplexantis regimine eam ſimiliter uſurpari

[a] *Lib.1. de Jure Nat. & Gent.*

pari debere? Hoc ex Præcepto pendet, non ex ſingulari aliquo Exemplo aut Actibus ſingularibus Præcepto ac Inſtituto planè carentibus. Certè nec in Lamechum è Caini poſteris, homicidii paritèr reum, ejuſmodi pœnæ ſententia aliqua à Numine alióve pronuntiata eſt. Et perpendat heic æquus rerum æſtimator, utrum non ita diſſimili ratiocinatione probare quis poſſet, Submerſionis pœnam ob graviora facinora ideò à poſteritate irrogari debere quoniam Deus O.M. Diluvio[a] facinoroſiſſimos illius ſeculi punivit. Sanè ſi ab Exemplo jus Præceptivum petendum ſit, rationabilius videtur ab Exemplo adeò Univerſali quàm ab ita contractiorum illorum quæ afferri ſolent aliquo, argumentare. Sed futile nimis eſt ab alterutro rationem huc ejuſmodi aliquam deducere, nec majoris quidem momenti quàm ſi quis Sodomitas parilíſque ſceleris reos ex ſententia aliqua hominum Conſiſtoriana, jure Divino, excæcandos eſſe aut igne ac ſulphure puniendos aſſereret, quoniam ſic à Numine olim[b] puniti illi. Et ſuppar ſanè fuiſſet ratiocinatio ſi quis in Paganiſmo veteri ex Siſyphi ſaxo, Ixionis rota, Danaidum dolio pertuſo, id genus aliis apud inferos pœnis, aut ex fulmine quo exuſtus eſt Lycaon aut ex Serpentibus à quibus occiſi ſunt Laocoon filiíque ejus ſeu ejuſmodi in Theologia, de pœnis à Diis ipſis irrogatis, Paganica aliis receptis, ſimiles pœnas in forenſi uſu ab hominibus, ex jure ſuo Divino, adhibendas contendiſſet. Habetur quidem in illo de Incircumciſi pœna, *Cerith* ſeu *Exciſione*, primò in fœdere Veteri memorato, Præceptum plenariè traditum quod latiùs ac diffuſiùs ſe multò extendit quàm Exemplum aliquod aut Actus ſingularis. Atqui, ſi modò daretur, Excommunicationem juxta vulgarem ſenſum, ibi innui (quod omninò negant Talmudiſtæ & Rabbini uti etiam Karaitæ, qui de eo

[a] *Geneſ. 6. & 7.*

[b] *Geneſ. 19. 11. & 24.*

loquuntur; utcunque verſionum aliquot autores contrarium ſuggeri perperàm velint) quidnam inde ad alia, præter Circumciſionis omiſſionem, quantum ad Præcepti vim, cum ratione trahi poſſet? Perpendant ipſi, qui ſic hanc in rem inde argumentandum velint, utrum ſimili omnino ratione quis probare non queat, ex eis quæ hoc in intervallo, ſeu ante legis in Sinai dationem, occurrunt (nam de eis tantùm heic loquimur) non ſolùm pœnam Mortis facinoribus univerſis infligendam, ſed etiam Pœnæ illius ſpeciem neceſſariò eſſe debere per Lapidationem ſeu Projectionem ſingularem illam de qua fuſiùs agitur ſuprà capite quinto. Hæc enim pœna non unico alicui ſed omnibus qui aſcenderent in montem aut fines ejus tangerent tempore Legis dationem proximè antevertente præſcripta eſt[a]. Accedat hiſce, nullum omninò Perſonarum per hoc intervallum diſcrimen repertum ejuſmodi ut pœnarum jam dictarum (in quibus nunc Excommunicationem ipſam nunc Adumbrationes ac Imagines ejuſdem haberi volunt qui pro Jure divino heic aſſerendo adeò contendunt) alicujus irrogatio ad Singularem aliquem hominum Ordinem, veluti Sacerdotalem, Sacrum aut Eccleſiaſticum aliquem, præ aliis, omninò attineret; quod tamen de Excommunicatione Chriſtiana hinc qualitercunque deducta, ab eiſdem nullatenus admittitur. Sed de hiſce hactenus.

[a] *Exod.* 19. 12.

Cap. XII.

Præcipuorum aliquot ex eis quæ Capite Septimo de Excommunicatione Judaica *dicta ſunt* Recenſio breviuſcula, *non ſine* Obſervationibus *nonnullis* congeneribus *adjectis. Inde* (*juxta methodum ibi propoſitam*) *Summatim oſtenditur,* Eccleſiæ *ſeu* Synagogæ

gogæ *totius* Judaicæ Judicium *ſemper fuiſſe, Inſtituto aliquo Divino, nec* ſub Lege *nec* ante ejuſdem in Sinai dationem, Excommunicationis Jus *aut* Uſum *fundari.* Confeſſionis *ſolennis & annuæ ac* Precum *ad* Remiſſionem *à Numine impetrandam ſpecimen, ex* Judæorum *Ritualibus tum editis tum MS. perinſigne, in quo*, Pœnis *quæ ex Lege ſacra ſeu* Jure *aliquo* Divino inſtituuntur, *enumeratis, inter eas locum nunquam habuit* Excommunicatio *ullum.* Excommunicati *apud eos* nomine *interdicebatur* Sacrorum Publicorum uſu *nemo*; *licèt* Apoſtatæ *ex Legis Sacræ ſenſu, non* Excommunicationis *alicujus forenſis vi*, Paſchate *arcerentur. De* Confeſſionis *&* Pœnitentiæ *coram* Hominum *aliquo* Ordine, *Spectaculis* (*quæ in Effectibus Excommunicationis*) Mahumedanæ *Theologiæ ſcita.*

DIſpoſitis ita per anteriora ac perpenſis Argumentis illis qualibuſcunque quæ ſive ex Intervallo hoc ſeu ſeculis Legis in Sinai dationem antevertentibus, ſive aliunde afferri ſolent ad Jus Excommunicationis forenſis ſeu Conſiſtorianæ Divinum aſſerendum adſtruendúmque, ídque quaſi ab ipſo rerum conditu adeóque Juris hujus Intervalli ſenſu ita ſe res habuiſſet; Reſtat demùm ut, juxta inſtitutum ſub initium capitis ſeptimi indicatum, de Exiſtimatione & Judicio quod hanc circa rem tum in Synagoga Judaica tum in Eccleſiis Chriſtianis per ſuperiora ſecula Maximè ſimul & Publicè obtinuit (quicquid ſcriptores Chriſtiani aliquot in adverſum ſæpiùs congeſſerint) Summatim, ſed & Accuratiùs interim, diſpiciamus. Id quidem intenſiùs ea quæ antè fuſiùs traduntur legenti elicere forſan non eſt difficile. Sed operæ pretium viſum eſt ut ex Præcipuorum aliquot

quot eorum quæ antè hac de re dicta ſunt compendioſa Recenſione Recognitionéque exhibita, res facilior & ſtudioſo cuique apertior reddatur, non alitèr fermè atque imago in tabula interdum fuſiùs projecta difformitérque ſparſa in ſpeculo cylindroeide ídve genus alio contractior & manifeſtior oculo ſibíque inde ex primo intuitu ſimilior ſolet oſtendi. Etiam Recenſioni Recognitioníque illi accedent ſubinde Congeneres aliquot jam dictis Obſervationes aliæ, è quibus univerſis puto ſatis conſtabit, tam ex Judæorum ſcitis quàm Chriſtianorum diſciplina, quæ Maximè ſimul & Publicè ac plerunque olim recepta eſt, hodiéque etiam recipitur, nec Jus ejuſdem Divinum, quod Præceptivum fuerit (nam de eo tantùm quæritur) nec ejuſmodi Inſtitutum illius aliquod agnoſci, nedum petendum eſſe ex Intervallo hoc quaſi in Effectibus Judiciorum ejuſdem forenſium locum, ex Jure ſive Divino ſive Naturali, ea habuiſſet ullum; tametſi interim tam apud Judæos quàm Chriſtianos, ſed perquam diverſimodè, in Uſu eam inter pœnas alias fuiſſe eóque antiquiſſimo ſit omninò manifeſtum. Quod ad Synagogæ Judaicæ ac Scholæ tam Karaiticæ quàm Talmudicæ heic Judicium attinet, manifeſtum eſt, ex eis quæ capite oſtenduntur ſeptimo, ſcholam utranque Ebræorum illam, aliis intereà in rebus non parùm invicem diſſidentem, initium Uſûs Excommunicationis ſuæ Captivitatum & Locorum, in quibus ſui Juris ſatis non eſſent, moribus pro arbitrio Humano ſuperinductis tribuere, nec ab Inſtituto aliquo Divino deducere, quanquam juxta morem in aliis ſuum, ex Joſua notiſſimum illud de Merozo execrando velut Exemplum ſingulare quo, quatenus tale eſt, ſubnitantur afferant. Inde enim utcunque Diras ſuas & Separationes, è quibus conſiſtit Excommunicatio, ſatis

ſatis eſſe legitimas eliciunt, nihil omninò aut aliunde de inſtituto ejuſdem Divino adjicientes. Atque ex illis neceſſariò ſequitur, Synagogam Judaicam pœnæ hujus jus neque ex Legis Moſaicæ capite aliquo manâſſe neque vel ex Præceptivo aliquo Jure vel Exemplo ante Legis in Sinai dationem ſeu per Intervallum quod primariò heic tractatur habito pependiſſe. Quid quòd dum Juris, quod per intervallum illud univerſim obtinuiſſe ex intima antiquitate edocti Ebræi volunt, capita notiſſima, ídque tam ut Naturalia quàm Divina, enumerant, nihil omninò in illis fuiſſe admittunt quod Excommunicationem ullatenùs innuere queat aliter atque ſub Capitis de דינים ſeu *Judiciis* nomine generali concipi quidem ea poſſit, quemadmodum pœnæ forenſes omnigenæ aliæ, pro arbitrio Humano, adinventæ ſub eo nomine poſſunt concipi aut illùc paritèr referri. Capita illa Septem dico quæ Noachidarum aut generis Humani univerſi ab eis nuncupantur, de quibus Capite primo. Sed verò neque Excommunicationis poſteà receptæ Uſum nec Juris ejuſdem aliquid in Capite illo de Judiciis, quà Præceptivi nomine per intervallum illud aut poſteà viguit, nedum in Capite aliquo jam dicti Juris alio aut in Uſu hujus intervalli repertum eſſe omninò agnoſcunt. De Jure res apertiſſima eſt ex eis quæ de Pœnis Intervalli ejuſdem ſuprà adducuntur. Et de Uſu tunc temporis nihil magis reverà occurrit, niſi in nugis illis nugaciſſimis de *Niddui* Adæ ſeu ejuſdem ab Evæ ſeparatione, & de fratrum Joſephi Anathematis in ſe invicem pronuntiatione, capite proximè ſuperiori memoratis ſeu id genus aliis Uſum aliquem innui velis. Et ſanè tametſi fabulæ illæ pro veris admitterentur, parùm aut non omninò facerent ad forenſem Excommunicationis uſum ullatenùs adſtruendum, utpote quibus nec

ſimilitudinis ſatis nec cognationis ineſt. Qualiſcunque autem in eis aliiſve per id tempus uſus ejuſmodi concipiatur, id interim certiſſimum eſt, Præceptum aut Inſtitutum aliquod, quo, ad Pœnam hanc neceſſariò ſive exercendam ſeu irrogandam ſive ſubeundam ſeu obtemperandam, quis tunc obligaretur, in Ebræorum ſcitis & diſciplina, nullatenùs admitti, adeóque ex ſententia Synagogæ totius Judaicæ ſeu ſelectiſſimi olim Populi Dei receptiſſima atque in poſteros tranſmiſſa, per annos à Mundi conditu 2460 aut circitèr (numerus enim ille eis proximat qui effluxere à rerum initiis uſque ad Legis in Sinai dationem) Divinum heic de Excommunicatione inſtitutum haberi planè nullum. Tantundem paritèr undiquaque dicendum de tempore quod inde ſub Lege ſecutum eſt. Aliquo enim Legis Moſaicæ capite fundari Excommunicationem ſuam ne ſomniavit quidem Synagoga illa ſeu Eccleſia Judaica; ſed ab ipſa inventam eſſe planiſſimè in eis quæ ſuperiùs diximus ſemper profeſſa eſt; veluti in Origine ejus ex Captivitatis temporibus ab ipſis deducta, in legitimâ facinoroſorum ac manifeſtò delinquentium ad ſacra admiſſione, in ſingulari ejuſdem, circa ſingularia tantùm aliquot, tam ex ſingulorum, quàm ex Juriſdictione forenſi, uſu, idque genus reliquis velut è דברי סופרים ſeu *ſcitis ſcribarum* (ut loqui amant) non ex inſtituto Divino aliquo petitis quæ ibi fuſiùs memorantur. Atque illis accedat heic, quod in eandem rem obſervatu non indignum, ubi in Ritualibus Judæorum ex avita diſciplina publicè uſurpatis Preces ſolenniùs pridie Diei Expiationum ſeu *Reconciliationis*, quem *Jom hacippurim* vocitant, funduntur ut à Numine ſanctiſſimo peccatorum omnimodorum, juxta ſacram ea de re apud Moſem[a] inſtitutionem, remiſsionem impetrent, Peccatorum ac facinorum univerſorum

[a] *Levit.23. & c.*

rum quæ ex Legis interdictis pendent, ſpecies ita ordine continuo ſimul in ipſis precibus enumerari, ut, demum, per Pœnarum ex Inſtituto Divino præſcriptarum omnium diverſitatem, etiam omnia compendioſè deſignentur. In deſignatione autem illa, quam planè pœnas univerſas in Lege repertas ſeu eâ velut ex inſtituto Divino fundatas innui ac contineri volunt, non omninò Excommunicationis Speciem aut Gradum aliquem memorant, quod proculdubiò feciſſent ſi ex Inſtituto ejuſmodi aliquo ipſam, ut Pœnas cæteras, manâſſe aut ortum habuiſſe exiſtimâſſent. Nam etiam ob peccata in Legem aliqua, Excommunicatio, licet non ex Legis inſtituto, irrogari apud illos ſolita. Habetur quod diximus in Ritualibus Judæorum Hiſpanienſium[a], Germanienſium[b], aliorum typis editis, ſed non ſemper eiſdem verbis aut ordine eodem ipſo. Et penes me eſt codex Ritualis MS. pervetuſtus & pulcherrimus (quem ſuſpicor Judæorum fuiſſe heic Anglienſium, dum ſeculis in ſuperioribus eis permiſſus eſt in Anglia incolatus) in quo Deſignatio illa occurrit, ſed aliquantulo ſubinde ab eis quæ in aliis illis leguntur, licèt non quantum ad rem ipſam de qua loquimur, diſcrepans. Inde igitur tranſcribere eam viſum eſt, tam ut cum eis quæ in aliis illis habentur, curioſioribus comparetur, quàm ut tum Confeſsionis tum Remiſſionis petendæ formulæ, juxta Veterem Judæorum diſciplinam, pars tam inſignis ita obitèr exhibeatur, quæ ſanè ſpecimen fortè fuerit peregregium & præ aliis advertendum, Βαττολογιας illius & πολυλογίας[c] in precibus, tum Judæorum tum Paganorum veterum quæ adeo improbata à Domino eſt in Evangelio[d]. Et utinam apud Chriſtianos tam Reformatos quàm alios non ita diſsimiles formulæ interdum tam in precibus ex tempore fundi-

[a] עדבות ליל כפור *Fol.* 115. *Edit. Venet. ann.* 358. לפק *& fol.* 238. *ibi ann.* 238.

[b] Machzor. Pars 2. טטריב ליל כפיר *fol.* 147. a.

[c] *Videſis Is. Caſaubon. Exercit. in Baronium* 14. §. 3. *& Ludovic. Capell. Vindiciarum lib.* 2. *cap.* 11.

[d] *Matth.* 6. 7.

tari ſolitis quàm in Ritualibus uſurparentur, dum etiam ſimpliciorem veréque divinam & à ſuperſtitione alienam precandi formulam à Domino præſcriptam nimiùm prætermittunt. Simul autem in MS. meo præviæ, ut in aliis illis editis, habentur quamplurimæ Confeſsiones generales, Benedictiones, humillimæ Remiſsionis Invocationes, id genus alia, ſenſu eodem ſæpiſsimè quaſi ad ſurdum aut non ſatis intelligentem loquerentur repetita. Et demùm ſequitur,

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתמחול לנו
על כל עונותינו ותסלח לנו על כל פשעינו ותכפר לנו על
כל חטאתינו *Placeat tibi, ô domine Deus noſter, & Deus Patrum noſtrorum ut condones nobis Iniquitates noſtras omnes & remittas nobis univerſas Prævaricationes noſtras & expies nos ab omnibus Peccatis noſtris.* Hiſce ſtatim ſubjungitur Deſignatio illa, quam diximus, in hunc modum & figuram

על	חט'	שחטנו	לפניך	באונס
ועל	חט'	שחטנו	לפניך	ברצון
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בבלי דעת
ועל	חט'	שחטא'	לפניך	בגלוי עריות
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בגלוי
ועל	חט'	שחטאנו	לפניך	ברעת ובמרמה
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בדיבור פה
ועל	חט'	שאטאנו	לפניך	בהרהור הלב
על	חט'	שחטאנו	לפניך	ביועדת זנות
ועל	חט'	שחטאנו	לפניך	בזרון
על	חט	שחטאנו	לפניך	בחילול השם
ועל	חט'	שחטאנו	לפניך	בחוזק יד
על	חט'	שחטאני	לפניך	בטיפשות פה
ועל	חט'	שחטאני	לפניך	בטומאת שפתים
על	חט'	שחטאנו	לפניך	ביצר הרע
ועל				

ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	ביודעים
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בלא יודעים

סלח לנו מחול לנו כפר לנו

על	חט'	שחטאני	לפניך	בכפת שוחד
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בחכש ובכזב
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בלשון הרע
ו על	חט'	שחטאני	לפניך	בלצון
על	חט'	שחטאנו	לפניך	במשא ומתן
ז על	חט'	שחטאנו	לפניך	במראית העין
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בנשך ובמרבית
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בנטיית גרון
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בשיח שפתותינו
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בסיקור עין
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בעינים רמות
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בעזית מצח
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בפרקית עול
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בצדיות ריע
על	חט'	שחטאנו	לפניך	בקלות ראש
ו על	חט'	שחטאנו	לפניך	בקפיצת יד
על	חט'	שחטא'	לפניך	בריצת רגלים להרע
ו על	חט'	שחטא'	לפניך	ברשע
על	חט'	שחטא'	לפניך	בשגגה
ו על	חט'	שחטא'	לפניך	בשנאת חנם
על	חט'	שחטא'	לפניך	בתמהון לבב
ו על	חט'	שחטא'	לפניך	בחשומת יד

סלח לנו מחול לנו כפר לנו

על	חטאים	שאנו	חייבין	עליהם אשם
על	חטא'	שא'	חייב'	עליה' חטאת
על	חטא'	שא'	הייב'	עליה' קורבן עולה.
ו על	חטא'	שא'	חייב'	עליה' קורבן עולה ויורד

על חטא שא' חייב' עליה' כרת
על חטא שא' חייב' עליה' מיתת בידי שמי'
על חטא שא' חייב' טליה' מלקות ארבעים
על חטא שא' חייב' עליה' מכות מרדות
ועל כולם סלח לנו מחל לנו כפר לנו
על חטא שא' חייב' עליה' ארבע מיתות בית דין סקילה
שריפה הרג וחנק על מצות עשה ועל מצות לא תעשה וגו'

Id eſt,

Peccata quæ in te commiſimus per vim coacti, & Peccata quæ in te commiſimus ſponte (ubi per ברצון lineâ tractâ, adjicitur in ora codicis, manu perantiqua, באמיץ הלב *corde* ſeu *animo obfirmato*, quod inter edita etiam legitur) *Peccata quæ commiſimus in te ex ignorantia, & Peccata quæ commiſimus in te per revelationem Turpitudinum, Peccata quæ commiſimus in te aperiè* (adjici ſolet ובסתר *& ſecretò*) *& Peccata quæ commiſimus in te ſcientèr & fraudulentèr, Peccata quæ commiſimus in te per loquelam oris, & Peccata quæ commiſimus in te per cogitationes cordis, Peccata quæ commiſimus in te per congreſſus laſcivos & Peccata quæ commiſimus in te præſumtuosè* (adjicitur manu aliâ ſed perantiquâ בשגגה ex errore) *Peccata quæ commiſimus in te per Profanationem nominis tui & Peccata quæ commiſimus in te manu forti, Peccata quæ commiſimus in te ex ſtultitia oris & Peccata quæ commiſimus in te ex immunditie Labiorum, Peccata quæ commiſimus in te ex cogitationibus malis, & Peccata quæ commiſimus in te ſcientibus aliis & Peccata quæ inſcientibus aliis commiſimus in te.*

Remitte nobis, Condona nobis, Expia nobis.

Peccata quæ in te commiſimus per acceptionem munerum & Peccata quæ in te commiſimus per fallacias & mendacia, Peccata quæ in te commiſimus linguâ malâ & Peccata quæ commiſimus in te deridendo ac ludificando, Pec-

cata

cata quæ commiſimus in te negotia inter nos tranſigendo, & Peccata quæ in te commiſimus ex oculi viſu, Peccata quæ in te commiſimus per Extorſionem & Vſuram, & Peccata quæ in te commiſimus ex inclinatione gutturis, Peccata quæ commiſimus in te ex meditatione etiam in labiis noſtris & Peccata quæ in te commiſimus ex oculo fucato, Peccata quæ in te commiſimus per oculos nimis elatos & Peccata quæ in te commiſimus fronte obduratâ, Peccata quæ commiſimus in te per Fugi rejectionem (juxtà adjicitur aliâ manu עחש בפלילות *Peccata quæ commiſimus in te in Judiciis*, quod & codices editi, ut pleraque heic alia, habent) *& Peccata quæ commiſimus in te ex induſtria mala* (adjicitur ובצדות עין *& ex oculi induſtria*, quod item in editis) *Peccata quæ in te commiſimus ex levitate* ſeu *elatione capitis & Peccata quæ in te commiſimus manum occludendo* (adjicitur בקשיות עורף *per duritiem cervicis* ut etiam in editis) *Peccata quæ commiſimus in te per pedum curſum in malum* (adjicitur aliâ manu על חשא שחטאנו ברכילות *Peccata quæ commiſimus in te mercaturam exercendo*) *& Peccata quæ commiſimus in te per improbitatem* (ubi linea per רשע traducitur) *Peccata quæ commiſimus in te ex errore* (ubi linea item per בשגגה traducta ſubſtituitur שוא בשבועת *per juramentum vanum*, ut in editis) *& Peccata quæ commiſimus in te cum odio aliquem immeritò habuerimus, Peccata quæ commiſimus in te ex ſtupore cordis, & Peccata quæ commiſimus in te per poſitionem manûs*[a] (quæ de commercio aut ſocietate per manuum conjunctionem iniri ſolita ſumitur; Judæi Hiſpanienſes *en depoſito de mano* reddunt)

[a] *Levit. 6. 2. ſeu (ut in codd. aliquot) 5. 21.*

Remitte nobis, Condona nobis, Expia nobis.

Peccata quorum nomine debemus nos hoſtiam pro reatu, Peccata quorum nomine oblationem debemus nos pro Peccato, Peccata quorum nomine debemus nos oblationem holocauſti

locausti, Peccata quorum nomine debemus nos oblationem Holocausti & quæ citra holocaustum est, Peccata quorum nomine debetur nobis Pœna Cerith seu *Exscisionis, Peccata quorum nomine debetur nobis pœna per manus Dei* seu *divinitùs, Peccata quorum nomine debentur nobis pœna*[a] *Quadraginta plagarum, Peccata quorum nomine debentur nobis Plagæ ob contumaciam,*

[a] Deuter. 25. 3.

Et Vniversa hæc Remitte nobis, Condona nobis, Expia nobis.

Sed linea per petitionem hanc in MS. traducitur. *Peccata quorum nomine debentur nobis ultimi supplicii forensis genera illa Quatuor, Lapidatio, Occisio* per gladium, *Combustio, Strangulatio, sive præcepta in quæ commissa sunt Affirmativa fuerint* seu *imperativa* sive *Negativa* seu *Prohibitoria* &c.

Idem aliàs totidem verbis in Rituali ad festum illud attinente sæpiùs itidem recitatur[b], cum Versiculis חזן כנ *Episcopi* seu *Synagogæ inspectoris* & Populi seu קהל *Synagogæ* Responsionibus multiplicibus & πολυλογία refertissimis uti etiam in editis. Sed iterata sic in MS. meo varias lectiones illas seu emendationes neutiquam habent. Jam verò Generatim heic, Singulatim, Variatim (ut vides) peccata omnimoda quatenus ex præcepto seu interdictione divina pendent, confitentes, remissionem eorum more solenni petunt. Dein descendunt ad summariam etiam ipsorum designationem per Pœnarum enumerationem quarum aliæ in sacrificiis expiatoriis, aliæ in iis quæ divinitùs irrogandæ (ut כריתת seu *Exscisio* & quæ reliquæ ad Numinis placitum בידי שמים *per manus Dei* infligendæ ad humanam jurisdictionem aliquam neutiquàm omninò attinent) aliæ demùm in ultimi Supplicii & Plagarum ex Lege præscriptarum generibus variis consistunt. Atqui in hisce toties in Festi illius ritibus memoratis

[b] Machzor *Germ. part. 2. fol. 152. b. & 166, 200, 205, 232. 247.*

moratis atque Numini ſic exhibitis ne ἀφὴ quidem de Excommunicatione, uti nec dè pœnis aliis, in pœnitentiæ plenitudinem, ex ſcitis apud eos humanis ſæpius & variatim juxta Diſciplinam etiam apud ipſos Confederatam, irrogari & ſubiri ſolitis, de quibus conſule, ſi vis, Joannem Buxtorfium patrem[a]. Altum de pœnis ejuſmodi, utcunque ex inſtituto apud illos humano tantùm in uſu eſſent, ſilentium. Ad Numen ita funduntur hæc omnia, ut de iis duntaxat quæ ex ejuſdem mandato obſervanda ſubeundáque fuerint, in πολυλογίᾳ illa verba fiant. Anne dubitandum videtur, quin, ſi Excommunicationem ſuam ex mandato aut inſtituto ejuſmodi aliquo pependiſſe exiſtimaſſent Ritualis conditores, ſeu Synagoga aut Eccleſia illa (nam Synagogæ totius vicem geſſiſſe conditores illos ſentiendum) etiam adjici voluiſſent, על חשׂתע נידוי *Peccata ob quæ puniri debemus per Niddui*, & על חשׂתע חרם *Peccata ob quæ puniri debemus per Cherem*, id eſt, per Excommunicationis antè fuſiùs oſtenſas Species ſeu Gradus? Ipſa autem, ac Species illæ ſeu Gradus conſultò adeóque meritò prætermittuntur veluti ad ea quæ lege ſacra fundarentur, nullatenùs, qua præceptum aut inſtitutum divinum conſideratur, ſpectantes; tametſi intereà ob peccata aliqua antè enumerata, ex moribus ſuis ſibi pro arbitrio ſuperinductis nec divinitùs præſcriptis, reos excommunicare Specie utraque ſeu utroque Gradu ſolerent, ut ſuprà oſtenſum eſt. Obſervationi huic ex Rituali illo conſoni ſunt omninò Talmudici paſſim ubi ſive de Excommunicatione ſua agunt ſive de Pœnis forenſibus divinitùs præſcriptis. Has, non ut illam omninò habentes ſecum commiſtam aut veluti naturæ congeneris, enumerant, nec ullatenùs ſive ante legem Moſaicam ſive poſt à Numine ſeu ex inſtituti alicujus Divini vi præſtitutam illam eſſe agnoſcunt. Quiſquis ti-

[a] *In Synagoga Iudaica cap. 20, & 34.*

tulos Talmudicos *Sanhedrin* & *Maccoth* atque Rabbinos illos qui inde Jurisdictionem forensem commentariis suis unà cum Excommunicatione (sed diversimodè) explicant, ut Maimonidem, Mikotzium, Jacob Ben Asher, consuluerit locis superiùs indicatis, assensum heic puto facilè præbuerit. Monent quidem Magistri aliquot, ut quisque Confessionem & Pœnitentiam inturus יפשפש *scrutetur* se, inter alia, אם טבר על א' מכ' דברים שמנינין עליהם שכתב הרמבם בה' תו' *an reus fuerit culpæ alicujus* viginti quatuor illarum *ob quas excommunicandus quis esset secundum ea quæ scripsit Rabbi Moses Ben Maimon in Tractatu de Disciplina Legis tradenda discendáque.* Sic legitur in ✠ *Sepher Reshith Chochma*, compendio ubi enumerantur ex Maimonide 24 illæ culpæ seu causæ de quibus antè alibíque nos. Et Causæ illæ, qua Culpæ sunt, ex Jure quidem pendent Divino, licet non itidem pœna Excommunicationis. Adjicitur insuper in libro illo, Angelos esse quatuor ad Templum quoddam cœleste attinentes שהם מנדים למטפים פיהם *qui excommunicant eos etiam qui os suum* (mendaciis, fallaciis, calumniis, verbis obscœnis, garrulitate) *inquinent.* Et לכן inquit autor צריך לפשפש במעשיו אם חטא בא' מהדברים *ideo* seu *multò magis oportet hominem tunc scrutari se an reus fuerit alicujus rerum* seu *causarum illarum.* Atque testis hac de re ibi memoratur liber ille percelebris *Zohar* qui quidem de Angelis illis ad hunc modum[b]: אילין אינון ארבע קיימין ואוזיפו ומנדין לכל דאינון אפיקו מפומייהו מלה ולא אצטריכא ומטנפי פומייהו ואלו מנדין לון וקיימי ארבעין יומין ולא אשתמע צלותהון ולא אעלין לפרגודא וקיימין נזיפין לבר *Hi quatuor stantes increpant & excommunicant universos illos qui emittunt ex ore suo verbum quod loqui non oportet & quo os suum contaminant. Et hi sic excommunicant eos, & per dies quadraginta ita circa hoc nego-*

[a] *Porta Pœnitentiæ cap.7. fol.21. Basileæ in 8.*

[b] *Ad* Elle Schoth *fol.249. edit. Mantuanæ.*

negotium occupari ſolent, ut preces eorum non audiantur, nec ipſi admittantur intra Velum (Templi) *ſed reos increpantes extra maneant.* Ita in *Zohar.* Sed dum commenta ejuſmodi etiam de Excommunicatione Angelica ſcribunt, nihil omninò adjiciunt de Inſtituto aliquo divino quo forenſis apud homines Excommunicationis uſus ſubnitatur. Et obſervatu forſan non indignum eſt quòd ubi Maimonides in titulo illo *Thalmud Thora*[a] ſeu de *diſciplina Legis tradenda & diſcenda* univerſam Excommunicationis materiem è re nata congerit, Legéſque ſeu Inſtituta Divina ad titulum illum ejúſque materiem attinentia, pro more paſſim ſuo, ſub initium enumerat præfigítque, bina tantummodò illuc ſpectantia Præcepta, eáque Affirmativa ſic adponit; ſcilicet I ללמוד תורה *diſcere legem* II לכבד מלמריה וויודעיה *honorare* ſeu *revereri eos qui eam docuerint ejúſve ſcientes eſſent.* Sic ille. Et alii ejus heic ſequaces, ut ille Talmudicorum paritèr vetuſtiorum. Nihil interim eorum quiſquam de Inſtituto heic attinente, ullo in tempore, Divino. Sed verò nec prætermittere heic obitèr viſum eſt, in Rituali alio penes me MS, ſanè etiam pervetuſto, &, ni fallor, etiam Judæorum olim Anglienſium, haberi formulas ſolennes, ad feſtum illud Reconciliationis attinentes quæ, ut in aliis, auſpicantur à prævio illo carmine quod quotannis à præcentore in Synagoga ter repetitur, in quo Excommunicationem expreſſim innui autumârunt aliqui. Carmen illud in codice illo meo ita ſe habet; כל נדרי ואסרי וקונמי ואחרמי ואקדישי ושבועות *omnia vota, & interdicta, & prohibita,* & *Cheremi,* id eſt *devotamenta,* & *conſecrata* ſeu *ſanctificata,* & *Juramenta* ונודנא ואשתבענא ואחרמנא ואקנימנא ואקדישנא ואסרנא על נפשנא *quæ vovimus, quæ juravimus, quæ* (per *Cherem*) *devotavimus* ſeu *Anathemata, quæ noſmet prohibuimus,*

[a] *Cap. 6. & 7.*

quæ conſecravimus & demùm quibus nobis ipſis quid interdiximus, מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו לטובה כלהון איחרטנא בהון כלהון יהון שרן שביקין שביתין בטלין ומבטלין לא שרירין ולא קיימין וחשובין כחרס הנשבר שאין לו תקנה נדרנא לא נדרי ואסרנא לא אסרי וקונמנא לא קונמי וחרמנא לא חרמי ואקדישנא לא אקדישי ושבועתנא לא שבועות *ab hoc die Reconciliationis* (qui annuus eſt in Tiſri ſeu Septembre) *uſque in diem Reconciliationis proximè futurum, in bonum nobis cedant. De univerſis iſtis reſipiſcimus. Omnia ſint ſoluta, ceſſent, in nihilum redigantur & planè irrita ſint. Vim obtineant nullam aut firmitudinem aliquam, atque cenſeantur velut teſta dirupta quæ refici nequeat. Quod vovimus pro eo quod non vovimus habeatur, quod interdiximus nobis pro non interdicto, prohibitum pro non prohibito, quod per Cherem devotavimus pro non devotato, quod conſecravimus pro non conſecrato, & demum Juramenta noſtra pro eo quod Juramentum non eſt.* Et ſuccinitur ſtatim ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה *Et condonetur univerſæ Synagogæ* ſeu *Eccleſiæ Filiorum Iſrael, & proſelyto qui inquilinus eſt apud eos, quoniam in omnibus populus erravit.* Diſcrepat quidem codex hic ab editis quos vidi. Atqui in eo quod attinet ad tempus per quod hæc aliàs adeò obligatoria tunc ſolvi ſic exiſtimantur, Judæorum Germanenſium Rituale[a] conſonum eſt; ſcilicet *ab die inſtante uſque in proximè futurum.* Neque aliter viris doctiſſimis tum ex Judæis[b] tum aliis[c] rem intellectam video. Alii autem codices habent מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הזה שבא עלינו לשלום *à die Reconciliationis qui præteritus eſt* ſeu *ultimo uſque in diem Reconciliationis hunc qui jam venturus eſt* (hæc enim pridie feſti initii dici ſolenne eſt) *nobis non officiant.* Sic ſanè in Judæorum Hiſpanienſium Rituali,[d] aliis etiam aliquot.

[a] Machzor *part.* 2. *fol.* 144. a.

[b] *Hieronymus à ſancta fide lib.* 2. *cap.* 3.

[c] *I. Buxtorfius Synagoga Iudaica cap.* 11.

[d] *Edit. Venet. Ann.* 306. *fol.* 234. a. & *ibid.* 358. *fol.* 100. b.

aliquot. Et MS. meus codex, perpulcher ille & pervetuſtus, unde Peccatorum deſignationem illam ſuprà exhibui, formulæ quâ tempus à die præterito ad jam proximè venturum deducitur, omnino conſonus eſt, carmine illo integro literis majuſculis accuratiùs deſcripto. At verò manus ibi antiqua, ſed codice ipſo recentior, traductâ per שעבר *qui præteritus eſt* lineâ, ſuperimpoſuit זה pro eo quod eſt *dies jam præſens*, & זה ſeu *diem præſentem* ſeu *hunc*, qui ſequitur, deleto, tempus fecit מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא *à die Reconciliationis inſtante, ad diem Reconciliationis proximè futurum.* Id quod obitèr monitu fortè non indignum, utcunque extra callem. Mirum ſanè, utrovis modo intelligatur, diſciplinæ genus! ſed quo omnia jam dicta pro ſolutis ac irritis haberi volunt, qua de re videſis Hieronymum à Sancta Fide & Buxtorfium locis heic antè citatis. Jam verò in codice hoc meo, unde carmen illud deſcripſi, gloſſulæ aliquot manu perantiquâ & Latinè & Gallicè ſubinde adjiciuntur. Atque ad vocem illam ואחרמי *& Cheremi* adnotatur *Herem* (idem quod *Cherem* nuncupamus) *Excommunicatio*, & Gallicè *Eſcomenatiuns* pro eodem, quaſi ibi de Excommunicatione egiſſent Ritualis conditores. Sed ſcioli alicujus adnotationem illam fuiſſe, dubitandum non eſt. Non omninò enim ad *Cherem*, quà *Excommunicatio*, ſive forenſis ſive ſingularum apud eos perſonarum, eo innuitur, res ſpectat, ſed ad חרם *Cherem* ſeu *Anathema* ac *devotamentum* notionis perquam diverſæ, quæ item notiſſima eſt ex diſertis Legis ſacræ[a] verbis, attinet, quemadmodum item ſanctificata[b] aliáque ante in Rituali enumerata. Et in MS. meo illo altero per סחם חרם *Cherem ſimplex* eodem ſenſu explicatur. De illis à Talmudicis agitur in titulis *Nidarim* & *Nidarim Wechermim*, ſeu

[a] *Levit.* 27. 28.

[b] *Ibid.* 14 *&c.*

de *Votis* & *Anathematis* ejuſmodi ex lege illa conſecratis. Nec ullatenùs ad Excommunicationis Speciem aut Gradum apud eos aliquem ſpectant. Recolatur heic, ut ſuperiùs oſtenſum eſt, maximam illam Excommunicationis partem quâ Sacrorum Publicorum uſu interdici ſolet, non ſolùm ex intervallo hoc ante Legis dationem, juxta Judæorum veterum diſciplinam, non omninò admiſſam, ſed nec in Judaico ſub Lege uſu locum ullum habuiſſe. Corpore immundos à templo ex Lege arceri, ad eam nullatenùs, ut antè monitum eſt, attinuit, utpote quod interdicto ſacro ſubnitebatur quo plagis, aliiſve ſuppliciis erant puniendi illud violantes, nec omninò forenſi ex Lege aliqua ſacra inde excommunicandi. Tantundem paritèr dicendum de Apoſtatis Judæis, ſcilicet in Paganiſmum, Chriſtianiſmum, Mahumediſmum tranſeuntibus, Paſchate arcendis. De Paſchate illo, ſub Joſia Rege, celeberrimo (de quo dicitur[a], *nec factum eſt Paſcha tale à diebus Judicum qui judicaverunt Iſrael nec in diebus cunctis Regum Iſrael aut Regum Juda* &c.) verba faciens Rabbi Levi Ben Gerſom, temporibus illis ait prioribus cœtum Iſraelitarum ſeu Judæorum univerſum nunquam ita celebrâſſe Paſcha utpote in Idololatras ſeu Apoſtatas & Orthodoxos plerunque diſtractum,

[a] 2 *Reg.* 23. 22.

inquit אך בימי יאסיהו בזאת השנה שבו כל ישראל אל יי והנה זכר חפסח הנעשה אז לפי שבחנאי הפסח שלא יאכל ממנו ישראל משומד וידמה שבזאת השנה לבד הידה לב כל ישראל לשוי וגו' *Sed in diebus Joſiæ hoc ſcilicet in anno* (illius decimo octavo) *reverſi ſunt univerſi Iſraelitæ ad Dominum. Unde memoratur Paſcha hoc jam ſic factum quia ex conditionibus* ſeu *appendicibus Paſchatis erat ne quiſquam Iſraelita qui Apoſtata eſſet de eo comederet. Sed videtur quòd hoc anno ſolùm univerſi Iſraelitæ ad Dominum benedictum ſe converterant*, etiam qui

qui antè Apoſtatæ. Illud autem de Apoſtata heic habent ex ſenſu ſibi recepto Legis ſacræ in qua legitur de Paſchate[a] *Hæc eſt lex* ſeu (ut vulgata) *Religio Paſchatis* כל בן נכר לא יאכל בו *nullus extraneus filius comedat ex eo*, ubi Alienigena plerunque ſubſtituitur, & *filius extranei*, & *hijo de eſtranyedad* ut Judæis Hiſpanienſibus. Scilicet ibi Paraphraſis Onkeli Chaldaica כל בר ישראל דאישתמד לא ייכול ביה *nullus filius Iſrael qui fuerit Apoſtata comedat ex eo.* Sic Regii, Bombergiani, Buxtorfiani, alii codices, uti & MS. codex perpulcher & vetuſtus Bibliothecæ Weſtmonaſterienſis. Sed Garianus pro דאישתמד habet eundem in ſenſum דאסתלק ſeu *qui Judæus profeſſione eſſe deſinit.* Et in altera illa Chaldaica Jonathanis dicta כל בר עממין או בר ישראל דאיסתלק ולא הדד לא ייכול ביה *nullus populorum filius nec filius Iſrael qui Apoſtata fuerit nec Apoſtaſiæ renuntiaverit comedat de eo.* Unde etiam Jarchius in gloſſa *filium extraneum* interpretatur per שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ואחר הגוי ואחר ישראל משומד במשמע *qui extraneus fit per ſui ipſius opera contra patrem ſuum qui in cœlis. Diſcrimen enim heic non eſt inter Paganum* ſeu *Gentilem & Iſraelitam qui fuerit Apoſtata.* Et Lyranus, ab eo edoctus; *vocatur heic alienigena omnis qui eſt extra ritum Judæorum ſive ſit Gentilis ſive Judæus baptizatus.* Conſona ſunt Gemaræ Babyloniæ loca aliquot[b], ubi lex illa explicatur. Hinc quidem arcendum Paſchate voluere Apoſtatam, ſeu ei non licuiſſe de eo comedere. Neque enim ſimplici peccatorum utcunque facinoroſiſſimorum nomine quiquam arcebantur, ut ſatis eſt ſuperiùs oſtenſum, ſed qui Judaiſmo renuntiâſſent, cultum alienum induentes. At eis etiam duntaxat uſque dum cultui ejuſmodi itidem renuntiantes in priſtinos ritus redirent. Sic ad Excommunicationem forenſem res hæc non omninò atti-

[a] *Exod.* 12, 43.

[b] *Ad tit.* Sabbath *cap.* 9. *fol.* 87. 2. *& tit.* Peſachim *cap.* 9. *fol.* 96. 2. *& tit.* Jabimoth *cap.* 6. *fol.* 62. 2.

attinuit. Paſchatis comeſtio ex Lege ſacra pro interdicto Apoſtatæ habebatur, non ex ſententia aliqua forenſi. Non quia Apoſtata erat, præeuntibus in jus ob Apoſtaſiam vocatione, contumaciâ, aut probationibus ex ſententia aliqua, inſtar Excommunicationis uſurpari ſolitæ, arcebatur, ſed, ob violationem Legis ſacræ ſi de eo comederet, tum divinitùs tum ex ſententia forenſi verberum ſeu id genus aliâ, quatenus cognitio haberetur tranſgreſſionis forenſis, pro more puniendus erat. Ita planè de eo qui, apud Paganos, legem aliquam ex eis quæ ſuprà memorantur pœnalem de arcendis apud eos facinoroſis aliquot Templo, Foro, Societate priſtinâ, violaſſet, neutiquam omninò dicendum eſt ex Juriſdictione aliqua forenſi, juxta quam rei in jus vocari ſolent, interdictionem illam eum perpeſſum eſſe, ſed ex lege ipſa lata prohibitum & ob ejuſdem violationem reum, adeóque pro moribus locorum & ſeculorum variis, eo ſolùm nomine in jus vocandum puniendúmque. In ſacris Romanorum quibuſdam, Reſolutoriis, ut exiſtimatum eſt, dictis, lictor clamitare ſolebat[a] *Hoſtis, Vinctus, Mulier, Virgo exeſto, ſcilicet intereſſe prohibebantur.* Certè ſi ſacris hiſce intereſſet horum aliquis mulctâ alitérve, ritè cognitâ cauſâ, puniendus is erat ex Pontificum, qui rebus ejuſmodi præfuere, ſententia. Nec inde nata eſt juriſdictio aliqua forenſis prohibendi, ſed ex lege prohibitos puniendi. Sic ubi Mahumedes ait[b] de religionis ſuæ Infidelibus, profanis, immundis لا تقربوا المسجد الحرام بعد عامهم هذا *non accedant ad* ſeu *non ingrediantur Templum Mecanum poſt hunc annum* (id eſt عام تسع من الهجرة *annum nonum Hegiræ*, ut gloſſa ibi Mahumedis Ben Achmed) manifeſtum eſt

[a] *Feſtus in exeſto & ibi Ioſ. Scaliger.*

[b] *Alcoran. Surat. 9 Arabicè 19. Lat. & Videſis Guil. Reginaldum in Calvino-Turciſmo lib. 2. cap. 17. & lib. 4. cap. 2. & Gabriel. & Ioan. Maronitas de nonnullis Orientalium Vrbibus &c. cap. 15.*

eſt non omnino innui Excommunicationis forenſis alicujus, quâ quis in jus vocatus arceatur, uſum. Sed qui ita interdicitur, ſi contrà deliquerit, ex ſententia forenſi ſive mulctâ ſive aliâ ejuſmodi pœnâ eſſe afficiendum. Aliter multò Canonum Chriſtianorum conditores quibus adeò frequentia ſunt generalia illa de delictis futuris, *Anathema ſit, ſegregetur, excommunicetur*, id genus alia. Inde enim in jus vocatus qui deliquerit, nominatim excommunicatur, &, per ſententiam ejuſmodi, Templo, Sacris reliquíſve quibus per pœnam illam inter ſuos privari ſolent homines arcetur, quemadmodum ſemper ii qui ab Homine ſeu ſententia forenſi excommunicantur. Qui autem non ſic ab Homine ſed ex Jure (juxta diſtinctionem vulgarem) ſeu lata ſententia generatim excommunicantur, etiam in jus nominatim vocati iteratâ ejuſdem pœnæ ſententiâ puniri ſolent, nec ſine Confeſſionis ac Pœnitentiæ ſolennibus abſolvuntur. Quod autem ad Confeſſionis, Pœnitentiæ ac Abſolutionis ſolennia illa attinet quibus hac in re Eccleſiaſtici ordinis aliquibus neceſſariò ſatisfieri volunt Excommunicationis juris divini aſſertores; ingratum heic opinor non fuerit ſi obiter adjecero etiam ex Mahumedanorum (qui forſan hac in re animalia ſe velut rationalia præbent) Theologia ſententiam, unde quid etiam illi de Chriſtianorum Excommunicationis & Confeſſionis ſive Privatæ aut Auricularis ſive Publicæ, & Pœnitentiæ comitantis & ſubſervientis, ſacrorum inſtar ſpectaculorum, præſtandæ coram ordinis Eccleſiaſtici aliquibus, uſu, & demùm de inſequente Abſolutione, ſenſerint, haud difficile erit elicere. Sub annos abhinc fermè quadraginta Mauricius Princeps Auraicus & Emanuel Portugalliæ Princeps in menſa impetratum voluere à viro ſanè doctiſſimo Achmet Benaudala

(Ben-Abdalla)natione Cantabro, ſed Mahumedano ac Regis Maurorum apud federatos Belgii ordines tunc, opinor, legato, ut ſenſum ſuorum de Religione Chriſtiana eis explicaret. Id non illibenter ad Regem ſuum reverſus, Marochii præſtitit, unde anno Hegiræ 1021, id eſt Chriſti 1612, opuſculum ea de re ſcriptum ad Principes illos miſit. In eo poſt alia Chriſtianiſmi ſcita graviora, Mahumediſmo perquam diſſona, ingenioſè ſanè diſcuſſa, tandem devenit ad illud de Confeſſione & Pœnitentiâ & Abſolutione (in quibus quidem maximè terminatur excommunicationis Chriſtianæ Uſus) quatenus, in his, ordinis apud nos Eccleſiaſtici aliquibus poteſtas tribui variatìm ſolet. Verba ipſius è codice penes me Latinè MS. apponere viſum eſt. Et Latinè puto ab ipſo conſcriptus eſt. De ordine Eccleſiaſtico, *Præterea*, inquit, *iſti volunt eſſe conſcii peccatorum hominum in Confeßione, & quilibet iſtorum religioſorum ſive monachus ſit ſive presbyter clericus, habet poteſtatem ignoſcendi cuilibet peccanti. Si genu flexo fateatur peccata ſua, etſi graviſſima, ſive ſit Homicida ſive Mœchus &c. tandem poſt Confeßionem abſolvitur à Sacerdote ab omnibus peccatis qui dicit jam remiſſa eſſe ei omnia peccata; nec poſſe alitèr veniam peccatorum impartiri à Deo niſi per Confeßionem, & quemlibet morientem inconfeſſum damnari. Itaque anferentes Deo poteſtatem ignoſcendi peccata, tribuunt eam hominibus per Confeßionem. Ignoſcere tamen peccata proprium eſt Dei & nullius alterius diverſis de cauſis.*

I *Quia ignoſcere ſitum eſt in ſola libera voluntate & miſericordia Dei, nec tenetur ignoſcere ſi nolit, nec poteſt cogi eò à quotquot ſunt in cœlo ſive in terra, & potentiâ ſuâ abſolutâ, ſi ipſi lubeat, poteſt damnare totam orbis machinam. Nam quiſquis ſibi uſurpat jus alienum,*

enum, & in eo jure si aliquid facit aut destruit, sanè injustè agit. Sed qui proprio sibi jure & in re propria aliquid facit, aut destruit, nullis legibus talis impediri potest, nec censeri injustus. Si igitur Deus ignoscit, id facit solâ misericordiâ motus, quæ est proprium attributum ejus & nullius alterius præter ipsum. Si Homo ignoscat qui eum affecit injuria aliqua &c. hoc potest in causa propria non verò in aliena sive Dei.

II *Præterea quî scit sacerdos Deum sententiam ab ipso latam approbaturum, & quicquid ipse absolvit absoluturum & remissurum? Et in qua lege (quæso) Scripturæ aut ex Prophetis præteritis, hujusmodi quicquam inventum aut anditum est?*

III *Præterea, si quilibet Sacerdos eget alio qui eum absolvat, quî potest alios absolvere qui seipsum non potest?*

IV *Deinde diversæ sunt circumstantiæ peccati. Aliud est peccare contra Deum quâdam negligentiâ cordis; Aliud ex sententia & cognitione inverecunda, audaci, & perfricta fronte peccare. Aliud quando quis vincitur ab affectu & appetitu naturali, intùs verò pœnitet facti & pudet comparere coram Deo, & pudet simul sui ipsius, cum videat se peccasse contra tantum Deum, itaque mille modis ex circumstantiis possunt variari peccata, quanquam actus ipse sit unus in se & externè. Si igitur tanta diversitas inter circumstantias & actum vel opus ipsum externum peccati vel culpæ, poterit unum & idem peccatum externè esse dignum veniâ, & aliud dignum pœnâ perpetuâ & Gehennâ, juxta gravitatem culpæ seu circumstantiæ internæ, quam tamen mensuram novit solus Deus, & sibi ipsi servat. Quomodo igitur Sacerdos cognoscet aut poterit se penetrare in arcana & abdita illa quæ soli Deo sunt nota?*

V *Præterea multi homines credunt in Deum & ejus amore faciunt eleemosynas & alia opera bona, vincuntur tamen ab affectu & appetitu naturali. Isti tales sanè non longè distant à misericordia Dei dummodo ipsos facti pœniteat, & alii avari amoris Dei negligentes, nulla virtute præditi, cum nulla sit in eis memoria aut recordatio peccatorum suorum, ii tales longè sunt à misericordia Dei. Si isti duo committunt unum & idem peccatum, Sacerdos eodem & pari modo absolvit utrumque. Sed quæ justificatio est hæc?*

VI *Præterea, unum & idem peccatum est in se pejus altero & gravius ob jam dictas circumstantias & alias infinitas, quarum causâ unum verò dignum veniâ erit, aliud autem non; & Sacerdos ignarus horum secretorum Dei, eâdem mensurâ metitur bonum & malum, qui error sanè nunquam in Deo reperietur.*

VII *Homines non sunt ita constantes, sed potiùs ita varii ut aliquando præ lætitia & hilaritate facilè & levitèr ignoscant cuilibet, etsi quis eis intulerit gravissimam injuriam; aliquando ita tristes & melancholici ut minima quâque causâ & occasione sint paratissimi ad occidendum quemcunque & exercendum omne genus crudelitatis: Et rara est temperantia in homine. Ita iste Sacerdos aut erit hilaris, & sic non castigabit peccatorem, ut meritus, aut erit tristis & melancholicus & sic cruciabit hominem supra debitum culpæ ad desperationem usque. Aliquid hujusmodi non est in Deo, qui semper permanet in Vnum esse, cujus solius est Judicare Animas & non alterius.*

VIII *Præterea, si sola ejusmodi confessio sufficiat homini, non indigebit venia Dei, cum sacerdotis venia sufficiat. Si verò æquè benè in Judicii die judicandus talis homo sit à Deo. certè hæc confessio nulla est.*

IX *Præ-*

IX *Præterea, aliquis homo habuit rem cum uxore alterius, quam vi coegit. Sacerdos verò absolvit adulterium; Inquiro, quando maritus hoc resciverit in die Judicii, poteritne petere à Deo Judicium & Justitiam, an non? Si dicant non; igitur Deus non est justus propter Confessionem solam Sacerdotis. Si dicant posse, igitur Sacerdotis confessio nulla est. Pari modo calumniæ, testimonia & injuriæ quibus falsò accusantur sæpiùs honestæ virgines & probi homines, & quorum honor & dignitas turbatur hujusmodi calumniis, inquiro, si calumniator absolutus fuerit à sacerdote, poteritne altera pars petere à Deo Judicium an non? Si dicant ita, igitur confessio est nulla. Si non, igitur Deus injustus erit & nescit dare cuique quod suum est, & hâc solâ causâ & respectu confessionis, cum potiùs sit justissimus.*

X *Præterea, sacerdos imponit semper pœnas quasdam peccantibus: ut si quis sit adulter; jubet ut seipsum cædat flagris, vel ut portet supra humeros crucem aliquam &c. Cum tamen hoc totum nihil sit respectu peccati, & tamen in arbitrio Sacerdotis situm sit imponere pœnas ad libitum. Dicat quæso quâ ulnâ metitur aut pondere ponderat aut pendit, aut sciat quid vel quantum pœnæ imponendum sit unicuique pro culpa? Ex quibus omnibus evidenter apparet abusus & error Confessionis; unde etiam cognoscitur Deum solum esse Judicem Animarum & non alium, qui solus novit gravitatem culpæ & quâ pœnâ sit quælibet digna. Potest (ut absolutè dominus) ignoscere absque aliquâ pœnâ, cui ipsi libuerit; cui laus sit in secula, à quo etiam petimus, velit nobis peccatoribus ignoscere pro immensa & infinita misericordia ejus.*

Ita ut Theologus Mahumedanus de Confessionis solennis ac Pœnitentiæ spectaculis in Christianismo usurpatis Achmet ille. Subjungit statim de suorum

id eſt Mahumedanorum hanc circa rem Religionem.

Mauri verò aliter confitentur peccata ſua. Confiteri enim eſt pœnitere aliquem ipſum ſolum ſui peccati, coram Deo ſolo, & ſe vertere ad Deum pium, miſericordem ex puro corde. Neque Deus aliud vult quàm ut pœniteat hominem facti. Dicunt præterea hoc pœnitere fore validum cum Dei voluntate, qui ignoſcit peccatori cum iis Quatuor conditionibus vel circumſtantiis.

I *Vt pœniteat Peccatorem ex puro corde & ſincero, peccati commiſſi.*

II *Vt promittat ſe non ampliùs peccaturum.*

III *Vt ſatisfaciat partibus, ut eſt reddere & reſtituere bona aliena, reſtaurare honorem proximo quem ipſius cauſâ perdiderat cum aliis ejuſmodi.*

IV *Vt hoc pœnitere ſit ſolo amore Dei, qui gradus altior & perfectior eſt quàm ſi timore Inferni vel præmio Gloriæ pœniteret.*

Peccata enim Maurorum ſunt triplicis generis,

I *Inter Deum & Hominem, ut eſt non ſervare id quod Deus præcepit ſive prohibuit, quod peccatum vel ignoſcit Deus vel caſtigat.*

II *Inter Hominem & ejus proximum, ut qui aliena arripit ſeu uſurpat vel calumnia turbat Honorem alterius &c. in damnum proximi; quæ omnia ut in plurimum ſunt judicanda quouſque ſatisfiat partibus vel Deus ipſe parti offenſæ ſatisfaciat.*

III *Quod nunquam ignoſcet (& ſic præcepit) cuicunque* ipſi fecerit Deo Secundum, Æqualem, vel Similitudinem, ſive in Cælo ſive in Terra.*

* qui ipſi.

Hoc ſanè egebat maiori explicatione. Sed quia reſponſio mea fuit aliquantùm prolixior, nunc hæc ſufficiant quouſque mihi conſtet aliquem eſſe vel qui adverſus jam dicta ſuperiùs reſpondeat, vel qui velit majorem & clari-

clariorem explicationem datam Tunc autem *Rediens*, inquit, *iterum ad illud Pœnitere, dico quisquis moritur pœnitendo eum factî, talem fruiturum Dei favore & ejus gloria, quamvis commiserit tot peccata quot sunt arenæ in mari & stellæ in cælo, nec indigebit sanè Sacerdote de Confessione, cum omnia sint Deo nota & sciat quem ex corde & sincerè pœniteat vel non. Hæc enim causa est sola inter Deum & creaturam, & ita non eget aliquis aperire cuiquam mortalium sua peccata & defectus, nisi illi soli quem nihil latet, sive id sit in cogitatione sive in imaginatiope Creaturarum suarum, cui laus sit semper, Amen.*

Hinc sanè quid Secta etiam illa, utcunque aliàs impurissima, de Excommunicationis ejúsque appendicum & comitantium ex Confessione & Pœnitentia & Absolutione publica spectaculorum usurpari apud Christianos solitorum Jure existimaverit, conjectare facillimum est. Neque quidem autumandum Achmetem hunc aut oscitantèr aut temerè Dissertationem illam suam ad Principes illos Christianos sic rogatum conscripsisse, sed potiùs summa cum deliberatione ac aliorum è suis ope & consilio gravissimo eam adornâsse. Quàm autem diversa heic sint Theologiæ Romanensis scita, facilè ex eorum ritibus cernitur uti etiam obviis Theologorum scriptis, maximè quæ ad Distinctionem 18 Sententiarum Quarti; quibus adjice quæ habet Anastasius tum Sinaita, patriarcha Antiochenus[a], tum Episcopus Nicænus[b] de eo quod est *Sine bonum confiteri peccata viris spiritualibus*, qualia passim occurrunt alia. At sanè qui Auricularem illam singularium peccatorum confessionem rejiciunt (ut Reformatorum plerique) aut publicam qualem volunt severiores excommunicationis, usque in Absolutionem per Confessionem, assertores, non exigunt, haud sanè

[a] *Quæst. & Respons.* 6.

[b] *Quæst. in scripturam* 6. *Bibliothec. patrum Binii Tom.* 6. *edit.* 1575.

ſanè adeò diſſoni ſunt eis quæ ex Achmete illo attulimus; quantum ad Confeſſionis uſum. Nam in tertio Peccatorum genere ab eo memorato, blaſphemia Mahumedanorum in Chriſti deitatem & S. Trinitatem eis uſitatiſſima continetur. Sed verò ex ſuperiùs ſic oſtenſis affatim liquere opinor Judæos quorum heic ratio primò, dum ſeriò diſquiritur, habenda, tum Veteres tum Recentiores exiſtimâſſe neque Divino aliquo Jure ſeu Inſtituto quod obtinuit ante legem ſuam in Sinai datam, nec alio aliquo ejuſmodi jure ſub ipſa Lege, ſed tantùm moribus pro arbitrio Humano atque è re nata, ubi ſui ſatis juris eſſe deſinerent, ſuperinductis, ut pœnas alias ab hominibus in rem ſuam adinvenire ſolitas, fundari Excommunicationis ſuæ Uſum, idque per omnia ſecula quæ à tempore quo primùm inolevit uſque in noſtrum effluxerint, neque eam exercendi Jus ad ſuorum Ordinem ſingularem aliquem, veluti Sacerdotalem, præ aliis omninò attinuiſſe, nec comitantia illa, quæ uſurpantur in Chriſtianiſmi Excommunicationis effectibus, Pœnitentiæ Sacramentalis ac Abſolutionis inde Publicæ ſpectacula in eorum hujus Uſu locum ullatenùs habuiſſe. Fuiſſe quidem in eorum diſciplina atque ex majorum moribus hactenus manere יסורין *Caſtigationes* facinoroſorum adeò certum eſt ut nihil certius notiúſve, eáſque tum Confitentibus & Pœnitentibus privatas & voluntarias tum in pœnis irrogandis pubicas & coactas. Sed verò in Excommunicationis eorum appendicibus neque hæ neque illæ omninò cenſendæ. Illa ſcilicet aliter omninò ſolvenda erat juxta ea quæ ſuperiùs capite jam dicto ſeptimo oſtenduntur. Quod verò ad Apoſtatas ex Judæis attinet (de quibus paulò antè dictum) ſententiâ excommunicationis etiam illi, ubi capitalium Judiciorum poteſtas genti deerat,

deerat, pro arbitrio eorum quæ præerant feriebantur, cujus rei exemplum egregium pervetuſtúmque in Judæis Alexandrinis aliiſque Ægyptienſibus illis qui ſub Ptolemæi Philopatoris tyrannide ſeu circa annos ante Chriſtum 200, rituum ſuorum tenaciores, eos qui regiarum minarum metu in apoſtaſiam tranſierant ſe paganiſmi Sacrificiis immiſcentes, & Execrabantur & priſtino vitæ conſortio, quatenùs ſcilicet potuere, per Excommunicationem privabant etiam & velut inter hoſtes gentis cenſebant. In tertio nempè Maccabæorum de eis legitur, Τὸς ἀποχωρῆναι ἐξ αὐτῶν ἐβδυλλύοσον καὶ ὡς πολεμίους ἔθυον ἔκρινον καὶ τῆ κοινῆς συναναστροφῆς καὶ ὀνήσιας ἐτέρων, *Qui ex ipſis ſic defecerant Diris eos devovebant & veluti gentis hoſtes cenſebant & communi ſuorum conſuetudine & amicorum uſu privabant.* Ubi vir præſtantiſſimus Hugo Grotius, *Multis verbis id circumſcribit quod Hebræi* נדוי *Niddui dicebant, Helleniſtæ* ἀφορίζειν, *aut* Ἀποσυνάγωγον ποιεῖν. Sed non adhiberi ſolùm heic *Niddui* videtur ſed etiam ipſe *Cherem.* Nec Forenſis reverà eſt, cum in jus vocatione prævia, excommunicatio, eis quidem uſitatiſſima, ſed publica Apoſtaſiæ Apoſtatarúmque, ut Cuthæorum aliorúmque in aliis formulis, quas & alibi è Rabbinis[a] oſtendimus, Deteſtatio & Anathematiſmus, ut fermè in Bulla *Cœnæ domini* Pontificum Romanorum ídque genus inter Chriſtianos aliis.

[a] *De Jure Nat. & Gent. lib. 4. cap. 7.*

Cap. XIII.

Præcipuorum item aliquot per Capita Octavum, Nonum & Decimum de Excommunicatione *inter* Chriſtianos *fuſiùs congeſtorum,* Recenſio breviuſcula, *cum congeneribus aliquot adjectis; unde Quid per anteriora*

ſecula etiam ab *ipſis* temporibus Apoſtolicis, *uſque in* noſtra, *de* Jure *ſeu* Inſtituto *circa hanc rem* Divino Maximè & Publicè *à Chriſtianis Exiſtimatum fuerit Receptúmque, juxta methodum ſuperiùs initam, facilius dignoſci queat. Primò*, per Centuriam Chriſtianiſmi primam *aut circitèr, in qua* Aquilam Ponticum à diſcipulis *excommunicatum eſſe traditur. Secundò*, per ſecula *quæ ſequuntur* uſque in Conſtantinum Magnum, *ubi de Acceſſione variâ Excommunicationi* Judaicæ, *tunc pro Humano arbitrio, facta inter* Chriſtianos. Paulus Samoſatenſis *etiam ab* Aureliano Auguſto, *ſeu* Imperatore non Chriſtiano, *ex Epiſcoporum perſuaſione, planè excommunicabatur. Tertiò, per ſecula à* Conſtantino Magno *uſque in hac* noſtra. *Et demùm utrum Sententia illa* Excommunicationem forenſem *ſeu* Conſiſtorianam Humanum eſſe inventum, nec jure Præceptivo *ſeu* Inſtituto Divino ſubniti, *nomine* Erroris *ſeu* Dogmatis Eraſtiani, *ſeu ut interdum etiam* Hæreſis Eraſtianæ *cum ratione ac meritò indigitetur*; *& num in* Anglia Dogma *illud his temporibus* repullulaſſe, *ut à ſcriptoribus aliquot, rectè dicatur.*

TEmpora, quantum ad rem tractatam, Chriſtianiſmi trifariam in antè dictis tribuuntur, quorum Prima ſunt quæ Apoſtolorum fuere, in quibus Chriſtus ipſe in terris, & uſque in Primæ à natalibus ejus Centuriæ finem aut circitèr extenduntur; Secunda, quæ ſequuntur, Primitivorum nomine, uſque in Conſtantinum Magnum, ſeu primam ſummi Regiminis ac Chriſtianiſmi conjunctionem; & Tertia demùm quæ à Conſtantino in noſtra durarunt ſecula. Quod ad PRIMA attinet (de quibus capite octavo) Excommunicationis in eis Uſum fuiſſe ipſius Judaicæ,

ibi

ibi manifeſtum ſatis fit, penes, inquam, Chriſtianos ipſos, Diſcipulos ac Apoſtolos, ut liquet ex *Anathemate*, & *Maranatha* apud S. Paulum aliíſque ibi citatis. Etiam id quod ibi occurrit de Apoſtolis Aquilam Ponticum excommunicantibus ſub centuriæ jam dictæ exitum (ſi modò fides hiſtoriæ habenda) de ipſiſſima Excommunicatione Judaica capiendum videtur. Et quod Jeſudadus ibi Apoſtolis, Epiphanius quidem, ſine eorum nomine, Diſcipulis & Doctoribus temporum illorum tribuit, & ἐλεγχόμενος τε inquit[a] ὑπὸ τῶν Διδασκάλων καὶ βαπτιμώμενος ἕνεκα τούτου, μὴ διορθέμενος δὲ &c. ἐξεώσθη πάλιν ἡ Ἐκκλησίας ὡς ἄχρηστος πρὸς σωτηρίαν, *Cum à Magiſtris objurgatus eſſet, nec emendari vellet, ejectus eſt rurſus ex Eccleſia, velut ad ſalutem minimè idoneus.* Idem inde habent Michael Glycas[b] & Theodorus Metochites[c] qui οἱ ἐν ἱερεῦς, inquit, τῶν χριστιανῶν ὡς ἐώρων αὐτὸν μὴ πολλὰς ἀποδεχόμενος τὰς ἀστρονομείας μὴ ἀποβαλόμενον παύσασθαι, τῆς ἐκκλησίας πόρρω πυβάλλυσι, τοῖς βαπτιμίοις αὐτὸν διορθωθεῖσι νομίζοντες, *Sacerdotes igitur Chriſtianorum, cum viderent eum ſæpiùs monitum Aſtronomiam* (judiciariam illam ſeu Apoteleſmaticam Aſtrologiam) *omittere nolle, eccleſiam eum ſuâ ejiciunt, exiſtimantes eum per caſtigationes ejuſmodi emendatum iri.* Interpres Glycæ ait *à cœtu ſacro prohibent.* Jam verò, cum Apoſtoli ipſi Judæi ex origine fuerint, reliquíque, ſive ex Judæis ſive ex Gentilibus Chriſto nomina tunc dantes, Judæorum interim, id eſt Judæorum tunc Reformatorum ſeu Credentium nomen induerint & planè undiquaque profiterentur Judaiſmíque veteris ejúſque ſcitorum receptiſſimorum (exceptis rebus illis quibus à Judæis non Credentibus neceſſariò atque ex Diſciplina Chriſtiana ſingulari divinitùs præſcripta diſcriminarentur) ex profeſſo eſſent tenaces, non eſt quòd dubitemus quin Excommuni-

[a] *De Menſuris & Ponderibus N. 15. Baron. tom. 1. Ann. 56. § 41.*

[b] *Annal. Part. 3.*

[c] *In Hiſt. Romana pag. 92.*

municationes ab ipsis tunc adhibitæ, sive per ἐκβαλλειν *ejicere* sive per ἀφορίζειν *separare* aliáve ejusmodi tunc Synonyma sive per Anathematismos exprimerentur, idem ipsum significarent quod *Apostynagogum facere*, aut Ponere in *Niddui* aut in *Shamatha* aut *Cherem* (pro formularum discrimine) id est more Judaico, ut ostensum est, nec alio, excommunicare. Adhibere has tunc licuit tum ut fundatas moribus avitis, quorum initia Captivitatis tempori tribuuntur, tum ex diserto Juris Cæsarei permissu, ut ex edicto Claudiano de libero morum Judaicorum usu ante allato plenius liquet. Quemadmodum igitur Judæorum vetustiorum recentiorúmque non credentium adeóque tum Talmudicorum tum Karaitarum (ut antè ostenditur) judicium heic fuit de Jure quo fundata est Excommunicatio, illud non ex Præcepto seu Instituto aliquo Divino, sed moribus majorum superinductis tantùm subniti, ita planè æquum est ut paritèr autumemus de Judicio atque hanc circa rem Existimatione Judæorum tunc credentium id est Christianorum; scilicet horum fuisse sententiam ab illorum non diversam, adeóque eos non admisisse Institutum aliquod Divinum sive ante sive post legem datam locum heic habuisse ullum. Verum quidem est, Christum ac Apostolos expressìm quædam alia docuisse ac imperâsse in quibus fundamenta totius religionis Christianæ collocantur, horúmque nonnulla (verbi gratiâ, Baptismum Sacramentum) ex anterioribus Judaismi moribus sumta ac in ipsis retenta sic in Christianismi usum formasse ac novasse, ut novatum inde Institutum Divinum planè accessisse inde sit dicendum. Sed ejusmodi quid de Excommunicationis tunc usu aut Jure nec in Evangeliis nec in Epistolis Canonicis omninò habetur. Scilicet nihil circa eam novatur, nisi quis contendere non desi-

deſierit illud, *Dic Eccleſiæ*, &, *ſit tibi ut Ethnicus & Publicanus*, cum eis quæ de *Clavibus* præcedunt & de *Ligando & Solvendo & Peccatorum Remiſsione & Retentione & Traditione Satanæ* ſequuntur (in quibus ne vocula quidem tunc Excommunicationem aut ſignificans aut innuens) inſtitutum in ſe continere Divinum Excommunicationis, quâ de re ſuperiùs capite nono indicata conſulas. Quinimò ſi illud de Ligandi & Solvendi poteſtate, toties, ut huc primariò ſpectans à nonnullis inculcari ſolitum, non ex Ebraiſmi illius in אסור והיתר *ligato* ſeu *prohibito* & *ſolato* ſeu *permiſſo* (quâ de re plura libro ſecundo, & mox heic nonnulla) ſed potiùs ex Græci ſermonis uſu, ut volunt aliqui, ritè intelligendum ſit, certè æquum puto videbitur ut potiùs ex ſermone illo Græco qui planè coætaneus erat Evangeliſtis, quàm ex ſeculorum aliorum lingua, id fiat. Atque ita ſanè cum primis obſervatu fuerit heic non indignum quod περὶ δεσμῶν *vinculis* ſeu *ligaminibus* ac multiplicibus eorum ſpeciebus, quatenus & Actus & Affectus & Impulſus Humanos quaſi omnimodos vox ea etiam ex antiquitate intima tunc apud Græcos complexa eſt, legitur apud Dionem Pruſæum[a] in poſterioribus Apoſtolorum temporibus philoſophum ſimul & Oratorem percelebrem, quem lector heic curioſior introſpiciat. Sed multùm etiam ita aberit, ut quis inde jus aliquod excommunicandi peculiare voce ea denotatum eſſe cum ratione elicere poſſit. Prætereà, anne in locis jam memoratis Evangelii unde toties jus heic Divinum petitur, veſtigium quæſo ullum ipſius Anathematis aut Execrationis, quæ pars Excommunicationis perinſignis & dimidia eſt, reperitur? Quin verò tametſi concederetur, in illis Excommunicationem ſignificari, num inde ſequeretur aliam innui quàm quæ Judaica & tunc in moribus

[a] *Orat.* περὶ ἐλευθερίας *ſeu* 80.

gentis notiſſima? Finge Synagogam, Eccleſiam ſeu Rempublicam Judæorum integram, aut ſaltem ejuſdem partem non minorem nec aliam quàm quæ Regiminis publici, qualecunque tunc haberent, poteſtate frueretur, Chriſtianiſmum tunc fuiſſe amplexam (ut planè debebant univerſi) adeò ut tum Tribunalium ac Synedriorum præſides ſic inde Chriſtiani, tum ſingulares ejuſmodi perſonæ, ſententias Excommunicationis liberè potuiſſent, ut antè pronuntiare. Si ita ſe res habuiſſet, quidnam quæſo in Novo fedære occurrit quod aut forenſe heic aut Privatorum circa hanc rem jus novaret, mutarétve? Quidnam ibi, quo minùs tum Regimen, circa tam ſacra Chriſtiana quàm profana, Publicum, tum ipſa Excommunicatio, ut antè (cauſis tantùm aliquot novis pro perſuaſionis diſcrimine introductis) utpotè inter mores Judaicos illibata, undiquaque ab illis exerceri, nec alitèr, debuiſſet? Id eſt exerceri pro more hac in re Judaico cujus, ut aliorum, adeò diù tenaces fuere Apoſtoli Diſcipulíque Temporibus in his Primis, de quibus heic loquimur. Profectò, ſi S. Paulus Anathematiſmis ſuis ſeu alia quæ pro Excommunicatione illius temporis apud eum ſumuntur, illorum jam ex Evangelio Matthæi memoratorum aliquo fundari exiſtimaſſet aut eorum inde jus aliquod in id quod poſtea inolevit mutatum fuiſſe, permirum ſanè videbitur eum non expreſſius illud, in poſteritatis gratiam tantundem alicubi, innuiſſe, utpote quod ſic ejuſmodi fuiſſet ut Gubernationis quaſi totius Chriſtianæ cardo in eo (juxta admiſſas poſtmodùm ſententias aliquot) verſaretur. Quid item in Novo federe ſatis expreſſim reperitur quo minùs idem ipſum Jus quo Pœnam hanc fundari voluere unanimes Judæi veteres & reliqui tunc non credentes (juxta antè oſtenſa) nec aliud omninò, ſeu Divinum

vinum aliquod, à Judæis tunc credentibus ſeu Chriſtianis admiſſum fuiſſe exiſtimaremus? Quid ibi demùm, quo, ad Ordinem aliquem hominum ſingularem, ratione ipſius Ordinis aut ejus nomine præ aliis ſpectaſſe ejuſdem juriſdictionem opinatos illos eſſe tunc perſuadendum ſit? aut Pœnitentiæ publicæ & Abſolutionis inde ſolennia (qualia in Chriſtianiſmo inſequente) locum tunc in ejus effectibus eſſe ſortita? Unde ſatis æquanimi lectori facile puto dijudicari poſſe quodnam fuerit circa hanc rem Chriſtianorum illorum primitivorum, ipſorúmque adeò Apoſtolorum & Diſcipulorum Judicium, & qualiſnam circa Jus de quo quæritur Exiſtimatio ſit apud eos tunc recepta. Atque recolatur inprimis heic illud; ut apud Judæos tunc temporis non credentes nemo Sacris Publicis Excommunicationis forenſis vi arcebatur (quod capite oſtenditur ſeptimo & duodecimo) adeóque nec illis Peccatorum nomine prohibebantur, ita nec apud credentes ſeu Chriſtianos tunc quidpiam ejuſmodi factum, quod capite octavo etiam oſtenditur, non obſcurè eliciendum eſſe (etiamſi alia deeſſent teſtimonia) ex illo de Juda Fure & Proditore notiſſimo tam ad Paſchatis quàm Euchariſtiæ communionem admiſſo, etiam ipſo D.N. Jeſu Chriſto judice. Certè, ſi novatum ita tunc antè fuiſſet per illa *Dic Eccleſiæ* & reliqua id genus huc trahi ſolita circa excommunicationem quidquam, ut ſacrorum publicorum ex illius vi interdictio introducta fuiſſet, aut ſi ſimplici Peccatorum aut Facinoroſorum nomine inhibendi homines Sacris ejuſmodi inde fuiſſent (ut in Chriſtianiſmi moribus pòſt inſequentibus) mirum nimis videbitur, ſceleſtiſſimum illum furem & etiam proditorem, eíſque nominibus planè ſatis manifeſtum, in ipſa inſtitutione Cœnæ Domini à Domino ipſo celebrata, ſic fuiſſe, ut

partici-

participem legitimum, admiſſum. Rem quidem eam in controverſo eſſe fatendum eſt. Et diſtracti ſunt ſententiis circa eam Scriptores aliquot doctiſſimi, quod & loco memorato indicatum. Eis addas Joannis Ribitti diſputationem ea de re ſingularem Baſileæ abhinc diù impreſſam, quâ Negativam heic ſententiam omninò tuetur. Sed ut ex Lucæ verbis jam antè allatis pars Affirmativa manifeſta ſatis videtur, ita etiam autores habet ſatis numeroſos, uti & ibi notatum; quibus accedat ex Orientalibus Theodorus Metochites[a], atque ex Occidentalibus Guilielmus Ockamus[b] præter eos qui numeroſiùs apud Theophilum Rainaudum[c] pridem ſimul recenſentur. Quod ad Tempora heic ſpectat SECUNDA ſeu quæ ab Apoſtolorum exitu aut circitèr ad Conſtantini Magni Chriſtianiſmum effluunt, & Caput occupant Nonum; quanquam ex Confederata Chriſtianorum tunc temporis inter ſe Diſciplina ibi memorata (quamdiù ſcilicet Regimen publicum & Chriſtianiſmus haud conjungerentur) id eſt ex Jure Eccleſiaſtico ſeu Humano mutuò inter ipſos & ſponte admiſſo, accederet jam Excommunicationi Judaicæ tum Sacrorum ac Cœtuum Publicorum totiúſque Eccleſiæ interdictio tum, ut plerunque obtinuit, jus peculiare quaſi ad ordinis Eccleſiaſtici Epiſcopos, Presbyteros, Præſides ſolùm, in ea exercenda competens, nihilominùs originariam ipſius Excommunicationis ex Judaica manâſſe naturam inter Chriſtianos etiam tunc exiſtimatum eſſe, ſatis quidem inde liquet, ſi rationes deeſſent aliæ, quòd idem ipſum nomen Græcum quod Judæis antè & Chriſtianis ex Judæis pro Excommunicato, in uſu erat ſingulari nec alibi tunc repertum, ſcilicet Ἀποσυνάγωγος (ut ſcimus ex Evangelio Joannis; & à nemine non agnoſcitur) à Patribus Chriſtianis illo in tempore pro

[a] *Hiſtor. Rom. pag.* 30.

[b] *In Dialogo de Hæreticis, & ejuſdem compendio Henrici de* Zoemeren *lib. 7. quæſt. 16.*

[c] *In Optimæ Vitæ ſine peſſimo ſeu Metamorphoſi Iatronis part. 2. cap. 19. §. 30.*

pro eodem ipso apud seipsos paritèr usurparetur, ut capitibus jam dictis Octavo & Nono ex Concilii Niceni primi & Constitutionum quas Apostolicas vocant lingua, quæ aliis proculdubiò seculis in illis usitata, ostenditur. Et tunc temporis sic in usu fuisse vocem illam aliàs ab interpretibus & scriptoribus nuperis admitti, satis ex jam dictis liquet. Undenam igitur seriò cuiquam perpendenti, sententiam pristinam de Jure heic Originario, id est Humano tantùm, tunc exoleviſse videbitur? Sunt quidem viri doctissimi qui, Judaicis utpote hujusmodi originationibus morosiùs, quàm par est, sæpiùs inimiciores, non rarò malunt existimandum esse, Judæos Christo recentiores, peculiares Christianorum ritus eorúmque verborum in illis sensum imitatos fuisse, & gravioris nonnulla momenti ex moribus majorum suorum & origine Judaica sua petere ac edocere, quorum interim initia Christianismo, unde sumpserint ipsi, debeantur. Sed quicquid ea de re in aliis fuerit statuendum, manifestius nihil est quàm vocis illius Αποσυναγώγυ usum fuisse primò & ante Christianismum solùm Judaicum, ut ex Evangelio Joannis jam antè de Aposynagogis eorum citato palàm liquet, atque inde eundem in sensum in Christianismum, ut alia non pauca similitèr receptum. Quid igitur obstat quo minùs Aposynagogos faciendi apud Christianos id est excommunicandi jus ab eodem fonte sensisse illorum seculorum Christianos, si non omnes, saltem non paucos petendum à quo apud Judæos antè & semper id est ex moribus Majorum pro arbitrio Humano superinductis, petitum fuisse unà cum singulari illo vocabulo didicerant. Quantum verò spectat ad Sacrorum & Cœtuum Publicorum per Excommunicationem interdictionem quæ in primitivis hisce Secundis temporibus

Judaicæ formulæ acceſſit ut capitibus jam dictis oſtenditur, certè ſi ita ſe res haberet (nec aliter ſe habuiſſe facilè concipiendum eſt) manifeſtum inde cuique facile erit Humanum heic inventum, & manifeſta primariæ illius Excommunicationis Chriſtianæ partis origo ex ejuſdem tunc in Diſciplinam Eccleſiæ Confederatam, ſecundùm Hominum qui præeſſent arbitrium, receptione. Et quod illos ſic palam agnovit autores, ut id ab Jure ſeu Inſtituto aliquo Divino ipſi deducendum cenſerent, mirum ſatis foret. Certè quotquot è Paganiſmi temporum de quibus loquimur moribus ſeu ex eorum imitatione aliqua Chriſtianos nactos eſſe Excommunicationis totius formulam voluerint (de quibus capite decimo) neceſſum eſt ut ultrò concederent illi, Chriſtianos, qui tunc ſic inde eam nacti ſunt, Divino aliquo præcepto ſive ante legem ſive poſt dato fundatam eam fuiſſe non omninò exiſtimâſſe. Non quidem deerat ex præſcripto Apoſtolico comminatoria Euchariſtiæ interdictio qua quiſque monitus eſt ut ipſum ſe intùs examinaret nec ἀναξίως *indignè* myſteria ſumeret. Δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτόν, *probet, examinet, purget, expiet ſeipſum*, inquit Apoſtolus, ubi Theodoretus, οὐ σαυτὸν γάρ φησι κριτὴν ἢ τῶν πεπραγμένων ἀκριβῆ δικαστὴν, ἐρεῦνα τὸ συνειδὸς καὶ τὸν ἔλεγχε τὸ δῶρον, *Tui ipſius judex ipſe eſto actuumque tuorum exactus arbiter, conſcientiam ſcrutare ac tunc donum ſuſcipe.* Et Theophylactus οὐκ ἄλλον δικαστὴν ἐφίστω σοι ἀλλ' ἑαυτὸν σαυτῷ. Δίκασον ἐν τῷ συνειδότι σου &c. *haud alium judicem tibi præficio, verùm teipſum tibi ipſi. Judica igitur & explora conſcientiam tuam &c.* Alii veterum[b] in eundem ſenſum. Sed verò Excommunicationi cum interdictione ſeu monitu ejuſmodi nihil erat omninò commune quod nemini, opinor, non palam eſt. Et

[a] 1 Cor. 11. 28.

[b] *Anaſtaſius Nicænus Quæſt. & Reſp. 7. & Simita cod. numero &c.*

tam

tam quidem ad Paganorum quàm Chriſtianorum etiam & Judæorum ſacra, Monitoria ejuſmodi, ut conſilia tempeſtiva ac prævia, attinebant. Scilicet, ne quis ſceleris affectati aut cogitati (quod cognitionis forenſis aut alterius alicujus objectum eſſe nequiret) nedum aperti conſcius, citra purgationem ſui & erga Numen reconciliationem, ſacris adeſſet. Ita quantum ad Paganos etiam, fuiſſe liquet ex eo quod capite decimo afferimus è Gratio Faliſco, cui conſonus eſt Hetruſcus apud Statium Papinium[a] in Parentalium prologo,

[a] *Sylvarum lib. 3. in Hetruſci lacrymis.*

——— *Adeſte*
Dii hominéſque: ſacris procul hinc procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum, foſſique ſenectus
Longa patris, ſi quis pulſata conſcius unquam
Matris & inferna rigidum timet Æacumurna.
Inſontes caſtóſque voco ———

Sed qui è Paganiſmo deſumptum à Chriſtianis tunc Excommunicationis fuiſſe uſum volunt, ex Interdictionibus non ſimplicitèr commonitoriis, ſed, ex Lege pœnali compulſoriis, quibus tam cœtibus quàm locis ſacris facinoroſiores aliquot inter Paganos (ut fuſiùs ſuprà oſtenſum[b]) arcerentur, eam manaſſe contendunt; quod dum faciunt, non profiteri nequeunt exiſtimare ſe ſententiam tunc Chriſtianorum de Excommunicationis ſuæ ejuſmodi origine non aliam fuiſſe, quàm eam omnino Humano invento, nec Præcepto alicui Divino tribuendam. Mitto heic veſtigia illa capite nono indicata, apud aliquos Uſûs priſtini in Abſolvendo excommunicatos Judaici, quod planè ex Humano manavit apud Judæos inſtituto, utcunque Cypriano aliiſque id genus qui præeſſent aliquot adeò diſpliceret. Quid quòd per hæc tempora adeò, pro hominum qui ex diſciplina illa Confede-

[b] *Et videſis Anaſtaſium Germonium de Immunitatibus ſacrorum lib. 1. cap. 12.*

rata regerent, libitu, Modi & Temperamenta varia, eáque non pauca, tam Pœnitentiæ ſolennis ac Abſolutionis quàm Excommunicationis Uſui ita acceſsêre (quod ex Canonibus & Scriptis temporum illorum Eccleſiaſticis nemo neſcit) ut inde etiam eliciendum non obſcurè videatur, apertè ſatis ac maximè admiſſum apud eos fuiſſe, rem integram ex Humano inſtituto pependiſſe. Modorum enim & Temperamentorum ejuſmodi ex arbitrio Humano acceſſione ut id quod eſſet Inſtitutum aliquod Divinum novaretur aut ullatenùs mutaretur, nunquam ritè permiſſum eſt, quod itidem in hanc rem optimè obſervatur à viro Maximo, Hugone Grotio, in libro illo aureo de Summarum Poteſtatum imperio circa Sacra. Etiam in Excommunicatione exercenda, quando ex diſciplina illa confederata paritum non eſt ab eis in quos lata eſſet ejuſdem ſententia, opem ſubinde implorabant Principum, qui planè Pagani erant, atque ab eis impetrabant ut etiam ipſi autoritate ac imperio ſuo idem ipſum facerent quod erat reum in Excommunicati ſtatum redigere, quaſi pœna hæc (quantum ex ſui natura) tam ab aliis quàm à ſeipſis aut ſuorum aliquo ordine, utpote ex humano pendens arbitrio, legitimè & rite ſatis potuiſſet irrogari. Qua de re exemplum habetur inſigne in Paulo Samoſatenſi Epiſcopo Antiocheno Synodo in Antiochena ſub Aureliano Auguſto ſeu anno Chriſti 270 excommunicato ſeu ut Euſebii[a] verba ſunt, τὸ ὑπὸ τῆ ὑρανὸν καθολικῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυττομένω, *à Catholica Eccleſia quæ ſub cælo eſt abdicato*, de quo item Eutychius Alexandrinus,

[a] *Hiſt. Eccleſiaſt. 7. cap. 29. & Nicephor. lib. 6. cap. 29.*

و اوجبوا عليه اللعن ولعنوا من يقول بمقالته

Et anathema in eum prònuntiarunt & anathematizarunt etiam quod in doctrina ſeu *Hæreſi ejus repertum.*

Parêre

Parêre heic noluit Paulus nec Eccleſiam Antiochenam Domno ſucceſſori ejus deſtinatam relinquere. Cum igitur coercendi poteſtas tunc nulla alia eſſet eis qui eum ſic excommunicârant, ab Aureliano Auguſto impetrârunt ipſi ut is eum Eccleſiâ abigeret. Id eſt planè ut is ſententiam Excommunicationis, quantum ad Perſonam hominis, itidem ferret atque exequutioni coercendo mandaret. Atque ita ὑπὸ τ κοσμικῆς ἀρχῆς ἐξελαύνεσθαι τ ἐκκλησίας, *ſecularis imperii autoritate* (ſed non ſine ea implorata ab Epiſcopis quibus obedire nolebat Paulus) *ab Eccleſia extruditur*, & planè, quà ab autoritate illâ fieri potuit, ſuadentibus illis, excommunicatur, quod apertiùs conſtat è Theodoreti hac de re verbis[a]; ἐπεὶς ἐξελάσαι τ ἐκκλησίας. Καὶ γὰ τῇ τ εἰδώλων θεραπείᾳ δεδυλωμένῳ, ὑπελάβε δίκαιον τ τῇ ὁμοπίστων ἀντιλέγοντα ψήφῳ τ ἐκείνων ἀποτμηθῆναι συμμορίας, *Perſuaſerunt ut ex Eccleſia illum expelleret. Idolorum enim etiam cultui deditus æquum exiſtimavit, eum qui fidei ſuæ hominum ſententiæ non acquieſceret, ab eorum Conſortio reſecari.* Reſecari igitur voluit Aurelianus eum à ſuorum conſortio, quod planè erat tunc excommunicari, nec ſolùm ex ipſa Eccleſia Antiochena ejici. Ita antiſtites Chriſtiani etiam ab eo qui è Nutritiis Eccleſiæ, quales dicuntur Principes Chriſtiani, non omninò erat, id eſt à Pagano, impetratum volebant, ut quod ipſi cum effectu facere nequirent ab iſto præſtaretur, quod ſanè non ita ſpirat quaſi actum illum ex Jure aliquo Divino ordini ſuo peculiari pependiſſe exiſtimaſſent, ſed ex Confederata inter ipſos Diſciplina Humano tantùm ſeu Eccleſiaſtico ac Canonico ab ipſis inter alia, ut dictum eſt, ſuperinducto & pro ipſorum libitu aliis, nec generis ſui, è re nata communicando adeóque ex Jure etiam tunc Cæſareo exercendo. Id quidem

[a] *Hæretic. Fabul. 8. videſis Baron. Annal. 2. Ann. 272. §. 18.*

verum eſt, occurrere apud Origenem, Tertullianum, & Cyprianum, alios aliquot, nec tamen multos, temporum illorum ſcriptores ea quæ Judicium & Exiſtimationem quandam de Jure heic Divino ſeu Evangelico præ ſe rhetoricè dicta ferre videantur. Sed quid ſenſerint illius ævi plerique aut pars eorum ſanè multò numeroſior, ex jam dictis & capite nono memoratis, difficile non eſt conjectare. Vocatur quidem à Tertulliano[a] *Cenſura* illa Excommunicationis *Divina*, unde Divinum ſtatim à nonnullis (qui in rebus aliis Tertulliano, Origeni, & Cypriano ſatis refragantur) inculcari ſolet, ex ejuſdem ſententia, circa hanc rem inſtitutum. Sed *Divino* nomine nemo ſcriptoribus non alienus neſcit, quamplurima etiam tunc temporis uti & aliàs per ſecula cuncta aliíſque in linguis dicta eſſe quæ non ideo Dei inſtitutum omninò innuant, ſed aut præſtantiam ſingularem aut Dei rerúmve Divinarum reſpectum tantùm denotent, quamvis ex humano omninò jure originem trahant. Unde in Jure Cæſareo, Res Divinæ[b] tunc dicebantur quæ Pontificiæ erant veluti ſacra & ceremoniæ ex Humano inſtituto introductæ & pro eorum libitu formatæ. Etiam Imperatorum veterum Aures, Leges, Uxores, Beneficia, Divina nuncupantur ſæpius in Digeſtis & Codice utroque. Illinc etiam de Chriſtianis principibus, uſurpantur[c] *Diva* & *Divina memoria* & *recordatio divina*, *Divinus parens*, id genus alia, ut vocis uſum congenerem apud ſcriptores vetuſtiores non infrequentem prætermittamus. Et Tertullianus rationem planè reddit cur Divinam Cenſuram illam dixerat. *Nam &*, inquit, *judicatur magno cum pondere ut apud certos de Dei conſpectu* &c. Ex Dei conſpectûs & vindictæ ita fiducia Humana, Divinam ibi eſſe dixit, non ex inſtituto aliquo (de quo tantùm diſquiritur) cujus

[a] *Apologetic. cap. 39.*

[b] *Ulpian l. 10. D. de Iuſtit. & Jure, & vide ibi Dionyſ. Gothofredum.*

[c] *L. 17. & 18. tit. de Prætoribus C. Theod. l. 24. C. tit. Mandati vel contrà. l. 7. ibid. tit. de liberis Naturalibus &c.*

cujus autor ipse Deus. Et *extra Ecclesiam projicere* tunc in *Præsidentis* tantùm *officio* alibi collocat ipse[a]. Ad TERTIA demùm hèic Tempora devenimus seu quæ intervallum à Constantino Magno adeóque publici Regiminis ac Imperii simùl ac Christianismi conjunctione prima in nostra usque secula insequens attinet, occuparunt & Capite tractantur Decimo. In hisce manifestius ex ibi ostensis nihil videtur quàm ita Modos & Temperamenta tum ab Ecclesiasticis ipsis dum à Principibus per omnia intervalli istius secula variatim adhibita, ut ne concipiendum quidem videatur Publicè & Maximè aliam hac de re sententiam viguisse & admissam esse præter eam quæ à Jure merè Humano nec ab instituto Divino, quod ex sui natura Modorum & Temperamentorum ejusmodi planè impatiens est, Excommunicandi Usum deducendam voluerit; utcunque Scriptores aliquot etiam & Synodi interdum aliter sentirent. Certè, quantum ad tempora hæc Tertia, PRIMO, etiam in illa paritèr duravit atque etiamnum obtinet illud de Excommunicationis ex usu Judaico, cujus originem planè Humanam fuisse ostensum est, in Christianismum deductione (qua de re satis monitum) unde etiam ut in Constitutionibus Apostolicis & Synodi Nicenæ Canonibus antè citatis juxta superiorum tunc temporum morem, eadem ipsa vox qua Judæi Hellenisticè seu Græcè Excommunicatum, denotabant, id est *Aposynagogus* (quæ adeò Judæis antè propria erat ut ab aliis nullibi usurparetur) à Christianis itidem nunc pro eodem ipso apud se adhibebatur. Testimonium ea de re jam dictis singulare accedat ex Alexandri Episcopi Alexandrini ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum Epistola[b] sub initium temporum quæ Tertia hèic vocamus, conscripta, ubi de Paulo Samosateno

[a] *De Pudicitia cap. 14.*

[b] *Theodoret. Hist. Eccles. lib. 1. cap. 4.*

ſateno ἀποκηρυχθέντι τ ἐκκλησίας *abdicato ab eccleſia* ſeu Excommunicato (ut antè dictum eſt) verba faciens ſtatim ſubdit, ὃν διαδεξάμενος Λυκιανὸς, Ἀποσυναγωγος ἔμεινε τριῶν ὅλων ὀπισόπων πολυετεῖς χρόνους, quod Chriſtophorſonus reddit, *Cujus perverſæ doctrinæ Lucianus ſucceſſor factus, multorum annorum ſpatio, hoc eſt tantiſper dum tres Epiſcopi, alius poſt alium, Eccleſiam illam rexere, excluſus ab Eccleſia manſit.* Et editio Sirmondiana[a], *Cuique ſuccedens Lucianus diuturno trium Epiſcoporum tempore excluſus ab Eccleſia manſit.* Ita, citra dubium, vocabulum Ἀποσυναγωγος Judæis adeo ſingulare, ut Excommunicationi planè ſeu Excluſioni ab Eccleſia Chriſtiana, cujus inde origo tunc facilè cernebatur, ſynonymum, adhibitum eſt. Caſſiodorus autem preſſiùs & originariam τ Ἀποσυναγωγυ vim retinens vertit[b] *Cui ſuccedens Lucianus extra Synagogas manſit trium Epiſcoporum plurimo tempore.* Adeóque *eſſe extra Synagogam* (quæ locutio planè Judaica originem etiam Judaicam agnoſcit) Caſſiodoro pro excommunicari apud Chriſtianos, nec ſolus ille proculdubiò, ſumſit. SECUNDO, ex Conſtitutionibus Cæſareis iíſque ex utroque Codice vetuſtiſſimis, uti & ex legibus moribúſque Regnorum & Rerumpublicarum dein Chriſtianarum, ita pro re nata & Regiminis publici commodo diverſimodè coercitum permiſſúmve Pœnæ hujus uſum in dicto capite fuſiſſimè cernitur, ut nunc ſtrictior nunc laxior ejuſdem Eccleſiaſticis uſus, perquam variatim fieret ab eis qui in Regimine publico rebus præeſſent; ídque tam publicè adſentientibus Eccleſiaſticis ipſis quàm aliorum ordinum aliis. Et ubi quis Inſulæ alicujus, Areæ aut Fundi, Jugerum, exempli gratiâ, mille ita Dominus admittitur, ut nunc plura nunc pauciora in emphyteuſin pro libitu, alitérve aſſignari aut adjudi-

[a] *Tom.4.pa.531.*

[b] *Hiſtor.Tripartit. lib.1.cap.14. & videſis Innocentium Cyronium Paratit. Decret.lib.5.tit.39. pag.465.*

adjudicare numerúmque integrum & quamlibet ejus partem pro arbitrio minuere poſſit, num in cauſa ejuſmodi ambigi queat, quin planè integrum Univerſorum ſimul ſeu totius Inſulæ, Areæ ſeu Fundi illius is Dominus ac Arbiter ultrò agnoſcatur ab emphyteutis aliíſve quibus ſic ejuſmodi quid, ex ipſorum impetratu, in aſſignatione aut adjudicatione ejuſmodi conceditur? *Nec enim fieri poterat* (ut de Controverſiis agrorum, in re non ita diſſimili, quantum ad aſſignationem, rectè Aggenus Urbicus) *ut ſolum illud quod nemini erat adſignatum, alterius eſſe poſſet quàm qui poterat adſignare.* Tale quidem paritèr dicendum, de ſimilibus aliis, & cum primis de publica Principum rerum adminiſtratione, per tempora heic tractata univerſa, in Limitibus ac Repagulis Juriſdictioni Eccleſiaſticæ dici ſolitæ, ſeu illi quæ in Excommunicatione quaſi omninò terminatur, aſſignandis ac poteſtate nunc ampliori permittenda nunc anguſtiori, ídque ex ordinum omnimodorum conſenſu, adeóque etiam non ſine conſilio ſæpius ac ſuffragiis Eccleſiaſticorum, præſtituenda. Quibus Inſtituti in re aliqua Divini vim locum habere creditur, quis credat ipſos, qualiſcunque fuerint aliàs perſuaſionis, arbitrariis ſuis temperamentis & moderamine inſtitutum illud mutare, minuere aut interpolare ita voluiſſe? Adeò ut quid ſenſerint ipſi publicè, inde eliciendum. Nec Opiniones aliquot in adverſum in ſcriptis Privatorum aut etiam in Synodorum interdum canonibus repertæ obſtant, quo minùs, Publicè ac Maximè in hominum ſententiis obtinuiſſe illam de Jure tantùm heic Humano crederemus. Verſari quidem paſſim circa Divina, quæ agnoſci publicè ſolent, Inſtituta nemo neſcit Jura Humana, ut ſcilicet eorum obſervationem commodiùs tueantur & idem præſtent quod Rabbini dicere amant facere הסיג לתורה

לחדר *ſepem legi.* Sed ubicunque quidquam ita ſit, illibatam intactámque vim Inſtituti Divini (juxta integrum ſui ſenſum & irrefragabilem, in quantum eam obtinet, obligationem) manere palàm ac publicè agnoſcitur. Non ita ubi Humano ſeu eorum, qui publico regimini præſunt, arbitrio, juxta jam dicta, res undiquaque geritur variatúrque. Et quicquid ſenſerint tunc Theologi aliquot, res planè ad hunc modum ſe habuit proceſsítque. Reos quidem alios Gladio quem Secularem vocant, id eſt ſummâ in Regimine publico Principum & Magiſtratuum poteſtate coerceri voluit Antiquitas, quos ſcilicet ſine ea ſatis coerceri nequire videret; alios autem altero illo Spirituali dicto, cujus vi, citra Gladii Temporalis ſeu mortis aut corporalem aliam aut pecuniariam pœnam, communio priſtina tantùm deprivati, ex libertatis inter ſuos, quâ inde carerent, amore & delicti conſcientiâ ducti ad meliorem mentem redigi poſſent. Ita in Roma vetere quamdiu civis nec capite nec flagris ex moribus receptis plectendus erat, Aquæ & ignis interdictio illa, inſtar fermè Excommunicationis, in uſu erat. *Adhuc enim videbatur nefas*, ut Lactantius[a], *quamvis malos, tamen homines ſupplicio capitis afficere.* Quaſi gladium incruentum illum adhiberi potiùs volebant. Atque ita ſanè voluere cauſis in nonnullis Reſpublicæ & Eccleſiæ Chriſtianæ in quibus uſus Excommunicationis forenſis ex ſui natura, ut Exilii, Deportationis, aliarum ejuſmodi pœnarum incruentarum ſaluberrimus ſæpè ac meritò habitus eſt, ſed juxta Summarum Poteſtatum arbitrium & moderamen perquam variatim ſemper temperatus. Et circa Res & Perſonas Sacras, Hæreſes, cauſas Matrimoniales, Teſtamentarias, Decimas, alias ejuſmodi aliquot pauculas, plerunque verſatus eſt, neque aliter ac Poteſtatibus illis ex Jure ſuo Huma-

[a] *De Origine erroris ſeu lib. 2. cap. 10. & videſis Barnab. Briſſon. ſelect. ex Jure Civili Antiquit. lib. 2. cap. 5.*

Humano viſum fuerit. Et memini Rogerum Bachonum celeberrimum illum apud noſtros ante annos abhinc 360 Philoſophum, Mathematicum ac Theologum, ubi de Lumine ſapientiæ agere inſtituit, expreſſiùs innuere, ſe voluiſſe ut pœnarum cruentarum locum incruentæ illæ, velut Excommunicatio & Exilium, in Regimine publico occuparent, unde ſcilicet ſanguis Chriſtianus minùs effunderetur. *Per lumen ſapientiæ*, inquit[a], *ordinatur Eccleſia Dei, Reſpublica fidelium diſponitur, infidelium Converſio procuratur, & illi qui in malitia obſtinati ſunt valent per virtutem ſapientiæ reprimi ut meliùs à finibus Eccleſiæ longiùs pellantur quàm per effuſionem ſanguinis Chriſtiani. Omnia verò quæ indigent regimine ſapientiæ ad hæc Quatuor reducuntur; Nec pluribus poteſt comparari* &c. Diſplicuit ſcilicet illi, ut aliis non paucis, per omnia ſecula, Pœnarum Capitalium, quotquot Mortis ſunt, uſus, ſaltem major quàm pro regiminis publici ratione conſtituenda fuerit neceſſarius. Sed Pœnarum genera adeóque Excommunicationis, pro vario Humani Juris arbitrio, ut dictum eſt, aliter alitérque ſe ſemper habuiſſe manifeſtum eſt. TERTIO, anne illis quibus Pontificis Maximi titulum ad Chriſtianos Imperatores attinere receptum eſt, id eſt Juriſdictionem ac imperium omnimodum ſummúmque tam circa Sacra quàm Profana eis competere, exiſtimare ſimul quibant ad Ordinem Eccleſiaſticum Jus Excommunicationis forenſe, ſeu imperii ac juriſdictionis partem illam, velut ex inſtituto Divino, ſpectare? Planè hæc invicem nimiùm adverſa. Certè uſque in Gratianum Auguſtum à Conſtantino Magno durâſſe titulum illum in Imperatoribus Chriſtianis ſuprà oſtendi ſatis videtur, utcunque doctiſſimis aliquot reclamantibus. Etiam poſt Gratianum Imperatoribus nonnullis, ut Valenti-

[a] *MS. De Impedimentis ſapientiæ part. 1. cap. 1.*

niano tertio, Marciano, Anaſtaſio, Juſtino tributum eſſe contendunt aliqui[a]. Et gloſſa ad Jus Canonicum[b] de Imperatoribus planè Chriſtianis generatim, *Imperatores*, inquit, *olim Pontifices appellabantur*, quòd ex Iſidoro ibi ſumtum ad eos apertè attinet qui diù poſt Gratianum imperarunt. Sed verò quicquid de tituli uſu aut hiſtoriâ illâ de Gratiano titulum ſeu ſtolam Pontificiam renuente, fuerit ſtatuendum, id intereà certiſſimum eſt ipſum Gratianum ſimul cum Valentiniano II & Theodoſio primo, poſtquam annos duodecem imperaverat, actus præſtitiſſe planè ad Pontificatus Maximi inter Gentiles dignitatem ſpectantes, quorum exemplum egregium eſt in Sanctione eorum illa ad Florentium Præfectum Auguſtalem, de ſummo per Ægyptum Sacerdotio ſeu Archieroſyna ibi Paganica. *In conſequenda*, inquiunt[c], *Archieroſyna ille ſit potior qui patriæ plura præſtiterit, nec tamen à templorum cultu, obſervatione Chriſtianitatis abſceſſerit. Quippe indecorum eſt, imò (ut verius dicamus) inlicitum ad eorum curam templa & templorum ſolennia pertinere quorum conſcientiam vera ratio Divinæ religionis imbuerit, & quos ipſos decebat tale munus etiamſi non prohiberentur effugere*; *Emiſſa XVI Kal. Jul. Conſt. p. Honor. N. P. & Evodio CONSS.* id eſt Chriſti anno vulgari 386 ſeu Gratiani 12. Heic planè ſummi Pontificatus actus à tribus illis Auguſtis in Paganiſmo præſtatur. Et, quantum ad Chriſtianiſmum; Temperamenta illa & Modi, quibus pro ſummi Regiminis ratione variâ, Ordinis Eccleſiaſtici juriſdictionem velut ejuſdem domini & arbitri (nec ſine Procerum ipſiuſque Ordinis Eccleſiaſtici primoribus aliquot proculdubiò conſilio) coercebant laxabántve illorum (ut oſtenſum eſt) ſucceſſores, affatim teſtantur ſententiâm illam de Jure heic Humano adeóque ſuo, nec Eccleſiaſtici

[a] *Videſis Melchiorem Goldaſtum in Epiſt. dedicatoria ad Jacobum Mag. Brit. Regem Tom. 3. Receſſuum &c. Imperatoriorum, quo de loco item conſulas Jacob. Gretſerum Refectionem Impoſturæ Calviniſticæ cap. 3.*

[b] *Diſt. 10. c. 9. ubi vide Adnotat. in edit. Gregoriana.*

[c] *L. 12. Cod. Theodoſ. tit. de Decurionibus ſeu lib. 12. tit. 1.*

aſtici ordinis aliquibus, velut ex Divino aliquo, proprio (quod ſic coerceri nequibat) publicè & maximè viguiſſe, licet ipſum titulum Pontificis Maximi intereà non illi, ut ſuperiores iſti, geſtarent. Et de poteſtate heic Pontificia ejuſmodi in Imperatoribus Orientis agnita conſulas item Theodorum Balſamonem Patriarcham Antiochenum in commentariis ad Canones veteres[a] & Demetrium Chomatenum Bulgariæ Archiepiſcopum in reſponſo ad Conſtantinum Dyrrachii Archiepiſcopum. Accedat illud Socratis[b]; Σωεχῶς ὃ κὴ τὲς βασιλεῖς τῇ ἱσορίᾳ ϖεριλαμβάνομεν διότι ἀφ' ἧς χρισιανίζειν ἤρξανλο, τὰ ϵ ἐκκλησίας ϖράγμαλα ἤρτηλο ἐξ αὐτῶν, κὴ αἱ μέγισαι Συνόδοι τῇ αὐτῶν γνώμῃ γεγόνασι τε κὴ γίνονλο, *Paſsimque in Hiſtoria Imperatorum mentionem propterea fecimus, quòd ex quo Chriſtiani eſſe cæperunt* (ſeu à Conſtantino; ſcripſit ille ſub Theodoſio II ſeu circa annum 430) *Eccleſiæ Negotia ex illorum nutu pendêre, atque adeo maxima Concilia de eorundem ſententia convocata ſunt & adhuc convocantur.* Negotia ſcilicet circa quæ Juriſdictio aliqua aut Imperium verſarentur. Nam de Functione ipſa ſeu quæ Ordinis dicuntur non loquitur in quibus ſcilicet reverà ἡ ἱερωσύνη *Sacerdotium* ſeu *Miniſterium Sacrum* ſeorſim cernitur, conſiſtit & terminatur; cui, inquit quidem Syneſius[d], πολιτικὴ ἀρχὴ συν ἁπάσῃ, τὸ κλωσθὲν ἐςι τὰ ἀσύγκλωσα *adminiſtrationem civilem*, id eſt *imperium & Juriſdictionem conjungere, eſt ea nere quæ nendo connecti nequeant.* Sed illud etiam aliter alitérque ſe per ſecula anteriora habuit ut nemo neſcit, ipſéque Syneſius fatetur. Mores item Occidentis hac de re per Imperium Romanum & Germanicum & Regna Anglicanum, Gallicum, Hiſpanicum, alibi per Tempora hæc Tertia uſque in noſtrum receptos dicto jam Capite decimo memoravimus. Atque

[a] *Ad Synod. Chalced. can. 17. & ad Synod. Carthaginenſ. can. 15. & 16.*

[b] *Prolog. ad Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 5.*

[c] *Videſis Leon. Allatium de Eccleſ. Occidentalis & Orient. concordia lib. 1. cap. 15. &c.*

[d] *Epiſt. 57. unde videſis Suidam in* πολιτικήν.

ex illis palàm liquet, quantum ad Juriſdictionem adeóque Excommunicationis uſum, ſive Perſonas, ſive Delicta ſpectes, arbitrium eorum, qui ſummo in Regimine, qualicunque nomine, præfuerint, ut aliis planè in rebus, maximè & publicè ita obtinuiſſe, ut nulla cum ratione admitti poſſe videatur, eos qui tam facilè ſe arbitros heic ita legitimos exiſtimarent (qui certè etiam ex omnigeno ordine fuere numeroſiſſimi) Divino inſtituto fundari aut ad ordinem Eccleſiaſticum ex ejuſmodi inſtituto attinere crederent quidquam quod ita pro re nata ac varia publici commodi ratione, ut alia qualiacunque Humana, inhiberent, moderarentur ac pro libitu planè laxarent reſtringerént-que. Dictis ibi de Uſu Gallico adde quæ Renatus Choppinus[a] de Provocatione Abuſus ergô hanc circa rem doctiſſimè congeſsit. QUARTO, adhibere ſolitus eſt ipſius Excommunicationis uſus tam à Principibus ipſis ac Poteſtatibus Summis in legibus ſuis ferendis, quàm in Canonibus conficiendis ab Antiſtitibus quibus ab illis in foro ſeu Conſiſtoriis ſuis ita variatim permiſſus eſt. Ea de re vide plura apud Anaſtaſium Germonium[b], cui ſatis diſplicet ejuſmodi uſus, ſi pro ipſa Excommunicatione fuerit intellectus. Atque eis quæ de Juſtiniano ante ea de re dicta ſunt, accedat illud quod habet Procopius de Diris quibus Provinciales ſuos Magiſtratus devovit ſi à rapinis & munerum ſordibus ſe puros non præſtarent. Ἀρας τε, inquit[c], πασιν ὅσαι πρὸς τῶν παλαιοτάτων ὠνομασμέναι εἰσὶν. *Diris omnibus, quæ antiquitùs in uſu, eos devovebat.* Heic planè Excommunicationis pars altera ab Imperatore adhibita. Certè etiam Pœna illa quam **Præmunire** nomine vocamus Angli, ſcilicet qua, per annos retroactos CCC aut circiter veluti gladio incruento omnia quæ citra mortem aut mutilationem ac exilium

[a] *De ſacra Politia lib.2. tit.3. § 3. &c.*

[b] *De ſacrorum Immunitatibus lib.2. cap.14.*

[c] *Arcana Hiſtoria pag.93.*

ſunt

ſunt infligenda, coerceri ſoliti ſunt tam Eccleſiaſtici ordinis quique quàm alii qui in Jus circa Juriſdictionem exercendam etiam & Excommunicationis illegitimæ ſæpius præcacitatem inhibendam Regium, actiones aliquas inſtituendo fovendóve, delinquunt, pœna inquam illa, demtis Execratione Solenni & ſacrorum Interdictione (quarum utranque ſibi propriam fuiſſe obtendere ſolent Eccleſiaſtici) reverà Excommunicationis ſimplicioris formam præ ſe fert, ut ferè altera illa quæ *Vtlagatio* dicta capitis eſt notiſſima deminutio. Etiam quæ de Summarum Poteſtatum ſeu Principum ſeculi jure ſic dicta ſunt, haud parùm firmari, velut ex antiquiſsimis temporum priſtinorum ſententiis, videntur ab Iſidoro Hiſpalenſe Epiſcopo qui ante mille abhinc annos mortuus eſt, & benè nôrat poteſtatem hanc circa rem ex Jure Humano Imperatoriam ac Regiam quæ paſsim in uſu præceſſerat. *Intra Eccleſiam*, inquit[a], *Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, Poteſtas hoc impleat* (legunt alii *imperet*, ut Burchardus etiam & Ivo[b]) *per Diſciplinæ terrorem.* Alia habet ibi in eandem ſententiam; quaſi Diſciplinam illam in Eccleſia coercitivam, qualiſcunque eſſet, ad Poteſtates ſummas attinere jure & poſſe & debere (ídque Diſciplinæ Principum nomine, quo ibi nuncupatur) ut Functionem Eccleſiaſticorum tantùm eſſe planè exiſtimâſſet. Et locus Iſidori ille etiam in Canonum collectiones receptus eſt, adeóque & ipſius Juris Canonici apud Gratianum[d] pars eſt. QUINTO, per Regna & Reſpublicas Chriſtianas paſsim fermè videmus, ſingularia aliquot ad Templa aliáque loca religioſa, Perſonas Sacras, Proventus Eccleſiaſticos, Res Teſtamentarias Inteſtatorúmque, atque id genus alia aliquot attinentia, ita Pontificibus aliiſque Ordinis

[a] *Sententiarum lib. 3. cap. 53.*

[b] *Decretorum lib. 15. cap. 43.*

[c] *Part. 16. ca. 44.*

[d] *C. 23. quæſt. 5. c. 20.*

nis Eccleſiaſtici ex indultu Principum Summarúmque Poteſtatum permitti, ut in illis planè veſtigia apertiſſima compareant veteris illius Juris quod Principibus nomine Pontificis Maximi in Pontificibus Minoribus juriſdictione ac imperio donandis competebat. Nam etiam quæ id genus, dum in Paganiſmo fruebantur Imperatores titulo illo, ut oſtenſum eſt, fuere, præ aliis ad Pontificalem ſpectarunt autoritatem, ſed primariò ad Imperium Principis unde illa pendebat, ut ſcimus ex Papiniano[a] ac Ulpiano[b], qui diù ante Chriſtianiſmum cum Regimine Principali conjunctum floruere. Et de rebus ejuſmodi conſulas Jacobi Gutherii librum ſecundum de vetere Jure Pontificio. Id genus autem rerum præ aliis cognitio ab Principibus Chriſtianis, Epiſcopis ſuis paſsim fermè conceſſa, unde jus, non obtemperantes ſeu contumaces excommunicandi, pendere neceſſe eſt ut exiſtimarent ipſi, aut nefariè ſimularent, qui conceſsiones ejuſmodi impetrarent ac juxta eas tantum juriſdictionem exercerent, neque exercere aliter auderent. SEXTO, recolatur illud in dicto capite de Excommunicato ad Menſam ſeu præſentiam Regiam admiſſo, ex ipſa admiſsionis ejuſmodi vi legitimè ac ritè ſatis olim Abſoluto. Quidquámne in forenſi ejuſdem uſu Divini inſtituti agnoſcere potuerint ii quibus illud de Abſolutione ejuſmodi receptum? Id ſimile faciunt aliqui[c] manumiſsioni in Jure Cæſareo veteri *per Menſam*[d] ſeu *convivii*[e] (ut loquitur Caius) *adhibitione* quaſi inde deductum. Sed rectiùs forſàn illi[f] qui non honorem menſæ ſervo à domino collatum ex vi ſua manumiſiſſe eum opinantur; verùm, ut *in Eccleſia*[g] ſeu apud Concilium id eſt ὲν Συνεδρίῳ & *inter amicos*, ac *ante Conſulem* formulæ fuere aliæ (quod ex Caio item aliiſque ſcimus) ita ad Menſam etiam verba idonea, animo manu-

[a] L. 50. D. tit. de Hæreditatis petitione.

[b] L. 8. D. tit. de Religioſis & L. 5. tit. de Mortuo inferendo.

[c] Innoc. Cyronius Paratit. Decret. lib. 5. tit. 39. pag. 466.

[d] Theophilus anteceſſor Inſtit. 1. tit. 5.

[e] Inſtit. lib. 1.

[f] Carol. Fabrot. in Notis ad Theophilum.

[g] Caius Inſtit. 1. l. 27. Dig. tit. de Manumiſſis Teſtamento, & Baſilic. lib. 48. tit. 3. § 28. Adde Tertullian. de Reſurrect. Carnis cap. 57.

manumittendi à Domino prolata, nec aliter, ſatis legitimam feciſſe manumiſſionem. At verò Formula ad Menſam manumittendi Græcis adeò ex Romano jure nota fuit ut eam voce unica nominarint Περμήσαμ *Permenſam* quod ex Theophilo Anteceſſore aliiſque ſcimus. Et Gloſſæ veteres Περμήσαμ Ελευθερία ὅταν σωνεδιαδιῶαί μοι κελδυσω τ δῶλον μυ, *Permenſam ſpecies eſt libertatis* ſeu *manumiſſionis quando jubeo ſervum meum ut mecum epuletur.* Sed hoc obitèr. SEPTIMO, antiquitùs hodiéque Abbatibus[a], aliiſque Cœnobiorum Senioribus, etiam & Academiarum Cancellariis (qui ſæpiùs, ut apud nos in Academia utraque, ex eis qui non fuerint ex ordine Eccleſiaſtico conſtitui ſoliti ſunt) horúmque indè vicem gerentibus rite communicari excommunicandi poteſtatem paſsim agnoſcitur, eámque ab eis legitimè exerceri. Et de Abbatibus eorúmque Prioribus heic conſulas exemplum egregium in Statutis Henrici I. Abbatis Cluniacenſis ſub annum 1310[b]. Accedat item, ex privilegiis Prioribus Ordinis illius ampliſsimi Cartuſienſis à Clemente tertio, Gregorio nono, Alexandro quarto aliiſque Pontificibus Romanis olim, velut ex jure de Excommunicatione omnia, juxta arbitrium humanum, ſtatuendi liberrimo, conceſsis, tum Excommunicandi tum Abſolvendi poteſtatem & competiiſſe & eis exerceri ſolitam, ídque quatenus tales fuerint, ut in privilegiorum ejuſmodi Bullis habetur à Gregorio Priore Domus S. Joannis B. prope Friburgum Provinciæ Rheni ante annos CXL editis[c]. Quale itidem ad Priores, Generales & Provinciales Regularium generatim non ſolùm ex Privilegio ſed ex jure communi à Theologis Juriſconſultíſque Romanenſibus attinere fuſiùs aſſeritur[d]; Reſervatis aliquot, ut fieri amat, caſibus exceptis qui rationem hinc deducendam

[a] *Regul. S. Benedicti cap. 23 &c. & videſis Aſcanium Tamburinium de Iure Abbatum tom. 2. Diſp. 14. Quæſt. 1. Navarr. Manual. cap. 27. § 5.*

[b] *Biblioth. Cluniacenſ. pag. 1576. A. &c.*

[c] *Baſileæ 1510. fol. 3, 7, 16, 17, &c.*

[d] *Conſulas Emanuel. Roderic. Quæſt. Regular. & Canonic. tom. 2. quæſt. 60. & Alphonſ. de Caſarubios & Hieronym. à Sorbo in compendio Privileg. Fratrum tit.* Abſolutio extraord. *& tit.* Excommunicatio.

non omninò minuunt. Etiam viri doctiſsimi volunt aliquia tantundem paritèr jure exerceri poſſe à ſexu ſequiore, ut Abbatiſsis ac Prioriſsis. Et rarum non eſt, non Principes ſolùm ſed etiam tàm alios quoſcunque quàm eos qui Ordinis fuerint Eccleſiaſtici, in Donationum codicillis audactèr Anathema pronuntiare in eos qui jus ab ipſis collatum ullatenus violarent, ut antè oſtenſum. Et penes me eſt exemplar MS. pervetuſtum pulchrúmque Geographiæ Ptolemæi, ad monaſterium in Chalce Propontidis inſula olim ſpectans, cujus ad finem charactere vetuſto legitur † ἡ βίβλ Θ. αὐτὴ πεφύκε τ παντέργυ τριάδ Θ. τ ἐν νήσῳ χάλκῃ μονῆς τε τῦ Εσόπτρυ. Καὶ εἴ τις βυλήθη ποτε ταυτλω ἀποστερῆσαι κεχωρισμέν Θ. ἴσεται τριάδ Θ. τ ἁγίαν ἐν τῷ αἰῶνι τύτῳ κ τῷ ἐλευσομ/ῳ, *Codex hic ad Trinitatem omnipotentem in Chalce Inſula & ad monaſterium* (illi ibi dicatum) *Eſoptri. Et ſi quis attentaverit eum ſurripere, ſeparatus erit ille à Sancta Trinitate tum in hoc ſeculo tum in futuro.* Subſcribitur autem eâdem manu, Οἱ πατέρες μέμνησθε τῦ Μητροφάνυς, *O Patres mementote Metrophanis.* Metrophanes aliquis, puto, Archimandrita aut Monachus aut libri Donator ſic adſcripſit, ut totam, quantum video, Anathematis vim præ ſe ferret. Et ejuſmodi ſunt in codicibus vetuſtioribus MS. tam Orientis quàm Occidentis alia innumera. Certè haud concipi videtur poſſe eos qui, cujuſcunque eſſent ordinis, Anathema adeò indiſcriminatim adhiberent ac frequentèr, nec ſub nomine Epiſcopi, aut Presbyteri nedum Synodi aut Claſſis alicujus, uſum ejuſdem ex Inſtituto aliquo Divino ordinis Epiſcoporum ſeu Presbyterorum Eccleſiaſtico tantùm proprium eſſe aut ex Inſtituto pependiſſe ejuſmodi ſenſiſſe. OCTAVO, etiam qui Epiſcopalem Ordinem ſeu Dignitatem, quantum ad juriſdictionem,

[a] *Vide Aſcan. Tamburin. de Iure Abbatiſſarum Diſp. 32. quæſt. 4. Paulum Laymannum in Theologia Morali lib. 1. tract. 5 part. 1. cap 3. Emanuel. Rodric. Quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 108 Fr. à Victoria Relect. de Pot. Eccleſ. Georg. Polaebum de poteſt. Prælat. Regularium num. 112. atque ab iſce citatos.*

ctionem, Presbyterali ita præcellere volunt, ut ad illam non ad hanc Jurisdictionem hèic forensem attinere statuant, passim intereà admittunt, simulac Electus quisquam in Episcopum aut Postulatus ac Confirmatus est, ante scilicet Consecrationem seu characterem Ordinis seu Dignitatis Episcopalis indutum, Jurisdictionem, adeóque Excommunicandi potestatem legitimam posse illum exercere ut reliqua quæ Jurisdictionis dicuntur; sed non eorum quidquam quæ dicuntur Ordinis Episcopalis. Et vice etiam velut versâ, Episcoporum genus à seculis vetustis nemo nescit esse qui Ordinis seu Dignitatis charactere insigniti ea possint cuncta præstare quæ Ordinis ejusdem dicuntur (quales olim apud nos Suffraganei dicti) nec tamen omninò Jurisdictioni inde se ritè immiscere. Nonne hæc planè de Juris Humani heic arbitrio, sententiam quam diximus velut publicè receptam, nec Divinum, quantum ad Personas aut ipsum Jurisdictionis de qua loquimur actum, aliquod institutum resipiunt? NONO, haud solùm Rei aut contumaces qui in jus vocari possint, Objecta fieri soliti sunt tam in Oriente quàm Occidente, Excommunicationis, verùm etiam ipsæ Bestiæ, Mortui, Res inanimatæ, ut Scripta & Codices, ac Opiniones, ut suprà ostensum est. Et ea de re jam adjicere liceat illud Humberti Episcopi Candidæ Casæ & Petri Amalphitanorum Archiepiscopi[a] qui scriptum Michaelis Patriarchæ de Sabbato, Nuptiis Sacerdotum, aliis aliquot, anathematizarunt uti & illud de Opinionibus aliquot Thomæ Aquinatis ipso vivente tum ab Academia Parisiensi tum ab Archiepiscopis aliquot Cantuariensibus *damnatis & Excommunicatis*[b]. Atque in Indice libri qui Ὁδηγὸς seu *Dux viæ* dicitur autore Anastasio Sinaitâ Patriarchâ Antiocheno, ubi Decimi Capitis in quo de Natura & Hypostasi

[a] *Biblioth. Patrum Paris. 1624. tom. 4. part. 2. pag. 250.*

[b] *Guil. Ockamus Dialog. de Hæres. part. 1. lib. 2. cap. 1. & Henric. de Zoemeren in Compend. ejusdem lib. 2. quæst. 5.*

poſtaſi Divinis, in Hæreticos aliquot diſputatur, ſumma exhibetur, adjectum habemus Scholion, *in hoc capite reperiri capitula, ἄφ' χρὴ προαναθεματίζειν ἡμᾶς ἥνικα τοῖς αἱρετικοῖς διαλεγόμεθα, quæ præanathematizare* ſeu *Anathemate antè damnare debemus priuſquam cum Hæreticis diſputemus.* Et ſanè pro libitu & permiſſu quo fruerentur qui Excommunicationem exercere ſoliti, nulla in re non adhibuere eorum non pauci eam velut uſus in omnes, citra Religionis cauſas, quæſitam. Quin nec defuêre in Hiſpania Eccleſiæ aliquot qui arcendos ſtatuerunt adeóque excommunicandos omnes qui[a] ex Ebræis nati Chriſto nomina dederant, utcunque culpæ alicujus neutiquam reos. Et in Eccleſias illas opus magnum conſcripſit olim Joannes de Turrecremata. At verò quodnam, quæſo, exiſtimare reverà potuerint illi, qui ſententias hujuſmodi pronuntiarint, Divinum fuiſſe ſic pronuntiandi ſibi inſtitutum? DECIMO, nonne apertè innui videtur receptam ejuſmodi Publicè ac reverà fuiſſe opinionem, etiam ex eo quòd non ſolùm ipſi ſimpliciori actui Excommunicationis Majoris tot apud Pontificios actus alii velut partes ejuſdem neceſſariæ, ut Nolarum clangor & Lampadum extinctio, præter tot & tam horrenda Execrationis carmina toties iterata, uti & tam Majori & Minori tot Reſervationes, Exemptiones, Appellationes, Effectúſque harum perquam multiplices acceſſerint, verùm etiam Abſolutioni ſequenti ac Pœnitentiæ præviæ tot támque varia pro arbitrio humano & multiplici locorum & ſeculorum diſcrimine pœnarum ſubeundarum (cujus rei etiam ſuperiùs mentio fit) genera, quorum in Divino aliquo inſtituto veſtigia ullibi reperiri ne quidem obtenſum? Flagris etiam Abſolvendi cæſi ex diſciplina nunc à Presbyteris aliquot muneri illi præfectis, nunc à Pœnitentiariis,

[a] *Antonius Scenenſis apud Ant. Poſſevinum in Apparatu ſacro verb. Io. de Turrecremata.*

tentiariis, ut ex Ritualibus[a] eorum ſcimus. Inolevit etiam diſcrimen notiſſimum, alios in articulo mortis tantùm, alios quovis alio tempore poſſe abſolvere. Etiam mortui ipſi[b] formulâ ſolenni abſolvi ſoliti. An Divinum hiſce de rebus ullibi inſtitutum haberi creditum, cordatus quiſquam exiſtimaverit? Parile dicendum de aliis & Excommunicationis & Publicæ pœnitentiæ & Abſolutionis ſcenis illis vetuſtis ſolennibus annuíſque ante plurima abhinc ſecula à Patribus Occidentis præſtitutis & in Eccleſiaſticas ejuſdem Canonum Collectiones receptis[c]. In capite ſcilicet Quadrageſimæ quotannis Peccatoribus publicam pœnitentiam ſuſcepturis, nudis pedibus, cilicio indutis ac cinere inſperſis, denuntiandum erat ab Epiſcopo *quod ſicut Adam projectus eſt ex paradiſo* (quaſi etiam Adamitas, de quibus ſuprà, heic imitandos eſſe voluerit) *ita ipſi pro peccatis ab Eccleſia abjiciuntur. Poſt hæc jubeat miniſtriis ut eos extra januas Eccleſiæ expellant &c. In ſacra autem Domini cœna rurſus ab eorum decanis & eorum presbyteris Eccleſiæ liminibus repræſententur.* Scena autem hujuſmodi ad Laicorum tantùm, non omninò ad Clericorum pœnitentiam attinùit. Inter Canones datos ſub Edgaro Angliæ Rege legitur[d] morem hunc obtinuiſſe beregondan Sæ *in partibus transmarinis*, quaſi in Anglia nondum fuiſſet admiſſus. Ejuſdem autem uſum hodiè *exoleviſſe* ſcripſit Alciatus[e] *niſi quòd Saxones urbe Halberſtadenſi ejus imaginem ſervant. Ibi* (inquit ille) *ſingulis annis ex plebe aliquis eligitur quem gravioribus noxis inquinatum putant. Hunc ferali habitu & obvoluto capite cineralium Die in templo ſtatuunt & peractis ſacris ejiciunt, donec XL. Dies per urbis compita vagus & mendicans erraverit. Interim divinas ædes eum ingredi fas non eſt. Qualemcunque cibum ſibi vel ab ædituis vel aliunde*

[a] *Andreas Piſcara Caſtaldo. Prax. Cæremon. lib. 2. ſect. 14. cap. 6. &c.*

[b] *Ritual. Roman.*

[c] *Burchard. lib. 19. cap. 26. Ivo part. 15. cap. 17. Gratian. Diſt. 50. c. 64. ex concilio Agathenſi celebrato A. 506. & videſis Dionyſ. Petavium in Diatriba de Veteve Pœnitentia ad Epiphanii Hæreſin 59.*

[d] *Apud Henric. Spelman. in concil. Brit. pa. 464.*

[e] *Paregon lib. 9. cap. 22.*

oblatum non aſpernatur, Neminem alloquitur, non indulget ſomno niſi poſt concubiam noctem, idque in media via. Die Jovis quæ dominica Cœnæ dicata eſt ad Templum reducitur. Ibi à ſacerdote ſolennibus quibuſdam ceremoniis abſolvitur, & à conflaente illuc populo ſtipem accipit. Adamum hunc vocant (Adamitas ſic etiam imitantes) *& omni crimine expiatum credunt, quem ritum mirabilem Pius Pontifex, inſtitutum inauditum Raphael Volaterranus appellant. Ego olim vulgarem & ex veterum decretis acceptum ſcio. Sic enim publica pœnitentia* (ſimul cum Excommunicationis illa ſcena) *peragi ſolebat; videntúrque mihi ſacroſancti illi Patres hac in re veterum Græcorum* (Paganorum) *ſacrificia quadamtenus imitari*, ea ſcilicet quibus ſingularium aliquot è ſuis capita pœnis acerbiſſimis devovendo civitates & populos integros (ut Halberſtadenſes heic Adamo ſuo) expiare ſolebant; qua de re is ibi plura ex Iſaacio Tzetze in Lycophronem, Philoſtrato, aliis. Quiſquámne verò opinatur receptam fuiſſe publicè de ſolennibus ejuſmodi aliiſque in Canonibus priſcis ab uſu recentiori diverſiſſimis ſententiam, ea ex Divino inſtituto obſervata eſſe aut obſervanda? Humani arbitrii, Ingenii, Commenti veſtigia in eis multiplicia apertiſſimáque videmus nec inſtituti Divini quidquam. Remiſſiones item & Relaxationes Peccatorum publicas, unde Indulgentiarum varietas orta[a], quatenus Excommunicationem ſæpiùs præeuntem reſpiciunt, Jure fundari Eccleſiaſtico ſeu Humano omninò à viris doctiſſimis conceditur. Etiam mos videtur fuiſſe in Oriente in Excommunicati ſtatum quempiam apud Catholicum ibi & Epiſcopos redigi per Cinguli diſſectionem ſeu qualemcunque ejuſdem Spoliationem execrationi ſeu Anathematis ipſiúſve *Cherem* pronuntiationi, ritu ſolenni, adjiciendam. Scilicet Honain Ben Iſaac ille qui,

[a] *Bellarmin. de Indulgentiis lib. 1. cap. 3 & 9. & vide Dominic. Soto ad ſent. 4. diſt. 21. Quæſt. 1. artic. 3. Petrum Taffinum in Chronolog. rev. Ludorum ſecularium cap. 15 Et de varia heic, pro humano arbitrio, Excommunicandi poteſtate videſis Auguſtin. Triumph. De Poteſtate Eccleſiaſtic. Quæſt. 27 &c.*

qui, circa tempora Motwaccelli Chaliphæ ſeu annum Hegiræ 240 aut Chriſti 850, codices aliquot claſſicos, maximè coryphæorum illorum in arte Medica Hippocratis & Galeni, è Græco in Arabicum tranſtulit, contumelioſiùs in tabulam in qua Chriſtus & diſcipuli pingerentur, imaginum ejuſmodi nempè oſor, conſpuerat; quod cum impenſè diſpliceret Tiphurio cuidam qui aderat, is apud Chalipham gratiâ pollens, & paritèr Chriſtianus, impetravit ut Honain juriſdictioni ſeu diſciplinæ Catholici & Epiſcoporum prorſùs permitteretur. In jus vocatur ille & Catholicus & Epiſcopi Anathemate eum damnandum cenſuere; فحرم وقطع زناره *& per Cherem* ſeu *Anathema damnatus eſt, diſſecto inſuper cingulo.* Obſervavit mihi, nuper hoc ex Gregorio Abul-Farai ſcriptore Orientis Chriſtiano celeberrimo vir eruditiſſimus Edwardus Pocockius in Academia Oxonienſi tum Ebraicæ tum Arabicæ Linguæ Profeſſor publicus longéque digniſſimus, cujus ſummæ humanitati ſimul & Doctrinæ me plurimum debere libentiſſimè agnoſco. Voluere Patres illi tam Cingulo (quod notiſſimum dignitatis erat apud veteres Inſigne uti ex Jure Cæſareo ſcimus) ſpoliari velut pœna ex ſui natura congenere quàm Diris onerari excommunicandum. Pœnam ſcilicet ex Humano ſeu Eccleſiaſtico arbitrio variari, minui, augeri ritè poſſe, ut alii, exiſtimantes. UNDECIMO, viri ex Pontificiorum doctiſſimi jus heic haud aliud quàm Eccleſiaſticum (ut oſtenſum eſt) admittunt planéque Humanum quantum ad ipſum actum ſingularem formámque Excommunicationis, quà talis eſt, utcunque interim ex Eccleſiæ ſuæ poteſtatis plenitudine, eam non ſine prævia Divini juris autoritate generali, primò introductam aſſerant, quemadmodum

modum etiam autoritatem Canonum condendorum, ídque genus alia. Sed ita non minùs manet ut Jure Humano tantùm nec Divino aliquo, quà tale eſt, fundatum, quàm Pœnæ quæcunque aliæ ab Hominibus, qui ritè ſummæ rerum aut præſint pro libitu aut ita præeſſe credantur, adinventæ. Autoritas autem illa quæ ſic obtendi ſolet à Romanenſibus ex Jure Divino generalis ad aliud prorſùs diſquirendi genus pertinet. Illinc item Antonius Ricciullus[a] J. C. celèbris, *Excommunicationes ſpeciales etiam in caſu hæreſis eſſe de Jure Eccleſiaſtico-poſitivo*, id eſt planè Humano, *cenſuiſſe* rectè ait Theologos complures quos ſimul memorat, ubi adjicit *& hæc ſicuti eſt receptior ita eſt verior.* Et ſanè quamvis jam per ſecula, de quibus heic loquimur, inoleverat apud complures opinio illa de inſtituto Divino ſeu Evangelico, cujus, ut obtendi ſolet, haud exigua pars in eo quod eſt poteſtas Clavium & Ligandi & Solvendi collocatur, nihilominùs, ſi quæ Patrum veterum aliquot percelebres de poteſtate ejuſmodi ad Evangelicum illud ſcripſerint animadvertamus, certè, quaſi forenſis Poteſtatis ſeu Juriſdictionis inde inſtitutum, in eorum ibi dictis admiſiſſent nullum, expreſsim ſatis loqui videbuntur. Οὐ πρὸς τοὺς προέδρους τῆς ἐκκλησίας (inquit Anaſtaſius Sinaita, Patriarcha Antiochenus[b], ídque ex Chryſoſtomo) εἴρηκε, ὅσα ἂν δήσητε ἔσαι δεδεμένα, ἀλλὰ πρὸς τὸν προκαθεσάμενον τῆς ἁμαρτήσαντος πρὸς τὸ διαλλαγῆναι. *Non dixit de Præſidibus Eccleſiæ illud, quæcunque ligaveritis, erunt ligata; ſed de eo qui provocavit peccatorem* (juxta ea de fratre correpto ibi memorata) *ad reconciliationem.* Eadem ipſa apud Anaſtaſium Epiſcopum Nicænum[c], ut Sinaitæ pleraque alia, leguntur. Tantundem veterum alii. Anne igitur illis de quibus dictum fuiſſe hoc non conceſſerint, donatam inde exiſti-

[a] *Tract. de Perſonis extra gremium Eccleſiæ exiſtentibus lib. 5. cap. 13. §. 7.*

[b] *Quæſt. & Reſp. 61. & videſis Chryſoſtom. homil 60. in Matthæum.*

[c] *Quæſt. in ſcript. 74. Bibliotheca Patrum tom. 6. edit. Binii 1575.*

existimarunt, dum hæc scripsere, ligandi jurisdictionem aliquam forensem? Et Hieronymus[a] ad locum de Clavibus & Ligandi & Solvendi Potestate Petro datis, *istum textum*, inquit, *Episcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur; cum apud Deum non sententia Sacerdotum sed reorum vita quæratur.* Lege ibi reliqua. Certè, dum is hæc scripsit & ministrorum tunc Christianorum officium inde haud dissimile esse expressim ait ab eo quod Sacerdotum Leviticorum erat in munditie seu immunditie leprosorum spontaneis ipsis indicanda, procul satis abfuisse tunc videtur ab ea sententia quæ inde jurisdictionem aliquam forensem institutam esse doceat. Et ab errore illo, quem heic coarguit, Episcoporum & Presbyterorum & sui temporis & præcedentis, sententia quidem ejusmodi nata videtur. Anne item institutum Divinum, aut non potiùs omninò arbitrium hac in re humanum sapit illud quod Synesius Ptolemaidis Episcopus ille sanè doctissimus atque Jurisdictionis excommunicandi satis amans ínque ea exercitatus[b] habet[c], de Lampaniano excommunicato, scilicet si mors immineret, planè à Presbytero quocunque jure posse in communionem recipi. *Sin convaluerit*, inquit, πάλιν ὅπι τοῖς αὐτοῖς ὑπόδικος ἔσω, *rursus eisdem vinculis teneatur.* Et Μηδεὶς γὰ (idem) ἀποθάνοι δεδεμένος ἐμοὶ, *Nullus quantum in me erit vinculis* (excommunicationis) *obstrictus morietur.* Disciplinæ ejusmodi temperamentum in Canonibus vetustis haud infrequens est. Sed intereà quid aliud innuit, quantum ad jus ipsum, quàm Humanum tantùm agnosci? Hisce accedat, quòd, licet maxima inter homines pars Excommunicationis in eo consistere credi soleat, ut aliorum commercio eâ sint arcendi quomodocunque

[a] *Ad Matth. lib. 3. cap. 16.*

[b] *Epist. 57. 58. 60. 67. 72.*

[c] *Epist. 67.*

excommunicati atque ut Ethnici & Publicani, ſenſu vulgari, habendi, ídque, ut olim, tam à Jure ſeu latâ generatim ſententiâ quàm ab Homine nominatim excommunicati, nihilominùs in Eccleſia Romana hoc ita temperatum eſt & mutatum circa annos abhinc 230 à Martino Quinto Papa ut interdictum hujuſmodi locum non habeat, *Si illa talis ſententia &c. non fuerit promulgata aut denuntiata ſpecialiter & expreſsè à judice contra certam aliquam perſonam &c.* quæ verba ſunt Bullæ ejuſdem à Concilis aliquot generalibus ut Baſileenſi[a] & Lateranenſi[b] ſub Leone decimo & in Concordatis inter eum & Franciſcum Galliarum regem primum renovatæ firmatæque. Atque hac de re obiter Juriſconſulti[c] qui jus vetus & ſic novatum hoc memorant uti etiam Scholaſtici aliíque Theologi ubi de Excommunicatione locis notiſſimis diſceptant. Certè mutatio priſtini juris heic non exigua & perquam arbitraria, nec qualis ab eis qui reverà inſtituto fundari Divino ſimplicem pœnæ illius irrogationem cenſuiſſent, ratione cum ulla contra ejuſmodi inſtitutum introducenda fuiſſet. Atque hinc, cum in Miſſionarii à ſacra Congregatione de propaganda fide inſtructi Quæſitis contineatur, *num liceat Catholicis habere commercium & quale commercium cum Hæreticis Anathemate laqueatis, reſponſum tulere à Congregationis illius patribus, quòd Hæretici manifeſti, cum ſint Excommunicati, licet non Jure Divino, ſed Canonico, nempe in Bulla Cœnæ Domini, omninò ſunt evitandi. Sed in Germania & Gallia, in Vngaria & Tranſilvania, in Polonia & Suetia, in Dania & Anglia, in Saxonia & Norwegia ac cæteris aliis partibus ubi graſſantur Hæreſes Lutheranæ & Calvinianæ, ſicut etiam ſchiſmatici, cum quibus Catholici ſunt mixti, poteſt haberi commercium cum ipſis juxta Conſtitutionem Martini V Ponti-*

[a] *Seſſ. 20.*

[b] *Seſſ. 11.*

[c] *Covarruvias ad c. Alma mater part. 1. §. 2. num. 7. Navarr. in Manuali cap. 27 §. 35. Caniſ. ſumma lib. 3. tit. 23. & videſis Antonium Riccium Tract. de Perſonis extra Eccl ſiæ gremium exiſtentibus lib. 4. ca. 43. &c.*

Pontificis in Concilio Conſtantienſi (nam & illuc referunt nonnulli[a]) *& Lateranenſi recepta, non obſtante quòd dicti hæretici ſint manifeſti & publici Excommunicati tanquam membra abſciſſa à S. Romana Eccleſia.* Neque templis aut ſacris Hæreticorum ejuſmodi neceſſariò oportere ibi dicitur abſtinere Catholicos, niſi *individualiter* fuerint illi denuntiati. Ita legitur in Miſſionario Apoſtolico Andreæ de Caſtellana[b], qui & ipſe Miſsionariorum præfectus. Quanta heic effectuum vulgò creditorum Excommunicationis pars demta ídque arbitrio planè Humano, velut illo è quo pendêre illius vim omninò ſit publicè exiſtimatum, utcunque ſcriptores aliquot perſuaſionis etiam Romanenſis in adverſum adeò contendere ſæpiùs non deſinant? Neque adeò novum eſt hujuſmodi temperamenta pœnæ hujus effectibus pro humano arbitrio ſic adhiberi, ut quantum ad perſonarum aliquot genera alia, communicatio planè cum illis licita ſit habita, non obſtante excommunicatione quæ præcederet. Nam & circa annum 1230 Gregorius nonus conceſsit Fratribus Minoribus *in terra Virgianorum & paganorum*[c] *proficiſcentibus &c. ut in terris illis vobis ſit licitum cum excommunicatis communicare in his quæ ad ſalutem pertinent animarum.* Id genus alia[d] in actis Pontificum veterum occurrunt. De ſubditis etiam Principis excommunicati Raymundus Barcinonenſis (qui Gregorio nono capellanus & pœnitentiarius Decretalium volumen congeſsit circa annum 1230 & poſtmodùm à Clemente octavo in Sanctorum numerum eſt relatus) verba faciens in Summula è Summa ejus extracta & metris ſatis barbaris plurimis abhinc annis edita,

[a] *Vide Covarruviam loco indicato.*

[b] *Bononiæ 1644. Part. 4. Quæſt. 1. & 2.*

[c] *Emmanuel Rodericus in Collect. Privileg. Apoſt. Regular. in Greg. 9. Bulla. 6.*

[d] *Videſis eundem in Q. Regular. tom. 2. quæſt. 62.*

[e] *Coloniæ 1588. & pag. 120. & Pariſiis 1511. pag. 115.*

——*Princeps*, inquit, *vel Rex populorum*
In Banno ſi ſit, ſua gens communicet illi;

Iſtos corrigere licet ut faciant ſatis atque
Et ſtudeant quod ſolvantur quocunque modo ſit.

Bannum ſemper ibi pro excommunicatione uſurpatur. Et gloſſa adjicitur conſona, *ſubditi propter hoc ſequuntur Dominum, quia bona & dona à domino recipiunt ut ipſi ſerviant. Ergo optimum eſt ut ipſi adhæreant, ſed cum tali conditione quòd ipſi ſemper debent inducere principem ſeu dominum ut ſatisfaciat & abſolvatur ab excommunicatione.* Anne veſtigium in Jure Divino diſtinctionis hujuſmodi? Jure illo, aut ad Omnes excommunicatos, adeóque ad Reges ac Principes, pariter attinet aut ad Nullos. Et de Regibus ſuiſque clientibus ac miniſtris heic proximioribus ſuperiùs allata ſunt ſatis conſona, quibus adjicias de Regibus Galliarum id quod palàm item profitetur vir eximius, Ordinis Minimorum, Marinus Merſenius[a], eos *ab ipſorum Epiſcoporum poteſtate exemptos eſſe in ordine ad Excommunicationem*, quod ex Joannis Feralti de Privilegiis Liliorum libro atque ex actis publicis demonſtrans, in his monet inter Privilegia à ſummis Pontificibus Regibus Franciæ indulta, etiam legi, *Nullum in perſonas Domini Regis, uxorum & filiorum ſuorum excommunicationis ſententiam promulgare valere, aut eiſdem ingreſſum Eccleſiæ interdicere. Literas Domini Regis & Dominæ Reginæ excommunicari vel interdici non poſſe. Dominum Regem pro participatione cum excommunicatis non incurrere ſententiam, quod de Regina & ejus familia poſteà confirmatur.* Hujuſmodi alia pro vario ſeculorum more alibi ſatis ſunt obvia quæ de jure heic planè Humano ſententiam ſpirant. Et Temperamenta etiam illa & Modi qui in diſticho illo *Vtile, lex, Humile** &c. continentur & ab Eccleſiaſticis ipſis paſſim admittuntur uti & illa de Judice qui habetur ſuſpectus, ideóque legitimè, ídque ex-

[a] *Queſt. et Com. in Geneſ. cap. 1. pag. 666.*

* *Supra pa. 322. & videſis Anton. Auguſtin. Epit. lib. 37. tit. 3. cap. 2. & 6.*

ex ſententia Concilii Lateranenſis generalis ſub Innocentio tertio in Excommunicationis cauſa[a], recuſandus, Appellationes, Cauſarum de Reſtitutionibus & Revelationibus, hanc circa rem, Reſtrictiones variæ[b], Ordinum exemptiones, id genus reliqua non pauca huc ſpectantia & antè ſubinde tacta, anne aliunde acceſſere quàm ex eo quòd fundamentum eorum ipſum, ex introducentium ſententia, Jure tantùm niteretur Humano, uti item Excommunicationum S. Eleutherii dictarum quas *in diverſis mundi partibus exortas* ut illegitimas vetuit Paulus tertius[c]. Ejuſmodi enim Temperamentorum Juris Divini inſtitutum ſeu quod ita eſſe obtenditur, quà tale eſt, capax habetur nemini. Nec quis heic temerè objiciat, Modos & Temperamenta quamplurima etiam reperiri apud Ebræos veteres in Talmudica doctrina, è quibus alitèr atque alitèr nec ſemper juxta ipſa verba ſacra præcepta obſervari voluerint, veluti de Sabbati obſervatione, de Bello in ſeptem populos & Amalekitas inferendo, de ciborum delectu, id genus aliis (uti etiam ex Novo fedære ſcimus) & quoties quidem quid Ligatum quid Solutum eſſet docerent; cum interim nemo dubitet quin ipſi Præcepta de rebus ejuſmodi data fuiſſe ex origine Divina Divinámque ſemper retinuiſſe vim exiſtimarint. Aut enim Modi ac Temperamenta illa fuere לסיג התורה *in ſepem Legis* (ut antè dictum eſt) pro arbitrio humano introducta, id eſt ad accuratiorem ipſius legis ſecundùm quod tradita eſt obſervationem inventa, aut ex Traditionibus Moſaicis è Sinai lege in ſacra non ſcriptis ſed eam divinitùs (ut volunt illi) explicantibus, è quibus Legem Oralem natam docent, aut demùm ex interpretationibus Legum ſacrarum variis. In unoquoque planè heic genere admittitur & apertè expreſsímque ſupponitur tota ac integra vis

[a] *Concil. Lat. 3. ſub Innoc. 3. cap. 49. Extr. tit. de Appellationibus c. 61.*

[b] *Concil. Trid. ſeſſ. 25. de Reformat. cap. 3. & Declarationes ibidem, Michael de Caſtro in Conſtit. Archiepiſcopal. Oliſſiponenſis tit. 30. Act. Eccleſ. Mediolanenſis Concil. Provinc. 4. pag. 188. & Concil. 5. pag. 282. &c.*

[c] *Bullar. tom. 1. pag. 541.*

præcepti, quà Divinum eſt. Neque eam ex ejuſmodi Modis ac Temperamentis omninò innui aut variari, nedum ceſſare aut aboleri. Sed aut ex Traditione ſacra aut ex Interpretatione verbis itidem ſacris ſubnixa, vis præcepti, quà Divinum eſt, utcunque alitèr atque alitèr intellecti, urgetur retinetúrque. Sed verò in Chriſtianiſmo multiplicitèr, ut oſtenſum eſt, ipſam intrinſecam Excommunicationis vim juxta varium Morum, Locorum, Seculorum diſcrimen, non ſolùm minui, ſed & ceſſare & evaneſcere etiam ab Eccleſiaſticis ipſis per anteriora ſecula admiſſum eſt, ídque ex arbitrio planè Humano. Nec Divina ab illis aliqua inſtituta (præter autoritatem illam quam interdum ſibi arrogant univerſalem, non magis huc quàm ad aliud aliquod juris Eccleſiaſtici caput attinentem) quibus Modi ac Temperamenta ſua jam dicta fundentur, obtendi hactenus video, quemadmodum in jam memoratis ab Ebræis. Adeóque perquam diverſa eſt horum ab illorum heic ratio; his Jus ſemper Divinum in jam dictis palam profitentibus tametſi Modos ejuſmodi ac Temperamenta, ſed ex eodem jure, adhibuerint, illis ex arbitrio Humano non ſolùm circumſtantias ſed & vim ipſam inſtituti liberè & perquam variè diſponentibus; quod cum ſententia de inſtituto Divino conſiſtere omninò nequit. DUODECIMO, ex oſtenſis capite in decimo liquet, viros etiam doctiſſimos è Paganiſmo Excommunicationis uſum in Chriſtianiſmum, ut alia non pauca olim, aſſumtum eſſe autumâſſe, quæ quidem opinio aliis diſplicet. Sed etiam eorum quibus ita diſplicet nonnullis *valdè ſpecioſa videtur*, quæ verba ſunt Antonii Ricciulli J. C. ubi[a] huc ſpectantia alia habet obſervatu ſatis digna. Atque advertas quod paulo antè ex Alciato adductum eſt. Ita, ex Judaiſmi moribus ſuperinductis

[a] *Tract. de Jure Perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium lib. 4. ca. 42. & de Paganorum excomm. conſulas Anaſtaſ. Germonium de Immunitate eccleſiaſtica lib. 1. cap. 12.*

inductis alii, etiam & plerique, ut oſtenſum eſt, illum derivant, unde etiam, in ſeculis, de quibus jam loquimur, Chriſtianiſmi & ſummi Regiminis Publici conjunctione citerioribus, præter alia illuc facientia, tam *Maranatha*, juxta exemplum Pauli Judaicum, quàm *Anathema* in Conciliis[a] alibíque uſurpatum, de cujus uſu quidem cautè monet & cordatè Nicolaus Laurentius Arctander, Superintendens Viburgenſis in Dania. *Hoc extremo*, inquit[b], *Anathemate Concilia & Patres videntur uſi eſſe contra Arium, Manichæum alióſque Hæreticos, quos deploratæ ſalutis eſſe intelligebant. Habuit enim antiquitùs Eccleſia donum probandi ſpiritus, unde quinam deſperati eſſent, fortaſſe agnoſcebatur. Sed hodie cùm id non habeamus compertum, non abs re fuerit ſi in hoc caſu ſequamur ſententiam Chryſoſtomi qui in ſua Homilia de Anathemate* (de qua dictum eſt ſuprà capite decimo) *oſtendit neque vivos neque mortuos hoc genere ſupplicii plectendos. Nam de vivis perpetuò eſt bene ſperandum. Mortui verò jam ad Tribunal Dei ſiſtuntur, ideóque ait Dogmata non homines licet anathematizare.* Certè is *Anathema Maranatha* ex inſtituto Divino adhibendum ab ordine Eccleſiaſtico ſeu ejuſdem aliqua parte, ex jam dictis non exiſtimaſſe liquet; quemadmodum juxta ſequentia in Tractatu citato, in anguſtias ſtrictiores, quàm quæ vulgò à ſcriptoribus admittuntur, Excommunicationis qualiſcunque uſum forenſem eſſe coercendum. Ex Canonico Chriſtianorum jure ac diſciplina confederata Alii Pœnæ hujus originem nec ex inſtituto aliquo Divino deduxere iíque ſatis numeroſi. Et in rebus ad eam ſpectantibus publicè gerendis adminiſtrandíſque uſus manifeſtiſſimus et liberrimus, ut demonſtratum eſt, per anteriora Chriſtianiſmi ſecula univerſa habitus eſt arbitrii ſeu Juris tantùm Humani quod, ut Divinum (ſi aliquod

[a] *Tolet. 6. cap. 5. & vide Leonem Allatium de libris Eccleſ. Græcis diſſert. 15. pag. 168.*

[b] *Tract. de Excommunicatione Membr. 1.*

heic

heic eſſet) coercere nequibat, ita pro vario Regnorum, Rerumpublicarúmque more, non alitèr ac reliqua ex Jure Humano tantùm pendentia, coerceri temperaríque publicè ſolebat ſolétque. Et quicquid ſcriptores aliquot in adverſum congeſſerint, Quæſtio certè hæc fatum ſortita eſt non diſſimile ei, exempli gratiâ, quæ de Decimarum Jure agitari ſolet. Decimas Ordini Eccleſiaſtico ex Inſtituto Divino, eóque tam Legis in Sinai Dationem antevertente quàm ſequente etiam in Chriſtianiſmo deberi haud pauci ſunt qui acerrimè etiam contenderint. Et Rationes & Reſponſiones eam circa rem paſſim circumvolitant. Atqui ſi quis ea quæ de Decimis per anteriora Chriſtianiſmi ſecula ídque tam ab Ordine Eccleſiaſtico quàm Laico publicè ultroque admiſſa ſunt, ritè & æquanimus perpenderit, næ fieri non poterit, quin is fateatur, in Regnis ac Rebuſpublicis Chriſtianis aut ſententiam de Jure ſeu inſtituto, poſt Legalium, ut vocant, Ceſſationem, tantùm Humano ex profeſſo ac publicè viguiſſe, aut Chriſtianas Eccleſias paſſim inter ſe alteram illam de Jure Divino mirum in modum diſſimulantes contra conſcientiam ſuam libentiſſimè res peregiſſe; quod opinor crediderit nemo. De Quota parte loquimur quæ verè ſola Decima eſt, non de Decimæ Subſtantia quæ ſæpius pro operarii mercede ſumitur qualicunque. Et qui Quotam negant jure Divino debitam (ſubſtantiam ſic, ut in ſcholis frequentiſſimè, ita deberi interim aſſerentes) Jus planè divinum omninò de re ipſa qua de quæritur pariter eſſe ſatis negant. Conſequens autem jam dictum apertè videtur eliciendum ex Decimarum Conceſſionibus paſſim Arbitrariis, Infeudationibus quæ Laicis factæ, Appropriationibus, Exemptionibus, Ablationibus, Modis Decimandi adhiberi & publicè & à vetuſtiſſimis

mis ſeculis admitti ſolitis, ídque genus aliis tam ab Ordine Eccleſiaſtico quàm Laico ex Jure Humano introductis (qua de re opuſculum non ſine ſciolorum atque moroſiorum aliquot invidia ſumma olim Anglicè edidimus) quæ planè cum ſententia illa altera de Jure earum ſeu Inſtituto Divino non magis conſtare queunt, quàm arbitraria ac ultronea Homicidia, Adulteria, Furta, non dico à ſceleſtis obiter patrata, ſed jure publico atque hominum ſententiis ex profeſſo permiſſa, cum opinione, quòd in Juris Divini ſeu Decalogi capitibus notiſſimis facinora illa prohibèntur. Tantundem ſanè de ſententia ejuſmodi circa Excommunicationis jus, ſecundum antè memorata, eſt planè dicendum. Actus illi, qui nullibi non comparent, ex Jure publico circa eam, quà forenſis eſt, tam variè ac pro arbitrio Humano introducti admiſsíque ſententiam illam de Inſtituto ejuſdem Divino haud publicè admiſſam eſſe, imò illam de Humano maximè ac reverà viguiſſe, apertiſſimè comprobant. Hæc cum ſe ita habeant, viderint ſcriptores aliqui aliíque hac de re ſatis temerè pronuntiare ſoliti (maximè ex Reformatis) quàm immeritò ipſi Opinionem illam de Excommunicatione ex Invento Humano introducta ita V. CL. Thomæ Eraſto (de cujus ſcriptis hac de re dictum eſt capite decimo) velut planè hanc circa rem Novatori attribuant, quaſi ante annos abhinc octoginta aut circitèr, id eſt cum is Theſes ſuas ſcribebat, orta ea fuiſſet. Quæ contrarium oſtendunt affatìm habet quidem ipſe. Et ſententiam, quam ei ſic tribuunt, publicè & maximè per anteriora ſecula animis homninum inſediſſe viguiſſéque (niſi etiam publicè & maximè tam Eccleſiaſticum quàm Laicum Ordinem paſſim diſſimulaſſe ac contra quam ſentirent ipſi palàm ac ex profeſſo egiſſe autumemus) ex ſuperiùs

adductis opinor fit perquam manifeſtum. Etiam ſic Eraſto à nonnullis affigi ſolet ſententia illa ut Eraſtiani ſignantiùs vocitentur qui eam amplexantur, quaſi ab Eraſto tantùm edocti ejúſque ſcitorum tantùm ſequaces & autoritate ejus ac rationibus ducti aſſenſum heic præbuiſſent illi, nec conſoni alio nomine quiquam antè reperirentur. Nonnulli item ex ejuſdem ſequacium aliquot virorum quidem doctorum ſententia congenere, ut novitatem ejus ſpecioſiùs etiam obtendant, tam *Colemannianos*[a] nuncupari volunt qui hanc amplexantur quàm *Eraſtianos*, nimirùm à Thoma Colemanno Theologo Cantabrigienſi, viro quidem doctiſſimo, etiam & Rabbinicè callentiſſimo, & Synodi Theologorum aliorúmque Weſtmonaſterienſis nuperæ ſocio ſanè dum vixit digniſſimo, qui ante pauculos abhinc annos heic tum in ſcriptis tum in concionibus alibíque Juriſdictionem illam Excommunicationis forenſem ſeu Conſiſtorianam ex inſtituto aliquo divino Ordini Eccleſiaſtico competere planè negabat, Sacrámque ad Ordinem illum Docendi, Explicandi, Sacramenta adminiſtrandi, atque id genus faciendi alia Functionem ſolummodò ſic attinere, atque ea quæ Juriſdictionis circa Sacra eſſent in muneribus Regiminis publici ſeu Magiſtratus, ut dici amat, omninò adeóque ex Jure Humano contineri. Sed quàm iniquum interim fuerit nominum hujuſmodi anguſtiis Opinionis hujus ſectatores coerceri, cuique dijudicare facile eſt ex eo quòd non modò vetuſtiſſimam fuiſſe ampliſſimíſque rationibus fundatam ſententiam illam ac publicè receptam juxta antè allata, ſit certiſſimum, verùm alios etiam eſſe, ſuperiorum proximè ſeculorum uti & noſtri, non paucos aliis nominibus ac profeſsione aliàs ſatis diverſâ celebres, veluti Socinianos ac Arminianos qui, utcunque non

[a] *Honor. Reggius de ſtatu Eccleſiæ Brit. pag. 118. i. Georgius Hornius.*

non paucis aliàs nomina ſint inviſiſſima, quantum ad hanc rem tantundem docent, nec Divinum inſtitutum ullibi huc, ſcilicet ad Excommunicationem forenſem aliquam aut Conſiſtorianam, ſpectare admittunt, quod in eorum ſcriptis eſt obvium. Et ſanè ita fermè cum Eraſto circa opinionem illam ſuam à compluribus actum eſt ut cum Copernico, Mathematico illo ſummo, circa ſententiam ſuam de annuo & diurno Telluris motu circulari, Cœli quiete, Solis in centro mundi loco, reliquíſque in diſciplina ejuſmodi doceri ſolitis. Copernicana paſſim vocitatur illa, quaſi ante eum haud nata fuiſſet, nedum inter doctos recepta. Et ſub illius nomine à Cardinalium congregatione Librorum Cenſuræ præfecta, non ſemel[a] ut veritati ac Scripturæ ſacræ adverſiſſima damnatur, uti etiam obitèr in indicibus Expurgatoriis. A ſcriptoribus itidem ſæpiùs eodem nomine impugnatur, unde etiam prodiit nuperrimè *Anticopernicus Catholicus*[b] Georgio Polacco Veneto autore. Scripta ejuſmodi ſunt alia non infrequentia. At verò non ſolùm ex vetuſtiſſimis philoſophis iiſque celeberrimis fuere qui eandem aut ſatis conſonam docuere, quam Copernicus, ſententiam, ut Ariſtarchus Samius[c], Philolaus, Heraclides Ponticus, Ecphantus[d], Nicetas Syracuſanus[e], alii, & generatim οἱ Πυθαγορικοὶ[f] *Pythagoricorum ſecta* ſeu ſchola (è qua iſti jam dicti & inſignior philoſophiæ omnimodæ, quæ ſecuta eſt, progenies) quibus etiam accenſetur heic Plato à nonnullis ipſe, uti & Hippocrates cui Aer nuncupatur ἡ γῆς ὄχημα[g] *vehiculum Telluris*, verùm etiam recentiorum Mathematicorum ac philoſophorum heroes illi, Gilbertus, Mœſtlinus, Origanus, Rothmannus, Keplerus, Gallilæus, Bullialdus, Lansbergius, alii non pauci, nec ſine Theologorum etiam Romanenſium aliquot inſignium è recenti-

[a] *Decreto 5. Martii 1616. & Monitum de eo in Decreto 1624. Romæ editis à Franciſco Magdaleno.*

[b] *Venetiis 1644.*

[c] *Archimedes in Ψαμμίτῃ, Simplicius in Ariſt. 2. de Cœlo com. 30. (quem & vide comm. 47.) alii.*

[d] *Laertius in Philolao, Plutarch. de Placitis Philoſoph. lib. 3. cap. 13.*

[e] *Theophraſtus apud Ciceronem Academ. quæſt. 4.*

[f] *Plutarch. in Numa. Ariſtot. 2. de cœlo text. 73.*

[g] *Ariſtot. de Cœlo lib. 2. text. 75. & Cicero loco citato. Lipſ. Phyſiolog. lib. 2. c. 19.*

[h] *Libro de Flatibus.*

oribus ut Didaci à Stunica[a], & Chriſtophori Scheineri[b] adſenſu, nec ſine aliis quàm quibus Copernicus uſus eſt rationibus. Etiam annis aliquot poſt decreta illa Cardinalium Scheinerus ille è ſocietate Jeſu, Mathematicus perinſignis, Roſam Urſinam Bracciani edidit, in qua Copernicanam ſententiam ut vetuſtati etiam perquam conſonam aſſerit. Opus illud anno 1626 incæptum in 1630 eſt abſolutum. Etiam Keplerus *hodierno tempore*, inquit[c], *præſtantiſſimi quique philoſophorum & Aſtronomorum Copernico aſtipulantur. Secta eſt hæc glacies, vincimus ſuffragiis melioribus. Cæteris pæne ſola obſtat ſuperſtitio aut metus à Cleanthibus.* Certè & præſtantiſſimus ille Galilæus etiam in Eccleſiæ Romanæ Scitis, utcunque non ita vulgò animadverſis, delituiſſe eandem ipſam ſententiam obſervavit in Diatriba ad Chriſtinam Magnam Ducem Hetruriæ ea de re, ex ipſius rogatu, conſcriptam; nimirùm in Hymno illo Ambroſiano ad feriam quartam & Luminarium creationem in Ritualibus[d] ſpectante

Cæli Deus ſanctiſsime
Qui lucidum centrum Poli
Candore pingis igne,
Augens decoro lumine;
Quarto die, qui flammeam
Solis Rotam conſtituens
Lunæ miniſtras ordinem
Vagóſque curſus Syderum.

Niſi *Centrum* & *Polus* & *Rota* etiam alitèr omninò heic ſumantur (ut quidem volunt aliqui[e] hymnum hunc explicantes) quam ſive Phyſicè ſive Mathematicè ſive Theologicè aliáſve ſignificare ſolent, expreſſim ſatis collocari heic videtur, etiam in publicis Eccleſiæ cultûs formulis, Sol rotans in Mundi Centro, quod primarium eſt eorum fundamentum quibus Tellus circumvolvi

[a] *In Jobum cap. 9. comm. 6.*

[b] *In Roſa Urſina part. 2. &c.*

[c] *Epit. Aſtron. lib. 1. & præf. ad lib. de ſtella Martis.*

[d] *Breviar. Romanum.*

[e] *Judocus Chlichtoveus in Elucidatorio.*

volvi creditur. Adactus quidem est paulò post Dialogi de Systemate mundi editionem, ad sententiæ suæ Retractationem* Galilæus, à Cardinalibus scilicet Inquisitioni Romanæ præfectis. Id factum 22 Junii 1633. quo ipso anno Melchioris Inchofer Jesuitæ in ejusdem sententiam hanc Tractatus Romæ editus est. Sed apud alios qui extra jactum illum sunt viget satis viguítque & opinor vigebit illa, quæ cum adeò antiqua sit & à tantis philosophis olim asserta, adeóque ab aliis summarum artium antesignanis recepta, Copernicani nominis (utcunque illustrissimi) anguſtiis immeritò coercetur. Similitudinem hanc ex doctrina quam Copernicanam vocitant petitam, præ aliis, ut maximè heic, si quæ sit alia, idoneam ideo certè adhibuimus quoniam sicut, juxta discrimen illud ingens inter sententiam illam de Corporum Cœlestium motu ac Telluris quiete ut centrum occupantis Ptolemaicam seu vulgarem, atque alteram illam de Motu Telluris, Sole centrum tenente, & quæ inde pendent reliquis, Machina mundi Naturalis ejúsque Systema adeò sibi invicem inversum concipitur ac fit ut Superiora illinc Inferioribus, Inferiora Superioribus, Summa Imis, Ima Summis planè commutentur (ut cuique etiam manifestum ex Sphæris ac Descriptionibus tam huic quam illi sententiæ accommodatis) ita sanè in Christiani Regiminis seu Jurisdictionis forensis Constitutione ac Ratione haud adeò dissimilis habetur commutatio, secundum sententiarum illarum de Invento heic Humano ac Instituto Divino circa forensem Ecclesiasticorum Jurisdictionem seu Excommunicandi potestatem, discrimen. Juxta alteram enim, Summis in Regimine Politico Potestatibus Christianis, secundum suorum jurium rationes (quoties de singulari excommunicandi, ut heic, jure tantùm agitur)

* *Georg. Polacus in Anticopernico Num.* 123.

Juriſdictionem tam circa Sacra quàm Profana omnimodam quæ forenſis eſt & permittere & cohibere ritè competit. At, juxta alteram, Ordini Eccleſiaſtico ſeu ejuſdem partibus aliquot aſſignatur abyſſus illa admodum immenſa quæ quicquid *in Ordine* eſſe dici ſolet *ad ſpiritualia* continet, aut potiùs pro vario hominum ambitioſorum ingenio vix aut ne vix quidem quicquam quod forenſe eſt non aut Directè aut Obliquè complecti obtenditur; ídque ex Inſtituto ſingularis hujus pœnæ Divino, unde etiam Poteſtates illæ in Regimine Politico Summæ, Summæ reverà non admittuntur, ſed in numerum rediguntur Inferiorum, quibus ex Jure illo Divino eatenùs præeſſe volunt qui ſic ſibi hac in re illud adſtruere ſatagunt. Sed ut illa de ſyſtemate Mundi immeritò Copernicani nominis, ut diximus, anguſtiis coerceri ſolet, ita ſanè multo magis ſententia, quam diximus, de Excommunicatione, anguſtiis Eraſtiani, quaſi is *primus Conditor* fuiſſet, ut interdum appellatur; quæ ſcilicet Sententia in Publico Regimine tam ab Eccleſiaſticis ipſis quàm ab aliis reverà, juxta antè fuſiùs oſtenſa, per anteriora omnia ſecula admiſſa eſt, licet ſcriptores Eccleſiaſtici non pauci ſubinde, ad poteſtatis Eccleſiaſticæ per ſe Regimen ſupremum generi ſuo pro more adſtruendum, haud parùm, ſed fruſtrà ſatis, reniti ſolerent. Atque ex ſuperiùs etiam oſtenſis demùm eſt dignoſcendum quàm immeritò ſcriptores aliqui quidem ceteroquin eruditi, de dogmate, uti vocant, Eraſtiano loquuntur[a], velut de eo quod *nunc Angliam exercet*, quaſi nec antè exercuiſſet, & *nunc in Anglia repullulat*, quaſi illic antè non omninò aut parum fuiſſet admiſſum, & à *Colemanno* etiam, quem ante memoravimus, jam nunc in animos hominum revocatum fuiſſet. Quiſquis à Republica Anglicana ejúſve Libris

[a] *Honorius Reggius (ſeu Georgius Hornius) de ſtatu Eccleſiarum in Anglia pa. 116. Samuel. Mæſius Quæſt. Theoleg. Deciſ. Academ. Quæſt. 1. §. 9.*

Juri-

Juridicis moribúsve per anteriora Chriſtianiſmi ejuſdem ſecula tam Ordini illic Eccleſiaſtico quàm Laico in Regimine publico receptiſſimis (de quibus amplitèr capite decimo) alienus non ſit, næ ut is ultrò fateatur neceſſe erit, Rempublicam hanc & Eccleſiam Chriſtianam (ſicut & alias antè indicatas) palàm ſemper in iis quæ ut jure ac uſu Chriſtianiſmi Publico heic ſubnixa adhiberentur (nam de Privatorum aliquot ſeu ordinis Eccleſiaſtici factionis ſubinde alicujus in contrarium ſcriptis ſententiiſve quarum vis, ea quæ publicè recepta ſunt nullatenus minuere quibant, non loquimur) profeſſam eſſe, Jure ac arbitrio Humano ita ſemper potuiſſe Juriſdictionem illam forenſem, quæ adeò in Excommunicationis uſu terminatur, temperari, cohiberi, minui, mutari, prorſus interdum, ut reverà in cauſis gravioribus compluribus, negari, aboleri, nec omninò admitti, atque ita etiam temperatam, cohibitam, minutam, mutatam & prorſùs interdum in cauſis ejuſmodi negatam, abolitam nec omninò admiſſam, ut ne magis concipi quidem poſſit eos qui ſic profiterentur, ſimul item Jus Divinum id eſt Divinum inſtitutum de obtenſa à nonnullis Juriſdictionis atque excommunicandi poteſtatis amplitudine locum aliquem habuiſſe exiſtimaſſe, quàm contradictoria ſimul eos ſenſiſſe ac profeſſos eſſe. Nemo enim puto mortalium cujuſcunque fuerit aliàs perſuaſionis, Divini inſtituti, quà tale eſt, & obligationem in ſe retinet, Vim Humano jure ſeu arbitrio ſic coerceri, variari, mutari, rejici poſſe unquam eſt profeſſus. Igitur Humanum fuiſſe inventum eos etiam exiſtimaſſe, meritiſſimò cenſendum. Et de Profeſſione apud noſtrates ejuſmodi heic Publica, quamplurima ſuperiùs dicta ſunt, & ampliſſima occurrunt alia teſtimonia non ſolùm in Archivis heic publicis, id eſt juris Morúmque

que noſtrorum ſcriniis reconditioribus, verùm etiam in Statutis, ac Commentariis, juridicis paſſim proſtantibus, uti inſuper in hiſtoriis; ſed maximè in formulis illis forenſibus, ac vetuſtiſſimis, quæ *Prohibitiones, Brevia de Ad Jura Regia, Præmunire*, vocitantur, ne Dupondiorum noſtratium cuiquam omninò ignoratæ. Harum nulla eſt quæ non pro arbitrio Supremarum apud nos Poteſtatum, ac pro temporum diſcrimine, juriſdictionem Eccleſiaſticam adeóque Excommunicationem coercere eſt ſolitâ; qua de re plura cuiquam rerum noſtrarum inſcio dicere ſupervacaneum eſt. Earum autem ſcientibus aut non ab eis alienis, ſunt quæ diximus perquam familiaria; certè omnibus ubique facilè comparanda. Nec omninò Nova ſunt Jura noſtratia inde pendentia, nec ſeculis nuperis ſeu ſub Reformationis initiis, aut ejuſdem reſpectu apud nos orta. Et quantum ad ſecula libris quos terere ſolent Juris noſtri ſtudioſi vetuſtiora; advertat heic æquus lector Canuti Regis ſub annum abhinc 620[a] Anglorum Regis Diploma quo, ex conſilio etiam tam Eccleſiaſticorum univerſorum quàm Optimatum aliorum, Abbates Glaſtonienſes intra Inſulam ſuam quæ Avalonia dicta latifundium eſt in agro Somerſetenſi opulentiſſimum, regia autoritate non tam eximuntur ab omnimoda Epiſcopali ídque genus alia quacunque, tam circa Sacra quàm Profana, Juriſdictione, quàm ex Jure Vetere ab aliis qui præceſſerant regibus conceſſo eximendi declarantur. Verba ſunt cum primis obſervanda & quæ ſeculorum illorum, circa rem quam tractamus, Genium maximè illuſtrant. Poſt Præfatiunculam tralatitiam & introductoriam, inquit[b], *Ego* Cnut *Rex Anglorum ceterarúmque Gentium in circuitu perſiſtentium Gubernator & Rector, cum conſilio & decreto Archipræſulis noſtri*

[a] *Am. Chr.* 1032.

[b] *Apud Guil. Malmeſbur. de Geſtis Regum lib. 2. cap.* 11. *& H. Spelman. de Conciliis Brit. pag.* 537.

noſtri Edelnothi (id eſt, Archiepiſcopi tunc Cantuarienſis,& antè Abbatis Glaſtonienſis,qui Agelnothus, Egelnotus, Athelnothus & Æthelnothus à ſcriptoribus dici ſolitus, genere, virtute & pietate clariſſimus erat) *ſimúlque cunctorum Dei ſacerdotum & conſenſu Optimatum meorum ob amorem cœleſtis regni & indulgentiam criminum meorum & relaxationem peccaminum fratris mei Regis Edmundi* (eo enim nomine eum compellare ſolebat Canutus, quodmonet Malmeſburienſis) *concedo Eccleſiæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ Glaſtoniæ jura & conſuetudines in omni regno meo & omnes forisfacturas omnium terrarum ſuarum, & ſint terræ ejus ſibi liberæ & ſolutæ ab omni calumnia & inquietatione, ſicuti meæ mihi habentur. Verùm illud præcipuè ex Omnipotentis Patris & Filii & Spiritus S. autoritate & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo & univerſis Regni mei Præpoſitis & Primatibus ſuper ſuam ſalutem præcipio, ut nullus omninò illam Inſulam intrare audeat, cujuſcunque Ordinis aut Dignitatis ſit,* ſed OMNIA TAM IN ECCLESIASTICIS QUAM IN SECULARIBUS CAUSIS TANTUMMODO ABBATIS JUDICIUM ET CONVENTUS EXPECTENT. Nec de novo hoc factum. Sed ſtatim ſubjicitur quod avitum ei circa hanc rem jus firmat, *Sicuti prædeceſſores mei ſanxerunt & privilegiis confirmaverunt, Cenwines, Ines, Cuthredus, Ailredus, Alfredus, Edwardus, Ailſtanus, & glorioſiſſimus Edmundus & incomparabilis Edgarus.* Etiam ab ipſo planè excommunicatio quædam comminatoria adjicitur. Si quis conceſſa ſic ab eo deceſſoribúſque violaverit –*ſit à conſortio piorum ultimi examinis ventilabro diſpertitus.* Quomodo clariùs quid dici potuerit de Regio ſeu ſummæ poteſtatis tunc gu-

bernantis circa rem quæ tractatur jure ſatis arbitrario? Nec Canuti tantùm ac ſuorum placitum hoc erat ſed deceſſorum ejus complurium qui per annos ampliùs 350 antè regnarant & ex ſimili Ordinum conſilio idem cœnobio illi autoritate ſua indulſerant. Nam *Cenwines* heic eſt *Kentwinus* Rex ille Saxonum Occidentalium qui circa annum 680 aut annos abhinc 970 imperavit. Id genus alia adducere ex ſeculis illis vetuſtioribus ſeu Anglo-Saxonicis non eſt difficile. Et ſimulac ad Normannica devenimus, ſi, verbi gratia, quæreretur qualiſnam Lanfranci (viri quidem Juris Divini & Humani ſuo in ævo ſcientiſſimi, ac undiquaque doctiſſimi, qui velut tertius è cœlo Cato, Monacho Malmesburienſi* dicitur & Archiepiſcopus erat ſub Willielmo primo ſeu prope ſexcentos abhinc annos Cantuarienſis) eſſet hac de re ſententia, quatenus ex publica ejus profeſſione ea dignoſci quiret, certè non obſcurè eliciendum mihi videretur ex eis quæ in vita ejus traduntur, ipſiſſimam opinionem quæ Eraſtiana, quantum ad Inventi Juriſque ſolius heic Humani aſſertionem eum eſſe profeſſum. Scilicet è ſuperius ex Eadmero Monacho adductis liquet, juxta leges quæ tunc obtinerent, neminem Baronum aut Miniſtrorum regiorum ob peccatum aliquod, ſaltem eorum quæ graviſſima ſunt, ut Inceſtum, Adulterium, Homicidium, id genus reliqua, in jus ab Epiſcopo aliquo aliôve qui Epiſcopalem exerceret excommunicandi juriſdictionem vocari nedum excommunicari aliâve cenſurâ eccleſiaſticâ puniri, citra Regium præceptum aut permiſſum, legitimè potuiſſe. Et ſi quæ contrà fierent (uti etiam de ſimilibus, ab exercentibus poſteà ejuſmodi Juriſdictionem factis, dici in formulis forenſibus ſolet) ea *contra coronam & dignitatem & jus regni* adeóque planè contra Pacem Publicam fieri dice-

* *De geſtis Regum Angliæ lib. 3.*

dicebantur. At verò à Milone Criſpino Lanfranco coævo traditur, *quando Glorioſus Rex Willielmus morabatur in Normannia, Lanfrancum fuiſſe principem & cuſtodem Angliæ, ſubjectis ſibi omnibus principibus & juvantibus in his quæ ad defenſionem & diſpoſitionem vel pacem pertinebant Regni, ſecundùm Leges Patriæ.* Planè tunc *ſecundùm leges patriæ* pacem & diſpoſitionem regni moderari, continet in ſe, inter alia, conſervationem etiam ſingularis illius Regni juris de Baronibus & Miniſtris regiis haud alitèr atque dictum eſt excommunicandis, quod niſi tueretur, etiam dum regni Cuſtos erat, Lanfrancus, eum juxta leges patriæ id eſt ſecundùm jura ſic tum Regi tum Subditis hac in re competentia gubernâſſe ſcribere non debuerat Milo ille. Et ſi leges & jura tunc patria ſic tuebatur ille, neceſſariò ſequitur eum inde palàm profeſſum fuiſſe, Regium heic jus ſeu Anglicanum, id eſt Humanum, nec Divinum, quod regio aliquo ſeu Humano haud-quaquam minui poteſt, inſtitutum, excommunicandi poteſtati limites & repagula legitimè poſuiſſe. Quale quidem pronuntiandum de Antiſtitibus, ordiníſque Eccleſiaſtici aliis qui, juxta ſuperiùs in capite decimo tradita, frequentiſſimè & numeroſiſſimi poſtmodùm in Anglia Tribunalibus regiis præficerentur, & juxta jura & leges Regni præfecturas ſuas adminiſtrantes non alitèr Excommunicationem forenſem aliquam admitterent atque Jura ac leges illæ Humanæ ac Formulæ quas memoravimus forenſes ſinerent. Nec ſanè manifeſtius quidquam eſt quàm eos qui ſub tempora Eraſti in Diſciplinam Eccleſiæ Anglicanæ calamos ſtringentes, Divinum inſtitutum heic inculcarunt ac in Mulctas pecuniarias aliáque juxta leges Anglicanas circa excommunicationem adhiberi ſolita acritèr invecti ſunt, vetuſtam interim & pro ea quæ per

[1] *Vita Lanfranci cap. 15.*

Angliam publicè viguit olim ſententiam palàm agnoviſſe eam quæ Jus tantùm Humanum circa forenſem heic poteſtatem admittit. Et præter formulas apud nos forenſes jam dictas, eáſque vetuſtas ac uſitatiſſimas, cum primis eſt obſervandum illud de arbitraria Regis heic condonatione ſeu abolitione facinorum qualiumcunque, ob quæ ab Eccleſiaſtici ordinis præſidibus heic quiſquam, *pro ſalute* (ut vocant) *animæ* vel *Reformatione Morum* in jus vocari potuiſſet, adeóque, ſi contumax aut reus perageretur, Excommunicari. Scilicet ex ejuſmodi condonatione ſeu abolitione uti ex Parlamentaria, citra etiam aliquem Ordinis Eccleſiaſtici aſſenſum expreſſum, facinora illa, uti & alia quorum ad alia tribunalia cognitio ſpectârit, ita evanuêre, ut cauſâ ejuſmodi omninò in nullâ poſtmodùm in quempiam ut, eo nomine, reum, ſive Actor aliquis ſingularis ſive ipſi Præſides, velut Epiſcopi, ex officio agere legitimè quiverint. Ipſáque etiam excommunicatio, ex ſimili condonatione eſſe deſiit. Quod quidem paraſangis innumeris diſtat ab eo quod de Divino heic Jure Epiſcopis ſeu ordinis Eccleſiaſtici cuipiam competente ab aliis maximè ab Epiſcopis ſubinde Synodíſque Eccleſiaſticis ipſis, fruſtrà ſatis obtendi ſolitum; cum planè Jus Anglicanum ſolummodò obtinere in hoc apertè aſſertum videamus. Hoc autem de abolitione ejuſmodi ſeu condonatione Regia, juxta jura, maximè poſt Reformationem heic incœptam, Regia anteriora, à Judicibus Tribunalis quod *Communium Placitorum* vocitamus deciſum[a] habetur & typis editum quadraginta ampliùs abhinc annis. Et idem antè, idem poſteà jus apud nos viguiſſe publicè admiſſum eſt, & pro re nata adjudicatum. Haud diſſimile etiam de Privilegio ſingulari apud nos nunquam non obtinuit Parlamentariorum. Illorum ſcilicèt

[a] *Trin. 2. Jacobi ſeu 1604. apud Ed. Coke part. 5. fol. 51. 2. qui in tract de Jure Regis Eccleſiaſtico plura habet huc ſpectantia.*

cèt neminem ritè in jus vocandum nedum excommunicandum ab ordinis Eccleſiaſtici aliquo, quamdiu comitia Parlamentaria ipſa aliáque adjectitia ex more recepto tempora aliquot duraverint, actionéſque in illos ut alias non paucas ita in excommunicationem tendentes vetitas planè eſſe nec impunè proſequendas. Id quod ſæpiùs deciſum eſt in ipſis Comitiis Parlamentariis, ut ex jure vetuſtiſſimo certiſſimóque; licet interim Eccleſiaſtici apud nos ordinis non pauci[b], etiam poſt Reformationem, *autoritate Dei* Epiſcopos excommunicâſſe obtenderint. Mitto Exemptiones Regias id eſt jure Anglicano tantùm fundatas, quibus ut antiquitùs (juxta ſuperiùs oſtenſa) ita etiam poſt exutam Pontificis Romani heic poteſtatem, omnimoda cognitio forenſis adeóque ſententia inde quælibet conſequens, in Perſonas & Loca aliquot Epiſcopis ac Ordinariis prorſus denegatur. Exemplum eſt illuſtre in Fundationis Ptochodochii Suttoniani juxta Londinum inſtrumento ſub Jacobo Rege[c], ubi continetur quòd Præſes ejuſdem, quem Magiſtrum vocant, ipſe etiam verbi Divini ibi Prædicator, puerorum Didaſcalus, Hypodidaſcalus, numeroſus Pauperum ibi collocatorum cœtus qui Octoginta ſunt, & pueri in Grammaticis ibi inſtituendi qui ſunt Quadraginta, atque univerſi denique ibi conſtituti miniſtri, **ſhall be for ever hereafter exempted and freed of and from all viſitation, puniſhment and correction to be had uſed or exerciſed in or upon them or any of them by the Ordinary of the Dioceſe for the time being, or by any other perſon or perſons whatſoever**, *Exempti erunt & immunes ab omni Viſitatione, Pœna, ac Correctione habenda, uſurpanda, vel exercenda in aut ſuper eos eorúmve aliquem per Ordinarium Dioceſis qui pro tem-*

[b] *Forma ſent. excomm. ſubjunct. ſub. Canonum* 1, 71.

[c] 22 *Junii* 9 *Jacobi R. Ed. Coke part.* 10. *fol.* 13.

tempore fuerit aut aliam perſonam qualemcunque, præter Fundatorem ipſum aut Gubernatorum ibi ab ipſo conſtitutorum corpus. Neque hoc ac ejuſmodi alia Regi ipſi ac Conſiliariis ejuſdem Laicis ſeu juris patrii peritis ſed paritèr Ordinis Eccleſiaſtici Coryphæis, idque etiam in decretis hac de re Parlamentariis non ſemel placuere[a]. Ex eodem jure annis abhinc centum aut circiter in comitiis Parlamentariis[b] recognitum eſt, actiones omnimodas illas quæ in Excommunicationem tendant, Regias reverà fuiſſe nominéque Regio, non Epiſcopali nedum Divino aliquo jure inſtituendas. Tantundem planè cernitur in Juramento illo ſolenni *Supremat⁹* dicto, ſub initiis Elizabethæ Reginæ in Comitiis Parlamentariis[c] præſtituto. Anne igitur nunc ſeu intra decennium præteritum, repullulaſſe in Anglia ſententiam illam de Humano ſive Invento ſive Jure, rectè dictum putet quiſquam? Quin fortè non indignum eſt quod ex ſeculis vetuſtioribus advertatur in hanc rem, id quod in Arbitrio illo publico, quod *Dictum de* Kenilworth[d] nuncupatum annis abhinc ampliùs 380 ſub Henrico Rege tertio ad diſſidia inter eum & ſubditos graviſſima antè orta ſopienda editum eſt. Nempè circa[e] annos antè tunc tredecim (ut antè adnotatur) non ſine comitiorum Parlamentariorum adſenſu excommunicabantur & poſtmodum excommunicandi Generatim[f] erant cuncti qui jura Regni publica ullatenùs violarent. Violationes autem eorundem ſecutæ ſunt, præliis aliquot inter Regem & ſubditos commiſſis graviſſimis, unde perduelles tum Cenſuris Eccleſiaſticis tum pœnis aliis proditoribus irrogari ſolitis obnoxii habiti. Pœnarum autem illarum & Regiâ & Ordinum autoritate electi fuere arbitri Epiſcopi aliquot, & Comites ac Barones. Ii autem rem ita deciſam voluêre ut mulctis pro patrimonio-

[a] *Act. Parl. 7 Jacobi. Coke part. 10. pag. 5. & 21 Jacobi R. num. 73. in Capella Rotulorum.*

[b] *Stat. 1. Edwardi 6. cap.*

[c] *Stat. 1 Eliz. cap. 1.*

[d] *Prid. Kal. Nov. 1266. ſeu 51 Hen. 3.*

[e] *An. 1253. vide ſuperius pag. 315*

[f] *Formulas Anglicanas, quales ſuperius è vetuſtis Ritualibus memorantur habes alias in Thomæ Beconi tract. de Reliquiis Roma fol. 376 &c.*

moniorum ac opum rata beatiores ita redimerentur ut nec capitalem perduellionis nec censurarum (quantum video) Ecclesiasticarum pœnam ullam subirent, sed pro omninò reconciliatis haberentur. *Qui verò nihil habuerint veniant* (sic illi) *& jurent ad sancta Dei Evangelia & inveniant fidejussores competentes quòd amodo pacem servabunt, & subeant satisfactionem & pœnitentiam secundum judicium Ecclesiæ, exceptis bannitis quibus solus Rex potest remittere.* Ita excommunicationis antè tunc adhibitæ effectus ac jura qualiacunque ab arbitris hisce partim Ecclesiasticis partim Laicis, juxta publici regiminis rationem legibus Regni accommodam prorsus temperantur, quæ si instituto divino, quale obtendi solet, publicè subniti tunc existimatum fuisset, temperamentis ejusmodi proculdubiò locus datus fuisset nullus. Anne etiam illi aliter sentire quibant qui excommunicationem mulctis idque ex consuetudine pecuniariis, ut alibi[a], ita heic[b], redimi ritè potuisse profiterentur? Summa tandem est, tantum abesse, sententiam illam de Humano heic invento (quoad forensem seu Consistorianam aliquam excommunicandi potestatem) seu, ut vocant, Erastianam jam de novo apud nos ortam esse aut repullulâsse quasi antè aut non repertam, aut extinctam, ut nunquam omninò in publico Christianismi nostri regimine reverà juxta jam dicta non obtinuerit; idque tam quamdiù Pontificia Romanensium religio heic in usu quàm post Reformationis incœptæ tempora usque in hæc nostra. Nam neque post altercationes ea de re haud paucas in jam nuperis Ordinum comitiis ac Theologorum consessu variatim habitas, publicè seu publicis in actis hactenus admissus omninò est alius excommunicationis usus quàm is qui pro Ordinum seu Humano arbitrio & publici regiminis Christiani ratione,

[a] *Vide Concil. Lateran. sub Innoc. 3 cap. 49. & Antiq. Can. Collect. 4. lib. 5. tit. 15. cap. 6. Anton. Augustin. Epit. Juris Pontif. lib. 37. tit. 1. cap 5.*

[b] *Stat. 9 Ed. 2. Articul. Cleri cap 2.*

ratione, ut ſemper heic antè, maximè idoneus viſus eſt, nec ut inſtituto aut præcepto ullatenus Divino ſubnixus. Et demùm Antieraſtianus heic Novatoris nomen non Eraſtianus omninò meretur. Alia non pauca huc ſpectantia ſatis ſunt obvia apud eos qui Principum & Summarum Poteſtatum imperium, contra Eccleſiaſticos aliquot Divinum jus heic ſibi arrogantes, ſcriptis ſuis copioſiùs tuentur. Sed demùm de Effectibus Actionum ac Judiciorum ſeu Pœnis per Intervallum Legis in Sinai dationem antevertens, & maximè de Excommunicationis forenſis Origine, Jure ac Uſu inde peti ſolito, Hominúmque, per anteriora tum Judaiſmi tum Chriſtianiſmi ſecula, circa eam Judicio & Exiſtimatione, ſatis ſupérque. Sequitur, ut de Judicum ſeu qui Juriſdictioni in Actionibus ac Judiciis illis præeſſent, Qualitate & Dignitatis titulo, juxta primò propoſitum, videamus.

Cap. XIV.

De Judicum *per intervallum illud Legis in Sinai dationis antevertens*, Qualitate & Dignitatis titulo ſingulari. *Ex more* Fœminas *Judiciis non fuiſſe præficiendas. Ea de re* Jura Cæſarea, Canonica, *alia. De Nomine ac Titulo* זקנים *ſeu* Presbyterorum & Seniorum *tunc eminentioribus, adeóque Præfectis Juridicis, tributo. Ejuſdem Tituli eíque omninò aliis in linguis Synonymorum* Conſideratio & Narratio Hiſtorica *heic inchoata adumbratáque quæ libro Secundo, ut loco magis idoneo, abſolvitur.* Γερουσία, Presbyterium, Synedrium. Presbyterorum & Presbyterii *nominum, uti* & Manuum Impoſitionis, *in Chriſtianiſmum, è Judaiſmo Veteri, Eccleſiaſticum*

cleſiaſticum deductio. Quidnam Χειροτονεῖν *in Novi fœderis lingua. Ampliſsimus, diffuſiſsimus, vetuſtiſsimus,* Presbyteri *& Synonymorum ejus apud pleraſque, ſi non omnes, gentes uſus ad* Dignitates *ac* munera conſpicua *perquam variatim & multipliciter in* Paganiſmo, *etiam* Mahumediſmo, *&* Chriſtianiſmo Politico *deſignanda. De* Senioribus *&* Suffetibus Pœnorum *Veterum qui è* Phœnicia *in* Africam *migrarunt.* Perſarum Γεραίτεροι. *Item* Δημογέροντες, Archigerontes, Γέροντες, الشيوخ, *eodem ſenſu apud alios* Orientis *populos, ut in Occidente* Alдermen, Seniores, Seigneurs, *ac ſimiles inde propagatæ voces reliquæ.*

QUod ad Judicum, per intervallum heic tractatum, Qualitatem & Dignitatis Titulum attinet; expreſſa quidem de eis habemus teſtimonia aliquot, ſed quæ non tam Præcepta in ſe univerſalia continent quàm Mores etiam tunc uti & à poſteris inde admiſſos exhibent. Ex moribus apud Noachidas receptis habent Magiſtri, ſequiorem ſexum Judiciis neutiquam præficiendum, ſed Viros tantùm. Maimonides de eis eorúmque jure verba faciens[a] inquit ולא תרון אשה להם *& fœmina judiciis eorum non ritè præeſt.* Atque ad illud Jethronis & Moſis de judicibus eligendis (nempè illi ſunt Judicum per hoc intervallum exemplum præ aliis illuſtriſſimum) ex אנשים ſcilicet ſeu *Viris*, Gloſſa Jarchii[b], וכי תעלה על דעתך נשים מה ת"ל אנשים *Viros; ne de ſexu altero rem dictam ſentias, expreſsim viri nominantur.* Alii tantundem. Et regulariter Magiſtris dictum eſt שאשה פסולה לדון *fœminam judiciis exercendis imparem* ſeu *haud idoneam eſſe*[c], nec illis admittendam; dum nihilominus Deboræ præfecturam ſatis legiti-

[a] *Tract.* Melakim Wemalchama *ſeu* de Regibus & Bello. *cap.* 9.

[b] *Deut.* 1. 13. *& vide Exod.* 18. 21. & 25.

[c] *R. Gedaliah Ben Jechai in* Shalſheleth *fol.* 14. 3. *alii obiter.*

mam fuiſſe concedunt, quoniam à populo ita recepta eſt. Certè etiam & Jure Cæſareo & Mulieres & Servi moribus impediuntur ne Judices fiant, *non quia* (ut ait Paulus[a]) *non habent Judicium* (ſeu non *Naturâ*, *ut ſurdus, mutus, & perpetuò furioſus & impubes quia judicio carent*, quod ipſe etiam ſcripſit) *ſed quia receptum* eſt *ut civilibus officiis non fungantur.* Et Ulpianus[b], *Fœminæ ab omnibus officiis civilibus vel publicis remota ſunt, & ideò nec judices eſſe poſſunt nec magiſtratum gerere, nec poſtulare nec pro alio intervenire nec procuratores exiſtere.* Juſtinianus item eos voluit *ab omni*[c] *judiciali agmine ſeparari.* Atque tam in Orientis[d] quàm Occidentis Jure Cæſareo hoc obtinuit. Idem de Jure Canonico ſeu Pontificio dicendum. Ex Auguſtino[e] recipitur in Gratianum[f] ut ante in Ivonem[g] (licet nomen Ambroſii ibi, uti etiam in editionibus vetuſtioribus Gratiani perperàm ſubſtituatur) *Mulierem conſtat ſubjectam dominio viri eſſe & nullam auctoritatem habere. Nec docere enim poteſt, neque fidem dare, nec judicare; quanto magis non poteſt imperare?* Auguſtini ipſius verba ſunt, de creatione primorum parentum loquentis, *quomodo poteſt de muliere dici quia imago dei eſt, quam conſtat dominio viri ſubjectam & nullam auctoritatem habere? Nec docere enim poteſt &c.* Et conſona ſunt quæ hac de re occurrunt tum apud juris Canonici in Oriente autores[h], tum in legibus Hiſpanicis[i] aliiſque è Cæſareis deſumptis. Et ubi leges adeò expreſsim ea de re non habentur, mores plerunque, velut ex intervallo hoc vetuſtiſsimo derivati, inolevere ut judiciis non præficiantur fœminæ. Non tamen eo quòd Jus ſive Divinum ſive Naturale (ut volunt aliqui) hujuſmodi quid præcipiat, ſeu ob intellectûs defectum, ſed ob earum *honeſtatis privilegium*, ſeu, ut in Alphonſinis[k] legitur, *porque non ſeria coſa*

gui-

[a] *L. 12. cum Prætor. §. 2. D. tit. de Judiciis.*

[b] *L. 2. D. tit. de Regulis Juris.*

[c] *L. 6. C. tit. de Receptis Arbitris.*

[d] *Baſilicon lib. 7. tit. 5. §. 12.*

[e] *Quæſt. Veteris Teſtamenti 45.*

[f] *Cauſ. 33. q. 5. c. 17.*

[g] *Panormia lib. 7. cap. 49.*

[h] *Balſamon in Synod. 6. in Trullo Can 70. &c.*

[i] *Partid. 3. tit. 4. L. 4. & Recopilat. lib. 3. tit. 9. L. 7.*

[k] *Loc. citato.*

guiſada que eſtovieſſe muger entre la muchedumbre de los omes, librando los pleytos, indecorum nimìs foret eas litibus forenſibus, inter viros, commiſceri. Sed verò mos heic perquam variatìm temperatus eſt per omnia ſecula, gentes omnes. Etiam Cæſareis ſæpiùs reſcriptis[a] pro re nata aliter atque aliter ſe res habuit. Et *Patrimonii munera* (qualiacunque, inter quæ etiam Judicandi haud rarò reperitur) *neceſſe eſt fœminis in locis quibus poſsident ſuſtinere*. Verba ſunt Philippi Imperatoris. Et de more adverſo, ſcilicet de Fœminis & Conſultationibus & Publicis Judiciis, pariter atque Maribus, admiſsis tam apud veteres Græcos, Gallos, Germanos, Britannos, alios, quàm Recentiores, apud quos dignitatibus etiam regiis aliiſque inde effluere ſolitis exornari eas frequentiſsimum eſt, conſule, ſi vis, præ aliis Andræam Tiraquellum ad leges Connubiales[b] fuſiſsimè rem ex veteribus tractantem. Adeas item Alphonſum de Azevedo[c], Benedictum Ægidium[d], id genus alios ſatis obvios. Quod verò ad Viros apud Noachidas adeóque per jam tractatum intervallum Judiciis præficiendos ſpectat; Qualitas eorum partim in Præſtantia qua eminebant, partim in Nomine ſeu Titulo Dignitatis quem, ut nobis ſanè ſatis perſuaſum eſt, præter illum qui eſt *Judicis*, ſignantiùs gerebant, cernitur. Quantum ad Præſtantiam illam; certè ſi teſtimonia abeſſent expreſsiora, dubitandum puto nemo exiſtimat quin Scientiores Peritioréſque Juris Naturalis ac Divini, uti & quod tunc acceſſerat Humani, juxta quæ, ut ſuperiùs eſt oſtenſum, erat judicandum, Judicum loco præfici ſolerent. Id planè non minùs concedendum quàm Geometriæ, Arithmeticæ, Architecturæ, Medicinæ peritiores, ſeu qui peritiores exiſtimentur (quod idem heic eſt) neceſſariò, quantum fieri potuerit, adhibendos ſempérque ac paſsim adhi-

[a] *L. unic. C. tit. de Mulieribus, & videſis Decium ad l. 2. tit. de Regulis Juris.*

[b] *Ad leg 11. Connubialem Gloſſ. 1. part. 11.*

[c] *Ad Recopilat. 3. tit. 9. §. 20.*

[d] *De Jure & Privilegiis Honeſtatis Artic. 2.*

bitos, ubi accuratiorem Menſurarum, Numerorum, Ædium conſtruendarum, Medicinæ rationem quiquam commodiùs ac cordatiùs inierint. Et quamvis cuique Mortalium Juris Naturalis, per hoc intervallum, quà etiam Divinum erat, Capita eorundémque Appendices ſimul cum adſcititio etiam Humano in juſtam vitæ diſciplinam, quadamtenùs ſaltem, ediſci debebant, nihilominùs alios aliis in eis ediſcendis eminentiores fuiſſe, ut per omnia in ſimilibus ſecula, nemo opinor ambigit, nec quin juxta ſingularem inde exiſtimationem cum ejuſmodi virtute ac prudentia quæ juriſdictioni exercendæ magis idonea eſſet, conjunctam ſeligerentur conſtituerentúrque tunc Judices. Quod ſatis etiam firmatur ex Conſilio Jethronis Moſi genero dato ipſáque Judicum Qualitatis tunc deſignatione qualem aliis in locis etiam aliiſque antè in ſeculis obtinere ſolitum fuiſſe par eſt ut exiſtimemus. Ut ſilicet eſſent *viri Potentes*[a], *Timentes Deum*, *Veraces*, *non Avari*, *Sapientes*, *Scientes*. Et hinc דיינים ac שופטים *Diinim* & *Shophtim* id eſt *Judices* eos ex ipſa muneris natura nuncupatos, dubitat nemo. Sed verò, præter nomen illud ita, ex ipſa re, neceſſariò natum, Singularis Dignitatis Titulus, quo etiam ipſi fruebantur, ut nobis exiſtimatur, erat זקן *Zeken* id eſt *Presbyter* ſeu *Senior*; non quòd ii ſolùm ſic nominati, ſed quòd eorum nullus eſſet qui aut antè, utpote è Preſbyterorum cœtu, aut ex ipſa cooptatione ſeu conſtitutione in præfecturam Juridicam, titulo eodem non frueretur. Sic apud exteras nobis gentes uti & apud nos in præfecturis aliquot, ii qui Judiciis præficiuntur Doctoris plerunque Juris nomine & gradu fruuntur, & qui tribunalium ſuperiorum trium apud nos Judices fiunt *Servientis ad legem* gradu tum ut prævio tum ut qui etiam ſemper retinetur, gaudent. Hoc nomine

[a] *Exod.* 18. 21.

ne זקנים seu *Presbyterorum* in Consultatione illa Jethronea reliquísve inde in federe Veteri sequentibus satis expressim eos dictos, non quidem compertum. Sed dum PRIMO, circumstantias aliquot Temporis eos eligendi constituendíque, ac Populi cui eligerentur Mores coævos & vetustiores considero, SECUNDO, Mores statim posteà tunc, anteriorum velut ex seculorum usu, receptos sub lege circa זקנים seu *Presbyterorum*, apud Judæos ipsos Creationem ac Denominationem, ac TERTIO, antiquissimum Nominis, apud Alios Populos, in Præstantia tum præfectorum tum aliorum qui in eminentiorum numero fuerint, designanda usum, eúmque, velut ex Intervallo hoc desumtum, per omnia secula usque in hoc nostrum & ubique fermè gentium adeò amplum, ut Titulus seu Nomen aliud Dignitatis haudquaquam omninò reperiatur æquè priscum simul ac diffusum & tam diversimodè ad dignitates ejusmodi indicandas adhibitum, dum hæc inquam considero, abstinere nequeo quin existimem etiam tunc temporis seu Intervallo in hoc, eodem Titulo & Nomine gavisos etiam esse Judices Ebræorum, uti & alios antè, atque, ex vetustissimis illis seculis, in posteritatem vocis usum, ad præstantiæ genera varia atque inter se discriminata (de quibus mox plura) designanda emanâsse. Et de hisce adeóque de *Presbyteri* Titulo & Dignitate varia, Historicam heic inchoabimus Narrationem quæ libro secundo, ut loco Presbyteriis & Synedriis Ebræorum singularibus magis idoneo, absolvitur. Quod ad Circumstantias, quas diximus, Temporis Judices heic constituendi Morésque tum coævos tum vetustiores (quod PRIMO heic consideratur) attinet; palàm est ex sermone sacro, per intervallum heic tractatum atque ante Mosaica quæ secuta sunt, ex Jethronis circa

Judices consilio, instituta, velut ex more tunc à majoribus receptissimo, nomen *Presbyterorum Israel* ad præstantiores & eminentiores innuendos, usurpari. *Vade*, inquit Numen[a], ad Mosem in Ægypto, & *congrega* אסף וקני *Seniores* seu *Presbyteros Israel & dices ad eos* &c. Et paulò post[b] *Moses & Aaron venerunt simul & congregaverunt* את כל וקני *cunctos Presbyteros filiorum Israel*, quorum item mentio parilis alquoties post obvia, sed & ante[c] Legis dationem. Eos nuncupat Philo[d] συμγερόντας τῦ ἔθνους *Presbyteros* seu *Seniores gentis*. Et die ipso pridiano ante consilium illud de Judicibus instituendis Jethroneum, congregatos esse liquet כל וקני *cunctos Presbyteros* Israel quos convivio excepit Jethro[e]. Usurpatur scilicet ut notissimum tunc dignitatis generalis nomen *Presbyter*, cujus antiquioris etiam inter Ebræos ipsos ejusmodi usûs vestigia sunt etiam alia aliqua apud Mosem. *Dixit*, inquit[f], *Abraham* אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו *ad servum Presbyterum* seu *seniorem domus suæ qui præerat omnibus quæ illi erant*, ubi Græci τῷ παιδὶ αὐτῦ τῷ πρεσβυτέρῳ τ οἰκίας αὐτῦ, τῷ ἄρχοντι πάντων τ αὐτῦ, *Puero* seu *ministro Presbytero* seu *Seniori domus suæ, qui gubernabat omnia quæ illius erant*. Is qui heic Presbyteri voce sic' designatur pro eodem sumitur de quo ante Abraham locutus est; בן משק inquit[h], בית הוא דמשק אליעזר *filius administrationis* seu *gubernationis domus meæ qui est Eliezer Damascenus*. Et *constitui super domum*[i] Principis, seculis etiam in illis erat velut in Præfecturam Prætorii evehi adeóque etiam Judiciis[k], inter alia munera obeunda, præfici. Inde etiam Targum Hierosolymitanum pro *servo suo Presbytero* &c.[l] in loco priori habet עבדיה דהוה שליטא בכל מה דיהוה *servo suo principali qui omnibus qui ei erant præficiebatur ut gubernator* seu *dominus*. ubi pro

[a] *Exod.* 3. 16. & 18.

[b] *Ib.* 4. 29.

[c] *Ibid.* 12. 21. & 17. 5. & 6.

[d] *De Vita Mosis lib.* 1.

[e] *Ib.* 18. 12.

[f] *Genes.* 24. 2.

[g] *Targum Jonath. dict. Gen.* 24. 2. &c.

[h] *Genes.* 15. 2.

[i] *Genes.* 41. 40.

[k] *Vid. Gen.* 18. 19.

[l] *Genes.* 24. 2.

pro ipsa voce זקן seu *Presbytero* substituitur שליטא *præfectus* seu *gubernator*, quasi ideo Presbyter vocatus fuisset, aut quoniam eo nomine Domui seu Prætorio præfectus fuisset, aut quia ex eis qui in eadem familia aut comitatu ob singularem existimationem variatim ita vocarentur, in munus ejusmodi eminentius à domino suo fuisset evectus. Sunt quidem qui de ætate seniore locum capiunt[a]. Et si quis contenderit ita tantum nec de Dignitatis nomine capiendum, certè necesse puto nihilominùs erit ut ipse fateatur diù ante tempora illa Mosaica & Jethronea & diù ante Mosem natum, nomen זקן seu *Presbyteri* inter Ebræos ipsos pro dignitatis apud populos alios, veluti Ægyptios, adeóque verisimilitèr satis, apud seipsos titulo usurpatum fuisse. Legitur de Josepho[b], *ascendisse eum ad sepeliendum patrem suum*, ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים *& ascenderunt cum eo omnes servi Pharaonis, Presbyteri* seu *Seniores domus ejus, & cuncti Presbyteri Terræ Ægypti.* Scripsit quidem hæc Moses, sed ut ad vetustiora secula attinentia, & eâdem linguâ & notione quæ tempori Josephi convenit, id est quæ annis erat in usu centum ac viginti aut circiter ante Mosem natum, ídque ex usu etiam tunc antiquissimo & à majoribus receptissimo. Quod autèm SECUNDO heic consideratur, de Moribus circa hunc titulum sub Lege dein perpetuò usitatis, id quidem apertè cernitur in eo quòd Ebræi etiam post Legem perpetuò circa זקנים *Presbyterorum* Creationem[c] per Manuum Impositionem quam סמיכה *Semica* vocitant, observabant. Alios scilicet in Dignitatem Docendi ac *Ligandi* seu *Inhibendi* & *Solvendi* seu *Permittendi*, id est Casus Conscientiæ et Dubia Sacra definiendi, seu velut Doctoratûs Theologiæ universæ, creabant. Alios, in Theologiæ capitum aliquot tantùm

[a] *Vide Ambros. de Abraha lib. 1. cap. 9. Pererium, alios ad dictum Geneseos locum.*

[b] *Genes. 50. 6.*

[c] *Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 4. & 5. &c.*

tùm particularium explicandorum, quæ יחידי vocitata, facultatem creabant, velut in Doctoratûs Theologiæ limitibus ſingularibus circumſcripti dignitatem. Alios (quod frequentiſsimum erat) Poteſtate, Licentia ſeu potiùs Capacitate Cauſas qualeſcunque cognoſcendi donabant, Doctores ſic Juris ſimul ac Theologiæ ſuæ creantes; Aliis denique, Cauſis aliquot tantùm; veluti Pecuniariis ſed non Capitalibus permiſſis. Non tamen ut ita ex ipſa ejuſmodi Creatione Judiciariam inde ſibi quis nanciſceretur aliquam Poteſtatem quam ex ipſa Creatione ſola actu exercere poſſet, ſed ut ex Creatione ejuſmodi tantùm capax fieret præfecturarum juridicarum, atque ut inde in Judicum collegia ac Synedria ſive Magnum ſive Minora potuiſſet, nec alitèr ritè, cooptari. Quade re ſummatim & optimè Maimonides[b] ad vetuſtiorum mentem, אחד בית דין הגדול ואחד סנהדרין קטנה או בית דין של שלשה צריך שיהיה כל אחד מהן סמוך מפי הסמוך ומשה רבנו סמך יהושע ביד שנאמר וסמוך ידיו עליו ויצוהו וכן השבעים וקנים משה רבינו סמכם ושרתה עליהן שכינה ואותן הזקנים סמכו לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסמוכין איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו ואחד הנסמך מפי הנשיא או מפי אחד מן הסמכין אפילו לא היה אותו סמוך בסנהדרין מעולם *Parilejus ſpectat ad Synedrium Magnum & ad Synedrium quodlibet minus & ad Forum Triumvirale* (de quibus in libris ſequentibus nos fuſiùs) *in hoc ſcilicet, ut oporteat quemlibet eorum qui in illa cooptantur creari per Manûs Impoſitionem ab alio qui ſic antè creatus fuerit* (regulariter ſic; nam etiam per Epiſtolam ſeu codicillos creari abſentes ritè potuere. Præſentibus verò, ut ipſi tactu certò deſignarentur, dum quis antè creatus verba creationis eis proferebat, Manuum Impoſitio, ut in ſimilibus etiam aliis adhiberi

[b] *Tract.* Sanhedrin *cap.* 4.

hiberi ſolebat, quæ tamen non ita prorſùs neceſſaria habita eſt, quin* בדבור בלבד *verbis conceptis tantùm*, ubi de perſona certò ſatis conſtaret, ut אני סימך אתך *ego te creo* aut תהיה סמוך *ſis creatus*, legitimè etiam creari potuiſſent. Sed mutilus in codicibus editis eſt locus hic, ubi legitur צריך שיהיה אחד מהן סמוך *ut oporteat unum* aut *aliquem eorum ſic creari*. Res ipſa planè poſtulat ut legatur כל אחד, & in Codice MS. penes me pervetuſto expreſſim legitur שיהיה כל אחד מהן סמוך *ut unuſquiſque eorum ſit creatus* &c.) & *Moſes Magiſter noſter ita creavit Jehoſuam juxta id quod ſcriptum eſt*[a] *& manus ſuas ei impoſuit, & præcepit ei* (quod interpretantur[b] etiam per עשהו רב *fecit eum Rabbinum* ſeu doctorem) *Atque ita Septuaginta Presbyteros creavit Moſes, & reſedit ſuper eos Majeſtas Divina* (quam *Spiritum Domini* & רוח הקדוש *Spiritum Sanctum* appellitant etiam illi[c]; cui conſonum eſt illud de Jehoſua[d] מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו *& plenus erat ſpiritu ſapientiæ quia Moſes poſuit ſuper eum manus ſuas*) *& Presbyteri illi* (ſic pergit Maimonides) *alios ſimiliter creabant, aliique alios. Et compertum eſt ſic creatum fuiſſe alium ab alio uſque in tempora* (ſurſùm) *Domus Judicii* ſeu *Synedrii Jehoſuæ & uſque in tempora Domus Judicii Moſis. Et parile jus eſt ſive quis à Principe Synedrii fuerit ſic creatus, ſive ab aliquo ſic antè creatorum alio, etiamſi is non omninò eſſet in Synedrio aliquo ſic creatus.* Atque hac de re nos etiam alibi[e] nonnulla quæ conſulat lector. Ex recepta autem tum ante tum poſt legis in Sinai dationem Presbyteri notione pro eo qui variatim inter ſuos Sapientia & Dignitate præcellentior eſſet, illud Moſis[f] *& venit Moſes & convocavit* לזקני העם *Presbyteros populi*, vertitur in Paraphraſi Hieroſolymitana לחכימא דישראל *Sapientes Iſrael*. Et quamplurima ſunt in Pen-

* Sepher Juchasin *fol.* 60. a. *Joſ. Scalig. in Elench. Trihæreſ. cap.* 10 & *videſis Comment. in Eutych. i Origines pag.* 20.

[a] *Numer.* 27. 23.

[b] *Elias in* סמך

[c] *Elias in* שכן *alii paſſim. & videſis Maimon. in* More Nebochim *part.* 2. *cap.* 45. & *Hieronym. Epiſt.* 65. *de Origene & Lactantio & in Eſaiam lib.* 11. *cap.* 40.

[d] *Deuter.* 34. 9. & *vide Num.* 11. 25.

[e] *Vzzoe Ebraica lib.* 1. *cap.* 15. & *in Eutychii Origines pa.* 17. &c.

[f] *Exod.* 19. 7.

tateucho juxta ſenſum illum, uti & alibi in Fedre veteri, poſt Judices ſic ex conſilio Jethroneo conſtitutos, de Presbyteris teſtimonia. Illa autem cum primis eſt heic advertenda Lex ubi זקן ſeu *Presbyter* ſignantiùs pro eo qui Sapientia & Dignitate eminentior eſſet, qualiſcunque interim eſſet ætatis, ídque ex uſu vocabuli legis datione proculdubiò vetuſtiori, occurrit. Verba ſunt מפני שיבה תקום והדרת פני זקן *Coram canitie conſurge, & honora perſonam* ſeu *vultum ſenioris* ſeu *Presbyteri.* Syrus quidem ibi habet *honora eum* מנך דקשיש *qui ſenior te eſt*, uti & Arabs pridem Romæ cum Vulgata editus واكرم من اكبر منك *& honora eum qui eſt te præſtantior* aut *potentior*, quaſi non tam ſimplicitèr de præſtantiore ac inter ſuos eminentiore aut ſeniore legis pars illa lata fuiſſet quam de eo qui præſtantior aut ſenior eſſet eo cui illum honorare ibi præcipitur. Sed Onkelus ibi expreſsiùs & ad Talmudicorum, ut ſtatim oſtendetur, mentem מן קדם דסבר באורייתא תקום והדר אפי סבא *Coram eo qui doctus eſt in lege ſurgas & honora faciem Presbyteri.* Et conſona eſt heic paraphraſis illa altera Uzielidi tributa, excepto quod pro סבא *Presbytero* ſubſtituit ille חכימא *Sapientem* ſeu *Furiſperitum.* Suis conſonus etiam Philo[b] Presbyterum ibi ſignificare ait, τὴν τιμῆς καὶ γέρως καὶ πρεσβείων ἐπάξιον ὄντα, *Eum qui honore, præmio ac dignitate præfertur aliis.* Alibi[c] idem, Moſes, ait, in Legiſlatione ſua ſolet καὶ τὰς ἡλικίας πρεσβυτικὰς νέας καὶ τὰς μηδέπω γηραιὰς ἐμπαλιν ὀνομάζειν Πρεσβυτέρας οὐκ εἰς πολυετίαν ἀφορῶν, ἢ βραχὺ καὶ μήκιστον χρόνον, ἀλλ' εἰς ψυχῆς δυνάμεις κινημάτων εὐτυχὲς καὶ χεῖρον, *& provectos ætate appellare juvenes, & eos qui nondum ſenuerunt, Presbyteros* ſeu *Seniores; non reſpiciens annorum numerum aut tempus breve longúmve*

*Levit. 19. 32.

[b] *Lib. de ſacrificiis Abelis & Caini.*

[c] *Tit.* περὶ τῆς ἐξόρισεως Νωέ.

ſed

ſed in potentias animæ quæ movet meliùs aut deteriùs. In eandem ipſam mentem expreſſiùs etiam habet ille[a] alia. Et juxta veterem hunc Ebræorum ſenſum Hieronymus ad illud[b] Salomonis, *Væ tibi terra, ſi rex tuus fuerit* נער *juvenis; talis*, inquit[c], *fuit Rex Juvenis Roboam filius Salomonis qui ſecutus eſt juvenum conſilia; non quòd ætate eſſet juvenis ſed ſapientia; alioquin quadraginta & ampliùs annorum regnum accepiſſe narratur. Et è contrario duodecim annorum erat Salomon quando ſuſcepit imperium, & quia habebat ſapientiam propterea non eſt appellatus juvenis.* Legem autem illam de Presbytero jam antè memoratam vocitant Talmudici[d] מצוה כיבוד חכמים *præceptum de honore Sapientibus exhibendo*, adeóque זקן in ea pro *Sapiente* & *ob ſcientiam eminentiore* ſumunt, ſeu pro eo שקנה חכמה *qui acquiſivit Sapientiam*; cui ſubinde adjiciunt אפילו ינוק וחכים *etiamſi juvenilior ſit, modò ſapiens.* Atque velut ex receptiſſimo ab intima tunc antiquitate uſu notio Presbyteri habetur in loco illo illuſtri de Synedrii Magni inſtitutione (qua de re plura libris in ſequentibus) ubi Deus Moſi ait[e] *congrega mihi ſeptuaginta viros* מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם *E ſenioribus* ſeu *presbyteris Iſrael quos noveris ipſe eſſe Seniores* ſeu *Presbyteros populi*, quod itidem à Moſe factum legitur. Et נוח עליהם הרוח *& quievit ſuper eos ſpiritus* inquit Moſes; de quibus Philo, οἷς οὐδὲ πρεσβυτέρους ἐνῆν γενέσθαι πρὸς ἀλήθειαν μὴ μεταλαβοῦσι θ' παναρμονίου πνεύματος ἐκείνου, *qui revera non fiebant Presbyteri* (ritè non creabantur in munus ei deſignatum) *ſine participatione ſpiritus ſapientiſſimi illius*, qualis Moſis erat qui eos adſcivit creavítque. Unde etiam tam Synedrium שבעתי חכימיא 70 *Sapientum* quàm Presbyterorum dicti ſunt[f]. Etiam, ut ex notiſſimo ve-

[a] *Ibi & lib. περὶ γιγάντων & lib. περὶ ἐπιτιμίας.*

[b] *Eccleſiaſt.* 10. 16.

[c] *In Eſaiæ ca.* 3.

[d] *Vide Gemaram Hieroſolymitanam ad tit.* Bicurim *fol.* 65. *col.* 3. *Babylon. tit.* Kidoſhin *ca.* 1. *fo.* 32. b. *Maimonidem tit.* Talmud Tora *cap.* 6. *Moſem Mikotzi Præcept. affirmat.* 13. *præter commentarios ad legem obvios.*

[e] *Numer.* 11, 16. 24, 25.

[f] *Targ. Hieroſolyt. Numer.* 21, 19.

tuſtiſſimóque notionis illius Presbyteri uſu, traditur eam in Abraha inchoâſſe. Idem certè Philo[b] obſervat, ubi Abraham dicitur πρεσβύτερος δεδεβηκὼς ἡμερῶν[c] *Presbyter ætatis provectæ*, & ſtatim ſubjungitur *& Dominus benedixit Abrahæ* κατὰ πάντα *in omnibus*. Is ſubjunctum hoc de Benedictione pro ratione capit cur Abraham Presbyter ſit ibi dictus. Ἐπεφρασμένη γάρ, inquit, θεοῦ τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μέρος ὅταν εὖ διατέθῃ καὶ μὴ καθ' ἓν εἶδος ἀλλὰ κατὰ πάσας τὰς ὑποδοχὰς εὐλογίαν δέξηται, πρεσβυτάρα γνώμη χαράττουσα, καὶ αὐτὸ ὅπερ πρεσβύτερόν ἐστιν, *Cum ex benignitate ac prudentia Divina rectè diſponitur pars animæ rationalis, nec unam modò ſed omnes benedictionis ſpecies accipit, Seniorum moribus & diſciplina utitur, atque ita ipſa fit Senior.* Et demum cum complures ante Abrahamum diutiùs multò vixiſſe ex ſcriptura ſit manifeſtum, neminem eorum advertit ille dictum fuiſſe זקן ſeu *Presbyterum*, hunc autem eo nomine ſignantèr ſic & cauſâ jam dictâ donatum. Philonem heic ſecuti ſunt Chriſtiani aliquot ſcriptores*. In Epiſtola ſecunda Anacleto Papæ tributa; *In Proverbiis*[d] *dicitur, Gloria ſenum canities. Hac verò canities ſapientiam deſignat, de qua ſcriptum eſt; Canities hominum prudentia eſt. Cùmque nongentos & amplius annos ab Adam uſque ad Abraham vixiſſe homines legerimus, nullus alius priùs appellatus eſt Presbyter id eſt ſenior*[e] *niſi Abraham qui multò paucioribus vixiſſe annos convincitur. Non ergo propter decrepitam ſenectutem ſed propter ſapientiam Presbyteri nominantur.* Et recipitur hoc in Canonum Collectiones veteres[f] ipſúmque Juris Canonici corpus[g] & legitur etiam apud Iſidorum Hiſpalenſem[h], ubi Presbyteros inde ait *Merito & Sapientia dici, non Ætate.* Quod rectè ſatis dictum. Sed quod inibi is habet,

[a] *Lib.* περὶ Γιγάντων.

[b] *Lib.* περὶ τοῦ ἐξαπτῶσι Ναΐ.

[c] *Geneſ.* 24. 1.

* *Vide Hieron. ad Eſaiæ cap.* 3.

[d] *Prov.* 20. 29. *& vide Sapient.* 4. 8. *& Hieronym. in Eſaiam lib.* 8. *cap.* 24. *ad finem.*

[e] *Gen.* 24. 1.

[f] *Burchard. Decret. lib.* 2. *cap.* 5. *Ivo Part.* 6. *cap.* 23. *& vide Hieron. loco citato.*

[g] *Gratian Diſt.* 84. *c.* 6. *Porrò.*

[h] *De Officiis Eccleſ. lib.* 2. *c.* 7.

Preſ-

Presbyterorum Ordinem exordium ſumſiſſe à filiis Aaron, ſeu ut paulò ante, *Presbyterorum* illos *figuram præmonſtraſſe*, ſicut etiam in Anacleti Epiſtola illa, cujus pars magna inde ſurrepta eſt alibíque interdum etiam apud Veteres[a] legitur, id planè temerè nimìs (ne quid graviùs dicam) ſcriptum eſt. Ordinem enim ſeu Qualitatem ac Dignitatem Presbyterorum Aarone vetuſtiorem ac ante eum notiſſimam fuiſſe ex Scripturæ locis quos adduximus palàm liquet, nec quà talis fuit, ad Aaronis filios (qui Sacerdotes fuere, quà tales) magis atque ad alios quoſcunque Iſraelitas omninò attinuiſſe. Pro Corporibus autem ac Cœtibus in ſeculis quæ tractamus heic Presbyterorum ſeu Seniorum Græci ſubſtituunt tum quater ante[b] tum multoties[c] poſt legem datam Γερουσία *Senatus*, ubi ſcilicet vox זקנים id eſt γέροντες, ſeu *Senes* aut *Seniores*, nec aliter vocabulo γερουσίας reſpondens, habetur in Sermone Sacro; pro Senibus ac Senioribus, Senatum ut Synonymum ſic uſurpantes. Etiam בני ישראל[d] *filii Iſrael* ad quos Moſi ex præcepto Dei loquendum erat interdum Γερουσία ἰσραὴλ vertitur, quaſi cœtum ad quem ſic loquendum erat, è Senioribus aut Presbyteris conſtitiſſe non dubitaſſent interpretes illi. Et quidem vox γέροντες *ſenes* Poſitivè dicta (unde γερουσία formata) & πρεσβύται ſeu *Senes* זקנים expreſſiùs ſonant quàm *Presbyteri*, quæ vox eſt Comparativa, ut *Seniores*. Sed Poſitivus heic gradus & Comparativus pro eodem indiſcriminatim habetur tum interpretibus illis aliíſque vetuſtis qui, pro זקנים, סבי & الشيوخ atque id genus alia ſubſtituunt, tum recentioribus quorum aliqui Poſitivum adhibent ut **die Alten, des Duden, Ancients**, *vieios*, *vecchii*, *Antiani*, *les anciens* & ſimilia, aliqui eodem ipſo ſenſu **Elders, Oudermannen**,

[a] *Leo Mag. Epiſt. 88. Two part. 6. cap. 72. Theodulphus ad Presbyteros Aurelianenſes cap 1. &c.*

[b] *Exod. 3. 16. & 18. 4. 29. 12. 21.*

[c] *Levit. 9. 1. Num. 22. 4. &c.*

[d] *Levit. 9. 3.*

nen, Ouderlingen; etiam & Outſte & Eltesten quæ à poſitivo ſe ita deflectunt. Bene quidem ſatis Iſidorus ubi ait[a], *Senex apud Græcos non Presbyter ſed γέρων dicitur*, ſi ſtrictè Comparativi in voce altera ſonum, in altera Poſitivi ſpectes. Sed manifeſtum intereà eſt, terminationem heic Comparativam (ut in *Presbytero*, *Seniore*, Oudec, Elder & ſimilibus) *non habere ſignificationem qua magis ſive minus à poſitivo ſignificet*, ut de voce *grandior* loquitur Donatus[b] ubi exemplum item de Seniore affert ex illo Virgilii[c] de Charonte

Jam Senior; ſed cruda Deo viridiſque ſenectus.

& Quintilianus[d], *utimur & vulgò comparativis pro abſolutis, ut cum ſe quis infirmiorem dixerit.* Quinimò etiam in ætatis apud veteres ratione (unde notio quam diximus *Presbyteri* ac *Senioris* ſumitur) ii quibus corpus ſeneſcere incipiebant, *Seniores* vocitati ſunt, ab anno ſcilicet XLV. Idémque nomen retinuere aduſque LX. Atque inde uſque ad finem vitæ *Senes* (ſeu nomine poſitivo) nominabantur, quod ea ætate corpus jam ſenio laboraret. Sic Varro atque ex eo Cenſorinus[e]. Atque in jure Cæſareo, ut viginti quinque annis juniores[f] ita qui quinquageſimum quintum exceſſerint, velut qui *Seniores* tunc eſſe deſierant & in ſimplicem *Senum* ſeu grandium natu conditionem tranſierant, Decuriones fieri prohibentur. Et ſicut, ob ætatis diſcrimina ſic nominabantur diſtinguebantúrque *Juniores* & *Seniores*, ita ſecundariò, quoad Mores, Ingenium, Scientiam, Sapientiam, Dignitatéſque inde variatim collatas *Seniores* ac *Presbyteri* dicti, annorum ætatis ratione non habitâ, quam ſcilicet in appellatione hujuſmodi ſupplebat Morum, Scientiæ, Dignitatis præcellentia. Unde Heſychius πρεσβύτερος, μείζων, φρονιμώτερος, *Presbyter, major, ſapientior.* Et ſimilia de vocabulo illo alia occurrunt. Adeóque

Preſ-

[a] *Originum* 11. *cap.* 2.

[b] *Ad Terentii Phorm. Act.* 2. *Scen.* 3.

[c] *Æncid.* 6.

[d] *Inſtit.* 9. *cap.* 3.

[e] *De Die Natali cap.* 14. *& vide Tuberonem apud A Gellium lib* 10 *cap.* 28.

[f] *L.* 11. *D. tit. de Decurionibus.*

Presbyteri, Seniores, Senes, etiam *Senatores* heic planè synonyma. Hinc in ſacro ſermone obvii ſunt Presbyteri Iſrael, Presbyteri Populi, Presbyteri Urbis, Preſbyteri Terræ, Presbyteri etiam Sacerdotum. Et vox Presbyteri maximè præ aliis זקן ſignificantibus, interpretibus Græcis uſurpatur, ut Vulgatæ *Senex* & *Senior*, in qua Presbyteri vox extra libros aliquot Apocryphos & Novum Teſtamentum non reperitur. Verſio autem Angloſaxonica pro *Senioribus* heic habet ealdȝaȝ & eldȝen & ealdȝmannum, uti & Wicleſiana **Eldzemen**, quod idem eſt ipſum cum **Aldermen**. Rhemenſes & Duacenſes Angli **Ancients** plerunque vertunt. A Presbyteri autem uſu Judaico etiam vocabulum πρεσβυτέριον *Presbyterium* natum eſt & notione duplici adhiberi ſolitum. Altera eſt, qua Dignitas ipſa ſeu ἡ τιμὴ τῦ πρεσβυτέρυ ſeu πρεσβυτερίυ *honor Presbyteri* ſeu *Presbyterii* ſignificatur, id eſt ipſe Presbyteratus ſeu Presbyteri Officium ac Dignitas quæ perquam varia, juxta exiſtimationem & creationem variam, habebatur in ſingulis perſonis ea fruentibus; unde de Daniele legitur in Suſannæ hiſtoria[a], *reverſus eſt populus cum feſtinatione & dixerunt ei* πρεσβύτεροι ſeu *Seniores, veni & ſede in medio noſtrûm* (ſcilicet in τῇ γερυσίᾳ ſeu *Senatu* qui præfectura ibi juridica fuit) *& indica nobis,* ὅτι σοι δέδωκεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβυτέριον, *quia tibi Deus dedit Presbyterium*, ſeu *Presbyterii dignitatem*, ubi *Honorem ſenectutis* habet vulgata; **the honor of old age**, ut Duacenſes ibi, aliíque. Sed Angli olim noſtri **as great honor as an Elder**, poſteà **the office of an Elder**, & demùm **the honor of an Elder**. Galli *l'eſtat des Anciens*; Lutherus & Belgæ **Richterſampt** quod *officium judicis* ſonat ac in loco hoc propriè ſatis ſubſtituitur. Non quòd Presbyterii nomen judiciariam aliquam poteſtatem in ſe ex natura ſui complectatur.

[a] *Vulgat. Proverb. 31. 23.*

[a] *comm. 50.*

tur. Sed quia illic de præfecturæ Juridicæ Senioribus expreſſim agitur. Hac notione item habetur in illo Joſephi[a], παντὸς δ' πρεσβυτέρου τιμὴν ἔχειν τὸν νέον, *ab juvenibus honorem exhibendum ubicunque Seniorum dignitas reperitur.* Inde itidem in Chriſtianiſmum primitivum eadem vox ac notio (ſimul cum vocis Presbyteri uſu frequentiſſimo, ut ex fœdere Novo liquet) ſumta eſt[b], adeóque *Presbyterii honor*, & *manus imponere εἰς πρεσβυτέριον ut Presbyterio quis fungeretur.* Et *in Presbyterio filios generare*, eſt[d] poſtquam Presbyter quis creatus fuerit. Alia id genus ſunt ſatis obvia. Notio altera eſt qua eadem vox Presbyterorum Ordinem Cœtum ſeu Conſeſſum, Congregationem aut Collegium qualecunque denotat; ut in Evangelio[e] συνήχθη δ πρεσβυτέριον δ λαῦ *congregatum eſt Presbyterium populi & Principes Sacerdotum & ſcribæ, & duxerunt illum εἰς δ Συνέδριον αὐτῶν in Synedrium* ſeu *Conſeſſum ſuum.* Ubi vulgata *convenerunt Seniores plebis.* Et in Actis[f] Paulus, *Princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit*, καὶ πᾶν δ πρεσβυτέριον *& totum* ſeu *univerſum Presbyterium*, ubi vulgata *& omnes majores natu.* Ita binis in locis illis Novi fœderis pro Ordine ſeu Conſeſſu Presbyterorum, juxta morem Judaicum, ex intima antiquitate in ſecula illa deductum, Presbyterium uſurpatur. Priori in loco Syrus habet tantùm קשישא *Presbyteri*, nec, quid *plebi* aut *populo* reſpondens; poſteriori, וכלהון קשישא *& omnes Presbyteri.* In utroque Arabs مشايخ *Presbyteri.* Alii[g] *Seniores plebis*, quibus tamen pro Ordine Seniorum ſeu Presbyterorum expreſſim ſumitur. Lutherus loco priori **die Eltеſten des Volckes** *Presbyteri plebis*, poſteriori **der gantze Hauffe der Elteſten**, *totus cœtus Presbyterorum.* Belgæ in utroque olim **Ouderlingen**; ſed nuperi

[a] *Adverſ. Appionem lib. 2.*

[b] *Synod. Ancyrana can. 18. in Cod. Eccleſ. Univerſ. 38.*

[c] *Euſeb hiſt. Eccleſ. 6. cap. 7. & c. & videſis Bilſonum lib. de perpetua Eccleſiæ Chriſti Gubernatione cap. 7.*

[d] *Innocent. 1. in Decretis cap. 33.*

[e] *Luc. 22. 66.*

[f] *Cap. 22. 5.*

[g] *Eraſmus, Henric. Stephanus, alii.*

nuperi in posteriori den geheelen Raedt der Ouderlingen *totum concilium Presbyterorum.* Angli nostri in priori the Elders of the people, in posteriori all the state of the Elders, *Ordo totus Presbyterorum*, & interdum the Company of the Elders. Angli Rhemenses, th Ancients &c. & all the Ancients. Galli *les Anciens du peuple & tout l'assemblee des Anciens.* Atque ex ejusmodi usu Judaico (neque enim alibi ante Christianismum *Presbyterii* nomen reperitur) ortum est, quod in Christianismum etiam Primitivum est, receptum Presbyterii, etiam hac notione, Nomen, quòd ex Constitutionibus Apostolicis[a] dictis, & Synodo Ancyrana jam citata liquet (ubi eodem in canone notio habetur planè utraque) atque ex epistolis Ignatio tributis[b], Cypriano[c], aliisque scriptis tam inter veteres quàm recentiores satis obviis; pro Presbyterorum nempè consessu Episcopo adsistente. Vocem autem *Presbyterium* neque hac in notione neque in priori illa, ullibi in Hellenistica versione πρεσβυτέριον Septuaginta reperimus; tametsi Lucifer Episcopus Calaritanus[d] è Deuteronomio eorum locum transferat quasi ibi pro זקנים *Presbyteri* substituissent Græci πρεσβυτέρια. Legitur scilicet; *Et scripsit Moses verba legis hujus in libro & dedit eum sacerdotibus & Levitis qui tollunt arcam testamenti Domini* ואל כל זקנו ישראל id est, *& universis Presbyteris Israel*, seu ut vulgata, *cunctis, senioribus Israel*, ubi Græci καὶ τοῖς πρεσβυτέροις υἱῶν Ισραὴλ, *& Presbyteris Israel.* Sed Lucifer habet *& Presbyteriis Israel*, quasi legisset ipse ibi καὶ τοῖς πρεσβυτερίοις. Idem ipsum verò innuunt in Veteri Testamento Græci dum pro Presbyteris sæpissimè substituunt illic Γερουσίαν *Senatum*, quæ vox est in Græco item Paganismi sermone usitata pro *Seniorum* seu *Senatorum consessu* ac semel tantùm in Novo Testamento; ubi[f] con-

[a] *Lib. 8. cap. 16.*

[b] *Ad Trallianos & ad Philadelphenses. & vide Nic. Videlium ibi cap. 14.*

[c] *Lib. 3 epist. 11. seu epist. 46.*

[d] *Lib. 1. ad Constantium Aug. pro Athanasio.*

[e] *Deut. 31. 9.*

[f] *Act. 5 21.*

vocatam legimus πᾶσαν τὴν γερουσίαν Ισραὴλ, *totum Senatum Israel*, quod Syro, Vulgatæ, Arabi, *omnes Presbyteri* seu *seniores* vertitur. Adeóque tam *Presbyterium* quàm *Gerusia* ut prorsus synonyma Helleniſtis in uſu; licet nullibi habeatur illud apud Septuaginta interpretes, nedum in Paganiſmi ſermone ullibi ſive Græco ſive Latino. Presbyterium item nón rarò *Senatus* vertitur, cui tamen, ſi ſtrictiùs loquendum, potiùs *Senioratus* reſponderet. Conſeſſus etiam Presbyterorum שיבה & Συνέδριον dictus eſt, unde in federe utroque *Synedrii* vocabulum obvium, juxta illud Salomonis[a] de Muliere forti, *Nobilis in portis eſt vir ejus* בשבתו עם זקני ארץ ubi Græci γνώσεται ἀν καθίσῃ ὃν Συνεδρίῳ μετὰ γερόντων καθοικούντων τὴν γῆν, *quando ſederit in Synedrio cum Presbyteris qui terram inhabitant*. Vulgata, *quando ſederit cum Senatoribus terræ*. עדה item ſæpiùs, aliáque ſynonyma pro eodem uſurpantur. Atque ut è Paganiſmi Græco vocem Synedrii quæ ibi frequentior eſt, ſumſere Septuaginta, ita Judæorum Helleniſtis aliis uſitatior ea eſt, ut ex Joſepho[b] & Philone[c] ac Evangeliis[d] ſed maximè ex Actis[e] notiſsimum eſt; unde etiam סנהדרין *Sanhedrin* in Ebraiſmo formatum, Conſeſſum apud Ebræos juridicum ſeu Synedrium ſignificat. Et Synedrium paritèr in Chriſtianiſmi uſum inde receptum, pro Concilio ſeu Conſiſtorio qualicunque[f] etiam Chriſtiano. Quod verò dictum eſt ſuprà de Presbyteris ita ſolennitèr creatis (de quibus plura libro ſecundo) ita temperandum eſt, ut non intelligatur quaſi nunquam aliqui alii, Presbyteri etiam civili hac notione ac ipſius γερουσίας nomine venirent. Fuere enim interdum qui ſic dicti etiam ex eo tantùm quòd negotiis aliquot forenſibus aut quaſi (ut Levir Renuntiationi) lege ſacra præſtitutis, haud impares reperirentur, quod alibi oſtendimus. Sed ut plurimùm

ita

[a] Prov. 31. 23.

[b] In vita ſua.

[c] De vita Moſis lib. 3. & lib. περὶ μέθης.

[d] Matth. 5. 22. 10. 17. 26. 59. Luc. 22. 66. Joan. 11. 47.

[e] Cap. 4. 15. 5. 21. & c. 6. 12. & c. & videſis Grot. ad Matth. 26. 21.

[f] Ignatius Epiſt. ad Trallianos. Syneſius Epiſt. 57. & c.

[g] Uxore Ebraic. lib. 1. cap. 1.

ita se res habuit ut Presbyterorum nomine, solenniter creati ac juxta morem constituti, sive in Synedria cooptarentur & Judices fierent sive Judiciariæ potestatis capaces tantùm redderentur, sive Theologiæ aut partis ejusdem alicujus singularis Doctores (hujusmodi enim discrimen erat) ordinarentur, soli, nec alii censeri solerent. Hinc duravit per Judaismum *Seniorum Judæorum*[a] mentio uti & *Synedriorum utriusque Palæstinæ* & *Presbyteriorum*[b] pro primatibus aliisque præfectis, qui utroque occurrunt in Codice. Ex vetustissimo illo *Presbyteri* & *Presbyterii* apud Ebræos vocum usu & constitutione solenni usurpantur itidem utræque in Judaismo Apostolorum Reformato seu Christianismo ex Judaismo sub illis nascente. Nimirùm ut Ebræis non Credentibus sui, ita Credentibus seu Christianis sui Presbyteri jam creabantur[c] qui etiam *Ecclesiæ*[d] *Presbyteri* dicti, ut in fedele liquet novo. Prima mentio eorum in Ecclesia Christiana ut ad eam spectantium habetur in illo capitis undecimi Actorum, *Discipuli prout quis habebat proposuerunt singuli eorum in ministerium mittere habitantibus in Judæa fratribus; quod & fecerunt mittentes πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, ad Presbyteros per manus Barnabæ & Sauli.* Dein eorum itidem mentio in Actis & Epistolis non infrequens. Sed verò nulla comparet institutio Presbyterorum in Christianismi illis incunabulis nova seu singularis. Juxta morem Judaicum qui etiam tunc Christianus & erat & sic dicebatur, creati sunt; quod observatu fortè dignissimum heic veritatis amantioribus. Et Grotius ibi[e]; *Totum regimen Ecclesiarum Christi confirmatum fuit ad Synagogarum exemplar.* Qualemnam autem ex Compromisso seu Disciplina Confederata Christiani tunc Presbyteri Jurisdictionem exercere ritè potuissent, tum ex superiùs de

[a] *C. tit. de Judæis l.* 15.

[b] *C. Theodos. lib.* 16. *tit.* 8. *l.* 2. 13, 14, 29.

[c] *Act.* 11. 30. 14. 23. *Tit.* 1. 5. *&c.*

[d] *Act.* 20. 17. *Ep. Jacobi* 5. 14.

[e] *Et vide eum ad Act* 13. 1. 20. 7. 18. 8. *&c.*

Excommunicationis tunc usu dictis intelligi potest, tum ex eis quæ libro proximo de Synedriis & Præfecturis Ebræorum juridicis traduntur. Quantum verò ad *Gerusiæ* seu *Senatus* nomen; id in fœdere Novo semel habetur pro Seniorum, in Politia Judaica, Ordine seu Cœtu (ut sæpiùs in Fœdere vetere) sed non omninò in Novo ut ad Christianismum attinens. Presbyterium autem in Veteris exemplaribus nullibi habetur, si Susannæ historiæ locum memoratum excipias. Nec sanè, ut ad Christianismum attinens, habetur in Novo vox *Presbyterium* extra unicum illum Epistolæ prioris ad Timotheum[a] locum, *Noli negligere gratiam* χάρισμα seu *Donum quod in te est quæ data est tibi per prophetiam, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Πρεσβυτερίου, cum impositione manuum Presbyterii.* Ita scilicet exemplaria Græca quæ reperta sunt habent. Ita etiam legebant Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius. Etiam & Vulgatæ codices complures, iique vetusti, *Presbyterii* illic exhibent. Sed verò in codicibus Vulgatæ non paucis tam antiquitùs MS. quàm typis editis legitur ibi *Presbyteri*, quasi in Græcis, unde illa desumta esset, non τοῦ πρεσβυτερίου sed τῶν πρεσβυτέρων lectum fuisset. Erasmus in Annotationibus sic legebat in codice quo usus est Vulgatæ. Sed adjicit, *Sic quidam habent codices. Verùm antiqui consentiunt cum Græcis apud quos est* τοῦ πρεσβυτερίου, *id est Presbyterii, non Presbyteri. Et ita legit Ambrosius.* Certè & ita Sedulius, Ambrosio satis coævus. Et dubitandum non est quin ita legerint quamplurimi alii scriptorum veterum, ut Beda, aliique. Codex item MS. in bibliotheca Westmonasterienſi pervetustus, non aliter; uti nec aliter Codices MS. in Oxonienſium publica alibique complures. Cæterùm etiam inter veteres non pauci *Presbyteri* ibi retinendum voluere. Ita scilicet

[a] Cap. 4. 14.

ſcilicet Primaſius Uticenſis Epiſcopus, qui floruit ſub annum 500 adeóque Sedulio eſt paulò recentior, atque huic coævus Remigius Epiſcopus Rhemenſis ut liquet in Annotationibus ejus in Epiſtolas Pauli typis editis[a], quarum exemplar MS. perpulchrum & pervetuſtum, quod olim erat Cœnobii Cherteſienſis, ſervatur in Bibliotheca Weſtmonaſterienſi, ubi expreſſa lectio etiam *Presbyteri*. Et ambiget opinor nemo hoſce, viros tantos, ſuos & tunc ac poſtea habuiſſe ſequaces; alterum in Africa ſua, ut in Gallia ſua alterum; etiam & autores habuiſſe vetuſtiores qui ipſis heic præiviſſent. Ita ſcilicet, ſi reverà Annotationes illæ fuerint Remigii, qua de re codicis pervetuſti fide ſubnixus J. Baptiſta Villalpandus qui illius ſub nomine eas edidit[b], haud dubitare videtur. Sed totidem fermè verbis, quamplurimis antè annis, Haymonis Halberſtadenſis Epiſcopi nomine[c] eædem prodiere. Nec ſanè MS. quem diximus codex, autoris nomen præ ſe fert; ſed titulum habet manu recentiori *Epiſtolæ Pauli gloſſatæ*. Sed verò etiam in Haymonis editis legitur heic *Presbyteri*. Nec inter Germanos ſuos minùs is celebris ſub annum 840 quàm inter Gallos ſuos Remigius. Et in Codd. Vulgatæ MS. qui admodum numeroſi ſunt in Bibliotheca Oxonienſium publica, pauciores ſunt qui habent *Presbyterii* quàm qui *Presbyteri*. Prioris generis ſunt circa duodecim, poſterioris circa ſexdecim quibus conſoni MS. alii bibliothecis in aliis. *Presbyteri* item legebat Hugo Cardinalis, Thomas Aquinas, aliíque id genus, & proculdubio Petrus Lombardus; tametſi in Commentario ejus *Presbyterii* habeatur. Quod enim legimus in eo, *Presbyterii, pro Presbyterorum. Singulare pro plurali poſuit*, manifeſtè indicat ſcripſiſſe illum adeóque ibi legiſſe *presbyteri*. Neque enim dixerit

[a] *Moguntiæ* 1514.

[b] *Moguntiæ* 1614.

[c] *Argentinæ* 1519. *Pariſiis* 1556. &c.

Excommunicationis tunc usu dictis intelligi potest, tum ex eis quæ libro proximo de Synedriis & Præfecturis Ebræorum juridicis traduntur. Quantum verò ad *Gerusiæ* seu *Senatus* nomen; id in federe Novo semel habetur pro Seniorum, in Politia Judaica, Ordine seu Cœtu (ut sæpiùs in Federe vetere) sed non omninò in Novo ut ad Christianismum attinens. Presbyterium autem in Veteris exemplaribus nullibi habetur, si Susannæ historiæ locum memoratum excipias. Nec sanè, ut ad Christianismum attinens, habetur in Novo vox *Presbyterium* extra unicum illum Epistolæ prioris ad Timotheum[a] locum, *Noli negligere gratiam* χάρισμα seu *Donum quod in te est quæ data est tibi per prophetiam, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Πρεσβυτερίου, cum impositione manuum Presbyterii.* Ita scilicet exemplaria Græca quæ reperta sunt habent. Ita etiam legebant Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius. Etiam & Vulgatæ codices complures, iique vetusti, *Presbyterii* illic exhibent. Sed verò in codicibus Vulgatæ non paucis tam antiquitùs MS. quàm typis editis legitur ibi *Presbyteri*, quasi in Græcis, unde illa desumta esset, non τοῦ πρεσβυτερίου sed τῶν πρεσβυτέρων lectum fuisset. Erasmus in Annotationibus sic legebat in codice quo usus est Vulgatæ. Sed adjicit, *Sic quidam habent codices. Verùm antiqui consentiunt cum Græcis apud quos est* τοῦ πρεσβυτερίου, *id est Presbyterii, non Presbyteri. Et ita legit Ambrosius.* Certè & ita Sedulius, Ambrosio satis coævus. Et dubitandum non est quin ita legerint quamplurimi alii scriptorum veterum, ut Beda, aliique. Codex item MS. in bibliotheca Westmonasterienſi pervetustus, non aliter; uti nec aliter Codices MS. in Oxonienſium publica alibique complures. Cæterùm etiam inter veteres non pauci *Presbyteri* ibi retinendum voluere. Ita scilicet

[a] Cap. 4. 14.

ſcilicet Primaſius Uticenſis Epiſcopus, qui floruit ſub annum 500 adeóque Sedulio eſt paulò recentior, atque huic cœvus Remigius Epiſcopus Rhemenſis ut liquet in Annotationibus ejus in Epiſtolas Pauli typis editis[a], quarum exemplar MS. perpulchrum & pervetuſtum, quod olim erat Cœnobii Cherteſienſis, ſervatur in Bibliotheca Weſtmonaſterienſi, ubi expreſſa lectio etiam *Presbyteri*. Et ambiget opinor nemo hoſce, viros tantos, ſuos & tunc ac poſtea habuiſſe ſequaces; alterum in Africa ſua, ut in Gallia ſua alterum; etiam & autores habuiſſe vetuſtiores qui ipſis heic præiviſſent. Ita ſcilicet, ſi reverà Annotationes illæ fuerint Remigii, qua de re codicis pervetuſti fide ſubnixus J. Baptiſta Villalpandus qui illius ſub nomine eas edidit[b], haud dubitare videtur. Sed totidem fermè verbis, quamplurimis antè annis, Haymonis Halberſtadenſis Epiſcopi nomine[c] eædem prodiere. Nec ſanè MS. quem diximus codex, autoris nomen præ ſe fert; ſed titulum habet manu recentiori *Epiſtolæ Pauli gloſſatæ*. Sed verò etiam in Haymonis editis legitur heic *Presbyteri*. Nec inter Germanos ſuos minùs is celebris ſub annum 840 quàm inter Gallos ſuos Remigius. Et in Codd. Vulgatæ MS. qui admodum numeroſi ſunt in Bibliotheca Oxonienſium publica, pauciores ſunt qui habent *Presbyterii* quàm qui *Presbyteri*. Prioris generis ſunt circa duodecim, poſterioris circa ſexdecim quibus conſoni MS. alii bibliothecis in aliis. *Presbyteri* item legebat Hugo Cardinalis, Thomas Aquinas, aliíque id genus, & proculdubio Petrus Lombardus; tametſi in Commentario ejus *Presbyterii* habeatur. Quod enim legimus in eo, *Presbyterii, pro Presbyterorum. Singulare pro plurali poſuit*, manifeſtè indicat ſcripſiſſe illum adeóque ibi legiſſe *presbyteri*. Neque enim dixerit

[a] *Moguntiæ* 1614.

[b] *Moguntiæ* 1614.

[c] *Argentinæ* 1519. *Pariſiis* 1556. &c.

quis, *Presbyterii* plurale esse *Presbyterorum*. Sed quidem rectè agnoscit item ille uti etiam Hugo Cardinalis, aliam literam fuisse tunc *Presbyterii*. Ita variabant scilicet codices. Editio item cum glossa Ordinaria & Lyrani commentariis *Presbyteri* illic habet, licet Lyranus ipse, ni fallor, *Presbyterii* legendum voluerit. Nec aliter editio illa, pro more seculi, elegantior Lugdunensis, annis ferme[a] abhinc 130 à Jacobo Marescallo adornata quæ in calce dicitur, *studiosissimè revisa, correcta & emendata, & ad instar correctissimorum exemplarium tam antiquorum quàm novorum incontrata, comparata, & collata.* Præiverat ejusdem alia* heic concors. Atque hasce aliæ non paucæ dein secutæ sunt. Inde in versione Italica Nicolai de Malermi Abbatis S. Michaelis quampluribus abhinc annis edita legitur, *Con imprimento della mano del Presbytero.* Inde etiam in Anglicana quadam[b], sub initia Reformationis, **with laying on the hands of an Elder.** Et præstantissimus ille vir Thomas Morus ubi acrius quidem in Guilielmum Tindallum invehitur eò quòd, in versione sua sub annum 1530[c] emissa, pro Presbyteris **Elders** substituisset, expressim[d] lectionem *Presbyteri* pro vera sumit ac recepta, & reddendum locum vult, **with the imposition of hands of a Priest**; quam vocem pro Presbytero passim Anglicè adhibendam esse pluribus contendit. Et versio Gallicana annis abhinc amplius 130. typis edita[e] habet *avec l'imposition de main de Prestre.* Etiam in editionibus recentioribus aliquot[f] Reformatorum *Presbyteri* heic legitur tum in vulgata tum in nova sibi facta. Sed perrara est in eorum bibliis illa lectio. Quantum verò ad Romanenses nuperos; eorum superioris seculi editiones celebriores habent heic *Presbyterii*, ut Complutensis, Isidori Clarii, Lova-

[a] *Ann. 1523. in folio.*

*In 8. *An. 1514.*

[b] *Ann. 1539.*

[c] *Balæus Cent. 8. script. 72.*

[d] *In Consutat. Tindalli Anglicè, Londini 1532.*

[e] *Lugduni 1518. per Jacobum Sacconum.*

[f] *Hamburgi Davidis Wolderi 1599.*

Lovanienſis, aliæque. Et ita legerunt Bellarminus[f], Baronius[g], id genus apud eos alii. Quinetiam in celeberrima & recentiore illa utriuſque Teſtamenti verſionis vulgatæ editione, Sixti Quinti anno 1590, & dein Clementis octavi 1592 juſſu Romæ primùm ex compluribus & vetuſtioribus MS. typis mandata (quum nimirùm tantæ autoritatis haberi voluit Clemens ille[h] ut, *Si quis typographus aliàs ederet vel evulgaret, ultra amiſſionem omnium librorum & aliàs arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales, etiam majoris Excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat, à qua niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo abſolvi non poſſit*) *Presbyterii* legitur, cui conſonæ ſunt editiones complurimæ aliæ. Nec ſanè qui parendum ſeriò exiſtimarint decreto illi hac de re Pontificio, editionem aliquam in vocula aliqua diſcrepantem debuerunt admittere. Ceterùm, qualiſcunque decreti illius vis fuerit habita, etiam ubi Pontificum viguit vigétque in hiſce imperium, edita ſunt, nec ſemel nec furtim ſed autoritate & cenſura publica, Biblia nomine vulgatæ editionis Sixti quinti & Clementis octavi juſſu recognitæ, in quibus etiam operâ ut videtur datâ, vox *Presbyteri* hoc loco fit redux. Ita ſcilicet in editione Moguntina 1609. ad Archiepiſcopum Moguntinum à Typographo dicata & à Stephano Webero Suffraganeo Moguntino, Cenſore tunc ibi, typis permiſſa. Ita etiam in editione Venetæ typographia Salicata anno 1616. ubi præfigitur etiam illa Clementis bulla integra quæ adeò comminatoria eſt eis qui ab exemplari Vaticano illo deviarent. Hujuſmodi ſunt Editiones item aliæ. Verum quidem eſt, in veterum ſcriptione literam I, maximè longiuſculam ſeu productam, ſed etiam non rarò nec productam, unicam æquiparare ſe duabus ut in DI, DIS,

[f] *Lib. de Effect. Sacramentorum cap. 24. de Sacramento Confirmationis cap. 12. De Sacram. Ordinis cap. 2.*

[g] *Tom. 1. Ann. 44. num. 75.*

[h] *Bulla ejus 9 Novemb. 1592. editioni illi præfixa.*

[a] *Passim in Vet. Inscript.*

DIS[a], GENIS[a], MANUBIS[a], pro *Dii, Diis, Geniis, Manubiis.* Etiam Virgilius[d], *urbem Patavi* scripsit pro *Patavii.* Id genus sunt alia. Atque inde forsan quis dixerit *Presbyteri* heic & *Presbyterii* ne quidem lectiones esse adeò diversas; sed utriusque pariter elementa posse *Presbyterii* exprimere. Atqui in Bibliis puto scriptionis illiusmodi ratio non habita. Nec pro eadem voce sumsere omninò illi qui scriptionem diversam olim animadverterunt. Syrus ibi *quæ data est tibi* בנביותא ובסימידא דקשישותא *per Prophetiam & per impositionem manuum* (ubi instar χειροθεσίας compositum fit Syriacum) *Presbyterii* cui consonus est Arabs Erpenianus & MS. meus, بالنبوة ووضع يدى القسيسية *per Prophetiam & impositionem manûs Presbyterii*; ubi editio Jaiana بنبوة بوضع ليدي القسوسية *per Prophetiam per impositionem manuum Presbyterii.* Apertissimè autem juxta morem, dictum est, tunc obtinentem atque ex intima vetustate apud Ebræos adeóque Christianos ex ipsis tunc factos notissimum de solenni Manuum, ut diximus, Impositione, ut in multis aliis itidem aliquot, ita in Presbyteris creandis, adhibita quæ inde in sequentem Christianismum propagata. Quânam verò notione in epistola illa ad Timotheum, *Presbyterium* usurpatum sit, non dubitant illi qui adeò fidenter pro Consessu, Collegio aut Cœtu tunc Presbyterorum Christiano accipiunt, ut non pauci quidem, iíque viri summi ex Reformatis locum illum explicantes quemadmodum alii, ídque ex veteribus[b], pro Episcoporum aliquo cœtu Timotheum in Episcopum creante. Et Theodoretus ibi vocari ait Presbyterium, τὸν τῆς Ἀποστολικῆς χάριτος ἠξιωμένους, *eos qui Apostolicam gratiam acceperant.* Atque

[d] *Æneid. 1.*

[e] *Act. 6. 6.*

[b] *Chrysostom. Theophylact. &c. ibi.*

que adjicit, οὕτω καὶ τοὺς ἐντίμους τῷ Ισραὴλ πρεσβυτέρους ἡ θεία γραφὴ γερουσίαν, *Ita etiam Honoratos in Israel Divina ſcriptura vocavit Senatum.* Cæterùm, cum Presbyterorum creatio eſſet per Manuum Impoſitionem, & tam Dignitas in quam quis ita crearetur ſeu Presbyteratûs Honor, quàm Presbyterorum Cœtus, Presbyterii nomine tunc denotari (ut oſtenſum eſt) ſoleret, non abſonum eſt potiùs vocem ibi illam de ipſa Dignitate ſeu Officio Presbyterii non de Presbyterorum Cœtu aliquo capere, quaſi dictum fuiſſet *quæ tibi data eſt per Prophetiam cum manuum impoſitione quâ creatus es Presbyter*; perinde ac ſi quis diceret per impoſitionem manuum Doctoratûs, Nuptiarum, Baptiſmi, Confirmationis, aut בסמיכת חוקנים *per impoſitionem manuum qua Presbyteri creari ſoliti.* Maximè ſanè, cum Paulus ipſe, alibi de eadem gratia ſeu dono in Timotheo loquens[a], aiat expreſſim, ὃ ἔστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου, *quod eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, quod quidem ſonat quaſi Paulus ipſe eum creaſſet, non Presbyterorum cœtus aliquis ſeu conſeſſus Presbyterii nomine ſignantiùs inter Chriſtianos tunc notus. Nam Presbyterum unicum alium creare potuiſſe ex more Ebræorum qui tunc viguit vetuſto, receptiſſimum erat. Certè etiam Paulum ipſum tam in Presbyterii, quà dignitas erat id ex more vetere Judaica juxta antè dicta, quam Apoſtolatûs Chriſtiani honorem jam antè evectum fuiſſe, non videtur dubitandum. Nam nutritum eum Hieroſolymis[b] ſcimus παρὰ τοὺς πόδας *ad pedes* Gamalielis ut Diſcipulum ejus, atque inde eruditum fuiſſe κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, *juxta exactiorem patriæ legis ſcientiam.* Nec Gamaliel ille alius viris doctiſſimis[c] ſumitur ab illo qui eo nomine, utpote Hillelis è Symeone F. nepos, Synedrii Magni illo erat in ſeculo

[a] *Epiſt. 2. c. 1. 6. et vide ibi Chryſoſtomum & Theophylactum & Hug. Grotium ad 1 Tim. 4. 14.*

[b] *Act. 22. 3.*

[c] *J. Buxtorf. in Abbreviaturis*

Princeps, nominiſque illius primus. Jam verò tradunt Talmudici[d], Magiſtrum qui Presbyter eſſet, Diſcipulos ſuos ſive Judæos origine ſive Proſelytos, in eandem dignitatem variatim creare ſolitum (ut libro fuſiùs oſtenditur ſecundo) idque antiquitùs omninò pro arbitrio ſuo eſſe factum, modò tum intra terram ſanctam creatio fieret tum bini alii, ſive antè creati ſive non, creationis actui ſimul intereſſent; quam libertatem creandi poſtmodùm ita ſub Chriſtianiſmi initia ſeu tempore Hillelis ſenioris, Principis Synedrii Magni, temperatam eſſe aiunt, ut ſine licentia principis Synedrii creandus inde eſſet nemo nec ab ipſo principe ſine præſentia Patris Synedrii (qui Principi ſecundus erat) nec à Patre ſine Principis præſentia. Haud igitur dubitandum videtur, quin Gamaliel ille Paulum in Presbyterii Judaici dignitatem dum diſcipulus ejus erat, id eſt, nondum Chriſtianus, creaſſet. Poſtmodum autem is, Apoſtolatûs Chriſtiani munere donatus, quoniam non ad terram ſanctam magis atque alias Gentilium terras verus Judaiſmus, id eſt Chriſtianiſmus inde ortus atque numinis juſſu tam Gentibus quàm Judæis communicandus, jam ſpectabat, tum extra terram ſanctam, ut in Aſia minori, Creta, alibi, Chriſtianiſmi Presbyterorum creationem eſſe legitimam cenſuit, ad diſciplinam Evangelicam prædicandam, docendam, explicandam, tum ſeipſum aliòſque Apoſtolorum, quibus parilis poteſtas, uti & ab ipſis creatos, ſuperinducto illo de Principis licentia temperamento ſeu lege nova ſolutos eſſe planéque liberos. Quemadmodum etiam ſine circumciſione (contrà quàm Judaiſmi tunc veteris ſeu Judæorum non credentium diſciplina admittebat) ritè baptizatos tam Gentiles quàm Judæos in verum Judaiſmum, id eſt Chriſtianiſmum, recipiendos. Adeóque jam etiam

[d] *Maimonides in Tract.* Sanhedrin *cap.* 4.

[e] *Act.* 14. 23. *Tit* 1. 6.

am in Presbyteris Christianis ad Evangelium propagandum creandis obtinuit velut in libertatem Christianam redux mos ille (saltem si ante Pauli tempora, ut dicitur, mutatus est; nam ea de re mihi nondum apertè satis liquet) ut כל מי שנסמך לחלמידיו *quisque ritè creatus discipulos suos rite posset creare*, quem בראשונה seu seculis vetustioribus & ex avito jure ibi viguisse ante Hillelem aiunt Talmudici[a]. Hinc de Paulo ipso & Barnaba dicitur, χειροτονήσαντες αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν &c. *cum creassent illis Presbyteros* seu *constituissent per Ecclesias &c.* in locis scilicet aliquot Asiæ minoris[b]. Hinc Paulus ad Titum[c] in Presbyterii dignitatem antè creatum, *reliqui te Cretæ ut ea quæ desunt corrigas* καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, *& constituas per urbes Presbyteros.* Hinc item Paulus ad Timotheum[d], χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, *Manus citò* seu *temere nemini impone.* Qui nimirùm hoc nomine ad Capita maximè illa singularia Judaicæ Theologiæ veræ seu Christianismi jam nascentis propaganda, constituendi erant, ita ex more Judaico creabantur. Atque inolevit posteà ut, Presbyteris ab Episcopis dignitate discriminatis, Presbyteros creare Episcopo quidem liceret unico, sed ut Episcopi creationi plures etiam Episcopi necessariò[e] interesse deberent. Quoquo autem modo eos rite *creare* seu *constituere* tunc significabat χειροτονεῖν illud in Novo Testamento usurpatum. Non *per suffragia eligere* ut voluere viri magni aliquot. Erasmus χειροτονήσαντες τοῖς &c. de Paulo & Barnaba[f] dictum vertit *cum suffragiis creassent illis per singulas Ecclesias Presbyteros.* Etiam & versio Anglorum publica, quæ ab initio Reformationis usque in Episcopalem, sic dictam, bibliorum recognitionem emendationémque obtinuit; When they had ordained them Elders by election in every

[a] *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap* 4.

[b] *Act.* 14. 23.

[c] *Tit.* 1. 6.

[d] 1 *Tim* 5. 22.

[e] *Can. Apost.* 1. & 2. & *Synod. Nic. Can.* 4.

[f] *Act.* 14. 22.

Congregation. Et in recognitione etiam illa Episcopali eadem retinentur vocabula, excepto quod **Church** pro **Congregation** inseratur. Tigurini similitèr, *cum suffragiis creassent.* Beza item ibi habet *per suffragia.* versio Gallicana *apres que par l'advis des assemblees ils eurent estabis des Anciens &c.* Italæ nuperæ *poi che per l'avisо de la congregatione hebbero constituti lor de Seniori &c.* & *dopo c' habbero loro per ciascuna chiesa ordinati per voti communi degli Antiani.* Etiam & nupera Belgica[a] Synodi Dordrechtanæ auspiciis recognita, **Ende als sy haer in elcke Gemeynte met opsteken der handen Ouderlingen verkozen hadden,** *& cum in Ecclesia qualibet, protensione* seu *porrectione manuum, Presbyteros elegissent.* Aliæ aliquot sunt consonæ; quasi sensus fuisset, aut initis plebis quæ aderat suffragiis (ut expressim versionum jam memoratarum aliquæ) aut saltem ipso porrigendi manus actu quomodocunque ad suffragia indicanda adhibito ordinationem illam nec aliter, ab Apostolis illis binis, esse peractam; quoniam scilicèt verbum χειροτονεῖν *manus* ad assensum apertè præbendum indicandúmque *protendere* seu *porrigere* Græcis significat. Et verum quidem est, illud primariò atque ex origine sua id significare, unde etiam χειροτονία pro ipsa *suffragiorum per manus porrectas latione* satis est illis obvia, quæ de re clarè liquet ex Aristophane[b], Demosthene[c], Thucydide[d], aliis Græcorum vetustiorum. Sed verò etiam in Scriptorum illorum seculis tot annorum spatiis Novi federis Scriptionem antevertentibus, non solùm *manum* sic *porrigere*, verùm etiam simpliciter *decernere, constituere, ordinare, creare, eligere*, significâsse χειροτονεῖν palàm est, quoniam scilicet per ejusmodi manuum usum tum constitui solebant ac decerni Leges, tum Magistratus creari. Inde Chorus

[a] *Leida* 1637.

[b] *In Ecclesiazusis.*

[c] *Philippic.* 1. *& in Timocratem.*

[d] *Lib.* 3.

rus mulierum, apud Ariſtophanem[a],

——ὡς ἂν χειροτονῶμεν
Απαντ' ὁπόσ' ἂν δέῃ ——

ut decernamus omnia quæ fieri oportet, ubi vertunt aliqui alitèr, etiam & alitèr, ſed perperàm, interpungunt. Et Demoſtheni χειροτονεῖν ταξιάρχους καὶ στρατηγοὺς καὶ φυλάρχους καὶ ἱππάρχους pro *centuriones, duces, tribunos, Magiſtros equitum* ſimplicitèr *creare* uſurpatur[b]. Et ἃ ἂν ὑμῖν ἀρέσκῃ, inquit, χειροτονήσατε, *ea quæ vobis probata fuerint, decernite.* Alibi item de legum apud Athenienſes ferendarum ratione, ὁπότερον δ' (inquit[c], νόμον) ἂν χειροτονήσωσιν οἱ νομοθέται, τοῦτον κύριον εἶναι, *Vtram verò legem Nomothetæ retinendam decreverint, ea rata habetor.* Inde etiam ἐπιχειροτονεῖν erat *diſquirere quid* de legibus aut re alia controverſa, eſſet publicè ſtatuendum, uti & ἀποχειροτονεῖν ſimplicitèr *improbare* ſeu *condemnare.* Aliæ etiam inde voces ſenſum in non diſſimilem formatæ; qua de re, maximè in Timocratea Demoſthenis & Ulpiani ibi annotationibus, apertè ſatis conſtat. Adeóque planè, etiam tunc quidem, χειροτονεῖν in ſermone receptiſſimo ſignificabat ψηφίζειν, νομοθετεῖν, διατάττειν, *decernere, legem ferre, conſtituere*, id genus alia, diſcriminis Rerum ac Perſonarum de quibus verba fierent, ratione ſemper neceſſariò habita. Jam verò ſive ipſam originariam vocis naturam ſive qualemcunque ejuſdem ſignificationem intueamur, id perquam eſt manifeſtum, nunquam eam ſignificaſſe aliam Manuum Porrectionem, aut alia Suffragia aliúmve adſenſenſum præberi, quàm eorum tantùm ipſorum de quibus expreſſim dicitur. Uſurpabatur quidem tam ὁ δῆμος χειροτονεῖ *populus per ſuffragia conſtituit*, quàm Socratem, Platonem, Coriſcum χειροτονεῖν, ut heic de Barnaba & Paulo. Et ubi ſententiam ſuam

[a] *In Eccleſiazuſis.*

[b] *Philipp. 1.*

[c] *Orat. Adverſ. Timocratem.*

ſingularis quiſquam, aut ſic bini tantùm, præbere voluerint, manum ex more invicem inter ſe ſicut & aliis in aſſenſûs ſignum, uti & in contractibus mutuò ineundis, porrigere ſatis tralatitium. At verò ulla ne cum ratione concipi poteſt, ſi quis diceret τὸ δῆμον χειροτονεῖν *populum decernere* aut, ſi vis, porrectis in ſuffragiorum ſigna manibus, decernere leges aut magiſtratus Reipublicæ (ut heic Chriſtianis Eccleſiarum memoratarum Presbyteros ἐχειροτόνων Paulus & Barnabas) aut idem facere Socratem & Coriſcum, ullâ ne inquam concipi poteſt cum ratione aliorum aliquorum ſuffragia, aliorum manus ſic intelligi præterquàm eorum ipſorum de quibus locutio ſic fieret: non magis ſanè quàm ſi cum dicatur, Seium ac Titium, Voce, Tabella, Diſceſſione ſententiam tuliſſe, intelligeretur inde alios itidem cunctos quibus ſententiam ſic ferrent pariter ſententiam cum illis tuliſſe; quod planè nimis foret abſurdum. Adeóque, ſi concederetur, vocabulum ex primaria origine ſua in Actis heic intelligendum, nec de ſimplici ſolùm conſtitutione ſeu ordinatione, ſequeretur tantùm, porrectis manibus Paulum & Barnabam Presbyteros elegiſſe & conſtituiſſe nec quoſquam alios actûs illius fuiſſe ſocios. Sed inſolens nimis de Duobus tantùm locutio illa, *per ſuffragia* ſeu *per electionem conſtituerunt*, cum conſtitutio ejuſmodi ſit propriè denotanda tantùm quoties ex plurium majoris numeri ſuffragiis ſeu electione, quiſquam conſtituitur. Vertendum autem eſt ſimpliciter *cum ordinaſſent, conſtituiſſent*, ſeu *elegiſſent* (nam quiſquis ordinat aut conſtituit, ex animi ſententia ordinatum etiam eligere nemo dubitat) *eis Presbyteros*, idque non ſolùm ex vetuſtiori quem diximus vocis χειροτονεῖν uſu, ſed etiam ex eo qui Apoſtolorum tempore maximè obtinuit. Nimirum ut χειραγωγεῖν ſeu *manuducere*,

cere, & οἰκοδομεῖν seu *ædificare*, alia aliquot ejuſmodi compoſita, ſimplicem ex uſu induerunt *dirigendi*, *ſtruendi*, aliorum id genus ſignificationem, ratione vocum ipſorum è quibus componuntur habita nullâ (quod apud ſcriptores eſt perquam obvium; unde compluriès *ædificare* & *ædificatio* & οἰκοδομεῖν & οἰκοδομὴ in Novo Fœdere pro eo quod nec ædes nec τὸ οἶκον propriè ex origine vocis omninò ſpectat) ita tum antè tum eodem ſeculo quo ſcripſit Acta S. Lucas, & dein perpetuò induta eſt vox χειροτονεῖν ſignificatione illa ſimplici *ordinandi*, *conſtituendi*, *eligendi*, ſed non aliâ electione denotatâ, præter eam qua uſi ſunt ipſi qui ordinarint, conſtituerint ſeu elegerint. Inde in verſione veteri è Septuaginta, qui[a] pro שלוח אצבע quod *extenſum digitum* denotat, habent χειροτονίαν, ſubſtituitur tantùm *Ordinatio*. Inde Græcis ſcriptoribus tam ipſis Apoſtolis coævis aut quaſi quam aliis, qui de ferendis apud Romanos legibus & creandis magiſtratibus aliiſve in dignitatem evehendis, uſurpari ſolent χειροτονεῖν & χειροτονία pro eo quod ſimpliciter eſt *conſtituere*, *creare*, aut *conſtitutio* ac *creatio*. Apud Appianum[b] qui ſub Apoſtolorum exitum ſcripſit, vocis ejuſmodi uſus eſt frequentiſſimus, ut in χειροτονία τῶν νόμων pro *conſtitutione* ſeu *latione legum*, δημάρχων χειροτονία *creatione Tribunorum plebis*, ὑπάτων χειροτονία, id genus aliis. Neque obſtat quod per ſuffragia hæc fierent apud Romanos. Nam per ſuffragia in comitiis alibive quid facere, manibus porrectis, aut modo eo qui per χειροτονεῖν, ex origine ſua primaria, denotatur, Romanis non ſolùm nunquam receptum eſt, ſed maximè etiam quà Græci id faciebant, improbatum, ut expreſſim ſcimus ex Cicerone[c], unde inſuper non iniquum eſt ut exiſtimemus poſt devictam ab eis Græciam (id eſt, diù ante Acta Apoſtolorum

[a] *Iſaiæ ca. 58. 9. ubi vide Hieronymum.*

[b] Ἐμφυλίων *lib. 1. & 2.*

[c] *In Orat. pro Flacco.*

ſtolorum ſcripta) legéſque & mores Romanos illuc introductos, deſiiſſe etiam atque ut abrogatum evanuiſſe apud Græcos ipſos manuum ſic porrigendarum ritum; manente nihilominus vocis χειροτονεῖν ſignificatione illa ſimpliciori qua *ordinare, conſtituere, creare*, id genus alia ſignificaret. Hinc etiam Philo Apoſtolis ipſis planè coævus de Joſepho[a], ὅτι βασιλέως ὕπαρχος ἐχειροτονεῖτο, *quando Regis* (Ægypti) *Vicarius eſt conſtitutus*. Et de Moſe[b], ἡγεμὼν ἐχειροτονεῖτο &c. *Dux conſtitutus eſt* &c. θεοῦ γέρας ἄξιον αὐτῷ προσαρτῶν, *Deo honorem tantum ei prabente*. Paulò item poſt *ipſe lex animata rationaliſque factus eſt per Dei providentiam*, ἥτις ἀγνοοῦντα αὐτὸν εἰς νομοθέτην ἐχειρότονησε, *qua neſcientem illum in legiſlatorem creavit*. Alibi item Moſes ei dicitur[c], ὑπὸ Θεοῦ χειροτονηθεὶς, ἑκουσίῳ γνώμῃ τῶν ἀρχομένων, *creatus* ſeu *conſtitutus à Deo Rex, ſubditis volentibus & conſentientibus*. Et ubi Aaronem ab eo conſtitutum ait Pontificem maximum, adjicit[d], *ejuſdem verò filios*, ἱερεῖς ἐχειρότονει, *Sacerdotes creavit*. Apertiſſimè heic nulla ſuffragiorum aliorum ratio habita aut ferendorum uſus; unde etiam idem ſcriptor[e] Judices diſtinguit in λαχοντας ἢ χειροτονηθέντας, *ſorte electos* aut ſine ſorte *quomodocunque creatos* aut *electos*. Et Moſes, inquit[f], κληρώσεως μὲν ἀρχῆς οὐδὲ μέμνηται, τὰς ὑπ' ἐκλογῆς διενοήθη εἰσηγεῖσθαι, *nuſquam meminit principatus quaſiti ſortibus; ſed eligi* aut *creari* ſeu *per electionem* aut *conſtitutionem* aut *ordinationem voluit introduci*, idque ſive per ſuffragia ſive alitèr. Quid enim ibi per χειροτονητὰς intelligit, ſatis oſtendit ipſe dum ſtatim exemplum affert illud[g], καθίστησ σὺ σαυτὸν ἄρχοντα, *conſtitues ſuper te Principem* &c. pro eodem ipſo καθίστησαν *conſtituere* & χειροτονεῖν cum aliis ſic uſurpans. Alibi[h] eodem ille ſenſu de Eſſenis; *quicquid ſinguli ex tanta operum varietate pretii acceperint*,

[a] *Lib.* περὶ Ιωσήφ.

[b] *Lib.* 1. *de vita Moſis.*

[c] *Lib. de Præmiis & Pœnis.*

[d] *De vita Moſis lib.* 3.

[e] *Lib.* περὶ δικαστῶν *ubi videſis Rolandum Petreium.*

[f] *Lib* περὶ καταστάσεως ἀρχόντων.

[g] *Deut.* 17. 15.

[h] *In apologia apud Euſeb. Præparat. Evangelic lib.* 8. *cap.* 11. *& vide apud eum lib.* 2. *de Monarchia* οἱ δοκιμώτατοι χειροτονοῦντο &c. *& lib. de Charitate* ὑφ' ὑπὸ τινὸς ἀνθεώπε χειροτονηθείς.

ἑνὶ

ἐνὶ διδόασι τῷ χειροτονηθέντι ταμίᾳ, *id uni in Quæstorem creato tradunt.* Vertitur quidem ibi *suffragiis creato*, quod aliis similitèr aliquot in locis versioni ejus perperam adjicitur, cum planè pro simplici aut qualicunque creatione χειροτονεῖν ille passim intelligat. De Essenorum item procuratoribus Josephus[a], itidem Actorum scriptioni coævus, χειροτονητοὶ οἱ τῶν κοινῶν ὑπομεληταί. Id rectè vertit Ruffinus, *Designati communium rerum procuratores*, quod tamen ex originaria vocis χειροτονητοὶ significatione, non sine suffragiorum electione ab aliis, ut ab interpretibus ejusdem loci apud Porphyrium[b], malè vertitur. Jam dicto item sensu Lucianus Apostolis satis coævus, velut ex receptissimo usu, vocem adhibet ubi ait[c] Alexandrum magnum magnificentiæ Hephæstionis funeri additum voluisse, καὶ Θεὸν χειροτονῆσαι τὸν τετελευτηκότα, *ut mortuum etiam Deum crearet*, seu *in Deorum numerum referret.* In hisce demùm, qui ita Apostolorum sæculo synchroni sunt, tres habentur, Philo scilicet Judæus ipse & Hellenista, & Lucas qui Acta conscripsit & Lucianus, præter Appianum, & Josephum (ut omittamus vetustiores, quos memoravimus, satis consonos) qui planissimè de Creatione seu Ordinatione simplici eáque unici alicujus, non suffragiorum ferendorum ratione habitâ ulla, vocem, ut vides, usurpabant. Atque si lectio illa de Democriti libro apud Vitruvium[d] cui titulus χειροτονητὸν vera sit, certè ibi non obscurum habebitur vestigium de τῷ χειροτονεῖν, in sæculo Apostolorum & jam dictorum tempora proximè antevertente, seu Augusti ævo, notione qualem diximus recepta. Admissâ scilicet interpretatione Philandri, Budæi, Danielis Barbari, qui sumunt pro commentario *selectarum comprobatarúmque rerum*, seu *Electorum*, ut alii, id est rerum à Democrito ipso ac

[a] *Halosæos lib. 2. cap. 12.*

[b] περὶ ἀποχῆς *lib. 4.*

[c] *Lib.* περὶ τοῦ μὴ ῥᾳδίως πιστεύειν διαβολῇ. *videsis Dionem Prusæum Orat. 33. pag. 405.*

[d] *Architect. lib. 9. cap. 3.*

ſolo electarum, non ſuffragiis aut manuum porrectione quæſitarum. Cæterùm quum alia forſan fuerit vocis ibi notio eáque ad mechanicam rerum manu extendendarum rationem aliquam attinens, & cum ipſa lectio adeò controvertatur, atque etiam ab Ampliſſimo præſtantiſsimóque viro Claudio Salmaſio[e] hæc omninò rejiciatur, repoſito ibi χϑεοχμήτων, *rerum manu elaboratarum*, non eſt quòd ei ultra inſiſtamus. Aliorum item ſeculorum paganos eadem in notione voce uſos eſſe palam eſt. Mecænas ubi apud Dionem Auguſtum monet ne divinos honores reciperet, ἀρετὴ μὲν γὰρ, inquit[f], ἰσοθέους πολλοὺς ποιεῖ, χϑεοτονητὸς δ' οὐδεὶς πώποτε θεὸς ἐγένετο, *Virtus quidem multos diis aquat, ſed per creationem* aut *electionem* ſeu *arbitrium hominis nemo factus eſt Deus.* Neque enim Manuum porrigendarum mos apud Romanos, adeóque nec τὸ χϑεοτονεῖν uſus pro *ſuffragiis ferre.* Et Dionis eidem uti & aliis, θεοχϑείζεσθαι ſimili ſenſu pro *creare* ſæpiùs uſurpatur. Sic Pæanius, qui ſub Diocletiano vixit, in Eutropii Metaphraſi ſæpius[h] Conſules χϑροτονηθέντας memorat, planè pro *creatis.* Et de Cinna, eum inquit[i] ὕπατον ὁ Σύλλας ἐχϑροτόνησεν *Conſulem Sylla creavit.* Quin ubi Eutropius habet[k] *Cæſar vacuam urbem ingreſſus Dictatorem ſe fecit, inde Hiſpaniam petiit*, Pæanius ὁ Καῖσαρ ἔρημον τὴν πόλιν εὑρὼν δικτάτορά τε ἑαυτὸν ἐχειροτόνησε κὴ Σπανίας ἐχώρησε. Pro *ſe facere* id eſt ſimpliciter creare apertiſſimè ita uſurpatur; quemadmodum & alibi[l], Conſtantius δύο Καίσαρας ἐχϑροτόνησε *Cæſares duos creavit.* Et de Galerio & Conſtantio locutus, χϑροτονῦνται παρ' αὐτῷ Καίσαρες δύο, *Creati ſunt ab eis Cæſares bini.* Conſonus heic Olympiodorus, ſub Theodoſio ſecundo hiſtoricus non incelebris. Conſtantino, inquit[m], filii erant duo, Conſtans & Julianus. Illum Cæſarem χϑροτονεῖ &c. κὴ τὸν Ἰουλι-

[e] *In lection. Plinianis pag.* 1100.

[f] *Hiſtor.* 52.

[g] *Hiſt.* 36, 41, *&c.*

[h] *Lib.* 3. *&* 4, 5, 9.

[i] *Lib.* 5.

[k] *Lib.* 6.

[l] *Idem lib.* 10.

[m] *Apud Photium, in Bibliotheca Cod.* 80.

Ιυλιανὸν Νωβελίσιμον *creavit & Julianum Nobiliſſimum.* Et de eodem Conſtante, ὃς πρότερον μὲ Καίσαρ, ὕστατα ὃ καὶ βασιλεὺς ἀνεχειροτόνητο, *primò Cæſar, poſtmodum Imperator creatus fuerat. Jovinus* item, inquit, *fratrem Sebaſtianum* βασιλέα χειροτονήσας *cum Imperatorem creaſsit.* Quantum verò ad uſum vocis in Chriſtianiſmo; præter locum ſuprà memoratum, Simplex habetur ſemel tantùm in Novo fœdere, ubi memoratur[a] frater χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, comes peregrinationis Paulinæ, quod rectè quidem vertitur *ordinatus eſt*, aut *electus ab Eccleſiis*, id eſt ab ipſis planè quomodocunque creatus. Quid quòd etiam luce clarius videtur ex ipſo eodem autore qui χειροτονήσαντες uſus eſt de Paulo & Barnaba in Actis, vocem ibi ſumtam in Compoſitione pro ſimplici ordinatione ſeu creatione, nullâ ſuffragiorum ineundorum habita ratione? Nam idem ipſe autor paulò ante[b] verba faciens de Chriſto tertia die reſurgente, *dedit*, inquit, *eum* Deus *manifeſtum fieri non omni populo ſed* μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, *teſtibus præordinatis à Deo, nobis, qui manducavimus & bibimus cum eo &c.* Manifeſtius nihil eſt quàm vocem ea notione heic uſurpari qua *conſtitutionem* aut *ordinationem* aut *electionem* ſimpliciter ordinantis denotat, nulla ſuffragiorum aliorum ratione omninò habitâ, uti & *conſtitutionem, ordinationem*, ſeu *electionem* aliis. Adeóque concors planè eſt heic vocis notio cum ea quam diximus eſſe in loco illo, de Paulo & Barnaba, altero quem apertiſſimè videtur hic explicare. Et Appianus[c] item habet, ὕπο προχειροτονηθῶ ἄρχοντος pro *nullo magiſtratu præordinante.* Inde etiam Syrus pro χειροτονήσαντες illic habet ſolùm ואקימו *& conſtituerunt eis Presbyteros*, & Arabs Erpenianus uti & codex penes me MS. واقيما صنعا لهم قسيسين &

[a] 2 Corinth. 8. 18.

[b] Act. 10. 40. & 41.

[c] Εμφυλίων lib. 2.

cum constituissent seu *fecissent illis Presbyteros.* Huic consona est vulgata quæ habet *constituissent.* Inde etiam Lutherus *ordinassent.* Et Belgæ heic olim[a] **als sy had den Ouderlingen gecoren,** *cum elegissent eis Presbyteros.* Inde item, in Anglicana sub Jacobo Rege repurgata, expuncto **by election** (quasi aliorum fuisset, præter ipsos, per suffragia electio) legitur, **and when they had ordained them Elders in every Church.** Hesychius etiam χειροτονεῖν interpretatur tam per καθιστᾶν (qua voce Apostolus utitur ad Titum de Ordinatione Presbyterorum) id est simpliciter *constituere* quàm per ψηφίζειν *suffragio decernere* (suffragio scilicet tantùm decernentis) & χειροτονίαν per ἐκλογὴν *electionem* seu *delectum.* Atque apud patres Græcos in Synodorum canonibus[b] alibíque perquam obvius est usus χειροτονίας pro eo planè quale est ipsa simpliciter *ordinatio* sive Episcopi, sive Presbyteri, sive Diaconi, nullâ suffragiorum præter ipsorum qui ordinant habita ex vi vocis ratione. Ideò etiam Arabes verbum ܐܬܩܢ *constituere* & *efficere* in Canonum versionibus suis[c] substituunt. Atque inde Glossarium vetus, χειροτονητὴς *creator* & χειροτονία *creatio, procreatio, creatura,* & *Ordinatio* χειροτονία; ubi *ordinare* dicitur διατάξαι, adeóque διάταξις & χειροτονία fiunt synonyma. Aliud item, χειροτονέω *eligo, constituo,* & χειροτονητὸς, *electus, creatus, designatus,* ubi etiam elevationem Manuum & populi consensum eadem voce indicari admittitur, quod rectè ex diverso seculorum usu & prima vocis notione est intelligendum. Hinc Græco-barbari[e] seu Græci recentiores χειροτονῶ reddunt *Initio* & *sacros ordines impertior.* Et Matthæus Cigala Cyprius, Moses, ait[f], manus Josuæ imponens ἐχειροτόνησεν ἡγούμενον *creavit eum principem* populi Israel. Idémque vocabulum eodem sensu sæpissimè inde occurrit

[a] *Dordrecht 1617.*

[b] *Canon. Apost. 1. & 2. Synod. Nicæn. Can. 4. Chalcedon. Can. 2. &c.*

[c] *MS. in Bibliothec. public. Oxoniensi. pag. 4. &c.*

[d] *Simon Portus in Lexico Græco-barbaro.*

[e] *In Synopsi Histor. pag. 67.*

rit in Ritualibus Græcorum ubi χειροτονεῖν & προχείζεσθαι ſynonyma habentur, qua de re videſis Petrum Arcudium[a], J. Baptiſtam Catumſyritum[b], Iſacium Habertum[c], Jacobum Goar[d]. De varia item ſignificatione τῆ χειροτονίας fuſiùs Habertus[e] ille, uti & antè & doctiſſimè viri Magni, Thomas Bilſonus Epiſcopus Wintonienſis[f] & Hugo Grotius[g], apud quos veterum ea de re, maximè Chriſtianorum, teſtimonia amplitèr indicantur. Alii ſunt qui leviori brachio rem tangunt non pauci quorum aliqui vix aliter atque nos vocem interpretantur[h], aliqui autem ex plebium poſteà ſuffragiorum uſu ordinationibus adventante, etiam ejuſmodi Pauli tempore uſum fuiſſe, ſed infeliciter ſatis, quantum video[i], contendunt. Sunt verò etiam in jam memoratis viri celebres qui de Manuum impoſitione χειροτονίαν Pauli & Barnabæ capiunt. Et verum quidem eſt, vix fieri poſſe ut quis manum imponat niſi etiam extendat ac porrigat. Nec minùs verum, χειροτονίαν Presbyterorum ſeu *creationem* ſolennem perfici tunc non ſolere ſeu rariſſimè ſine Manuum impoſitione. Inde forſan Arabs ibi Jaianus

وساموا بايديهم لهم في كل كنيسة قسوسا

& deſignarunt manibus ſuis in ſingulis Eccleſiis Preſbyteros, ſcilicet Paulus & Barnabas. Et Theophylactus ad locum illum[k] de Pauli manibus Timotheo impoſitis, *gratia*, inquit, *quam accepiſti cùm imponerem ego tibi manus*, ὅτε σε ἐχειροτόνουν ἐπίσκοπον, *quando Epiſcopum te conſtitui* ſeu *conſecrabam*, quaſi in ipſa χειροτονίας voce etiam Manuum impoſitio contineretur; quod quidem etiam recentiorum compluribus placet. Sed illud nondum ſatis didici ego aliter eſſe admittendum quàm ſi dicas ipſum Ordinationis actum integrum τῇ χειροτονίᾳ denotari adeóque ex accidente item

[a] *De Concordia Eccleſiæ Occ. & Or. lib. 5. cap. 8.*

[b] *In vera utriuſque Eccleſiæ ſacramentorum concordia cap. 121. &c.*

[c] *In Archieraticon.*

[d] *Ad Euchologium.*

[e] *In Archieraticon, ad Ritum Electionum Obſervat. 20.*

[f] *De perpetua Eccleſiæ gubernatione cap 7.*

[g] *De imperio ſummar. Poteſtatum circa ſacra cap. 10.*

[h] *Bellarm. lib. De Clericis cap. 7. & de Sacramento Ordinis cap. 1. Lorinus, Maiana, alii ad Act. 14. 23. & vide Theodor. Balſamon. ad Can. Apoſt. 1.*

[i] *Zonaras ad Can. Apoſt. 1. Carol. Juſtell. ad Cod. Univerſ. eccl. ſ. can 108. Nic. Vedelius Exerc. 12. in Ignatium, ſeu in Ep. ad Heronem cap. 4. alii ſatis obvii ad locum illum.*

[k] *2 Tim. ca. 1. 6.*

item Manuum impoſitionem. Neque enim ipſum actum χειροθεσίας ſingularem ac per ſe ſic veteribus denotatum, ullibi mihi compertum. Ut verò ad locum illum Paulinum de impoſitione Manuum Preſbyteri ſeu Presbyterii redeamus, certè non adeo rarum eſt in commentariis Latinorum, veluti Hugonis Cardinalis, Dionyſii Carthuſiani, Caietani, aliorum item vetuſtorum, ipſam dignitatem ſeu officium Preſbyteri ibi intelligi. Quam in ſententiam ſanè inclinavit primò Calvinus[a] ipſe & poſtmodum[b] eam omninò eſt amplexus, ubi non Seniorum collegium ſed ipſam ordinationem ab Apoſtolo innui expreſsim ait. Et Eraſmus ibi; *illud dicit, habes non ſolùm Prophetiæ donum verùm etiam efficaciam impoſita manu, dandi ſpiritum & aliis* (memineris heic quæ Talmudici, juxta ſuperiùs allata, habent de Spiritu ſancto ſuper creatum quieſcente, eis quæ Chriſtiani patres ea de re loquuntur, verbotenus ſatis conſona) *idque ex officio Preſbyterii tui, nimirùm Epiſcopus.* Certè tum Syrus, tum Arabs Erpenianus & Codex meus MS. eiſdem ipſis vocibus in eadem epiſtola utuntur pro ipſo officio Presbyteri ſeu Epiſcopi, quibus heic pro Presbyterio. Sic enim paulò antè vertunt[c] ἐπισκοπὴν *Epiſcopatum*, quod de Conſiſtorio aliquo ſanus ſumendum exiſtimabit nemo. Adeóque id quod ex eis de Presbyterio jam antè heic vertimus, notione intelligendum eſt illa qua officium tantùm ſeu dignitas, non cœtus, deſignetur. Unde non malè vertunt illic qui *Presbyteratum* ſubſtituunt. Sed Jaianus heic Arabs habet اسقفية *Epiſcopatum* ut à Presbyterio diſcriminandum. Wicleſius noſtras in loco jam dicto, **With putting on of the hondes of Preisthode**, quaſi vulgò diceres, *per impoſitionem manuum Sacerdotii*, unde etiam illum *Presbyterii* legiſſe dubitandum non eſt. Ita etiam Rhemenſes,

[a] *Ad 1 Tim. 4. 15.*

[b] *Inſtit. 4. cap. 3.*

[c] *1 Tim. 3. 1.*

ſes, **Mith impoſition of the hands of Prieſthood,** ubi honor Presbyterii, non cœtus aliquis ſeu Collegium Presbyterorum omninò innuitur. Nam vocem noſtram **Prieſt,** & Teutonum Belgarúmque **Prieſter,** uti & Gallorum *Prebſtre,* & *Preſtre,* & Italorum *Prete* à Presbytero deformatam nemo puto non concedit. Et ubi, in Vulgata Novi federis, *Presbyterorum* Chriſtianorum mentio fit (nam *Seniorum* nomine vertuntur *Preſbyteri* ibi & *Presbyteria* Judaica, quà non credentium erant) ſubſtituit ſemper Wiclefius uti & Rhemenſes **Prieſts,** ut Itali aliquot vetuſtiores *Sacerdoti,* aliíque *Preti,* uti etiam Sanctus Marmochinus, ordinis Prædicatorum, qui locum tamen illum de Timotheo vertit *con la impoſitione de le main del Presbyterato,* quod officium ſeu honorem datum non cœtum aliquem indicat. Lovanienſium verſio Gallica *avec l'impoſition des mains de Preiſtriſe.* Etiam verſio ex Syriaco in Bibliis Regiis, *cum impoſitione manus dignitatis Presbyterii.* Sed verò Reformati Galli ibi *par l'impoſition des mains de la compaigne des Anciens.* Itali recentiores, *del collegio de Seniori,* & *del collegio degli Antiani.* Hiſpani *de las manos de l' Anciania.* Lutherus **mit hand auffleguug der Elteſten.** Belgæ reformati olim[a] **met opleginghe der handen des Prieſterſchaps,** licet alibi pro Presbyteris tam Chriſtianis quàm aliis habeant **Ouderlingen,** quemadmodum itidem in verſione nuperâ[b], quæ tamen hoc loco *Presbyterium* vertit **Ouderlingſchaps,** quod in Notis explicat per **der Vergaderung der Ouderlingen ofte Opſtenders der Gemeinte,** *Collegium Presbyterorum, aut Inſpectorum* ſeu *Epiſcoporum Eccleſiæ.* Angli noſtri qui poſt Reformationem publicè incœptam ſcripturas vernaculè interpretati ſunt, **Elders** pro Presbyteris tam Judæorum qui non ex credentibus quàm qui ex credentibus uſur-

[a] *Dordrechti 1617.*

[b] *Leida 1637.*

uſurpant omnes. Neque aliud pro *Presbyterio*, ubi de non credentium Synedriis loquuntur, adhibetur. At verò locus hic Epiſtolæ de Timotheo, in verſione quæ autoritate publica diù apud nos olim obtinuit redditur, **with the laying on the hands by the autorite of Preſthode**, ſeu *autoritate Sacerdotii*; ubi nihil planè de Cœtu aut Conſiſtorio ſupponi videtur. Vertit Latinè Eraſmus primò ni fallor *autoritate Sacerdotii* quod in verſionibus aliis etiam, ut Tigurina, habetur. Cæterùm ea quæ apud nos, Epiſcoporum dicta, ſub Elizabetha Regina prodiit et publicè demùm recepta eſt, ibi habet, **With the laying on of the handes of the company of the Eldership**, ubi Presbyterorum cœtus ut ſignantiùs tunc ita dictus, ut intelligatur neceſſe eſt, juxta ſcilicet Bezæ ibi mentem qui habet *Ordinis Seniorum*, ſeu ut Caſtalio *cum tibi manus impoſuiſſet Senatus*. Tandem verò ſub Jacobo Rege recognitâ ac emendatâ à viris aliquot doctiſſimis in publicum uſum verſione illa, vox quidem **Elders** pro Presbyteris paſsim, ut antè, aliis in locis retinetur. Heic verò *Presbyterii* vocabulum civitate Anglicanâ ab eis primò donatum eſt, ſubſtituto **With the laying on of the hands of the Presbytery**, diſpuncto ſic quod antè habebatur de cœtu aut conſiſtorio aliquo; ita ut tam de honore Presbyterii quàm de cœtu indiſcriminatim, quantum ad verſionem, capi poſſet. Ex hoc autem loco Novi federis unico (tum Lectionis tum Senſus, ut vides, adeò incerti) in quo Græcè ac Latinè Presbyterii Chriſtiani, quomodocunque intelligendi, nomen habere creditur, atque ex aliis aliquot ibi de Presbyteris Chriſtianis & ex eis quæ ad Excommunicationis jus divinum aſſerendum (juxta illa quæ ſuperiùs traduntur) afferri ſolent, mira formantur & varia ab aliquibus de Juriſdictione Presbyterii Chri-

a Londini 1540. &c.

Chriſtiani velut Inſtituto Divino etiam tunc fundata. Imò in hac inſula paſsim hinc in ore vulgi nuperrimè habentur, ut voces Anglicanæ, **Preſbyter** & **Preſbyterie**, quum Reformati reliqui in vernaculis ſuis linguis vernacula vocum nomina ſolùm uſurpent ut **Duderlingen**, *Anciens*, & ſimilia. Quinetiam apud nos, neſcio quo fato, quave prudentiâ, dudum inolevit ut *Preſbyteri* ab **Elders**, velut ex Novi federis ſenſu, non in vulgi ſolùm ſed & doctorum lingua & ſcriptis, licet non omninò in verſione ipſa, cautiùs diſtinguantur; ídque dum ſolùm Græca Novi federis reſpicimus ubi πρεσβύτεροι perpetuò tam pro *Senioribus* quàm pro *Presbyteris* in Vulgata uſurpatur. Nam diſtinctio ejuſmodi apud Wiclefium alióſve ex Vulgata transferentes rationi non ita adverſa eſt, quoniam tam antè receptum erat, per *Presbyteros*, in Latino, **Preists**, notione ἱερέων ſeu *Sacerdotum*, intelligere quàm per *Seniores* **Eldermen** (qua voce pro Senioribus ſemper, ut dictum eſt, utitur Wiclefius) **Ancients**, aut *Anciens*, aut **Seniours** quod pro Senioribus ab Anglis Rhemenſibus[a] etiam interdum retinetur. Sed & diſtinctio iſta admiſſa eſt, quaſi alii etiam tunc fuiſſent hi, alii illi, & ſanè quaſi in *Preſbyteri* ſyllabis civitate nunc Anglicana ſic donatis virtus lateret ſingularis aliqua & occultior; cum nec pueruli neſciant voces iſtas, *Seniorem*, **Prieſt**, *Presbyterum*, **Elder**, ex ſui tam natura uſúque primario & ſignificatione apertiſſima non magis differre quàm ὕπατον & *Conſulem*, Ἀρχοντα & *Principem*, Βασιλέα & *Regem*, aut quæ alia ſic invicem omninò eadem ſunt. Cum autem **Prieſt**, *Preiſtre*, *Preſtre*, id genus alia à Presbytero Latino in Novo federe formata pro Sacerdote ſumi hic olim ſolerent, non minus ridiculum fuiſſet ubique vocem illam ibi ſic ver-

[a] *Ioan. Epiſt. 2. 1. 1. & 3. 1.*

tisse. Nam ita Presbyteri Judæorum sæpius cum Sacerdotibus, ut aliud hominum genus, conjuncti *Sacerdotes* itidem (quod sanus, puto, nemo admitteret) dicendi fuissent. Certè in Ritualibus Anglicanis nostris **Priests** & **Ministers** pro Presbyteris olim semper usurpata. Nec in Lege, Canone, aut scripto aliquo publicâ autoritate heic edito unquam, quantum scio, vox **Presbyter**, ut Anglicana, adhibita est ante Liturgiam publicam Anglicanam ad Scotos in usum publicum anno 1637 infeliciſſimè missam, in qua pro eo quod antè **Priest** aut **Minister** erat, **Presbyter** ubique substituitur; sperantibus proculdubiò, sed frustrà, qui editionem illam adornarant, vocabulum illud *Presbyterialis* disciplinæ (ut vocant) ac Consistorianæ ibi amantioribus admodum placiturum adeóque ipsam editionem gratiorem inde fore. Et de Seniorum nominis in Christianismo Ecclesiastico usu singulari & vetusto, consulas, si placet, viri celeberrimi doctissimíque Davidis Blondelli libellum de Jure Plebis in Regimine Ecclesiastico. Sed verò de Presbyteris ac Presbyteriis ex intima Ebræorum antiquitate seu seculis quæ tractamus Legis in Sinai dationem antevertentibus, ita per Judaismum in Christianismum, velut per adumbrationem, hactenùs deductis, plura & explicatiora dicentur libro secundo, ubi de eorum in Judaismo veteri, unde eos recepit Christianismus primitivus, Creatione aliísque tam ad Jurisdictionem quâ in Synedriis aliqui fruebantur quàm reliqua eorum officia, unde item de Christiano Presbyterio quis faciliùs dijudicare queat, & fusiùs & accuratiùs agetur. Quod ad TERTIUM eorum quæ heic considerantur, ut antè proposuimus, attinet; unde scilicet tam apud alios quàm Judæos ac Christianos ampliſſimus, diffusiſſimus, vetustiſſimúsque,

que, præ aliis omnibus Titulis, ad præfectos aliósque eminentiores multiplicitèr deſignandos, uſus vocis Presbyteri aut ei ex ſui natura Synonymi alicujus, íſque velut ab intervallo quod tractamus mirè propagatus, cerni poſſit; teſtimonia ſunt admodùm varia tam per Orientem quàm per Occidentem. Quod ad Orientem ſpectat, præter illa quæ jam antè de Ægyptiis hanc in rem tacta ſunt, ex ipſa ſcriptura etiam liquet ſub ipſa dationis Legis tempora aut apud populos vicinos nomen & titulum illum paritèr receptum fuiſſe aut ſaltem aliorum populorum primoribus ab Ebræis tunc, vulgari ſermone, tributum. Inde enim expreſſè nominantur à Moſe[a] זקני מדין *Presbyteri Midianitarum* & זקני מואב *Presbyteri Moabitarum* in hiſtoria ſacra de Balako & Bileamo, ubi item *Preſbyteri Moabitarum*, qui legati ad Bileamum, vocantur שרי מואב *Principes Moab*. Hiſtoria item eſt notiſsima eorum qui Joſuæ tempore, quo Cananæi fugati ſunt non pauci, è Phœniciâ[b] in Africam migrantes ibi ſedes fixere. Illi ut linguam ita & mores ſuorum avitósque ſecum illuc portantes ad poſteros tranſmiſerunt. Apud eos autem ſcimus diù poſtmodum uſurpari ſolitum ipſum זקנים *Presbyterorum* ſeu Seniorum nomen pro eorum, qui rebus, ut regentes in Conſiſtorio, ſeu Senatu, præerant, cœtu ſeu Collegio. Quod ſanè aliunde quàm ex majorum, in Phœnicia cujus veluti colonia fuere Africani hi, moribus intervallo etiam quod primariò heic tractamus, ſatis coævis manâſſe, neutiquam eſt ut omninò exiſtimemus. Unde etiam dum de Orientalibus loquimur, Africanorum inde ita prodeuntium uſum memoramus. Expreſſa nimirùm hinc, Carthaginienſium γερόντων ſeu *Seniorum* mentio apud Ariſtotelem[c] quorum tamen in numerum diſertè ait adſcitos αἱρετὸς μᾶλλον ἢ κατ' ἡλικίαν,

[a] *Numer.* 22. 4, 7, 8.

[b] *Procopius Vandalic. lib.* 2.

[c] *Politic.* 2. *cap.* 9.

qui eligi ob virtutem mererentur magis quàm qui ætate esſent ſeniores. Hinc etiam ejuſdem Γερουσία erat ſeu *Senatus*, ut ipſe idem ibi & Livius[a]. Ejuſdem item collegas *Seniores* nuncupatos eſſe (id eſt planè ipſis זקנים) teſtis eſt tum in rebus Annibalis Livius[b] ipſe tum apud eum Ariſto Tyrius qui profugus in tabellis ſupra ſedem quotidianam magiſtratûs ſuſpenſis ſcripſerat ſe *privatim ad neminem, publicè ad Seniores* mandata habuiſſe. Ubi Livius ad *Seniores, ita Senatum*, inquit *vocabant*; quemadmodum τὸν זקנים *Seniores* in fœdere veteri Γερουσιαν *Senatum* ſæpiſſimè dici ſcimus. Idem proculdubio alias apud civitates eo in tractu ex origine Orientali obtinuiſſe ſentiendum. Atque ex Senioribus hiſce ſeligebantur *Suffetes* illi qui apud Pœnos tum ut Conſules præeſſent, ſupremúmque ſic gererent magiſtratum, tum de litibus & controverſiis omnimodis ut Judices cognoſcerent. Adeóque Judices etiam ſeu Suffetes illis juxta vetuſtum ex Oriente illuc allatum morem *Seniores* reverà erant & dicebantur, ſicut & Romæ Conſules è Senatoribus ſelecti Senatorum etiam nomine, cui illud Conſulis velut innitebatur, gaudebant. Suffetes (ut obitèr de voce illa moneamus) Livio Plurale eſt. De Magone *ad colloquium*, inquit[c], *Suffetes, qui ſummus Pœnis eſt magiſtratus, cum quæſtore elicuit.* Alibi[d], *poſtero die quum Suffetes ad jus dicendum conſediſſent* &c. Et[e] *Senatum itaque Suffetes quod velut conſulare imperium apud eos* (Carthaginienſes) *erat vocaverunt.* Et viri doctiſſimi nomen ſic fieri volunt ex Ebraico ſeu Punico שופטים *Sophetim* quod *Judices* ſignificat. Horum etiam ego ſententiam olim ſum amplexus. Et ſanè, quantum ad rem ipſam ſignificatam, commodè ſatis illo nomine deſignari potuiſſent qui tam ſummæ rerum in republica adminiſtranda quàm in Judi-

[a] *Lib. 30. cap. 7.*
[b] *Lib. 34. cap. 60.*
[c] *Lib. 28. cap. 37.*
[d] *Lib. 34. cap. 60.*
[e] *Lib. 30. cap. 7.*

Judiciis apud Pœnos præeſſent. Nam eo ipſo vocantur ii quorum regimini per tempora aliquot ſuberant Ebræi, ut liquet ex libro cui in Bibliis ſacris titulus eſt ex eodem nomine, ſcilicet שופטים *Judicum*, utcunque præfectura juridica veluti dignitatis pars minor ut haberetur neceſſe fuerit. Etiam Anglo-Saxones noſtri *Præſidem* Provinciæ Deman vocitabant id eſt *Judicem* ut ex Evangeliis Angloſaxonicis* ſæpius liquet. At verò dum video vocem *Sufes* aliis eſſe heic ſingulare, ídque tam Africanis ipſis quàm Romanis, non illibentèr quidem admitterem Joſephi Scaligeri[a] Etymon illud à צופה *Tzuffe* ſeu *Suffe* quod *Speculator* eſt, *Ephorus*, *Epiſcopus*, *Epoptes*, ſeu, ut Græci ſacrarum literarum interpretes[b] habent, σκοπὸν & *ſpeculator* tantundem denotans, id eſt in Senioribus ibi Princeps ſeu Præſes. Sequax heic etiam Joannes Druſius[c], *Sufe*, inquit, *Sufes*, *ut Mamre Mamres: Hauſe*, *Hauſes: Famre Famres. Græci enim nominibus in* a, e, *aut* u *deſinentibus addunt* σιγμα. *Nihil certius.* Sic ille. Hujus plurale eſt שופים *Suffim*. Sed nemo non videt facillimum fuiſſe ex *Suffe* Punico in Romanæ terminationis ratione *Suffes* fieri atque illinc etiam pro declinandi voces ſic terminatas more apud Latinos vario, in plurali *Suffetes* fieri ut ex *Magnes Magnetes*. Suffes autem à שופט *Suffet* ſeu plurali שופטים *Suphetim* nimis incommodè factum fuiſſet, prætermiſſo in vocabulo ſingulari *Teth*. Nam per *Sigma* ea non exprimitur licet *Tau* ſic exprimi ſit frequentiſſimum. Jam verò ſingulare fuiſſe in caſu recto *Suffes* ſeu *Sufes*, teſtes ſunt inter Romanos veteres Seneca & Feſtus. Ille de Tranquillitate animi[d], *Non vis niſi conſul*, *aut Prytanes*, *aut Cerux*, *aut Sufes adminiſtrare rempublicam*. Feſtus autem; *Sufes dictus Pœnorum magiſtratus*. Et Paulus ibi, *Sufes Conſul Lingua Pœnorum* ubi ex Calidio in teſtimonium

* *Matth.* 10. 18. 27. 2. *&c.*

[a] *In Feſti verb.* Sufes.

[b] 1 *Sam.* 14. 16. 2 *Sam.* 13. 34. *&c.*

[c] *Animadverſ. lib.* 2. *cap.* 24.

[d] *cap.* 3.

habent *Senatus censuit* (de Carthaginiensi videtur dictum) *referentibus Sufetis*, quasi τῶ *Sufes* in singulari *Sufetis* casus in pluralis sextus fuisset, quod quidem mirum, non dubitassent. Etenim ex analogia vulgari *Suffetibus* dicendum erat. Africanorum autem ipsorum testimonia heic voco Inscriptiones illas æneas veteres sub Christi nati tempora conceptas, quibus *Suffetum* nomina aliquot cum adjecta ipsa dignitate ita occurrunt ut *Suffes* casu recto non semel legatur, idque ipsis, ut par est credere, Suffetibus aut dictantibus aut recognoscentibus. Nimirum tres extant alicubi in Italia, nunc aut nuper apud V. Cl. Guilielmum Bargianum, ejusmodi inscriptiones in quibus patronatus & clientelæ jura invicem contrahuntur inter C. Silium C.F. Fab. Aviolam Præfectum fabrorum & civitatem Themetram, & Senatum populúmque Timiligensem, & civitatem Apisam seu Apisiam in Africa.

Primæ subscribitur

EGERUNT
BANNO HIMILIS F. SUFFES
AZDRUBAL BAISILLEGIS F. LEG.
IDDIBAL BOHARIS F.

[a] *Le Memorie Bresciane pag. 183.*

Secundæ

AZDRUBAL SUFFES ANNOBALIS F. AGDIBIL &c.

[b] *Pag. 470. 1.*

Tertiæ, cum aliis

CHINISDO SUFFES.

[c] *Ibidem apud utrumque & videsis de nomine hoc Bernard. Aldretium in Antiq. Hisp. lib. 2. cap. 2. & Samuel. Bochart. Geograph. Sacr. lib. 1. cap. 24. pag. 516. & 517.*

Ita scilicet in Octavii Rosii monumentis Brixianis[a]; ubi inscriptiones hæ ex autographis ipsis exhibentur, cum antè apud Gruterum[b] huic tertiæ subscriberetur *Chinisdo Suffetes*. Habetur etiam cum his quarta[c] inter

ter eundem præfectum Fabrorum & Senatum populúmque Siagitanum in Africa, qua neceſsitudo qualis jam dicta eſt invicem contrahitur. Huic ſubſcriptum eſt *Agente Celere Imilchonis Guiliſæ F. Suffete*, unde quidem (ſi alia deeſſent teſtimonia) non ſatis liqueret utrum *Suffes* an *Suffetes* rectus eſſet caſus Africanis Latino ſermone utentibus. Sed ex tribus illis antè allatis quibus *Suffes* adeò manifeſta eſt pro ſingulari vox, non eſt quod dubitemus etiam quin *Suffete* heic à *Suffes* in caſu recto, non à *Suffetes*, rationibus etiam jam dictis ſit factum. Utcunque autem ſe hæc res habuerit, id ſatis liquet tum, ex veterrimo Orientalium ritu, Collegium ſeu Conſiſtorium quod rebus præerat in poſteris eorum qui è Phœnicia in Africam fugerunt, *Seniorum* ſeu *Presbyterorum* ſeu קנים nomine indigetari ſolitum, tum ex iis primarios aliquot ſelectos fuiſſe velut Conſules ac reverà Judices. Adeóque ex Seniorum ſignantiùs dictorum numero Judices ibi conſtitui ſolitos. Unde itidem majorum eorum mores hac in re id eſt Phœnicum in Oriente diſcendi. Parilis item apud Perſas vetuſtiſsimos notio ac Uſus Preſbyteri ſeu Senioris quem Γεραίτερον nuncupat Xenophon[d]. Ante ætatem quidem annorum quinquaginta nemo titulum illum ſortiebatur. Ἐξέρχονται δὴ, inquit ille, τότε καὶ τὰ ἐς τὸν γεραίτερον ὄντα καὶ λεγόμενα, *Tunc autem in eorum abeunt numerum qui & ſunt & appellantur Seniores.* Addit autem quòd eorum ſoli qui ἀνεπίληπτοι eſſent id eſt *vitio carerent*, in numerum illum cooptabantur. Eâdem ita uſus eſt voce ipſa Apoſtolus[e] ubi oportere ait, ἐπίσκοπον δεῖ ἀνεπίληπτον *Epiſcopum eſſe irreprehenſibilem*, quod Syrus vertit, *ut ſit* קשישא *Presbyter talis ut* מומה לא משתכח בה *macula non reperiatur in eo.* Sic item Arabs cui alius non eſt ibi Epiſcopus præter القسيسين *Presbyterum.*

[d] *Cyropæd. 1.* *Briſſon. de Regno Perſico lib. 2.*

[e] *1 Tim. 3. 2.*

Xeno-

Xenophon etiam dein, ὅτω μὲν δὴ οἱ Γεραίτεροι ἀφ' πάντων τῶν καλῶν ἐλπιζόμενοι καθίστανται *Atque ita Seniores alleguntur* ſeu *in dignitatem illam coeptantur ii qui omnis iter honeſti confecerunt.* In Pentateuchi verſione Tawaſiana ſeu Perſica, Presbyteri appellantur פירן & פירנאי *Piran* & *Piranai*, ſeu پيران & پيرني. Forſan eadem voce, Xenophontis tempore, pro Γεραιτέροις ejus uſurpabant Perſæ. Singulare eſt پير *Pir*. Vox item Γέροντες *Seniores*, ut in ſeculis vetuſtiſſimis per Orientem ad ἐντίμους ac ἀρίστους *Optimates* deſignandos uſitatiſsima, Homero adhiberi ſolet; ut in Achillis Scuto[a],

[a] *Iliad.* σ & β & ι.

——οἱ δ' Γέροντες
Εἵατ' ὅθι ξεστοῖσι λίθοις ἱερῷ ἐνι κύκλῳ.

Seniores ſedebant in politis lapidibus ſacro in circulo, atque alibi ſæpiùs. Et Γέροντάς φασιν, inquit Euſtathius[b], οἱ παλαιοὶ παρ' Ὁμήρῳ τοὺς ἐντίμους λέγεσθαι, *Seniores Homero dici aiunt veteres eos qui honoratiores eſſent.* ubi obſervat etiam in eis apud Homerum alibi cenſitos Diomedem & Ajaces qui χρόνον μὲν οὐκ ἦσαν Γέροντες. ἄλλως μέντοι ὡς ἔντιμοι μετὰ τῶν Γερόντων κατελέγοντο. Ὅτι μέντοι ὁ ποιητὴς Γέροντα ἐνιαχοῦ εἶπε τότε δὴ τὸν χρόνῳ παλαιωμένον δηλοῖ, *Qui tempore ſeu ætate non erant Seniores, ſed quoniam ex honoratioribus eſſent cum Senioribus recenſentur. Cum autem poeta voce* Γέροντα *ſingulariter utitur ætate provectum innuit.* Tantundem in Homerum ille alibi, nec ſemel. Parili ſenſu ab Homero uſurpatur δημογέροντες.

[b] *Ad Iliad.* β. *pag.* 167. & videſis Dion. Chryſoſtom. *Orat.* 56.

[c] *Iliad.* γ.

Εἵατο[c] δημογέροντες ὅθι Σκαιῇσι πύλῃσι,

Sedebant populi Seniores in Scæis portis, Populi nempe Troiani Optimates. Eâdem inde utitur voce Ariſtoteles[d]. Suidæ ſunt illi οἱ τῷ δήμῳ ἐντιμότατοι *qui in populo honoratiſsimi*, Euſtathio ἡγήτορες Τρωων

[d] *Nicomach.* 2. *cap.* 9.

Τρώων *Duces* seu *Primates Troianorum*, Regi proximi. Hinc item Homero[a] γερόσιον οἶνον *vinum Senatorium* & δαὶς γερόσιον *Senatorum convivium*, seu virorum quales diximus principum. Γερόντων Lacedæmoniorum neminit Aristoteles[b] & Plutarchus[c]. Et apud Josephum[d] titulus Epistolæ est, *Jonathan Pontifex Judæorum* καὶ ἡ γερουσία *& populus Judæorum, Ephoris Lacedæmoniorum*, καὶ γερουσίᾳ καὶ δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. Eandem vocat γερωχίαν Aristophanes[e]. Et Plutarchus[f] Τῶν ἐν Λακεδαίμονι ἐξαζυχθεὶς ἀειγενοκρατίαν τοῖς βασιλεῦσι ὁ Πύθιος πρεσβυγμίας, ὁ δὲ Λυκοῦργος ἀγήρους Γερουσίαν ὠνόμασεν, *Optimates in Sparta Regibus adjunctos Apollo Presbygeneas dixit, sed Lycurgus diserte Gerusiam* seu *Senatum*. De *Gerusia* illa item Demosthenes[g] aliique. Cicero *Senum* nomine, id est planè γερόντων eam nuncupat. *Senibus* inquit[h] (*sic enim consilium Publicum appellant*) *augurem interesse voluerunt Lacedæmonii*. Cretensium item Seniores habet Aristoteles[i], ut & Crotoniatarum Malchus seu Porphyrius[k]. Nam Græcos veteres universos in Orientis censu collocamus, utcunque Europæos. Samiorum etiam πρεσβύτεροι notione ejusmodi memorari videntur Iamblicho[l]. Et Γερουσία Nicæna haberi existimatur inscriptione in veteri[m] inter schedas Busbequianas reperta. Ex prisco insuper Alexandrinorum in Ægypto usu, atque aliorum ibi ut par est credere, Ἀρχιγέροντες *Archigerontes* vocabantur, ut volunt aliqui, γερόντων *Senatorum* seu *Seniorum* qui præerant *primarii* seu Alexandrini populi, principi inservientes, primates; Ita Alciatus[n]. Alii de Senatoribus ibi generatim primariis capiunt ut Dionysius Gothofredus. Nam Senatores etiam id est planè Seniores civitatis Alexandrinæ seu γερουσιαστὰς fuisse ex Codice satis scimus Theodosiano[o]. Perquam autem ridiculè Accursius Archigerontes de

[a] *Iliad. δ. & Odyss. v. & vide Plutarch. lib. εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, & Dion. Prusæum Orat. 56.*

[b] *Politic. lib. 2. cap. 7.*

[c] *In Lysandro.*

[d] *Antiquit. 13. cap. 9.*

[e] *In Lysistrata.*

[f] *Lib. Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.*

[g] *Orat. in Leptinem.*

[h] *De Divinat. lib. 1.*

[i] *Polit. 2. cap. 8.*

[k] *In vita Pythagoræ.*

[l] *De vita Pythagoræ lib. 1. cap. 5.*

[m] *Apud Gruter. in Thes. pag. 1096. 5.*

[n] *Disputationum li 3. ca. 18.*

[o] *L. 19. c. Theod. lib. 10. tit. 10.*

Archipresbyteris capit seu Majoribus Senioribus Sacerdotibus. Vox habetur in constitutione ab Arcadio & Honorio Augustis ad Gennadium Præfectum Augustalem missa. Ea in Codice Theodosiano[a] sic legitur, *Archigerontes & diœcetæ ergasiotanorum numero deligantur quod officium tuum sollicitis observet excubiis*, sub titulo scilicet *De Alexandrinæ plebis primatibus.* Hæc autem ipsa in Justinianum codicem[b] recipitur, eorundem Augustorum nomine eisdémque die & consulibus, sed non sine interpolatione hujusmodi; *Archigerontes diœcetaque ergasiotanorum non nisi Christiani dirigantur quod officium tuum sollicitis observet excubiis* Nonnulli aliter vocem illam legendam heic volunt scilicet *Archigerontes*, qua de re vide Fr. Hotomanum[c] & Lexicographos juris qui verba ejus heic plerunque transcribunt. Alii etiam & *ergasiotanos* spurium esse volunt, *ergasiotas* reponentes. Diœcetas item synonymum heic esse Archigerontibus & Alexandriæ Corporatorum præsides significare contendunt, idque ex Græcis Juris Cæsarei Paratitlis ubi sic lex hæc concipitur[d], Μηδεὶς αἱρετικὸς ἀρχιγέρων ἢ διοικητὴς σωματείου ἢ τῶν ἐργασιωτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γινέσθω, ἀλλὰ πάντως χριστιανὸς προνοίᾳ τοῦ Αὐγουσταλίου καὶ τῆς πόλεως αὐτῆς τάξεως, *Nullus hæreticus in Alexandria fiat Archigeron seu collegii seu ergasiotarum administrator. Sed omninò sit Christianus, interveniente cura Augustalis & parentis illi officii.* Atque hinc Leunclavius, *esse nomen hoc patet eorum qui Alexandriæ corporatorum collegiis præerant* (Masters or Wardens of Companies) *sicut eos deinde vocant Græci* διοικητὰς σωματείου *administratores collegii putà Fabrorum vel aliorum operariorum in publicis & aliis principum ædificiis.* Quinetiam vetustum atque ut ex antiquitate notissimum γερόντων *Seniorum* seu *Presbyterorum* eorúmque Synedrii

[a] *C. Theod. lib. 14. tit. 27. l. 1.*

[b] *Tit. de Episcopal audientia l. 5.*

[c] *Comment. verborum Juris.*

[d] *Leunclav. in Notatis ad Paratit. lib. 1. pag. 154. videsis l. 56. tit. de Decurionibus.*

drii apud Græcos nominis usum habemus in marmore prisco Smyrna pridem in Angliam allato ubi, assignatis nescio cui (nam nunc mutilum est) posteríque ejus ab Artemidoro quodam fundi aliquot partibus in usum sepulchralem, adjicitur

ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΤΟΛΜΗΣΕΙ
ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΑΙ ΤΙ ΕΞ
ΑΥΤΩΝ ΩΔΗΠΟΤΕ ΤΡΟΠΩ
ΑΠΟΤΙΣΕΙ ΤΩ ΣΕΜΝΟ-
ΤΑΤΩ ΣΥΝΕΔΡΙΩ
ΤΩΝ ΕΝ ΣΜΥΡΝΑ ΓΕ-
ΡΟΝΤΩΝ ΑΡΓΥΡΙΟΥ
ΔΗΝΑΡΙΑ ΔΙΣΧΙΛΙΑ ΠΕΝ-
ΤΑΚΟΣΙΑ

Si quis verò ausus fuerit ex illis quidquam alienare ullo modo, solvet ille honoratissimo Synedrio Senatorum Seniorum seu *Presbyterorum qui Smyrnæ sunt Argenti Denarios bis mille quingentos.* Visitur nunc apud Bilegh in agro Essexiano. Concors est Marmor unum & alterum Arundellianorum, quæ expressim memorant[a] Γερουσίαν *Senatum* seu *Presbyterium Smyrnæorum.* Ex usu autem hujusmodi *Seniorum* γερόντων ac *Presbyterorum* in Oriente frequentissimo adeóque vetusto natum planè est illud Ægyptii apud Platonem[b], *O Solon, Solon vos Græci* Ἀεὶ παῖδες ἐστέ. Γέρων δ' Ἕλλην οὐκ ἔστιν. Νεοί ἐστε τὰς ψυχὰς πάντες. ὑδεμίαν γὰρ ἐν αὐταῖς ἔχετε δι' ἀρχαίαν ἀκοὴν, παλαιὰν δόξαν, οὐδὲ μάθημα χρόνῳ πολιὸν οὐδέν, *Semper pueri estis. Senex* seu *Senior Græcus est nullus. Iuvenes animis estis omnes. Nullam enim habetis in illis ex traditione prisca opinionem, nec disciplinam, tempore canam, ullam.* Quod à patribus Christianis[c] appositè etiam citatur. Inde etiam notissimum illud in Schola Peripatetica[d] de Juvene ætate & Juvene moribus. Pariter enim tunc inde liquet fuisse apud

[a] *Pag. 37. & 47. & videsis Comment. in Origines Eutychii pag. 31.*

[b] *In Timæo.*

[c] *Clem. Alexandrin. Strom. 1. & 2. &c.*

[d] *Aristot. Nicomach. 1. cap. 6.*

Græcos, notum Presbyteri seu Senioris ætate & ejus qui è moribus aut disciplina sic dictus est discrimen. Etiam de Trochilo ave Aristoteles[a], κλεῖται πρέσβυς καὶ βασιλεύς, διὸ καὶ ἡ ἀετὸν αὐτῷ φασι πολεμεῖν, *vocatur Senior & Rex, unde & Aquilam cum eo pugnare referunt.* Et Dionysius Halicarnassensis[b], καὶ γὰρ inquit, τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἀρίστους γέροντας, εἰώθασιν οἱ παλαιοὶ καλεῖν, *Priscі Presbyteros & Optimates Senes* seu *Seniores appellare solebant.* Atque apud Lucianum[c] Jupiter, cum puerum admodum se esse dixerat & imprudentem Cupido, *an quia*, inquit, *neque barbam habes neque canos produxisti propterea etiam infans putari cupis γέρων καὶ καλὸς ὢν, cum senex* seu *senior revera sis & versutus.* Græcis etiam[d] ἡδὺν ὅτι πρεσβύτερον ἀντὶ τοῦ ἡδὺν τιμιώτερον usurpatur, ut itidem Latinis *nihil antiquius* pro eo quod est nihil melius aut optatius. Hinc Marcianus Heracleotes Ptolemæum ait[e] fuisse, τῇ μὲν πείρᾳ καὶ ἀληθεῖ παιδεύσει πρεσβύτερον, τοῖς δὲ χρόνοις Ἐρατοσθένους νεώτερον, *Experientia & vera disciplina Seniorem, tempore verò juniorem Eratosthene*; ubi receptissimus Presbyterorum seu Seniorum moralitèr dictorum usus palàm habetur, uti etiam in illo Herodiani[f] ubi ait Septimium Severum Getam filium judiciis in Britannia præfecisse ac ei dedisse Συνέδρους τῶν φίλων τοὺς πρεσβυτέρους, *Synedros seu assessores ex Amicorum Presbyteris* seu *Senioribus.* Sicut autem adeò frequens erat per Orientis Paganismum Dignitatis nomen *Senioris* seu *Presbyteri*, ita etiam, pro vario loquendi more, Συνέδριον, βουλὴ, ἐκκλησία γερόντων, *Consessus* seu *Consistorium, Concilium, Ecclesia Presbyterorum* eis in usu. Et obvium est etiam in Arabum tam Orientalium quàm Africanorum (quorum mores & lingua ex Oriente traducti sunt) scriptis nomen الشيخ *Alsheich*, seu *Xeque, Senioris* seu *Presbyteri*, non ut religiosum (quod malè

[a] *Hist. Animal. 9. cap. 11.*

Antiq. Rom. lib. 2.

[c] *In Dialogo Jovis & Cupidinis.*

[d] *Pollux lib 2. cap. 2. &c.*

[e] *In Periplo pag. 36.*

[f] *Lib. 3.*

malè voluere aliqui viri doctiſſimi[a]) ſeu ſanctis ſolùm aut, ut alii, illuſtribus mediæ conditionis tribuendum, ſed tum ſcientioribus doctioribúſque moralitèr, tum viris in republica principibus civilitèr. De morali ſic ejuſdem apud eos notione ſatis liquet è titulis codicum typis editorum, velut Mahumedis Ben David Grammatices, atque Eben Sinæ ſeu Avicennæ, medici illius celeberrimi, Canonis. Avicenna ſcilicet nominatur الشيخ الرئيس *Senior Princeps* ſeu *Senior & Princeps* ob ſingularem qua pollebat ſcientiam nec omninò ob ætatem provectam; quippe qui annum non ſuperavit quinquageſimum octavum. Atque in Synopſi propoſitorum Sapientiæ Arabum pridem edita[b] citatur is aliquoties nomine الشيخ الرئيس ابن سينا *Alſheich* ſeu *Senior & Princeps Eben Sina.* Mahumedes autem ille, Ben David in *Giarumia* fronte vocatur السيخ الامام *Senior* ſeu *Preſbyter conſpicuus* ſeu *ſpectabilis* (id eſt *Doctor Primarius*[c]) qui titulus eſt perquam frequens apud Arabas in codicibus eorum MS. Hinc etiam inter autores Chymicos habetur *Senior Zadith* filius Hamuelis ex Arabico olim traductus qui & ſimpliciter *Senioris* nomine indigetari ſolet. Inſcribitur liber ejus *Senior de Chemia*, in quo etiam *Ordinis Seniorum* per metaphoram, & *Seniorum* hac notione mentio. Eundem videtur ſcientiſsimus Galfredus Chaucerus noſtras hoc nomine innuere ubi Platonis diſcipulum & Chymiæ arcana ſimul memorans ait[d],

[a] *Leunclav. Pandect. Turc. cap. 81. & in Onomaſtico.*

[b] *Pariſiis 1614. propoſ. 2. & 20.*

[c] *Videſis Edward. Pocockium in Authorum Nomenclat. pag. 364.*

[d] *In famuli Canonici fabula pag. 58. a.*

As his boke Senior wol beare witneſſe,

ubi in editionibus ante 1602 cunctis **Semor** & in MS. aliquot **Somer** perperàm legitur. Notio autem *Alſheich* ſeu *Xeque* pro Seniore Civilis cernitur non

rarò in hiſtoriis Arabum, quò ſpectat Tyriorum ille ſupremus magiſtratus quem *Senem tantùm, ſpretis aliarum dignitatum hominibus, appellitatum eſſe* ait Antoninus. Alibíque legimus[b], in Phœnicia quoſdam *præficere ſibi Capitaneum, non ſucceſſione hæreditaria, ſed prærogativa meritorum quem ipſi Veterem ſeu Senem* (id eſt الشيخ) *non tam provectæ ætatis ratione quàm prudentiæ & Dignitatis præeminentia.* Et in utroque fedére hinc Presbyteri Judæorum ſæpiſſimè الشيوخ aliiſve vocabulis ab eodem factis deſignantur. Etiam Antonius Giggæus[c], الشيخ *eſt epithetum ſeu titulus quò graviores viri, & præcipuè literatiores inſigniuntur, & reſpondet Græcorum Preſbytero.* Et Petrus Kirſtenius[d] obſervaſſe ſe ait de *quolibet cujuſcunque ordinis Senioribus ſeu præſtantiſſimis, non verò mediæ conditionis, dici.* Alii tantundem. Quod ad Occidentem ſeu quos Latinos vocitamus attinet; notius nihil eſt quàm illud de Senatoribus ac Senatu Romanorum (ordine etiam ſacro dicto[e] nec extra locum ſacrum[f], ut plurimum ſeu more receptiore, conveniendo) à Romulo[g] inſtitutis ex eis qui conſilio, prudentia, virtute pollerent, ideóque ſic dicti, unde Ciceronis illud[h], *Conſilium, ratio & ſcientia niſi eſſent in Senibus, non ſummum conſilium majores noſtri Senatum appellaſſent.* Et Senatores non vocabantur ibi *antequam in Senioribus ſunt cenſi*, ut expreſsim Feſtus, unde apud Virgilium[i] aliquoties *Senior* ob reverentiam, præſtantiam & dignitatem, non ætatem adeò provectam uſurpatum. Et de Seniorum nomine Romæ vide item Livium[k]. Etiam & *Senatus* pro optimatum concilio ante Romulum, veluti vox paſsim ea notione & ſenſu ex intima antiquitate recepta, apud Virgilium[l]. Tantùm autem aberat ut ex ætate provectiori nomen illud inderetur,

[a] *Antoninus hiſt. part. 2. tit. 17. cap. 9. §. 7.*

[b] *Fortalit. Fidei lib. 4. cap. de Diverſitate paganorum.*

[c] *Theſaur. Vol. 2. col. 1237.*

[d] *Gramm. Arab. lib 3. pag. 10.*

[e] *Caſsiodor. Var. lib. 3. form. 33.*

[f] *Sueton. in Auguſt. cap. 35. ubi vide Marcellum Donatum, & Servius ad Æneid. 7. & 11.*

[g] *Livius lib. 1. Plutarch. in Romulo, Dionyſ. Halicarn. lib. 2.*

[h] *In Catone Majore.*

[i] *Æneid. 5, 6, 8. ubi vide Servium.*

[k] *Lib 26. ca. 22.*

[l] *Æneid. 1. & 8.*

deretur, ut annus quo quis in dignitatem illam legitimè adſciſci quiret, ſeu ætas Senatoria, aliis vigeſimus-quintus[a], etiam aliis vigeſimus ſit habitus. Atque inde Decuriones municipiorum etiam Senatores dicti & Senatus Minor, Ampliſsimi & Maximi[b] nomine Romano & Conſtantinopolitano ſignantiùs tribui ſolito; unde *Senatores etiam Provinciales*[c] dicti. Et rogabat ſpurius Carvilius *ut ex ſingulis populis Latinorum* (ſic Livius[d]) *binis Senatoribus, ſi patres Romani cenſuiſſent, civitas daretur, atque in demortuorum* (Senatorum in bello Punico) *locum in Senatum legerentur.* Etiam in edicto Athalarici[e] ad Curiales, *non incaſſum vobis Curiam conceſſit Antiquitas, non inaniter appellavit Minorem Senatum, nervos quoque vocitans & viſcera civitatum.* Atque ex ita communicato vocis uſu, Senatus apud Veteres Nolanus, Neapolitanus, Saguntinus, alii ejuſmodi in Marmoribus alibique occurrunt. Hinc etiam conventus matronalis ab Heliogabalo inſtitutus Mulierum Senatus[f] dictus, etiam & *Senatores utriuſque Sexus*[g] & *Senatrices*[h] memorantur; quemadmodum olim in Chriſtianiſmo Presbyteræ[i], quas & πρεσβυτίδας & μεγαλομένας ſeu *Preſidentes* (ſed non Presbyteriſſas[k]) appellabant, ordinabantur, etiam & Presbyterorum uxores ſic dictæ ſunt. Sed ordinationes ejuſmodi expreſsim prohibitæ. *Senatores item Deorum*, in concilio cœleſti, *qui Penates ferebantur Tonantis ipſius* habentur apud Martianum Capellam[l]. Adeóque Romanis *Optimates, Summates, Proceres, Patres, Optimi Nobilium*, etiam per excellentiam *Nobilitas* dicebantur[m] Senatores ac Senatus, ob dignitatem & præſtantiam ſingularem, ætatis ſeu primariæ vocis

[a] *Videſis Sigonium de Antiquo Iure Civ. Rom. li. 2. cap. 2. Lypſ. in Taciti Annal. num. 51. & de Vet. Magiſtr. Rom. cap 3. & Roſsin. Antiq. Rom. lib. 7. ca. 5.*

[b] *L. 56. C. tit. de Decurionibus.*

[c] *Orat. Claudii in Inſcript. apud Gruter. pa. 502.*

[d] *Lib. 23. ca. 22.*

[e] *Caſsiodorus Var. 9. form. 2. Vide Briſſon. de Verb. ſignif. lib. 17. in* Senatus duplex.

[f] *Lampridius in Heliogabalo & Vopiſcus in Aureliano.*

[g] *Auguſt. de Morib. Eccleſ. Catholicæ cap. ult.*

[h] *In Vita S. Deſiderii apud Anton. Dominicum de Prærogativa Allodiorum pag. 52.*

[i] *Synod. Laodicen. can. 11. Diſt. 32. c. 18. & 19. Scotus in Sent. 4. diſt. 25. quæſt. 1.* [k] *Epiphanius Hæreſ. 79. §. 4 Collyridianorum. & vide Claud. Eſpencæum Digreſſion. 1. cap. 17.* [l] *De Nuptiis Philolog. lib. 1.* [m] *Vide Claud. Salmaſium in Capitolinum pag. 93.*

ſigni-

ſignificationis ratione habita nullâ. Inde etiam Areopagus aliæque Athenienſium Curiæ ac Βουλαὶ *Senatus*, Græcorum interpretibus aliiſque Scriptoribus dici ſolitæ; quemadmodum etiam curiæ aliarum rerum publicarum ac civitatum[b] frequentiſſimè. Atque ut Romanis Ordo Senatorum ſeu Seniorum ampliſsimus Senatus dictus eſt, ita proximus huic ſeu equeſtris, Juventus, quod notiſsimum. Quod ad Senioris autem vocem; apud Statium[c] legitur *Senior mitiſſime* & *Senior placidiſſime*[d], unde etiam in Chriſtianiſmo inclinantis imperii *Seniores noſtri* uſurpatum[e] pro *Majores noſtri*. Et Corippus[f],

Tantus amor Senioris erat —— &
Quid noſter Senior potuit pater, inſcie diſce.

Et demùm, tùm ob adeò frequentem *Seniorum* & *Majorum natu* id eſt זקנים & *Preſbyterorum*, ætate ſcilicet Sapientiæ ſeu Dignitatis majorum, in bibliorum vulgata ad eminentiam variatim inter Judæos denotandum, uſum, tum ob tributum ita multiplicitèr (citra annorum rationem habitam) nomini illi apud veterum alios honorem, invaluit ab anterioribus uſque in noſtra ſecula per Europam Occidentalem, ut *Seniorum* nomen vocéſque ab eo diverſimodè formatæ, pro eis qui Imperio, Dignitate, Honore variatim præcellant & barbaro-latinè & in linguis provincialibus veluti Italica, Gallica, Hiſpanica, aliiſque aliquot voces illas ab harum aliqua mutuò ſumentibus adhiberi ſint ſolitæ. De uſu *Senioris* barbaro-latino eóque veteri pro eo qui eſt *Dominus*, quà vox hæc Beneficiarium ſeu Vaſallum in jure feudali reſpicit, perquam obvia ſunt & clariſsimateſtimonia in priſcis Wiſigothorum[g] Longobardorúmque[h] legibus & Capitularibus Caroli & Ludovici Auguſtorum[i], & in Marculpho[k]; maximè autem in Caroli Calvi Capitulis[l], ubi & *Seniores*

[a] *Sigon. de Rep. Athenienſ. lib. 2. ca. 3. I. Saresbur. in Policratico lib. 5 cap. 9. &c.*

[b] *Et vide Vulgatam Dan. 6. 7.*

[c] *Sylvarum lib. 3 in Lacrymis Hetruſci.*

[d] *Cod. Florentin. apud Fred. Grenovium in Statium cap. 33.*

[e] *Apollinaris Sidonius lib. 2. Epiſt. 2.*

[f] *Lib. 1. & 3.*

[g] *Lib. 8. tit. 5. §. 6.*

[h] *Li. 3. tit. 4. §. 3.*

[i] *Anſegiſus lib. 2. tit. 15. li. 3. tit. 8. App. 2. tit. 35. lib. 5. tit. 15. 151, 171.*

[k] *Formul. cap. 7.*

[l] *Apud Piſtas ann 869. cap. 8. & 9. & apud Tuſiacum ca. 11.*

niores Presbyterorum, eorum scilicet qui ex Ecclesiastico ordine sic dicti, pro *Patronis* seu *Dominis* eorum usurpatur. Ibi etiam[a], *Et volumus ut unusquisque liber homo in nostro regno Seniorem qualem voluerit in nobis & nostris fidelibus accipiat*, unde axioma Transligeritanorum deducit Antonius Dominicus[b] illud *Nulle terre sans Seigneur*; Quod etiam de universa Francia[c] dicitur. Et *Domnus & Senior noster* pro ipso Rege[d] tunc adhiberi solitum, unde & *Seniorale*[e] pro potestate Regia & *Senioratus*[f] pro ipso clientelæ jure. Et *Senioris mei, Senioris illius* usus seculis in illis admodum frequens apud Scriptores alios[g]. Inde in formulis vetustis Confessariorum[h], *occidisti Seniorem tuum, vel in consilio fuisti ut occideretur.* Et in Jure Canonico[i] *Seniores* pro Dominis ac eis à quibus jure beneficiario possidet quis prædia, ut vox receptissima, occurrit. Nam etiam Excommunicationis formulæ vetustissimæ subjicitur[k] *Seniori ejus ipsa Excommunicatio debet nota fieri.* Hinc Mariana, *tum in monimentis*, inquit[l], *Hispaniæ tum in Conciliorum actis præsertim quæ Caroli magni ætate in Gallia habita sunt Domini & Principes Seniores nuncupari cœperunt.* Sic quidem tunc nuncupatos scimus. Tunc cœptum, ut sic nuncuparentur, nullibi comparet. Imò diu antè, notionis hujus vocabuli receptæ testes sunt leges Wisigothorum jam memoratæ. Jam verò ex barbaro-latino antè dicto usu, Linguæ per Italiam, Gallias & Hispanias, provinciales cepere hactenúsque retinuere sua *Signior, Senior, Seigneur*, etiam *Sieur* & *Sire*[l] ex illo contracta pro *Domino*, & *Signioria, Signoraggio, Signoreggiamento, Sennorio* & *Seigneurie* pro *dominatu, imperio* & *principatu* præter alia non pauca inde deflexa quæ dum dominatum ac principatum diversimodè (ut maximè in legibus Feudalibus) denotant, originem suam ex eo

[a] *Cap. Caroli Calvi pag. 69 & vide pag. 74, 75.*

[b] *De Prærog. Allodiorum cap. 13. §. 6.*

[c] *Gallant. du Francaleu cha. 7.*

[d] *Cap. Caroli Calvi in Synod. apud wermeriam cap. 2. & videsis pag. 8. 135. & 429.*

[e] *Ibid. pag. 13.*

[f] *Ibid. pag. 135. 141. 329.*

[g] *Hincmarus tom. 2. pag. 834. Aimoinus lib. 4. cap. 31. li. 5 cap. 34. &c.*

[h] *Burchard. Decret. li. 19. ca. 5.*

[i] *Extr. c. 1. tit. de Censibus. & DD. ibidem.*

[k] *Burchardus Decret. 11. cap. 3.*

[l] *De Reb. Hispaniæ lib. 5. ca. 11. & videsis Renat. Choppin de Feudis Andegavis lib. 2 tit. 2. §. 4.*

[m] *Pasquier des Recherches de la France liu. 8. chap. 5.*

quod *Seniorem* seu *Presbyterum* significat simul agnoscunt, unde etiam *Anciamus* ab *Antiano* quod *Seniorem* sic interpretatur, apud jurisconsultos interdum occurrit. Aliter quidem statuerunt viri aliquot docti de nominis *Senioris* sic in linguas provinciales recepti origine. Fidenter nimis Joannes Garsias Jurisconsultus[b] vult *Signior vocem Germanicam fuisse primùm quâ dominus significatur; deinde ad Italos, Gallos & Hispanos translatam & usu acceptam, non verò ab ætate hoc est à Senio deductam quasi Seniores dominos appellemus. Longè enim*, inquit, *petita isthac acceptio est, præsertim cum videamus minorem viginti quinque annis feudalem patronum esse posse dato & concesso feudo viris senioribus, &c.* Ea de re etiam antè egerat sed modestiùs Franciscus Hotomanus[c] & dubitanter, quoniam toties apud historicos atque in feudali jure quasi ipsum quod dominus est simpliciter imò quasi primariò ipsum significaret. Sed ubinam in Germanorum veterum, ut vult Garsias ille, seu Septentrionalium lingua reperta fuerit hac notione *Signor* nemini puto constat. Et quod ad rationem illam ejus quam & habet dubitando Hotomanus, ætate Juniores etiam minores viginti quinque annis Seniores dici & eo nomine Feuda concedere natu Majoribus qui interim non dicti Seniores, ideóque ab vocabulo latino *Senior* quod primariò ætatem provectiorem indicat in Linguas provinciales neutiquam manasse; certè quantum video ea planè perquam frivola est & nihili. Quis dubitat quin dignitas illa sacra Presbyteri nomine notissima, id est planè *Senioris*, sæpissimè reperiatur in ætate minore eis quibus nomen hoc negatur, sive Diaconos reliquósque ordinis Ecclesiastici gradus inferiores reliquos sive plebes spectes? Atque ex illa Garsiæ ratione Presbyter neque heic originem haberet à vocabulo ætatem.

[a] *Bald. ad Pacem Constantiæ. Zasius de Feudis.*

[b] *Lib. de Expensis & meliorationibus cap. 12. §. 29. Sed hac de re consulas Cæsolum* L'Oyseau *Des Seigneuries cap. 1. Bodin. de Repub. lib. 3. cap. 1.*

[c] *Disput. 3. de Feudis.*

tem primariò & dein per translationem dignitatem significante, sed ab alio medium inter Episcopum & Diaconum locum ex origine sui denotante, quod affirmare nimis esset ridiculum. Papa, Abbas, Pater, ut dignitatis nomina tribui solent eis qui ætate minores sæpe eis sunt quibus sic indigitati præsunt, licet interea majorem Seniorum ætatem ex origine sui indicent. Tantundem de Senatoribus seu Senioribus Romanis aliisque dicendum qui non rarò juniores ætate fuerint eorum non paucis qui in ordine Equestri seu secundo. Ex variante norma ac usu loquendi vim suam obtinent vocabula. Conjectura est Andreæ Tiraquelli[a], Jurisconsulti eximii, *ex eo fortasse fieri ut Seniores interdum pro Dominis usurpentur*, quoniam, in loco uno & altero Orientis, singularis quædam maximi natu, ut familiæ reliquorum Domini, prærogativa apud veteres reperta. Nempè in Aromatifera Arabiæ regione, narrante Strabone[b], κοινὰ πᾶσι ἅπασι τοῖς συγγένεσι, κύριος ὁ πρεσβύτατος, *Bona cunctis consanguineis communia; Sed natu grandior* aut *omnium Senior Dominus est.* Et in Tapobrana, teste Diodoro Siculo[c], ἑκάστου συσσιτίου ὁ πρεσβύτερος αἰεὶ τῆς ἡγεμονίας ἔχει, καθάπερ τις βασιλεύς, ᾧ τοῦτον πᾶσαι πειθαρχοῦσι, *In quolibet Sodalitio qui Senior est semper imperium obtinet, veluti Rex, eique universi obedientiam præstant.* Et μετὰ τοῦτον ὁ πρεσβύτατος διαδέχεται, *& post eum qui natu est maximus succedit*, qualis planè Hiberniæ locis in aliquot mos ille quem Tanistrie vocitamus. Sed longè nimis puto atque ex origine nimis angusta sic petitur *Senioris* notio qua Domini significationem induit. Id interim manifestum est, nec *Seniorem* nec quæ inde fiunt in linguis provincialibus ex origine sui *dominum* omninò denotare, sed ex usu recepto quo tum summis Principibus dignitatibúsque tum minori-

[a] *De Iure Primigeniorum. in præfat. §. 214. & videsis ibi §. 75. &c.*

[b] *Geograph. 16.*

[c] *Bibliothec. l. 2.*

bus, nec civilibus ſolùm ſed & tam Academicis aliquot (ut cum nomine *Sir* inde facto artium baccalaurei noſtri compellantur) quam Eccleſiaſticis diverſimodè tributa ſunt, in vocem *domini*, præcellentiam itidem ſed perquam variè ſignificantem, Latinè migraſſe. Unde etiam tam Deum ipſum *Signior*, *Seigneur*, *Sennor*, vocant Itali, Galli, Hiſpani ut prænomine in *Domine Deus*, quam itidem Reges, Principes, alios præcellentiores, ut in uſu *Seigneur*, *Sieur*, *Sire* & cognatorum multiplici. Parilis vocis apud Anglos uſus ex lingua Normannica, quâ Rex *noſtre Seigneur le roy*, & Proceres Magnates & Prælati *les Seigneurs ſpirituaulx & temporaulx*, id eſt, *Seniores ſpirituales & temporales*, locutionibus in ſolennioribus & actis publicis ſæpiſſime occurrentibus vocitati. Etiam in Jure Feudali noſtro paſſim Dominus feudalis lingua illa *Seigneur* appellatur, tametſi non ſit ex Proceribus ſeu Nobilitate quam vocitamus Majorem. Atque ex Noſtratium uſu veteri argumentum habetur non leve, Seniorum proculdubio vocem in Dignitatis nomen ex ipſâ origine ſui quà ætatem denotat & quà cum Preſbyteris idem eſt tranſiiſſe, quòd *Seniores* ſeu *Senatores* dignitate Latinè ſic dicti Saxonicum **Elder-men** ſeu **Aldermen** vocarentur, id eſt planè nec aliud quàm **Elders** ſeu Seniores ut ex ætate vox illa primariò ſignificat. In legibus vetuſtis Anglicanis, ubi de Comitibus & Conſulibus provinciarum agitur, *apud Anglos antiquitus vocabantur* **Aldermen**, *quaſi Seniores, non propter ſenectutem, cum quidam adoleſcentes eſſent, ſed propter ſapientiam.* Hinc Duces, Comites, Reguli, principes, ac primates provinciarum, urbium, oppidorum, variatim apud Majores noſtros ſic dicti, quod liquet maximè ex Annalibus aliiſque ſcriptis Anglo-

[a] *Apud Rog. de Hoveden Annal. part. 2. pag. 607.*

Angloſaxonicis cum Latinis Bedæ, Florentii, Huntingdonienſis, Hovedenii, ejuſmodi aliorum annalibus collatis. Hundred Ealdor[a] erat *Centurio* ſeu *Centuriæ præfectus*, Sudþreaxna Ealdorman *Comes Auſtralium Saxonum*. Item Ealdorburh *metropolis*, ut Græca ealdorburh *Conſtantinopolis*. Et cum Georgius Cappadox qui ſancti nomine fruitur, Comes Cappadociæ apud veteres nuncupetur, Alfricus[b] in ejus vita Angloſaxonica Ealdorman on þæm ſcýre Cappadocia eum vocat. Hinc Alfwinus ſub Eadgaro Rege *Aldermannus*[c] *Angliæ* dictus ſeu Principis locum per Angliam ſuſtinens. Nam & ubi Beda habet[d] anno 640 de Earconberto Cantuariorum Rege, eum idola deſtrui & jejunium quadrageſimale obſervari per totum regnum ſuum *Principali autoritate* præcepiſſe, Angloſaxonica verſione ſubſtituitur mid his Ealdorlicnesse quaſi diceres *Senioralis* ſeu *Senioratus ſui* autoritate. Atque ut yldran & yldum in Evangeliis Saxonicis ita etiam & Ealdum & Ealdras pariter & Ealdormannum pro Senioribus & Viris principibus ex uſu jam oſtenſo, adhibita eſſe palam eſt. *Seniores Scribæ & Principes Sacerdotum* apud Matthæum vertuntur[e] yldum 7 bocum 7 ealdormannum þæra racena. Et *Principes Sacerdotum*[f] *& Seniores populi* þæra racenda ealdras and þæm folce ealdras ſæpius; ubi Seniores & Principes planè velut ſynonyma. Etiam in eodem capite[g] non ſemel pro *Principibus Sacerdotum & Senioribus* Angloſaxo þæra racenda Ealdras 7 þa hlafordas ubi pro Senioribus *hlafordas* quod poſtmodum in Laverds & dein in

[a] *Noellus in lexic. Saxonico MS. & Henric. Spelman. in Gloſſario.*

[b] *MS. de vitis Sanctorum tit. 3. & videſis Tit. Honor. par. 2. cap. 5. §. 2.*

[c] *Hiſt. Rameſeienſis apud Camden Brit. pag. 368.*

[d] *Hiſt. Angl. 3. cap. 8.*

[e] *Matth. 16. 22.*

[f] *Ibid. 27. 1. & 3. Marc. 10. 33.*

[g] *Comm. 12. & 20.*

Lords pro *Senioribus* seu *Seigneurs* aut *Dominis* expressim substitutum. Alibi autem in eadem versione heah ȝaceȝdum pro *Principibus Sacerdotum* & Ealdoȝmannum pro *Senioribus*. In Luca autem ubi dicitur *quia*[b] *oportet filium hominis multa pati & reprobari à Senioribus & principibus Sacerdotum & scribis* Ealdoȝum pro *Senioribus* & Ealdoȝmannum pro *principibus Sacerdotum* adhibetur, uti etiam alibi[c] in ejusdem Evangelio ubi pro *ad Principes Sacerdotum magistratus templi & Seniores* habetur to ȝam ealdoȝmannum and to ȝam ȝeum and ȝæȝ templeȝ ealdoȝum. *Seniores* heic ȝeum redduntur seu *sapientes* & magistratus etiam ealdoȝum seu *Seniores*. Paulo post etiam ibi[d] & polcer yldran pro *Senioribus populi*, & ȝaceȝda ealdeȝmenn pro *Principibus Sacerdotum*; quemadmodum etiam in sacro sermone זקני הכהנים *Seniores de Sacerdotibus* pro primariis seu principibus Sacerdotum subinde[e] usurpatur. Tranfit postmodum Saxonum Ealdoȝman (quâ Comitem denotavit seu provinciæ præsidem) in Danicum Eorle seu Earle; retenta interim eâdem etiam hactenus voce in muneribus primariis, ut Decurionibus Londini, Eboraci, aliarum plerarunque etiam & villularum aliquot, quod nemo apud nos nescit, designandis. Summa demùm est, ex jam dictis palam cerni, Vetustissimum, Diffusissimum & perquam variatìm Ampliſſimum atque admodum Multiplicem per secula anteriora & gentes Orientis Occidentísque velut universas, fuisse usum vocum Presbyterorum & Seniorum aliarúmve ejusdem prorsus significationis; & usum sanè ejusmodi ut nullum omninò Dignitatis nomen aliud, quantum

ad

[a] *Matt.* 8. 31. 11. 27. 14. 43.

[b] *Cap.* 9. 22.

[c] *Cap.* 22. 52.

[d] *Ib. comm.* 66.

[e] *2 Reg.* 19. 2. *Isaiæ* 37. 2. *Jerem.* 19. 1.

ad Diffusionis Amplitudinem hisce fuerit æquiparandum. Cùm autem utraque idem ipsum ex origine sui denotent, Altera seu Prior syllabas suas retinens, sub quartum Christianismi seculum (ut viris doctissimis dudùm est appositissimè animadversum) Sacerdotis seu ἱερέως notione apud Ecclesiasticos induta est; unde quidem evenit ut, quoties in Vulgata, quæ tunc etiam nata est, Presbyteri vox, in Novo fœdere, è Græco retenta est, pro Sacerdote ea fuerit dein vulgò intellecta, *Senioris* ibi vocabulo pro *aliis antiquioribus & autoritate præcellentibus*, nec Sacerdotibus sumto, quale discrimen viri aliquot docti[a] ex versione Vulgata observari etiam volunt ubi capite in eodem ac eadem rerum periocha, *Apostoli & Presbyteri* semel & *Apostoli & Seniores* aliquoties eandem circa rem memorantur, cum in Græco Πρεσβύτεροι indiscriminatim ubique illic habeatur. Sed viderint ipsi qui ejusmodi discrimen tueri certant, uti & alii qui tale quidem aut quod magis mirum videatur faciunt, haud Vulgatæ omninò sequaces, qui semper πρεσβυτέρους in N.T. vertunt *Anciens*, **Elders**, **Oudertingen** (adeóque pro eisdem sumunt ibi, ut debent, *Presbyteros* & *Seniores*; quantum ad vocum significationem) quos tamen ipsi in ministros sacros seu reverà Sacerdotes & eos qui ejusmodi non fuerint pro libitu distinguunt, adeóque tam dignitatis (ut vocant) Laicæ quàm ministerii Sacri Presbyteros faciunt; quorum hos volunt aliqui etiam in vernaculis suis linguis Presbyteros (nomine Græco sic retento) nuncupari, illos autem, quod meritò sanè mirere, tantùm Seniores seu **Elders**; cum interea in loco ipso notissimo illo, unde[b] distinctio illa elici solet, pariter non Græcè solùm sed & in Vulgatæ latina expressim dicantur *Presbyteri* quotquot sive in horum sive in illorum Seniorum ibi numero fuerint cen-

[a] *Lorinus ad Act. 15 4. vide comm. 2, 4, 22, 23, 41.*

[b] *1 Tim. 5. 17.*

cenſendi. Sed ut *Preſbyteri* vox ita jus natalium ſuorum primigenium ſeculo jam dicto, in Chriſtianiſmo Eccleſiaſtico, exuere cœpit, ita Altera illa *Senioris* & barbaro-latinè & per linguas Provinciales, in Chriſtianiſmo Politico, *Domini* ſignificationem, ut oſtendimus, à temporibus vetuſtiſsimis nacta eſt. Sed de ſingulari illo Judicum apud Ebræos, per ſecula illa Legis dationem antevertentia, Nomine & Dignitatis in poſteritatem variatim tranſmiſſo titulo, nec tamen illis ita proprio ut ex Nominis ſeu Dignitatis ipſius vi quiſquam Judex, ſine creatione in præfecturam juridicam expreſſa, haberetur (qua de re etiam plura capite proximo) hæc dicta ſunto.

Cap. XV.

Judicem unicum, *ex Jure Noachidarum, ſuffeciſſe. De Judicum* Sodomæ *Numero, cui præfuiſſe* Lotum, *habetur in Traditionibus Ebraicis. Numerus eorum à quibus ex* Jethronis *Moſis ſoceri conſilio populus regeretur. De* שוטרים Shoterim (*qui* Γραμματοεισαγωγεῖς *Græcis dicti*) *in* Judicum *illorum* miniſterium *conſtitutis.* Kinitæ. *Temerè nimis à nonnullis* Judices *forenſes, eorúmque numerum* Septuagenarium *tempori quo in* Ægypto *& in* Deſerto *ante legis dationem agebant* Ebræi, *aſſignatum. Ex ſolo* Presbyteri *ſeu* Presbyterii *nomine, nec* Singulari *cuiquam nec* Conſiſtorio *alicui* Juriſdictionem *aliquam* forenſem, *apud Ebræos, unquam competiiſſe.*

SEquitur ut, juxta inſtitutum ſuperius, de Judicum Numero per intervallum quod primariò præ manibus eſt, videamus. Receptum eſt apud Talmudicos, ex jure Noachidarum, adeóque eo quod

per

per Intervallum hoc obtinuit, ſuffeciſſe in præfecturis Juridicis ſingulis דין אחד *Judicem unicum*, contrà quàm regulariter poſteà, ex more ſub Lege Ebraico, in terra Sancta, admiſſum eſt, ut libro ampliùs oſtenditur proximo. Adeóque in Præfecturis ejuſmodi omnimodis Judex unicus juriſdictionem tam circa Sacra quàm Profana, aliúſve Judicum numerus, pro vario conſtituentium arbitrio, omnigenam ritè, id eſt ex Jure obtinente receptóque Naturali & Divino, exercere potuit. Rara quidem eſt Judicum illorum per tempora illa mentio expreſſa. Sed ad illud[b] & *Lot ſedebat in porta Sodomæ* (quando angeli ad eum veniebant) adnotant ex Cabala ſeu traditione veteri Magiſtri[c] אותו היום מינוהו *Eodem die conſtituerunt eum ſibi judicem.* Etiam aiunt Lotum ſummum Sodomæ & principalem fuiſſe Judicem eóque nomine Quinque aliis quos primarios item nuncupabant Sodomitæ, præfuiſſe. Scilicet in *Bereſith rabba*[d] legitur, אותו היום מינוהו ארכי דיינים חמשה ראשי דיינים היו בסדום קץ שקר ורב שקר רב מסטירין רב גבל וקלא פנדר לוט היה ארכי הדיינים שבכולן בשעה שהיה אומר להם דברים שהם ערבים להם הן אומרין לו גש הלאה סק לעיל ובשעה שהיה אומר להם דברים שאין ערבים להם היו אומרין לו האחד בא לגור וישפט שפוט *Eodem die conſtituerunt eum Principem Judicum. Quinque nimirùm fuere in Sodoma Judices primarii,* ſeu *etiam judicibus aliis præminentes, Katz ſhaker* (legunt aliqui קו שקר *Kau-ſhaker*) & *Rab-ſhakar, Rab-Miſterin, Rab-Gabal,* & *Kala-Pindar. Lotus autem erat ſummus* ſeu *Princeps Judicum ibi univerſorum* (Iſachar Ben Nepthali interpretatur הראש ואדון *Caput & Dominus*) *Quoties diceret ille ea quæ eis placerent, dicebant ad eum illi, ſecede illuc*[e] *id eſt, aſcende in ſuggeſtum* (ſeu ut Iſachar ille ibi, עלה ושב למעלה *aſcende & ſede loco in ſuperiori*) *quoties autem quæ eis*

[a] *Gemar. Hieroſolym. ad tit.* Kidoſchin *ca.* 1. *fol.* 58. *col.* 3. *Maimon. tract.* Melakim *cap.* 9. & *videſis lib.* 7. *de Iure Nat. & Gent. cap.* 6. *pag.* 813.

[b] *Geneſ.* 19. 1.

[c] *Iarchius ibid.*

[d] *Paraſch. fol.* 56. *col.* 1.

[e] *Geneſ.* 19. 9.

[a] *Ibidem.* *displicerent proferret, dicebant ad eum illi, hic unicus huc advenit ut apud nos peregrinaretur & jam jurisdictionem exercet.* Quicquid autem de aliis fuerit sive locis sive personis per hæc tempora hanc circa rem statuendum, illud interim palàm est, apud Ebræos Mosem ipsum post migrationem ex Ægypto, aliquandiù ex veteri illo, de Judice unico, Jure, solum[b] in hoc intervallo judiciis præfuisse omnimodis adeóque jurisdictionem tam circa Sacra quàm Profana legitimam exercuisse; id est usque ad institutas illas ex Jethronis consilio præfecturas numerosas, de quibus heic maximè agendum. *Factúmque est*, inquit Moses ipse[c], *in crastino* (in capite scilicet hæc tradit Exodi decimo octavo, quod primam legis Mosaicæ dationem proximè[d] antevertit) *ut sederet Moses ad judicandum populum; stabátque populus juxta Mosem à mane usque ad Vesperam. Et videns socer Mosis omnia quæ ille faciebat populo, ait, quænam hæc res quam tu facis populo? quare sedes* (לבדך) *solus & cunctus populus stat juxta te à mane usque ad vesperam? Et respondit Moses socero suo, quoniam venit populus ad me* (לדרוש אלהים) *ad quærendum deum* (Græci ἐκζητῆσαι κρίσιν παρὰ τοῦ θεοῦ *quærere judicium à Deo*, Vulgata *quærens sententiam Dei*, Chaldæus uterque למחבע אלפן מן קדם יהוה *ut quærat doctrinam à facie Domini*, seu *à Domino*; Judæi Mauritanienses, ان يطلبوا علما من عند الله *ut quærant scientiam à Deo*; Saadias Gaon ut يطلبون امر الله *quærant decretum* seu *negotium Dei*; uti etiam Arabica Editionis Jaianæ, quæ plerunque Saadiæ Constantinopoli olim editæ consona, heic pro Jethro semper habet شايب *Soaib*, nomen apud Mahumedanos Jethroni tribui solitum; Hispanienses Judæi *per requi-*

[b] *Exod.* 18. 14.

[c] *Ibidem.*

[d] *Exod.* 19. 1.

requirer al Dio; Syrus למשׁאל מלחא מן אלהא *at poſtulent verbum à Deo* aut *Dei placitum*; Verſio penes me MS. لسيمعوا القول من الله *ut audiant vocem à Deo*, Gloſſa ordinaria *ad quærendum* תלמוד מפי גבורה *doctrinam ab ore Dei*) *Cum fuerit illis cauſa aliqua, venit ad me & ego judicium decerno inter virum & proximum ſuum atque oſtendo ſtatuta Dei & leges ejus. Et ait ſocer Moſis ad illum*; *non eſt bona res quam tu facis. Laßitudine fatigaris tam tu quàm populus iſte qui tecum eſt. Nam gravior eſt hæc res quàm quod tu ſolus eam perficere poſſis. Nunc igitur audi vocem meam & ego conſilium tibi dabo & erit Deus tecum. Adeſto tu populo* מול האלהים *in his quæ ad Deum pertinent* ſeu *reſpectu Dei ut referas cauſas ad Deum. Docebiſque eos ſtatuta & leges* (vulgata, *ceremonias & ritum colendi*, pro eo quod eſt את החוקים ואת התורה *ſtatuta & legem*) *& oſtendes illis viam in qua ambulent atque opus quod faciant. Providebis igitur ex omni populo viros potentes & timentes deum, viros veraces,* שנאי בצע *odientes avaritiam* ſeu *quæſtum* (Chaldæus uterque ומנן לקבלא ממון *qui oderint accipere pecuniam*; Syrus, וסנין שוחדא ונכל *& odientes munus & fraudem*) *ponéſque ſuper illos* שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות *Principes mille, Principes centum, Principes quinquaginta*, & *Principes decem* (Græci heic, *Chiliarchos, Hecatontarchos, Pentecontarchos, & Decarchos*, ſeu *Decadarchos*; Vulgata *tribunos, centuriones, quinquagenarios & Decanos*, quæ verſio eſt apud Chriſtianos receptiſſima. Syrus, Chaldæi, Arabes, Perſa, ita vertunt ut, quemadmodum in Ebræo, non ſatis liqueat utrum obliquo an recto caſu numeri qui שרי *Principes* heic ſequuntur ſint ſumendi, nempè utrum Principes ipſi eſſent milleni, centeni, quinquageni, decem, an millenis,

centenis, quinquagenis, decem, princeps quidlibet præesset. Etiam Saadias Gaon, رووسا الاف ومينين وخمسين وعشرات *Principes mille, centum, quinquaginta, decem*; Judæi Hispanienses, *y pernas sobrellos Mayorales de milles, mayorales de cientos* &c. Græciensium Judæorum versio Græco-barbara, ἄρχυς χιλιάδρυς, ἄρχυς ἑκατόδρυς, ἄρχυς πλωιδρυς χὴ ἄρχυς δεκάρυς. Germanienses Judæi, **Heeren touesandt, Heeren hundzed, Heeren funffzig, und heeren zehen,** quasi de principibus seu præfectis ipsis, non de eis qui suberant, numeros ibi sumerent, quâ de re plura statim. Certè & Arabs penes me vetustus MS. in Deuteronomio (ubi de his rursus agitur) *& constitui* ويسا عليكم ويسا علي الالوف ويسا علي الميات *Principes super vos, Principes super mille, Principes super centum*, adjectis quinquaginta & Decem sine علي seu *super*) *Et judicent illi* (pergit sacer sermo) *populum omni tempore, & omnem rem magnam* (id est כל הדבר הגדול ubi Græci ϑ ϗ ῥῆμα ϑ ὑπερογκον, *verbum quod gravius fuerit*) *ad te referent. Ipsi verò judicabunt* כל הדבר הקטון (τὰ βραχέα τῆς κριμάτων, *leviora quæ in judicium deducta fuerint* universa) seu *rem omnimodam levioris momenti*; *& sic levius erit tibi portabúntque illi tecum. Si verbum hoc feceris* וצוך אלהים *& Deus tibi præceperit* (Vulgata *implebis imperium Dei*) *poteris sustinere*; *& nihilominus populus ille ad locum suum veniet in pace. Obedivit itaque Moses voci soceri sui & fecit omnia quæ ille dixerat. Et elegit Moses viros potentes ex omni Israel & posuit eos capita* seu *principes super populum, Principes mille, Principes centum, Principes quinquaginta, & Principes decem. Et*

illi

illi judicaverunt populum omni tempore. Sed והקשה דברי *causam difficilem referebant* seu *afferebant ad Mosem, & cunctam rem parvi momenti ipsi judicabant.* Græci autem codices post decadarchos aliqui, etiam & pervetustus ille in bibliotheca heic regia, subjiciunt utroque in loco, καὶ γραμματοεισαγωγεας, de quibus nihil heic in Ebræis. Sed de eis mox plura. Samaritani autem Pentateuchi heic insertam habent velut in Exodo etiam à Mose scriptam hujusce rei narrationem quæ in Principio Deuteronomii occurrit. *Obedivit itaque Moses voci soceri sui, fecitque omne quod dixerat. Dixit igitur Moses populo, non potero ego solus ferre vos. Dominus deus vester multiplicavit vos. Nam ecce vos estis hodie sicut stella cœli præ multitudine. Dominus Deus patrum vestrorum addat vobis, sicut vos, mille vicibus & benedicat vobis sicut locutus est vobis;* איכדה אשה לבדי טרחכם משאכם וריבכם *quomodo feram solus laborem vestrum, onus vestrum & litem vestram? Date ex vobis* seu *date vobis viros sapientes, intelligentes & prudentes secundum tribus vestras* (Vulgata *querum conversatio sit probata in tribubus vestris*) *& ponam eos in capita vestra* seu *vobis principes* aut *duces vestros,* ויענו ואמרו *& responderunt & dixerunt* (male pro ותענו אתי ותאמרו *& respondistis mihi & dixistis,* ut in Deuteronomio etiam Samaritano) *bonares est quam proposuisti faciendam. Tum accepi capita tribuum* (ita persona in tertiam mutatur) *viros sapientes & intelligentes & constituit eos capita super eos, principes* seu *præfectos mille, principes centum, principes quinquaginta & principes decem,* ושוטרים לשבטיכם *& ministros, apparitores, lictores secundum tribus illorum* ויצו את שיפטוהם (sic codex heic Samaritanus) *Præcepit quoque judicibus eorum* (pro ואצוה את שופטיכם *& præcepi judicibus vestris*) *dicens; audite inter fratres vestros & judicabitis*

[1] *Deut. 1. 9.*

juſtitiam inter virum & inter fratrem ejus, וּבֵין גֵּרוֹ *& inter eum qui ei eſt alienigena* ſeu *hoſpitem ſuum*, aut *peregrinum. Non cognoſcetis facies in judicio. Parvum ſicut magnum audietis. Non timebitis à facie viri quoniam judicium Domini eſt iſtud. Rem autem vobis difficilem deferetis ad me & audiam eam & præcepi vobis omnia quæ facienda erant. Et judicabant populum omni tempore, Rem quamlibet difficilem referentes ad Moſem. Sed omnem rem parvam judicabant illi.* Ita Samaritani codices ex primo Deuteronomii capite, ubi hiſtoriolam hanc repetit Moſes, Exodi decimum octavum ſui ſeu periocham illam in qua res integra continetur interpolarunt, vera quidem tradentes ſed malè collocantes. Joſephus[a] autem Jethronem, monuiſſe Moſem ait, inter Ebræos fuiſſe alios judiciis ſatis idoneos, φροντίζαι δ' τοσούτων μυριάδων σωτηρίας οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσέως ἡμόρφωον, *Curam verò tot millium ſalutis ſuſtinere poſſe neminem præter Moſem ipſum aut ſui ſimilem.* Tibi ipſe igitur parcens, inquit, alios litibus, actionibus, controverſiis dirimendis præfice. Tu verò μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ, *Solo Numinis cultui* deditus eſto, ſeu ut Ruffinus *ad ſolum Dei miniſterium retine temetipſum* quo faciliùs populum è præſenti neceſſitate eximas. Meis ergo conſiliis utere & στρατὸν *exercitum* ſeu copias diſtribuens, per dena millia, per millia, per quingentos, per centum, per quinquaginta, per triginta, per viginti & demum per decem, numero horum cuilibet ἄρχοντας *principes* ſeu ut Ruffinus *Judices* conſtitues. ἐὰν δέ τις ὑπὲρ τούτους εἷς τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχομένων ἀριθμῷ λαμβάνων, *Sit verò aliquis ſuper iſtos unus qui nomen à numero eorum qui ei ſubditi fuerant accipiat.* Jam verò ex ipſis locutionis Sacræ verbis non palàm omninò liquet utrum Principes ſeu præfecti plures an unicus tantùm cuique præfecturæ qua-

[a] *Lib. 3. cap. 3.*

qualiſcunque ea aliàs eſſet, conſtitueretur. Nam pluraliter, ut vides, Principes dicuntur, qui ſic in quolibet numero plures eſſe potuiſſent, ut plures in una præfectura Conſules, Sufferes, Ephori, id genus alii. Nec quidem ſatis ex ſacro ſermone conſtat utrum Præfectorum numerus an Subditorum deſignetur. Scilicet utrum per millenos, centenos, quinquagenos, denarios, populus diſtributus ſuos ſibi ſeorſim haberet præfectos, ut tribunos ſeu chiliarchas, centuriones, quinquagenarios & decanos ita ex ſubditorum numero denominandos (quod à Joſepho ac paſſim in verſionibus Chriſtianorum admittitur) an totidem principes ſeu præfecti per præfecturas ita diſpoſiti fuerint ut Mille viri alia, centumviri alia, alia quinquagintaviri & demùm alia decemviri collegia juridica ſic conficerent. Neque enim dicitur in ſcriptura *Principes ſuper mille, Principes ſuper centum,* ſed *pones ſuper illos, Principes mille, Principes centum* &c. quæ in origine, ut in Latinis his, diverſam etiam habent ſignificationem. De verſionibus Orientalium & in Occidente Judæorum ſuprà monuimus. Et certè quantum ad Græcos ſeu Septuaginta interpretationem attinet, verba ipſa ut juxta Secundum heic ſenſum capi poſſint non ita eſt abſonum. Nam verbi gratia δεκάδαρχος non ſolùm eſt *Decanus* ſeu qui decem aliis præeſt, verùm etiam *Decemvir* ſeu unus è collegio è decem conflato, ut ſcimus ex ejuſdem vocabuli apud Plutarchum aliósque uſu. Adeóque etiam de reliquis præfecturis à numero ibi denominatis tantundem non immeritò dici poteſt. Sed verò vetuſtiſſimus & præ aliis longè receptiſſimus eſt Ebræis ipſis ſenſus heic Prior, ſeu is quo eorum qui præfectis ſeu principibus jam dictis ſubderentur numerus in cauſa omninò nominis cuilibet eſſet præfecto ſeu principi. Nec minùs recepta eſt ſententia.

[1] *Videſis 2 Paralip. 25, 5.*

tentia de unico ac ſingulari in præfectura unaquaque Judice ſecundum illud quod è Joſepho adnotavimus. Ampliſſimum item hinc Judicum faciunt numerum ac mirandum Talmudici, quod ut ritè intelligatur, res paulò altiùs repetenda. Exierant ex Ægypto adeóque in deſerto hoc tempore fuere[a] כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד משף *quaſi* ſeu *circitèr ſexcenta millia virorum peditum abſque parvulis*, ubi in vulgatæ codicibus aliquot adjicitur *atque mulieribus*. הגברים *viros* exponit ibi gloſſa non ſine ſacri ſermonis[b] autoritate per מבן עשרים ומעלה *viginti aut plures annos natos*. Hoc numero virorum per millenos, centenos, quinquagenos & decem tributo, cuique millenario numero unicum præfuiſſe judicem aiunt, eúmque Principem millium in textu dici, ſic centenario cuique centurionem, quinquagenario pentecontarchon & denario decanum ſeu decurionem; ita ut intereà quilibet judex numeri quo denominaretur ipſe pars eſſet; quâ tamen de re dubitarunt aliqui[c] numerum egredientium ex Ægypto ita augentes ut ſenes ſexagenarios quamplurimos, non magis in rotundo illo 600000 numero atque parvulos (ſic illi) cenſitos, ſimul egreſſos eſſe velint, & diſtributis per numeros ſic viris peditibus jam dictis eſſe præfectos. Adeóque ſic ſine judice ipſo qui præficeretur, integer foret ubique numerus denominans. Et Philo[d] *Exeuntium*, inquit, οἱ μὲν ἀνδρες ἑξηκοντάδας ἡλικίαν ὑπὲρ ἑξήκοντα μυριάδας ἦσαν· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος γερουσιτέων, παίδων, γυναικῶν ῥᾳδίως ἀριθμηθῆναι, *ſi qui virilierant ætate, fuere ſupra* 600000. *Reliqua turba, ſenum, puerorum, mulierum facilè iniri non poterat numerus.* Proſelytos, item ſervos, alios id genus adjicit. Sed verò rotundus ille (quem adeo intuentur heic Talmudici) numerus ſexcentorum millium per chiliadas, hecatontadas, pentecontadas & decadas

[a] *Exod.*12.37. *Num.*11.21.

[b] *Numer.*1.3.

[c] *Vide* Chiskuni *fol.*99.b. & Toſiphoth *in Talmudic. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.*1. *fol.*18. a. *item Gemar. Babylon ad tit.* Baba Bathra *ca.*8. *fol.*121.b. *conſulas item Numer.*1.46.

[d] *De viri Moſis lib.*1. & *vide Exod.*12.38.

decadas distributus, cœtus reddit singulares adeóque Principes seu Præfectos inde denominandos septuagies octies mille & sexcentos, ad hunc modum.

In numero	600000
Chiliades sunt,	600
Hecatontades	6000
Pentecontades	12000
Decades	60000

Ita Præfectorum summa fit 78600. Tam in numeris quàm in summa, sive librarii sive typorum incuriâ, error fit in illustrissimi Hugonis Grotii editis[a] satis crassus sed facillimè in schema hujusmodi quod planè voluit ipse corrigendus. Recensionis hujus judicum testimonia habentur in Gemara utraque expressissima. Hierosolymitana[b]; כמה הן שופטי ישראל שבע ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות שרי אלפים שש מאות שרי מאות ששת אלפים שרי נ׳ב אלף שרי עשרות ששים אלף נמצאו שופטי ישראל ז׳ ריבוא ושמונת אלפים ושש מאות *Quotnam fuerint Judices Israel* (ex instituto illo consilio Jethronis fundato) *septuagies octies mille & sexcenti. Principes mille seu Chiliarchæ fuere* 600, *Centuriones* 6000, *Pentecontarchi* 12000 *& Decani* 60000. *Ita conficitur numerus Judicum Israel* 78600. Idem ipsum occurrit in Babylonia Gemara[c], præfixo solenni illo תנו רבנן *Tradunt Rabbini.* Atque ad hunc modum numerari heic non rarò solitum est. De Numero hoc mentio est apud Abenezram ad locum quem tractamus Exodi ubi legitur, si juxta receptiorem sententiam enumeres, מספרם יותר מע׳ אלף וש׳ אלפים *numerus eorum supra* 79000, quod paritèr in Bombergianis habetur ac Buxtorfianis. Sed pro וש׳ restituendum proculdubio וח׳ id est 8000 pro 9000. Nam supra 78000 excrevit numerus, juxta antè ostensa. Minor tamen erat quàm 79000 quadringentis. In Abarbinelis

[a] *Ad Exod.* 18.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 19. *col.* 3.

[c] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *in verbis postremis. Vide Jarchii glossam in Exod.* 18. 21. *et Deut.* 1. 16. Chiskuni *fol.* 99. b. Mechiltha *fol.* 23. *col.* 1. *R. Jacob Bar Sa'omob in* Ein Israel *part.* 2. *fol.* 99. *col.* 3. *Abarbinel in* Pirush Tora *fol.* 165. *col.* 1. 166 *col.* 2. *Abenezra in Exod.* 18. 21. *Levi Ben Gerson in* Pirush *fol.* 73. *col.* 2. *Isaac Ben Amara in* Akada Isaac *fol.* 141. *col.* 4. *Lyran. ad Exod.* 18. *&c.*

nelis etiam editis malè excuditur primò מ״ח אלף ויתר 48600 pro ע״ח ומ׳ 78600 & paulo post ע״א אלף 71000 pro ע״ח 78000, ubi de numero hoc judicum agitur. Displicuit autem numerus hic maximè Abenezræ qui, tum ex eo quod habetur de Principibus apud Salomonem[a] *propter iniquitatem terræ sunt multi principes ejus*, tum quoniam tam inusitatus ac prodigiosus sic fit numerus judicum, vetustam illam ac Talmudicam non libenter admittit sententiam, nec ita sacra vult verba accipienda. Sed quasi consuluisset Jethro & statuisset Moses, ex eis qui variatim primores ac præ aliis conspicui essent sive millium, sive centum, sive quinquaginta, sive decem in familiis suis servorum, ministrorum, aliorum domini, seligendos esse judices, nec rationem integri eorum qui exierant ex Ægypto numeri, ut superiùs, omninò in recensione habendam. Alii (quibus illud Solomonis de Principum numero intelligitur de terra cui Principes pari potestate imperant numerosiores, non ubi dispari ac subordinati) numerum in sermone sacro nolunt intelligi quasi cuilibet exeuntium summæ unicus fuisset præfectus, ut in utroque Talmude sententia traditur, sed pro Synedriis singularibus sumi, veluti millevirorum, centumvirorum, quinquaginta virorum, decemvirorum collegiis (qualia in urbibus provinciisque Christianorum non rarò, aliorúmque vetustiorum) iisque per singulas tribus collocatis. Abarbinelis verba sunt[b], אין שפק אצלי שעל זה נאמר כאן שרי אלפים ושרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות רוצה לומר שרי אלפים שיהיו אלף איש שרים נבנים בעצה ההיא ושרי מאות נבנים בעצה אחרת ושרי חמשים בעצה אחרת ושרי עשרות בעצה אחרת וזה בכל שבט ושבט כי לא היה הספר הזה מיוחס לנשפטים אלא לשופטים *Mihi est persuasissimum ideo dici hoc præfectos* seu *principes mille & præfectos centum*

[a] *Proverb.* 28.2.

[b] *In* Pirush Tora *fol.* 166 *col.* 3.

&

& præfectos quinquaginta & præfectos decem quoniam fuere præfecti principes seu *Judices mille è quibus conficiebatur concilium unicum, uti & centum è quibus centumvirorum concilium aliud, & quinquaginta virorum aliud atque aliud demum decemvirorum idque per tribus singulas* (unde singulis sua conflarentur tum Synedria) *nec omninò pependisse numerum ex eis qui præfecturis judiciis suberant sed ex ipsis qui judiciis præficerentur &c.* quod sanè versionibus aliquot suprà memoratis est satis consonum. Et sanè quod ad tribuum heic rationem attinet; vetus est Rabbinorum aliquot[a] sententia institutionem illam ideo fuisse שיהא שם שנים עשר סנדריות של שנים עשר שבטים ומשה על גביהן *ut ibi forent duodecim Synedria, tribubus duodecim, quibus interim cunctis Moses ipse præesset ut supremus.* Atque etiam Moses institutionis ordinem enarrans, *Et tuli*, inquit[b], ראשי שבטיכם *capita tribuum vestrarum &c. & posui* אותם *eos super vos, principes mille, & principes centum, & principes quinquaginta & principes decem* ושוטרים לשבטיכם *& Shoterim tribubus vestris* seu *juxta tribus vestras.* De eis plura statim. Sed prætereundum non est Judæos Mauritanienses dum pro שרי *principes* substituunt heic روسا idem denotans, non aliud vocabulum adhibent pro שוטרים, sed expressim sic pergunt وروسا لاسباطكم *& principes tribubus vestris*, quasi omnia ibi dicta tribuum distributionem primariò respexisse voluerint. Etiam in Arabicis Romæ editis legitur & *posui* seu *feci* eos رووسا اسباط ورووس الوف ورووس مئين *principes tribuum, principes mille, principes centum &c.* Nec defuere qui Synedria vigintitriumviralia, qualia post legem datam in usu (ut libro ostenditur proximo) ex principibus seu primoribus illis tum instituta esse sunt opinati.

[a] *Gemar Hierosolymit. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 19. *col.* 3.

[b] *Deut.* 1. 15. *& vide ibi* 13. *&* 23. *& Levi Ben Gersom in* Pirush Tora *fol.* 73. *col.* 2.

[a] *In Gem. Hierosolym. tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 19. *col* 3.

nati. Sic R. Nehemias[a]. Quicquid autem de ingenti illo Judicum numero Talmudico ſtatuendum fuerit, longè quidem illum excedit calculus juxta Joſephum initus. Numeris enim, qui in Pentateucho habentur, ille quatuor alios paritèr intermiſcens, ſcilicet Myriades, Quingentos, Triginta, & Viginti (ut ſuperiùs oſtenditur) judices ita facit octingentos ſexaginta ſupra centies vigeſies noviès millia, id eſt ducentos ſexaginta ſupra quinquaginta unum mille plures quàm habentur in numero Talmudico. Ad hunc modum;

E numero 600000,	
Myriarchæ	60
Chiliarchæ	600
Pentacoſiarchæ	1200
Centuriones	6000
Pentecontarchi	12000
Triacontarchi	20000
Icoſiarchi	30000
Decani	60000
Summa eſt	129860.

[b] *Iyrar. ad Exod.* 18.

[c] *Joſeph. lib.* 2. *cap.* 5. *Exod.* 11. 3.

[d] *Quæſt.* 7. *in Exod.* 18. *vide Bertram. cap.* 6. *Salianum in Annalibus A. M.* 2245. *num.* 738. *nuperos in Exod.* 18. *Steph. Menochium de Rep. Hebræorum lib.* 1. *cap.* 6. §. 10.

Chriſtiani ſcriptores aliquot[b] numero Talmudico ut ſacro ſermone ſatis nitenti aſſenſum præbuere. Sed apud eos receptior eſt ſententia, non juxta numerum illum rotundum egredientium ex Ægypto neque ex collegarum (juxta Abarbinelem) ſed ex familiarum, ſodalitiorum ſeu φρατριῶν, in quas populus & antè[c] & in ipſo egreſſu eſt tributus, numero denominatos eſſe chiliarchas illos reliquóſque. *Communicationes œconomicas* appellat Abulenſis[d], cujus heic rationibus meritò ſanè conſoni ſunt non pauci. Et illam opinionem ſic admittunt verſiones Chriſtianæ quæ *principes* ſeu *præfectos ſuper mille*, *ſuper centum* &c. habere ſolent, nec perſonas nec familias exprimentes. Et cum tot fuerint præter 600000 illos partim Iſraelitæ partim etiam

etiam peregrini qui præfecturis hiſce ſubeſſent, non ita rationi videtur conſonum ut ex illius numeri diſtributione Talmudicus, juxta jam dicta, Judicum numerus eliceretur. Jam verò quod ad adjectum illud in Moſis enarratione ושוטרים לשבטיכם *& Shoterim juxta tribus veſtras* attinet; ii, ut antè monitum eſt, Judæis Mauritanienſibus æquè atque שרי in Ebræo ρωσ ſeu *principes* nominantur, quaſi ejuſdem fuiſſent & dignitatis & generis. Sed certiſſimum eſt receptiſſimúmque[a], hoſce fuiſſe præfecturis juridicis miniſtros ſeu judiciorum & præjudiciorum ſolennium executores, ſine quibus fruſtrà exerceri juriſdictionem nemo non videt. Atque ideo eos Judicibus adjunxiſſe ſe ait in Deuteronomio Moſes utpote undiquaque & perpetuo neceſſarios, tametſi in Jethronis ipſius de judicibus hiſtoriola eorum in Ebræo mentio fiat nulla. Inde Judæi Hiſpanienſes vertunt *Alguaziles* & Germanienſes **Buttil** pro lictoribus ſeu *Bedellis*, quibus & conſoni Græcienſes qui habent ραβδοῦχος pro eo quod Græcè eſt ῥαβδοῦχος ſeu *lictores, apparitores*, id genus alios foro officia præſtantes, tam lites, controverſias, actiones ritè introducendo tractandóque quàm judicia poſtmodum exequendo. Atque illinc ſanè Græcis dicti ſunt γραμματεισαγωγεῖς ſeu *introductores* ac diſpoſitores *ſcriptarum* litium, actionum, poſtulationum, & quæ id genus judiciis aut neceſſaria aut pro re nata magis idonea; uti apud Athenienſes[b] fuere εἰσαγωγεῖς qui actiones ad Judices introducebant. Γραμματεῖς ſæpius item dicuntur, ſeu *Scribæ*. Et hallucinatie[c] ſunt proculdubio qui de literarum docendarum munere vocem ſumſere Græcam. Id certum eſt שטרא Chaldæis & שטר Rabbinis *ſcriptum* ſeu γράμμα legitimum, maximè quod ad contractus & obligationem hominum

[a] *Maimonides tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *Magiſtri ad Deut.* 1. 16. *Conſtantin. L'empereur ad Bertram cap.* 5. *vide Grot. ad Joſuæ cap.* 8. 33.

[b] *Jul. Pollux lib.* 8. *cap.* 9. §. 6.

[c] *Vide Auguſtin. Quæſt.* 69. *in Exod. & lib.* 18. *de Civitate Dei cap.* 39. *& Carol. Sigon. de Rep. Hebræor. lib.* 7. *cap.* 7.

mutuam ſpectat, adeóque ad res forenſes, ſignificare; etiam & commentaria & codicillos qualeſcunque negotiorum ſive præſtitorum ſive præſtandorum. Indéque puto factam heic vocem Græcam quæ etiam Scribas ſeu actuarios denotat. Inde τῶν γραμματέων ſignarunt nomine Græci שוטרים *Shoterim* Pharaonis[a], quin *exactores* Iſraelitas præfecti. Nec aliundè ſubſtituit heic Syrus וספרא *& Scribas pro tribubus veſtris*, et Arabs penes me MS. poſt enumeratos quatuor judicum ordines وصيرت كتابا لاسباطكم *& conſtitui ſcribas tribubus veſtris*. Vulgata heic nihil habet quod Ebræis verbotenus reſpondeat. Ait enim — *ac Decanos, qui docerent vos ſingula*. R. Sadias وعرفا علي اسباطكم *& præfectos* ſeu *peritos ſuper tribus veſtras*. Qualis verſio ſatis admittenda quia tam miniſteriis præficiuntur etiam peritiores in iis quæ ad functionem ſuam pertinent & ſelectiores, quàm judiciis ipſis. Tantundem Chaldæi, alii etiam, idem ſic innuentes, tam veterum quàm recentiorum. Gallica heic benè *& prevoſts ſelon vos tribus*, & Italica nupera *Vfficiali* multò melius quàm quod antè erat *Preſidenti*. Marmochinus habet *præfetti*. Lutherus **Amptleute** & Belgæ **Ampt-lieden** in eandem ſententiam cum Italica illa nupera uti & Anglica cui **Officers** rectè dicuntur. Quod ideò magis advertendum, quoniam non deſunt qui etiam ipſos judices fuiſſe perperam velint. Græci verò etiam judicibus miniſtros hos fuiſſe expreſſim aiunt. Γραμματοεισαγωγεῖς τοῖς κριταῖς ὑμῶν, *grammatoiſagogos judicibus veſtris*, unde dubitari nequit quin pro לשבטיכם *tribubus veſtris* legerint illi לשופטיכם ſeu לשפטיכם, elementorum figurâ adeò invicem cognatâ. Hoc interim heic adnotare obiter liceat, à Jethrone, cujus conſilio præfecturæ jam dictæ inſtitutæ, apud Ebræos

[a] *Exod.5.6,10. &c.*

Ebræos deductas esse familias scribarum quas item משפחות סופרים nuncupant, seu *cognationes scribarum*, & קנים seu *Kinitas* sic à Jethrone denominatos. Scilicet compluria habet ille nomina etiam in sacra origine[a]. Inter alia autem expressim nuncupatus est[b] קני *Kini*, unde ad illud[c], *Et familiæ* seu *cognationes Scribarum inhabitabant Jabbez, scilicet Thirathæi, Simathæi, Suchathæi: hi sunt* קינים *Kinitæ* seu *Kinæi, venientes ab Hammath patre domus Rechab*, David Kimchius[d], אמרו רבותינו זל שהיו מבני קני חותן של משה ונתערבו במשפחת יהודה ונתיחסו עמם *Rabbini nostri piæ memoriæ tradunt eos* (scilicet Kinæos) *fuisse è posteris Kini soceri Mosis, qui commixti fuerunt familiæ Judæ & in genealogia ejusdem recensiti.* Nempè in Judaismum eorum majores rite aiunt transiisse, adeóque etiam & posteros hosce Proselytos Justitiæ fuisse. Ex iis autem quæ suprà de Numero Judicum dicta sunt palam etiam liquet receptissimum fuisse tam Unicum tum in præfecturis supremis tum in minoribus quàm Plures tunc suffeciisse. In diversas quidem sententias à Rabbinis itur de eo quod est utrum in præfecturis singulis ex Jethronis consilio sic constitutis unicus esset an plures, juxta antè memorata. Sed tam Unicum quàm Plures, qualemcunque scilicet numerum, ritè judiciis omnimodis tunc sic præesse potuisse non admittere inter eos video neminem, uti etiam Unicum ex Jure Noachidarum illo Naturali ac Divino (quemadmodum antè memoratum est) ut summum reliquis præfuisse. Sed verò mirum mihi videtur, existimasse viros quidem doctissimos aliquot[e], *Seniores* זקנים seu *Presbyteros* quos in Ægypto sub tyrannide illa ex jussu divino convocarunt[f] Moses & Aharon ut de exitu verba domini audirent, fuisse judiciis aut regimini ex politia Ebraica alicui præfectos etiam & שוטרים seu *Ministros*

[a] *Vide Salom. Iarch. in Exod.* 18.1.

[b] *Judic.* 1.16.

[c] *1 Paralip.* 2.55.

[d] *Et vide eum ad loc. Judic. citatum & Genebrard. in Chronolog. A.M.* 2727. *Adde* Pirke *Rabbi Eliezer cap.* 44.

[e] *Bertram. cap.* 5. *&c.*

[f] *Exod.* 3.16. *& 4.29.*

Miniſtros qui præerant operibus filiorum Iſrael, ſeniorum illorum decretorum ſeu rerum judicatarum fuiſſe executores. Cujus rei ne veſtigium quidem aliquod in ſacris mihi videtur literis. Presbyterorum quidem dignitatem tunc etiam, ut antè oſtenſum eſt, fuiſſe ſcimus eximiam ſive moraliter ſive civiliter ſumtam. Atque illi, nomine illo, ob prudentiam aut ſcientiam ſingularem alitérve in conſilium, ad deliberandum & res in ſervitute illa commodiùs gerendas, convocari ſoliti. Etiam conventus eorum Γερουσία ſeu *Senatus* à Græcis dictus. Sed nihil hoc ad Judiciorum, Juriſdictionis, ſeu Præfecturæ cum Imperio tunc rationem. Abenezra ibi, הזקנים הם היועצים בכל דור ודור כי לא יוכלו לדבר עם שש מאות אלף איש רק הזקנים ידברו להם *Seniores* ſeu *Presbyteri ſunt qui in conſilium adhiberi per omnia ſecula ſolent. Nec potuere* Moſes & Aharon *loqui cum ſexcentis millibus. Duntaxat igitur Preſbyteros ipſi alloquebantur.* Etiam Jarchius interpretatur מיוחדים לישיבה *quorum mos* aut *munus erat ſingulare, conſeſſum habere* aut conventum. Nec enim de Preſbyteris in tanto hominum numero univerſis capi vult. Sed neque hoc quid de Synedrio Juridico neceſſariò innuit. Nam conſeſſus habent tam conſiliarii rebus prudenter gerendis, enarrandis, docendis, ut heic, audiendis convocati quàm Judices ſeu præfecti juridici. Similis poſteà ſub id tempus *Presbyterorum populi* mentio, atque occaſio ſimilis, nec forſan aliter hi quàm illi intelligendi, licet tunc admitti poſſit etiam præfecturas fuiſſe Presbyterorum & conſeſſus juridicos aut ſaltem judicum qui ex Jethronis conſilio conſtituti. Sed credibile non videtur, Presbyteros illos, priori in loco, ut Judices fuiſſe ac Juriſdictionem aliquam in Ægypto exercuiſſe, quibus poſtmodum ſtatim in deſerto competiit planè nulla. Nam ita ſe rem habuiſſe ſatis

[a] *Exod.19.7.*

ſatis ſcimus ex unica Moſis ibi ante Jethronis conſilium præfectura. Lyranus autem heic[a], *Non intelligitur de omnibus Senibus populi &c. Sed per Seniores heic intelliguntur Judices qui habent populum regere*, quos alibi[b] *populi judices* nuncupat. quod ideo puto dixit quia Jarchius quem toties ſequitur habuiſſe eos ישיבת ſeu *Conſeſſum* ſcripſerat! Et ſuos habet heic ſatis ſequaces. Quaſi verò Conſeſſus quiſque, etiamſi legitimus, judicum ſeu juridicus fuerit. Et quod de miniſtris illis ſeu *Shoterim* affertur, nihil omninò in ſe ad juridicam præfecturam attinens continet, ſed ſolùm exactorum in operibus munus deſignat. Et planè ſervilis erat tunc illorum ibi conditio ac ſtatus, quando ſcilicet paulò ante exitum erant ut vir Dei dixit ad Helic in Ægypto לבית פרעה *in domo Pharaonis*; quod tum à Chaldæo tum à Græcis ſumitur pro *ſervientibus Pharaoni*. Sed Arabs ibi في ارض فرعون *in terra Pharaonis*. Utcunque verò, ſi quis contenderit etiam tunc ſuos ipſos habuiſſe in terra Goſhen judices, ſeu præfecturas juridicas, Conſtitutio eorum etiam ſic non ex ipſorum jure ſeu autoritate originaria ſed ex Pharaonis pendebat indultu, niſi Confederatam aliquam etiam inter eos ut inter Chriſtianos primitivos ſeu qui ante Chriſtianiſmi & ſummi regiminis conjunctionem aliquam vixerant (qua de re ſuprà) etiam heic admitti velis. Quin verò vir doctiſſimus qui Judices Ebræis nomine Presbyterorum in Ægypto paulò ante Exodum ſic aſſignat, etiam de numero eorum conjecturam affert. *De numero*, inquit[d], *horum Seniorum & Præfectorum non ita conſtat. Sed ſi conjectura valere poteſt, videntur ſeptuaginta fuiſſe quaſi ſeptuagenarius Seniorum numerus quem Deus in lege*[e] *ſancivit non tam ab eo tum inſtitutus quàm continuatus fuerit* &c. Certè

[a] *Exod.* 3. 16.

[b] *Ad Exod.* 4. 29.

[c] *1 Sam.* 2. 27. *vide Boulduc. de Eccleſ. ante legem li.* 3. *ca.* 11.

[d] *Bertram. ca.* 5.

[e] *Num.* 11. 16.

etiam ex traditione veteri, innui ſeptuagenarium Preſbyterorum, veluti tunc ſatis notum, numerum, intelligitur per ſeptuaginta palmas in ſtatione Elim, paulo poſt exitum, ſeu Sexta memoratas. *Venerunt*[f] *in Elim ubi duodecim erant fontes aquarum & ſeptuaginta palmæ*, ubi Targum Hieroſolymitanum, *duodecim fontes aquarum*, לת קביל תרתי עשרי שבטיא דישראל ושבעין דקלין לת קביל סבעין סביא סנהדרין דישראל quod vertit Cevallerius (puto, Antonius) *ex adverſo duodecim tribuum Iſrael, & ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta Seniorum Sanhedrin Iſrael.* Et Paraphraſis Jonathanis dicta, ואתו לאלים ובאלים תרתיסרי עינוון דמאיין עניא לכל שבטא ושובעין דקלין כל קביל שובעין סביא דישראל Quod idem vertit *venerunt in Elim ubi erant duodecim fontes aquæ, fons pro unaquaque tribu & ſeptuaginta palmæ è regione ſeptuaginta Seniorum Iſrael.* Scilicet verſionem Cevallerii tam Hieroſolymitanæ quàm Jonathanis ſic dictæ paraphraſis mecum nuperrimè ſeu poſt doctiſſimam Franciſci Tailleri verſionem typis editam communicavit vir eruditiſsimus optimúſque Mericus Caſaubonus, ex ſupellectile ſcilicet Patris libraria in qua delituerat. Taylerus autem Hieroſolymitanam heic vertit, *Ibi fuere duodecim fontes aquarum juxta numerum duodecim tribuum Iſraelis, & ſeptuaginta palmæ juxta numerum ſeptuaginta Seniorum Synedrii magni Iſraelitici.* Idem habet Paraphraſis utraque ad Numeros[g], ubi ſtatio illa ſic memorata; excepto quòd in Jonathanis ibi *Septuaginta* חכימיא *ſapientes* pro סביא *ſenioribus* legitur. Etiam Rabbi Eliæzer Modæus in Mechilcha inquit[h], כיון שברא הקב"ה עולמו ברא שנים עשר מבועין בנגו שנים עשר שבטי יעקב ושבעים תמרין כנגד שבעין זקנים *Cum creârat Deus ille ſanctus ac benedictus mundum ſuum, creavit etiam duodecim ſcaturigines* ſeu *fontes reſpectu duodecim tribuum Jacob & ſeptuaginta palmas reſpectu*

[f] *Exod.* 15.27.

[g] *Cap.* 33.9.

[h] *In* Mechilcha *fol.* 19. *col.* 4. *& vide R. Bechai in* Bur *fol.* 87. *col.* 4.

ctu ſeptuaginta Presbyterorum. Atque ab aliis[a] etiam adjicitur, וספר הכתוב זה כי חנו עליהם כל שבט על מבועו והזקנים ישבו בצלם לשבח האל עליהם שהיכן להם כן בארץ ציה *Ideo hoc narrat ſcriptura quoniam caſtrametati ſunt ad eos, nempe tribus unaquaque ad fontem ſuum* (quale quidem voluere aliqui factum cum mare rubrum transibant Ebræi, nempe diviſum[b] fuiſſe mare duodecim ſectionibus, atque inde quamlibet tribum ſeorſim tranſiiſſe, ut heic ad fontes illos ſeorſim caſtrametatam eſſe) *& Presbyteri conſederunt in umbra palmarum ut laudibus celebrarent Deum ob ejuſmodi beneficia accepta jam in terra arida,* ſeu extra mare quod paulò antè evaſerant. Jarchius item ibi *duodecim,* inquit, *fontes aquarum* כנגד שתים עשר שבטים נזדמנו להם *reſpectu duodecim tribuum quæ ibi convenerant,* & *ſeptuaginta Palmæ* כנגד ע זקנים *reſpectu* 70 *Presbyterorum.* Atque ita ſanè non minùs ſeptuagenarium Presbyterorum numerum, etiam tunc temporis, ſeu ante Legem, de Synedrio illius numeri ſeu Magno, in Numeris datam, ex conſtituto locum habuiſſe admittitur quàm tribubus numerum certum notiſſimum que fuiſſe ſuum; & non minùs numerum illum quàm hunc ibi ſedes, ad fontes illum, ſub palmis hunc, habuiſſe. Etiam & Hugo Grotius heic Rabbinorum jam dictorum ſequax, *duodecim fontes,* inquit, *pro numero tribuum, ſeptuaginta palmæ pro numero Seniorum.* Quinimò exactores illos qui operibus Iſraeliticis ſub tyrannide Pharaonica præerant (nomine שוטרים[c] ex ipſis à Pharaone ſelecti & pro libitu puniti) volunt aliqui[d] ipſos fuiſſe ſeptuaginta è quibus poſtmodum Synedrium Magnum conflatum eſt, quaſi etiam in Ægypto & poſtmodum numerus eorum ille fuerit ſatis cognitus. Alii[e] Fontes illos & Palmas nec de Tribuum nec de Seniorum numero, ſed Angelorum, capiunt. Alii aliter. Etiam

[a] *Moſes Bar Nachman in Pentateuch fol.* 116. b.

[b] *Vide Theodoret. Quæſt. in Exod.* 25.

[c] *Exod.* 5. 14, *&c.*

[d] *Jarchius ad citatum Exodi locum.*

[e] *Vide R. Bechai in Biur fol.* 87. *col.* 4.

in patribus Christianis sunt quibus[a] *nec dubium quin de duodecim apostolis* (ibi) *sermo sit, de quorum fontibus derivatæ aquæ totius mundi siccitatem rigant. Et juxta has quas*, inquiunt, *septuaginta creverunt palmæ quos & ipsos secundi ordinis intelligimus præceptores, Luca Evangelista*[b] *testante.* Sed verò quomodocunque Fontium heic et Palmarum numeri, pro commentorum ejusmodi discrimine, sint intelligendi, id interim rationi non omninò consonum videtur, pro Judicibus, Septuaginta Seniores, licet ibi reverà reperti essent, sumere, uti nec, pro Judicibus præfecturarum qualiumcunque juridicarum seu forensium præsidibus, Presbyteros illius temporis reliquos[c]. Consessus seu ישיבות & Synedria ut dictum est, ad deliberandum, audiendum, docendum, & è re nata, quà fieri potuit, de rebus gerendis statuendum, Presbyterorum tunc subinde fuisse, citra scilicet Jurisdictionem forensem, non dubitandum, quod satis liquet ex sacra historia. Cæterùm cùm in servitute illa Ægyptiaca haud concipi possit, præfecturas Ebræis fuisse ejusmodi aliquas nisi aut ex Pharaonis indultu aut ex Confederata, ut monitum est, aliqua inter ipsos disciplina jurisdictionis imitatrice (quibus de rebus nihil satis clarum) cum etiam Mosem unicum fuisse Judicem solúmque per Desertum, seu postquam tyrannide Ægyptiaca liberati juris sui essent, & usque ad præfecturas illas ex Jethronis consilio institutas, palàm constet, ídque tum eo ipso tempore[d] quo conventus Presbyterorum Israel expressim memoratur tum in Elim ubi Palmæ illæ, reliquíque quæ præcesserant ac sequutæ sunt Mansionibus, usque ad institutionem illam; cum inquam hæc se ita habuerint, quânam cedò cum ratione admittitur collegium aliquod aut conventum Judicum tunc fuisse in Deserto, nedum in Ægypto, nomine Pres-

[a] *Hieronym. Epist. ad Fabiolam 127. Mans. 6.*

[b] *Cap. 10. 1. & 17.*

[c] *Vide supra pag. 550.*

[d] *Exod. 18. 12.*

Presbyterorum ſeu Senatus Iſraelitici? Certè ex traditione veteri de Janne & Jamre, qui Magorum in Ægypto principes erant, ulceribus punitis, ac matre utriuſque morte plexa, res integra ut Moſi ſoli tribuitur[a], nec Presbyterorum præfecturæ alicui. Nec quidem id feciſſe Moſem ipſum credi poteſt ut Judicem ab hominibus legitimè ibi conſtitutum; ſed ut divina, uſque ad miracula, virtute præditum; uti etiam in Traditione Satanæ[b], Paulus, & in Ananiæ & Sapphiræ ſupplicio, Petrus[c] Apoſtoli fecerunt. Accedat illud item, aliquoties antè etiam tactum, quo nihil reverà manifeſtius, ex ſola nempè nominis ſeu Dignitatis Presbyteri ſeu Senioris vi, qualicunque in notione acceperis, apud Ebræos (è quorum uſu in Chriſtianiſmum & Nomen & Dignitatem propagatam eſſe dubitari nequit) nullum omninò ſive ſingulis ſive Conſiſtorio alicui ex ipſis Presbyteris, quà tales ſolummodo eſſent, conflato, Juriſdictionem circa ſive Sacra ſive Profana unquam competiiſſe, haud magis ſanè atque apud nos, Juris Prolytæ aut Doctori ſeu Anteceſſori aut *Servienti ad legem*, aut Theologiæ ſeu Medicinæ Doctori aliíve id genus alicui poteſtas aliqua judiciaria ſimul ex nominis ſeu Dignitatis vi confertur. Neque planè Presbyteri Nomini ac Dignitati acceſſit Juriſdictio aliqua forenſis, alitèr atque voluerint illi penes quos, in regiminis civilis ſummi ratione, poteſtas ac arbitrium erat Synedria ac præfecturas juridicas, ex illis ut plurimum, alitérve, tam circa Sacra quàm Profana conſtituendi; quæ tamen ex ſingulari ejuſmodi conſtitutione, per excellentiam & reſpectu judiciorum ad quæ variatim exercenda ſic conſtituerentur, *Presbyteriorum* & Γερουσιῶν etiam & *Presbyteratuum* nomina interdùm induebant. Nam & inde præfectura cui ſuberant olim Judæi Anglienſes *Presbyteratus omnium*

[a] *Philoſtorgius Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 2. §. 2. ubi vide Jacobum Gothofredum.*

[b] 1 *Cor.* 5. c. 1 *Tim.* 1. 20.

[c] *Act.* 5. 5. & 10.

[a] *Rot. Cart. 1. Joan. R. part. 1. memb. 28. cart. 171.*

Judæorum totius Angliæ[a] nuncupabatur, qui ſcilicet à Rege Presbytero alicui inter eos eminentiori concedi ſolitus. Poſt legem datam memorantur quidem ſeptuaginta Presbyteri à Moſe[b] ex juſſu divino in cultum ſingularem ſelecti. Sed numerum ejuſmodi Judiciis præfuiſſe ante Synedrium Magnum ex Moſe ut Principe & Septuaginta aliis, juſſu itidem divino, conflatum[c], nondum didici. Certè prima numeri illius Presbyterorum mentio in loco indicato habetur, ſed planè non ut antè conſtituti, ſed ut tunc primo ſeligendi. Neque enim vocantur ibi ſeptuaginta זקנים *Presbyteri*, quaſi tunc notus fuiſſet ejuſmodi numerus. Sed præcipitur Moſi ut aſcenderet ipſe, aliíque aliquot שבעים מזקני ישראל *& ſeptuaginta è Senioribus*, planè per ipſum tunc ſeligendi è Seniorum qui tunc aderat cœtu. Patres aliquot[d] Chriſtiani numerum illic ſeptenarium decuplatum *pertinere* volunt *ad ſignificandum ſpiritum ſanctum.* Sed verò de Septuagintauniuſviralis Synedrii Juridici (quod Magnum dici ſolet, ac nondum per intervallum hoc natum erat) uti & de Presbyterii & Presbyterorum apud Ebræos dignitate varia, unde in Chriſtianiſmum propagata eſt, plura Libro Secundo.

[b] *Exod. 24. 1. & 9.*

[c] *Num. 11. 16.*

[d] *Auguſt. quæſt. in Exod. 103.*

Cap. XVI.

De Conſtitutione Judicum, *per intervallum jam tractatum, &* Poteſtate *eorum* indè pendente; *maximè* Præfecturarum juridicarum *ex* Jethronis *conſilio à* Moſe *inſtitutarum. Quomodo* cauſæ difficiliores, *& qualeſnam illæ, ad* Moſem *deducendæ. Et de* jure *tunc* Appellandi. *Vtrum tunc temporis* Imperium *aut* Juriſdictio, circa Sacra, *aliqua apud* Ebræos *exercerètur,*

ercerctur, autoritate *aliqua* Sacerdotali, *ut*, *à* Regia, *ſeu* Politica, *diſtincta*. *De* Sacerdotii, Primogenituræ, Patriarcharum, Regum, *quantum ad eam rem*, *per intervallum illud* Jure.

QUod ad Conſtitutionem & Poteſtatem Judicum, quos diximus, indè pendentem ſpectat; (qua de re, juxta inſtitutum libri hujus, Septima & Poſtrema heic Diſquiſitio jam ineunda) conſtitutos per intervallum hoc fuiſſe, dubitandum non eſt, ſummos ac ſupremos Principes ac Judices ab eis qui humanâ ſocietate initâ politias & regimina qualiacunque primò variatim condidere; etiam à Numine ipſo, reipublicæ Iſraeliticæ ut ſibi ſingularis conditore, Moſem Principem & Judicem factum. Minores verò ſeu ſubordinatos, ab eis qui rerum ſummæ præeſſent, ſive ut principes ſingulares atque unici, ſive ut plures, pro variis regiminum illorum & politiarum formulis, &, pro varietate illa, aliter atque aliter. Atque ex eorum maximè numero qui in Senioribus ſeu Presbyteris, juxta antè oſtenſa, cenſerentur, ſelecti ſunt hi ordinatíque. Monuit Jethro Midianitarum princeps (qui ſi non proſelytus Juſtitiæ factus tunc fuerat, ut volunt Ebræi, cultor tamen Dei veri erat, atque ita habetur ab eis qui proſelytum eum fuiſſe non admittunt) monuit inquam Moſem generum ut ipſe ſummus atque hactenùs unicus Iſraeliticæ reipublicæ Princeps ac judex chiliarchas & reliquos provideret[b] conſtitueréque, unde de Conſtitutione Judicum apud ipſum Jethronem aliósque populos ſeu cultores Dei necdum in Abrahamidum fedus recepti tunc uſitata dijudicandum. Ipſe autem Moſes id quidem fecit, ſed non ſine Populi & conſilio & autoritate. Rem enim ipſe poſtmodum enarrans populo, dixi, inquit, הָבוּ לָכֶם

[a] *Abulenſ quæſt.* 7. *in Exod.* 18.

[b] *Exod.* 18. 21.

[c] *Deut.* 1. 13.

Date

Date vobis viros ſapientes & intelligentes &c. *ut ſtatuam eos principes ſuper vos*, Placuit res quam propoſui, ואקח את ראשי שבטיכם *& tuli capita tribuum veſtrarum* &c. ואתן *& conſtitui eos chiliarchas* &c. Adeóque ita tantùm conſilium ſoceri ſequutus eſt Moſes ut res ipſa præſtaretur, nec interim ſine populo, cujus judicium in ſeligendis adhiberi voluit. Vulgata, *Date ex vobis*. Alii tantundem. Sed Ebræa ſonant *Date vobis* ut expreſſim etiam Græci, δότε ἑαυτοῖς *date vobis ipſis*. Chaldæus Uzielides dictus זמנו לכון *Convocate, præparate vobis.* Syrus גבו לכון *Eligite vobis.* Arabs penes me MS. اختاروا لكم idem ſonans; atque editionis Romanæ اختاروا منكم *Eligite ex vobis.* Judæi Hiſpanienſes *Dada vos varones* &c. Saadias ايتوا برجال *afferte viros* &c. cui conſonæ ſatis verſiones Chriſtianorum, quæ habent *prenez vous*, Nempt u, Bzing you, Take you, & ſimilia. Gloſſa Jarchii הזמנו עצמכם לדבר *præparate, accingite voſmet rei propoſitæ.* Unde ad illud *& tuli* &c. Lyranus *per electionem & conſenſum veſtrum.* Alii tum Magiſtrorum tum aliorum ibi tantundem. Et Joſepho[a] dicuntur, οἱ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους πάντως εἰς ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, *A populo adprobati pro viris virtute & juſtitiâ præſtantibus.* Summa eſt, Moſem, etiam à Deo ipſo primum peculiari illi populo Principem conſtitutum, conſtituiſſe Judices illos ſive ut à populo adductos idque ex Presbyteris ſeu Senioribus ibi memoratis[b], cunctos, ſive ut ex fic adductis ſelectos. Sic à Moſe Conſtitutorum *Poteſtas* ipſa conſtitutione ſubnixa, elicienda eſt ex Conſtitutionis ipſius formula; quâ, poteſtate variatim delegatâ, reſervatur interim ampliſſima Moſi ipſi ſoli. Atque hoc ritè intellecto, perinſigne ſpecimen cernitur

[a] *Orig. Judaic. lib. 3. cap. 3.*

[b] *Exod. 18. 12.*

cernitur Poteſtatis juridicæ tam Principis judicíſque ſupremi quàm Minorum judicum. Nam quicquid juriſdictionis his non eſt permiſſum, id univerſum penes Moſem manſit ſolum. Omnimodas, ante conſtitutionem hanc, cauſas ſive Sacras ſive Profanas, ſive Graviores ſive Leviores, ſive Faciles ſive Difficiles, ritè cognoviſſe Moſem manifeſtum eſt, ut judicem unicum, ſimul ac principem ſummum. Ita verò novis hiſce judicibus poteſtas eſt tributa forenſis ut de דברים הקטנים *rebus minoribus* ſeu quæ קשים עליו *difficiliorum* nomine ſeu גדולים *majorum* non venirent, ipſi judicarent; Difficiliores verò Majoréſque ad Moſem ipſum referrent. Sic expreſſim utrobique ſacer ſermo & Joſephus. Cauſa difficilior & major cenſebatur, ob dubia in ea juris quod ſubinde etiam ab ipſo Numine tunc auctum Mosique explicatum. Difficilior autem non erat ſeu extra Minorum numerum ac cenſum (Minorum ſcilicet, reſpectu Difficiliorum ejuſmodi atque Majorum) ulla puto, ſive Capitalis, ſive Pecuniaria, ſive alia, ſive Sacra ſive Profana, cujus jus ſatis ſelectis illis judicibus exploratum cognitúmque. Moſes ipſe[a] illis; והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו *& ſi difficile vobis aliquid viſum fuerit, afferte ad me & audiam ipſe illud.* Et ad illud in Jethronis conſilio *rem omnem magnam*[b] *afferant* ſeu *referant tibi*, Levi Ben Gerſom[c] כל inquit, הדבר הגדול שלא ידעו משפטו וביאו אליך ואתה חודיע להם משפטו *omnem rem, negotium, cauſam majorem cujus jus ſcilicet neſciunt illi, ad te referant ut ejuſdem jus* ſeu *quomodo judicari* ſeu *decidi debeat, eos doceas.* Receptius quidem video viris doctiſſimis Chriſtianorum, cauſas graviores fuiſſe adeò Moſi ſoli reſervatas, ut ad præfecturas illas minores non omninò attinerent. Atque earum genera partim ex ſcriptura, ut aiunt, partim ex ratiocinatione colligunt.

[a] *Deut.* 1. 17.

[b] *Exod.* 18. 22.

[c] Piruſh *fol.* 73. *col.* 2.

gunt. Ea Quatuor faciunt[d]. Primum cauſarum Sacrarum ſeu quæ ad Deum & res Sacras ſpectarunt, quod eliciunt ex illo[e], *Eſto tu populo in eis quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum.* Secundum, cauſarum in quibus ὁμοιεία & benigna interpretatione, citra rigorem juris, utendum. Tertium, judicia capitalia. Quartum, quæ à chiliarchis ad eum per appellationem delatæ. Scilicet ita ordinatas fuiſſe volunt præfecturas illas ut in tribu qualibet à majoribus numeris heic denominatæ, eis qui à minoribus dictæ ſunt præeſſent, immediatè autem Moſi ſoli ſubeſſent ſolùm chiliarchæ. Verbi gratia; Tribus ſumatur cui tria millia familiarum ſeu communicationum ut vocant œconomicarum. Trini heic juxta eos chiliarchæ, quorum ſingulorum præfecturâ in centurias tributâ, decem Centuriæ ſingulis chiliarchis ſubérant. Harum quâlibet in pentecontades diviſa, pentecontarchi ſingulis Centuriis ſuberant duo. Atque eodem modo pentecontarchorum ſingulis, Decani quinque. Etiam pro numeri amplitudinis in denominationibus hujuſmodi diſcrimine poteſtatem ampliorem præfectis fuiſſe; adeò ut cauſæ tantùm aliquot leviores ad Decanos, aliæ etiam ſed graviores ad Pentecontarchos, & ſimili ad Centuriones & Chiliarchas ratione aliæ ſpectarent. Etiam à Decanis ad Pentecontarchos, inde ad Centuriones, ab his ad Chiliarchas, & ab eis ad Moſem, appellandum. Atque hinc etiam & deducitur & firmatur Judiciorum ordo in Eccleſia Romana, ab Archidiaconis uſque ad Papam per Epiſcopos reliquóſque ejuſdem ſyntagmatis. Ego verò nondum omninò didiciſſe me fateor unde heic aſſenſum præbeam, ſive de Cauſis Moſi ſoli reſervatis ſive de Judiciorum ordine ac Appellationibus quas tamen etiam admiſiſſe Talmudicos de ampliſſi-

mo

[d] *Abulenſ. in Exod. 18. quæſt. 11. Salianus Annal. am. M. 2544. §. 740 &c. vide Petr. Comeſtor. in hiſt. Scholaſtic. lib. 2 cap. 37.*

[e] *Exod. 18. 26.*

mo illo & ſubordinato Judicum numero verba ut antè facientes videtur concedendum. Etiam Magiſtri alii quibus nec Numerus ille placet[f], Appellationes & poteſtatis ſeu juriſdictionis, quantum ad cauſas, in præfecturis illis diſcrimen fuiſſe non exiguum volunt. Cæterùm, cum Cauſæ omnimodæ forenſes, aut ejuſmodi eſſent ut intra præfecturarum ſingularum ditionem ortæ ex ſui natura in eis commodè ſatis cognoſci potuiſſent, aut ejuſmodi ut, ex eo quòd ad plures Tribus aut Præfecturas plures, attinerent, ex ſui natura, in ſingulari harum aliqua definiri commodè nequirent; æquum quidem eſt, ut exiſtimemus, Secundi generis Cauſarum cognitionem Moſi neceſſariò ſoli reſervatam; quemadmodum ſcimus etiam Synedrio Magno poſteà inſtituto, cujus Moſes ipſe princeps, reſervatam ejuſmodi Cauſarum cognitionem. Neque aliter ſe res cum ratione habere quibat. Et de ſingulari illa Synedrii Magni juriſdictione fuſè libro Tertio. Quantum verò ad Cauſas prioris generis attinet, non omninò video cauſam ejuſmodi aliquam, ſive ſacram ſive profanam, ſive capitalem ſive pecuniariam ſeu quocunque nomine alio dictam ita Moſi reſervatam ut apud eum ſolum agi judicarive neceſſariò deberet. Univerſæ judicibus illis ſeu præfecturis permiſſæ. Nec quòd aut ſacra aut capitalis eſſet alióve ejuſmodi nomine diceretur, ideo deferenda erat ad Moſem cauſa aliqua ejuſmodi, ſed tantùm ob difficultatem quæ accideret in jure explicando, ſive ipſa juris capita ſpectes ſive pœnarum diſcrimina ex eodem jure introducta. Inde enim conſulendum ipſum per Moſem Numen, ídque à judicibus hiſce, quibus indiſcriminatim Moſes in ipſa eorum conſtitutione, *Audite inter fratres veſtros & quod juſtum eſt judicate, &c. Et ſi difficile aliquid vobis viſum fuerit, afferte*[g]

[f] *Vide Abarbinel in* Pirush Tora *fol.* 166. *col.* 3.

[g] Deut. 1. 16.

ad me (ubi Græci illud אלי תקרבון מכם vertunt ἀνοίσατε ἀυτὸ ἐπ' ἐμὲ ἀφ ὑμῶν, *afferte illud ad me à vobis*) *& audiam illud.* Non dixit populo aut agentibus seu litigatoribus, sed judicibus ipsis, *afferte ad me causam*, qualiscunque vobis, ad vos scilicet primò allata, difficilior visa fuerit nec satis explorata aut intellecta. Et expressim in sacra historia[a] ipsi qui judicabant, non alii (ex judicum scilicet constitutione) omnem rem difficilem ad Mosem afferebant; quem etiam tunc ראש הסנהדרין *Caput Sanhedrin* seu *Synedrii* seu judicum aliorum omimodorum inde appellatum aiunt Magistri[b]. Lis igitur seu actio prioris generis omnimoda ritè incipi potuit in præfecturis illis etiam & decidi ac definiri si difficultas nimia abesset. Et de ipsa difficultate judicabant judices sic constituti, quâ si extricare se nequirent ipsi ad Mosem velut ad oraculum ex ipsa eorum constitutionis formula afferebant. Quod interim sic intelligendum temperandúmque, ut actio etiam qualiscunque ob eximiam difficultatem in Mosis ipsius præfectura seu apud ipsum ut antè atque ex jure pristino, non ex præfecturarum harum constitutione, ritè potuisset ab actoribus primò institui, quod maximè ex historia de blasphemo[c], & de ligna colligente[d] in Sabbato, eliciendum. Nam etiam præfecturas hasce ex Consilio Jethroneo instituta æquum est ut durasse admittamus dum in deserto de jam dictis sententia ferebatur. Nec obstat heic quod adducitur de *rebus ad Deum pertinentibus*. Certè quicquid in judicium ita deductum est ut judicandum esset, *res* erat *ad Deum pertinens* utpote jure ab ipso dato permissóve fundata. Judicibus hisce ait Moses, *ipsorum judicium* etiam *esse Dei* qualia sunt alia alibi in Sacris literis[e] dicta. Nec quid aliud singulare memoratur heic in judiciis ut ad Mosem spectans, quà præfecturas illas instituit, quàm quòd

[a] *Exod.* 18. 26.

[b] *Abarbinel in Pirush Tora fol.* 168. *col.* 1.

[c] *Levitic.* 24. 11.

[d] *Numer.* 15. 33.

[e] 2 *Paral.* 19. 6. *& videsis Hug. Grotium ad Matth. pag.* 82.

quòd ad Deum referret ipſe, quoties ob difficultatem ita referendum quid ſive circa Sacra, ſive Profana, erat. Nec ad cauſarum ex ſui natura diſcrimen aliud, attinere id omninò videtur quàm ad illud tantùm quod ex difficultate ortum. Quod verò ad judiciorum inter præfectos ordinem & Appellationes attinet; ad Moſem quidem jure priſtino, necdum tunc abrogato, appellari potuiſſe, utpote divinitùs in ſalutem populi præfectum totiéſque edoctum, par eſt ut credamus. Sed in ipſa conſtitutione præfecturarum nihil video quo minùs earum unamquamque parilem habuiſſe poteſtatem (quantum ad juriſdictionis naturam & amplitudinem diverſam) exiſtimemus nec, à majori numero denominatæ, ullatenus denominatam à minore ſubfuiſſe, ſed univerſas pariter Moſi nec ab altera ad alteram fuiſſe appellandum. Univerſi enim præfecturarum judices paribus ac eiſdem in ſacro Sermone peritiæ, virtutis, pietatis elogiis inſigniuntur. Nec in Moſis alloquiis nec in Jethronis conſilio eorum alicujus diſparis conditionis aut dignitatis veſtigium habetur. Neque omninò obſtat quod à numero denominante ſic diſcriminantur. Scilicet pro varia tribuum familiarúmque diſpoſitione, quis non videt etiam Decanum, quem detur familiis decem præfuiſſe, non pauciores perſonas nec cauſas pauciores aut minùs graves ſua in præfectura ac ditione habere quiviſſe quàm chiliarcham? Quale de cæteris dicendum. Nec anguſtia nec amplitudo ditionis, provinciæ ſeu territorii, nec ſubditorum numerus, ſed conſtitutionis formula, quâ heic, quantum videmus, cuncti pares fuere, juriſdictionis, imperii ac poteſtatis vim ac naturam definit demonſtrátque. Quantum verò ad Judiciorum illorum ordinem, etiam advertendum eſt quod habet Joſephus[a], Κἂν ᾖ τι μεῖζον, ὅτι τὰς ἐν ἀξιώμασι

[a] *Orig. Judaic. lib. 3. cap. 3.*

ὡμᾶλι δ πρὶ τᾶ πραγμᾶ. δύσκολον, ὅπι σὲ ἦ τι ἀναπέμψειν, *Et ſi accidet Majus quicquam* (in ſe ſcilicet difficile) *eis qui ſic præfecti fuerint, ad te remittant ſeu referant*: ubi Ruffinus, *Et ſi quid eſt majus, ad potiores veniat dignitates. Quod verò etiam apud eos difficile fuerit, hoc deducetur ad te.* Ita Joſephus. Jam verò quæri ſubinde ſolet, utrum etiam per illa ſecula ab orbe condito uſque in Legis in Sinai dationem excurrentia, ita Bina haberentur Imperii ac Juriſdictionis Genera, ut aliud per ſe circa Sacra & Cultum, aliud per ſe circa Profana ſeu quæ hominum ſocietatem & commercia maximè ſpectant, exerceretur aut eſſet exercendum, atque ita etiam ut, aut aliæ de his ſeorſim Perſonæ ſacræ ſeu præfecturæ, aliæ de illis cognoſcerent, aut ſaltem, utrum ſi eædem perſonæ & præfecturæ juridicæ de utriſque pariter ac ſimul cognoſcerent, id ita fieret ut non ex Principatus in ſe unici generis, ſed diverſorum ac invicem ex natura ſui disjunctorum Principatuum generum eorúmque ſeorſim invicem ſummorum (quorum alteri Sacrorum, alteri Profanorum cura eſſet & Regimen) ex accidenti ſic in perſona ſeu præfectura unica conjunctorum poteſtate, ac imperio, cognitionis ejuſmodi jus oriretur ac penderet. Scilicet, an ex inſtituto aut more tunc obtinuerit ſimile quid Præfecturarum juridicarum ſeu Poteſtatum diſcrimini illi quo in Eccleſiaſticum & Politicum ſeu Eccleſiaſticum & Temporale, Regimina, apud Chriſtianos aliquot, Summa diſtingui ſolent; quaſi hujus illud nec omninò pars eſſet nec ei ſubordinatum, ſed circa Sacra ex ſui natura ſeorſim ſummum ut hoc circa Profana, adeóque inde huic, velut in alio ſolio Princeps, coordinatum, nec quidem in eadem perſona (quoties fortè concurrerit) magis cum hoc commixtum quàm in eadem phiala aqua & oleum. Certè,

ex

ex antè oſtenſis, extra controverſiam videtur & perquam manifeſtum (quâ de re etiam aliquoties monitum eſt) eaſdem ipſas perſonas, tam de Sacris quàm profanis pariter cognoviſſe aut cognoſcere ubi opus eſſet debuiſſe. Scilicet in ſeculis Intervalli hujus vetuſtioribus, de ſingulis Juris Naturalis ac Divini quod primordiale erat capitibus (in quibus Cultus primævus expreſſim continebatur adeóque Sacrificia, & Blaſphemiæ crimen) uti etiam poſteà tam de Circumciſione, Paſchatis obſervatione, Azymis, Baptiſmo, de Perſonarum, veluti Proſelytorum juſtitiæ, Originariorum, Proſelytorum domicilii ſeu מחסידי אימות *è piis gentium* in ſedes aut commercium vitæ receptorum diſcrimine, id genus reliquis ad religionem ſpectantibus, quàm de Injuriis, Furto, Homicidio, Pactis cæteríſque ad ſocietatem humanam attinentibus & profanorum ſeu ſecularium nomine vulgò venientibus. Clariſſima ſunt hujuſce rei teſtimonia tum in præfectura Moſaica illa unica ante alias ex Jethronis ſoceri ſui conſilio inſtitutas, tum in illis ſic adjectis de quibus ſuprà. Cauſarum ejuſmodi diſcrimen ut ad illarum alias Sacræ alias Profanæ ſpectarent nullibi comparet. Ad Moſem ipſum ab ipſo Deo Principem factum univerſas paritèr antè ſpectaſſe nemo dubitat. Etiam & difficiles ad eum afferendas liquet ſive Sacræ ſive Profanæ eſſent. Quæ autem difficiles non eſſent, ſive hujus ſive illius generis, ad præfecturas reliquas ſeu minores illas paritèr attinuiſſe, ut antè oſtenſum, quarum item munus erat dijudicare difficilioréſne eſſent an non. Et quiſquis ritè perpenderit quæ habentur in Exodi decimoctavo & Deuteronomii primo ubi de præfecturarum illarum inſtitutione agitur, ei haud credibile, puto, videbitur, eos apud quos ex inſtitutione illa *Deus* ſeu *ſententia Dei quarenda erat*, quorum

quorum item judicium *Dei Judicium* signantiùs dicitur, atque in quos sic distributum est Mosis in judicando onus, non tam Sacras quàm Profanas causas, eásque omnimodas paritèr & è re nata tractasse ac definiisse. Atque æquum sanè est ut de Patriarchis etiam anterioribns Ada, Setho, Noacho, Melchisedeco, Abraha, aliis hujus intervalli Principibus summis eorúmque, quæ fuere, præfecturis minoribus tantundem admittamus. Huc maximè autem spectat etiam quod suprà[a] de modo & ratione agendi & judicandi adduximus in actionibus omnimodis. Certè quatenus tam præcepto divino aut immediatè aut mediatè, quàm jure humano nitebatur quælibet actio, sive Publica sive Privata, sive Sacra, sive Profana, eatenus de ea ita dijudicandum erat ut manifestam sacrorum atque religionis, in forensi tunc negotio quolibet, rationem habitam esse non agnoscere nequeamus; id est imperium circa Sacra, quà Sacra, planè sic exercitum esse. Atque ita Theologia & Jurisprudentia in eadem præfectura necessariò conjunctæ; seu potiùs quà forum spectarunt in unam eandémque reciderunt. Ac Sacræ itidem ac Profanæ causæ in eisdem præfecturis ideò dirimebantur, quia nulla tam simplicitèr profana esse potuit ut dum præceptorum divinorum vim ibi semper & in qualibet causa perpendendam considerabant judices, nihil Sacri in se commistum haberet. Sed verò non admittunt viri aliquot doctissimi Imperium seu Jurisdictionem circa Sacra præfecturis illis minoribus aut earum alicui à Mose tributam, sed illi integrè reservatam, juxta quod superiùs memoratur ubi eâ de re plura. Cæterùm concedatur (quod tamen haud ullibi constat; & contrarium ex verbis toties de judiciis sine discrimine in sacro hac de re sermone prolatis eliciendum planè videtur) cognitionem

[a] Cap. 4.

nitionem rerum & cauſarum Sacrarum, ſcilicet earum quæ maximè ad Cultum & Religionem ſpectarent, Moſem ſibi ſoli reſervâſſe. Quæritur tunc, ſub cujuſnam Principatus aut Præfecturæ generis notione de eis cognoſceret ille. Duplicem ſcilicet in eo aiunt fuiſſe Principatum. Alterum Sacerdotalem, quaſi nunc diceres, ad vulgi ſenſum, Eccleſiaſticum, alterum Regium ſeu in regimine publico, ut diſtinguunt, ſummum. Adeóque ſub notione Principatus Sacerdotalis ſeu qui ad eum ex Sacerdotii munere pertinebat, cauſarum de Sacris cognitionem eum volunt habuiſſe, non omninò ſub notione Principatus politici ſeu nomine Regio, quale itidem aſſerunt de Sacerdotiis patriarcharum qui eis primogenituræ nomine fruebantur. Et nemo non videt facilè quidem concipi poſſe ut compluria in eadem perſona eſſe poſſint juriſdictionis ac imperii genera adeò abinvicem diſtincta ut licet eorum omnia ex unica autoritate conſtituentis (ut heic Moſis præfecturæ qualiſcunque ex autoritate Numinis) ſimul pendeant, alteri tamen cum altero ex conſtituti natura nihil habeatur commune. Id palam cernitur in eadem Perſona Prætura Urbana & Peregrina, verbi gratia, donata, in plurium provinciarum ut invicem diſtinctarum, præſide, id genus aliis ſatis obviis. Etiam agnoſcitur quidem tum Moſem fuiſſe tam Sacerdotem quàm Regem, tum in primogeniti apud anteriores prærogativis Sacerdotium fuiſſe cum dignitate patriarchali conjunctum. De Moſis regno ſeu principatu ſummo ſatis teſtatur ipſe in geſtis ſuis paſſim, & expreſſiùs ubi in ſacro Sermone[a] ſic appellatur. Sacerdotem autem eum fuiſſe diſertè ait David[b]; *Moſes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Et de functione quadam ejuſdem Sacerdotali publica manifeſtò liquet ex ejus conſecratione[c] Aharonis & filiorum

[a] *Deuter.* 33. 5.

[b] *Pſalm.* 99. 6.

[c] *Exod.* 29. 35.

rum aliiſque circa inſtitutionem Sacerdotii Aharonici & tabernaculi præſtitis. Inde etiam Aben-ezræ[d] כהן הכהנים *Sacerdos Sacerdotum* nuncupatur, quemadmodum item Gregorio Nazianzeno[e], ἱερεὺς ἱερέων. Et de eo ac Aharone fratre, ἱερεῖς ὁμοίως ἀμφοτέροι, *Sacerdotes paritèr utrique.* Imò magiſtri veteres ſummum eum faciunt Sacerdotem per quadraginta illos annos quo Iſraelitæ in deſerto. Toto illo tempore aiunt aliqui[f] משה שמש בכהונה גדולה *Moſes miniſtravit in Sacerdotio magno.* Alii[g] לא נמנע מלשמש בכהונה גדולה *non excluſus eſt à functione ſummi Sacerdotii.* Alii demùm ſummum in eo Sacerdotium petunt[h] ex Conſecratione illa Aharonica ſeptidui, nec ultra titulum illum ei donant. Sed verò ἀρχιερεὺς itidem ſeu *Sacerdos ſummus* non ſemel dicitur Philoni[i] ut ſimul etiam *Rex ſummus*; item *Sacerdos*, Auguſtino[k], Leoni Magno[l], aliis. Quod verò de Primogenitorum Sacerdotio ante Aharonicum inſtitutum, ſeu per tempora quæ tractamus, dicitur, admitti quidem id ſolet tam à Chriſtianis quàm Ebræis. Et nos[m] ea de re aliquid alibi. Melchiſedecus Rex Salem dicitur Sacerdos dei altiſſimi & pro Semo, ut Noachi primogenito, plerunque accipitur. Et paulò ante legem in Sinai datam & Aharonicum inſtitutum Sacerdotium, ejuſdem cum Melchiſedeco ordinis Sacerdotes memorantur[n] nomine הכהנים הנגשים אל יהוה *Sacerdotum qui accedunt ad dominum*, id eſt *qui Sacrificia offerunt domino*, ut gloſſa Jarchii, ſeu *qui accedunt ad miniſtrandum coram Domino*, ut Chaldæus; ubi Græci οἱ ἐγγίζοντες τῷ κυρίῳ, *appropinquantes Domino.* Scilicet agebant hi tunc cum reliquo populo ad radices montis. Et dein, *& dixit Dominus ad eum* (Moſem) *vade, deſcende, & tunc aſcende, tu & Aharon tecum*; והכהנים *ſed Sacerdotes & populus non tranſgrediantur ut aſcendant ad domi-*

[d] *Ad Pſalm. citat.*

Orat. 6. ad Greg. Nyſſenum.

[f] Shemoth Rabba *paraſh.* 37. *fol.* 153 *col.* 3.

[g] *Apud* D. Kimchium *in Pſalm.* 99. *ubi vide* Genebrardum.

[h] *Abarbinel in* Piruſh *fol.* 163. *col.* 1.

[i] *De Vita Moſis lib.* 1. & 3.

[k] *In Levitic. quæſt.* 23. & *vide Quæſt. in vet. Teſt. cap.* 11.

[l] *Epiſt.* 88.

[m] *De ſucceſſ. in Bona cap.* 5. & *in Pontific. lib.* 1. *cap.* 1.

[n] *Exod.* 19. 22. & 24.

dominum ne disperdat eos. Et Sacerdotes heic Ebræis sumuntur[a] pro הבכורות שהעבודה בהם *primogenitis, quoniam cultus divinus ab eis peragi solitus*, quemadmodum etiam in seculis tunc antè actis; licet Sacerdotum nomine per anticipationem Aharonis filios innui ibi velit Augustinus[b]. Etiam ad illud quod Jacobus dixit Rubeno filio suo primogenito, *Ruben*[c] *primogenitus meus tu virtus mea & principium roboris mei, excellentia dignitatis & excellentia fortitudinis*, Targum Hierosolymitanum habet, *ad te attinet accipere*, תלתא חולקין יתיר על אחך בכורותא כהונתא מלכותא *Tres partes præter eas quas cum fratribus habes communes Primogenituram, Sacerdotium, Regnum.* Consoni sunt ibi Chaldæi utrique. Sed Jonathan habet רבורית כהונתא *magnum* seu *summum Sacerdotium.* Addit Targum illud, *sed quoniam peccasti dabitur primogenitura Josepho*, Regnum Judæ, לשיבטא רבתא כהונתא ולוי & *Sacerdotium summum tribui Levi.* Sic item Jonathan. Gemara item Babylonia[d], עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות ועבודה בבכורות והכל כשרין להקריב בהמה חיה ועוף זכרים ונקובות תמימין ובעלי מומין טהורין אבל לא טמאין והכל קרבו עולות ועולה שהקריבו ישראל במדבר טעונה הפשט וניתוח *Antequam extructum est tabernaculum* (id est per intervallum jam tractatum) *altarium usus passim erat licitus, & sacrificium peragebatur à primogenitis. Et victima satis idonea erat sive pecus, sive fera, sive avis, sive masculi sive fœminei generis, sive integra essent sive mutila aut vitiosa ex animalibus mundis. Neque enim tunc immunda offerre licuit. Sacrificia item ejusmodi omnimoda holocausta erant. Et holocaustum oblatum ab Israelitis in deserto excoriandum erat & dissecandum.* Atque obvium est passim in prærogativis primogenituræ ab Esau venditæ, Sacerdotium etiam fuisse eique conjunctam

[a] *Gloss. Jarch. ad locum Exodi citatum & cap. 24. 5.*

[b] *Quæst. 23. in Leviticum.*

[c] *Genes. 49. 3.*

[d] *Ait tit. Zebachim cap. 14. fol. 115. b.*

dignitatem patriarchalem[a] atque inde πρωτοκαθεδρίαν seu loci & ordinis excellentiam. Et ubi dicitur[b] Moſem ædificaſſe, ante tabernaculum conſtructum, altare ad radices montis & *miſiſſe juvenes de filiis Iſrael qui obtulerunt ac immolarunt victimas*, per נערים ſeu *juvenes* primogenitos intelligunt, atque ita expreſſim vertit Onkelus Chaldæus. Nec magis impropriè ſic primogeniti deſignati quàm *Pube præſente*[c] apud Romanos populus præſens, quoniam ſcilicet puberes συνεκδοχικῶς omnem populum ſignificabat. Sed verò hoc adeò de Primogenitis receptum haud ita opinor ſumi debet, quaſi omnimodo Sacerdotio, id eſt ritè offerendi munere ſoli tunc fungerentur Primogeniti. Planè enim reclamat tam Abelis ſecundo geniti quàm Caini primogeniti ſacrificium. Uterque pariter Sacerdos erat. Etiam Moſes ipſe qui Amramo erat ſecundo genitus & Aharone fratre triennio minor[d] Sacerdos ab omnibus ut oſtenſum eſt agnoſcitur. Quod igitur de primogenitorum illa prærogativa ſic traditur, ad hunc modum ni fallor intelligi oportet; ut tum ſolennioribus, ſtatis, ac imperativis uniuſcujuſque tribus, gentis, familiæ ſacris, tum eis quæ totius univerſitatis populi nomine obeunda erant, tribuum, gentium, familiarum, populi univerſitatis (pro vario cœtuum diſcrimine) Primogeniti adhiberentur, ita tamen ut hi ſoli non Sacerdotes eſſent, ſed ſolùm primarii ſeu eminentiores; cùm reliquis pariter cujuſque tribus, gentis, familiæ ſeu ex populo cunctis ſuo etiam & ſuorum nomine pro libitu offerre ac immolare liceret adeóque Sacerdotis officio pariter[e] fungi. Sed magis publica illa & ſolenniora ad Primogenitos propter excellentiam dignitatis attinere voluere. Sic etiam poſt Sacerdotium Aharonicum inſtitutum, cui erant Sacra compluria adeò propria ut ab aliis peragi non deberent, fuere nihilo-

[a] *Vide Iſidor. Peluſiot. lib 2. epiſt. 47. Chryſoſtom. in Geneſ. ſerm. 50. & 67.*

[b] *Exod. 24. 5.*

Feſtus in Pube.

[d] *Exo. 6. 20. 7. 7.*

[e] *Vide Job 42. 8.*

nihilominus ſacra alia, alia ſacerdotum munera, etiam tunc cuivis è populo relicta. Unde illud Philonis[a] de Paſchatis celebratione in qua οὐχ' οἱ μὲ ἰδιῶται προσάγουσι τῷ βωμῷ τὰ ἱερεῖα, θύουσι δ' οἱ ἱερεῖς, ἀλλὰ πόμπε προστάξῃ σύμπαν ὃ ἔθνος ἱερᾶται τῷ κτ' μέρος ἕκαστα τὰς ὑπὲρ αὐτῶ θυσίας ἀναγοῦ[ν]τος τότε γὰ χειμαργῶν[τος], *Non homines è vulgo victimas adducunt ad altare ut mactent Sacerdotes, ſed jubente lege tota gens ſacrificat* ſeu *Sacerdotii munere fungitur dum pro ſe quiſque hoſtiam ſuam & adducit & mactat.* Alibi etiam idem ὃ ἔθνος ἱεράθη, *totam gentem Sacerdotio fungi* antè dixerat. Et ſcimus apud paganos priſcos qui ex vetuſtiſſimis hiſce ſeculis ritus ſuos utcunque per errorem miſerè depravatos hauſerunt, Sacerdotia publica fuiſſe & patrimonialia[b] atque hæreditati conjuncta, gentilitia item & familiaria, etiam Sacris ac myſteriis ſingularibus ſumma cum ſuperſtitione variatim & particulatim conſtituta, & in eis etiam fuiſſe archieroſynas ſeu ſacerdotia ſumma ſeu primaria[c], Collegia item Sacerdotum & Patrum Sacrorum, & Filiorum Sacrorum, Flaminum, id genus aliorum nomina certis aliquot perſonis propria apud eos fuiſſe; cùm interim ritè ſacrificare nihilominùs, immolare, adolere & quæ reliqua ſunt ſacerdotii ſimplicis munera cuivis è vulgo ſeu privatis pariter fas eſſet præſtare, quod ſatis ſcimus ex Præmetii, Sacrimæ, Calparis, Struferti, Suovetaurilium, quæ ſacrificia fuere ruſtica & à colono ſeu mercede conductis pro libitu peragenda, aliorúmque ejuſmodi domeſticorum ac ſpontaneorum uſu, qui apud ſcriptores de re Ruſtica[d], Plautum[e], Tibullum[f], Feſtum[g], alios perquam obvios cuique occurrit. Atque ita ſe rem aut juxta illiuſmodi analogiam habuiſſe exiſtimo inter Primogenitos illos publicis Sacerdotii muneribus fungentes & reliquos illa natalium

[a] *De vita Moſis lib. 3. & 1.*

[b] *L. 8. C. tit. de Muneribus patrimoniorum l. 32. §. 4. D. tit. de receptis arbit.*

[c] *L. 112. C. Theodoſ. lib. 12. tit 1. & Herodot. li. 2. et videſis Iacob. Gutherium de Vet Iure Pontific. lib. 1. cap. 3, 4. &c.*

[d] *Cato cap. 132, 133, 135, 140, 142.*

[e] *In Aulularia.*

[f] *Lib. 2. Eleg. 1.*

[g] *In verbis Sacrima, Calpar, &c. & vide ibi Ioſeph. Scalig. & Iacob Guther. de vet. Iure Pontific. lib. 4. cap. 6.*

prærogativa non fruentes, nec tamen à ſacrificandi munere inde excluſos aut Sacerdotis carentes omninò aut Nomine aut Officio. Hinc etiam Primogeniti anteriores & qui pluribus ita, in publicis ſacris, præeſſent familiis ac cognationibus longævi, poſterioribus & junioribus, licèt primogenitis itidem, ſed, pauciorum reſpectu, nomine illo gaudentibus, κρείττονες ſeu præſtantiores meritò habiti. Quale quidem de Melchiſedeco expreſſim[a] dicitur, qui ſi Semus fuerit adeóque, ut vulgò ſumitur, Noacho primogenitus, abavus erat atavo Abrahæ, adeóque multò pluribus familiis erat ipſe primogenitus, unde benedictio ejus ut à præſtantiore eſt recepta, licet ipſe Abraham etiam apud ſuos primogenitus eſſet & pariter Sacerdos primarius atque etiam נשיא אלהים *princeps*[b] *Dei* habitus. Etiam & hoc inprimis heic advertendum; Primogenito unicuique Sacerdotii ſingularis ſeu primarii inter ſuos qui aut ætate minores aut non primogeniti, jus competiiſſe. Sed puto nemo opinatur tale quid dicendum de dignitate patriarchali ſeu ea quâ imperabatur. Nimirum pro tribuum aliorúmve cœtuum numero vario ac diſtributione multiplici, Primogenitum natu majorem cœtûs cujuſque per ſe gubernandi reliquis etiam in eodem cœtu tam primogenitis quàm aliis ex dignitate patriarchali præfuiſſe neceſſe videtur ut exiſtimemus. Anne enim credibile eſt in qualibet familia quantumvis exigua Primogenitum quemlibet patriarchatum geſſiſſe ſeu imperium aliquod exercuiſſe? Itaque Abraham Iſaaco etiam primogenito & ſuis, Iſaac Eſavo & Jacobo, Jobus filiis ſuis & ex eis[c] nepotibus alii, ſic aliis patriarchæ fuere ſeu Principes. At Primogenitorum quantum video nullus non regulariter (nam Moſis ſecundo geniti heic functio ſemper excipienda) in Sacerdotibus erat primariis, utcunque

[a] *Epiſt. ad Ebræos cap. 7. 7.*

[b] *Geneſ. 23 6.*

[c] *Job 42. 16.*

que alii aliis ob primogenituræ jus anterioribus natalibus acquiſitum præſtantiores, ut dictum eſt, haberentur. Summa tunc eſt, Patriarcham ſeu Principem unumquemque intra patriarchatus ſui ſeu principatus ditionem, Sacerdotium item ſummum ſeu primarium ac præ cæteris excellentius geſſiſſe (quemadmodum certè apud veteres paganos non rarò, dum principatum ſpectamus, ſe res habuit) ídque velut ex perpetuo primogenituræ ejuſmodi jure ortum, adeóque ſive per ſe ſive per alios ſubſtitutos imperium & juriſdictionem exercuiſſe; alios autem primogenitos quoſvis Sacerdotii itidem primarii inter ſuos ſortitos eſſe prærogativam parilem, nec tamen patriarchalem ſeu principalem ſimul in regimine dignitatem ſeu Principatum aliquem ejuſmodi geſſiſſe aliter atque ſineret tribuum ac familiarum diſtributio conſtitutióque variatim pro diverſa locorum, temporum, perſonarum ratione admiſſa. Unde neceſſariò fiebat ut Primogenitorum ipſorum alii, etiam & plerique, regerentur, utpote in ditione primogeniti ſeu patriarchæ natu majoris, alii ſeu grandæviores in quolibet diſtributionis, quæ pro regiminis per ſe diverſi formula fieret, cœtu regerent; nemine eorum interim ſuam tempeſtivè regendi vicem ac jus, prout diſtributiones ejuſmodi aliter atque aliter ferebant, non meritò expectante. Jam verò ut Regiminis Patriarchalis ſeu Regii, ejúſque præfecturarum ſubſtitutarum Actus in imperando, coercendo, in jus vocando, ſententiam ferendo, exequutioni mandando reliquíſque imperii ac juriſdictionis appendicibus habebantur, ita Sacerdotii Actus in ipſis ſacris obeundis, cultu ſolenni, ritibúſque divinis ac benedictionibus præſtandis quæ עבודה *miniſterii* nomine generali ſeu *Functionis* venire ſolent. Atque in ejuſmodi Functione erant Sacerdotes ראשי לעם *capita, duces* ſeu

[a] *Vide D. Kimchium in rad.* כהן.

ſeu *Principes populo* cujus nomine & gratia ſacra obibant. Principes ſcilicet in ſacris obeundis, ut in regimine & imperio Patriarchæ, Reges, eorúmve præfecturæ, Principes erant. Et tametſi verum ſit, vocabulum כהן quo *Sacerdos* in ſacro ſermone deſignatur (unde etiam verbum כהן pro *Sacerdotio fungi* habetur) *Principem* etiam territorii ſubinde denotare & à nonnullis etiam antiquitùs ita verti, id tamen non inde accidiſſe videtur quaſi in ipſo Sacerdotio ſeu כהונה ex natura ſui imperium aliquod omninò aut principatus regiminis fuiſſet, ſed ex eo quod principes aliquot, ut ſanè plerique apud alios populos, ſummo (juxta antè dicta) apud ſuos Sacerdotio (ut & Cæſares Romani olim Pontificatu Maximo) fungentes, adjecto territorii ſui ſeu ſubditorum ſuorum nomine aliáve quæ tantundem ſuppleret circumſtantia, ritè ſatis etiam כהנים dicerentur, qua voce ex ejuſmodi adjectione etiam Principatus ſeu præfecturæ eorum non ex ſignificationis vi ſed per conſequens denotantur. Ita Jethro dicitur[a] כהן מדין *Sacerdos Midian* & Potipherah[b], כהן און *Sacerdos On* in Ægypto quorum utrique ſuis etiam Principes fuere, ut in verſionibus aliquot rectè ſatis vocantur, tam vetuſtis quàm nuperis. רבא ſeu *Principem*, ubi de eis verba fiunt, ſubſtituunt Chaldæi. Judæi Mauritanienſes nunc سريف quod *Principem* ſonat nunc امام. Atque ita alii. Germanienſes Judæi Jethronem ideo vocant הער Heer Midian. Et Gloſſa Jarchii[c], כל לשון כהן משרת לאלהות הוא חוץ מאותן שהם לשון גדולה כגון כהן מדין כהן און *Vox* Cohen (quæ Sacerdotem ſignificat) *ſemper denotat miniſterium aliquod divinum* ſeu *functionem divinam* (nec quid aliud) *exceptis locis quibus uſurpatur cum nomine dignitatis* ſeu *principatus ſingularis adjecto, ut in* Cohen Midian

[a] *Exod.* 2.16. 3.1. & 18.1.

[b] *Gen.* 41.45. & 46.20.

[c] *Geneſ.* 47.22. *videſis Iob* 12. 19. 2 *Samuel.* 8. 18. & 20.26.

&

& Cohen On. His ita prælibatis, videndum reſtat an admitti debeat quod volunt viri etiam maximi aliquot, dum Res Cauſáſque Sacras à Moſe, in tempore quod tractamus, contendunt fuiſſe cognitas definitáſque & Imperium circa eas ab eo exercitum eſſe, non velut à Principe Politico (ut diſtinguunt) ſed ut à Sacerdote ſeu Principe Eccleſiaſtico, ſeu Sacerdotii nomine non Regni ſeu dignitatis ejuſmodi alîus verè ac univocè in regiminis ratione Principalis. Et ſanè quale de Moſis heic imperio & juriſdictione ſtatuendum, tale puto nemo dubitabit, quin, quantum ad hanc quæſtionem, de reliquorum, qui ſive anteriores fuere ſive ei coævi, in ſacrorum regimine, imperio ac juriſdictione ſtatui debeat. Certè, ſi aut ipſam Rei Naturam, id eſt verum tunc inter Principatum regiminis, qui & Patriarchalis erat, ſeu Regnum, ac Imperiatorius, & Sacerdotale munus, quâ Sacerdotale, ſeu Functionem, diſcrimen, aut Expreſſiora ſacri ſermonis de imperio & juriſdictione Moſi tunc indultis Verba ritè perpendamus, ſatis manifeſtum opinor evadet, non omninò ratione aut reſpectu Sacerdotii ſui, ſed Principatûs ſolius ſive Patriarchalis ſive Regii (qui in eundem heic recidunt) omnimodum circa Sacra imperium & juriſdictionem eum exercuiſſe, unde etiam facilius erit dijudicare de ejuſmodi imperii delegatione, quâ de dictum eſt ubi de præfecturarum ex Jethronis conſilio inſtitutarum juriſdictione ſuperiùs agitur. Quod ad ipſam Rei Naturam, ſeu Diſcrimen quod diximus heic attinet, ex antè oſtenſis palam eſt, quamplurimos fuiſſe Sacerdotes, partim ejuſdem cum primariis ordinis, ut primogenitos omnes necdum in dignitatem patriarchalem ſeu regiminis principatum inter ſuos evectos aut admiſſos, partim reliquos qui primogenituræ prærogativâ carentes nihilominus re-

vera Sacerdotes fuere. Atque horum nemini competiit jus aliquod de ſacris aliiſve cauſis pro tribunali aut in foro cognoſcendi. Ante Jethronis conſilium, Moſes ipſe ſolus qui Princeps & Rex erat ſimul & Sacerdos de cauſis cognoſcebat univerſis, atque inde poſtmodum univerſas modo antè oſtenſo delegavit. At verò ſi quà Sacerdos aut ex ipſa Sacerdotii natura aut dignitate, ejuſmodi ipſi cognoſcendi jus competiiſſet, undenam evenit Sacerdotum tunc nemini reliquorum juriſdictionem circa ſacra, inter ſuos ſaltem, aliquam itidem competiiſſe? Quicquid ſanè in individuo aliquo unico generis ſpecieive reperitur, quà tale eſt, idem etiam ut in reliquis habeatur eſt neceſſum. Si Archiatrorum aliquis ex indultu Principali, aut collegii alicujus Medicorum præſides, etiam Medici ipſi, tam circa Medicinam ejúſve profeſſores quàm alia imperium aliquod exerceant forenſe ſeu juriſdictionem, quiſquámne eos hoc circa Medicinam præſtare, cum ratione diceret, quà Medici ſunt? ſi quà tales, curnam & medicorum reliquis non idem inter ſuos jus? Verum eſt, ex eo quod medicinæ præ aliis peritiores haberentur, præſides illos ſeu præfectos in hoc exemplo ſic conſtitui, etiam ex ejuſmodi peritia eorum quæ ab eis imperata fuerint rationem manare. Sed nemo non videt, ipſum imperium ac juris circa rem medicam dicundi facultatem, ab eodem ipſo fonte eis derivari à quo reliquæ qualeſcunque oriuntur præfecturæ juridicæ, & ſub eadem ac unica notione imperii ac juriſdictionis à Principe delegatæ, non omninò artis aut functionis medicæ, præſtari. Tantundem de Arithmeticis, Geometris, Aſtronomis, Muſicis, Architectis aliis id genus ſimili modo, ſi ita præficerentur, planè dicendum. Neque ſanè ampliſſimum illud circa ſacra imperium ac juriſdictio quæ ad Pontifices in Roma veteri

teria spectavit, ad eos primariò quà Sacerdotes fuere aut quà Sacris præerant functionibus (quarum actus cum imperio & jurisdictione nihil habent, quà tales, commune) sed tantùm quatenus à Numa Rege Principúmque aliorum postea & populi consensu, rerum sacrarum cognitionibus ibi habebantur illi maximè idonei, reliquis Sacerdotibus à cognitionibus ejusmodi penitùs exclusis. Quà participes fiebant seu vicarii, in sacris ritè constituendis ordinandísque, imperii, ac ut judices ex constitutione singulari (quæ actus imperii erat) cognoscebant, non quà Sacerdotali gaudebant functione, aut quia ex Sacerdotalis muneris natura cognitiones ejusmodi ad eos attinebant. Atque inde qui summæ rerum præerant, potestatem eis indultam pro libitu augebant minuebántque. Simile etiam dicendum de imperio ipso & Jurisdictione circa sacra in ipsis juxta antè dicta Cæsaribus qui etiam Pontifices Maximi fuere. Non enim ratione functionis Sacerdotalis aut Pontificiæ, quà simplicitèr talis, seu quasi ei ex sui natura conjunctum fuisset imperium illud seu jurisdictio, potestas illa subnitebatur; sed ut universalis in publico ac politico regimine imperii, non ut ipsius omninò Sacerdotii, pars singularis in Cæsares cum reliquo Imperandi jure translata est. Etiam si Moses ipse, ut vult Diodorus[b], nec sine sequacibus, Sacerdotibus Judiciorum tunc forensium omnimodorum potestatem delegasset, ideò sequeretur ex Sacerdotii munere jurisdictionem sic adquisitam pependisse, sed tantùm ex sic delegantis, ut in regimine publico Principis, munere & beneficio. Si juxta leges Militares, Rusticas, Nauticas, causarum cognitio concedatur (ut sæpiùs fieri assolet) Militibus, Rusticis, Nautis, aliúsve sive Singulis sive Corporatis, cognoscunt illi non quà alio fruuntur nomine aut dignitate quàm

[a] *Dionys. Halicarnass. lib 2. & videsis Iacob. Guther. de Iure Pontific. lib. 2. cap. 1, &c.*

[b] *Eclog. lib. 40. apud Photium cod. 244.*

ea quâ per conceſſionem ejuſmodi donantur. Ita nec qui de intricatarum aliquot ex lege Falcidia, Familiæ eriſcundæ, Jactûs, Damni, id genus aliorum partium Numero, aut de Alluvionibus Finibúſve Regundis, aut cauſis Medicinâ, Grammaticâ id genus aliis implicatis in foro cognoſcunt, id omninò faciunt quà Arithmetici, Geometræ, Medici, Grammatici, ſed tantùm qua ſingulari qua fruuntur juriſdictione cui præficiuntur. Et de imperio circa ſacra regio tantundem innuit Ariſtoteles[a] ubi de Regibus temporum Heroicorum ait, κύριοι inquit ἦσαν τῶν πολέμων ἡγεμονίαι καὶ τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαί. Καὶ πρὸς τούτοις τὰς δίκας ἔκρινον, *Domini, Imperatores* ſeu *Moderatores erant* (quà Reges) *tum rei bellicæ, tum Sacrificiorum* ſeu *Sacrorum, exceptis eis quæ ad Sacerdotalem functionem attinerent* (quæ ſcilicet ad Sacerdotes, quà Sacerdotes, functionem ſine imperio tantùm præſtantes ſpectarent) *& de cauſis præterea* univerſis *judicabant*. Et paulo pòſt de eiſdem temporibus, στρατηγὸς μὲν ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἁπάντων, *Dux Belli & Judex erat Rex, uti etiam rerum Divinarum Moderator*; quoad imperium nempè circa eas & juriſdictionem. Et quantum ad Moſem hcic, haud mihi quidem ex ipſa natura rei, magis concipiendum videtur, eum, ut Sacerdotem ſeu ex munere Sacerdotali (quod in functione ſacra totum conſiſtebat) imperio ac juriſdictione circa ſacra eſſe tunc uſum quàm apud Lacones, exempli gratiâ, decretum, adverſus Timotheum Mileſium Muſicum[b] de ſuperfluis chordis è lyra reſcindendis, factum fuiſſe à Regibus ibi & Ephoris, ut à Muſicis ſeu arte Muſica utentibus, & non tantùm ut à Magiſtratibus principali autoritate pollentibus ſuorumque moribus graviter, in univerſis tam Sacris quàm Profanis, proſpicientibus.

[a] *Politic. 3. cap. 10. & 11.*

[b] *Boetius de Muſica lib. 1.*

entibus. Scilicet lyræ cui anteà ſeptem chordæ, tres alias adjecerat Timotheus, ſic Muſicæ ibi genus ante virilius & robuſtius in id quod mollius erat & delicatius commutans, magno morum bonorum detrimento, niſi remedium ſic illi adhibuiſſent. Functio heic Muſica artíſque peritia in Timotheo, in Regibus item fortè & Ephoris, nec in paucis è populo. Sed nec populum imperaſſe, nec Reges aut Ephoros eum reprehendiſſe aut coegiſſe quid ad Muſicam ſpectans, quà Muſici ipſi eſſent, cum ratione exiſtimare poteſt quiſquam, ſed tantùm, quà imperio & juriſdictione gaudebant circa mores atque omnia quæ illos vitiare poſſent. Quale palam eſt dicendum, quoties imperium & juriſdictio aliqua circa functiones aliquas alias ex imperato præſtandas, veluti agriculturam, mercaturam, militiam, navigationem, id genus reliquas exercetur. Et de Functionibus ſub imperio ſic poſitis, maximè Sacris, in hanc rem peroptimè vir ſummus ille Hugo Grotius in præſtantiſſimo illo, quem ſuperiùs diximus, commentario *de Imperio ſummarum poteſtatum circa ſacra*; quo nihil eruditius, nihil ſolidius ad imperii circa ſacra jus rite aſſerendum collocandúmque legitur. Quod autem ad expreſſiora ſacri ſermonis de Moſis tunc imperio & juriſdictione verba attinet; Deus ipſe eum populo præfecit, ut *ab illo ex Ægypto educerentur*[a], ut *vocem ejus audirent* nec inobedientes eſſent. *Et* ad eum inquit[b], *pone verba iſta in ore ejus* (Aharonis) *& ego ero in ore tuo & in ore illius, & oſtendam vobis quid agere debeatis. Et ipſe loquetur pro te ad populum & erit os tuum* ſeu *interpres* (ut, præter Hieroſolymitanam & Chaldaicas heic paraphraſes, Arabici & Hiſpanienſes Judæi ac Syrus) id eſt *in* ſermone ſacro: והוא יהיה לך לפה *is erit tibi in os* ſeu *pro ore* ואתה תהיה לו לאלהים *tu autem* (ut

[a] *Exod.* 3. 10. 18.

[b] *Exod.* 4. 15.

vulgata) *eris ei in his quæ ad Deum pertinent*, ubi Græci, Σὺ ἔσῃ τὰ πρὸς τὸν Θεόν, *tu verò illi eris quæ ad Deum*, Hieroſolymitanus, *& tu eris ei* כתבע אולפן מן קדם יהוה *ut qui quærat diſciplinam* ſeu *doctrinam ab ipſo Numine*, ſeu לרב *in dominum qui quærat* &c. ut Jonathan ibi. Verba ſonant *tu eris ei in Deum* aut *loco Dei*, ut verſiones habent complures nuperæ & Syrus. Onkelos, *& tu eris ei* לרב *in dominum*. Judæi Mauritanienſes ibi معلما *doctor* ſeu *Magiſter*. Græco-barbari ſeu Græcienſes Judæi Μεγαλοσίαν ſeu, *ut major, præfectus*. Hiſpanienſes Judæi *por mayoral*. Judæi Germanienſes איים ריכתר **einem richter**, *Judex* ſeu *in rebus judicandis præfectus*. Codex Arabicus penes me MS. alter وانت تكون له الها ومدبرا *& tu eris illi Deus & gubernator*, alter charactere Samaritano تكون له سلطان *eris ei Sultanus* ſeu *dominus*. Jarchius לרב ולשר *in Dominum & Principem*. Arabs Romæ editus تكون له في امور الله *eris ei in negotiis* ſeu *rebus Dei*, quæ omnia ſatis in idem recidunt. Et Hugo Grotius, *Tu eris ipſi in Deum, id eſt*, inquit, *jus gladii habebis in ipſum & alios*[a]. *Nunquam enim hoc nomen hominibus datur niſi ad ſignificandum jus vitæ ac necis.* Nam אלהים quod *Deus* eſt etiam Principes & Judices in ſacro ſermone[b] non ſemel ſignificat, ut per participationem, tum quia Dei vice gerunt in rebus adminiſtrandis, dum juxta nec adverſus præcepta ejus judicant, tum ipſa eorum judicia res ſeu *negotia Dei* & *Judicia Dei* ſignantiùs vocari[c] ſolita ſunt, uti & alibi monitum. Cæterùm אלהים aut *Judices* non omninò dicti ſunt Sacerdotes, quà tales, ſed ex accidenti quoties etiam judices fiebant, quâ de re rectè monuit Joannes Druſius[d]. Moſes אלהים *Deus*

[a] *Vide Act. 7. 35.*

[b] *Exod. 21. 6. 22. 28. Pſalm. 82. 1.*

[c] *2 Paralip. 19. 6, 8, 11. & vide Philonem περὶ Δικαστῶν.*

[d] *Ad difficil. loca Exodi cap. 32. & 37.*

Deus Pharaoni etiam à Numine dictus est[a], utpote Dei in eum judicia velut in tribunali & per miraculum exercens. Sumunt aliqui vocem illam ibi pro *angelo*[b], uti etiam interdum significat, sed Onkelos רב *Dominus* substituit, & Saadias Gaon استاذا في امر *Dominus in negotio* Pharaonis. Judæi Mauritanienses מרא *Dominus* seu *Princeps* Pharaoni. Et glossa Jarchii interpretatur per שופט ורודה לרדותו במכות וישורק *Judex & dominus ad dominatum in eum exercendum plagis & castigationibus.* Postmodum etiam, historiam de se Moses ipse conscribens, Judicem se expressim aliquoties ostendit[c], & judicandi munus quod ante illas ex Jethronis consilio institutas præfecturas obibat solus, pluribus explicat. Regem se item inde nominat[d], nullibi Sacerdotem. Et tametsi reverà fuerit, licet secundo genitus, Sacerdos atque etiam peculiari illi Aharonis suorúmque consecrationi à Numine per dies aliquot præfectus, nihilominus haud omninò Sacerdotis nomine indigitatur ullibi in scriptura ante Davidis illud suprà citatum. Aharonis nomini insuper, post natales eorum ratione primogenituræ[e] ita designatos ut antistet Aharon, tum ante tum post quàm ipse in Pontificatum eveheretur summum, Moses sexcenties ut dignior præponitur, adeóque, ut etiam inde, non iniquum fuerit, uti etiam ex aliis jam allatis, elicere ac pro indubitato asserere, res illum omnimodas cum imperio administrasse ac judicasse tam Sacras scilicet quàm Profanas, earúmque cognitionem delegasse, nomine & sub notione Principatus quem gessit seu Regni, non omninò Sacerdotii, quod reverà tam ante legem quàm postea in Aharone, non in Mose, ratione Primogenituræ, erat primarium seu in familia illa Amramiana, juxta superiùs ostensa, summum. Sed verò

[a] *Exod.* 7. 1.

[b] *Abenezra ibid.*

[c] *Exod.* 18. *Deuter.* 1.

[d] *Deuter.* 33. 5.

[e] *Exod.* 6. 20.

verò hac de re clariùs dijudicandum erit ex eis quæ libris in ſequentibus de Synedriis tam Magno quàm Minoribus ſub Lege ſeu in Terra Sancta, tradentur; è quibus manifeſtius multò fiet, Præfecturarum apud Ebræos Juridicarum diſcrimen ejuſmodi, ut aliæ circa Sacra, circa Prophana aliæ verſarentur, aut ut aliis Sacerdotes, aliis alii jure aliquo forenſi præeſſent, neque in Moſaica aliáve per intervallum hoc ante legem diſciplina haberi, neque in ea quæ dein propagata eſt, poſterorúmve uſu, ſaltem Ordinario ac legum Sacrarum regulis ſubnitente. Et de Primi illius Intervalli Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Ebræorum; unde de aliis etiam, per tempora illa ante legem, Dei Populis, quantum ad Regiminis Sacrorum & Profanorum rationem, conjectare facilè licet, hactenus.

Libri Primi Finis.

Deo Servatori Gloria & Gratiæ.

Typi ſic corrigendi.

IN Præfatione pag. III. l. 3. minùs magiſve. Pag. 14. l. 9. quâ, ante 19, 1. *quæ*. 20, 8. *ejus*. 33, 31. conſtitutæ. 38, 4. היום 51, 19. inferiùs & libro. 54, 19. reliqua. 66, 31. أهرق 71. in marg. *Balſamon*. 72, 7. גירי 16. נשבא 79, 26. שאין 27. ממיתין. 88, 13. Auguſtinus, uti ante è Judæorum diſciplina Origenes[a]. 91, 17. כלומר. 24. בר 93, 21. העולם. 28. הוציאו. 96. *in marg.* compellere, *Ferdinand. de Loazes* Tractat. ſuper nova paganorum regni Valentiæ converſione ibi. 28. אין 97, 22. quâ. 101, 20. haberi. 109, 27. Joannes. 110, 9. בויפה 113, 4. דין 115, 1. לבוא 115, 27. Sic 116, 17. דוי 118. 11. אסור 121, 18. והא 122, 20. בידו. 123, 26. בגבורים 124, 18. שמחיה 127, 14. ושמחים 132, 8. יהיה עוד 135, 27. בלכד 30. *Fitr.* Sed. 139, 20. accurſed, exec. &c. 140, 1. denotata. 142, 21. quidem. 144, 22. quirent. 147, 3. הוא 148, 24. לשרש 151, 1. ראו 2. ורברי 3. היוצאים 6. ההוא 30. mutabant. 153, 11. מחיוב 159, 15. *fuerint*, 33. *conſumitur*. 160. 31. ולחם 33. ראין 164, 9 legitimo. 165, 13. juriſdictionem. 168, 2. hybrides 173. *In Marg.* Vaicra Rabba *paraſh.* 174, 11. naſcerentur. 175. *in marg. Judæus & Baſilic. lib.* 1. §. 3. 177, 7. בנדין 183, 2. quàm quæ. 185, 19. בודון 186, 20. בעורה 187, 5. וערל 195, 7. עצמו 16. ויומו 21. אין 196, 5. ארבעים 6. לשוב 200, 16. luenda. 203, 31. Chriſtianiſmi. 108, 16. peccaret. 18, licuit, eſt. 221, 13. ויהוה 19. المارق 232, 7. *Δραδεν*. 236, 12, *βασιλεῖς*. 266, 19. *ἀρχὴν*. 272, 12 -tarii obvii, qui. 279, 1. plura inferiùs heic & libro. 295, 29. non ὃτ. 312. in marg. *Rainaudus*. 314. in marg. *Luitprandus*. 4, amplexantes. 338, 21. *ἀδέμιτον*. 346, 11. بمقالة 15 نيقوميين 347, 9 -nimentis publicis. 358, 26. purgato. Alia. 363. 30. præviam. 373. 12. LITERAS REGIAS. 374, 22 -mo, ſub. 384, 20. diſſentaneum. Nec illud omninò novum ſeu commatis recentioris, ſed ante annos abhinc mille ducentos aut circitèr alibi in Chriſtianiſmo uſitatum apud *Sanctos atque inſignes viros qui ſpar ſis redimebant crimina nummis*, quod ex Salviano[b], qui tunc floruit, ſcimus. Hæc. 407, 8. Diræ. 414. *ult.* potuiſſet. 416, 8. *νομίσης. πσ*. 439, 30. *fecerant*, Jacobo *indicaretur*. 440, 6. Exſciſſionem. 451, 21. aliiſque. 475, 19. huc. 492, 27. Baptiſmi. 493, 18. *de vinculis*. 496, 26. -enda attinens. 502, 13. *Divini*. 503, 16. deducendum. 504, 20. Caſſiodorus. 526, 2. minui. 536, 2. -tariis juridicis. 542, 4. peritis ſolùm

[a] *In Celſum lib.* 3. *pag.* 171.

[b] *De Gubernatione Dei lib.* 7.

Errata.

lùm ſed. In Marg. *pag.* 5. & 3. *Caroli R. num.* 72. 544,19. *dationem.* 545,10. الشيوخ 557,29. الشيوخ 560,28. مشيباخ 561,10. -tivum, eſt receptum, 577,12. vertitur. Et Claudius Cæſar, ſub quo Apoſtoli ipſi vixerunt, dicitur in edicto ſuo ex Joſepho ſuperiùs[e] allato, adeóque juxta vocis ſignificationem tunc indubitatam, *Conſul* χειροτονηθεὶς τὸ δεύτερον *creatus ſecundo*, nulla porrectionis manuum habitâ omninò ratione. 594,8. Juſtinianeum. 28. *paret.* In Marg. *pag.* 194. 557,29. **Bs** in bis. 606,22. primariis Civitatum. 622,6. qui *exactores* in Iſr. 633,10. דברים In tit. Cap. 16. uti & 635. & 63 .

[e] Cap. 8. pag. 235.

Ioannis Seldeni

De SYNEDRIIS

&

Præfecturis Iuridicis

VETERUM EBRÆORUM

Liber Secundus.

Tibullus, ad Ambarvale ſuum.

——Purâ cum veſte venite;
Et Puris manibus ſumite Fontis aquam.

LONDINI,
Typis *Jacobi Fleſheri.* Proſtant apud *Cornelium Bee,*
in vico Litle-Britain dicto.
MDCLIII.

296
Se48de
v.2

PRÆFATIO

Libri Secundi.

TRiennium eſt & quod aliquantulo excurrit, cùm in *Libri Primi* Præfatione (quod Inſtituti Operiſque Totius eſt etiam Rationarium) pollicitus ſum *Secundum* & *Tertium*, ſi Deus vellet, propediem ſimul ſecuturos. Cæterùm ſolennes Operarum Cunctationes Intermiſſionéſque mihi (nam ut aſſiduus eſſem ipſe ſchedarum ſpeciminis cujuſque inſpector, neceſſum erat) inevitabiles, variatim interturbantes, in cauſa fuere ut ne *Secundo* citiùs finis dari potuerit. Deliberatum eſt aliquantiſper utrum Hic ſeorſim prodiret, an potiùs, apud Bibliopolam latens, *Tertii* editionem, dudùm etiam apud typos incœptam & brevi, uti ſpero, abſolvendam præſtolaretur; ut ita non ſine comite exiret promiſſo. Quoniam verò in juſtum Hic per ſe creverat volumen, & ab amicis aliquot aliiſque literarum hujuſmodi ſtudioſioribus deſiderari videbatur etiam incomitatus, facilè vicit Sententia, ut

630838

cenſuram ſic per ſe ſolus publicam quantocyùs ſubiret. Pollicitationis noſtræ fides ita ex eventuum fato, ſatis, opinor, liberatur. Ut è *Primo*, qualiſnam Imperii & Juriſdictionis Forenſis circa tam Sacra quàm Profana etiam à Rerum Conditu per annos circa $\overline{MMD}$ ſeu ad Legis Moſaicæ dationem, apud Ebræos majoréſque ſuos alióſque etiam Dei populos, obtineret ratio, haud difficultèr elici poteſt, ita *Secundus* hic exhibet ejuſmodi rationem, ex Jure Divino etiam ortam, quæ in Ebræorum, ſeu ſelecti Dei Populi, diſciplinâ vigens, à Legis datione per annos ampliùs $\overline{MD}$, ſeu uſque in Excidium Templi Reipublicæque Sacræ, pro legitima ſemper agnita eſt, &, quà fieri permitteret exterorum ſubinde dominantium libido, velut Moſaica ipſa in Synedriis, etiam divinitùs inſtitutis, habebatur in uſu; excepto quòd Singularia illa (uti *Caſus Reſervati*) quæ ad Synedrium Magnum per ſecula jam, poſt Legem datam, dicta, ſpectarunt, *Librum* per ſe occupant *Tertium*. Ex hiſce ſimul, ſanè etiam ex *Primo* & *Secundo* hoc ſatis, puto, conſtabit per annos ampliùs $\overline{MMMM}$ tam Sacrorum Regimen, quà Forenſe eſſet atque à Functione ſacra ritè diſtinctum, quàm

Pro-

Profanorum (ſive Res ſpectes ſive Perſonas) juxta jus etiam Divinum, ex Eccleſiæ Judaicæ populorúmque Dei anteriorum diſciplinâ perpetuâ ad eoſdem attinuiſſe Judices ſeu Magiſtratus, ejuſdem religionis, atque ad Synedria eadem, neutiquam omninò, ex juris iſtius inſtituto aliquo, *Sacrorum & Profanorum*, inſtar *Eccleſiaſticorum* ſeu *Spiritualium* & *Laicorum* ſeu *Temporalium* (quæ in Chriſtianiſmi Linguam, ex *jure Humano*, quà forenſia ſpectant, eóque paſſim ſubnituntur variatímque temperantur, ritè ſatis ſunt recepta) nominibus ullatenùs diſcriminata. Licèt interim, exempla etiam velut ex Ebraico uſu, perperàm ea de re ſibi deductum iverint non Pauci, inter ſe nihilominùs aliàs haud parùm diſſidentes (tum ex Pontificiis tum Reformatis horúmque Propaginibus multiplicibus) qui nunc ſermonem ipſum ſacrum, nunc mores Ebræorum & diſciplinam Moſaicam Talmudicámque malè intelligendo intervertendóque, nunc ultrò depravando, in Chriſtianiſmum etiam inde derivare ſibi ſuíſque, ac velut *ex Jure Divino*, quod *Præceptivum* dicitur, aſſerere enixiſſimè conati ſunt Imperium & Juriſdictionem Forenſem ſacram

cram, ab eâ quæ ad Sacra non attineat (quæ quidem Principibus ac Magiſtratibus Chriſtianis, ſed ſenſu etiam ſatis imperioſo & incerto ſuo relinquunt) diſtinguendam, eámque ampliſſimam ſeu potius reverà non minùs interminatam quàm Lineam ſeu Superficiem in infinitum fictam, licet in diagrammate præſenti terminari viſam. Quid enim aliud *in Ordine ad Sacra* ſeu *Spiritualia*? Loquendi genus in infinitum ductile, terminíque, pro eorum, qui jus ſibi ejuſmodi obtendant, arbitratu, neſcium. Sunt quidem viri doctiſsimi, iíque tam è Pontificiis[a] quàm Reformatis[b], qui planè exploſum voluerint, ut debuere, commentum illud de Duplici aut Bifurcato apud Ebræos veteres Regimine forenſi, aliis interim ídque ex utroque genere, pertinaciùs mordicúſque illud, ut quod infelici in Chriſtianiſmo Hieraticorum aliquot ambitioni haud parùm inſerviat, retinentibus inculcantibúſque. Verum quidem eſt, in Chriſtianiſmo (poſtquam cum Imperio ſummo conjunctus eſt) cognitionem de Sacris Forenſem, Eccleſiaſticam dictam, à Profanorum cognitione ejuſmodi, prudentèr per Tribunalia & Conſiſtoria invicem

[a] *Alphonſus Abulenſis ad 4. Regum cap. 12. quæſt. 8. cap. 23. quæſt. 17 alii.*

[b] *Hugo Grotius lib. de Summarum Poteſtatum circa Sacra & ad S. Matthæi cap. 5 alii.*

cem diſtincta & per Perſonas generis itidem diverſi, è Principum & Rerumpublicarum indulgentiâ, eſſe diviſam, uti & Profanorum in eam quæ Capitalis eſt, Civilis, Fiſcalis, Militaris, Maritima. Sed iſthoc de Sacris, jure Fundatum ſolùm Humano eſſe, volunt heic cordatiores, neque ex Præcepto aliquo, in Federe alterutro, Divino, aut Inſtituto Apoſtolico manâſſe magis atque id quod in Profanarum cognitionum diſtributione ejuſmodi evenit. Qui contrà ſentire non deſinunt, etiam qui ſe non deſinere, in rem ſimulant ſuam, præter alia obitèr de rebus hiſce nuper diſputata, ſeriò & penitùs conſiderent, Num, ſi Chriſtianiſmum tempore Chriſti & Apoſtolorum amplexati, ut debuere, fuiſſent retinuiſſéntque Ebræi veteres, nec Excidio fuiſſet Reſpublica eorum deleta, Num, inquam, Synedria, ſcilicet Magnum & Minora, penes quæ parile, quantum ad Sacra ſimul atque Profana, paſſim Imperium erat & Juriſdictio (ut in ſequentibus demonſtratur) in Chriſtianiſmo illo Terræ ſanctæ, manere etiam non ſolùm Jure Potuiſſent, ſed etiam ut legitima illis & Moſaica, retineri Debuiſſent? etiam quoad Chriſtianiſmi ſacra in Aharonicorum, quæ

tandem prorsùs evanuiſſent, vicem ſic tunc ſuccedentia? Id eſt, Utrum Leges Politicæ, ſeu *Jus* illic quod vocamus *Judiciale*, circa univerſa quotquot Aharonici ſeu *Cæremonialis* nomine non abolerentur, eundem quem antè, juxta Regiminis priſtini analogiam, locum Hieroſolymis & per Judæam, id eſt Terram cujus Populo ſibi ſelecto Deus ipſe hæc in Regiminis formam præſcripſerat perpetuam, debuiſſet ſortiri? Nam ex jure illo Judiciali, adeóque ex Divino populo illi dato, eóque Præceptivo, orto, pendet quicquid de Synedriali Imperio & Juriſdictione poſſit concipi. Certè ſi ita ſe res habere voluiſſet, dubitari, puto, nequit quin fas fuerit Chriſtianis (dum rem ſaltem, ad jus quod Judæis adeóque Chriſtianis inter eos primitivis in uſu fuerit, exigendam velint) in reliquis politiis omnimodis idem circa Forenſia omnia Imitari, tametſi non omninò ad illud fuerint Obligati. Obligari enim ad Judicialium Judaicorum obſervationem Chriſtianos reliquos ſeu qui etiam non ex Circumciſionis progenie orti ſint, licèt non defuerint, ut ſub Chriſtianiſmi initiis ita & ſeculis jam nuperis, qui enixiùs aſſererent, nihilominùs Sententia illa apud doctos ſimul

&

& perſpicaces, etiam fermè, opinor, apud omnes, inter rejectaneas meritò habetur. Sed Suppoſitum quod memoravimus, pluribus expendetur ſub finem libri Tertii. In quo, Problema quidem eſt digniſsimum quod ſolvatur, nec interim ita Archimedéum ut de eo accuratiùs & ingenuè atque partium ſtudiis vacuo introſpicienti liquidò ſatis minimè conſtare poterit. Quùm verò Rectum ſit index Sui & Obliqui, Veterum Teſtimonia diligentiùs congeſſimus, ex Ebræis ipſis, etiam & de Primitivi Chriſtianiſmi Presbyteriis & qualicunque Juriſdictionis, apud eos, facie, non contemnenda, pro re nata, interpoſuimus, à papyraceis cum ſcriptore quopiam digladiationibus & ſtridulâ contentionis perſonalis ſerrâ, libentiùs ſemper abſtinentiſsimi; adeóque etiam à craſsiſsimis ineptiis Theologi cujuſdam, in alios paritèr atque in me Seſquipetulci, qui nec Mea, nec Sua, nedum Rem ipſam, omninò intelligens, in ſcripta mea, de Ordinatione & Presbyterio veteri, libro ſuperiori alibíque interſperſa, ac in alia etiam de diſciplina Talmudica à me tradita, procaciùs involavit; Laureolas ſcilicet in Muſtaceis, ſed more Mandrabuli, apud

vernaculos ſuos, inſolentiùs impotentiúſque quærendo. Sed quàm felicitèr, judicet lector non impar, ad quem ſolum provoco. Iſtum, honoris cauſâ, non nomino; ne quid graviùs dicam. Neque ea de re, pluribus heic locus. Commodior Lemmatum, quàm in *Primo*, adhibetur heic Ordo, cum numeris quibus Capitum etiam Sectiones reſpondent. Si quis Lectorem ſe deſtinaverit continuum aut ſerium, ab eo mihi impetretur, ut quæ, inter recognoſcendum, Addenda ex Adverſariis ſubjunximus, locis ſuis, velut pro inſertis, adnotet, Typóſque corrigendos juxtà corrigat.

Ex ædibus, Londini, Carmeliticis, Octobr. Juliani 28.
M DC LIII.

Capi-

Capitum Lemmata.

Cap. I.

Libri hujus Inſtitutum *&* Materies. Pag. 2

II. *Continuatæ in* Moſe Poteſtatis *Summæ, tam circa* Sacra *quàm* Profana, Forenſis, *poſt legis in Sinai dationem & Sacerdotium Aharonicum inſtitutum, Teſtimonia expreſsiora.* Judicium *ejus* Primum de Blaſphemo. p. 4

III. Secundum, *de* Immundorum Paſchate, *menſe ſecundo, celebrando. Singularia ea de re in diſciplina* Talmudicorum *qui legem de illis latam ad* Privatos, *non ad* Populum *ſeu* Eccleſiam *integram ejúſve* partem Majorem *aut* Dimidiam *aut* Sacerdotum cœtum *attinuiſſe volunt.* p. 11

IV. *De* Paſchate, *juxta eos, menſis ſecundi, ſub* Ezechia *Rege.* p. 21

V. *De* Caſtris, *ſeu locis, quibus* interdicti Immundi. p. 24

VI. *Ad* Excommunicationis Forenſis Jus, *quod obtendi ſolet,* Divinum *adſtruendum, haud omnino facere leges Sacras de* Interdictione Immundorum. *Obiter de* Paſchate *Patrifamiliæ* Interdicto *ob* Circumciſionis *domeſtici alicujus in ſua poteſtate, uti &* Baptiſmi *Ancillarum,* omiſſione. *Et de* Pœnis *Legum de* Immundis. p. 25

VII. Karæorum *de* Immundorum Paſchate, *& de illo* Ezechiæ, *diſciplina.* p. 34

VIII. Judi-

Capitum Lemmata.

VIII. Judicium *Moſis* Tertium *de* Sabbatum *in Deſerto* profanante. p.42

IX. *De* Præmonitione *Judicio illi prævia. Scita* Talmudicorum *ſingularia de* Tempore *Judicii illius & de* Rei perſona. p.45

X. Quartum *Moſis* Judicium *de initiatis Beelphegori ſuſpendendis.* p.49

XI. Quintum *de filiarum* Zelophcadi (Salphaad *vulgò dicti) in Bona paterna ſucceſsione.* p.53

XII. *De* Primo, Secundo, Tertio & Quinto *Moſis jam dictis* judiciis, *Paraphraſium*, Hieroſolymitanæ & Uzielidis *dici ſolitæ, Scita.* p.54

Cap. II.

I. Generaliora *Poteſtatis* circa Sacra *Judiciariæ in* Moſe, veſtigia. p.57

II. Regem *reverà fuiſſe* Moſem. p.62

III. Imperium *ac* Juriſdictionem *tam circa* Sacra *quàm* Profana *exercuiſſe* Moſem *ut* Regem *ſeu Populi* Principem Summum. *De* Sacerdotio *ejus ac munere* Prophetico. Mahumedanorum *ſcita de* Prophetico *in Regiminis ratione* munere. p.65

IV. *De* Præfecturis Jethroneis *poſt legem datam. Et utrum earum* inſtitutio *eam reverà anteceſſerit.* Modus, *juxta Talmudicos*, expoſitionis Legis, *primò velut in* Schola *ſeu* Auditorio *adhibitus.* p.72

CAP.

Cap. III.

I. Præfecturæ Juridicæ *in territoriis Iſraeliticis per ſe conſtitutæ, ad forenſe regimen* Peregrinorum *ſeu* Proſelytorum Domicilii. p.79

II. *Illarum Juriſdictio & Imperium. Locus, in* amplioribus Maimonidis editionibus, *de* Proſelytiſmo Juſtitiæ *ab puella annis minore in Judaiſmum recepta, poſtmodum* renuntiato, *emendatus.* p.81

III. Græcis *&* Romanis *Priſcis, parilis tribunalium Singularium in* Peregrinorum *regimen uſus.* Prætor Peregrinus. *Quando uſus ejus* Romæ deſierit. *Obiter de Conſtitutionis, de* Civitate cunctis in Orbe Romano donatis, *ab Ulpiano in Digeſtis memoratæ, Autore ac Tempore.* p.83

IV. Peregrinorum *ſeu Exterarum aliquot gentium ad* Circumciſionem *&* Judaiſmum *recipiendum Obligatio. De Poſteris* Abrahæ *ex* Iſmaele, Ketura, Eſau. *Res iſta ex ſententia, ut videtur,* Præfecturæ peregrinæ, *in* territorio Iſraelitico, *dum ſui id juris erat, pependit.* p.90

V. *Inter Objecta* Præfecturæ *ejuſmodi* peregrinæ *erat* ſtatus exterorum, *de quibus dubium an ex ſemine* Abrahæ *eſſent.* Lacedæmonios *inde prognatos publicè olim agnoſcebant tum ipſi tum* Judæi. *Alia ad Juriſdictionem ejuſmodi ſpectantia tam* Sacra *quàm* Profana. Joſephi *locus ex* Ruffini *verſione ſibi reſtitutus.* p.96

VI. *Commentum Græculi cujuſdam veteris de* Romanorum *origine è tribu* Benjaminitica *deducenda pridem editum; de quo judicare ad* Peregrinam *attinuit itidem* præfe-

præfecturam, *ſi controverſum in territorio Iſraelitico fuiſſet.* p.102

Cap. IV.

I. *De vocibus* Sanhedrin, Sanedrin, *&* Sanedrioth, *è Græcorum* Συνέδρι, Συνεδρία, *&* Συνέδριον *pro Judicibus conſidentibus &* Synedriis *Judiciis apud Ebræos deſumtis.* p.105

II. Synedrii Magni Inſtitutio, *ejúſque* Occaſio, *ex ſacris literis. De* Prophetico *primò* Conſcriptorum munere. *Emendatus ea de re locus* Gloſſæ Jarchianæ *editionis* Garianæ. *Alius item animadverſus in* Maimonidis *Præfatione ad* More Nebochim. p.109

III. Eldad *&* Medad, *in* Conſcriptis *nominatim ſolùm memorati, quinam fuerint. Singulare eorum* munus Propheticum. p.118

IV. Spiritûs *Conſcriptis communicati, quà* Sanctus *Magiſtris dicitur,* Notio *illis recepta.* p.122

V. *De* Perſonarum *in Synedrium Magnum* primò Conſcriptarum *Qualitate.* p.144

VI. *De* Modo *Talmudicis recepto, primò* Conſcriptos *in Synedrium illud,* per ſortes ſeligendi. p.151

VII. *An* Eldad *&* Medad *collegæ fuerint Synedrii tunc inſtituti, ſeu inter* Septuaginta *adſciſcendos connumerandi?* p.153

VIII. *De vero* Synedrii Magni *in prima inſtitutione Collegarum* Numero, *id eſt* Septuaginta *Moſi, ut* Principi, *adſcitis. Viros aliquot Magnos,* 72, *ex hallucinatione,*

one, maluiſſe. De lectione apud D. Lucam de Septuaginta *ſeu ut codices aliqui,* Septuaginta duobus, *à Domino miſſis.* Cardinales *in Eccleſia* Romana *cum* Septuaginta *illis comparari ſoliti.* p.163

IX. *Teſtimonium adjicitur è* Canonibus *Concilii primi Nicæni ex* Arabico *verſis & ab Alphonſo Piſano & Franciſco Turriano editis, de Numero heic* Septuagenario. *Obiter de* Numero *Canonum illorum aliiſque aliquot in eis non ſpernendis, è Codice MS. Arabico Oxonienſi.* p.179

X. *De* Septuaginta duobus *Presbyteris non ſemel in* Miſnaioth *memoratis, qui R.* Eliæzer Ben Azariah *in cathedra collocarunt.* p.188

XI. Singularis Tribuum *omnium in Synedrio illo Septuagintauniuſvirali* Unio. p.194

XII. *De* Loco *Inſtitutionis ejuſdem &* Tempore. p.197

Cap. V.

I. *Juſſa Divina de* Judicibus *&* Miniſtris *adeóque* Tribunalibus *ſeu* Synedriis Minoribus *conſtituendis in Terra Sancta, &* Magiſtrorum *celebriorum de eis ſenſus generalior.* Extra Terram *etiam Tribunalia, habebant Ebræi.* Maimonides *non ſemel emendatus.* p.221

II. *Synedria* Vigintitriumviralia *&* Triumviralia. Imparis *Judicum* Numeri *uſus, ut neceſſarii, receptiſſimus. Quomodo Magiſtris illud deductum. In capitali cauſâ nemo condemnatus, niſi ſententiæ* condemnatoriæ Binis *ſuperarent* Abſolutorias. p.227

III. Triumviralium *Usus*, *Dispositio*, *Sedes*. Synedrii Magni & Binorum Vigintitriumviralium *Hierosolymis*, *ad Templum*, *collocatio*. p.235

IV. Vigintitriumviralium *Dispositio*, *per alias* Urbes. *Qualesnam* Urbes Synedriis *ejusmodi idoneæ haberentur*; & *qualesnam Urbes*, *Oppida*, *Pagi* Triumviralibus *idonei*. p.238.

Cap. VI.

I. *Synedrii Magni* Princeps & Pater. Vigintitriumviralium *item*. *Considendi* Figura & Formula Synedrii Magni, *cujus* numerus, Vigintitribus *in consessu solenni minor*, *neutiquam legitimus*. p.249

II. *De* Scribis *adstantibus*, & Tribus *Dignitatis Presbyteralis candidatorum seu* Discipulorum Sapientum Ordinibus *coram Synedriis* Vigintitriumviralibus *passim collocatis*. *Considendi* Figura & Formula Vigintitriumviralium. p.256

III. *Modus* Cooptandi surrogandive *collegas in* Synedrium Magnum, *ex jam dictorum Sodalitiis*. p.260

IV. *De* Septemviralibus *apud* Flavium Josephum *per urbes Ebraicas* Synedriis, *velut à* Mose *institutis*, *quæ disciplinæ Talmudicæ planè adversissima*. *De nomine* Elohim *seu* Deorum *Judicibus tributo*. p.263

V. *Sententiæ* Christianorum *aliquot scriptorum*, *Institutioni* Synedriorum *antè allatæ*, *nimis dissonæ*. p.269

CAP.

Cap. VII.

I. Cooptandis *in Synedria* Jurisdictionis Contentiosæ, *intra Terram Sanctam publicè constituta omnimoda*, Dignitas Presbyteralis *necessariò prævia. Quomodo & à quibus collata*, Præsentibus, Absentibus; *Ante* Hillelem *Seniorem*, *Post*. Manuum Impositio. Gemara Hierosolymitana *emendata. Titulus* Rabbi. *Magistrorum sententia*, *de* Presbyterorum *numero amplissimo à* Davide *Rege Ordinato.* p. 273

II. Presbyteri *in facultatem* Particularem *variatim* Ordinati. *Et de* Ligando & Solvendo, *seu* Licitum & Illicitum *pronuntiando.* Ligati & Soluti Arcanum. p. 281

III. Presbyteri *nomen etiam & Dignitas qualiscunque itidem tributa* Privatis *aliquot* è vulgo, *nec solenniter Ordinatis*; *qui tamen actibus aliquot forensibus* jurisdictionis *non modò* Voluntariæ *sed &*, *in Triumviralibus ex compromisso Judiciis*, Contentiosæ *satis idonei.* Presbyteri Plateæ, *Idiotæ*, Privati; *ut* Laici. p. 285

IV. *Non ex* Jure Divino, *sed moribus receptis superinductisque*, *scilicet* Jure *planè* Humano, *pependit apud Ebræos* Presbyterorum *omnigenorum* Ordinatio, *adeóque* Manuum Impositio. p. 287

V. Ordinationes Judiciariæ *actus* extra Terram *sanctam ritè peragi nequibat. Et de* Constitutione & Jurisdictione Judicum *Ebraicorum*, *in suos*, extra Terram, *nec tamen*, *ritu solenni* Ordinatorum *facultate præditorum. Æchmalotarcharum jus.* p. 290

VI. Rabbi Jehuda Ben Baba *ſub* Adriano *miſerè cæſus, eò quòd* intra Terram Sanctam, *contra edictum de* Ordinatione *Cæſareum*, Presbyteros *aliquot*, *ne* legitima *impoſterum aliàs periret* Ordinatio Judiciaria, *ordinaſſet. De* Decem *Rabbinis à Romanis occiſis, eóque* nomine *&* numero *celebrari, præ aliis, ſolitis. Tota* Terra *Sancta Ebræis* interdicta. Longiùs *ab ea omnes* ſemoti. *Scriptorum aliquot veterum ea de re, hallucinatio. Monitum de* Judæis קפרי, *id eſt* Cypro *inſula, à* Trajano *Cæſare interdictis.* Presbyteri *ſeu* Primates *in Synedriis Palæſtinæ, in Codice Theodoſiano* Nominati; *& de lectione illa.* p. 293

VII. *Ut* intra Terram *tantùm Ordinatio in* facultatem Judiciariam *ritè peragi potuit, ita*, tam intrà quàm extrà, *illa quæ erat in* facultatem Ligandi, Solvendi, Docendi, *qualis ab* Apoſtolis extra Terram, *tunc data; nec* Judiciaria *ſeu* Forenſis *aliqua.* p. 308

VIII. *Haudquaquam obſtare quod habetur in epiſtola ad* Corinthios, *de* judicando *eos qui intus ſunt.* Judicia Secularia. Contemtibiles *in Eccleſia* Corinthiaca *judiciis præficiendi. An tunc illic* Presbyterium *aliquod* forenſe? p. 322

IX. *De* Presbyteris *eorúmque cœtibus ſeu* Presbyteriis *inter* Chriſtianos, *tempore* Apoſtolorum. p. 330

X. *Ad Interdictum D. N.* Jeſu Chriſti, *de Nominibus* Rabbi *&* Patris *&* Principis. p. 334

XI. *De* Presbyterorum *&* Inunctionis *infirmorum mentione apud S. Jacobum, ac* Extremæ Unctionis *uſu inde tum in* Occidente *tum in* Oriente. p. 349

XII. *Moni-*

XII. *Monitum de* Morientium Inunctione *apud veteres* Ebræos, *unde forsan manavit illud* S. Jacobi. p.355

XIII. *De* Loci *illius* sensu, *Consideratio nova.* p.362

Cap. VIII.

I. *De* Natalibus *eorum qui ritè in Synedrium sive* Magnum, *sive* Vigintitriumvirale *cooptarentur.* p.368

II. *Afferuntur nonnulla quæ suadere videantur,* tantùm Sacerdotali *&* Levitico generi *in* Synedriis *Locum fuisse legitimum.* p.370

III. *Expenduntur illa & ad* Talmudicorum *mentem explicantur.* p.376

IV. Usus *&* Mores *Ebraici illam circa rem. De* Judicibus *à* Josaphato *constitutis, & mira* Syri *&* Arabis *ab Origine reliquisque versionibus illic* discrepantia. p.383

Cap. IX.

I. *De cooptandorum in* Synedrium *sive* Magnum *sive* Vigintitriumvirale *aliquod* Scientiâ *singulari. Prodigiosum quod habent Talmudici de* Linguarum Septuaginta peritia *in eis exigenda.* p.394

II. *De* Linguarum Artiúmque *aliarum, apud* Ebræos, studiis *vetitis, admissis, usitatis.* p.399

III. *Sententia eorum qui* Binario *alitérque augent*

numerum *illum Linguarum, apud Ebræos*, Septuagenarium. p.408

IV. *De Jure* Liberorum, Eunuchiſmo, Corporis animíque habitu, Ætate, Fortunæ bonis, *quorum in* Cooptatione Synedrorum *ſolennis conſideratio.* p.410

V. Vitæ *ſeu* Morum *genera, quibus ſi* aſſuetiores *eſſent, inidonei reddebantur, ut* Aleatores, Fœneratores, Columbas volare docentes, ſeptimi Anni Frugum Mercatores. p.415

VI. *De* cooptandorum *in* Triumvirales Conſeſſus, *ſaltem publicos*, Qualitatibus *neceſſariis.* p.418

VII. *De* Regibus *in* Synedria *non cooptandis. Obitèr de* Pontifice Maximo *nonnihil.* p.419

Cap. X.

I. *De ſingulari* reverentiâ Principi *&* Patri *Synedriorum exhiberi ſolitâ. Aliis item* collegis. p.422

II. *Tempora* Conſeſſionis *uſitatoria.* Deliberandi Tempora *&* Loca. Dies Feſti, Horæ, Nox, Feriæ. *Conſtitutio* Apoſtolica *dicta, moris Ebraici* imitatrix. Dilatio Sententiæ condemnatoriæ, *in Judiciis* capitalibus, *in* Craſtinum. p.423

III. *De* Vigintitriumvirorum Juriſdictione. p.429

IV. Triumvirorum Juriſdictio. p.433

Capitum Lemmata.

V. Perſonæ *Juriſdictionibus jam dictis obnoxiæ*; *De* Rege. *Tam* Sacra *quam* Profana *etiam ad* Viginti-triumviros & Triumviros *attinnere.* p.434

VI. Pontifex Maximus, Judiciis Ordinariis, *etiam obnoxius.* p.437

VII. Procurator *Litis* Pontificis Maximi *inſtituti, jure ſingulari ſolitus. Et de* Nomine *ejus, in Gemara Hieroſolymitana,* אנטלר Enteler, Entoler. Ἔντολος, *vox* Græcis Juriſconſultis *in uſu; unde in* Rabbiniſmum *recepta.* Gemara Hieroſolymitana & Sepher Siphra *emendati. De* Juramento, *nomine Pontificis, per* Procuratorem *præſtando.* p 441

VIII. *Conjectura de* lectione אנטלר *& ejuſdem* ſcriptione אנטלם *id eſt* Ἔντολος. *Fortè enim ex* Ἔντολον Doricè *pro* Ἔντολος *pronuntiatio, aut potiùs* Ἔντολης, *in eadem dialecto, in* Ἔντολην *mutato.* p.449

Cap. XI.

I. *De* Actionum *Forenſium &* Judiciorum *Diviſione.* Judicia Animarum, *id eſt Capitalia.* p.453

II. *Juramentorum* Jus & Formulæ, *quà tum Forenſes* Actiones, Exceptionéſve, *tum* Expiationes *ac* Vitæ ſanctitatem *ſpectarunt, per* Nomen *aut* Cognomen *aliquod Dei O.M.* p.455

III. *Paganorum veterum,* Græcorum, Africanorum, Romanorum, *aliorum ſolennes* Jurandi, *quaſi conſimiles,* Formulæ publicæ *& uſitatiores.* p.459

IV. *De* Philoſophorum, Theologorum, Aſtrologorum

gorum *Discipulos suos* adjurandi Formulis. *De Perjuriis*, Cleanthis & Chrysippi *sententiæ discrepantes*. Quinto *cujuslibet mensis Lunaris* die Perjuros, *juxta Theologiam Græcanicam, ad* pœnam *insectabantur Furiæ*. Amantium Perjuria, *irrita*. Summa *de* Formulis Paganorum & Perjurii pœnis. *Monita eorum de* Juramenti abstinentia. *De* Christianorum *circa* Juramenta *disciplina vetere, nonnihil.* p.467

V. *De* Mahumedanis *seu* Alcoranicis *Juramentis, eorúmque Formulis*. Perjurii Expiatio. p.475

VI. *De* Christianorum, *circa* Juramenta, *scitis moribúsque*. Formulæ *quibus adjurare* Judæos & Mahumedanos *illi soliti*. p.479

VII. Judæorum Per res *per se* alias, *præter Deum O.M. Juramenta. De* Deo *in Juramentis* non nominando, Philonis *disciplina singularis. Quomodo* Perjurus *per Deum à proximo audiente* Excommunicandus. Talmudica, *de Juramentis* per Res alias, *doctrina. Explicatur* Jura, verpe, per Anchialum, apud Martialem. Forensis *Jurandi* formula. p.490

VIII. *De Juramentorum apud Ebræos Genere Quadruplice*; Futili *seu* Temerario, Vano, Depositi, Testimonii. *Et de eis* Subtilia *aliquot Talmudicorum*. p.503

IX. Absolutio *solennis*, Juramenti, *de Futuro*, Futitèr *aut* Temerè *prolati, ejúsque* Ritus, *&, circa tam* Forenses *quàm* Expiatorias pœnas, Effectus. *De* pœnis *item* Juramenti Depositi violati, *tam* Forensibus *quàm* Expiatoriis. p.507

X. *De* Juramento Testimonii. *Juramentum* Impositionis.

ſitionis. *Locus* Chryſoſtomi *de Juramento in* Ebræorum Synedriis. *De* Pœnis *Juramentorum vi latorum, & de* ſervorum *Juramento.* p.512

CAP. XII.

I. Leges, Adjurationis forenſis, *Sacræ circa* Res Mobiles. *Uſus in illis* Juramentorum *varius.* Teſtis Unicus. *Qui ab* Juramentis, *perjurii futuri cauſâ, ut* ſuſpecti, arcerentur. *Ex* Lege, *de* rebus Immobilibus *ſeu Fundis*, Servis, rebus Sacris, Chirographis *non jurabatur, quod tamen ex* Sapientum præſcripto *fiebat.* p.516

II. *De* Agendi *&* Excipiendi *in* Cauſis Pecuniariis *ſeu non Capitalibus* Formulis. p.522

III. *De eo quod eſt* Judicare ſeipſum. *Phraſis illius apud S.* Paulum *uſus.* Patres *aliquot* Chriſtiani *ſe judicantes.* Ibid.

IV. *Si* Synedri Minores *in Cauſis ejuſmodi decidendis* errarent. *Si litigatorum alter ad* Synedrium Magnum *litem deduci cuperet. Suffragiorum* pars *unico* major *in judicio vincebat. De* diſſenſu *inter* Triumviros *vario, & adjectione* plurium Judicum, *per paria, uſque ad* Septuaginta unum. p.524

CAP. XIII.

I. *De* Judicibus Capitalibus. *Eorum uſus haud legitimus in* Minoribus *Synedriis, ubi* Magno, *in Templo, locus non eſſet. Horum, in nonnullis &* Civilium *diſcrimina.* Maimonidis *editiones aliquot emendatæ.* p.528

II. *Mirandum, de* Præmonitione *actionibus* Capitalibus *eíſque in quibus* Verberum pœnæ *uſus neceſſaria*; *ſeu de* Juris *aut* Facti ignorantia *præſumtâ*. p.531

III. Teſtimonia, Abſolutio, Condemnatio. Confeſſio. Inebriatio. Executio. *Morte plectendum antebat* Præco *clamitans. Sæpiùs in Synedrium, ad* novum judicium *ſubeundum, reducebatur* damnatus. Fœmina Gravida. *Plectendi* Sacra. *Ad quoſnam potiſsimùm ſpectaret ipſa* executio. *Si damnatus morte fugiens* alio in Synedrio *ſiſteretur*. p.532

IV. Pœnarum Capitalium *genera*. Formulæ *ad eas ſpectantes*. p.536

V. *Quinam* Lapidandi, Comburendi, Gladio feriendi, Strangulandi. p.539

VI. *De pœna* Verberum *forenſi. Modus ejuſdem. De* Famæ Reſtitutione, *poſt Flagellationem*. p.540

VII. *Regulæ juxta quas, tranſgreſſoribus* Verbera, *ex diſciplina recepta, infligi ſolita. De* ſingulari *eorum* pœna *qui* Tertiò, *eodem in genere flagellis plectendo, quod* Excifioni *obnoxium eſſet, tranſgrederentur*. p.543

VIII. Numerus *eorum qui* flagellis, *juxta Legis ſenſum puniendi, CCVII. De* aliis *ita* puniendis *ex jure ſuperinducto*. p.546

IX. *De pœnæ* Flagellationis Fuſtigationíſque *apud alias Gentes*, Romanos *veteres*, Græcos, Mahumedanos, Sinenſes, *frequentia*. p.564

X. *Miſcellanea de* Judiciis Synedrorum, *tum* Capitalibus *tum* Civilibus. Suffragia, *ſententiæ definitivæ*, ſingu-

ſingularia *nec ab ipſis* divulganda, *nec ipſis Litigatoribus* cognoſcenda. Mortis & Verberum *pœnæ, uti & aliæ, ex* jure ſuperinducto. Miniſtrorum *ſeu* Lictorum *Synedrii* exiſtimatio & fides. *De* Excommunicationis *forenſis ritu, nonnulla.* Exilium. p. 567

XI. *Genera* Decem *eorum qui in* teſtimonium *à Synedriis neutiquam* recipiendi; Fœminæ, Servi, Minores, Fatui, Surdi quibuſcum copulantur Muti, Impudentiores, Propinqui: Falſi *ſeu* perjurii *ritè convicti. Et de* Teſtium *falſorum* pœna, ſeu Talione. *De Teſtimonio* Pontificis Maximi. p. 571

XII. *De* Philonis *libello De* Judice. *Monitum ejus, de conſulendis in Judiciis difficilioribus* Pontifice & Sacerdotibus. p. 575

Cap. XIV.

I. *De* Synedriis & *Præfecturis Juridicis* Extraordinariis, & *Judiciis à* Rege *exercendis. Unde ortum illud Talmudicum,* Rex nec Judicat nec Judicatur. Hyrcano Alexandri *F. ut* Regi, Poteſtas Judiciaria *à* Julio Cæſare *conceſſa. De* Salomonis *Regis* Throni *Gradibus Sex.* p. 578

II. Judex Unicus *ſubinde ad* Judicia Civilia *conſtitutus.* Qualitates & Temperamenta *ad eum attinentia.* p. 584

III. *De* Zelotarum *in atrocioribus aliquot,* citra figuram Judicii *forenſis, facinoribus puniendis, poteſtate legitima.* Ejuſmodi juris *apud* alios *Veſtigia. In* Utlagatos, *ſeu, uſque ad legis beneficii privationem, capite diminutos,*

nutos, tale olim apud Anglos. Caput Lupinum. *De eo aliisque obiter monitum ex* Coci Fabula *apud* Galfredum Chaucerum *MS. De convictis apud nos olim formulâ forensi* Præmunire *dicta.* Monomachiæ extrajudicialis *usus.* p.586

IV. *Centumviralia* Essenorum Judicia. Familiarum, Tribuum omnium, Phylarcharum *Conventus. Et de eo quod habetur de* Tribuum complurium, *etiam &* Unicæ Conventu *seu* Synedrio. p.591

V. Sacerdotum *notio singularis circa* Plagam Lepræ. *De illo in Lege,* & ex ore illorum omnis lis & omnis plaga. p.592

Cap. XV.

I. *De* Continuatione Synedriorum *hactenus Ostensorum, quæ* Ordinaria *erant, ante adventum D. N.* Jesu Christi. *Idque ex scriptis* non Talmudicis. p.598

II. *Ex ejusmodi scriptis, de* Continuatione post Adventum Christi. p.605

III. *Temperamentum de* Intermissionibus, *maximè sub* Antiocho Epiphane *Rege Syriæ, &* Herode Magno. p.607

IV. *De* Loci Synedrii Magni *Continuatione. Ejusdem* Varietas. Liskath Hagazith, *seu* Conclave saxis quadratis constructum (the stone Chamber) *Locus, ad Templum,* Synedrii Magni *celeberrimus.* Situs *ejus.* Nominis ratio. Exedra. Lithostrotos *in Evangelio, an* Conclave *illud?* Ruffiniana *versio* Josephi *emendata.* p.611

V. *An* Synedrii Magni Samaritici *locus ad Templum* Garizimiticum, *ut* Judaici *ad* Hierosolymitanum? Præceptum *velut* Undecimum *Decalogo à* Samaritis, *in contextu suo sacro, subjunctum.* p.621

VI. Synedrii Magni *Loci in* Liskath hagazith *Continuatio sub Templis primo & secundo*, Judiciis capitalibus *tum illic tum in* Minoribus Synedriis *exercendis, omninò necessaria.* p.624

VII. Migrationes Synedrii Magni *inde, aliisque è locis.* p.525

VIII. *Migrationum* Tempora. p.626

IX. *De* Jabne *seu* Jamnia *urbe, in quam primò ex* Hierosolymis *migravit* Synedrium Magnum, *sub excidium Templi secundi.* Josephi, *de* Synedrio *illo* Hierosolymis, *paulo ante tempus illud, testimonium, ejúsque velut effigies ab ipso in* Galilæa, *cui præficiebatur, constituta.* p.628

X. *Migrationis Primæ reliquarúmque* causæ. Postremum *Synedrium Magnum*, Tiberiade *habitum*; *ubi* Judæi *expectant illud instaurandum, indéque in* Templum suum novum, *transferendum.* p.630

XI. *De singulari* Imperii & Jurisdictionis *Synedrii Magni, sub* annos *ante Excidium Templi secundi* Quadraginta, *deminutione. An* Capitalium Judiciorum potestas, *eis tunc, ut à viris etiam doctissimis asseri solet,* adimeretur. p.634

XII. *De* Synedrorum Qualitate, *adeóque* Sacerdotalis generis *in Juridicis & Synedriis* Prærogativa *singulari per annos aliquot & ante & post Christi adventum.*

Atque, unde illa nata? Fl. Josephus *emendatus.* Miræ de ea *apud scriptores, & veteres & retentiores,* assertiones. p.641

XIII. Eliæ Ben Moseh, Karaitæ, *disciplina de* Pontificis *summi & aliorum* Sacerdotum *ac* Prophetæ, *stante templo, Jurisdictione singulari, circa solennem* Mensium Annique Intercalationem. Imparem *Judicum, etiam ex* Karaitarum *scitis,* numerum *legitimum tantum fuisse.* p.650

XIV. Synedria Sacerdotalia, *ex jure ordinario, per se fuisse juxta Talmudicos,* Nulla, *Nec* Pontificem Maximum, *quà talem, fuisse unquam Synedrii Magni Principem.* p.652

XV. *De* Principum *Synedrii M. &* Pontificum *dignitate* Summotorum qualitate, *ac* Sacrificiis, *&* Principum *constitutione,* Collegarum, *aliorúmque* Judicum; *&* jure *in Dignitatibus* hæreditario. p.654

Cap. XVI.

I. *Disciplina* Talmudica, *de* Synedrii Magni *aliorúmque* Continuatione. *De Mosis,* Principis *ejusdem* Primi, Legis *&* Scriptæ *&* Oralis Traditione, *Aharoni filiísque ejus, &* collegis *suis* Septuaginta, Josuæ, *reliquísque* Israelitis. p.658

II. *De* Josuæ, Principis *Synedrii Magni* Secundi, Traditione Presbyteris, *& quæ secuta est.* p.661

III. *Tra-*

III. *Traditio* Principibus *aliis, ut* Samueli, *& usque in* Davidem *Regem.* p.662

IV. Principes Populi *&* Synedrii Magni Principes *sapiùs* iidem. *Saul* Princeps, *Jonathan* Pater Synedrii. p.665

V. Davidis *&* Synedrii *sui Traditio* Achiæ *Silonitæ; reliquorum, adeóque* Synedriorum, *successio usque ad* Ezræ *tempora.* Davidis *Magistri. Vocis* כהן, *pro* Sacerdote *vulgò sumtæ, significatio alia. De* Synedrio Magno *à Nebuchadnezzare* abducto. p.668

VI. *Receptio* Ezræ, *post restitutionem è Captivitate,* Principis Synagogæ *seu* Synedrii *Magni. De* collegarum *ejus* Numero *CXX. &* Simeone Justo, *eorum postremo, atque* Antigoni Socæi, *Principis Synedrii, ab* Simeone *Receptione.* p.674

VII. *De lege* Orali *ab* Ezra *scriptis tradita (juxta nonnullos) & nupera* Jacobi Gaffarelli *&* Recanati *defloratione, quasi ille è libris* Ezræ *fuisset.* p.679

VIII. Receptiones *Legis,* Principes, Patres Synedrii Magni *ab* Antigono Socæo *in* Rabban Simeonem (*F. R. Gamalielis* I) *qui in* Excidio Urbis *sub* Vespasiano peremtus *est, alii per annos aliquot ab Excidio illo in* ipsius gentis *illic* deletionem. p.684

IX. *Commentum Magistrorum,* Josuam Ben Perachiah, *Principem Synedrii Magni, fuisse* Præceptorem D.N. Jesu Christi. p.691

X. *De eo quod habent,* Synedrium Magnum *diù post* Excidium *illud* desiisse. Ibid.

XI. *Spi-*

Capitum Lemmata.

XI. *Spicilegium, de* Synedrorum Principúmque, *maximè* Synedrii Magni, *Qualitate.* p.697

---

*Addendis quæ ſubjunguntur, accedat pag.*674.*lin.*20.

—quiret. Et de Traditione continuâ Legis, adeóque inde haud parùm pendente Principum & Patrum Synedrii Magni Succeſſione, Magiſtrorúmque heic diſſenſu vario, operæ erit pretium, conſulere, præ aliis, quæ diligentèr nuper congeſſit Joſephus de Voiſin[a] ubi etiam diſſenſûs ejuſmodi R. Davidis Ganzii conciliationem quandam exhibet. Jam verò—

[a] *Lib. de Lege Divina cap.*9. Pariſiis 1650.

*Item pag.*527. *lin.*25. *lege* Exciſioni *obnoxium eſſet.*

DE

DE SYNEDRIIS ET *PRÆFECTURIS JURIDICIS* Veterum Ebræorum.

Liber Secundus.

CAP. I.

Libri hujus Inſtitutum *&* Materies.

II. *Continuatæ in* Moſe Poteſtatis *Summæ, tam circa* Sacra *quam* Profana, Forenſis, *poſt legis in Sinai dationem & Sacerdotium Aharonicum inſtitutum, Teſtimonia expreſſiora.* Judicium *ejus* Primum de Blaſphemo.

III. Secundum, *de* Immundorum Paſchate, *menſe ſecundo, celebrando. Singularia ea de re in diſciplina* Talmudicorum *qui legem de illis latam ad* Privatos, *non ad* Populum *ſeu* Eccleſiam *integram ejúſve* partem Majorem *aut* Dimidiam *aut* Sacerdotum cœtum *attinuiſſe volunt.*

IV. *De* Paſchate, *juxta eos, menſis ſecundi, ſub* Ezechia *Rege.*

V. *De* Caſtris, *ſeu locis, quibus* interdicti Immundi.

VI. *Ad* Excommunicationis Forenſis Jus, *quod obtendi ſolet,* Divinum *adſtruendum, haud omnino facere leges Sacras de* Interdictione Immundorum. *Obiter de* Paſchate *Patrifamiliæ* interdicto *ob* Circumciſionis *domeſtici alicujus in ſua poteſtate, uti &* Baptiſmi *Ancillarum,* omiſſione. *Et de* Pœnis *legum de* Immundis.

VII. Karæorum *de* Immundorum Paſchate, *& de illo* Ezechiæ, *diſciplina.*

VIII. Judicium *Moſis* Tertium *de* Sabbatum *in Deſerto* profanante.

IX. *De* Præmonitione *Judicio illi prævia. Scita* Talmudicorum *ſingularia de* Tempore *Judicii illius & de* Rei perſona.

X. Quartum *Moſis* Judicium *de initiatis Beelphegori ſuſpendendis.*

XI. Quintum *de filiarum* Zelophcadi (Salphaad *vulgò dicti) in Bona paterna ſucceſſione.*

XII. *De* Primo, Secundo, Tertio *&* Quinto *Moſis jam dictis* judiciis, *Paraphraſium,* Hieroſolymitanæ *&* Uzielidis *dici ſolitæ, Scita.*

SYnedria & Præfecturæ Juridicæ, tum veterum Ebræorum tum aliorum Populorum Dei, quæ per Intervallum legis in Sinai dationem antevertens, circa Sacra pariter atque Profana verſabantur, ſimul cum earum Appendicibus ac Circumſtantiis nobilioribus, Libro traduntur Primo. Cenſentur etiam ibi velut ex earum numero, Præfecturæ illæ Moſaicæ ex Jethronis Soceri conſilio inſtitutæ[a], quas inde, diſtinctionis commodioris gratiâ, Jethroneas nuncupare liceat. Sed de Inſtitutionis earum tempore,

[a] *Exod.* 18.

tempore, quà legis dationem illud ſpectet, vero, plura capite heic ſecundo. Sequitur jam ut videamus de Synedriis & Præfecturis Juridicis veterum Ebræorum quæ ad ſecula legis dationem illam inſequentia attinent. Harum Aliæ ſunt ex Intervallo jam antè tractato in hoc quod ſequitur aliquamdiu Continuatæ. Aliæ poſtmodùm variatim Inſtitutæ. Prioris heic generis eſt ſingularis illa & ampliſſima Moſis ipſius Præfectura Forenſis, de qua ſuperiùs etiam agitur, uti etiam ſunt multiplices illæ Jethroneæ; ſcilicet ſi modò (ut, juxta veterum nonnullos & ipſum in Exodo ordinem, libro in primo ultrò admittitur) ad Intervallum illud legis dationem antevertens attinuerit earum inſtitutio; quod inferiùs expenditur. Poſterioris heic generis ſunt Ordinariæ aliæ, aliæ Extraordinariæ. Ordinariarum item, aliæ ad Jura Noachidarum ſeu Proſelytorum Domicilii, id eſt Gentium, ſeu ſimpliciora illa ad genus univerſum humanum ſpectantia, aliáque variatim Intervenientia reddenda ſeorſim conſtitutæ ſunt; Aliæ in Originariorum & Proſelytorum Juſtitiæ regimen, juxta leges ſácras moréſque genti utcunque proprias ac uſitatas, adhibendum; veluti Senatus ille ſeu Tribunal illuſtriſſimum *Septuaginta-uniuſvirale* & *Synedrium Magnum*, nuncupari ſolitum, Præfecturæ *Viginti-triumvirales* quas *Synedria Minora* vocitant, & *Triumvirales*. Extraordinariæ nobis heic ſunt, Tribunal Regium, Unici (quem משוחח vocant) ob ſcientiæ præcellentiam ſimul & commodiorem è re nata ſubinde cauſarum aliquot cognitionem in Judicem conſtituti præfectura, Sodalitiorum nonnullorum ex Confederata inter ſe Diſciplina præfecturæ, & ſi quæ fuerint id genus reliquæ; quibus accedet quod memoratur apud Magiſtros de Tribuum ſingularum Conſiſtoriis, ut

Tribulibus seorsim invicem propriis. De Præfecturis hisce universis, earum Jurisdictionis & Imperii Amplitudine, per Urbes Pagósque Dispositione, Collegarum Electione, Nomine dignitatis eorum solenni, Formulis, Pœnis, Sessionum diebus, Effectibus, Appendicibus, Circumstantiis & Consequentiis (demtâ solùm Synedrii Magni Jurisdictione cui per se Liber destinatur Tertius) Libro hoc Secundo agendum.

II. Quod ad Singularem Mosis Potestatem Forensem cum Imperio circa tam Sacra quàm Profana amplissimo, ex Intervallo superiori seu Legis dationem præcedente in hoc quod sequitur continuatam attinet (inde enim heic auspicandum) ea quidem expressiùs & maximè cernitur in Judiciis aliquot ejus singularibus ab ipso memoratis, veluti;

1 De Blasphemo.
2 De Immundorum Paschate.
3 De Sabbati in Deserto violatore.
4 De Initiatis Beelphegori.
5 De familia erciscunda.

Qualenam esset Causarum, quà Difficiles fuerint, quà Leviores seu Faciles, Discrimen, & quomodo hæ in præfecturis Jethroneis, illæ autem à Mose, ut Moderatore summo (apud quem in Difficilioribus quibusque quærendus erat Deus seu Judicium Juri placitóque divino consonum impetrandum) essent definiendæ, ostenditur libro in superiore. Atque ob Difficultatem demùm allata est ad eum Causa de Blasphemo quæ primum, juxta ordinem in Pentateucho[a] servatum, locum heic obtinet. Non autem ad eum seu in Prætorium ejus summum ideò allata est, quòd cuiquam difficile esset de gravitate per se culpæ dijudicare. Commissum enim erat facinus etiam in Juris Naturalis

[a] *Levit.*24.11.

lis ac Divini quod primordiale eſt, caput expreſſiſſimum notiſsimúmque על ברכת השם *de Maledictione Numinis*[a]. Quin & ſenſus capitis illius non ita obſcurè contineri videbatur in Juris Divini Iſraelitici interdictis; qua de re ſtatim plura. Difficultas verò oriebatur circa Pœnæ Sceleri tanto irrogandæ Qualitatem. Atque hinc in jus ſic vocatus eſt Blaſphemus ille, filius Selomithæ filiæ Dibri Danitæ, adeóque planè Iſraelita, quem ex ea ſuſceperat quidam Ægyptius. Fuiſſe autem Ægyptium illum, recipitur plerunque apud Ebræos, eundem ipſum qui à Moſe occiſus eſt[b]. Aiunt enim ex traditionibus avitis (quod obiter adnotare liceat) Ægyptium illum fuiſſe ex Præfectis quibus operarum Iſraelitarum in lateribus conficiendis cura ſub Pharaone commiſſa eſt, eúmque noctu ad eas maritum Selomithæ è lecto conjugali imperioſè vocâſſe & clàm ita mox in lectum ſe contuliſſe ipſum ut, ſimulando ſe maritum eſſe, ultroneis gauderet Selomithæ amplexibus. Et חזר, ita aiunt, האיש לביתו והרגיש בדבר וכשראה אותו מצר שהרגיש בדבר היה מכהו ורודהו כל היום *Domum reverſus maritus, ob facinus illud turbatus eſt, quod cum videret Ægyptius, is eum percutiebat & graviter die toto affligebat.* Hinc volunt[c] eum à Moſe in ſuorum vindictam cæſum. Atque hinc Blaſphemi hujus natales petunt. Sed paraphraſis heic Chaldaica[d] Uzielidi tribui ſolita, גברא, inquit, חייבא מרוד באלה שמיא נפק ממצרים בר גברא מצראה דקטל גברא בר ישראל במצרים ועאל על אינתתיה ואתעברת וילידת בר בנו בני ישראל *Homo peccator ac rebellis in Deum cœlorum exiit ex Ægypto, filius nempe hominis Ægyptii qui occiderat virum ex filiis Iſrael in Egypto, & ingreſſus eſt ad uxorem ejus quæ gravida inde facta peperit filium inter* ſeu *in medio filiorum Iſrael.* A Moſe ipſo nempe dici-

[a] *Videſis lib. 1. cap. 2.*

[b] *Exod. 2. 12.*

[c] Shemoth Rabba *paraſh. 1. fol. 118. col. 4.* Midbar Rabba *paraſh. 9. fol. 230. col. 2. Gloſſ. Jarchii ad Exod. 2. 12. Lyranus ibi.*

[d] *Ad Levitic. 24. 10.*

Tribulibus seorsim invicem propriis. De Præfecturis hisce universis, earum Jurisdictionis & Imperii Amplitudine, per Urbes Pagósque Dispositione, Collegarum Electione, Nomine dignitatis eorum solenni, Formulis, Pœnis, Sessionum diebus, Effectibus, Appendicibus, Circumstantiis & Consequentiis (demtâ solùm Synedrii Magni Jurisdictione cui per se Liber destinatur Tertius) Libro hoc Secundo agendum.

II. Quod ad Singularem Mosis Potestatem Forensem cum Imperio circa tam Sacra quàm Profana amplissimo, ex Intervallo superiori seu Legis dationem præcedente in hoc quod sequitur continuatam attinet (inde enim heic auspicandum) ea quidem expressiùs & maximè cernitur in Judiciis aliquot ejus singularibus ab ipso memoratis, veluti;

1 De Blasphemo.
2 De Immundorum Paschate.
3 De Sabbati in Deserto violatore.
4 De Initiatis Beelphegori.
5 De familia erciscunda.

Qualenam esset Causarum, quà Difficiles fuerint, quà Leviores seu Faciles, Discrimen, & quomodo hæ in præfecturis Jethroneis, illæ autem à Mose, ut Moderatore summo (apud quem in Difficilioribus quibusque quærendus erat Deus seu Judicium Juri placitóque divino consonum impetrandum) essent definiendæ, ostenditur libro in superiore. Atque ob Difficultatem demùm allata est ad eum Causa de Blasphemo quæ primum, juxta ordinem in Pentateucho[a] servatum, locum heic obtinet. Non autem ad eum seu in Prætorium ejus summum ideò allata est, quòd cuiquam difficile esset de gravitate per se culpæ dijudicare. Commissum enim erat facinus etiam in Juris Naturalis

[a] *Levit.* 24. 11.

lis ac Divini quod primordiale eſt, caput expreſſiſſimum notiſsimúmque על ברכת השם *de Maledictione Numinis*[a]. Quin & ſenſus capitis illius non ita obſcurè contineri videbatur in Juris Divini Iſraelitici interdictis; qua de re ſtatim plura. Difficultas verò oriebatur circa Pœnæ Sceleri tanto irrogandæ Qualitatem. Atque hinc in jus ſic vocatus eſt Blaſphemus ille, filius Selomithæ filiæ Dibri Danitæ, adeóque planè Iſraelita, quem ex ea ſuſceperat quidam Ægyptius. Fuiſſe autem Ægyptium illum, recipitur plerunque apud Ebræos, eundem ipſum qui à Moſe occiſus eſt[b]. Aiunt enim ex traditionibus avitis (quod obiter adnotare liceat) Ægyptium illum fuiſſe ex Præfectis quibus operarum Iſraelitarum in lateribus conficiendis cura ſub Pharaone commiſſa eſt, eúmque noctu ad eas maritum Selomithæ è lecto conjugali imperioſè vocâſſe & clàm ita mox in lectum ſe contuliſſe ipſum ut, ſimulando ſe maritum eſſe, ultroneis gauderet Selomithæ amplexibus. Et חזר, ita aiunt, האיש לביתו והרגיש בדבר וכשראה אותו מצר שהרגיש בדבר היה מכהו ורודהו כל היום *Domum reverſus maritus, ob facinus illud turbatus eſt, quod cum videret Ægyptius, is eum percutiebat & graviter die toto affligebat.* Hinc voluntᶜ eum à Moſe in ſuorum vindictam cæſum. Atque hinc Blaſphemi hujus natales petunt. Sed paraphraſis heic Chaldaica[d] Uzielidi tribui ſolita, גברא, inquit, חייבא מרוד באלה שמיא נפק ממצרים בר גברא מצראה דקטל גברא בר ישראל במצרים ועאל על איניתתיה ואתעברת וילידת בר בנו בני ישראל *Homo peccator ac rebellis in Deum cælorum exiit ex Ægypto, filius nempe hominis Ægyptii qui occiderat virum ex filiis Iſrael in Egypto, & ingreſſus eſt ad uxorem ejus quæ gravida inde facta peperit filium inter* ſeu *in medio filiorum Iſrael.* A Moſe ipſo nempe dici-

[a] *Videſis lib. 1. cap. 3.*

[b] *Exod. 2. 12.*

[c] Shemoth Rabba *paraſh. 1. fol. 118. col. 4.* Midbar Rabba *paraſh. 9. fol. 230. col. 2. Gloſſ. Jarchii ad Exod. 2. 12. Lyranus ibi.*

[d] *Ad Levitic. 24. 10.*

dicitur, ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל *Et egreſſus eſt filius Iſraelitidis qui erat filius hominis Ægyptii inter Iſraelitas*, ſeu qui inter eos cenſitus, aut ut Græcis vocatur *filius Ægyptii*, ὁν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, *in filiis Iſrael*, quoniam ex Selomitha matre Danitide ſeu Iſraelitide eſt natus. Quantum enim ad natales, nobilitatem, & ſanguinis exiſtimationem, partus apud eos, ut alibi non rarò, ſequebatur ventrem. Inde Jarchius ad verba illa *inter filios Iſrael*, מלמד שנתגייר *inde diſcendum eſt eum ut proſelytum Juſtitiæ habitum*, utcunque patrem habuiſſet Ægyptium. Et Abenezra מתיהוד *in Judæorum numerum* ſeu *gentem receptus eſt*[a]. Sed verò, ut cædis illius Moſaicæ cauſam ſic tradunt, ita etiam adjiciunt heic Judicium Moſis forenſe in Selomithæ hunc filium aliud; unde, ut ex cauſa præeunte, irritatus in blaſphemiam eruperit; ídque ex eo quod legitur וינצו במחנה & *rixati ſunt* ſeu *certamen inierunt in caſtris filius Iſraelitidis ille & homo Iſraelita*. Nimirum dum in deſerto ſub vexillis ſuis Iſraelitæ, adeóque inter eos, loco ſibi aſſignato, Danitæ, caſtrametabantur, Selomithæ filium, materni ſanguinis jure nixum, tentorium ſuum aiunt inter Danitas figere voluiſſe. Hoc facere cum neutiquam ab illis permitteretur ex eo quod non juxta maternam ſed paternam cognationem ſeu ſanguinem ita erat cuique caſtrametandum, nec ille ſanguine paterno Iſraelita erat ſed tantum materno,rem, actione injuriarum ab ipſo in judicium inſtitutâ, coram Moſe deductam fuiſſe atque ſic definitam, ut ſententiâ latâ, caſtrametationis Daniticæ area illi, utpote, quantum ad hanc rem, non ſatis Danitæ ſeu Iſraelitæ, prorſus intercluderetur. Lex quidem[b] de caſtrametatione ait, *unuſquiſque de filiis Iſrael caſtra ponet ſub vexillo ſuo*, ובאותות לבית אבותם & *ſub ſignis domus*

[a] *Videſis Nachmanidem in* Piruſh Tora *fol.* 213.b. & Vaicra Rabba *paraſh.*32 *fol.*202. *col.*3. Chiskuni *fol.* 171. b. *R. Bechai in* Piruſh *fol.* 156. *col.*4.

[b] *Numer.*2.8.

domus patrum ſuorum, ſeu ut paraphraſis ibi jam dicta Chaldaica באתוון דמסתמנין על טקסיהון לבית אבהתון *ſub ſignis quæ notata fuerint in vexillis eorum juxta domos patrum eorum.* Et Patrum, in verſionibus pleriſque expreſſa heic mentio, licet vulgata habeat *per ſigna atque vexilla & domos cognationum ſuarum.* Et tametſi lex illa ad annum ab exitu ſecundum attineat[a], adeóque recentiùs judicio hoc de blaſphemo, collocetur, nihilominùs heic uſurpatur velut tempore Judicii illius etiam obtinens. Hinc commentarius ille vetus *Vaicra Rabba*[b], יצא שבא ליטע אהלו במחנה דן אמרו לו מה לך ליטע אהלך במחנה דן אמר להם סבנית דן אני אמרו לו כתיב איש על דגלו באיתות לבית אבותם ולא לכית אמיתם נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב עמר וגדף *Exiit* ſeu *egreſſus eſt* (ut in textu ſacro) *qui tentorium ſuum figere in caſtris Danitarum certaret. Rogatus autem curnam hoc faceret, reſpondit ſe prognatum eſſe ex Danitide* ſeu *matre è tribu Dan. Regeſtum eſt ei, legem eſſe, quemque collocari deberi ſub vexillo ſuo & ſub ſignis domus patrum ſuorum, & non domus matrum ſuarum. Introivit igitur ille in conſiſtorium Moſis, ubi inſtitutâ hac de re querelâ, cauſâ, ut damnatus, excidit, unde exiit & ſe ſiſtens blaſphemavit*, ut irritatus judicio illo in eum ex verbis legiſlatoris ſanctiſſimi in quem blaſphemus erat, contra ſpem, quam ex cognatione ibi devoraverat, lato. Idem ipſum legitur in *Sepher Siphra*[c], *Peſiktha Zotertha*[d], alibíque apud Magiſtros pro recepto ſæpius admittitur. Unanimes quidem undiquaque non ſunt heic illi de cauſa aut ſenſu exitus ejus. Sed plánè receptiſſima eſt ſententia jam memorata; unde Salomon Jarchius[e] in gloſſa, מתניתא אמרה מביית דינו של משה יצא מחויב בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן אמרו לו מה טיבך לכאן אמר להם סבני דן אני אמרו איש על דגלו באיתות לבית אבותם כתיב נכנס לבית דינו של משה

[a] *Ibid.* 1. 1.

[b] *Paraſh.* 32 *fol.* 202. *col.* 3.

[c] *Paraſh.* 14. *fol.* 53. *col.* 1.

[d] *Fol.* 53. *col.* 2.

[e] *Ad Levitic.* 24. 10. *ubi videſis Iyranum, & Abulenſem quæſt.* 9. *Adde* Baal haturim *ibi*, & Chiskuni *fol.* 171. 1.

משה ויצא מחויב עמד וגרף *Ex traditionibus recipitur exiiſſe eum è conſiſtorio* ſeu *Prætorio Moſaico ubi cauſâ exciderat. Cum enim contenderet tentorium ſuum figere in caſtris Danitarum, dixêre illi, Quid tibi cum hoc loco? Reſpondit, ex filiis Dan ego ſum: cui illi, ſcriptum eſt* (in lege ſacra habetur) *quemque ſub vexillo ſuo juxta ſigna domus patrum ſuorum, unde actionem inſtituit in Prætorio Moſaico. Illic autem cauſâ excidens exiit ſubſiſténſque blaſphemavit.* Quaſi certamen inter eum & Iſraelitam in ſermone ſacro memoratum haud aliud innueret quàm litem illam ſic deciſam de tentorii inter Danitas loco. Ita plerunque legem illam ſeu præceptum de caſtrametationis modo divinum, quod non ante ſecundum ab exitu annum in ſacro ſermone reperitur, hanc ad rem trahunt; tametſi etiam interdum, non ex lege illa ſic recentiore, ſed ex præcedente Jacobo patriarchæ deſignatione[a] filiis facta, jus parile tunc pependiſſe velint[b]. Sed & huc ſpectat id quo nihil apud Magiſtros frequentius, אין מוקדם ומאוחר בתורה *non eſt Prius & Poſterius in Lege.* Utcunque autem illa ſe res habuerit, commodè ſatis intelligi poteſt, Blaſphemiæ reum hunc eſſe ante in foro aliquo Jethroneo peractum, ac ob Pœnæ difficultatem tantùm inde (juxta præfecturarum Jethronearum inſtitutionem) in Præfecturam Moſaicam ſic deductum fuiſſe. Dicitur enim *& blaſphemavit nomen* Domini *& maledixit; & adduxerunt eum ad Moſem, & poſuerunt eum in Cuſtodia* ſeu *miſerunt eum in carcerem,* לפרוש להם על פי יהוה *ut explicaretur eis interim* per Moſem *quid vellet heic fieri Dominus*; ubi Onkelos, עד שיתפריש להון על גזרית מימרא דיי *donec eis exponeretur res per ſententiam verbi Domini.* In eundem ſenſum alii. Vulgata, *donec noſſent quid juberet Dominus*, & Græci, ἕως κριθῇ αὐτὸν ἐκ προστάγματος Κυρίου,

a *Geneſ.* 49.

b *Videſis* Chiſkuni *fol.* 171. 2.

Κυρίῳ, *ut in eum judicium ferretur ex juſſu Domini.* Scilicet veri eſt ſimillimum, an reus is eſſet jam non fuiſſe, apud Moſem, diſquiſitum. Cauſa ſatis facilis erat, quantum ad culpam ipſam ſeu reatum & probationes ritè, quà eis opus eſſet, admittendas. Adeóque ad peragendum eum, ex interdictis quibus nemo non obligabatur divinis, reum, omnia videntur in Jethronea aliqua præfectura, præceſſiſſe; ídque juxta leges ſacras antè acceptas. Id quidem ne exiſtimemus non omnino obſtare debet quod habent aliqui[a], nondum de Blaſphemia, ejuſmodi legem fuiſſe latam, quod neceſſe eſt, ut intelligant dum nondum ſcriptam aiunt. Nondum enim forſan, extra Tabulas binas ſeu Decalogum, ulla lex in ſcriptis ſacris quæ Moſi debemus habebatur. Certè etiam in Tabulis illis præceptum *de non aſſumendo nomen domini in vanum*, Blaſphemiam multò magis fugiendam innuit. Sed verò ut expreſsiùs ea de re in Noachidarum juris capitibus cautum eſt, ita etiam in Jure Iſraelitico antè dato ſatis habetur unde Blaſphemiæ interdictum itidem eliciendum. Qui parentum alterutri maledixiſſet[b] morte multandus antè erat. Gravius ergo crimen maledictio Patris in Cœlis. Accedit illud לא אלהים תקלל *Diis*[c] ſeu *Deo* (nam paritèr hoc etiam ſonat) *non maledices* (quod in Chaldaicis, Syriaca, Arabicis aliíſque verſionibus aliquot de Judicibus ſumitur) diſertè apud Talmudicos[d] accipi pro אזהרה לברכת השם *præmonitione* ſeu *interdicto Blaſphemiæ in Deum.* Reus igitur, in jura jam dicta, in præfectura, ut videtur, Jethronea aliqua[e] facilè peractus, quoniam non ita de pœna (utrum ſcilicet mulcta eſſe ea deberet, an capitalis, an verberum, an cœlitùs, ut כרית ſeu exciſio aliáve ejuſmodi, expectanda) quemadmodum de culpa ipſa conſtabat, inde ob difficultatem ad prætorium

[a] *Theodoret. in Levit. quæſt. 33.*

[b] *Exod. 21. 16.*

[c] *Ibid. 22. 28.*

[d] *R. Eliæzer Ben Jacob in Talm. Bab. tit.* Sanhedrin *cap. 7. fol. 66. a. Jarchius ad Exod. 22. 28.*

[e] *Vide* Peſiktha Zotertha *fol. 31. col. 4. prope finem & Jarch. ad Levit. 24. 12.*

Mosaicum adducitur & custodiæ, unde exhiberi possit, traditur, tum ne pœnam qualemcunque imminentem fugeret, tum ut interim de pœnæ genere Deus per Mosem quæreretur. *Pesiktha Zotertha*[a] במקדל כתיב לפרוש להם על פי יי שלא היו יודעין אם חייב מיתה היא או דינו בידי שמים לכך נאמר לפרוש להם *De Blasphemo scriptum est, ut explicaretur eis quid vellet heic fieri Dominus. Neutiquam enim sciebant an mors ei jubeunda esset* (nec enim pœna ejusmodi ullibi in legibus antè datis sceleri huic expressim[b] præscripta est) *an judicium ejus per manus Numinis* seu *cælitùs*, quantum ad pœnam, *esset expectandum.* Inde item Jarchius heic, שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו *quoniam nesciebant utrum Mortis reus esset an non.* Et sanè nisi ex Jure sive Naturali, quod Divinum est, sive Israelitico quod tum Divinum tum Humanum tunc erat, eum reum fuisse existimatum fuisset, curnam in custodiam traditus est? Et de dubio circa Pœnæ genus idem quod tradit Jarchius habet Gemara Babyloniac. Consulto igitur Numine, pœnam capitalem, id est Lapidationem tum heic tum in causa consimili semper irrogandam decisum est. *Educ*, inquit Deus ad Mosem, *blasphemum extra castra & imponant omnes qui audierunt manus suas super caput ejus, lapidentque eum universus cœtus.* Sunt verò qui deducendi extra castra heic rei causam seu rationem haberi volunt ex jure Excommunicandi, quasi illud tunc obtinuisset. Ad verba nempe illa, *Educ blasphemum extra castra* adnotatur[d], *Nam hæreticus excommunicandus est & separandus ab ecclesia; & si permanserit obstinatus justitiæ seculari debet tradi morte puniendus. Ideò subditur, & lapidet eum universus populus.* Quasi eductio illa è castris aliud omninò fuisset quàm in commodiorem lapidationis locum! Cæterùm planissimè haud magis

[a] *Fol.* 31. *col.* 2.

[b] *Vide sis Lyranum ad Levit.* 24. 12.

[c] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 9. 78. 2.

[d] *Moraliter in Lyranis.*

hic

hic Excommunicatus erat quàm alius quiſquam morte damnatus plexuſque. Neque omninò Excommunicationis forenſis uſus tunc aliquis; quod pluribus libro ſuperiore demonſtratum eſt. Et de Judicio Blaſphemi Moſaico, quod heic Primum eſt, hactenus.

III. Secundum legitur in hiſtoria ſacra de Paſchate primi menſis, anni ab exitu ſecundi, celebrato. Scilicet ex lege, caſtris Iſraelitarum interdicti ſunt qui immunditiem à demortuo contraxerant. ויהי אנשים ejuſmodi *fuere*[a] jam *quidam*, eóque nomine, לא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא *non potuerunt facere Paſcha in die illo*.[b] Scilicet Paſchatis ſanctitati impares eſſe eos exiſtimatum eſt. Querelam igitur inſtituentes יקרבו לפני משה ולפני אהרון ביום ההוא *accedebant coram Moſe & coram Aharon eodem* ſcilicet Paſchatis notiſſimo *die* ſeu primi menſis, id eſt Niſan luna decimaquarta. *Dixerunt viri illi* אליו *ad illum* (id eſt planè ad Moſem ſolum, quemadmodum habent ibi ex Ebraica veritate Chaldæi ליה *ad illum* & Arabs Erpenianus وقالوا هولا الرجل له *& dixerunt viri illi ad eum*, & Græci codices optimi, πρὸς αὐτὸν *ad eum*, aliíque veritatis illius ſequaces ſimiliter; licet interim exemplaribus in Græcis aliquot legatur πρὸς αὐτοὺς *ad eos*, uti & apud Syrum להון idem ſignificans, & in vulgata etiam *eis* ac in Arabe cum vulgata Romæ edito, لهما *ad utroſque*, quaſi non minus ad Aharonem quàm ad Moſem velut apud prætores parili jure utentes, verba agendo feciſſent; Et Arabica Saadiæ Gaon habet tantum, وقالوا *& dixerunt, nos immundi &c.*) אנחנו טמאים לנפש אדם *Nos quidem immundi*

[a] *Numer.* 9. 1. & 2.
[b] *Ib.* 9 6.

mundi ſumus per demortuum; ſed interea, למה נגרע לבלתי הקריב וגו׳ *quamobrem prohibemur ut non offeramus ſacrificium Domino in tempore ſuo inter filios Iſrael.* Quanquam Exciſionis pœnam Immundis qui ex oblationibus pacificis comederent præſcriptam eſſe[a] ſciebant illi, etiam immunditiei nomine caſtra ipſis nondum purificatis[b] eſſe utcunque interdicta, nihilominùs, cum ex divino itidem Paſchatis inſtituto, juxta quod ipſi anno proximè ſuperiore illud celebraſſent, etiam die illo ſeu 14 Niſan anni ſecundi, cunctis videretur illis, idem eſſe denuò obſervandum neque expreſſim quenquam ab eo ex lege de immunditie arcendum, adjecto etiam eum qui legis ſenſum alterius ſervaret, ab alterius obſervatione ſæpiùs haberetur interim liber (quod apud Magiſtros eſt dictum ſolenne) his, inquam, & hujuſmodi aliis perpenſis, in caſtra, hanc in rem veniunt illi, utcunque immunditiei nomine antè ex lege aut ejecti à populo[c] aut extrà ultrò manentes. ut à Moſe diſcerent quando & quomodo & cur non die illo ipſi pariter cum aliis admitterentur. A Moſe ut Moderatore, Prætore ſummo, & in rebus hiſce ſingulari. Quod enim dicitur acceſſiſſe eos ad Moſem & Aharonem, ita intelligunt Magiſtri ut ad utroſque ſimul caſu conſidentes accederent, ſed ad Moſem ſolum ut Judicem ſummúmque & per ſe præſidem. Licet interdum etiam aiant ipſi, utroſque ſuper hanc rem ab immundis hiſce interrogatos. Inde Gloſſa ordinaria[d] ad illud *coram Moſe & Aharon*, כשניהם יושבין בבית המדרש באו ושאלום ולא יתכן לומר זה אחר זה שאם משה לא היה יודע אהרן מניין לו *quoniam utrique conſederunt in Schola* ſeu *Auditorio*: (ubi tam Aharon quàm Moſes, ut viri conſultiſſimi, docebant exponebántque Legem nec Juriſdictionem ſimul exercentes) *illuc accedebant & rogabant*

[a] *Levitic.5.20.*

[b] *Videſis R. Abraham in* Zeror Hammor *fol.112.col.2.*

[c] *Num.5.4.*

[d] *Jarch.ad Num. 9.7. & videſis Abarbinel. in* Piruſh Tora *fol. 285. col.2.& 3.* Peſiktha Zotertha *fol.43. col.3.*

[e] *Abba Chanan in* Peſiktha Zotertha *fol. 43. col.3.*

bant eos, quod tamen non ita intelligendum quaſi rogaſſent aut *rogare voluiſſent alterum poſt alterum, Namſi Moſes quid faciendum, ignoraret, Aharon per ſe non erat ulterius rogandus.* Quinam hi fuerint per mortuum immundi etiam diſputatum eſt inter Talmudicos. Alii ex eis fuiſſe autumarunt, qui corpus Joſephi condiverant[a]. Ita R. Joſe Galilæus aliíque[b]. Alii eos volunt qui cadavera Nadab & Abihu è caſtris aſportarunt, nempè Miſhaelum[c] & Elzaphanum. Sic R. Akiba[d]. Alii aliter[e]. Sed verò rem adeò in dubio fuiſſe liquet ut nec Moſes ipſe, inconſulto Numine, eam explicare auderet aut poſſet. Quicunque autem fuerint illi, cauſam difficilem, prorſúſque novam hanc ad Moſem ſic afferunt, poſtquam tantæ, ut videtur, difficultati ſatis extricandæ, præfecturæ Jethroneæ planè impares ſe etiam agnoverant. Difficultatem ſtatim etiam agnoſcens Moſes, עמדו, inquit, ואשמעה מצוה יהוה לכם *State, & conſulam* ſeu *audiam quid præceperit Dominus de vobis.* Dominus inde præſcribit legem de ſecundi menſis Paſchate immundis ejuſmodi, uti & loci diſtantia[f] impeditis, proprio. Diſtantiam illam quindecim milliaribus à muris Hieroſolymitanis terminant. Lex ad hunc modum concipitur, איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה וגו׳ *Quiſquis immundus fuerit per mortuum aut diſtantia loci impeditus* tempore quo primi menſis Paſcha celebrandum, in menſis ſecundi, ſeu Jiar, decima quarta is celebrabit velut idem ipſum ſic inde transferendum feſtum. Et juxta præſcriptum hoc tum in cauſa hac adeò difficili ad Moſem ut prætorem ſummum & ſingularem allata, quantum ad Immundos illos, judicandum erat, & proculdubio judicatum, tum poſtmodum ſemper Paſcha obſervandum. De re tunc judicata atque exequutioni mandata *Seder Olam*

[a] *Gem. f.* 50. 2.

[b] *Gemara Babylonia ad tit.* Succa *cap.* 2. *fol.* 25. 1. Semoth Rabba *paraſh.* 20. *fol.* 138. *col.* 2. Sepher Siphri *fol.* 10. *col.* 1.

[c] *Levitic.* 10. 4.

[d] *Gemara citata. Et videſis R. Abraham in* Zeror Hammor *fol.* 112. *col.* 1.

[e] *Videſis* Chiskuni *fol.* 172 2. *& Abarbinelem loco citato.*

[f] *Miſna & Gemara Babylon. tit.* Peſachim *cap.* 9. *fol.* 93. 2. *Maimonid. tit.* Korban Peſach *cap.* 5.

[b] *Cap.* 8.

Rabba[a], ביר באייר שחשו טמאי נפש פסח שנ' ויהי אנשים וגו' *Die* 14 *menſis Fiar* (ſecundi anni illius ab exitu ſecundi) *immolarunt immundi per mortuum Paſcha juxta id quod dicitur, Et fuere viri aliquot* &c.

~~&c.~~ Quoniam autem ſcriptoribus nuperis aliquot, adeò Excommunicationis forenſis jus Divinum (de quo ampliter actum eſt libro ſuperiore) adſtruere ſatagentibus, velut haud leve trahi ſolet argumentum ex Immundorum ejuſmodi interdictione, quaſi in illa Excommunicationis ejuſmodi jus comperiretur; ideò obſervare heic liceat, quid de Interdictionis, hoc in loco, ſeu feſti Immundorum cauſâ in menſem ſecundum tranſlatione doceant Talmudici. Unanimes quidem eos eſſe non video, quantum ad perſonarum immundarum naturam; aliis ſcilicet aſſerentibus, ad Privatos tantùm ſeu viros ſingulares aliquot, ſaltem קהל *Eccleſiæ* ſeu *Synagogæ* partem minorem, eóſque qui Sacerdotalis ordinis non eſſent, tranſlationem ſeu interdictionem ob immunditiem ſive hanc per mortuum ſive aliud genus quodcunque, ex hoc Judicio & legis hujus ſenſu, attinere, non omninò ad Eccleſiam ſeu Synagogam integram, nec ad partem dimidiam; ſed interim ad Immundos reliquos æquè atque mortuo inquinatos; aliis tantundem pariter quantum ad perſonarum numeri & qualitatis diſcrimen, recipientibus, ſed rem ipſam ad immundos per mortuum ſolùm reſtringentibus. Sententia prior expreſſius in Miſna[b] legitur; נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקל טהורים יעשה בשוטאה נטמא מיעוט הקהל השהורין עושין את הראשון והשטאין עושין את השני *Synagoga, Eccleſia, Univerſitas populi*, ſeu *ejuſdem pars pleraque ſi immunditiem contraxerit* qualemcunque *aut ſi fuerint Sacerdotes immundi*

[a] *Tit.* Peſachim *cap.* 7.

&

& Synagoga ſeu *eccleſia Pura, celebrandum eſt eis Paſcha etiam in immunditie illa. At verò ſi fuerit pars minor Eccleſiæ* ſeu *Synagogæ Immunda; Mundis faciendum Paſcha primum & Immundis ſecundum.* Et Gemara Babylonia ibidem[a], תנו רבנן הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין יעשה בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק *Tradunt Rabbini noſtri, ſi Iſraelitæ immundi fuerint & Sacerdotes & inſtrumenta Miniſterii munda, aut ſi mundi fuerint Iſraelitæ & Sacerdotes & inſtrumenta miniſterii immunda, ritè ſatis celebrandum & Paſcha in Immunditie, quoniam per partes* (ejuſmodi) *non fit ſacrificium Populi ſeu Eccleſiæ.* Firmatum hæc eunt ex eo quòd in ſacra hiſtoria heic dicitur יהי אנשים *& fuere viri aliquot* immundi, & in lege ipſa tunc latâ איש איש *vir, vir, quilibet,* quaſi de privatis hæc intelligenda, non de populo, Eccleſia, Univerſitate, aut parte ejus ſive majore ſive dimidia (quæ velut pro majore heic habita) aut Sacerdotali genere. Inde habent[b], אחד עושה פסח שני ולא ציבור *Privati, Singuli, faciunt Paſcha ſecundum & non Populi univerſitas.* Item[c] איש איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחין לפסח שני בטומאה אלא עברו *Vir, vir, privati rejiciendi erant in Paſcha ſecundum, ſed non Populi univerſitas, quæ etiam in immunditie feſtum ritè celebrabat.* Alia[d] in eandem mentem ſæpiùs occurrunt. Sententiam poſteriorem velut recipiendam amplectitur Rab Chaſda Sacerdos, diſcipulus Rab Huna & Caput ſeu Princeps Synedrii in Jure celeberrimus[e]. Sic legitur in Gemara Babylonia[f]; ſequacéſque habet ille complures maximóſque. Inde Maimonides[g] (cui etiam alii[h] conſoni) רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל הרי אלו נדחין לפסח שני כשאר הטמאים אבל אם היו רוב הקהל טמאי מת או שהיו הכהנים או

כלי

[a] *Fol.* 79. 1.

[b] Chiskuni *fol.* 192. 2.

[c] *Gemar. Babylon. ad tit.* Peſachim *cap.* 6. *fol.* 67. 1. Peſiktha Zoterta *fol.* 43 *col* 3.

[d] *Abarbinel in* Piruſh Tora *fol.* 285. *col.* 3.

[e] Juchaſin *fol.* 93. 1.

[f] *Ad tit.* Peſachim *cap* 7. *fol.* 79. 1. *& tit.* Joma *cap.* 1. *fol.* 6. 2 *Vide Gemar. Hieroſol. tit.* Peſachim *cap.* 9. *fol.* 36. *col.* 4.

[g] *Tit.* Korban Peſach *cap.* 7. *& in Miſn. tit.* Peſachim *cap.* 7. § 6.

[h] *Moſes Mikotze Præcept. affirmativ.* 224. *fol.* 229. *col.* 3. *Obadias Bartenorius ad Miſnam tit.* Peſachim *cap.* 7. § 6.

[b] *Cap.* 8.

Rabba[a], בי"ר באייר שחטו טמאי נפש פסח של ויהי אנשים וגו', *Die* 14 *menſis Fiar* (ſecundi anni illius ab exitu ſecundi) *immolarunt immundi per mortuum Paſcha juxta id quod dicitur, Et fuere viri aliquot* &c.

Quoniam autem ſcriptoribus nuperis aliquot, adeò Excommunicationis forenſis jus Divinum (de quo ampliter actum eſt libro ſuperiore) adſtruere ſatagentibus, velut haud leve trahi ſolet argumentum ex Immundorum ejuſmodi interdictione, quaſi in illa Excommunicationis ejuſmodi jus comperiretur; ideò obſervare heic liceat, quid de Interdictionis, hoc in loco, ſeu feſti Immundorum cauſâ in menſem ſecundum tranſlatione doceant Talmudici. Unanimes quidem eos eſſe non video, quantum ad perſonarum immundarum naturam; aliis ſcilicet aſſerentibus, ad Privatos tantùm ſeu viros ſingulares aliquot, ſaltem קהל *Eccleſiæ* ſeu *Synagogæ* partem minorem, eóſque qui Sacerdotalis ordinis non eſſent, tranſlationem ſeu interdictionem ob immunditiem ſive hanc per mortuum ſive aliud genus quodcunque, ex hoc Judicio & legis hujus ſenſu, attinere, non omninò ad Eccleſiam ſeu Synagogam integram, nec ad partem dimidiam; ſed interim ad Immundos reliquos æquè atque mortuo inquinatos; aliis tantundem pariter quantum ad perſonarum numeri & qualitatis diſcrimen, recipientibus, ſed rem ipſam ad immundos per mortuum ſolùm reſtringentibus. Sententia prior expreſſius in Miſna[b] legitur; נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקל טהורים יעשה בשמאה נטמא מיעוט הקהל השהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני *Synagoga, Eccleſia, Univerſitas populi*, ſeu *ejuſdem pars pleraque ſi immunditiem contraxerit* qualemcunque *aut ſi fuerint Sacerdotes immundi*

[a] *Tit.* Peſachim *cap.* 7.

&

& Synagoga ſeu *eccleſia Pura, celebrandum eſt eis Paſcha etiam in immunditie illa. At verò ſi fuerit pars minor Eccleſiæ* ſeu *Synagogæ Immunda; Mundis faciendum Paſcha primum & Immundis ſecundum.* Et Gemara Babylonia ibidem[a], תנו רבנן הרי שהיו ישראל טמאין וכהנים וכלי שרת טהורין או שהיו ישראל טהורין וכהנים וכלי שרת טמאין יעשה בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק *Tradunt Rabbini noſtri, ſi Iſraelitæ immundi fuerint & Sacerdotes & inſtrumenta Miniſterii munda, aut ſi mundi fuerint Iſraelitæ & Sacerdotes & inſtrumenta miniſterii immunda, ritè ſatis celebrandum & Paſcha in Immunditie, quoniam per partes* (ejuſmodi) *non fit ſacrificium Populi ſeu Eccleſiæ.* Firmatum hæc eunt ex eo quòd in ſacra hiſtoria heic dicitur יהי אנשים *& fuere viri aliquot* immundi, & in lege ipſa tunc latâ איש איש *vir, vir, quilibet,* quaſi de privatis hæc intelligenda, non de populo, Eccleſia, Univerſitate, aut parte ejus ſive majore ſive dimidia (quæ velut pro majore heic habita) aut Sacerdotali genere. Inde habent[b], אחד עושה פסח שני ולא ציבור *Privati, Singuli, faciunt Paſcha ſecundum & non Populi univerſitas.* Item[c] איש איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחין לפסח שני בטומאה אלא עברו *Vir, vir, privati rejiciendi erant in Paſcha ſecundum, ſed non Populi univerſitas, quæ etiam in immunditie feſtum ritè celebrabat.* Alia[d] in eandem mentem ſæpiùs occurrunt. Sententiam poſteriorem velut recipiendam amplectitur Rab Chaſda Sacerdos, diſcipulus Rab Huna & Caput ſeu Princeps Synedrii in Jure celeberrimus[e]. Sic legitur in Gemara Babylonia[f]; ſequacéſque habet ille complures maximóſque. Inde Maimonides[g] (cui etiam alii[h] conſoni) רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל הרי אלו נדחין לפסח שני כשאר הטמאים אבל אם היו רוב הקהל טמאי מת או שהיו הכהנים או כלי

[a] *Fol.* 79. 1.

[b] Chiskuni *fol.* 192. 2.

[c] *Gemar. Babylon. ad tit.* Peſachim *cap.* 6. *fol.* 67. 1. Peſiktha Zoterta *fol.* 43 *col* 3.

[d] *Abarbinel in* Piruſh Tora *fol.* 285. *col.* 3.

[e] Juchaſin *fol.* 93. 1.

[f] *Ad tit.* Peſachim *cap* 7. *fol.* 79. 1. *& tit.* Joma *cap.* 1. *fol.* 6. 2 *Vide Gemar. Hieroſol. tit.* Peſachim *cap.* 9. *fol.* 36. *col.* 4.

[g] *Tit.* Korban Peſach *cap.* 7. *& in Miſn. tit.* Peſachim *cap.* 7. § 6.

[h] *Moſes Mikotze Præcept. affirmativ.* 224. *fol.* 229. *col.* 3. *Obadias Bartenorius ad Miſnam tit.* Peſachim *cap.* 7. § 6.

כלי שרת טמאים טומאת מת אינן נדחין אלא יקרבו כולן הפסח בטומאה והטמאים עם הטהורין שנ׳ ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם היחידים נדחים ואין הצבור נדחה ודבר זה בטומאת מת בלבד כמו שביארנו בביאת המקדש

Si complures in Paſchate primo eſſent per mortuum immundi, iique pars minor populi, Eccleſiæ ſeu *Synagogæ, illi rejiciendi erant in Paſcha ſecundum, ut immundi reliqui. At verò ſi fuiſſet Populi* ſeu *Synagogæ* aut *Eccleſiæ pars major, vel Sacerdotes, vel miniſterii vaſa* ſeu *inſtrumenta Immunda per mortuum, non ſic ob immunditiem ejuſmodi transferendum Paſcha; ſed ab omnibus offerendum tunc in immunditie; ab immundis ſimul cum mundis. Nam juxta illud quod ſcriptum eſt,* [a] *erant viri quidam qui immundi erant per mortuum &c. Privati* ſeu *ſinguli rejiciuntur, ſed Univerſitas Populi non ſic rejicitur. Atqui obtinet hoc ſolum ut jus ſingulare Immundorum per mortuum, quemadmodum explicavimus in Tractatu de Ingreſſu Templi*[b]. Ibi ſcilicet hac de itidem ampliúſque agens,

[a] *Numer.* 9. 10.

[b] *Tract.* Biath Hamikdaſh *cap.* 4. §. 9.

כל קבוע, inquit, כל קרבן שאין זמן אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה שאם לא יקרב היום יקרב למחר ולמחר מחר. וכל קרבן שקבוע לו זמן בין קרבן ציבור בין קרבן יחיד דוחה את השבת ודוחה את הטומאה. ולא כל הטומאות הוא דוחה אלא טומאת חמת לבדה כל קרבנות ציבור קבוע זמנים לפיכך כולן דוחין את השבת ואת טומאת המת. וכל קרבן מהן שקרב בטומאה אינו נאכל אלא מקטירין כמנו דברים הראוין להקטרה והשאר הראוי לאכילה נשרף כשאר קדשים שנטמאו. כיצד דוחה את הטומאה. הגיע זמנו של אותו קרבן והיו רוב הקהל שמקריבין אותו טמאין למת או שהיו הקהל טהורין והיו הכהנים המקריבין טמאין למת או שהיו אלו ואלו טהורין והיו כלי השרת טמאין למת הרי זה יעשה בטומאה ויתעסקו בה הטמאין והטהורין כאחד ויכנסו כולן לעזרה. אבל הטמאין בטומאה אחרת כגון זבים וזבות ונדות וטמאי שרץ ונבילה וכיוצא בהן לא יתעסקו ולא יכנסו

וכנסו לעזרה ואף על פי שנעשה בטומאה. ואם עברו ועשו
או נכנסו לעזרה חייבין כרת על הביאה ומיתה על העבודה.
שלא נדחית אלא טומאת המת בלבד *Sacrificium cujus tempus haud præstituitur, nec Sabbatum pellit nec immunditiem* (id est, non inde observatio aliqua Sabbati minuenda, nec Immundities inde velut in suspenso ita æstimanda ut, eâ non obstante, id ritè offerri queat) *quoniam si hodie non offerat quis, aut die crastino aut postmodum offerre pariter & tempestivè ei licebit. Sacrificium autem omne cui præstituitur tempus, sive id Populi fuerit universi* seu *Ecclesiæ, sive Privati, pellit & Sabbatum & Immunditiem, quod tamen de Immunditie per mortuum solummodò capiendum. Omnibus Sacrificiis Populi, Synagogæ* seu *Ecclesiæ integræ tempora præstituuntur sua, unde eorum quodlibet pellit & Sabbatum & Immunditiem per Mortuum. Ex eis autem nil quod offertur comeditur, sed suffimentis idonea adolentur, & quæ comestioni aliàs sint idonea comburuntur, ut sanctorum reliqua immunditie inquinata. Quomodo pellit Sacrificium ejusmodi immunditiem? Nimirum, si tempore ejusdem, magna pars Populi* seu *Ecclesiæ à qua offerendum fuerit, immundi sint per mortuum, aut si fuerit populus universim mundus, sed Sacerdotes à quibus offerendum, immundi per mortuum, aut tam hi quam illi mundi, sed vasa* seu *instrumenta Ministerii sint immunda per mortuum, sacrificium illud, non obstante immunditie ejusmodi, à mundis simul & immundis velut ab unico corpore præstandum, atque universis Atrium ingrediendum. At verò de aliis immunditiei generibus*[a], *veluti seminis fluxu laborantium sive marium sive fœminarum & menstruatarum* (exemplaria alia heic adjiciunt ויולדות & *puerperarum*) *& à reptilibus seu cadavere à bestia rapto contractis & similibus, aliter statuendum. Qui enim eorum ulla contraxerint, se sacrificiis immiscere non de-*

[a] Levitic. 22.

bent, nec Atrium ingredi, tametsi facere inceperint in immunditie. Et si transgressi fuerint & fecerint & ingressi

[a] *Levitic.7. 21.* *sint in Atrium, Rei sunt Excisionis* [a] *ob ingressum & Mortis* (cœlitùs tantùm expectandæ [b] seu בידי שמים) *ob*

[b] *Ex Levitic. 22.2 & 9. videsis Maimonid. Tract.* Biath Hamikdath *cap.4. sub initium.* *hujusmodi cultum quoniam non pellitur Immundities, in Sacrificiis ejusmodi, alia præter eam solam quæ à mortuo contrahitur.* Et paulò post, ומניין שטומאת מת דחויה בציבור שנ' ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם. כך למדו מפי השמועה שאנשים יחידים הם שדחו לפסח שני אם היו טמאים. אבל ציבור שהיו טמאי מת אינן נדחין אלא השומאה תדחה ויעשו פסח בטומאה והוא הדין לכל קרבן שקבוע לו זמן בפסח שהיא דוחה את השומאה *Causa autem cur, juxta sententiam receptam, immundities per mortuum pro impedimento nullo sic habeatur in Ecclesia, Populo seu Universitate, elicitur ex illo, & erant viri quidam* seu *aliquot qui immundi erant per mortuum. Inde doctrina manavit ex veterum traditione, Privatos* seu *viros aliquot singulos fuisse* (ex lege inde data) *qui in Pascha secundum essent rejiciendi. Sed verò quoties Ecclesia* seu *Universitas fuerit immunda per mortuum, non sic ea rejicienda. Sed faciunt* seu *sacrificant in immunditie. Atque hujusmodi jus obtinet circa omnimodum sacrificium cui tempus singulare præstitutum est in Paschate cujus celebrationi immundities impedimento non fuerit.* De parte dimidia etiam idem [c]; היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאים מת כולן עושין בראשון והטהורים עושין לעצמן בטהרה והטמאים עושין לעצמן בטהרה ואוכלים אותו בטומאה ואם היו טמאי מת עודפין על הטהורים אפילו אחד יעשו כולן בטומאה *Detur fuisse partem Ecclesiæ* seu *Synagogæ dimidiam mundam, & partem alteram immundam per mortuum; universis faciendum erat in Paschate primo, Mundis scilicet per se & in Munditie, & Immundis per se & in Immunditie. Et comedebant sic paschа in immunditie* (Nam [d]

[c] *Tract.* Korban Pesach *cap.7.*

[d] *Mikotzi Præc. affirmat. 224. fol. 229, col. 3.*

מחצה

על

על מחצה כרוב *partis dimidiæ ſic, ut alteram reſpicit, ratio non eſt alia quàm velut partis majoris*) *At ſi immundi per mortuum immiſcerent ſe mundis, etiamſi unicus tantum, univerſi in immunditie faciebant.* Adjicit Maimonides, uti reliqui, heic ſatis conſoni; detur, Virorum partem tunc dimidiam fuiſſe mundam, & dimidiam per mortuum immundam, atque in recenſione numeri Fœminarum ſimul cum viris, reperiri majorem partem mundam. Parti Mundæ tunc Paſcha faciendum erat Primum. Sed verò immundæ nec Primum nec Secundum. Non primum מפני שהן מיעוט *quonam ea*, in recenſione illa, *minor* ſeu *non dimidia* erat. Non ſecundum, מפני שהנשים בשני רשות ונמצא השמאים מחצה ואין מחצה עושין את השני *quoniam fœminæ immunes ſunt à ſecundo, adeoque recidunt immundi in partem* (virorum) *dimidiam ad quam paſcha ſecundum non ſpectat.* Nimirùm, ex recepta Talmudicorum doctrina ad Paſchatis Primi celebrationem, ſexus uterque paritèr obligabatur. Expreſſim aiunt[a], אחד האיש ואחד האשה חייבין במצוה זו *Ad præcepti de Paſchatis obſervationem* (de primo dictum) *tam fœminæ quàm mares obligabantur.* Quod verò ad Paſcha Secundum attinet, ab illo non arcendas aiunt fuiſſe fœminas, nec interim ad illud obligatas, ſed pro ipſarum arbitrio tantùm rem ſive peragendam ſive prætermittendam. Maimonides[b]; נשים שנרחו לשני בין בפני האונס והשגגה בין בפני הטומאה ודרך רחיקה הרי פסח שני להם רשות רצו שוחטין רצו אין שוחטין *Si fœminæ ſive per errorem, ſive per immunditiem ſive ob itineris diſtantiam rejiciantur in Paſcha ſecundum, integrum eſt eis ſive illud obſervent ſive non. Si velint, mactent, ſi nolint, noñ mactent.* Idem; Si pars populi pleraque immunda eſſet per lepram, fluxum, ejuſmodi alia, & pars minor per mortuum, immundis per mortuum faciendum

[a] *Maimonides tit.* Korban Peſach *cap.* 1. *qua de re, vide item Gemar. Babylon. tit.* Peſachim *cap.* 8. *fol.* 71. 2. *et* Ceſeph Miſna *ad Maimonidem tit. dicto cap.* 1. §. 8.

[b] *Tit. jam dicto cap.* 5. §. 8.

non erat Primum Paſcha quoniam pars erant minor, nec ſecundum, שאין היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון וכאן הואיל ולא עשו רוב הקהל בראשון לא יעשו אל מיעוט הטמאים למת את השני *quoniam privatis non faciendum Secundum niſi etiam univerſitas populi* (modo jam dicto intellecta) *faceret Primum. Et hoc in caſu, quoniam univerſitas non fecerat primum, ideo parti minori, immundorum nempe per mortuum cœtui, haud faciendum ſecundum.* Si pars populi ſeu Eccleſiæ pleraque immunda eſſet per mortuum, & pars minor per lepram, fluxum ac ſimilia, immundis per mortuum faciendum Paſcha primum, velut iis qui Univerſitatis ſeu Eccleſiæ nomen heic induiſſent, reliquis vero immundis nec primum faciendum nec ſecundum. Haud primum, שאין נדחית בציבור אלא טומאת המת בלבד *quoniam immunditiei impedimentum in populo illic non removetur extra cauſam immunditiei per mortuum*; haud ſecundum, שאין עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהרה אבל אם נעשה ראשון בטומאה אין שם פסח שני *quoniam locus non erat Paſchati ſecundo, niſi præceſſiſſet Primum in Munditie. Sed ſi primum factum eſſet in Immunditie, tunc Secundum erat nullum.* De Eccleſia item ſeu populo trifariam diviſo, aiunt, היו שלש הקהל טהורים ושלש זבים וכיוצא בהם ושלש טמאי מת אוחזן טמאי מת אין עושין את הראשון ולא את השני אינן עושין ראשון שהרי הן מעוטים לגבי טהורים עם הזבים ובשני לא יעשו שהרי מיעוט עשו בראשון *Si pars Tertia Eccleſiæ* ſeu *Synagogæ fuerit munda, Tertia immunda è fluxu aliáve id genus immunditie, & demum Tertia pars immunda per mortuum. Immundis heic per mortuum nec Primum faciendum Paſcha nec Secundum. Non primum, quia Pars ſunt Minor reſpectu immundorum per fluxum & ſimul mundorum* (qui duas faciunt partes tertias),

tias) *non ſecundum, quia ad Partem minorem* (nec majorem partem populi, ſed ad mundos illos tantùm) *attinuit ita facere Primum.* Nec locus Secundo niſi ubi pars major fecerit in Primo, ut ſuperiùs oſtenſum. Addunt item Modum, Tempus ac Locum ita dividendi, ut ritè dignoſcatur quænam qualiſve fuerit heic pars Dimidia, adeóque Tertia, aliáve. כיצד משערים הפסח לידע אם היו הקהל טמאים או טהורים. אין משערים בכל האוכלים שאיפשר שיהיו עשרים נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו ביד אחד לשחוט עליהם אלא משערים בכל הנכנסים לעזרה ועד שהן מבחוץ קודם שתכנס כת הראשונה משערין אותן *Quod ad modum attinet, menſuram* ſeu *numerum Paſchatis ineundi, quo dignoſceretur utrum populus* ſeu *Eccleſia eſſet Munda an Immunda; non numerandi erant cœtus eorum qui comederent. Nam fieri potuit ut viginti, qui ſimul participes Paſchatis eſſent unici, mitterent illud per manum unicam quæ illud eorum nomine mactaret. Sed numerandi erant univerſi illi qui atrium ingreſſuri eſſent idque antequam claſsis prima ingrederetur.* Compluria hac de re traduntur[a] alia. Et quamplurimas habent hujuſmodi alias, ut de familiis & tribubus integris immundis idque genus aliis, ſubtilitates hanc circa rem, quibus etiam Miſna & Gemara utraque tituli Talmudici *Peſachim* refertæ.

[a] *Gemar. Hieroſolymit. tit.* Peſachim *cap.* 4. *fol.* 34. *col.* 3.

IV. Nec quid omnino in adverſum volunt, ſive prioris ſive poſterioris ſententiæ tenaces, haberi ex hiſtoria ſacra de Immundis, & Secundi menſis Paſchate ſub Hezekia rege celebrato. Etiam Maimonides ipſe[b]; והרי הדבר מפורש בכתובים שנאמר שם כי רבת הקהל אשר לא התקדשו והלוים על שחיטת הפסחים לכל לא טהר להקדיש לה' כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולון לא השהרו. ומה זה שנאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב מפני שעברו אותה השנה מפני הטומאה שנאמר

[b] *Tract.* Biath Hamikdaſh *cap.* 4.

שנאמר ויועץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלם לעשות הפסח בחדש השני כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הכהנים לא התקדשו למדי. וכבר בארנו בקידוש החידש שאין מעברין את השנה לכתחילה מפני הטומאה. ועוד אחרת היתה שם באותו השנה שעיבר חזקיה המלך את השנה ביום שלשים של אדר שראוי להיות ראש חדש ניסן ועשה אותו החדש אדר שני ולא הודו לו חכמים שאין מעברין ביום זה כמו שבארנו בקידוש החודש. ומפני דברים אלו שעשה שלא בהלכה נאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב ובקש רחמים על עצמו ועל החכמים שהסכימו על מעשיו שנאמר ויתפלל חזקיהו עליהם לאמר ה׳ הטוב יכפר בעד ואמר וישמע אל חזקיהו וירפא את העם הזה שנרצה קרבנם *Et quantum ad rem in hagiographis* (in historia Paschatis Hezekiæ) *narratam, ubi dicitur*[a], *Multi namque in Populo erant, qui non fuere sanctificati* seu *munditiei redditi, & Levitæ mactationi Paschatis incumbebant pro unoquoque qui non advenerat sanctificatus domino; multi namque è populo & plurimi de Ephraim et Manasse & Isacar et Zabulon non fuerunt purificati; & ad id quod innuitur per illud quod ibi sequitur, & tamen comederunt Pascha contra præscriptam legem; Scilicet hoc inde factum quod intercalassent annum hunc ob immunditiem populi, secundum id quod dicitur, & iniit*[b] *rex consilium cum principibus suis atque universa multitudine in Jerusalem ut facerent Pascha in mense secundo, quoniam non potuere facere illud tempore illo* seu *præstituto, eo quod Sacerdotes non erant satis purificati. Et jam antè ostendimus in Tractatu de Novilunio, Annum non omninò esse intercalandum immunditiei causa*[c]. *Insuper etiam aliud accidit hoc in anno. Nimirum Hezekias Rex intercalabat annum* (id est mensem adjecit, seu Adarem secundum) *triceſimo die Adar qui debuerat esse principium mensis Nisan, sed fecit mensem illum Adar secundum. Sed dissenserunt ab eo Sapientes, quoniam* (ex recepta disciplina) *haud intercalandum erat*

[a] 2 Paralip. 30.17.

[b] Ibid.2.

[c] Gemar. Babylon.ad tit. Sanhedrin cap.1. fol.12.b.

erat die illo, ut etiam oſtendimus in tractatu de Novilunio. Atque eo quòd ad hunc modum contra receptam diſciplinam peccavit, dicitur illud, quòd comederunt paſcha contra præſcriptum legis; unde etiam miſericordiam ſeu veniam ſibi petiit & ſapientibus quotquot ei adſenſerant, juxta id quod dicitur & oravit Hezekias pro eis dicens[a], *Dominus qui bonus eſt propitietur eis &c. Atque adjicitur, & audivit dominus Hezekiam & ſanavit populum hunc, quoniam accepta ſunt ſacrificia eorum.* Conſoni ſunt heic alii[b]. Adeóque non ex immunditie pependiſſe rem volunt, nec contra præſcriptum legis jam dictæ Paſcha illud eſſe celebratum ab eis qui majorem partem populi conficerent, quæ, licet immunda eſſet, nihilominus menſe primo ſeu Niſan, ſine intercalatione Paſcha mactare debuiſſet. Sed ideo neutiquam ritè celebratum docent, quoniam tempus legitimum ſic contra diſciplinam per intercalationem illegitimam in menſem alium qui primi locum ſic teneret transferebatur. Quod quidem maximè priori favet ſententiæ quâ legitimè in menſe primo Paſcha primum, Eccleſiæ, Synagogæ integræ ſeu majori ejus parti ac Sacerdotibus immundis, juxta antè dicta erat, non obſtante immunditie, celebrandum. Atque huc ſpectat illud quod in corpore Talmudico[c] non ſemel habetur, res ab Hezekia Rege (adeò interim laudato[d]) geſtas Tres à Sapientibus fuiſſe improbatas. על שלש דברים לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל ושערן למלך אשור ולא הודו לו מתם מי גיהון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו *Circa tria diſſenſere ab Hezekia Rege* Sapientes, ſeu eorum quamlibet improbarunt; *quòd truncavit*[e] *valvas templi* (auri ſcilicet quo obductæ ſunt laminis ſpoliavit, ſeu *decorticavit*; ſic enim intelligunt Rabbini[f]; & expreſſim habetur idem in verſione Arabica,

[a] 2 *Paral* 30. 18.

[b] Peſiktha Zotertha *fol.* 43. *col.* 3. *Abarbinel* Piruſh Tora *fol.* 295. *col.* 3. & *videſis Aben Ezram ad Exod.* 12. Ceſeph Miſna *ad Maimonidis tit.* Korban Peſach *cap.* 1. §. 1.

[c] *Gemar. Hieroſolymit. ad tit.* Peſachim *cap.* 9 *fol.* 36. *col.* 4. *ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 18. *col.* 4. *Babylonia ad tit.* Beracoth *cap.* 1. *fol.* 10. 2. *ad tit.* Peſachim *cap.* 4. *fol.* 56. *et in editione Miſnæ cum commentariis Maimonidis & Bartenorii ad finem dicti capitis. & vide edit. Miſnæ à Menaſſe Ben Iſrael fol.* 49. 1.

[d] 2 *Regum* 18. 3.

[e] *Ibidem* 16.

[f] *Jarchius ibi et David Kimchi.*

rabica, قشر حرقيا فضة وذهب ابواب بيت الرب *Evulsit laminas auri & argenti valvarum domûs domini*, cui conſonæ ſunt Anglica, Belgica, Gallica, aliæ; quod etiam ipſum ex ſacro ſermone ſatis elicitur) [a] *& eas miſit ad regem Aſſyriæ, quòd occluſit aquas Gihon ſuperioris, & quòd intercalavit Niſan in Niſan:* id eſt, contra diſciplinam menſem qui debuerat eſſe Niſan, in Adar ſecundum convertit. Idque velut immunditiei publicæ cauſâ, cujus nomine nec annus intercalandus erat, nec Paſchatis feſtum è primo in ſecundum menſem transferendum. Eandem rem etiam nos alibi tetigimus[b]. Et de Karæorum heic ſententia vide comma hujus capitis VII.

[a] 2 Paralip. 32.4

[b] *De anno civili Vet. Ebræorum cap.9.*

V. Quod ad Caſtra attinet è quibus emittebantur ſeu emittendi erant juxta legem divinam[c], immundi, illa Talmudici interpretantur de Atrii Iſraelitarum ſive in Tabernaculo ſive in Templo introitu & locis introitu illo interioribus. Maimonides[d]; מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש שנאמר ושלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש זה המחנה האמור כאן הוא מחנה שכינה שהוא מפתח עזרת ישראל ולפנים *Præcipitur ex lege ut emittantur omnes immundi de templo, juxta id quod ſcriptum eſt, ut emittant è caſtris omnem leproſum & omnem fluxu immundum & immundum per mortuum. Caſtra autem ibi memorata ſunt caſtra Domini, id eſt quod ab oſtio Atrii Iſraelitarum* (ſic dici ſoliti) *& interius habetur.* Etenim Caſtra ſibi recenſent Triplicia, מחנה שכינה *caſtra Domini* (quæ aiunt fuiſſe à porta Orientali interiora) מחנה לויה *caſtra Levitarum*, ab introitu nempe, ſeu radicibus montis templi uſque in portam illam, & מחנה ישראל *caſtra Iſraelitarum* ab introitu urbis Hieroſolymitanæ uſque ad introitum ſeu radices

[c] *Num.5.3.*

[d] *Tit.* Biath Hamikdaſh *cap.3. & ibi* Ceſeph Miſna, *Moſes Mikotzi præcept.Negat.304. & Affirm.174. & videſis Gemar. Babylon.ad tit.* Peſachim *cap.6 fol.67.1.*

radices Montis Templi. Et ejuſmodi Caſtrorum diſtinctionem Triplicem in Tabernaculo & circa illud, ante extructum Templum, faciunt analogam. Primis autem Caſtris ex lege ſacra aiunt interdictos fuiſſe immundos omnimodos, dicti ſcilicet generis ſeu corporali & externa immunditie inquinatos & ſecundum antè memorata in caſtra non admittendos. Nam etiam in immunditie illuc ritè admiſſi quamplurimi, quoties ceſſavit juxta jam antè dicta immunditiei in ſacris obeundis effectus. Tam Secundis Caſtris quàm Primis etiam univerſos ejuſmodi immundos interdictos præter mortuo pollutos, qui intra montem Templi ſeu caſtra Secunda legitimè admiſſi. Tertiis demum uti &, cum reliquis, Primis & Secundis interdictos fuiſſe, quemadmodum & locis aliis non paucis, Leproſos.

VI. Jam verò cum ad hunc modum ſe res hæc habuerit, viderint illi qui argumenta undiquaque ad Excommunicationis, ut uſurpari ſolet, Forenſis, tam Majoris quam Minoris, jus adſtruendum tam ſollicitè corrogare ſolent, utrum appoſitè omninò illuc trahant ſive Leges ſive Diſciplinam Ebræorum de Immundis ejuſmodi, ſacris ac hominum communione arcendis; quaſi etiam immundities illa externa (cujus in Pentateucho mentio tam crebra) velut peccatorum, ſeu ſcandalorum, quorum nomine quis ab eis qui excommunicandi juriſdictione utuntur, in jus vocatur, typus hanc in rem habendus eſſet, velut juriſdictionem ejuſmodi deſignans. Etenim ex jam allatis conſtat ne quidem Caſtris Domini ſeu ſanctiſſimis receſſibus, in ſacris Primi menſis Paſchalibus ob immunditiem, velut ob vitium ſeu impedimentum, ex ſui natura, ubicunque reperiretur, quoſlibet immun-

dos juxta disciplinam Talmudicam interdictos sed tantùm aliquos ex singulari Legis sensu ad Privatos, ut dictum est, variatim restricto. Nam si ob intrinsecam immunditiei vim simpliciter interdicendi fuissent, non Privati solùm sed paritèr Ecclesia seu populus integer ejusdémque pars pleraque ac Sacerdotum cœtus immundus illinc arcendi fuissent; quos legitimè admittendos in immunditie sua, ídque ex ipsa legis sacræ mente, receptum est. Atque ut immunditiei ipsius ratio nulla, quantum ad sacra illa omnimodámque in eis communionem, habita est extra casus quales memoravimus singularium aliquot singulares, ita nec Peccatorum utcunque atrociorum (exceptis duntaxat iis quorum nomine expressim in lege arcebantur aliqui, ut Incircumcisi[a] ac id genus aliquot alii) habita est in sacris qualibuscunque ulla ejusmodi ratio ut inde sive Populus seu Ecclesia ipsa sive pars ejus aliqua Privatúsve quisquam inde arceretur; tametsi etiam sub טומאה *immunditiei* nomine velut internæ, adeóque diverso ab externa illa sensu, Peccata seu Præceptorum violationes contineri, sed non omninò ut interdictio inde sequeretur, itidem velint[b]. At verò, quicquid de Interdictionibus, quales memoravimus, aliísve dicendum fuerit, id inprimis ad hanc rem advertendum est, haud, per Jurisdictionem aut Sententiam aliquam Forensem seu Consistorianam, præeunte in jus vocatione causæque solenni examine, latam, seu Excommunicationis instar, sacris aut communione aliqua interdictum esse quempiam immundum, sive juxta id quod factum est populariter[c] statim post legem de Immundorum emissione datam, sive cum aliter[d] immunditiei causâ ejectus quis exclusúsve, nec quemquam alium Sacris ex lege disertè prohibitum, nedum simplicis Peccati aut Scandali nomine utcun-

[a] *Exod.* 12. 43 &c.

[b] *Maimonides* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 47.

[c] *Num.* 5. 4.

[d] *Num.* 12. 14.

utcunque atrociſſimi, ſic fuiſſe ex judicio Forenſi interdictum ſeu Excommunicatum. Sed ſimulac Leges ſacræ de hiſce aliiſve id genus latæ ſunt, Immundi aliíque ſic interdicti juxta legum earum mentem receptam ita inde interdictis abſtinere debebant, ne ſi non ultrò abſtinerent ipſi, ſaltém prænoniti, ſed in Caſtra ſeu Sacra ſibi ſic prohibita ſe ingererent legéſve aliter violarent, aut ſingulari juri zelotarum qui incurrerent puniréntque (de quibus alibi[a] fuſiùs diximus) aut pœnis forenſibus, veluti Capitalibus, Verberum, Mulctarum, aut cœlitùs expectandis ut Exciſione (quam כרית vocitant) aliíſve בידי שמים *manu Divina* infligendis, aut demum, ut res poſtulavit, generi jam dicto triplici obnoxii erant uti legum ſacrarum violatores; nec ob violationem omninò Excommunicandi. Neque enim pœna illa ex lege erat ſacra aliqua, nec Moſis ævo nata, ſed poſt Captivitatis tempora ex invento tantum humano introducta, ut libro fuſiùs oſtenditur ſuperiore. Verbi cauſâ, ut res ipſa in exemplo uno & altero clariùs cernatur. Lex habetur ſacra[b] quâ univerſis præter circumciſos inhibetur Paſcha, adjecto[c] inſuper, וכי יגור אתך גר ועשה פסח ליהוה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו *Si advenerit ad te Proſelytus* (ut Septuaginta) *ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam* (ut vulgata ſeu ut Onkelos, ארי יתגייר עמכון גיורא quod rectè vertit Cardinalis Toletanus, *quando tranſierit ad veſtram religionem aliquis proſelytus*) *& fecerit* ſeu *facere voluerit Paſcha Domini, circumcidatur ei omnis maſculus* ſeu *circumcidat omnem maſculum ſuum* (Græci ibi, περιτμηθήτω αὐτῷ πᾶν ἀρσενικὸν *circumcides ejus omne maſculinum*, quaſi תמול legiſſent, & tam ſecundam perſonam heic quàm paulo antè commate 44, agnoſcendam voluiſſent, ubi tamen Vulgata

[a] *De Jure Naturali lib. 4. ca. 4. & vide Hugon. Grotium ad Numer. 15. 30. & Philonem lib. de Monarchia.*

[b] *Exod. 12. 43.*

[c] *Ibi 48.*

habet *circumcidetur*; etiam & Fagiana Onkeli verſio ibi *circumcidas eum quicquid maſculinum fuerit*, ubi exemplarium aliquot[a] Chaldaica ſunt, יגזר ליה כל דכורא *circumcidetur omnis maſculus ejus*, ſeu *circumcidat*, aliorum[b] autem, ותגזר ליה *& circumcides ei*, quibus conſoni Græci & Fagius; Syrus autem ומא יגזר כל דכרא *poſtquam circumciſus fuerit omnis maſculus*, Arabs R. Saadiæ, فليختتن كل ذكر في ناحيته *circumcidatur omnis maſculus in parte ejus* ſeu *apud eum*, ubi editio Jaiana habet, كل رجل *omnis vir* pro ذكر *maſculus*; Judæi Mauritanienſes, اختتن له كل ذكر *circumdatur ei omnis mas*, & Hiſpanienſes, *Sea circumcido a el todo macho*; vulgata, *circumcidatur prius omne maſculinum ejus*) *& tum demùm accedito ad faciendum ipſum*, ſeu *tunc ritè celebrabit*, ut vulgata. Ex hujus legis ſenſu eliciunt neminem ritè Paſchali ſacrificio admittendum fuiſſe, niſi priùs non ſolùm ipſe circumciſus eſſet ſive proſelytus Juſtitiæ ſive originarius, ſed etiam mares omnes in poteſtate ejus, veluti filii minores & ſervi tam majores quàm minores pariter circumciderentur. Atque ſimile habebatur, ex Cabala ſeu traditione jus, de Ancillis nondum baptiſmo, juxta libro in ſuperiore[c] memorata in religionem Ebraicam receptis. Inde Gemara Babylonia[d], מלית זכריו ועבדיו מעכבין מפסח *Circumciſio maſculorum ſuorum & ſervorum ſuorum* (prætermiſſa) *impedimento eſt, ne quis Paſcha ritè celebret.* Et Maimonides[e], נשים שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין קטנים מעכבת אותו של המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו ואם שחט קודם שיטול אותם הפסח פסול

[a] *Editionis Regiæ, Joannis de Gara, Jaianæ.*

[b] *Conſtantino polit. Bomberg. Buxtorf. alia.*

[c] *Cap.3.*

[d] *Ad tit.* Jabimoth *cap.8. fol.70.2.*

[e] *Tract.* Korban. Peſach *cap.5. & vide Jarchium, Lyranum, alios id genus ad Exod.12.44. &c.* Mechilta *fol.7.col.3. Moſem Mikotzi Præcept. affirm. 224.* Chiskuni *fol.192.2.*

Quemad-

Quemadmodum circumciſio alicujus (prætermiſſa) *impedimento erat, ne quis Paſcha ritè celebraret, ita etiam circumciſio filiorum ſuorum minorum & ſervorum ſuorum ſive minorum ſive majorum* (nam utrique in ejus poteſtate) *impedimento erat ne id faceret ipſe; juxta illud quod ſcriptum eſt*[a], *circumcidatur illi quilibet mas & tunc accedat* (nec antè) *ad faciendum illud. Atque ſi prius immolaret quàm circumcideret* (aut circumciderentur utcunque illi) *Paſcha ab illo celebratum profanum erat.* Subjungit, וכן טבילת אמהותיו לשם עבדים מעכבתו ודבר זה מפי הקבלה שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים *Idem dicendum de Baptiſmo Ancillarum ejus* (gentilium, quales item ſervi jam dicti) *nomine ſervitutis*, prætermiſſo. *Parile etiam illud eſt impedimentum; quod è Cabala* ſeu Traditione *recipitur. Nam Baptiſmus Ancillarum eſt ut Circumciſio Servorum.* De majoribus ſcilicet patribusfamiliarum hoc dictum, quantum ad ſervos & ancillas. Nam de Minoribus, ait idem; הקטן אין מילת עבדיו וטבילה שפחותיו מעכבתו מלהמנות על הפסח שנ׳ וכל עבד איש להוציא את הקטן *Minori* (anno duodecimo & die unico) *circumciſio ſervorum ſuorum & Ancillarum baptiſmus* prætermiſſus *non obſtabat quò minus Paſchati celebrando ritè intereſſet, ſecundum id quod ſcriptum eſt*[b], *& quilibet ſervus viri* (ubi vulgata *omnis ſervus*, uti & verſiones nuperæ, Gallica, Italica, Germanica, aliæ; nec vocis *viri*, qua ſive ætatem, ſive ſexum denotat, ratio habita ulla in Græcis; Tremellius *omnis ſervus cujuſque*; Sed Arabicæ, Syriaca, Chaldaicæ, رجل habent & גבר quæ איש quidem reſpondent quà *Virum*, ſeu *non minorem* ſignificant, & Judæi Hiſpanienſes, *todo ſiervo de Varon*; Et Anglica, **Every mans ſervant**) *ut minor ſic excluderetur.* Idem etiam de impedimento ex circumciſionis

[a] *Exod.* 12.48.

[b] *Exod.* 12.44.

cisionis domesticorum masculorum omissione memorat Maimonides in *More Nebochim*[a], ubi ex Sapientum disciplina veteri refert, intermisisse Ebræos in Ægypto circumcisionem ut Ægyptiis similes fierent, וכאשר צוה אותנו במצות הפסח ההתנה בו שלא ישחט אלא אחר מילת עצמו ובניו ובני ביתו ואז יקרב לעשותו *& cum injunctum fuit nobis præceptum paschatis, hanc ei conditionem annexuisse* (Deum) *ut à nemine mactaretur nisi postquam circumcideretur tum ipse tum filii ejus & filii familiæ* seu *domûs ejus* (id est omnes servi domestici) *& tunc demum, nec ante, cuilibet patrifamiliæ accedendum ad Paschа faciendum.* Ita Ebraica Rabbi Samuel Ben Tybbon, qui ex Arabicis autoris transtulit[b]. Et ex hujus Ebraicis tum vetus versio tum recentior seu Buxtorfiana sumta est. Codex ibi Arabicus MS. (cujus exemplar vetustum literis Judaicis scriptum vir præstantissimus amicissimúsque Edwardus Pocockius mecum communicavit) ad hunc modum heic, uti & alibi non rarò dum sive textus sacros sive Rabbinorum suorum scita singularia inserit autor, habet Arabica cum Ebraicis commista[c], פלמא שרח אלפסח ואשתרט פיה אן לא ובח אלא בעד מילת עצמו ובניו דבני ביתו וחיניד יקרב לעשותו, id est, فلما شرح الفسح واشترط فيه ان لا يذبح الا بعد מילת עצמו ובניו ובני ביתו וحينيد יקרב לעשותו quod idem cum jam dictis sonat. Aliæ fuere causæ non paucæ unde Sacrorum aliqui ritè capaces non fuere, alioquin & antè satis capaces. Item de Immundis sacro cultui in templo se contra legis sensum immiscentibus, idem Maimonides[d], מאמא שעבו במקדש חלל עבודתו וחיוב מיתה בידי שמים על עבודתו אף על פי שלא שהה שם שנאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי הרי זו אזהרה לטובר בטומאה ולהלן הוא אומר ומתו בו

[a] *Part.3.cap.46.*

[b] *Videsis Joseph. Scalig. Epist.62. quo respondetur Isaaci Casaubo-ni Epist.438.*

[c] *Part.3.cap.48.*

[d] *Tract.* Biath Hammikadsh *cap.4. Moses Mikotzi Præcept.Negat.306.*

בו כי יחללהו מה חילול האמור חייב שיתה בידי שמים
אף כאן מיתה בידי שמים וכל לאו שחייבין עליה מיתה בידי
שמים לוקין עליו אף על פי שאם עבר בטומאה אינו חייב
בבית דין אלא מלקות אחיוהכהנים לא היו מביאין אותו
לבית דין אלא מוציאין אותו לחוץ ופוצעין את מוחו ואין
מסחין עליהן בכך *Immundus ſe cultui in templo ſacro ſe immiſcens profanabat miniſterium ſuum, & reus inde erat mortis cœlitùs infligendæ, idque tametſi non moraretur ibi; ſecundum illud quod dictum eſt*[a] (ad ſacerdotes) *ut ſeparent ſe à rebus ſanctis filiorum Iſrael* (dum ſcilicet erant immundi) *ut non profanent nomen ſanctum meum. Scilicet monitum hoc erat de eo quod eſt in immunditie Sacris non operandum. Et paulò poſt dicitur*[b]*, ac ideò moriantur quia profanaverint illud,* ſtatutum ſcilicet de Immunditie. *Ut Profanans hoc reus erat mortis cœlitùs infligendæ, ita etiam profanans illic. Atque quoties præcipium habetur negativum ad quod mortis pœna cœlitùs infligenda ſpectet, flagellatio* ſeu *verberum pœna irrogari ſolebat. Cæterùm tametſi ſacra obiiſſet ſic ſacerdos in immunditie, ex ſententia aliqua forenſi reus fiebat tantum pœnæ verberum* (capitalis enim illa cœlitùs tantùm expectanda) *ſed ſacerdotes reliqui,* ſeu *fratres ejus haud eum in forum ſeu præfecturam juridicam aliquam deducere ſoliti. Sed extrà eum protrahentes cerebrum ejus fuſtibus elidebant* (ut zelotarum jure utentes) *Neque prohiberi ſolebant quò minùs hoc liberè facere poſſent.* Miſna[c] hac de re, אין אחיו הכהנים מביאין אותו לבר אלא פרחי כהנים מיציאין אותו חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו בגזירין *Fratres ejus Sacerdotes haud eum in jus vocabant* ſeu *in forum aliquod deducebant, ſed juvenes Sacerdotum eum extra atrium protrahebant ac fuſtibus cerebrum ejus elidebant.* Adjicitur ibi, זר ששמש במקדש רבי עקיבא אומר בחנק וחכמים אומרים בידי שמים *Extraneus*[d] ſeu *qui non ex genere eſſet Levitico miniſteria in templo obiens ſacra*

[a] *Levit.* 22. 2.

[b] *Ibid.* 9.

[c] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 9. *ubi vide Gemar. Babylon. fol.* 81, 82, *&c.*

[d] *Vide Num.* 1. 51. *Levit.* 22. 9. *& ibid. Jarchium &c.*

ex

ex ſententia Rabbi Aquibæ ſtrangulandus erat. Sapientes autem eum pœna cœlitùs inſligendâ ſeu inde expectanda pronuntiârunt. Hæc ſcilicet, ut ex Legis Sacræ mente, ſcitu obitèr etiam per ſe non indigna, uti & alia ſimilia innumera, apud Talmudicos occurrunt. Id eſt, ex eorum diſciplina, quicquid ex jure Divino vetitum erat, idem, ex eodem jure, ſive Exciſione ſive pœna aliâ cœlitùs expectanda ſive forenſium dictorum, ob interdicti violationem aliquo aut, ut interdum, ex Jure, velut in vi publica utentes recepto zelotarum luendum. Nec quiſquam eo nomine ſententiâ, ſeu judicio forenſi, ex Jure divino aliquo omninò Excommunicandus erat ſeu Interdicendus ſacris aliiſve actibus quibuſcunque. Sed ob violationem interdicti divini, quo reddebatur haud ritè participationis aut communionis alicujus capax, ſupplicio ut dictum eſt, variatim alitèr afficiendus erat. Arcebatur ex lege ſacra reus, non ex ſententia aliqua humana in foro ferenda. Et pœna tantùm ſic ei ſubeunda quoties ſe eis contra diſciplinam legalem immiſceret à quibus Jure divino abſtinendum eſſet. Nec in Judicio hoc de Paſchate ſecundo interdictio erat ſeu excommunicatio forenſis, ſed in menſem ſecundum rejectio. Interdictio enim præceſſerat ex ipſa de Immundis lege, quam ſi violaſſent illi qui tunc quererentur, alitèr puniendi fuiſſent. Ita nimirùm ex lege ipſa ſacrâ; utcunque poſtmodum, ut oſtenſum eſt libro ſuperiore, ab Ebræis ipſis, nullatenus Jure divino, ſed plane Humano, ſuperinductus fuerit Excommunicationis & forenſis & Privatorum uſus qui pœnas alias quas haud commodè (ut in Captivitate & dum aliàs Juris ſui non ſatis erant) irrogare quibant, aliquatenus ſuppleret, ut ibi etiam oſtenſum; ubi etiam excommunicationem illam aliam omninò fuiſſe ab

ea

ea quæ poſtmodum inter Chriſtianos inolevit eámque diſſimillimam, fuſiùs eſt demonſtratum. Ita demùm nemo puto non videt à diſciplina Temporis Moſaici illâ circa immundos verſante & ſic Jure ſimplicitèr Divino primò ſubnixa, obtenſam argumentorum vim inde ad Excommunicandi uſum forenſem, velut ex Jure Divino Præceptivo, adſtruendum, inculcari toties ſolitam, immane quantum diſſidere. Neutiquam ſanè minùs ſequeretur, quaſlibet in Pentateucho interdictiones alias Eccleſiæ ſeu Reipublicæ Judaicæ à Numine præſcriptas, earúmve Exempla aut Analogias ita in Chriſtianarum Eccleſiarum Cœtus Forenſes ac Conſiſtoria paritèr introducendas eſſe ac velut ex Jure ſimili Divino uſurpandas. Quid quod ob facinora atrociora (qualium cognitio, ut in Excommunicatione terminetur, à cœtibus illis ſeu Conſiſtoriis, aliiſque ſibi ſolet arrogari) nemo tempore Moſaico aut Sacris aut Communione ulla aliâ interdicebatur alitèr atque cuſtodiæ traditi aut morte plexi per conſequens, ut ubique, interdicuntur? Et ſanè licet admitteretur forenſem tunc fuiſſe in uſu Immundorum, quales in Lege Sacra deſcribuntur, præeunte in jus vocatione Excommunicationem eámque Jure ſubnixam Divino, ideóne omninò ſequeretur ex jure parili, uſum ejuſmodi forenſem pro libitu etiam in aliis quenquam ſibi poſſe derivare? Id certè legem eſſet ſeu jus Divinum audaciùs condendi poteſtatem uſurpare, non judicio forenſi, quod intra legumlationis è qua pendet cancellos eſt ſemper retinendum, uti. Sed verò nec Excommunicatio ulla apud Ebræos unquam in uſu, aut Sacris aut Hominum, inſtar Excommunicationis in Chriſtianiſmo uſitatæ, Communione interdixit, ut alibi explicatum. Et de Judicio Moſis inter ſingularia ejuſdem in Penta-

teucho memorata, ſecundo, ejúſque circumſtantiis præcipuis, juxta Talmudicorum Scita, quæ paſſim proſtant, ſatis ſupérque.

VII. Cum verò etiam apud Karæos ſeu חכמי מקרא *Sapientes Scripturarios* à Talmudicis non rarò diſſidere ſolitos, Scita ſint, tum de Immundorum tum de illo Hezekiæ Regis Paſchate, ſingularia, nullibi, quantum ſcio, typis hactenus edita, operæ pretium eſſe duximus ex Eliæ Ben Moſe Karæi MS. tractatu de Paſchate heic illa adnotare. Nam etiam ad Judicii hujus Moſaici legíſque ſimul inde latæ Senſum juxta iſtorum mentem explicandum, haud parum conducunt. Elias ille[a], poſt triplicem illam Paſchatis diviſionem in פסח מצרים *Paſcha Ægyptium*, פסח הדורות *Paſcha ſeculorum inde ſequentium ordinarium*, & פסח שני *Paſcha ſecundum* quod immundorum erat, juxta quam unumquodque ſeorſim tractat (Nec enim Karæi aut Talmudici futile illud de Iſaaci Paſchate commentum[b] agnoſcere ſolent) De ſecundo inquit, בפסח שני כתי איש איש *איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם ועשה פסח ליהוה ככל חוקות הפסח יעשה אותו ואת ולא יאכלוהו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו אמנם לא הזדה הכתוב על אכילת מצה שבעת ימים ומקרא קדש בראשון ובשביעי בכבר עשו אותם בחדש הראשון מפני שהתרתוב לא אשר לטמא לאכול מצה כמו שאמרו באכילת הפסח *Quantum ad Paſcha ſecundum, ſcribitur*[c]*, Vir, Vir, Vir qui fuerit immundus ſuper anima* (id eſt heic) *per mortuum, aut in itinere longinquo inter vos aut per ſecula veſtra & fecerit* ſeu *facere voluerit*, ſeu *faciat Paſcha Domino &c. Secundum omnes ritus Paſchatis illud faciat, & dicitur, non relinquant quid ex eo uſque ad mane nec os ejuſdem confringant. At verò nihil definit heic lex de*

[a] *Cap.* 12.

[b] *Pirke Eliæzer cap.* 32.

* Sic in MS. ille locus heic citatur qui alibi apud eundem conſonus eſt textui ſacro.

[c] *Numer.* 9. 10.

de azymorum comeſtione per ſeptem dies & lectione ſacra in primo & ſeptimo, quoniam jam ante fecerant illa in menſe primo. Neque enim immundo interdicit lex comeſtione azymi ſicut interdicit comeſtione Paſchatis ſeu *victimæ paſchali*[a]. Nec adverſum heic eſſe ait hiſtoriam de Ezechiæ[b] paſchate illo ſecundi menſis. Sed ſeptidui ibi celebrationem aut arbitrariam fuiſſe ſponteámque eis qui menſe primo eam antè obſervaſſent (nam azymorum feſtum & lectionem cum eo ſacram per ſe præſtari potuiſſe facilè ab illo concipitur, tametſi Templum, quo Paſcha ipſum erat immolandum, immundum eſſet adeóque immolatio deeſſet, & expreſſim, inquit, יושבי ירושלים אפשר שעשו בחדש הראשון מקרא קדש ושבעת ימי מצה כי הכת' לא הורה לנו שלא עשו *fortè quidem ita evenit ut Hieroſolymitani primo in menſe fecerint lectionem ſacram et ſeptidui azymorum celebrationem. Neque enim aſſerit ſcriptura eos non feciſſe*) aut velut ex lege peractam eis qui, quoniam menſe primo non obſervarant, obſervationem ſuam tunc debitam nunc in menſe ſecundo velut in primum converſo ſic ſupplendam voluerint. Adjicit ille, וחצת מן החכמים אמרו שלא עשו בחדש הראשון מקרא קדש ושבעת ימי מצרה כי אם בחדש השני שיהיו כל ישראל כאחד מפני שהעם לא עלו מפני טומאת המקדש *Et ſunt ex ſapientibus qui admittunt* Judæos aut Iſraelitas in Ezechiæ hiſtoria *obſervaſſe ſacram lectionem & ſeptiduum azymorum, ſed tantum in menſe ſecundo quando totus Iſraelitarum cœtus ſimul congregatus eſt. Nec enim ob templi pollutionem aſcendiſſe populum.* Haud præterit autem illud Talmudicorum de Ezechia, שעבר ניסן בניסן ולא הודו לו *eum intercalaſſe Niſan in Niſan* (id eſt alterum feciſſe ex menſe ſecundo Niſan, ut monitum eſt adeóque Paſcha ipſum velut pro Primi menſis feſto habitum) *ſed diſſentientibus circa eam rem nec ut legitimam admittentibus*

[a] *Videſis Stephanum Menochium de Rep. Ebræorum lib. 3. cap. 3. §. 5.*

[b] *2 Paralip. 30. 22. & 23.*

tentibus aliis. Pergit idem, סוף דבר מרבית החפצים פסקו שבפסח שני אין עליו אכילת שבעת ימי מצה כפני שהטמא מותר עליו לאכל מצה ולעשות מקרא קדש *Summa eſt, plerunque definitum eſſe à ſapientibus, Paſchatis ſecundi celebrationis partem neutiquam fuiſſe comeſtionem illam Azymorum per ſeptiduum & lectionem ſacram, quoniam ſcilicet licuit* ex lege *Immundo illa obſervare*[a], menſe primo. Poſteà, in capite[b], מי הוא רואי הקרבת הפסח *quinam fuerint ii ad quos oblatio Paſchatis ſpectaret,* ſuorum id eſt Karæorum ſententiam eſſe ait, ſolos הזכרים הבוגרים *maſculos plenæ ætatis,* nec Fœminas nec Minores lege Paſchali contineri. Atque affert ipſa[c] legis verba de Maſculis quà feſta ſolennia illa tria ſpectant. Adjicit autem de Talmudicis; juxta illorum ſententiam paritèr obligatas eſſe fœminas. Scilicet, ut illi, הנשים בהקרבתו אבל אם נדחו בפסח שני הם ברשות רל הדבר תלוי ברצונן וראוי לתמוה בזה כי למה נתחייבו בראשון ולא בשני והנה בחיוב הפסח אין הפרש בין פסח ראשון לפסח שני *Fœminæ etiam tenebantur lege offerendi Paſcha, ita tamen ut ſi in Paſcha ſecundum rejicerentur res in ipſarum maneret poteſtate, id eſt in arbitrio earum poneretur utrum offerrent necne*; qua de re è Maimonide aliquid ſupra notatum. *Sed mirum eſt ſanè eas obligari ad offerendum in primo, & non in ſecundo. Nam in debito illo* ſeu *obligatione Paſchali diſcrimen erat nullum* (quantum ad ipſius per ſe Paſchatis oblationem) *inter Paſcha Primum & Secundum.* Quibus ſubdit, סוף דבר חכמינו עה"פ פסקו ואמרו שזה אינו חיוב אלא לזכרים הבוגרים *Summa eſt, ſapientes noſtros, ſectam Karæorum, definire & pronuntiare neminem ad Paſchatis celebrationem obligatum eſſe præter maſculos eoſque puberes* ſeu *majores.* Capite proximo quod eſt מי הוא רואי באכילתו *Cuinam ritè de Paſchali agno comedere liceret,* דע, inquit, שמי שראוי בהקדבתו הוא הראוי באכילתו שהם הזכרים הבוגרים

[a] Sic item *Elias* hic *cap.* 10.

[b] *Cap.* 5.

[c] *Exod.* 23. 17. 34. 23. *Deut.* 16. 16.

הבוגרים *Sciendum eſt, quiſquis erat oblationi ipſi idoneus eum etiam comeſtioni idoneum fuiſſe. Sed ejuſmodi habebatur nemo præter maſculos majores*, adeóque etiam ait, מי שהוא הראוי באכילתו הוא ראוי בהקרבתו *eum qui comeſtioni eſſet idoneus, etiam idoneum oblationi fuiſſe*, nec alios; quam in rem citat illud[a] de Joſiæ paſchate. Sed exceptionem addit de Paſchate Ægypti. אמנם, inquit, נתחייבו בפסח מצרים באכילת אנשים ונשים שנ׳ במכסת נפשות תכוסו על השה *at vero in Paſchate Ægypti obligabantur tam mulieres quàm maſculi juxta id quod dicitur*[b], *ſecundum numerum animarum* ſeu *perſonarum quæ ſufficere poſſint agno*, ubi prætermittit interpoſitum illud in textu ſacro איש לפי אכלו *vir, homo, ſinguli pro eſu ſuo*. Et pluribus in rebus diſcrepaſſe Paſcha Ægypti à ſeculorum ſequentium Paſchate receptum eſt Talmudicis Karaéſque[c]. Sed de Paſchate ſeculorum ſequentium, סוף דבר, inquit, המתחייב בהקרבתו יתחייב באכילתו והמתחייב באכילתו יתחייב בהקרבתו *Summa eſt; quiſquis offerre teneretur eum etiam ad comedendum obligatum eſſe, uti etiam quiſquis ad comedendum obligaretur pariter ad offerendum obligatum.* Ex Rabbi Aharone item affert, שכל הכמי הקראים הרחיקו מצות הפסח מכלל הנשים *apud omnes Karæos receptum eſſe, arcendas ab obſervatione Paſchali fœminas univerſas.* Eadem ferme ex ſuis habet quæ ſuperiùs è Talmudicis adduximus de Paſchate arcendis patribusfamiliarum quibus ſervi aliíve in poteſtate ſua, juxta legem, circumciſi nondum eſſent. Item, reliquas immunditiei ſpecies lege illa de Paſchate immundorum per mortuum contineri. Maximè ex illo, quòd licet immundities ibi nulla præter ſingularem illam, cujus cauſâ quæſtio orta eſt, expreſſim memoretur, nihilominus, in lege ferenda[d] de admittendis, vox טהר *mundus* ſimpliciter uſurpetur velut antitheton im-

[a] 2 *Paral.* 35. 13

[b] *Exod.* 12. 4.

[c] *Elias Ben Moſeh tract. de Paſchate cap.* 9. *MS.*

[d] *Num.* 9. 13.

mundis omnibus. Inde & omnes immundos in Paſcha rejiciendos ſecundum. Alios autem qui primi Paſchatis obſervationem, præter immundos aut itinere impeditos, omiſerant, ſecundi eſſe participes negat debuiſſe. Et puniendos vult, ob ſacra ita neglecta, tum civilitèr tum Exciſionis pœnâ cœlitùs. Sed de diſcrimine illo inter Privatos & Univerſitatem ſeu partem majorem & dimidiam, nihil apud Karæum hunc comperio, præter illud, ואפשר שיבאו גב בטימאת אם ימצא ברוב הקהל טומאת מת *& fieri potuit* (loquitur de Paſchate primo) *ut ritè offerrent etiam in Immunditie, quoties nimirùm major pars populi, Synagogæ* ſeu *Eccleſiæ eſſet immunda mortui cauſâ*, quod legitur capite decimo ac poſtremo cui lemma, בהבדלים שיש בין פסח ראשון ופסח שני ובמשותפים שיש בינהם *de differentiis quæ reperiuntur inter Paſcha primum & & Paſcha ſecundum & eis quæ utrique ſunt communia*, ubi inquit, כבר ביארנו בפרק הראשון שאין בפסח שני לא אכילת שבעת ימי מצה ולא מקרא קדש מפני שלא נמנע מהפסח הראשון אלא מפני שהטמא אסור עליו לאוכלו אמנם מקבץ ואכילת שבעת ימי מצה אינם באסור אל הטמא לכן לא נתחייב בהם בשני אחר שהוא מותר עליו לעשותם הראשון ואמרו החכמים שאין בין פסח ראשון ופסח שני אלא מה שלא יוכל לעשותו כנין הפסח והנה הפסח היא נשחט והחמץ יהיה נמצא הפך בפסח הראשון ככתוב לא תשחט על חמץ דם זבחי *Superius explicavimus capite primo, Paſchate in ſecundo non eſſe comeſtionem Azymorum per Septiduum nec lectionem ſacram, quoniam non impediebatur* ſeu *arcebatur à Paſchate primo aliam ob cauſam* (immundus) *quam quia interdicta eſt immundo ejus comeſtio* (Hanc nempè cum oblatione ipſa ita conjungit ut qui alterius capax eſſet, item eſſet paritèr utriuſque; atque alibi[a] ante dixerat, הטמא בכלל אסור עליו לעשות הפסח מפני שהמקריב הפסח

[a] *Cap. 6.*

הפסח צריך לכת במקדש והשמא אינו נכנס בו *Immundo universim*, qualis ſcilicet in lege contineri exiſtimatur, *interdictum eſt facere Paſcha, quoniam qui offerret Paſcha neceſſe erat, ut iret in Templum*, ſeu Tabernaculum ante Templum extructum, *& Immundo illuc introire nefas erat) Cæterum ſacra lectio & Azymorum per Septiduum comeſtio neutiquam immundo interdicebantur, unde ſequitur eum illarum obſervatione in Paſchate ſecundo non teneri, quoniam integrum licitúmque erat eas obſervare in Primo. Et ſapientes dicunt, nihilo differre Paſcha Primum à Secundo niſi in eo quòd hoc fieri reverà nequibat inſtar Paſchatis* (id eſt circumſtantiarum omnium Paſchatis, in quibus lectio illa & Azymorum comeſtio, obſervatio ad hoc non attinuit) *Accedit quod Paſcha hoc immolabatur, etiam nec exterminato fermento, quod non omninò admittendum in Paſchate primo, juxta illud quod ſcriptum eſt*[a], *non immolabis ſacrificia mea cum fermento &c.* Adeóque licet Paſcha ipſum Secundum, ut Primum, cum azymis comedendum eſſet ex lege diſertè ea de re lata[b], tamen ſolennis ac ſollicita, in dies ſequentes Paſcha Niſan, exterminatio fermenti non acceſſit, eo quod ſeptidui illa celebratio cum azymis, ut dictum eſt, in Paſchate Jiar deerat. Adeóque illud de כל חוקת הפסח *omnem ritum Paſchatis* Niſan, juxta quem Paſcha Jiar obſervandum[c] præcipitur, de ritibus Paſchali agno propriis ſeu immolationi & comeſtioni ſingularibus ſumebatur non de Azymorum diebus ſequentibus cum Paſchate, ut feſtis, continuis. Certè conſona eſt heic Jonathanis dicta paraphraſis ad locum citatum. *Juxta id totum*, inquit, *quod de Paſchate Niſan præcipitur facient ipſum*, ברם בפסחא דניסן הינון ייכולין פטורי וקורבן פסחא לא יעברון משל דסואבותן בהון ובפסחא דאייר יידכין ויקרבון יתיר *Sed in Paſchate Niſan* (id eſt per ſeptiduum Paſchati

[a] *Exod.* 34.25.

[b] *Num.* 9.11.

[c] *Ibid.* 12.

ſchati illi continuum) *comedent Azyma. Atqui oblationem Paſchatis non facient eo quòd polluti ſint, & in Paſchate fiat purificati offerent ipſum.* Sed demùm ex jam allatis tam Karæorum quam Talmudicorum ſcitis (ſi illorum interpretationis ratio habenda)liquet planè nullam eſſe Argumenti vim, in rejiciendis immundis ejuſmodi ex lege in Paſcha ſecundi menſis, ad aſtruendum, adeò à nonnullis deſideratum Excommunicationis Chriſtianæ jus Divinum; cum nec à ſacris omnibus, omníve ſuorum conſortio arcerentur inde eorum quiquam, nec ſacris aliis locis quàm Tabernaculo aut Templo ipſo interdicti eſſent, nec quidem ſic interdicti ulli, immunditiei nomine, præter privatos ſeu partem Synagogæ ſeu Eccleſiæ minorem, ut oſtenſum eſt,nec in Judicio de quo loquuti ſumus, per in jus vocationem forenſem, velut ob crimen commiſſum, ſed ex conſultatione tantùm primò cum Moſe habita interdicti ſint, uti etiam in poſterum ſimiles, nec tam ob immunditiem ullatenùs arcendi quàm,ſi interdicti legem violarent, alitèr puniendi, juxta ea quæ libro etiam ſuperiore dicta ſunt. Quod verò ad Paſcha attinet illud Ezechiæ cui in Argumentis etiam de Excommunicatione afferri ſolitis locus non deeſt, certè, quantum video ſcriptores alii vetuſtiorum ſeculorum ut Joſephus[a],Sulpitius Severus[b], Theodoretus[c], id genus alii loqui de eo videntur, quaſi de Paſchate primo ſimplici, nec alio nomine denotando, ac juſſu ſic regio utcunque celebrato hiſtoriam in Paralipomenis de eo ſumſiſſent; quemadmodum item Eutychius Patriarcha Alexandrinus cui breviter ſic res narratur, وبعث الـــي جماعة بني لسرابيل المقيمين بالسامرة وارض يهودا

[a] *Archæolog. lib. 9. cap. 13.*

[b] *Sacræ Hiſt. lib. 1.*

[c] *Quæſt. in 2 Paralip.*

يهودا ان يجتمعوا باورشليم ليعيدوا الفصح فاجتمعوا وعيدوا الفصح *Et misit* (Ezechias) *ad omnes filios Israel qui in Samaria degerent & in terra Jehudæ, ut se congregarent Hierosolymis ad celebrandum Pascha. Et congregabant se & Pascha celebrabant.* Cæterùm Christiani recentiores, nec pauci, tam in commentariis ad Paralipomena quam in Annalibus sacris[a] alibique satis indubitanter sumere solent de Paschate in mensem secundum, ex lege illa in Numeris lata de secundi mensis Paschate, detruso, & septidui Azymorum festum ibi celebratum ex eadem deducunt lege, quod nec receptiori Talmudicorum nec Karæorum disciplinæ, ut monstravimus, consonum est. Id interim observare forsan non indignum, Paschatis Secundi mensis seu Jiar, ut ab Judæis observati, rarissimam esse mentionem, & certè post tempus Legis de eo latæ, in Bibliis sacris nullam, si Hezekiæ nempe pascha illud velut pro primi Mensis seu Nisan malè ut dictum est in anno dispositi Paschate adeóque primo cum Talmudicis sumatur. Et sanè vero non est adeò dissimile, usum ejus inde exoleviſse, quòd ipse populus seu Ecclesia majórve ejus pars Immunditie frequentiùs inquinari soleret, unde immunditiei ejusmodi quæ Pascha secundi mensis faceret, locus nullus haberetur. Neque enim, juxta disciplinam antè ostensam, alia immundities erat ejusmodi, quàm quæ singulorum aliquot & minoris Populi seu Ecclesiæ partis esset. Ita sanè pollutum & Templum & Populum ipsum majorémve ejus partem fuisse in Paschate primo, quod observasse legitur Dominus noster ipse, videtur elicendum ex Evangelio[b]. Atque ita forsan de aliis sine secundo memoratis, statuendum. Adeo etiam exoleverat Secundum illud Pascha, ut, cum seculis Chri-

[a] *Videsis Tornellum A. M. 3315. §. 4 &c. Salianum A.M. 3309. §. 15. Spondanum A.M. 3308. §. 3. Jacobum Armachanum A.M. 3278.*

[b] *Joan. 2. 13, 14. &c.*

ſtianiſmi primitivis, in quibus acerrimæ ortæ ſunt per orbem Chriſtianum, de annua Paſchatis Niſan ſeu Primi obſervatione quà Judaicâ quà Chriſtianâ, Controverſiæ, quibus Canones, Conſtitutiones, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ veteres refertiſſimæ ſunt, nihil omninò de Paſchate Jiar ſeu ſecundo aut feſto aliquo huic tunc analogo occurrat; nedum ex immundis à Primo in Secundum rejiciendis, Excommunicationis mos qui tunc ex Judaiſmi moribus in Chriſtianiſmum inoleverat ſeculis in illis petitus eſt, utpote planè aliunde ut libro primo demonſtratum eſt, nec ex lege aliqua divina, ortus; utcunque apud Nuperos aliquot immane quantum ſollicite argumenta de Excommunicationis jure, corrogare ſolitos, etiam & hoc ipſum de Paſchatis Secundi immundis locum obtineat primarium. Sed de Judicio illo Moſis ſecundo ejúſque appendicibus primariis, hactenus.

VIII. Tertium ejuſdem heic Judicium eſt illud de ligna in Sabbato colligente, in Numeris[a] inſertum. *Cum eſſent filii Iſrael in Deſerto, invenerunt quendam* מקשש עצים *colligentem* ſeu *conquirentem ligna*, id eſt, *lignantem in die Sabbati, & invenientes eum colligentem ligna adduxerunt eum ad Moſem & Aharonem & totum cœtum & poſuerunt eum in cuſtodia* ſeu *carcere*, כי לא פורש מה יעשה לו *quoniam nondum fuit declaratum quid faciendum eſſet ei. Et dixit Dominus ad Moſem, morte moriatur homo iſte; obruito eum lapidibus totus cœtus extra caſtra. Et eduxerunt eum totus cœtus extra caſtra & obruerunt eum lapidibus & mortuus eſt*, ſeu *morte ſic punitus*, כאשר צוה יהוה את משה *ſecundum quod præceperat dominus Moſi.* Adductum quidem heic eſſe reum dicitur tam ad Aharonem & reliquam ſynagogam quàm ad Moſem. Et Talmudici,

[a] *Cap.* 15. 32.

mudici[a], בבית המדרש והיו ובאו ועמדו לפניהם *in ſchola, auditorio*, ſeu *loco concionandi, ubi legem exponebant, erant, & venerunt illi & ſteterunt coram eis.* Ad Moſem ſolum innuitur eos veniſſe, ut ad præfectum Juridicum Summum ſingularémque, juxta ea quæ ſuperioribus in judiciis memorantur, niſi admitti velis Septuagintauniuſvirale Tribunal item conſediſſe tunc cui Princeps erat Moſes. Nempe capite undecimo Numerorum, ſeu antequam memoratur hoc judicium, inſtitutum eſt Tribunal illud, de quo plura inferiùs. Sed verò haud ex inſtitutione illa privabatur Moſes ſingulari ſua poteſtate juridica priſtina, ſed adjectos tantum habuit in levamen ſui Synedros. Et certè ad Moſem ſolum loquitur heic Dominus. Etiam punitus dicitur *ſecundum quod præceperat Dominus Moſi*, qui à Domino edoctus ſententiam heic capitalem tulit; licet in vulgata legatur tantùm, *ſicut præceperat Dominus*, quaſi prærogativa heic Moſaica ſic reticenda fuiſſet. Sed *Peſiktha Zotertha* etiam ibi, מגיד שמינה משה שומרים ומצאו איש מקושש *Innuitur Moſem conſtituiſſe*, nec alium, *qui obſervarent* quid fieret, ſeu *miniſtros qui, velut lictores, reos in judicium de rebus hujuſmodi deducerent. Et ii invenerunt hunc colligentem.* Sic *Sepher Siphri*, *Chiskuni*, alii. Philo heic ait[b] Reum adductum Ἐπὶ τὸν ἄρχοντα καὶ Συνέδριον τῶν ἱερέων, παρεισήκει δὲ σύμπασα ἡ πολιτεία πρὸς ἀκρόασιν, *ad Principem quo cum conſederunt Sacerdotes & adſtitit univerſus populus, ut auditores eſſent.* Hi quidem velut in בית מדרש ſeu *ſchola* aut *auditorio* affuere ſecundum morem Judæorum etiam poſtmodum ea de re uſitatiſſimum, ut Philo etiam ibi. Moſes autem ſolus ut Princeps ſeu præfectus juridicus memoratur. Et malè ibi vertitur Philo, *ad Principem & Sacerdotum conſiſtorium, confluente ad rem cognoſcendam univerſo populo,*

[a] Sepher Siphri *fol.* 17. *col.* 1. Peſiktha Zotertha *fol.* 50. *col.* 1.

[b] *De vita Moſis lib.* 3.

quasi Moses ut Princeps tantum in consistorio sedisset sacerdotum, veluti in Judiciis, cum potestate juridica, adsessorum. Innuit planè Philo adfuisse tum Sacerdotes tum populum reliquum πρὸς ἀκρόασιν ut *doctrinæ* tunc & ibi, ut aliàs, *auditores essent*. Res integra, ut judiciaria erat, ad Mosem solum spectavit. Quod verò dicitur, *nondum fuisse declaratum quid faciendum esset ei*, intelligunt de specie non de genere Pœnæ. Nimirùm ultimum expressim supplicium in lege[a] præscriptum est Sabbatum profananti. Quæstio igitur neutiquam erat de Pœnæ genere, sed qualinam morte plectendus esset. Et discrimen observant inter illud quod antè de Blasphemo legitur[b] & quod heic de violatore Sabbati. Illic scilicet dubitatum utrum pœnâ omninò forensi puniendus esset, an cœlitùs expectandâ. Heic de mortis specie tantùm quæsitum. Gemara Babylonia[c], מקושש בר קטלא הוא ומשה לא היה יודע קטליה *Ligna colligens reus erat mortis. Sed nescivit etiam Moses quanam mortis specie esset is afficiendus.* Et יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנ׳ מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזו מיתה שנ׳ כי לא פורש וגו *Scivit Moses Magister noster* (uti & reliqui) *eum qui ligna collegerat* (in sabbato) *reum esse mortis juxta id quod dicitur*[d], *qui illud profanaverit morte morietur. Sed nescivit quali morte tollendus esset, unde scriptum est, quoniam nondum fuit declaratum &c.* Ita alii[e]. Sunt etiam qui[f] quæsitum heic fuisse volunt num mors ei ex legis sacræ sensu בידי שמים *cœlitùs* expectanda an ex forensi sententia esset infligenda. Id verò quod dicitur מקושש עצים & vertitur plerunque συλέγοντα τὰ ξύλα, *colligentem ligna*; intelligunt Magistri[g] de תולש מן הקרקע *evellente ex solo* seu *radicitus*, juxta usum verbi קשש ubi dicitur dispersum fuisse in Ægypto populum, לקשש קש

[a] *Exod.* 31.14.

[b] *Levitic.* 24.12.

[c] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 9. *fol.* 78.2.

[d] *Exod* 31.14.

[e] Chiskuni *fol.* 220.1. *Jarch. ad Levit.* 24.12. Pesiktha Zotertha *fol.* 50. *col.* 1.

[f] *Abarbinel* Pirush Tora *fol.* 291. *col.* 4.

[g] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sabbath *cap.* 11. *fol.* 96.2. Sepher Siphri *fol.* 17. *col.* 1. Pesiktha Zotertha *fol.* 50. *col.* 1.

קש לחבן *ad colligendum ſtipulas*, id eſt, è ſolo evellendas, *pro paleis*.

IX. Adjiciunt etiam Talmudici ex avita traditione, ſingularia quædam de Præmonitione ut neceſſariò heic & in aliis Judiciis capitalibus præeunte, uti etiam de ipſo criminis adeóque Judicii Tempore, & de Rei Perſona. Præmonitionem adhibitam aiunt, id eſt התראה qua monitus erat reus ligna colligens ſe contra mandatum de Sabbato divinum facinus patrare. Inde autem lignatione non abſtinentem, ut contumacem in præmonitionem, in judicium deductum. Id eliciunt ex eo quod dicitur *invenerunt eum lignantem*, & dein *& adduxerunt eum invenientes eum lignantem*, quaſi primò invenientes præmonuiſſent & poſtmodum videntes eum opere non abſtinuiſſe in jus deduxiſſent. Jarchius ad illud *invenientes eum lignantem*, שהתרו בו ולא הניח מלקושש אף משמצאוהו והתרו בו *Scilicet eum præmonuerant nec tamen lignatione abſtinuit poſtquam invenerant eum primò & de ea præmonuiſſent eum.* Sic alii[a]. Et Gemara Babylonia[b], לא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגגה למזיד *Præmonitionis uſus haud alius erat quàm ut ritè diſtinctio fieret inter peccantem ex juris ignorantia & eum qui ſponte aut manu elata peccaret.* Neque hanc ad alia pertinuiſſe peccata voluere, adeóque nec neceſſariò judiciis capitalibus præviſſe aliis quàm quæ ex jure eſſent Iſraelitis proprio; neutiquam ex Noachidarum jure nemini ignorando. Atque hac de re nos libro ſuperiore[c] plura tam è Karæorum etiam quàm Talmudicorum diſciplina, ubi tam ad Pœnam *Cerith* Exciſionis ſeu cœlitùs infligendæ quàm forenſis capitalis ſpectaſſe Præmonitionem liquet[d]. Quod ad Tempus Criminis adeóque Judicii attinet; tametſi in Numeris ita collocetur

[a] Sepher Siphri *fol.* 17. *col.* 1. Peſiktha Zotertha *fol.* 50. *col.* 1. & Jarch. & Abenezra ad *Num.* 15. Mamonid. *tract.* Sabbath *cap.* 1. Paraph. Jonathanis *Num.* 15. 33.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 5. *fol.* 41. 1.

[c] *cap.* 6. *pag.* 89. &c.

[d] *Et videſis* Lyran. *ad Num.* 15. *verb.* peribit.

locetur utrunque ut diu poſt initium anni ab exitu ſecundi* ſequi videatur, nihilominus Magiſtri pro hiſtoriola rei utcunque alicubi in Deſerto poſt exitum geſtæ (etiam ex ejuſdem principio quo indefinitè dicitur, *Cum eſſent filii Iſrael in Ægypto*) ſumunt nec ad tempus quod habetur in ſerie libri volunt referendum. Sed etiam ad priora anni ab exitu primi tempora ſeu quæ Exodi librum occupant retrò trahunt, ſeu ad menſis anno in illo ſecundi finem, id eſt ad Sabbatum quod vocant, שבת השנייה *Sabbatum eorum ſecundum.* In diſciplina enim de Inſtitutione & prima celebratione Sabbati ſeu ſeptimi in dierum à rerum conditu periodis diei, præceptum primum ea de re datum aiunt in ſtatione Mara[a]. Primam autem ex præcepto illo obſervationem ſecutam eſſe in ſtatione Aluſha[b] quæ decima erat in Deſerto. Sic pro dierum calculi diſcrimine, quod occurrit inter Magiſtros, Sabbatum primum (quod שבת ראשונה vocitant) cadit aut in XXI aut in XXII menſis ſecundi ſeu Jiar, quibus reſpondere admittitur Maii Juliani XXIII & XXIV. Sed XXII Jiar receptior eſt. Menſem hunc tunc cavum fuiſſe aiunt, id eſt dierum XXIX. Unde fit ut aut dies ultimus aut penultimus ſeu XXVIII aut XXIX, id eſt aut XXX aut XXXI Maii Juliani Sabbatum illud fuerit ſecundum. Atque hac de re nos tum è Judaicis tum è Chriſtianis ſcriptoribus fuſiùs alibi[c]. Hoc ipſo autem Sabbato ſecundo peccatum eſſe à lignante aiunt. Sepher Siphri[d] ad illud *& erant filii Iſrael in Deſerto*, ut ſine temporis charactere alio quàm qui à loco ſic ſimplicitèr denotaretur, ſcriptum; בגנות ישראל הכתוב מדבר שלא שמרו אלא שבת ראשונה ושנייה חיללו *In opprobrium Iſraelitarum hoc ſcriptum eſt. Etenim haud ritè obſervârant præter unicum* ſeu *Primum Sabbatum. Et Secun-*

* *Num.* 9. 1.

[a] *Exod.* 15. 23. *& 25. Num.* 33. 9.

[b] *Num.* 33. 13. *& compara cum Exod.* 16. 1. *& 17.*

[c] *De Jure Naturali lib.* 3. *cap.* 9, 10, 11.

[d] *Fol.* 17. *col.* 1.

Secundum profanarunt. Scilicet à lignante hoc profanatum eſt. Jarchius ibi, בגניתן של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובשנייה בא זה וחללה *In opprobrium Iſraelitarum hoc ſcriptum eſt. Nam haud ritè obſervarant præter Sabbatum Primum. Et in Secundo venit hic* (qui lignatum tunc ibat) *& illud profanavit.* Atque hac de re ſic alii[a]; quod dum faciunt, Judicium hoc Moſaicum de Lignante in Sabbato uti & alterum illud de Blaſphemo ſuperiùs adductum (nam utrunque etiam בפרק אחר *tempore in eodem* collocatur[b]) in tempus Legis in Sinai dationem diebus aliquot antevertens rejiciunt. Legis enim datio[c] illa diei V aut VI menſis ab exitu tertii, ſeu Sivan, tribui ſolet, id eſt VI aut VII Junii Juliani. Atque ita quidem ad ſuperioris libri tempora attinet judicium hoc & proculdubio ad ſingularem Moſis ſine ſynedro præfecturam. Etiam & Patres Chriſtiani[d] Reum heic primum Legis de Sabbato violatorem fuiſſe admittunt. Sed juxta ſeriem in Pentateucho apertiùs repertam, nec aliter, utcunque viſum eſt nobis illud enarrare, id eſt velut latum poſt Synedrii Magni (de quo plura inferiùs) inſtitutionem. Et de tempore heic conſulas Annalium ſacrorum Scriptores obvios. De Perſona heic Rei, alii[e] eum fuiſſe generatim dicunt מן המעפילין *ex eis qui pertinaciter contenderint*[f] aſcendere in montem interdictum. Alii expreſſim, fuiſſe Zelophchadum[g], Salphaad vulgò dictum, filium Hepheri, de cujus familia, quantum ad ſucceſſionem, erciſcunda quæſtio habebatur illa illuſtris, Gemara Babylonia[h], תנו רבנן מקושש זה צלפחד וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש וגו' ולהלן הוא אומר אבינו מת במדבר מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד דברי רבי אקיבא *Habetur in diſciplina Rabbinorum noſtrorum lignantem illum fuiſſe Zelophchadum.*

[a] *Videſis* Chiſkuni *fol.* 171. 2. & 220. 1.

[b] *Jarch. ad Levitic.* 24. 12.

[c] *Exod.* 19. 1.

[d] *Theodoret. in Numer. Interrog.* 30.

[e] *R. Jehuda Ben Bethirah in* Peſiktha Zotertha *fol.* 50. *col.* 1. Sepher Siphri *fol.* 17. *col.* 1.

[f] *Num.* 14. 44.

[g] *Num.* 27.

[h] *Ad tit.* Sabbath *cap.* 11. *fol.* 96. 2.

dum. Dicitur ſcilicet heic, & erant filii Iſrael in Deſerto & invenerunt hominem &c. Et in loco illo altero de Zelophchado, Pater noſter mortuus eſt in deſerto. Ut altero in loco planè Zelophchadus innuitur, ita & in hoc de lignante. Ita ſcilicet dixit R. Aquiba. Alii idem memorant[a]. Neque innuitur alius quàm Zelophchadus in paraphraſi heic Chaldaica Jonathani tributa, quæ ait eum fuiſſe ex domo Joſeph. Zelophchado enim tritavus erat Joſeph. Verba paraphraſis ſunt, והוו בני ישראל שריין במדבר גזרית שבתא אשתמודע להון ברם קנסא דשבתא לא אשתמידע להון קם גברא מדבית יוסף אגר במימריה אוליל ואתלוש קיסין ביומא דשבתא ויחמין ית סהדיא ויתנון למשה ומשה יתבע אולפן מן קדם יי ודין יתי ובכן אשתמידע קנסא לכל בית ישראל ואשכחו סהדא ית גברא כך תליש ועקר קיסין ביומא דשבתא *Et erant filii Iſrael caſtrametati in deſerto; & Præceptum ſeu decretum de Sabbato ſatis eis erat notum. Sed violati Sabbati pœna ignota erat. Surrexit quidam ex domo Joſeph & dixit apud ſe, ibo & evellam ligna in die Sabbati, & oſtendent teſtibus qui indicabunt Moſi, & Moſes queret doctrinam à domino & judicabit me. Atque ſic innoteſcet pœna univerſæ domui Iſrael. Ita demum invenerunt hominem hunc evellentem & eradicantem ligna in die Sabbati.* Illud autem, quà ſic à R. Aquiba dictum, heic de Zelophchado ita diſplicuit R. Jehudæ Ben Bethirah ut is eum ad hunc modum hoc nomine reprehenderet[b], אקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן הדין אם כרבריך התורה כיסתו ואתה מגלה ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק *Aquiba utcunque ſe res habuerit temerè tu fers judicium. Tametſi verum ſit quod dixeris, celavit interim illud lex & tu retegis. Sin verò, ignominiâ ſane afficis Juſtum illum.* Etiam & illud de Zelophchado, *in peccato[c] ſuo eum mortuum fuiſſe*, ſumitur à nonnullis quaſi reatum ejus hunc deno-

[a] Sepher Siphri *fol.17. col.1.*

[b] *Locis citatis.*

[c] *Num.27.3. vide Munſter. ibidem, & Abulenſem in Num.15. quæſt.45.*

denotaſſet. Atque ita, de Judicii Moſis heic Tertii circumſtantiis aliquot ſingularibus, Talmudici.

X. Quartum eſt heic Judicium illud, cui Moſes ut ſummus, annuente Numine, Judex ac arbiter præfuit, de Iſraelitis qui Midianitibus ſe commiſcuerant, Beelphegoris Midianitarum Idoli myſteriis initiati. *Et ait*[a] *dominus ad Moſem*, קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהוה נגד השמש *accipe omnes principes populi & ſuſpende eos ante dominum in conſpectu ſolis*, ubi Græci, Vulgatus, alii aliquot ſic vertere ſolent, ut, juxta ſeriem verborum, ipſi Principes populi (ſaltem tunc rei) ſuſpendendi fuiſſent. Et Symmachus[b], οἱ ἄρχοντες ὑπερμεγεθεῖς, *Principes ſuſpendebantur*. Angli noſtri, uti & alii, **Take all the heads of the people and hang them up before the Lord againſt the ſunne.** Sed verò tum verſiones aliæ veteres tum Magiſtri inſignes, aliíque rectiùs rem ibi narratam intuentes, de Præfectis Juridicis à Moſe ut Principe ſummo, ex Numinis juſſu, ad tantum facinus puniendum convocandis diſtribuendíſque locum intelligunt, nec alios fuiſſe ſic ſuſpendendos aut per אותם *eos* ibi deſignatos quam ipſos qui, qualeſcunque forent, idololatria illa ſe ita polluiſſent. Certè Codex ibi Samaritanus expreſſim, *& dixit Dominus ad Moſem*, אמר ויהרגו את האנשים הנצמדים לבעל פעור *Dic* ſeu *præcipe ut occidant* ſeu *morte multent viros initiatos Beelphegori*, ubi de principibus populi expreſſa mentio, ut in codicibus Judaicis nulla. Onkelos item Chaldæus, *& dixit Dominus ad Moſem*, דבר ית כל רישא עמא ודון וקטול דחייב קטול קדם יי לקבל שמשא *Tolle* ſeu *accipe omnes principes populi & judica & morte punito eum qui mortis reus fuerit, coram Domino contra ſolem*. Alter autem Chaldæus ille, Uzielides di-

[a] *Num.* 25. 4.

[b] *Apud Theodoret. in Numer. Interrog.* 44. *& vide Auguſtin. ibid. quæſt.* 52.

סב ית כל רישי עמא ופני יתהון דיונין ודינון דינין
דקשולין ית עמא דטעו בתר פעור ותצלוב יתהון קדם
מימרא דיי על קיסא קבל שמשא בקריצתא ועם מטמוע
שמשא תחות יתהון ותקברינון ויתיב תקוף רוגזא דיי
מישראל *Accipe omnes principes populi & constitue eos judices & judicia pronuncient capitalia in eos populi qui errarunt post Peor. Et suspendes eos coram verbo Domini in ligno contra solem in aurora & in occasu solis descendere facies & sepelies eos; & avertetur furor iræ Domini ab Israel.* Paraphrasis item Hierosolymitana, ואמר
מימרא דיי למשה סב ית כל רישא עמא ואוקים יתהון
סנהדרין קדם יי ויהוון צלבין כל מן דמיחייב למתקטלא
עם מטלי שמשא יהון מחתין נבלתיה וקברין בכן יהדור
תקוף רוגזא דיי מן ישראל *Et dixit verbum Domini, accipe omnes principes populi & constitue eos Synedros* (seu *ex eis Synedria facias*) *coram domino & suspendant omnes qui morte digni fuerint, & in occasu solis demittantur cadavera eorum & sepeliantur, & sic avertetur furor iræ Domini ab Israel.* Arabica Saadiæ Gaon, خذ معك
روسا القوم واصلبهم الله خدا الشمس *Accipe tecum principes populi & suspende* seu *crucifige eos Deo ante solem.* Et Pagninus, *fac ut ipsi suspendant eos.* Atque ita illud *suspende eos* de facinorosis antè memoratis non de principibus populi sumendum. Consoni sunt Talmudici, quibus חלקה בתי דינים verbis illis intelligitur[a], id est *partitio* seu *distributio tribunalium* ad tantum facinus puniendum, ubi glossa, חלק להם בתי
דינין והפי קאמר קח את כל ראשי העם והולך אותם
לבתי דינין הרבה ויודעו את עיבורי העבורה והוקע אותם
את המחויבין מפני שצמרו לבעל פעור ועיבוי עז בסקילה
וכל הנסקלין נתלין כדאמרים בסנהדרין מותרת *distribuit eis Synedria* seu *præfecturas juridicas, & sic dicitur accipe omnes principes populi, & fac ut conveniant in Synedria frequen-*

[a] *Gemar. Babylonia ad tit. Sanhedrin cap. 4. fol. 35. 1.*

frequentes & judicium ferant in eos qui transgressi sint, & suspendant eos qui damnati fuerint ex eo quod initiati sint Beelphegori. Idololatra scilicet lapidatione puniendus est, & universi lapidati suspendendi sunt, ut docetur in capite cujus initium Quatuor mortes[a]. Alibi item eadem glossa[b], חלק להם בתי דינין לדונם דיני נפשות עדי עין פעור *distribuit eis Synedria quæ judicarent capitaliter de flagitio illo quod circa Phegorem commiserant.* Inde etiam glossæ ejusdem autor in textum hac de re sacrum, *accipe omnes principes populi,* לשפוט את העובדים לפעור *ut judicent eos qui sacrificaverant Phegori.* Reliqua habet ibi de Lapidatis suspendendis. Concordes sunt Talmudicorum alii[c]. Quin etiam de Karæis, inquit, Abarbinel[d], חכמי הקראים אמרו קח את כל ראשי העם שיקח עמו הראשים כדי לעשות משפט בנצמרים ופרשו והוקע אותם מוסב לנצמרים *Sapientes sectæ Karaticæ aiunt, illud accipe omnes principes populi, denotare accipiendos sibi principes ut de initiatis ibi judicarent, illud vero & suspende eos, ad initiatos attinere.* Josephus[e] heic, Moses, ait, *veritus ne quid gravius accideret,* Συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν ὃν λαὸν, ὑδενὸς μὲ κατηγόρῃ πρὸς ὄνομα, *convocavit in Ecclesiam* seu *concionem populum, nec quenquam nominatim accusavit.* Vide ibi reliqua. An verò illud de suspendio fuerit impletum scripturam narrare destitisse advertit Augustinus[f]. Sequitur verò *& Moses dixit* אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור *Judicibus Israel, occidite quisque* seu *morte punite homines suos quotquot initiati sint Beelphegori*; Ubi Jonathanis paraphrasis dicta, ואמר משה לדייני ישראל קטלו איש גבר שיבטיה דאתדבקו בטעוות פעור *Et dixit Moses Judicibus Israel, interficite unusquisque viros Tribus suæ qui adhæserunt idololatriæ Phegoris,* Hierosolymitana autem *et dixit Moses,* לסרכיא דישראל קטולו גבר ית אינשי ביתיה

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 7.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 9. *fol.* 82. 1.

[c] Sepher Siphri *fol.* 23. *col.* 89. Pesiktha Zoretha *fol.* 58. *col.* 4.

[d] *In* Piruſh hatora *fol.* 310. *col.* 3.

[e] *Lib.* 4. *cap.* 6.

[f] *Ad Numer. quæst.* 52. *vide sis Paulum Fagium & Lorinum ad Num.* 25

ביחיה וגו' *Principibus* ſeu *gubernatoribus Iſrael, interficite unuſquiſque viros domus ſuæ qui Phegori ſint initiati.* Græci ibi, & *dixit Moſes* ☩ φύλαις Ισραὴλ ἀποκτείνατε ἕκαστος ☩ οἰκεῖον αὐτῦ τετελεσμένον τῷ βεελφεγώρ, *Tribubus Iſrael* (proculdubio pro שפטי legebant illi שבטי) *& interficiat quiſque proximum ſuum qui initiatus eſt Beelphegori.* Quod ſequitur de Phinees & reis ab eo cæſis, ſingulari zelotarum juri non forenſi alicui rationi aut præfecturæ juridicæ tribui ſolet, tametſi[a] Philo etiam illud aiat factum θεσπίσαντος Μωϋσέως, *jubente Moſe.* Certè in Paraphraſi illa Jonathanis dicta, ad illud[b], *quod cum vidiſſet* Phinees &c. יקם מתוך העדה (ἀνέστη ἐκ μέσου τ Συναγώγης, *ſurrexit è medio Synagogæ* ſeu מגו כנושתא, ut Chaldæus & Syrus, *è medio congregationis*, quemadmodum etiam alii, ſeu *de entre la companna* ut Judæi Hiſpanienſes, & vulgata *è medio multitudinis*) *& arripuit haſtam* &c. ſubſtituitur quod איתכר הילכתא *in mentem revocabat receptam* (de Zelotis) *diſciplinam*, adeóque nequitiâ illâ Iſraelitarum ſpurciſſimâ mirè commotus exclamabat, מאן דיקטול יקטיל האן אינון אריוותא דשובט יהודה כיון דחמנון קם מגו סנהדי דילידה ונסיב רומחא בידיה *Qui interficere* ſeu *morte punire debet morte puniat. Ubi ſunt leones tribus Jehudæ. Poſtquam viderunt quieſcunt. Tunc ſurrexit è medio Synedrii ſui & arripuit haſtam in manu ſuam.* Ita admittitur ibi tum principem alicujus Synedrii eum tunc fuiſſe, inde autem zelo concitatum in ſanctitatis Iſraeliticæ ejuſmodi violatores irruiſſe. Sed utcunque, juxta jam allata, Principes Populi antè memorati & Judices ad quos heic loquitur Moſes, ut Prætor ſummus, iidem fuerint. Et de Judicibus Jethroneis commodè ſatis capiendi ſunt. Levi Ben Gerſom[c] ibi ad illud, *accipe omnes principes populi,*

[a] *De vita Moſis lib.1.*

[b] *Num.25.7.*

[c] *In* Piruſh hatorah *fol.* 197. *col.* 4.

populi, והם, inquit, השופטים שהיו שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרו עשרות שיעשו אלו המשפטים וגו *& fuere hi Judices illi qui erant Principes mille, & Principes centum & Principes quinquaginta & Principes decem, ad quos munus hoc pertinuit judicandi.* Inde etiam Hugo Grotius, *assume tibi Chiliarchos, Centuriones ac cæteros.*

XI. Judicium Mosis heic Quintum est illud de filiarum quinque Zelophchadi in bona patris defuncti successione. *Accessere*[a] *filiæ Zelophchadi &c. Stantes verò ante Mosem & ante Eleazar Sacerdotem* (qui in Aharonis locum jam antè successerat) *atque ante Principes eorum & universum cœtum, juxta ostium tabernaculi testimonii dicebant, Pater noster mortuus est in Deserto & ipse non fuit in conciliabulo eorum qui convenerunt adversus Dominum in conventiculo Corah sed in peccato suo mortuus est, nec habuit filios. Quare igitur aufertur nomen patris nostri de medio cognationis suæ eo quod non habuit filium? Da igitur nobis possessionem in medio fratrum patris nostri.* Velut libellus Petitionis hæreditatis integer & satis artificiosus verbis earum continetur. Et Moses ut in superiori de Sabbato judicio, aut Judex heic solus[b], aut ut Synedrii Magni Princeps judicabat. Nec enim Eleazar aliúsve quis præter Mosem ut judex heic memoratur. Itaque subjicitur, *Adduxit* seu *retulit causam illarum ante dominum.* Et loquutus est dominus ad *Mosem dicens* (non ad alium quemquam) *Ut loquutæ sunt filiæ Zelophchadi sic dando dabis illis possessionem hæreditatis in medio fratrum patris earum & transferes hæreditatem patris earum ad eas.* Hinc instructus Moses sententiam pro actricibus tulit, de qua uti etiam de lege quæ de Hæreditatibus statim ibi insuper lata est, amplitèr egi-

[a] *Num. 27. 1.*

[b] *Videsis Abulensem ad Numer. 15. quæst. 47.*

mus in libro de Succeſſionibus in Bona Defuncti.

XII. Judiciorum iſtorum Moſaicorum jam memoratorum, Primum, Secundum, Tertium & Quintum numero ſignantius Quaternario denotantur tum à Philone[a] tum à Paraphraſtis Hieroſolymitano & Chaldaico qui Uzielides nuncupatur. Etiam & ea diſtinguunt in דיני ממונות *judicia Pecuniaria* ſeu quæ ad communem vitæ ſocietatem ſive ſacram ſive profanam ſine capitali aut corporali pœna attinent & in דיני נפשות *judicia Capitalia.* Prioris generis ſunt illud de Paſchate ſecundi menſis immundis præſcripto & alterum de ſucceſſione filiarum Zelophchadi. Poſterioris generis, illud de Blaſphemo & alterum de Sabbatum violante. Monent item nec ſemel paraphraſtæ illi in prioribus binis, utpote Pecuniariis, feſtinaſſe aut celerem juſtitiam exhibuiſſe Moſem, in poſterioribus, utpote Capitalibus, tardiorem fuiſſe, ut inde diſcerent principes Synedriorum aliíque judices inſequentes ſimilitèr ſe in judiciis pro cauſarum diſcrimine gerere. Paraphraſis Hieroſolymitana ad illud de Blaſphemo[b], *Et poſuerunt eum in cuſtodia,* חין חד מארבע דינין דיעלו לקדם משה רבן בתרין׳ מנהון הוה משה מתון ובתרין מנהון הוה משה זריז במחרפא וחריף שמא קדישא בגידופין ובמקוששא וחליל שבתא בזדונו הוה משה מתון מן בגלל והוו דינהון דיני נפשן ובסאבין ולא יכלו למעבר פסחא בזימניה ובגין בנת צלפחד הוא משה זריז מן בגלל דהוה דיניהון דיני ממון ובאילין אמר לא שבעית למלפא דיני העתידין למקם בתר משה למיהוון מתונין בדיני נפשן וזריזין בדיני ממון דלא ובהתון למימר לא שמעינן ברם משה רבן אמר לא שמעית יאצנעון במטרא יתיה קדם עד לא יתפרש להון מן קדם יי׳ באילין דינוהי יתעביד ביה *Hoc eſt unum è Quatuor Judiciis quæ venerunt coram Moſe magiſtro noſtro. In Binis eorum tar-*

[a] *De vita Moſis lib.3.*

[b] *Levit.24.12.*

dus

dus fuit Moſes. Et in eorum binis, fuit celer. In Blaſphemi cauſa, qui nomen Sanctum blaſphemiis profanavit & illius qui ligna colligendo Sabbatum manu elatâ violavit, erat Moſes tardus, eo quod fuere Judicia illa Judicia Capitalia. In cauſa autem immundorum qui à Paſchate tempore ſuo faciendo impediti ſunt & filiarum Zelophchadi erat Moſes, celer, ſeu *properavit, eo quod fuere judicia eorum Pecuniaria. Et in iſtis dixit, Non audivi, nondum didici, ut ita doceret Judices poſt Moſem futuros tardos eſſe in judiciis Capitalibus & celeres in judiciis Pecuniariis ut non erubeſcerent dicere, Non audivi* ſeu *maturè deliberare, cum etiam ſic dixerit Moſes magiſter noſter. Et in cuſtodia eum detinuere uſque dum explicaretur quid faciendum eſſet in judiciis ejuſmodi.* Totidem fermè verba habentur in eadem paraphraſi ad judicium illud de Immundorum Paſchate. Etiam in ea breviuſculè memoratur, ad Judicium de ligna colligente in Sabbato, & ad illud de Zelophchadi filiabus. Et utrunque horum generatim ibi dicitur דין חד מן ערבע דינין *Judicium unum ex Quatuor judiciis*, & ſe refert paraphraſtes ad illud quod antè ad Blaſphemi judicium adnotarat. Paraphraſis autem illa ad Immundorum Paſcha, in editione Buxtorfiana, habet באילין ובאילין אמר לא שמעית *Tam in his quam in illis dixit non audivi.* Sed etiam in Buxtorfiana ipſa, uti & alibi, ad illud de Blaſphemo legitur tantùm באילין *In illis*, ſeu *iſtis*[a], uti etiam utrobique in editione Gariana & Hanoviana. Periocha ejuſmodi itidem nec verbis fermè diſcrepantibus habetur in illa Jonathani tributa, ubi dicitur Moſem cauſas illas quatuor judicaſſe, על פום מימרא & על פום מימרא דלעיל דקודשא *juxta præſcriptum verbi ſupremi* ſeu *ſanctiſſimi Numinis*. Et ad primam legitur, ובאלין ובאלין אמר משה לא שמעית מן בגלל למילפא רישא סנהדריותא דישראל

[a] *Videſis J. Druſium ad Difficil. loca Num. cap. 36. & Franciſc. Tayler. in verſione Paraphraſ. Hieroſolym. ad Num. 9.*

דישראל דעתידין למקום מן בתריה *Et tam in his quam in illis dixit Moſes non audivi ut doceret Principes Synedriorum venturos poſt eum &c.* Ita etiam ad ſecundam, tertiam & quartam. Nec dubitandum videtur quin paraphraſis hujus autor exemplarium veterum Hieroſolymitanæ ſequax fuerit. Et ſane tam de Judicio illo de Immundorum Paſchate quàm de reliquis Moſem reſpondiſſe, לא שמעתי *nondum audivi, nondum didici* (quod & ſatis innuit Scriptura) expreſſim aiunt Magiſtri[a]. Memoratur item (quod obiter adnotare liceat) à Paraphraſte, Uzielide dicto, Moſem Decem res circa diſcrimen Judiciorum Criminalium & Pecuniariorum præcepiſſe. Scilicet pro illo, quod habetur in Deuteronomio[b] in oratione Moſis de præceptis & monitis cum Jethroneārum præfecturarum inſtitutione ab ipſo datis, *Et præcepi vobis eodem tempore res omnes quas facere deberetis*, ſubſtituitur in paraphraſte illo, ופקידית יתכון בעדנא ההיא ית כל עשרא פתגמיא דתעבדון ביני דיני ממונא לדיני נפשתא *& præcepi vobis in tempore illo omnes Decem res quas obſervare deberetis inter Judicia Pecuniaria & Judicia Criminalia.*

[a] Peſiktha Zotertha *fol.*43. *col.*3.

[b] *Cap.*1.18.

CAP. II.

I. Generaliora *Poteſtatis* circa Sacra *Judiciariæ in* Moſe, veſtigia.

II. Regem *reverà fuiſſe* Moſem.

III. Imperium *ac* Juriſdictionem *tam circa* Sacra *quàm* Profana *exercuiſſe* Moſem *ut* Regem *ſeu Populi* Principem Summum. *De* Sacerdotio *ejus ac munere* Prophetico. Mahumedanorum *ſcita de* Prophetico *in Regiminis ratione* munere.

IV. *De*

IV. *De* Præfecturis Jethroneis *poſt legem datam. Et utrum earum* inſtitutio *eam reverâ anteceſſerit.* Modus, *juxta Talmudicos*, expoſitionis Legis, *primò velut in* Schola *ſeu* Auditorio *adhibitus.*

EX jam oſtenſis adeo liquet ut nihil ſupra, tam Sacras quàm Prophanas cauſas cognoviſſe, ídque ex inſtituto Numinis, Moſem ut Judicem ſummum ſolúmque, etiam poſt legem in Sinai datam, & Pontificatus Aharonici originem, de quo tempore paritèr ſumenda ſunt omnia illa Quinque ſic jam antè enarrata Judicia; ſi modò juxta ſeriem locóſque eorum in Pentateucho nec alitèr ea intelligamus. Atque ita etiam, ante Synedrii Magni inſtitutionem, dum ſolus erat in cauſis difficilioribus Judex Moſes, Priora Tria patet eveniſſe. Nec enim ante Numerorum undecimum inſtitutio illa. Si verò Magiſtrorum qui illud de Blaſphemo & alterum de Lignante in Sabbato, in anni ab exitu primi ferme initium retro trahunt, ſcita amplexamur, tunc quidem ad Principatum & Pontificatum Moſis Sacerdotio Aharonico Legíſque in Sinai datione anteriorem (ut ſuperiùs monitum eſt) eorum utrunque attinebit. Chronologorum Chriſtianorum de Judiciorum jam memoratorum tempore ſententias, utpote & varias & obvias, prætermittimus. Atqui interim manifeſtum eſt, nihil magis inter cauſas Sacras numerandum quam illud de Immundorum Paſchate quod in annum ab exitu Secundum, id eſt poſt Sacerdotium Aharonicum, inſtitutum & legem datam, in judicium deductum eſſe palàm eſt[a]. Atque ita de ſingularibus ſtatuendum eſt hiſce Quinque, unde Poteſtas circa tam Sacra quam Profana, Moſis juridica, facilè dignoſcitur, quà nimirùm è tempore legis dati-

[a] *Num. 9. 1.*

onem antevertente in posteriora continuata est. Hisce adjici posset quod de Vitulo aureo[a] ejúsque combustione & potatione ex Judicio Mosis traditur. Alia etiam aliquot Particularia sed minùs illustria. Sed verò sunt etiam Generaliora quæ tantundem heic præstant. Ea maximè quidem cernuntur in onere illo gubernationis publicæ adeóque officii judiciarii Mosi graviori quam quod, etiam in causis difficilioribus seu sibi veluti reservatis, ferre solus[b] potuerit, uti etiam in illis quæ de Paschatis & Circumcisionis in deserto prætermissione occurrunt. Utrunque proculdubio Mose, ut à Numine etiam in hisce constituto instructóque, arbitro & לפי שעה *pro ratione temporis* & loci, impunè compluribus annis prætermissum est. Scilicet in Deserto per annos ab exitu XL unicum tantum Pascha factum est quod sub initium anni ab exitu secundi memoratur[c]. Unde Magistri ad Paschatis illius historiam, בגנותו inquiunt[d] ישראל הכתוב מדבר שלא עשו במדבר אלא פסח זה בלבד *in ignominiam Israelitarum scriptum est, quoniam non fecere Pascha in Deserto aliud præter hoc unicum.* Sæpiùs tantundem illi, licet non desint inter Scriptores Christianos qui velut etiam ex Ebræis ipsis tradant Pascha celebratum paulò ante finem peregrinationis in Deserto, seu mense illo primo quo mortua est Miriam[e]. Proximum autem in sacris literis post secundum illud anni exitus secundi Pascha, circa quadraginta inde annos nec ante memoratur[f]. Prætermissi autem sic in Deserto Paschatis rationem adjiciunt Talmudici ex eo quod adeò prætermissa per tot annos ab exitu Circumcisio. Certè de Circumcisione tunc & tamdiu prætermissa, res palam est ex ipsa Scriptura. Postquam enim in terram promissam venerant, *dixit*[g] *dominus ad Josuam fac tibi cultros acutos* (seu *petri-*

[a] *Exod.* 32. 20.

[b] *Numer.* 11. 11.

[c] *Ibidem* 9 1.

[d] Sepher Siphri *fol.* 10. *col.* 1. & Pesiktha Zotertha *fol.* 43. *col.* 3. Chiskuni *fol.* 192. 2. R. Bechai *in* Biur ail hatorah *fol.* 169. *col.* 1. *Jarchius ibi & D. Kimchi ad Amos* 5. 25. *Adisis Jo. Druf. ad Diff. loca Numerorum ca.* 35.

[e] *Joan. Hamlinus in Elench. Chronologico A. M.* 2491.

[f] *Josua* 5. 10.

[g] *Ibid.* 5. 2.

petrinos) ושוב מל את בני ישראל שנית *& reverſus circumcide filios Iſrael ſecundo* (Septuaginta ibi καὶ καθίσας περίτμε *& ſedens circumcide*, Judæi Hiſpanienſes, *y torno circumcida*, Arabs وعد احتن *& cras circumcide*) *Fecit itaque Joſua ſibi cultros acutos & circumcidit filios Iſrael in colle præputiorum. Et hæc eſt cauſa quod Joſua circumcidit* (vulgata ibi, *Hæc autem eſt cauſa ſecundæ Circumciſionis*[a]) *Populus ille qui exierant ex Ægypto mares, omnes viri ad bellum apti, mortui erant in Deſerto, in ipſo itinere poſtquam exiiſſent ex Ægypto. Quum autem circumciſi fuiſſent totus ille populus qui exierant; totus tamen populus qui nati fuerant in Deſerto in ipſo itinere cum exiiſſent ex Ægypto non circumcidebatur. Quadraginta enim annis iverant filii Iſrael per deſertum; donec conſumerctur tota gens illa, viri apti ad bellum egreſſi ex Ægypto, qui non auſcultaverant voci Domini, eo quod juraſſet Dominus ſe non permiſſurum eis ut viderent terram quam juramento promiſerat Dominus majoribus eorum ſe daturum nobis, terram affluentem lacte & melle. Horum ergo filios ſtatuens loco ipſorum, hos circumcidit Joſua, quia præputiati erant ac non circumciderant eos in itinere.* De ratione unde Circumciſio hæc ſignantèr Secunda dicta fuerit aliter alitérque ſtatuunt & Judæi & Chriſtiani Scriptores[b]. Sed non omninò capienda eſt de iterata, quaſi ante circumciſi jam denuò circumciderentur, unde argumentum perperam aliqui olim traxere ad Baptiſmi iterationem adſtruendam. Et de prætermiſſa ea in Deſerto heic planè conſtat. Etiam & prætermiſſionis cauſæ aliæ atque aliæ afferri ſolent. At verò inde neceſſario ſatis pependit Paſchatis omiſſio parilis. Juxta enim ſuperiùs obiter oſtenſum, qui non circumciſus ipſe erat aut maſculum in poteſtate ſua ſive filium ſive ſervum

[a] *Videſis Septuag. heic & lectiones varias.*

[b] *Vide Theodoret. ad Joſ. interrog. 3. Abulenſ. in Joſ. 5. quæſt. 11. Andræam Maſium ibidem & Lyranum, præter Rabbinos ibi.*

vum haberet incircumciſum, Paſcha ritè facere nequibat. Inde ſequebatur, natorum circumciſione ſic omiſſâ, nec Paſcha potuiſſe legitimè celebrari. Ea de re loquuntur Magiſtri quaſi anno ab exitu primo ſeu eo qui Paſcha illud eorum Secundum[a] præcedit, circumciſio ſatis, ut antè Primum in Ægypto, in uſu fuiſſet; poſtmodum verò intermiſſa in Deſerto. R. Joſe[b], לא עשו ישראל פסח במדבר אלא אותו בלבד והטעם לפי שבאותה שנה היו חונים במקום אחד ויכולין היו למול הזכרים הילודים להם כדי שלא תעכבלהם מילתם מלאכול בפסח אבל מכאן ואליך שהלכו במדבר ולא מלו הילודים להם משום הולשא דאורחא ומכיון שניעהו בדרך כדכתיב וכל העם הילודים במדבר בצאתם מצרים לא מלו ומילדת זבריו מעכבתו לאכל בפסח כדכתיב שמול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו לפי׳ לא עשו פסח *Haud fecerunt Iſraelitæ Paſcha in Deſerto aliud præter hoc unicum. Ratio erat, quoniam anno in illo* (qui exitui proximus Paſcha illud præceſſit) *caſtrametabantur ſimul ubi facultas eis erat circumcidendi maſculos ſibi paulò antè natos, ne ſcilicet omiſſa eorum circumciſio impediret legitimam Paſchatis comeſtionem. At verò tempore ſequente quo per deſertum vagati ſunt, maſculos ſibi natos, tum ob itineris incommoda tum ob circumcidendi in via periculum, haud circumciderunt* (ſecundum id quod ſcriptum eſt[c], *totus populus qui nati fuerant in Deſerto in ipſo itinere cum exiiſſent ex Ægypto non circumcidebatur*) *& omiſſa maſculorum circumciſio cuique impedimento erat ne ritè comederet Paſcha* (ſecundum id quod ſcriptum eſt[d], *circumcidat ſibi cunctum maſculum & tunc accedat & faciat illud*) *ideò non fecerunt Paſcha.* Alia etiam Sacra imperata tunc prætermiſſa ſunt; quo ſpectat & à Magiſtris[e] afferri ſolet illud Amoſii[f], הנבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל *Nunquid hoſtias & ſacrificium obtuliſtis mihi in Deſerto per annos* 40, *Domus Iſrael?* Atque inde

[a] *Num.9.1.*

[b] *In* Chiskuni *fol.192.3.*

[c] *Joſ.5.5.*

[d] *Exod.12.48.*

[e] Sepher Siphri *fol.10. col.1.* Peſiktha Zotertha *fol.43.col.3.* *R. Bechai in* Biur ail hatora *fol.169. col.1. videſis* Seder Olam Rabba *cap.7.*

[f] *Cap.5.25.*

inde etiam illud[a] de initiis Josuæ, באותה שעה נתחייבו ישראל במלה ובערלה ובחדש *Eodem tempore Israelitæ cœperunt obligari & astringi* (sic vertit Genebrardus; scilicet ex præceptis pristinis jam iteratis) *ad præcepta de Polenta* seu *placenta*[b] *& de Præputio, & de Neomenia*, quasi antè neglecta seu prætermissa per desertum illa uti & alia præcepta fuissent. Præceptorum ejusmodi de Sacris per tot annos intermissio, utcunque per se pœnis gravissimis obnoxia, nullibi in Pentateucho alibive expressim reprehenditur; unde etiam ex singulari Numinis indulgentia per Mosem ut rectorem tam in Sacris quam Profanis summum patefacta, adeóque ex illius Judicio eam pependisse æquum est ut existimemus; quod itidem docent Scriptores doctissimi[c]. Et Bartholomæus Episcopus Exonienſis, quem Iscanum vocant, vir suo in ævo meritissimò celeberrimus[d], in dialogo sub annum Christi 1180 contra Judæos conscripto[e], *Constat*, inquit, *circumcisionem arctissimè fuisse præceptam dicente domino*[f], *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo. Moyses tamen, Deo circumcisionem nusquam prohibente, omnem populum qui per quadraginta annos natus est in Deserto reliquit incircumcisum; cum tamen unusquisque die octava deberet circumcidi, unde legitur in Josue*[g], *Populus qui natus est in deserto per quadraginta annos latissimæ solitudinis incircumcisus fuit donec consumerentur qui non audierant vocem Domini. Non est tamen credendum Moysem peccasse in hoc; sed potiùs aliquam rationabilem considerationem vel secretum Dei consilium super hoc habuisse.* Sic ille. Adeóque sicut autor erat ipse ac Judex singularis summúsque peragendæ circumcisionis illius sub ipsum etiam ex Ægypto[h] exitum, ita etiam nunc in Deserto prætermittendæ. Quæ huc spectant alia clara satis sunt tum

[a] Seder Olam Rabba *cap.* 11.

[b] *Numer.* 15. 20.

[c] *Abulensis in Josuam cap.* 5. *quæst.* 17. *alii.*

[d] *Balæus cent.* 3. *script.* 24.

[e] *MS. in bibliotheca Regia ad D. Jacobi.*

[f] *Genes.* 17.

[g] *Cap.* 5. 5.

[h] *Maimonides tit.* Isuri bia *cap.* 13. *& videsis lib.* 1. *cap.* 3.

in rebus ad Sacerdotium Aharonicum à Moſe digerendis[a] tum in rebellium illorum Cora & ſociorum in jus vocatione[b] & horrendo illo in eos judicio.

[a] *Exod.28. & vide Joſeph. lib.3. Archæolog.3.cap.10.*

[b] *Numer.16.12. &c. vide Joſeph.lib.4.cap.2.*

II. Accedat, Regem fuiſſe Moſem reverà ſeu Principem Iſraelitarum, juxta Divinum tunc inſtitutum, Summum, adeóque imperium tam circa Sacra omnimoda quam Profana, ex dignitatis illius ac præfecturæ jure, exercuiſſe. Etiam Regis nomine eum expreſſim in Benedictionibus ſuis dictum à compluribus exiſtimatum eſt. Legitur enim, *Legem præcepit nobis Moſes, hæreditatem Synagogæ Jacob,* ויהי בישורון מלך *& erit* (quod per Enallagen pariter & *fuit* ſignificat) *in Jeſurun Rex* (Chaldæi, Syrus, Tawaſius, Perſa, *in Iſrael*, ibi habent; & Judæi Mauritanienſes وعان في اليهود سلطان *& erat in Judæis Rex*, & in MS. penes me veteri, ويكون في بني اسرايل ملكا *& erat in filiis Iſrael Rex*; Hiſpanienſes itidem, *Y fue en Yſrael Rey*, quibus etiam Germanienſes conſoni, quemadmodum ab eiſdem aliiſque intelligitur vertiturque *Jeſurun* paulo antè in Moſis Cantico[d], ubi Mauritanienſes itidem, وسمن اليهودي *impinguata eſt gens Judaica*; & tantundem heic paſsim Magiſtri, uti etiam ad Iſaiam[e] ubi *Jeſurun* vocatur Iſrael, nec aliter à Chaldæo Syróque vertitur) *cum colligerentur capita populi ſimúlque tribus Iſrael.* Atque hoc quidem, ut de Moſe dictum ſumunt non pauci. Retinetur interdum à Judæis in verſionibus ſuis *Jeſurun*, ut in Græco-barbara, Iſraele puto ſubaudito, uti etiam apud Hiſpanienſes in loco illo Iſaiæ, *Yeſurum.* Sed & aliter etiam ſubinde tum ab Judæis tum à Chriſtianis etiam vetuſtiſsimis transfertur. Septuaginta

[c] *Deut.33.4.*

[d] *Deut.32.15.*

[e] *Cap.44.2.*

ſubſtitu-

ſubſtituunt, καὶ ἔσται ὃν τῷ ἠγαπημένῳ ἄρχων, *& erit in Dilecto Princeps*, alteróque Deuteronomii loco eadem voce utuntur, unde & *dilectus* ibi apud Tertullianum[a] Hieroſolymitana paraphraſis, *& ſurget* ſeu *ſurrexit Rex*, מרבית יעקב *è domo Jacob in congregatione populi.* Arabs Saadiæ Gaon, *& erat Rex* في الموصف *in Laudabili.*

[a] *De Jejuniis adverſ. Pſychicos cap. 6.*

Vulgata priori Deuteronomii loco habet *Dilectus*, poſteriori, uti apud Iſaiam, *Rectiſſimus* (*erit apud rectiſſimum Rex*) unde volunt aliqui potiùs in priori legendum *Directus*. De vocabuli quidem etymo ſententiæ variant. Sed ſi à ישר *Rectus*[b] deducatur, Rectiſsimus in vulgata ſatis ei reſpondet. Certè Samaritana verſio ibi habet, והוה בכשירה מלך *& erat in rectitudine Rex.* Retinent autem recentiorum aliquæ Chriſtianæ ὃ *Jeſurun*, ut Tremelliana, Anglicana nupera ſeu quæ ſub Jacobo Rege prodiit, Belgica nupera, & Italica Deodati (nam quæ præceſſere Italicæ *in Iſrael* habent) aliæque aliquot. Et Anglicana vetuſtior, quæ ex Ebræo ſub Henrico octavo facta eſt, loco Deuteronomii priore habet **upright** *Rectus*, poſteriori, **And he was in Iſrael King**, atque in Iſaia **righteous** *juſtus.* Quæ ſecuta eſt & Epiſcopalis apud nos dici ſolet, **upright** & **he was among the righteous** *people as* **King**, & in Iſaia, ut vetuſtior. Pagninus *fuitque in Iſrael* tanquam *Rex.* Galli, priori Deuteronomii loco, uti & in Iſaia, *le Droiturier*; poſteriori *Et a eſte roy entre les droits.* Lutherus, **Und er verwaltet das Ampt eines Konniges**, *Et munus geſſit quale Regium eſt* ſeu *Regis*, cui conſona eſt Belgica vetuſtior. Nupera autem **Ende hy was Coninck in Jeſchurun**, quod etiam in altero Deuteronomii loco & in Iſaia ibi retinetur. Concordes autem ſunt tam Judæi quam Chriſtiani τῷ *Jeſurun* Iſraeliticum populum

[b] *Videſis Schindler. Lexic. col. 1832.*

lum heic denotari. Sed non item de eo quod eſt, Moſem ipſum ibi dici Regem in *Jeſurun*. Alii enim de Domino Deo ipſo[a], paulo antè ibi memorato, capiunt; Alii ut futurum[b], de Saule regibúſque eo nomine poſtmodum apertiùs indicatis. Atque obvia ſunt quæ huc ſpectant in commentariis etiam Chriſtianorum ad locum illum de Rege in *Jeſurun*. Alii verò tum Judæi tum Chriſtiani, de Moſe ipſo ſumunt. In *Rabboth*[c] legitur, משה מלך שנ׳ ויהי בישורון מלך *Moſes Rex erat quo ſpectat illud & erat in Jeſurun Rex*. *Chizkuni*[d] item, ויהי משה בישרון מלך *Et erat Moſes in Jeſurun Rex*. Sic Abenezra; ſic alii[e] Magiſtrorum. Inde etiam Maimonides[f], ומשה רבינו מלך הוא *Et Moſes Magiſter noſter Rex erat*, quo nomine item à Philone[g] inſignitur, atque etiam à ſcriptoribus Chriſtianis tum vetuſtis[h] tum ad locum hunc nuperis. Etiam Nazianzeno[i] vocatur, ἄρχων ἀρχόντων, *Princeps Principum* ſeu ſummus. Sed verò non intelligendum de Regia ejuſmodi dignitate qualis innuitur ſive in Deuteronomio[k] antè ſive poſteà in Samuele[l], ubi Regum futurorum Synedrio Magno & ejuſdem Principi (de quibus infrà) adjiciendorum ex novo Iſraelitarum voto ac juxta morem aliarum gentium mentio. Neque enim ejuſmodi erat undiquaque Rex Moſes. Sed interim planè Rex, ſummóque ut Rex imperio gaviſus eſt. Inde etiam Rabbini ipſi interdum כמלך *ſicut Rex* adjiciunt, quemadmodum itidem Chriſtiani aliquot interpretes. Et Hugo Grotius ibi, ut ſolet, appoſitè, *Non quidem nomine & pompa, ſed Jure Regio populum gubernavit*. Sed & Ezechielem tragœdum vide in ſomnio Moſaico ac ejuſdem Jethronis interpretatione[m]. Sunt autem qui[n] *non ut Regem & Imperatorem ſed ut merum miniſtrum & interpretem*, difficilioribus cauſis explicandis eum præfuiſſe volunt, quo & trahitur illud[o], *Ego ſequeſter*

[a] *Gemar. Babylonia ad tit.* Roſh haſhena *cap.4.fol.31.b. Jarchius, Nachmanides fol. 339.1. Bechai fol.239.col.4. & videſis Theodoret. ad Deut. quæſt.44.*

[b] *Levi Gerſomides in* Piruſh hatora *fol.145. col.3.*

[c] Semoth Rabba *paraſh.48. fol. 156.col.1. & paraſh.52. fol. 164.1.*

[d] *Fol.276.1.*

[e] Peſiktha Zotertha *fol.91. col.1. R. Abraham in* Zerror Hammor *fol. 161.col.2.*

[f] *Tract.* Beth habechira *cap. 6. §.11.*

[g] *De vita Moſis lib.2. & 3.*

[h] *Conſtitit. Apoſtolic. lib.2. cap.29.*

[i] *Orat.6.*

[k] *Cap.17.*

[l] *Lib.1.cap.8.*

[m] *Apud Euſeb. præpar. Evang. lib 9.cap.29.*

[n] *Anton. de Dominis Spalat.lib. 1.de Rep. Eccleſ. c.12. §.37. &c.*

[o] *Deut.5.5.*

ſequeſter & medius fui inter dominum & vos tempore illo ut nunciarem vobis verba ejus, quaſi miniſtri & interpretis officium ac munus in Regio ejus ac Imperatorio haud ſatis fuiſſet comprehenſum.

III. Erat quidem Moſes, ut & à Philone[a] aliquoties appellatur, & Legiſlator & Propheta & Ἀρχιερεὺς, *Summus Sacrorum antiſtes*, & Rex ſeu Princeps ſimplicitèr inter ſuos ſummus, quod & Scripturæ conſonum. De Sacerdotio ejus dictum eſt libro ſuperiore[b]; quod & paſſim agnoſcitur ex illo Pſalmi[c], *Moſes & Aharon in ſacerdotibus*. Unde Apollinarius ibi metaphraſtes,

Μωσῆς ἀμφ' ἱερεῦσι μέγας καὶ ἀοίδιμος Ἀαρών,
Moſes in ſacerdotibus magnus & celebris Aaron.

Gregorius item Nazianzenus[d] ἱερεῖς ἦν ὁμοίως ἀμφότεροι, *ambo autem æquè ſacerdotes*. Et Arabs ibi جعل لاذ *quia ipſe* (Deus) *conſtituit Moſem & Aharon inter ſacerdotes ſuos*. Nimirum, Moſes, ante ſingulare ſibi ad Aharonem conſecrandum munus à Numine collatum, Sacerdos erat, juxta ſuperiùs oſtenſa, & poſtmodum tum ex munere illo ſingulari tum ex aliis actibus merè ſacris præſtitis & cum officiis propheticis conjunctis, Sacerdos item erat ſingularis ſummúſque, unde etiam ἱερεὺς ἱερέων, *Sacerdos Sacerdotum* Patri jam dicto nuncupatus eſt. Nec tamen omninò ejuſdem cum Aharone generis. Haud enim ipſa officia Aharonis ſacra magis obire licuit Moſi, quàm Moſis Aharoni. Et de Moſis heic etiam in Sacerdotio prærogativa, conſulas quæ obiter habent Patres Chriſtiani[e]. Advertas etiam quæ afferunt aliqui[f] de Sacerdotii Melchiſedeciani, etiam poſt Aharonici inſtitutionem, in Judæis continuatione. Sunt autem,

[a] *De vita Moſis lib. 2. & 3.*

[b] *Cap. 16.*

[c] *Pſalm. 99. 6. Vide ibi Genebrard. & Symeonem de Muys.*

[d] *Orat. 6.*

[e] *Nazianzen. ibid. & 26. Auguſtin. in Levit. quæſt. 23. & in Pſalm. 98. ubi alii, Thomas in Expoſit. text. ſent. 4. diſt. 19.*

[f] *Jacob Bouldue de Eccleſia ante legem lib. 1. cap. 17.*

nec pauci illi, nec minorum gentium, ſed diverſæ ſatis invicem aliàs perſuaſionis, qui ex ſacerdotali Moſis munere regimen quoddam ac Imperium inſtar ejus quod Eccleſiaſtici nomine à Temporali apud Chriſtianos diſtingui ſolet, ab eo uſurpatum eſſe eliciunt, adeóque judicia ejus circa Sacra fuiſſe velut quæ à facultate in eo Sacerdotali manarint, non à Regia aut Principali. Rex quidem erat ſimul & Sacerdos, íſque, juxta inſtitutum tunc ſingulare divinum, ſummus, quemadmodum etiam ſcimus apud alias gentes per omnia quidem ſecula fuiſſe quoſdam qui Principes undiquaque ſimul & Sacerdotes. Sed diſtinctio illa Functionis ſimplicis & Imperii ac Juriſdictionis aliquoties libro ſuperiore memorata, heic recolenda. Et utriuſque ſanè naturâ rite perſpectâ, non obſcurè liquere videtur poteſtatem judiciariam ſeu juriſdictionem ejus circa Sacra haud magis Functionis in ſacris ipſis obeundis (in quibus Sacerdotii vera natura conſiſtit) partem fuiſſe aut ex ipſa pependiſſe, quàm ipſum ſacrificandi qualemcunque actum, quà talis eſt, fuiſſe per ſe Juriſdictionis ac Imperii partem. Nec quidem in ipſo Sacerdotio ſive Moſis ſive Aharonis poſterorúmve ejus Imperii ac Juriſdictionis aliquid habebatur ſed tantùm Functio. Quod à Moſe imperabatur aut in eo judiciarium fuit, ipſius erat, ut Regis ſeu Principis, non ut Sacerdotis; niſi ſanè Coriſcum Geometram & Muſicum canentem quis dixerit ut Geometram non ut Muſicum canere, ſeu ut Muſicum non ut Geometram circuli ſeu trianguli aream dimetiri. Actus ſcilicet ipſi hujuſmodi quà tales, planè deſignant quibus ſub nominibus Artis, Muneris, Facultatis præſtentur. Certè huc benè ſpectat illud gloſſæ ad citatum[a] velut ex Anacleto Pſalmi locum de Moſis & Aharonis Sacerdotio, *id eſt, primi inter eos fuerunt. Licet Moſes*

[a] C. 2. *Sacroſancta diſt.* 22.

Moſes & Aaron (ſic gloſſa illa) *primi & ſummi dicti ſint Sacerdotes, tamen Moſes fuit major quàm Aaron in adminiſtratione non quoad conſecrationem Sacerdotalem.* In hac enim ambo pares fuere quantum ad Functiones eis obeundas diverſas earúmque effectus diſſimiles. Sed ex Adminiſtrandi ſeu Gubernandi Judicandíque munere major erat Moſes, id eſt Aaroni Princeps ſeu לו לאלהים *ei velut Deus*, ut verba ſunt ipſa Domini[a] ſuperiùs item allata; ſeu ut Nazianzenus[b], Χρώμενος ᾗ ὅσα γλώσῃ τῷ Ἀαρὼν, αὐτὸς ᾖ, πρὸς Θεὸν ἐκείνῳ νοόμενος, *Aarone pro lingua utens, ipſique viciſſim in iis rebus operam navans quæ ad Deum pertinebant*, ut Legiſlator, ut Judex, ut Rex. Ubi etiam Moſi ſecundus fit, ut oportet, Aaron. Et Juriſconſultis & Theologis[c] Chriſtianis idem quod gloſſa jam dicta habet, ut indubitatum recipitur. Atque quicquid ſanè ex Regiminis tunc Iſraelitici ratione, de Eccleſiaſtici ſeu Spiritualis, id eſt, circa Sacra ſeorſim imperii ac Juriſdictionis à Temporali diſtinctione non tam erudere quàm fidentiùs inculcare conentur qui tantundem obtrudere ſolent, illud interim adeo manifeſtum videtur, ut nil ampliùs, nec in Moſis ipſius Regimine Imperium ejuſmodi aut Juriſdictionem ita diſtinctam omninò reperiri, nedum in Aharone ſuíſve Eccleſiaſtici ſic vulgò dicti imperii quid ſimile, utpote quibus, quà Sacerdotes erant, nullum omnino competiit Imperium aut Juriſdictio, ſed tantùm in ſacris obeundis Functio, לכהנו לי[d] (id eſt לשמשא קדמי ut Chaldæi, in eundémque ſenſum alii) *ut Sacerdotio fungantur mihi* tunc præſcripto, non omninò ut Imperii, quà tales, participes eſſent ullius ſeu poteſtatis judiciariæ. Quod ad propheticum autem Moſis heic munus ſpectat, Ἐπειδὴ, inquit Philo[e], μύρια καὶ βασιλεῖ καὶ νομοθέτῃ καὶ ἀρχιερεῖ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ θείων ἄθλα &c.

[a] *Exod.4.16.*

[b] *Orat.6.& 26.*

[c] *Jo. à Capiſtrano de autoritate papæ partis 1.part.1.§.10. Boerius de Ordine gradium utriuſque fori. §.17. alii obiter.*

[d] *Exod.28.1.*

[e] *De Vita Moſis lib.2.*

ἀναγκαίως ϗ θεοφιλείας ἔτυχεν ἵν' ὅσα λογισμῷ μὴ δύνηται καταλαμβάνειν παῦτα φρονίᾳ Θεοῦ ἴδῃ, *Quoniam innumera vel Regi, vel Legiſlatori, vel etiam Pontifici Humana Divináque ſunt incognita &c. neceſſariò Propheticum inſuper ſortitus eſt munus; ut ſcilicet quicquid ratione nequiret percipere, id ex Dei providentia compararet.* Obvia ſatis ſunt quæ de Prophetia ut ad gubernandi rationem ſpectante ſcribunt tum Judæi alii[a] tum pro perſuaſionis diſcrimine Chriſtiani. Sed & fortè non injucundum erit heic etiam advertere Mahumedanorum ea de re ſcita haud paritèr opinor obvia. Algazel Intellectûs agentis, quem Intelligentiam in ordine Angelorum infimam faciunt id genus philoſophi, officia & operationes exequens[b], decimam inde adjecit conſiderationem eſſe *quod neceſſe eſt* (ut vertit eum ex Arabico, quem nondum vidi, Dominicus Archidiaconus Segobienſis) *prophetam eſſe & quod debet credi ipſum eſſe. Mundus enim non gubernatur niſi ſecundum regulam quæ communis eſt omnibus creaturis, ut per eam juſtè judicetur. Aliter interficerent ſe homines & periret mundus. Et quia neceſſaria eſt pluvia ad gubernationem mundi idcirco providentia divina non deſtitit attribuere cælo naturam dandi pluviam. Igitur gubernatio mundi omnino eget homine qui facit ſcire modum quo aptentur homines huic mundo & alteri. Non poteſt autem hoc implere omnis homo. Sed hoc gubernatio eſt in mundo. Igitur cauſa gubernationis eſt. Et id etiam quod eſt cauſa gubernationis eſt. Id verò quod eſt cauſa gubernationis in hoc eſt creatura Dei in terra ejus quâ mediante venit creatura ad animadvertendum aptitudinem hujus mundi & alterius. Et propter hoc quod dicitur, Deus indidit rebus animadvertendi naturam, quia ſicut dedit omni rei rationem ſuam ſic & ſenſum animadvertendi. Igitur Angelus* (ille qui Intellectus agentis

[a] *Maimonides in* More Nebochim *part.* 2. *cap.* 41. *alibi eodem in opere, alibique.*

[b] *De Philoſophia lib.* 2. *tract.* 5. *cap.* 11.

tis officium præſtat) *eſt medius inter Deum & Prophetam, & Propheta eſt medius inter Angelum & Sapientes, & Sapientes ſunt medii inter Prophetam & Vulgus. Sapiens igitur proximus eſt Prophetæ, & Propheta proximus eſt Angelo & Angelus proximus Deo. Dein differunt gradus Angelorum & Prophetarum & Sapientum ſecundum ordinem differentiarum & propinquitatis & elongationis, quarum non eſt numerus.* Tantundem habet Aben-Sina Avicenna vulgo dictus[a] cujus Arabica Latinis ſatis reſpondentia habentur in compendii ejus Metaphyſicæ Romæ cum Logicæ ac Phyſicæ item compendio & Canone ejus Medicinæ olim typis editi parte ſecunda, capite. اثابت النبوة في *de fundamento Prophetiæ.* De ſummo autem illo Moſis Sacerdotio & legum lationis facultate, Philo loquitur ut de qualitatibus binis, ὡς ἁρμοττούσαις μάλιστα βασιλείᾳ, *ut Regiæ poteſtati maximè convenientibus*, uti etiam de munere ejus prophetico. Sed nomine ejuſmodi Sacerdotii ejus, functionem aliquam Aharonicam contineri, nemo puto admittet. Aharonico igitur Sacerdotio ſeorſim ſtabilito, tum ex priori ſeu quod legem in Sinai datam antevertit Sacerdotio tum ex ipſa Aharonis conſecratione Moſaica aliiſque ejuſmodi ſingularibus tunc actibus, Moſi tributum eſt nomen illud ſummi itidem, ſed diſpari[b] ab eo qui habetur in Sacerdotio Aharonico ſenſu, Sacerdotis; unde quidem ad eum ſpectabat, μὴ μόνον τὰ ἀνθρώπεια ἀλλὰ καὶ τὰ Θεῖα διέπειν, *non Humanas modò res ſed etiam Divinas adminiſtrare*, ut bene quidem inquit Philo. Sed ex Sacerdotalis officii functione quam ſic geſſit divinitùs inſtitutus, res non alias ſive Humanas ſive Divinas, præter eas quæ in ſacris obeundis illis ſibi ſingularibus conſiſterent, adminiſtra-

[a] *Metaphyſic. tract. 10. cap. 2.*

[b] *Videſis Spondan. A. M. 2544. §. 8.*

bat ille, ubi nec de aliis rebus est intelligendus Philo, nisi omnes tam Divinas quàm Humanas, ut Sacerdotem eum peregisse existimasse Philonem velis. Neque enim magis Sacerdotii per se nomine ullatenus imperabat, quàm ubi sive de Sacris sive de Profanis judicio uteretur forensi, Judicis seu Principis nomine sacrificabat. Dixit quidem de Jethrone Mosis socero Sepphora, istius filia, apud Ezechielem tragœdum[a],

[a] *Apud Euseb. Præparat. Evangelic. lib. 9. cap. 28.*

Ἄρχων δ' ὅδε γῆς
Εἷς καὶ τύραννος καὶ στρατηλάτης μόνος,
Ἀρχὴ δ' πόλεως τῆσδε, καὶ κρίνει θεοὺς
Ἱερεὺς ὅς ἐστ' ἐμοῦ καὶ τῶν πατήρ.

Telluris hujus (Libyæ) *imperator est unicus Rex & rerum bellicarum præses, & civitatem hanc gubernat, & judicat homines Sacerdos* (id est planè, cum etiam sit Sacerdos) *qui meus est & istorum* (suorum astantium) *pater.* Anne heic bene concipiendum Jethronem ibi ut Sacerdotem seu ex munere Sacerdotali simpliciter sumto judicasse. Judicium planè forense ex sui ipsius natura aut pars est Imperii aut ab eo effluens, non omnino, quà tale, Sacerdotii. Atque ita demùm per intervallum à Legis datione usque in mortem Mosis continuatum est ei ex Intervallo antecedente Imperium quale dictum est & Jurisdictio illa singularis ac summa tam circa Sacra quàm Profana. Quid accesserit per institutionem Synedrii Magni, cujus ille Princeps itidem primus, suo loco inferiùs ostendetur. Sed mirum quidem est adeò asseveranter à viris doctissimis, persuasionis[b] interim aliàs diversissimæ, tradi solere, Mosi velut binos habuisse, vaginis in singulis, gladios Ecclesiasticum & Temporalem, quasi distinctio illa tunc locum habuisset in Ecclesia seu Republica Ebraica, & munus gubernationis tam Ecclesiasticæ

[b] *Bellarmin. de Pontifice Romano lib. 5. cap. 9. &c. Calvin. Instit. 4. cap. 11. &c.*

cleſiaſticæ ſeu Spiritualis quàm Civilis ſeu Temporalis (ut vocant) ſimul is ſuſtinuiſſet, velut id quod *temporarium eſſet donec res meliùs componerentur. Ubi autem certa forma à domino præſcribitur, civilis gubernatio ei relinquitur; Sacerdotium jubetur fratri reſignare.* Quaſi ex Sacerdotalis functionis Aharonicæ inſtitutione Moſis Principatui rerúmque, quantum ad Juriſdictionem ac Imperium, omnimodarum arbitrio forenſi quid detractum minutúmve fuiſſet. Neque enim erat in Aharonico Sacerdotio magis gubernatio aliqua, quàm in Moſaico principatu Sacerdotii pars aliqua Aharonici. Nec quidem Civilis ſeu Temporalis & Spiritualis ſeu ejus quod inſtar eſſet Eccleſiaſtici vulgò dicti, Imperii aut Juriſdictionis diſcriminis tunc veſtigia ulla, nec Reipublicæ ſeu Populi Ebraici diſtinctio ulla ab aliqua re quæ, in regiminis ratione, velut Eccleſiæ, ut diſtingui apud Chriſtianos ea ſolet à Regno ſeu Civili, ut nuncupant, imperio, reſponderet. Et populus totus, velut corpus unicum, nec vocibus ejuſmodi omninò diſcriminatum dicebatur עדה, קהל, ציבור aliíſque ejuſmodi nominibus, *Synagogam, Eccleſiam, Cœtum* integrum ac unicum denotantibus, quemadmodum item, pro re nata, paritèr ſingulares aliquot conventus interdum, comitia, & tribunalia; ſed non omninò ſic, ut aut hiſce aut aliis nominibus aliquibus ſive corpus aliquod ſingulare populi illius ſive poteſtas ſingularis qualiſcunque, in regiminis ratione, pro Spirituali aut Eccleſiaſtico (notione jam recepta) ſumeretur. Idem ipſe Gladius, idem Imperium, Forum, ſaltem idem poteſtatis genus, utcunque diſtributum, quo Profana gubernabantur, pariter etiam gubernabat tunc Sacra, & quo reliqui, ſimilitèr genus totum Sacerdotale. Nec ſanè aliter ſe res habuit per ſecula in Republica illa ſequentia

ut

ut inferiùs fiet manifeſtius; ubi etiam quæ adverſari videantur diligentiùs expendentur. Idem jus itidem per alias gentes ut receptiſſimum viguit. Ex auſpiciis & imperio Principum ac Populorum gubernantium, quà tales erant, non ex arbitrio generis Sacerdotalis aliter atque à Principibus ac populis illis permiſſum eſt, univerſa, circa tam Sacra quàm Profana, juriſdictio paſſim apud eas pependit. Penitiùs Leges Atticas, Romanas, reliquas intuenti res palam erit. Nec diverſum ullibi inolevit antequam quidam è Sacerdotali genere Eccleſiæ nomen ſibi ut peculiare ſæpiùs ſuam in rem arrogantes, in Chriſtianiſmum diſcriminis decantati illius Juriſdictionis ſedulò atque ambitioſiùs introduxêre perſuaſionem; Sed quæ tantùm pro Locorum, Seculorum, Perſonarum diverſitate multiplici, recepta eſt, rejecta, temperata.

IV. Sicut ex intervallo, libro in primo, tractato, continuata poſt Legem datam eſt, per Deſertum, Moſis Præfectura juridica illa ſingularis & ſumma (utpote cujus etiam ad Deum ipſum, in rebus diſponendis tum Sacris tum Prophanis, proxima, ſingularis, & ſola admiſſio[a] erat) ita etiam Præfecturæ illæ Minores adeóque numeroſæ, quas Jethroneas dictas libro in ſuperiore fuſiùs explicavimus, per intervallum hoc in Deſerto ſaltem ſunt inde itidem continuatæ; nimirùm ſi earum inſtitutio Legis dationem anteverteret, qua de re juxta promiſſum ſuperiùs, jam agendum. Veſtigia præfecturarum illarum obſcura non ſunt in crebra Seniorum ac Judicum mentione poſt Legem datam, quò expreſſiùs etiam ſpectant nonnulla antè memorata[b] de Judicibus quibus Moſes præcepit ut morte punirent initiatos Beelphegori. Quin & in illo[c], *Et omnis Iſrael & Presbyteri*, ſeu *Seniores* ejus,

[a] *Vide Exod. 19. 24. & 24. 3. &c.*

[b] *cap. 1. §. 10.*

[c] *Joſua 8. 33.*

ejus, וקניו ושוטרים ושופטים *& præfecti* ſeu *miniſtri publici & Judices ſtabant hinc & hinc circa arcam*, in hiſtoria ſcilicet ſacra de publicis illis Benedictionibus & Maledictionibus ſub Joſua, nomine Judicum præfecturas illas etiam tunc denotari volunt viri docti[a]. Quod verò ad earum Inſtitutionis Tempus verum attinet; tametſi in ordine qui in Exodi ſcriptione ſervatur, Legis in Sinai dationem illa planè antevertat (caput enim decimum octavum occupat, & à menſe ab exitu tertio incipit decimum nonum quo primus memoratur ibi in Sinai adventus quem Legis dationem anteceſſiſſe nemo dubitat) nec quidem deſint magni autores[b] qui inde ſolùm perſuaſi eam, in temporis ratione, locum habere admittunt ante Legis dationem, nihilominùs hiſtoriolam illam totam de Jethrone, ſeu caput illud integrum ibi per anticipationem collocatum revera ad tempora Legis in Sinai dationem inſequentia ſpectare, tum ab Ebræis tum à Chriſtianis non immeritò contenditur, id eſt non ad ſtationem ab exitu undecimam quæ in Raphidim erat, ſeu proxima ante eam quæ in Sinai ubi lex data (ut per anticipationem ponitur) rem attinere ſed ad tempus quo ſtatio erat in Sinai, adeóque poſt legis illic divinitùs acceptionem. Nec ſanè ſententiam aliam omninò amplexandam ſentio. Et conjecturis nudis prætermiſſis, videtur ſane teſtimonium adeo expreſſum eam in rem apud ipſum Moſem alibi, ut clarius nihil eſſe queat. Ipſe enim verba faciens[c] de Horeb monte (qui pro eodem ipſo cum Sinai aut ejuſdem jugo accipi extra controverſiam[d] ſolet) & de Iſraelitarum inde tranſitu, *& dixi*, inquit, *vobis* בעת ההוא *in tempore illo, non poſſum ſolus ferre vos* &c. *date ex vobis viros ſapientes & prudentes* &c. reliqua dein narrans quæ ad inſtitutionem præfecturarum

[a] *Hugo Grotius ibi.*

[b] *Joſeph. lib. 3. cap. 3. Auguſtin. in Exod. Quæſt. 56. & 57. Hieronymus Epiſt. 129. ad Fabiolam Manſ. 11.*

[c] *Deut. 1. 6, 9. &c.*

[d] *Hieronym. in locis Ebraicis verb.* Choreb.

[a] *Cap.* 10. 29.

[b] *Exod.* 19. 2.

[c] *Cap.* 18. 5.

[d] *Exod.* 3. 1. 4. 27.

[e] *Videſis* Mechilta *fol.* 22. *col.* 4. *R. Bechai in* Piruſh hatorah *fol.* 91. *col.* 1. Chiskuni *fol.* 100. 1. *Kamban in* Piruſh hatorah *fol.* 121. 3. *Iſaac Ben Amara in* Aikadath Iſaac *fol* 140. *col.* 2 & 4. *Iyran. ad Exod.* 18.

[f] *Exod.* 18. 14.

rum Jethronearum ſpectant. Alia item in Numeris[a] tantundem probant. Scilicet poſt ſtationem in Raphidim[b], adeóque in Sinai tranſitum ubi lex data, rem factam. Quid quod etiam in ipſa narratione libri Exodi[c] diſertè dicitur Jethronem veniſſe ad Moſem ubi caſtrametatus eſt in *Monte Domini*, quo nomine *Horeb* & *Sinai* denominari[d] ſoliti? Sic ex Loco Tempus planè ediſcendum quod legis dationem ita manifeſtò ſequitur. Et quidem cum ex lege data tam multiplicibus capitibus conſtante, quæſtiones quæ in foro antè pauciores multò eſſent, numeroſiſſimæ ut orirentur neceſſe eſſet, tempeſtivum erat atque è re nata ſoceri ejus hanc circa rem conſilium quod ita ſecutus eſt. Nec ſolum de Tempore heic ad hunc modum legis dationem inſequente generatim ſtatuitur, ſed etiam de ipſo menſe in tempore illo, etiam & ſubinde de die menſis quo conſilium illud datum eſt acceptúmque. Controverſia quidem vetus eſt illa etiam inter Ebræos de Jethronis heic adventûs & conſilii dati acceptíque tempore. Sed ea maximè inter eos[e] obtinuit ſententia quæ generatim præfecturarum inſtitutionem adeóque adventum illum legis in Sinai dationem inſecutum eſſe aſſerit, nec locum in Exodo ante menſem ab exitu tertium in quo data eſt lex, aliter atque per prolepſin, ut alia interdum, habuiſſe. Alii etiam dein in annum exitûs primum, alii in ſecundum rejiciunt. Atque inolevit quidem antiquitus inter eos opinio, ipſum diem quo conſilium Jethroneum datum eſt fuiſſe undecimum menſis Tiſri ſeu ſeptimi, id eſt à legis datione prima menſibus amplius tribus ſeu ſimulac Moſes ſecundas tabulas acceperat. Quod enim legitur in ſacra hiſtoria[f], poſt Moſis, Aharonis, ſeniorum ſimul & Jethronis ſacra epuláſque, ויהי ממחרת וגו׳ *& evenit ut die craſtino ſederet Moſes ad judicandum populum*

populum (unde occaſio conſilii Jethronei ſumta) acceptum eſt quaſi dies ille fuiſſet craſtinus feſto Expiationum quod ad decimum menſis Tiſri attinet. Sic *Sepher Mechilta* loco citato, ſic inde alii. Sic item paraphraſis Jonathani tributa. Illic ſcilicet pro eo quod legitur[a], *Et dixit* (Jethro) *ad Moſem, ego ſocer tuus venio ad te & uxor tua & bini ejus filii. Et egreſſus eſt Moſes in occurſum ſoceri ſui &* וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו ליבאו האהלה quod verti ſolet *& adoravit* ſeu *adoravit eum*, etiam *incurvavit ſe*, & **did obeiſance** (ubi Arabes habent tantùm وسجد uti & Onkelos וסניד, id eſt *& adoravit* ſeu *incurvavit ſe*) *& oſculatus eſt eum, & ſalutaverunt ſe mutuò verbis pacificis & venerunt in tentorium* (codex Samaritanus ibi וישתחוו למשה *& incurvavit ſe Moſi*, & Samaritana verſio וסגד למשה *& incurvavit ſe Moſi*) ſubſtituitur, *Et dixit Moſi ego ſocer tuus Jethro venio ad te,* להתגיירא ואין לא תקביל יתי בגיני תקבל בגין אנתתך ותרין בנהא דעמה *ut Proſelytus fiam* (Juſtitiæ; atque ut legi Sacræ nomen meum dem) *& ſi tu nolis me, mei gratia, recipere, recipias me propter uxorem & duos filios qui cum ipſa ſunt. Et egreſſus erat Moſes* מתחות ענגא וקרא *de ſub nube gloriæ in occurſum ſoceri ſui & incurvavit ſe & oſculatus eſt eum,* וגיריה ושיילו גבר לחבריה לשלם *& proſelytum eum fecit* (qua de re ſcriptores hoic Chriſtiani aliter atque aliter ſentiunt) *cumque mutuò ſe ſalutaſſent, venerunt in tabernaculum domus doctrinæ.* Dein verò pro eo quod paulò poſt ſequitur, *Et evenit ut die craſtino ſederet Moſes ad judicandum populum &c.* unde occaſio conſilii à ſocero ei dati nata eſt, legitur in paraphraſi illa, והוא ביומא דבתר יומא דכיפורי ויסב משה וגו׳ *Et factum eſt ut die illo qui craſtinus eſſet Diei Expia-*

[a] Exo. 18. 6. & 7.

tionum (decimo diei Tisri respondenti) *sederet Moses* &c. Et demùm in fine periochæ illius, illud de Jethrone *& abiit in terram suam* heic redditur, ואזיל ליה לגיירא כל בני ארעיה *& abiit ad faciendum proselytos omnes filios* seu *liberos terræ suæ*. Ita planè, juxta receptiorem rationíque magis consonam sententiam Ebræorum, admittitur illic post legem datam Mosem & Jethronem convenisse, adeóque juridicas illas præfecturas institutas fuisse. Data enim lex est sub mensis Sivan seu tertii[a] initia, anno nempe ab exitu primo, id est sub initia æstatis, tempus autem heic assignatum ad autumnum insequens attinet. Adjicit heic è traditionibus Ebraicis paraphrastes ille, Jethronem cum Mose in בית אילפרא *Domum doctrinæ*, quæ & בית מדרש *Domus expositionis*, schola, auditorium dici solet, ante consilium illud de præfecturis datum venisse, id est legem jam datam exponentem Mosem ibi audivisse juxta illud quod in Exodo[b] ea de re narratur; quò quidem spectat quod de סדר משנה *ordine expositionis legis* seu de eo quod est ביצד למדו ישראל תורה שבעל פה *quomodo didicerint Israelitæ tunc legem oralem*, à Talmudicis[c] traditur, תנו כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו נסתלק אהרן וישב לשמאל משה בניו נכנסו ושנה להן משה פירקן נסתלקו בניו אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן רבי יהודה אומר לעולם אהרן לימין משה חיזר נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקן נסתלקו זקנים נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקן נמצאו ביד אהרן ארבעה וביד בניו שלשה וביד הזקנים שנים וביד כל העם אחד נסתלק משה ושנה להן אהרן פירקו נסתלק אהרן שנו להם בניו פירקן נסתלקו בניו שנו להם זקנים פירקן נמצא ביד הכל ארבעה *Modus secundum quem lex* (primò) *exposita est hujusmodi erat juxta traditionem Rabbinicam. Cum didicerat eam Moses à Deo O.M.*

[a] *Exod.* 19. 1. *& videsis de Jure Nat. & Gent. li.* 3. *cap.* 7.

[b] *cap.* 34. 31, 32.

[c] *Gemar. Babylon. ad tit.* Erubin *cap.* 5. *fol.* 54. 2. *unde etiam Sal. Jarch. ad Exod.* 34, 32.

O. M. ingreſſus eſt Aharon (in Auditorium Moſis) *ubi ei expoſuit Moſes id quod ei exponendum erat. Receſſit à loco ſuo Aharon & ſedit ad ſiniſtram Moſis. Intrabant Aharonis filii, quibus expoſuit Moſes quod eis erat exponendum* (id eſt idem ipſum quod Aharon antea expoſuerat, ut ibi gloſſa Talmudica) *Receſſit à locis ſuis eorum uterque. Et ſedit Eleazar ad dextram Moſis & Ithamar ad ſiniſtram Aharonis. Sed ait Rabbi Jehuda, Aharonem omninò ad dexteram Moſis ſe contuliſſe Ingreſſi ſunt Seniores* ſeu *Presbyteri. Atque eis etiam quod exponendum erat paritèr expoſuit Moſes. Recedentibus Senioribus, introivit univerſus populus, cui itidem expoſuit Moſes quod erat illi exponendum. Ita Aharoni Quater, Filiis ejus Ter, Senioribus Bis, & Populo univerſo Semel expoſita eſt. Receſſit Moſes, & expoſuit eis Aharon quod erat eis exponendum. Recedente Aharone, expoſuere filii ejus quod ſic exponendum erat. Recedentibus filiis ejus expoſuere illis pariter Seniores, unde ita populo univerſo Quater itidem expoſita eſt.* Sic illi; unde etiam de exponenda diſcipulis lege monita quædam habent & præcepta. Sed interim ex mente paraphraſtis allati expreſſa, præceſſit hæc expoſitio inſtitutionem præfecturarum Jethronearum, ipſéque Jethro Auditor erat legis ſic expoſitæ & recens tunc datæ, ſeu antequam conſilium illud de præfecturis genero dedit, quod ad diem ſic attinet craſtinum. Atqui haud quidem facile fuerit illud de ipſo die, quà refertur ad feſtum expiationis, ſatis concoquere, quod & ab Ebræorum nonnullis rejicitur; qui tamen ipſi pariter de tempore legis dationem utcunque inſequente rem capiendam volunt. Id quod etiam haud parum ſuadet mentio illa[a] חוקי האלהים ואת תורתיו *ſtatutorum Dei & legum ejus* in colloquio illo Moſis & Jethronis. Fuſiùs autem rem tractant multíſque adductis.

[a] *Exod.* 18. 16.

ductis rationibus tantundem probant Scriptores Christiani tum ad Exodi caput illud tum in Annalibus Sacris. Videsis maximè Abulensem[a], Torniellum[b], Salianum[c], Spondanum[d]. Sed verò aliter alitérque tempus ipsum (de cujus apicibus, die, mense aut anno ultra disputandi locus hic non est) collocant illi aliíque[e], satis interim unanimes, Præfecturarum Jethronearum institutionem legis dationem haud antevertisse. Pro varietate autem sententiarum de ipso ejusdem tempore & de tempore itidem Judiciorum superiùs memoratorum, necesse est ut aliter atque aliter, quod nemo non videt, statuatur admittatúrve de illarum circa ea usu aliquo. Et de Præfecturis Juridicis tam ex intervallo superiori in hoc quod legis dationem insequitur continuatis quam pro continuatis inde à nonnullis creditis, hactenus.

[a] *In Exod.* 18. *quæst.*2.

[b] *A M.* 2545. §. 47,48 *&c.*

[c] *A.M.* 2544. §. 721 *&c.*

[d] *A.M.* 2545. §.24.

[e] *Vide Jacob. Usser. Armach. A M.*2514. *pag.*27.

CAP. III.

I. Præfecturæ Juridicæ *in territoriis Israeliticis per se constitutæ, ad forense regimen* Peregrinorum *seu* Proselytorum Domicilii.

II. *Illarum Jurisdictio & Imperium. Locus, in* amplioribus Maimonidis editionibus, *de* Proselytismo Justitiæ *ab puella annis minore in Judaismum recepta, postmodum* renuntiato, *emendatus.*

III. Græcis *&* Romanis *Priscis, parilis tribunalium Singularium in* Peregrinorum *regimen usus.* Prætor Peregrinus. *Quando usus ejus* Romæ desierit. *Obiter de Constitutionis, de* Civitate cunctis in Orbe Romano donatis, *ab Ulpiano in Digestis memoratæ, Autore ac Tempore.*

IV. Peregrinorum *seu Exterarum aliquot gentium ad* Cir-

Circumciſionem & Judaiſmum *recipiendum Obligatio. De Poſteris* Abrahæ *ex* Iſmaele, Ketura, Eſau. *Res iſta ex ſententia, ut videtur,* Præfecturæ peregrinæ, *in* territorio Iſraelitico, *dum ſui id juris erat, pependit.*

V. *Inter Objecta* Præfecturæ *ejuſmodi* peregrinæ *erat* ſtatus exterorum, *de quibus dubium an ex ſemine* Abrahæ *eſſent.* Lacedæmonios *inde prognatos publice olim agnoſcebant tum ipſi tum* Judæi. *Alia ad Furiſdictionem ejuſmodi ſpectantia tam* Sacra *quàm* Profana. Joſephi *locus ex* Ruffini *verſione ſibi reſtitutus.*

VI. *Commentum Græculi cujuſdam veteris de* Romanorum *origine è tribu* Benjaminitica *deducenda pridem editum; de quo judicare ad* Peregrinam *attinuit itidem* præfecturam, *ſi controverſum in territorio Iſraelitico fuiſſet.*

SEquitur ut de Præfecturis juridicis, juxta inſtitutum ſuperius, quarum poſt Legis dationem initia fuere, videamus. In earum Ordinariis primum, in ſuperiore Inſtituti heic deſignatione, locum obtinent, quæ jure vetuſtiori & ſimpliciori, tam circa Sacra quàm Profana, ſeu tum Imperativo tum Interveniente Gentium, uſæ, conſtitutæ ſunt in regimen גרים התושבים *Proſelytorum domicilii*, ſeu Peregrinorum qui nondum in Judaiſmum ſeu Proſelytiſmum Juſtitiæ tranſierant, nec alio quàm Noachidarum, id eſt Gentium Jure illo gubernandi eſſent intra territoria Iſraelitica. Nam tametſi Imperium & Juriſdictio ad illos ſeorſim attinens etiam in Præfecturis Jethroneis[2], alibique ante illas adeóque, juxta ſuperiùs in libro primo admiſſa, ante legis dationem, exerceretur (quod quidem erat perneceſſarium ob frequentem Ebræorum & Noachidarum intermixtionem

[2] *Deut.* 1. 16. *& vide lib.* 1. *cap.* 4.

nem & jurium ſecundum quæ & degendum & dijudicandum erat diſcrimen) nihilominus haud ante ſecula legis dationem inſequentia, nec ante ingreſſum in Terram ſanctam, mihi compertum, aliud fuiſſe Proſelytorum ejuſmodi per ſe forum, aliud Ebræorum. Idem forum, eadem præfectura, tum Proſelytorum Domicilii ſeu peregrinorum illiuſmodi, tum Originariorum ac Proſelytorum Juſtitiæ cauſas ſimul cognoſcebat, licet horum jus ab illorum etiam tunc haud parum eodem in foro diſcreparet; ut fere in Imperio olim Occidentali in eiſdem Tribunalibus dirimebantur cauſæ tum eorum qui ſecundum Jus[a] Romanum vitam profiterentur, tum eorum qui Gothicum & Longobardicum jus eligerent; ſeu ut alibi non rarò tam Peregrinorum juxta jura ſua ſingularia cauſæ quam Originariorum juxta ſua eodem in foro cognoſcuntur. Atque ita ante legem & aliquandiu pòſt perſonæ eædem ex eis quarum juriſdictionem diximus in ſecula hæc legis dationem ſequentia continuatam, utroque Juriſdictionis & Imperii genere, ipſo eodem in foro, tam circa Sacra quàm Profana & tam in Proſelytorum ejuſmodi quàm Originariorum ac Proſelytorum Juſtitiæ regimine judiciario utebantur. Cum autem Singularia illa Noachidarum Juris ſeu Gentium Imperativi capita Septem, præter aliquot notæ minoris atque accedentia capita etiam Juris Gentium intervenientis, quantum ad Delictorum, Pœnarum Perſonarum ſtatûs, Teſtium, id genus aliorum, ſimul cum diſcrimine illo quod in Cultus ac Sacrorum Judiciis erat ingens (de quo alibi[b] quamplurima diximus quæ iterare heic ſupervacaneum nimis foret) quaſi faciem integram amplámque per ſe conficerent forenſem ab ea quæ Originarios ac Proſelytos Juſtitiæ ſpectaret, perquam diſſidentem, inde tandem non immeritò inolevit ut Judices

[a] *Sigon. de regno Italiæ lib. 5. & 8.*

[b] *De Jure Nat. & Gent. lib. 2. cap. 2. & 3. & lib. 7. cap. 6, 7. & 8. alibique paſſim opere in illo. Et videſis ſupra lib. 1. cap. 2. & 4.*

dices Peregrinis illis ſive ex ipſis ſive ex Originariis Proſelytiſve Juſtitiæ, ſive plures ſive unicus, ab eis qui præfecturis in Ebraicis judicarent, pro temporis locíque ratione varia, eſſent ex jure moribúſque receptis, ubi ſcilicet ſui ſatis erant Ebræi juris, publicè, ut Prætores Peregrini, conſtituendi. Atque inde illud Maimonides[a]; חייבין בית דין ישראל לעשות שופטים לאלו הגרים התושבים לדון להן על פי המשפטם אלו כדי שלא ישחת העולם *Ex officio debebant illi qui tribunalibus Juridicis Iſraeliticis præeſſent, Judices præficere* (quique intra ditionem ſuam tum intra terram ſanctam tum alienis in terris bello alitérve Ebræis jure adquiſitis) *in Regimen Proſelytorum ejuſmodi ut eis judicia redderent ſecundum Jura illa Noachidarum, ne ſcilicet aliter corrumperetur* aut *detrimentum nimium caperet humana ſocietas.* Adjicit item, אם ראו בית דין שיעמידו שופטים מהן מעמידין ואם ראו שיעמידין להן מישראל מעמידין *Si ita videbitur tribunali Iſraelitico* (intra cujus ditionem Peregrini ejuſmodi habiti fuerint) *conſtituant judices Proſelytis illis ex genere ipſorum, ſin verò ita viſum fuerit, conſtituant judices illos ex Iſraelitis,* ſive Originariis ſive Proſelytis Juſtitiæ.

[a] *Tract.* Melakim Wemalchemoth *cap.* 10.

II. Jam verò nemo non videt ad cognitionem Judicum horum ſeorſim ſic conſtitutorum neceſſe fuiſſe ut attineret quicquid ad Cultum Proſelytorum ejuſmodi Divinum quà Interdicto Idololatriæ obligarentur ſpectaret, uti etiam Blaſphemiæ in eis crimen, adeóque tam Sacra quàm Profana in Præceptis illis Noachidarum qualiacunque jura Peregrinitatis contenta &, Proſelytorum ejuſmodi cauſâ, in judicium inde deducenda, atque etiam alia quæ ſive circa Sacra ſive Profana, peculiari juris Iſraelitici reſpectu ab iſtis ſive commiſſa eſſent ſive petita, horum per ſe im-

perio ac jurisdictioni subfuisse. Et tam de Sacris illis quàm Profanis, quà in judicium deduci legitimè potuissent ampliter olim egimus locis paulò ante citatis. De Proselytorum autem ejusmodi juris capite singulari, quod circa Proselytismi justitiæ renuntiationem & in Domicilii Proselytismum reditu versabatur, atque ad præfecturas hasce, quantum video, si lis inde oriretur, pertineret, obiter heic adnotare liceat, locum haberi in Maimonidis editionibus[a] amplioribus emendatione non indignum. Docet ibi ille Proselytum Domicilii annis majorem in Judaismum transeuntem seu Proselytum Justitiæ factum statum illum suum sub pœna capitali exuere seu in Proselytismum Domicilii redire nequivisse. Nimirùm Proselytus erat justitiæ seu quasi Ebræus, nec statum pristinum resumere ei licuit. Adeóque in præfecturis quæ juxta Jura Israelitica judicarent, tum instituendæ ei erant tum excipiendæ actiones universæ. Sed pergens dein inquit ille, אם היה קטן כשהשבילוהו בירד

[a] *Tract.* Melachim Wemalchema *cap.* 10.

ויש יכול למחות בשעה שיגדיל ויהיה גר תושב בלבד וכיון שלא מיחה בשעתו שוב אינו מטהרה אפלא הרי הוא גר צדק

At verò si modò esset ille Minor quando à Foro seu *domo Judicii baptizatus est* (id est in Proselytismum Justitiæ ritè est receptus) *potuit quidem renuntiare simul ac majorem attigisset ætatem* (annorum tredecim & diei unici in maribus, duodecem cum die itidem unico in fœminis) *& rursus fieri Proselytus solùm domicilii. Cæterùm si tempore sic præscripto neutiquam renuntiaret, postmodum renuntiare ei non licuit, sed mansit Proselytus Justitiæ.* Ac statim, in editionibus illis amplioribus, sequitur, לפיכך אם בא על קטנה שהשבילוה בית דין כסף

כתובתה או קנס אותם או מפרוזת יהיה הכל תחתון יד בני עד שתגדיל ולא תמחה בגדלה שמא תשוא ותגדיל ותמחה ומצאת עד אומרת מעולם לא זמות בזה אלא בישי ישראל

ישראל, quod ſonat *Ideo ſi concumberet cum Minore quam baptizaverat*, ſeu Proſelytam Juſtitiæ fecerat, *Forum aliquod, pretium Dotis ejus, ſive ex vi illata ſive ex illecebris adhibitis debitum* (ex legibus ſcilicet in Pentateucho ſingularibus) *totum manebat in cuſtodia ſeu poteſtate Fori, quoad majorem ætatem attigiſſet, nec Proſelytiſmo juſtitiæ* (ut Minori licuit) *renuntiaſſet, ne ſcilicet aliter ipſa illud acciperet & dein majorem attingens ætatem renuntiaret atque ita eveniret ut ipſa bona conſumeret quæ ad illam non ſpectarent alio jure quàm Iſraelitico*, cujus ob renuntiationem ejuſmodi particeps eſſe nequiret. Adeóque quod ita ſubjunctum eſt, de fœmina minore, non aliter ſonat quàm ſi Maimonides voluiſſet, ita ſtatuendum, אם בא גר צרק *ſi concumberet* cum minore ejuſmodi *Proſelytus juſtitiæ*, aut qualis proximè antè verbis ibi deſcribitur. Certè nec aliter legitur in Codice penes me MS. pervetuſto. Sed poſcit tum res ipſa tum locus unde ſumtus eſt Talmudicus[a] (uti etiam habetur in editione Veneta minori cui adjungitur Joſephi Karo *Ceſeph Miſna*) ut legatur, לפיכך אם בא ישראל על קטנה וגו' *ſi concumberet cum Minore Iſraelita* ſeu quis alius eodem cum Iſraelita jure utens. Etiam in editione hac legitur, ותמצאת זו אוכלת בכותיותה מעתה *atque ita eveniret ut ipſa in gentiliſmo ſuo* (in quem per renuntiationem redierat) *bona conſumeret &c.*

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Cethuboth *cap.* 2. *fol.* 11. 1. *&c.*

III. Ex ratione, ab ea qua ſubnixum eſt præfecturarum apud Ebræos jam dictum diſcrimen, non diſpari, apud veteres tam Græcos quàm Romanos Peregrinorum fuere Præfecturæ per ſe juridicæ aliæ ab eis quæ fuere Civium. Teſtatur ſatis de Græcis Ariſtoteles[b], qui etiam Athenis ait[c] Magiſtratum ſingularem Polemarchum dictum, ex archontibus decem unum,

[b] *Polit.* 3. *cap.* 2.

[c] *Apud Harpocrationem in* Ἀπροστάτοις *&* Πολέμαρχος.

unum, Μετοίκων *Peregrinorum* ibi cauſas omnimodas ſeorſim cognoviſſe (ut Collegas ejus Civium cauſas) ſed non ſine adſeſſoribus binis quorum uſus illic etiam magiſtratibus aliis ſolennis. Et de Peregrinitati juriſdictione ſic ibi propria, ſcriptores Græci alii[a] obiter & affatim. Lacedæmoniis quidem Peregrinorum ejuſmodi forum non erat, utpote inter quos viguit illud περὶ ξενηλασίας ſeu *de Peregrinis non admittendis* decretum[b]; quale ſubinde etiam Romæ, ut legibus Petronia & Papia factum, quod inhumani nomine à Cicerone[c] inuritur. Nimirùm non ſic admittendis Lacedæmone ut inter cives pro libitu commorarentur ne moribus ſuis adverſis Rempublicam inquinarent. Sed verò quoniam ex legationibus & feſtorum celebratione aliáſque aliquot ob cauſas eveniebat ut interdum Peregrinorum cœtus aliqui adeſſent, conſtitui ſolebant à Regibus[d] πρόξενοι qui πρόξενοι[e] eſſent καὶ ἐπὶ ξενίας ἐπιμελόμενοι, *Præſides curam hoſpitum præſtantes*, idque non modò pro re nata eos excipiendo ſed etiam de eorum mora, vitæ ratione, diſceſſu ejuſmodi reliquis, ut videtur, cognoſcendo. In veteri item Roma, quamdiu unicus erat Prætor, is tam Peregrinorum quam Civium cauſas (uti ante Prætorem creatum Conſules) ſed juxta jura iſtorum diverſa cognoſcebat aut Judices dabat. Cum verò primò bini creati ſunt, ſub annum ab urbe condita DX[f], alter eorum factus eſt Peregrinus (ſic enim nuncupabant Prætorem qui Peregrinorum cauſas ſeorſim cognoſcebat) alter Urbanus. Atque ut hic, juxta jura Civilia, de Civibus decrevit, ita ille juxta Jura Gentium de Peregrinis. Pomponius in Enchiridio[g], *poſt aliquot*

[a] *Demoſth. orat. in Stephanum, Scholiaſt. in Ariſtophanis Veſpas. Pollux li. 8. cap. 4. Suidas in* Πολέμαρχος. *& videſis Sigonium de Rep. Athen. lib. 3. cap. 3. Samuel. Petit. ad leg. Attic. lib. 1. tit. 5. Ubb. Emmium in Deſcript. Reip. Athen. pag. 49.*

[b] *Xenophon de Repub. Lacedæm. Plutarch. in Lycurgo.*

[c] *Offic. 3. & deſis Coraſ. Miſcell. 2. cap. 23. §. 8.*

[d] *Herodot. in Erato.*

[e] *Heſychius in* πρόξενοι & πρόξεναι. *Videſis Nic. Cragium de Rep. Lacedæm. lib. 2. cap. 10. & lib. 3. cap. 3.*

[f] *Florus in Epit. Livii Dec. 2. lib. 9.*

[g] *L. 2. §. 29. D. tit. de Origine Juris. vide DD. ibid. & Feneſtellam de Magiſtrat. lib. 2. cap. 19. Lipſ. ad Taciti Annal. 1. §. 77. & Alexand. ab Alexand. Gen. Dierum lib. 2. cap. 15. Roſſin. lib. 7. cap. 11. Valentinum Forſter. Hiſt. Juris Romani lib. 1. cap. de Prætorum edictis. Aymar. Rivall. Hiſt. Juris Civilis lib. 3. Marquard. Freher. Parerg. 2. cap. 17. Georg. Eberlin. de Orig. Juris cap. 23. §. 12.*

deinde

deinde annos, non ſufficiente eo Prætore (Urbano ſcilicet ſeu unico antè creato) *quòd multa turba etiam Peregrinorum in Civitatem veniret creatus eſt & alius Prætor qui Peregrinus appellatus eſt ab eo quòd plerunque inter Peregrinos jus dicebat.* Scilicet inter Peregrinos plerunque agentes & excipientes, uti etiam aliàs inter Cives & Peregrinos, ubi juxta jura Peregrinitatis actionibus locus. Theophilus item anteceſſor[a], Prætorum alium dictum eſſe ait Οὐρβανὸν *civilem*, alium περεγρῖνον, quoniam jura dicebat, τοῖς ξένοις τε καὶ ἐπήλυσι, *peregrinis & advenis*. De ſortitione Prætorum Urbanorum, Peregrinorum, Provincialium frequens apud Livium, Dionem, Appianum alibíque mentio. Peregrinum item Minorem aut ſecundarium appellatum, uti Urbanum Majorem notavit Cælius Rhodiginus[b], aliíque. Prætor hic Peregrinus ut in hiſtoriis[c] obiter, ita & in legibus vetuſtis & Inſcriptionibus occurrit. In legis Serviliæ fragmentis adeo variatim[d] editis nuncupatur PR. QUEI INTER PEREGRINOS IOUS DEICET, ubi de munere ejus ſingulari vide Sigonium. Marmor autem vetus Romæ, Priſcum Licinium pro Prætorem, ſub Adriano Auguſto, Britanniæ noſtræ[e], aliíſque dignitatibus cumulatiſſimum, exhibet, inter reliquas, nomine PR. (prætoris) INTER CIVES ET PEREGRINOS[f], qua nominis formulâ, ut ſolenni, ſæpius apud Livium[g] memoratur ille Peregrinus Prætor. Et Tacito[h] dicitur *Cui juriſdictio inter Cives & Peregrinos evenit*. Auximi item in agro Piceno viſitur inſcriptio Caio Oppio[i], cujus inter honores memoratur PR. PEREGR. quæ ad Adriani tempora palàm ſpectat. Quidam etiam cujus nomen ævi injuria obliteravit PRÆTOR PEREGRINUS nuncupatur in marmore vetere ſub

[a] *Inſtitut. tit. de Jure Nat.* §. 7. εὑρήκαμεν.

[b] *Antiq. lect.* 12. *cap.* 8.

[c] *Videſis Petr. Tholoſanum ſyntag. Juris Univerſi lib.* 47. *cap.* 30. §. 7. *et* 8.

[d] *A Fulvio Urſino* † 8. *Sigonio de Judiciis lib.* 2. *cap.* 27. *Lipſio in Auctario pag.* 10. *Grutero Inſcript. pag.* 506.

[e] *Guil. Camden. Brit. pag.* 46.

[f] *Smetius pag.* 66. 1. *Gruter. in Theſauro pag.* 491. 1.

[g] *Lib.* 33, 39, 42, 45. *& videſis Jo. Covaſium ad tit. De Origine Juris l.* 2. §. *poſt aliquot.*

[h] *Annal.* 1.

[i] *Smetius pag.* 97. 13. *Gruter. p.* 446. 4.

Antonino Pio[a] Augusto seu proximo Adriani successore. Quinetiam memoratur in Pandectis liber trigesimus Antistii Labeonis[b] celeberrimi sub Octavio Augusto jurisconsulti *Prætoris Peregrini* seu ad edictum Prætoris ejusmodi, ut ipsius aliorúmque, ad edicta Prætorum Urbanorum, ibidem alii. Postrema autem, quantum video, quod obiter adnotare liceat in monimentis Romanorum Prætoris Peregrini, ipsius muneri coæva mentio sic reperitur sub Antonino Pio. Certè post eum usus esse quibat præturæ peregrinæ vix ullus, saltem exiguus, nec qualis in seculis antecedentibus, si nempe is autor fuerit Constitutionis ab Ulpiano memoratæ de civitate Romana cunctis in Orbe Romano donanda. Ulpianus lib. XXII. ad edictum[c], *In Orbe Romano qui sunt, ex constitutione Imperatoris Antonini cives Romani effecti sunt.* Legebatur olim ab Accursiis, Bartolis, Baldis, *In Urbe Roma qui sunt*[d], nec aliter antequam è Pandectis Florentinis locus est emendatus & lectio illa, *In Orbe Romano* inde restituta. Sed etiam editiones aliquot splendidiores *In Urbe Roma* retinent, tametsi è Pandectis illis emendatas esse obtendant editores. Cum autem Orbis Romanus tam ἡ οἰκουμένη seu homines universos, quàm Imperii Romani subditos incolásve subinde[e], sed nimis adulatoriè, significet, sentiendum est uti & docet ipse Justinianus[f] non priori sed posteriori sensu verba heic accipienda adeò ut inde Peregrinitatis jura ad eos qui Romæ Peregrini ejusmodi essent singularia ante spectantia haud diutiùs manerent, sed in Civilia, ut ipsi Peregrini in Cives, converterentur, unde & Prætoris Peregrini usus ut haud parùm minueretur, fieri nequibat. Rutilius[g] de Roma ipsa, *Urbem fecisti quod prius Orbis erat.* Glossæ Juris veteris explicant Περεγρίνους per ξένους τῆς Ῥώμης οἰκοῦντας. Ἀν-

τίνοι

[a] *Gruter. pag. 399.6.*

[b] *L.9. D. tit. de Dolo malo §. Et si servum.*

[c] *L.9. D. tit. de statu Hominum.*

[d] *Videsis Alciat. Disputt. lib.2. cap.21.*

[e] *Videsis Claud. Salmas. ad Trebell. Pollionem pag.306.*

[f] *Novell.78. cap.5.*

[g] *Itinerar. lib.1.*

τῆνοι δὲ ἢ Ῥώμης ὁπωσοῦν, *extra Romam* (quod de territorio seu Orbe Romano, non urbe ipsa, capiendum) *degentes. In Roma enim qui degunt seu domicilia habent Latini dicti.* Et planè quo plures etiam à principibus anterioribus civitates civitate Romana donatæ, eo magis magísque deminutam Prætoris Peregrini jurisdictionem nemo non videt. Constitutionem autem illam universos in Orbe Romano ingenuos seu conditionis planè liberæ complexam esse, concedi solet, nec servos aut qui ex jure libertinitatis[a] singulari nondum jus Quiritium assecuti essent. Sed ii licet cives non essent, inter peregrinos tamen neutiquam censebantur. Illam indubitanter Antonino Pio tribuunt viri doctissimi aliquot ad locum illum scribentes uti etiam alii[b] alibi. Alii obiter rem tractant ut ex Antonini constitutione pendentem, nec interim sive huic Antonino sive reliquorum alicui expressim tribuentes. Qui vero sic Pium heic intelligunt autorem habent maximum, Justinianum ipsum qui disertè constitutionem hanc illi tribuit[c], ubi & Pii cognomen sibi ab illo simul petit. Nec quidem videtur mihi recepta diu ante eum seu Chrysostomi ævo sententia dissona. Pater enim ille sanctus de Paulo Apostolo[d] Romani civis nomine se apud Centurionem defendente agens, *neque enim*, inquit[e], cunctis *is tunc honor aut dignitas*, ἀπὸ γὰρ Ἀδριανοῦ φασὶ, πάντας Ῥωμαίους ἀναγορεύειν. Τὸ δὲ παλαιὸν οὐχ οὕτως ἦν, *Ab Adriano enim ferunt*, seu *recipitur*, *universos Romanos denominari*, seu *Civium Romanorum in numero haberi. Antiquitùs autem* seu Pauli tempore, *se res haud ita habuit.* Ubi *Ab Adriano* non intelligo cum viris aliquibus doctissimis quasi Adrianum omninò autorem esse constitutionis alicujus de civitate sic universim communicanda inde à Chrysostomo innueretur (licet eum *Latium multis*

[a] *Gaius Instit. tit. 1. & 6. Ulpia de Reg. tit. de Libertis Inst. & D. tit. de libertinis.*

[b] *Barnab. Brisson. de Verb. signifit. in Antonius Aug. J. Scaro ad Sidonii Apollinaris lib. 1. epist. 6. ibidem Jacobus Sirmondus.*

[c] *Novell. 78. cap. 5.*

[d] *Act. 22. 25.*

[e] *Homil. 48. in Acta.*

multis civitatibus dediſſe ſciamus ex Spartiano) ſed adverbium ἀπὸ *ab* idem ibi denotare quod *Poſt*; poſt ſcilicet Adrianum ſeu ſub Cæſaribus poſt Adrianum imperantibus communicatum fuiſſe civis Romani nomen univerſis in Orbe Romano. Atque hoc ſane benè quadrat cum eo quod eſt, Antoninum Pium Adriani ſucceſſorem proximum autorem conſtitutionis illius fuiſſe. At verò ſunt itidem viri eruditiſſimi, qui admitti nolint Pium heic intelligi. Certe apud Aurelium Victorem[a] legitur ſub Marco Aurelio Antonino Philoſopho, Pii ſucceſſore proximo, *civitatem cunctis promiſcuè datam.* Sed etiam Antonino hoc recentiorem faciunt illi conſtitutionem jam dictam eámque tribui volunt[b] aut Antonino Baſſiano Caracallæ dicto, D. Severi filio, qui cœpit imperare ſub annum à morte Antonini Pii quinquageſimum, aut Heliogabalo illum ſequenti qui Antoninus etiam dictus. Argumenta maximè ſumunt ex eo quod etiam poſt Antoninum Pium & ab Caracalla ipſo civitates, municipia, & coloniæ non paucæ factæ ſint juris Italici quod ſcimus ex Ulpiano, Paulo[c], aliis ſub Caracallæ ipſius tempora florentibus. Et quorſum, inquiunt, Jus Italicum ſic datum ſi ii, quibus datum eſt, antè fruerentur jure Romanæ Civitatis ſeu Quiritium quod Jure Italico majus eſt? Adjiciunt etiam ſub Antonino Philoſopho diſtinctionem in Gallis apertam à Præſide fieri inter Civem Romanum & qui Cives non eſſent, atque juxta illam diſtinctionem pœnas diverſas ab eo irrogatas martyribus aliquot ut legitur apud Euſebium[d]; quaſi diſtinctio illa fuiſſet inter Cives & Peregrinos in Orbe Romano domicilia habentes. Adeóque exiſtimantaliqui ſententiam hanc amplexantes, Ulpianum illud de Antonino, velut Principe ſub quo ſcripſit

[a] *In Cæſaribus cap. 16.*

[b] *Matth. Weſenbech. in Paratit. tit. de ſtatu Hominum et tit. de Cenſibus, alii ibid. Samuel Petitus Ad legg. Attic. lib. 2. tit. 2. pag. 136. Alii ad l. 17. D. tit. de ſtatu Hominum.*

[c] *L. 6. & 8. D. tit. de Cenſibus. & vide Ulpian. de Regulis, tit. de Latinis.*

[d] *Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 5. cap. 1. & apud Baronium Tom. 2. ann. 179. §. 17. & 18.*

ſcripſit ipſe, ſeu Caracalla, in libris ad edictum ſcripſiſſe poſtquam de Cenſibus ſeu Jure Italico ſcripta ſua ediderat; quaſi poſt hæc edita, conſtitutionem illam de civitate univerſis donanda promulgaverat Antoninus ille ſeu Caracalla. Sed verò in illo ex Euſebio adducto, nihil comparet de peregrinitate in liberæ conditionis hominibus, qui Orbis Romani incolæ, ſed tantum diſcrimen inter Cives Romanos & non Cives, quo nomine non ſolùm Peregrini reverà & barbari, id eſt territorii Romani non incolæ, veniebant, ſed itidem ſervi & libertinitatis tantùm jure utentes. Adeóque tam hi quàm illi tunc in Galliis eſſe potuere nec ibi pro Civibus haberi. Unde profecto nulla in ratione inde petita heic vis. Quantum autem ad illud de Jure Italico poſt Antoninum Pium ſic dato (de cujus ſenſu præ aliis ad titulos citatos obviis, conſulas Cuiacium[a]) ſanè ſi exinde argumentum hac de re ſumendum, non video cur non paritèr ſequeretur ne quidem annis CCXX ab Antonino Pio ſeu CLX etiam poſt Caracallam, civitatem Romani Orbis incolis univerſim ſic datam eſſe. Nam habetur expreſſim in Codice Theodoſiano[b] edictum Valentiniani, Valentis, & Gratiani Auguſtorum ad Clearchum Præfectum Urbis Conſtantinopolitanæ (quod temporibus jam deſignatis reſpondet) ubi *Italici juris auxilium arbitra æquitate* Conſtantinopolitanis *renovatur* & conceditur *publicis ut actibus intimetur, & inciſa tabulis debita ſolennitate permaneat.* Heic planè Juris Italici tunc Conſtantinopolis particeps, ut civitates itidem ac municipia etiam tunc alia. Certè variatim eſt intellecta Conſtitutio illa, à quocunque facta fuerit. Sed demum ejuſmodi nacta eſt effectum, ut rectè eam ſuſpiciens dixerit Sidonius Apollinaris[c] de Roma, *unicam* eam *eſſe totius Orbis civitatem*

[a] *Obſervat.* 10. *cap.* 35.

[b] *Lib.* 14. *tit.* 13.

[c] *Lib.* 1. *Epiſt.* 6.

vitatem in qua soli barbari (id est Orbis Romani non incolæ) *& servi peregrinantur.* Quod tamen sic & verè satis dictum (sive Civitatis ipsius aut Quiritum, sive Libertinitatis, sive Latinitatis Peregrinitatísve jura aut jus ipsum Italicum spectes) ita temperandum est ut consistere admittantur quæ ex vestigiis hanc circa rem apud veteres juridicis, constitutione Antoniniana ipsa cujus verba non aliter habemus atque sic breviuscule memoratur obiter Ulpiano, recentioribus necessariò sint elicienda discendáque. Consulas si placet scriptores ea de re obvios ad citatum in Digestis ex Ulpiano locum & ad illud Modedestini[a] *Roma communis patria est*, uti etiam alios[b] qui diversimodè constitutionem illam interpretantes, ea interdum inde consequi volunt quæ planè momenti sint in civili doctrina gravissimi & cum primis animadvertenda. Sed hæc forsan nimis extra callem videantur, in quem redimus.

[a] *L. 33. D. tit. ad Municipalem.*

[b] *Alciat. Disputt. lib. 2. cap. 21. Mynsinger. ad Instit. tit. de Patria Potestate §. jus autem, Hugo Grotius de Jure belli ac Pacis lib. 2. cap. 19. §. 11. Bodin de Repub. 1. cap. 6. J. Savaro & Jacob. Simondus ad Sidon. Apollinarem lib. 1. epist. 6. Fr. Juret. ad Symmachum lib. 5. epist. 92. Gaspar. Barthius ad Rutil. Itinerar. lib. 1 Zoannettus de Imperio Romano §. 105. &c.*

IV. Inter jura Peregrinis apud Ebræos seu Proselytis Domicilii, ubi sui scilicet juris essent Ebræi ipsi, eorúmque regimini propria, adeóque in præfecturis illis quibus suberant per se isti juridicis, juxta quæ superius heic alibíque ea de re diximus, exercenda, Illud de singularibus Gentium aliquot, quantum ad Judaismum, & discrepantibus invicem juribus hactenus prætermissum aut non satis explicatum, observatu est heic forsan non indignum, velut id quod ad Præfecturarum illarum Peregrinarum jurisdictionis partem singularem eámque, circa Sacra Proselytorum Domicilii ex Gentibus illis singularia, præstandam attineret. Pari jure utebantur omnes, scilicet Noachidarum, Proselyti Domicilii seu Peregrini simpliciter ita dicti, quà tales. Sed fuere ex Genti-

Gentibus seu Peregrinis ejusmodi, quorum status & jura, etiam citra Judaismum receptum, erant diversimodè singularia. Scimus nempè ex Sacra historia, Circumcisionem generatim primò imperatam esse Abrahæ[a] suísque masculis & paritèr posteris, atque ex illo ejúsque posteris plurimas gentes ortas præter Israelitas seu Jacobi progeniem, quæ sola Ebræorum nomine venire solet; ut ex Ismaele, filiis Keturæ, Esau. Magistri magni heic negant ad alios Abrahæ posteros quam ex Jacobo oriundos, Circumcisionem simul cùm divini Federis benedictionibus spectasse, exceptâ solùm Keturæ progenie. Inde Maimonides[b]; המילה נצטווה בה אברהם וזרעו בלבד שנאמר־אתה וזרעך אחריך יצא זרעו של ישמעאל שנ׳ שביצחק יקרא לך זרע ויצא עשו שהרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם המחזיק ברתו ובדרכו הישרה והם מחוייבין במילה *Imperata est Abrahæ & semini suo solùm Circumcisio, juxta quod scriptum est*[c], *te & semen tuum post te. Excipitur autem Ismael quoniam de Isaac scriptum est*[d] *in Isaac vocabitur tibi semen. Et excipitur Esau. Nam Isaac ait*[e] *ad Jacob; & det benedictionem Abrahæ tibi & semini tuo, adeo ut in universum, semen Abrahæ tantùm disciplinam ejus viámque rectam amplexans obligatum fuerit ad Circumcisionem.* Subjungit verò tunc de filiis seu posteris masculis Keturæ; אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה והואיל ונתערבו היום בני ישראל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני ואין נהרגין עליה *Dicunt sapientes, filios Keturæ, qui fuerint ex semine Abrahæ post Ismaelem & Isaac, obligari ad circumcisionem,* seu *juris circumcisionis fuisse participes. Et cum filii Israel hodie* (seu in posterum) *commixti sint cum filiis Keturæ, omnes simul* (tam hi quàm illi) *ad circumcisionem*

[a] *Genes.* 17. 9.

[b] *Tract.* Melakim Wemalchemothihem, *cap.* 10.

[c] *Genes.* 17. 10.

[d] *Ibid.* 21. 12. & *vide Epist. ad Rom.* 6. 7.

[e] *Genes.* 28. 4.

cisionem obligantur quæ die Natalium octavo præstanda. Sed verò morte non plectendi, ob prætermissum ritum illum; cum scilicet ultimum supplicium Gentibus seu non Israelitis utcunque reis irrogari plerunque deberet ex Jure apud Ebræos, in præfecturis, de quibus loquimur, usitato; quod Gentium Intervenientis pars erat. Pœna igitur alia erat ex jure eodem Interveniente moribusque circa eam rem receptis. De filiis hisce Keturæ expressior est in sermone sacro mentio. Et magistrorum quidem plerique (aliis nunc reclamantibus, nunc dubitantibus) Keturam heic non aliam volunt fuisse ab ipsa Hagar. Certè אשה vocatur in Genesi quod tam *fœminam* quàm *uxorem* significat, sed פלגש in Paralipomenis id est *concubina* qualis Hagar erat. Et paraphrasis Hierosolymitana, והיא הוה הגר דהות אסירא ליה מן שירויה *Ea fuit Hagar quæ ei anteà ligata erat.* Altera autem Jonathani tributa, quasi etiam nomen Keturæ ab ligatione illa ortum fuisset, היא הגר דקטירא ליה מן שירויא *Hæc fuit Hagar* quæ sic dicta *eo quod ligata erat ei.* Ubi Keturæ nomen, quasi appellativum à קטר *Keter, ligare*, deducitur, id est ut *ligare* denotatur in *occludere* seu *tuto servare.* A tempore enim quo ejecta est[b] Hagar, eam ita se occlusisse aiunt, ut consortii virilis particeps esse nolit antequam ab Abraha sic revocata esset. Alia habent heic commenta. Et Jarchius, זו הגר ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטרת ושקשרה שלא נזחוגה לאים מיום שפרשה מאברהם *Ipsa Hagar erat, quæ dicta Keturah, quoniam opera ejus pulchra erant ut* ☥ *Ketoreth*, id est *suffitûs* (unde quasi *thurificatam* ab Ebræi dictam ait Lyranus) *& quia occlusit ostium ita ut viro nulli consociaretur postquam ab Abraha separata erat.* Quæcunque autem ea fuerit, ex ipsius prole amplam numerosámque

[a] *Genes.* 35.2. & 1. *Paralip.* 1. 32. *videsis* Ceseph Misna *ad Maimonidis tit.* Melakim Wemalchem, *cap.* 10. §.8.

[b] *Genes.* 21.10.

roſámque fuiſſe Gentium propaginem liquet. Compluria ex ea ראשי אומות *Capita* ſeu *Principes Gentium* recenſentur à Moſe; Zimran, Joſhan, Medan, Midian, Iſhbak & Shuah; ut Keturæ nati. Nepotes verò ex Jokſhan, Sheba & Dedan, atque ex Dedan, Aſhurim, Letuſhim & Leummim. Ex Midian, Epha & Epher, aliíque. Atque huc ſpectat ſingularis ille Cleodemi Prophetæ (qui & Malchus dictus) apud Alexandrum Polyhiſtorem, ut ab Joſepho[a] & Euſebio[b] citatur hic locus, ubi ex hiſce Aſſyrios ſimul & Afros, gentes ampliſſimas, deducit. Contexuit nempe Cleodemus ille, τὰ περὶ Ἰουδαίων *Res Judaicas* κατὰ τὰ ὑπὸ Μωϋσῆ ἱστόρησε, *ſecundum ea quæ Moſes narraverat*, & ex Ketura Abrahæ, inquit, ἐγένοντο παῖδες ἱκανοὶ *nati ſunt liberi non pauci*. Atque ex eis tres nominatim recenſens, Ἄφεραν, Σουρείμ, Ἰάφραν (ut apud Joſephum legitur) ſeu Ἄφερ, Ἀσσὺρ, Ἀφεὰν (ut apud Euſebium) ἀπὸ Σουρείμ ait ſeu Ἀσσὺρ μὲν τὴν Ἀσσυρίαν κεκλῆσθαι, ἀπὸ δὲ τῶν δύο Ἀφράτης καὶ Ἰαφέρου (ſeu καὶ Ἄφερ) πόλιν τε Ἄφραν καὶ τὴν χώραν Ἀφρικὴν ὀνομασθῆναι, *à Surim*, ſeu *Aſur* (אשורים Moſi) *Aſſyriam nuncupatam eſſe, & à ducibus illis Aphra & Apher* (עפר *Epher* expreſſim habetur in ſacro Sermone, quod in codice Samaritano tam MS. quàm impreſſo legitur אפר; & forte ex *Epha* altero illo in ſacro Sermone Midianita factus eſt Cleodemo heic *Afra*; & habent quidem ibi Græci Γεφὰρ καὶ Ἀφεὶρ) *urbem Afram & regionem Africam denominatam*. Tralatitium autem eſt nepotes inter liberos, ut heic, recenſeri. Res Herculis in Libya aliquot cum hiſce miſcet Cleodemus. Sed ita Aſſyrii & Afri inter poſteros Keturæ. Sabæos item ſeu Homeritas Arabiæque Magnæ & Felicis incolas ex ejuſdem poſteris fuiſſe ſcribit Philoſtorgius[c], cóſque circumcidi die octavo tametſi Soli & Lunæ

[a] *Lib. 1. cap. 16.*

[b] *Præparat Evangelic. lib. 9. cap. 20.*

[c] *Hiſt. Eccleſ. lib. 3. §. 4.*

Lunæ & Diis aliis patriis sacrificarent. Quamplures apud populos alios Judaicum Circumcisionis ritum sive die octavo, sive anno decimo tertio, ad Ismaelis exemplum, sive alitèr esse repertum, notissimum est ex Herodoto[a], Strabone[b], Diodoro[c], Josepho[d], Philone[e], Epiphanio[f], Ambrosio[g], Hieronymo[h], aliis, qua de recollecta etiam, præ aliis, consulas Virum summum Hugonem Grotium[i]. Adde doctissimum Edwardum Pocockium[k] ad Gregorium Abulfaraium de Arabum moribus. Ægyptii ita, Æthiopes, Colchi, Arabes, Assyrii, Edomitæ, Midianitæ, alii, aut ut Edomi seu Esaui aut ut Ismaelis, aut ut Keturæ posteri, suam habuere circumcisionem velut ab præcepto ea de re Abrahæ dato observatóque derivatam, licet aiat quidem Epiphanius, τούτων οἱ πλείους ἀ λόγῳ νόμου, ἀλλὰ ποιοῦσιν ἀλόγῳ τινὶ συνηθείᾳ, *Horum plerique non aliqua lege sed consuetudine quadam citra rationem, eam observant.* Juxta igitur jam è Maimonide, de obligatione aliarum gentium ad Circumcisionem, citatum, posteri solum Keturæ, qui planè, ut etiam ex nominibus eorum perspicere est, fuere ampliſſimi, ad eam obligabantur; reliquos obligatione ejusmodi, juxta sententiam ab eo traditam, neutiquam complectente; utcunque itidem ipsi apud se observarent. Cum igitur ex Gentibus seu Proselytis domicilii, alii sic essent ad circumcisionem Judaicam obligati, alii verò non, nec permiserint, ut alibi ostensum est, Judæi gentilium seu proselytorum ejusmodi quemquam ritu aliquo Judaico, antequam in proselytismum Justitiæ transiret, pro libitu in terra sancta uti, necessariò inde sequitur ad Præfecturam quam diximus, apud eos Peregrinam seu Proselytorum Domicilii forum attinuisse tum de Proselytorum ejusmodi seu planè Peregrinorum è Keturæ posteris

[a] *In Euterpe cap. 36. & 104.*

[b] *Lib. 16.*

[c] *Biblioth. 1.*

[d] *Lib. 1. cap. 13. & lib. 8. cap. 10.*

[e] *Lib. de Circumcisione.*

[f] *Hæres. 30. seu in Ebionæis. §. 30.*

[g] *Annot. in Exod. 12. ad constantium.*

[h] *In Hieremiam cap. 9. ut alii ibi.*

[i] *In notis ad lib. 1. de Veritate Relig. Christianæ.*

[k] *Pag. 319.*

ſteris oriundorum tum de aliorum quos lege ea non obligari vellent utcunque ex Abraha ortos, Circumciſione legitime cognoſcere, adeóque hos, utpote in fedus ſacrum, non, ex natalibus, admittendos Circumciſione in terra ſancta ut ſibi arbitraria arcere, illos, ut obligatos, ad eandem cogere. Quacum ni fallor conjunctus erat Baptiſmus (de quo egimus libro primo) & quicquid integrum faceret Proſelytum juſtitiæ[a]. Neque enim Iſraelitarum ſeu Jacobi poſterorum baptiſmus illis prodeſſe potuit. Nec circumciſionis ſuæ effectu ſine ejuſmodi Baptiſmo, juxta Magiſtrorum ſcita, frui illi omninò quivere. Unde itidem juxta diſciplinam Talmudicam, ſtatuendum videtur, ſexum ſequiorem è Gentibus ad Circumciſionem in territorio Iſraelitico ſic obligatis, paritèr ad Baptiſmum, quo ſolo ſexus ille in Judaiſmum recipiendus erat, obligatum. Huc ſpectat illud viri ſummi de Jure Circumciſionis ad exteros aliquos attinente, eóſque quos Talmudici, quantum video, haud ad ritum illum obligari velint. De legis Moſaicæ & de circumciſionis obligatione verba faciens, *Hoc tantum*, inquit[b], *intereſt, quod lege Moſis, Iſraelitæ ſoli tenebantur, circumciſionis autem lege tota Abrahami poſteritas; unde Idumæos à Judæis coactos Circumciſionem ſuſcipere in hiſtoriis Hebræorum & Græcorum legimus. Quare qui populi extra Iſraelitas circumciſi ſunt (ſunt autem complures quorum Herodotus, Strabo, Philo, Juſtinus, Origenes, Clemens Alexandrinus, Epiphanius, Hieronymus, meminerunt) eos credibile eſt, ab Iſmaele aut ab Eſauo, aut ex Cethuræ poſteris veniſſe.* De Idumæis certè ad Circumciſionem ab Hyrcano coactis expreſſim Joſephus[c] & Ptolemæus apud Ammonium[d], aliíque. Atque eadem de re ſanè paulò ampliùs Arabica Maccabæorum[e] ubi legitur de Hyrcano,

[a] *Videſis Epiſt. ad Galat. 5. 3.*

[b] *Hugo Grotius de Jure Belli ac Pacis lib. 1. ca. 1. §. 16. & vide eum ad Hieremiam cap. 9. 27. & Annotata ad de Veritate Chriſtianæ Relig. lib. 1.*

[c] *Originum lib. 13. cap. 17.*

[d] *Verb. Ἰδουμαῖοι.*

[e] *Lib. 2. cap. 21. in Bibliis Jaianis.*

Hyrcano, وسار الي بلد ادوم وهي حيال السراة
واستامنوا اليه فوافقهم علي ان يختتنوا
ويدخلوا في دين التورة وانهم اجابوه الي ذلك
واختتنوا وتيهدوا وثقووا لذلك الي ان خرب
البيت الثاني *Et profectus est in regionem Edom, id est montes Sarah, & sese illi dederunt, conventúmque est ut circumciderentur & ingrederentur* seu *in se susciperent religionem legis* Mosaicæ. *Atque huc adacti circumcisi sunt & Judæi facti & in hujusmodi manserunt conditione usque ad excidium Templi secundi.* Ita à victore factum est, velut id ad quod, juxta disciplinam Judaicam, obligarentur Idumæi, quia è posteris Abrahæ, unde pro Judæis, licet non originariis postmodum censiti, Præfecturis Judæorum ipsorum, seu ad regimen juxta leges Mosaicas institutis pariter cum Judæis reliquis suberant. Sed verò de Jure Peregrinorum seu exterorum (quales Idumæi ante Circumcisionem illam) quâ obligatione hujusmodi apud Ebræos sive eximendi essent sive tenendi, judicare, ex officio pendebat proculdubio, jure ordinario, Fori quod diximus alicujus ad Peregrinos seorsim spectantis.

V. Inter objecta ita Imperii ac Jurisdictionis Fori Peregrini, Personæ fuere regulariter Peregrini qualescunque, nondum in Judaismum recepti, eorúmque status, quâ Judæos variatim spectabant, adeóque cognationis exterorum Jus; quale etiam illud singulare Spartiatarum seu Laconum, quo non solùm amici ac fratres appellantur Judæorum, sed etiam de genere Abraham, adeóque eis Συγγενεῖς seu *cognati* esse

esse dicuntur. Spartiatarum scilicet Rex Arius in literis ad Oniam pontificem Judæorum[a], Εὑρέθη ἐν γραφῇ περί τε τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἰουδαίων ὅτι εἰσὶν ἀδελφοὶ καὶ ὅτι εἰσὶν ἐκ γένους Ἀβραάμ, *Repertum est in Scriptura de Spartiatis & Judæis* (ubi versio Syriaca habet, בכתבא לות ספרטיא *in scripto apud Spartiatas* de Judæis) *eos esse fratres atque esse etiam ex genere Abraam*, ubi Syrus מן זרעיה דאברהם *ex semine Abraham.* Apud Josephum[b] autem ait Rex, Εὐτυχόντως γραφῇ τινὶ ἐνέτυχομεν ὡς ἐξ ἑνὸς εἴεν γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι ἐκ τῆς πρὸς Ἀβραάμ οἰκειότητος, quod vertit Ruffinus, *Legentes Scripturam antiquam invenimus ex uno genere Judæos & Lacedæmonios extitisse & familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse.* Gelenius verò, *Incidimus in quandam Scripturam antiquam, in qua invenimus cognationem interceſsisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abrahæ.* Neque solùm sic à Spartiatis tunc scriptum est, atque ab Onia Pontifice libentèr acceptum, sed etiam tantundem à Jonatha postmodum Pontifice & Senatu Populóque Judæorum agnoscitur, ubi ipsi in responso ad Lacedæmonios de Arii Regis literis adeóque de testimonio illo ex Spartiatarum libris de cognatione Judæorum & Spartiatarum allato apud Josephum[c] loquentes, se esse expressim aiunt οὐ δεόμενοι τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως διὰ τὸ ἐκ τῶν ἱερῶν ἡμῶν πεπιστεύσθαι γραφῶν, *non egentes hujus rei approbatione* (ut Ruffinus) *quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus*; Gelenius, *jam ante hoc non ignorabamus nimirùm docti è sacris nostris Scripturis.* Consonum est illud in ipsis Maccabaicis[d], Καὶ ἡμεῖς ἔν γε τῇ περισσείᾳ τούτων ὄντες παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν &c. *Nos cum nullo horum indigeremus* (*habentes solatio sanctos libros qui sunt*

[a] 1. Macc. 12. comm. 21.

[b] Lib. 12. c. p. 5.

[c] Ibid. lib. 13. cap. 9.

[d] Lib. 1. ca. 12. 9.

in manibus noſtris (potiùs fortè, *ſatis invitati, ad tantundem credendum, à libris ſanctis qui in manibus noſtris verſantur) voluimus ad vos mittere &c.* Syrus autem, quod advertendum, pro ἀπροσδεεῖς *non indigentes* heic adeóque pro ὑ δεόμενοι apud Joſephum idem ſignificante, לא תכילין *non confiſi*, ut vertitur, ſubſtituit. *Nos autem his rebus minimè confiſi (nam conſolationi ſunt nobis libri ſacri quos præ manibus habemus) propterea voluimus &c.* Certè ס לא תכילין uſu Chaldaico, adeóque Syriaco, ſignificare poteſt illic *non carentes, non deſtituti.* Sed manifeſtum eſt interea gentem utranque cognationem hanc ſic agnoviſſe, quaſi etiam ex ſacra Scriptura deduci potuiſſet. Aquinas ad Maccabaica; *Quomodo hoc fuerit non eſt certum niſi quia fortè deſcenderunt* (Spartiatæ) *de aliquo filio Agar vel Cethuræ.* Lyranus autem; *Non dicitur hic nec etiam in Joſepho quæ ſit illa Scriptura. Sed dici poteſt probabiliter quod ſit Scriptura Geneſis in qua fit mentio de Abraham & ejus genere & dicunt aliqui quod Spartiatæ deſcenderunt de filiis ejus ex Cethura natis qui ponuntur Geneſis* 25. Mavult ille cognationem illam fuiſſe ex eo quod è Nachor fratre Abrahæ deſcenderant. Alii aliter. Sed verò qui rem ipſam pro vero admittunt, de Cethuræ poſteris plerunque ſumunt[a], unde aiunt è Pelaſgis ſeu Doribus inde natis Spartiatas genitos. Sunt etiam qui, de cognatione illa ipſi non dubitantes neque eam ſic deducentes, in monimentis interim tum Spartiatarum tum Romanorum revera eam repertam eſſe ſecure ſatis credunt. Gaſpar Sanctius, ad illud jam antè ex Joſepho citatum[b], *His verbis*, inquit, *planè Joſephus indicat nihil ex Spartiatarum literis Judæos didiciſſe novi cum jam ex genealogiis in templo privatiſque domibus accuratè ſervatis cognoviſſent, Spartiatis ac Judæis genus eſſe commune, ab Abrahamo nempe illu-*

[a] *Vide Nicolaum Serrarium in 1. Maccab. 12. et ibidem Hugonem Grotium et Torniellum Annal. A.M. 1931. §. 55. & 3868. §. 5.*

[b] *In 1. Maccab. 12. 9.*

illuſtri parente derivatum. Scripturæ verò ſunt aut liber Paralipomenon, aut illi ex quibus liber ille Familiarum genealogias digeſsit. Sed illud hanc cogitationem aut diluit aut infirmat, quòd illi libri ſancti Judæis dicuntur eſſe ſolatio. Quare de aliis libris quam de Paralipomenon videtur eſſe ſermo. Et plurale illud, nihil horum *aliud indicat quam quod in Scriptura de genealogia continetur quod unum eſt.* Sic ille. Alii autem rem ipſam potius ut utrinque fictam intuentur[a], atque velut vix imparem commento quod viciſſim traditum reperitur à Claudio Iolao[b] de Judæo quodam Spartone velut gentis ipſius Judaicæ conditore, unde cognatio parilis licet Judæis haud adeò grata à Spartiatis deduci potuiſſet. Sed niſi teſtimoniis ſive ſcriptis ſive traditis horum ab Abraha tunc deductio ſatis nixa eſſet, mirum nimis eſt, tam Judæos ipſos publicè ultróque eam ſic profiteri quàm Spartiatas ſic antè meminiſſe. Neque enim ut de re controverſa ſed certiſſima receptiſſimáque loquuntur utrique, quemadmodum itidem accipitur ab Jaſone[c] ad Lacedæmonios fugiente. Si qua autem controverſia circa ſingularia hujuſmodi Spartiatarum ídve genus aliorum Peregrinitatis jura in Territorio Judaico orta fuiſſet ad Præfecturas quas diximus Peregrinas, ejuſdem deciſio ex natura ſui ſpectaſſe planè videtur. Ut nimirùm inde ſimul dignoſceretur, an pro Peregrinis ſimplicitèr ſic dictis, an pro ſingulari poſterorum Abrahæ jure apud Judæos utentibus nec tamen Judæis, ſumendi eſſent, & quibuſnam ex ejuſmodi poſteris prognati, unde tam de Sacris quàm de Profanis ad eoſdem attinentibus, pro ſtatus diverſitate, potuiſſet decerni. Exempli etiam cauſâ, ſi de ſtatu Izatis Regis Adiabenorum[d] quæſtio orta fuiſſet, utrum ſcilicet Judæus ſatis ac revera fuiſſet

[a] *Reinecc. de Regno Spartan. pag. 355. et vide Joannem Raynoldum de libris Apocryphis prælect. 104. Joſeph. Scaliger. Canon. Iſagogic. 3. pag. 332. Samuel. Bochartum in* Phaleg *lib. 1. cap. 22.*

[b] *Apud Stephanum de Urbibus verb.* Ἰσσάλια. *& vide eum in verbo* Ἀζώτος.

[c] *2. Maccab. 5. 9.*

[d] *Joſeph. lib. 20. cap. 2.*

iſſet aut eſſe potuiſſet, tametſi nondum circumciſus ſed diſciplina interim Judaica imbutus (ut Ananias præceptor ejus primus voluit) an citra Circumciſionem, ac Baptiſmum, utcunque inſtitutis ac diſciplina alias ſic præditus, inter Proſelytos Domicilii ſeu Peregrinos planè cenſendus, uti & de rebus ejus aliis, ad dictas attinuiſſet præfecturas decernere. Ita ſcilicet ſi ipſe ex Judæorum genere non fuerit. Sunt autem in Magiſtris qui Monobazum patrem & Helenam matrem ejus (fratrem ſcilicet & ſororem) fuiſſe aſſerant מזרע חשמונאי *ex ſemine Haſmonæorum* adeóque Sacerdotali, unde & ipſum originarium ſic Judæum fuiſſe neceſſe eſt, licet Mamzerem. Si ita ſe res habuerit, tunc non ad Præfecturas haſce de ſtatu ejus uti nec id genus aliorum judicare ſpectaſſet, ſed ad eas quæ jure Iſraelitico ſeu Originariis proſelytíſque Juſtitiæ communi uterentur. Sed verò R. Azariah Edomæus hiſtoriam illam de Helena, Izate & Monobazo diligenter enarrans, expendénſque[b], rejiciendam prorſus cenſet ſententiam illam, nec in genealogiis Ebræorum reperiri quo omninò nitatur. Admiſſos etiam ad ſacrificia Hieroſolymis fuiſſe Peregrinos, ut Pios è Gentibus, in monte templi, ſeu Atrio Gentium, alibi[c] oſtendimus, id eſt ad Holocauſta ac Spontanea ſacrificia ibi, ſine cultu Judæis peculiari intermixto, nec alia, offerenda. Si quid verò contra Juris Gentium ſingularis, quo hoc ibi facerent Intervenientis mentem tentarent Peregrini aliqui, cognoſcebant, dum viguere, proculdubio Præfecturæ jam dictæ Peregrinæ. Cognitioni ejuſmodi locus fortè erat, planè commodiſsimè eſſe potuiſſet, in eo quod memorat Joſephus[d] de Peregrinis qui ex regionibus ultra Euphratem, quatuor menſium iter emenſi, templum ad ſacrificandum inviſebant, ubi δύναμις ἰσχυ-

[a] Thoſiphta & *Jarchius in gloſſ. ad tit.* Baba Bathra *cap.* 1.

[b] *In* Meor Enaiim *part.* 3. *cap.* 51. & 52. *fol.* 161. 2. & 167. 2.

[c] *De Jure Nat. & Gent. lib.* 3. *cap.* 6. & 8.

[d] *Orig. lib.* 3. *cap. ult.*

ἴσχυσαν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος. ὅτι τινὶ τῶν ἀνομιζομένων, οὐδ' ἐκ τῶν πατρίων ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχόντι, *Sacrificantes, non valuerunt immolatione participari, interdicente hoc Moſe quibuſlibet qui non ſint noſtris legibus eruditi neque nobis ex paterna traditione conjuncti* ut nempè vertit Ruffinus, unde pro ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντύχουσι in Joſephi editis, reſtituendum videtur ἡμῖν αὐτοῖς τῶν συντυχόντων. Atque arcendos Peregrinos ejuſmodi ſeu Proſelytos domicilii à Sacrorum in templo participatione, utpote quæ ex lege Moſaica ad Iſraelitas & Proſelytos Juſtitiæ tantùm attineret, non ſemel in Pentateucho ſtatuitur; licet interea illorum Orationum, Benedictionum, Holocauſtorum, ut Piorum ſeu Religioſorum è Gentibus uſus ibi, ex lege pariter recepta, eſſet permiſſus. Sequitur apud Joſephum, quod cum, ſic ut expectabant ipſi, Sacrorum ibi participes eſſe nequirent, ἀπᾶσιν ὑπαχθεῖν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτὸν μὲ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συνειδὸς ὑφορώμενοι, *Diſceſſerunt* (ſic Ruffinus) *obedire Moſeos præceptis potius quam ſuam voluntatem facere præponentes, & cum prohibentem ſe de talibus non metuerent, ſolam tamen conſcientiam formidantes.* Gelenius ibi, *redierunt malentes Moſis legibus quam ſuo propoſito obſequi; idque nemine redarguente niſi propria conſcientia*; quaſi nemo redarguiſſet participationem eis neutiquam permittendam deſiderantes, quod non ait omninò Joſephus. Certè qui redarguerent ac impedirent eos, fuiſſe, res ipſa ſatis loquitur, & expreſsim Joſephus, τὸν ἐξελέγξοντα *redarguentem* ſeu *impedientem* memorat; quales planè, ex ſui officio, Præfecturæ quas diximus Peregrinæ, utpote Peregrinitatis jura tam circa Sacra quam Profana ibi in univerſum cognoſcentes.

VI. Prætermittere heic viſum non eſt commentum Græculi neſcio cujus ſed pervetuſti, de cognatione, Spartiatarum illâ multò conjunctiore, inter Judæos & Romanos veteres. Etiam hos planè non ſolùm ex Abrahæ ſed ex Jacobi ſemine, id eſt tribu Benjaminitica propagatos vult quos citra ejuſmodi cognationem, haud aliter atque alios Proſelytos Domicilii ſeu Peregrinos ſimplices in territorio Iſraelitico præfecturis Peregrinis ſubfuiſſe nemo non videt. Etiam in litem ſi cognatio ejuſmodi deducta fuiſſet, ad Præfecturas eaſdem, ex ratione dubii Peregrinitatis ſtatus, eam ſpectaſſe. Scilicet ex autore illo priſco traditur apud Photium[a] Patriarcham Conſtantinopolitanum, ὡς ἡ τῶ Βενιαμὶν φυλὴ ἐν Παλαιστίνῃ ῥιζωθεῖσα μέχρι τῶν τῆς Ἰταλίας μερῶν τὰς βλάστας ὑπεξέτεινεν, αὐτῷ γένει Ῥωμαίων καὶ αὐτῇ Ῥώμῃ χαρισαμένη γένεσίν τε καὶ ὄνομα, *Quod Tribus Benjamin in Palæſtina radicata uſque ad partes Italiæ ſe diffuderit, & genti Romanorum & Romæ originem & nomen impertiens*; Et quod in illis ex tribu ea ſe illuc diffundentibus erat ἀνήρ τις ὄνομα Ῥῶς, *vir quidam nomine Rôs qui in partes Italiæ profectus cum multos de ſemine ſuo procreaſſet & magnam exiſtimationem potentiámque conſecutus eſſet*, Ῥώμῃ τε τὴν ἐπωνυμίαν ἔλκειν ἀφ ἑαυτοῦ καὶ ὃ Ῥωμαίων γένος, *Romam ab eo nomen ſuum ſortitam eſſe uti & gentem Romanam.* Rem puto ſatis alibi inauditam; quæ tamen tanti habetur Photio ut etiam inde probari velle videtur Paulum Apoſtolum, utpote ex tribu Benjaminitica, Romanum fuiſſe. Notarum ad Photium autor ineptiſſimum vocat & inſulſiſſimum hoc Rabbinorum commentum. Sed Græculi alicujus omninò fuiſſe autumo. Apud Rabbinos enim nullibi puto reperiri veſtigia τῦ Rôs illius velut Romæ gentíſve conditoris. De Romanis quidem dum verba

[a] *Epiſt.* 102.

verba faciunt, ſolenne eis eſt nomine Edom, veluti Eſaui poſteros, eos vocare; quod & in eorum ſcriptis eſt perquam obvium & à Chriſtianis autoribus, ſcriptis illis aſſuetis[a], fuſiùs adnotatum. Atque ita ſanè ſi quæſtio inde forenſis orta fuiſſet, ad Peregrinas quas diximus Præfecturas tam quantum ad Sacra quam Profana, illa ſpectaſſet. Sed de Romæ conditu variatim aliàs[b] loquuntur Ebræorum vetuſtiſſimi, & expreſſim interdum de Romulo & Remo. Gemara Hieroſolymitana[c], יום שהעמיד ירבעם שני עגלי זהב באו רומס ורומילס ובנו שני צריפים ברומי *Die quo conſtituit Jeroboam duos vitulos aureos venerunt Romus & Romulus & ædificarunt duo tuguria Romæ*, quod itidem, quantum ad eorum nomina & tuguria extructa, legitur in *Midraſh*[d] Eſther, alibíque apud illorum vetuſtiores, ut receptiſsimum. Etiam in זכרון דברי רומי *hiſtoriola rerum Romanarum* Cabalæ R. Abrahæ Ben David ſubjuncta[e] legitur, כרך גדול של רומי בנוהו שני שלישי אחים הגדול שמו רומולוש והשני ראמלוש בנאוהו בשנת שש לחזקיהו מלך יהודה *Urbem celebrem Romæ condidere viri principes bini, qui fratres fuere. Horum major nomen erat Romulus & minori Ramlus* (pro *Remus*) *Condebant eam anno Hezekiæ Regis Judæ ſexto.* Non quidem de tempore, ſed de autore nominis gentíſque Romulo, ſatis conveniunt, nec Roſum, juxta illud apud Photium, aliquem agnoſcunt. Ad Præfecturas demùm quales diximus Quæſtio nupera de Americanis velut ex Sanguine Judaico ortis, ſed interim pro exteris tam ſanguine quam ſolo plerunque habitis, planè ſpectaſſet, ſi in ſecula quibus viguit earum Juriſdictio incidiſſet. Videſis ea de re Relationem Antonii Montezini apud Menaſſeh Ben Iſrael in *Spe Iſraelis*, uti & ſcriptum Anglicanum pridem editum[f] quo cognationem ejuſmodi probabilem eſſe

[a] *Raymundus Martini in Pugione fidei part. 2. cap. 10 §. 8. Petr. Galatin. de Arcanis lib. 4. cap 28. Buxtorf. in Lexic. Chald. Talmud. pag. 30, alii obiter.*

[b] *Gemar. Babylon. ad tit. Sanhedrin cap. 2. fol. 21. 2. Midraſh Cantic. 1. 6.*

[c] *Ad tit.* Aboda zara *cap. 1. fol. 39. col. 3.*

[d] *Ad cap. 1. 9 fol. 121. col. 1. & videſis Buxtorf. lex. Talmudic. col. 2230. & R. David Ganz Initio millenarii quarti.*

[e] *Baſileæ typis Frobenianis in 8. anno* לפ"ק 340.

[f] *Londini 1650. in 4. Jews in America Aut. Tho. Thorowgood.*

eſſe oſtendere conatur autor. Et de Præfecturis apud Ebræos veteres Peregrinis, variiſque earum Imperii & Juriſdictionis tam circa Sacra quàm Profana objectis, hæc dicta ſunto. In quibus interim, quicquid allatum eſt de exterarum gentium, veluti Idumæorum, Spartiatarum, Romanorum, aliorum ſtatu, quà cognatio, qualis dicta eſt amicitiáve Ebræorum indéve conſequentiæ aliquæ illas reſpicerent, ita eſt intelligendum (qua de re monere heic ſatis eſt tempeſtivum) ut rite tantùm de Peregrinitatis ejuſmodi juribus cognoſcerent jam dictæ Præfecturæ, quoties pars aut utraque aut ſaltem, ut in actione publica, rea è Privatis eſſet. Nam res tam Pacis quàm Belli inter Peregrinorum corpora civilia ſeu Gentes alias integras atque Judæos invicem gerendæ, ut Belli denunciatio, Federa, Deditiones, id genus reliquæ, pro varia temporum ratione aut ad Imperium Regium aut ad illud quod Synedrii Magni erat ſpectarunt, qua de re alibi[a], uti & inferiùs, agimus, ut etiam inferiùs explicatur.

[a] *De Jure Nat. & Gentium lib.6. cap.13, 14 &c.*

CAP. IV.

I. *De vocibus* Sanhedrin, Sanedrin, *&* Sanedrioth, *è Græcorum* Σωέδροι, Σωεδρεία, *&* Σωέδριον *pro Judicibus conſidentibus &* Synedriis *Juridicis apud Ebræos deſumtis.*

II. Synedrii Magni Inſtitutio, *ejúſque* Occaſio, *ex ſacris literis. De* Prophetico *primò* Conſcriptorum munere. *Emendatus ea de re locus* Gloſſæ Jarchianæ *editionis* Garaianæ. *Alius item animadverſus in* Maimonidis *Præfatione ad* More Nebochim.

III. Eldad *&* Medad *in* Conſcriptis *nominatim ſolùm memora-*

memorati, quinam fuerint. Singulare eorum munus Propheticum.

IV. Spiritûs *Conſcriptis communicati, quâ* Sanctus *Magiſtris dicitur*, Notio *illis recepta.*

V. *De* Perſonarum *in Synedrium Magnum* primò Conſcriptarum *Qualitate.*

VI. *De* Modo *Talmudicis recepto primò* Conſcriptos *in Synedrium illud* per ſortes ſeligendi.

VII. *An* Eldad *&* Medad *collegæ fuerint Synedrii tunc inſtituti, ſeu inter* Septuaginta *adſciſcendos connumerandi?*

VIII. *De vero* Synedrii Magni *in prima inſtitutione Collegarum* Numero, *id eſt* Septuaginta *Moſi, ut* Principi, *adſcitis. Viros aliquot Magnos*, 72, *ex hallucinatione, maluiſſe. De lectione apud D. Lucam de* Septuaginta *ſeu ut codices aliqui* Septuaginta duobus, *à Domino miſsis.* Cardinales *in Eccleſia* Romana *cum* Septuaginta *illis comparari ſoliti.*

IX. *Teſtimonium adjicitur è* Canonibus *Concilii primi Nicæni ex* Arabico *verſis & ab Alphonſo Piſano, & Franciſco Turriano editis, de Numero heic* Septuagenario. *Obiter de* Numero *Canonum illorum aliiſque aliquot in eis non ſpernendis, è Codice MS. Arabico Oxonienſi.*

X. *De* Septuaginta duobus *Presbyteris non ſemel in* Miſnaioth *memoratis, qui R.* Eliæzer Ben Azariah *in cathedra collocarunt.*

XI. Singularis Tribuum *omnium in Synedrio illo Septuagintauniuſvirali* Unio.

XII. *De* Loco *Inſtitutionis ejuſdem &* Tempore.

COntinuatâ, ex intervallo Legis dationem antevertente, Moſaicâ illâ Præfecturâ ſummâ &, in cauſis Difficilioribus, tam Sacris quàm Profa-

nis, Singulari, Jethronearum Inſtitutionis Tempore, atque, ex Ordinariis Præfecturis ejuſmodi inſequentibus, illis quæ ad Peregrinorum qui in Judaiſmum nondum recepti erant ſeu Proſelytorum Domicilii regimen attinebant, ita tandem abſolutis; ſequitur ut de Ordinariis itidem quibus, ex ſui natura, ſuberant Judæi tum Originarii tum Proſelyti Juſtitiæ ſeu in Judaiſmum ritè recepti eorúmque poſteri, videamus. Fuere hæ בתי דינים *Domus Judiciorum* ſic dictæ illæ quarum Eminentiores nomine plurali סנהדרין & סנהדרים (interdum etiam סנהדראות) *Sanedraoth, Sanhedrioth, Sanhedrim* & *Sanhedrin*, ſingulari etiam סנהדרין *Sanhedrin* & per apocopen סנהדרי *Sanhedri* denotari ſolent, interdum[a] etiam voce סנדרין & סנדרי, ה prætermiſſâ; Obſcuriores autem בתי דינים של שלשה *domus Judiciorum Triumvirales* nuncupari. Sed verò tam hæ quàm illæ aliæque paritèr ejuſmodi, non ita vulgò eis dictæ, סנהדרי nomen æquè merebantur. Domus enim Judicii quælibet cujus collegæ eſſent plures iíque, ut in judiciis fit, conſidentes, revera pariter erat *Sanhedrin*, id eſt *conſeſſus*, ſic dictus à Græcis vocabulis[b] Συνέδρα, Συνεδρία Συνέδριον & Συνέδριον, in Rabbiniſmum adeóque Ebraiſmum cum plurimis ejuſmodi aliis antiquitùs[c] receptis deformatíſque; υ ſcilicet in Συ, in α mutato, ut itidem in סניגור *Sanigor* à Συνήγορος pro *advocato* atque ſimilibus aliquot aliis. Uſitatiſſimum autem fuiſſe Græcis vocabulis Συνέδριον, atque eadem in notione, ſatis elicitur etiam è Scævola[d], ut alia heic præteream, ubi obiter è Municipali aliqua lege id, ut nomen receptiſsimum, memoratur. Et Συνέδριον ἐν Σμύρνᾳ γερόντων habetur in Marmore veteri quod ſuperiùs[e] exhibuimus. Similia alibi obvia. Et benè Elias Levita ממש יוחנן לשון והוא *Eſtque planè*

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 14. 2. *Jonath. Targ. Numer.* 25. 7.

[b] *Videſis Eliam in* סנהדרין *Angel. Caninium in Locis N.T. ca.* 7. *J. Druſ. ad difficil. loca Numerorum cap.* 48. *Serrarium in Rabbin. prioræ cap.* 18 *& Buxtorf. Lexic. Talm. col.* 1509. *&* 1513 *&c.*

[c] *Conſulas David Cohen de Tara, lib. de convenientia vocabulorum Rabbinicorum cum Græcis Amſtelodami* 1638.

[d] *Lib.* 1. *D. tit. de Decretis ab Ordine faciendis.*

[e] *Lib.* 2. *pag.* 593.

planè Græcum vocabulum, quod & vox illa סנדרין magis exprimit. Addit ille, ut in verſione, *Nec invenitur in ſingulari numero*, quod non de *Sanhedrin* intelligendum ſed de vocabulo סנהדר quod regulariter foret, ſed non agnoſcitur, ſingulare τοῖς *Sanhedrim* & *Sanhedrin*, quorum utrunque, maximè prius, ipſos etiam collegas Synedrii ſeu συνέδρους ſignificat, poſterius verò etiam pro Synedra, Synedria ſeu Synedrio ipſo, idque ſingulariter, uſurpatur. Hinc titulus Talmudicus *Sanhedrin*, nuncupatus eſt olim, ut nomine familiari etiam inter Scholaſticos[a] *Liber Judicum Ordinariorum*, qui eodem ſenſu vocatur Paulo Riccio *Codex Senatorum*. Et de Synedris in templo Iſidorus[b], *in Synedris ſedebant auditores in conſiſtorio. Et dicebantur Synedræ quaſi conſeſſus.* Id genus ſunt alia obvia. Et mirum eſt non deeſſe viros doctiſſimos[c] qui τὸ סנהדרין ipſos tantum collegas ſeu Presbyteros cum Principe conſidentes à Magiſtris denotari velint nec omnino ipſum Synedrium. Palàm eſt, ubique utraque in notione vocem uſurpari. Commentitias autem ac nimis nugaces Magiſtrorum aliqui obtendunt vocis hujus originationes ex Ebraiſmo, ut in *Peſiktha Zotertha*[d], וסהו לשון סנהדרין סין זה תירה שניתנה מהר סיני הדרין שמהדרין התורה במדרשה ומיפים ומישרין הכתוב זה עם זה *Quod ad originationem vocis* Sanhedrin *attinet*, San *denotat legem, utpote quæ data eſt in Sinai* (quaſi ס in dictionis initio ex סיני factum fuiſſet) *hedrin autem ex eo quod repetebant* (id ſcilicet voce *hedrin* innui poteſt) *legem, eam interpretando pulchréque explicando Scripturæ locum alterum cum altero.* Alii, סנהדרין שם הדיינים ונקראים שנהדרין ששונאים הדורת פנים בדין *Sanhedrin nomen eſt Judicum. Et ideo dicuntur Sanhedrin, quoniam odio habent acceptationem vultus* ſeu *perſonarum in Judicio.* Sic Obadias Bartenorius[e].

[a] *Jo. Bachon ad ſentent. 3. diſt. 20. quæſt. 3. art. 1.*

[b] *Petr. Comeſt. in Hiſt. Eccleſ. Regum 3. ca. 15.*

[c] *J. Druſ. Prætorit. 5. ad Act. 22. 5.*

[d] *Fol. 45. col. 3.*

[e] *Ad tit. Sota cap. 9. §. 11.*

Sed originationes ejuſmodi adeo ſunt frivolæ, atque Ebraiſmi aliarúmque Orientalium linguarum genio tam diſſonæ, ut planiſſimè ſint prorſus rejiciendæ. Nullibi in federis veteris Ebraicis vocem *Sanhedrin* reperiri mirum non eſt, utpote recentiùs ortam ac ut dictum eſt in Ebraiſmum è Græciſmo receptam. Aliis interim vocabulis illic deſignari eam ídque variatim ſatíſque liquebit ex inſequentibus. In Græcis autem, maximè in Proverbiis[a], *Synedrii* nomen pro eo ipſo quod erat *Sanhedrin*, aliquoties occurrit. Interdum itidem, Συνεδρία[b] parili notione pro *Conſeſſu* Magiſtratuum, & Συνεδρεύειν[c] & Συνεδριάζειν[d] pro *Conſidere* quæ ſunt voces alibi etiam apud Græcos ſatis uſitatæ. A Targumiſtis ſimiliter *Sanhedrin* ſubinde[e] uſurpatur. Et in corpore Talmudico ea quæ inprimis ad forenſem & judiciariam rerum rationem ſpectant Titulo illo *Sanhedrin* continentur, unde vocabuli uſus in Magiſtrorum commentariis frequentiſſimus. In Evangeliis & Actis Apoſtolorum perquam obvium habetur Συνέδριον[f] quo idem ipſum innuitur quod eſt *Sanhedrin* Ebræis. Latinè Concilium, Conſeſſus, id genus alia ſubſtituuntur, Syriacè בית דינא *domus Judicii*, Arabicè مجلس tantundem denotans. Atque hinc etiam in Codices[g] utroque memorantur, ut umbræ ſeu Reliquiæ quædam veterum illorum Synedriorum apud Ebræos in ævo recentiore, *Judæorum Primates qui in utriuſque Palæſtinæ Synedriis dominantur.* Alciatus[h], *Synedria Judæorum in conſtitutionibus interpretare Synagogas & conciliabula.* Συνέδριον *enim id denotat.* Etiam eodem vocabulo Patres Chriſtiani Concilia[i] ſua ſeu Synodos interdum denotâſſe liquet. Id verò quod à conſidendo ita *Synedrium* dictum eſt, à qualitate perſo-

[a] *Cap.* 20. 22. 21. 10. 24 8. 26. 26. 27. 22.

[b] *Judith* 6. 4. & 19. 11. 9.

[c] *Syracides* 11. 9, 23. 15. 42. 18.

[d] *Proverb.* 3. 32.

[e] *Hieroſolymit. Exod.* 15. *ult.* & *vide* Buxtorf. *Lexic. Talm. Col.* 1514.

[f] *Matth.* 10. 17. 26. 59. *Marc.* 13. 9. &c. *Act.* 5. 21, 27 &c.

[g] *C. Juſt. tit. de Judæis l.* 17. *C. Theod. lib.* 16. *tit.* 8. *l.* 29.

[h] *Prætermiſſorum lib.* 1. & *vide Cujac. Obſervat.* 7. *cap.* 30.

[i] *Syneſius Epiſt.* 57. *ad finem.*

perſonarum cooptandarum, id eſt ſenectute civili ſeu dignitate Presbyteri quo cooptandi, inſigniebantur (ut infrà oſtenditur) Γερουσία ſeu *Senatus* itidem vocitabatur, ut cum è Scriptoribus aliis tum è Luca in Actis, Philone, Joſepho liquet. Idem interdum etiam עדה & קהל aliiſque ejuſmodi nominibus, uti & הקהל Ἐκκλησία vocitari ſolet. Item Πρεσβυτέριον *Presbyterium*, uti & Ἀκροατήριον *auditorium*[b] dicitur quod Syrus vertit בית דינא *Domus Judicii* & Arabs الغضا idem ſignificans. Sed hac de re non pauca inferiùs ſe obitèr inter legendum præbebunt.

[a] *Vide Vxor. Ebraicam lib. 1. cap. 15.*

[b] *Act. 25 23.*

II. Eminentiores Præfecturæ illæ juridicæ, Synedriorum nomine ſeu סנהדרין *Sanhedrin* vulgò venientes, fuere סנהדרי הגדולה *Synedrium Magnum* ſeu בית דין הגדול *Domus Judicii Magna* illa unica & illuſtriſſima, & compluria Synedria Minora ſeu סנהדריות הקטנות quod nomen ſortiebantur reſpectu Synedrii illius Magni per excellentiam ſic dicti. Synedrii hujus Magni Origo & Inſtitutio ejúſque Occaſio ſatis apertè cerni videtur in hiſtoria ſacra ubi Moſes gubernationis in rebus difficilioribus ſummæ illius ſoliúſque antè oſtenſæ onus, tum ob pervicaciam populi eximiam tum ob juris jam nuper inducti quæſtiones multiplices, ſibi grave nimis ſentiens, לא איכל inquit[c] ad Dominum, אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני ונו *Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum quia gravis eſt mihi*, ſeu *gravior quàm qui à me ſic ferri poteſt. Si ſic mecum ſit agendum, obſecro ut interficias me, ſi inveni gratiam in oculis tuis, ut non videam malum meum*, ſeu ut vulgata *ne tantis officiar malis*; quibus ſtatim ſubjungitur, *Et dixit Dominus ad Moſem*, אספה לי שבעים איש מזקני ישראל

[c] *Numer. 11. 14.*

וישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטריו ולקחת אותם
אל אהל מועד והתיצבו שם עמך וגו׳ *Congrega mihi Septuaginta viros de Presbyteris* seu *Senioribus Israel quos tu nosti esse Seniores* seu *Presbyteros populi & præfectos* seu *Magistros* (Græcis heic ut alibi γραμματεῖς nuncupantur טוטרים) *eorum, & duces eos ad tabernaculum testimonii* (vulgata, *ad ostium tabernaculi*) *faciésque ibi stare tecum*, aut *ut stent ibi tecum, ut descendam & loquar tibi*, ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם & ἀφελῶ, *Separabo, accipiam de Spiritu qui super te est*, seu *tuo, & ponam super eos ut sustentent tecum onus populi*, ולא תשא אתה לבדך *nec tu solus ferre cogaris*. Illud autem אספה לי *congrega mihi* à Numine dictum aiunt Magistri[a], שתהא סנהדרין לשמי *ut sit mihi* seu *nomini meo Synedrium*, mihi scilicet sanctum, perpetuum, atque in Republica quam institui per omnia secula duraturum. Sic enim interpretandum volunt לי *mihi*, שבכל מקום שנ׳ לי קיים לעלם ולעולמי עולמים *ubicunque sic dicitur Michi, res stabilita habetur in perpetuum & in secula seculorum*. Exempla afferunt, *ut fungantur Sacerdotio* לי seu *Mihi*[b], de Aharone & filiis dictum, & *erunt Mihi Levitæ*[c], item *Mihi filii Israel servi*[d]. Simile de Primogenitis[e], de Sanctuario[f], de Altari[g], de Oleo Sacro[h], de Regno Davidico[i], & de Oblationibus[k], ex sacra loquendi formula observant: Sequitur autem paulò post apud Mosem institutionem de qua loquimur exequentem, *venit itaque Moses*[l] *& narravit populo verba Domini*, ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אותם סביבות האהל *& congregavit Septuaginta viros è Presbyteris* seu *Senioribus populi & statuit eos circa Tabernaculum*. Et dein sequitur, *& descendit Dominus per nubem & locutus est ad eum*, ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ויהי כי נוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו

[a] Sepher Siphri *fol.*13. *col.*3. Pesiktha Zoterta *fol.*45.*col.*3.

[b] *Exod.*28.41.

[c] *Num.*3.12.

[d] *Levit.*25.55.

[e] *Numer.*3.13.

[f] *Exod.*25.18.

[g] *Ibid.*20.24.

[h] *Ibid.*30.31.

[i] 1. *Sam.*16.1.

[k] *Numer.*28.2.

[l] *Numer.*11.24.

&

& accepit de Spiritu qui ſuper eum, & dedit τοῖς Septuaginta viris qui Presbyteri eſſent. Et factum eſt ut, cum requieſceret ſuper eos Spiritus, prophetarent, nec ceſſarent. Ita nempè ולא יספו transferri ſæpiùs ſolet, juxta paraphraſtas Chaldæos, quibus ſubſtituitur ולא פסקין tantundem denotans. Et vulgata, *nec ultra ceſſaverunt*, neither ceaſed they any more, ſeu and did not ceaſe, ut Angli noſtri. Conſonæ ſunt verſiones aliquot nuperæ aliæ ex Ebræo Lutheranam & Tigurinam ſequentes. Aliis verò magis placet verſio Græca, καὶ οὐκ ἔτι προσέθεντο, *nec ultra adjecerunt* (quod vox Ebraica etiam ſatis fert) quaſi tunc prophetâſſent illi ſeu munere functi fuiſſent prophetico nec omninò poſtea, ſed inde deſiiſſent. Ita Talmudici[a] qui illud ולא יספו (quod in Codice Samaritano edito legitur etiam ולא יאספו uti itidem in MS. Cottoniano) interpretantur per פסקו *non adjecerunt* ſeu *ceſſarunt*. Et gloſſa Jarchii ad locum citatum, כולן איתן שבעים זקנים נתנבאו אותה שעה ראשונה לבדה כי נוח עליהם הרוח ופסקו סביבות האהל *Omnes iſti Septuaginta Presbyteri prophetabant tempore illo primo ſolùm quando quieſcebat ſuper eos ſpiritus circa tabernaculum & tunc ceſſabant*, ſeu *non poſtmodum prophetabant*. *Sepher* item *Siphri*[b] לא יספו explicat ibi per נתנבאו לפי שעה *prophetabant pro tempore tantùm*. *Peſiktha* etiam *Zotertha*[c] לא יספו שנתפסקה נבואתם *non adjecerunt ſignificat prophetiam eorum tunc deſiiſſe*. Tantundem legitur in *Midbar Rabba*[d]. Jarchius item heic לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו *non prophetabant niſi illo tantùm die* & autorem ſibi facit *Siphri*. Adjicitur apud eum in editione Joannis de Gara, יאם תאמר ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם *Sed ſi dixeris* aut *ſubſtitui volueris, non ceſſarunt, innuit illud non ceſſaſſe ab eis prophetiam*, quaſi Jarchius de ſententiæ Talmudicæ & receptioris, quam in gloſſa amplexatur

[a] *Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17. 1.

[b] *Fol.* 13. *col.* 4.

[c] *Fol.* 45. *col.* 4.

[d] Paraſh. 16. *fol.* 265. *col.* 2.

plexatur ipſe, ſenſu heic ſaltem dubitaſſet. Cæterùm planè pro ואם תאמר ibi legendum ואונקלוס תרגומו ולא פסקין *ſed Onkelos interpretatur, non ceſſarunt, unde innuit ille non ceſſaſſe ab eis prophetiam.* Ita enim in Gloſſæ ejus biblicæ editionibus Venetis aliis, quæ ſatis ſunt numeroſæ, in Conſtantinopolitana, Buxtorfiana, Amſtelodamenſi legitur, ut planè debet. Neque proculdubiò aliunde evenit ibi illud ואם תאמר, quàm ex eo quod abbreviatura ſolennis ואת, paritèr lectionis illius alterius vocibus inſerviens, à librario aliquo typis Garaianis operas præſtante in ואם תאמר temerè ſit mutata. Ex jam dicto loci ſenſu quem amplectuntur plerunque Magiſtri afferentes etiam exemplum ex illo[a] קל גדול ולא יסף *voce magna, nihilque adjecit* ſeu ڪ ۽ ۽ ڪ ۽ ڪ ۽ ڪ. Syrus habet ולא אוספו quod vertitur *& non perrexerunt*, ubi Samaritana verſio ולא אכנשו in eundem ſenſum. Arabica Saadiæ Gaon, ولم يحتاجوا الى عوده quod vertitur, *& non eguerunt iterationis*. Potiùs *non uſi ſunt iteratione* ſeu לא יספו פעם שנית *non adjecerunt vicem ſecundam*, ut interdum Magiſtri. Sed Judæi Mauritanienſes ولا زادوا *& non adjecerunt* uti & MS. penes me Pentateuchi verſio vetus ولم يزيدوا *non appoſuerunt* prophetiam aliam. Hiſpanienſes Judæi ר *non anandieron*. Tremellius, *ut tum prophetarent & non ampliùs*. Galli, *mais ils ne continuerent pas*. Alii aliquot ſimiliter. De Prophetiæ autem Gradibus agens Maimonides, hunc quo donati ſunt Septuaginta illi, facit Secundum. Scilicet, in Præfatione ad *More Nebochim*, de Myſteriorum Divinorum ſcientia varia, verba faciens, *Noli*, inquit, *exiſtimare illa perfectè & ad amuiſſim ulli Homini eſſe cognita. Nequaquam. Verùm, quandóque veritas nobis lucere*

[a] Deuter. 5. 22.

ucere & ſplendere videtur inſtar Lucis vel Diei, poſteà verò iterum occultatur vel à Natura vel à Conſuetudine ita ut ad priores noſtras tenebras ferè revertamur & ſimiles ſimus iis quos in denſiſſima noctis caligine fulgura ſubinde irradiant. Hoc pacto quibuſdam ita crebrò coruſcare & ſeſe invicem ſolent conſequi ut nullum quaſi animadvertere poſsint inſtertitium ſibique in continua luce verſari videantur & nox illis ſit inſtar diei وهذه درجة

זאת היא מדרגת גדול seu عظيم النبيين الذي قيل له הנביאים אשר נאמר לו *Atque hic eſt gradus magnus Prophetarum de quo dicitur*[a], ſeu ut verſio vetuſtior, & *iſte fuit gradus eximii prophetarum cui dictum eſt, Tu autem ſta heic mecum,* Item[b] *quia radiavit lux faciei ejus.* Et ſequitur heic in verſione R. Samuelis Aben Tybbon, ויש מי שיחיה לו בין כרק וברק הפרש רב והיא מדרגת רוב הנביאים unde in Buxtorfianæ Latinis, *Aliis ita coruſcare ſolent fulgura ut longum ſit inter unum & alterum ſpacium ac intervallum. Et talis eſt communis gradus majoris partis prophetarum.* Sed in Arabico Codice MS. literis Judaicis exarato, quem antè memoravimus (cui titulus in origine eſt אלדלאלה id eſt الدلالة *Directorium*) totum hoc deeſt, uti etiam in verſione Latina veteri. Et ſtatim poſt ſcripturam illam de Luce faciei Moſis, Arabicè legitur, ומנהם מן ברק לה מרה ואחדה פי לילתה כלמא והי ודנה מן קיל פיהם ויתנבאו ולא יספו id eſt, ومنهم من برق له مرة واحدة في ليلته كلما وهي درجة من قبل فيهم ويتنبأو ولا يصفو quod rectè vertit Aben Tybbon, מהם מי שיברק לו פעם אחת בלילה כלו והיא מדרגת מי שנאמר בהם תו *Et ex illis* (prophetiæ munere donatis) *reperitur cui apparet coruſcatio in tota nocte, & gradus hic eſt de quo dicitur*[c] *& prophe-*

[a] *Deut.* 5. 31.

[b] *Exod.* 34. 29.

[c] *Numer.* 11. 25

prophetaverunt & non addiderunt, quod de Septuaginta adlectis sic dictum. Posteà autem idem Maimonides[a] مراتب النبوة *Ordines* seu *Gradus* (utitur heic etiam Aben Tybbon voce מדרגות) prophetiæ accuratiùs tractans, Primum Gradum facit, *cum quis auxilio divino ita instructus est & præditus ut eo moveatur & animetur ad magnum aliquod Facinus Perpetrandum*, ut, ad *liberandum* شرار جماعة من جماعة فضلا (ubi Aben Tybbon, קהל חשוב מן קהל רעים) *populum excellentem à populo malo aut ad liberandum virum aliquem excellentem aut ad multis hominibus benefaciendum*, ubi versio vetus, *ut evadant boni homines de manibus impiorum vel ut evadat bonus homo honoratus vel ad inducendum bonum super multos.* Buxtorfiana autem *ad Ecclesiam totam vel insignem aliquem hominem à vi & tyrannide improborum liberandum, illúmque motum in se sentit & animadvertit.* Donum hoc ei vocatur *Spiritus Domini*[b], qualem fuisse ait in Judicibus aliisque heroibus Israeliticis. Pro eo autem quod habetur ibi in Ebraicis, וזו גם כן מדרגת יועצי ישראל החשובים כלם והתבאר וגו׳ *Est gradus hic etiam præstantissimorum consiliariorum Israelis omnium, sicuti id speciatim in Regibus & Judicibus quibusdam declaratur, ut fuit*[c] *super Jephthacum Spiritus Domini &c.* legitur in Codice Arabico, وهذا هي ايضا درجة مشيح ישראל אפצלא כלהם ותבויין הלך בתרציץ פי בעץ אלשופטים ואלמלכים ותהי על יפתח רוח יהוה וגו׳ seu وهذا هي ايضا درجة مشيح ישראל الفضلا كلهم وتبيين ذلك بمترضيض في بعض השופטים والמלכים ותהי על יפתח רוח יהוה וגו׳ id est, *Atque hic etiam Gradus est Messiæ Israel qui omnibus præ-*

[a] More Nebochim *part.* 2. *cap.* 45. *Arab.* 46.

[b] 1 *Sam.* 10. 6. *Judic.* 6. 34. *Isai.* 11. 2. *et* 29.

[c] *Judic.* 11. 29.

præcellit. Atque hoc ſpeciatim declaratur in quibuſdam Judicibus & Regibus ut, & erat ſuper Jephtha Spiritus Domini &c. Adeóque de Meſsia illud, in Verſionibus Ebraica & Latinis prætermittitur aut potius expunctum eſt. Primi hujus Gradus Spiritus, ut *Spiritus Domini*, ſic etiam *Spiritus Sanctus* ei ibi nuncupatur, quo Moſem ait præditum fuiſſe à tempore quo virilem ætatem eſt aſſequutus. Secundus ei heic Gradus eſt, *cum homo in ſe ſentit rem vel facultatem quampiam exoriri & ſuper ſe quieſcere quæ eum impellit ad Loquendum, ita ut Loquatur vel de ſcientiis & artibus vel Pſalmos & Hymnos, vel utilia & ſalutifera rectè vivendi præcepta, vel res Politicas & Civiles, vel denique Divinas,* והודא כלה פי חאל אליקטה ותצרף לחואס עלי מעתאדהא id eſt, وهذا كله في حال اليقضة وتصرف الحواس علي معتادها quod vertit Aben Tybbon, וזה כלו בעת היקיצה והתשמש החושים על מנהגיהם id eſt, *& totum hoc fit inter vigilandum & in vigore ſenſuum ordinario.* Pergit Maimonides; وهذا هو الذي يقال عنـــــه מיבר ברוח הקדש *Et hic eſt de quo dicitur* ſeu *dici ſolet, qui loquatur per Spiritum Sanctum.* Davidem, Salomonem, alios Sacræ Scripturæ autores verba feciſſe ac ſcripſiſſe ait, ut per Spiritum Sanctum impulſos, ومن هذا الطبقة كابوا שבעים זקנים המקול פיהם ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו *& ex hoc genere fuere Septuaginta Presbyteri de quibus dictum eſt*[a] *& factum eſt ut cum quieſcebat ſuper eos Spiritus prophetarent & non addiderint.* Utrobique vertit apud eum rectè Buxtorfius *& non addiderunt.* Vetus verſio in præfatione quidem ſic etiam; ſed in loco ſecundo expreſſim

[a] *Numer.* 11. 25.

preſſim *& non ceſſarunt*, juxta Vulgatam. Et ſtatim, וכדלקן כל כהן גדול הנשאל באורים ותומים הוא מן הדבר הטבעה יאמר כמו דברו שכינה שורה עליו ומדבר ברוח הקדש. *Et ſecundum hunc gradum loquutus eſt quilibet Sacerdos maximus à quo reſponſa petebantur per Urim & Thummim, id eſt, juxta id quod dici ſolet, Gloria* ſeu *Majeſtas divina habitat ſuper eum, & loquitur per Spiritum Sanctum* ſeu *cum Spiritu Sancto.* Compluria alia ibi habet Maimonides de variis Prophetiæ Gradibus, eáque ſatis intricata & verè perplexa[a]. Jam verò ex Maimonidis hiſce ſunt ex Magiſtris eminentiſſimi qui tum alium ab ſuperiùs dictis loci ſenſum eliciant tum verſiones illas quæ adeo diverſæ ſunt etiam ſatis conciliandas, ſaltem utraſque non immerito admittendas, velint. Spiritum Moſis Septuaginta illis ſic, ut è ſacra liquet hiſtoria, communicatum (quem à Moſe ſeu Spiritu ejus non aliter aiunt ablatum atque paſſim Magiſtri uti & Chriſtiani[b] à candela altera lumen alteri accenſum, unde non omninò imminuitur lumen prius quo accenditur; & in verſione Saadiæ Gaon pro Spiritu ſubſtituitur النور *Lux* ſeu *ſplendor*) ita intelligunt illi, ut non ex ejuſdem undequaque cum eo quod Moſaicum integrum erat, genere à Numine communicatum velint. Fuiſſe ſcilicet illi tam primum Prophetiæ ſeu Summum Gradum quàm Secundum jam dictum. Cum autem ex ipſa & occaſione, unde Inſtitutio illa שבעים Septuaginta orta eſt, viri Collegio ſeu Conſeſſui Juridico & Deliberationibus in populo gubernando multiplicibus apti adſciſcendi eſſent, Spiritum illis communicatum prophetiæ quidem fuiſſe volunt, ſed non נבואה הנשארה *Prophetiæ ſummæ* ſeu perfectiſſimæ, qualis etiam in Moſe, ſed רוח עצה *Spiritum Conſilii*, & רוח לעשרת משפט

[a] *Videſis eum in* More *part. 2. cap. 36. & Tract.* Jeſudi Tora *cap. 7.*

[b] *Videſis Auguſtin. quæſt. ſuper Numeros 18. Tertullian. de Anima cap. 55. Ambroſ. in Symbol. Apoſtolorum cap. 7. Philo Jud. lib. de Gigantibus, Abulenſis in Numer. 11. quæſt. 40, 41, &c.*

משפט וצדקה *Spiritum ad faciendum Judicium & Justitiam.* Adjiciunt, והוא הנקרא גבורה *& Spiritus hic est qui vocari solet Potentia,* à Numine scilicet communicata. Atque interpretantur illud & *non addiderunt*, quasi dictum fuisset, Prophetiæ Gradum illum Secundum habentes juxta illum prophetabant, nec insuper ex Primo quid addiderunt. Ita sanè Isaac Abarbinel[a], ubi citato è *More Nebochim* loco jam allato, ad illud ויתנבאו ולא יספו ut ibi affertur à Maimonide, adjicit, רל ויתנבאו ברוח הקדש שלבש אותם וגו' ולא יספו מדרגה יותר מזה בנבואה שאחר שניתן להם הכח הזה לא היה צורך שיתנבאו עוד *Sensus est, & prophetabant per Spiritum Sanctum qui vestivit eos &c. & non adjecerunt gradum,* aut *adjectum sibi non habuere gradum Prophetiæ hoc superiorem quoniam postquam datus est eis potestas* seu *facultas illa* Gradus Secundi, *non opus erat ut ultrà* (id est gradu ulteriore) *prophetarent.* Statim verò de versione illa Targumistarum *& non cessarunt*, velut non omninò contemnenda, subjungit, ואם תרצה לפרש ולא יספו ולא פסקו בתרגומו אמור מעתה שלא פסקו ולא סרו מהיותם מלובשים בכח ההוא מרוח הקדש אשר זקרתי ולא יספו *Sed si malueris interpretari illud* per, *& non cessarunt, juxta id quod in Targumis habetur, tunc dicendum eos non cessasse* aut *non defecisse* aut *desiisse esse vestitos potestate illa Spiritus Sancti quam jam memoravi.* Sic ille, ut versionis utriusque tum interpretum patronus. Qui verò semel tantùm eos prophetasse aiunt, eorum prophetiam alii fuisse volunt de Coturnicibus proximè in Castra venturis[b], alii aliter. Hugo Grotius heic sententiam de prophetiæ in eis cessatione illa & versiones consonas amplexus, *Post id tempus*, inquit, *non habuere Spiritum propheticum quem semel tantùm illis Deus dederat ut auctoritatem novæ potestati* (judicandi gubernandique) *necessariam ipsis adderet.*

[a] Pirush hatora *fol.* 28. *col.* 4.

[b] Pesiktha Zotertha *fol.* 45. *col.* 4. *Gemara Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17. 1. *alibi.*

deret. *Vide ſimile* 1. *Samuelis* X. 10. (de Saule) *Nimirùm, ut notat Maimonides, alii plerunque habuere Spiritum propheticum, alii ex longis intervallis, alii ſemel.* Sic ille. Anne verò ſive ille ſive Abarbinel heic aſſecutus ſit mentem Maimonidis, viderint perſpicaciores. Mihi fateor hactenus eſſe eam nimis inacceſſam. Theodoretus[a] ad quæſtionem, undenam eveniret Septuaginta, ſtatim ut præfecti ſunt, prophetaſſe, poſteà verò minimè (juxta Græcam ſcilicet verſionem) reſpondet, ὅτι ὐ προφητείας χάριν, ἀλλ' οἰκονομίας αὐτὸς προυβάλετο· πῶς ὃ τῷ πνεύματι τῶ χαρισμάτων ἐστι. *Quia non Vaticinandi ſed Gubernandi cauſa eos promoverat Deus, quod munus etiam inter chariſmata Spiritus cenſetur,* unde affert illud Pauli cui[b] inter alia Chriſtianorum munera divinitùs accepta numerantur ἀντιλήψεις καὶ κυβερνήσεις, *Opitulationes & gubernationes,* ſeu opitulandi & gubernandi, in Confederata Chriſtianiſmi naſcentis Diſciplina, facultates. *Hoc autem* ſeu gubernationis judicandíque *munere,* inquit Theodoretus, *ornati ſunt Septuaginta illi, & ut conſtaret populo divinum munus illos eſſe conſecutos, quædam ſtatim prædixerunt.* Quod quidem receptiori Magiſtrorum ſenſui perquam eſt conſonum. Et videſis heic Lyranum, cæteros noſtrorum obvios.

[a] *In Numer. Quæſt.* 20.

[b] 1. *Corinth.* 12. 28.

III. Sequitur in textu Sacro[c], *Remanſerant autem in caſtris Duo Viri, quorum unus vocabatur Eldad, alter autem Medad,* ורוח עליהם ותנח *& quievit ſuper eos Spiritus.* Onkelos & Jonathan dictus, רוח נבואה *Spiritus prophetiæ.* Hieroſolymitanus, רוח קודשא *Spiritus Sanctus.* והמה בכתובים וגו' *Et hi fuerunt ex Conſcriptis nec exierunt ad tabernaculum ſed prophetaverunt in caſtris. Et currens puer nuntiavit Moſi dicens* (Gerſomum filium Moſis puerum hunc[d] fuiſſe aiunt) *Eldad*

[c] *Numer.* 11. 26.

[d] *R. Bethai in* Biur ail hatora, *fol.* 173. *col.* 3. *alii.*

Eldad & Medad prophetant in castris. Et respondit Jehosua filius Nun, minister Mosi, unus ex juvenibus ejus, & ait mi domine Moses prohibe eos, & respondit ei Moses, nunquid æmularis pro me? Et quis tribuat ut seu *utinam totus populus Domini essent prophetæ,* כי יתן יהוה את רוחו עליהם *ut Dominus det Spiritum suum super eos. Ingressus est itaque Moses in castra, ipse & Presbyteri Israel.* Nomina alia jam Conscriptorum non memorantur. Nec quinam Duo hi, sic nominati, fuerint, aliunde aut aliter in Scriptura satis liquet. Sed verò apud Magistros aliquos obtinuit, fuisse eos fratres Mosi uterinos, utpote, בנוי דאליצפן בר פרנך דולידיה ליה וכבד ברת לוי בזמן דפטרה עמרם גברה ואתנסות ליה עד דלא ילידת ית משה *Filios Elizaphani* (principis tribus Zabulon, inter reliquos, ad terram promissam dividendam designati[a]) *filii Pharnac quos peperit ei Jocabed filia Levi quæ repudiata ab Amram marito suo illi etiam desponsata est antequam pareret Mosem.* Sic Paraphrastes Chaldæus Jonathan dictus. Atqui è traditionibus Ebraicis Hieronymus (tantundem itidem, quoad fraternitatem, sed non uterinam enarrans) ad illud Paralipomenon[b], *Filii Ezra, Jether, & Mered & Epher & Jalon,* עזרא *Ezra,* inquit, *interpretatur auxilium, ipsum enim dicunt Amram patrem Mosi & Aron.* יתר *Jether interpretatur Residuum. Ipse est Aaron.* מרד *Mared rebellans. Ipse est Moses.* עפר *Effer pulvis. Ipse est Eldad.* ילון *Jalon, Ilex. Ipse est Medad, iidem duo qui prophetabant. Traditur enim Moysem post acceptam legem in eremo patri injunxisse ut matrem dimitteret, eo quod illius amita esset. Filia enim fuit Levi; post cujus discidium, duxisse aliam uxorem Amram, ex qua suscepit duos filios Eldad & Medad.* Sic ille. Alii Eldad illum fuisse volunt qui Elidad filius Cislon dicitur[c]; Medad verò qui Kemuel filius Shiphtan[d]; quorum uter-

[a] *Numer.* 34. 25.

[b] 1 *Cap.* 4. 17. *videsis Histor. Scholastic. in Numer. cap.* 14. *& Abulensem in Numer.* 11. *quæst.* 72.

[c] *Numer.* 34. 21.

[d] *Ibidem* 24.

uterque etiam in principibus ad Tertæ diſtributionem deſignatis; hic tribui Ephraim, ille tribui Benjamin. Sic item habetur in *Midbar Rabba*[a]. Sed incerta nimis hæc & è genio Rabbinico illo notiſſimo orta, uti pariter alia aliquot quæ de ſingularibus Binorum horum prophetiis earúmque circumſtantiis traduntur. Manifeſtum interim videtur ex hiſtoria Sacra, Binos hoſce ſic expreſſim nominatos in circuitum tabernaculi cum Septuaginta antè generatim memoratis non veniſſe ſed in caſtris manſiſſe & prophetaſſe, qua de re etiam plura mox. Adjiciunt autem Magiſtri, etiam ii qui רשב Septuaginta prophetiam non ultra, juxta antè dicta, durâſſe volunt (quocunque in ſenſu id ſumendum) Eldadum & Medadum prophetico munere uſque ad mortem functos eſſe; Habitualitèr, ut dici ſolet, licet non Actualitèr. Quod ad Spiritus Prophetiæ Genus ſeu Gradum attinet; magnus ille Maimonides[b] eundem ait eos ſortitos eſſe Gradum quem Septuaginta illis ipſe attribuit, id eſt per Spiritum Sanctum. Et Nachmanides[c] ad illud Jehoſuæ[d], *Domine mi Moſes, inhibe eos*, בתרגום, inquit, ירושלמי ראיתי שאמר בלאם מנע מנהון רוח קודשא וגו׳ *In Targum Hieroſolymitano vidi illud inhibe eos* (de Eldado & Medado dictum) *expoſitum per inhibe ab eis Spiritum Sanctum &c.* quod in Targumi illius editis non comperio. Etiam quibus diſtinctio illa prophetandi graduum non expreſſim adhibetur, dono illo eos uſque ad mortem non caruiſſe aiunt. Remanſiſſe ſcilicet ex humilitate in caſtris nec in circuitum tabernaculi inde acceſſiſſe; unde etiam addunt eos colloquium quoddam habuiſſe cum Numine (quale non rarò alibi adhibent quoties ea quæ dicta aut cogitatu ſibi veriſimilia eſſent perſonis introductis enarrare fatagunt) de Dignitate ad ſe inde ventura. Dixiſſe ſcilicet

[a] Paraſh 16. *fol.* 265. *col.*2.

[b] More Nebochim *part.*2. *cap.* 45. *Arab.*46.

[c] *In* Piruſh Torà *fol.*242.2.

[d] *Numer.*11.28.

ſcilicet eos[a] אין אנו רואוין לאותה גדולה *Nos impares ſumus tantæ dignitati*, ut nempè in numero jam ſeligendorum, circa Tabernaculum ſanctum, locum haberemus. Atqûe illinc dixiſſe eis Dominum, הואיל ומיעשתם עצמיכם הריני מוסיף גדולה על גדלתכם *Quoniam vos ipſi vos*[b] *ſic minuitis* ſeu indignos vos eſſe profitemini, *ego dignitatem dignitati veſtræ addam.* Additio illa ſtatim ſubjicitur; ומה גדולה היסיף להם שהנביאים כולן נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו *Dignitas illa adjecta* ſeu Prærogativa ſingularis binis hiſce data, *erat ut cum Prophetæ omnes cæteri vaticinari deſinerent, hi non omninò deſinerent,* והיו מתנבאים עד יום מותם *atque*[c] *munere uſi ſint prophetico uſque ad tempus mortis eorum.* In prophetiis eorum quibus tunc uſi ſunt, habent etiam alii[d] illam de Coturnicibus in caſtra venturis, alii illlas de Moſis morte & Jehoſuæ in terram Sanctam ingreſſu, alii de Gog & Magog, alii haſce pariter cunctas. Etiam ubi in Ezekielis prophetia de Gog & Magog, legitur[e]. *Anne tu is es de quo loquutus ſum in diebus antiquis per ſervos meos prophetas Iſrael,* הנבאים בימים ההם שנים quod verti ſolet, *prophetas in diebus illis annorum,* ſeu *diebus illorum temporum,* haud legendum volunt שנים *Shanim* quod ſignificat *annos* ſeu *tempora*, ſed *Shenaim* id eſt *binos* atque ita denotari ibi Eldadum & Medadum, *per Prophetas in diebus illis binos.* Sic Gemara Babylonia jam ante citata. Sic Salomon Jarchius locum illum etiam de prophetis aliquot recentioribus cum aliis ſumens, adjicit, ורבותנו אמרו אלדד ומידד הם נתנבאו עליו וזהו שנים האמור כאן אל תקרי שנים אלא שנים שני נביאים נתנבאו נביאה אחת בפרק אחד *Sed dicunt* (plerunque) *Rabbini noſtri Eldadum & Medadum fuiſſe eos qui prophetarunt de eo* (nimirùm de Gog ibi memorato) *& quod habetur heic non de* שנים *accipiendum pro Binis. Nec le-*

[a] *Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17. 1.

[b] *Vide Theodoret. in Numer. quæſt.* 21.

[c] Sepher Siphri *fol.* 13. *col.* 4.

[d] *Loci citati & inde Magiſtri ad Numer.* 11. *& Targum ibi tum Jonathanis dictum tum Hieroſolymitanum.* Zohar *edit. Mantuanæ ad* Bemidbar *fol.* 155. 2. Midbar Rabba *paraſh.* 16. *fol.* 265. *col.* 2. Chiskuni *in Num. fol.* 196. 2. *Ramban in* Piruſh Tora *fol.* 242. 2. Peſikta Zoterta *fol.* 46. *col.* 1.

[e] *Cap.* 38. 17.

gendum Shanim (pro annis) ſed Shenaim. Bini ſcilicet prophetæ illi prophetiam unicam prophetabant tempore uno ſeu ſimul. Sic etiam ipſe in Gloſſa Talmudica[a]. Ita etiam ibi David Kimchius, ita *Chiſkuni*[b], *Peſiktha Zotertha*[c], alii. Sed vide Abarbinelem[d] in dictum Ezechielis locum. Et de Prophetico Conſcriptorum munere videſis quæ fuſiùs diſputat Abulenſis[e]. Binos autem jam dictos, in caſtris ſic manentes nec in circuitum tabernaculi cum reliquis venientes, alii ex numero illo Septuaginta fuiſſe volunt, negantibus aliis, qua de re inferiùs plura.

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17. 1.

[b] *Ad Numeror. fol.* 156. 2.

[c] *Fol.* 46. *col.* 1.

[d] *In prophetas fol.* 206. *col.* 2.

[e] *Ad Numer.* 11. *quæſt.* 54, 57, 58, 59, 60, 64, 65 *&c.*

IV. Monendum autem eſſe duximus lectorem, ſi quis ſcriptis Rabbinicis ac Talmudicis forſan inaſſuetior fuerit, Nomen רוח הקודש *Spiritus Sancti* ſic in ſpiritus Moſaici communicatione ſuperiùs memorati notione accipi illa quâ tantùm משפע מן יהוה *influentiam à Domino* ſeu Numinis ſanctiſſimi afflatum hominibus communicatum ſignificat, non omninò quâ Perſonam Divinitatis Tertiam ut in Chriſtianiſmo denotat. Sic aiunt[f] Eberum magnum fuiſſe prophetam שקרא שם בנו פלג ברוח הקודש *quoniam appellavit filium ſuum Phaleg* (quo nomine Telluris diſtributio futura deſignaretur) *per Spiritum Sanctum.* Genebrardus vertit *afflatu Spiritus Sancti.* Maimonides item alibi[g] Sextuplam explicans Spiritus apud ſuos Notionem, Primam Aeris, Secundam Venti, Tertiam Vitalis, Quartam ipſius Animæ Rationalis immortaliſque facit. Et de Quinta, وهو ايضا اسم الفيض العقلي الالاهي الذي يفيض علي النبيين והוא גם כן השפע השכלי האלהי אשר ישפיע על הנביאים *Et nomen eſt itidem Influentia intellectualis Divina, quæ influit in Prophetas*, quando prophetant. Atque ex-

[f] Seder Olam Rabba *cap.* 1.

[g] More Nebochim *part.* 2. *cap.* 40.

emplum

emplum Notionis hujus affert ex Numerorum loco toties citato. Et de Sexta, inquit, nomen etiam est الحرص والارادة seu הכונה והרצון *Propositi ac Voluntatis* tam in Homine quàm Deo. Atque hinc subjicit animadvertendum esse, כל רוח מנשובה ללה הי בחסב אלמעני אלכאמס ובעצהאי בחסב מעני אלדי הו אלאראדה scilicet ككل روح منسوبة للة هي بحسب المعني احامس وبعضها بحسب معني الذي هو الارادة *Spiritum ubicunque tribuitur Deo sumendum aut in notione Quinta, aut, ut interdum, pro eo quod est voluntas*, ut in Sexta. Utrâque autem in Notione *Spiritus Sanctus* ei dicitur. Atque alibi apud eum Magistrósque[a] alios Spiritus Sancti notio est ejusmodi frequens. Illinc vetustis Patribus Christianis dicitur Error Judaicus, quo Substantia Spiritus Sancti Divina illa ac Personalis, non Nomen, alteris in illis notionibus negatur. Seculis in primitivis ea de re disputationes acerrimæ inter etiam Christianos. Quæ Macedoniani aliique ejusmodi hæretici ea de re voluerint, in historiis obvia sunt. Atque Errorem illum sic Judaicum dictum amplexum fuisse etiam Lactantium, autorem Divinarum institutionum celeberrimum, notat Hieronymus[b]. *Lactantius*, inquit ille, *in libris suis, & maximè in epistolis ad Demetrianum, Spiritus Sancti omninò negat substantiam, & errore Judaico eum vel ad patrem referri vel ad filium, & sanctificationem utriusque Personæ sub ejus nomine demonstrari.* Error ibi Judaicus habetur in eo quod de Spiritus Sancti substantia negata dicitur, non itidem in subjuncto de sanctificatione utriusque Personæ, quasi Judæi non in Christianismum Reformati, binas admisissent, ut Christiani, Personas, seu Patris & Filii; licet

[a] *Videsis* Sepher Cozri part. 5. §. 12. pag. 269. *Rabbinos ad Genes.* 1, 2 &c.

[b] *Epist. 65. ad Pammachium & Oceanum.*

interim fatendum ſit, eos, præter Patrem, ut Spiritum Sanctum ita etiam & Filium Dei, & מימרא דיי *Verbum Domini* & λόγον ejus, ut nomina ſatis ſibi nota memorare; eáque ſic intelligi à ſcriptoribus aliquot Chriſtianis, iiſque doctiſſimis, quaſi vetuſtiores Judæi eiſdem nominibus Trinitatem Chriſtianiſmi divinam deſignari voluiſſent. Ea de re, præ aliis qui in Judæos ex profeſſo diligentiùs, ídque ex ipſorum commentariis conſcripſerint, conſulas Raymundum Martini[a] & Petrum Galatinum[b], atque, in Raymundum, obſervationes nuperas. Apud illos ipſa hiſce de nominibus Magiſtrorum veterum verba maximè animadvertenda occurrunt. Adde quæ Chriſtophorus Helvicus de מימרא דיי *verbo Domini* è Targumicis pridem obſervavit. Illud interim præ aliis hac de re obſervandum; ubi in loco illo celeberrimo[c] dicitur יהוה *Dominus pluiſſe ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem* מאת יהוה *à Domino de cælo*, unde Patris & Filii in eodem commate deſignatio elici ſolet, & eam in rem paraphraſis afferri Hieroſolymitana quæ habet primo pro יהוה *Domino* מימריה דיי *verbum Domini* & in ſecundo מן קדם יי *à præſentia* ſeu *à Domino de cælo*, Paraphraſin Jonathanis dictam utroque in loco pariter מימרא דיי *verbum Domini* uſurpare; quaſi idem ipſum priori יהוה nomine quod poſteriori omninò denotandum. Et verum quidem eſt מימרא דיי *verbum Domini*, Chaldæis pro ipſo ſimpliciter Deo, ut Agente, ſæpius adhiberi. Syrus loco illo de Sodoma priore habet מרנא dominus, poſteriore מן קדם מרנא *à conſpectu* ſeu *præſentia Domini de cælo*. Arabs Saadiæ Gaon priore الله *Deus*, poſteriore من عندهٔ *à ſeipſo* de cœlo. Utroque in loco Judæi Mauritanienſes الله *Deum* habent, uti & verſio Perſica خودا *Goda*, *Deum*.

[a] *Part.3. diſt.1. cap.4. 8. §.3. & 4 &c. & cap.11.*

[b] *De Arcanis lib. 2. cap.5.& 6.*

[c] *Geneſ.19.24.*

Deum. In eundem ſimplicitèr ſenſum alii. Sed verò de Angelo nomine יהוה interdum deſignato, videſis, præter veteres aliquot obvios, viri ſummi Hugonis Grotii[a] adnotata. Philo autem Judæus ille Alexandrinus, ut de Spiritu Domini, juxta ſuperiùs ex eo allata, adeóque Sancto loquitur, ita etiam de Filio ejus & Verbo, etiam Primogenito. Scilicet agens[b] de Dei Filii nomine quà hominibus illud ſubinde communicatum, κἂν μηδέπω μέντοι, inquit, τυγχάνῃ τὶς ἀξιόχρεως ὢν υἱὸς Θεοῦ προσαγορδύεσθαι, σπέδαζε κοσμεῖσθαι κατὰ τὸν πρωτόγονον αὐτοῦ Λόγον, τὸν ἀγγέλων πρεσβύτατον, ὡς ἀρχάγγελον πολυώνυμον ὑπάρχοντα. Καὶ γὰρ ἀρχὴ, καὶ ὄνομα Θεοῦ, καὶ λόγος, καὶ ὁ κατ' εἰκόνα ἄνθρωπος, καὶ ὁρῶν Ἰσραὴλ προσαγορδύεται, *Quod ſi nondum quiſquam eſt dignus ut Dei Filius appelletur, tu tamen da operam ut ornatus ſis ſicut Verbum ejus Primogenitum, Angelus Antiquiſſimus, qui velut appellationum multiplicium Archangelus eſt. Etenim Principium, & Nomen Dei, & Verbum, & Homo ad imaginem Dei, & Videns Iſrael nuncupatur.* Et ſtatim ſubjungit, καὶ γὰρ εἰ μήπω ἱκανοὶ Θεοῦ παῖδες νομίζεσθαι γεγόναμεν, ἀλλά τοι τὴν ἀϊδίου εἰκόνα Θεοῦ, λόγου τοῦ ἱερωτάτου. Θεοῦ γὰρ εἰκὼν λόγος ὁ πρεσβύτατος, *Nam ſi nondum idonei ſumus ut nominemur Dei Filii, ſimus ſaltem ſempiternæ ejus Imaginis*, id eſt, *Sermonis* ſeu *Verbi illius Sacratiſſimi. Dei enim imago eſt Verbum illud antiquiſſimum.* Cum Platonicis & Chriſtianis dogmatibus hac de re vetuſtis comparet hæc obiter allata qui velit. Certè etiam ad Ebræos ſuos Paulus[c] Apoſtolus ſive quis alius Epiſtolæ ad Ebræos autor fidentiùs loquitur atque ut de re ipſis receptiſſima, ubi etiam in Epiſtolæ initio verba facit de Filio ut χαρακτῆρι τῆς ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ, *Charactere* ſeu *figura ſubſtantiæ Dei*. Sed verò *Spiritus Sancti* haud diſſimilis eſt apud Mahumedanos

[a] *Ad Geneſ.* 1. 8. 22. 1924. & *Mat.* 6. 5.

[b] *Lib. de Confuſione Linguarum.*

[c] *Ad Ebræos cap.* 1. 3.

etiam notio, tam Philoſophos quàm Theologos, ubi loquuntur de النبوة *prophetia* & de قوه قدسيه *facultate* ſeu *potentia Sanctimoniæ*. Eas ſcilicet ad homines aliquot ſive per Angelum ſive per الروح القدس *Spiritum Sanctum* devenire aiunt. Ea de re expreſſim certè Avicenna[a]. Et conſulas, ſi vis, quæ de Intelligentiis huc etiam ſpectantia, obiter tradunt Averroes, Algazel, Alpharabius, id genus alii. Etiam in Alcorano legitur[b], ولقد اتينا موسي الكتاب وقفينا من بعده بالرسل واتينا عيسي ابن مريم البينات وايدناه قوينا بروح القدس *Et Moſi jam miſimus librum* (ubi verſio Retinenſis edita Moſem prætermittit, qui in MS. meo, eidem coævo, ut debet, ibi memoratur) *& miſimus poſtea Prophetas & miſimus Jeſu Filio Mariæ Declarationes ſcientiæ* (ubi paraphraſtes penes me, كاحي الموت المعجزات وابرا الاكمه والابرص *facultates miracula faciendi* (*veluti mortuos vitâ donandi, cæcos & leproſos ſanandi*) *& teſtimonium ei præbuimus corroboravimúſque eum per Spiritum Sanctum.* Scilicet Deum ſanctiſſimum loqui fingitur. Retinenſis ibi *Spiritum Divinum.* Id genus ſunt in Alcorano[c] alia, quæ plerunque quidem per Angelum Gabrielem ſanctitatis Spiritum interpretantur Doctores Mahumedani. Paraphraſtes jam dictus ad illud, بروح القدس *per Spiritum Sanctum*, اي الروح المقدسة جبريل لطهارته يسير معه حيث سار ولم يستقيموا id eſt, *Spiritum Sanctitatis Gabriel qui in manifeſtationem ejus miſſus eſt ut comes quocunque iret. Nec tamen* (beneficiis hiſce divinis; ita ſenſus paraphraſis

[a] *Arabicè in compend. & vebus Metaphyſicis part. 2. pag. 84. Latinè de Philoſophia prima Tract. 10. cap. 2. Lib. de Anima cap. 8. & De Diviſione ſcientiarum pag. 144.*

[b] *Azoar. 1.*

[c] *Azoar 4. 15, &c. & videſis Philip. Guadagnoli Apolog. pro Chriſtiana Religione tract. 3. cap. 8, 9, 10, &c.*

phraſis eſt) *ad rectam mentem* ſeu *veri cultus rationem reduci potuere.* Ita Poteſtatem, Archangelum, Intelligentiam, Influentiam faciunt illi Spiritum. Et videſis quæ de munere apud eos prophetico obiter dicta ſuperiùs[a] ſunt. Habeo autem penes me Theologum & Philoſophum in Mahumedanis eximium MS الشيخ علي بن عبد الكريم *Alſhiech Hali Ben Aibdalcharim,* qui in opere cui titulum fecit, كتاب الانسان الكامل *liber Viri Perfecti* ſeu *Perfectionis Humanæ,* apud Mahumedanos Africanos conſcripto, capita habet De Deo ejúſque Eſſentia & Unitate, id genus aliis, integra, & demum[b], في روح القدس *De Spiritu Sancto,* ubi, اعلم inquit, ان روح القدس هو روح الارواح وهو المنزه عن الدخول تحت حيطة كن ولا يجول ان يقال فيه انه مخلوق لانه وجه خاص من وجوه الحق قام الوجود بذلك الوجه وهو روح لا كالارواح لانه روح الله وهو المنفوخ منه في ادم فالية الاشارة بقوله ونفخت فيه من روحي وروح ادم مخلوق وروح الله ليس مخلوق وهو روح القدس اي انه الروح المقدس كن النقايص الكونية

Sciendum eſt Spiritum Sanctum eſſe Spiritum (per excellentiam) *Spirituum, & oblectatur tranſitu* ſeu *deſcenſu infra amplitudinem ſuam. Nec omnino de eo dici debet, eum eſſe Creaturam, cum Modus ſingularis* ſeu *productio ſibi propria, vera adeóque unica ſit. Atque Spiritus eſt non inſtar Spirituum aliorum, quia Spiritus eſt Dei, qui afflatur*

[a] *Cap. 2. §. 2.*

[b] *MS. Cap. 50.*

afflatur ab eo in Homine & ad eum, & versatur in verbis ejus. Et spiritualiter ei afflatur. Spiritus autem Hominis Creatura est; sed Spiritus Dei non est Creatura. Atque hic est Spiritus Sanctus, quoniam scilicet est sanctificatus absque deficientia aliqua essentiæ. Alia subjungit ille in eundem sensum, uti Mahumedani alii, qui in Trinitatem Christianismi Divinam disputantes notionibus illis in suis, quæ itidem satis Rabbinicæ sunt, Spiritum Sanctum duntaxat agnosci volunt. In eis primas tenent Achmed Ben Zin Persa contra quem scripsit Philippus Guadagnolus Apologiam Christianam, & Achmed Ben Abdalla Africanus in Dissertatione ejus illâ, MS. superius[a] memorata, ubi *Veteres*, inquit, *Christiani aliter explicabant Trinitatem quam Moderni. Dicebant enim ex iis Tribus, Essentia, Sapientia, Vita eam componi; Essentiam Patrem, Sapientiam Filium & Vitam Spiritum Sanctum esse affirmantes; omnes verò tres simul Unum Deum esse. Modernorum sententia jam superiùs explicata est* (de Patre, Verbo, Spiritu Sancto) *& ex utriusque inter se pugna & dissensione, apparet ambas esse falsas. Si verò Moderni dixerint sententiam veterum veram esse, sibi ipsis sanè contradicunt; quia Moderni dicunt Filium esse Verbum, & Spiritum Sanctum mutuum Amorem Patris erga Filium & Filii erga Patrem; veteres tamen Filium esse Sapientiam & Spiritum Sanctum Vitam vel Spiritum.* Et de Personarum Trium nomine verba faciens, *Ex iis tribus*, inquit, *faciunt Unum solum Deum, & ita simul dant duas contradictiones in eodem subjecto, dicentes, idem esse Unum & Tres quod omninò impossibile est, quia quod est Unum non est Tres, nec quod Tres est Unum. Secundò, errant facientes Essentiam Dei compositam ex Tribus rebus quæ non habent esse ni in sola imaginatione & intellectu, cum sint attributa substantiarum, & non substantiæ; quia sapientia non datur sine sapiente,*

[a] *Lib. 1. cap. 12. pag. 482.*

piente, Essentia sine eo quod est, Et Spiritus seu Vita sine vivente. Itaque ex solis attributis faciunt personas vel substantias quod nullus intellectus potest capere. Et ad confirmandam hanc suam opinionem, addunt Christiani, creationem non posse dari sine iis Tribus rebus è quibus componant Deum; Quibus respondetur Creationem unà cum iis Tribus indigere præterea duobus aliis Potentia & Voluntate. Dicunt igitur esse Quinque potiùs. Et postea, *Mauri dicimus animam Christi esse Spiritum Sanctum & Spiritum Dei, sicut & Adami, & quia miraculo fuit creatus sine Patre, ideo vocamus eum Spiritum Sanctum & Spiritum Dei & Prophetam & Nuntium Dei.* Sic Ben Abdalla ille, nostri seculi scriptor, & Mahumedismi sui assertor quidem, saltem Christianismi impugnator, perquam ingeniosus. Hali autem jam dictus, in capite[a] في التوريدة *De Lege*, ubi de Mose, Tabulisque Legis, & Mahumedis disciplina agit, uti etiam de Christiana, verba generatim faciens de Jesu Christi Miraculis, Sectatoribus, & Discipulis, de hisce subjicit (quod obiter adnotare liceat) وقالوا الله ثالث ثلاثة وهو الاب والابن والام وسموا ذلك بالاقانيم الثلاثة *dixerunt illi* seu *doctrinam professi sunt quod Trini sint qui Trinitatem conficiunt; Pater scilicet, & Filius, & Mater. Atque hosce nominant Tres ὑποστάσεις* seu *Personas*; quasi receptiorem existimasset ille cum suis sententiam hanc fuisse in Christianismo de Trinitate, nec ejusdem Personam Tertiam Spiritum Sanctum illic dicendam. Neque rarum est homines de aliorum religione loquentes, cum nec libris eorum moribúsve ac disciplinæ satis adsueti sint, opprobria ejusmodi & hallucinationes temerè effutire. Sed interim verum est, mulieres aliquot olim

[a] *cap. 36. MS.*

è Thracia in Arabiam, ante Mahumedem, migrantes dogma de Divinitate cultúque Divino Mariæ Virginis commentas esse & propagâsse, ut legimus apud Epiphanium[a], quod sanè cum cultu qualicunque ei apud aliquos exhibito collatum, facilè in causa esse potuit ut Mahumedani aliquot, haud aliunde edocti, eam pro Tertia Persona ita perperam sumerent. Prætereo quod à nonnullis tribuitur etiam Macedonio ejúsque sectæ de Spiritus Sancti processione à Matre & Filio; qua de re consulas Alphonsum de Castro[b]. Hali etiam ille de variis Christianorum sententiis hanc circa rem ibi plura scribens, alios eorum esse ait, quibus Pater ipse Spiritus Sanctus est in Trinitate, Maria Virgo Mater, & Jesus Filius. Id genus habet alia ille satis portentosa. Quæ tamen Bogomilorum[c], aliorúmque ejusmodi hac de re commenta neutiquam omninò excedunt. Quinetiam in Alcorano ipso habetur commentum impium simul & ridiculum de Dei ad Christum allocutione quâ velut tentando eum aut interrogando, illud de Divinitate tam Matris quàm sui supponitur, perinde ac si impostori illi fuisset Trinitatis Christianæ fundamen. Verba sunt[d], اذ قال الله يا عيسى بن مريم اانت قلت للناس اتخذوني وامي الهين من دون الله قال سبحانك ما يكون لي ان اقول ما ليس لي بحق ان كنت قلته فقد علمته تعلم ما في نفسي ولا اعلم ما في نفسك انك انت علام الغيوب ما قلت لهم الا ما امرتني ان اعبدوا الله ربي وربكم وكنت عليهم شهيدا quod à Retinense vertitur[e], *Ipsi iterum Deo dicenti, O Jesu*

[a] *Hæres. 78. seu in Antidicomarianitis §. 23.*

[b] *Lib. 5. adverſ. Hæreſ. verb. Deus; hæreſ. 10.*

[c] *Euthymius Panoplia part. 2. tit. 23.*

[d] *Arab. Azoar. 5.*

[e] *Azoar. 13.*

Jesu Mariæ Fili tu persuades hominibus ut Dei loco te Matrémque tuam Duos Deos habeant & veneremur, respondet Jesus, nolit Deus ut ego quid præter verum dicam. Et si ego protuli, tu nosti. Quia tu omnium secreta cordium noscens, mei cordis arcanum penetras, ego vero nequaquam tui. Tu scis itaque me nihil hominibus nisi mandata tua dixisse, scilicet quod te Deum meum atque suum invocent & adorent, quorum quamdiu tibi placuit testis affui. Guilielmus Postellus[a], *Et quando dixit Deus, ô Jesu fili Mariæ tu dixisti hominibus, recipite Me & Matrem meam Duos Deos, præter Deum: dixit, laus sit tibi Domine, id est absit ne fiat hoc mihi, ut hoc dicam quod in me non est verum &c.* Dionysius autem Carthusianus[b], *O Jesu Mariæ fili persuade hominibus ne Dei loco te Matrémque tuam Duos Deos habeant & venerentur. Respondet Jesus; nolit Deus ut ego quid præter verum dicam &c.* Quasi expressim ibi Deum voluisset Mahumedes jussisse ut Divinitatem tam suam quàm Matris Jesus denegaret. Rierus autem in versione nupera, *Il dira au jour du Jugement, O Jesus Fils de Marie as tu ordonne au peuple d' adorer toy & ta Mere come deux Dieux? Jesus respondra, loué soit ton nom, je me garderay de dire ce que n'est pas, tu sçais si je l' ay dit &c.* Ita quasi in die Judicii sic dicendum admittit ille, atque interrogativè. Quemadmodum autem ex recepta de Christianismi Trinitate fide inque ejusdem solennem in sacris professionem, antiquitùs nata est Doxologia illa usitatissima, *Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto &c.* sæpiùs etiam in eisdem sacris subjungi subciníque solita, ita non minùs velut in adversum atque ut Doxologiæ illi Antilogia solennis pariter habetur & frequentissima apud Mahumedanos formula illa, لا اله الا الله احد *non est Deus nisi*

[a] *De Orbis Concordia lib. 2. pag. 187.*

[b] *In sectam Machomet. lib. 2. art. 24.*

Deus unicus (& Trinitatem ſic ſatis negare ſibi videntur; quemadmodum etiam Chriſtiani aliquot veteres[a] verba eadem ex Sacra itidem Scriptura ſumta, eodem cum Judæis & Mahumedanis modo intellexere) quod in Alcorano, Commentariis, Precibus eorum tam Privatis quàm Publicis Acclamationibúſque perquam eſt obvium, uti & illud, لا اله الا الله وحده لا شريك له *non eſt Deus niſi unicus, neque eſt ei ſocius* ſeu *conſors*. Illinc etiam Numiſmata habent illi ad hunc modum inſcripta. quorum ſunt apud me vetera Quatuor, ſingulari juvenis eximii, Franciſci Vaughani. Interioris Templi ſocii, humanitate, cum Romanis compluribus, mecum communicata.

[a] *Videſis Euſebium contra Marcellum de Eccleſiaſtica Theologia lib. 2. cap. 19 &c.*

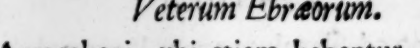

Tria priorem exhibent figuram. Quartum poſteriorem; omnibus adjectis utrinque vocibus aliis, quarum literæ detritæ & mihi nimis ignorabiles. Figura prior ait, *Non eſt Deus niſi Deus Unicus*; ſecunda, *In Nomine Dei, non eſt Deus niſi Deus Unicus*. Quibus ſæpiùs alibi ſolet adjici ومحمد رسوله *Et Mahumed eſt propheta ejus*. Etiam crebrò ſubjunctam video formulam, eandem in rem, ſolennem,

יהוה אלהינו יהוה אחד

ſcilicet יהוה אלהינו יהוה אחד אלא אלה ליח *non eſt Deus niſi unicus*, ſacris Samaritanorum lectionibus aliquot MS. in bibliotheca Reverendiſſimi & Præſtantiſſimi viri Jacobi Uſſerii

Uſſerii Armachani, ubi etiam habentur Preces ſolennes Samaritico-Arabicæ, literis interim utraquè Samaritanis, quarum per intervalla quibus diſjunguntur, ſæpiſſimè ad hunc modum ſubditur,

id eſt,

ليث الٰه & ليس الٰه

الا واحد الا واحد

idem ſignificantia. Quod verò attinet ad Spiritus Sancti in Chriſtianiſmi Trinitate notionem è ſacris literis, maximè è fedære novo, ritè eliciendam (qua de re commentarii ampliſſimi multiplicéſque paſſim occurrunt) intempeſtivum forſan non fuerit, Monitum heic adjicere, diſquiſitionem liberiùs ineuntibus certè non ignorandum, nec puto cuiquam librorum ſaltem ſive copiâ ſive notitiâ ampliori minùs inſtructo ingratum, de loco illo celeberrimo, ex S. Joannis Epiſtolæ primæ capitis quinti commate ſeptimo ad Trinitatem adeóque perſonalem Spiritus Sancti Deitatem aſſerendam præ aliis, ut afferri ita & controverti ſolito, Ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Λόγος καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι, ſeu ut ſæpiùs legitur, καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι, *quoniam Tres ſunt qui teſtimonium dant* ſeu *teſtantur in Cœlo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus, & hi tres Unum ſunt.* Scilicet, tametſi in codicibus vetuſtiorum ſeculorum Græcis MSS. quibuſdam, ſeu non paucis, ut aiunt alii[a], & certè in pleriſque & quaſi tantùm non cunctis, ut aliis[b], qui diligentiùs ſcrutati ſunt, innuitur, defuerit omninò comma hoc, uti etiam in celebratiſſimo illo vetuſtiſſimóque utriuſque federis exemplari ex Oriente à Cyrillo Patriarcha Conſtantinopolitano

[a] *Mariana, Lucas Brugenſis, Jacobus Tirinus, ad 1 Joann. 5. 7.*

[b] *Eraſmus ibid.*

tinopolitano ad Carolum nuper Regem Angliæ dono missum, quod S. Theclæ temerè nimis vocitatum est (ubi post illa in commate 6. ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια, sequitur tantùm, ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς τὸ ἓν εἰσιν. Εἰ τὴν μαρτυρίαν &c.) nec in MSS. binis Bibliothecæ Oxoniis publicæ habeatur, nec quidem in Græcis aliquot editionibus Novi Testamenti, veluti Aldinâ[a], Wolfii Cephalæi[b], Simonis Colinæi[c], Contextu Oecumenii, nec in versione Latina vetustiore, nec in codicibus MSS. miræ vetustatis editionis evulgatæ, quod asserit Erasmus, quos consuluit ille in bibliotheca Brugis Divi Donatiani, uti nec in Latinis aliquot Oxonienses bibliothecæ, nec in nonnullis unde Lovanienses[d] ediderunt Epistolam hanc; verúmque etiam sit, in codicibus priscæ versionis Syriacæ è MSS. vetustis fideliter editis, eísque tam Pontificiorum quàm Reformatorum (qui nec pauci sunt) illud non omninò legi, quasi locus ei illic nullatenùs deberetur, extra quam ubi ex suo nonnulli, sive in ipso contextu[e] sive in margine, interfertum volunt, uti nec in MS. Syriaco bibliothecæ Oxonienses publicæ (quod ab eruditissimo viro, Georgio Langbainio, Collegii Reginalis illic Præpositо, didici, ut alia soleo non pauca) neque ut credere par est in MS. aliquo alio Syriaco, nec haberi in Arabicis sive Erpenianæ sive Jaianæ editionis, quarum neutra de Tribus ibi habet quidquam præter, والشهود ثلاثة الروح والما والدم وهي الثلثة واحد *Et tres sunt testes, Spiritus & Aqua & Sanguis, & hi tres Unum sunt*, ut Erpeniana, seu ut Jaiana, والثلثة هم في واحد *Et Tres hi in Unum* seu *in Uno sunt*, quod Syro est magis consonum qui habet حمد *in Uno* seu *in*

[a] *Venetiis* 1518.

[b] *Argentorati* 1524.

[c] *Parisiis* 1534.

[d] *Vide edit. eorum Lugduni* 1569. *& epist. Jo. Hantenii præfixam.*

[e] *Vide Tremellium ad* 1. *Joan. Syriac.* 5. 7. *& Eliam Hutteri Syriaca ibi.*

in Unum, ut codices itidem Græci aliquot, εἰς ἕν εἶναι; quod in nonnullis commati huic 8 omnino deest; illo *in Tellure*, nec in Arabicis nec Syriacis lecto, uti nec, ut ostensum est, in exemplari illo Orientis MS. quod diximus antiquissimo nec in aliis aliquot vetustissimis, quod etiam ex Augustino[a], Ambrosio[b], aliisque veterum liquet; Quanquam etiam dubitandum non videtur quin exemplaria Græca diligentiùs comparare in versiones suas voluerit tam Syrus quam Arabs (qui & Syriacis proculdubio usus est) qualia sibi optima, correctiora, & præ aliis seligenda viderentur, ut in conatibus ejusmodi fieri assolet, nec receptæ, à seculis vetustis usque in nostra, in Ecclesiis Syrorum & Arabum Christianis, capitis illius lectiones publicæ (solennis enim est Syris ejusdem lectio publica in حاوا وصوما *Festo Luminum*, quod illis est Epiphania, atque Arabibus in الخميس من الجمعة الخامسة وثلاثين *feria quinta*[d] *hebdomadis trigesimæ quintæ*, post Pascha scilicet putatæ; juxta morem Ecclesiarum Græcanicarum, de quo statim) aliter omninò se habuerint, adeóque apud illos autoritate publicâ locus commati illi neutiquam admissus sit ullus; Tametsi insuper in versione Lutherana, seu tam Danica quàm Germanica, olim omnino, ut apud Syrum & Arabem, prætermittatur, atque etiam in recentioribus ejusdem editionibus, velut id de quo meritò dubitandum sit, variatim interponatur, ac in versionibus Reformationis Anglicanæ sub Henrico Rege octavo variis, aliisque[e] aliquot, nunc charactere minore aut monito aliquo aut nota singulari signetur, quasi nondum satis decisum haberetur utrum legitimum sibi locum illic nactum fuisset; Unde quidem in Bibliis etiam Publicæ

[a] *Contrar. Maximinum Arianorum Episc. lib. 3. cap. 22.*

[b] *De Spiritu Sancto lib. 3. cap. 11.*

[c] *Syr. Test. edit. Widmanstadii, Raphalengii, Bodeviani &c.*

[d] *Edit. Arab. Jaianâ.*

[e] *Videsis Eliæ Hutteri edit. in 12 linguis.*

cæ lectionis apud Reformatos noſtros ità ſe res ſemper habuit uſque ad verſionem illam Epiſcopalem dici ſolitam quæ ſub Elizabetha Regina emiſſa eſt; Etſi etiam à Patribus Græcis, ubi adverſus Arianos & de Trinitate diſputant proximáque apud Joannem verba afferunt, minimè lectum fuerit agnitúmve comma illud, utpote codicibus qui eo carerent uſis, veluti à Cyrillo[a], Nazianzeno[b], Oecumenio, aliis, uti nec Latinis magni nominis, veluti Auguſtino[c], Ambroſio[d], Leone Magno[e], veterum aliis, qui proculdubio, ſi ab eis lectum fuiſſet agnitúmve illud, in Arianos, in quos toties diſputant, ultrò & cum primis adhibuiſſent; tametſi etiam nec Bedæ[f] noſtro, qui ſub annum floruit 730, lectum fuerit, adeóque tam in Occidente quam Oriente (atque advertendum, Leonem Magnum fuiſſe Pontificem Romanum) pro legitima contextûs ſacri parte neutiquam antiquitùs à viris magnis haberetur, & demum tam è Pontificiis[g] reperiantur quàm è Reformatis qui haud parùm de eo dubitent; Licet inquam hæc ita ſe omnia habuerint, nihilominus manifeſtò liquet ex Hieronymo (ſi modo is autor ſit genuinus prologi nomen ejus præ ſe ferentis in Epiſtolas Canonicas) ſuo in ævo, ſaltem à ſe codices tam Græcos quàm Latinos pro corruptis habitos, quibus deeſſet comma hoc. Nimirùm interpretes aliquot incuſat quod Epiſtolas illas non ſatis fidelitèr redderent; *Ille*, ſic ait, *præcipuè loco ubi de unitate Trinitatis in prima Joannis Epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſlatoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula hoc eſt, Aqua, Sanguinis & Spiritûs in ipſa ſua editione ponentibus, & Patris verbíque ac Spiritûs teſtimonium omittentibus, in quo maximè & fides Catholica roboratur & Patris & Filii & Spiritûs Sancti una Divinitatis*

[a] *De Theſauro lib. 14. cap. 5.*

[b] *Orat. de Theologia 5. ſeu Orat. 37. tom. 1. pag. 603.*

[c] *Contra Maximin. Arianorum Epiſc. lib. 3. cap. 22.*

[d] *De Spiritu Sancto cap. 6. & lib. 3. cap. 11. & lib. De Initiandis cap. 4.*

[e] *Epiſt. Decretalis 10. cap. 5.*

[f] *Ad 1. Joann. 5. & vide Georgium Blandratam, apud Bellarmin. lib. 1. de Chriſto cap. 6.*

[g] *Caietanus &c.*

vinitatis ſubſtantia comprobatur, quo de loco vide heic Eraſmum. Atque hiſce tantùm Hieronymi verbis Jacobus Lopis Stunica[a] ſubnitens, fidentèr, *Sciendum eſt*, inquit, *hoc loco Græcorum codices apertiſsimè eſſe corruptos; noſtros verò veritatem ipſam, ut a prima origine traducti ſunt, continere.* Nec dubitare ſolent ſcriptores utrum prologum illum ſcripſerit Hieronymus. Et expreſſim quidem in MSS. compluribus atque editionibus vetuſtioribus[b] aliiſque aliquot vulgatæ, Hieronymo is tribuitur; aliis interim tum MSS. tum editis codicibus Hieronymi nomen haud ibi habentibus, uti nec Regiis, nec aliis compluribus. Neque aliter legebat, aut legi voluit, titulum prologi illius Joannes Wiclefius in verſione ſua. Ille ibi; **Here begynneth a Prologue on the pistlis of Cristen feith that ben seyen in olde**, quali quidem alibi non rarò utitur locutione, ſed nec Hieronymi nomen ſemper prætermittens. At verò quamplurimæ ſunt vulgatæ editiones quæ prologo illo prorſùs carent, etiam dum alios Hieronymi habent. Neque inter Hieronymi opera prologo illi locus. Cæterùm utut ſe res ea habuerit, diu ante Hieronymum reliquóſque ſuperiùs memoratos patres Græcos Latinóſque, citatur (quod cum primis heic advertendum) ut indubitatæ lectionis comma illud Cypriano, qui floruit ſub annum 250, ſeu 140 aut circiter ante Hieronymum, *Et iterùm*, inquit[c], *de Patre & Filio & Spiritu Sancto, ſcriptum eſt, Et hi tres unum ſunt*, quod lectionem ibi ejuſmodi, ut illi receptam, planè deſignat. Legitur item in Athanaſii Archiepiſcopi Alexandrini libello[d] ad Theophilum de Unita Deitate Trinitatis. Floruit ille in Concilio Nicæno primo ſeu ſub annum Chriſti 325. Etiam in Occidente ſcriptores paulò recentiores, nec obſcuri nominis, idem ut genuinam

[a] *Annot. contra Eraſmum ad 1. Joann. 5.*

[b] *Lugduni 1523. per Jacobum Maveſchal. &c.*

[c] *Lib. de unitate Eccleſiæ.*

[d] *Tom. 2. pag. 553. ſed & vide ejus Diſp. in Arium Tom. 1. pag. 147.*

nuinam Joannis Epiſtolæ illius partem memorant. Idacius Clarus, Epiſcopus in Hiſpaniis Lemocenſis, ſub annum 380, *Item*, inquit[a], *ipſe Joannes ad Parthos* (illo enim titulo epiſtolam illam ſignabant veteres[b]) *Tres ſunt qui teſtimonium perhibent in Terra, Aqua, Sanguis & Caro. Et Tres in nobis ſunt. Et Tres ſunt qui teſtimonium perhibent in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus. Et ii Tres unum ſunt.* Sic aliter quidem quam in codicibus aliis diſpoſitum comma ſeptimum hic legit, aliiſque octavum, quod ſic præcedit, vocibus effert. Eugenius etiam Carthaginenſis Epiſcopus, qui floruit ſub annum 480, idem ipſum ut ſeculo ſuo ſuiſque agnitum citat[c], quemadmodum itidem Fulgentius[d], Ruſpenſis in Africa ſub annum 500 Epiſcopus. Et ſanè tam in codice MS. Britannico (de quo Eraſmus, quem item de illo conſulas in Reſponſione ad Annotationes Edwardi Lei novas[e]) quàm in editionibus pleriſque Græcis, veluti antiquis illis, Hervagiana[f], Complutenſi, Pagniniana[g], Stephanianis, aliiſque ſequacibus innumeris, uti pariter in Latinis, etiam & in Eraſmi ipſius editione Græca utrâque, comma illud habetur. Sed eo nomine graviter reprehendit eum Edwardus Leus[h], quòd ſcilicet in Annotationibus, editionibus ſui ipſius eouſque adverſaretur ipſe, qua de re ampliter actum eſt ab Eraſmo in Reſponſione ejus ad Leum jam citatâ. Accedat, velut indubitatum antiquitus afferri ex Joanne ſive ab Hygino Papa (qui ſedere cœpit circa annum Chriſti 154.) ſive potiùs ab illo, quicunque is fuerit, qui Epiſtolas ejus ejuſmodi, ut illo non indignas, finxit. Item in lectionibus Dominicæ in Albis ſeu Dominicæ Paſcha proximè ſequentis, reliquiſque uſque ad Feſtum Aſcenſionis, ſolenne fuit[i] antiquitùs ut hodiéque pro Epiſtola diei inter alias propria

[a] *Lib. adverſus Varimadum Arian. Biblioth. Patrum Bin. tom. 4. part. 1. pag. 266. edit. Pariſ. 1624.*

[b] *Auguſtin. 2. Quæſt. Evangelic. 39. videſis Baron. Tom. 1. Ann. 99. §. 10.*

[c] *Lib. de Catholica fide, in Monument. Patrum Orthodox. tom. 2. pag. 1621.*

[d] *Reſp. Contra Arianos, propè finem.*

[e] *Pag. 281. Baſil. 1520.*

[f] *Baſileæ 1545.*

[g] *Coloniæ 1541.*

[h] *In Novis annotat. in 1. Joan. 5. pag. 200. Baſil. 1520.*

[i] *Epiſt. Decretal. 2.*

[k] *Vide Guil. Durand. Rational. lib. 6. cap. 97.*

propria legere partem capitis jam dictæ Joannis Epiſtolæ quinti, atque in lectione illa publica & receptiſſima velut omninò genuinum agnoſci jam dictum comma, quemadmodum itidem in verſionis Latinæ codicibus pleriſque Manuſcriptis, ac in Joannis Wiclefi noſtratis Anglicana. Quid quod etiam tametſi ut comma de quo ſaltem dubitandum eſſet, poſt Reformationem heic ſub Henrico octavo Rege inceptam, & ante verſionem apud Anglos Epiſcopalem dictam ſeu tempora Elizabethæ Reginæ, haberetur, ut antè memoratum eſt, ſemper in bibliis Anglicanis variatim editis, velut pro haud parum ſuſpecto, attamen etiam ſub Henrico octavo, in Epiſtolis poſt Reformationem ſic inceptam ſolennibus & ſub Edwardo ſexto in Liturgia Anglicana publica, ut poſtmodum ſimilitèr perpetuò ſub Elizabetha Regina deincépſque legebatur, ut alibi, ut pars capitis quinti Epiſtolæ primæ Joannis, Dominicæ proximè Paſcha ſequenti propriæ? Certè etiam in Ritualibus Eccleſiæ Græcorum Orientalis, velut ab antiquis ſeculis, recepta eſt ejuſdem in Epiſtola illa lectio publica quotannis in τῇ ε τῆ λε ἑβδομάδι, *quinta feria Hebdomadis* 35, id eſt hebdomadis à Paſchate trigeſimæ quintæ, ut liquet ex eorum Codice cui titulus Ἀπόστολος[a]. Et in Occidente S. Bernardus[b] idem non aliter legebat, qui floruit ſub annum 1120. Atque expreſſiùs Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis (ſub annum 1150) de Trinitate diſputans, *Joannes quoque*, inquit[c], *in Epiſtola Canonica ait, Tres ſunt qui teſtimonium perhibent in Cœlo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus, & hi Tres Unum ſunt*: perinde ac ſi de lectione illa non omninò fuiſſet tunc dubitandum. Neque aliter legendum planè cenſuit Guilielmus Durandus, Epiſcopus ſub annum 1260

[a] *Venetiis* 1602.

[b] *In Parvis ſermonibus num.* 16.

[c] *Sent.* 1. *diſt.* 2. H.

Mimatensis, Theologus sanè & Jurisconsultus præstantissimus, ubi de lectionibus publicis Dominicæ primæ à Paschate agens, Epistolæ hujus caput quintum memorat ut ad diem illam spectans, *& ostendit*, inquit[a], *fidem per testimonium in Cælo & in Terra & in Conscientia* &c. *Tres perhibent testimonium in cælo, Pater in voce, Verbum in carne, & Spiritus in columba, & hi Tres unum sunt de testimonio conscientiæ.* Hinc eliciendum satis, receptissimam antiquitus fuisse in Occidente lectionem illam, quod & ex Thoma Aquinate[b], aliisque Scholasticis[c], & codice Lyrano ídque genus aliis est manifestum. Quinetiam in Concilio Lateranensi Generali sub Innocentio Papa III anno 1215 habito, cui intererant Patres amplius bis Mille, quorum pars insignis fuere[d] Patriarchæ etiam, præter alios antistites Orientis, per se Constantinopolitanus & Hierosolymitanus, atque per Vicarios seu Procuratores Antiochenus & Alexandrinus, citantur[e] quidem S. Joannis heic commata 7 & 8 sicut vulgo leguntur, sed tantùm ut ab Abbate Joachim, inter alia, in opere suo adversus Petri Lombardi verba aliquot de Trinitate allata, ídque ad hunc modum, *Quemadmodum in Canonica Joannis Epistola legitur; Quia Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater & Verbum & Spiritus Sanctus, & hi Tres Unum sunt, statimque subjungitur, Et Tres sunt qui testimonium dant in Terra, Spiritus, Aqua & Sanguis, & hi Tres unum sunt, sicut in codicibus quibusdam invenitur.* Nimirum ut ita attulerat commata illa in scripto suo Joachim, sic ex eo in Canonem suum De Trinitate transcribi voluere Patres illic tam Orientis quàm Occidentis. Quo autem spectet aut quid innuat illud, *sicut in codicibus quibusdam invenitur*, non undiquaque satis inde constare videtur. An ad verba aliquot in commate poste-

[a] *Rationali lib. 6. cap. 97.*

[b] *Summ. part. 1. quæst. 30. art. 2. serm. Dominical. in Octav. Pasch. & in Comm. in 1 Joann. 5.*

[c] *Scot. in sent. 1. dist. 2. quæst. 5. Anton. Andræas in 1. sent. dist. 2. quæst. 5. alii.*

[d] *Vrspergens. & Matth. Paris ann. 1215.*

[e] *Concil. Lateranens. sub Innocent. 3. cap. 2. & Extr. tit. de Summa Trinitate c. 2. Damnamus.*

poſteriore, an ad integrum utriuſque ſimul conjuncti commatis locum, qui in codicibus quibuſdam, etiam & quamplurimis, ut oſtenſum eſt, commate ſeptimo carebat. Sed verò Thomas Aquinas[a] illud de poſtremis illic verbis capiendum haud dubitat, ſeu de *Et hi Tres Unum ſunt* ſubjuncto commati octavo. *Joachim*, inquit, *perversè trahere volens* (illud de Perſonarum Trinitate) *ad unitatem Charitatis & conſenſûs inducebat conſequentem autoritatem. Nam ſubditur ibidem, Et Tres ſunt qui teſtimonium dant in Terra, ſcilicet Spiritus, Aqua & Sanguis. In quibuſdam libris attenditur, Et hi Tres unum ſunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur, ſed in quibuſdam libris dicitur eſſe appoſitum ab Hæreticis Arianis, ad pervertendum intellectum ſanum autoritatis præmiſſæ de Unitea Eſſentiali trium perſonarum.* Et quidem in MS. exemplaribus multis Latinis[b] Græcíſque, etiam in editionibus aliquot Græcis, ut Complutenſi ejúſque ſequacibus, Regiis, ac Jaianis, tam in Latinis ſeu Vulgatis quàm Græcis omittitur illud de Unitate Spiritûs, Aquæ & Sanguinis, quod tamen in pleriſque tam Latinis quàm Græcis editionibus retinetur, uti etiam in verſionibus nuperis; quarum aliæ Unitatem eorum generatim illic exhibent, eiſdem quæ priore uſurpantur commate verbis; ut Rhemenſis aliæque, aliæ unitatem Conſenſûs & Qualitatis, non Eſſentiæ ut in priore. Inde Lutherana, **und die drey ſind beyſammen**, J. Piſcatoris[c], **und diſe drey ſtimmen uberains**, Gallica, *& ces trois-la ſe rapportent en un*; Sancti Marmochini Italica[d], *& queſti tre convengono in uno*, Deodati, *& queſti tre ſi referiſcono*[e] *a quella una coſa*; Belgica, **ende die drij zijn tot een**; Anglica, **and theſe three agree in one.** Sed viri aliquot magni, veterum exemplarium autoritate ducti, ver-

[a] *Expoſ. ad ſecundam Decretalem ſeu Opuſc. 24.*

[b] *Lucas Brugenſis Notat. in Sacra Biblia 613. vide Eraſmum ibi, & Hug. Grotium.*

[c] *Herbornæ 1604.*

[d] *Venetiis 1539.*

[e] *Joann. 9. 8, 17, 18.*

bis illis locum ibi deberi nolunt, qua de re conſulas heic Hugonem Grotium. Quantum verò ad comma illud ſeptimum de Trinitate ſumma; retineri illud debere plerunque conſentiunt tam hujus ævi Reformati quàm à ſeculis vetuſtis Pontificii. Inde etiam in Vulgatis Pontificia autoritate editis ſemper legitur; quod & à Concilio Tridentino ſatis juſſum exiſtimat Jacobus Tirinus[a] ex eo quòd Epiſtolæ Joannis ut aliæ Canonicæ Scripturæ partes ita recipi legique illic[b] jubentur *prout in Eccleſia catholica legi conſueverunt & in veteri vulgata editione habentur.* Etiam ille verſum illum ut ipſius Concilii Lateranenſis jam dicti, adeóque tam Orientalium illic quàm Occidentalium patrum lectionis ſumit. Quid quod etiam apud Ebræorum Magiſtros veteres, locutiones de Trinitate fermè ejuſmodi habeantur? Legitur in *Sepher* ראשית חכמה *Principio Sapientiæ*[c] (cujus autor eſt R. Elias Ben-Moſis די וידאש *de Vidas*[d]; ſed pro ד illic legit Plantavitzius[e] ר unde autorem vocat *R. Eliam Ben-Moſis Veraſii*) ubi de Pœnitentia & caſtigationibus comitantibus agitur, טעם למה שלשה מתנות שנתן הבה לישראל שהם תורה ואי ועהב לא נתננן אלא עי יסורין לפי שהם נרמזים בג׳ אלהים מפני שיש ג׳ אלהים כנגד בזוהר זל *Cauſa quare Tria illa munera quæ Iſraelitis dedit Deus Benedictus, videlicet, Lex, Terra ſancta, & ſeculum Futurum* (de tribus enim hiſce ut Iſraelitis ſingularibus loqui[f] ſolenne eſt Magiſtris) *non data fuerint ſine caſtigationibus, in eo habetur quod deſignentur in Trino Deo,* ſeu *Tribus Elohim. Nam Trinus Deus* ſeu *Tres Elohim ſunt ut explicatur in Zohar felicis memoriæ.* Verba autem Zohar[g], qui Codex habetur vetuſtiſſimus, hujuſmodi ſunt ר׳ יסי ואי דכתיב אשר לו אלהים קרובים אליו קרובים קרוב מבעי ליה אלא אלהים עילאה אלהים דפחד יצחק אלהים בתראה בניני

[a] *In* 1. *Joann.* 5.

[b] *Seſſione* 4. *tit. de Canonicis Scripturis.*

[c] *Porta Pœnitentiæ cap* 3. *fol.* 157, 2. *& in ejuſdem compendio pag.* 11, 1.

[d] *Venetiis, in* 4. *anno* 356.

לבן

[e] *Biblioth. Rabbinic. num.* 635. *& vide Buxtorf. biblioth. in* ר.

[f] *Videſis Plantavitzium Flovileg. Rabbinic. num.* 1896.

[g] *Edit. Mantuanæ part.* 1. *fol.* 31. 2. *in* Bereſith.

בגיני כך קרובים וגבורות סניאין אנין דנפקין מהד וכולהו חד

Dixit Rabbi Jose, quis sensus illius quod scriptum est[a], *Cui sunt Dii* seu *Elohim propinqui? potius dicendum videtur Propinquus, quàm Propinqui. Sed est Deus supremus, Deus Timoris Isaac*[b], *Deus Postremus. Sic Propinqui dicendum. Et Fortitudines* seu *Majestates aut Potentiæ sunt multæ quæ procedunt ex Uno. Et hi omnes Unum sunt.* Sed facit ibi Elias ille Ben-Mosis Deum supremum ibi dictum, datorem Seculi Futuri, Timoris Isaac, datorem Legis, & demùm Postremum datorem Terræ Sanctæ. Ejusmodi generis sunt alia ex Ebræorum scriptis & disciplina olim ad Trinitatem Personarum Christianam illinc asserendam allata à Petro Alphunso[c], Raimundo Martini[d], in Commentariis ad *Sepher Jetsira*, Paulo Burgensi[e], Victoria Porcheto[f], Petro Galatino[g], Joanne Reuchlino[h], Hugone Grotio[i], aliis. Certè si Galatino fides habenda foret de libro quem citat nomine גלי רזיא *Gale Razeia* seu *Revelator arcanorum* & Rabbino vetustissimo illi, *Rabbenu hacadosh*, seu R. Judæ qui משנה Misnaioth syntagmatis fit autor, tribuit, manifestissimum facilè esset, ipsam Christianorum Trinitatem in Ebræorum veterum disciplina expressim repertam esse. Nam disertè illic (ut verba Galatino citantur) è literis Nominum 42 literarum & 12 literarum Cabalisticorum, eliciuntur, אב אלהים בן אלהים רוח הקדש אלהים שלשה באחד ואחד בשלשה *Pater Deus, Filius Deus, Spiritus Sanctus Deus, Tres in Uno, Unus in Tribus.* Sed apud Judæos non omnino reperiri librum illum, dicitur, prorsúsque esse ignotum[k], & velut à Galatino aliove qui ei imposuerit, esse fictum. Neque enim eo usus est Raimundus aut Porchetus, è quibus reliqua ferè sibi compilavit Galatinus. Habetur autem liber גלי רזיא seu *Occultorum detectio* itidem dictus quem in Germania annos

[a] *Deut.* 7. 4.

[b] *Vide Genes.* 31. 42. *Paul. Fag. in Chald. Paraphras. ibidem, alios.*

[c] *Dialog. tit.* 6.

[d] *Pug. Fidei part.* 3. *dist.* 1. *cap.* 4.

[e] *Scrutin. Scripturarum Dist.* 9. *cap.* 5.

[f] *Part.* 2. *cap.* 5.

[g] *De Arcanis Cath. veritatis lib.* 2. *cap.* 4, 10, & 12.

[h] *De Verbo Mirifico lib* 3. *cap.* 4.

[i] *De Veritate Christianæ Religionis lib.* 5. §. 21.

[k] *Buxtorf. & Plantavitzius in Biblioth. Rabbinica num.* 113. *Morinus Exercit. Biblic. lib.* 1. *Exerc.* 1. *cap.* 2.

annos abhinc circa 40 edidit[a] & Christiano II Duci Saxoniæ inscripsit Julius Conradus Otto ex-Judæus, in quo afferuntur aliquot è Talmudicis ad Trinitatem Christianam asserendam eaque in lingua Talmudica & Latinè & Germanicè versa. Sed versiones ejus Talmudica ipsa haud parùm superant. Certè & Philosophis priscis cognitam fuisse Personarum Divinarum Trinitatem aiunt Scholasticorum aliqui[b], *per appropriata* ut loquuntur, licet non *per propria*. Et de multiplici in Divinis Trinitate apud Platonicos, consulas inprimis Proclum de Theologia Platonica. Sed hæc obitèr & fortè nimis extra callem, in quem tandem redimus.

[a] *Stetini 1613. typis Joannis Duberi.*

[b] *Thom. in Sent. 1. dist. 3. quæst. 2. & 1. 1. quæst. 32. art. 1.*

V. Quæ paulò superiùs afferuntur generaliùs è contextu Sacro, & animadversionibus nonnullis tum Rabbinorum tum aliorum aliquot de Institutione ac Origine Synedrii Magni ejúsque ibi circumstantiis, sic prælibatis, sequitur ut particulariùs de Presbyterorum, Patrum, seu Personarum in illud sic conscriptarum Qualitate, de Modo, Talmudicis receptiore, eos tunc Seligendi seu Conscribendi, tem de vero eorum Numero, & demùm de Loco ac Tempore Institutionis videamus. Quod ad Personas conscriptas attinet; de hisce non est omnium eadem sententia. Ad illud præcepti de Institutione[c], *Congrega mihi Septuaginta viros de Presbyteris Israel, quos tu nosti quod* (זקני העם ושוטריו) *Presbyteri populi & Præfecti ejus sint &c.* volunt aliqui Presbyteros ibi illos innui qui, ex Israelitis, antè Præfecti lateritiis operibus populi in Ægypto sub tyrannide Pharaonica instituti. Tunc[d] enim & ante[e], Presbyterorum dignitas, ut notissima, apud eos memoratur. Hinc paraphrasis Jonathanis dicta habet illic, סבי עמא וסרכוי במצרים *Presbyteri populi & Præfe-*

[c] *Numer. 11. 16.*

[d] *Exod. 5. 14. &c.*

[e] *Ibid. 3. 16.*

Præfecti ejus in Ægypto. Ita in *Midbar Rabba*[b]. Et Salomon Jarchius ibi, אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם שנ׳ ויכו שוטרי בני ישראל עתה נתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן *Eos quos noſti tu præfectos illis fuiſſe in Ægypto in opere illo adeo ſævitèr eis injuncto, & eorum miſerebantur eorúmque cauſâ vapulabant, juxta id quod dictum eſt*[b] *& vapulabant Præfecti filiorum Iſrael. Tunc ſcilicet conſtituti ſunt in Dignitate ſua* (Presbyteratûs qualiſcunque) *utpote qui ſic miſeriis populi ita ſuccurrerent.* Alibi[c] idem de Præfectis illis in Ægypto eorúmque ibi erga ſuos humanitate in præfecturis illis ſingulari loquens, ſubjicit, לפיכך זכו איתן שוטרים להיות סנהדרין ונטל מן הרוח אשר על משה והושם עליהם ש׳אמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל מאיתן שידעת הטובה שעשו במצרים כי הם זקני העם ושוטריו *inde evenit ut munere judiciario digni haberentur ſeu qui in Synedrium cooptarentur; & ſeparatus eſt Spiritus qui erat ſuper Moſem & poſitus eſt ſuper eos; ſecundum illud quod dictum eſt, Congrega mihi Septuaginta viros ex Presbyteris Iſrael; ex eis ſcilicet quorum tu noſti operam bonam quam præſtiterunt in Ægypto quando erant Preſbyteri populi & Præfecti ejus.* Ita Magiſtrorum alii. Et recolas heic quæ libro primo[d] diximus de ſeptuaginta palmis etiam ante legem datam in Elim, Septuaginta presbyteris, juxta Magiſtros, reſpondentibus. R. Bechai[e] autem, ונראה אעפ שהזכיר עתה אספה לי כבר היו עם ישראל במצרים שבעים זקנים כי מאז מיום שירדו למצרים שבעים נפש ונשתלחה הברכה בזרעם מנו עליהם שבעים זקנים להנהיגם וללמדם חכמים ומשפטים צדיקים כי היו חכמים גרולים מקובלי האבות ויודעים כי שבעים גפש היו דוגמא ולכך מנו עליהם במצרים שבעים זקנים וחוא שכתוב לך ואספת את זקני ישראל והיו שבעים והם היו במתן תורה· היא שכתוב ויעל

[b] Paraſh. 16. *fol.* 265. *col.* 2. & 3.

[b] *Exod.* 5. 14.

[c] *Ad citatum Exodi locum.*

[d] *Cap.* 15. *pag.* 626. & 627.

[e] *In* Biur *fol.* 171. *col.* 2.

משה ואהרן נדב ואביהו ושבעים מזקני ישראל ומה שהזכיר
כאן אספה לי שבעים איש היו אחרים שנבחרו עתה מחדש
כי אותן שבעים זקנים של מתן תורה מיוחדים בחבורה כי היו
ראוין לשליחות יד מסיני ולכך הוצרך לומר שיאסוף אותם
מחדש ואסף אותן על ידי פתקין כמו שהזכירו רז"ל ומה
שאמר אשר ידעת כי הם זקני העם כלומר שיהיו מכללם
אותם השוטרים שהיו במצרים שהיו לוקין על הציבור ומיום
שירדו למצרים שבעים נפש לא חדל המספר הזה מישראל
לא במדבר ולא בבית ראשון ושני *Et videtur ſanè, tametſi nunc* (in loco Numerorum toties memorato) *dicatur Congrega mihi* (quaſi tunc prima Septuagenarii illius collegii inſtitutio orta fuiſſet) *nihilominùs fuiſſe apud Iſraelitas etiam in Ægypto Septuaginta Presbyteros. Etenim à tempore quo deſcenderunt in Ægyptum Septuaginta*[a] *Animæ* ſeu *perſonæ, & multiplicata eſt, juxta benedictionem divinam, earum poſteritas, conſtituerant ſuper ſe Septuaginta presbyteros, qui ſe docerent & legibus moribúſque juſtis aſſuefacerent, ex eo quòd eſſent illi ſumma ſapientia præditi, patriarúmque traditionum callentiſſmii, ſcientes itidem Septuaginta illas animas ſeu Perſonas veluti prototypon fuiſſe numeri hujuſmodi. Atque hinc erat quòd in Ægypto Septuaginta presbyteros ſibi ſic præficerent, de quibus ſcriptum eſt*[b]*, vade & congrega Presbyteros Iſrael. Hi nempe Septuaginta erant & in legis datione ſupererant, juxta quod ſcriptum eſt*[c] *& aſcendebat Moſes & Aharon, Nadab & Abihu & Septuaginta è Presbyteris Iſrael. Quod verò heic dicitur, Congrega mihi ſeptuaginta viros &c. intelligendum eſt de aliis nunc recèns ſelectis. Nam Septuaginta iſti Presbyteri qui tempore legis datæ ſupererant paulò antè mortui ſunt in Tabera*[d] *ubi ultionem divinam meriti ſunt. Inde ſequitur neceſſe eſſe ut dicamus hoſce jam denuò & recens conſtitutos* ſeu *congregatos. Congregavit autem eos per Schedulas, ſecundum id quod Rabbini noſtri p.m. memorare ſolent*

[a] *Geneſ.*46.27. *Exod.*1.5. *Deuter.*10.22.

[b] *Exod.*3.16.

[c] *Exod.*24.9.

[d] *Numer.*11.3.

ſolent (qua de re plura mox, ubi de Modo in eis ſeligendis tùnc adhibito agimus) *Quod verò dicitur, quos noſti tu eſſe Presbyteros populi, intelligendum eſt quaſi dictum fuiſſet, quos noſti tu eſſe ex numero illo qui dum Præfecti erant in Ægypto populi cauſâ vapulabant*[a]. *Adeóque à tempore quo deſcenderunt in Ægyptum ſeptuaginta illa Perſonæ, non deſiit inter Iſraelitas numerus hic; nec quidem in Deſerto nec ſub Templo Primo, nec ſub Secundo.* Memoratur item in Nugis Alcoranicis[b], quòd in colloquio Dei & Moſis de Vituli aurei cultu (qui legis dationem in Sinai adeóque inſtitutionem qua de loquimur præceſſit) اختار موسي قومه سبعين رجلا *Selegit Moſes è gente* ſeu *populo ſuo, ſuorum hominum, Septuaginta viros* qui cultum illum renuiſſent. Ita illic expoſitores Mahumedani. Et Mahumed Ben Achmed ibi ممن لم تعبدوا العجل بامره تعلـــي *ex illis qui Vitulum non coluiſſent, juxta præceptum Dei.* Sequitur in Latina verſione *quibus peſſundatis, inquit, O Deus* &c. Arabica ſunt فلما اخذتهم الرجفه قال موسي رب *& cum plurimum conturbati eſſent illi, dixit Moſes, O Domine* &c. Rectè Ryerius ibi *qui furent ſurpriſes d'un tremblement de terre & du tonnerre.* Nam etiam terræ motum & tonitru ibi intelligunt doctores Mahumedani. Etiam ſcriptores aliquot graviſſimi Chriſtianorum, Septuaginta heic non tam primò inſtitutos cenſent, quàm eundem numerum velut antè inſtitutum ſeu in uſu habitum heic inſtaurari ſeu denuò inſtitui. Ita Conradus Bertramus, verba nempè faciens de Presbyteris & Præfectis ante legem datam in Sinai à Moſe memoratis, quaſi etiam tunc illi, ut cognitores, cauſis præfuiſſent judiciariis, *de numero*, inquit[c], *horum Seniorum & Præfectorum non ita*

[a] *Exod.* 5. 14.

[b] *Azoar. Lat.* 17. *Arab.* 7.

[c] *De Repub. Judæorum cap.* 5.

conſtat. Sed ſi conjectura valere poteſt, videntur ſeptuaginta fuiſſe, quaſi ſeptuagenarius Seniorum numerus quem Deus in lege (è Numeris antè allata) *ſancivit, non tam ab eo tum inſtitutus quàm continuatus fuerit. Sicut & alia quamplurima apud Patres uſitata Deus ad montem Sinai potius confirmavit quàm innovavit.* Originem autem numeri hujus velut natam etiam vult ille, ut alii non pauci, ex illo quod occurrit[a], & jam antè memoratur, de Septuaginta animabus ſeu perſonis quæ deſcenderunt in Ægyptum juxta quidem veritatem Ebraicam, ubi expreſſim legitur שבעים *Septuaginta*, quemadmodum etiam in Codice Samaritano, paraphraſibus Chaldaicis, verſionibus Syriaca & Arabicis ex Ebræo, uti etiam apud Joſephum[b]. Sed interpretes Græci habent πέντε καὶ ἑβδομήκοντα *Septuaginta quinque*; licet in loco Deuteronomii indicato codices aliquot habeant tantùm ἑβδομήκοντα. At verò etiam Stephanus Martyr in oratione ſua apologetica, dum in judicio ſiſtebatur, accerſitum ait[c] Jacobum expreſſim, juxta Græcam verſionem, ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς *in animabus ſeptuaginta quinque*, quam lectionem ibi veterem planè eſſe tum ex codicibus priſcis atque MS. eximio illo in Britanniam noſtram pridem allato, tum ex Latina, Syriaca, & Arabica verſionibus liquet. Atque ut videtur ſanè genuina etiam eſt, utpote ex verſione Pentateuchi Græca quæ tunc publicè recepta fuerat, ſumta; tametſi vir ſummus[d] ex errore illuc irrepſiſſe exiſtimet. Et de numero conſulas ſi plura velis quæ habent Hieronymus[e] & Auguſtinus[f]. Sed autumat Bertramus ex illorum ſeptuaginta familiâ quaque poſtmodum propagatâ, fuiſſe unicum qui qualicunque modo ſuis præeſſet; adeóque inde, juxta familiarum numerum, natum Septuaginta tunc ſeniorum cœtum. *Atque*, inquit, *quod*

[a] *Geneſ.* 46. 27. *Exod.* 1. 5. *Deuteron.* 10. 22.

[b] *Origin. lib.* 2. *cap.* 4.

[c] *Act. Apoſt.* 7. 14.

[d] *Hugo Grotius ad Act.* 7. 13.

[e] *Quæſt. & Trad. in Gen. fin.*

[f] *De Civitate Dei lib.* 16. *cap.* 40.

quod Dominus Exod 24. 1. *jubet ſeptuaginta ex ſenioribus ad ſe Iſraelis unà cum Moſe accedere, neque exprimit quomodo Moſes eos eligat. videatur de re nota agere, quod & ex eo ſatis arguitur quòd illi ſeptuaginta verſ.* 11. *ejuſdem capitis noto quodam nomine & proprio appellantur* אצילי בני ישראל *Magnates* ſeu *optimates filiorum Iſrael. Ita enim omnes interpretes Hebræi exponunt vocem illam* אצילי *per* גדולי. *Huc denique eodem prorſus modo accommodari poteſt quod Dominus ſeptuagenarium hunc numerum planè confirmaturus his verbis utitur Num.* 11. 16. *Aggrega mihi ſeptuaginta viros ex ſenioribus Iſrael, quos noſti quòd ipſi* (ſint videlicet vel fuerint jamdudum) *Seniores populi & præfecti ejus, quaſi ad hoc Seniorum & Judicum munus evehat eos qui aliquando eo functi fuerant.* Alii ei heic conſoni. Atque ita ſanè Inſtitutio hæc ſeu Congregatio, ex Domini præcepto, Septuaginta virorum, potiùs pro Inſtauratione Conſilii, Tribunalis, ſeu Collegii Judiciarii anteà ſtabiliti, utcunque ſic nunc renovati, ſumitur. Sed verò quicquid de Numero illo Septuaginta antè in Exodo memorato fuerit ſtatuendum, manifeſtum interim, re benè perpenſa, ſatis videtur, etiam ipſius Inſtitutionis, quà collegium hoc judiciarium jam factum eſt, Originem & Principium in congregatione illa in Numeris præceptâ præſtitâque, agnoſcendum. Certè ita volunt plerunque Talmudici[a]. Nec ita refragantur qui de Præfectis iſtis in Ægypto loquuntur. Neque enim iſtis Juriſdictio fuerat antè aut Imperium forenſe aliquod quale jam datum acceptúmque. Unde à doctioribus[b] meritò negatur שוטרים *Præfectorum* in Ægypto alibíve nomen, Judiciarios præfectos denotaſſe, ſed eos qui Monitores, Lictores, ac mandatorum forenſium, pro ſubjecti diſcrimine, variatim exequutores eſſent ſeu under Officers, qui

[a] *Gemara Babylon. ad tit.* Sanhedrin. *cap.* 1. *fo.* 2, 1. 3, 2. 17, 1. *& Magiſtri ad Numer.* 11. 16. *Vide Gem. Bab. ad tit.* Joma *cap.* 2. *fol.* 18. 2.

[b] *Andræas Muſius ad Joſuæ cap.* 1. 10. *Paul. Fagius ad Numer.* 11. 16. *Conſtantin. Lempereur ad Bertram. pag.* 362. *&c.*

Magiſtris[a] dici ſolent, בעלי מקל ורצועה *Magiſtri baculorum & flagellorum.* Unde etiam vir ſummus Hugo Grotius[b], *Inſpectionem quandam in populum jam in Ægypto habuerant* (Præfecti ſcilicet illi & Presbyteri) *Exod.*XXIV.1,9. *collatis locis Exod.* I. 11. V.6. *Placuerat is numerus quod totidem Jacobi liberi in Ægyptum veniſſent, ex eóque exſtitit etiam apud exſules Hebræorum Ægypto & alibi paris numeri collegium.* Et demùm ſubjicit, *Hi autem de quibus hoc loco agitur, LXX Conſilio hactenus præerant non Judicandi poteſtate, quam mox accipiunt, ſiúntque* אלהים. *id eſt, Dii.* Quin *& ſecundum alios*, inquit Lyranus, *fuerant iidem ſenes qui prius regebant populum in Temporalibus; & tunc, cum hæc impoſita eſt eis cura, in Spiritualibus propter quod receperunt de Novo ſpiritum prophetiæ.* Mirum ſanè & audax eſt iſtorum commentum de Regiminis publici tunc diſtinctione in illud quod Temporalium vocitatur & quod Spiritualium. Planè Regimen Imperium ſeu Juriſdictio eis antè nulla. Neque in Gentis illius ſacræ Republica, diſtinctio illa, quantum ad Regimen, Imperium, & Juriſdictionem, unquam reperta. Quod verò ad miniſtros illos in Ægypto attinet; ut non rarò contingit etiam eos qui miniſteriis ejuſmodi fungi ſolent, ſcientia etiam & judicio miniſteriis ſuis ipſis ſuperiore pollere, ita etiam heic rectè aiunt Magiſtri[c] Seligendos ſelectóſque ex jam dictis fuiſſe שבעים איש שיהיו בעלי חכמה בעלי גבורה וותקים ופקיפים *Septuaginta viros qui eſſent Magiſtri ſapientiæ, Magiſtri poteſtatis* (qui poteſtate ſibi commiſſâ rectè uti dignoſcerent) *Probi & judicandi periti.* Scilicet[d] אין זקן אלא חכם *Presbyter cenſendus non eſt alius quàm qui ſapiens*, quod tam ad priſca illa quàm recentiora tempora ſpectat. Additur interdum[e] etiam hos fuiſſe ex eis qui erant רס:הדראות קטנות שנאמרו ביתרו

ex

[a] *Maimonid. tract.* Sanhedrin *cap.* 1.

[b] *Ad Numer.* 11 *quem item vide in Matthæi cap.* 5.22. *& in Lucæ cap.* 10. *& Paulum Fagium in Numer.* 11.16.

[c] Sepher Siphri *fol.* 13. *col.* 3. Peſiktha Zotertha *fol* 45 *col.* 3. *alii paſſim.*

[d] *Gemar. Babylon. ad tit.* Kidoſhim *cap.* 1. *fol.* 32.2.

[e] *Gemara & Gloſſa Talmudica tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17.1.

ex Synedriis illis Minoribus (quantum ad poteſtatis amplitudinem) *quæ ex Jethronis monitu inſtituta.* Philo, textum illum *congrega mihi ſeptuaginta viros quos noſti tu* &c. citans, optimè ſubjungit[a], ἐκεῖνον τὸν ὑπὸ τῶν τυχόντων γερουσίας νομιζομένους ὡς ἱεροφαντας, ἀλλὰ ὃν ὁ σοφὸς οἶδε μόνος τὸ τῶν Πρεσβυτέρων ἀξίωσε προσρήσεως. *Non igitur eos quos vulgus Presbyteros exiſtimare ſolet, velut Hierophantas*[b], ſeu *Sacrificulos, ſed quos ſolus ſapiens noverit, Presbyterorum appellatione dignatus eſt.* Neque enim Tribûs in hiſce cooptandis alius præ aliâ ratio habita omninò ulla, nec magis tribus Levi aut Judæ quam reliquarum alicujus, qua de re plura ubi de Continuatione Tribunalis illuſtriſſimi tunc inſtituti inferiùs agitur. Sed & de Qualitate ſelectorum, ex eis quæ ſtatim de Modo ſeligendi afferuntur, plura licet elicere.

[a] *Lib. de his verbis* reſipuit Noe.

[b] *Videſis Lorinum ad Numer.* 11. quos tu noſti.

VI. Quod ad Modum in ſeligendis jam dictis à Moſe adhibitum, qualeſcunque illi fuerint, attinet, textus Talmudicus traditiones ſuas avitas per perſonas, pro diſciplinæ gentis more, indutas explicando, שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אספרה inquit[c], לי שבעים איש מזקני ישראל אמר משה כיצד אעשה אברור ששה מכל שבט ושבט נמצאו שנים יתירים אברור חמשה חמשה מכל שבט ושבט נמצאו עשרה הסרים אברור ששה משבט זה וחמשה משבט זה הרינו מטיל קנאה בין השבטים מה עשה ברר ששה ששה וחביא שבעים ושנים פיתקין על שבעים כתב זקן ושנים הניח חלק בלזן ונתנן בקלפי אמר להם ביאו וטלו פיתקיכם כל מי שעלה בידו זקן אמר כבר קידשך שמים מי שעלה בידו חלק אמר המקום לא חפץ בך אני מה אעשה לך *Tempore quo dixit Deus O. M. Moſi Congrega mihi ſeptuaginta viros è Presbyteris* ſeu *Senioribus Iſrael, dixit ſibi Moſes* ſeu *ſecum cogitavit, quomodo hoc faciam? ſi ex qualibet tribu ſelegero Sex, nume-*

[c] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17. 1.

numerum imperatum ſuperabit is numerus binis (erunt enim 72) *At ſi ſelegero ex qualibet tribu Quinque deerunt numero imperato Decem* (ita enim fient 60) *& demum ſi tribu altera Quinos atque ex altera Senos ſelegero, inter tribus conflabo invidiam. Quid igitur fecit? Selegit ex Tribubus ſingulis Sex, & adhibitis Septuaginta duabus ſchedulis, in ſeptuagenarum qualibet inſcripſit vocem* זקן ſeu *PRESBYTER* aut *SENIOR, reliquis binis inſcriptione ejuſmodi carentibus. Haſce commixtas in Pixidem ſeu urnam indidit* (ſcilicet ſortium in urnam aut pixidem ſive ligneam ſive auream ſeu id genus materiæ conjiciendarum uſus tunc, uti & poſteà ſemper, ſtante Templo, apud eos habebatur; etiam in Hircorum binorum à ſortibus illis, quotannis ex lege in feſto Expiationum[a] adhibendis, alibíque, ut ſtatim dicetur) *& tunc dixit illis venite & tollite ſchedulam ſibi quiſque ſuam. Qui manu ſua extraxit ſchedulam inſcriptam nomine PRESBYTERI, ei dixit Moſes jampridem Sanctificavit te Deus; qui extraxit ita manu ſua Schedulam puram, ei dixit Deus te non vult. Quid faciam ego tibi?* Subjicitur item[b] ſtatim ejuſmodi ſortium uſus paulò antè Moſaicus alius in re non ita diſſimili; ניצא ברבר אחה אומר ולקחת חמשת חמשת שקלים לגולגולת אשר משה כיצר אעשה להן לישראל אם אומר לו תן פדיונך וצא ואשר לו כבר פראני בן לוי מה עשה הביא עשרים ושנים אלפים פיתקין וכתב עליהן בן לוי ועל שלשה ושבעים ומאתים כתב עליהן חמשת שקלים בלן ונתנן בקלפי אמר להן טלו פיתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אמר לו כבר פראך בן לוי מי שעלה בידו חמשת שקלים אמר לו תן פדיונך וצא *Simile factum eſt circa illud, & accipies*[c] *quinque ſiclos pro unoquoque capite* (ubi ſcilicet Iſraelitarum reliquorum primogeniti per Levitas erant redimendi, exceptis 273 qui numerus ſuperabat illum Levitarum & quinque ſiclis à ſingulis dandis erat

[a] *Levit.16.8. in paraphraſi Jonathanis dicta & Tit. Talmudico Joma cap.4. Babylon. fol.39. 1.*

[b] *Gemar. Babylon. tit. Sanhedrin cap.1. fol.17,1.*

[c] *Numer.3.47.*

erat redimendus) *dixit Moſes quomodo* aut *qua ratione hoc faciam Iſraelitis? Si cuiquam dixero, da pretium tuum, reſpondebit mihi, jam redemit me filius Levi* (numero ſcilicet illo inter cæteros confuſo) *Quid igitur fecit Moſes? attulit* 22000 *ſchedulas, quibus inſcripſit* FILIUS LEVI, *& ſuper* 273 *ſcripſit* QUINQUE SICLI. *Haſce confuſas conjecit in Pixidem. Tunc juſſit, ut extraheret quiſque Schedulam ſuam. Qui manu ſua extraheret* FILIUS LEVI, *illi dixit Moſes, redemit te Filius Levi. Qui verò manu ſua extraheret Quinque Siclos, dixit ei, Pretium tuum ſolve.* Sortes ejuſmodi non rarò apud eos adhibitæ. Et Modus iſte Septuaginta per ſchedulas ſic ſortéſque ſeligendi conſcribendíque habetur etiam in *Midbar Rabba*[a], *Sepher Siphri*[b], *Sepher Tanchuma*[c], Salomone Jarchio[d], *Chiskuni*[e], Abarbinele[f], *Aiin Iſrael*[g], *Peſiktha Zotertha*[h], alibíque crebrò apud Magiſtros. Sed à Chriſtianis aliquot ſcriptoribus[i] haud concedendus habetur Modus jam dictus.

[a] Paraſh. 16. *fol* 265. *col.* 2.

[b] *Fol.* 13. *col.* 4.

[c] *Fol.* 71. *col.* 4.

[d] *Ad Numer.* 11. 16.

[e] *Fol.* 196. *col.* 3.

[f] Piruſh hatora *fol.* 289 *col.* 4.

[g] *Part.* 2. *fol.* 99. *col.* 1.

[h] *Fol.* 45. *col.* 4.

[i] *Abulenſ. in Numer.* 11. *quæſt.* 56 *&c.*

VII. Hiſce de Modo Talmudico Conſcriptos ſeligendi præmiſſis, ſequitur ut de eo quod quæri ſolet circa Eldad & Medad in Conſcriptione illa videamus. Ait quidem textus Sacer[k], Moſem conſtituiſſe ſeu collocaſſe Septuaginta illos circa Tabernaculum, dominúmque deſcendiſſe, ſpiritúque Prophetico eos donaſſe, indéque eos ſtatim Prophetaſſe. Quibus proximè ſubjungitur, remanſiſſe ſeu relictos eſſe in Caſtris Duos, ſcilicet Eldad & Medad, qui expreſſim dicuntur fuiſſe בכתובים κατεγεγραμμένων *ex conſcriptis*, ſed ad Tabernaculum non veniſſe. Quid igitur? Illi non inter eos qui circa tabernaculum diſpoſiti; id eſt non inter ibi collocatos. Nam in Caſtris manſiſſe nec illuc veniſſe dicuntur. Et à nonnullis planè

[k] *Numer.* 11. 24.

admissum est eos ex Septuaginta neutiquam fuisse, tametsi in Conscriptis, id est in numero è Tribubus parili conscribendo, sed sortibus ut rotundus fieret numerus demeretúrque binarius distinguendo, locum haberent. Nam nihil adeò quidem obstat quo minus sumi possit *Conscripti* tam pro Septuaginta duobus, scilicet tributim sex selectis, quam pro Septuaginta ex eis quomodocunque conscriptis. Atque Theodoretus quærit[a], Eldad & Medad τὶ δήποτε προφήτευσαν μὴ συναριθμηθέντες τοῖς ἑβδομήκοντα, *cur vaticinati sunt cum non essent de numero Septuaginta*, ipséque respondet verisimile esse eos fuisse ἴσους ἀξίαν τοῖς ἑβδομήκοντα, *dignitate pari fuisse cum Septuaginta*, atque inde donum illud prophetandi, de quo suprà, accepisse. Certè & Maimonides[b] Septuagenarium reliquorum numerum ita seorsim memorat, & per se Eldad & Medad, ut videatur eos ex Septuaginta fuisse haud sentire. Scilicet post verba illa superiùs[c] ex eo allata de Spiritu Sancto requiescente super Septuaginta, statim subjungit, ומלך אלדד ומידד וכרלך כל כהן גדול הנשאל באורים ותומים הוא מן הנבחרים הטבעי, id est, וכדלכ אלדד ומידד וכדלכ כל כהן גדול וגו seu ut versio Ebraica וכן אלדד ומדד וכן כל כהן גדול וגו *Atque tales* seu *ejusdem generis fuere Eldad & Medad; & quilibet Pontifex Maximus interrogatus per Urim & Thummim, ex eodem erat censu*, seu *genere*. Tantundem à Magistris aliquot[d] aliis etiam admittitur, quasi bini illi fuissent qui è 72 selectis sortibúsque, ut ostensum est, distinctis demti numerum relinquerent, juxta præceptum, Septuagenarium, adeóque Schedulas sortiti essent illas ex urna binas puras. *Pesichtha*[e] item, enarrato illo, quem diximus, seligendi per Schedulas Modo, de Eldad & Medad

[a] *Quæst. in Numer. 21.*

[b] More Nebochim *part. 2. cap. 45.*

[c] *Pag. 115.*

[d] Siphri *apud Levi Ben Gersom in* Piruſh ail hatora *fol. 184. col. 3.* Chiskuni *fol. 196. col. 3. & videſis* Aiin Iſrael *part. 2. fol. 99. col. 2.*

[e] *Fol. 46. col. 1.*

dad inquit, לכך נאמר והמה בכתובים שהיו בתוך הקלפי בין הכתובים זקן ועלה ביניהם נייר חלק כי לא אמר והמה כתובים אלא והמה בכתובים *ideóque dicitur, & ii fuerunt in Conſcriptis*, ſeu *inter Conſcriptos, quoniam nempè erant in Urna* (ſortes eorum ſeu Schedulæ) *inter eos* (ſortes ſeu Schedulas) *quibus PRESBYTER inſcriptum eſt. In manus autem eorum aſcenderunt Schedulæ puræ, ideóque non dicitur fuiſſe eos Conſcriptos, ſed inter Conſcriptos.* Alii autem, quorum ſententia multò eſt receptior, textum ſacrum de Septuaginta circa tabernaculum diſpoſitis atque binis hiſce non illuc venientibus ſed in caſtris manentibus, non aliter intelligunt quàm ſi dictum fuiſſet, Septuaginta Conſcriptos omnes, à Moſe quidem juſſos ad tabernaculi circuitum venire ut ibi conſiſterent munúſque à Numine præſcriptum acciperent, illuc veniſſe ibíque conſtitiſſe, exceptis illis Binis Eldad & Medad; neque hos Schedulas ſortitos eſſe illas binas puras, quibus bini, ex 72, ut inutiles, ſeponendi erant, ſed, ut reliqui, Presbyteri nomine inſcriptas. Targum Hieroſolymitanum[a] expreſſim, ואינין הוו משובעתי חכמיא ולא נפקו שובעתי חכמיא מן משכנא עד אלדד ומידד מתנבן במשריתא *Atque hi fuere ex Septuaginta ſapientibus, Neque diſceſſerunt à tabernaculo Septuaginta ſapientes quamdiu prophetabant in caſtris Eldad & Medad.* Alterum item Jonathanis dictum[b], והינון הוון מן סביא דסליקו בפטיקיא בתוכיא ולא נפקן למשכנא ואיטמרו למעדוק מן רבנוהא ואתנביו במשריתא *Atque erant hi ex Presbyteris qui ſcripti erant in Schedis in medio* (ut vertit Cevalerius) id eſt, *quorum Schedulæ Presbyteri nomine inſcriptæ erant. Sed non venerunt ad Tabernaculum, quia caverant ſibi* (quà potuere) *ut fugerent principatum, & prophetarunt in Caſtris.* Levi item Ben Gerſom[c], לפי הפשט נראה שאלדד ומידד היו מן שבעים זקנים

[a] *Ad Numer.* 11.26.

[b] *Ibidem.*

[c] *In* Piruſh ail hatora *fol.* 184. *col.* 3. *vide Abarbinel in* Piruſh hatora *fol.* 289. *col.* 4.

זקנים ונשארו במחנה על צד הענוה שהיו בורחים מן השררה *Ex ipſo textu eliciendum videtur, Eldad & Medad fuiſſe ex 70 Presbyteris. Sed relicti ſunt* ſeu *manebant in caſtris*, nec ad tabernaculum, tunc veniebant, *ex animi humilitate fugientes* ſeu *averſantes principatum* ſeu *munus judiciarium.* Et de averſatione illa obitèr Magiſtri. Etiam ad illud *relicti ſunt duo viri in caſtris* Gemara Babylonia[a], חנו רבנן יש אומרים בקלפי *Obtinuit etiam ſententia, relictos eos eſſe in pixide* ſeu *urna*, id eſt, ni fallor, poſtquam Septuaginta è 72 extraxerant Schedulas ſuas, in quibus Sexaginta octo erant nomine Presbyteri inſcriptæ & binæ puræ, Eldadum & Medadum, qui nondum ſuas extraxerant, inde cognoviſſe, binas illas quæ reſtarent in urna paritèr inſcriptas eſſe, adeóque illos, quantum potuerint, caventes ne poteſtati Judiciariæ ſeu principatui ſe, ut dictum eſt, immiſcerent, Schedulas illas, jam reverà ſic ſuas, in pixide reliquiſſe. Nam & gloſſa ibi Talmudica, שנים מאותן שבעים שהלכו ליטול עלה בידן חלק ונשתיירו שני פתקין שהיו כתובין בקלפי שהיו של אלדד ומידד שלא הלכו ליטול שנתייראו שלא יעלה בידן חלק *Bini ex Septuaginta illis qui adibant ut ſortes tollerent, ſuſtulere manibus ſuis Schedulas puras, & relictæ ſunt Schedulæ binæ inſcriptæ in pixide. Illæ autem ad Eldad & Medad ſpectarunt, qui non adſuere ut ſortes tollerent, timentes nimirùm ne ſibi non obtingerent puræ,* quas humilitatis cauſâ adeò affectabant. Totidem hac de re verba leguntur in *Aiin Iſrael*[b] ubi ſtatim ſubjicitur, והיינו דכתיב וישארו שני אנשים והמה בכתובים בקלפי כלו פתקי כתובים היו להם בקלפי ולא הלכו ליטלם *atque hoc eſt quod Scriptum reperitur, & relicti ſunt viri bini qui erant è conſcriptis; quaſi diceres inſcriptæ Schedulæ* (binæ) *ad eos in pixide ſpectarunt, ſed non adveniebant ut inde ſibi eas tollerent.* Hieronymus[c] item,

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.*1. *fol.*17.1.

[b] *Part.*2, *fol.*99. *col.*2.

[c] *Epiſt.*127. *ad Fabiolam*, *Marſ.*13.

Eli-

Eliguntur Septuaginta Presbyteri, vadunt ad oſtium tabernaculi. Duo remanent, Heldad & Medad, non imperii negligentes ſed humilitate ſubmiſſi dum ſe honore arbitrantur indignos. Adeóque inter conſcriptos in Synedrium tunc temporis ejuſdémque collegas eſſe Eldad & Medad connumerandos (quod & non rarò à ſcriptoribus recentioribus admittitur) plerunque receptum. Hoc verò ſubinde apud ſcriptores Chriſtianos controvertitur. Quæ ad dubium hocce extricandum conducerent, forſan haberemus plura, nec ita contemnenda, ſi reperiretur codex ille apocryphus inter Græcos veteres Ελδὰδ καὶ Μωδὰδ (ſic enim in verſionibus Græcis *Medad* exarari ſolet) inſcriptus, in quo, ut par eſt credere, diſciplina de eis recepta, datâ operâ & fuſiùs tradita eſt. Memoratur codex ille inter apocryphos S. Athanaſio[a], ubi diſtinguit Scripta aliquot Veteris Teſtamenti in τὰ ἀντιλεγόμενα *quæ contradicuntur* & τὰ ἀπόκρυφα. Recenſetur item idem liber ad finem Chronologiæ Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani quæ Græcè à Joſepho Scaligero[b] edita eſt. Sed verò in editis illis mendum circa hanc rem ingens eſt, de quo obitèr monere heic liceat. Poſt ſcripta ibi Canonica ſeu ἐκκλησιαζόμενα utriuſque federis cum στίχων ſeu *Verſuum* numero recenſita, titulus ſequitur καὶ ὅσαι ἀντιλέγονται, αὗται εἰσὶ τῶν παλαιᾶς (ubi codex pervetuſtus ac optimæ notæ MS. in bibliotheca Collegii Sionenſis Londini, habet † ὅσαι τῶν παλαιᾶς ἀντιλέγονται καὶ οὐκ ἐκκλησιάζονται, αὗται εἰσὶ) & Maccaibaicis, Solomonis Sapientiâ, id genus reliquis cum στίχων itidem ſeu Verſuum numero ſubjunctis, proximè adjicitur titulus, Καὶ ὅσα τῆς νέας ἀντιλέγονται, *Et quænam ſcripta federis Novi contradicuntur.* Inter ea habetur ibi, numero ſeptimo, liber dictus Ελδὰδ καὶ Μωδὰδ, quaſi inter libros

[a] *In Synopſi ſacræ Script. tom. 2. pag. 154.*

[b] *In Theſauro Temporum.*

bros Novi federis, ſed Contradictos, is eſſet enumerandus. Neque aliter ſanè deſcriptum video locum illum à viro doctiſſimo[a] qui etiam codicibus Nicephori MSS. ſe uſum eſſe profitetur. Sed verò prætermittuntur ibi libri omnes ad titulum illum ſpectantes, qui in Codice quem dixi MS. ad hunc modum ſequuntur,

[a] *Jo. Croius Sacrar. Obſervat. part. priori cap. 1.*

α	Αποκάλυψις Ιωάννου*	στίχων ͵αυ.
ϛ	Παροιμίαι	στίχων ͵δω.
γ	Προσευχὴ Ιωσὴφ	στίχων ͵ερ.
δ	Διαθήκη Μωϋσέως	στίχων ͵αρ.

* *De Apocalypſi videſis Sixtum Seneſ. Biblioth. Sanct. lib. 1. &c.*

Atque alia manu, inferiori in paginæ parte, ſubjicitur,

Γ

Τρ..... στίχων ͵ατς.

Δ

Εὐαγγέλιον κατὰ Ἑβραίους στιχ. ͵ζσ.

Ac dein ſequuntur,

Ὅσα ἀπόκρυφα τῶν παλαιῶν

α	Ενὼχ	στίχων ͵αυ.
ϛ	Παροιμίαι	στίχων ͵δω.
γ	Προσευχὴ Ιωσὴφ	στίχων ͵ερ.
δ	Διαθήκη Μωϋσέως	στίχων ͵αρ.
ε	Αναλήψις Μωϋσέως	στίχων ͵δρ.
ς	Αβραὰμ	στίχων τ.
ζ	Ελδὰδ καὶ Μωδὰδ	στίχων υ.

uti & reliqua nomina ſub titulo illo dein in editis occurrentia, quibus iidem στίχων numeri adjecti; tametſi

in

in anterioribus haud exigua ſit numerorum, ut alibi in recenſione illa, diſcrepantia. Atque inde ſtatim

†. Ὅσα τῆς γέας εἰσὶν Ἀπόκρυφα

α	Περίοδ. Παύλου	στίχων α χ.
β	Περίοδ. Πέτρου	στίχων β ψ.
γ	Περίοδ. Ἰωάννου	στίχων β φ.

quibus ſic tum Verſuum numero tum Nominibus ab editis diſcrepantibus, ſubjiciuntur eadem ipſa quæ editionem Scaligerianam claudunt. Adeóque non in Novi Teſtamenti libris Contradictis ſed in Veteris Apocryphis cenſendus ille *Eldad & Modad* inſcriptus. Certè nec Canon Græcus Scripturarum Nicephorianus è codice Carpenſi apud Petrum Pithœum[a], alitèr collocat librum illum quàm editio Scaligeri. Edita quidem eſt plurimis abhinc annis, nec ſemel, verſio Joachimi Camerarii Latina[b] Nicephori illius, etiam interdum velut Anaſtaſii bibliothecarii nomine, ut in Antonii Contii titulo ei præfixo in Bibliotheca Patrum alibíque. Sed nec verſio illa, ut in Bibliothecam Patrum recepta eſt, nec ut Camerarii edita, quidquam habet ſubjunctum de libris illis. In Patriarchis enim Antiochenis deſinit. Atqui in editione Anaſtaſii Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ juxta exemplaria Caſſinenſe & Vaticanum nuperâ Caroli Fabroti[c] (ubi à Græcis & verſuum numeri heic & nomina haud parum diſcrepant) titulus eorum qui Novi federis contradicuntur, ſub ſe habet Apocalypſin Joannis, Apocalypſin Petri, Barnabæ epiſtolam & Evangelium ſecundum Ebræos, & dein ſub titulo, *Et quæ ſunt Apocrifa veteris*, loco itidem ſeptimo, *Elab & Modad*, planè pro *Eldad & Modad*. Ita etiam in Canone Nicephoriano illo ex Anaſtaſio à Petro Pithœo[d] edito, ubi malè

[a] *In Miſcellaneis pag. 17. & 18.*

[b] *Baſileæ 1651. Biblioth. Patrum Pariſ. 1610. tom. 7. In Hiſtoria Miſcella à P. Pithœo edita Baſil. 1569 &c.*

[c] *Pariſ. 1649. pag 190.*

[d] *In Miſcellaneis pag. 19.*

Elad

Elad pro *Eldad*. Sed ita in classe sua rectè ibi retinetur liber ille. Titulus MS. jam dicti ac initium est, Τῦ ἐν ἁγίοις Νικηφόρυ ἀρχιεπισκόπυ Κωνσταντινυπόλεως Ομολογητῦ χρονογραφία σύντομος.

Αδὰμ γενόμενος &c.

Ita heic etiam ab editis, ut in quamplurimis aliis, sive Reges sive Episcopos spectes, diversus est codex ille. Versuum etiam seu στίχων numerus heic Scriptorum Veteris Testamenti Canonicorum, sæpius haud parùm discrepant ab editis. Sed Evangeliorum heic versuum numeri iidem sunt in editis, uti & in priori Evangeliorum codice in Prolegomenis in Solinum Salmasianis memorato. Reliquorum item Novi Testamenti librorum canonicorum versuum iidem sunt cum editis heic numeri, adjecto Epistolis canonicis simul Septem στίχων $\overline{\alpha}$ $\overline{\tau}$. quod in editis tum Scaligerianis tum Pithœanis Græcis desideratum habetur in Anastasii versione editionis Fabrotianæ & apud Pithœum. De Versibus heic, quorum nomen de veterum scriptis adeo frequens, consulas, si plura velis, Isaacum Casaubonum[a], Claudium Salmasium, & Joannem Croium, locis antè citatis. An verò Chronographiæ illius assumentum illud heterogeneum de Scripturis Sacris, Apocryphis, Contradictis, ipsius Nicephori etiam fuerit, meritò ambigi poterit. Nec solùm ex eo quod in codicibus nonnullis, etiam vetustis, tam ipsius Nicephori quam Anastasii, omninò defuerit (ut scimus tum è versione Camerariana tum ex Antonii Contii ejusdem recensione[b]) sed etiam quoniam compluria Chronologiæ illi post autoris obitum accessisse alia planissimè constat. Mortuum nempe esse eum recipitur[c] anno 828 seu sub Michaelis Balbi imperatoris exitum. Nec quidem dubitandum videtur quin is ipse fuerit qui locum in Chro-

[a] *Animadverſ. in Athen. lib. 6. cap. 10.*

[b] *Biblioth. Patrum Pariſ. 1610. tom. 7.*

[c] *Theophanes apud Baron. tom. 9. ann. 828. §. 35.*

Chronologiæ illius Græcis à Scaligero editis ſeptuageſimum octavum, in Latinis 77, in Marquardi Freheri catalogo[a] 54, in nuper edito à Philippo Labbæo[b] ex MS. ſuo 75, inter Patriarchas Bizantinos occupans, Zonaræ, Cedreno, Glycæ, aliis obitèr memoratur; uti etiam in Eccleſiâ utrâque[c] inter Sanctos recenſetur. Neque enim alter eſt ejuſdem nominis in Patriarchis illis ante eum. Nec puto, alterutrum ex Nicephoris[d] qui Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſub Theodoro Duca & Michaele Palæologo, circa annum 1260 præfuere, autorem Chronologiæ hujus vetuſtæ fuiſſe, quenquam exiſtimaturum. Adeóque is ipſe Nicephorus qui autor eſt Breviarii Hiſtorici de rebus ab obitu Mauricii geſtis à Dionyſio Petavio editi[e], etiam & Chronologiam hanc primò conſcripſit; tametſi Petavio in præfatione ad Lectorem illud haud admittendum videatur. Jam verò Nicephori hujus nomen in Patriarcharum illorum recenſione Chronographiæ hujus Latina, ſequuntur Quinque ejuſdem ſucceſſores, Theodotus, Antonius, Joannes, Methodius, Ignatius, qui annos ibi conficiunt pluſquam quinquaginta poſt obitum Nicephori. In Græcis autem editis adjicitur item Photius qui Breviarium illud ejus ut ſibi lectum in Bibliotheca[f] memorat. Et in Codice MS. ubi Nicephorus numerum occupat 79, adeóque Joannes 82, ſuccedit Joanni,

[a] *Juri Græco-Romano præfixo.*

[b] *Corp. Hiſt. Byzant. pag. 37.*

[c] *Orientali, in Menæo 2 Junii, Occidentali in Martyrolog. Romano Martii 13.*

[d] *Videſis Nicephor. Calliſt. lib. 14. cap. 39. Marq. Freher. in Chronol. Juris Græco-Rom. ann. 1255 &c.*

[e] *Pariſ. 1616.*

[f] *Codice 66.*

ϖγ Θεοδόσιος ὁ Αλήθινος ὀρθοδοξος καὶ ὁμολογητὴς ἔτη δ μ γ.

ϖδ Ιγνάτιος ὁ νέος Διοφόρος τὸ πρῶτον ἔτη ια μ ς καὶ ἐξωρίαθη.

ϖε Φώτιος ἔτη καὶ ἐξωρίαθη
Ιγνατιος, πάλιν τὸ δεύτερον, ἔτη

Φωτίου, πάλιν τὸ δεύτερον, ἔτη ιγ ἀξωρίστη.

Heic nemo non videt Patriarchas adjectos, qui Nicephori ſucceſſores fuere complures, uſque etiam in Baſilii Macedonis Imperatoris ac Photii Patriarchæ tempora. Alii ſunt characteres illic ejuſmodi poſt mortem ejus acceſſionum. Adeóque rectè ei ipſa Chronographia à viris doctis[a] tribuitur, intellectâ interim atque agnitâ continuatorum in nonnullis operâ variâ. Et ſanè appoſitus eſt titulus quem exhibet editio Scaligeriana, Νικηφόρου πατριάρχου Χρονογραφία σύντομος ἀπὸ Ἀδὰμ, μέχρι χρόνων Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου υἱοῦ αὐτοῦ, ἔχουσα ὕτως, id eſt, quâ Nicephori dicenda, ad tempora Michaelis Balbi & Theophili filii Imperatorum, ſeu ad ipſa Nicephori tempora eam deductam eſſe. Quod velut de aſſutis eſt monitum tempeſtivum, & de Nicephorianis ipſis intra cancellos ſuos coercendis. In catalogo autem Epiſcoporum Byzantinorum codicis jam dicti MS. Stachys, qui ſecundus eſt, annos habet tantùm ϛ, Polycarpus, qui quartus eſt, ιη; & dein ſequitur,

[a] *Andreas Schottus ad Phot. cod. 66. Baron. ad Martyrolog. Rom. Mart. 13. Philippus Labbæus in Corp. Hiſt. Byzantin. pag. 47 &c. præter editores.*

ε	Πλουτάρχου	ἔτη	ις.
ϛ	Σεδεκίων	ἔτη	θ.
ζ	Διογένης	ἔτη	ιε.
η	Ελδιθέρου	ἔτη	ζ.
θ	Φίλιξ	ἔτη	ε.
ι	Πολύκαρπος	ἔτη	ιζ.
ια	Αθλιοδώρου	ἔτη	δ.

Οὗτος ἔτερον οἶκον κλίσεως ἐν τοποθεσίᾳ λεγομένῃ Ελαία, ἐκεῖ τὰς συναξεις ἐποιεῖτο.

Atque ita Græcis reſtituuntur Epiſcopi quatuor, quibus editio Scaligeriana caret; emendatâ etiam de Athenodoro ibi lectione, unde Euzoius eſt duodecimus ut in Græcis editis Latiniſque. Annorum numeri

meri ſubinde, ut in aliis, heic itidem in MS. ſubinde variant. Et in Eutychio, Epiſcopo 54, pro ὑπὸ Ιωσίνου legendum ex eo, ὑπὸ Ιωσιμιάνου, ut rectè verſio Latina. Pyrrhus, poſt Paulum Epiſcopum 60, cui reſtitutus conjungitur in Latinis, facit per ſe numerum in MS. ut in Scaligerianis, Sexageſimum primum, unde fit, ut poſtmodum in Græcis quilibet, unitate ampliorem ſortiatur quàm in Latinis numerum. Sed miſſis hiſce ad Numerum in Synedrium Magnum Principi adſcitorum devenimus.

VIII. Numerus in munus judiciarium Synedrii Magni, ita dici ſoliti, Conſcriptorum nec major erat nec minor quàm Septuaginta; quibus Moſes Princeps omnium, ſeu cui, ex præcepto illi adſciti ſunt divino, adjectus, Septuagintauniuſvirale Conſiſtorium ſeu בית דין של ע׳א *Domus Judicii Septuaginta unius* virorum confecit. Miſna Babylonia[a], סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וגו׳ ומניין לגדולה שהיא של שבעים ואחד שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומשה על גביהן *Synedrium Magnum conſtabat ex Septuaginta uno &c. Atque undenam numerus ille Septuaginta unius? ex eo quod dicitur*[b] *Congrega mihi Septuaginta viros è Presbyteris Iſrael. Et Moſes erat* (ut Princeps) *ſuper eos* ſeu *cum eis conjunctus*; ubi Miſna Hieroſolymitana[c], eiſdem ipſis uſa verbis addit הרי שבעים ואחד *Ecce* ſeu *illic fundatur Numerus Septuaginta unius*, quemadmodum etiam aliæ aliquot משנ׳ *Miſnaioth* editiones. Maimonides[d] inde etiam, ומשה על גביהן שנ׳ והתיצבו שם עמך הרי ע׳א *Et Moſes cum* ſeu *ſuper eos, ſecundum quod dictum eſt, ut ſtent ibi tecum. Ecce Septuaginta unus fiunt.* Sic itidem Mikotſi[e]. Et Rabbi Menahem Recanatenſis[f], קבלו רז׳ל כי כל סנהדרי גדולה הישבת בבית ו׳ במקום אשר יבחר לשכנו כן יהיה מניינם שבעים והנשיא על

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 2. 1.

[b] *Numer.* 11.

[c] *Tit.* Sanhedrin. *cap.* 1. §. 6.

[d] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 1. §. 3.

[e] *Præcept. affirm.* 97. *fol.* 186. *col.* 2.

[f] *In* Midbar *cap.* 11.

גבן כמשה רבינו עה והנה הם עא *Accepere per traditionem Rabbini noſtri piæ memoriæ, quòd omne Synedrium*
[a] Deut. 17. 9. *Magnum conſidens in domo Domini in loco quem ipſe ad habitandum elegerit, conſtare debuerit ex Septuaginta quibus præficiendus Princeps, quemadmodum Moſes Magiſter noſter ſuper quem ſit pax. Atque ita fiebant ſeptuaginta unus.* Tantundem quantum ad Numerum, ſexcenties in Talmude Utroque ac apud Magiſtros reliquos occurrit. Et tam in Karæorum quàm Talmudicorum diſciplina eſt receptiſſimum & ſacræ Inſtitutionis hiſtoriæ undiquaque conſonum. Sed verò non defuere viri etiam Maximi qui Conſiſtorii hujus collegas Moſi ſic adſcitos ex ipſa inſtitutione fuiſſe 71, juxta parilem ex unaquaque tribu numerum, id eſt Senarium, ſelectum. Cæſar Baronius[b]; *Erat quidem apud Judæos ex Senioribus atque Magiſtris conflatum Collegium quod ab illis Synedrin* dicebatur, conſtabatque ex Septuaginta Duobus viris. Hujus originem à Deo per Moyſem inſtitutam habes in libro Numeri: quando Deus Moyſi præcepit ut Septuaginta viros deligeret quos ſenes & Magiſtros Populi eſſe noſſet. Hoc Seniorum collegium, junctis duobus aliis qui Heldad & Medad perſonas agerent (qui licet remanſiſſent in caſtris, eodem tamen afflatu ſpiritu prophetarunt) numerus Septuaginta duorum ſemper perſeveravit in poſteris.* Idem de Numero, ut indubitatum, ille alibi[d]. Tantundem Henricus Spondanus ejus epitomator[e], quaſi res citra controverſiam planè foret admittenda. Ita etiam alii aliquot, maximè ex Pontificiis[f]. Certè velut de 72 loqui videtur autor vetuſtus de Mirabilibus ſacræ Scripturæ[g] ubi ait *in præfiguratione 72 diſcipulorum ipſe ſpiritus Moyſis in ſeptuaginta Seniores diſtribuitur, & aliis duobus qui in caſtris reſederant, Heldad videlicet & Medad, ejus Spiritus prophetiæ donum condonatur.*

[b] *Tom. 1. ann. 31. §. 10.*

* al. *Sanhedrin.*

[c] *Numer. 11.*

[d] *Tom. 1. ann. 32. §. 11. & 33. §. 39.*

[e] *Tom. 1. ann. 31. §. 5. 32. § 4. & 33. §. 13. Sed & vide eum in Annalib. à Creatione ann. 2545. §. 26 &c.*

[f] *Vide Lorinum ad Num. 11. & Act. 4. 5 &c.*

[g] *Inter Auguſtini Opera Tom. 3. lib. 1. cap. 9.*

natur. Nicolaus autem Serrarius, ſcriptis etiam Talmudicis minimè inaſſuetus, de Numero dubitanter nimis loquitur ubi *illa*, inquit[a], *conſtabat initio 70, 71, vel 72. capitibus. De hoc enim aliqua controverſia.* Septuaginta duos, item & quatuor, Ricardus Montacutius[b] heic habet, commenta ſua præferens Talmudicorum diſciplinæ quam paſsim, ut ejuſdem nimis neſcius, vilipendit. Et Joannes Quiſtorpius[c] *Septuaginta* interpretatur heic *per Sex ex ſingulis tribubus*, quaſi de numero Septuaginta duorum cooptatorum locum intelligeret. Alii heic hæſitantiùs. Sunt autem viri ſanè doctiſſimi, tam Veterum quam Recentiorum, iíque nec pauci, qui numerum adſcitorum eundem cum Talmudicis, id eſt Septuagenarium fidenter recipiunt, iíque tam Pontificii quàm Reformati, de quibus plura mox. Sed verò habentur, etiam in Reformatis alii, viri ſanè magni, qui aliter ſenſere. Joannes Druſius[d] Ebraicè apprimè & Rabbinicè doctus, numerum Collegarum fuiſſe 72 haud dubitare videtur, tametſi, ut rotundus fiat, 70 tantùm ſoleant memorari. Vir item ſummus Hugo Grotius non ſemel[e] potius 72 quàm 70 fuiſſe vult. Nec ſequacibus heic aut conſonis hi carent. Anſa ſententiæ hujus maximè ſumta eſt ex loco illo D. Lucæ[f] celebri, *Poſt hæc autem deſignavit Dominus*, καὶ ἕτερους ἑβδομήκοντα καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ &c. *& alios Septuaginta* (Syrus addit ex *diſcipulis ſuis* uti & codex vetuſtus μαθητὰς) *& miſit eos per binos* ſeu *in paria diſtinctos ante faciem ſuam* &c. quemadmodum in codicibus optimis & vetuſtiſsimis, & ferè omnibus Græcis MS. tam illic quàm commate 17 legitur, uti etiam in editis. Atque ita legiſſe videtur Origenes, ubi de fontibus duodecim & 70 palmis[g] in Elim

[a] *Rabbino priore cap. 18.*

[b] *Analect. Eccleſiaſtic. Exercit. 6. pag. 228 &c.*

[c] *Annot. Biblic. in Num. 11. 16.*

[d] *Præterit. 3. in Luc. 10. 1. & vide eum ad Difficil. loca Numer. cap. 48.*

[e] *In Matth. 22. & Luc. 10.*

[f] *Cap. 10. 1.*

[g] *Exod. 15. 27.*

loquens, & demum de Apoſtolicis fontibus velut illis comparandis, *ibi etiam*, inquit[a], *arbores reperientur 70 palmarum. Non enim ſolùm duodecim Apoſtoli fidem Chriſti prædicaverunt, ſed & alii Septuaginta miſſi ad prædicandum verbum Dei referuntur, per quos palmas victoriæ Chriſti mundus agnoſceret.* Tam Septuaginta ſolùm à Chriſti miſſos fuiſſe quàm ipſas fuiſſe palmas 70, innuere videtur; tametſi alibi[b] de Septuaginta duobus heic loquatur ille velut ex Evangelio inter diſputandum recitato. MEGETHIUS, *Cura ut recitetur Evangelium & deprehendes ibi nullum iſtorum nominum* (diſcipulorum aliquot) *mentionem ſcriptis eſſe proditam.* EUTROPIUS, *recitetur.* ADAMANTIUS, *Apoſtolorum nomina duodecim recitata ſunt non etiam Septuaginta duo* (ubi in editionibus nuperis aſteriſcus neſcio quare injicitur; ſed in verſionis illius quæ Laurentii Humfredi eſt, editione vetuſtiore[c], adjicitur ex Græco in margine ₀ζ, ut inde ſciret lector certam numeri lectionem) EUTROPIUS, *quot habuit Chriſtus Apoſtolos?* ADAMANTIUS, *primum amandavit duodecim, poſt Septuaginta duo, ut Evangelium annunciarent.* Sic ibi; quaſi in codice Evangelii tunc prolato ₀β planè lectum fuiſſet. Sed dubitatur quidem ab viris eruditis[d], utrum Dialogus ille de recta in Deum fide ſit Origenis. Utcunque interea, autorem ejuſdem vetuſtiſſimum eſſe, nondum puto dubitatum. Sed verò & Euſebius[e] Septuaginta tantùm legiſſe videtur, quod planè fecêre è Græcis Theophylactus & Euthymius. Nam & numerum miſſorum eundem fuiſſe cum Palmarum in Elim numero in commentariis ſuis illic non dubitant. Et Tertullianus[f], *adlegit & alios Septuaginta Apoſtolos ſuper duodecim. Quo enim XII ſecundum totidem fontes in Elim, ſi*

[a] *Homil. 7. in Exodum.*

[b] *In Marcioniſtas Dialog. 1. ſeu de Recta in Deum fide.*

[c] *Baſileæ 1571.*

[d] *Andreas Rivetus in Critico Sacro lib. 2. cap. 13 &c.*

[e] *Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 12.*

[f] *Adverſ. Marcionem lib. 4. cap. 24.*

ſi non & Septuaginta, ſecundum totideu arbuſta Palmarum? Idem illic numerus eſt apud Syrum. Eundem etiam habet Arabs, editionis tum Erpenianæ tum Jaianæ, uti etiam verſio Arabica MS.[a] in Ægypto, in monaſterio Siafrani, anno Hegiræ 727 ſeu Chriſti 1327 conſcripta, quæ Bibliothecæ eſt Arundellianæ. Scilicet سبعين اخر *Septuaginta alios.* Atque verſio itidem penes me Arabica, aliàs ab editione & Erpeniana & Jaiana ſæpe diſcrepans, habet heic[b], سبعين احرين idem ſignificans. Unde adnotatur in margine, السبعون الذين ارسلهم مثني قدامه الي كل مادينة *Septuaginta illi quos miſit ante eum in quamlibet urbem.* Idem in MSS Græcis ſeptem bibliothecæ Oxonienſis, atque in pervetuſto illo codice MS. ex Oriente pridem in Britanniam miſſo, uti etiam in MSS. penes me, optimæ ſanè notæ, binis, quorum in utroque etiam habetur, ᾧ ἀπέστειλεν αὐτὸς ἀνὰ δύο δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ. Et titulus vetuſtus ſectionis Græcæ 34 Lucæ (in qua miſſionis illius hiſtoria) in MSS. hiſce aliiſque, uti etiam in editionibus præſtantioribus eſt, περὶ τῶν ἀναδειχθέντων ο ſeu ἑβδομήκοντα, *de deſignatis Septuaginta.* Synodus item Neocæſarienſis[c], *Chorepiſcopi ſunt* εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα *in figura eorum qui Septuaginta fuere,* quem numerum Zonaras & Balſamon pro indubitato ſumunt. Atque in Ritualibus Eccleſiæ Græcorum[d], ſeu lectionibus autoritate ibi publicâ receptis, tantùm ἑβδομήκοντα agnoſcuntur, ubi Lucas ipſe εἷς τῶν ἑβδομήκοντα *unus ex Septuaginta,* juxta veterum Græcorum traditionem[e], nuncupatur[f], quemadmodum Ariſtobulus à Paulo[g] memoratus, quem Barnabæ fratrem & Britannorum Epiſcopum faciunt.

[a] *Scct.* 34.

[b] *Sect.* 35.

[c] *Can.* 14.

[d] *Menæo Martii* 15. *in Ariſtobulo, & Anthologio Octob.* 18. *Maximus Cytherenſis in Metaphraſi vitarum Sanctorum, ex Synaxariis Mart.* 15.

[e] *Epiphan. adverſ. hæreſ. lib.* 1. *De Incarnatione* §. 4. *& in Anacephalæoſi* §. 135.

[f] *Antholog.* 18 *Octobris Romæ* 1598.

[g] *Ad Rom.* 16. 10.

faciunt. Certè etiam in Synopſi illa Dorotheo Epiſcopo, ſub annum 360, Tyrio tributa, ubi deſignatorum nomina ſigillatim recenſentur, numerus eorum titulúſque præciſè eſt tantùm Septuaginta, licet citetur interdum, quaſi 72 feciſſet[a] atque eis accenſuiſſet Eunuchum à Philippo converſum, quod planè non facit. Athanaſius item in Synopſi[b] ἀνέδειξεν ἑβδομήκοντα μαθητὰς, *deſignat Septuaginta diſcipulos*, quemadmodum alibi item loquitur ipſe ſimul cum Epiſcopis Ægypti[c] reliquis. Sic in Occidente itidem legebat Irenæus[d], Hierónymus[e], Ambroſius[f] qui etiam Latinam verſionem numerum illum tantùm retinentem expoſuit. Nec alium fuiſſe miſſorum heic numerum quàm qui Palmarum in Elim erat, expreſſim etiam, ut patres illi antiquiores, velut receptiſſimum tradit Petrus Damianus Cardinalis Epiſcopus ſub annum 1050 Oſtienſis[g]. Etiam Codices Vulgatæ aliqui numerum habent eundem. Sic MS. Atrebatenſis Collegii quem memorat, ſed non ſine admiratione, Franciſcus Lucas[h]. Uti etiam editio, centum ampliùs abhinc annis, nomine Vulgatæ, Iſidori Clarii[i] Abbatis Caſſinenſis & dein Epiſcopi Fulginatis. Italica item verſio Sanctii Marmochini[k] ex ordine Prædicatorum, ante Iſidorum, eundem habuit numerum (*Et altri Settanta*) Græcorum codicum ſequax; quemadmodum etiam verſio Lutherana, Belgica, Gallica, Reformatorum aliæ, tum veteres, tum nuperæ. Et in Anglicanis noſtris ſub Reformationis initia tempore Henrici octavi editis, nunc tantùm *Septuaginta*[l] habentur, nunc *Septuaginta*, adjecto[m], ſed minore, unde moneretur lector, charactere *& Duobus*. Inde evenit, ut in ſolennibus Evangeliorum lectionibus publicis quæ in Reformationis Ritualibus noſtris Anglicanis diebus feſtis propriæ ſunt, primò etiam *Septuaginta*

[a] *Poſſevinus in Apparatu.*

[b] *Tom. 2. pag. 129.*

[c] *Epiſt. ad Marcum Papam pro exemplaribus Nicæni Concilii Tom. 2. pag. 623.*

[d] *Lib. 3. cap. 13.*

[e] *Epiſt. 127. Manſ. 6.*

[f] *Ad Luc. 10.*

[g] *Lib. 2. Epiſt. 10.*

[h] *Ad Luc. 10. 1.*

[i] *Venetiis 1542.*

[k] *Venetiis 1538.*

[l] *Londini 1535.*

[m] *Ibid. 1541 &c.*

ptuaginta solùm reperiantur[a], postmodum autem sub Edwardo sexto *Septuaginta* (*& duo*) qualis lectio, in Ritualibus illis, tandem etiam sine parenthesis nota, usque in nostra tempora duravit, tametsi versio publica Bibliorum, Episcopalis apud nos dicta, quæ edita est sub Elizabetha Regina, & altera illa sub Jacobo Rege recognita & emendata *Septuaginta* semper habuerint; cum interim etiam in Rituali illo, anno 1637 infelicissimè in Scotiam misso, juxta bibliorum versiones jam dictas, *Septuaginta* tantùm insereretur. Certè per Ecclesiam etiam Occidentalem numerus Septuagenarius tantùm, non rarò, heic agnitus est, ut ex Epistolis Pontificiis Canonibúsque[b] liquet, tametsi, pro exemplarium aliquot diversitate subinde itidem 72 reperiatur. Obvia enim horum mentio ubi de Chorepiscopis agitur. Cæterùm in vulgatæ codicibus tam MSS. priscis quàm editis, quasi tantùm non universis, *Septuaginta Duo* est heic, uti & commate ejusdem capitis 17, numerus[c]. Etiam in codicibus aliquot Græcis MSS. etiamnum extantibus, saltem in codice Vaticano, ἑβδομήκοντα δύο, seu eadem lectio. Sed illos ad Latinorum exemplaria emendatos suspicatur Erasmus. Quin & in Harmoniis vetustis Græcis Tatiani[d] & Ammonii[e] Alexandrinorum leguntur *Septuaginta Duo.* Sic igitur in exemplaribus unde Harmonias suas confecere legerunt. Idem in Dialogo de Recta in Deum fide vetustissimo qui Origeni tribuitur haberi, antè notatum. Arabica item versio Romæ anno 1591 edita habet ibi ثنتي وسبعين *Duos & Septuaginta.* Et Epiphanius, qui floruit sub annum 380, codicibus usus est, in quibus idem numerus. Nam, de tunc à Domino designatis loquens[f], sæpius ἑβδομήκοντα δύο pro certo eorum

[a] *Evangel. diei S. Lucæ.*

[b] *Anaclet. Epist. 3. Burchard. Decret. 1. cap. 4. Ibo Part. 5. cap. 58. (sed & vide ca. 98.) Damas. epist. 4. Leo Epist. 88. Ivo part. 6. cap. 72. Gratian. Dist. 68. Can. 4. & 5. Durand. Rational. lib. 2. cap. 10.*

[c] *Videsis Erasmum heic, Bezam, Marianam, & Franciscum Lucam. Notat. in Biblia 473.*

[d] *Cap. 67.*

[e] *Cap. 117.*

[f] *Adversus hæres. lib. 1. de Incarnatione §. 4. & in Anacephalæosi §. 135.*

rum numero, velut ex ſacro ipſo textu, adhibet. Et lectionem ejuſmodi fuiſſe antiquitus itidem receptam liquet ex Auguſtino qui de 72 ibi expreſsim loquitur[a]. Neque alia ſanè lectio in Evangelio Lucæ quæ, in Hieronymianis, cum Canonibus habetur. Ita etiam legiſſe Bedam noſtrum[b] palàm eſt. Atque S. Cuthberti Evangeliorum codex perpulcherrimus qui in Bibliotheca Cottoniana etiamnum viſitur, circa annos abhinc 960, adeóque diu ante Bedam, manu exaratus (de quo ipſo ſcribit Turgotus[c], nomine Simeonis Dunelmenſis editus) eundem habet numerum, quemadmodum etiam tum codex Evangeliorum quatuor, aureis literis, haud ita diu pòſt, Wilfridi Archiepiſcopi Eboracenſis juſſu pulcherrimè conſcriptus, qui à Beda[d] celebratus etiamnum in Bibliotheca ad S. Jacobi ſervatur, tum codex alius vetuſtiſſimus nitidiſsimúſque, ab Athelſtano Rege ſub annum Chriſti 930 *Dorobernenſis cathedræ primatui* donatus, qui dein in ſolenni Regum apud nos inaugurandorum adjuratione adhiberi diu ſolitus, inter Cottoniana cimelia tandem locum ſortitus eſt. Prætermitto verſiones Saxonicas, Wiclefianam, Nicolai Malhermii Italicam, Rhemenſem, publicam in eccleſia Romana, inter epiſtolas diebus feſtis proprias, lectionem[e], & demùm editiones hèic Pontificias omninò numero illi auctiori conſonas; unde etiam fidenter Hieronymus Xaverius in Evangelica ſua hiſtoria ad Imperatorem Mogolenſem Perſicè conſcripta & à Ludovico de Dieu Latinè verſa[f] eundem habet numerum ut planè recipiendum. Et pro eo contendere ſolent, ex codicibus ſuis Latinis, Pontificii[g], aliam illam vetuſtiorem receptiorémque veluti Græcâ, ſic loquuntur, fidè ſubnitentem, rejicientes. Jam verò ex illis qui Numerum Synedrii Magni voluerint, ut dictum eſt, fuiſſe 72 ſeu ex tribu qualibet parem

[a] *Quæſt. Evangelic. lib. 2. cap. 14. & de Mirabilibus ſacræ Scripturæ lib. 1. cap. 9.*

[b] *In Luc. lib. 3. cap. 10.*

[c] *Hiſt. Dunelm. lib. 2. cap. 15.*

[d] *Hiſt. Eccleſ. lib. 5. cap. 20.*

[e] *Miſſal. Rom. in Lucæ feſto.*

[f] *Pag. 314.*

[g] *Baron. Tom. 1. Ann. 33. §. 38. Cornel. à Lapide ad Luc. 10. 1. Maldonatus, Adam Contzen, alii ibidem.*

parem seu senarium, conciliare Græcæ Vulgatæque lectionis Evangelicæ diversitatem conantes, observant, & verè quidem, morem fuisse Ebræis interdum, uti & aliis satis crebrò, numero uti rotundo pro eo qui amplior fuerit, adeóque 70 pro eo qui revera esset 72. Ita 72 illi interpretes Ptolemaici (de quorum numero illo dubitari non solet) sæpissimè nomine rotundo Septuaginta veniunt, quemadmodum etiam diserte Josepho[a] dicuntur patribúsque ubique Christianis qui interim eos ex senario velut cujuslibet tribûs numero constitisse, id est 72, fuisse non dubitant. Sic etiam expressim Augustinus[b], *quorum interpretatio ut Septuaginta vocetur, jam obtinuit consuetudo.* Atque hoc passim quidem occurrit, éstque, juxta hanc notionem, planè indubitatum in scriptis Judæorum, Christianorúmque tam Orientis quàm Occidentis. Inde apud Eutychium Patriarcham Alexandrinum MS. legitur, quod Ptolemæus ille anno vicesimo regni sui ad Hierosolymitanos misit, فاشخص منها سبعين رجلا من اليهود الي الاسكندريه وامرهم ان يفسروا له التوره وكتب النبيا من العبرانيه الي ليونانيه *Ut inde accerseret Septuaginta viros Judaicos ad Alexandriam, eísque jussit ut sibi interpretarentur legem & prophetas ex Ebraica in linguam Græcam.* Simile habetur in rotundo Centumvirorum, Romæ veteris, & Centumviralium Judiciorum & Cæsarum nomine usitatissimo apud Ciceronem[c], Quintilianum[d] aliósque satis obvios tam Jurisconsultos[e] quam historicos[f]. Et ad Cottam Ovidius[g] qui etiam ipse Centumvir fuisset.

Utque fui solitus, sedissem forsitan unus
De Centum judex in tua verba viris.

[a] *Lib. 12. cap. 2.*

[b] *De Civitate Dei lib. 18. cap. 43.*

[c] *De Oratore 1. Orat. pro Cecinna &c.*

[d] *Lib. 4. cap. 1. lib. 4. cap. 2. lib. 11. cap. 1.*

[e] *D. tit. de inofficioso testam. l. 17. C. de liberis præteritis l. ult. Paul. sent. 5. tit. 16.*

[f] *Valer. Maxim. lib. 7. cap. 7, 1.*

[g] *De Ponto lib. 3. eleg. 5.*

Lucanus item ad Pisonem,

Et firmare jubet Centeno judice causam.

Græcis pariter illi Ἑκατὸν ἄνδρες *Centum Viri* dicti. Atqui interea agnoscitur numerum Centumvirorum sic dictorum, primò verum fuisse Centum & quinque. Sextus Pompeius[b]; *Cum essent Romæ triginta & quinque Tribus, Terni ex singulis Tribubus sunt electi ad judicandum, qui Centumviri appellati sunt, & licet quinque amplius quàm Centum fuerint, tamen quo facilius nominarentur Centumviri sunt dicti.* Quid quod etiam numerus ille postmodum usque ad Centum octoginta excrescens (ut legitur apud Plinium[c]) rotundi illius numeri nihilominùs semper retinuit nomen quo & ipse non semel utitur[d]? Etiam de Centuria in finibus regundis, Varro[e]; *Centuria primò à centum jugeribus dicta, post duplicata retinuit nomen; ut tribus multiplicatæ idem tenent nomen*, quasi à Tribus partibus seu parte Tertia, Tribus primò dicta & semper retenta, in significationem, quà numerum spectat, perquam discrepantem posteà transmigrasset. Nemo itidem nescit rotundo Decimæ nomine nunc partem majorem, nunc minorem, ex usu loquendi, seu tam Substantiam, ut loquuntur in Scholis, quàm Quotam venire solere. Id genus sunt alia. Ex usu ac libertate hujusmodi loquendi, existimatum est, tum designatos illos à Domino Discipulos tum Synedrii Magni Patres ex ipsa institutione fuisse quidem 72, sed utrosque dictos numero rotundo 70, velut idem ipsum seu 72 satis innuente. Drusius, loco antè citato[f], *Similiter observatum Ebræis, Judices Synedrii Majoris fuisse numero Septuaginta duos, licet absolutè vocentur judices Sanhedrin Septuaginta, corúmque confessus dicatur domus judicii* של שבעים *hoc est Septuaginta judicum. Pheſictha 46, 1. scripsit Moses Septuaginta duos senes, sex è singulis tribu-*

[a] *Dio lib. 54 &c.*

[b] *In Centumvirialia Judicia.*

[c] *Lib. 6. epist. 33.*

[d] *Lib. 1. epist. 5.*

[e] *De Lingua Lat. 4.*

[f] *Ad Luc. 10. 1.*

tribubus. Alibi lectum domus Judicii Septuaginta & unius. Grotius autem, *Sed & Synedrium quod à Moſe conſtitutum eſt, ad cujus exemplum hos Chriſtus elegit, quomodo Apoſtolos ad exemplum Phylarcharum, fuiſſe capitum LXXII, Judæi nonnulli prodiderunt, quos inter ſcriptor Pheſictha.* Cæterum, quemadmodum in hiſtoria Synedrii hujus Inſtitutionis ſacra nullum numeri adſcitorum ſeputuagenario majoris veſtigium expreſſum habetur (ut ſcilicet numerus verus cum Principe fieret Septuaginta unus) ita omninò reclamat Schola Talmudica, paſſim (ut tum ex antè allatis tum ex ſequentibus obiter & luculentiùs conſtat) Septuaginta adſcitos agnoſcens, hóſque cum Principe Septuaginta unum appellitans. Et rectè quidem Druſius ibi lectorem ablegat ad Levi Gerſomidem, qui loco ab ipſo indicato optimè & ad Talmudicorum ſuorum mentem de Septuaginta Principi adſcitis loquitur. Verba ſunt[a], סנהדרי גדולה היה מספר שבעים איש כמו שמצאנו במשה שאמר לו השם יתעלה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת וגומ והוא היה מופלא שבבית דין והיו שבעים ואחד *Numerus Synedrii Magni erat virorum Septuaginta, juxta id quod reperimus apud Moſem; dixiſſe ad eum Deum O. M. Congrega mihi Septuaginta viros è ſenioribus Iſrael quos tu noſti &c. Atque ille erat Conſiſtorii Princeps, adeóque fuere Septuaginta & unus.* Tantundem idem alibi[b], uti & Magiſtri reliqui ſæpiſſime. Et quod adfertur à viris ſummis antè citatis è *Pheſictha*, tantorum manium pace dictum ſit, non ſine hallucinatione aut incuria nimia adjectum eſt. Innuitur ſcilicet codex qui *Peſiktha Zotertha* dicitur, quingentis & quinquaginta fermè abhinc annis[c] ab Anonymo, ſed Talmudicè doctiſſimo, Judæo conſcriptus; atque in ſuperioribus ſæpius laudatus. Habet autor ille quæ de Modo collegas ex præcepto divino

[a] Piruſh ail hatora *fol.* 205. *col.* 1.

[b] *Fol.* 184. *col.* 3.

[c] *R. Gedaliah in* Shalſheleth *fol.* 33. b.

vino ſortibus adſciſcendi tradidere ex ſuis veteres, & ad illud de Eldad & Medad[a], *fuere illi in conſcriptis*, expreſſim quidem ait, מלמד שכתב משה שמות שבעים ושנים זקנים ששה מכל שבט *Sciendum eſt*, aut *inde diſcendum*, *Moſem conſcripſiſſe nomina Septuaginta & duorum Presbyterorum*, *ſex ſcilicet ex qualibet tribu*, adeóque Eldad & Medad fuiſſe inter ſic conſcriptos; juxta ſuperiùs oſtenſa. Et Conſcriptos duplici notione & poſſe & debere ſumi palam eſt; nimirùm, aut de primò Conſcriptis 72 unde 70 ſeligerentur, aut de Conſcriptis, per nominis PRESBYTERI fortes, in ſchedulis tantum 70. ſic inſcriptis. Cæterùm reverà nihil omninò in *Peſiktha* reperitur quod innuere poteſt collegas plures fuiſſe quàm Septuaginta, ſed tantùm Septuaginta duos conſcriptos è quibus Septuaginta, ſecundum ſuperiùs allata, ſeligerentur. Alibi item expreſsim autor idem ad illud de Moſe[b], *Rex erat in Ieſurun*, *cum colligerentur capita populi ſimúlque tribus Iſrael*, מגיד inquit[c], הכתיב כשישראל מושיב ישיבת זקנים מלמטה מלכות שמים מתקיימת מלמעלה בהתאסף ראשי עם אלו שבטים זקנים *Indicat Scriptura hæc*, *quamdiù Iſraelitæ Synedrium* ſeu *conſeſſum Presbyterorum infra* ſeu *in terris obſervant* ſeu *adhibuerint*, *Regnum Cælorum* (ſeu futuri ſeculi beatitudinem) *deſuper ſtabiliri*, id eſt nutu ſanctiſsimi numinis. *Atque id quoque de congregandis populi capitibus ibi adjicitur*, *ſignificat Septuaginta Presbyteros illos.* Tantundem legitur in *Sepher Siphri*[d], alibíque. Nec de alio omnino Collegarum numero, utcunque primo confecto, loqui ſolent id genus ſcriptores. Accedat heic, Philonem, Judæum antiquiſsimum, certo numerorum diſcrimini accuratiùs paſsim præ aliis addictiorem, de Septuaginta heic collegis etiam, nec pluribus, ſæpiùs loqui. De Spiritu Dei verba faciens[e]; Τοιοῦτόν ἐστι καὶ ὁ Μωϋσέως

[a] *Numer.* 11. 26.

[b] *Deut.* 33. 5.

[c] *Fol.* 92. *col.* 2.

[d] *Fol.* 61. *col.* 1.

[e] *Lib. de Gigantibus.*

Μωϋσεως πνεῦμα ὁ ἐπιφοιτᾷ τοις ἑβδομηκονῖα Πρεσβυτέροις &c. *Talis eſt etiam Moſis Spiritus, qui ingreditur* aut *occupat* (interpres ibi *qui viſitare ſolet*) *illos Septuaginta Presbyteros* &c. Alibi item de numero Septuagenario, quà præciſè talis eſt, agens, Οὗτος ἔστιν, inquit[a], ὁ ἀριθμὸς Μωϋσεως τοῦ σοφοῦ γνώριμος. τὸν γὰρ ἀρχισυνάγωγον οὐ παυλὸς τοῦ πλήθους ἐπιλελεγμένους, ἑβδομηκονῖα εἶναι συμβέβηκε. *Numerus hic eſt Moſi ſapienti illi familiaris. Nam Optimates ex omni numero ſelecti Septuaginta fuere*, ubi planè pro rotundo numero 72 innuente, Septuaginta ſumi nequit. Nam haud aliter numerum illum ibi intelligere ſe profitetur quàm Siclorum numerum Septuagenarium illum quo uſi ſunt tribuum Principes in phialis tabernaculo[b] conſecrandis. Illum autem tantum Septuaginta ſignificare nemo dubitabit. *Laudat etiam*, inquit Philo[c], *Moſen καὶ τὴν δεκάδι πολυπλασιαζομένων ἑβδομάδα, νυνὶ μὲν ἑβδομηκονῖα φοίνικας ἐπὶ τὰ πηγαῖς εἶναι λέγων· ἐν ἑτέροις δὲ Πρεσβυτέρους μόνους ἑβδομηκονῖα &c. Septenarium numerum denario multiplicatum, nunc Septuaginta palmas ad fontes memorans, nunc Septuaginta ſolos Presbyteros quibus datus eſt Spiritus Dei propheticus.* Quiſquámne illam heic de alio quàm ipſo ad amuſsim Septuagenario eorum numero loqui exiſtimare queat? Atque eandem in rem emaculandæ ſunt Philonis editiones Græcæ quæ habent omnes alio in loco, ubi[d] de Presbyteri nomine loquitur, numerum Septuagenarium ſeptimum. Ita enim legitur, Οὕτω καὶ τοὺς Συνέδρους τοῦ θεοφιλοῦς λαοῦ εἰδέχα ἑβδομάδων ἀριθμὸν εἰληφότας Πρεσβυτέρους ὀνομάζειν ἔθος. λέγεται γὰρ, συνάγαγέ μοι ἑβδομηκονῖα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ισραὴλ &c. quod planè ſonat, *Ita etiam Synedros cari Deo populi ex undecies ſepteno numero conſiſtentes Presbyteros vocare mos eſt; juxta quod dicitur*

[a] *Lib. de Migratione Abrahæ.*

[b] *Numer. 7. 13, 19 &c.*

[c] *Lib. de Proſugis.*

[d] *Lib. de his verbis*, Reſipuit Noe.

Congrega

Congrega mihi Septuaginta viros è Presbyteris Iſrael &c. Nemo non videt pro ἐνδέκα legendum, aut ut vult Lorinus[a] ἐκ δέκα aut ſimpliciter δέκα, ne numerus ab ipſo intellectus nimis ſic excreſcat. Adeóque non omninò de præciſo Septuagenario adſcitorum numero dubitavit Philo, uti nec Judæorum, quantum video, reliqui. Patres item Chriſtiani vetuſti ut Theodoretus[b], Hieronymus[c], Ambroſius[d], Hilarius[e], Nazianzenus[f], Beda[g], de Septuaginta tantùm Presbyteris illic, ut numero certiſsimo loquuntur. Id tamen prætereundum non eſt, Hilarium, ubi[h] à Moſe ait *inſtitutum in omni Synagoga* (non in Synagoga ſeu proſeucha qualibet, ſeu quolibet auditorio Sacro, quòd Synagogæ nomine venit, ſed in tota illa Ebræorum ſeu univerſa Synagoga ſeu Eccleſia) *Septuaginta eſſe Doctores*, ſubjicere paulò poſt, eoſdem Seniores (ut inſtitutorum heic ſucceſſores) fuiſſe Legis celebratiſsimos in ſermonem Græcum interpretes illos. Atque ita quos Septuaginta vocamus, & Septuaginta Duos fuiſſe recipimus, ille quidem pro eiſdem vult accipi. Sed demùm de Numero heic adſcitorum Septuagenario ut præciſè definito, & Septuaginta unius, adjuncto Moſe ſeu Principe, loquuntur obitèr viri eruditiſsimi tam è Pontificiis quàm Reformatis, ídque in Commentariis ad Numerorum caput undecimum, Matthæi quintum, De Republica Ebræorum, alitérve conſcriptis. Ita ſanè Raymundus Martini[i], Victoria Porchetus[k], Petrus Galatinus[l], Petrus Brutus[m], uti & Joannes Picus Mirandulanus[n], Petrus Bongus[o], Petrus Crinitus[p], Theodorus Beza[q], Angelus Caninius[r], Conradus Bertramus[s], Carolus Sigonius[t], Gilbertus Genebrardus[u], Alphonſus Abulenſis[x], Franciſcus Turrianus[y], Cornelius à Lapide, Petrus Cunæus[z], Guilielmus Schi-

[a] *Numer.11.* Quos tu noſti.
[b] *Quæſt.in Numer.20. & 21.*
[c] *Epiſt.127. ad Fabiolam Manſ. 11.& 13.*
[d] *In Manſione 15.*
[e] *Ad Pſalm.2.*
[f] *Orat.26.*
[g] *Quæſt.in Numer. cap.9.*
[h] *Enarrat. in Pſalm.2.*
[i] *Pugione Fidei Diſt. 3.cap.22.*
[k] *Contra Ebræos part.1.cap.2.*
[l] *De Arcanis Cathol.c.Verit. lib. 4 cap 5.*
[m] *Lib.adverſus Ebræos.*
[n] *In Apologia Concluſ.5.*
[o] *De Numerorum myſtica ſignificatione part.2. fol.117.*
[p] *De honeſta diſciplina li.25.c.3.*
[q] *Ad Mat.5.22.*
[r] *In locis N.T. cap.7.*
[s] *Polit.Jud.c.5.*
[t] *De Rep.Hebræorum lib.6.ca.7.*
[u] *A.M.4054. & 4103.*
[x] *Ad Numer.11. Quæſt.62,63 &c. & Deut. 17.quæſt.7 &c.*
[y] *Apud Lorinum Num.11.16.*
[z] *De Rep.Hebræorum li.1,ca.12.*

Schikartus[a], Joannes Cochius[b], Conſtantinus L'Empereur[c], Stephanus Menochius[d], Jacobus Salianus[e], Jacobus Uſſerius[f] Armachanus, commentator in Raymundum, alii, nec pauci, recentiorum, quod nec lectorem imparem fugere poteſt. Quin verò accedat etiam illud in Sixti Quinti Conſtitutione de Septuagenario Cardinalium ſuorum numero quem parilem facit Moſaico illi indéque vult in Eccleſia Romanæ imitandum. *Ut veteris*, inquit[g], *Synagogæ figura ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ veritati reſpondeat, ſequi cupientes mandatum Domini factum ad Moyſen de congregandis Septuaginta viris de ſenibus Iſrael quos noſſet ſenes populi eſſe & Magiſtros, ut ſecum onus populi ſuſtentarent & non ipſe ſolus gravaretur, ſuper quos ad oſtium tabernaculi ductos, loquente Domino, Spiritus requievit, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio perpetuo ſtatuimus & ordinamus ut in poſterum connumeratis omnibus cujuſque ordinis Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis Cardinalibus, qui nunc ſunt, quique in futurum creabuntur, cuncti ſimul numerum Septuaginta nullo unquam tempore excedant, ac talis numerus quovis prætextu, occaſione vel cauſâ etiam urgentiſſimâ minimè augeatur.* Ita quidem ille uti & Cardinales ſui, quorum conſilium ſequitur, ſecuri, ut debuere, de Numero heic Presbyterorum illorum Moſaicorum, in Synedrii Magni inſtitutione, Septuagenario, unde fit exemplum parili Cardinalium numero.. Etiam diu ante Sixtum Quintum, Joannes Papa VIII ad Cardinales ſuos ſcribens de Cauſis litibúſque definiendis, *Quippe cum*, inquit, *ſicut noſtram manſuetudinem Moyſi ita & veſtram fraternitatem Septuaginta Seniorum, qui ſub eodem cauſarum negotia dijudicabant, viciſſitudinem gerere certum habeamus.* Habetur[h] è Codice vetuſto bibliothecæ Vaticanæ. De numero Cardinalium heic quæſtio

[a] *Lib. de Jure Regio cap. 1. lib. or. 2. &c.*

[b] *Verſione tit.* Sinhedrin.

[c] *Tit.* Middoth *cap. 5. §. 3.*

[d] *De Republ. Hebr. lib. 1. cap. 5. §. 6.*

[e] *Annal. Vet. T. ann. 2514. num. 743. & 744.*

[f] *Annal. V. T. ann. 2514.*

[g] *Conſtitut. ann. 1586. Bullar. Cherubini tom. 2. in Sixto Quinto Conſt. 50.*

[h] *Baronius Tom. 10. ann. 882. §. 8. Binius Concil. Tom. 3. part. 1. 3. p. 94. edit. 1618. Antonius Auguſtinus epitom. Juris Pontificii lib. 1. part. 4. cap. 5. alii.*

non fit; quem voluere aliqui[a] eſſe 72, non illum in Moſaicis hiſce ſed in Diſcipulis Domini 72 in vulgata miſſis numerum reſpicientes, cum interim agnoſcant pro arbitrio Papæ ſive plures ſive pauciores ritè ſatis inſtituendos. Sed demùm haud omninò dubitandum videtur quin ille fuerit verus cooptatorum à Moſe Presbyterorum numerus adeóque ipſum Synedrium è Septuaginta uno (numerato ſimul Moſe) conſtiterit. Et ſatis eſt quidem rarum, hac de re dubitari. Imò apud Talmudicos paſſim tam recipitur hoc quàm apud Chriſtianos, Quatuor fuiſſe Evangeliſtas, Duodecim Apoſtolos, id genus alios numeros. Permira autem videtur in diverſum argumentandi illa ratio de numero rotundo pro ampliori uſurpari ſolito. Siquidem, quoties de ampliori certi ſunt ſcriptores, ut de recepto illo 72 interpretum, ſeu, dum lectionem Evangelicam illam apud Lucam de 72 diſcipulis tuendam volunt aliqui, atque inde ſibi videntur eſſe de illo numero certi ſecuríque, aliíſque de ejuſmodi numeris, etiam in vulgari loquendi paſſim formula, tralatitium eſt, juxta antè oſtenſa, rotundos numeros minores, brevitatis cauſâ, adhiberi, quibus quod excurrit ſatis intelligatur. Sed ullâne in ratione ejuſmodi vis, unde ſequatur etiam numerum aliquem rotundum, ipſáque in prima inſtitutione ſic expreſſum, definitúmque, pro ampliore capiendum, ex loquendi illa formula quæ ad notiſſimos numeros ampliores tantummodo ſpectat. Dixerítne quis per 70 judices in Tapobrana, ut refert Plinius[b], qui de Rege poſt appellationem à 30 Rectoribus cognoſcerent, 72 intelligendos quia alicubi is numerus pro 72 ſumitur? Certè non majori cum ratione quàm ſi 30 ibi 32 ſignificare autumaret. Atque illi qui 72 collegas Moſi heic inde adſcitos volunt,

[a] *Alberic. de Roſate in Rubr. Dſt. de ſtatu Hominum, Martinus Laudenſis de Cardinalibus part. 2. quæſt. 2. alii.*

[b] *Hiſt. Nat. 6. cap. 22.*

lunt, Synedrium Magnum è 73 constare necesse est ut concedant. Sed ut numerus ille Synedrorum Ebræis est inauditus, ita alter ille 71 est passim, ut diximus, pro Synedrio Magno receptissimus.

IX. Ita etiam indubitantèr sensêre Patres Nicæni, si fides habenda canonibus Nicænæ Synodi Arabicis quos Alexandriâ è Patriarchæ ibi codice MS. descriptos Baptista Romanus presbyter è Societate Jesu, illuc à Pio Quarto missus ad invitandum Patriarcham ad Concilium Tridentinum, secum Romam attulit redux & non sine Joannis Senati Mercatoris Alexandrini, linguam Arabicam probè callentis, Latinè vertit, & tam Alphonso Pisano quàm Francisco Turriano (nec tamen eisdem semper verbis) typis edendos communicavit. Habentur etiam ex illorum editionibus in Conciliis à Nicolino, Binio, aliisque collectis. Legitur autem ibi[1]; *Similitèr statuimus ut omnes Archiepiscopi semel per annum apud Patriarcham suum conveniant, & in eo concilio faciant ad eundem modum* (canone præcedente præscriptum) *in omnibus rebus & in peccatis quæ in locis eorum contingunt, faciántque hoc ne in judicio eorum sit fraus, sed potiùs tale sit quale erat judicium Septuaginta Seniorum cum filiis Israel qui causas suas Moysi proponebant. Sic etiam Episcopi apud Patriarcham facere debent & dispertiatur Benedictio Patriarchæ secundum vires omni Provinciæ & omni loco magno vel parvo, quæ sub potestate ejus sunt mittatúrque ei singulis annis ut inde vivat & alatur; carétque excommunicatione hic Canon.* Sic Latina edita. Codex Arabicus habet, وان يجتمعوا المطرد— الي بطريركهم مرة واحده في كل سنه ولا يتاخرون

[1] *Cap. 41. apud Nicolinum Concil. tom. 1. pag. 554. & 584. apud Binium Concil. tom. 1. pag. 336. & 358. edit. 1618. in Caranza prope finem Summæ Concil. &c.*

يتاخرون عن ذلك ويفعلون مثل ذلك في
جميع الامور والحوادث التي تحدث في بلداتهم
ليلا يكون في القضا حور ولا محاباه حسبما
كانوا قضاه بني اسراييل السبعون يرفعون الي
موسي النبي جميع قضاياهم وكذلك فلتفعل
الاساقفه ايضا ببطريركهم وليفرض علي كل
مدينه وبلده كبيره كانت او صغيره تكون
تحت يدي البطريرك بركه تكون له بكل
سنه بقدر احتمال ذلك الموضع ويبعث بها
اليه في كل عام ايستعين بذلك علي اموره
وهذا الباب بغير حرم لان هذه الرسوم باسم
البركه تكون. Respondent ferè hiſce Latinis ſuperiùs allata. Sed pro *Similiter ſtatuimus* ſubaudiendum eſt heic, ut in reliquis, quod primo capiti & nonnullis aliis præfigitur, ut ſequentibus inſerviens, امرنا *ſtatuimus* ſeu *edicimus*, & pro *in peccatis* ſubſtituendum *eventibus*, *pro re nata*, aut quid ejuſmodi, quod الحوادث eſt. Nec quid *Seniorum* reſpondet in Arabico. Tantùm Septuaginta memorantur. Legendum etiam *qui attulere cauſas eorum omnes ad Moſem prophetam.* Et in fine adjiciendum, *quoniam conſtitutio hæc Benedictionem attinet.* Subjungitur in editione Alphonſina, *habes in hoc canone fundamentum antiquiſſimum Annatarum quas vocant.* Nec à Canone ipſo hoc ita diſtinguitur, ut pars eſſe non videatur. Sed planè interpretis aut editoris eſt illud aſſumentum. De numero Epiſcoporum nihil heic definitum. Sed Moſis colle-

collegas fuiſſe Septuaginta, autores Canonis illius ſenſiſſe manifeſtum eſt, adeóque ubi Patriarchalis amplitudo réſque aliæ permitterent, eundem numerum ex imitatione adhibendum. Certè etiam Conſiſtorii, in Occidentali Chriſtianiſmo vetere, Epiſcopalis ejuſdem ipſius, atque, ut veri eſt ſatis ſimile, inde nati numeri mentio in Jure Cæſareo occurrit. Valentiniani, Valentis & Gratiani Auguſtorum edictum hujuſmodi habetur[a] ad Claudium Præfectum Urbis, *Quoniam Chronopius ex antiſtite idem fuit in tuo qui fuerat in Septuaginta Epiſcoporum antè judicio & eam ſententiam provocatione ſuſpendit à qua non oportuit provocare, argentariam multam* (quinquaginta ſcilicet librarum argenti) *quam hujuſmodi facto Sanctio generalis imponit, cogatur expendere. Hoc autem non fiſco noſtro volumus accedere ſed his qui indigent fideliter erogari. Dat. VIII Id. Jul. Valentiniano NB. P. & Victore Conſulibus.* id eſt anno Chriſti 369. Atque hinc quidem eſt interpolata illa de clerico ante definitivam ſententiam appellante lex in codice Juſtinianeo[b], nullâ judicii ejuſmodi Septuagintaviralis aut de Chronopio hoc mentio habitâ. Quæ ſuprà attulimus Arabica habemus è codice amplo ac vetuſto Canonum Orientalium MS.[c] quem ex Oriente allatum Bibliothecæ publicæ Oxonienſi vir nobiliſſimus Thomas *Roe*, eques auratus, ex legatione à Magnæ Britanniæ Rege ad Turcarum Imperatorem redux dicavit[d]. Illic autem jam memoratus canon eſt 46 qui in Latinis eſt 41. Et certè quoniam alius forſan opportunior non erit locus, per digreſſiunculam heic viſum eſt de Canonibus illis ex MS. jam dicto quædam adnotare quæ curioſioribus in diſciplina veterum Eccleſiaſtica, maximè circa Patriarcharum & Epiſcoporum dignitatem, ingrata aut injucunda fore

[a] *C. Theodoſ. lib. 11. tit. 36. ſeu* Quorum appellationes non recipiantur. *l. 19. in aliis 20. Baron. tom. 4. anno 369. §. 40.*

[b] *Tit. de Epiſcopali Audientia l. 2.*

[c] *Fol. 108. 2. cap. 46.*

[d] *Anno 1628.*

exiſtimare nequivi; utcunque intereà de auctoritate Canonum illorum ſenſerint. Poſt canones Apoſtolicos alióſque aliquot, atque alia nonnulla de diſciplina concilii congregandi, ſequitur[a], كتاب قوانين

[a] *Fol.* 91.

المجمع الثلثماية وثمانيه عشر وهو الاول من الكبار وكان اجتمعهم علي اريوس في ديقيه علي عهد الملك قسطنطين بحضور سلغسطرس بطريرك روميه والاسكندرس بطريرك الاسكندريه

Liber Canonum Concilii Trecentorum & octodecim, quod primùm erat Generalium ſeu *Magnorum. Congregatum autem erat in Arium Nicææ, juſſu Conſtantini Imperatoris, præſentibus ibi Silveſtro Patriarchâ Romano & Alexandro Patriarchâ Alexandriæ.* Præfatio dein habetur de ſententia Excommunicationis lata in Arium ejuſque Dogma, & de Symbolo fidei quale legimus apud Gelaſium Cyzicenum[b]. Tres autem prætereà fuiſſe etiam heic dicitur Actorum illius Concilii libros; Primum quamplurimorum Canonum, Secundum Canonum viginti, Tertium de literis aliiſque rebus Imperatoris ad concilium illud ſpectantibus. Proximè vero ſubjunguntur Canones viginti Græcis illis & Latinis notiſſimis, ſatis conſoni. In ultimo autem horum Canone, qui eſt de genuflexione diebus Dominicis & Pentecoſtes, legitur eum expreſsim latum in eos qui يسجدون في ايام الاحاد ومن الفصح الي عيد يوم الخمسين اي الفنتيكوستي

[b] *Part.* 2. *cap.* 27, & 3. *cap.* 36.

qui genibus flexis adorarent in feriis primis (ſeu Dominicis) *& à Paſchate ad Feſtum quinquaginta dierum, id eſt Pentecoſtes.* Subſcribitur etiam ibi finis viginti Canonum illorum ut Nicænorum. Adjicitur ſtatim

ſtatim, eſſe inſuper octoginta quatuor Canones ejuſdem Concilii, ſed ita ut priores illorum viginti non multùm à viginti ſeorſim antè ſcriptis diſcrepent, ſed interim diſcrepent. Decimuſquartus autem in Arabico eſt quod in Latinis velut prioris ſeu decimitertii epitome aut pars habetur. Inde decimuſquintus in Arabico eſt in Latinis 14, decimusſextus 15, & decimusſeptimus 16, ubi emendandum illud in Turriani editione (ut habetur, tum in Binio tum in Nicolino) *Diaconus non debet excommunicare priuſquam Epiſcopus* &c. Arabica ſunt ولا يتقرب السماس قبـــل القسيس لان درجة السماس دون درجة القس ودرجة القس دون درجة الاسقف *& non debet Diaconus offerre*[a] ſeu *communicare* (ut rectè in Alphonſinis legitur) *ante Presbyterum, quia gradus Diaconi inferior eſt Presbytero, & gradus Presbyteri inferior Epiſcopo.* In Latinis decimuſſeptimus continet 18 & 19 Arabicorum; adeóque in illis canon 18 eſt Arabicè 20, 19, 21; 20, 22; ſimiliſque dein ordo habetur uſque ad 26 in Latinis & 28, in Arabicis. Vigeſimus nonus Arabicè eſt, de mulieribus immundis ab Eccleſia & Euchariſtia arcendis, qui in Latinis prætermittitur; adeóque 27 in Latinis eſt 30 in Arabicis, 28, 31; 29, 32; 30, 33; 31, 34; ubi pro *Si quis ad fidem orthodoxam convertatur recipiendus eſt in Eccleſiam per manus Epiſcopi vel Presbyteri, qui præcipere debet ut Anathematizet cunctos qui contra fidem orthodoxam faciunt* &c. Arabica ſunt وانا من يرجع الي الايمان من الاريوسيين ويقيمه الاسقـــف وايصا القسيس بين يده في الكنيســـة المقدسة

[a] *Vide Can. 18. in Græcis.*

المقدسة ويامره ان يحرم جميع المخالفين
Et ſi quis ad fidem revertatur ex ſecta Ariana, recipiat eum in Eccleſiam ſanctam Epiſcopus uti etiam Presbyter eíque præcipiat ut anathematizet omnes Hæreticos &c. In ſequentibus Canon Latinus 32 eſt in Arabico 35. ubi pro *ſed qui fuerunt ex ſecta Caguadanorum aut Cabariorum aut Tamiamorum*, ut in Turriani editione, ſeu *ex hæreſi Cudanorum, aut Cabazorum aut Talmanorum*, ut in Alphonſinis, legitur واما مله القوداديه والقبادیه والطيماديه *Sed qui fuerint ex ſecta Cudaniorum aut Cabadiorum aut Timaniorum* &c. Sectio autem ejuſdem in Latinis, *Sic agendum eſt* & deinceps in Arabicis eſt canon 36. Latinus autem 33. qui ſic reſponderet Arabico 37 ibi non habetur, ſed alius omninò, de Quatuor Patriarchatibus per totum orbem nec pluribus admittendis; ſcilicet وان كانوا البطاركه في جميع الدنيا اربعه لا غيرهم مثل كتبه الانجيل الاربعه والانهار الفردوسيه الاربعه *Sint Patriarchatus in toto orbe Quatuor, nec Plures; inſtar Quatuor Evangeliſtarum & quatuor fluviorum Paradiſi*, adjectis aliis ſimilibus de numero quaternario rerum quibus fundatur ſeu ſuſtinetur orbis univerſus. Dein الريس منهم *Princeps eorum* ſit Romanus, ut à Petro ex inſtitutione Apoſtolica deductus, ſecundus Alexandrinus, ut à Marco Evangeliſta, Tertius Epheſinus, ut à Joanne Evangeliſta, Quartus Antiochenus, ut itidem à Petro الرسول ايضا راس الحواريون *Apoſtolo atque principe Apoſtolorum.* Accedunt illic alia de Patriarcharum & Epiſcoporum

rum gubernatione. Atqui interea Hieroſolymitanus Epiſcopus habetur etiam Patriarcha in Canone heic Arabicorum decimo, aliàs etiam eiſdem in Canonibus, nec ſemel, Epiſcopus tantùm vocatus. Ita etiam Conſtantinopolitanus in eorundem 41. Arabicus autem 38. de ſingulari eſt honore Patriarchæ Epheſini, nominéque الكثوليكس *Catholicus* ei tribuendo كما رسمه ديونيسيوس المعلم *juxta quod de eo conſtituit Dionyſius Doctor*, de honore item اسقف *Epiſcopi* Hieroſolymitani. Dein etiam de dignitate ſingulari Epiſcopi Theſſalonicenſis & Seleucienſis, cui etiam Catholici[a] nomen præbetur. Adeóque pars poſterior hujus habetur in Latinorum trigeſimo tertio. Latinus dein 34 ſatis reſpondet Arabico 39, exceptô quod pro eo quod ibi dicitur de Patriarcha Epheſino, *& ſedes ejus debet eſſe ſexta poſt Epiſcopum Hieroſolymitanum*, Arabica ſunt وبصير مجلسه في الرتبة السابعة بعد اسقف اورشليم واسقف الحبش *& ſit ſedes ejus in Concilio ſeptima poſt Epiſcopum Hieroſolymitanum & Epiſcopum Æthiopum.* Et dein ſequitur quod in Canonibus illis aliiſque ſolenne eſt فكل من خالف هذه السنه فجماعه السينودس تحرمه *Et quiſquis hanc conſtitutionem violaverit, tota Synodus eum anathemate ferit.* Trigeſimus quintus in Latinis eſt 40 in Arabicis, ubi pro eo quod eſt in Turriani editione, de prælato ab Epiſcopis Perſidis ibi locum Patriarchæ obtinente, *tamen non licet immittere ſe ad conſtituendum ordinem Eccleſiæ, ſed potius in omnibus ſint Metropolitanis & Patriarchæ obedientes, & qui contradixerit, Synodus eum excommu-*

[a] *Vide Jo. Morinum lib. 1. exercit. Eccleſiaſtic. 3. pag. 32.*

nicat; & in Alphonſina, *ne liceat iſtis in ſtatutis & legibus eccleſiæ quicquam ſolvere aut ligare quin potius in omnibus obediant Metropolitanis & cunctis Patriarchis*; Arabica ſunt فليس لهم ان يحلوا ولا يربطوا في سنن الكنيسة او يزيدوا فيها او ينقصوا منها براي انفسهم ولكن يكونوا في كل شي خاضعين لبطرك انطاكيه ولجامعة الروسا id eſt, *nec liceat eis in conſtitutionibus Eccleſiæ ſolvere quid aut ligare, nec addere quid illis nec ab illis quid auferre ex ſui ſententia, ſed in omnibus rebus ſint ſubjecti Patriarchæ Antiocheno & Conſiſtorio Prælatorum.* Et adjicitur Anathematis illud carmen ſolenne quod in Piſaniana deeſt. Quadrageſimum primum in Arabicis Latina verſio non habet, وبعد هذا المجلس صيرت بطريركيه صاحب افاصص ايضا لصاحب القسطنطينيه وصير ثانيا في الدرجه وصير صاحب الاسكندريه ثالثا *Et poſt ſedem hanc* (Antiochenam, canone proximè ſuperiore memoratam) *ſit Patriarchatus Epheſinus, uti etiam Conſtantinopolitanus ſit gradu ſecundus & Alexandrinus tertius.* Verſionis canon trigeſimus ſextus Arabicè eſt 42, ubi pro verbis illis de Catholico Æthiopum, *Et ſi acciderit ut Concilium in Græcia habeatur fuerítque hic talis Patriarcha Æthiopum, habeat ſeptimum locum poſt prælatum Seleuciæ, quæ eſt in provincia Babyloniæ in regno Zabur*, legitur وان عرض امر تجتمع فيه سينودس بارض الروم وحضرهم وليجلس في المجلس الذي هو دون السابع اعني الثامن بعد صاحب سلف

سلف التي هي المدايين بابل والعـــرق

Si contigerit quidquam unde congregata fuerit in Græcorum territorio Synodus, & præsens ibi fuerit (Catholicus ille Æthiopum; neque enim ut in Latinis Patriarcha vocatur) *Sedem* seu *locum habeat qui septimo est inferior, id est octavum post sedem Antistitis Seleuciæ quæ ex urbibus constat, Babylonia & Airek.* Alibi itidem ubi Seleucia in hisce memoratur adjectum est[a] وهي المدايين *quæ binarum est urbium*, ubi substituit interpres *Civitaulæ*. Trigesimus septimus Latinè, est Arabicus 43 cui pars est Latinus 38, adeóque 39 Latinè est in Arabico 44; 40, 45; idémque servatur ordo usque ad 44 qui est Arabicè 49. Latini dein 45 & 46 Arabicorum 50 respondent, atque inde 47, 51; 48, 52; qualis dein ordo usque ad 59 in Arabicis qui Latinè est 55. Latinus 56 est in Arabicis 60 & 61, adeóque 57 est in Arabico 62; 58, 63; 59, 64; 60, 65; 61 & 62, 66; 63, 67; unde similis ordo servatur usque ad 80, qui est in Arabicis 84. Atque numerus ille subscribitur etiam in Arabicis ut omnium Canonum Patrum 318, quo nomine simplice Concilium illud illic uti & alibi solet denotari. Sunt quidem in hisce quæ meritò mirere. Viri insuper Magni, etiam persuasionis Pontificiæ, unde primò Latinè prodiere, de eis nec immeritò dubitant[b]. Adjicitur autem in notis ad Gratianum jussu Gregorii XIII editum[c], *Tuneti & Alexandriæ inventi sunt octoginta canones Arabicè scripti sub nomine hujus Concilii* (Nicæni) *qui Romæ in Arabica & Armenica lingua scripti penes Cardinalem Sirletum sunt, & nuper etiam in Latinam linguam conversi sunt & impressi.* Et de octogenario numero, Patres aliquos[d] Concilio illi coævos loquutos esse, à nonnullis receptum est. Hac

[a] *Canon Arab.* 38 & 39 & *vide Latin.* 33 & 34.

[b] *Baronius Tom.* 3. *Ann.* 325. §. 180. *eod. anno Spondanus* §. 42. *alii.*

[c] *Dist.* 16. *c.* 12.

[d] *Athanas. Epist. ad Marcum Papam pro exemplaribus Concilii Nicæni Tom.* 2. *pag.* 623. *Vide Ivon. Decret. part.* 4. *cap.* 108. *Gratian. dist.* 16. *c.* 12.

de re disputandi hic non est locus. Nec diutiùs digredimur, ad Synedrium Magnum aliáque etiam ad ejusdem Numerum è canonibus jam dictis qualitercunque firmatum, spectantia revertentes.

X. Adversùm receptissimam illam de Numero collegarum Septuagenario sententiam adductum est, ídque à viris aliquot summis, illud de Septuaginta duobus Presbyteris à Rabbi Simeone Ben Aizai non semel in corpore Talmudico memoratis; quasi inde etiam ipse Institutionis Mosaicæ numerus verus esset eliciendus. Legitur quidem in *Misnaioth* tituli *Fadim* seu *de manibus* Lavandis, אמר שמעון בן עזאי מקובלני מפי שבעים ושנים זקנים ביום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה שכל הזבחים הנאכלין שנזבחו שלא לשמן נשרין אלא שלא עלו לבעלים משום חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת ולא היסיף בן עזאי אלא העולה ולא הודו לו חכמים *Dixit Simeon Ben Aizai accepisse se à Septuaginta duobus Presbyteris* seu *Senioribus tempore quo collocarunt Rabbi Eliazer in Consessu* seu *Cathedra sua, omnes victimas comesas, etiamsi nomine suo haud ritè immolarentur, legitimas quidem esse sed dominis suis* seu *immolantibus neutiquam prodesse, eo quòd nomine suo ritè immolari debuissent, exceptis tamen Paschate & Hostiâ pro peccato. Nec adjecit Ben Aizai quid ultra præter Holocaustum. Sed Sapientes assensum ei non præbuere.* Idem habetur etiam in *Misnaioth* Tituli *Zebachim*[b]. Sed pro שבעים ושנים זקנים ibi legitur שבעים ושנים זקן quasi diceres *à Septuaginta duobus Presbytero*, usurpato nimirùm illic signantèr numero illo singulari, ut unanimis Septuaginta duorum ibi memoratorum consensus, velut hominis unici, pleniùs indicaretur. Gemara ibi, וכולהו בחדא שיטתא הוו קיימי *quoniam omnes unico ordine dispositi erant.* Et glossa illic,

[a] *Cap. 4. §. 2. fol. 157. 2. in Talm. Babylonio.*

[b] *Cap. 1. fol. 12. 1. in Talm. Babylonio.*

lic, בחדא בישיבה אחת היו יושבין וכולן הוא כאיש אחד *Simul erant, ſcilicet in conſeſſu unico conſidebant & omnes velut homo unicus.* Bartenorius autem, numerum ſingularem adhibitum ait eo quòd inde diſceremus quòd כלן הורו כאיש אחד *cuncti ſententiam proferebant ut homo unicus.* Heic item Rabbi ille Eliæzer, ſic iſtic ſimpliciter nominatus, dicitur בן עזריה *Ben Azariah*, qui floruit[a] poſt excidium Templi ſecundi. At verò, re bene ſatis perpenſâ, mentio ejuſmodi Septuaginta duorum Presbyterorum qui collocarent R. Eliæzerum illum in cathedra, nil facit omninò ad probandum Synedrii magni collegarum numerum, dum ſui juris erant Judæi manebátque politia à Moſe inſtituta, ex Septuaginta duobus velut ex inſtitutis alitérve conſtitiſſe. Acciſis enim, ſeculis in illis, Ebræorum ſub Imperio Romano rebus, & evaneſcente aut minuta cum eorundem politia veteri etiam priſtina Synedrii illius continuatione & uſu (ut mox oſtenditur ubi de ejuſdem duratione agitur) habuere quidem tam extra Terram Sanctam quàm intra, velut umbras quaſdam tribunalium priſtinorum (qualia Synedria illa Judæorum in utraque Palæſtina in Codice utroque[b] pro collegiis & coitionibus illorum qualibuſcunque memorata) ſed interim inſtitutas non tam regiminis ſeu Imperii aut Juriſdictionis cauſâ ſeu ut tribunalia vera, quàm Doctrinæ tradendæ gratiâ ut Scholas ſeu Auditoria. Neque enim tunc permiſſum eſt Imperium ejuſmodi eis ut liberè inde poſſent in ſuos illud cum juriſdictione exercere. Attamen quoad permiſſum eſt à Principibus ſub quibus degerent, etiam in Scholis illis ex ſumma erga doctores reverentia & confederata inter ſe, quemadmodum etiam ſuperioribus Captivitatis ſeculis, diſciplina, imitatio quædam erat Imperii ac Juriſdi-

[a] *Vide* Sepher Juchaſin *fol.* 38. 2. & 51. 1.

[b] *L.* 29. *C. Theodoſ. lib.* 16. *tit* 8. & *L.* 17. *C. Juſtin. tit. de Judæis. videſis Cujacium lib.* 7. *Obſervat.* 30.

ctionis civilíſque obedientiæ, quæ potiùs Scholaſtica erat quàm Forenſis; ſed interim mixta. Quinetiam conſeſſus ejuſmodi doctorum illorum non ſolùm שיבורי *Cathedræ* ſed & ipſo nomine *Sanhedrin* ſeu Synediorum poſteà appellitabantur, quod ſcimus tum ex citatis è codice utroque locis tum ex eis quæ ea de re juxta veterum diſciplinam affatim conſcripſere Abraham Zacuthius in *Juchaſin* & Benjaminus Tudulenſis in Itinerario (ad quem videndus item Conſtantinus L'Empereur) & Salomon Ben Wirga in שבט יהודה *Tribu Jehuda*, qui verba faciens, de Principibus Ebræorum in Babylone & Perſide vetuſtis, מצאתי, inquit[a], בתשובת גאונים ראשונים זל בשערה ששראל היו מבקשים להקים עליהם נשיא והיא נקרא נשיא ונקרא ראש הגולה היו מתקבצים כל ראשי ישיבות וראשי עם נדיבים וזקנים ושופטים אשר במלכות והיו באים לבבל וסדרים שם בית גדול מעטורת משש ורקמח ומושיבין כסאות לכל ראשי הישיבות ולכל החכמים והזקנים ושם כסא לחושב הנשיא וב כסאות מימינו ומשמלו לראש ישיבת סירא ולראש ישיבת פומבדיתא וגו' *Comperi in Doctorum celebriorum vetuſtorúmque, piæ memoriæ, reſponſis, Tempore quo Iſraelitæ quærerent ſibi conſtituere Principem (quem Naſi vocant & Caput exilii) congregatos cunctos Academiarum rectores, & ultroneos populi rectores & Presbyteros, & Judices qui in regno eſſent* (ſuos ſcilicet ex inſtituto & Principum indulto, heic, illic, collocatis) *Babylonem iviſſe, ibique ædibus magnis aulæis alitérque ornatis, exceptos eſſe. Illic ſedes cuilibet Academiarum rectorum & cunctis Sapientibus & Presbyteris, & ſedes ſplendida in qua collocandus Princeps, & binæ ſedes à dextra ejus & ſiniſtra, Rectori Academiæ Sura & Rectori Academiæ Pombodithæ &c.* Atque inde ſolennem, ſed non ſine numero adſiſtentium ſeu adſeſſorum incertiſſimo, Principis, quem ex Tribu Juda tan-

[a] *Fol.* 36, 2. Adrianopoli.

tandem facit, electionem enarrat. Atque ita extra Terram Sanctam revera fuere, ut nemo non videt, Synedria, quoad vocis vim ſimplicem, tametſi non tam Forenſia Synedria quàm Scholaſtica, ut diximus. Jam verò ſeculis illis, id eſt Eliæzeri Ben Azariah qui ſic collocatus in cathedra à Preſbyteris Septuaginta duobus, temporéque ſequente, incerti erant Collegarum ejuſmodi Scholarum numeri, nec juxta priſtinam Terræ ſanctæ & quæ in uſu dum ſui erant juris diſciplinam omninò obſervati. Adeóque in celebrioribus Scholis velut Pombodithæ, Suræ, Nehardeæ alibíque, tam intra quàm extra Palæſtinam, nec Septuagenarius nec aliquis alius certus habebatur, velut ex Moſaico inſtituto numerus. Sed is pro re nata (utcunque forſan ſæpius affectatus) pro varia Temporis Locíque ac Perſonarum ratione alius aliúſque fuit. Non alitèr atque in politia permiſſa apud Anglos noſtros olim Judæis, quibus inter ſe præerat heic è ſuis *Presbyter* interdum etiam *Epiſcopus* dictus (unde Dignitas illa perampla *Presbyteratus omnium Judæorum totius Angliæ*[a]) interdum etiam *Magiſtri Legis*[b] ex Principum indultu, numero interim Magiſtrorum qui cum eo præeſſent ſatis, ut in ſimilibus, incerto. Quale pariter, ut exemplo veterum nixum, dicendum de Judæorum Synagogis hodiernis tum in Oriente tum in Occidente, veluti Venetâ, Piſanâ, Pragenſi, Amſtelodamenſi, id genus aliis. Certè ejuſmodi fuiſſe forſan exiſtimandum eſt Synagogam illam, in Joacimi ædibus Babylone, ubi Suſannæ[c] accuſata, uti & סנהדרי גדולה *Synedrium magnum* in Abſolutionis moribundi formula quæ occurrit in libello צרי לנפש *Opobalſamo Animæ* dicto[d]; qui Viſitationis Ægrotorum ritus ſolennes hodiéque in Germania, Italia, alibíque inter Judæos adhiberi ſolitos

[a] *Rot. Cart. 1. Regis Joannis part. 1. membrana 28. cart. 171.*

[b] *Rot. Pat. 34 Hen. 3. membrana 3.*

[c] *Hiſt. Suſannæ comm. 28.*

[d] *Venetiis anno* לפק 379. *pag. 8, 2.*

ſolitos continet. Poſt ægroti Confeſſionem, is qui viſitationis officium præſtat & qui interſunt reliqui יתירו לו קללות בסיר הזה *ſolvet ei diras* ſeu execrationes qualeſcunque, *ad hunc modum* ברשות בית דין של מעלה וברשות בית דין של מטה וברשות תורתנו הקדושה וברשות סנהדרי גדולה וברשות הקהל הקדוש הזה מותרי יהיו כל קללות אלות שמתות חרמים ארורים נדוים בשום כשופים וכל דברים רעים וחלומות רעים שהושמו בבית שום יהודי אי יהודית ובפרט אותם שהשמו על רבי פלוני או פלונית החולה הזה וגו' *Poteſtate* ſeu auctoritate *Domus Judicii ſuperioris* (Cœleſtis) *& poteſtate Domus Judicii Inferioris* (Terreſtris) *& Poteſtate Legis noſtræ ſanctæ, & Poteſtate Synedrii Magni, & Poteſtate conventûs eorum qui jam interſunt, ſolutæ ſint univerſæ Execrationes, Juramenta, excommunicationes per Shematha, excommunicationes per Cherem, Diræ, excommunicationes per Niddui, effata futilia, ignominioſa, & omnia verba mala, & ſomnia mala, quæ evenerunt in domo alicujus Judæi aut Judææ, maximè ea quæ evenere Rabbi huic N. aut Fœminæ huic N. ægrotanti &c.* Haud alia puto heic Synedrii Magni notio, quàm illa quâ Synedria pro loci, ſeculorúmque diſcrimine extra terram ſanctam, in numero alitérque perquàm variatim ſe haberent. Id genus ſunt alia. Quin ſanè fieri non poſſe videtur ut alia in notione locos illos è *Miſnaioth* de Septuaginta duobus allatos intelligant Magiſtri. Aliàs enim indubitanter paſſim, ubi de ipſo Synedrio Magno loquuntur, Septuaginta tantùm faciunt Principi collegas, ut dictum eſt, cui ſententiæ adeò receptæ ſi derogaſſent, aut derogaſſe eis viſum fuiſſet, dictum illud R. Simeonis Ben Aizai, proculdubio tantundem adnotare voluiſſent. Et verba quidem in commentariis, uti etiam in Gemara, ut vides, ſignantiùs animadver-

madvertunt, nihil omnino de Numero aut dubitantes aut ad verum Synedrii Magni numerum illum ullatenus attinere exiſtimantes. Et demùm temerè nimis inde aliundéve pronuntiarunt Viri alioquin doctiſſimi de numero heic Septuaginta duorum, ut, inter alios, etiam Guilielmus Poſtellus[a], *Septuaginta duorum Auditorum Moſis Senatum* pro hiſce fidentiſsimè memorans. Accedat, ſi de Synedrio ipſo Magno ſumeretur (quod opinor non omninò admittendum) nihil adeò obſtare quo minus ex abundante præter 70, bini alii ipſi R. Eliæzeri in cathedra collocationi, honoris cauſâ, non, ut reliqui, collegii jure, adeſſe potuiſſent. Neque R. Simeonis dictum ad aliud ſpectat quàm ad unanimem tot ſimul utcunque coeuntium Presbyterorum de ſacrificiis illis conſenſum. Certè etiam, verbi gratiâ, legitur in ſeditione illa Core, Dathan & Abiram, *ſurrexiſſe*[b] *etiam in Deſerto viros de filiis Iſrael ducentos quinquaginta*, נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם ἀρχηγοὺς (ſic Græci) Συναγωγῆς, συγκλήτους βουλῆς, καὶ ἄνδρας ὀνομαστοὺς *Principes Synagogæ, Senatores conſilii*, ſeu *qui convocari ſolerent in conſilium & viros nomine celebres*, ſeu, ut Vulgata, *proceres Synagogæ qui tempore concilii per nomina vocabantur*, uti expreſſim verſio in Regiis Onkelianæ Latina, & Fagius, *qui vocabantur tempore concilii, viri nominati*, ubi Chaldæa ſunt מערעי זמן אנשי דשמא *qui vocabantur ad tempus* ſeu *tempore* ſuo, *viri nomine celebres*, & Jonathan dictus, אמרכלי כנישתא מערעי זמן למישל ולמישרי מפרשין בשמהן, quod Cevalerius vertit *gubernatores congregationis occaſionem captantes injiciendi & incipiendi ſectas de nominibus ſuis*, Judæi Hiſpanienſes מיורליש די קונפניא ליומרוש דפלאזו וארוניש די פאמא *Mayorales de compannia, llamados de plazo, Varones de fama*; Angli noſtri **Princes of the Aſſembly, famous**

[a] *Lib. de Fœnicum Literis.*

[b] *Numer. 16. 2.*

in the congregation, men of renown. Sed, ut in veteribus illis, קריאי מועד quod heic, ut alibi[a], קריאי העדה, noſtris, famous ſeu renowned in the congregation, redditur, pro eis qui in conſilium vocari ſolerent (maximè puto, ſi non ſolùm, deliberandi cauſâ) ſumuntur, unde Lutherus vertit Ratsherrn, Belgæ de geroepene der t' ſamen komſte; Galli *q'on appeloit pour tenir le conſeil*; Sanctius Marmochinus *maggiori del conſiglio*; Italus nuperus, *che ſi ſolevano chiamare alla raunata del popolo*. Quiſquámne autem hinc Synedrium aliquod ſeu Concilium tunc temporis ex Ducentis illis & Quinquaginta viris conſtans, in uſu fuiſſe autumat? Pro re nata illic numerus ille ut alibi ſimiles alii. Neque alitèr, quantum ad numerum ſe res habuit in hiſtoriola illa de R. Eliæzeris in cathedra collocatione à Septuaginta duobus præſtitis. Et de Synedriorum ejuſmodi extra terram Sanctam uſu, vide plura ſectione prima capitis proximi.

[a] *Numer.* 1. 16. & 26. 9. & vide *Fag. ad Numer.* 16. 2.

XI. Adjicitur autem à Magiſtris ſummis veruſtiſque ratio perquam ſingularis de Tribuum cunctarum, in ſeligendi cooptandos Modo jam dicto, ac Numero illo Septuagenario ſic definiendo, quoad regimen publicum, Unione, quam, niſi ſic firmata fuiſſet, laxiorem quàm oportuit periculioſiorémque fuiſſe exiſtimare videntur. Autor *Sepher Siphri*, ad illud[b] *Et erat in Iſrael Rex*, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל συναχθέντων ἀρχόντων λαῶν ἅμα φυλαῖς Ισραὴλ, *cum colligerentur* ſeu *congregarentur capita populi ſimul cum Tribubus Iſrael*, אימתי, inquit[c], בהתאסף ראשי עם ואין אספה אלא זקנים שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל יחד שבטי ישראל כשהם עשוים אגודה אחת ולא כשהם עשוים אגדות אגדות וכן הוא אומר הבונה בשמים מעליותיו ואגודתו על ארץ יסדה *Quomodo intelligendum*

[b] *Deuter.* 33. 5.

[c] *Fol.* 61. *col.* 1.

ligendum illud? Colligendo ſeu *congregando Capita populi. Neque alios præter Presbyteros congregavit, juxta id quod ſcriptum eſt*[a], *Congrega mihi Septuaginta viros è Presbyteris Iſrael. Illud autem, ſimul cum Tribubus Iſrael, innuit eos ita coadunatos cum Tribubus ut facerent Faſciculum* ſeu *Manipulum Unicum, nec fierent* ſeu *eſſent ut Faſciculi invicem Diverſi. Atque ita dictum eſt à Propheta*[b], *qui ædificat in Cælis aſcenſiones ſuas & Faſciculum ſuum ſuper terram fundavit.* Græci in loco hoc Amoſi vertunt אגודתו ἐπαγγελίαν αὐτῶ *promiſſionem ſuam* uti etiam Syrus & Arabs. Chaldæus כנשתיה *Synagogam*, ſeu *congregationem ſuam*; Judæi Hiſpanienſes *Su ayuntiamento.* Sed Lutherus **ſeine Hutten**, & Belgica olim **zijn Hutte** (*tabernaculum ſuum*) cui conſona Anglicana ſub Reformationis initium recepta. Belgica nupera **ſijne bende**, *turmam* ſeu *exercitum ſuum*, uti & Gallica *ſes batailons* & Anglica ſub Jacobo Rege inſtaurata **his troup**, Duacenſes **his bundel**; quemadmodum Nicolaus Malhermius *il faſcicol ſuo.* Deodatus, *la ſua fabrica.* Sanctius Marmochinus; *colui che edifica nel cielo le ſpere de quello & ha fondato i tre elementi de quello ſupra la terra.* Verſio autem Epiſcopalis dicta & quæ ſub Elizabetha & Jacobo Regibus in uſu publico, **he buildeth his ſpheres in the heaven, and hath laid the foundation of his globe of elements in the earth.** Quod ſanè de Elementis tribus, Igne ſcilicet, Aere, Aqua, Telluri ut quarto circundatis ſumtum eſt è Magiſtris aliquot[c] qui diſertè ita locum explicant, aliis pro קבוצת בריותיו *manipulo* ſeu *faſciculo Creaturarum*, ſumentibus[d], aliis pro קבוצת הצדיקים *manipulo Juſtorum.* Sed verò Abarbinel propheram ibi non uſque adeò philoſophari exiſtimat. Mavult ille ſelectum & unitum faſciculum Iſraelitarum illic

[a] *Numer.* 11. 16.

[b] *Amos* 9. 6.

[c] *David Kimchi ibid.*

[d] *Rab. R. Salomonem ibid.*

tantùm intelligi. יאגודתו, inquit[a], של כלל השבטים בהיותם באגודה אחת יחד *& faſciculus ſuus ibi denotat univerſitatem Tribuum ex eo quod fuerint in faſciculo* ſeu *congregatione unica ſimul conjuncta.* Qualicunque autem ſenſu locus ille fuerit capiendus, manifeſtum ſatis eſt, autorem תס *Siphri* אגודתו *faſciculum* ſeu *manipulum ſuum*, ſuam in rem ita ex Amoſo trahere, ut Unionem Tribuum cunctarum in Septuagintauniuſviralis Synedrii inſtitutione ſingularem ibi innui aut intelligi poſſe voluerit. Non illarum, quaſi per ſingularum procuratores, Synodum ſeu compoſitionem, qualem habuiſſent ſi אגודות אגודות *faſciculi invicem diverſi*, ſeu è qualibet Tribu Bini congregati fuiſſent, adeò ut cujuſlibet Tribûs procuratorum par, Tribûs ſuæ ſeorſim quaſi perſonam nec aliam omninò, palàm ſuſtinere videretur, quemadmodum ſæpiùs in conventibus politicis fieri ſolet. Exemplum illuſtriſſimum erat in Amphictyonico illo Græcorum concilio nunc Thermopylis in Theſſalia, nunc Delphis in Phocide alibíque haberi ſolito, ad quod à populis ſingulis ejuſdem participibus, bis quotannis, initio Veris & Autumni, mittebantur[b] deſignati, terni, bini, aut ſinguli, ut eorum qui eos deſignarent ibi perſonas ſeu univerſitatem per ſe ſuſtinerent, ita tamen ut inde commune Græciæ concilium conflaretur. Ita in Comitiis Tributis, Curiatis, Centuriatis veteris Romæ, alibíque obitèr. Atque ſi Synedrii Magni numerus fuiſſet 72, ſive Principi adjunctus ſive præter Principem, tunc parium ejuſmodi quodlibet è Tribubus ſingulis ſelectum, velut Tribûs ſuæ univerſitatem ſeu perſonam ſeorſim ſuſtinere viſum, Unionem illam nimis impedierat quæ autori תס *Siphri* habetur in אגודה אחת *faſciculo uno*, ſeu Numero qui in partes aliquotas quibus Tribus ſeorſim ſingulæ quomodocunque diſtributæ

[a] *In Amos fol. 253. col. 2.*

[b] *Pauſanias in Phocicis, ſeu lib. 10. Strabo lib. 9.*

butæ reſpondere quirent, diviſibilis non erat, ſeu Numerus erat Primus, quem, ut id genus reliquos, Unitas ſolummodò metitur. Id eſt Septuaginta unus; in quo ipſo toto, quà talis erat, ut Tribuum Unio, ita nulla ejuſmodi Diviſio eſſe potuit, ut è partibus ejus ſic unitis, Tribus ulla per ſe ſuam ſibi quiret vendicare. Nam quomodocunque reſpectu Tribuum alitérve primò cooptati fuerint Septuaginta, ex ipſa cooptatione ſtatim factum eſt, ut eorum Univerſi paritèr & Singuli, ſingulis & univerſis Tribubus in Concilio hoc, quà ſic uniti, præeſſent earúmque perſonas ſeu univerſitatem, haud habitâ Tribuum ſingularum unde cooptabantur, ratione ullâ, ibi ſimul cum Principe ſuſtinerent. Corpus ita erat politicum velut Spiritu unico, quà Tribus cunctas reſpexit, contentum, *ἑνωμένον unitum*, ſeu *ἕν τι Σῶμα Συνεστὸς ἐκ διαφόρων κεφαλῶν συνηνωμένων, Unicum quoddam corpus ex diverſis capitibus* ſeu *unitatibus coadunitis conſiſtens*; qualia Juriſconſulti Cæſarei[a] de corporibus aliquot loquuntur; ſeu, ut corpus, juxta Peripateticos, ex elementis mixtum quæ illic, quà elementa, non actu ſed potentiâ tantùm manent, & inter ſe medium quoddam, ſeu unione mixtum faciunt, juxta illud Ariſtotelis[b] variatim intelligi ſolitum, *ἡ μίξις τῶν μιχθέντων ἀλλοιωθέντων ἕνωσις, Mixtio eſt miſcibilium alteratorum Unio.* Quæ omnia dicta ſunt ad autoris Φ *Siphri* mentem explicatiorem reddendam. Certè eam Vero ſatis conſonam fuiſſe, manifeſtum omninò fiet ex eis quæ de collegis in Synedrium hoc, Tribuum ratione ſive ſingularum ſive aliarum, ex prærogativa aliqua, præ aliis, habitâ nullâ, poſtmodum adſciſcendis inferiûs ſequuntur.

[a] *Paulus D. de Rei vindicatione l.* 23. §. 5. *Pomponius D. de Uſurpationibus l.* 30. *Theophilus Inſtit. tit. de legatis* §. 18.

[b] *De Generat. & Corrupt. lib.* 1. *text.* 90.

XII. Quod ad Synedrii Magni Inſtitutionis hacte-

nus narratæ Tempus attinet; id tribuendum videtur diebus aliquot posterioribus Mensis secundi, seu Jiar, anni secundi ab Exitu ex Ægypto putati. Legitur enim in capite Numerorum[a] proximè ea quæ superiùs de Institutione afferuntur præcedente, *Factum est autem in Anno secundo, Mense secundo, in vigesima mensis; & sublata est nubes à tabernaculo testimonii. Profectíque sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, & resedit nubes in deserto Pharan.* Et paulò ibi inferiùs; *Profecti itaque sunt de monte Domini, itinere tridui &c. ut investigarent sibi locum quietis.* Dein sequente statim in capite instituitur, juxta antè ostensa, Synedrium illud Magnum. Adeóque Tempori quod vigesimum saltem secundum Mensis secundi seu Jiar illius sequitur assignandum ut sit, esse videtur necesse; quâ de re mox plura. Locum autem, Stationem seu Mansionem Institutionis apertè ex textu liquet sacro fuisse in Deserto Pharan & quasi medium itineris recti à Mari Rubro ad Terram promissam occupasse. Nomina sortitus est ille bina. Primò dictus est תבערה *Taberah*[b], ὀκπυρισμὸς, *Incensio, eo quod incensus fuisset* ibi contra *eos ignis Domini.* Dein verò קברות התאוה *Chibroth Hattaavah*[c], Μνήματα τῆς ἐπιθυμίας, *Monimenta* seu *sepulchra concupiscentiæ, quoniam sepelierunt ibi* plagâ divinitùs percussum את העם המתאוים *populum concupiscentiâ* carnis seu ciborum Ægyptiacorum *flagrantem*, Mannæ scilicet pertæsum, divinitùs antè acceptæ. In vetustis nec satis correctis Vulgatæ codicibus (quod tum ex ipsis tum ex Petro Comestore, Lyrano, aliis scimus) legitur expressim, commate 4, *flagravit desiderio carnium* & commate 34 *populum qui desideraverat carnes*, ubi in origine *Carnium* non ejusmodi adjectio aut mentio. Atqui sanè perquam est id consonum verbis commata

[a] *Numer.* 10, 11. & 33.

[b] *Numer.* 11. 3.

[c] *Ibidem* 34. & *cap.* 33. 16.

mata 4 & 18 claudentibus, *quis dabit nobis ad vescendum carnes?* quæ itidem in origine. Josepho[a] locus vocatur ex Ebraicarum dictionum conjunctione depravata Καβεωθα'βα, uti etiam, nescio quare, Εἰσερημῶθ, quod apud eum pro *Aseroth*[b] quæ statio aut mansio est Israelitarum 14 seu proxima, sumitur ab Adrichomio. Mansio scilicet erat locus ille decima tertia, ut rectè in Mansione illa Hieronymus[c]; *Eliguntur Septuaginta Presbyteri.* Atque in eâdem Ambrosius, *Moyses mandato Dei Septuaginta viros Seniores ex populo delegit qui ad regendam plebem ei adjutores forent.* Ad nomen hoc loci secundum spectat illud apud Magistros aliquot[d] de בשר תאוה *Carne concupiscentiæ* in Deserto à Numine Israelitis interdictâ, nec omninò interdictâ alibi. Scilicet, epulari seu vesci ibi eis non licuisse carnibus ullis, non singularitèr ac divinitùs illic sive jussis[e] sive indultis[f], extra quam quà Sacrificiorum pacificorum (nec enim aliorum in Deserto fuisse usum[g]) participes ad tabernaculum fierent. Postmodum verò carnium esum eis, etiam citra sacrificium, liberum fuisse in terra promissa, expressim nempe à Domino[h] concessum; modò sanguine, uti etiam in sacris, abstinerent; qui ut in sacris super altare spargendus, ita in mactatione communi *super terram, instar aquæ, effundendus.* Locus quidem ille variatim intelligitur. Sed נהי, inquit Maimonides[i], עץ אלאנתמאע חולה ואלאכל הנאך קאל לא תאכלו על הדם id est قال هناك نهي عن الاجتماع حوله والاكل לא תאכלו על הדם *Prohibuit* (Deus) *congregationes circa sanguinem ejúsque ibi esum, in eo quod dixit*[k], *non comedetis ad* vel *apud sanguinem.* Interpres Ebræus ibi, הזהיר מלהתקבץ סביבו ולאכל שם אשר ולא תאכלו וגו' *prohibuit convenire circa sanguinem, & ibi comedere, dicendo*

[a] *Archæolog. 3. cap. 12.*

[b] *Num. 11. 35. & 33, 17.*

[c] *Epist. ad Fabiolam 127. mans. 13.*

[d] *Maimonid.* More Nebochim *pa t. 3. cap. 46.*

[e] *Numer. 9. 5.*

[f] *Exod. 16. 12.*

[g] *Vide Amos 5. 25. & Act. 7. 42.*

[h] *Deut. 12. 15 & 16. ubi vide Jarchium & c. Fagium, Munsterum, Abulensem ad Numer. cap. 11. quæst. 82 &c.*

[i] More Nebochim *part. 3. cap. 46. Ms.*

[k] *Levit. 19. 26.*

do & non comedetis &c. Et ſtatim, *Quoniam verò*, inquit Maimonides, *in rebellione & contumacia ſua perrexerunt & in eo, in quo educati fuerunt, continuè progreſſi ſunt*, ut Buxtorfius, atque ut verſio vetus, *cum verò multiplicatæ ſunt iniquitates eorum & ambulaverunt in ritibus gentium, inter quas educati fuerant*, סן מואכה אלגן באלאכל חול אלדם אמר תע׳ באן לא יוכל בשר תאוה seu من مواجـــــه الجن بالاكل حول الدم امر تعالي بـان לא יוכל בשר תאיה במדבר בוגה בל יכון אלשלמים seu *ob præſentiam* ſeu *ſocietatem Diaboli, in comedendo*, ſeu *commeſſando circa ſanguinem. præcepit Dominus ut non comederent Carnem concupiſcentiæ* (victu carnis communi non uterentur) *in Deſerto omninò* ſeu *ullo modo, ſed interim ſacrificia haberentur pacifica.* Ebræus ibi interpres, ולהתחבר אל השדים באכלם סביב דם צוה יתעלה שלא יאכל בשר תאוה במדבר כלל אבל יהיה הכל שלמים, ubi verſio vetus, *in comedendo circa ſanguinem ut conjungerentur Dæmonibus; prohibuit nobis ne comederemus carnem concupiſcentiæ in Deſerto; ſed quòd omnia eſſent Pacifica.* Buxtorfius autem, *Sociósque ſe Dæmonibus præbuerunt circa ſanguinem comedendo, ideò præcepit Deus, ut non comedamus Carnem Deſiderii in Deſerto, ſed ut omnia ſacrificia ſint Pacifica.* Et nonnullis de frequenti etiam Iſraelitarum[a] aliorúmque Dæmonum per Hoſtias animales & ſacrificia ſanguinis cultu, interjectis, יאעלם, inquit Maimonides, אנה לם יחרם בשר תאוה גיר במדבר פקט واعلم انه لم يحـــرم בשר תאוה غير במדבר seu בפקט *Et ſcito non prohibitam eſſe Carnem concupiſcentiæ niſi tantummodò in Deſerto*; ratione additâ, quod opinio

[a] *Vide Deuter.* 32.17.

opinio invaluerat, Dæmones maximè in Deſertis habitare, loqui, apparere; nequaquam ita in Urbibus & locis habitatis conſpici, adeóque loca Deſerta Sacrificiis illis ac hoſtiis animalibus Dæmonibus illic mactari ſolitis, ex ſe idonea eouſque fuiſſe, ut inde etiam animalibus ipſis, extra Pacificorum uſum legitimum, in Deſerto eſſet ex præcepto abſtinendum, quorum in Terra promiſſa locíſque ibi habitatis uſus pariter eſt, juxta id quod antè citatur è Deuteronomio, permiſſus. Unde ſubjungit idem Maimonides, בכולך אביח בשר תאוה בעד דכול אלבלאד nempè فكلك ابيح بشر تاوه بعد دخول البلاد ſeu, ut Ebræus interpres, ולזה הותר בשר התיה אחר שנכנסו לארץ *Hinc* ſeu *ex hac ratione, licita fuit Caro concupiſcentiæ poſt ingreſſum Terræ* promiſſæ. Accedit apud eum, velut impoſſibile fuiſſe, ut univerſi carnes comedere deſiderantes Hieroſolyma, ſeu ad ſacrificiorum locum, venirent, ideóque ait ille, להדה אלאסבאב לם יחרם בשר תאוה עיר במדבר ſeu لهذه الاسباب لم يحرم بشر تاوه عير במדבר, ubi interpres Ebræus, מפני אלו הטעמים לא אסר בשר תאוה אלא במדבר *Ob has rationes interdicta non eſt Caro Concupiſcentiæ alibi quàm in Deſerto.* Et conſulas nunc diſtinctionem quam habent viri docti, ad Numerorum undecimum, de Eſu tum Carnium concupiſcentiæ, ſeu coturnicum tunc miſſorum, & ipſâ carnium per ſe concupiſcentiâ prævia[a]; non in ipſo eſu, utpote à Numine indulto, ſed in flagrante carnium, cum Manna quadraginta illi annorum cibo[b] divinitus præparato contenti eſſe debuiſſent, deſiderio peccatum eorum collocantes. Sed habentur in Magiſtris, eíſque vetuſtis, qui exiſtimarint concupiſcentiam Carnis ibi non ſignificaſſe

[a] *Et vide Jacob. Salian. Anno 2545. §. 169 &c.*

[b] *Exod. 16. 35. Deuter. 8. 3.*

gnificasse desiderium esûs בשר אלא שאר בשר *Carnis,*
[a] *Levitic.* 18. 6. *sed illicitum coitus incesti,* seu *propinquarum carnis* suæ[a] in coitum; desideratum scilicet inter murmurandum esse, ut leges de Incestu in Levitico latæ abrogarentur, licitúsque redderetur coitus quilibet incestus ibi interdictus. Legitur nempe in *Midbar*
[b] *Parash.* 16. *fol.* 265. *col.* 2. *Rabba*[b]; ובמו ובקשו בשר אם נאמר בשר חיה כל מה שבקשו נעשה להם המן לתוך פיהם שנ׳ ויתן להם שאלתם ותזאהם יביא להם ואם נאמר שלא היה להם שור ובהמה והלא כבר נאמר וגם ערב עלה אתם וצאן ובקר אם נאמר אכלום במדבר והלא כתיב ומקנה רב היה לבני ראובן. מכאן אמר רבי שמעון לא נתאוו בשר אלא שאר בשר שכן הוא אומר וימטר כעפר שאר. ואין שאר אלא עריות שנ׳ איש איש אל כל שאר בשרו. הוי שכן בקשו להם להתיר את העריות וכן הוא אומר וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו כשבקשו כך לכך ויחר אף ה׳ מאד ובעיני משה רע *Si sumatur illud, flevisse eos & carnem desiderasse, de animalium carne, certè quicquid desiderabant factum est eis idque abundanter in ore eorum*
[c] *Psalm.* 106. 15. *juxta illud quod scriptum est*[c], *& dedit eis quod desiderabant,*[d], *attulit ad eos desiderium eorum. Quod si dicatur*
[d] *Ibid.* 78. 29. *defuisse eis Boves & Pecora, adverte quòd antè dictum*
[e] *Exod.* 12. 38. *est*[e], *sed & promiscuum vulgus plurimum ascendit cum eis, Oves quoque & Boves* (ubi etiam adjicitur מקנה כבד מאד *grex valde magnus,* καὶ κτήνη πολλὰ σφόδρα, *& animantia diversi generis multa nimis,* ut ibi vulgata) *& demum si dicatur hæc ab eis jam comesa fuisse in deserto* (adeóque absumptis animalibus quæ habuerant,
[f] *Numer.* 32. 1. alia desiderasse) *adverte quòd posteà scriptum est*[f], *Et pecora multa fuere filiis Ruben* (ubi adjicitur etiam, *& filiis Gad,* עצום מאד *grex magnus*) *Hinc igitur, ex sententia Rabbi Simeonis non aliam tunc Carnem eos concupivisse quàm Propinquos Carnis. Adque ita dictum est*[g],
[g] *Psalm.* 78. 27. *& pluit, ut pulverem, Propinquas* (ita scilicet interpretatur

tatur R. Simeon ibi שאר quod tam Propinquas quàm Carnes, ut reddi ibi ſolet, ſignificat) *Haud autem verbum illud notione in illa aliud quid ſignificat quàm Revelationes Turpitudinis* ſeu *coitus inceſtos, juxta id quod dicitur*[a], *Nullus ad Propinquum Carnis ſuæ accedat. Sine planctu dicendum non eſt, deſiderâſſe ſic eos ut ſolverentur legibus Inceſtûs. Juxta quod dictum eſt illud*[b], *& audivit Moſes populum flentem per* ſeu *ob familias ſuas (dum ita invicem petebant) unde irata eſt facies Domini vehementer, ſed & Moſi malè viſum fuit*; ubi etiam illud למשפחותיו *per* ſeu *ob familias ſuas* intelligitur in Gemara Babyloniac על עסקי משפחותיו *de rebus* ſeu *negotio familiarum ſuarum circa* ערויות *inceſtûs genera* ſibi prohibita. Unde gloſſa ibi Talmudica שנאסר להם קרובות *eo quòd interdictæ ſunt illis propinquæ* carnis ſui. Etiam Jarchius ad textum ſacrum, ביכים לפרסם תרעומתן בגלוי ורביתינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות על ערוות הנאסרות להם *Flebant ut inde apertiùs publicarent murmurandi ſuam cauſam. Et Rabbini noſtri dicunt per* vel *ob familias ſuas ibi denotare familiarum negotium* ſeu *deſiderium circa Inceſtûs genera ſibi prohibita.* Quod interim non tam de Ebræis ipſis, quàm de הנאספים, qui per האספסות memorantur in textu ſacro[d], id eſt *adgregatis* illis in exitu ex Ægypto ſeu ex aliarum gentium proſelytis, intelligunt. Unde & huc ſpectat illud in paraphraſi Uzielidis dictae, ישמע משה יח עמא בכן על קריבהא דמתאספין להון *Audivit Moſes populum flentem ob propinquas ſuas ſibi interdictas.* Et paulò antè[f], וגיורייא וא־כנשו ביניהון שאילו שאילתא ותבו ובכו ברם בני ישראל יאמרו מאן יכלנא בישרא *Et Proſelyti qui in eorum congregatione erant petitionem petebant* (quaſi petitio illorum fuiſſet de Inceſtûs legibus abrogandis) *verùm Iſraelitæ dixerunt, quis dabit nobis ad edendum carnes?* Atque *ad-*

[a] *Levitic.* 18.6.

[b] *Numer.* 11.10.

[c] *Ad tit.* Sabbath. *cap.* 18. *fol.* 130.1. *& vide R. Nephthali ad* Bemidbar Rabba *fol.* 265.2.

[d] *Numer.* 11.4.

[e] *Numer.* 11.10.

[f] *Ibi Comm.* 4.

[a] Fol.45.col.1.

gregati illi pariter in *Peſiktha Zotertha*[a] Proſelyti dicuntur; אלו הגרים המוספין ממקומות אחרות *hi fuere Proſelyti adgregati ex locis aliis.* Alii fletum ibi inde ortum volunt, quòd Moſes illicitas inter illud genus hominum conjunctiones, veluti fratrem & ſororem, nepotem & amitam ſeu materteram, ſententiâ ſuâ diremerat[b], atque ita interpretantur ibi למשפחותיו. Sed demùm miſsis hiſce, è jam dictis ex hiſtoria ſacra de Tempore & Loco Inſtitutionis Synedrii Magni, ſatis liquet de anno in annis Exitûs ex Ægypto; eum ſcilicet fuiſſe planè Secundum, quem in annis Mundi, pro multiplici Chronologorum ſententiarum varietate, aliter atque aliter ſe habere neceſſe eſt. Hinc apud Davidem Gantzium[c], qui diſcrepantes etiam è Judæis ſuis Chronologos ſimul memorat, legitur *in anno ſecundo ab exitu Ægypti, qui fuit* 449 (ſupra 2000) *erectum fuit tabernaculum, & omnia quæ ad legem Sacerdotum* (quæ in Levitico) *attinent,* וחג הסיפורים של חומש הפקודים מנינו ישראל עשויות פסח שני ענינו מתאוננים קברות התאוה מרגלים קרח הכל היה בשנה השנית ליציאת מצרים quod vertitur ſed infeliciter nimis, à perdocto quidem ejus interprete, *& pleraque hiſtoriæ Pentateuchi, Viſitationes, numerationes Iſraelis, celebratio Paſchatis ſecundi, ritus Lugentium mortuos, Limitationes ſepulchrorum, Korach, hæc inquam omnia acciderunt anno ſecundo ab exitu Ægyptiaco.* verti autem debuit, *& compluria quæ in Pentateucho habentur præcepta, numerationes Iſrael, celebratio Paſchatis ſecundi, negotium* ſeu *hiſtoriola lugentium* ſeu *quiritantium* (de quibus legitur in verſu primo capitis undecimi Numerorum quod & inſtitutionem habet Synedrii hujus) *Sepulchra concupiſcentiæ, Korach &c.* Chriſtianis autem Scriptoribus, in Annis Mundi, perquam variatim collocatur Annus Inſti-

[b] *In* Siphri *col.* 50. *&* Peſiktha Zotertha *fol.* 45. *col.*2.

[c] Tzemach David *Mill.*3. *ann.* 449.

Inſtitutionis, ſeu Exitûs ſecundus,

In	2709	Gilberto Genebrardo.
In	2545	Auguſtino Torniello[a], Jacobo Saliano[b], Henrico Spondano[c].
In	2455	Chriſtiano Maſſæo, Joanni Lucido, Henrico Buntingo, Petro Opmeero, etiam & Joſepho[d] Scaligero.
In	2454	Setho Calviſio, Chriſtophoro Helvico, Guilielmo Perkinſo.
In	2504	Jacobo Capello.
In	2516	Laurentio Codomanno.
In	2511	Joanni Temporario.
In	2514	Jacobo Uſſerio Armachano[e],

[a] *Eod. ann.* §. 55.
[b] *Eod. ann.* §. 140.
[c] *Eod. ann.* §. 26.
[d] *Emend. Temp. lib.* 5. *pag.* 350.
[e] *Annal. V. T. pag.* 27.

ſeu Periodi Julianæ 3224. Et Calviſio in anno Mundi heic concors eſt Dionyſius Petavius[f] cui collocantur res tunc geſtæ, in Periodi Julianæ 3184, & ante Chriſtum 1530. Calviſio autem in 1494 ante Chriſtum, Saliano in 1508, Capello in 1496. Armachano in 1490. Minorum gentium Chronologi heic aliter alitérque. Sed ut incertum nimis eſt cuinam in annis Mundi anno Inſtitutio hæc ſit tribuenda, quemadmodum in aliis vetuſtiorum ſeculorum ob notiſſima dubia & principia varia quæ in illorum ratione notanda occurrere ſolent accidit, ita nihil certius eſt quàm eam, ut è ſcriptura diximus, anno Exitûs ſecundo tribuendam. Quod ad Menſem autem Ebraicum & Diem attinet; In Deſertum Pharan[g] ibíque ad *Taberah* ſeu *Sepulchra Concupiſcentiæ*, qui locus Inſtitutionis, triduano itinere emenſo, quod inceptum eſſe videtur vigeſimo die menſis ſecundi ſeu Jiar, eos à Sinai veniſſe expreſſim ait ſcriptura. Eo enim die,

[f] *De Doctrina Temporum lib.* 13. *pag.* 526.
[g] *Numer.* 10. 11. & 12.

elevata eſt nubes à Tabernaculo. Et quandocunque elevata eſt nubes, ſive interdiu ſive noctu, proficiſcebantur, ut itidem ſcriptura[a] diſertè. *Et profecti ſunt*[b] *à monte domini* ſeu Sinai, דרך שלשת ימים *itinere* ſeu *via* trium dierum, *& præcedebat eos Arca teſtamenti domini, itinere trium dierum, ut inveſtigarent ſibi locum quietis*, quem adepti ſunt in Pharan, ſeu loco Deſerti illo binomine jam memorato. Certè ſi iter triduanum hoc, ſic inceptum, pro diebus tribus itineris ſumas, neceſſe eſt ut admittatur eos in Locum hunc non veniſſe ante diem ſive XXIII ſive XXII ejuſdem menſis, ejúſque etiam finem. Nec verò liquidò ſatis conſtat, quo tempore diei viceſimi, veſperi an manè alitérve, proficiſci cœperint. Sed ex elevatione Nubis eodem in die, æquum eſt ut intelligamus iter tunc quomodocunque cœptum eſſe. Atqui non deſunt inter Magiſtros qui iter illud aliàs triduanum, atque ita ex ſpatii amplitudine æſtimatum, pro diei tantùm unici itinere feſtinatione ab eis tunc emenſo, ſumant. Salomon Jarchius ibi, מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד שהיה הקבה חפץ להכניסם לארץ מיד *Spatium* ſeu *Iter triduanum* (aliàs ſic æſtimatum) *peragrabant die unico, quoniam voluntas Domini Dei Benedicti erat ut citò in Terram* (promiſſam) *ingrederentur.* Atque ita quidem ad finem ſive ipſius viceſimi ſive viceſimi primi menſis illius ſecundi ad locum quo inſtitutum Synedrium hoc, ventum eſſe ſtatuendum foret. Munſterus autem heic ad verbum כמתאננים (*ſicut quiritantes*[b], unde hiſtoriæ de loco Inſtitutionis hujus periocha incipit) quod quidem in Pentateucho Conſtantinopoli edito cum verſione Græco-barbara & Hiſpanica, in editione cum commentariis Moſis Nachmanidis, bibliis formæ majoris Bombergianis, Buxtorfianis, Jaianis, ſcribitur כמתאגים, priore Nun ſic inverſo,

[a] *Numer.* 9. 1.

[b] *Numer.* 11. 1.

ſo, *Et ſcribuntur hic*, inquit, *in quibuſdam Hebraicis exemplaribus duo inverſa Nun, quæ dicuntur ſignificare averſionem populi quando deſiderabat redire in Ægyptum. Secundum alios ſignificant hæc inverſa Nun hiſtoriam illam hic propriè non habere locum.* Ita loquitur; ex eo quòd in vocabulo illo, duo inverſa Nun in codicibus aliquot haberentur, nonnullis denotari exiſtimans locum heic non ſuum obtinere periocham illam. Certe qui de loco heic periochæ hujus proprio dubitat, neceſſe eſt ut is etiam incertus inde ſit de Inſtitutionis hujus Tempore quod ex ea ſic in Numeris collocata eliciendum fuerit. Adeóque juxta ejuſmodi ſententiam de Loco aliunde quærendum foret, ut de Tempore itidem certiores redderemur. Sed verò illud de inverſis Nun (quantum ad locum) non omninò ad vocem hanc ſpectat, in qua unicum tantùm Nun inverti ſolet, quemadmodum etiam in Bombergianis & Buxtorfianis paulò antè ſcribitur ויהי בנסע הארון וגו׳ *Factúmque eſt cum proficiſceretur Arca*[a] *&c.* ubi Nun inverſum itidem habetur. Commata autem illa bina ad finem capitis decimi, de Profectione Arcæ & ſolenni Moſis ad profectionem & quietem ejus carmine, duobus Nun majoribus invicem inverſis (הפוכים נונין & מנזרים vocitant) interdum ad hunc modum [ ] ut in bibliis Garianis & Hanovianis, interdum ad hunc [[ut in *Peſiktha Zotertha*[b], bibliis minoris formæ Bombergianis, Pentateucho Ebræo-Chaldæo-Arabico-Perſico Conſtantinopolitano, alibi in editis, atque in MS. V. T. pervetuſto bibliothecæ Weſtmonaſterienſis, includi ſolent, & velut paraſha ſingularis ac unica ex literis octoginta quinque[c] conſtans per ſe haberi. Atque ita quidem paraſha בהעלותך quæ incipit Numerorum capite octavo in tres paraſhas, antecedentem

[a] *Numer.* 10. 35.

[b] *Fol.* 44 *col.* 4.

[c] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sabbath *cap.* 16. *fol.* 115. 2.

tem heic, insequentem, & hanc dividitur. Adjectum habes in margine Garianorum & Hanovianorum, טעם לנונין הפוכים לומר שאין זה מקומה *Ideo inversa illa Nun heic habentur, quoniam locus hic non est hujus parashæ.* Ad priora scilicet eam attinere. Tantundem de eadem admonetur in *Siphri*[a], glossâ Jarchianâ, *Tzerror Hammor*[b], R. Bechai[c], Isaac Ben Amara[d] & *Pesiktha Zotertha*[e] ubi legitur, נותן סימן מלמעלה ומלמטה *in Signum adjicientur* נון הפוכין שהן דומין לכף ולרש *suprà & infrà Nun inversa instar Caph & Resh*, cum interim quæ ibi visuntur nec *Caph* omninò nec *Resh* imitentur, sed majusculas & rudiores נ ר Nun figuras. De Nunis hisce itidem, ad hanc rem, legitur in *Zohar*[f], Et demùm Gemara Babyloniæ[g], תנו רבנן ויהי בנסוע ארון ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סמניות מלמעלה ומלמטה לומר שאין זה מקומה *Traditum est à Rabbinis nostris, Parashæ illi, factúmque est cum proficisceretur Arca, ut diceret Moses &c. fecisse Deum Benedictum signa superiùs & inferiùs, ad significandum locum illum non esse ei proprium,* sed alium inter priora quæ in Numeris[h] habentur. Sed alii hac de re aliter, quâ de inprimis consulas *Tzerror Hammor* & R. Bechai in jam citatis. Ex hisce satis liquet, juxtà disciplinam Ebræorum, id quod de loco heic apud Munsterum indebito dicitur, non omninò spectare ad כתאגים seu historiam quæ sequitur in Capite undecimo, ubi instituitur Synedrium Magnum, sed solummodò ad commata illa bina postrema capitis decimi. Adeóque de Mense & Die ampliùs ac securè, quatenus heic collocatur, videndum. Recipitur ab Ebræis in statione illa *Kibbroth hataavah* seu *Taberah* (ubi institutio hæc) hæsisse majores suos per Mensem integrum. In quo quidem admittunt, die primo post adventum eorum & concupiscentiam & pro-

[a] *Col.* 45.

[b] *Fol.* 112. *col.* 4.

[c] Piruish ail hatora *fo.* 180 *col.* 1.

[d] *In* Akada Isaac, *porta* 74. *fol.* 249. *col.* 4.

[e] *Fol.* 44. *col.* 4.

[f] *In* Bemidbar *col.* 295. *editionis Cremonensis, fol.* 195. *edit. Mantuanæ.*

[g] *Ad tit.* Sabbath *cap.* 16. *fol.* 115. 2.

[h] *Cap.* 2. 17 *&c.*

promiſſionem Carnis eſſe tranſactam. Scilicet legitur[a], *Dabit igitur Dominus vobis Carnes & comedetis. Non uno die comedetis, nec duobus, ſed neque quinque diebus nec decem, neque viginti diebus* ; עד חדש ימים *uſque ad menſem dierum, donec exeat per nares veſtros, & fiat vobis in nauſeam &c.* Hinc in *Seder Olam Rabba*[b], נסעו מדברר סיני ובאו להם לקברות התאוה ועשו שם שלשים יום שנ׳ לא יום אחד וגו׳ *Profecti ſunt è Deſerto Sinai & venerunt ad Sepulchra Concupiſcentiæ ubi hæſerunt diebus triginta, juxta id quod dicitur, non uno die comedetis &c.* Atque jam dictum de Menſe quaſi ſtatim ſequitur poſt divinum, de Inſtituendo Synedrio hoc, præceptum. Et dein ipſa mox ſequitur Inſtitutio ſeu ΟΙ Septuaginta collectio Moſaica ; quæ ita ad primum poſt adventum eorum ad *Taberah* diem, id eſt ad diem ſive XXIII ſive XXIV menſis ſecundi ſeu *Fiar* ſpectare poſſit, modo triduanum iter ſumatur ut vulgo, non pro die unico ut Jarchio ſuprà. Etiam Rabbi Chama Bar Chanina in Gemara Babyloniæ[c], Menſem dierum, quo in Manſione hac coturnices edebant, claudi vult עשרין ותרתין בסיון 22 *die* Menſis tertii ſeu *Sivan.* Adeóque inter vigeſimum ſecundum aut tertium *Fiar* & 22 aut 23 *Sivan* Inſtitutio hæc inde ex hiſce collocanda, ſeu potius ſub primum adventum in ſtationem hanc decimam tertiam, ut videri poſsit ex rebus ſtatim poſt adventum ibi geſtis. Sed Torniellus[d] ; *In hac tertia decima manſione neceſſe eſt populum plus uno menſe moratum eſſe. Nam & per menſem integrum comedit carnes, ut patet Numer. cap. 11. verſ. 20. & paulo ante in eodem loco murmuraverat pro labore itineris & propterea incendio percuſſus fuerat, & deinde iterùm murmuravit pro carnibus, & ferè biduo coturnices congregavit & poſt eſum illarum denuò majori plaga punitus fuit, unde videtur*

[a] *Numer. 11. 18.*

[b] *Cap. 8.*

[c] *Ad tit.* Thainith *cap. 4. fol.* 29, 1.

[d] *A. M. 2545.* §. 57.

ibidem ad minus manſiſſe diebus quatuor ſupra menſem unum, hoc eſt, in ſumma, diebus circiter triginta tribus, quorum non tam primo quàm priorum alicui Inſtitutionem hanc fic ut tribuat ille neceſſe eſt. Salianus[a] autem, *Quoniam Triduo ad Sepulchra perventum fuiſſe conſtat*[b], *ponimus incendium ſub finem Tridui accidiſſe, puta 23 die ſecundi Menſis ad cujus veſperam ventum fuerit ad ſepulchra Concupiſcentiæ; ubi fatigati ſolatium cibi delicatioris optaverint; poſtridiéque quarta ſcilicet ac 20 die, communicatis inter ſe collatiſque ſtudiis, carnes cum fletu à Moſe poſtularint; eorúmque vota poſtmodum ad Dominum legiſlator cum ſua querela retulerit, reſponſúmque acceperit, eodémque die ad populum retulerit. Die deinde quinta & vigeſima totum negotium Septuaginta virorum confectum fuerit. Vigeſima autem ſexta, Coturnicum adventus atque aucupium convivíumque cæperit.* Nec ante initium menſis quarti ſeu *Tammuz* eos ſtationem mutâſſe is autumat, quemadmodum etiam Henricus Buntingus[d], alii. Uſque ad diem circiter vigeſimam ſextam menſis tertii ſeu *Sivan* eos in ſtatione illa manſiſſe alii[e] volunt. In illo verò quod legitur in Annalibus præſtantiſſimi viri Jacobi Uſſerii Armachani, *continuo tridui itinere pervenerunt in Deſertum Paranis, ubi dies 23 conſederunt in ſtatione Kibbroth-Hataavah*, mendum eſt typographi qui 23 *dies* pro 23 *die* (menſis ſcilicet ſecundi) perperàm ſubſtituit, qua de re me monuit ipſe. Salianus item alibi[f], de Menſe illo ſecundo, ejuſdémque hebdomadibus & feriis,

Feria 3, 24. *Vigeſima quarta ineunte, perventum eſt ad ſepulchra Concupiſcentiæ, ubi murmuratur deſiderio carnium.*

Feria 4, 25. *Septuaginta viri conſtituuntur divi-*

[a] *A.M.* 2545. §. 180.

[b] *Numer.* 10. 33.

[c] *Numer.* 11. 24.

[d] *Chronolog. fol.* 36.

[e] *Spondanus Ann. V. T.* 2545. §. 29.

[f] *A.M.* 2544. §. 319.

divinitus & ſpiritu Prophetico donantur ad ſubſidium Moſis.

Feria 5, 26. *Coturnicum adventus atque aucupium &c.*

Henrico Buntingo caſtrametationis in Sepulchris Concupiſcentiæ dies primus eſt itidem 24 *Iiar*, ſed feria 4, cui aſsignat Johannes Hainlinus[a] 72 *Seniorum* (cum aliis aliquot in numero errans) inſtitutionem. Et de feriis heic haud parùm diſcrepant Chronologi, uti in adeò incertis neceſſum eſt. Nec minor diſcrepantia, quà tempora Menſium Ebraicorum aptantur anni Juliani menſibus. Per multiplicem ſupputandi varietatem, controverſam anni Judaici tunc formulam, diverſam menſium quantitatem & incertam ſive plenorum ſive cavorum collocationem, Sabbati primi & intercalandi rationem, id genus in re Chronologica occurrentia alia, fieri nequivit quin diverſæ nimis eſſent tum de Feriis heic tum de menſibus Julianis eorúmque diebus Ebraicis reſpondentibus ſententiæ. Neomenia ſcilicet ſeu initium menſis, in anno exitûs ſecundo, ſecundi à cujus 20 die, & triduo inſequente, ratio heic temporis pendet, perquam diverſimodè collocatur, adeóque aliter atque aliter dies ille vigeſimus quartus in quo ſeu circa quem Inſtitutio Synedrii Magni. Ponit diem illum vigeſimum quartum Chriſtianus Maſſæus in Maii Juliani 19, Buntingus in 4 Junii ac die Mercurii, Calviſius in Maii 15 & die Sabbati, uti & Jacobus Capellus, Jacobus Armachanus in 13 Junii & feria prima, alii aliter alitérque. Sed demùm, ex anni ab exitu primi cujus ſub tempus vernum (viri magni[b] de ipſo die, in menſibus Julianis, 15 Aprilis utpote χαεαλληλισικῶς demonſtrando, ne dubitandum quidem voluere) exitum eſt, initio, adeóque è tempore quo

[a] *Elench. Chronologic. pag. 101.*

[b] *Joſeph. Scaliger. de Emendat. Temporum l. b. 5. pag. 351, & 747. & ad Euſebii numerum 505.*

incepit annus recurrens proximus ſeu ſecundus, id eſt paritèr verno; atque tandem ex eo quod eſt, Menſe ſecundi illius anni ſecundo, inſtitutum eſſe juxta antè dicta Synedrium hoc, ídque haud diu ante ejuſdem finem, apertè ſatis ſequitur ut, feriarum & Neomeniarum ſcrupulis ſepoſitis, inſtitutionem illam ſive in Maio ſive in Junio illius anni Juliano collocandam eſſe concedendum ſit, qua de re heic non eſt quòd ampliùs ſollicitiores ſimus. Notatu minimè indignum heic exiſtimarunt aliqui, *ſub hoc idem tempus, quo hi Septuaginta Judices Hebræorum conſtituti ſunt, inſtitutos eſſe, apud Græcos, Judices Areopagitas qui cauſas tum criminales tum civiles judicabant. Areopagum enim inſtitutum eſſe quinto anno ab egreſſu Hebræorum ex Ægypto, docet Euſebius in Chronico.* Ita Cornelius à Lapide[a]; quaſi tribunal heic alterum ab alterius fuiſſet exemplo. Alii[b] eodem utcunque anno Areopagiticæ curiæ etiam initium collocant; illius nempè quam πάντων ἐπιφανῶς διενεγκεῖν τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι Συνεδρίων, *univerſis totius Græciæ Synedriis meritò antecelluiſſe* dixere veteres[c]. Et quidem ad tempora, apud Gentes, mythica, partim hæc partim ſequentia, celeberrima aliquot judicia Areopagitica attinere ſatis liquet ex judiciis ipſorum Deorum Neptuni & Martis, circa necem Hallirothii Neptuni filii, Oreſtis, aliorúmque aliquot ibi habitis apud Demoſthenem[d], Æſchylum[e], Euripidem[f], Serviume[g], Apollodorum[h], Pauſaniam[i], Auguſtinum[k] ex Varrone, alios ſatis obvios. Adjicit quidem Euſebius numero ſuo $\overline{D}$ ſeu anno Cecropis Athenienſium Primi quadrageſimo, *Hoc tempore Areopagus, nomen Judicii, conſtitutus*, quod ſic ad annum non quintum ab egreſſu ex Ægypto, ſed ad totidem ante egreſſum, attinet, quod ex ipſo liquet Euſebio.

[a] *Ad Numer.* 11.16.

[b] *Torniellus A.M.* 2548. §.1.

[c] *Iſocrates in Areopagitico.*

[d] *Orat. contra Ariſtocratem.*

[e] *In Eumenidibus.*

[f] *In Electra & Oreſte.*

[g] *In Georgic.* 1.

[h] *Biblioth. lib.* 3.

[i] *In Atticis.*

[k] *De Civitate Dei lib.* 18. *cap.* 10.

Cæte-

Cæterum *Hoc tempore* illic non tam annum cui adjungitur denotare videtur quàm *tempore Cecropis*, ut satis admittitur ibi etiam Josepho Scaligero; unde Augustinus[a] *eduxit ergo Moyses ex Ægypto populum Dei novissimo tempore Cecropis Athenienſium regis.* Et in Eusebii Græcis[b] quæ προεφάλω Cecropi, qui annos regnavit 50, subjiciuntur, id est eis quæ non anno hoc vel illo, sed vicinâ temporis latitudine designantur, legitur Ἄρειος πάγος ἐκλήθη καὶ δικαστήριον καλέϛη, *Areopagus nomen ſortitum eſt & Judiciorum locus*, seu *Tribunal* illic *constitutum*. Videsis hac de re Josephum Scaligerum[c] & Jacobum Salianum[d]. Alii nominis Areopagi & curiæ illic institutionem assignant anno, juxta calculum suum, Mundi 2398 adeóque in quinquagesimo sexto anno ante Synedrii Magni institutionem collocant. Sic Calvisius. Petavius autem, velut ex Eusebio, institutum ait[e] Areopagi Judicium A. M. 2475 & Periodi Julianæ 3205, adeóque illi viginti ampliùs annis ab Institutionis Synedrii Magni tempore. Jacobus Capellus de anno M. agens 2487 seu Eusebii illi numero 507, *per id quoque tempus*, inquit, *in pago Martis dicto, constitutum est Synedrium causarum capitalium quod à loco, Areopagitarum consilium sive* δικαστήριον *dictum est.* Atque ita Areopagiticam curiam facit[f] Synedrii Magni institutionem annis quasi septemdecim antevertisse. In marmore autem Arundelliano illo Chronologico vetustissimo, Areopagi initium tribuitur Cranai Regis, qui Cecropi successor erat, tempori. Verba sunt Ἀφ' ὃ δίκη Ἀθλώσιν ἐγένετο Ἄρει καὶ Ποσειδῶνι ὑπὲρ Ἁλιρρόθιος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη Ἄρειος πάγος, ἔτη ΧΙΙΙ ΔΙΙΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθλωσν Κεκρόπος, *Ex quo Mars & Neptunus judicio egerunt de Halirrothio Neptuni filio & locus nuncupatus est Areopagus, Anni*

[a] *De Civitate Dei lib. 18. cap. 11. & videtis Eruditum Tom. 1. Ann. 52. §. 3.*

[b] *Pag. 26. 38.*

[c] *Ad numerum Euſebian 501.*

[d] *A. M. 2538. §. 4.*

[e] *De Doctrina Temporum lib. 13. pag. 527.*

[f] *Vide eum ann. M. 2487. & 2504.*

ſunt MCCLXVIII. *regnante Athenis Cranao.* Atque ita annus illic deſignatus ut in notis ad marmoris epochas & Canone ibi Chronico liquet, reſpondet anno Periodi Julianæ 3182, ſeu trigeſimo tertio aut circitèr ante exitum ex Ægypto, quemadmodum Amphictyonici Concilii illius apud Græcos longè celeberrimi ac juriſdictionis ampliſſimæ ſub Amphictyone Cranao ſuccedente, initia ſequuntur ibi decennio poſt Areopagum, ſeu ante exitum annis viginti tribus. Nec minore quidem cum ratione notandi ſunt heic, quaſi huc omninò ſpectarent, Amphictyonici quàm Areopagitici concilii natales, quum idem quod Synedrii magni inſtitutio ſeculum ſeu tempus utcunque vicinum, ut recipi ſolet, habeant utrique. Juxta autem, ut Marmor Arundellianum, Marianus etiam Scotus, Cranai Regis Athenienſium tempori, annóque ejus quinto ſeu qui ipſi eſt Exitûs Ebræorum decimus ac Mundi 2692, Areopagi aſſignat initia. Tunc *Areopagus*, inquit, *nomen Judicii conſtitutum eſt*, atque hujus illic ſequax Florentius Wigornienſis, *Areopagus nomen judicii conſtructum eſt.* Sunt quidem autores maximi qui & Nomen & Tribunal illic conſtitutum multò recentius faciunt. Nomen à Sacrificiis Amazonum Marti illic, Theſeo circa annos à Cecrope illo trecentos regnante, peractis impoſitum ait apud Æſchylum[a] Minerva quæ etiam velut judiciorum illic initia in Oreſtis cauſâ illâ celebratiſsimâ, collocat, ut expreſsim itidem ibi Scholiaſtes. Oreſtes autem judicabatur ſub Demophonte Rege[b] id eſt circa Sexaginta à Theſeo annos. Immò Cicerò[c], Plutarchus[d], & Julius Pollux[e] ipſos Tribunalis Areopagitici natales tribuere videntur Soloni, adeóque è tempore illo Mythico in Hiſtoricum deducere, ſeu Olympiadem 47 aut circiter, quâ

[a] *In Eumenidibus. & videſis Philipp. Mauſſacum in Harpocration m, verb.* Ἀμαζόνιον *pag.* 32.

[b] *Euſeb. Chron. num* 841. *& vide Marmor. Arundell pag.* 9. *&* 96.

[c] *De Officiis*, 1.

[d] *In Solone.*

[e] *Onomaſtic.* 8. *cap.* 10.

quâ floruit Athenis Solon[a], id eſt circa Templi primi excidium ſeu à Cecrope primo & Moſis tempore ſeu Inſtitutione Synedrii apud Ebræos Magni, annos mille nongentos. Atque hoc quidem ſatis admitti videtur ſcriptoribus aliquot, ut Alexandro ab Alexandro[b], Polydoro Virgilio[c], Guilielmo Budæo[d], Guilielmo Poſſardo[e], aliis. Sed meritò refragantur heic alii, tum Ariſtotelis[f] Atticarum rerum, id eſt ſuarum, ſcientiſsimi autoritate, ubi obiter aſſerere videtur Areopagiticam curiam ante Solonem fuiſſe, ducti, tum ex eo quòd Solone multò vetuſtiora judicia illic habita apud veteres recenſentur. Hac de re conſulas Carolum Sigonium[g], Ludovicum Nonium[h], Ubbonem Emmium[i], Samuelem Petitum[k]; Sed præ aliis Joannem Meurſium[l]. Quin verò Petitus & Meurſius, rem ita inter Ariſtotelem heic, ante Solonem Areopagiticam curiam fuiſſe aſſerentem, & Ciceronem, Plutarchum, Pollucem Soloni initia ejus tribuentes, conciliando ſic dirimunt, ut exploratum ſatis quidem velint eſſe, Solone antiquiorem multo ipſam fuiſſe, licèt interim originis nimis incertæ, ſed adeò novatam eſſe ab illo, ſive eos qui in eandem ex ejus inſtituto adſciſcerentur ſive priſtinam Ephetarum ibi autoritatem ſpectes, ut inde illi velut inſtauratori, etiam inſtitutoris nomen, uti ſubinde aliàs fit, induenti, ea aſſignata ſic ab veteribus illis fuerit. Quandocunque verò orta ſit Curia illa, non omninò ſanè eſt quòd exiſtimet quis à Synedrii Ebræorum magni exemplo deductam. Nam ita etiam ipſa collegarum numerus inprimis fuiſſet ſequendus. Sed verò de 70 aut 71 numero in Areopago nullibi legimus. De 31, in tempore Mythico, collegis Scholiaſtes Æſchyli[m] loquitur, ubi non λ ϗ εἷς ſeu 31 ſed ν ϗ εἷς ſeu 51 legendum

[a] *Euſeb numer.* 1420.

[b] *Genial. Dierum lib* 4. *cap.* 11.

[c] *De Inventoribus Rer. lib.* 2. *cap.* 2.

[d] *Annotat. prior in Pandect. as.*

[e] *De Magiſtratibus Athenienſium cap.* 4.

[f] *Politic.* 2. *cap. ultimo.*

[g] *De Rep. Athen. lib.* 1. *cap.* 3.

[h] *Comment. in Goltzii Græciam pag.* 83.

[i] *De ſcript. Reip. Athen. pag.* 19.

[k] *Ad leg. Atticas pag.* 242.

[l] *In Areopago cap.* 10. & 3.

[m] *Ad Eumenides.*

dum volunt aliqui[a], dum tamen rectè agnoſcunt non Areopagitarum ſed Ephetarum Areopagitis adjectorum fuiſſe numerum illum. Sed etiam numerum novenarium illis tribuit Androtion (id eſt novem archontum, qui quidem, poſt Solonem, in curiam hanc, dictâ ſcilicet priùs de exacto magiſtratu cauſâ abſoluti, cooptari ſoliti) ut legitur apud Maximum[b], qui poſtmodum ex numero illo 51 eos conſtitiſſe affirmat. Et de novenario illo numero etiam alii[c], ut de Centenis aliquot interdum, alii[d]. Atque habetur quidem apud Raphaelem Volaterranum[e] Inſcriptio quæ viſebatur ad columnam in arce Athenarum, ante Templum Palladis, ubi Trecentorum mentio. Sic enim apud eum legitur, Τῷ λαμπροτάτῳ ἀνθυπάτῳ τῆ Ἑλλάδ. Ῥώφῳ Φαίστῳ καὶ Ἀρειοπαγίτῃ, ἡ βουλὴ τῶν τριακοσίων καὶ ὁ δῆμ. ὁ Ἀθηναίων εὐνοίας καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα, id eſt, *Splendidiſſimo Proconſuli Græciæ Rufo Feſto & Areopagitæ, Senatus Areopagi Trecentorum & Populus Athenienſis benevolentiæ ac beneficentiæ gratiâ.* Atque ita inde citat Samuel Petitus inſcriptionem hanc ad firmandum, numerum Areopagitarum nunc contractiorem nunc ampliorem fuiſſe[f] & perquam ἀόριστον incertúmque, quod veriſimum eſt[f]. Sed verò apud alios aliter multò exhibetur Inſcriptio illa. Apud Petrum Apianum qui Raimundi Fuggeri Inſcriptiones[g] anno 1534 Ingolſtadii typis edidit, ad hunc modum legitur, e quodam lapide Athenis ante Palladis templum, unde idem ipſum quod memorat Volaterranus Saxum etiam heic innui, manifeſtiſsimum eſt.

[a] *Sam. Petitus ad leges Atticas pag. 243.*

[b] *In Dionyſ. Areopagitam.*

[c] *Nicephorus Calliſt. lib. 2. cap. 20. Pachymerius ad Dionyſium Areopagitam.*

[d] *Vide Meurſ. in Areopago cap. 5. & Petit. ad leg. Atticas, loco citato.*

[e] *Lib. 8. in fine.*

[f] *Argument. ad Demoſthenis in Androtionem &c.*

[g] *Fol. 499. 1.*

TON

ΤΟΝ ΛΑΟΠΡΩΤΑΤΟΝ
ΑΝΤΥΠΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΡΟΥΦΙΟΝ ΦΗΣΤΟΝ ΚΑΙ ΑΡΕ
ΟΠΑΓΕΙΤΗΝΕΣ ΑΡΕΟΠΑΓΟΝ
ΚΑΙ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΗΒΟΥΛΗ
ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΣΙΩΝ ΚΑΙ Ο
ΔΗΜΟΣ Ο ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΥΝΟ
ΙΑΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕ
ΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ
ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ ΠΡΟΝΟΙΟΣ
ΦΛΑΒΙΟΥ ΠΡΥ ΔΑΔΟΥ
ΑΛΟΥ ΔΙΑΣΕΜΝΟ ΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ.

Quæ ab Jano Grutero[a] correctiùs ſic tranſcribitur,

[a] *Inſcript. fol.* 464, 7.

ΤΟΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΑΝΘΥΠΑΤΟΝ. ΤΗΣ. ΕΛΛΑΔΟΣ
ΡΟΥΦΙΟΝ. ΦΗΣΤΟΝ. ΚΑΙ. ΑΡΕ
ΟΠΑΓΕΙΤΗΝ. Η. ΕΞ. ΑΡΕΟ
ΠΑΓΟΥ. ΒΟΥΛΗ. ΚΑΙ. Η. ΒΟΥΛΗ.
ΤΩΝ. ΤΡΙΑΚΟΣΙΩΝ ΚΑΙ. Ο
ΔΗΜΟΣ. Ο. ΑΘΗΝΑΙΩΝ. ΕΥΝΟ
ΙΑΣ. ΕΝΕΚΑ. ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕ
ΣΙΑΣ. ΤΗΣ. ΠΕΡΙ. ΤΗΝ. ΠΟΛΙΝ
ΑΝΕΣΤΗΣΕΝ. ΠΡΟΝΟΥΝΤΟΣ
ΦΛΑΒΙΟΥ. ΠΡΥΛΑΔΟΥ
† Α. του † ΑΛΟΥ ΔΙΑ. ΣΕΜΝΟΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ.

Et velut ex Apiano ſic exhibet. Neque aliter legit eam Joannes Meurſius[b] (excepto quod ΠΡΟ ΝΟΟΥΝΤΟΣ, ut ſcribi debet, illic habet) ubi etiam Romanos, ut heic Rufium Feſtum, in collegium Areopagiticum, adſciri ſolitos oſtendit, Cæte-

[b] *In Areopago cap.* 5.

rùm illa ἡ ἐξ Αρεοπάγυ βυλὴ καὶ ἡ βυλὴ τ̃ τριακοσίων &c. ſeu *Senatus Areopagiticus & Senatus Trecentorum* &c. nihil omninò aſſerunt de Trecentorum in Areopago numero, ut lectio illa altera apud Volaterranum. Sed intereà quiſnam Senatus heic Trecentorum, non ſatis intelligo. Nec ſanè cur Bodinus[a] Solonem dixerit *Areopagitarum concilium ex civibus ſexagimta ſelegiſſe.* Utcunque verò, Curiam hanc nec Synedrii apud Ebræos Magni numerum nec certum aliquem ſibi habuiſſe, concedendum. Quod verò attinet ad Imperii & Juriſdictionis ejuſdem amplitudinem; certè ea apud Athenienſes quaſi par ſatis erat illi quam penes Synedrium illud Magnum fuiſſe libro proximo oſtenditur; ſive Profana ſpectes, maximè ſummum reipublicæ regimen, crimina atrociora, morúmque cenſuram eorúmque εὐταξίαν & εὐκοσμίαν[b], ſive Sacra[c]. Inde illuc adductum eſſe, ac, velut Religionis, Philoſophiæ, Morum novatorem, in jus vocatum S. Paulum admitti ſolet[d] ex illo in Actis[e], *& apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt.* Atque inde Syrus ibi vertit ܠܕܝܢܐ ܕܒܝܬ ܡܘܥܕܐ | ad *Domum Judicii qui vocatur Arius pagus*; & commate 34 pro Dionyſio Areopagita ſubſtituit *Dionyſium* ܕܡܢ ܒܝܬ ex *judicibus* Areopagi. Arabs etiam Erpenianus, الي بيت القضا الذي يدعي اريوس فاغوس quod idem ipſum cum Syro ſonat. Et de Dionyſio, ديونسيوس احد قضاة اريوس فاغوس *Dionyſius unus ex judicibus Areopagi.* Sed editionis Jaianæ Arabs وجاووا به الي فقيه العلما وقضيه *& duxerunt eum ad Antiſtitem*

[a] *De Republica lib. 3. cap. 1.*

[b] *Iſocrates in Areopagitico, & vide Quintil. lib. 5. cap. 9.*

[c] *Demoſthenes Orat. in Neæram, & De Corona.*

[d] *Chryſoſtom. in Act. homil. 33. & vide illic Bezam, alios.*

[e] *Cap. 17. 19.*

ſtitem Doctorum & judicem eorum. Et paulò pòſt, pro eo quod eſt, Paulum *ſtetiſſe in medio Areopagi* (nec aliud habet codex Erpenianus) Jaianus ſubſtituit, ولما وقف بلوص في وسط مجلس قضاة العلما *& cum ſteterat Paulus in medio conſeſſûs Judicum doctiſſimorum.* Dionyſius demùm dicitur illic pro *Areopagites* قاضي العلما *judex Doctorum.* Et primarium quidem Areopagitarum ſeu velut Præſidem fuiſſe Dionyſium vult Michael Sincellus[a], uti & Simeon Metaphraſtes in vita ejus. Et Hilduinus Abbas[b] de eo, *Curiæ Areopagi Præſidens, omnium negotiorum civilium publicè & privatim, ut nobilior nobiliſsimis moderamina diſponebat, atque inter primos primus ſophiſtica & ſyllogiſtica univerſalium doctrinarum acumina & ſtrophas, infulatus togæ philoſophicæ, civibus ac undique confluentibus profundebat.* Æthiops autem in Actis de Paulo *deduxerunt eum in domum Dei ſui*[c], id eſt Martis. Et Tacito locus ipſe, quâ Judicia ſpectabat, nuncupatur *Aréum Judicium*[d] uti & *Martium Judicium* Apuleio[e], & *Curia Martis* Juvenali[f]. Wiclefus Anglicanum facit heic **Ariopage** quemadmodum Galli Gallicanum. Verſiones quæ poſt Reformationis noſtræ initia apud Anglos obtinuere ante Jacobi Regis tempora habent **Marce ſtreet** & **Mars ſtreet** ſeu *vicum Martium.* Et Cambrobritannis inde, **heol Mars** quæ in margine explicatur per **Yſtryt Vaurth** idem denotans. Atque aliis aliquot Areopagus, nec quidem bene, ſic vertitur. Recognita verſio ſub Jacobo Rege priore in loco *Areopagus* retinet. Poſteriore verò, **paul ſtood in the mids of Mars-hil**, *ſtetit Paulus in medio collis Martii*[g]; nec malè. Nicolaus Malhermius, *ad quella contrata que ſi chiama Ariopago, perche ivi ſe adorava el Dio Marte.*

[a] *In Encomio Dionyſii.*

[b] *De S. Dionyſio apud Surium Octob. 9.*

[c] *Videſis Ludovic. de Dieu Act 17. 19.*

[d] *Annal. 2.*

[e] *Miletiarum 1 c.*

[f] *Satyr. 9.*

[g] *Vide Joſeph. Scaliger. ad Euſeb. num. 501.*

Sanctius Marmochinus *al borgo Martie*; Cantabrica versio, *etzaten Marsen Karricara*. Lutherus, auf den Richtplatz. unde Dionysium vocat, pro Areopagita, Dionysius einer aus dem Rath. Belgica vetustior, op de Richters plaetse; ubi locus generalitèr seu per excellentiam judiciarius denotatur. Recentior Belgica, ipsum retinet Areopagum, ut loci nomen, quemadmodum alii aliquot obvii. Verum *non ad Judicium, sed quòd ibi multi solerent esse homines eruditi, oratores, & alii*, Paulum in Areopagum adductum volunt nonnulli[a]. Dum verò hèic sudant typi, prodit[b] Georgius Syncellus cui haud parùm dissidens ab Eusebio est veterum Græcorum adeóque Cecropis Mosísque Synchronismus, unde & Areopagi institutio Cecropi tributa quamplurimis annis à Mosis tempore adeóque Synedrii Magni institutione, de qua hactenus actum est, distabit.

[a] *Hugo Grotius ad Act. 17. 19.*

[b] *Parisiis 1652. pag. 63. & 153.*

Cap. V.

I. *Jussa Divina de* Judicibus & Ministris *adeóque* Tribunalibus *seu* Synedriis Minoribus *constituendis in Terra Sancta, &* Magistrorum *celebriorum de eis sensus generalior.* Extra Terram *etiam Tribunalia, habebant Ebræi.* Maimonides *non semel emendatus.*

II. *Synedria* Vigintitriumviralia *&* Triumviralia. Imparis *Judicum* Numeri *usus, ut necessarii, receptissimus. Quomodo Magistris illud deductum. In capitali causâ nemo condemnatus, nisi sententiæ* condemnatoriæ Binis *superarent* Absolutorias.

III. Triumviralium *Usus, Dispositio, Sedes.* Synedrii Magni *&* Binorum Vigintitriumviralium *Hierosolymis, ad Templum, collocatio.*

IV. Vigin-

IV. Vigintitriumviralium *Diſpoſitio, per alias* Urbes. *Qualeſnam* Urbes Synedriis *ejuſmodi idoneæ haberentur; & qualeſnam Urbes, Oppida, Pagi* Triumviralibus *idonei.*

ORdinaria alia, poſt legem datam, apud Ebræos Synedria, quæ קבועין *fixa* ſeu *ſtata* dici ſolita, ad Originariorum ac Juſtitiæ Proſelytorum regimen conſtituebantur, fuere Minora ſic reſpectu Magni illius ſeu Maximi dicta, quorum ut receptiſſimum eſt, origo habetur ex Præcepto illo Divino, caput illud antiquius Juris Noachidarum *De Judiciis* (de quo jam actum eſt libro primo alibíque) inſtitutis in Moſaicis, generatim inſtaurante, quod ad hunc modum legitur [a]; שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק וגו' *Judices & Miniſtros* ſeu *Officiales executioni præficiendos* (Græci pro miniſtris hiſce, ut alibi, γραμματεισαγωγεῖς, vulgata *Magiſtros*, Chaldæi פדרנין *vindices* & סרכין, uti & Hieroſolymitani, tantundem denotans; Jonathan דיינין קשישין וסרכין אליפין *Judices veraces & exactores* ſeu *vindices potentes.* Syrus ܐܣܛܪܛܘ̈ & *Scribas*, Arabs Erpenianus وروسا حكما *Judices & præfectos*, Jaianus, ſeu Saadias Gaon, وعرفا *& Peritos*, Manuſcripti Pocockianus & meus وكتبا قضاة *Judices & Scribas* (ex Græco) uti & Arabs cum Vulgata Romæ editus; Samaritanus פשרים וסכרים בישראל *qui diſcordias dirimant & ſcribas*, Tawaſius Perſa حكمن وفهمتن Judæi Hiſpanienſes גואזים או אלגואזילים *Juezes y alguaziles*, Græcienſium Græcobarbara קריטוש קי רבדטורוש pro קריטש קי רבדפורוש Κριτὰς καὶ Ραβδοφόρους,

[a] *Deut.* 16. 18.

δοφόρος, Germanienſes Judæi ריכטר אות בויטלן **Richter unde Buttelen** *Judices & mandatorum exequutores* ſeu *Bedellos*; Lutherus, **Richter und Ampleut** eundem in ſenſum, Belgæ, **Richters ende Amptlieden**, Galli *des Juges & des Prevoſts*, Angli **Judges and Officers**,, Rhemenſes, vulgatam ſecuti, ut alii aliquot, **Judges and maiſters**; ſed ſumuntur heic alibique שוטרים Talmudicis, pro mandatorum forenſium exequutoribus tametſi varias multiplicéſque illorum interpretationes alias afferant ſcriptores aliqui Chriſtiani[a]) *Conſtitues tibi, in omnibus Portis tuis* (ita ſcilicet verba primariò ſonant; neque alitèr vulgata verſionéſque aliquot nuperæ; ut Judæorum Germanenſium אין דיינן טארן **ein theinen Thoren** quemadmodum etiam Lutherus, & Anglica ſub Jacobo Rege recognita, ac nunc etiamnum in uſu, **in all thy gates**; Belgæ **in alle uwe Poorten**; Tawaſii Perſica, در همه دروز تي *in omnibus Portis tuis*, & Arabica Romæ cum vulgata edita, في جميع ابوابك idem ſignificans; ſed Græci ibi ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σε, *in omnibus civitatibus tuis*; alibíque itidem non rarò שער *civitatem* ſeu *urbem* reddunt; Onkelos item בכל קירוך idem denotans, & Jonathan בכל קרויכון *in omnibus civitatibus veſtris*, Syrus בכלהין קוריה *in omnibus urbibus*, uti & Samaritanus בכל קרים idem ſignificans; Arabs, & Erpenianus & Jaianus, في جميع محلك *in omnibus manſionibus* ſeu *habitaculis tuis*, Manuſcripti jam dicti في قراك *in urbibus tuis*; Judæi Hiſpanienſes in editione Conſtantinopolitana אין טוראש טוש סיבדים *en todas tus cividades*, in altera illa, ut puto, Ferrarienſi, *en todas tus villas*, Græci-

[a] *Jacob. Bonfrerius ad Exod. 18. 25. Abulenſis ad Paralip. 23 4. Stephan. Menochius de Republica Hebræorum lib. 2. cap. 2. §. 16.*

Græcienſes in Græcobarbara ſua, איש אולו טא קשטרישו εἰς ὅλω πῶ Καϛρίσω, *in omnibus urbibus*, Angli noſtri ævi ſuperioris, **in all thy cities**, Galli *en toutes les villes*, Italus *in tutte le tue citta*, uti etiam Munſterus, aliíque; portâ per Synecdochen pro ipſa urbe ſumptâ, quemadmodum heic etiam in ipſo expreſsim Talmude[a]) *quas dominus deus tuus dat tibi ſecundum tribus tuas qui judicabunt populum judicio juſto* &c. Sedem Præcepti de Judiciis & Tribunalibus conſtituendis primarii heic faciunt Magiſtri. Ad illud Miſnæ[b] כנהדרין ניהנת בארץ ובחוצה לארץ *Synedriorum uſus tum in Terra Promiſſa tum extra eam*, Gemara Hieroſolymitana[c], וכתיב והיו אלה לכם לחוקת משפט לדרתיכם בכל מושביתיכם ומה תלמוד לומר שפטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך בעירי ארץ ישראל אלא שבערי ישראל מושיבין דיינים בכל עיר ועיר ובחוצה לארץ מושבין אותן פלכים פלכים *Nam ſcriptum eſt*[d], *& hæc ſint vobis præcepta judicialia pro generationibus veſtris, per cunctas habitationes veſtras* (quod inſeritur, ubi judicii ordo in Homicidii, vindicis Sanguinis, Aſyli cauſâ præſcribitur, & Tribunalium & Judiciorum conſtitutionem ex ipſis verbis expreſſim ſatis ſupponit; unde Onkelos ibi ויהון אילין לכון לגזילת דין לדיכון בכל מותבניכון *& ſint hæc vobis in Decretum Judicii, per generationes veſtras, in cunctis habitationibus veſtris*, uti & Samaritanus, & Jonathan ויהון אלין אחוויתא לכון לגזרות דינין *& ſint hæ indicationes vobis in Decretum judiciorum* &c. Græci itidem εἰς δικαίωμα κρίμαϛος, aliíque non pauci ſunt conſoni; ubi vulgata, *Hæc ſempiterna erunt & legitima in cunctis habitationibus veſtris*, uti & Arabica cum ea Romæ edita; quibus concors Syrus apud quem legitur *& hæc ſint vobis* נמיסא לעלם נסבשא *legi ſempiternæ*)

[a] *Gemara Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 16, 2. *alibique.*

[b] *Tit.* Maccoth *cap.* 1. § 17.

[c] *Ibi fol.* 31. *col.* 2. §. 17.

[d] *Numer.* 35. 29.

piternæ) & prætereà docemur, Judices[a] & ministros tibi constituendos in omnibus portis tuis, quasi in civitatibus seu Urbibus Israeliticis. Sensus autem est, ut constituant Judices in urbibus Israeliticis quibuslibet, atque extra terram Israeliticam in qualibet Provincia, Pago seu Tractu, quatenus scilicet fuerint quomodocunque Juris Israelitici. Atque ad eundem Misnæ locum Babylonii[b], מא הני מילי דתנו רבנן והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ אם כן מה תלמוד לומר בשעריך בשעריך אתה מושב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובחלאתה מושב בכל פלך ופלך ואי אתה מושב בכל עיר ועיר Hoc inde natum est, quòd Rabbini nostri tradiderint, illud, & Hæc[c] sint vobis in præceptum Judicii per generationes vestras, docere nos, quantum ad Synedria, eorum usum esse debere tam extra quàm intra Terram. Quod si ita accipiendum, quid illud[d] in Portis tuis? In Portis tuis (seu intra terram) constitues Domos Judiciorum in omni Provincia, Tractu seu Pago (In Glossa ibi פלך interpretatur per הפרכיא Επαρχία) & in qualibet urbe, extra verò Terram, constitues in Provincia seu Tractu quolibet, ubi necesse non est ut in qualibet urbe eos constituas. Atque hinc R. Salomon, ad locum jam dictum Numerorum, in omnibus habitationibus vestris, למד, inquit, שתהא סנהדרין נוהגת בחוצה לארץ כל זמן שנוהגת בארץ ישראל ita discendum, Synedriorum usum fuisse seu esse debuisse etiam extra Terram, toto illo tempore quo usus eorum fuerit intra Terram. Et Sepher Siphri[e] שנהוג הדבר לדורות בכל משבותיכם בארץ ובחוצה לארץ ut usus fiat rei jam dictæ (adeóque Tribunalium ad quæ spectat) in omnibus habitationibus vestris tam extra quàm intra Terram. Totidémque verbis Pesiktha Zotertha[f]. Tantundem ibi alii. Et in loco illo Deuteronomii Præceptum primarium de

[a] Deut. 16. 18.
[b] Fol. 7, 1.
[c] Numer. 35. 29.
[d] Deuter. 16. 18.
[e] Col. 110.
[f] Fol. 64. col. 1.

de Tribunalibus miniſtríſque eis inſervientibus haberi, conſenſus eſt, uti in illo Numerorum, alibíque in Pentateucho obiter, continuationis ſeu durationis deſignationem. Concordant heic *Rabba Dabarim*[a] & *Zohar*[b], Moſes Kotzenſis[c] (unde habet Rabbinica ſua de Judicibus ad Deuteronomii locum Paulus Fagius) alii. Et Maimonides[d] item; מצית עשה של תורה למנות שופטים ושוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך שופטים אלו הדיינים הם קבועים בבית דין ובעלי דיניו באים לפניהם שוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדין לפני הדיינין המסבבין בשוקים וברחיבות. ועל החנויות לתקן השערים והמדות ולהכות כל מעיות וכל מעשיהם על פי הדיינים וכל שיראו בו ערות דבר מביאין אותו לדב ודין אותו כפי רשעו: אין אנו חייבין להעמד בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר אלא בארץ ישראל בלבד אבל בחל אינן חייבין להעמד בית דין בכל פלך ופלך שנ׳ תתן לך בכל שעריך אשר ה׳ אלהיך נותן לך לשבטיך *Præceptum legis eſt Affirmativum, ut conſtituant Judices & Miniſtros* ſeu *Præfectos, in qualibet Urbe & in qualibet Provincia* ſeu *Tractu, ex eo quod ſcriptum eſt*[e] *Judices & Miniſtros conſtitues tibi in omnibus portis tuis. Judices hi ſunt qui collocantur in Domo Judicii, ubi Litigantes coram eis ſe ſiſtunt. Miniſtri hi ſunt qui baculo utuntur & flagello, & ſtant coram Judicibus & circumſtipant in plateis & vicis, & præficiuntur ut locorum in quibus Judicum conſeſſus, portas & menſuras ordinent, & ad verberandum cunctos iniquè agentes* (exemplaria heic aliqua[f] habent pro ולהכות, ולתקן *ad redigendum in Ordinem*) *juxta ſententiam Iudicum. Et in quocunque viderint Turpitudinem rei* (in editionibus aliquot heic אות דבר, in aliis דבר אוות, ſed in ea quæ cum *Ceſeph Miſna* habetur, uti etiam in Codicibus MSS. de quibus ſtatim, legitur ערות דבר juxta quod vertimus) *eum*

[a] *Fol.* 268.

[b] *Edit. Mantuanæ fol.* 274, 2. *Cremonenſis fol.* 132, 1.

[c] *Præcept. Affirmat.* 77.

[d] *Tit. ſuo* Sanhedrin *cap.* 1. *& vide eum in Præcept. Affirm.* 176 *&c.*

[e] *Deut.* 16, 18.

[f] Ceſeph Miſna *ad Maimonidis tit.* Sanhedrin *cap.* 1. §. 1.

eum afferunt in Domum judicii, quæ judicet eum juxta delictum ſuum. Haud verò obligamur nos conſtituere Domos Judicii in qualibet Provincia ſeu *Tractu & qualibet Urbe niſi in Terra Sancta ſolummodo. Cæterum extra Terram illam, non itidem obligamur conſtituere Domum Judicii in qualibet provincia, juxta quod dicitur, conſtitues tibi in omnibus portis quas Dominus Deus tuus dederit tibi juxta tribus tuas.* Sic in editis cunctis. Sed in MSS. apud me binis, altero mei ipſius, bibliothecæ Arundellianæ altero, utriſque quidem pervetuſtis, legitur, אין אנו חייבין להעמיד בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר אלא בארץ ישראל בלבו שנ׳ תתן לך בשעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך ולא בחוצה לארץ *Obligamur nos conſtituere Domos Judicii in quolibet Pago & in qualibet Urbe. Sed hoc ex obligatione præſtandum tantùm in Terra Iſraelitica, juxta id quod dicitur conſtitues in Portis tuis quas tibi dederit Dominus Deus tuus, haud verò extra Terram.* Adeóque ſi ſic, ut oportere videtur, legas, voluit Maimonides eos obligatos tantùm ad Synedria juridica conſtituenda in Terra Iſraelitica, nec omninò, ne quidem in Pagis ſeu extra urbes ullibíve in aliis quomodocunque ſive Juris ſive incolatûs Iſraelitici territoriis (quod ſanè Talmudicæ doctrinæ interim nimis adverſum vult lectio illa ante è typis allata) ſed extra Terram parilem haud undiquaque fuiſſe obligationem, utpote quæ Pagos tantùm, Provincias ſeu Eparchias illas, non Urbes ſingulas, reſpexit. Certè de lectione hac etiam monuit Joſephus Karo in *Ceſeph Miſna*, qui commentarius eſt ad Maimonidis *Jad Chazeka*, ubi ad locum citatum agens, & quod in Talmudicis corporibus ea de re occurrit afferens ואם, inquit, נסחא זאת היתה לרבינו כך צריך לגרוס כרבינו אבל בהלכות אין אנו חייבין להעמיד בתי דינין אלא בכל פלך ופלך אי נסחא אחרת

אחרת נזדמנה לו בגמרא ופירוש פלך הפרכיה *Etiam ſi ejuſmodi fuerit* aut *ad hunc modum ſe habuerit exemplar* (Talmudis) *Magiſtri noſtri* (Maimonidis) *legendum eſt, ut ſuum, Sed extra Terram non obligamur conſtituere Domum Iudicii niſi per Pagos* ſeu *Provincias* (non per urbes ut intra terram, juxta antè allata) *Neque habetur in Gemara lectio diſſona. Pelek verò heic* ſeu *Pagus exponitur per Eparchiam.* Sic ille. Et palàm quidem, ſi verba reliqua ſunt in Maimonide heic retinenda, ſatis videtur, prætermiſſam in editis conjunctionem אלא *niſi* poſt בד reſtituendam, quæ ſic inſerta Maimonidis & Talmudis, uti & Talmudicorum reliquorum ſenſum omninò conciliat. Summa eſt, ex antè allatis de Synedrii Magni ſeu Septuagintauniuſviralis Inſtitutione atque iſtis in ſacro ſermone de Judicibus & Miniſtris conſtituendis *in Portis tuis*, obligatos Iſraelitas eſſe ad obedientiam Civilem & Forenſem, adeóque ad Tribunalia & Fora ſibi collocanda. Tam Initium autem ſui, quàm Præceptum ſortiebatur in Deſerto, ut oſtenſum eſt, Synedrium Magnum; Sed Præceptum tantùm in Deſerto, ac Initium in Terra ſancta, Minora illa.

II. Ex Præcepto illo Deuteronomii, veluti primario, ſic naſci volunt Magiſtri סנהדריות הקטנות *Synedria illa Minora*, Originariorum Proſelytorúmque juſtitiæ regimini Ordinaria, quæ reverà Duplicia fuere; Vigintitriumviralia ſeu בתי דינים של עשרים ושלשה, & Triumviralia ſeu בתי דינין של שלשה, quæ tametſi, haud paritèr ac vigintitriumviralia *Sanhedrioth* aut Synedria dici ſoleant, nihilominus pariter omninò Synedria fuêre. Horum quidem Minorum Numerus nullibi exprimitur in Scriptura, ut ille Synedrii Magni. Sed verò in *Miſna* Talmudica ubi juxta ſuperiùs

allata, & Numerus Synedrii Magni & ejuſdem ratio ex ipſis Domini Verbis expreſſim exhibetur, ſequitur[a], וקטנה של עשרים ושלשה Et Synedrium *Minus* (quod celebrius eſt) *conſtat ex viginti tribus.* Et deïn primò, quantum ad Viginti in Vigintitrium viralibus, ratio affertur, hujuſmodi ſatis mira, ſed interim quæ ut indubitatum fuiſſe atque receptiſſimum numerum jam dictum indicat. מניין, inquit *Miſna,* לקטנה שהיתה של עשרים ושלשה שנאמר ושפטו העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת הרי כאן עשרים. ומניין לעדה שהיא עשרה שנ׳ עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו ויהושע וכלב *Undenam verò cauſa* aut *ratio, undenam evenit,* ut *Minus Synedrium eſſet ex Viginti tribus? Scriptum eſt*[b], *& Judicabunt Synagoga, cœtus,* ſeu *congregatio* (in cauſa ſcilicet homicidæ ex caſu, privilegio urbis refugii ſe tuentis) *& liberabunt congregatio* homicidam &c. *Congregatio Judicii & Congregatio Liberationis* (congregationes hæ binæ; velut altera condemnantium, abſolventium altera) *faciunt heic Viginti. Atque unde Eda,* ſeu *congregationem ibi denotare Decem colligitur? Scriptum eſt*[c] *alibi; Uſque quò Congregatio iſta mala murmurat adverſum me? ubi excipiuntur Joſuah & Caleb.* Id eſt, *Congregatio* ſeu *Eda* ibi ſumitur pro Decem reliquis exploratorum Terræ cum Joſua & Calebo miſſorum[d], qui adeò Terram infamârant & populum etiam in animum in Ægyptum redeundi deterruerant. Exceptis ita Binis illis, reſtat *Eda* ſeu *Congregatio* ibi Decem. Gemara Hieroſolymitana illic[e], רבי בא רבי יסא בשם רבי יוחנן נאמר כאן עדה ונאמר להלן עד מתי לעדה הרעה מה לעדה האמורה עשרה אף כאן עשרה *Rabbi Ba & Rabbi Iſa* (id eſt Rabbi Abba & Rabbi Aſi, Hieroſolymitane[f]) *nomine Rabbi Jochanan; heic dicitur Congregatio & illic dicitur, uſque quo Congregatio iſta mala &c. Ut illic Decem ſunt Congrega-*

[a] *Tit.* Sanhedrin. *cap.* 1. §. 6.

[b] *Numer.* 35. 24. & 25.

[c] *Numer.* 14. 27.

[d] *Ibid. cap.* 13.

[e] *Vol.* 19. *col.* 3.

[f] *Juchasin fol.* 85, 1. & 96, 2.

tio,

tio, ita & heic Decem. Et עדה *Eda Congregationem* illic alibíque pro Judicum conſeſſu ſumi eſt perquam ſolenne, quod in ſequentibus obitèr clarius fiet. Jam dictis hiſce de Vicenario numero præmiſſis, pergit *Miſna*, ut ratio eliciatur quamobrem inſuper acce-derint Tres ut Vigintitriumviri in Synedrio hujuſmodi perpetuò haberentur. ומנין, inquit, להביא עוד שלשה ממשמע שנ׳ לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני שאהיה עמהם לטובה ואם כן למה נאמר אחרי רבים להטות לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך לטובה על פי עד אחד ולרעה על פי שנים אין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן כ״נ *Undenam fit ut Tres inſuper adjici-antur? Eliciendum eſt ex illo*[a], *Ne ſequaris plures ad Ma-lum. Subaudio ego, eſſe mihi hos ſequendos ad Bonum* (Miſna Hieroſolymitana ibi, שומע אני שאמר היה עמהן לטובה *ſubaudio ego, velut dictum, ſequendos eſſe eos ad Bonum*, & illud de Bono ibi adjicitur etiam in Tar-gum Hieroſolymitano, Jonathane, *Mechilta*[b], alibi paſſim) *Si vero ita eſt, quare ampliùs accedit ibi, Poſt plures inclinando*, ſeu *propendendo?* (in illo ſcilicet ibidem להטות אחרי רבים *poſt plures inclinando* aut *propendendo, ut inclinationem illam augeas* in judi-cio, & inde ſententia feratur) *Non ſimilis eſſe debet in-clinatio tua in Bonum inclinationi tuæ in Malum. Inclinatio tua in Bonum licita ex ore* ſeu *ſententia Unius* (Hie-roſolymitana Miſna ibi, על פי עד אחד *ex ore Unius teſtis*) *& in Malum, ex ore duorum* (vicenario jam dicto numero ſic addendorum) *Haudquaquam verò de-bet eſſe domus Iudicii* ſeu *Synedrium* (aliquod ex com-pluribus conſtans) *æquâ lance libratum* (ita ſcilicet ut collegarum numerus par maneat) *Addunt igitur illis inſuper Unum, ecce heic* (כאן *heic* abeſt in Hieroſolymi-tana) *Viginti tres.* Ita quidem ſatis obſcurè & intri-catiùs, dum numerus inde elicitur. *Bonum* autem

[a] *Exod.* 23. 2.

[b] *Fol.* 35. *col.* 2.

illic, pro Abſolutoria ſententia in judicio adeóque Malum pro Condemnatoria ſeu Malo Pœnæ Magiſtris ſumitur, & locum illum *de non inclinando* ad ſententiarum, maximè capitalium, Vigintitriumviralibus in Synedriis ferendarum rationem, attinere[a]. Alterum verò illum Exodi, in cujus origine, nulla Judicum, Judiciorum, nedum Synedriorum, mentio, ad Judiciorum in Synedriis primariò ſpectare rationem agnoſcunt expreſſiùs verſiones paraphraſéſque veteres, ut Hieroſolymitana, Chaldæa, Græca, Vulgata, tametſi invicem ſatis diſcordes. Onkelos ibi, ולא תתמנע מלאלפא מה דבעינך על דינא בתר סניא שלם דינא *neque intermittas docere quod tibi videtur in Judicio. Secundum Plures perfice judicium*, ſeu, ut Fagius, *ſequere multitudinem* (partem ſuffragiis ſuperantem) *in Judicio*. Et Saadias Gaon, بل مل الي ورا الاكثـــر *ſed inclina poſt Plures*. Græci, ὁ ἀκολουθήσεις μὴ πλήθεσι ἐκκλῖναι μὴ πλῆθος πλειόνων (quæ tria verba in Complutenſi abſunt) ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν, *non apponeris cum multitudine, inclinare cum pluribus ut declines judicium*, uti & legebat (ſi vocem ἐκκλῖναι demas) Auguſtinus[b]. Vulgata, *Nec in judicio plurimorum acquieſces ſententiæ ut à vero devies*, cujus quidem ſenſum ſatis amplexantur interpretes nuperi. Jonathan autem, ולא יתמנע חדמנכון למלפא זכו על חבריה בדיניא למימר הא בתר סניאי דינא סטי *Neque prohibetur unus (aliquis) è vobis docere juſtam eſſe cauſam pro proximo ſuo in judicio, dicendo, ecce poſt plures Judicium deflectitur*, ſeu, *meæ ſententiæ plures ſunt*, ubi Hieroſolymitanus ולא תימרון בליבכון בתר סניא דינא סטי *neque corde veſtro loquemini, juxta plures judicium deflectitur*. Atque ex textus illius verbis, de Plurali numero, velut de Judicibus, maximè, ſi non ſolùm, Capitalibus, inteiligendis

[a] *Gemara Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17, 1. Mechilta *fol* 35. *col.* 2 &c.

[b] *Ad Exodum quæſt.* 88.

telligendis docent Magiſtri[a], niſi Condemnatoriæ ſententiæ binis minimùm ſuperent Abſolutorias, reum abſolvendum eſſe; unde adnotatur, ad præceptum illud, in Pentateucho Garaiano, velut compendium ejus aliis veſtitum vocibus, שלא לנטות אחרי רבים ברוני נפשות בשביל אחד *non inclinare poſt Plures* aut *Plurium ſententias ſequi in Judicibus Capitalibus, eo quòd unicâ tantùm ſuperent* condemnatoriæ. Jam verò, ex Plurium heic ſic iteratorum in judiciis, ut Abſolventium & Damnantium, mentione ejuſmodi Numerum Judicum conſtitutorum aut judicantium ejuſmodi eſſe debuiſſe exiſtimârunt, ut, ſi diſſenſio foret, pars altera unico minimùm prævaleret. Inde rectè gloſſa Talmudica, ad illud אין בית דין שקול *Synedrium non debet eſſe ut paritèr libratum*, יאין, inquit, עשין בית דין זוגות דצריך לקיים בי אחרי רבים להטות ואם יתחלקו לחצאין אין כאן רבים *Non faciunt*, ſeu *non conſtituendum eſt Synedrium ex numeris paribus, quoniam in eo debet illud ritè obſervari, Poſt Plures inclinando. Sed verò, ſi partes dimidiæ ac æquales* (ut in Numeris paribus fit) *invicem diſſentirent, non haberetur in diſſenſione illa pars Plurium.* Et de loco illo in Numeris & Miſna, unde adeò eruendum voluerunt numerum jam dictum, Maimonides[b], עדה שופטת ועדה מצלת דוצה לומר עדה תאמר זכאי והיא המצלה אותו ועדה תאמר חייב והיא השופטת ולא יתחייב עד שיהו המחויבים יותר על המזכין שנים ולפיכך צריך להוסף עוד שנים כדי שיהיו עדה שופטת ועדה מצלת ושנים שופטים כלומר מחייבין אין בית דין שקול מיספין עוד אחד הרי שלשה מוסף על השתי עדות *Congregatio* ſeu *cœtus Judicii & Congregatio Liberationis*; id eſt, *detur cœtum alterum abſolvere ſeu liberare Reum, & alterum condemnare eum ſeu judicare. Jam verò condemnandus non erat* (in Judicio capitali) *antequam condemnantes binis plures eſſent Abſolventibus. Adeóque neceſſe erat adji-*

[a] Miſna *tit.* Sanhedrin *cap.* 5. *ad finem.* & *Gemara ibi*; *ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 3, 2. 17, 1. Mechilta *fol.* 35. *col.* 2. *Moſes Mikotzi Præcept. Negativ.* 195. & *Aſſirmat.* 98. Chiskuni *fol.* 109, 1 *&c.*

[b] *Ad* Miſnat *tit.* Sanhedri *cap.* 1. §. 6.

adjicere insuper Binos, ut ita fieret cœtus Judicii, & cœtus Liberationis, & Bini præterea quasi condemnantes. Cum vero Synedrium non deberet esse numeri paris, adjiciebant insuper Unum; Ita Tres adjecti, præter binos Testes. Sic ille. Adeóque, ut sententia capitalis in neminem ferenda erat ex lege[a] ipsa nisi testes, qui de Facto pronuntiarent, unico plures essent, ita nec ferenda erat à Judicibus, qui pronuntiabant de Jure, nisi etiam pars Condemnatoria plusquàm unico Absolutoriam superaret. Quod autem ad Numeri Vigintitrium deductionem heic spectat; perquam solenne est Magistris, juris aliàs exploratissimi atque è Majorum institutis receptissimi rationes ex verbis sacris, ita suum in sensum utcunque distortis, enixiùs eruere conari. Apertior autem sensus est ille, receptius nihil eis fuisse quàm Synedria cuncta Ordinaria jam dicta ex impari numero constare debuisse, ne scilicet partes in ferendis sententiis dimidiatæ essent & sic fierent æquales. Unde sexcenties occurrit illud, ubi de numero binario alióve pari Judicum mentio fit, אין בית דין שקול מיסיפין עליהם עוד אחד *Synedrium non debet esse æqua lance libratum, ideóque adjiciendus Unus,* ut numerus fiat impar; quemadmodum etiam in Septuagintauniusvirali illo seu Magno. Eadem ad Triumviralia Synedria spectant, de quibus plura mox. Atque ad illud Exodi[b], de Duplo à Fure qui depositum surripuerat reddendo, *& si fur non fuerit inventus* ונקרב בעל הבית אל האלהים *applicabitur* seu *afferetur dominus domus ad Judices* (ita, ut alibi sæpius, *Elohim* ibi vertendum; ita Chaldæi heic לקדם דיינא *coram Judicibus*, & Syrus ܠܘܬ ܕܝܢܐ *ad Judicem*, Arabes Erpenianus & Jaianus الحاكم uti & Arabs Romæ cum Vulgata editus

[a] *Numer.* 35. 30. *Deut.* 17. 6.

[b] *Cap.* 22. 8. & 9.

tus القاضي الي idem denotans; Judæi Hiſpanienſes *a los Juezes*; ita alii plerique; ſed Græci ibi ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ *Coram Deo*, Vulgata *ad Deos*, unde & Duacenſes **to the Goddes**, Judices in margine intelligi rectè monentes) & dein, *ad* אלהים *Judices perveniat cauſa utriuſque, & quem damnaverint* אלהים *Judices is reddat duplum proximo ſuo* (ubi paritèr אלהים dixerſimodè redditur, ut antè) Numerus Ternarius Judicum, ſeu Impar, ex triplici ibi mentione Judicum, quaſi אלהים ibi ſingulariter pro Judice ſumendum, more Rabbinico elicitur[a], nonnullis interim ita ſumentibus, ut אלהים in commate 9 bis memoratum, ut plurale, denotet loco priore ſaltem Binos, uti & poſteriori totidem, adeóque Quatuor inde verbo tenus indicentur, cui ſententiæ ſtatim ſubjunctum, אין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן חמשה *Synedrium haud æquâ debet eſſe lance libratum, ideóque hiſce adjiciendus inſuper Unus, & fiunt ſic Quinque.* Atque ad illud, de cadavere occiſi in campis reperto, *Egredientur*[b] *Seniores tui & Judices tui & metientur uſque ad Civitates* &c. תנו רבנן ויצאו זקניך ושופטיך זקניך שנים שופטיך שנים אין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן חמשה דברי ר' יהודה רבי שמעון אומר זקניך שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה *Tradunt Rabbini noſtri illud, Presbyteri tui & Judices tui, denotare verbo tenus duos minimùm Presbyteros tuos, & totidem Judices tuos. Haud verò debet Synedrium* ſeu *Domus Judicii eſſe numeri paris. Idco adjiciendus unus. Et ſic fiunt heic Quinque. ſic pronuntiavit Rabbi Jehuda* (& Quinque ibi aliàs facit Jonathan, ויפקון מבי דינא רבא תרי מן חכיומיך ותלת מן דיינך *& exibunt ex Synedrio Magno, Duo Sapientum tuorum, & Tres Judicum tuorum*) *Rabbi Simeon autem,*

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 3, 2.

[b] *Deut.* 21, 2.

[c] *Gemara Babylonia ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1 *fol.* 14, 1. *& ad tit.* Sota *cap.* 9 *fol.* 44. 2.

autem, Presbyteros tuos denotare vult verbo tenus Binos. Sed domus Iudicii non debet esse numeri paris; Ergo adjiciendus Unus. Ita fiunt heic Tres. Etiam, in commento illo dicam an somnio, de numero tam Synedrii Magni quàm vigintitriumviralium quasi duplicando, quod habuit Rabbi Abihu[a], id ita fieri voluit ille ut non admitteretur præcisa duplicatio; unde scilicet ex Synedrio magno conflarentur 142 & ex Vigintitriumvirali 46. Ita enim Par redderetur collegarum Numerus. Sed מעתה, inquit, חזא סנהדרי גדולה זריכה מאה וארבעים ואחד כדי שיגמר הדין בשבעים ואחד וחזא סנהדרי קטנה צריכה כדי שיגמר הדין בשלשה ועשרים *Postquam ortum est Synedrium Magnum, oportuit quidem ut adhiberentur* 141 (demptâ sic duplicationis unitate, ut impar etiam in quasi duplicatione illa retineretur numerus) *in executionem Iudicii per* 71, *& postquam ortum est Synedrium Minus, opus erat ut adhiberentur* 45 (ut numerus etiam ibi Impar retineretur, nec præcisa admitteretur Duplicatio) *in executionem Iudicii per viginti tres.* Bene autem ex Talmudicis doctissimus Buxtorfius filius[b], *Hinc & Minimum consistorium constat ex Tribus, Medium ex Viginti Tribus, Maximum ex Septuaginta & Uno. Id necessitas postulabat. Nam si Duorum unus diceret Iustus est, alter diceret, reus est, requirebatur Tertius qui Unius sententiam augeret & lancem deprimeret.* Atque hisce consona sunt innumera apud Talmudicos. Advertendum autem, numeros Judicum alios præter 71, 23 & 3, ut Quinque aut Septem, id genus reliquos, apud Magistros, velut ad judicia spectantes, subinde, ut antè, memoratos, denotare tantùm, etiam numerum legitimum eorum qui ex Synedrio sive Magno sive Vigintitriumvirali aliquo considentes, selecti aut emissi ad judiciarium quidquam, Tribunalis integri nomine, præstandum

[a] *Gemara Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 3, 2.

[b] *Lexic. Chald. Talm. col.* 2513.

ſtandum imparem eſſe, rationem ob jam dictam, debere; non omninò Forum aliquod ordinariè, ut dictum eſt, conſtitutum ex ejuſmodi numero conſtitiſſe.

III. Synedria Vigintitriumviralia illa per Urbes, ex Præceptis antè memoratis, conſtituebantur. Triumviralium, Alia ex autoritate publica, in locis pagorum idoneis, habebantur; etiam in Urbibus quibus Vigintitriumviralia neutiquam (juxta inferiùs dicenda) conſtituenda erant. Pro re natâ eligebantur eorum Alia, partim Compromiſſo ſeu *communi* litigantium *pactione ad ſimilitudinem arbitrorum*, ut loquuntur Arcadius & Honorius Auguſti[a] de recentiori Judæorum, ex more majorum, in Juriſdictione contentioſâ, uſu continuato; partim ex unici alicujus arbitrio, ubi actus aliquot Juriſdictionis tantùm voluntariæ exercendi. Quod ad litis cauſâ electos ſpectat; Miſna[b] de eis, זה בורר לו אהד וזה בירד לו אחד ושניהן בוררין להן עוד אחד ודברי ר' מאיר והכמים אומרים שני דיינין בוררין להן אחד *Litigantium pars altera ſibi eligit unum, & unum altera, & utrique illi eligunt ſibi Unum* ſeu *Tertium: Ita Rabbi Meir. Et Sapientes dicunt, Bini judices* (ſic electi) *eligunt ſibi unum* ſeu *tertium.* Atque hoc à nonnullis[c] ita intellectum ut pars altera eligeret ſibi collegium Triumvirale unum, altera etiam ſibi unum, velut alterius collegium reſpuens, & demum utræque ſimul tertium, unde Triumvirale collegium unicum in quo acquieſcerent utræque, conflaretur. Sed de Tribus, ut in Miſna legitur, electis opinio eſt receptior. Triumviralium ex arbitrio unici, ubi actus aliquot tantùm voluntariæ juriſdictionis exercendi, electionis exempla ſunt, in Renuntiatione, Excommunicationis Abſolutione, Presbyterorum creatione, de quibus nos ſuis in locis[d]. Sed verò de Triumviralibus

[a] *L. 8. C. tit. de Judæis. & vide Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 5, 1. de* Arbitris.

[b] *Tit.* Sanhedrin *cap. 3. §. 1.*

[c] *Vide Gemaram & gloſſam Talm. Babylon. cod. tit. fol. 23, 1.*

[d] *In Uxore Ebraica lib. 1. cap. 15. De Synedriis lib. 1. cap. 7. Ad Eutychii Origines pag. 20. & inferiùs hoc cap. 7. §. 1.*

viralibus jurisdictionis contentiosæ universis monitum habet, ex disciplina Talmudica, Maimonides[a] singulare; ea quidem legitima fuisse fora, etiamsi Tres tantùm interessent, sed laudatiorem fuisse rem & honestiorem si plures velut causæ ventilandæ & judicii futuri testes & inspectores adhiberentur, quorum item per suffragia sententia alterutra, pro re nata, præponderaretur. Ideóque etiam sic adscitos complures debere fuisse, atque tot ut impar inter eos etiam usque ad undecim litem (si dissensus oriretur) deciderent. Ita, si verba hæc ejus intelligo, quæ codicibus MSS. etiam consona, אף על פי שבי של שלשה בית דין שלם הוא כל זמן שהן רבים הרי זה משובח ומושב שיחתך (MS. Arundellianus ibi באחד עשר) דין באי יותר מעשרה וצריכין שיהיו היושבין כולם שם בבית דין תלמידי חכמים וראוין *Etiamsi forum Triumvirale* (ex ejusmodi numero constans) *perfectum fuerit* seu *legitimum, quoties nihilominùs plures fuerint, laudabilius erat. Et sanè conveniens habebatur, ut decideretur lis per Undecim supra Decem* (adeo ut minimum interessent 18 præter Triumviros, qui sic 21 complerent) *Et oportebat ut cuncti illic considentes in foro essent Discipuli Sapientum* seu *Sapientiæ ac Presbyteratûs candidati, & judiciis idonei.* Fortè tamen capi potest, בי יותר מעשרה pro *per undecim* id est *numerum supra decem* (qui par aliis in actibus solennis erat) *imparem.* Nam affertur illud ex sensu ejus quod de Rab Hona in Gemara Babylonia[b] legitur, רב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה מיכניף ומייתי עשרה רבנן מבי יגו *Rab Hona quando adductum est ad eum judicium* (Triumvirale) *congregavit & venire fecit Decem Rabbinos ex adibus* &c. Ubi quidem, cum Rab Hona, undecim, seu qui numerum Triumvirorum legitimum sic augentes. Sed ex jure hoc ordinario neutiquam obtinuit. Laudi habebatur, si Triumviri ejusmodi

[a] *Halach.* Sanhedrin *cap.*2. §.13.

[b] *Tit.* Sanhedrin *cap.*1. *fol.* 7,2.

modi ſibi adſciſcerent Conſeſſores veluti & Teſtes Judicii & Adjutores. Quod ad Vigintitriumviralium per Urbes diſpoſitionem & Synedrii Magni Hieroſolymis (florente republicâ illâ) ſedem attinet, Maimonides[a]; כמה בתי דינין קבועין יהיו בישראל וכמה יהיה מניינן *Quot Synedria conſtituta ſunt* ſeu *fixa in Iſrael, & quales eorum numeri?* Primò igitur de Synedrio Magno ibi, קובעים בתחלה בית דין הגדול במקדש והוא נקרא סנהדרין גדולה ומניינן אחד ושבעים שנ׳ אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומשה על גביהן שנ׳ והתיצבו שם עמך הרי עא *Collocabant primo Domum Iudicii Magnam in Templo. Ea autem vocabatur Synedrium Magnum, cujus Numerus erat* 71, *ſecundum illud quod dictum eſt, Congrega mihi Septuaginta Viros è Presbyteris Iſrael*[b]. *Et Moſes eis Primarius erat; ſecundum illud, ut ſtent ibi tecum. Ecce ſic fiunt* 71. Paulò poſt de Vigintitriumviralibus binis Hieroſolymitanis; ועוד מעמידין שני מתי דינין של כ״ג כ״ג אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הבית *conſtitui ſolebant* (Hieroſolymis) *Synedria inſuper Bina; Alterum ad introitum Atrii, alterum ad introitum Montis Templi.* Conſonum hoc eſt Miſnæ[c], ubi legitur de Templo, שלשה בתי דינין היו שם אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית *Synedria Tria ibi fuere; Unum collocatum ad introitum Montis Templi, Unum ad introitum Atrii, & Unum in Liskat hagazith, Conclavi Saxeo,* ſeu cæſi lapidis, loco ibi Synedrii Magni conſeſſui proprio ſignantiùs ſic dici ſolito. Et Gemara Babylonia[d], בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית ושני בתי דינין של עשרים ושלשה אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה *Synedrium Septuagintauniuſvirale conſidebat in Conclavi ſaxeo, & Binorum illic Synedriorum Vigintitriumviralium, alterum ſedebat ad introitum Montis Templi, &*

[a] *Halach.* Sanhedrin *cap.* 1. § 3.

[b] *Numer.* 11. 16.

[c] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 10. *Babylon. fo.* 86, 2. *& videſis Hieroſolymitan. ad tit. eundem fol.* 19. *col.* 3.

[d] *Ibidem fol.* 88, 2.

alterum ad introitum Atrii. De Conclavi illo Saxeo, ut ſede Synedrio Magno in Templo ſolenni ac proprio, paſsim Talmudici. Etiam explicatis, in *Maſſeceth Middoth*[a], aliis Templi Conclavibus, adjicitur, לשכת הגזית בה היתה סנהדרין גדולה של ישראל *In Conclavi lapideo conſidebat Synedrium Magnum Iſraelis.* Et de Conclavis illius ſeu Seſsionis loco, plurimis doctiſsimè à Conſtantino *L'Empereur* è Talmudicis præmiſsis ventilatiſque, *Sic*, inquit ille[b], *habendum eſt, hoc Conclave* גזירת *ſive cæſi lapidis, ubi Senatores ſupremæ Curiæ, ut plurimùm conſidebant, in latere Atrii Sacerdotum Meridionali fuiſſe; id eſt ſi Atrium latiori ſuâ ſignificatione accipias pro Iſraelis & Sacerdotum Atrio, ad Meridionale quidem Atrii latus, ſed magis Occidentem verſus eſſe extructum.* In ſorte ſcilicet Tribus Judæ, & partim in Sacro, partim in Profano, qua de re & de binis Synedrii ejuſdem oſtiis vide apud eum plura. Et de binorum illic Minorum ſimul & Synedrii Magni locis illis, Obadias Bartenorius[c], אחד יושב על פתח זה הבית הוא שער מזרחי שלפנים מן החיל לפני עזרת נשים. ואחד יושב למעלה הימינו בשעברו עזרת נשים יבאים לפתח עזרת ישראל ואחד בלשכת הגזית שהיה בנוה בתוך העזרה חציה בקדש וחציה בחול *Alterum* (Minorum) *ſedebat ad introitum Templi, quæ eſt porta Orientalis interior, ab Antemurali, ante Atrium Fœminarum. Alterum ſedebat ſuperiùs ad dextram ubi tranſeundo per Atrium Fœminarum itur ad introitum Atrii Iſrael. Et demum Alterum* (id eſt Synedrium Magnum) *in conclavi ſaxeo cujus pars dimidia eſt in Sacro & dimidia in Profano.*

[a] *Cap.* 5. *ſect.* 3.

[b] *Ibid. pag.* 185.

[c] *Ad* Miſn. *tit.* Sanhedrin *cap. ult.* § 2.

IV. Pergit autem Gemara jam memorata, ad Vigintitriumviralium aliorum ſedes, ושאר, inquit, בתי דינין של עשרים ושלשה יושבין בכל עיירות ישראל *Et reliqua Synedria Triumviralium ſederunt in cunctis urbi-*

urbibus Iſraelis. Quod intelligendum, non quaſi quælibet omninò urbs, qualiſcunque eſſet, ſuum haberet ſibi Synedrium Vigintitriumvirale, ſed in cunctis urbibus ejuſmodi Synedriis, juxta doctrinam Talmudicam, idoneis; id eſt quibus incolæ minimùm (patres familiâs, puto) Centum Viginti, adjectis etiam aliquot aliis, quæ infra dicentur, temperamentis. Etenim Miſna Babylonia[a], וכמה יהא בעיר ותהא ראויה לסנהדרין מאה ועשרים ד׳ נחמיה אומר מאתים ושלשים כנגד שרי עשרות ſeu, ut Hieroſolomitana, כדי שרי עשרות *Et quotnam ſunt qui faciunt urbem Synedrio dignam? Centum viginti. At Rabbi Nehemias dixit Ducenti triginta; ut principes imitarentur Decuriarum,* quales erant in tribunalibus Jethroneis[b] minimi. Ita enim Decuriæ viginti tres. Atqui ibi Gemara Babylonia[c], ad illud R. Nehemiæ, תניא רבי אומר מאתים שבעים ושבעה והתניא רבי אומר מאתים שבעה ושמונה לא קשיא הא ר׳ יהודה הא רבנן *Juxta diſciplinam Rabbi,* 277; *Etiam ex diſciplina Rabbi* 278. *Difficultas* (in numeri diſcrimine hoc) *non eſt. Et ſententiæ huic* (ubi commodiùs res haberi poſſet) *tam acceſſerunt Rabbini noſtri, quàm Rabbi Jehuda.* Ad Miſnam autem jam dictam Gloſſa, מאתים ושלשים דהיינו כנ׳ עשיריות שיהא כל בית דין סר על עשרה דבציר מעשרה לא אשכחן שרורה *Ducenti & triginta, qui faciunt 23 Decurias, quoniam quælibet Domus Judicii* (veterum illarum Jethronearum, quas ita reſpexit heic R. Nehemias) *principatum habuit, minimùm ſuper Decem. Neque invenimus ibi principatum Decuriali minorem.* Ad Gemaram verò jam allatam, eadem gloſſa; מאתים ושבעים ושבעה מאתים ושלשים כרבי נחמיה ועוד מ״ש שאם יתחלקו בית דין י״א מזכין וי״א מחייבין ואחר אומר איני יודע יוסיפו מאילו מ״ש עד שבעים כדאמרינן בהיו בודקין שמוסיפין שנים על כ״נ אם יזכו שניהם הרי ל״ג מזכין וי״א מחייבין

[a] *Tit.* Sanhed. in *cap.* 1. *§. ult.*

[b] *Exod.* 18.

[c] *Fol.* 18, 1.

סחייבין זכאי ואם יחייבוהו חייב דאיכא הטייה לרעה
על פי שנים ואם יחלקו צריך עוד להיסיף שנים וכן
לעולם עד שיהיו שבעים לרבי יהודה ושבעים ואחד לרבנן
Ducenti Septuaginta ſeptem; *At Numerus heic eſt* 230
Rabbi Nehemiæ. Sed accedunt inſuper 47, *quoniam ſi*
ſententiis diſcrepet Synedrium, undecim abſolventibus (de
judiciis capitalibus loquitur) *& totidem condemnanti-*
bus, & unico Non liquere ſibi pronuntiante, adjiciendi
alii ex illis 47 *uſque dum compleatur numerus Septua-*
ginta, quemadmodum docemur in cap. Examinare ſole-
bant (id eſt, quinto Miſnæ tit. Sanhedrin[a] ubi quidem
habetur מוסיפין שנים שנים עד שבעים ואחד *adjiciunt bi-*
nos binos, duades ſingulas, *uſque ad* 71) *adjiciendos*
Binos Viginti triumviris. Et ſi abſolvant illi ſic adje-
cti, tunc Abſolventium numerus fit 13 *& condemnan-*
tium manet 11, *unde abſolvendus eſt reus. Si illi con-*
demnent reum, planè damnandus is eſt. Hoc enim eſt in-
clinatio ad malum Pœnæ (juxta ſuperiùs[b] dicta) *ex*
ſententia duorum præponderantium. *Si verò hi ſic*
compoſiti diſſentiunt (id eſt, non condemnant; in codi-
cibus aliquot legitur ואם יסלקו *ſi ſe ſubducant*) *opor-*
tet inſuper Binos adjicere, atque eodem modo perpetuò,
uſque ad numerum 70 (id eſt totum quadraginta ſe-
ptem numerum qui cum 23 facit Septuaginta) *juxta*
Rabbi Jehuda, ſeu *uſque ad* 71 *ſecundum Rabbinos no-*
ſtros. Rabbi Jehuda numerum Synedrii Magni Se-
ptuaginta vocitabat, omiſſo Principe; alii, ut Rab-
bini heic, 71. cum Principe; adeóque res in idem ſa-
tis recidit. Et juxta hæc, Synedrium quodlibet Mi-
nus, modo jam dicto diſſentiens, ubi fieri poſſet, in
numerum Septuagenarium & unum ampliandum erat;
quaſi etiam Minora hæc, pro hominum placitis, nu-
meris ſuis definita, quoad fieri poſſet, etiam Magni
numerum Divinitùs præſcriptum, quoties diſſenſus

ejuſ-

[a] *Talm. Babylon. cod. tit fol.* 40, 1.

[b] § 2.

ejuſmodi contingeret, imitari tandem & eodem claudi deberet. Modus autem plures ſic adſciſcendi, & unde adſciſcerentur, clarius liquebit infrà ubi de[a] Ordinibus Diſcipulorum in foro ſedentium agitur. Ratio certè hinc ſententiarum ferendarum perquam mira, de qua etiam, plura locis ſuis inferiùs. Sed verò utcunque augendi fuerint heic numeri diſſentientium, receptus incolarum, quales diximus numerus ad Urbem Vigintitriumvirali Synedrio dignam reddendam, fuit ille 120. Et expreſsim Magiſtri ibi[b], אין הלכה כר' נחמיה *Sententia R. Nehemiæ heic neutiquam recepta eſt*, nedum R. Jehudæ qui plures vellet. Maimonides[c] itidem, ומעמדין בכל עיר ועיר מישראל שיש בה ק"כ או יותר סנהדרין קטנה וישבת בשער העיר שנ' והיצגו בשער משפט וכמה יהיה מניינם כנ *Et in Urbe qualibet Iſraelitica in qua haberentur Centum viginti aut Plures, conſtituebant Synedrium minus, cujus ſedes in Porta urbis, juxta id quod ſcriptum eſt*[d], *conſtituit*[e] *in Porta Judicium. Numerus autem Synedrorum erat* 23. Tantundem Moſes Kotzenſis, alii paſſim. Et de Triumviralibus in Urbibus quibus deeſſet ejuſmodi numerus, idem illic Kotzenſis, uti & antè Maimonides aliíque, עיר שאין בה מאה ועשרים מעמידים להם ג' דיינין שאין בית דין פחות משלשה כדי שיהא בה רוב ומיעוט אם היתה ביניהם מחלוקת *In Urbe cui deeſt incolarum* 120 *numerus, conſtituebant Tres Judices; quoniam Domus Judicii nulla* (Synedrium nullum, ordinarium) *è paucioribus conſtitit quàm Tribus, ut ſcilicet haberet plus minúſque* (impare conſtaret numero) *quoties inter collegas diſſenſus eveniret.* Quod etiam doctrinæ Talmudicæ paſsim conſonum. Atque ita per Urbes, præter Hieroſolyma, alias, pagóſque ac oppida, Synedria Minora collocabant, ex præcepto illo in Deuteronomio[f], de Judicibus

[a] *Cap.* 6. §. 2.

[b] *Maimonides & Bartenorius ad Miſn. tit.* Sanhedrin *ca.* 5. §. *ult.*

[c] *Tit.* Sinhedrin *cap.* 1. §. 3.

[d] *Amos* 5. 15.

[e] *Præcept. Affirm.* 97. *fol.* 186 *&c.*

[f] *Cap.* 16. 18.

& Miniſtris conſtituendis quod factum, ut rectè ait R. Menachem Recanati, ne aliàs quilibet, litis cauſâ, Synedrium Magnum Hieroſolymis conſidens adire cogeretur. In codice nimirùm ſuo (vixit ille ſub annum Chriſti 1290) quem מצוות משמי *Rationes Præceptorum* inſcripſit, inter ea recenſens illud de Judicibus, מצוה, inquit[a], למנות שופטים ושוטרים בכל קהל וקהל כדי שלא יצטרכו לעלות לבית דין הגדול *Præceptum habetur, de conſtituendis Judicibus & Miniſtris in qualibet congregatione* ſeu *populi ſynagoga* (oppido, urbe, pago) *ne incolæ* (aliàs Terræ Sanctæ univerſi) *cogerentur aſcendere ad Synedrium Magnum.* Et de Synedriis hiſce juxta jam dicta, nonnulla defloraruntque Munſterus & Fagius[b] ex Kotzenſi. Atque hic quidem Ebraicarum Kotzenſis dedit verſionem, quam verbatim integram tranſcriptam, velut ex Ebræis, habet Laurentius Bochellus inter interpretamenta ſua quæ adjecit legibus Politicis ex Sacræ Scripturæ libris collectis à Franciſco Raguello[c]. Ut verò Urbs cui deerant incolæ 120, Synedrio vigintitriumvirali indigna habebatur, ita etiam, præter Numeri defectum hujuſmodi, Temperamenta erant alia juxta quæ denegabatur concedebatúrve Urbibus, Synedrii ejuſmodi dignitas. Gemara Babylonia[d] ad illud Miſnæ, de numero 120, מאי עבידתיהו עשרים ושלשה פנגר סנהדרי קטנה ושלש שורות של עשרים ושלשה הרי תשעים ותרת ועשרה בטלנין של בית הכנסת הרי מאה ותרי ושנו סופרים ושני חזנין ושני בעלי דינין ושני עדים ושני זומנין ושני זומני זומנין הרי מאה וארבסר ותניא כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה בית דין מכין ועונשין וקופה של צדקה ניגבית בשנים ומתחלקת בשלשה ובית הכנסת ובית המרחץ ובית הכסא רופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות משום ר' אקיבא אמרו אף מיני פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים

[a] *Fol.* 22, 1.

[b] *Ad Deuteron.* 16. 18.

[c] *Tit.* 7.

[d] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17, 2.

העינים *Qualiſnam heic ejuſmodi numeri uſus? Viginti tres qui faciant Synedrium Minus, & tres Ordines vigintitriumvirales* (coram Synedris conſidentes, de quibus infrà, ubi de conſidendi & agendi formulis agitur) *ſic fiunt* 92. *Et Decem qui Domui Synagogæ*, ſeu *conventûs publici Sacri*, vacent (gloſſa ibi, עשרה בני אדם בטילין מכל מלאכה להיות מזומנין לבית הכנסת שחרית וערבית *Decem filii hominis vacantes ab omni opere ut parati ſint domui Synagogæ* ſeu ſacris ejuſdem, *veſperi & manè*, atque adjicit, כל כרך שאין בו עשרה בטלנין נידון ככפר הילכך אי ליתנהו לא חזיא לסנהדרי *quælibet urbs, etiam ſi munita ſit*, ſeu *muris cincta, cui deſunt Decem ejuſmodi Vacantes, cenſetur ut Villa* ſeu *oppidum, adeóque Synedrio ejuſmodi indigna habetur*) *ſic fiunt* 102; *& Duo Scribæ, & Duo Inſpectores* ſeu *Lictores* (שמשי בית דין להלקות החיוב ולהזמין בעלי דינים לדין *miniſtri Synedrii in reis verberandis & litigantibus citandis*, ut explicat gloſſa) *& Duo Litigatores, & Duo Teſtes* (qui veraces eſſe poſſint) *& Duo* (qui poſſint eſſe) *ut teſtes falſarii, & Duo qui eos convincere poſſint*[1]. *Ecce centum & quatuordecim* (nec plura ibi de Numeri reſiduo) *Receptum etiam eſt, Urbem qualemcunque* (adeóque oppidum, villam) *cui deeſſent hæ Decem res, habitationem habere illicitum fuiſſe Diſcipulo Sapientis* (adeóque dignitate Judiciariâ quæ Presbyteralis erat, utcunque prædito) *Synedrium judicum* (ſive Vigintitriumvirale ſive Triumvirale) *lictores & pœnarum miniſtri, Arca eleemoſynæ, à duobus collectæ & à tribus erogandæ, & Domus Synagogæ* (proſeucha publica) *Domus ad lavandum*, ſeu *balneum, Latrina, Medicus* (gloſſa, למול תינוקות *ad circumcidendum puerulos*) *artifex* ſeu *chirurgus* (gloſſa, מקיז דם *venæ ſector*) *Libellarius* (gloſſa, לכתוב ספרים *ad libros ſcribendos*, quorum uſus incolis neceſſarius; atque munera hæc tria

[1] *Vide Miſnam tit.* Maccoth. *cap.* 1.

unicum ſatis ſuſtinere ritè, quantum ad hanc rem, potuiſſe ibi monetur) *Lanio, pædagogus. Etiam ex ſententia R. Akibæ fructuum copia; quoniam fructus oculorum lumini proſunt.* Adeóque ubi nondum Synedrium aliquod conſtitutum, atque deeſſet horum aliquod, locus ille, ſive Urbs, ſive oppidum, ſive villa Synedrio omninò tam Triumvirali quàm Vigintatriumvirali inidoneus haberi videtur. Nam ubi Diſcipulus Sapientis, id eſt Theologus & Juriſconſultus publicâ autoritate (juxta inferiùs dicenda) creatus, habitare jure nequibat, ibi neutrum genus Synedriorum illorum ritè quibat haberi. Etiam Rab Jehuda, paulò antè in Gemara memorata, כל עיר שאין בה שנים לדבר ואחד לשמוע אין מושיבין בה סנהדרי ובביתר היו שלשה וביבנה ארבעה רבי אליעזר ורבי יהושע ור' עקיבא ושמעון התימני ן לפניהם בקרקע מיתיבי שלשית חכמית רביעית אין למעלה הימנה הוא דאמר כי מאי תנא דתני שניה חכמה שלושית אין למעלה הימנה *In urbe nulla quæ non habet Duos ad loquendum & unum ad audiendum* (gloſſa, שנים לדבר בשבעים לשון ואחד לשמוע שיה' מבין בשבעי לשון אעפ שאינו יודע להשיב *Duos ad loquendum Septuaginta Linguas, & Unum ad audiendum, qui etiam linguarum illarum non ignarus eſſet tametſi non ſatis ſciens ut reſponderet*; & de Scientia illa Linguarum plura inferius[a]) *collocabant Synedria* (Vigintitriumviralia) *& in Bither erant Tres & in Jabne Quatuor, Rabbi Eliæzer, R. Jehoſua, R. Akiba & Simeon Themanites qui judicabat,* ſeu *reſponſa dedit coram eis in pavimento* (gloſſa חלמיד היה ולא נסמך שלא בא לכלל זקנה *Diſcipulus erat, necdum impoſitione manuum creatus, adeóque nec integro presbyteratu præditus*) *Conſeſſus in quo ejuſmodi Tres ſunt, eſt quidem* Conſeſſus *Sapientiæ, ſed in quo Quatuor, nullus eum excellit, ſed & obtinuit opinio, binos ejuſmodi facere conſeſſum*

[a] *Cap. 9. §. 1.*

ſeſſum ſapientiæ, & Tres, ejuſmodi qui à nullo alio excellitur. Gemara autem Hieroſolymitana[a], תני סנהדרין שיש בה שנים שיודעין לדבר וכולן ראויין לשמוע הרי זה ראויה לסנהדרין. שלשה הרי זו בינונית. ארבעה הרי זו חכמה וביבנה היו בה ארבעה בן עזאי ובן זומא בן חכינא ורבי אלעזר בן מחידה *Diſciplina habetur, Synedrium in quo Duo ſunt Locutioni idonei, & reliqui omnes idonei Auditioni, ritè ſatis* (quantum ad hoc) *eſſe conſtitutum; ſi Tres, Mediocre eſſe; ſi Quatuor, eſſe Synedrium Sapientiæ. Et in Jabne fuere Quatuor, Ben Haizai, Ben Zoma, Ben Chacina, & Rabbi Eliæzer Ben Matthiah.* Maimonides verò quoad temperamenta hæc[b]; כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים אחד ראוי ללמד ולהורות בכל התורה כולה ואחד יודע לשמוע ויודע לשאול ולהשיב אין מושבין בה סנהדרין אפילו שיש בה אלפים מישראל. סנהדרין שיש בה שנים אלו אחד ראוי לשמוע ואחד ראוי לדבר הרי זה סנהדרין. היו בה שלשה הרי זו בינוניית היו בה ארבעה יורעים לדבר הרי זו סנהדרי חכמה *Quæcunque fuerit Urbs cui deeſſent Bini Sapientes illuſtriores, quorum alter potis eſſet docere & ſententiam pronuntiare in Lege Univerſa, alter ſatis ſciens eſſet ad audiendum interrogandúmque, in ea non collocabant Synedria* Viginti-triumviralia *tametſi in ea eſſent mille Iſraclitæ* (numerúſve aliquis major) *Synedrium quod in ſe habuerit Duos ejuſmodi, alterum Auditioni idoneum, alterum Loquutioni, pro Synedrio quidem ſumendum. Si verò Tres ejuſmodi in ſe habuerit, Synedrium erat Mediocre. Si autem Quatuor, Synedrium erat Sapientiæ.* Ubi Gemaram Babyloniam heic aliter legiſſe Maimonidem exiſtimat Joſeph Karo in *Ceſeph Miſna*, quam vulgò legimus. Paulò poſt autem Maimonides rationem afferre ſatagens, ídque juxta veterum doctrinam Talmudicam, numeri illius Centumviginti; ולמה אין סנהדרין אלא בעיר שיש בו קכ כדי שיהיו מהן inquit,

[a] *Ad tit.* Siklim *cap.* 5. *fol.* 48. *col.* 4.

[b] *In* Jad *tit.* Sanhedrin *cap.* 1. §. 5.

סוף סנהדרין של כ"ג ושלש שורות של תשעה וששים
ועשרה בשלשן של בית הכנסת ושני סופרים ושני חזנים
ושני בעלי דינין ושני עדים ושנו זימנן ושני זוממי זוממין
ושני גבאי צדקה ועוד אחד כדי שיהיו שלשה לחלק צדקה
ורופא אומן ולבלר ומלמד תינוקות. הרי בכ"ג *Et undenam factum est, ut non constitueretur Synedrium* (Vigintitriumvirale) *nisi in urbe cui essent incolæ* 120? *Ideo quod Synedrium debet esse vigintitrium* (nimirum omnes, Judices, Ministri, cæteráque ex ipsis incolis desumendi) *quibus accedere debebant Tres Ordines quorum numerus* 69 (id est Tres Ordines inferiùs consídentium quorum quilibet constaret ex 23 de quibus plura inferiùs) *& Decem qui Sacræ Synagogæ* seu *Prosseuchæ publicæ vacarent* (ipse alibi[a], וחם בני אדם שאין והם עסק אלא מלאכת שמים רוצה לומר לקרות בתורה וישיבת בבתי כנסיות *atque hi erant viri qui vacabant tantùm rebus Divinis, nimirùm lectioni legis & Sessioni in Synagogis* seu *proseuchis publicis*; & reliqua ibi habet quæ heic sequuntur) *& Duo Scribæ, & Duo Inspectores* seu *Lictores, & Duo Litigatores, & Duo Testes, & Duo qui possent esse falsarii, & Duo qui hosce possent convincere, & Duo Eleemosynæ collectores præter Unum insuper qui cum eis eam erogaret, & Medicus, & Chirurgus, & Libellarius & Pædagogus. Ecce ita fiunt Centum viginti.* Atque ita tam MSS. quàm editi codices. Sed interea 121 enumerantur, si in jam dictorum numero locum habere admittatur Unus ille qui ut Tertius addendus Eleemosynæ erogationi. Ideò ne rotundus heic 120 numerus augeatur, Tertius ille in re eleemosynaria sumitur pro aliquo ex reliquis qui binis collectoribus assumtus officium illud juxta morem erogandi præstare posset. Moses igitur Kotzensis eadem ipsa, cum aliis, ex Maimonide maximè afferens ושני, inquit[b], גבאי צדקה

[a] *Ad* Misn. *tit.* Sanhedrin *cap.* 1. § 6.

[b] *Præcept. Affirmat.* 97.

צדקה וכשיגיעו לחלק נוטלין אחד מן העם מפני שהצדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה *& Duo collectores Eleemosynæ, qui sibi, cum erogatum eant, aliquem ex populo assumant, quoniam Eleemosyna ut à Duobus colligenda ita à Tribus erogandæ.* Atque ita Maimonidem interpretatur ibi Joseph Karo in *Ceseph Misna.* Accedat heic quod adjiciunt Talmudici de Judicibus universis qualicunque in foro considentibus. Maimonides[a]; אסור לאדם הכם שישב בדין עד שיודע עם מי ישב שמא יצטרף עם אנשים שאינן הגונים ונמצא בכלל קשר בוגדים ולא בכלל בית דין *Illicitum erat viro Sapienti considere in Judicio antequam satis cognosceret quibuscum consideret, ne scilicet aliàs commiscereturhominibus inhonestis, adeóque deveniret pars Prævaricatorum,* seu *Judicum injustorum, non* reverà *collegii forensis* legitimi. Advertendum item quod refert R. Samuel Bar Nachmani[b], velut à R. Jonathane acceptum; כל דין שאין דין אמת לאמיתו משרה שכונה בישראל שנאמר אלהים בעדת אל בקרב אלהים ישפוט וכל דין שאינו דן דין אמת לאמיתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנ׳ משוד עיונים ואנקת אביונים אקום יאמר ה׳ וגו׳ ואמר ר׳ שמואל בר נחמן אמר ר׳ יונתן כל דין שנוטל כזה ונותן לזה שלא כדין הקברה נוטל בחנם נפשו שנ׳ אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה׳ יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנ׳ הנה מטתו של שלמה ששים גבורים סביב לה מגיבורי ישראל כולם אחזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות מפחדה של גיהנם שדומה ללילה *Quilibet Judex qui judicium fert verax juxta veritatem ejus, habitare facit,* seu *quiescere Majestatem Divinam super Israel, secundum id quod dictum est*[c], *Deus stat in congregatione Dei. In Medio Deorum* (Judicum) *Judi-*

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 2. §. 14.

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 7, 1.

[c] *Psal.* 82. 1.

Judicem agit. Quilibet autem judex qui judicium minime verax secundum veritatem suam fert, in causa est ut Majestas Divina (eatenus) *discedat ab Israel, juxta quod itidem dictum est*[a], *Propter desolationem pauperum & propter gemitum inopum nunc exurgam, dicit Dominus &c. Et dixit R. Samuel Bar Nachman dixisse R. Jonathanem, quoties Judex aliquis ab altero tollit & alteri tribuit, nec secundum judicium, Deus Sanctus, Benedictus, tollit animam ejus ab eo, secundum id quod dictum est*[b], *Ne diripias pauperem, quoniam pauper est, neque opprimas miserum in Porta, quoniam dominus judicabit causam eorum & vim faciet illis qui animas illorum vim intulerint. Et dixit R. Samuel Bar Nachmani, dixisse R. Jonathanem, Judicem perpetuò sibi videri, veluti qui habeat Gladium circa latera* seu *femora sua & Gehennam patentem subter eum, secundum quod dicitur*[c]; *En lectum ipsius Salomonis, Sexaginta fortes per circuitum ejus ex fortibus Israel. Omnes tenent gladium, & sunt exercitati ad prælium, & habet unusquisque gladium suum super femur suum, ob pavorem in Noctibus, id est, ob timorem Gehennæ quæ similis est Nocti.* Rabbinismus est ejusmodi frequentissimus; ad confirmanda quæ satis ex se aliàs (ritè intellecta) vera & perspicua sunt, sacri sermones partes aliquot, tam distorquere quàm ut sæpiùs perquam appositè afferre.

[a] Psalm. 12. 5.

[b] Prov. 22. 22.

[c] Cantic. 3. 7.

Cap. VI.

I. *Synedrii Magni* Princeps *&* Pater. Vigintitrium-viralium *item. Considendi* Figura *&* Formula Synedrii Magni, *cujus* numerus Vigintitribus *in consessu solenni minor neutiquam legitimus.*

II. *De* Scribis *adstantibus, &* Tribus *Dignitatis Presbyteralis*

byteralis candidatorum seu Discipulorum Sapientum Ordinibus *coram Synedris* Vigintitriumviralibus *passim collocatis. Considendi* Figura *&* Formula Vigintitriumviralium.

III. *Modus* Cooptandi surrogandive *collegas in* Synedrium Magnum, *ex jam dictorum Sodalitiis.*

IV. *De* Septemviralibus *apud* Flavium Josephum *per urbes Ebraicas* Synedriis, *velut à* Mose *institutis, quæ disciplinæ Talmudicæ planè adversissima. De nomine* Elohim *seu* Deorum *Judicibus tributo.*

V. *Sententiæ* Christianorum *aliquot scriptorum, Institutioni* Synedriorum *antè allatæ, nimis dissonæ.*

UT in Synedrio Magno, ad exemplum illius quod sub Mose primò habitum, continuato *Princeps* erat seu *Præses* quem נשיא *Nasi* & מיפלא & ראש vocitabant, ita etiam in Vigintitriumviralibus semper erat qui simili frueretur dignitate. Atque ut Princeps ille Primarius erat Collegarum, ita proxima ab eo Dignitas erat אב בית דין *Patris Synedrii* seu Principis Secundi. Reliqua ordine suo hisce adsidebant. Maimonides, paucis, quæ superiùs attulimus, de Synedriis tam Magno quàm Minoribus illis, generaliùs præmissis, הגדול, inquit[a], בחכמה שבכולן מושבין איתו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו נשיא בכל מקום והוא העומד תחת משה רבינו ומושיבין הגרול שבשבעים משנה לראש ויושב מימינו והוא הנקרא אב בית דין ושאר השבעים יושבין לפני שניהם כפי מעלתם כל הגדול מחברו בחכמה יהיה קרוב לנשיא משמאלו יותר מחברו והם יושבין בכמו חצי גורן בעיגול כדי שיהיה הנשיא עם אב בית דין רואין כולם *Qui Sapientiâ* (Theologiâ & Jurisprudentiâ) *præstabat, constituebant eum super se Caput, adeóque is erat Consessûs* seu *Synedrii Caput, atque idem quem Sapientes*

[a] *In* Jad *tit.* Sanhedrin *cap.* 1. §. 3.

appellitant ubique Principem. Atque is constituebatur loco Mosis Magistri nostri. Constituebant etiam virum in Septuaginta reliquis eminentiorem, Capiti secundum, cujus sedes erat à dextera illius. Is vocitabatur Pater Synedrii. Reliqui verò ex Septuaginta sedebant coram binis hisce juxta dignitatem suam. Et quisque ut socium suum Sapientiâ antecelluit, eo proximior erat Principi à siniſtra ejus. Sedebant autem velut in dimidiata area circulari, ita ut Princeps & Pater Synedrii cunctos possent contueri. Ita typis editi universi, excepto quòd in editione prima (quæ commentariis caret) malè legitur ויושבין לפניו כפי שניה וכפי מעלתם. Ita etiam MS. Arundellianus. Meus autem in ipso Maimonidis textu non habet illud משמאלו *à siniſtra ejus*, quod tamen illic in margine, ut varians exemplarium lectio, adnotatur. Certè si retinendum id heic fuerit, ita intelligendus est Maimonides ut velit reliquos omnes præter Patrem Synedrii à siniſtra Principis consedisse, adeóque ipsum cum Patre ad semicirculi siniſtram intuenti partem Locum habuisse, cæteróſque semicirculi residuum secundum dignitatem suam occupâsse. Atque ita sanè confessum Rabban Gamalielis Principis se habuisse in Jabne (illuc enim transferebatur tandem, ut infrà ostendetur, Synedrium Magnum) reperitur in *Thosiphtha*[a], ex narratione R. Eliæzeris è R. Zadok edocti; scilicet, כשהיה ר"ג יושב בבר ביבנה אבא יושב מימינו וזקנים משמאלו *quando sedebat Rabban Gamaliel in Synedrio* (Magno) *in Jabne, Patrem sedisse ad dexteram ejus & Presbyteros reliquos ab ejus siniſtra.* Et in Gemara Hieroſolymitana[b], ut ab eodem R. Eliæzere, כשן היה רבן גמליאל יושב ביבנה היה אבא ואחיו יושבין מימינו וזקנים משמאלו מפני כבוד הזקן *quando sedebat Rabban Gamaliel in Jabne, Pater & frater ejus sedebant à dextra ejus &*

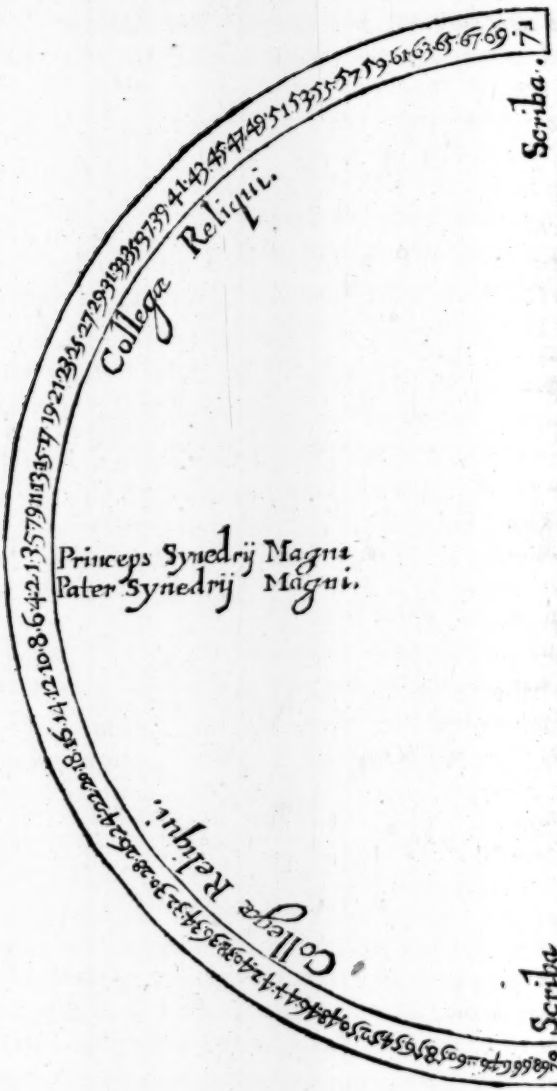
[a] *Ad cap. 8. tit.* Sanhedrin *& apud Joseph Karo in* Cesiph Misna *ad tit.* Sanhedrin *cap. 1. § 3.*

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap. 1, fol. 19. col. 3.*

& Presbyteri reliqui ab ejus ſiniſtra, ob revertentiam ei exhibendam. Atque hoc quidem refertur velut id quod pro more neutiquam uſitatum. Nam proximè antè ibi occurrit, סנהדרי היתה כחצי גורן עגולה והנשיא היה יושב באמצע כדי שיהיו ראין אותו ושומעין קולו *Syncdrium erat inſtar ſemicirculi; & Princeps ſedebat in Medio, ut ita* commodiùs *poſſent eum intueri & vocem ejus audire.* Unde quidem ejuſmodi, ut in Jabne, Seſſionis formulam pro arbitrio legitimam ſatis fuiſſe exiſtimandum, nec mori ita adverſam ut non admittenda eſſet. Cæterùm receptior eſt ſententia de formula conſidendi uſitatiori ejuſmodi ut Princeps & Pater in Medio ſemicirculi ſederent, reliquíque à dextris & ſiniſtris juxta dignitates ſuas, nec ſine Scribis binis adſtantibus juxta inferiùs dicenda. Figuram integram ſeu ichnographiam Seſsionis ſtatim exhibemus. Et ſanè ſi prætermittatur vox illa משמאלו *à ſiniſtra ejus* ut in Maimonide MS. meo, verbis ejus ſatis erit conſona Seſſionis hæc Figura. Sed verò etiam tum in amplioribus ejus editionibus tum in MS. jam dictis utriſque, annotatio heic habetur ex *Thoſiphtha* illa, שהנשיא יושב באמצע והזקנים מימינו ומשמאלו *Principis ſedem fuiſſe in Medio, ac Presbyterorum* ſeu Collegarum reliquorum, *à dextra ejus & ſiniſtra*; quod planè amplexandum etiam vult Moſes Kotzenſis[a]. Idem Maimonides ibi de Judicibus Vigintitriumviralibus, דיין הדדול בחכמה שבכולן ראש עליהן והשאר יושבין בעיגול כמו חצי גורן כדי שיהא הראש רואה את כולן *Judex qui ſapientiâ reliquis præſtabat, Caput erat* ſeu *Princeps eorum. Reliqui autem ſedebant ut in area ſemicirculari, ita ut Princeps poſſet omnes contueri.* Ipſa etiam Miſna[b], סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהיו רואין

[a] *Præcept. Affirmat. 97.*

[b] *Tit. Sanhedrin cap. 4. Babylon. fol. 36, 2.*

Scriba. 71
Collegæ Reliqui.
Princeps Synedrij Magni
Pater Synedrij Magni.
Collegæ Reliqui.
Scriba

רואין זה את זה *Synedrium erat ut area ſemicircularis, ita ut alter alterum poſſet intueri.* De Figura autem hac Gemara ibi Babylonia[a]; מנא הני מילי אמר רב' אחא בר דנינא ואמר קרא שורך אזן הסהר אל יחסר המזג וגומר שורך זו סנהדרין למה נקרא שמה שורך שהיא יושבת בטיבורו של עולם אזן שהיא מגינה על כל העולם כולן הסהר שהיא דומה לסהר אל יחסר המזג שאם הוצרך אחד מהם לצאת רואין אם יש עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא בשנך ערמית חיטים מה ערמית חיטים הכל נהנין ממנה אף סנהדרין הכל נהנין משעמיהן סוגה בשושנים שאפילו בסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות *quod ad verba illa* (de Figura Synedrii) *attinet, dixit Rabbi Acha Bar Chanina, eò ſpectare etiam ſcripturam illam, Unibilicus*[b] *tuus crater figuræ Lunaris qui nunquam deſtituitur Vino mixto* (Græci, κρατὴρ τορνάτλος, μὴ ὑστερούμενος κράμα, vulgata *crater tornatilis nunquam indigens poculis*; Judæi Hiſpanienſes, *vaſo redondo no faltar la templacion*; Syrus & Arabs paritèr; Et Ebræi interpretantur potum illum mixtum per שני חלקי מים ואחד יין *duas partes aquæ & unam Vini*) *Venter tuus acervus tritici; circumſeptus Liliis Umbilicus tuus ibi denotat Synedrium* (Magnum) *& cauſa cur ita docetur, eſt, quoniam ſedes ejus in Umbilico totius Orbis* (in Templo Hieroſolymitano) *Crater autem adjicitur, quoniam,* velut crater, *traditur Orbi univerſo; Figuræ Lunaris, quoniam ſimilis eſt* ſedes ejus *Lunæ* dimidiatæ; *qui nunquam deſtituitur potu mixto, quoniam ſi cui Synedrorum neceſſe fuerit exire* (gloſſa ibi לעסקיו חוץ ללשכת *negotiorum ſuorum cauſâ extra Conclave,* antè memoratum) *obſervandum erat, utrum remanerent* (præter eum) *viginti Tres, velut Synedrium Minus. Si ita, exeundi facultas ei conceſſa eſt, ſin minùs, exeundum ei non erat. Venter tuus, Acervus Tritici! Quid Acervus Tritici? Id è quo*

[a] *Ibid. fol.* 37, 1.

[b] *Cantic. Cantic. cap.* 7. 2.

commoda quilibet percipit. Etiam ex Synedrio commoda quilibet percipit, tametsi ita minus esset quàm integrum (id est, quasi aut propè duabus partibus seu binis Synedrii Vigintitriumviralis numeris minutum, Tertiâ se sustinens, ut Vini pars tertia cum duabus Aquæ mixtis; sic ibi glossa) *Circumseptus Liliis; nimirum velut Liliorum tantùm* seu *tenui septo, tutum Synedrium à nemine perrumpebatur*. Et paraphrasis illic Chaldæa expressiùs de Principe ibi & collegis 70, & Figura confessûs illa semirotunda, seu semicirculari; ורישׁ, inquit, מחיבתך די בזכותיה מתפרנסין על כל טלמא היכמה דעיברא מתפרנס מן פרתיה במעינא דאימיה בהיק באוריתא כאוגנא דס׳הרא במיתיה לתאה ולכאבא לזכאה ולחיבא ולא חסרין פתגמי אוריתא תדירא מפומיה היכמה ולא חסרין מוי דנהרא רבא דנפק מעין ושבעין חכמין סחרין יתיה כאידך סנלגל ואוצריהון מליין מן מעשר קושא ונדא ונרבתא דסייני לחון עזרא כהנא ודיובבל ושוע ותחמיה ומרדכי בלשן אנשי כנשתא רבתא דמתילין לזרדין בגין די יהי להון חילא למעסק באוריתא יומם ולילא *Et princeps Synedrii tui per cujus meritum* (seu, cujus singulari bonitate) *gubernamur per omnia secula, sicut fœtus enutritur per Umbilicum in utero matris suæ, splendidus est in lege* (*sicut circulus Lunæ*) *quando venit ad pronuntiandum quid Mundum aut Immundum, & ad Absolvendum & Condemnandum; & non deficiunt verba Legis unquam ab ore ejus, sicut non deficiunt aquæ fluminis Magni, quando effluit è Paradiso. Et Septuaginta sapientes circumstipant eum sicut Area Rotunda* (semicircularis) *& cellaria eorum plena sunt Decimis sanctificatis, & Votivis & spontaneis quas constituerunt eis Ezra Sacerdos, & Zorobabel, & Josua, & Nehemias & Mardocæus & Bilsan, viri Synagogæ Magnæ; Et comparantur illi Rosis* (שושנים accipitur tam pro *Rosis* quàm *Liliis*, atque ita vertunt in antè allatis ex Ebræo Judæi Hispanienses

ſpanienſes aliíque) *ut ſit eis virtus laborandi in Lege Die ac Nocte.* Hiſce ſatis conſona ſunt quæ leguntur apud Rabba Bar Nachmoni, in *Shir haſhirim Rabba*[a], שרך אגן הסהר אלו סנהדרין מה תינוק זה כל זמן שהוא במעי אמו אינו חי אלא מטיבורו כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם אגן הסהר אדרא דאזהרה וגו' אל יחסר המזג אל תחסר חנהדרין מעשרים ושלשה דא אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין מופלא שלה וגו *Umbilicus tuus crater figuræ Lunaris. Denotat hoc Synedrium* (Magnum) *Atque ut infans quamdiu eſt in viſceribus Matris non aliunde vivit quàm ex Umbilico ſuo, ita Iſraelitæ haud potuere quicquam facere* (in negotiis publicis & magis arduis) *citra poteſtatem* ſeu *decretum Synedrii ſui. Crater figuræ Lunaris*, ſeu *rotundus, Area Lunaris*, ſeu *ſplendida &c.* (ubi R. Iſachar Ben Nephthali, חדר שיצא ממנו אזהרה לכלל ישראל ורש אגן על לשכת הגזית שהיתה כחדר עגול סביב כחצי גורן עגולה *Conclave, unde emanant vitæ Præſcripta in omnes Iſraelitas. Et Crater ſumitur heic pro Conclavi illo Saxeo, quod erat ſicut conclave circumcirca rotundum & inſtar dimidiatæ areæ rotundæ*; ſedes nempè ſemicircularis erat; & Conclave ipſum vult ni fallor fuiſſe orbiculare) *Non deficiet vinum mixtum*, denotat, *non deficiet Sanhedrin ibi ex Viginti tribus* (juxta ſuperiùs dicta; & ſic interpretatur illic Iſachar Ben Nephthali) *& ſecundum alios, non deficiet vinum mixtum, innuit ibi, Synedrio non deficiet Princeps ſuus &c.* Ejuſmodi habentur alia in *Midbar Rabba*[b], eodem Bar Nachmoni autore, ubi etiam legitur, de Loco illo Canticorum, מדבר בסנהדרין שהיתה נתינה בלשכת הגזית והוא משילה בשרר ולמה הוא משילה בשרר אלא מה השרר היה נתין באמצע הגוף כך סנהדרין של ישראל נתינה באמצעו של בית המקדש *Dicitur de Synedrio qui* ſedem *habuit in Conclavi illo Saxeo. Et compa-*

[a] *Fol.* 34. *col.* 3.

[b] *Fol.* 209. *col.* 3.

comparatur Umbilico, & quare comparatur Umbilico? etiam quia ut Umbilicus collocatur in medio corporis, ita Synedrium in medio Templi. R. Obadias Bartenorius eadem de Umbilico habet ad Misnam de Synedrii sede, quæ è Gemara Babylonia jam adduximus, & sedebant, inquit, בעגיל כחצי ירח *circulariter in loco Lunæ dimidiatæ simili*, ובעגולה שלימה אין יושבים מפני שצריכים בעלי דינים והעדים ליכנס ולדבר לפני כלם *Sed non sedebant in circulo integro eo quòd*, per aream extra diametrum, *necesse erat ut introirent Litigatores & Testes & ibi loquerentur coram omnibus.* Quinetiam ut in aliis Synedria Vigintitriumviralia subinde imitabantur illud Magnum, ita etiam in hac considendi formula. Atque ad hunc modum jam dictum, illud Canticorum passim interpretantur Talmudici. Et quod ad numerum considentium in Synedrio Magno Vigintitrium minimùm legitimum, Gemara item Hierosolymitana[a], סנהדרין שבלשכת הגזית אע"פ שהיתה של ע"א לא היו פוחתין מכ"ג צרך אחד מהן לצאת היה מסתכל אם יש שם כ"ג היה יוצא ואם לאו לא היה יוצא *Cum Synedrium quod in conclavi lapideo illo* (Magnum) *constaret ex* 71, *numerus ejus* (in consessu legitimo) *minor esse non debuit quàm Viginti Tres. Et si necesse esset cuiquam eorum exire, perspicere illum oportuit, utrum maneret numerus* 23. *Tunc enim exire licuit. Sin verò, non licuit ei exire.* Atque ad hæc Moses Cotzensis[b]; וכאן יללמוד שלא היו יושבין כולם תמיד ולא היו מת קבצין כל השבעים אלא בעת הצורך (Synedros Synedrii Magni) *Et hinc discendum non consedisse omnes semper, nec congregatum fuisse numerum Septuagenarium integrum nisi tantùm cum res necessariò postularet.*

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 19 *col.* 3.

[b] *Præcept. Affirm.* 97. *fol.* 186. *col.* 4.

II. Misna superiùs memorata, simulac ita tradiderat

rat Formulam & Figuram Conſidendi, pergit de aliis Adſtantibus, aliis etiam, pro more, coram Synedris Vigintitriumviralibus intra aream illam conſidentibus. ושני inquit, סופרי הדיונין עומדין לפניהם אחד מימין ואחד משמאל וכותבין דברי המזכין ורברי המחייבין ר׳ יהודה אומר ג׳ אחד כותב דברי המזכין ואחד כותב דברי המחייבין והשלישי כותב דברי המזכין ודברי המחייבין *Et Duo Judicum Scribæ adſtabant coram eis, alter à dextris, alter à ſiniſtris, qui ſcribebant verba abſolventium & verba condemnantium. R. Jehuda dixit, Tres, quorum unus Abſolventium, alter condemnantium, tertius tam abſolventium quàm condemnantium verba ſcribebat.* Hi ſcilicet ſunt Scribæ capite ſuperiori memorati. Sed illud Rabbi Jehudæ neutiquam receptum[a]. Sequitur dein, de Tribus Ordinibus Dignitatis Preſbyteralis Candidatorum ſeu Diſcipulorum illuſtrium, ſingulis ex viginti tribus conſtantibus, coram Synedris, ſed tantùm Vigintitriumviralibus, Conſidentibus: ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהן כל אחד ואחד מכיר את מקומו היו צריכים לסמוך סומכין מן הראשונה אחד מן השנייה בא לו לראשונה אחד מן השלישית בא לו לשנייה בוררין להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית ולא היה יושב במקומו של ראשון אלא יושב במקום הראוי לו *Et Tres Ordines Diſcipulorum Sapientum*, ſeu Candidatorum quales diximus, *coram Synedris ſedebant. Et quiſque eorum ſuum novit locum. Si quem Ordinare neceſſitas exigeret* (ſi neceſſe eſſet ut fieret eorum quis, ex re præſenti, juxta ſuperiùs dicta & inferiùs dicenda, Presbyter, atque in judiciariam, manuum impoſitione, cooptaretur facultatem) *ex ordine is ſic ordinabatur Primo. Tum Primus Ordinis ſecundi aſcendebat in Primum. Et Primus Ordinis Tertii aſcendebat in Secundum. Dein ex Congregatione* ſeu *populo ſuo ſeligebant Unum qui collocandus in Tertio. Sed ei mi-*

[a] *Maimonides ad dict. Miſnam & hilc. tit.* Sanhedrin *cap.* 1. §. 9.

nimè ſedendum erat in loco Prioris, ſed in loco ipſi idoneo. Ordinum horum quemlibet ex viginti tribus conſtitiſſe receptum eſt, unde de numero 69, ſeu Tribus hujuſmodi Ordinibus præter Synedros 23, mentio ſuperiùs, ubi[a] de Numero incolarum Synedrii Vigintitrium viralis conſtitutioni idoneo. Et de Ordinibus hiſce, corúmque numero locíſque, expreſſiùs Maimonides[b], כל סנהדרי קטנה מישבין לפניהם שלש שורות של תלמידי חכמים בכל שורה ושורה כנ' איש שורה ראשונה קרובה לסנהדרין ושורה שנייה למטה הימנה ושלישית למטה הימנה וכל שורה ושורה יושבין בה לפי מעלתן בחכמה. אם נקלקו הסנהדרין והיצרכו לסמנך אחר להושיף על מניינן סומכין מן הראשונה גדול שבה והראשון שבשורה שנייה בא ויושב בסוף שורה הראשונה כדי למלאות הסרוה. והראשון שבשלישית בא ויושב בסוף שורה שנייה. ויורדין להן אחד משאר הקהל ומושיבין אותו בסוף שורה שלישית וכן אם צרכו לסמוך שני או שלישי על הסדר הזה הם עושים *In quolibet Synedrio Minore* (Vigintitriumvirali) *collocabant coram Synedris, Tres Ordines Diſcipulorum Sapientum, ſingulos ex viginti tribus viris conſtantes. Ordo Primus, Proximus erat Synedrio ipſi. Secundus illo inferior. Tertius inferior illo. In quolibet autem Ordine conſidebant ſecundum Dignitatem ſuam in Sapientia. Si diſſenſus eſſet inter Synedros adeo ut neceſſe eſset* (pro more, ubi diſſenſus haberetur) *eis quemquam ordinare, ad augendum ſuum numerum, ordinabant ex Primo, eum qui illic antecellebat. Et Primarius Ordinis ſecundi ſurgens ſedebat in loco infimo Primi, ut ita compleretur ejus defectus. Pariter Primarius Ordinis Tertii, ſurgens ſedebat in loco infimo ſecundi. Dein ſeligebant ex populo ſuo reliquo unum, & collocabant eum in Tertii loco infimo. Atque ad hunc modum ſe res habuit, ſi neceſſe eſſet* (ejuſmodi ex cauſâ) *Binos, aut Tres pluréſve Ordinare.* Totidem fermè verbis

[a] *Cap.* 5. §. 3.

[b] *Hilc.* Sinhedrin *cap.* 1. §. 7. & 8.

verbis utitur ex veterum placitis Moſes Kotzenſis[a]. Uſus autem Ordinum horum non modò in eo erat, ut inde ſic in Judicii Capitalis diſſenſu adſciſcerentur Vigintitriumviralibus Synedris ex eis, ſi res poſtularet, juxta ſuperiùs dicta[b], plures etiam uſque ad numerum 71 (ut ſic Magni imitatio quædam fieret) verùm etiam ad Synedrorum demortuorum locos ſupplendos. Atque oportuit ut in hiſce Ordinibus Minor numerus quàm 48 nunquam haberetur, ne ſcilicet, ſi in diſſenſu neceſſe eſſet ut compleretur tandem numerus 71 (qui ex 23 ſeu Synedrio ipſo ac 48 ſic adſciſcendi conficitur) deeſſent qui complerent. R. Obadias Bartenorius[c], Ordines illi Tres ſic collocabantur, שמא יחולקו הדיינים ויהיו רובן מחייבין ומעשה מזכין והטוה לרעה אינו על פי אחד כדכתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות וצריך להיסיף בב עד עא שלעולם אין מוספין על הדינים יותר מעא הילכך צריך להושיב לפניהם ערבעים ושמנה להשלמת שבעים ואחד *Ne alitèr, ſi diſſentirent Synedri, & pars uno Major condemnaret, & Minor abſolveret, inclinatio* ſeu *propenſio inde in Malum* Pœnæ *fieret ex Unicâ* ſuperante *ſententiâ*, *quod admitti non debuit ex eo quod ſcriptum eſt*[d], *Non ſequêris plures* (ſimplicitèr Plures) *ad Malum* Pœnæ infligendum. *Et ne hoc fieret, opus, ſi res poſtularet, erat adjicere plures per Paria uſque ad* 71. *Nec unquam ultra* 71, *Judicibus adjiciendus quiſquam. Ideóque neceſſe erat ut coram præſtò ſederent minimùm* 48 *qui numerum illum* 71 *complere poſſent.* Id eſt, tot quot Binorum integrorum Ordinum numerum ſeu 46 & Par inſuper unum conficerent. Hinc etiam obſervatu eſt dignum, quale etiam in id genus aliis obſervavimus, Synedria illa Vigintitriumviralia, in Synedrorum diſſenſionibus, quales diximus, judiciariis, Numerum ac Dignitatem Synedrii Magni ſeu

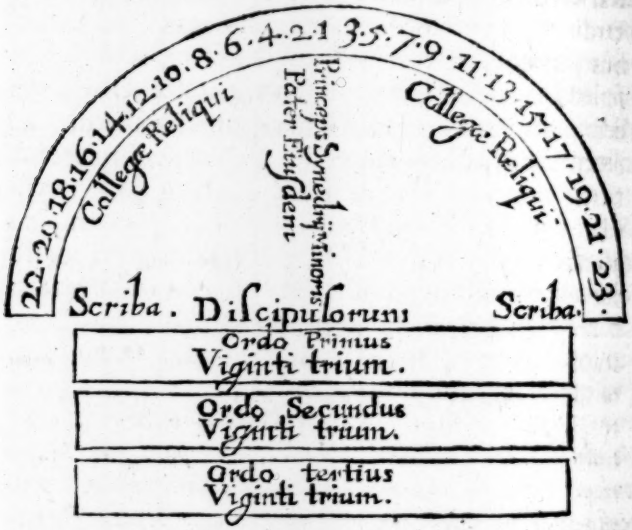
[a] *Precept. Affirmat.* 97.

[b] *Cap.* 5. § 2. & 4.

[c] *Ad Miſnam tit.* Sanhedrin *cap.* 4. § 4.

[d] *Exod.* 23. 2.

Septuagintauniuſviralis à Deo O.M. ipſo inſtituto, veluti ſibi Prototypon & exemplar præſcriptum, ſummâ cum reverentiâ, ſuſpexiſſe. Figura, ex jam dictis, Seſſionis ad hunc modum ſe habuit

tum Synedrii cujuſlibet Viginti-Triumviralis, tam Hieroſolymis quàm alibi collocati, tum Ordinum illorum Trium coram Synedris conſidentium. Et de Ordinibus illis Tribus intelligendus eſt Vir Magnus[a], ubi ait, *Ad pedes ſedebant diſcipuli, ut ipſo uſu jus addiſcerent, & in morientium aut decrepitorum locum ſurrogarentur.*

[a] *Hugo Grotius ad Deut.16.18.*

III. Ex Ordinibus illis & Synedriorum Viginti-triumviralium Synedris, ubi res turbidæ non præpedirent, cooptabantur ſurrogabantúrque Collegæ Synedrii Magni. Cooptatio autem ejuſmodi & ſurrogatio, pro ſeculorum diverſitate, dominantium libitu, cæteris

cæteris quæ, ut fieri amat, in rebus civilibus mutant, alia atque alia proculdubiò erat. Primæ cooptationis rationem jam antè[a] è Talmudicis oſtendimus; quæ nunquam iterata. Seculorum inſequentium alia erat Ordinaria, alia extra Ordinem adhiberi ſolita. Ex Ordinaria ratione dubitari nequit quin è celebrioribus juriſconſultis in Facultatis Judiciariæ, modo inferiùs indicando, Dignitatem evectis Collegæ in Syndrium Magnum adſciſcerentur. Solennior autem & receptior etiam in ea mos erat, ut ex Synedrio Viginitriumvirali ad Atrium templi poſito, velut è promtuario unde Magnum Synedrium ritu ordinario ſupplendum eſſet, ſucceſſores evocarentur. Evocabantur nempè, è Minoribus per Urbes & Provincias Synedriis, viri egregii in Synedrium illud alterum Hieroſolymis ad Montem Templi collocatum; demortuis ſcilicet aut ſummotis collegis. Illinc, ut ſucceſſores, in Synedrium quod ad Atrium Templi ſedes habuit, evecti. Adeo ut neminem præter ſpectatiſſimos, multóque rerum forenſium uſu eminentiſsimos, dum hunc morem in republica pacata ac florente obſervabant, adſcitos in Synedrium hoc Magnum fuiſſe ſit manifeſtiſsimum. Hac de re Hieroſolymitani[b], verbis primò de Synedrio hoc factis,

[a] *Cap 4.*

[b] *Ad tit. Sanhedrin cap. 1. fol. 19. col. 3.*

משם חיו שולחין בכל עיירות שבארץ ישראל וכל שיהיו
מוצאין אותו חכם עניו שפוי עין טובה נפש שפלה רוח
נמוכה לב טוב יצר טוב חלק טוב היו מושבין אותו בבית
דין שבהר הבית ואחר כך בבית דין שבחיל ואחד בך בבית
דין הגדול שבלשכת הגזית *Inde mittebant in quamlibet urbem terræ ſanctæ, & quem comperiebant eſſe ſapientem, manſuetum, naturâ ſedatâ, boni oculi* (ſeu *liberalem*) *animo ſubmiſſo, ſpiritu humili, corde bono, bono affectu, fortunâ bonâ, eum collocabant* ſeu *cooptabant in Synedrium ad Montem Templi poſitum, & poſtea in*

Synedrium quod ad Antemurale ſedes habuit (idem quod aliàs *ad Atrium* dicitur) *& poſtea in Synedrium Magnum quod in Liskat hagazith*, ſeu *in Conclavi lapideo.* Babylonii item[a]; משם כיחבין ושולחין בכל המקומות כל מי שהוא חכם ושפל ברך ידעת הבריות נוחה הימינו יהא דיין בעירו משם מעלין אותו להר הבית משם ללשכת הגזית לעזרה משם *Inde ſcribebant mittebántque per omnia loca; Qui ſapiens eſt, genu humili & hominibus gratioſus, fiat Judex in urbe ſua. Inde evehebant eum ad Montem templi; inde ad Atrium; atque inde demùm ad Conclave Lapideum.* Ubi gloſſa, משם מעלין אותו להיות דיין בהר הבית כשמת אחד מהם ויושב שם עד שמת אחד משל עזרה ומעלין את זה שם וכולן יש בהם מעלה זה מזה *Inde evehebant eum in dignitatem Judicis in Monte Templi, quoties ex illo Synedrio quis obierat. Ibi ſedes habebat uſque, dum moriebatur quis ex Synedrio ad Atrium poſito, quo tunc etiam evectus eſt. Et univerſim ita ab Altero ad Alterum ſolebant evehi.*

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 10. *fol.* 88. b.

Maimonides item[b]; אמרו חכמים שמבד הגדול היו שולחין בכל ארץ ישראל ובודקין כל שימצאוהו חכם ויראי חטא ענוי ושפיו ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו מושין אותו דיין בעירו ומשם מעלין אותו לפתח הר הבית ומשם מעלין אותו לפתח העזרה ומשם מעלין אותו לבית דין הגדול *Accepimus à ſapientibus, morem fuiſſe, ut è Synedrio Magno mitterent per univerſam terram ſanctam inquirerentque de quolibet qui ſapiens eſſet, timens peccatum, manſuetus, probatæ rebus in diſcriminandis indolis atque apud homines gratioſus. Virum ejuſmodi feciſſe in urbe illius Judicem, inde etiam eum ad introitum Montis Templi evexiſſe, inde itidem ad oſtium Atrii, atque inde demùm ad Synedrium Magnum.* Sic alii[c]. Extra Ordinem, ſaltem non modo jam dicto qui ad tempora gentis pacatiora ſalvámque Rempublicam attinet, cooptati ſurrogatíque ſunt Judices à Regi-

[b] *Halach.* Sinhedrin *cap.* 2.

[c] *Moſes Colzenſ. præcept. aff.* 97.

Regibus aliísve quibus ſumma rerum permiſſa fuit, cum Synedria poſt deliquium aliquod ſeu intermiſſionem inſtaurabantur. Exemplum habetur ejuſce rei in illo Joſaphati in Paralipomenis[a]. Huc ſpectat quod habetur apud Maimonidem[b] de Synedrio Magno conflando, quando unicus tantùm, in Terra Sancta, repertus fuerit ritè Ordinatus Presbyter. Quin tam Sorte, quàm Suffragiis interdùm opinor cooptati ſunt, quod fortè innuit Philo ubi memorat[c] (de Judicibus Judæorum ſuorum inprimis locutus) τὲς λαχόνλας ἢ χειροτονηθέντας δικάζειν, *eos quibus ſive Sorte ſive Suffragiis judicandi poteſtas obvenit.* Alia locis ſuis inferiùs tradita huc ſpectabunt.

[a] *Lib. 2. cap. 19. 5.*

[b] *Tit. Sanhedrin cap. 4. §. 11.*

[c] *Lib. περὶ δικασῶν.*

IV. Habetur autem apud Flavium Joſephum quod jam dictis ex Talmudicis, adcóque Talmudicis ipſis, eſt perquam, in Numero collegarum Synedriorum Minorum, eorúmque Miniſtris & Diſpoſitione, adverſum. Nimirùm, inter Præſcripta Moſaica, facit ex eis ille καθ' ἑκάστην πόλιν, *in qualibet urbe* Synedrium ſeu Tribunal Septemvirale. Verba ejus ſunt[d], velut ex Moſis ore. Ἀρχέτωσαν ἑπτὰ καθ' ἑκάστην πόλιν ἄνδρες ἔμπειροι τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς περὶ θεὸν δίκαιον ἀσκήσεως φροντικότες. Ἑκάστῃ δὲ Ἀρχῇ Δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν Λευιτῶν φυλῆς. Ἐστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες ἐν πόλεσι ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων μήτε θρασύνεσθαι πίσιν ἔξειναι· τὸ πρὸς τὲς ἐν ἀξιώμασι τῶν ἀνθρώπων αἰδῶς αὐτῶν συλαβέτω, ὡς τε τῷ Θεῷ μὴ καλαφρονεῖν ἀπεργαζομένης. *Qualibet in Urbe præſint, gubernent* ſeu *præficiantur Septem Viri, probatæ Virtutis & Juſtitiæ cultores. Singulis vero Præfecturis tribuantur Duo Miniſtri ex Levitarum Tribu* (Quod nos heic *Præfecturis*, Gelenius vertit *Magiſtratibus* &, *à chaſcun Magi-*

[d] *Originum lib. 4. cap. 8.*

Magiſtrat, Genebrardus; unde etiam è Latino & Gallico Thomas Logius Anglicè. **let each one of theſe Magiſtrates** &c.) *Quibus verò judicandi ſors obtigerit, ſuis in urbibus ſummo in honore habeantur, adeóque ut præſentibus illis nec conviciari liceat nec contumaciùs* aut *inſolentiùs quid agere. Sic enim fiet, ut aſſueti homines revereri Magiſtratus, eorum religioſiores inde etiam à Numinis contemptu longiùs ſemoti fuerint.* Ruffinus vertit; *Principes autem ſint in unaquaque Civitate Viri ſeptem qui & virtute & juſtitiæ ſtudio ſint eximii. Unicuique verò Principatui Duo Viri miniſtri præbeantur ex tribu Levitarum. In omni autem honore qui Urbibus judicare conſtituti fuerint habeantur, ita ut illis præſentibus neque blaſphemare neque aſperè agere liceat aliquibus; ſic utique reſpicientibus pudorem dignorum hominum, tanquam ſi Deum in illis contemnere videantur.* Gallica inde vetus verſio[a], *Les Princes ſoyent en un chaſcune cite au nombre de Sept, qui ſoyent vertueux & ſtudieux en juſtice; & ſoyen bailles a chaſcun Principaulte deux homes ſerviteurs & miniſtres du tribu des Levites.* Atque hoc apud Joſephum velut commentarius eſt ad Præceptum ipſum in Deuteronomio[b] de Judicibus conſtituendis, uti & rectè expreſſiúſque capitur à Petro Comeſtore[c] aliíſque. Etiam Joſephus poſtmodùm, eodem in capite, de Depoſiti jure, Judicibus, Jurejurando, agens ex eis quæ in Exodo[d] traduntur, Judices ibi memoratos pro Septemviris hiſce diſertè ſumit quaſi citra dubium is fuiſſet numerus præſcriptus adeóque per urbes legitimus. De depoſitario qui depoſitum perdiderit loquens, ἀφικόμενος, inquit, ἐπὶ τὰς Ἑπτὰ Κριτὰς ὀμνύτω τὸν Θεὸν &c. *accedens ad Septem Judices juret* &c. Et dubitandum non eſt quin de Judicibus Urbium & Civitatum Ordinariis

[a] *Apud Stephanum Cavalerium Pariſiis 1539.*

[b] *Cap. 16. 18.*

[c] *Hiſtor. Scholaſtic. ad Deut. 6.*

[d] *Cap. 22. 7 &c.*

dinariis qui ex legibus Mosaicis instituendi essent, ibi locutus fuerit Josephus, quod itidem alia ex eo inferiùs adducenda facient manifestius. Sed hoc de Septemviris, ut Talmudicæ Doctrinæ est mirum in modum dissonum, ita nec alibi puto, nisi ex Josepho autore, lectum auditúmve. Autore interim, qui audaciùs jactat se res Ebræorum per omnia secula ad suum diligentissimè & veracissimè perscripsisse, & absolutis libris illis τ ἀρχαιολογίας seu *Originum*, λέγω, inquit[a], διορθώσας ἤδη διὰ τ προτερόντων σωτελειαν ὅτι μηδεὶς ἂν ἕτερος ἠδυνήθη τελήσας, μήτε Ιουδαῖος, μήτε ἀλλόφυλος τ πραγμαλείαν παυτὶλως ὕτως ἀκριβῶς εἰς Ἑλλήνας ἐξενεγκεῖν. Ἐγὼ γὰρ ὁμολογούμην παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν πλείστον αὐτῶν κ τ ὑπερέχοντον παιδείαν διαφέρειν, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐπιστήσασι μεταλαχεῖν &c. quod vertit Ruffinus, *Dico siquidem cum fiducia, opere jam perfecto, quia nullus alter, licet voluntatem habuerit, neque Judæus neque Alienigena, potuit hoc negotium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximam eruditionem nostræ provinciæ, etiam Græcas studui literas adipisci* &c. Quod verti debet, *Agnoscunt enim Tribules mei, Disciplinam me patriam egregiè præ cæteris callere. Etiam Literarum Græcarum studiosus fui* &c. Et paulò pòst, adeo raros Sapientes apud suos tunc facit, ut vix omninò quemquam præter se Sapientis, id est Theologi & Jurisconsulti præclarioris, nomen meruisse existimâsse videatur. Certè quidnam in causa fuerit cur Josephus aut Septenarium heic Numerum aut illud de Tribus Leviticæ ministris sic adjecerit, nondum ariolari quivi. Sed in Legum Sacrarum ejus enumeratione non pauca sunt alia & textui Sacro & Talmudicæ disciplinæ haud parùm dissona. Et de erratis ejus vide præ

[a] Lib. 20 cap. 9.

aliis Antonium Posſevinum[a] & Jacobum Salianum in Annalibus ſacris, qui diligentiùs ea congeſſerunt. Præſtantiſſimus autem Vir Hugo Grotius ad Chriſti[b] illud, Ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει, *qui eadem patraverit, reus erit Judicii*, non dubitans, quin locus ille ad juriſdictionem Judicum in lege præſcriptorum pœnáſque inde capitales[c] irrogandas ſpectârit (quâ de re plura inferiùs) *apparet*, inquit, *ut hoc ita in ſequenti commate κρίσιν, quod Matthæus dixit* דין, *non eſſe conſeſſum Triumvirorum ſive pedaneorum Judicum, ſed Auditorium Judicum qui in Portis cujuſque Civitatis jus ſuper cauſis majoribus reddebant & in homicidas etiam reddere ſolebant, de quibus agitur Deuteron. XVI. 18. XXI. 2. Quanquam enim capitalia judicia, jam eo tempore cum Chriſtus hæc diceret Judæis erant ademta* (eâ de re etiam plura inferiùs) *erat tamen mos ille Judiciorum notus omnibus & in recenti memoria. Cum autem conſeſſum iſtorum judicum Hebræi omnes dicant fuiſſe Viginti Trium, mirum multis videtur quòd Joſephus quem patrii moris nihil latuit, Septem ſolos ſtatuere videtur.* Et allatis tunc Joſephi verbis, *Sed mihi*, ait, *ipſe Joſephus hunc nodum ſolvere videtur, cum verbis ſequentibus dicit* ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ ἄνδρες δύο ὑπηρέται διδόασι καὶ τῷ Λευίτῃ φυλῆς. *Nam* ἀρχὴν *intelligit ſingulos magiſtratum gerentes, quibus ſingulis bini erant additi aſſeſſores periti juris quos Joſephus* ὑπηρέτας *vocat quod eſt Hebraicè* שוטרים. *Septem ergo municipes loci erant judices, prætereà adſeſſores XIV qui ex Levitis maximè ſumebantur. His ſupernumerarii acceßiſſe videntur unus & alter.* Sic ille; adeóque cum Gelenio vertit *ſingulis magiſtratibus* (pro perſonis ſumtis) *attribuantur duo miniſtri* &c. Atqui ita ex Joſepho ipſo fiunt tantùm viginti unus. Quod ad ſupernumerarios ſpectat, nihil omninò habet ille. Et nodus manet,

[a] *In Apparatu Sacro.*

[b] *S. Matth. Cap. 5. 21.*

[c] *Levitic. 24. 2. Numer. 35. 16 &c.*

net, ſi quid video, ut antè inſolutus, ſi non inſolubilis. Id quidem verum eſt, ἑκάστῃ ἀρχῇ ita, ex vocis vi, poſſe intelligi ut ſignificet, *unicuique eorum qui præficiuntur*. Et paulò poſt ibi ipſe Joſephus de Judicibus & Presbyteris agens quibus exeundum erat[a] ad diſtantias urbium cadaver ita clam occiſi ut cædis nullibi index haberetur circumjacentium metiendas, αἱ ἀρχαὶ, inquit, τῆ πόλεων τῆ πλήσιον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη καὶ ἡ γερουσία Συνελθόντες μετρείτωσ, quod vertit Ruffinus, *Principes Civitatum vicinarum regionis illius in qua cædes facta eſt & Seniores convenientes metiantur* &c. Et Gelenius *ibi Magiſtratus oppidorum vicinorum*, uti & Genebrardus, *les Magiſtrats* &c. Adeóque non ita malè exiſtimari quibat, non Præfecturam Septemviralem quamlibet, ſed præfecturæ ejuſmodi quemlibet collegam, nomine ἀρχῆς Joſepho heic venire. Sed verò ut Latinis *Magiſtratus*, qui benè reſpondet τῇ ἀρχῇ, uti & *Officium*[b] tum ipſum Magiſtratûs ac Officialium officium, tum ipſas Magiſtratum ſeu Officium ſuſtinentium perſonas paritèr ſignificat, ita ἡ ἀρχὴ Græcis. Et ſæpius in Federe Novo αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι hoc ſenſu occurrit, id eſt in ipſo quo ſcripſit Joſephus tempore. Unde potius autumandum, Joſephum in illo ἑκάστῃ τῇ ἀρχῇ Officium Magiſtratûs, Principatûs ſeu Præfecturæ in Septemviris ſuis, ſeu Septemvirale quodlibet collegium innuiſſe, quàm ſingulos ejuſdem collegas. In τῇ ἀρχέτωσ ita ſimul conjunguntur, ut Principatus ſeu Præfectura eorum in collegio quod faciebant, non in ſingulis, Joſephi etiam ſenſu, haberetur. Ideóque etiam ἡ ἀρχὴ ἑκάστη ſtatim poſt adhibita ſingula ejuſmodi collegia videtur innuere. Et, ni fallor nimium, longè manebit Joſephi ſenſus ab eo qui Talmudicis receptiſsimus, tametſi ita, ut præfertur, numerus

[a] *Deuteron. 21. 2.*

[b] *L. 74 §. D tit. De Evictionibus, L. 1. C. tit. de Præſcipt. 30 vel 40 annorum.*

merus conflaretur Viginti Trium. Neque enim ὑπηρέται *Miniſtri*, nec שוטרים ſeu *Officiales*, ex numero Judicum unquam fuere. Neque inter Judices ſeu Collegas ipſos, quantum ad poteſtatem judiciariam, dignitas ullatenùs diſpar. Nec ſanè videtur alios per miniſtros illos binos innuiſſe Joſephum quàm Binos Scribas qui ſingulis Synedriis Vigintitriumviralibus, non omninò collegis ſingulis, erant, ut antè oſtenſum, ex diſciplina Talmudica neceſſarii. Lectionem hac de re Joſephi tentare fas non videtur. Codices veteres ἄνδρες Ἑπτὰ *Septemviri* habuiſſe ſatis ſcitur ex Ruffino qui ita legebat. Sed non ſolùm mihi nondum numeri illius Joſephiani ratio ulla omninò comperta eſt, ſed nec quonam colore aut commento illuc is irrepſerit, τοὺς ἄνδρες εἴκοσι τρεῖς *Vigintitriumviri* (juxta Talmudicos) locum reverà debitum mirè ſic occupans, conjectare omninò quivi. Habetur quidem de ſolenni menſium annorúmque intercalatione numeri Judicum ex Synedrio Magno Septenarii mentio velut qui ut commodior ſufficeret. Miſna[a]; *Rabbi Simeon Ben Gamaliel dixit* (de intercalatione verba faciens) בשלשה מתחילין ובחמשה נושאין ונותנין וגומרין בשבעה ואם גמרו בשלשה מעיברין *incipiunt Tres, Quinque autem de re diſputant, & rem perficiunt ſeptem; ſed ita, ut ſi Tres rem perficiant, rite ſatis perficiatur.* Id eſt, totidem ex Synedro ſumti Magno, veluti Synedrii totius delegati, quorum numerus, aut alius ejuſmodi, (veluti in vitulæ decervicandæ judicio, de quo libro proximo) ad Synedria per urbes alias diſpoſita non omninò attinet. De illis autem jam antè dictis Synedris & Judicibus aiunt Ebræi[b], אין קרוי אלהים אלא בית דין שנסמך בארץ ישראל בלבד והם האנשים החכמים הראויין לדון שבקקו אותן בית דין של ארץ ישראל ומנו אותם וסמכו אותן *Neutiquam tribuebatur nomen Elohim*

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 1.

[b] *Maimonides. hilc.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 4.

him (Deorum) *aliis quàm Synedris qui ordinarentur in terra Iſraelitica tantùm; qui ſcilicet fuere Viri Sapientes & Judiciis idonei, quos conquirebant Synedri Terræ Iſraeliticæ & præficientes ordinabant Manuum Impoſitione*, de qua plura capite proximo. Et conſonum de Nomine Deorum (de quo ut Judicibus tributo, frequens in Scriptura mentio) habetur in Gemara Babylonia[a] ejúſque gloſſa, ubi ad Judices in Synedriis Babylonis ſeu Captivitatis Judaicis, nomen illud non attinuiſſe aſſeritur. Ratio ex eis quæ de Ordinatione extra Terram capite traduntur proximo petenda.

[a] *Ad tit.* Baba kama *cap.* 8. *fol.* 84. 2.

V. Sed verò non deſunt inter ſcriptores Chriſtianos Viri etiam magni nominis, qui Inſtitutionem qualem è Talmudicis oſtendimus, Synedriorum per Ebræorum Urbes neutiquam agnoſcentes, nec Magnum quidem nec Minora ullâve apud eos fuiſſe admittere videntur Synedria ante Pompeii tempora (quod ſatis mirêre) cum Hircanus regno exutus, Sacerdotio eſt reſtitutus, Gabinio tunc ibi Pompeii legato; ſeu anno ante Chriſtum 50 aut circitèr. Nimirùm in controverſiâ illâ inter Joſephum Scaligerum & Dionyſium Petavium de Neomeniis, adeóque omni menſtruorum annuorúmque temporum ratione à Synedrio Magno decernendis, agitata, in qua, Talmudicâ de Synedrio illo utitur doctrinâ Scaliger, in eum ſcribens Petavius, *Erant*, inquit[b], *apud Judæos in Palæſtina tota συνέδρια ſive Concilia plurima; quorum præcipuum erat Hieroſolymitanum, à quo cætera pendebant. Horum Συνεδρίων Origo ab Gabinio mihi manâſſe videtur qui Pompeii legatus, Hircano reſtituto, ut autor eſt Joſephus lib. XIV. cap. X. Populum in quinque partes diſtribuit totidémque συνέδρια conſtituit; unum Hieroſolymis, alterum Gadaris, tertium Amathunte,*

[b] *De Doctrina Temporum lib.* 2. *cap.* 26.

mathunte, Quartum Hierichunte, quintum Samphoris, ex quo conjici poteſt non ita vetus illud eſſe, ut ex Synedrii decreto Neomeniæ publicarentur. Et verum quidem eſt apud Joſephum illic legi de Gabinio illo, Πένλε ᾧ συνέδρια καθιστὰς εἰς ἴσας μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος. καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ὑπὸ Ἱεροσολύμοις, οἱ δ' ἐν Γαδάροις, οἱ δ' ἐν Ἀμαθοῦντι, τέταρτοι δ' ἦσαν οἱ ἐν Ἱερειχοῦντι καὶ ὃ πεμπτὸν ἐν Σαμφόραις τῆς Ἰουδαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι τῆς δυναστείας ὑπ' ἀριστοκρατείᾳ διῆγον. *Quinque curias conſtituens* (ſic Ruffinus) *æqualibus turmis gentem diviſit, quarum una in Hieroſolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta verò in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ; qui regia poteſtate liberati ſub optimatum gubernatione vivebant. Synedria* heïc ſic dicta Joſepho (quod ut nomen publicorum conventuum omnimodorum adhiberi ſolet) & *Curiæ* Ruffino, Gelenio ſunt *juridici conventus*, Genebrardo *ſieges judiciaux*; & Joſepho ſuo illic adnotabat vir maximus, Iſaacus Caſaubonus, *συνέδρια quæ hodiè vocaremus Balliages, Præfecturæ.* Cæterum an velut ex Jure priſtino Judæorum, quoad regiminis formulam, ejúſve reliquiis ullis, an ex juris formula aliqua Romani, inſtituta hæc fuerint à Gabinio, haud ſatis liquet. Certè, ſi ex Judæorum jure ex Victoris arbitrio Victis qualitercunque permiſſo; tum æquum eſt ut exiſtimemus tum Septuagintauniuſvirale Hieroſolymis tum Vigintitriumviralia reliquis in locis collocata eſſe. Si ex Juris Romani formula aliqua; tunc, ut, pro arbitrio Victoris, aut alitèr alitérque ubique ſe haberent, aut parili ubique formulâ, ſed Ebraicæ diſſonâ, conſtituerentur neceſſum eſt. Atqui rationi alicui mihi non ita videtur conſonum, originem Synedriorum apud Ebræos inde manâſſe autumare; quod ſanè quid aliud eſt, quàm Ebræos per

tot

tot à Moſe ſecula conventibus Juridicis ſeu ejuſmodi publicis omninò caruiſſe? Certè ſi Conſeſſibus ejuſmodi ſic caruiſſent, nec regimine aliquo in facinoroſis coercendis legitimo, per totum illud tempus, uti potuiſſent. Sunt etiam[a] qui nec Synedrii Magni Inſtitutionem ejuſmodi fuiſſe in Numeris, ſecundum antè inde dicta, ut in populo Ebræo permaneret, ſine dubio admittunt. Sed verò, tum eis quæ ſic per conjecturam de Synedriorum illic omnimodorum origine adeo recente emiſſa ſunt, tum dubio illi de Synedrio Magno ampliter cuique ſatisfactum fore credimus partim ex antè allatis, partim ex eis quæ inferiùs de Succeſſione & Durationc eorum, exhibebimus.

[a] *Benedictus Pererius ad Geneſ. 49. §. 84.*

Cap. VII.

I. Cooptandis *in Synedria* Juriſdictionis Contentioſæ, *intra Terram Sanctam publicè conſtituta omnimoda*, Dignitas Presbyteralis *neceſſariò prævia. Quomodo & à quibus collata*, Præſentibus, Abſentibus; *Ante* Hillelem *Seniorem*, *Poſt.* Manuum Impoſitio. Gemara Hieroſolymitana *emendata. Titulus* Rabbi. *Magiſtrorum ſententia*, *de* Presbyterorum *numero ampliſſimo à* Davide *Rege Ordinato.*

II. Presbyteri *in facultatem* Particularem *variatim* Ordinati. *Et de* Ligando *&* Solvendo, *ſeu* Licitum *&* Illicitum *pronuntiando.* Ligati *&* Soluti Arcanum.

III. Presbyteri *nomen etiam & Dignitas qualiſcunque itidem tributa* Privatis *aliquot* è vulgo, *nec ſolennitèr Ordinatis*; *qui tamen actibus aliquot forenſibus* juriſdictionis *non modò* Voluntariæ *ſed &, in Triumviralibus ex compromiſſo Judiciis*, Contentioſæ *ſatis idonei.*

idonei. Presbyteri Plateæ, *Idiotæ*, Privati; *ut* Laici.

IV. *Non ex* Jure Divino, *ſed moribus receptis ſuperinductiſque, ſcilicet* Jure *planè* Humano, *pependit apud Ebræos* Presbyterorum *omnigenorum* Ordinatio, *adeóque* Manuum Impoſitio.

V. Ordinationis Judiciariæ *actus* extra Terram *ſanctam ritè peragi nequibat. Et de* Conſtitutione & Juriſdictione Judicum *Ebraicorum, in ſuos,* extra Terram, *nec tamen, ritu ſolenni* Ordinatorum *facultate præditorum.* Æchmalotarcharum *jus.*

VI. Rabbi Jehuda Ben Baba *ſub* Adriano *miſerè caſus, eò quòd* intra Terram Sanctam, *contra edictum de* Ordinatione *Cæſareum,* Presbyteros *aliquot, ne* legitima *impoſterum aliàs periret* Ordinatio Judiciaria, *ordinaſſet. De* Decem *Rabbinis à Romanis occiſis, eóque* nomine & numero *celebrari, præ aliis, ſolitis. Tota* Terra *Sancta Ebræis* interdicta. Longiùs *ab ea omnes* ſemoti. *Scriptorum aliquot veterum, ea de re, hallucinatio. Monitum de* Judæis גיפרי יהודי, *id eſt* Cypro *inſula, à* Trajano *Cæſare interdictis.* Presbyteri *ſeu* Primates *in Synedriis Palæſtinæ, in Codice Theodoſiano* Nominati; & *de lectione illa.*

VII. *Ut* intra Terram *tantùm Ordinatio in* facultatem Judiciariam *rite peragi potuit, ita,* tam intrà quàm extrà, *illa quæ erat in* facultatem Ligandi, Solvendi, Docendi, *qualis ab* Apoſtolis, extra Terram, *tunc data; nec* Judiciaria *ſeu* Forenſis *aliqua.*

VIII. *Haudquaquam obſtare quod habetur in epiſtola ad* Corinthios, *de* judicando *eos qui intus ſunt.* Judicia Secularia. Contemtibiles *in Eccleſia* Corinthiaca *judiciis præficiendi. An tunc illic* Presbyterium *aliquod* forenſe?

IX. *De* Presbyteris *eorúmque cœtibus ſeu* Presbyteriis *inter*

inter Christianos, *tempore* Apostolorum.

X. *Ad Interdictum D. N.* Jesu Christi, *de Nominibus* Rabbi *&* Patris *&* Principis.

XI. *De* Presbyterorum *&* Inunctionis *infirmorum mentione apud S. Jacobum, ac* Extremæ Unctionis *usu inde tum in* Occidente *tum in* Oriente.

XII. *Monitum de* Morientium Inunctione *apud veteres* Ebræos, *unde forsan manavit illud* S. Jacobi.

XIII. *De* Loci *illius* sensu, *Consideratio nova.*

QUI ritè in Synedria jam dicta ac regularitèr cooptandi aut non cooptandi fuere, pluriariam invicem discriminabantur. Dignitate Civili singulorum ritè cooptandorum, Prævia; etiam Præstantiâ qualicunque sine Dignitate ejusmodi; Natalibus; Vitæ genere; Scientiâ ac Corporis Animíque habitu aliísque aliquot illi cognatis; Eminentiâ in Regimine illo, velut Regum, singulari. Dignitas, quam heic dicimus, Civilis est singularis illa Presbyteratûs, Manuum Impositione, quam סמיכת הזקנים *Ordinationem Presbyterorum* vocant, conferri solita; de qua tum alibi[a] tum libro superiore[b] obitèr à nobis est dictum, uti &, de Presbyteri Nomine & Dignitate, illic fusiùs. Atque ex illis jam ibi traditis reliquísque libro hoc secundo & tertio de Synedriis ac Synedris, id est Presbyteriis & Presbyteris Ebræorum adjectis, facile cuique erit sibi satis formare *Historiam Presbyterorum* ac *Presbyteriorum* quam in citatis promisimus. Monendum autem heic, juxta quod libro primo notavimus, Maimonidis locum illum in cunctis puto editionibus (Quinque penes me sunt).

[a] *Ad Origines Eutychii pag. 19. In uxore Ebraica lib. 1. cap. 15.*

[b] *Cap. 14. pag. 552.*

אחד בית דין הגדול ואחד סנהדרין קטנה או בית דין
של שלשה צריך שיהיה אחד מהן סמוך מפי הסמוך

Parile jus spectabat ad Synedrium Magnum, Minus, ac

Triumvirale, ita ſcilicet ut oporteret Unum ex illis eſſe Ordinatum Manuum Impoſitione ab alio ſic Ordinato, corrigendum in כל אחד מהן *unumquemque ex illis eſſe Ordinatum* &c. Nec ſolùm ita habet MS. meus illic memoratus, ſed etiam pervetuſtus qui bibliothecæ eſt Arundellianæ. Et perquam mirum eſt tam inſigne mendum tot in editionibus, nec ſine commentariis diligentioribus, neutiquam fuiſſe correctum. Manuum impoſitionis ritu velut à Moſe derivato (quem ita creaſſe in Dignitatem hanc non modò Joſuam[a] ſed itidem antè Septuaginta illos ſibi in Synedrium Magnum adſcitos aiunt) in creandis Preſbyteris utebantur, atque ita ut, uſque ad tempora regiminis ſui quaſi poſtrema, quoties quis in Facultatem Judiciariam id eſt in Dignitatem Presbyteratûs ejuſmodi, ut præfecturæ alicujus Judiciariæ aut Synedrii publicè in Juriſdictionem Contentioſam conſtituti ſatis fieret capax, creandus eſſet, is ſive à Triumviris ab ipſo hanc in rem ſelectis, quorum Unus minimùm eſſet antè ſic creatus, adeóque ſive à pluribus ſic electis, modò antè ſic creatus non deeſſet, ſive à Synedrio integro aut ejuſdem collega aliquo unico duos alios ſive creatos ſive non creatos ſibi adſciſcente, ritè ſatis crearetur. Atque mos heic univerſim ac regulariter obtinuit (modò intra Terram Sanctam quoad Judiciariam facultatem fieret) uſque ad Hillelis Principis Synedrii Magni tempora, quæ & ante & poſt finem Ebræorum Regiminis fuere, adeóque ſub excidium Templi ſecundi Urbíſque. Poſtmodùm autem Hillelis illius ſive rogatione ſive gratiâ, inolevit, ut nemo pro ritè Ordinato haberetur ſine Principis Synedrii autoritate (ut legendum monemus in Commentario noſtro[b] ad Eutychii] Origines, diſpuncto quod ibi malè irrepſi

[a] *Numer.* 27. 23.

[b] *Pag.* 19. *l.* 1. & 2.

repſit *etiam demùm ut nec ſine Synedrii ipſius,* quâ de re etiam plura ſtatim) adeóque, ut nec ipſe extra præſentiam Patris Synedrii, nec Pater extra illius præſentiam, nec collega quiſquam ſine Principis Licentia ritè creare poſſet; Triumvirorum numero in creatione qualibet ſemper obſervando, Maimonides[a], ואין סומכין סמיכה שהיא מינוי הזקנים לדיינות אלא בשלשה. והוא שיהיה האחד מהן סמוך מפי אחרים כמו שבארנו *Non autem ordinabant* (in dignitatem Presbyterii) *manuum impoſitione quemquam in facultatem Judiciariam citra Triumvirorum numerum, quorum unicus* (ſaltem) *fuiſſet ab aliis ordinatus, ut explicavimus.* Et quæ hac de re explicârat ille, in locis jam antè indicatis attulimus. Quod verò heic regulariter ſic dictum receptúmque de creatione per Manuum impoſitionem, ita intelligendum eſt de Præſentibus tantùm, ut Abſentes etiam, intra Terram Sanctam, per Epiſtolam ſeu Codicillo, etiam Nuntio ad creandos à creante, modò is etiam intra Terram eſſet, miſſo ritè creari ſeu ordinari poſſint, adhibitis in epiſtola & codicillo, verbis illis actûs creationis ſolennibus הרי אתה סמוך *Ecce ſis tu Ordinatus*; ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות *Et ſit tibi poteſtas judicandi etiam judicia pœnalia* אני סומך אותך *Ego ordino te,* תהיה סמוך *ſis Ordinatus*; quæ pariter Manuum Impoſitioni adhiberi ſolita, ídque à ſeculis vetuſtiſſimis, nec omninò à Rabbi Jehuda Ben Baba (qui floruit paulò poſt excidium Urbis Templíque ſecundi, uſque in Adriani tempora) inſtituta, uti nec ab eo innovatum eſt circa Ordinationem quicquam, quod tamen voluêre viri doctiſſimi[b] Abrahamum Zacuthium malè intelligentes, cujus verba ſunt[c], ר' יהודה בן בבא הסומך שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות מישראל וכן הסמיכה. והסמיכה לאו דוקא ביד כמו שעשה משה

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 3. *Mikotzi Præcept. affirm.* 97, *alii tantundem. Et Miſna & Gemara tit.* Sanhedrin *cap.* 1.

[b] *Nicolaus Servarius in Rabbinos prioris cap.* 21. *Joſephus Scaliger in Elencho Trihæreſii cap.* 10.

[c] Juchaſin *fol.* 60, 1. & 108, 1.

משה ליהושע אלא אפילו בדבור בלבד דיאמר אני סומך
אותך תהיה סמוך *R. Jehuda Ben Baba Ordinator* ſeu
χειροθέτης (per excellentiam ſic dictus) *eo quod abſque*
eo fuiſſet perierant ex Iſrael Judicia Criminalia uti & Or-
dinatio. Ordinatio autem fit non ſolùm per Manuum (ut
præſentibus) *quemadmodum fecit Moſes Joſuæ, ſed etia-*
am verbis tantùm (ut abſentibus per epiſtolam, Codi-
cillum, Nuntium; etiam & Præſentibus) *dicendo, ego*
te Ordino, ſis tu Ordinatus. Sed ex hiſce temerè exiſti-
mavit vir ſummus, Joſephus Scaliger, inſtitutum
ab eo fuiſſe carmen, ut vocat ille legitimum τῆς χει-
ροθεσίας, malè ſic vertendo, *non fiebat per manum*
duntaxat, quomodo fecit Moſes Joſuæ, ſed & conceptis
verbis, præter illud quod dici ſolet, ego tibi impono ma-
num & manus impoſita tibi eſto. Nec ferè aliter adver-
ſarius ejus Serrarius. Utrique planè decepti ex eo
quod verba Zacuthii velut de novo aliquo genere
aut additamento aliquo Ordinationis ab Jehuda Ben
Baba inſtituto capienda eſſe exiſtimarunt & בלבד
quod *tantùm* ibi ſignificat *præter* reddiderunt, cum
manifeſtum ſit, Zacuthium loqui ibi de Ordinationis
formulis tam Abſentibus, per Epiſtolam aut Nuntium, quam Præſentibus per Manûs impoſitionem aut
ſolenni Ordinationis voce adhiberi ſolitis, quod &
rectiſſimè animadvertit Petrus Cunæus[a]. Atque ita
ſe res ferè habuit ut hodiéque, ubi Dignitates ali-
quot tam Civiles quàm Militares, veluti Equitis au-
rati, Doctoris, aliorum, quoties ritus ſolennior fu-
erit adhibitus, non ſine manuariis, pro locorum di-
verſitate, ceremoniis aliquot à Principibus aliíſve
quibus eas creandi facultas eſt, conferri ſolent, quæ
tamen interdum citra illas, verbis in Diplomate ſeu
Codicillo conceptis, nec minùs legitimè, ſive Præſen-
tibus ſive Abſentibus conferuntur. De Ordinatione
ſine

[a] *De Republic. Hebræorum lib. 1. cap. 12.*

[b] *Ad tit. Sanhedrin cap. 1. fol. 13, 2.*

ſine Impoſitione Manuum, legitur in Gemara Babylonia[b], dixiſſe Rab Acha Filium Rabba ad Rab Aſhi, בידא ממש סמכין ליה אלא סמכין ליה בשמא קרי ליה רבי ויהבי רשותא למידן דיני קנסיות *an ſimplici ſeu ſola Manu fit Ordinatio? illum reſpondiſſe, etiam Nomine & vocando Ordinatum Rabbi & dando ei facultatem judicandi Judicia Criminalia.* Sed de Rabbi Jehuda Ben Baba illo ac ratione nominis הסמיך *Ordinatoris* ei tributo, uti & de eo quod eſt, abſque illo fuiſſet, periiſſe Ordinationem ex Iſrael, plura mox[a]. De abſentium autem creatione Magiſtri[b], היו שניהם בארץ סמכין איתי אפילו שאינו עם הסמכים במקום אחד אלא שולחין לו או כיתבין לו שהוא סמיך וניתנין לו רשות לדון דיני קנסות הואיל ושניהם בארץ *Si utrique* (tam Ordinantes quàm Ordinandus ſeu Magiſtrandus) *eſſent in Terra Sancta, Ordinare ſolebant, etiamſi invicem præſentes uno in loco neutiquam eſſent. Tunc enim ad eum ſive mittebant ſive ſcribebant, quod Ordinatus eſſet, dantes ei Facultatem judicandi Judicia Criminalia, quoniam ſcilicet utrique intra Terram Sanctam,* quam ad hanc rem ita definiunt, וכל ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ראויה לסמיכה *Et tota Terra Iſraelitica quæ pertinuit ad eos qui aſcenderunt ex Ægypto ejuſmodi erat ut Ordinationi eſſet idonea.* De diſcrimine autem illo vetuſtioris & recentioris ritè Ordinandi facultate, Maimonides[c], בראשונה היה כל מי שנסמך סומך לתלמידיו וחכמים הלקו כביב להלל זקן והתקינו שלא יהא אדם נסמך אלא ברשות הנשיא ושלא יהא הנשיא סומך אלא אם כן היה בית דין עמו ושלא יהיה אב בית דין סומך אלא אם כן היה הנשיא עמו אבל שאר החבורה יש לכל אחד אחם לסמיך ברשות הנשיא והוא שיהיו שני עמו שאין סמיכה פחות משלשה *Antiquitùs* (ſeu temporibus Hillele vetuſtioribus) *quiſquis eſſet Ordinatus, ordinabat ipſe Diſcipulos ſuos. Sed*

[a] §. 4.

[b] *Maimonides & Mikotzi &c. locis antè citatis.*

[c] *Tit. Sanhedrin cap. 4. § 5.*

Sapientes, ſingularem exhibentes reverentiam Hilleli Seniori, conſtituerunt ut nemo hominum ordinaretur ſine licentia Principis, nec Princeps ipſe quemquam ordinaret abſque præſentia Patris Synedrii, nec Pater quemquam ſine Principis præſentia. Caterum quoad reliquos (ejuſmodi ordinis ut potuiſſent ante Hillelem ritè ſatis ordinare) *unicuique eorum*[a] *licitum fore Ordinare, impertratâ Principis licentiâ, & adſcitis ſibi binis aliis, quoniam Ordinatio haud ritè ſine Tribus peragenda.* Ita codices editi. MS. verò tum meus tum Arundellianus, יש לכל אחד מהם לסמיך משום הנשיא *unicuique eorum licitum fore Ordinare per Principem* aut *ejus nomine*, quod in idem ſatis recidit. Locum autem hunc Maimonidis, de Principe & Patre Synedrii, firmat ex Gemara Hieroſolymitana[b] Joſeph Karo in *Ceſeph Miſna*; atque, ut videtur in exemplari MS. quo uſus eſt ille, eandem in mentem legerat. בראשונה, inquit, וכו עד אלא אם כן היה הנשיא עמו בירושלמי פר׳ קמא דסנהדרין *Antiquitus &c. uſque ad ſine Principis præſentia, in Talmudis Hieroſolymitani capite primo, tituli Sanhedrin.* Sed verò in Hieroſolymitana typis edita, tam Cracoviana quàm Veneta, ſe res multò aliter habet. Sic enim ibi[c], quantum ad hanc rem, legitur, אמר רבי בא בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה את תלמידו כגון רבן יוחנן בן זכיי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע. ורבי יהושע את רבי עקיבא ורבי עקיבא את רבי מאיר ואת רבי שמעון אמר ישב רבי מאיר תחילה ונתמר כמו פני רבי שמעון. אמר לו ר׳ עקיבא דייך שאנו ובוראך מכריז כוחך. חזרו וחלקו כבוד לבית הזה אמרו בית דין שמינה שלא לרעת הנשיא אין מינויו מינוי. ונשיא שמינה שלא לרעת בית דין מינויו מינוי חזרו והתקינו שלא יהו ב׳ ממנין אלא מדעת הנשיא ושלא מדעת הנשיא אלא מדעת בית דין Quæ ita ſonant; *Dixit Rabbi Ba* (R. Abba bar Jonah[d]) *antiquitus*, ſeu *temporibus vetuſtioribus*,

[a] *Videſis Hugonem Grotium ad Matth. 23. 7.*

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1.

[c] *Fol. 19. col. 1.*

[d] Juchaſin *fol. 85, 1. & vide Gemaram Babyloniam ad tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 5, 1.*

tuſtioribus, quilibet (ex antè creatis) *creare ſolebat Diſcipulos ſuos; quemadmodum Raban Jochanan Ben Zacai creavit Rabbi Eliezer & Rabbi Jehoſuah, & R. Jehoſuah, Rabbi Akiba, & R. Akiba Rabbi Meir & Rabbi Simeon. Dixit inſuper, ſedentem R. Meir primo intuitu inſtar R. Simeonis comparuiſſe; cui R. Akiba, iſte ſatis diverſus eſt, & Creator tuus novit facultatem tuam. Rem innovantes* (Sapientes qui rebus præerant) *reverentiam exhibebant Domui* ſeu *familiæ huic, & decrevêre ut ſi Synedrium aliquod quempiam ordinaret ſine Principis licentia, ordinatio illa irrita foret, ſed ſi Princeps quempiam ordinaret ſine Licentia Synedrii, Ordinatio illa eſſet legitima. Rem item iterum innovantes conſtituêre, non licitum fore Synedrio Ordinare abſque licentia Principis, nec Principi Ordinare abſque licentia Synedrii*; Quæ ſanè ab eis quæ tradidit Maimonides ſunt perquam diverſa. Nec quid heic de Hillele, aut de Patre Synedrii. Nec ſanè qui aliàs in Maimonidem animadvertunt hac de re controverſiam movent. Unde par videtur, ut lectio Talmudis Hieroſolymitani hæc eidem quem habet Maimonides ſenſui reſtituatur. Quid ſi pro חלקו כבוד לבית הזה *reverentiam* ſeu *honorem exhibebant Domui huic*, legeris לבית הלל *Domui Hillel?* & poſtrema verba ſic correxeris, אלא מדעת אב בית דין *abſque licentia* ſeu *præſentia Patris Synedrii?* Ita ſanè Gemara illa & Maimonides, concordes fient. Et ſanè לבית הזה *Domui huic* ita ſonat, nullâ ſcilicet *Domûs* mentione præcedente, ut neceſſe ſatis videatur ut ita emendetur. Hillel hic Princeps erat Iſrael, id eſt Synedrii Magni, è tribu Benjamin ex parte patris, והוא, inquit R. Abraham Zacuthius[a] veteres ſecutus, ראש משפחות הנשיאים והיה מזרע שפטיה בן אביטל אשת דוד מצד אמו *Et is Princeps* ſeu *Caput erat Familiæ Principum* (illorum

[a] Juchaſin *fol.* 46, 2.

rum forenſium; de quibus plura inferiùs) *& ex poſteris Shephatiæ filii Abitalæ*[a] *uxoris David, ex parte matris ſuæ.* Tralatitium autem eſt, adjici de ritè Ordinatis univerſis, ושרתה עליהן שכינה *& quieſcebat ſuper eos Majeſtas Divina* ſeu *Spiritus Sanctus*; uti & illud perpetuò cum imponerent Manus Presbytero, in facultatem Judiciariam, קורין לו רבי *vocaſſe eum* ſeu *nominaſſe Rabbi*, cóque eum titulo ſolenni donaſſe; unde R. Joſuah Levita in *Hilcoth Olam*[b], כל רבי מארץ ישראל לפי שבארץ ישראל היו סומכין לדון דיני קנסות וקורין אותו רבי *Omnis proprie dictus* (in Talmudibus) *Rabbi, ex Terra Iſraelis eſt* (ibi creatus) *quoniam ibi Ordinare ſolebant, ad judicanda etiam Judicia Criminalia* (adeóque reliqua) *& vocare Ordinatum Rabbi.* De nomine autem hoc dignitatis, & affinium apud Ebræos aliorum, conſulas Nicolaum Serrarium in Rabbinis ſuis, Joſephi Scaligeri Elenchum Trihæreſii, Johannem Buxtorfium patrem in Abbreviaturis & filium in Lexico Chaldaico, Talmudico & Rabbinico; alios ſatis obvios. Addit item Maimonides, יש לסומכין לסמוך אפילו מאה בפעם אחת ודוד המלך סמך שלשים אלף ביום אחד *Qui ritè Ordinare poſſent, licuit eis Ordinare etiam Centum uno eodémque tempore; & David Rex Ordinabat unico in die triginta Millia.* Quod habuit ex Gemara Hieroſolymitana[c], ubi illud[d], *Et David rurſum congregavit ex omnibus ſelectis Iſrael triginta millia*, de Ordinatione Presbyterorum quidem, ut à Maimonide, ſumitur, ſed de numero etiam valdè ampliore ſeu Millibus nonaginta. Verba ſunt רבי ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא תשעים אלף זקנים מינה דוד ביום אחד ולא מינה אחיתופל עמהן הדא הוא דכתיב ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף. ויסף תלתין. עוד תלתין. ופשוטיה דקרייה. הרי תשעין *Rabbi Barachiah nomine*

[a] 2 Samuel. 3. 4.

[b] Tract. 1. cap. 3.

[c] Ad tit. Sanhedrin cap. 17. fol. 29. col. 1.

[d] 2 Samuel. 6. 1.

nomine R. Abba Bar Cohena; nonaginta millia Presbyterorum Ordinavit David die in unico, ſed non Ordinavit cum eis Achitophelum (qui antè ibi nuncupatur אדם גיבור בתורה *Furiſconſultus & Theologus ſummus*) *Atque hoc eſt quod ſcriptum* (iſtic) *habemus; Et David rurſum congregavit ex omnibus ſelectis Iſrael triginta millia. Et congregavit Triginta; rurſum triginta; & expreſsim textus Scripturæ habet Triginta. Ecce Nonaginta.* Mira numerandi ratio. Sed verò *rurſum* à Magiſtris aliis[a] ibi ſumitur pro eo quod eſt, primò ipſos in Hebrone, cum in regnum David evectus ibi erat, congregatos fuiſſe, & *rurſum* nunc ad Arcam afferendam.

[a] *Jarchius, D. Kimchi, Rabbena Jeſaiah, alii, ad 2 Samuel. 6. 1.*

II. Spectant quæ hactenus dicta ſunt de Ordinatione ad eam quæ Summa erat, ſeu quâ Judiciariæ facultatis omnimodæ, quæ Juriſdictionis Contentioſæ eſſet, ſive Criminalis ſive Civilis, capax fiebat ſic ritè Ordinatus. Atque ſic Creati, planè erant Presbyteri Univerſales, ſeu munere tam Docendi in Jure Ebraico ac publicè Reſpondendi, quàm Judicandi univerſim, quoties ſcilicet ſufficiendi eſſent Judices ejuſmodi, donati. Nec enim illinc Judices fiebant magis atque Doctores Juris ex eo ſolùm titulo apud nos Judices ſunt antequam Conſiſtoria eis aſſignantur. Cæterùm ut hi Univerſales ſeu optimo & plenario jure Presbyteri erant, ita fuere alii non modò Creati ſeu Ordinati, ſed etiam non Creati, qui Presbyterorum nomine etiam & Dignitate vulgari qualicunque fruebantur; ſed interim & Dignitate & Nomine uti & Facultate, & Univerſalibus illis & inter ſe, variatim impares. Creatorum hujuſmodi, quos Particulares vocari liceat, alii Judiciariâ quidem Facultate, ſed quæ tantùm circa cauſas Civiles ſeu Pecuniarias verſaretur, in ipſa Creationis

formulâ, donabantur; adeóque Synedriis fuere Triumviralibus ſolummodò inde idonei. Alii nullâ omninò Facultate Judiciariâ ſeu id genus Magiſterio, donabantur, ſed illo tantùm quod in Docendi & Explicandi Juris Ebraici nodos ac dubia, per Reſponſa, quoties conſulerentur, ſeu Caſus Conſcientiæ extricandi munere publico conſiſtebat; quod itidem interdum erat Generale, ad caſus ejuſmodi omnigenos attinens, interdum etiam adeò Particulare, ut ad hæc vel illa ejuſmodi Caſuum ſingularia genera, pro Ordinantium arbitrio, reſtringeretur. Atque hoc idem erat quod רשות להורות באיסר והתר *Poteſtas* ſeu *facultas decernendi circa Ligatum & Solutum*, ſeu Vetitum & Licitum, id eſt *facultas Ligandi & Solvendi*. Etiam poteſtas hæc interdum negata, in ipſa Ordinatione, ei qui aliàs in plenariam facultatem Judiciariam, quæ Forenſis erat, Ordinaretur. Quin etiam Tempore ſubinde Ordinatio circumſcribebatur. Sed nemo hujuſmodi Ordinationis Particularis capax erat qui non etiam Generali ſatis videretur idoneus. Ita quidem Maimonides velut ex Gemara utraque[a]. Sed in eo quòd neceſſariò is qui Particulariter Ordinatus eſt, idoneus eſſe debuit ſeu ſatis doctus ad reliqua Ordinationis Univerſalis præſtanda, non comperio aſſenſum ita præberi Maimonidi. Verba ejus ſunt[b],

[a] *Ad Miſn. cap.* 1. *tit.* Sanhedrin.

[b] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 8. & 9.

יש לדון למנות כל מי שירצו לדברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל דברים. כיצד חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה כולה יש לבית דין למנותו אותו וליתן לו רשות לדון ולא להורות באיסר והתר. או יתנו לו רשות באיסר והתר ולא לדון דיני ממונות או יתנו רשות לזה ולזה.

(ſic legendum juxta exemplaria optima tum edita tum manuſcripta; ubi in editione ejus prima uti & illa quæ cum *Ceſeph Miſna* prodiit ולזה deeſt, cujus in locum malè ſubſtitutum לדון contextum & ſenſum

nimis

nimis perturbat) אבל לא לדון דיני קנסות או לדון דיני קנסות אבל לא להתר בכורות במומין. או יתנו רשות להתר נדרים בלבד או לראות כתמים וכן כל כיוצא בהן וכן יש לסומכין ליתן רשות עד זמן ולומר לנסמך יש לך רשות לדון או להורות עד שיבא הנשיא לכאן. או כל זמן שאין אתה עמנו במדינה וכן כל כיוצא בזה הכם מיפלא שהוא סומא בעינו אחת אף על פי שהוא ראוי לדיני ממונות אין סומכין אותו לדיני ממונות מפני שאינו ראוי לכל דברים וכן כל כיוצא בזה *Fas erat* ſeu *in more poſitum, Ordinare quemcunque vellent ad res Particulares, modò interim ipſe rebus omnimodis* (id eſt, Ordinationi Generali) *eſſet idoneus. Sapientem præcellentem, qui idoneus ad Decernendum circa Legem univerſam, fas erat Synedrio* (pro temporum & morum introductorum diſcrimine jam antè indicato) *Ordinare, & dare ei facultatem Judiciariam* (forenſem omnigenam) *ita tamen ut neutiquam Ligandi & Solvendi,* ſeu *publicè in Caſibus Conſcientiæ Reſpondendi, facultati ſe immiſceret; aut dare ei facultatem ejuſmodi Ligandi & Solvendi* (ſimplicitèr & per ſe) *ſed minimè Judicandi ne quidem Judicia Civilia* ſeu *Pecuniaria; aut dare ei facultatem illam utranque, minimè tamen Judicia Criminalia judicandi; aut criminalia judicandi, nec tamen Solvendi* ſeu *reſponſa publicè dandi de Primogenitorum Maculis* ſeu *Vitiis; aut dare ei facultatem ſolvendi Vota tantummodò aut intuendi,* & ſic ſolvendo aut ligando *decernendi, de Maculis* (ſeu Vitiis corporis ſive brutorum ſive hominum) *aliiſve quibuſcunque ſimilibus. Atque ita fas erat Ordinantibus dare facultatem Tempore præfinitam, & dicere Ordinato, ſit tibi Facultas Judiciaria* (forenſis) *ſeu decretoria illa* (circa ſolvenda & liganda) *uſque dum huc venerit Princeps; aut toto tempore quo ipſe non fueris nobiſcum in Urbe. Atque ita, de omnibus ejuſmodi generis. Sapientem præcellentem, oculo uno cæcum, tam-*

etsi idoneus satis is esset Judiciis Pecuniariis (id est, qui ritè satis, non obstante cæcitate illa, in Triumvirale etiam jurisdictionis contentiosæ Collegium sine Ordinatione prævia, à privatis juxta antè memorata eligi potuit) *nihilominus non Ordinabant, ne quidem ad Judicia Pecuniaria, quoniam neutiquam erat rebus omnibus idoneus. Atque ita se res habuit in cunctis aliis similibus.* Adeóque solennibus illis verbis in Ordinatione Universali adhibitis, ut אני סומך אותך *Ego te Ordino* & id genus reliquis antè ostensis, necesse erat ut in Ordinationibus hujusmodi Particularibus ac sic circumscriptis accederent verba, pro Facultatis Circumscriptæ discrimine, alia atque alia quibus facultas sic concessa satis dignosceretur. Illud de איסור והתר *Ligato & Soluto* hoc in sensu millies apud Talmudicos occurrit. Magister aut Schola altera אוסר *Ligat* id est, illicitum pronuntiat, altera מתיר *Solvit*, aut pronuntiat licitum hoc vel illud circa sanguinem, adipem, fructus, alia esculenta, poculenta, corporis vitia, id genus innumera in sacra lege occurrentia. Unde etiam libri quamplurimi eodem titulo fruuntur, qui planè Casuum conscientiæ volumina Judæis sunt. Inde habentur איסור והתר *Solutum & Ligatum* Rabbi Jonæ, Rabbi Nathan, R. Isaac Durensis, & perplures ejusmodi alii. Et titulus integer in Talmude utroque seu Misna habetur הוריות *Horaijoth* seu *Decreta* aut *Canones* dictus, qui disciplinam fusiorem circa illustriora Synedriorum maximè Decreta de Casibus Conscientiæ, adeóque de Peccati ex Errore & Scientia discrimine inde pendente, continet, de quo plura libro Tertio. Scientia illa seu Facultas Ligandi & Solvendi à Magistris aliquot, ut sanè juxta ipsorum principia meretur, סוד יסוד אסור והתר *Mysterium fundamentale Ligati & Soluti dicitur.* Sic enim

enim R. Joſeph Hyſſopæus in קעדת נסף *ſcutella* ſeu *paropſide argentea*, quæ Virtutis & Pietatis ad Samuelem filium monita metricè continet, [a] *Pariſiis 1561. pag. 31.*

עסוק פעם	בדקדוק או	בפסוק
אבל ריב ע—	סקך שית ב—	גמרא
לדעת סוד	יסוד אסיר	והתר
והבדיל בין	פסולה ל—	כשרה וגו

Verſare interdum in Grammatica, aut in contextu Biblico. Sed magnam partem occupationis tuæ pone in Gemara, ut ſcias Arcanum Fundamenti, Vetitum ac Licitum, & diſtinctionem inter Vitiatum & Rectum. Ita vertit Joannes Mercerus, quod planè innuit & pariter verti poteſt, Arcanum ſeu *Myſterium fundamentale Ligandi & Solvendi*, quod quidem Theologiæ apud Ebræos & Juriſprudentiæ velut encyclopædia eſt.

III. Presbyteri autem illi, ſic vulgò, ut inter ההדיוטות *Privatos*, proletarios, & capite cenſitos, ob Ætatem ſimul & qualemcunque rerum Scientiam, præ inſcientioribus, dicti agnitíque (ſed reliquis multò inferiores, nec ſolenniter omninò Ordinati) fuere quales cernebantur tum in Synedriis Triumviralibus, non Publicè per urbes pagóſve conſtitutis (nam Ordinati tantùm in illis locum habuere legitimum) ſed quæ à Privatis ſive per Compromiſſum, velut in arbitros, in cauſis etiam Juriſdictionis Contentioſæ civilibus eligebantur, tum in eis qui actibus aliquot Forenſibus quidem ſed Juriſdictionis tantùm Voluntariæ, pro arbitrio eorum quorum intererat, adhibebantur; ut in ſolenni Leviri Renuntiatione, quæ, cum ex lege[b] coram *Presbyteris* loci expreſſim fieri deberet, ritè ſatis nihilominus præſtabatur[c] coram Trium-

[b] *Deutèr. 25. 7. & 8.*

[c] *Tit.* Jabimoth *cap. 12.*

viris quibuſcunque Privatis, nec Presbyteratûs dignitate ulla, juxta antè oſtenſa, ritu aliquo donatis (modò legendi Linguam Sanctam ſatis periti eſſent) ſed interim apud vulgus generali illo nomine ſeu dignitate vulgari Presbyteri, nullo ad Dignitatem, quæ ex Ordinatione pendebat, ſingularem habito reſpectu, fruentibus; de quibus alibi[a]; ubi etiam hanc in rem, amplitèr egimus. Ejuſmodi Presbyteri Bini fuere illi, qui, non Ordinati ſed à Presbytero ritè Ordinato acciti, Triumvirale, ad Ordinationem, Synedrium, ſecundum ſuperiùs dicta complebant. Et tam de hujuſmodi Synedriis, quàm de Majoribus intelligenda ſunt illa quæ ex Maimonide de Synedrio Ordinante ſuprà afferuntur. Etiam Presbyterorum notio tam hujuſmodi quàm Ordinatorum aut Synedralium, admittitur in explicatione legis[b] de diſtantia circumjacentium urbium ab occiſo ubi homicida ignotus erat, & vitula inde decervicanda. Et Presbyteri hac notione vocitabantur זקני השוק *Presbyteri plateæ, vici, vulgares*, ſic à cæteris diſtincti. Inde gloſſa Talmudica ad illud legis jam memoratæ זקניך *Presbyteri tui*, זקני, inquit[c], סנהדרין שאין על פי אחד השוק *Etiam Presbyteri plateæ* ſeu *ex vulgo, tametſi non eſſent ex Synedrio aliquo* aut Ordinati; quos, eandem etiam in rem, nomine זקני השוק *Presbyterorum plateæ* memorat in ipſo Talmude[d] R. Simeon. Ejuſmodi fuere qui obvium in Excommunicationis Abſolutione Synedrium Triumvirale ſæpiùs faciebant, juxta ea quæ libro ſuperiore eâ de re oſtenduntur. Dicebantur etiam הדיוטות Ἰδιῶται, *Privati*, cognatâ ſatis notione ei qua Presbyteros nonnullos *Laicos* dici volunt aliqui. Atque, ad hunc modum, tralatitium apud Chriſtianos eſt, ubi Dignitatum nomina habentur, quæ nec ſine ſolennibus Creationis ſeu Ordinationis acquiruntur, veluti

[a] *In Uxore Ebraica lib. 1. cap. 15.*

[b] *Deuter. 21. 2.*

[c] *Ad tit.* Sota *cap. 9. fol. 44. 2. & Tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 13. 2.*

[d] *Gemara Babylonia ad tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 13. 2. & 14. 1.*

veluti Militis ſeu Equitis aurati, Baronis, Comitis, Ducis, aliarum, ipſa nomina ſæpiùs, vulgari in ſermone, ſecundum ſubjectæ materiæ diſcrimen, uſurpari pro minoribus aliis non ita Creatis ſeu Ordinatis, ſed, proportione quadam & uſu, Creatos illos in actibus ſuis rebúſque gerundis imitantibus. Neque verò Presbyteri illi non Ordinati Dignitatem aliquam aut nomen Presbyteri ex actibus illis juriſdictionis ſive Voluntariæ, ſive Contentioſæ quibus pro re nata adhiberi ſolebant, ſibi nanciſcebantur, ſed ideo ſic vulgò dicti quia ejuſmodi actibus neutiquam haberentur vulgo inidonei.

IV. Ex jam dictis liquidò ſatis conſtat non ſolùm Ordinationis Presbyterorum Formulas, maximè quoad munus in ipſa Ordinatione collatum, multiplices fuiſſe, ſed etiam Presbyterorum nomen in legibus ſacris de rebus ſanè graviſſimi momenti ſubinde ſumi etiam de eis, qui, cùm ejuſmodi rebus aliàs non eſſent inidonei, neutiquam Ordinatione ullâ in Dignitatem illam evecti fuiſſent. Adeóque quicquid ad Creationem ſeu Ordinationem ſolennem Nominiſque Presbyteri notionem variam ipſámque Manuum Impoſitionem apud eos attinuit, ex More Majorum ſeu Jure inter ipſos Humano, pro eorum qui ſummæ rerum præerant arbitratu, introducto pendebat, non ex Jure quod eos ex præſcripto obligaret Divino aliquo, quaſi hoc vel illo modo Presbyteri jure Divino Ordinandi apud eos fuiſſent. Tam non omninò Ordinati, quàm Ordinati, tam Particularitèr quàm Univerſalitèr Ordinati, ut vides, perquam variatim Nomine illo & Dignitate, ſenſui Legum Sacrarum ſatis reſpondente, fruebantur. Et tametſi Moſes ex præcepto Divino[a] Manus imponebat Joſuæ, adeóque eum

[a] *Numer.* 27. 18, 23.

eum in Presbyteratûs Dignitatem Universalem ita Ordinabat, nihilominùs non inde secutum est ut Presbyteri aliqui, quasi jure illinc Divino sic imposterum ordinarentur. Neque enim actum ille singularem à Numine sic imperatum, ritum, cui semper obligarentur, velut præceptum perpetuum, introduxisse volunt; quod satis liquet etiam ex eo quod suprà ostenditur de Ordinatione per Epistolam aut Nuntium. Nec quidem admissum est ut necessariò, semper, seu aliter atque ex more, pro eorum qui rebus præessent arbitratu, legitimè mutando, temperando, corrigendo, Ordinatio perageretur ab antè Ordinato; quod tamen regulariter obtinuit, ut antè ostensum. Hinc Magistris aliquot Magnis rectè, puto, videtur, si ita aliquo rerum Ebraicarum accisarum tempore evenisset ut in Terra Sancta nemo antè Ordinatus nedum Synedrium aliquod ritè, juxta antè dicta, constitutum, reperiri quivisset; fas fuisse Universis illic qualibuscunque Sapientibus, seu qui rebus præesse apud suos agnoscerentur, se congregare ac suffragiis constituere quoquomodo Judices (ad quod Jure Divino expressim, ut ostensum est, obligabantur) cósque rite Ordinare, adeóque eis Manus imponere, & sic Ordinatis licitum dein fuisse solenni ritu alios Ordinare, licet ipsi neutiquam ab Ordinato aliquo, juxta antè de eis quæ in Ordinatione regulariter obtinebant allata, creati fuissent. In hunc sensum intelligo Maimonidem[a], sed aliquantulo interim dubitantem. Verba ejus sunt, וזו שלא היה בארץ ישראל אלא סומך אחד מושב שנים בצדו וסומך שבעים כאחד או זה אחר זה ואחד כך יעשה הוא והשבעים בית דין הגדול ויסמכו ביתי דינים אחרים. נראין לי הדברים שאם הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דיינים ולסמוך אותם וזו אלו סמוכים ויש להם גדול דיני קנסות ויש

[a] *Hilc.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 11.

ויש להם לסמוך לאחרים. אם כן למה היו החכמים מצטערין
על הסמיכה כדי שלא יבטלו דיני קנסות מישראל לפי
שישראל מפוזרין ואי אפשר שיסכימו כולן. ואם היה כשם
סמוך מפי סמוך אינו צריך דעת כולן אלא דן דיני קנסות
לכל שהרי נסמך מפי בית דין. והדבר צריך הכרע
Si accideret ut neutiquam extaret in Terra Iſrael niſi Ordinatus unicus, ei lateri ſuo duos adſeſſores adſciſcenti (ut fieret collegium Triumvirale illud Ordinationi regularitèr neceſſarium) *fas foret Ordinare Septuaginta ſive ſimul ſive alterum poſt alterum. Et dein ex ſe ipſo & Septuaginta illis conſtitui Synedrium Magnum, quod alia itidem conſtitueret* (ordinando) *Synedria. Mihi autem res ſe ita habere videtur, ut, ſi conſentirent* (malè per typorum trajectionem legitur heic in editione cum *Ceſeph Miſna*, שאם הסמיכו *ut, ſi Ordinarent*, ubi tam in Codicibus MSS. quàm editis reliquis שאם הסכימו *ut ſi conſentirent*, quemadmodum & res ipſa poſtulat) *Univerſi Sapientes qui in Terra Iſrael* (cum ſcilicet antè Ordinatus nullus omninò illic inter eos extaret) *conſtituere Judices & Ordinare eos, legitimè ſatis etiam illos Ordinatos eſſe, fáſque etiam eis fore judicare etiam Judicia Criminalia, aliósque itidem Ordinare. At verò ſi ita, undenam tam ſolliciti fuere Sapientes noſtri, circa Ordinationem, ne perirent in Iſrael Judicia Criminalia?* (quâ de re mox plura) *Quoniam Iſraelitæ diſperſi fuere, nec poſsibile erat ut conſentirent omnes illi* (quorum intererat) *Sed ſi foret ibi Ordinatus ab antè Ordinato, opus non foret conſenſu Omnium illorum. Talis enim ſic judicaret judicia criminalia* (alios ſibi Ordinando) *univerſis, utpote Ordinatus antè à Synedrio* (Triumvirali illi negotio huic proprio) *Sed res hæc difficultate quidem non caret.* Sic ille. Alia hanc etiam in rem quoad judiciariam maxime facultatem, ſtatim ſequentur.

V. Quemadmodum Tempore & facultatibus variatim Ordinatorum particularibus, ſecundum jam oſtenſa, circumſcribebatur ſæpiùs Ordinatio, tam ea quæ in facultatem Judiciariam quemquam evexit quàm quæ in illam quæ erat ſolùm Docendi, Ligandi & Solvendi, ſeu Caſus Conſcientiæ publicè reſpondendo explicandi, ita etiam illa quâ Judiciaria facultas collata erat, Loco prætereà ita ſemper definiebatur, ut extra Terram Sanctam peragi ritè nequiret; id eſt, ut actus ipſe Ordinationis extra Terram illam peractus, quà talis, omninò quantum ad poteſtatem Judiciariam, irritus haberetur. Maimonides[a]; אין מוסכין זקנים בחוצה לארץ ואפ' על פי שאלו הסומכין נסמכו בארץ ישראל אפילו היו הסומכין בארץ והנסמך חוצה לארץ אין סומכין ואין צריך לומר אם היו הסומכין בחוצה לארץ והנסמכין בארץ *Ordinare non ſolebant Presbyteros* (ordinandi illi neutiquam erant) *extra Terram, ne quidem ab Ordinantibus qui intra Terram ritè ſatis Ordinati fuiſſent. Etiam ſi Ordinantes in Terra eſſent, Ordinandus autem extra Terram, Ordinatio non admittenda, nedum, ſi Ordinantes extra Terram eſſent & Ordinandi intra Terram.* Atque ita Gemara Babylonia[b], אין סמיכה בחוצה לארץ *Ordinationis actus locum haud habet extra Terram.* Quod in eo poſitum maximè apud Talmudicos videtur ut facultas illa Judiciaria, de דיני קנסות *Judiciis criminalibus*, cujus collatione, quæ regulariter facultatem judicandi reliquam in ſe continebat, Ordinabantur Presbyteri illi optimi Juris, extra Terram conferri nequibat. Sed interim adjiciunt ritè ſic Ordinatos intra Terram, potuiſſe extra Terram in Synedros conſtitui, in locis ſcilicet non modò Juris ſed etiam incolatûs Iſraelitici, atque illic etiam Judicia in Iſraelitas (ut mox dicetur) ſecundum id quod

[a] *Hilc.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 6. *Moſes Mikotzi Præcept. Affirmat.* 97. *fol.* 186. *col.* 4.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 14, 1.

à

à Principibus ſub quibus degebatur, permiſſum eſt, exercere. Maimonides[a]; בית דין שנסמכו בארץ ישראל ויצאו חוצה לארץ הרי הם דנים דיני קנסות בחוצה לארץ כדרך שדנים בארץ שסנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ והוא שיהיו סמוכים *Synedrium* (ſeu Synedri; adeóque in facultatem judiciariam ritè Ordinati) *intra Terram Iſrael Ordinatum, ſi exierant è Terra fas erat illis judicare Judicia Criminalia* (adeóque alia) *etiam extra Terram eodem modo quo judicandum eis erat intra Terram; quoniam legitimus Synedriorum uſus erat tam extra Terram quàm intra, modò Synedri ritè ordinarentur.* Et de conſtituendis Synedriis etiam extra Terram diximus è Talmudicis ſuprà[b]. Sed de Juriſdictionis ejuſmodi Synedriorum extra Terram temperamento plura ſtatim. Quod verò ſic traditum eſt de Ordinatione extra Terram non admittenda, intelligi id volunt de סמיכה מעם *Ordinatione ipſa* ſeu *propriè ſumta illa*, ídque ſecundum diſciplinam receptiſſimam qualis antè oſtenditur, de Ordinatorum in Judiciis ferendis, ubi cooptandi uſus eſſet, aliíſque paritèr Ordinandis facultate, non de omnimoda Judicum extra Terram conſtitutione. Nam etiam Judiciariam facultatem (quam ab illa in Ordinatione ſolenni comprehenſa ſatis diverſam faciunt) extra Terram conferri potuiſſe à Capitibus ſeu Principibus eorum qui in Captivitate locíſve quibus extra Terram degebant, Regum inſtar, & nomine ראשי גלות *Principum exilii*, ſeu *Captivitatis*, ſeu Æchmalotarcharum, præeſſe ſolebant. Atque eorum quibus ſic collata facultas illa, juriſdictio, quoties in Synedria qualiacuuque extra Terram cooptarentur, ejuſmodi inter eos habebatur ut etiam de Litibus, ritè cognoſcere potuiſſent & judicare, licèt non alitèr quidquam executioni mandare, quàm variatim

[a] *Hilc.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 12. *& vide eum ad tit.* Maccoth *cap.* 1. §. 10. *& ad tit.* Sanhedrin *ca.* 1.

[b] *Cap.* 5. §. 1.

V. Quemadmodum Tempore & facultatibus variatim Ordinatorum particularibus, ſecundum jam oſtenſa, circumſcribebatur ſæpiùs Ordinatio, tam ea quæ in facultatem Judiciariam quemquam evexit quàm quæ in illam quæ erat ſolùm Docendi, Ligandi & Solvendi, ſeu Caſus Conſcientiæ publicè reſpondendo explicandi, ita etiam illa quâ Judiciaria facultas collata erat, Loco prætereà ita ſemper definiebatur, ut extra Terram Sanctam peragi ritè nequiret; id eſt, ut actus ipſe Ordinationis extra Terram illam peractus, quà talis, omninò quantum ad poteſtatem Judiciariam, irritus haberetur. Maimonides[a]; אין סומכין זקנים בחוצה לארץ ואף על פי שאלו הסומכין נסמכו בארץ ישראל אפילו היו הסומכין בארץ ונסמך חוצה לארץ אין סומכין ואין צריך לומר אם היו הסומכין בחוצה לארץ והנסמכין בארץ *Ordinare non ſolebant Presbyteros* (ordinandi illi neutiquam erant) *extra Terram, ne quidem ab Ordinantibus qui intra Terram ritè ſatis Ordinati fuiſſent. Etiam ſi Ordinantes in Terra eſſent, Ordinandus autem extra Terram, Ordinatio non admittenda, nedum, ſi Ordinantes extra Terram eſſent & Ordinandi intra Terram.* Atque ita Gemara Babylonia[b], אין סמיכה בחוצה לארץ *Ordinationis actus locum haud habet extra Terram.* Quod in eo poſitum maximè apud Talmudicos videtur ut facultas illa Judiciaria, de דיני קנסורין *Judiciis criminalibus*, cujus collatione, quæ regulariter facultatem judicandi reliquam in ſe continebat, Ordinabantur Presbyteri illi optimi Juris, extra Terram conferri nequibat. Sed interim adjiciunt ritè ſic Ordinatos intra Terram, potuiſſe extra Terram in Synedros conſtitui, in locis ſcilicet non modò Juris ſed etiam incolatûs Iſraelitici, atque illic etiam Judicia in Iſraelitas (ut mox dicetur) ſecundum id quod

[a] *Hilc.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 6. *Moſes Mikotzi Præcept. Affirmat.* 97. *fol.* 186. *col.* 4.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 14, 1.

à

à Principibus ſub quibus degebatur, permiſſum eſt, exercere. Maimonides[a]; בית דין שנסמכו בארץ ישראל ויצאו חוצה לארץ הרי הם כדיניו דיני קנסות בחוצה לארץ כדרך שדנים בארץ שסנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ והוא שיהיו סמוכים *Synedrium* (ſeu Synedri; adeóque in facultatem judiciariam ritè Ordinati) *intra Terram Iſrael Ordinatum, ſi exierant è Terra fas erat illis judicare Judicia Criminalia* (adeóque alia) *etiam extra Terram eodem modo quo judicandum eis erat intra Terram; quoniam legitimus Synedriorum uſus erat tam extra Terram quàm intra, modò Synedri ritè ordinarentur.* Et de conſtituendis Synedriis etiam extra Terram diximus è Talmudicis ſuprà[b]. Sed de Juriſdictionis ejuſmodi Synedriorum extra Terram temperamento plura ſtatim. Quod verò ſic traditum eſt de Ordinatione extra Terram non admittenda, intelligi id volunt de סמיכה ממש *Ordinatione ipſa* ſeu *propriè ſumta illa*, ídque ſecundum diſciplinam receptiſſimam qualis antè oſtenditur, de Ordinatorum in Judiciis ferendis, ubi cooptandi uſus eſſet, aliíſque paritèr Ordinandis facultate, non de omnimoda Judicum extra Terram conſtitutione. Nam etiam Judiciariam facultatem (quam ab illa in Ordinatione ſolenni comprehenſa ſatis diverſam faciunt) extra Terram conferri potuiſſe à Capitibus ſeu Principibus eorum qui in Captivitate locíſve quibus extra Terram degebant, Regum inſtar, & nomine ראשי גלות *Principum exilii*, ſeu *Captivitatis*, ſeu Æchmalotarcharum, præeſſe ſolebant. Atque eorum quibus ſic collata facultas illa, juriſdictio, quoties in Synedria qualiacuuque extra Terram cooptarentur, ejuſmodi inter eos habebatur ut etiam de Litibus, ritè cognoſcere potuiſſent & judicare, licèt non aliter quidquam executioni mandare, quàm variatim

[a] *Hilc.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 12. *& vide eum ad tit.* Maccoth *cap.* 1. §. 10. *& ad tit.* Sanhedrin *ca.* 1.

[b] *Cap.* 5. §. 1.

permiſſum eſſet à Principibus ſub quibus degerent. Et de ejuſmodi Synedriis & Principibus Captivitatis nonnulla ſuperiùs[a] etiam diximus. Maimonides[b]; כל דיין הראוי לדון שנתן לו ראש גלות ראשות לדון בכל העולם אעפ שלא רצו בעלי דינין בין בארץ בין בהוצה לארץ אעפ שאינו דיני קנסות וכל דיין הראוי לדון שנתנו לו בית דין שבארץ ישראל רשות לדון יש לו רשות לדון בכל ארץ ישראל ובעיירות העומדות על הגבולים אעפ שלא רצו בעלי דינים. אבל בהוצה לארץ אין רשותן מועלת לו לכוף את בעלי דינין אעפ שיש לו לדון דיני קנסות בחוצה לארץ אינו דן אלא מי שרוצה לדון אצלו אבל לכוף את בעלי דינין ולדון להם אין לו רשות עד שיטול רשות מראש גלות *Judex omnis judiciis non impar, cui dederit Princeps Captivitatis* (hoc nomine illos in Babylonia maximè intelligunt) *Facultatem judicandi, facultatem habebat judicandi* (Iſraelitas) *per univerſum Orbem, etiamſi litigantes fuerint inviti, adeóque tum intra Terram tum extra, licet non uti judiciis criminalibus. Et omnis Judex judiciis non impar, cui dederit Synedrium intra Terram facultatem judiciariam, habebat ille judicandi in omni terra Iſraelitica & in civitatibus limitaneis, etiam invitis Litigantibus* (quoties ſcilicet in Synedrium cooptaretur, idoneus erat etiam poteſtati coercendi in jure agentes reóſque) *At verò extra Terram, Facultas ejuſmodi ei conceſſa haud tanta erat ut inde poſſent litigantes ibi coercere. Et tametſi habebat facultatem qualemcunque judicandi Criminalia extra Terram, nihilominùs ibi judicia ejuſmodi exercere in invitos nequibat. Nam litigantes, ſeu in jus quomodocunque deductos coercendi, & ſic in eos judicandi facultatem non habuit, uſque dum eam impetraverat à Principe Captivitatis.* Et de Judiciis Ebræorum extra Terram videſis plura apud R. Jacob Ben Aſher[c]. Accedit de Criminalibus capitalibúſque

[a] *Cap. 4. §. 10.*

[b] *Hilc. Sanhedrin cap. 4. §. 14. & vide Gemar. Babylon. ad eund. tit. cap. 1. fol. 5, 1.*

[c] *In Arba Turim tit.* Sanhedrin *cap. 2.*

que extra Terram Judiciis, ea tunc quomodocunque legitima tantùm, ex jure suo, fuisse Ebræis, quamdiu ejusmodi haberentur nec cessarent in Terra Israel. Maimonides[a], בזמן שדנין דינין נפשות בארץ ישראל דנין דינין נפשות כן בחוצה לארץ והוא שיהיו הסנהדרין סמוכין בארץ כמו שביארנו שהסנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ *Tempore quo judicia exercebantur Capitalia intra Terram Israelis* (florente, saltem quoad Judicia capitalia, Ebræorum statu) *judicabant etiam judicia capitalia extra Terram, modò Synedrium* (quod judicia illa exerceret) *ritè Ordinaretur intra Terram, ut antè explicavimus, quoniam usus erat legitimus Synedriorum tam extra quàm intra Terram.* Tempus autem illud sic definitum habent[b], ut tam Templum & Sacrificiorum illic usus integer, id est Sacerdotii, maneret, quàm ipsum Synedrium Magnum, de cujus duratione plura inferiùs. De Principibus autem illis Captivitatis Gemara Babylonia[c], תניא לא יסור שבט מיהודה אילו ראשי גליות שבבבל שרוץ את ב"בט ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים *Traditur, juxta illud*[d], *non recedet Sceptrum à Juda,* præfuisse *Æchmalotarchas* seu *Principes Captivitatis, qui gubernarent Israelitas Sceptro; atque juxta illud ibi, Et legislator è medio pedum ejus, posteros* seu *nepotes Hillelis qui legem publicè docerent.* Ubi glossa rectè, רודים את חעם שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס *gubernant* seu *coercent populum, quatenùs scilicet facultas eis permissa est à Regibus Persidis,* quibus suberant. Ut autem titulus Ordinati in Terra sancta erat *Rabbi*, ita extra Terram, ex autoritate Æchmalotarchæ constituti erat[e] *Rab* & *Mar.*

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 14. §. 14.

[b] *Maimonides ibid. & in Enumerat. Præcept.* §. 176. *& gloss. ad tit.* Aboda zara *cap.* 1. *fol.* 8, 2.

[c] *Ad tit.* Sinhedrin *cap.* 1. *fol.* 5. 1. *& Maimonides hilc.* Sinhedrin *cap.* 4. §. 13.

[d] *Genes.* 49. 10. *& de eis vide in* Seder Olam Zota, *ubi de Mar Zutra agitur.*

[e] Hilcoth Olam *part.* 1. *cap.* 3.

VI. Ex eis quæ de Ordinationis judiciariæ ritu legitimo, tantùm intra Terram peragendo, jam

dicta sunt satis intelligere possumus id quod habet in antè allatis Maimonides de Sapientibus adeò sollicitis circa Ordinationes & facultatis Judiciariæ in criminalibus continuationem. Illud ex eo pendet quod legitur in Talmude[a] de R. Jehuda Ben Baba הסומך *Ordinatore* per excellentiam dicto, quod & suprà[b] memoratur; scilicèt שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל *absque eo fuisset oblivioni tradita fuissent* seu בטלו *in desuetudinem planè abierant Criminalia Judicia.* Ratio adjicitur, unde discitur curnam cognomen הסמוך *Ordinatoris* sortitus fuerit. Verba sunt, שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל הסומך יהרג וכל חנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו *Quoniam tempore quodam prodiit in Israelitas Imperii* seu *Regni improborum* (id est, Cæsarei) *edictum, quo quicunque Ordinaret alium capite plectendus erat, & quilibet itidem Ordinatus pariter puniendus, etiam & Urbes in qua Ordinatio perageretur, excidio periret, & Schola* seu *loci in quibus ordinabant aliqui, destruerentur.* Re se ita habente, Rabbi Jehuda Ben Baba, והלך וישב לו בין שני הרים גדולים בין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לספרעם וסמך שם חמשה זקנים *Profectus substitit inter duos montes magnos, & inter duas urbes magnas, & inter duo Sabbati itinera inter Osam & Sepharam, & ibi Quinque Presbyteros Ordinabat.* Ita scilicet extra Urbem aliquam se collocabat, tum ut tutior Ordinationis sic publicè Cæsareo edicto utcunque vetitæ actum præstaret ipse, tum ne in causa foret urbem aliquam excidendi. Presbyteri illi fuere Rabbi Meir, R. Jehudah, R. Simeon, R. Josè & Rabbi Eliæzer, quibus adjicitur etiam R. Nehemias, & R. Jehuda Bar Elaiai[c]. Quod sic fecerat Ben Baba palàm tandem facto, cæteris fugi-

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 13. & 14. *& ad tit.* Aboda Zara *cap.* 1. *fol.* 8, 2.

[b] 5. 1.

[c] Juchasin *fol.* 41, 2. & 60, 1.

fugientibus, irruebant in eum Spiculatores, שנעצו בו שלש מאות לוונכיאות של ברזל ועשאוהו ככברה *qui perforabant eum trecentis Lanceis* ſeu *Spiculis ferreis & fecerunt eum inſtar cribri.* Ita legendum; non לונביאות ut in Gemara jam citata ad titulum *Sanhedrin*, uti etiam in alia[a] (ubi de Lanceis aut Spiculis mentio) nedum לולניאות ut in altera illa tituli *Aboda Zara.* Et mirum eſt, in gloſſa eandem lectionem atque ſic variatam malè retineri, licet cum interpretatione recta ſeu חניתות *Lanceis* ſeu *Spiculis.* לונכא enim & לונכיא migravit in Linguam Talmudicam è Græco λόγχη & Latino *Lancea.* Nec aliter quidem vox hæc Lanceis reſpondens ſumitur in *Baal Aruch*, Davide de Pomis, Philippo Aquinate, Buxtorfio. Unde Abraham Zacuthius in *Juchaſin* antè citato, ait quod Ben Baba, נהרג בב' מאות חצים בין אושא לשפרעם והוא מעשרה הרוגי מלכות *occiſus eſt trecentis Sagittis* ſeu *Spiculis inter Oſam & Sepharam, & erat ex decem*[b] *illis qui ob mortem eis à Cæſare illatam celebrantur.* De eodem item David Ganzius[c], ר' יהודה בן בבא על שסנך ה זקנים בין אושא לשפרעם ועשו כל גופו ככברה בשלש מאות חצים כדאיתא בפ' ק' דסנהדרין *Rabbi Jehuda* (interemtus eſt) *eo quòd Ordinaverat Quinque Presbyteros inter Oſam & Sephoram; & fecerunt corpus ejus inſtar cribri trecentis Sagittis* ſeu *Spiculis, ut dicitur in capite primo Tractatus Sanhedrin.* Sed in loci hujus verſione nupera ſive hallucinatio, ſive oſcitantia, perquam mira eſt, *R. Jehuda fil. Bava, eo quòd demiſerat Quinque ſenes infra pavimentum, ut ultionem de eis ſumerent, reddiderunt corpus ejus inſtar cribri* 300 *fiſſuris perforatum* &c. Nemo non videt quomodo emendanda. Frequentiſſima autem apud Magiſtros הרוגי מלכות mentio velut Rabbinorum qui ob excellentiam præ aliis à Romanis crudelitèr

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sota *cap.* 1. *fol.* 8, 2.

[b] *Videſis* Juchaſin *fol.* 37, 1. *Davidem Ganzium in* Tzemach David *part.* 1. *Millen.* 4. *ann* 828. *R. Gedaliah Ben Jechia in* Shalſheleth *fol.* 31, 1 *&c.*

[c] Tzemach David *part.* 1. *Millenar.* 4 *ann.* 880.

litèr ſub id tempus occiſi, & numero & nomine celebrari meruerunt. Benjamin Tudulenſis in Itinerario, eos vocat צדיקים הרוגי מלכות עשרה *juſti, piæ memoriæ, decem occiſi edicto* ſeu *juſſu Cæſareo*; quod vertit Arias, *decem juſti occiſi regni (delendi cauſâ)* Conſtantinus L'Empereur, *decem juſti, laudatæ memoriæ, qui ſub regno tyrannico occiſi ſunt*, atque Guilielmus Vorſtius in Davidis Ganzii verſione *occiſi à regno (Romano.)* Quod verò habet Benjamin ille, ſepultos fuiſſe decem illos omnes in crypta, בהר על שפת נהר טיברו *in monte ad ripam Tiberis*, vix omninò credendum videtur, tametſi videam viros doctiſſimos Lucam Holſtenium & Paulum Aringhum libentiùs illud, velut ad augendam Romæ ſuæ famam, amplexari. Quomodò tam miſerè occiſi in Palæſtina illuc omnes in ſepulturam deducerentur, ægrè nimis concoquitur. Sed ad Ben Baba revertimur. Continuari voluit ille, nec perire permittere Ordinationis Judiciariæ Criminalis uſum quem ex edicto illo evanuiſſe atque in deſuetudinem prorſùs abiiſſe exiſtimârunt, niſi intra Terram illos, qui alios itidem ibi pro re nata dein ordinarent ſic ordinaſſet ille ſolus, ut videtur, Ordinatorum illic ſuperſtes. Inde cognomen illud הסמוך *Ordinator* ei tributum, ut ferè Philoſophi, Poetæ, Oratoris, Platoni, Ariſtoteli, Homero, Virgilio, Demoſtheni, Ciceroni. Atque hoc ab eo illic præſtitum, quoniam extra Terram Ordinatio ejuſmodi irrita. Accidit puto hoc ſub Adriano Cæſare (illo enim in ævo floruit Ben Baba) cum ritus & mores priſtini, ſeu qui ante excidium Templi ſecundi, in uſu, quà apud Ebræos, maximè in Terra Sancta, fieri quiret, obtinuere & ſollicitiùs ab eis curabantur; non quod tunc, rebus eorum adeò exciſis, uſus eis eſſet Judiciorum Criminalium ullibi legitimus,

* *In Roma ſubterranea lib. 2. cap. 23. §. 17. Latinè Romæ edita.*

gitimus, sed ideò quod Terram Sanctam adeóque Urbem Templúmque & Synedria sibi restituta fore neutiquam desperabant, juxta quod etiam indultum eis fuerat à Trajano[a]. Adriani autem edictum illud, in historiola illa Talmudica de Ordinatione ita interdicta, fuisse videtur non dubitandum. Apud Scriptores quidem sive Græcos sive Latinos edictum ita sonans non legimus. Sed bis in Talmude, ut antè notatum. Et sanè veri est simillimum, ipsum tempus fuisse circa decimum octavum Adriani annum seu Christi 134, cum, ex seditione illa Barchocebæ, Judaica tota fermè gens in Terra Sancta omninò destruebatur, cæsis illic[b] octo & quingentis millibus præter innumeros fame, igni, morbo tunc absumtos, ac arcibus maximi momenti quinquaginta, vicísque celeberrimis & nobilissimis nongentis octoginta quinque funditùs eversis, ὥστε πᾶσ ὀλίγου δεῖν τὴν Ἰουδαίαν ἐρημωθῆναι, *ita ut omnis penè Judæa in desertum redigeretur*, etiam Hierosolymorum nomine in Æliam Capitolinam ad honorem Adriani, cujus Ælius prænomen, mutato, urbéque ita instaurata, ut nec gentem seu religionem priorem saperet. Ac de gentis clade illa, Aristo Pellæus, scriptor vetustissimus[c], Τὸ πᾶν ἔθνος ἐξ ἐκείνου καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα γῆς πόρρω βαίνειν ἐρήγεται, νόμῳ δόγματι καὶ διατάξει Ἀδριανοῦ, ὡς ἂν μὴ δ' ἐξ ἀπόπτου θεωρεῖν ὅ πατρῷον ἔδαφος, ἐγκελευσαμένου. *Inde Universæ genti interdictum est, pedem in agrum Hierosolyma circumjacentem ponere, Lege*, scilicet, *decreto ac constitutionibus Adriani jubentis, ne quidem ex aliquo prospectu paternum solum introspicerent.* De ἐξ ἀπόπτου plura, mox. Ita quidem Græca sonant; ubi Ruffinus, *omnis hæc natio jam ex illo, ab omni regione finitima Hierosolymorum penitùs arcebatur, cum sanctione divinæ legis* (nam

[a] Bereshith Rabba *parash.* 68. Juchasin *fol.* 37, 2. Tzemach David *part.* 2. *Millen.* 4. *ann.* 880.

[b] *Dio apud Xiphilinum in Adriano, seu lib.* 69. *Zonaras tom.* 2.

[c] *Apud Eusebium hist. Eccles.* 4. *cap.* 6. *& Nicephor. Callist. lib.* 3. *cap.* 24.

[a] *Videſis Euſeb. in Chronic. Numer.2150.*

ita lex intelligi ſolet[a] ibi, pro prædictionibus divinis de futuro gentis excidio) *tum maximè conſtitutionibus & decretis Adriani, ita ut ne de excelſiore quidem proſpectu eminùs eis ſaltem paternum ſolum prophanis obtutibus liceret inſpicere.* Adeóque, ni fallor, paterni ſoli nomine, integram heic contineri Judæam ſeu Terram ſanctam, videtur ſatis manifeſtum; tametſi Scriptoribus etiam priſcis aliquot Chriſtianis hæc de re verba fiant quaſi de interdictis ab Adriano Judæis tantùm Hieroſolymis, eíſque, etiam tunc temporis, Chriſtianis, qui Barchocebæ ſeditionis participes eſſe noluere, permiſſis (ut Oroſius[b], & Paulus Aquilegienſis[c], Freculphus[d], Otto Friſingenſis[e], alii; ſed hoc de Hieroſolymis Chriſtianis tunc permiſſis, vaniſſimum rectè puto ait Joſephus Scaliger[f]) rem totam intellexiſſent. Ita præter Sulpicium Severum autores jam dicti, aliíque ejuſmodi alii, etiam & Euſebius ipſe diſertè in Chronico. Sed verò, hujus edicti vis amplior multò erat, atque in tempora Tertulliani ſeu circa 60 ab Adriano annos, ut Cæſarea Terræ ſanctæ totíus interdictio, duraſſe videtur. Is, ſcriptor graviſſimus, de Judæis ſui temporis expreſſim[g]; *Diſperſi, palabundi, & cœli & ſoli ſui extorres vagantur per orbem, ſine Homine, ſine Deo Rege, quibus nec advenarum jure Terram Patriam ſaltem veſtigio ſalutare conceditur.* Atque alibi[h]; *animadvertimus autem tunc neminem de genere Iſrael in Civitate Bethlehem remanſiſſe, & exinde quod interdictum eſt, ne in confinio ipſius regionis demoretur quiſquam Judæorum ut hoc quoque eſſet adimpletum per Prophetam*[i], *Terra veſtra deſerta, civitates veſtræ igni exuſtæ, id eſt quod belli tempore eis evenerit, regionem veſtram in conſpectu veſtro exteri comedent, & deſerta & ſubverſa erit à populis alienis.* Unde νόμος δόγμα, apud Ariſtonem Pel-

[b] *Lib.7. cap.13.*

[c] *Hiſtor.lib.10.*

[d] *Tom.2.lib.2. cap.12.*

[e] *Lib.3. cap.22.*

[f] *Ad Euſeb. numer.2150.*

[g] *Apologetic. cap.21.*

[h] *Adverſus Judæos cap.13.*

[i] *Iſaiah 1,7. 33,12 &c.*

Pellæum antè citatum, ſumitur pro *ſanctione legis divinæ*, ut vertit Ruffinus, & pro *Dei nutu ſicut Prophetæ vaticinati ſunt*, ab Euſebio in Chronico, ubi adjicitur *& deinde Romani interdictionibus* pro eo quod eſt apud Ariſtonem, χ) δ)ατάξεσι Θεȣ̃. Et Deſiderius Heraldus[a], ad Tertulliani Apologeticum; *non ſolum igitur patriam ſuam adire ſed & è longinquo adſpicere prohibiti ſunt*; alii[b], patriâ tunc pulſos eos rectè aiunt. Atque in hanc mentem Hieronymus[c]; *ipſæ reliquiæ erunt in deprædationem, quando poſt annos ferme quinquaginta* (ab Excidio) *Hadrianus venerit & terram Judæam fuerit penitus deprædatus, in tantum ut terebintho & quercui, quæ glandes amiſerint, comparetur. Denique poſt extremam vaſtitatem, etiam leges publicæ pependerunt: & prohibiti ſunt Judæi Terram, de qua ejecti ſunt ingredi.* Quod planè de Tota terra ſumendum. Et conſonum hoc omninò eſt tum Ariſtonis Pellæi verbis tum Tertulliano uti etiam Juſtino Martyri[d] qui prophetias veteres illuc ſpectantes, paulò poſt Adrianum ſcribens, de Terra integra Iſraelitica non de Urbe ſolùm intelligit. Ariſtonem autem illum etiam ipſi ſub Adriano bello Judaico coævus dicitur[e], etiam & Chriſtianus. Sed interim video non deeſſe viros doctos nuperos, qui, veterum aliquot jam antè memoratorum ſecurè nimis ſequaces, hiſtoriam hanc de Adriano intelligi velint[f], tantùm de interdictione Hieroſolymorum, non Judææ integræ. Id verò, Ariſtonis Pellæi, Tertulliani, etiam & Juſtini teſtium ut omni exceptione majorum ita cæteris vetuſtiorum menti omninò adverſum. Et ſanè quod ab aliis ſic habetur de Urbe tantùm ab eo interdicta, id opinor manâſſe ex eo quòd in ſeculis multò recentioribus ſeu etiam ſub Conſtantino, id eſt circa annos à Chriſto nato 350 atque antè &

[a] *Ad Tertulliani Apologetic. cap. 21.*

[b] *Samuel. Petit. Eclog. Chronolog. lib. 1. cap. 14.*

[c] *Lib. 3. in Iſaiam cap. 6.*

[d] *Apologiâ 2. pro Chriſtianis.*

[e] *Chronic. Alexandrinum pag. 601. editionis Raderianæ.*

[f] *Jo. Druſius in Notis ad Sulpicii Severi lib. 2.*

deinceps, ſed poſtquam refixum erat ſeu evanuerat illud Adriani edictum de Tota Terra, interdictio Judæis haberetur Hieroſolymorum tantum ipſorum; qua de re expreſſim, ut ſeculis ſuis propriâ, loquuntur tum Hilarius[a] & Hieronymus[b], tum Chryſoſtomus[c]. Τὸ δὴ θαυμαστὸν, inquit ille, καὶ παράδοξον, ἡ πᾶσι οἰκουμένη πᾶσι ἀνεῖται τοῖς Ἰουδαίοις ἔνθα οὐκ ἔξεστι θύειν· μόνη δὲ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἄβατος γέγονεν, ἔνθα μόνον θύειν ἐξῆν, *Mirum eſt & incredibile. Totus Terrarum orbis conceditur Judæis, ubi fas non eſt immolare. Hieroſolyma, ubi ſolùm fas erat Sacrificare, eis interim inacceſſa ſunt.* Et paulò antè, ὁ θεὸς τοὺς θυσιῶν ἀπήγαγε, τὴν πόλιν αὐτὴν καθελὼν καὶ ποιήσας αὐτὴν ἄβατον πᾶσιν, *Deus à ſacrificiis eos abduxit, ipſam urbem ab eis auferens, & univerſis eorum inacceſſum faciens*, ita tamen ut die quotannis unico, id eſt 9 Menſis Ab, qui adeo eis fatalis, illic lamentari eis concederetur, ut ex citatis ex Hieronymo ad Sophoniam & Gregorio Nazianzeno[d] liquet. Sed verò etiam Hieronymus expreſſim de Adrianeo illo excidio, loquens, *Hieruſalem*, inquit[e], *omninò ſubverſa eſt, & Judæorum gens catervatim cæſa; ita ut Judææ quoque finibus pellerentur Judæi.* Cæterùm quaſi Adrianus etiam nihil aliud eis, præter Hieroſolyma, interdixerat, rem perperam ſumſere autores antè memorati. Jam verò fatendum eſt, apud ſcriptores ſive Græcos ſive Latinos aliósve, præter Talmudicos, nil reperiri de edicto Adriani Ordinationem intra Terram expreſſim inhibente. Sed palam eſt intereà in edicto illo de Ebræis univerſis Terrâ ſuâ interdictis ſatis contineri idem ipſum quod Talmudici ſic tradidere de Ordinationis ſuæ intra Terram interdictione, ut Minus etiam ejuſdem naturæ in Majore. Et dum de Ordinatione tantùm verba faciebant, nihil aliud ex edicto memorârunt præ-

[a] *Ad Pſalm. 58.*

[b] *Ad Sophoniæ cap. 2. & videſis Joſeph. Scaligeranum ad Euſebii numerum 2150.*

[c] *Orat. 2. κατὰ Ἰουδαίων in edit. Hæſchelii pag. 67. Savilianam tom. 6. pag. 318.*

[d] *Orat. 12.*

[e] *Ad Danielem cap. 9. & vide Hieremiam cap. 9. & Zachar. cap. 9. & Hieronymum ibidem.*

ter

ter id quod ad illius interdictionem ſolummodò attineret. Certè non adeò eſt diſſimile veri, edictum Adriani ipſum (cujus exemplari integro caremus) etiam Ordinationis illius Judiciariæ, quâ ſibi facultatem, ex Jure ſuo, ibi Judicandi, Gubernandi adeóque majeſtatem Cæſaream minuendi ubique intra Terram Sanctam arrogabant, coercendæ ſeu abolendæ cauſâ potiſſimùm emanaſſe, fortè etiam verbis expreſſis Ordinationis intra Terram interdictum in eo locum habuiſſe; quo tamen haud ita opus erat, cùm ipſa Terra, in qua ſolùm legitimè peragi poſſet Ordinatio, genti ipſi interdicta fuerit. Nec objiciat quiſquam, Ordinationis ejuſmodi Actum & Senſum, Noménque Presbyteri inde creari ſoliti, velut inter ritus Ebraicos Romanis ſive incognitos ſive contemptui habitos ſic tunc delituiſſe, ut veri non ſit ſimile Adrianum aut in edicto illo horum rationem habuiſſe, aut utrunque neutiquam ſatis cognoviſſe. Etenim Ordinationis illius vis ac Presbyteratûs dignitas Judiciaria inde pendens, ejuſmodi apud Ebræos, ut oſtenſum eſt, habebatur, ut, intra Terram, Juriſdictionem ſibi & Imperium inde ſemper ſibi præſtruerent, nec aliam ob cauſam magis de Ordinatione ſua ritè conſervandâ, tunc ſolliciti eſſent, quàm ne Juriſdictio illic etiam in Criminalibus ſeu ſumma, Urbe & Templo, quod ſperabant, reſtituto, juxta mores eadem in re avitos legitima eſſe deſineret. Et, cùm Ordinationis Bina eſſent, juxta ſuperiùs allata, apud eos Primaria Genera, ut tam Judiciariæ quàm illius quæ dicta eſt Ligandi & Solvendi, quæ tam inter Judæos quàm Chriſtianos, etiam extra Terram, tunc temporis & poſteà & antè (qua de re ſtatim plura) ritè ſatis peragebatur & Presbyteros itidem, licet non facultatis Judiciariæ, faciebat; quum item è

Quadrati, Apoſtolorum diſcipuli & Epiſcopi Athenienſis, Ariſtidis, Sereni Grannii, aliorum ſcriptis, edoctus fuiſſet Adrianus[a] (princeps omnimodæ diſciplinæ cupientiſſimus eruditiſſimúſque) Judaiſmum tunc reformatum, id eſt Chriſtianiſmum, quâ cum Judaiſmo veteri hactenùs planè, juxta oſtenſa libro in ſuperiore, is quomodocunque complicaretur; certè ex hiſce ſe ita habentibus, liquere videtur Adriani tempore, neque ipſi neque Romanis ſuis, necdum Judæis aut Chriſtianis, ignotum nomen Archiſynagogi aut Presbyteri, adeóque nec, ut videtur, Ordinationis qualiſcunque ſolennis, unde nomina illa ſenſu ſolenniori plerunque pendebant. Id manifeſtum fit ex Adriani ipſius epiſtola ad Servianum Conſulem quam exhibet è Phlegonte illius liberto Flavius Vopiſcus[b]. De Chriſtianis ſcilicet Judæis, aliiſque Ægypti incolis, verba faciens, *Nemo*, inquit, *illic Archiſynagogus, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum Presbyter, non mathematicus, non aruſpex, non aliptes*, qui non etiam Serapidem colunt. Quiſquámne hæc legerit, nec interim Adriano Romaníſque ſuis dignitates haſce Ebræis ſeu Judæis, adeóque eis tunc cognatis Chriſtianis, familiares, ſatis perſpectas exiſtimaverit? Certè Presbyteri, & Archiſynagogi & Patres Synagogarum Judaicarum, ut Synonyma habentur in Jure Cæſareo[c]. Accedit, ob rebellionem illic, & quia res novas in majeſtatem Cæſaream moliebantur, veterémque rerum ſtatum regiménque ſibi reſtituere, bellum illud & excidium ab Romanis illatum. Id quidem conſtat tum ex re ipſa ſeu Barchozebæ ſeditione, tum ex ἀποστάσιος voce apud Ariſtonem Pellæum[d], ſcriptorem excidio illi coævum, aliiſque apud eum occurrentibus, atque ex Chryſoſtomo ubi, ritè edoctus, diſertè ait, quòd Judæi

[a] *Euſeb. hiſt. Eccleſ. lib. 4 cap. 3. & in Chronic. num. 2143. Georgius Syncellus pag. 348. Hieronymus Ep. 84. ad Magnum in Scriptorum Catalogo, Chronic. Alexandrin. pag. 600. Freculph. tom. 2. lib. 2. cap. 12.*

[b] *In Saturnino.*

[c] *L. 2, 4 & 14. C. Theodoſ. lib. 16. tit. 8. & vide Hug. Grotium ad Act. 11. 30.*

[d] *Euſeb. hiſt. 4. cap. 6. Nicephor. lib. 3. cap. 24.*

Judæi ſub Adriano[a] ἐπεῖδαζον ὅπῃ τὴ προτέραν πολιτείαν ἐπανελθεῖν, *conati ſunt priſtinam rempublicam ſuam inſtaurare*, unde etiam benè Michael Glycas[b], Adriano regnante, *conjunctis viribus ad ſtatum Reipublicæ priorem reverti conabantur.* Adrianum igitur, æquum eſt ut ſentiamus, gentem non modò rebellem ſed priſtinum, quali, cùm ſui juris eſſent, ſive ipſi ſive majores ſui gaviſi fuiſſent, ſtatum animoſiùs vindicantem adeo in ordinem redigere ſategiſſe, ut nullam quà fieri poſſet, omninò rebellionis futuræ ſuíque dein juris illic aviti inſtaurandi anſam aut obtentum relinqueret; unde, ut *genitalia mutilare* ſeu circumcidere eis interdixit[c], quod religionis ſignaculum erat primarium, ita etiam Ordinationem illam, intra Terram, Judiciariam, è qua poteſtas judicandi illic, id eſt legitima Terræ regiminis ac Imperii ratio ordinaria pependit, ſub pœnis graviſſimis inhiberi voluit, etiam ipſos qui Ordinarent cum reliquis inde arcendo. Atque illud, juxta diſciplinam Ebraicam, cujus ille non ignarus, non aliud erat quàm Ordinationem Judiciariam ipſam funditùs abolere. Et forſan penitiùs per ſe intuendum illud Ariſtonis; interdictum nempè fuiſſe ab Adriano Judæis univerſis, ἀπόπτου θεωρεῖν ὅ τῳ πατρῴῳ ἔδαφος. quod quidem ſignificat *intueri, introſpicere paternum ſolum*, ut, in Philone[d] eidem ævo ſcriptore vicino, ubi loquitur de oppanſo in Tabernaculo velo, ὡς μηδεὶς ἔξω ἀποπτου διωαιτο τῆς μὴ ἱερωμένων καταθεάσασθαι τὰ ἅγια, *ne quis nondum ſacris initiatus ſancta introſpicere poſſet*, ἔξω ἀποπτου tantundem ſignificat. Itaque non modò Terra ipſa integra eis, ſed & finitimæ qualeſcunque unde ſuam intueri quoquomodo poſſent, interdici videntur, adeóque ipſi longiùs etiam ſummoti. Nonne igitur ita etiam finibus Terræ totâque viciniâ, edicto arcebantur,

[a] *Orat. κατὰ Ἰουδαίων 3. edit. Hæſchel. pag. 125. Savilianæ tom. 6. pag. 333.*

[b] *Annal. part. 3.*

[c] *Spartian. in Adriano.*

[d] *De vita Moſis. lib. 3.*

tur, ne ſi in agro proximo aut vicino manere permiſsi fuiſſent, inde greſſu celere clandeſtinóque, pro libitu, in Terram inſilientes, ritum illum ſic neceſſariò illic, nec alibi omninò, de facultate Judiciaria, legitimum præſtarent illi quibus inter eos Ordinandi facultas? Longiùs ſemotis id fieri, haud ita facile. Longiora ſcilicet itinera illuc ducentia teſtibus & delatoribus vix aut ne vix quidem caruiſſent, unde res palàm fieret. Poſtmodum autem eſſe porrò deſiit edictum illud Adriani, Judæis Palæſtinâ utrâque ac Terrâ Sanctâ, ita permiſſâ ut intra eam Synedria ſua qualiacunque, pro arbitrio Cæſarum, haberent. Et quoniam ſumma Presbyteratûs dignitas ſeu facultas, juxta illorum dogmata, Judiciaria alibi quàm in Terra Sancta conferri nequibat, & quia Ordinationem Judiciariam quæ aviti eorum juris, quod ita ſperabant expectabántque, reſtitutioni commodiùs inſerviret, quoad poſſet, ſuſtinendam ampliandámque voluêre, ideò forſan illis *Nominati*[a] illic dicuntur ſeu in plenariam Presbyteratûs facultatem Ordinati *in utriuſque Palæſtinæ Synedriis Primates*, quo nomine, ut generaliori, veniunt non modò Archiſynagogi & Synagogarum patres ſed & Presbyteri; quaſi nec alibi ſeu extra Terram, ex uſu & ritu veteri Nominandi Ordinandíve. Et *in Synedriis* illic tum de integris qualibuſcunque illic Synedriis tum de Synedriis Triumviralibus Ordinationi, juxta antè oſtenſa, idoneis, tum de aliis illic qualibuſcunque ſumendum. Ita ſcilicet lectio eſt in omnibus Codicis Theodoſiani editionibus; *Judæorum Primates qui in utriuſque Palæſtinæ Synedriis Nominantur, vel in aliis provinciis degunt, quæcunque poſt exceſſum patriarcharum penſionis nomine ſuſcepêre, cogantur exſolvere*; quod reſcriptum eſt Theodoſii Minoris & Valentiniani ad Joannem Comitem ſacrarum

[a] *L. 29 C. Theodoſ. lib. 16. tit. 8.*

rum largitionum, Florentio & Dionyſio Conſulibus, ſeu anno Chriſti 429. ubi in Codicibus Juſtinianeis[a] editis pro *nominantur* legitur *dominantur*. Certè *Primates* ejuſmodi, in reſcripto Arcadii & Honorii ad Meſſalam Præfectum Prætorio ſub annum trigeſimum præcedentem circa eandem rem, expreſſim nuncupantur *Archiſynagogi ſive presbyteri Judæorum*, quorum nomine veniunt etiam *viri ſpectabiles*[b] *patriarchæ vel hi quos ipſi cæteris præpoſuerunt. Utraque* in reſcripto illo *Palæſtina*, Primam & Secundam denotat ſeu Terram Sanctam ſic in Provincias binas tunc diviſam; quibus nominibus poſtea acceſſit Tertia ſeu Salutaris, ut videre eſt[c] in Notitia Orientis[c], ubi etiam Guido Pancirollus[d], *Cum populo opibúſque abundaret, prius ſub Juliano Apoſtata Conſularem habuit, deinde ſub Gratiano Proconſulem, quo tempore in duas Provincias diviſa fuit. Siquidem Theodoſius in Utraque Palæſtina Judæorum Synedria ſeu Seniorum ac Magiſtrorum* (id eſt, ibi ritè Ordinatorum) *collegia fuiſſe ſcribit.* In citato ſcilicet reſcripto. Sed verò, *dominantur* quod retineri ſolet in Juſtinianeis editis minimè locum ibi obtinere omninò legitimum videtur. Neque enim locutio eſt illa ſtylo Cæſareo ac imperatorio conſona, nec quidem in codicibus MSS. ſaltem aliquot, Juſtinianeis habetur. Atque in editione Cottiana appoſitè adnotatur ibi, *legendum Nominantur ut in Codice Theodoſiano & veteribus Manuſcriptis. Nominare* autem in Jure Cæſareo & reſcriptis Principum[e] idem ſatis obitèr ſignificat quod *Creare*, χειροτονεῖν, *Ordinare*; unde & Creati in Magiſtratum, Decurionatum, Tutelam, aliáve munera, *Nominati*[f] dicti, & ipſe actus *Nominatio*[g], pro Creatione ſeu Ordinatione. Et Reſcriptum Alexandri Auguſti[h], *Si propter inimicitias ad munera Civilia creatus es,*

[a] *L. 17. C. Juſtin. tit. de Judæis.*

[b] *L. 15. C. Theodor. lib. 16. tit. 8.*

[c] *In Comite Orientis & videſis Juſtin. an. Novell. 103.*

[d] *Cap. 106.*

[e] *L. 14 §. 4. D. tit. de Muneribus & Honoribus, l. 11. §. 1. & l. 13. & l. 17. §. 15. D. tit. Ad legem Municipalem, l. 2. §. 7. D. tit. de Adminiſtratione rerum.*

[f] *L. 1. §. 4. D. tit. Quando appellandum ſit.*

[g] *L. 1. D. tit. ad Municipalem. l. 5. C. tit. de Decurionibus. l. 3. C. tit. Qui ætate vel profeſſione ſe excuſant.*

[h] *Unic. Cod. tit. Si propter inimicitias creatio facta ſit. adde l. 27. C. tit. de Appellationibus.*

hanc tibi Nominationem non nocere, præsidis æquitas faciet, ubi eodem in contextu Creatio & Nominatio idem habentur, uti etiam ex Rubrica ejusdem expressiùs liquet. Etiam & *Nominatores*[a] nuncupati, qui sic crearent, unde titulus in Codice est *De periculo Nominatorum*[b], qui & *Creatores*[c] vocati. Adeóque vox illa *Nominantur* in rescripto illo de sic Nominatis, Creatis, Ordinatis in Synedriis Terræ sanctæ, ubi, nec alibi, plenaria Presbyteratûs Judiciarii, juxta disciplinam Ebræorum, facultas rite conferri quibat, signantiùs locum habebit percommodum; quo itidem Nominati seu Creati illic ab eis qui alibi non sine parili titulo degerent, nec ibi aut non plenariè creati fuerint, ut in Rescripto ipso, discriminarentur. Et de vocis *Nominandi* & *Vocandi*, in rebus hujusmodi, plura mox[d]. Paulò antè Adrianum collocatur Magistris edictum aliud, de interdicta universis Judæis Cypro, de quo, quia perperam nimis illud, quoad loci nomen, apud Scriptores sumitur, obiter monere visum est. Cyprus heic est insula illa notissima maris Ægæi, nec Cyprus Terræ sanctæ, seu ὑπὲρ Ἰεριχοῦντος φρούριον[e], *Castellum super Hierichunta* ab Herode in Judæa extructum atque in matris suæ honorem sic denominatum. Hac de re Abraham Zacuthius, Judæos ait[f] אשר בגיפרי (ita scribitur in editione tam Constantinopolitana quàm recentiore) *qui erant in Gipri* (pro Cyprog) felicium suorum in Ægypto alibíque successuum fiduciâ ductos, internecione deleviſſe ad unum omnes הגוים *Gentiles* qui in ditione illa; ובשמוע טראגאנום הדבר הזה וישלח את אדריאנוס עליהם ויכניעם וישימו דת ברומא שלא יכנס שום יהודי בגיפרי *quod cum audierat Trajanus, misit in eos Adrianum & subjecit eos, atque edictum Romæ edidit, ne quis Judæus*

[a] *L. 1. D. tit. de Magistratibus conveniendis. l. 1, 2 & 3. C. tit. Quo quisque Ordine conveniatur.*

[b] *Lib. 1. tit. 33.*

[c] *L. 1. §. 7. D. tit. de Administratione rerum.*

[d] §. 10.

[e] *Josephus Haloseos lib. 1. cap. 16. & lib. 2. cap. 36. gr. 20 latinè.*

[f] Juchasin *fol.* 142, 2.

[g] *Videsis Buxtorf. Lexic. Chald. Talmudic. col.* 468.

us ingrederetur in Gipri. Et Davidi Ganzio[a] vocantur illic Judæi (הא ציפרין אשר בגפרי *qui in Gipri, quæ est Zipran.* Eandem proculdubio insulam puto innuit, utcunque, pro more, literis Ebraicis adeo deformatum sit nomen. Locum autem illum Zacuthii ita versum habet Georgius Hornius[b], ut planè legisse eum liqueat גיפדי *Giphdi* pro גיפרי *Giphri*; unde & *Ægyptum* interpretatur, adeóque edictum fuisse ait, *ne quis Judæus intraret in Ægyptum.* Sed lectioni ejusmodi planè refragantur codices quos diximus Ebraici. Ganzii interpres, *Judæi in Gephri (quæ est Tzepharan) internecione deleverunt omnes gentiles* &c. Sed doctissimus Buxtorfius[c] planè גיפרי, ut res postulat, legit, nec de loco alio quàm Cypro, *Cypria* ei dicta, intelligit. Huc spectat illud Eusebii[d] sub annum 19 seu postremum Trajani, Τὸν ἐν Σαλαμῖνι τῆ Κύπρῳ Ἕλληνας Ἰουδαῖοι ἀνελόντες τὴν πόλιν καθέσκαψαν, *Salaminam Cypri, interfectis in ea gentilibus, subverterunt Judæi.* Et de excidio eodem scriptor vetustus eruditúsque ad finem Hieronymi de locis Hebraicis; *Salamis, civitas in Cypro insula, nunc Constantia dicta, quam Trajani Principis tempore, Judæi, interfectis omnibus accolis, deleverunt.* Atque tam de Interdicto illo quàm Excidio expressim loquitur Dio[e] apud Xiphilinum in Trajano. Judæi per Cyrenem, ait, Græcos & Romanos multos crudelissimè interfecerunt, ἔνθε Αἰγύπτῳ πολλὰ ἔδρασε ὅμοια καὶ ἐν Κύπρῳ ἡγεμόνα σφίσιν Ἀρτεμίωνα καὶ ἀπόλοντο καὶ οἱ μυριάδες τέσσαρες καὶ εἴκοσι. καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲν Ἰουδαίῳ ἐπιβαίνειν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀνέμῳ τις βιαθεὶς εἰς τὴν νῆσον ἐμπέσῃ, θανατοῦται. *atque in Ægypto consimilia multa ab eis perpetrata sunt, & in Cypro, duce illorum Artemione, ubi occisæ sunt myriades viginti quatuor. Ex hoc factum est ut Judæo in eam (Cyprum) venire non liceret, ac etiamsi*

[a] *Part. 1. ann. 880. fol. 41, 1.*

[b] *Ad lib. 2. Sulpitii Severi pag. 380.*

[c] *Lexic. Talmudic. Chald. col. 468.*

[d] *In Chronico Canone pag. 196. & apud Hieronym. in Chronico ejus Num. 1232. Zonaras tom. 2. Georg. Syncellus pag 348.*

[e] *Histor. 68.*

tempeſtatis vi in inſulam appelleret, morte multandus eſſet. Quod ad nomen autem attinet Cypri ſic exaratum, ſcimus quidem Joſephum[a] כתים *Cittim*[b], *Cethmium* ſeu *Cethimam*, in portione Ionum, pro Cypro ſumere. Κύπρος αὐτὴ, inquit νῦν καλεῖται, *Cyprus illa nunc dicitur.* Sed ita ut etiam reliquas Maris inſulas & loca maritima ſuis aiat inde nuncupari *Chethim.* Eum itidem ſequitur Euſtathius Antiochenus[c] ubi planè χεθείμ pro Hθεὼ ex Joſepho legendum. Alios habuit in veteribus Joſephus heic ſequaces; aliis alitèr multò ſentientibus. Cretenſes ſeu Cretam fuiſſe *Cittim* volunt nonnulli[d], alii etiam de Græcis & Romanis generatim capiunt. Et de nomine illo conſulas quæ affatim de eo præbuit Samuel Bochartus[e]. Sed verò, quocunque nomine Ebræis, Joſephi tempore, appellaretur Cyprus, ſcimus interim Syriacè dictam eam eſſe[f] ܩܘܦܪܘܣ קופרוס *Cyprus.* Atque ex jam allatis puto manifeſtum ſatis fit, poſtmodùm Magiſtris receptam pro ea fuiſſe vocem illam גיפרי *Gipri* ſeu *Cipri*, ut Arabibus[g] eſt قبرس *Kibrus*, quod etiam à R. Saadiâ Gaon ſubſtituitur in Geneſi[h] pro *Cittim.* Illis etiam interdum eſt قبرص. Scribendi autem ratio illa per ר perquam conſonum eſt eis qui lignum גופר[i] (quod plerunque pro Cedrino ſumitur) exiſtimant fuiſſe Cypariſſum, vocémque illam à גופר factam. Parili modo à Cypro, גיפרי.

VII. Haud obſcurè ex antè oſtenſis liquet, Presbyterorum apud Ebræos veteres ita variatim ſumtum eſſe nomen, ut alii etiam ex vulgo paſſim haberentur ſine dignitatis ſeu facultatis alicujus ſolennis acceſſione ut זקני השוק *Presbyteri plateæ* ſeu ſatis obvii; alii in Sol-

[a] *Archæolog. 1. cap. 7.*

[b] *Geneſ. 10. 4.*

[c] *In Hexaemer. pag. 52. ubi vide Leonem Allatium.*

[d] *Arias Montanus Antiqu. Judaicarum 1. cap. 7.*

[e] *Geographiæ Sacræ lib. 3. cap. 5.*

[f] *Act. Apoſt. 13, 4. 21, 16.*

[g] *Adriſius in Geograph. Nubienſis part. 5. Climatis 4. Act. Ap. cap. 13, 4. Abulfeda Geograph. num. 154.*

[h] *Gen. 14.*

[i] *Nicol. Fuller. Miſcellan. 4. cap. 1. & Samuel Bochart. Geographiæ Sacræ lib. 1. cap. 4.*

Solvendi & Ligandi seu publicè Docendi Explicandíque seu de Jure Divino, cum autoritate, Respondendi munus Ordinati, alii demum in facultatem, sed & variatim, Ordinati Judiciariam seu Forensem (eámque, pro Creantium Arbitrio, Tempore, Loco, aliásque circumscriptam) & titulo *Rabbi* donati. Quorum quilibet generalitèr Ordinare tum similem sibi, tum in facultatem Particularem, alium (juxta jam ostensa) ritè creare potuit. Et Ordinatus Particularitèr itidem alium sui generis. Jam verò, ut Ordinatio in facultatem illam Judiciariam intra Terram Sanctam solùm, nec alibi, legitima habebatur, ita extra controversiam videtur, alteram illam Ligandi & Solvendi, tam extrà quàm intrà, potuisse, juxta receptas apud Ebræos sententias, ritè peragi. Res quidem ipsa ex sui natura tantundem poscere videtur. Nam tametsi intra Terram, pro variis Captivitatum & Exilii generibus variâque Principum sub quibus degerent, de Judiciis apud eos inter se illic, sive indulgentiâ sive coercitione, aliter atque aliter se res semper ac necessariò habebat, nec Judiciis forensibus, ex jure suo, sive intra sive extra terram aliter sibi, quàm pro arbitrio Principum exterorum quibus suberant, uti fas erat[a], nihilominùs, quantum ad legis Sacræ (sine immolationibus quæ extra Terram fieri nequibant, aliísque aliquot Terræ propriis) rituúmque innumerorum, ad quos passim obligabantur tam extra quàm intra Terram, accuratiorem observationem, necesse semper erat ut universi Judæorum cœtus ubicunque locorum collocati, suos, quoad fieri posset, præstò aut commodè adeundos haberent Licentiatos illos seu Presbyteros Ligandi, & Solvendi, Docendi, Explicandi munere satis imbutos. Atque ita, ut Ordinatio quæ facultatem Judiciariam spectaret, adeóque Regimini

[a] *Vide Hugon. Grotium in epist. ad Rom. cap.* 13, 1.

gimini, Imperio, Juriſdictioni Iſraeliticæ eſſet prævia, ibi tantùm peragi ritè potuerit, ubi genti ipſi datum eſt inprimis à Numine imperium quod diverſimodè imminutum ſuſtinere illic & ſibi reſtituere enixiſſimè ſæpiùs, licet fruſtrà ſatis, conabantur; id eſt intra Terram ſeu ditionem ſibi, ut exiſtimabant, etiam rebus ſuis ita acciſis, ſemper debitam. Sed interim Ordinatio quæ ad Docendum, Ligandum, Solvendum, id eſt ad vitæ mores, quà hos juſſa ſpectarent Divina, dirigendos, ídque citra Imperii coercitionem, ſeu Judicii Forenſis poteſtatem facultatémve, qualem intra Terram ſibi vendicabant, idoneos ex ſuis redderet, extra Terram ut legitima haberetur, rationi ſimplici eſt perquam conſonum. Unde Philo Judæus, de Proſeuchis ſcholíſque apud ſuos per Orbem terrarum, etiam ævo quo ſcripſit ille (quod vicinum eſt excidio Templi ſecundi) adhiberi ſolitis, Τὰ γὰρ, inquit[a], κατὰ πόλεις προσευκτήρια τί ἕτερόν ἐστι ἢ διδασκαλεῖα φρονήσεως καὶ ἀνδρείας καὶ Σοφροσύνης εὐσεβείας τε καὶ ὁσιότητος καὶ Συμπάσης ἀρετῆς ἢ καταγνῶναι καὶ κατορθῶται πρός τε ἀνθρωπεία καὶ θεῖα; *Nam deſtinata oppidatim ſacris precationibus loca, Proſeuchteria dicta, quid aliud ſunt quàm Scholæ prudentiæ, fortitudinis, Temperantiæ, Juſtitiæ, pietatis & ſanctitatis, omníſque virtutis qua rectè intelligantur dirigantúrque Humanæ res & Divinæ?* Fortè enim qualibet in Civitate ac Republica, alia omninò dignitatum Magiſtratûs Gerendi officio neceſſariò & proximè præviarum ratio, alia earum quæ Scientiam tantùm, veluti Philoſophiæ, Juris, Theologiæ ſingularem denotent, advertenda. Quæ Prioris ſunt generis intra Civitatem ſeu Rempublicam, penes quam rerum regimen, quo primariò tendunt ejuſmodi Dignitates (qualis Presbyteratus cum facultà-

[a] *Lib. 3. de Vita Moſis.*

facultate Judiciaria erat apud Ebræos) ritè tantùm donari solent, utpote cui undiquaque inserviant nec omnino ad exteros aut exteræ Terræ incolas attineant. Posterioris generis autem, tam extra ubique quàm intra Civitatem aliquam conferri solent & pro legitimis plerunque agnosci admittíque, utpote quarum usus ubique parilis, dum nec aliò per se tendunt quàm (exempli causâ in Jure) ad *Boni & æqui notitiam profitendum, æquum ab iniquo separandum, Licitum ab illicito* (Solutum à Ligato) *discernendum*[a], & ad rationes ac monita exhibendum cur Τὰ μὲ ἔξεσιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δ' κεκώλυλαι, *alia facere liceat, alia nobis interdicantur* (ut planè exprimit illud de אסר והתיר *Ligato & Soluto* Josephus[b]) adcóque Veram nec Simulatam, circa vitæ rationem, Philosophiam tractandum docendúmque. Scilicet Secundi heic generis dignitate claret

[a] *Ulpian. L. 1. D. tit. de Justitia & Jure.*

[b] *Orig. lib. 10. cap. 9.*

Qui Juris Nodos legúmque ænigmata solvat,

ut est apud Juvenalem[c], uti & *Solutores* illi quos per *Lytarum* & *Prolytarum* in Digestorum procœmio nonnulli intelligi voluere. Quasi nomina illa Λυτὴς & Προλυτὴς apud Justinianum, pro quarti & quinti anni Juris studiosis, usurpata, sensu sumenda essent simili ei quo apud veteres Λυτικοὶ & Ὀπλυτικοὶ[d], pro eis qui nodos, griphos, ænigmata sive Seria sive Ludicra faciliùs solvere quirent. Ita Additio ad Glossam[e], *Lytas habet germana lectio* (legerat enim ibi Accursius *hircos*, quod interpretatur per *Subtiliter videns*, dum vocem *hirquum* cogitabat) *quæ vox Solutores significat, nempè eos qui civili Sapientiâ tantum promoverunt ut legum ænigmata possint subtiliter & accuratè dissolvere. Quos autem sequenti responso* Προλύτας *appellat, possis interpretari eos qui τῆ* Λυτῆς *Antecessores sunt.* Suffragatur heic Turnebus[f], Alciatus[g], alii. Cæterum sunt viri doctis-

[c] *Satyr. 8.*

[d] *Athenæus Dipnosoph. 11. Suidas in* Σωσίβιος.

[e] *Ad Digestorum Proœmium.*

[f] *Adversar. 8. cap. 19.*

[g] *Paveig. 8. cap. 10.*

doctiſsimi[a] qui ſenſum hunc prorſus ibi rejiciunt, nec pro *Solutoribus* ſumunt Lytas, ſed pro *Solubilibus* aut *Solutis* (annis illis exactis) ſeu *à certa illa & præſcripta ſtudiorum ratione Solvendis, & legendi libertate ac licentia donandis*, quales fermè hodiè Juris Licentiati dicuntur. Utcunque, fuere illi ſic in Facultatem Docendi Explicandíque inter Ebræos ſive intra ſive extra Terram Creati, Liciti ac Illiciti interpretes, Ordinationis ejuſmodi ritu ſignati, &, ut Rerum Cauſarúmque Profanarum, inter ſuos, interpretes, ita etiam velut, circa Sacra, eis ἐξηγηταὶ *expoſitores* quales veteribus Græcis apud Platonem[b] aliósque liquet fuiſſe per ſe citra Juriſdictionem aliquam publicos. Sed præterea, hanc in rem etiam Ordinationem, per ſe, extra Terram ritè fieri antiquitùs apud Ebræos potuiſſe & factam eſſe (ut puto hodiéque paſſim apud ipſos, non rarò fit) non obſcurè probatur ex ipſo Novo teſtamento. Nimirùm, ex eis quæ, libro ſuperiore, amplitèr tradita ſunt de Nominis ita & Statûs, tempore Apoſtolorum, Judæi & Chriſtiani Communione & Conſortio (ut dicitur Tertulliano[c] de ſuo etiam tempore) & de eo quod eſt Chriſtianiſmum, pro Judaiſmo planè & rectiſſimè, ex natura ſui, ſumtum eſſe, utcunque interdum ut Speciem à Genere ab eo diſcriminatum, & de Chriſtianis etiam tunc ipſis ritum Judæorum è quibus orti ſunt tenacioribus obſervantioribúſque, atque ex eo etiam quòd περὶ ἁγίων *Sanctorum* nomen Chriſtianis, ut Ἰουδαίοις τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, *Judæis ſanctis in Chriſto Jeſu* tribuebatur[d]; ex hiſce, inquam, conſtat in Chriſtianiſmum receptum tunc fuiſſe ſeu illuc è Judaiſmo veteri propagatum Rerum, Rituum etiam & Regiminis[e] maximè intra Terram uſum qualis à majoribus acceptus nec Chriſtianæ doctrinæ, quâ Chriſtianis tunc tempe-

[a] *Schardius, alii Lexicographi Juris in* Lytæ.

[b] *De Legibus lib.7,8 &c.*

[c] *Apologetic. cap.21.*

[d] *Chryſoſtomus ad Philip.1,1 & Theophylactus.*

[e] *Vide Hugon. Grotium in epiſt. ad Romanos cap. 13,1.*

temperabatur Judaiſmus, adverſaretur. Et uſus ejuſmodi tam Judæis quàm Chriſtianis, id eſt utriſque ſub nomine Judæorum, edicto Claudii Cæſaris, libro in ſuperiore[a] allato, eſt tunc paſsim permiſſus. Scimus etiam Paulum Apoſtolum[b] Hieroſolymis educatum inſtructúmque fuiſſe παρὰ πόδας Γαμαλιὴλ, *ad pedes Gamalielis* (qui pro Rabban Gamaliel illo celebri, Hillelis, ex Simeone Filio, nepote ſumitur[c]) id eſt auditorem ejus illum fuiſſe diligentiſſimum, atque ab eo fuiſſe πεπαιδευμένον κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, *edoctum juxta veritatem* (ut vulgata) ſeu *juxta accuratiorem rationem paternæ legis*, ejúſque[d] undiquaque, adeóque rituum quibus ſepiebatur illa, zelotem fuiſſe ardentem, ſed ſcientiſſimum. Tantundem ad Judæos ſuos Hieroſolymis palàm profitetur ipſe; *ſe zelotem eſſe legis, ſicut vos eſtis hodiè*. Etiam myriades illæ adeò numeroſæ Credentium, ſeu Judæorum qui illic Chriſto nomina dederant, fuerunt paritèr omnes[e] *zelotæ Legis* tunc ſervandæ. Qua ex ratione, diutina ſecuta eſt Legis Rituúmque Judaicorum, qui Chriſtianiſmo non adverſi, etiam inter Chriſtianos, uti & Fidei Judaicæ Reformatæ, obſervatio, utcunque, pro multiplici Hæreſium diſcrimine, aliter alitérque ſe habens. Eáque in ſecula ſequentia ita apud Chriſtianos duravit, pariliſque (ſed pro perſuaſionum itidem multiplici varietate, apud Mahumedanos) ut animadverti voluerit Albumaſar Mahumedanus omnes ſectas tum Chriſtianorum tum Mahumedanorum Judaicam amplecti ſeu ei inungi, ſed Judæos ipſos nihil amplexos eſſe quod iſtorum fuerit. Commentum ejus hac de re Aſtrologicum en tibi integrum, ut non ita obvium, ita ſcitu fortè non injucundum. *Cum Jupiter*[f], inquit, *per naturam ſignificet Fidem & diverſitates legum in temporibus ac vicibus atque ſectis, ex complexionibus* (conjunctionibus)

[a] *Cap.* 8.

[b] *Act.* 22. 3.

[c] *Buxtorf. in Abbreviaturis lit.* 7.

[d] *Act.* 22. 3. *in vulgata*; *ubi vide Bezam.*

[e] *Ibid.* 21. 20.

[f] *Lib. de Magnis Conjunctionibus, Differentia* 4.

Saturni & ex complexionibus caterorum Planetarum cum eo, ſcilicet Jove, neceſſe eſt ut aſpiciamus Jovem, qui fuerit in loco Fidei (Domo Nona thematis Conjunctionis; quæ Religionis habetur) *ab aſcendente Conjunctionis, quæ ſignificabit mutationem, & Almuhtez, ſuper locum Fidei, fuerit ei complexus, erit narratio in hoc ſecundum ipſum* (ob conjunctionem ejus illic cum Almuhtez, ſeu Thematis domino, omnia juxta naturam Jovialem ſuccedent) *Si fuerit complexus Saturno, ſignificabit quod Fides Civium ejuſdem* (eorum quibus jam imperat) *ſit Judaiſma* (ita ſcribitur) *quod congruit Planetæ Saturni, eo quòd omnes Planetæ junguntur ei; & ipſe nemini illorum jungitur. Et ſimiliter Judaica Fides. Omnes Cives cæterarum* (Fide in Creatorem aliquem imbuti) *confitentur ei. Et ipſa nulli confitetur. Et erit magis exercitium eorum in hoc quod congruit huic Fidei & quod ſimile ei fuerit. Et ſi complexus ei fuerit ♂, ſignificat culturam igneam & fidem paganam. Et ſi complexus ei fuerit ☉, ſignificat culturam ſtellarum & ydolorum. Et ſi complexa ei fuerit ♀, ſignificat Fidem Unitatis & mundam, ut Fidem Saracenorum & ei ſimilem. Et ſi complexus ei fuerit ☿, ſignificat Fidem Chriſtianam & omnem Fidem in qua fuerit occultatio & gravitas & labor. Et ſi complexa ei fuerit Luna, ſignificat dubitationem ac volutionem ac mutationem ac expoliationem à Fide: & hoc propter velocitatem corruptionis Lunæ* (diminutionis mutationíſque) & *celeritatem motûs ejus & paucitatem moræ ejus in ſigno.* Sic ille, more ſuorum. Presbyteratûs autem dignitatem antè dictam, ab Gamaliele accepiſſe Paulum antequam Chriſto nomen dederat, non videtur omninò dubitandum. Ille verò ſic ritibus moribúſque patriis imbutus, aliíque tunc Presbyteri Chriſtianiſmo, doctrinâ propagando, ſedulò incumbentes, Presbyteros in mu-

nus

nus illud Docendi, Prædicandi, Explicandi, Solvendi, Ligandi, Precandi, etiam extra Terram palàm Ordinabant. Dico in munus illud Docendi &c. Nam in facultatem Judiciariam ſeu Forenſem aliquam quoſquam eos ſic Ordinaſſe credibile non eſt. Quoniam nempè Ordinatio tunc temporis, quæ inter Chriſtianos uſitata, eadem ipſiſſima proculdubiò erat, quantum ad facultatis donandæ ritum ſolennem, quæ ante & tunc in uſu Judæis unde Chriſtiani ſic orti & quibuſcum ſic mixti necdum Judæorum nomen exuerant, aut exuere potuerant. Obvia & creberrima in Evangeliis & in Actis, Judaicorum, qui nomina nondum Chriſto dederant, Presbyterorum mentio. Poſtmodum autem in Actis[a] habetur Presbyterorum etiam Chriſtianorum Mentio expreſſim Prima, quæ fit planè abſque ulla à Presbyteris Judæorum toties antè ibi & in Evangeliis memoratis diſtinctione, quaſi nemini non notiſſimum tunc fuiſſet Nomen illud utriſque commune, &, velut eiſdem, Facultatem etiam ex proportione undiquaque utriſque fuiſſe ſimilem. Atque ea quidem haud aliam præ ſe fert, hanc in rem, faciem, quàm tale genus, quoad Dignitatem ſeu Facultatem, Presbyterorum Chriſtianis fuiſſe ſeu ex Chriſti tunc ſectatoribus Ordinatum quale Judæis reliquis Ordinari ſoleret. Iſtos ſanè, ſeu eorum aliquos pro intra Terram Ordinatis, par eſt ut ſumamus. Etenim Presbyteri erant inter *habitantes in Judæa fratres.* Atque id genus forſan fuere qui ab Apoſtolis cum Manuum Impoſitione, id eſt ritu planè creandi tunc Judaico, & in Chriſtianiſmum dein, per omnia ſecula, derivato, antè[b] Hieroſolymis ordinarentur, uti etiam ipſi Diſcipuli duodecim Chriſti, quà facultas eis ab eo donata erat Ligandi & Solvendi[c] indéque peccata Remittendi Retinendíque, id eſt, Declarandi

[a] *Act.* 11.30.

[b] *Act.* 6.6.

[c] *Matth.* 18.23. *Joann.* 20.23.

& cum autoritate Docendi qualiter & quousque quis peccatis sive Ligatus esset sive Solutus. Christianæ item Ordinationis intra Terram exemplum affertur in Clementis epitome de Rebus gestis S. Petri, ubi Manuum Impositione illum sibi Cæsareæ Stratonis substituit, nec sine precationis Ordinationi suæ inservienti formula quam alibi[a] retulimus, ubi in Latinæ versionis typis erratum habetur heic corrigendum. In Precatione illud σὺ φύλαξον τὸν ποιμαίνειν τὸν λαόν σε, ὃν ἐξελέξω, *custodias hunc quem delegi ut pastor sit populo tuo.* Legendum erat *delegisti.* Tametsi etiam Turnebus ibi interpres, *fac ut hic quem deligo populum tuum gubernet & regat.* Sed ut verbum ἐξελέξω ita & præcedentia *delegisti* exigunt. Nam & præcesserat oratio, ὅπως τὸν ὄντα ἄξιον ὁ θεὸς ἀναδείξῃ, *ut eum qui dignus sit, Deus declaret.* Sed verò, etiam de Ordinatis tunc extra Terram, luculentissima nemo nescit testimonia illa de Paulo & Barnaba in Lystra urbe Lycaoniæ[b], Iconio, Cappadociæ urbe[c] in Lycaoniæ præfectura,& Antiochia Cavæ Syriæ urbe celeberrima, procul à Judæa seu Terra intra quam legitima in facultatem Judiciariam Ordinatio fieri potuit, Presbyteros citra controversiam quamplurimos ordinantibus[d]. Ad urbes scilicet illas & locos circumvicinos, illud de eorum transitu per urbes ipsas spectat, χειροτονήσαντες αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, *Ordinantes, creantes, eis per ecclesias singulas Presbyteros,* id est Constituentes seu Ordinantes modo tunc in usu receptóque. Neque Suffragiorum Plebis seu circumstantium præter ipsos Ordinatores, usus Ordinationi tunc omnino necessarius. Et mirum est, ex malè sumtâ vocis χειροτονεῖν illic significatione, ubi nihil aliud præter ipsum Ordinationis tunc, ut Judaicæ ita Christianæ (quâ itidem Judaica tunc fuit illa) ab

[a] *Comment. ad Eutychii Origines pag. 35.*

[b] *Anonym. de locis Actuum Apost. subjunct. Hieronymo de locis Ebraicis.*

[c] *Ptolemæus Geogr. 5. cap 6. & vide Plinium Hist. Nat. 5. cap. 27.*

[d] *Act. 14. 22.*

antè

antè Ordinato actum præstitum eâ denotatur, viros doctissimos, in Plebis seu Ecclesiæ cujusque integræ Suffragia, quorum tanta habita est in seculis etiam usque in nostra sequentibus ambitio, propensiores, negare sine Suffragiis ejusmodi Ordinatos illos fuisse. Sed ea de re amplitèr actum est libro superiore[a], ubi de χειροτονίας significatione quæ tunc & postmodùm obtinuit, vidimus. Atque ideo magis est illud mirum quòd viri Maximi, judiciique interim serenioris perspicacissimique, ita sentientes, interim sæpiùs profitentur[b], *totum regimen Ecclesiarum Christi conformatum tunc fuisse ad Synagogarum exemplar*, quod verissimum est. Syrus in loco illo, ולמעבד כהנין בכל כנשתא *& constituerunt eis in omni ecclesia Presbyteros*. Arabs Erpenianus, واذهما صنعا لهم قسيسين وصلوا باصوام *& cum fecissent eis Presbyteros & orassent cum jejunationibus* &c. nihilo de singulis ecclesiis inferto. Sed verò codex Jaianus, وساموا بايديهم لهم قي كل كنسة قسوسا *Et designarunt (nominarunt, vocarunt) eis per Manus suas Presbyteros in singulis ecclesiis.* Ubi expressissima habetur Ordinationis per Manuum Impositionem, citra astantium Suffragia ulla, mentio; quæ mori tunc apud omnes sive Judæorum sive Christianorum nomine ut communi, venientes, receptissimo est undiquaque consona. Atque nomina Ecclesiæ & Synagogæ, idem planè antiquitùs, & tunc (licet postmodum invicem distincta) ut קהל & עדה significabant. Utræque erant per urbes aliáque loca tam Christianis quàm Judæis, necdum Christianis, dispositæ. Et pro Sectarum inter Judæos

[a] *Cap.* 14.

[b] *Hugo Grotius ad Act.* 6, 3. 11, 30. *& vide cum ad cap.* 14, 12. *&* 20, 28. *& ad Epist. ad Titum cap.* 1, 5.

illos variatim tunc amplexandarum, in Judæa & extra eam, discrimine, fuere qui in eis Docerent, Ligarent, Solverent, in facultatem scilicet ejusmodi passim ordinati. Sed universi à suis, eodem modo pariter ritúque; quod itidem omninò apud Christianos, ut singularem Judæorum speciem, tunc factum. Imponuntur quidem Manus etiam Paulo & Barnabæ in Ecclesia Antiochena antè[a], Spiritu Sancto jubente. Sed opus illud videtur planè Extraordinarium seu in ministerium illic singulare designatio, nec alterutrîus eorum in Presbyteratûs facultatem Ordinatio. Nam ut Paulus à Gamaliele antè ordinatus ita etiam Barnabam ab ipso Christo, inter Discipulos duodecim in eandem dignitatem evectum esse æquum est ut sentiamus. Simile dicendum de Simeone Nigro, Lucio Cyrenensi, & Manaen[b] qui, educati sub Paulo, προφῆται καὶ διδάσκαλοι, *Prophetæ & Doctores* paritèr ibi cum ipso & Barnaba nuncupantur. Adeóque tam Paulus quàm Barnabas, uti & reliqui, antè satis in Presbyteratum Ordinati. Missioni autem illi, ita ab Spiritu Sancto imperatæ, adhibita est quidem Manuum Impositio. Sed ritus ille, tametsi Ordinationi in Presbyteratum regulariter inserviret, nihilominus in ægris curandis[c], Benedictionibus aliisque in rebus[d] non ita paucis, citra Ordinationis ejusmodi solennis effectum, uti etiam, per omnia secula, apud Christianos, ejusdem usus notissimus. Cæterum Ordinandi tunc Presbyteros extra Terram mos satis cernitur etiam in illo Pauli ad Titum[e] de presbyteris in Creta insula ordinandis; *reliqui te in Creta, ut ea quæ desunt dirigas,* καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην, *& constituas per Civitates* (Syrus ibi ܘܡܬܘ ܩܫܝܫ̈ܐ ܒܟܠ ܡܕܝܢܬܐ).

[a] *Act.* 13,3.

[b] *Ibid.* 1.

[c] *Matth.* 9,18. 19,13 & 15. *Marc.* 5,23. 6,5. 7,32. 8,23 & 25. 10,16. 16, 18. *Luc.* 4,40. 13,3. *Act.* 8,17. 28,8.

[d] *Vide Hug. Grotium in Hebr.* 6,2.

[e] *Cap.* 1,5.

ܒܡܕܝܢܐ ܘܡܕܝܢܐ *in Civitate & Civitate*, ſeu ſingulis, ubi commodum erat; Arabs itidem Erpeanus في مدينة ومدينة Syro conſonus, & Jaianus في كل مدينة *in omni Civitate*) *Presbyteros, ſicut ego tibi præceperam.* Conſtituere heic, eſt καθιστάναι ſeu *Ordinare*; unde Syrus ܡܩܝܡ *conſtitues*, & Arabs uterque يقيم quæ vox eadem idem ſignificat. Hoc autem, in Creta. Paulus ita vult extra Terram Ordinationem, ut rem paſſim receptam, fieri à Tito, antè, ut neceſſe erat, eodem titulo inſignito, ſive à Paulo, ſive ab alio quopiam Ordinato. Ubi appoſitè Hugo Grotius, ad vocem πρεσβυτέρους; וקנים פרנסין *ſive inter quos principem obtinebat locum* ὁ ἐν λόγῳ κοπιῶν, *ut eum vocat Paulus*[a], *qui per excellentiam* πρεσβὺς *Juſtino, ſicut, per ſimilem excellentiam* ὁ ἄγγελος, *Angelus in Apocalypſi. Ejus erat Docere, aut etiam Poteſtatem Docendi idoneis ſive Presbyteris ſive Laicis dare, planè ut factum in Synagoga. Et nota* κατὰ πόλιν, *quia Titus toti Cretæ præpoſitus fuerat quæ ob urbium frequentiam olim dicta* ἑκατόμπολις. Et alibi[b]; *ſicut in Synagogis primus Senum.* (Preſbyterorum illic inſignior) *is erat qui docebat populum &* רבי מנהג *aut vocabatur, ita in Eccleſia Chriſtiana* ὁ προεστὼς. *idem erat munus. Eidem ſunt* πρεσβύτεροι οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ 1 *Tim. V.* 17. Aliud enim erat Docere & Laborare in verbo & doctrina, aliud Docendi munus, adeóque titulum Presbyteri, negligentiùs ſuſtinere. Idem etiam alibi[c] ad illud de laborantibus in verbo & doctrina; *id eſt, Principes Presbyterorum, quorum propriè erat munus loqui ad populum & ſic eum Docere. Si per morbum aut ætatem non ſufficerent, aſſumebant ſibi alios, de presbyteris plerunque, rarò de Laicis.*

[a] 1 *Timoth.* 5, 17.

[b] *Ad Act.* 13, 1.

[c] *Ad* 1 *Timoth.* 5, 17.

Laicis. Sed notandum, olim in una urbe magna ſicut plures Synagogas, ita & plures fuiſſe Eccleſias, id eſt conventus Chriſtianorum. Et cuique Eccleſiæ fuiſſe ſuum Præſidem, qui populum Alloqueretur & Presbyteros Ordinaret; ſive ipſe, ſive aliis, ex diſciplina Judaica illa de Principis licentia tunc Ordinandi impetranda, quæ ſuperiùs oſtenſa eſt, ſeu diſciplinam illam imitatus, idem præſtare permittendo. Atque ut Titus in Creta ex mente Pauli proculdubio Presbyteros tunc ordinabat, ita Timotheus Epheſi, quod ſatis eliciendum ex illo[a] Pauli ad eum, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, *Manus citò* ſeu *temerè nemini imponas*. Mittimus heic hiſtorias eccleſiaſticas quæ Ordinationes Apoſtolorum tunc temporis alias, aliis in Terris extra Judæam, ut Marci in Alexandria, etiam Petri uti & Ariſtobuli à Petro Ordinati, in Britannia noſtra[b], aliorum alibi, affatim exhibent. Atque Presbyteros ejuſmodi non in Judiciariam ſeu Forenſem facultatem aliquam Ordinatos eſſe, ſed tantùm in alteram illam Docendi, Prophetandi, Ligandi, Solvendique, non obſcurè liquet ex locis jam antè è Scriptura indicatis, ubi tum Ordinantium tum Ordinatorum munus indicatur; quod ſanè in Epitomen optimè redigitur à Paulo, ubi ad Timotheum Presbyterum Inſigniorem ſeu Epiſcopum Epheſi, ait[c] ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ, *Dum venio, attende Lectioni, Exhortationi, Doctrinæ*. Firmari poſſunt jam dicta ab exemplo Criſpi[d] Judæorum non credentium Corinthi Archiſynagogi, ſi, ut ex Nomine oportere videtur, credamus eum origine Judæum non fuiſſe, ſed Romanum aut Græcum (ut Juſtum etiam illic; qui in Vulgata, Syro, & Arabe Erpeniano, Titus dicitur &, in Jaiano, Titus بن بسطس *Filius Juſti*) adeóque Proſelytum

[a] 1 Tim. 5, 22.

[b] Simeon Metaphraſtes ad 29 Junii, Menæum Græc. ad Mart. 25. Anonym. in vit. S. Patricii Junii ad Clementis epiſtolam, Jacobus Uſſerius Armachanus in Britannic. Eccleſ. Primordiis cap. 1. pag. 7 & 9. Henric. Spelman. in Concil. Brit. pag. 3.

[c] 1 Tim. 4. 13.

[d] Act. 18, 8.

tum Juſtitiæ. Nimirùm is Synagogæ illic præfuit, tametſi ſic Proſelytus; adeóque in Presbyteratum antè creatus. Cum verò Proſelytis, utcunque aut ubicunque Ordinatis, locus non omninò eſſet legitimus, ex diſciplina Judæorum, in Synedriis Forenſibus autoritate publicâ intra Terram conſtitutis, in quæ neutiquam cooptandi erant (qua de re capite proximo) non eſt quod ullatenùs exiſtimemus Proſelytorum quemquam Ordinatum fuiſſe in facultatem Judiciariam ſeu Forenſem cujus eis, ex Ordinationis vi, uſus legitimus eſſe ullus nequibat. Jam verò cum Criſpus hic ſummam in Synagoga Corinthiaca qualemcunque præfecturam gereret ac, rationem ob allatam, in facultatem Judiciariam aliquam Ordinatum eum fuiſſe non ſit credendum, reſtat ut in facultatem illam alteram Juriſdictione ac Judicandi forenſi poteſtate penitùs carentem Ordinatum eum, ibi Ligando, Solvendo, Docendo, Dirigendo, præfuiſſe. Certè nec Juriſdictionem competiiſſe Archiſynagogo cuiquam, quà tali, ullam, eliciendum ſatis videtur ex eo quòd Archiſynagogus quidam iratus Jeſu Chriſto[1], quòd Sabbato fœminam infirmam ſanâſſet, Doceret quidem id contra fas factum, & à Chriſto[2] gravitèr objurgaretur, nec tamen illum in jus eo nomine, utpote Juriſdictione carens, vocaret. Atque ex hiſce ſanè facultas eorum, qui Eccleſiis Chriſtianis tunc pariter & ex more Judaico προεστῶτες *præſides* dicebantur, ritè eſt dignoſcenda. Et quale de Criſpo proſelyto ſic ordinato in Synagoga illa non Credentium dicendum (quantùm ad facultatem Ordinatione collatam) tale omninò de Tito aliiſque ejuſmodi è Gentibus in Chriſtianiſmi Judaiſmum Proſelytis factis, pronuntiandum.

[1] *Luc.* 13, 14.

VIII. Neque omninò obſtat, Paulum ſcripſiſſe ad Corinthios[a], ubi monet eos de evitando ſceleratorum commercio, *Nonne de eis qui intus ſunt, vos judicatis?* quaſi Judicia inter eos Forenſia aliqua, verbis illis deſignaſſet. Certè ſi ita, Judiciaria illa poteſtas, qualiſcunque eſſet, aut fuiſſe exiſtimata fuerit, ad totam Eccleſiam, tam Plebis quam Presbyterorum, nec ad quenquam ex vi Ordinationis attinuiſſet. Nam ad omnes paritèr illud loquitur; omnigenos illic ſcilicet Chriſtianos, ad quos ſe ſcribre expreſſim dicit[b]. Atque etiam ipſa res exigit ut *Judicare* ibi nil aliud ſignificet quàm ex animo advertente diſcernere quis ſceleratus aut commercio inidoneus, non omninò Forenſi aliquo Judicio nedum coercitione uti. Adeóque ibi *Judicare* denotat ut *Judicium* in illo Octavii Auguſti[c], *ſuum quenquam Judicium habere*, aut in illo, de eo, Suetonii[d], *amicorum ſuprema judicia moroſiſſimè penſitavit.* Ita *judicium animi* eſt apud Paulum Juriſconſultum[e], aliósque veterum, & *Judicium* pro animi ſententia apud Ulpianum[f], tum in aliis negotiis tum in Teſtamentis faciendis, unde *Judicium defuncti* & *Judicium teſtatoris*[g], ſeu ut in illo Horatii[h] & *adhuc ſub Judice lis eſt.* Et nihil magis tralatitium quàm ὁ κρίνειν & *Judicare* ſenſu in illo uſurpari, quod etiam ex τὸ κριτικὸν & τῆς κριτικῆς nomine paſſim antiquitus hodiéque uſitatiſſimo pro eorum arte & judicio qui bonis literis recenſendis judicandíſque incumbunt, nemini non liquet. Nec quidquam familiarius quàm vocum *Judicii* & *Judicare* ejuſmodi uſus, íſque frequentiſſimus notiſſimúſque. Cæterùm, quantum ad controverſias litéſve aliquas forenſes cujuſcunque generis, Chriſtiani Corinthii Synedria ſeu Synedros judiciarios è Presbyteris aliquibus conſtitutos neutiquam omninò tunc ſibi, ne obten-

[a] *Epiſt.1, cap.5, 12.*

[b] *Cap.1,2.*

[c] *Sueton. in eo cap.54.*

[d] *Ibid.cap.66.*

[e] *L.48.D. tit.de Regulis Juris. & l.3. D. tit.de Divortiis.*

[f] *L.22. D. tit. de Adoptionibus & frequentiſſimè in Digeſtis.*

[g] *L.8. D. tit. de Inofficioſo teſtamento §.10. & l.23. §.1 &c.*

[h] *In Poetica.*

obtentu quidem aliquo, habuere. Paulus ſtatim poſteà, *Audet aliquis veſtrûm habens negotium adverſus alterum* (κρίνεσθαι ὅτι τῶν ἀδίκων) *judicari apud iniquos & non apud Sanctos. An neſcitis, quòd Sancti* (τὸν κόσμον κρινοῦσι) *mundum judicabunt? Et ſi mundus per vos judicabitur, an indigni* (inidonei) *qui judicetis de minimis? Neſcitis quòd Angelos judicabimus?* (μήτι γε βιωτικά;) *quanto magis ea quæ ad Vitam ſpectant?* (ſeu *Vitalia*, ubi Syrus ܡܕܡ ܕܚܝ ܗܠܝܢ ?? *quanto magis ea quæ ſunt mundi hujus?* Arabs Erpenianus فكم با لحري ما كان في هذه الدنيا eundem in ſenſum; Jaianus, فكم اولي بنا نحكم في امور عالميه *& quanto magis judicabimus de rebus mundanis?* Vulgata ibi, *quanto magis ſecularia?* & illinc Rhemenſes **how much more ſecular things?** Wicleſius, **how much more worldly things?** Lutherus, **die zeitliche guder** *Bona Temporalia*, Angli ſub Reformationis initio optimè, **how much more may wee iudge things that pertain to the life?** ubi βιωτικὰ exactè redditur. Epiſcopalis autem recognitio uti & illa ſub Jacobo Rege inſtaurata, quæ etiamnum nobis in uſu publico, **things that pertain to this life?** atque ita Galli, *choſes appertenants a ceſte vie?* quemadmodum etiam Belgæ nuperi, **hoe veel te meer de ſaken die dit leven aengaen?** apud quos antè legebatur, **hoe veel te meer tiitlicken dingen?** Sed & Italus nuperus, *della coſa de queſta vita?* Pergit dein S. Paulus, Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθίζετε, *De rebus Vitæ*, ſeu *Vitalibus*, *judicia*

(ſeu controverſias) *ſi habueritis, eos etiam qui minimæ ſunt in eccleſia exiſtimationis* (non Doctores ſeu Presbyteros munere docendi Donatos, nec in Judiciariam creatos facultatem) *ſedere facite* (ut Synedros, deſignate & collocate; in Synedria vobis qualiacunque ex Compromiſſo aut Confederata inter vos Diſciplina cooptate) ubi vulgata *contemtibiles qui ſunt in Eccleſia, eos conſtituite ad judicandum*; Arabs Jaianus, وان تكن لكم لذا مجالس قضا عاليه والمحقورون في الجماعه يجلسوهم قضاتها *Quod ſi, ut ſint vobis Subſellia judicii ad mundum pertinentis*, neceſſe fuerit, *etiam exiſtimationis minimæ viros ſedere faciant judices eorum.* Erpenianus autem, ولكن اذا كانت بينكم وبين احد من اهل الدنيا منازعة فاجلسوا ادني من في البيعه للقضا بينكم فيها *Et ſi fuerit inter vos & quenquam ex plebe mundi controverſia, in conſeſſum cooptentur etiam qualeſcunque fuerint* (οἱ τυχόντες) *in eccleſia, qui judicent inter ipſos de ea.* Certè dum de βιωτικοῖς *Vitalibus*, id eſt controverſiis rebúſque ad ſocietatem humanam attinentibus, quæ in jus deduci poſſint, univerſis, ſeu quæ ſunt בין אדם לחברו *inter hominem & proximum ſuum*, verba ſic fiunt, increpantúrque Corinthii quòd coram injuſtis, id eſt Judicibus gentilium litigarent; & dein monentur ut quoſcunque è ſuis etiam obſcurioris aliàs notæ ſibi conſtituerent qui Lites eorum ejuſmodi, ut Arbitri, ſeu ex Confederata inter ſe Diſciplina (neque enim alitèr id illic, aliena utpote in ditione, fieri quibat) inſtar Synedrorum, definirent, id eſt planè זקני השוק *Presbyteri plateæ* ſeu הדיוטות *plebeii, vulga-*

vulgares, vilioris existimationis (nam vox illa הדיוטות optimè respondet τῷ ἐξουθενημένους in textu, dum hæc se ita habent, anne cuiquam admitti poterit, anteà fuisse in Ecclesia Corinthiaca forum aliquod è Presbyteris seu viris notæ in ecclesiæ eximioris conflatum quod Judiciariam illam quæ ullatenùs coactiva esset, potestatem exerceret? Hugo Grotius ibi (tametsi Presbyterium illic tunc formatum fuisse existimet[a] ille, qua de re plura mox) *Adeóne nemo est inter vos eruditus qui posßit judicare, id est cui vacet. Fuerat hoc illorum potißimùm qui se Sapientiæ nomine* (quæ Presbyteris quidem signantiùs tribui solebat) *inter vos venditant. At si illi id defugiunt, vel ad imperitos iri oportuit.* Qui illic Ordinati fuerant, aut alibi extra Terram Ordinati illuc accesserant, in Ligandi, Solvendi, Docendi Facultatem tantùm, non in Judicandi, creati. Et tametsi intra Terram Ordinati fuissent, non omninò inde extra Terram, seu Corinthi, judiciis, inter suos, Criminalibus seu דיני קנסות aliquibus idonei fiebant, neque eorum quisquam exercere ea potuit aliter atque ex Disciplina inter se Confederata illa, & pro arbitrio Principum quorum in ditionibus degerent, permissum esset; quod tum ex antè dictis, tum ex inferiùs sequentibus est manifestum. Quid quod etiam statim subjungit Paulus, *Ad verecundiam vestram* (ut vos pudeat hujus rei) *dico,* οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; *Sic non est inter vos sapiens quisquam qui posßit judicare inter fratrem suum?* (ubi Syrus *inter fratrem & fratrem* qui verus est loci sensus. Atque sic Arabs Erpenianus. Et Jaianus بين الرجل لاخيه *inter virum & fratrem ejus*) *sed frater cum fratre judicio contendit, & hoc apud Infideles.*

[a] *Ad 2 Corinth. cap. 2, 6.*

Scilicet etiam ex Judæorum erat disciplina, quod & in Christianismum hinc propagatum[a], ne quis eorum libentèr apud Gentilium Judices litigaret, uti & rectè heic notat Hugo Grotius. Sed etiam ex hisce ita subjunctis, nonne manifestum fit in Ecclesia tunc Corinthiaca, neutiquam omninò habitum Presbyterum seu Sapientem qui Judiciariam, quæ Forensis esset, Facultatem, nedum Potestatem, sibi collatam quidem ullatenùs obtenderet. Nec facessat cuiquam heic negotium, quod dici solet, *Secularia* ibi intelligi, juxta Vulgatum; nec de aliis Judiciis verba ibi fieri, adeóque non de Spiritualibus seu Ecclesiasticis. Etenim nondum erat tunc nata distinctio illa Secularis seu Temporalis & Spiritualis seu Ecclesiasticæ Jurisdictionis, quæ diu postmodùm inter Christianos, per eorum Ambitionem qui inter suos ex Confederata Disciplina in Ecclesiis, velut in Scholis, Synagogis, ac Proseuchis, non ut in coactivæ jurisdictionis Synedriis, præesse, adeóque tantùm ut Archisynagogi, eorúmque collegæ, non ut Synedriorum Forensium sive Principes sive adsessores, debuerant, ac per eorum quos docerent Obsequium & Reverentiam summam, tandémque per Principum Christianorum Indulgentiam, ortum habuit. Inde Census sacri, Decimarum Proventus, Nuptiæ, Testamentorum apertura, Intestatorum bonorum administratio, id genus alia non pauca *Spiritualium* (quoniam à Principibus eorum cognitio forensis permissa est eis qui munus docendi quæ ad Spiritum spectent obtinuêre) nomen sortita sunt; cum planè non minùs Secularia seu Vitalia ac βιωτικὰ, etiam ex sui natura, fuerint illa universa, quàm Pactum, Conductio, Locatio, Mutui datio, Emptio, Venditio, & quæ id genus inter homines sint cætera qualiacunque. Benè de *Temporalibus*,

[a] *Constitut. Apostolic. lib. 2. cap. 46.*

poralibus, Gulielmus Occhamus[a]; *Omnia præter Perpetua* (æterna) *mensurantur Tempore*; *ideo vocantur Temporalia*; quod nomen ita rectè continet βιωτικὰ universa & hominum inter se Actiones omnimodas, tam Forenses quàm alias etiam & Possessiones, uti itidem Jurisdictiones ac Imperia circa eas versantia, qualiacunque fuerint, licet, ex Ambitione quam diximus, ac Prævis, ad eam amplitèr complendam ac utcunque acquirendam, Ductibus Distinctionibúsque, Subdivisiones factæ fuerint & patientiùs, quàm par est, admissæ, in *Spiritualia*, *Ecclesiastica*, *Regularia*, quasi quicquam in horum aliquo, quà Hominum, qualiscunque fuerint, circa Sacra seu Profana, Persuasionis, Actiones inter se mutuas tantùm spectant, Genus seu Species esset, ab ea quæ reverà est inter Homines, quà se invicem respiciunt, *Secularis* seu *Temporalis* ac *Vitalis*, esset, ex sui naturâ, discriminanda. Adeóque Imperium ac Jurisdictio inter homines qualiscunque sit, est de Vitalibus, seu quæ ad societatem Humanam, id est vitæ consortium pertinent, sive Sacra sive Profana. Et in Species suas quidem, quoad Judicum qualitatem, distribuenda est, non omninò ex sui natura, sed ex arbitrio eorum qui Rerum summæ præfuerint; quod Judaico usui veteri perquam consonum esse tum ex superiùs dictis tum ex sequentibus, erit apertissimum. Neque planè alia esse potuit Jurisdictio illa quàm Arbitrorum, seu Judicum qualiumcunque electorum è Christianis, instar Judaici moris tunc notissimi de Triumviris in judicia seligendis, de quibus affatim suprà. Accedat heic, ne quidem cum ratione ulla existimari posse, Judæos, qui nondum Christo tunc nomina dederant, utpote Paulo reliquísque Presbyteris Christianismum tunc propagantibus Presbyterósque ubique Ordinantibus

[a] *Physicæ part. 4. cap. 14.*

nantibus infenſiſſimos, noluiſſe eos aut in jus apud ſuos ut Rituum Morúmque Patriorum Violatores manifeſtiſſimos vocare aut aliter acriùs incuſare, ſi facultatem aliquam Judiciariam ſeu Forenſem, extra Terram Ordinando, Presbyteris, contra majorum ſcita receptiſſima, contuliſſent. Et quantum ad facultatem ſimplicitèr Ligandi, Solvendi, Docendi extra Terram, Ordinando ab eis donatam, tantundem dicendum. Scilicet, niſi Ordinationem illiuſmodi etiam tam extra Terram quàm intra, fas haberetur, apud Judæos veteres, adhiberi (quam à Paulo, Barnaba, aliis tunc extra Terram adhibitam, ut oſtenſum eſt, ſcimus) anne credibile eſt, eos etiam graviſſimas incuſationes ac convicia non perpeſſos fuiſſe, ob rem ſic contra morem majorum patratam? Forſan etiam obſervatu heic non indignum, Paulum ad Titum ſcribentem (quem presbyteros per civitates in Creta conſtituere præceperat; & conſtituiſſe eum puto nemo dubitat) ſub finem epiſtolæ[a], ubi Arteman & Tychicum ut comites ſuos ad Titum mittendos, adeóque in fide propaganda, ut credere par eſt, Presbyteros, memorat, & Zenam & Apollon à Tito, in itinere eorum ad Nicopolim, ſolicitè deducendos, neminem eorum alio ornat titulo, uti nec alibi Marcos[b], Ariſtarchos, Demades, alios, præter Zenam, quem ⊛ *νομικὸν Legis illum peritum* nuncupat, quod ſanè judiciariâ facultate ſeu forenſi eum ex Ordinatione imbutum innuere ibi videtur. Nam licet Presbyteros in alteram illam facultatem, ſine judiciaria, Ordinatos, peritos eſſe legis oportuit cunctos, eo ſenſu quo quid Licitum Illicitúmve eſſet, quid Ligatum, Solutum, docerent Fidémque propagarent, nihilominus abſonum non eſt, vocem illam *νομικὸν* ibi, nec alibi, per Epiſtolas, uſurpatam, ſignantiùs denotare,

[a] *Tit.* 3, 12 & 13.

[b] *Philemoni* 24, &c.

notare, Judiciariâ etiam facultate illum præditum. Quorsum aliàs is solùm ὁ νομικὸς præ aliis dictus? Adeóque reliqui in Facultatem illam alteram, Ordinati sunt; sed Zenas, etiam origine, ut videtur, Ebræus, in Judiciariam, ídque intra ipsam Judæam, extra quam ritè fieri nequibat Ordinatio ejusmodi. Syrus ibi habet Zenam ספרא *Scribam* uti & Arabs Erpenianus الكاتب, idem significans, quà eo nomine juriſperiti & judiciorum publicorum ritè capaces innui solebant. Jaianus الوكيل *præfectum* aut *procuratorem*. Conjecturæ venia detur. Nam & in Christianismo recentiori, ut Theologiæ, sic & Juris Canonici, Doctores dum habemus, ex hisce Theologi in Doctrinam tantùm creantur, tametsi etiam Juris Canonici, quod cum Theologia apud Pontificios passim commistum, fuerint ad Docendum periti, Canonistæ autem, etiam Theologiæ, ut jure suo commistæ, scientes. Sed hi in facultatem Forensem seu Judiciariam creantur, id est Jurisdictionis fiunt capaces & signantiùs Juriſperiti nuncupantur; illi verò in Docendi tantùm munus summum; nec juris Canonici periti dici solent, utcunque ex studiorum communione ejusdem fuerint callentiores. Ita Paulus signantiùs vocat Zenam Juriſperitum (quo nomine in Epistolis nemo alius nuncupatur) dum alios extra Terram Presbyteros[a] aut simpliciter sine titulo aliquo memorat, aut Συνεργὸς ac Συστρατιώτας *operis socios* & *commilitones* in Docendo, fidéque firmanda propagandáque, appellat. Certè forsan nec nomen *Rabbi* qui titulus erat Presbyterorum in Facultatem Forensem integrámque Presbyteratûs dignitatem creatorum, ut dictum est, solennis, Presbyteris

[a] *Vide Hugon. Grot. ad Philemonis 1. &c.*

ris illis reliquis pariter, inter Christianos saltem, quà tale, proprium fuit aut admissum. Aliud enim erat dici seu compellari *Rabbi* inter salutandum & officii, quod etiam multiplex heic erat, causâ, quemadmodum *Adoni* sæpissime in testamento Veteri usurpatur, & *Rabbi* etiam, idem significans, non rarò in Novo federe D. N. Jesu Christo tum à Discipulis[a] tum ab aliis[b], eum compellando, tribuitur; uti etiam aliis[c]; quale itidem est illud Rabboni[d]; Aliud omninò, in singularem Presbyteratûs Dignitatem, per Impositionem, ut Manuum, ita & Nominis seu Tituli illius *Rabbi*, Creari. Ut quidem apud nos passimque, aliud est Doctorem, Magistrum, Comitem, Ducem, Militem, Equitem juxta simpliciorem earum vocum & primariam significationem, in adlocutionibus confabulationibúsque nuncupari; aliud in Dignitates nominibus illis significantiùs notissimas, pro more ac solenniùs evectos agnoscere. Superiùs[e] dictum est de Presbyteris sic vulgò dictis, qui neutiquam ritu solenni Ordinati. Eodem modo proculdubiò titulus *Rabbi* significantiùs ad ritè Ordinatos spectans, quàm plurimis etiam è vulgo seu è vulgo habitis tribuebatur. Et de *Rabbi vocari* tempore D. N. Jesu Christi, plura mox[f].

[a] *Matth.* 26, 49. *Marc.* 9. 5, 11, 21. 14, 45. *Joann.* 4, 31. 9, 2. 11, 8 *&c. in locis quamplurimis ubi* Διδάσκαλε *adhibetur planè pro* Rabbi.

[b] *Joann.* 1, 49. 3, 2. 6, 25.

[c] *Ibid.* 3, 26.

[d] *Marc.* 10, 5.

[e] § 3.

[f] § 10.

IX. Ex ejusmodi Presbyteratûs, in Facultatem non Judiciariam seu Forensem aliquam, sed Ligandi, Solvendi, Docendi, juxta morem Judaicum veterem inter Christianos, etiam ut pariter suum, usitatâ extra Terram Ordinatione, uti & intra, in Facultatem, pro re nata, sive utranque sive alterutram, habebantur tam extra quàm intra Judæam in Ecclesiis Christianorum, per ipsa Apostolorum tempora, Presbyteri Christiani munere Ligandi, Solvendi, Docendi,

cendi, imbuti, adeóque Christianismum sic propagandi. Cæterùm eorum nullis, quà tales erant, Jurisdictio aliqua sive intra sive extra Judæam competiit, magis atque in Synagogis, Proseuchis, Scholis Judæorum, quæ Consessus non erant omninò ex sui natura Forenses aut Jurisdictionis. Et si qua fortè in eis Jurisdictio aliqua subinde exerceretur aut exerceri videretur, ea ex Disciplina Confederata eorum qui ad ecclesias ejusmodi spectarent & Permissione Principum sub quibus vivebatur, pendebat, non ex Presbyteratûs ejusmodi Officio. In statis intra Terram Synedriis forensibus Ordinaria Jurisdictio, verè sic dicta, tantùm reperiebatur & in Presbyteris in ea rite cooptatis. Extra verò Terram, ne Criminalia quidem saltem ulla, ex Ordinationis intra Terram vi, à consessibus Judæorum, adeóque tunc nec Christianorum ullis, judicari omninò potuere, nedùm judicia ulla Executioni mandari. Neque omninò obstat quidquam de Excommunicatione temporis illius afferri solitum, de qua amplitèr etiam hanc in rem actum est libro superiore. Presbyteri igitur tunc erant in ecclesiis Christianis, ut in Judæorum nondum credentium Synagogis, Proseuchis, Scholis, ídque tam intra quàm extra Terram. Sed non aliam inde sortiti jurisdictionem quàm qualis erat Crispi illius Corinthiacæ præfecti Synagogæ[a]; quales, ut Judaicas, passim imitabantur Christianæ ecclesiæ. Atque Presbyteri illi simul cum eis quibus docendo præerant, Ecclesias singulas faciebant, interdum unicus, duo, plures, pro locorum temporúmque discrimine. Sed verò per Ecclesias omnes necessariò fuisse Presbyteria seu Presbyterorum Collegia formata, non magis videtur admittendum quàm ejusmodi fuisse in Synagogis, Proseuchis ac Scholis non Credentium

[a] *Vide supra §. 7. in fine.*

Judæorum, quorum mores, hujuſmodi in rebus, Chriſtianis Eccleſiis exemplo fuere. Verum quidem eſt, Synedria Forenſia Judæorum omnimoda, intra Judæam, Presbyterii (quâ Presbyterorum Collegium illo denotatur) nomine rectè vocari potuiſſe, cum ſcilicet ex Presbyteris, eorúmque numero certo, juxta antè oſtenſa, conſtiterint illorum univerſa; non itidem Synagogas, Proſeuchas, Scholas, in quibus Collegia ejuſmodi neutiquam reperta. Cum igitur ſemel tantùm in Novo Teſtamento, idque non ſine lectione & ſenſu ſatis dubio (ut libro habetur ſuperiore[a]) occurrat vox *Presbyterii*, etiam & Presbyterorum Chriſtianorum mentio expreſſa illic perquàm rara ſit, dicendum potiùs videtur, Presbyterum aliquem unicum (qui velut Archiſynagogus eſſet) aut plures, ut res locúſque variatim poſtulavit, Doctrinæ cauſâ, per Eccleſias Chriſtianas tunc conſtitutos admiſſóſque, quàm Presbyterorum Collegia ſeu Preſbyteria aliqua per ſe formata. Nec quidem aſſenſum alitèr hactenùs præbere potui Viro Maximo, qui de Presbyteriis tunc temporis Chriſtianorum ſæpiùs loquitur, perinde ac ſi dubitandum non eſſet, quin Collegia ſua Presbyterorum ſtata, nec ſine Principibus ſeu Præſidibus ſuis ac Juriſdictione tam extra quàm intra Terram tunc habuiſſent, in Eccleſiis omnibus non nimis exiguis, Chriſtiani. De Corinthiorum ille[b] Presbyterio, ad illud de ὑπερβολὴ τῶν πλειόνων *objurgatione quæ fit à pluribus*, *Reſtitutum*, inquit, *jam erat Corinthi Presbyterium & cum eo diſciplina quæ per Schiſmatum diſtractiones ceſſaverant.* Etiam in epiſtolam ad Philippenſes (quam Paulus & Timotheus ſcripſere, *omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu qui ſunt Philippis* σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις *cum Epiſcopis & Diaconis*, ubi Syrus vertit ἐπισκόπους per ܩܫܝܫ̈ܐ *Preſ-*

[a] *Cap. 14. pag. 564.*

[b] *Hugo Grotius ad 2 Corinth. 2, 6.*

Presbyteros uti etiam Arabs Erpenianus per القسوس idem ſignificans, ſed Jaianus per الاسقفة *Epiſcopos*; ubi Chryſoſtomus, Theophylactus, Græcorum alii legunt, contra quàm Syrus, Arabs uterque & Vulgatus, præter codices aliquot Græcos, Συεπισκόποις καὶ Διακόνοις *Coepiſcopis & Diaconis*; & τί φησι; inquit Chryſoſtomus, μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; ἐδαμῶς· ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε. Τότε γὰρ τοῖς ὀνόμασι, καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. *Quid hoc eſt? an unius Urbis, plures epiſcopi? Minimè. Sed Presbyteros vocavit Epiſcopos. Hactenus enim utriſque nomina communia eadem. Etiam & Diaconus Epiſcopus nuncupabatur*; & Theophylactus ἔπω γὰρ ἦν διακεκριμένα τὰ ὀνόματα ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπίσκοποι διάκονοι καὶ πρεσβύτεροι ἐκαλοῦντο, *nondum enim erant diſtincta nomina; verùm ipſi Epiſcopi, Diaconi & Presbyteri vocabantur*) in epiſtolam, inquam, illam ibi Vir Maximus ille, *In novo Teſtamento, vocati ſic Presbyteri omnes, quia in gregem habebant inſpectionem, Act. XX. 28. quæ inſpectio* ἐπισκοπὴ *Act. I. 20. At is qui in eo ordine primas habebat, dicebatur per excellentiam* ὁ ἐπίσκοπος, *unde factum ut id ei nomen proprio quodam jure manſerit, ſicut Senum nomen Epiſcoporum primus in Africa. Princeps autem hujus Presbyterii Philippenſis videtur fuiſſe ipſe Epaphroditus qui Philippis ad Paulum ivit*[a], *quem mox Paulus vocavit* Συεργὸν καὶ Συστρατιώτην[b]. Heic Presbyterium Philippis ſimul cum ejuſdem Principe. Item in Præfatione ad ſecundam ad Theſſalonicenſes ſeu Judæos ibi credentes, idem; *quia hæc ex Judæis Theſſalonicæ habitantibus Eccleſia exigua erat, ideóque Presbyterium non habebat, ideo ſi qui eorum non ex Chriſti regula viverent, jubentur vitari ab aliis, cum ſi Presbyterium ibi fuiſſet, excommunicandi*

[a] *Philipp.* 4, 18.

[b] *Ibid.* 2, 25.

illi eſſent, ut ille Corinthius. Et ubi[a] Paulus jubet illos vitare, nec commercio miſceri, cum eis qui *ambularent inordinatè, ſi Presbyterium*, inquit, *ibi fuiſſet, juſſiſſet eos Excommunicari. Nunc quia Presbyterium non erat, juſſit tales improbè viventes vitari, id eſt familiarem eorum conſuetudinem defugi, quod jus ſingulis Chriſtianis competit.* Quaſi ſingulis Judæis illis, qui illic Chriſti nomina dederant, ex more ſuo receptiſſimo, quenquam Excommunicare tunc non licuiſſet! quod diſciplinæ Talmudicæ, id eſt, Juri etiam tunc & ante Judaico eſt planè adverſiſſimum. Alibi item ad illud in Epiſtola ad Timotheum prima[b] de *impoſitione manuum Presbyterii* (de quo loco nos plura libro primo) *Ubi Apoſtoli*, ait, *aut Apoſtolorum adjutores non aderant, fiebat Ordinatio per Præſidem cœtûs conſentiente Presbyterio. At ubi aderant Apoſtoli aut eorum adjutores, hic honor & ipſa Præſidentia ad illos pertinebat. Faciebant tamen hæc & talia unà cum Presbyterio, ut hic videmus: ſic apud Hebræos judicibus electis manus pro Synedrio imponebat* הנשיא *Princeps Synedrii.* Heic illi Presbyterium Epheſinum. Et de Jacobo Epiſtolæ Canonicæ autore, *Eſt is qui ab Apoſtolis conſtitutus fuit Princeps Presbyterii Hieroſolymitani, ut Apoſtolis huc illuc, ut fiebat, excurrentibus, haberet cœtus ille virum egregium & cui ob eximias virtutes* δικαίου *nomen adhæſit, à quo regeretur.* Alia eandem in rem ſubinde, pro more ſemper ſuo, doctiſſimè quidem interſerit; ſed quæ ad mores tunc receptos, accuratiùs, ſi quid video, exigenda. Jacobus ille primus quidem paſſim fit Epiſcopus Hieroſolymitanus, atque is eſt ad quem, fratrem Domini dictum, epiſtolam ſuam de rebus geſtis S. Petri, ſcripſit Clemens.

[a] 2 *Ad Theſſalonic.* 3, 6.

[b] *Cap.* 4, 14. *& vide eum ad cap.* 5, 19.

X. Ex hactenùs oſtenſis lux forſan aliqua Interdicto

dicto illi Discipulis à D. N. Jesu Christo pronuntiato de Nomine *Rabbi, Patris, Principis.* Verba ad Discipulos sacra sunt de Scribis & Pharisæis, qui Discipulorum tempore in dignitatibus maximè Presbyteratûs & Forensibus, apud suos (quà sui scilicet ipsi juris esse sub Romanis permitterentur) ante alios vigerent; Ἐπὶ τῆ Μωσέως καθέδρας, *In cathedra Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi* (Id est, juxta seu quasi juxta Mosaica instituta Docuere & continuatam ab eo successionem sustinuêre, Jurisdictionem etiam inde exercentes; quale quidem, quoad Disciplinam, Galenus de Mose simul & Christo & sui temporis Christianis (floruit ille sub annum à Christo 140) dixit, ubi adversùs sophistas agens, qui temerè nimìs de Pulsibus affirmarent negarèntque, nec Ratione appositâ, nedum Demonstratione, interim usi, præstaret, inquit[a] hisce uti, ἵνα μή τις οὐδὲς κατ' ἀρχὰς ὡς εἰς Μωϋσῆ καὶ Χριστοῦ διδασκαλεῖον ἀφικνῆται, νόμων ἀναποδείκτων ἀκούῃ, *ne quis initio statim, quasi in Mosis & Christi Scholam* seu *Sodalitium ingressus, leges audiat nullâ fultas ratiocinatione*; quale quidem, paulò ante Galenum, in Christianos scripserat impius ille Celsus[b]) Sed dein Dominus ad Discipulos; Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, *Omnia quæcunque dixerint vobis servare, servate ac facite* (ubi Vulgata habet *quæ dixerint vobis servate & facite*, quemadmodum & Syrus & Arabs legerunt) *Secundum opera verò eorum nolite facere* (μὴ ποιεῖτε) *dicunt enim & non faciunt. Alligant onera gravia* &c. Et paulò post, *Amant autem* (τὴν πρωτοκλισίαν) *primos recubitus in cœnis* & πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς Συναγωγαῖς *primas cathedras* (consessus primos) *in Synagogis* (conventibus sive Sacris sive Profanis, Forensibus, Synedriis, aliísque publicis)

καὶ

[a] *De Differentia Pulsuum lib. 2. cap. 4.*

[b] *Apud Origenem in eum lib. 1.*

[c] *Matth. 23, 2 &c.*

καὶ τὰς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς & *ſalutationes in plateis*, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ραββὶ, Ραββὶ, & *vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi.* Et ſtatim ſubdit Servator ad Diſcipulos Interdictionis monitum; Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ραββὶ· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ Χριστός. Πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. *Vos autem nolite vocari* (ut vulgata; *nec vocemini*) *Rabbi. Unus enim eſt veſtrum Princeps* ſeu *Doctor, ipſe Chriſtus. Omnes autem vos Fratres eſtis.* Sic editi; ſed manuſcripti aliquot veteres habent, *Nam unus eſt vobis* ὁ διδάσκαλος; ut monent Eraſmus, Stephanus, Beza. Atque ita legitur in perpulchro & vetuſto penes me ex Oriente MS. qui, ex ornatu quidem, haud exigui pretii exiſtimationiſve aut vulgaris inter Græcos domini videtur fuiſſe. Optimè Hugo Grotius, *omninò* Διδάσκαλος *legendum; quomodo & Syrus legit. Nam vocem Rabbi & Rabboni ſcriptores noſtri ubique reddunt* Διδάσκαλος, *nuſpiam* καθηγητὴς. *Deinde* καθηγητὴς *titulum à titulo Rabbi Chriſtus manifeſtè diſtinguit commate* 10; ut ſtatim videbimus. Illud רבי Rabbi quod à רבב *magnificari* & pronomine affixo formatum, Majeſtatem aliquam ac præeminentiam multipliciter, pro rei ſubjectæ diſcrimine, innuit, interpretatur S. Joannes[a] per Διδάσκαλον. Sed reverà eſt Διδάσκαλέ μου *Magiſter mi*; ut *Monſieur, Madame, mijne heer*, rectè ſatis verti ſolent per *Dominum* & *Dominam* ſine pronomine adjecto. Et quidem Latinorum *Magiſter* propriè multò magis reſpondet רב Rabbi quàm Græcorum Διδάσκαλος. Hoc enim multò eſt anguſtius & docendi ſive munus ſive facultatem tantùm ſignat. Magiſtri autem, *non ſolùm doctores artium, ſed etiam pagorum, ſocietatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur, quia omnes hi magis cæteris poſſunt*, ut ait Feſtus[b]. Unde *Magiſtrare, Magiſterium,*

[a] *Cap.* 1, 38.

[b] *In* Magiſterare.

ſterium, aliæque voces cognatæ tam Græcis itidem recentioribus receptæ[a] quàm Latinis uſurpatæ, de quibus conſulas, ſi plura velis, commentarios doctiſſimos ad hiſtoriam Auguſtam. Syrus etiam qui ܪܒܝ *Rabbi* retinet, ibi legiſſe videtur ὑμῶν ὁ διδάσκαλος. Nam ſubſtituit ܪܒܐ *Rab* ſeu *Magiſter veſter*. Atque Arabes, Romanus, Erpenianus, Jaianus; وان يدعوهم الناس معلمين فاما انتم فلا تدعوا لكم معلما علي الارض فان معلمكم واحد هو المسيح *atque ut vocent eos homines Magiſtros. Vos autem haud vocetis vobis Magiſtrum ſuper Terram* ſeu *in Terra*; *quoniam Magiſter veſter unus eſt Chriſtus*. Nec aliter MS. Arundellianus[b]. Meus[c] verò, فاما انتم فلا تدعوهم معلمين وان المسيح معلمكم واحد هو *Sed vos non vocetis eos Magiſtros, cum Chriſtus ſit veſter Magiſter ſolus*. Evangelium etiam heic Ebraicum, ואתם לא תקראו רבי כי אחד הוא רביכם המשיח *vos autem ne vocemini Rabbi, quia unus eſt Rabbi veſter Chriſtus*. Quomodo vulgatæ autor quantum ad Διδάσκαλος, legerit, incertum eſt, dum reddit heic, *nolite vocari Rabbi, unus eſt enim magiſter veſter* (nam illud ὁ Χριστὸς non legebat ille) & poſtmodum commate 10 καθηγητὴς itidem *Magiſtrum* vertit. Galli heic, *Mais vous ne ſoyes point appellés, Noſtre maiſtre. Car un ſeul eſt voſtre Docteur, aſſavoir Chriſt*. Sic interpretantur καθηγητὴς. Lutherus, Belgæ, Angli heic **Maiſter** non **Doctor** habent. Sed ut Juris[d] ita & Facultatum aliarum, revera *Doctor* & *Magiſter* idem eſt ipſum. Pergit autem ibi Chriſtus; Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ὅτι εἷς

[a] *J. Meurſ. in Gloſſario.*

[b] *Sect. 66.*

[c] *Sect. 56.*

[d] *Alciat. Paverg. 8. cap. 10.*

γῆς. Εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, *Et ne vocetis Patrem veſtrûm ſuper Terram* aut *in Terra. Nam unus eſt Pater veſter qui in cœlis.* Vulgatus quaſi legiſſet ὑμῖν, *Et patrem nolite vocare vobis ſuper Terram.* Item Syrus ولا تدعوا لكم ابا على الارض *Et Abba* ſeu *Patrem ne vocetis vobis in Terra* &c. Arabes item editi & Codex Arundellianus ولا تدعوا لكم ابا علي الارض *& ne vocetis vobis Patrem ſuper Terram* ſeu *in Terra.* Meus autem ولا تسموا لكم ابا علي الارض *Neque nominetis vobis Patrem ſuper Terram.* Etiam licet codices plerique habeant illic ὑμῶν *veſtrûm*, alii tamen, velut editionis Argentoratenſis[a], Eraſmianæ[b], Hervagianæ[c], harúmque ſequaces ὑμῖν *vobis* exhibent, quod veteribus illis ſic conſonum eſt, unde Rhemenſes, **And call none father to your ſelf upon earth**; & Wiclefius, **And nyle ye clepe to you a fader on erthe.** Lutherus, **Und ſolt niemand Vatter heiſſen**; Belgæ, **Ende en ſult niemandt uwen vader noemen.** Beza, *Et patrem veſtrum ne quenquam* aut *neminem vocate in terra.* Galli, *& n' appellez aucun en la terre voſtre pere*, quemadmodum itidem Angli; **And call no man your father upon the earth.** At Joannes Druſius heic, *in hoc ſermone pronomen* ὑμῖν *redundat.* Etiam Beza notat exemplar vetuſtum nec ὑμῶν nec ὑμῖν habere. Ebræus ibi ואם אין תקראו לכם אב *Nec vocetis vobis Patrem.* Dein verò ait eis Chriſtus, μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, εἷς γάρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὁ Χριστός, *Ne vocemini Duces* (Principes, Primates) *Unus enim eſt Dux* (Princeps, Primas) *veſter, Chriſtus.* Vulgata

[a] *Apud Wolfium Cephalæum 1529.*

[b] *Baſileæ 1519.*

[c] *Ibidem 1545.*

gata ibi, *Ne vocemini Magistri, quia Magister vester unus est, Christus.* Et vocem **Maister** ibi etiam habent Lutherus, Belgæ, Angli; adeóque καθηγητὴς heic à Rabbi seu Magistro antè per se memorato non discriminant. Et Ebræus heic *ne vocemini* מלמדים *Doctores*, quemadmodum etiam Beza, Galli, aliíque: Syrus autem, Ne vocemini مدبرين *Duces, Principes, gubernatores.* Arabes omnes ولا تدعوا لكم مدبرا علي الارض *& ne vocetis vobis Gubernatorem* (Principem) *super Terram* seu *in Terra.* Verum quidem est καθηγητὴς, uti & καθηγεμόνα esse *Magistrum* (qui aliis præest) & *Præceptorem* & *Doctorem* & *viæ Ducem*[a]. Glossarium vetus, καθηγεμὼν *Dux*, καθηγητὴς *Magister* (cujus in præfecturis amplissima significatio) *Præceptor, Institutor.* Jam verò cum alius esset Rabbi in salutationibus compellationibúsque officiosis usus, alius in solenni Rabbinatûs seu Presbyteratûs etiam Judiciarii creatione ac conditione inde exortâ quemadmodum itidem evenit in vocibus id genus non paucis apud nos passímque, uti & suprà[b] monitum est; quidnam vetat quo minùs illud de Scribis & Pharisæis, *amant* καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ραββὶ, Ραββὶ, *vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi*, capiendum fuerit de ambitione eorum in Dignitate Rabbinatûs, quâ Forensi ac Judiciariæ in Synedriis eminentiæ prævia ea erat, solicitiùs expetenda? Atque iteratio vocabuli ambitionis ejusmodi frequentiam tunc obtinentem denotare potest. Certè de Salutationibus proximè ante per se, uti & alibi[c] mentio. Nihil magis me hanc in conjecturam inclinavit quam usus solennis apud Ebræos vocis קרא καλεῖν *vocare*, pro eo etiam quod erat Nomen

[a] *Hesychius in* Ηγεμών.

[b] §. 8.

[c] *Luc.* 11, 43.

Dignitatis Presbyteralis judiciariæ seu Rabbinatûs integri imponere. Expressim in ante allatis, juxta vetustiores, Maimonides, neminem Ordinatum esse (plenariè saltem & universaliter) א"א שקורין לו רבי *quin vocarent eum Rabbi.* Ita καλεῖσθαι seu *vocari Rabbinum* & קריאה *vocatio Rabbini* voces fuerint quæ Creationem ac Ordinationem in Rabbinatum, nec simplicem salutationem compellationémve, hoc etiam Evangelii loco designarent. Atque ita *vocari* etiam significabat *esse, fieri, creari,* quemadmodum itidem multoties in fedère utroque קרא καλεῖν, *vocare* passivè usurpantur, ad designandum quidnam res ipsa fuerit aut facta sit per ejusmodi vocationem. Etiam interdum expressim vertitur קרא, quatenus vocationem denotat, per *esse* & *fieri.* Græci illud, ויקרא שם בבית לחם (quod Chaldæus vertit ותהא קרי שמא בבית לחם *& sit vocatum nomen ejus in Bethleem*) reddunt καὶ ἔσται ὄνομα ἐν Βηθλεὲμ, *& erit nomen* &c. Et Munsterus, *& fias magni nominis in Bethleem,* ubi vulgata, *& habeat celebre nomen in Bethleem.* Syrus ... *& vocetur nomen ejus Bethleem,* uti & Arabs ... idem significans. Tremellius, *& fac prædicetur nomen* &c. Judæi Hispanienses, *y llama nombradia* &c. In Novo item federe, *Beati pacifici,* ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται, *quoniam illi filii Dei vocabuntur,* & paulò post, ἐλάχιστος κληθήσεται, *minimus vocabitur,* & μέγας κληθήσεται *magnus vocabitur in regno cœlorum,* ubi, ut alibi non ita rarò, *vocari* planè usurpatur pro *inde esse* aut *fieri.* Huc sanè spectat, quoad vocis usum, illud *ecce virgo impregnata pariet filium,* וקראת שמו עמנואל *& vocabis nomen ejus Emmanuel,* ubi Chaldæus ותקרי *& vocabit,*

[a] *Tit. Sanhedrin cap. 4. §. 2.*

[b] *Ruth 4. 11.*

[c] *Matth. 5. 9.*

[d] *Ibid. 19.*

[e] *Jesai. 7. 14.*

bit, Syrus ܘܢܩܪܝܢ *& vocabitur nomen ejus Emmanuel*, Arabs editus ——ون ويدعى *& vocabunt.* MS. meus[a] ويدعي *& vocabitur*; ſed Græci καὶ καλέσεις; quod Evangelio citatum, pro exemplarium varietate, habet & καλέσεις & καλέσουσιν[b] & *vocabitur*; ubi Syrus *vocabunt*; Arabs Erpenianus & Jaianus ويدعي *& vocabitur*; Romanus, وتدعي *& vocabis*; Perſa وخواهش نهند *& nomen ei imponent.* Ut nomen ejus, ita & ipſe erit, ſic fiet, *Deus Nobiſcum.* Etiam apud Homerum[c] Juno ad Somnum,

[a] *Sept.*

[b] *Videſis Bezam ad Matth. 1. 23. & J. Druſium in Fragm. Vet. Teſtamenti ad Iſaiæ 7.*

——ἐγὼ δέ κέ τοι χαρίσσομαι ὁπλοτεράων
Δώσω ὀπυιέμεναι καὶ κεκλῆσθαι ἄκοιτιν
Πασιθέην——

[c] *Iliad. Ξ.*

Egotibi Gratiarum ætate florentium unam tibi in matrimonium dabo, atque ut vocetur Uxor tua, Paſithean. Planè ut ſit, fiat, uxor tua. Euſtathius ibi, ὅ δὲ ὀπυιέμεναι καὶ κλῆσθαι ἄκοιτιν, τὴν αὐτὴν ἔννοιαν εἰσὶν, *in matrimonium dari* ſeu *in coitum & Uxorem vocari, eundem habent ſenſum*, & alterum inquit eſt alterius interpretatio. Uxorem eſſe, fieri, vocari, ſic idem. Accedat ex Platone, Sophocle, aliis, animadvertere virum ſummum, Iſaacum Caſaubonum, καλεῖσθαι pro τοῦ εἶναι adhibere, ad illud Delphidos Simathæ amaſii apud Theocritum[d],

[d] *In Pharmaceutria.*

—— καὶ γὰρ ἔλαφρὸς,
Καὶ καλὸς πάντεσσι μετ' ἠϊθέοισι καλεῦμαι.

Nam celer & pulcher inter omnes juvenes vocor; ubi καλεῖσθαι inquit ille[e], *hic ita accipio ut* ὅ ἐστι *potiùs quàm* τὸ κατηγορεῖσθαι vel λέγεσθαι *ſignificet*, qualia etiam alia tam apud Latinos & Ebræos quàm Græcos occurrere adnotat. Huc quidem ſpectare viden-

[e] *Lect. Theocrit. cap. 3.*

tur illa[a], *Deum vocaſſe lucem Diem & Tenebras Noctem*, & *vocaſſe Firmamentum Cœlum*, & *Aridam Terram*, & *Collectionem Aquarum Maria*, etiam & voces κλητὸς & κλῆσις toties in epiſtolis Pauli occurrentes, uti item forſan illud Pythagoræ[b] πλέθρου καλεῖσθαι ϖ Ἄδλου. Et revera, quoties quicquam Nomine quod conceptui illud ejúſque naturam ſimul denotet, vocatur, τὸ eſſe ejuſdem, in quantum ſic fieri poteſt, illud indicat, velut ſeriò definiendo aut declarando; non, ut voces in ſalutationibus obviiſque compellationibus officioſè temerè aut oſcitantiùs uſurpari ſolitæ, quaſi leviùs jocando. Faciliùs puto notionem hanc amplexabuntur, quotquot nobiliſſimæ Philoſophorum ſectæ, Nominalis dictæ, quæ ſcientiam Rerum in Vocum ipſarum Scientia tantum collocant, fuerint ſequaces. Etiam in Prædicabilium doctrina obvium eſt, *dici*, *vocari*, id genus alia pro *eſſe* uſurpari. Certè & ἀποφαίνειν, *Deſignare*, *Renuntiare* idem ſatis ſunt cum *Vocare*, & apud Juriſconſultos veteres, *vocari in locum ſubſtituti*[c], *vocari ad hæreditatem*[d], *ad Decurionatus honorem vocari*[e], *ad munera vel honores vocari*[f], id genus alia tum in Digeſtis tum in Codice etiam occurrunt, pro eo planè quod eſt *Nominari*, *fieri*, *eſſe*, *conſtitui*, unde etiam, atque ex Ebræorum, quem diximus, uſu, illud in Codice Theodoſiano de *Nominatis in Synedriis Palæſtinæ* Primatibus, de quibus ſuprà[g]. Spectant huc quæ tantundem firmant etiam ex Jure Canonico[h]. Certè apud nos itidem Dignitates ſunt præcellentes aliquot ad quas qui evehuntur, more ſolenni ac ſignantiùs *vocati* **called** dicti; ut *Baronis* reſcripto regio in comitia Parlamentaria adſciti (unde revera *creatur* & *creari* dici ſolet; nam qui codicillo quem *Patentes* appellamus creatur, non ita nuncupatur *Vocatus*) *Servientis ad legem*

[a] Geneſ. 1.

[b] *Apud Iamblichum in vita ejus cap. 27.*

[c] *L. 19. tit. de Injuſto, rumpto &c. teſtamento.*

[d] *L. 2. D. tit. Unde cognati.*

[e] *L. 2. §. 8. D. tit. de Decurionibus.*

[f] *L. 3. §. 2. D. tit. de Muneribus & Honoribus.*

[g] §. 6.

[h] *Videſis Petrum Rebuffum lib. de Nominationibus.*

legem (qui Juris noſtri Municipalis velut Doctor eſt) eorum qui, in Juriſperitorum collegiis noſtris majoribus, Primarii, nuncupantur **Benchers**, ἑδραῖοι *Sedentarii*, *Conſidentes*, ac **Readers** *Lectores*, & demùm qui Secundarii illic **Barriſters** dicti, ad repagula coram tum Judicibus Forenſibus tum & Conſidentibus & Lectoribus illis ad lites & Juris quæſtiones diſceptandas adſtare ſoliti. Vocari ad dignitates haſce planè denotat, in eas evehi & *Barones*, *Servientes*, *Conſidentes*, *Lectores*, *repagulis adſtantes*, fieri ſeu conſtitui. Perpendatur igitur hinc utrum illud de Phariſæis titulum *Rabbi* eóque vocari amantibus ambientibúſque, ad ſolennem eorum inter ſe in Dignitatem illam evectionem attinuerit, nec ad officioſas ſalutationes quæ per ſe itidem memorantur. Et ſi ita ſe res haberet, tunc nec interdictum Diſcipulis pronuntiatum de titulo illo, *Vos autem non vocemini Rabbi*, aliò ſpectabit. Alterum enim, ſeu Interdictum de Nomine diſcipulis datum ab altero, ſeu Phariſæorum heic ambitu, planè pendet. Si verò ad ſalutandi compellandíve tantùm officia attinuiſſet titulus heic ille, quidnam eſt illud μὴ κληθῆτε ὑμεῖς, *ne vocemini vos*, aut *nolite vocari Rabbi?* Aliorum tantùm ſeu ſalutantium compellantiúmque, neutiquam ipſorum in poteſtate ſic fuiſſet, eos ita vocari aut non vocari. Atque ita interdictum fuerit intelligendum de re quidem vetita ſed qualem nullatenus potuerint ipſi præpedire aut non admittere. Si verò concedatur ſenſus quem jam tentavimus, ſcilicet *ne vocemini vos*, pro ne Ordinamini, ne Conſtituimini, ne Creamini in Rabbinatûs dignitatem, illam ſaltem plenariam ac Univerſalem, quæ moribus Phariſaicis adeo obnoxia erat, ſatis quidem res ipſa habebitur in ipſorum poteſtate. Id eſt, eam non ambire nec in titulum

tulum illum tunc adeo inter Phariſæos obtinentem & celebrem ſe evehi deſiderare aut ejuſdem Candidatos ſe facere. Atque ita quidem de Facultate per Ordinationem Judiciaria ſeu Univerſali concedi illic ſolita, & cui Rabbinatûs dignitas erat tum propria tum Præfecturis illic Forenſibus prævia, res videtur maximè intelligenda. Noluit ſic Dominus ut Diſcipuli ſui Præfecturas ejuſmodi aut Facultatem Judiciariam ſibi cum ſolenni illo titulo adipiſcerentur, quorum munus erat Diſciplinam ejus, utpote ab ea quæ tunc & in Synedriis & apud Rabbinos Præfecturarum candidatos viguit diverſiſſima & intaminata, amplexari, nec ſe aliàs dignitatibus Synedrialibus, quæ ipſis perquam tunc inidoneæ, immiſcere. Obvia ſunt quæ ſcriptores illic alium in ſenſum adnotant. Cæterùm, ſi vulgari ſenſu de ſalutando aut nomine Rabbi ſibi in compellationibus, ſive admittendo ſive arrogando locus ſumatur, quorſum ac unde S. Paulus ſeipſum vocat διδάσκαλον ἐθνῶν[a] *Rabbi* (nam ita διδάσκαλον in N. Teſtamenti lingua ſignificare oſtenſum eſt) ſeu *Magiſtrum* aut *Doctorem Gentium* nuncupat? Quorſum item in Eccleſia tunc Chriſtiana διδασκάλων, id eſt *Rabbinorum*, tantus nominis uſus[b], non Forenſium, aut Judiciaria Facultate præditorum, ſed Docendi, Reſpondendi adeóque verè Ligandi & Solvendi munere tantùm, inter ſuos, eminentium. Rabbinatûs Judiciarii dignitas, tunc Judæorum more ſolenni conferri ſolita, reſpuenda illis erat; haud itidem ipſa Rabbini aut διδασκάλου ſeu *Magiſtri*, quæ eadem ipſa ſunt nomina quà in vulgarem ſeu popularem uſum recipierentur, ex interdicto illo aſpernanda, ſed pro re nata, extra jam dictum ſenſum, accommodè adhibenda. Certè & Proxima ibi illa de Patre & Principe firmare quæ diximus

[a] 1 *Timoth.* 2. 7. 2 *Timoth.* 1. 11.

[b] *Act.* 13. 1. 1 *Corinth.* 12. 28. *Eph.* 4. 11.

diximus videntur. Cum enim אב & אבא *Patris* nomen tum eminentioribus Rabbinis, ob reverentiam singularem, à compluribus tribui soleret (quemadmodum expressiùs in titulo Talmudico illo generali פרקי אבות *Capitula Patrum*, qui ad Doctores vetustiores attinet, & in פירקי אבית ר׳ נתן *Pirke Aboth Rabbi Nathan* qui corpori Talmudico Babylonio conjunctus est, in Capitula illa, Commentarius quasi perpetuus) tum notissimum esset in Dignitate אב בית דין *Patris Synedrii* cujuslibet Vigintitriumviralis (juxta antè ostensa) uti & illius qui Synedrio præerat Magno; appositè sequi videtur, post Rabbinatûs dignitatem sic interdictam, interdictio ejus quod veluti necessariò consequens fuisset, nisi priorem observarent. Quasi dictum fuisset, Rabbinis ejusmodi, seu sic Ordinatis uti & Rabbinatûs candidatis necesse est ut subjiciant se Patribus illis eósque, utpote omnibus sic Ordinatis eximios habitos suspiciendósque, pro more, revereantur; maximè in Ordinibus illis candidatorum in unoquoque Synedrio vigintitriumvirali Tribus, de quibus suprà; unde si vos Patrem quemquam ex illis vobis vocetis seu adsciscatis (quod vix alitèr fieri quibit si sic Ordinati fueritis) multò majus erit periculum ne à disciplina mea, quam sequi debetis, temerè divertamini, illorúmque imbibatis mores qui disciplinam meam corruperint. Tantundem pariter de καθηγητὴ *Præside*, *Primate*, *Principe* quem נשיא vocitabant. Ut Pater Synedrii in quolibet jam dictorum Synedriorum Secundus erat, ita נשיא *Princeps*, *Primas*, καθηγητής. Atque rationes eædem ob quas, de Patre sibi non vocando aut adsciscendo, sic moniti fuerint, etiam in hoc de Principe locum habuerint parilem. Nec prætereundum, initia ipsa Sermonis ibi Domini verbis expressissimis spe-

ctare Scribas & Phariſæos in Cathedra Moſis ſedentes, id eſt Dignitate Rabbinos ſeu Plenariè Ordinatos & Synedros; unde etiam exiſtimandum, ea quæ de Rabbinatu illorum ad Diſcipulos ſequuntur, exinde interpretanda. Et ego, inquit Dominus, vobis Magiſter ſolus & Præſes ſeu Primas; uti Pater veſter, qui Pater meus in Cœlis. Quid quod etiam ut *Magiſtri*, *Doctoris* adeóque & *Rabbi* ſeu Διδασκάλου ita & *Patris*, & *Abbatis*, *Primatis*, atque tituli id genus alii, extra cauſam heic in Evangelio memoratam, per omnia in Chriſtianiſmo ſecula fuerint paſſim uſitatiſſimi ac indubitantèr tributi aſſumptíque, non obſtante interdicto illo quod ita haud ad alias Terras, nec ad Rempublicam aliam, nec quidem ad alia ſecula ex receptis veterum recentiorúmque ſententiis attinere videatur. Et quantum ad nomen *Patris* (quod & Patroni cognatum munus, & dignitatem civilem, maximè apud Romanos veteres, denotaſſe neſcit nemo) uſus ejuſdem, non obſtante interdicto illo, in Chriſtianiſmum etiam primitivum, ut undiquaque licitus, receptus eſt ex diſciplina Platonica[a] in qua Theologi eminentiores & θεῶν παῖδες *filii Dei* & πατέρες τῆς περὶ αὐτὸ ἀληθείας, *Patres veritatis de ipſis traditæ*. Nec pauca alia, ex eadem, in Chriſtianiſmum veterem ſumta. Certè niſi ad modum jam dictum locus intelligatur, quomodo licuit Patrem quenquam ſibi naturalem eo nomine compellare? Porrò, ad jam dictam rem, obſervatu forſan haud indignum eſt, tametſi in Græcis, Latinis, Syris, horúmque ſequacibus ὅλη ἡ γῆς *in Terra*, ſeu על הארץ idem denotans, ut in Ebræo, habeatur tantùm in interdicto intermedio de Patris nomine, veluti cui reſponderet quod ſequitur ἐν οὐρανοῖς, Arabes tamen omnes, ut ſuprà oſtenſum eſt, cuilibet pariter interdicto علي الارض *in Terra* inſerere, quaſi qui

[a] *Philolaus apud Proclum in Platon. Theolog. 1. cap 5. & 6.*

qui Arabicè Evangelium verterent exemplaribus uſi fuiſſent in quibus tam interdictum de nomine *Rabbi* & *Principis* ſeu *Primatis* quàm illud de Patre, בשמים ו בארץ *in Terra*, in ſe continuiſſet. Nemo quidem neſcit ו γῆν *Terram* ſumi ſolere pro orbe terrarum, ut Cœlum pro univerſo eo quod nomine illo appellatur. Etiam & *Terram Iſraelis* & ו Ιουδαίαν γῆν *Judææ Terram*, in ſacris literis alibíque pro Terra Ebræorum regimini ſubdita adhiberi. Atqui non minùs verum eſt, ארץ ὁ γῆν *Terram* ſimplicitèr dictum, ex receptiſſimo apud Ebræos loquendi uſu, ipſam eorum Terram ſeu Promiſſionis ac Iſraeliticam duntaxat ſignificare. Millies habent Talmudici בפני הארץ *intra Terram* & חוצה לארץ *extra Terram* ita ſimpliciter dictam, pro Terra tantùm Iſraelitica. Atque ita quidem & ex notione ejuſmodi *Terræ*, quæ frequentiſsima eſt, Arabum codices illic intelligi poſsint, quaſi interdictum illud Triplex de Nominibus ſeu Titulis illis intra Terram, illâ in Republicâ, uſurpandis, tribuendis, ſuſpiciendis, nec extra ſumendum fuiſſet. Neminem illic, in Terra illa, præter Chriſtum (nam è generali interdicto excipiuntur ille & Pater eorum in cœlis) pro *Rabbi* ſeu Magiſtro, aut Patre aut Principe, juxta ante dicta, agnoſcendum. Certè nec extra Terram Iſraeliticam ac mores tunc Ebræorum vigentes forenſéſque, Nominum ac Titulorum illorum uſus tunc ejuſmodi reperiebatur, ut quis ibi ſic eos, uti Ebræis proprios, conjunctos, ad alias Terras ſeu univerſas ſpectare cum ratione poſsit exiſtimare. Inde in primitivorum Chriſtianiſmi temporum vetuſtioribus, ſeu ſub ducenteſimum à Chriſti natalibus annum & deinceps, ídque tam in Oriente[a] quàm Occidente[b], *Præſidentium* & *Præſidum* & τῶν ἡγουμένων in Eccleſiaſticâ tunc temporis Chriſtianorum inter ſe politiâ

[a] *Origen. in Levitic. homil.* 14.

[b] *Tertullian. Apologetic. cap.* 39. *& lib. de Pudicitia cap.* 14. *Lib. de Jejuniis cap.* 17, *&c. Videſis Deſider. Herald. ad Tertull. Apologetic. cap.* 39.

politiâ quæ Diſciplinâ Confederatâ fundabatur, mentionem familiarem habemus, velut eorum, quorum Tituli Interdicto ſervatoris minime omninò comprehenſi. Planè illi tunc καθηγηταὶ erant. Etiam Chriſtianæ tunc Eccleſiæ, etiamſi pro cœtibus illo nomine nuncupandis haberentur itidem qui ibi Tribus plures non eſſent, juxta illa Tertulliani[a], *non potes diſcurrere per ſingulos? ſit tibi & in Tribus Eccleſia*, &[b], *ubi Eccleſiaſtici ordinis eſt conſeſſus. & offert & tinguit Sacerdos qui eſt ibi ſolus. Sed & ubi Tres, Eccleſia eſt; licèt Laici. Unuſquiſque enim de ſua fide vivit*; nihilominùs in formatis numeroſioribúſque eccleſiis, Hominum ſolennis erat tunc uſus Ordinum qui καθηγηταὶ *Præſides* & *Magiſtri* reverà eſſent. Neque alitèr quidem conſiſtere poteſt illud, non ſolùm de Eccleſiis Dei generatim cum urbium paganorum eccleſiis, ex imitatione alterutrinque inter ſe regiminis qualiſcunque, comparatis apud Origenem[c], veluti Athenienſium, Corinthiorum, Alexandrinorum, aut illud de βυλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν *Conſiliis* ſeu *Senatibus Eccleſiarum* Chriſtianarum & earum βυλδύλαις *Conſiliariis* à δήμοις earum ſic vulgo diſtinctarum, cum Senatibus Senatoribúſque urbium paganorum comparatione; quaſi dubitandum tunc planè non fuiſſet quin Præfecturarum & Regiminis Ordinum Tituli ac Nomina, pro ſubjecta rei locíque & temporis diſcrimine, quaſi ſimiles in utriſque ſatis fuiſſent. Addit item Origenes, ὅτῳ ἢ ἀρχοντὶ ἐκκλησίας ἑκάστης πόλεως ἄρχοντι τῷ ἐν τῇ πόλει Συγκριτέον, *Præſes, Princeps, cujuſque per Civitates Eccleſiæ Præſidi, Principi urbano* (paganorum) *conferendus*; ubi interpres, *magiſtratus Eccleſiaſtici cum urbanis magiſtratibus conferendi.* Et eodem libro Origenes ait Lapſos, etſi ritè reconciliarentur, nihilominùs εἰς ὑδεμίαν ἀρχὴν ἢ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, *in nullum*

[a] *De fuga in Perſecutione cap.* 14.

[b] *Exhortat. ad Caſtitatem ca.* 7.

[c] *Advers. Celſum lib.* 3.

lum magiſtratum aut præſidatum Eccleſiæ Dei fuiſſe dein admittendos. Ita tam extra Terram tum inter ſe paſſim Chriſtiani, tam Primitivi quàm Recentiores, diſciplinæ Apoſtolicæ ſequaces, Magiſtrorum, Principum, Præſidum titulos habuere, nec obſtare omninò Interdictum illud à Chriſto Triplex datum crediderunt; De quo, hactenus.

XI. Sed verò apud S. Jacobum, in epiſtola ejus, Presbyterorum mentio & quaſi Officium ſingulare occurrit quod heic non prætermittendum. Κακοπαθεῖ[a] τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω (libri aliqui habent προσκαλεσατω; & lectio prior MS° ad S. Jacobi conſona eſt) τοὺς πρεσβυτέρους τ ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τ Κυρίου, καὶ ἡ εὐχὴ τ πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ, *Anne malis quiſquam in vobis affligitur* (corporis, animi, fortunæ malis; ubi Syrus ולא אנש מנכון מכאבא נהוא באילצנא *Si homo* ſeu *quiſquam ex vobis ſit in afflictione*, juxta quod antè ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν *in afflictione ipſorum*, reddit itidem באלצניהון *in afflictionibus ipſorum*, Arabs Erpenianus, ſi quis veſtrum ſit في شدة *in afflictione*, Jaianus ان حصل احدكم في شقا وضر *ſi accidat ut veſtrûm quis in afflictione ſit & calamitate*, Vulgata *Triſtatur aliquis veſtrûm?* remiſsiùs nimis quàm oportuit; cùm *Triſtari* ſimpliciter præ eo quod eſt *Affligi* leviculum eſſe nemo neſciat; & pauculis antè

[a] Cap. 5. 13.

[b] Cap. 1. 27. & heic, 10.

[a] Comm. 10.

lineis ubi Jacobus[b] ipse utitur καχοπαθείας, vulgata etiam vertat *exitûs mali*, quod Tristitiâ multo gravius est; Wiclefius ibi **of yvel goinge out**, Rhemenses, velut ex Vulgata, **of labour**; Wiclefius heic, **if ony of you is sorewful**; Rhemenses, **Is any of you in heavinesse?** Lutherus, **Leidet iemanc unter euch**, *quisquámne vestrûm malum patitur?* Belgæ **Is daer yemand onder u in lijden?** eundem in sensum; Galli, *Y a il quelcun qui souffre entre vous?* Angli benè versiones nuperas secuti, **Is any among you afflicted?** sic alii) *Oret. An quis tranquillitate animi gaudet?* (Vulgata, *æquo animo est?* Syrus, *si*]חדא ממ, Arabs Erpenianus si ﻑﺮﻳ, Jaianus si ﻑﺮﺴ, id est *lætetur*, Lutherus, **Ist yemand guts muts?** Belgæ, **Is yemandt goets moets?** ut Anglis solenne est. **Is he in a good moode**; Galli heic optimè, *qui soit en repos d' esprit*; non ita Angli dum, **Is any merry**, vertunt, uti & alii aliquot simplicitèr *Lætus*, *hilaris*, quales sunt non rarò quibus non εὐθυμία. Atque seculis quidem posterioribus **Merry** apud nos significavit simplicitèr *Hilarem*, quod superioribus usurpabatur pro eo qui strenuo, forti, alacri animo, *Gaillard*, seu *cui pax & concordia animi, & magnitudo cum mansuetudine*[b] ut dixit Seneca. Quemadmodum & Democrito[c] εὐθυμίαν, ἀταραξίαν seu *animum terrore liberum*, habere, pro summo apud homines bono sumtum est, seu cum *animus movetur placidè atque constantèr*[d], non sine εὐλόγῳ ἐπάρσει[e] seu *cum ratione elatione*, unde verum gaudium, seu εὐπάθεια, τῇ καχοπαθείᾳ heic contraria; sed aliud est animi hilaritas vulgaris, aliud tranquillitas ejusmodi, quàm heic τῇ εὐθυμίᾳ denotari non est quod dubitemus) *Psallat.* Deo gratias agat etiam cum

[b] *De Vita Beata cap. 3.*

[c] *Apud Ciceronem lib. 5. de Finibus.*

[d] *Idem lib. 4. Quæst. Tusculanarum.*

[e] *Laertius Diogenes lib. 7. seu in Zenone.*

cum cantu. Veteres Vulgatæ verſiones verſum hunc mirè depravarant in *oret æquo animo & pſallat*, unde Wiclefius, **prie he with patient ſoule & ſeie he a ſalm.** Dein Jacobus, *An quis in vobis æger viribus deficit*, quaſi moribundus etiam & animam citò expiraturus, **is as if he were at the laſt gaſp**, ſeu **giving up the ghoſt** (ita enim ἀποτνεῖν ex ſui ipſius tum natura tum uſu ſatis ſignificat; Syrus ܐܢ ܒܪܝܐ ܗ̇ܘ ܐ̇ܢ *& ſi ægrotet, infirmetur*, ut Vulgata *Infirmatur quis*, Arabs Erpenianus وان كان مريضا *& ſi ſit ægrotus* ſeu *languidus*, uti & Jaianus eundem in ſenſum وان تمرض. Lutherus & Belgæ, **iſt yemand kranck?** alii *malade, infiermo*, **ſick.** Certè ægri, infirmi, ægroti, vulgo ſic ſimplicitèr dictorum, nomen, uti & **ſick**, & ſimilium, apertè habetur in eis qui quomodocunque κακοπαθοῦσι, de quibus antè locutus eſt Jacobus, ſeu qui, cum afflictione, mala qualiacunque, etiam ut valetudinarii, perpetiuntur, in quorum levamen ait Orandum eſſe. Et cum ægritudinum genera ſint adeò numeroſa, leviora, gravia, atque ut aliqui volunt, nullibi non habeatur ægritudo niſi ubi perfecta corporis ſanitas eſt, nec ſtatus medius ſic ſit admittendus, æquum eſt ut exiſtimemus tum Ægros generaliter ſic dictos, tum Sanos in eis qui κακοπαθοῦσι & εὐθυμοῦσι antè comprehenſos, ἀδενοῦντας verò ſumendos pro ἀδενοῦσιν ὡσεὶ πλήσιον θανάτῳ *pro infirmatis uſque ad mortem*, ſeu ex ſummâ virium defectione extremóve morbi languore moribundis. Et Medium in corpore animantis ſtatum non dari, ſed aut ſanum quodque eſſe aut cum latitudine variâ ægrum & κακοπαθεῖν, autores ſunt Magni,

[a] *Philipp. 2. 27.*

gni, Aristoteles[a], Avicenna[b], aliíque, licèt Galenus[c] & sequaces ejus non pauci triplicem faciant statum, adeóque Medium. Quin & Hippocrates[d], ὅ, τι γὲ ἂν λυπέῃ ⟨ἄνθρωπον⟩ τοῦτο καλεῖται νόσος, *quicquid homini molestiam adfert, id vocatur morbus.* Et Jurisconsulti, *Morbus est habitus cujusque corporis contra naturam, qui usum ejus facit deteriorem.* Sic Labeo[e] & Ulpianus[f]. Sed pergit Jacobus, *Accersat Presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini. Et Oratio Fidei salvum faciet laborantem* seu *ægrotum* (ut verti solet, qua de re mox plura) *& eum exsuscitabit Dominus, & si quæ peccata patraverit, remittetur ei.* Qui Presbyteri Ecclesiæ heic vocantur, & vertuntur *les Anciens de l'egliſe*, & **the elders of the Church** vocibúsque similibus (quæ nomina in versionibus ejusmodi sumi solent pro Christianorum tantùm cœtuum Presbyteris) sumendi videntur nec de Presbyteris solùm Christianis, nec de solùm Ordinatis, sed etiam de Presbyteris sive Christianis sive Judaicis qualibuscunque, adeóque de זקני השוק (de quibus superiùs dictum) *Presbyteris plateæ, privatis, vulgaribus, laicis*, juxta usum vocis illius apud Ebræos tunc notissimum. Etenim epistola hæc catholica scribitur duodecim Tribubus τῇ ἐν τῇ διασπορᾷ *quæ in dispersione sunt*, ubi Syrus ⟨ܕܐܝܬܝܢ ܒܥܡܡܐ ܕܦܘܠܓܐ⟩ *quæ disseminantur inter gentes*; & Arabs Erpenianus المتفرقة في الشعوب in eundem sensum. Itaque ἐν ὑμῖν *in vobis* seu *inter vos* in allatis, ad universos Judæos sic dispersos, quos fratres indiscriminatim passim vocat, tam nondum Credentes quàm Christianos, quantum video, spectat; licet benè moneatur à viro doctissimo[g] in epistola illa esse, *quædam monita omnibus Israelitis* (tam non Credentibus quàm Credentibus)

[a] *In Categoriis, cap.* περὶ ἀντικειμένων.

[b] *Lib. 1. Canon. Fen. 1. Doct. 1. cap. 1. Lat. 2. Arab.*

[c] *De Sanitate tuenda lib. 1. cap. 5 &c.*

[d] *Lib.* περὶ φυσῶν.

[e] *Apud Agellium lib. 4. cap. 2.*

[f] *L. 1. §. Sed si sciendum D. tit. de Ædilitio edicto.*

[g] *Hugo Grotius ibidem.*

tibus) *communia, quædam propriè pertinentia ad eos qui jam in Christum crediderant. Si,* inquit[a], *introierit* εἰς τ Συναγωγὴν ὑμῶν *in Synagogam vestram vir annulum aureum habens* &c. ubi vir ille Maximus appositè; *quanquam usus posterior recepit, ut Synagoga de cœtu Judæorum, de cœtu verò Christianorum Ecclesia dicatur, tamen & Ecclesiam sæpissimè dici de cœtu Judæorum ostendimus ad Matth. XVI. 18. & contra Synagogam de cœtibus Christianis Act. XV. 21. & ita omninò sumendam hanc vocem ostendunt verba præcedentia.* Scilicet Christianorum & Judæorum τ Συναγωγῆς & ἐκκλησίας nominum tunc temporis erat communio. vide eum locis citatis. Ad fratres igitur suos utriusque generis, sed universos qui dispersi tunc erant, tam non Credentes quàm Credentes, scripsit hæc Jacobus, non Credentes interim invitans ad fidem. Presbyteri utriusque cujusque speciei inter eos, pro persuasionis discrimine, communes. *Ex omnibus,* inquit ibi Mariana, *aliqui erant Christiani.* Sed adjicit; *Nam ad obstinatos in Judaismo* (veteri) *scripsisse, non arbitror.* Monet igitur Jacobus Afflictos, ut Orarent; Bono autem animi adeóque corporis habitu statúve fruentes, ut Psallerent. Dein adjicit illud de Presbyteris accersendis ἀσθενῶντι, seu *ei cui vires prorsus deficiunt,* quasi Moribundo, quales etiam *Mortuos* vocat Raimundus Lullius, ubi loquitur[b] de *suscitatione Mortuorum,* per Quintam suam essentiam, scilicet *illos de quibus,* ut ait ille, *ultimatè desperatur, ita quòd à Medicis & à vitæ actibus sunt derelicti in tantum, quòd etiam sensibus non utuntur.* Τῷ ἀσθενεῖν verò & ἀσθενείᾳ statum ejusmodi seu imbecillitatem summam, **no strength**, denotari, facile etiam est elicere ex aliis epistolarum[c] locis, ubi δύναμις, *vis, robur, potestas,* τῇ ἀσθενείᾳ *impotentiæ, imbecillitati,* etiam summæ, opponitur. Et

[a] Cap. 2. 2.

[b] Lib. de Secretis Naturæ lib. 2. Canone 2.

[c] 1 Corinth. 15, 43. Rom. 5. 6. 8. 3. Ebræ. 7. 16. & 18.

tales ibi innui & à veteribus intelligi quos Ebræi עטטין *vocarunt*, nec ſimplicitèr ægros ut diximus, qui illis חולין *vocitati*, haud parùm confirmatur ex eo quòd Extremæ Unctionis Sacramentum ſic dictum, & maximè loco hoc fundatum, talibus aut qui ſtatui ejuſmodi, utpote in Articulo Mortis, proximant, nec aliis ægris aut infirmis, in Occidentali eccleſia adhiberi ſoleat; unde Rituale Romanum de Sacramento Extremæ Unctionis, *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi* (non univerſis, ſed) *qui cum ad uſum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur, & eis qui præ ſenio deficiunt & in diem videntur morituri.* Certè igitur Infirmum in textu ſacro ſeu ἀσθενοῦντα, more recepto, ut nos, ſic interpretantur. Atque ex illa vocis hæic notione evaneſcunt objectiones illæ[a], *quorſum non niſi moribundis, quod curationis causâ adhibeatur. Et Jacobus*[b] *omnes infirmos vult inungi; iſti* (Pontificii) *non infirmos ſed ſemimortua cadavera ſua pinguedine inficiunt, cum jam jam anima in primoribus labris laborat, vel, ut ipſi loquuntur, in extremis.* Apud Tertullianum quidem Proculus Torpacio Severum[c] Auguſtum *per oleum aliquando curaverat*, unde exiſtimant ibi aliqui Presbyterum eum fuiſſe; quaſi, quia Presbyter, oleo curâſſet Severum. Et de curationibus inter Chriſtianos ſeculis in illis vetuſtis per oleum plura ibi congerunt ſcriptores, alibíque[d] habent obvia. Etiam à Presbytero unico ſolo veluti pluralis numeri officium in in ſe ſuſtinente, infirmum ejuſmodi, ſi plures deſint, ritè inungi pronuntiant[e]. In Oriente autem idem inungendi hinc ritus adhibitus, ſed plerunque non ſine Presbyteris ſeptem, & ſubinde etiam levitèr ægris, imò & convaleſcentibus. Oleum ipſum Εὐχέλαιον vocant *Precatioleum*, ob preces unctioni jungendas.

[a] *Beza ad Jacob. 5. 14.*

[b] *Calvin. Inſtitit. lib. 4.*

[c] *Ad Scapulam, cap. 4.*

[d] *Vide Baron. Tom. 1. An. 63. §. 13 &c.*

[e] *Cap. 14. Quæſivit, extr. tit. de Verb. ſignificat.*

Atque

Atque de ejuſdem illic conſecratione, etiam & adminiſtratione, haud parùm ab Occidentis uſu diverſa, ſed interim hoc loco, atque Evangelico illo[a], de Apoſtolorum cum oleo curandi facultate, fundatâ, plurima occurrunt in Euchologio & Simeone Theſſalonicenſe aliiſque Græcis apud Petrum Arcudium[b], & Jacobum Goarum[c], quos ſi placet, conſulas. Et perquam obvia eſt ad S. Marcum & in tractatibus de Sacramentis, Olei hujus Sancti, utpote ab Epiſcopo, in Occidente, ſed tam ab Presbyteris quàm Epiſcopo, in Oriente, conſecrandi, ut neceſſarii, apud Pontificios, aſſertio, uti & apud Reformatos, improbatio non infrequens.

[a] *Marc. 6. 13.*

[b] *De concordia Eccleſ. Orient. & Occident. lib. 5.*

[c] *In Euchologium pag. 408 &c.*

XII. Certè apud Ebræos ipſos veteres, nihil comperio de Oleo inungendis, ex ritu recepto, ægris, ſive moribundis ſive aliis niſi id quod ſtatim oſtendemus de Claudendis per Oleum Oculis illuc ſpectare videatur. Jam mortuos, in ſepulturam inungi, familiare fuiſſe tam Judæis quàm Romanis Græcíſque certum eſt. Cæterum Moribundo, ante ipſum animæ exitum, non tactu, nedum preſſurâ digitorum, utcunque leviuſculâ quidem, fas regulariter apud Ebræos erat, oculos claudere; ne inde qui ſic clauderet, adeò infirmo mortem fortè acceleraret. Mortuo claudi ab aſtantibus, maximè propinquis, oculos, etiam apud Græcos & Romanos fuiſſe in uſu, teſtimonia habentur ſatis obvia. Et forſan ex humanitate paſſim & ſemper in more eſt poſitum. Moribundis autem, ſeu adeò ægris ut animam eſſent quaſi jam exhalaturi, adeóque ante mortem, oculos claudi, non ita crebrò expreſsiùs apud illos occurrit. Viſum eſt nonnullis, de uſu illo capiendum eſſe quod ex Varronis reliquiis habetur de Lege ſive Mænia ſive Mævia apud

Nonium Marcellum. *Sugillare*, inquit, *obcludere*; Varro Geminis (Dramate ejus sic dicto) *Contrà lex Mania eſt* (legunt aliqui *Mævia*) *in pietate, ne filii patribus luci claro ſugillent oculos*; ubi Antonius Auguſtinus[a], *Hoc eſt ne oculos clauderent, quod per tranſlationem fortaſſe dictum eſt videlicet ne mortem eorum maturarent.* Si ita, certè teſtimonium hoc eſt, antè etiam à filiis oculos parentum moribundorum claudi eſſe ſolitos, uti etiam, & poſtmodum & antè, ab aliis. Sed aliter[b] multò intelligitur lex illa; Joanne Kirchmanno interim cum Antonio Auguſtino conſentiente[c]. Sanè & quod Cynthiæ umbra, in Propertii ſomnio, illi dixit, juxta editiones vetuſtiores[d],

At mihi non oculos quiſquam inclinavit euntes;
Unum impetraſſem, te revocante, diem.

morem illum ſapere videtur. *Oculi euntes*, ſunt animam exſpirantis, necdum mortui. Sed in recentioribus, ex Joſephi Scaligeri MS. legitur *inclamavit euntes*, ubi *tangit morem*, inquit ille, *claudendi oculos morientis cum inclamatione nominis illius.* At vero inclamationis ejuſmodi meminit Servius Honoratus[e] (unde à ſcriptoribus ſumi ſolet, quaſi univerſim veteribus in uſu) ut opinionis tantùm quorundam; *eorum mortuorum nomina ter vocari qui in aliena terra dimittuntur*, juxta illud de Polydoro ibi,

——*animámque ſepulchro*
Condimus, & magna ſupremum voce ciemus.

atque illud alibi[f],

Tunc egomet tumulum Rhæteo in littore inanem
Conſtitui & magnâ Manes ter voce vocavi.

Atque ita de jam Mortuis, nec interim omnibus, nec de Oculis, ut videtur, euntibus fuerit intelligendum.

Sed

[a] *De Legibus & Senatuſconſultis pag.* 107. & *videſis J. Meurſium lib. de Funere cap.* 3.

[b] *Jacob. Guthe-rius de Jure Manium lib.* 1. *cap.* 13.

[c] *De Funeribus Romanis lib.* 1. *cap.* 6.

[d] *Lib.* 4. *Eleg.* 7.

[e] *Ad Æneid.* 3.

[f] *Æneid.* 6.

Sed ſi *inclinavit* apud Propertium retineatur, & advertatur pentameter, quo innui videtur, etiam oculos illo, euntes licèt, ad occluſionem, inclinante eámque revocante, unum ſaltem vitæ nihilominùs diem potuiſſe inſuper impetrari, haud ita diſſonum eſt ut de moribunda ſe (juxta morem) nondum mortua Cynthiam locutam eſſe arbitremur. Illud item huc ſpectat à Polynice, ex vulneribus moribundo, Jocaſtæ matri ſuæ dictum, ut nuntius apud Euripidem[a] refert,

[a] *In Phœniſſis. Act.* 5.

Σωάρμοσον βλέφαρά μου τῇ σῇ χερὶ
Μῆτερ (τίθησι δ' αὐτὸς ὀμμάτων ὅπι)
Καὶ χαίρετ'· ἤδη γάρ με περβάλλει σκότος.

Conde ſeu *compone palpebras meas tua manu Mater* (*Oculis autem ipſe impoſuit* manum) *Et valete; jam enim circumſtant me tenebræ.* Uti & illud Lucani[b] de Argo animam efflaturo,

[b] *Lib.* 3.

——*vox fauces nulla ſolutas*
Proſequitur: tacito tantùm petit Oſcula vultu,
Invitátque patris, claudenda ad lumina, dextram.

Quin & forſan Penelopes illud ad Ulyſſem[c],

[c] *Ovid. Epiſt.* 1.

Reſpice Laertem; ut jam ſua lumina condas,
Extremum fati ſuſtinet ille diem.

Jam moribundo lumina condas. Accedat quod Valerius Maximus[d] narrat de ſummæ apud Ceienſes (Græciæ Inſulanos) dignitatis fœmina quæ poſtquam venenum cicutâ temperatum, mori expetens, hauſerat, *cum jam viſceribus rigorem & cordi imminere eſſet locuta; filiarum manus ad ſupremum opprimendorum oculorum officium advocavit.* Cæterùm Ebræi de claudendis moribundi oculis ad hunc modum[e], אין מעצמין את המת בשבת ולא בחול עם יציאת נפש והמעצים עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים *Non claudunt*

[d] *Lib.* 2. *cap.* 6. §. 8.

[e] *Miſna tit.* Sabbath *cap.* 23. *fol.* 151, 2. *Gemara & Gloſſa ibi.*

claudunt Morientem (neutiquam claudendi ſunt, morientium, ſcilicet moribundorum oculi) *nec Sabbato nec die aliquo profeſto* (non omninò) *tempore* ſeu *momento quo exhalaturus eſt animam*; ſeu potiùs *cum* aut *in exitu, diſceſſu, animæ. Et qui claudit in exitu animæ effundit is ſanguinem*, id eſt homicidii reus eſt. Tam Gemara quàm Miſna ibi idem habet cum הלר adjecto, ſeu *Rabbinorum eſt diſciplina*. Rationem addunt, שבמהרה מעט מקרב מיתתו *quoniam motu leviculo acceleratur mors ejus*. Exemplum item habent, משל לנר שכבה והולכת אדם מניח עצבעו עליה סיד כבתרה *inſtar candelæ extinguibundæ, in quam ſi quis manum ſuam impoſuerit, ſtatim extinguitur*. Atque in morientibus, ſeu ægris uſque ad mortem, molliſſimè hanc in rem habendis, perquam erant ſolliciti; unde, juxta Talmudicos veteres, Maimonides[a], הגוסס הרי הוא כחי לכל דבר אין קושרין לחייו ואין פוקקין נקביו וגו' *Jam expiraturus* ſeu *qui in articulo mortis eſt, cenſetur ut vivus undiquaque. Non colligant maxillas ejus* (ne hiatu oris deformis fiat) *excrementa ejus non ſiſtunt* &c. Nec quidquam ei tactu faciendum עד שעה שימות *uſque ad ipſum tempus quo mortuus eſt*. Addit etiam, הנוגע בו הרי זה שופך דמים *qui ipſum* (tunc) *tetigerit reus eſt homicidii*. Et dein, המאמץ עיניו עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים אלא ישהא מעט שמא נחעלף *Qui oculos ejus in ipſo exitu animæ clauſerit, reus eſt homicidii. Adeóque expectandum eſt paululùm, ne inde vita quæ etiam tunc qualiſcunque reliqua deficiat*. Eadem habentur in *Abel Rabthi*[b] qui vocatur *Maſſeceth Shemachoth*, & velut extravagans eſt in Talmude Babylonio. הגוסס הרי הוא כחי לכל דבר וגו' *Qui jam expiraturus eſt habetur ut vivus, omnimodo in ſenſu* &c. Nec res quæpiam illi moleſtiam ullam inferat, nec quidem quis eum tangat, עד שעה שימות שנאמר עד

[a] *Halach.* Abel ſeu *de* Luctu *cap.* 4. §. 5.

[b] *Cap.* 1.

עד אשר לא ירחק וחבל הכסף *usque dum mortuus fuerit, juxta id quod dicitur*[a], *antequam rumpitur funiculus argenteus.* Et paulo post, אין מעמידין את עיני הנוסס הנוגע בו ומזיז הרי זה שופך דמים *nec oculos ejus* (claudendo) *figunt. Qui eum tetigerit & ullatenus commoverit, homicida est.* Ita Rabbi Jacob Ben Asher in *Arba Turim*[b], ita alii Receptior scilicet de moribundorum statu & cura, sententia ejusmodi erat. Sed verò in Talmude Babylonio, ad Misnam jam allatam, ubi Misnæ quidem sententia generalis de non claudendis ei, ante Spiritûs exitum, oculis expressim etiam in Gemara habetur, statim sequitur hoc, de Claudendis per Oleum Oculis, in nonnullis editis; תני רשב"ם אומר הרוצה שיתעסקו עיניו של מת ניפח לו יין בחוטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי אצבעותיו וזן מיתעמצין מאליהן *Legitur etiam* seu *Disciplina habetur, Rabbi Rashbam docuisse, si quis vellet oculos morientis claudere, insufflandum illi vinum in nares ejus & imponendum Oleum* seu *unguentum inter palpebras oculorum ejus, atque digitos ejus prehendendos pollice suo utroque, indeque sponte clausos illos fore.* Ubi Glossa ואוחז בשני גודלי רגליו ועוצרן בעקבותיו *& prehendit binos pollices pedum ejus & claudit eos digitis suis.* Pessimè hic habent editi aliquot עיניו של כרת pro של מת & גדולי pro גודלי. Et quisnam hic *Rashbam* (quod abbreviatura est sive ר"ש R. Simeon, sive Samuel, sive Solomon Ben Meir aut alicujus alius parentis ab M incipientis) nondum satis didici. Forte Rabbi Simeon Ben Mensia, à Maimonide[c] inter Gemaricos memoratus. Sed in editionibus correctioribus legitur ר"שג & רבי שמעון בן אליעזר *Rabbi Simeon Ben Eliazer.* Utcunque autem, ex veteri disciplina in Gemaram Babyloniam hoc receptum est. Dum verò loquitur heic tum Misna tum Gemara de non claudendis oculis

[a] Ecclesiast. 12. 6.

[b] *Tit.* Jore Deah *cap.* 339.

[c] *In præfat. ad tit.* Zeraim.

lis נפש יציאת עם המת *morienti in ipso animæ exitu* (qui planè ſumendus pro eo qui גוסס *jamjam expiraturus* Magiſtris dici ſolet) proximè adjicitur illud τῶ Raſhbam heic ſeu Simeon Ben Eliæzer, de מת *Moriente*, adeóque nec fortè de alio morientium genere capiendum quàm quod Moribundorum nomine, id eſt hactenus vivorum, in Miſna & Gemara verbis illis proximante palàm venit. Atque ſi ita res capiatur, certè, ex diſciplina veteri circa Moribundos, quæ, pro locorum ſeculorúmque diſcrimine, uti alia non pauca, aliter alitérque ſe proculdubiò habuit, ſequetur ita, Oleum, & digitorum appoſitionem, in ipſo ſpiritus exitu, adhibere, fas etiam ex more fuiſſe. An de jam mortuis & veluti pollinctorum operâ, an de hactenùs vivis, adeóque clinicorum curâ, res hæc de oleo palpebris ſic inſtillando capienda fuerit, ex verbis ipſis palàm ſatis non eſt. Sed verò nemo neſcit, temporis eſſe crebrò latitudinem, ſeu, velut crepuſculum, vitam ac mortem in confinio utriuſque dubiam, ſub ipſum ſpiritûs exitum, eámque ejuſmodi, ut mortuúſne an adhuc vivus ſit æger dubitetur, ſed interim planè aut velut ſtatim moriturus, aut etiam pro mortuo, tametſi nondum diſceſſerit anima, meritò cenſeatur. Et veterem nemo neſcit quæſtionem illam, utrum ὁ Mori, Vitæ tunc diſcedenti, an Morti ſuccedenti tribuendum eſſet. Quâ in re Plato[a] nec Vitæ illud nec Morti affignavit, & ὁ ἐξαίφνης ſeu *momentaneum* quid per ſe, & τὸ ἐξαίφνης φύσιν *repentinam naturam*, nuncupari voluit. Et de inungendis quidem mortuorum, adeóque pro mortuis habitorum, cadaveribus, ut apud Græcos & Romanos obvia ſunt teſtimonia, ita etiam apud Ebræos[b]. De eo ſcilicet quod eſt μυρίζειν εἰς τὸ ἐνταφιασμόν[c], *ungere in ſepulturam*. Anne verò ex Talmudicis hiſce, lucis quid haberi

[a] *In Parmenide. & videſis Agellium lib. 6. cap. 13.*

[b] *Maimonides halac Abel cap. 4. §. 1.*

[c] *Marc. 14. 8. Joann. 12. 7.*

haberi posſit ad explicandum illud S. Jacobi de inunctione, viderint perſpicaciores. Cum autem extremæ Unctionis uſus, tam in Oriente quàm in Occidente, non ſolùm ex hoc S. Jacobi loco derivari ſoleat, verum etiam ex illo S. Marci[a] de duodecim Chriſti Diſcipulis, cui donum ſingulare, per quod ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἐθεράπευον, *ungebant oleo multos ægros & ſanabant*; certè ut apud Jacobum ἀσθενεῖς ita apud Marcum ἀῤῥώστοι eodem ſenſu pro ægris uſurpantur, id eſt perquam imbecillibus & viribus quaſi omnimodis carentibus, nec pro qualitercunque morboſis ſeu ægrotis. Et ut ſynonyma ἀσθένεια & ἀῤῥωστία paſſim habentur, uti & ἀῤῥώστημα quemadmodum in horum oppoſitis ſunt εὐσθένεια & εὐεξία pro virium integritate, robore corporis infracto, ſanitate, ut apud Heſychium. Et Suidas; Ἀῤῥώστημα νοσήματος διαφέρει. Ἀῤῥώστημα μὲν γάρ ἐστι νόσημα μετ' ἀσθενείας, ὃ δὲ νόσημα οἴησις σφοδρὰ δοκοῦντος αἱρεῖσθαι, *Imbecillitas à Morbo* (unde ægri fiunt) *differt. Etenim Imbecillitas eſt Morbus cum virium defectione. Morbus autem opinatio vehemens ejus rei quæ videtur expetenda*; quæ verba ut reliqua ibi ſequentia dicta ſunt, de Animi morbis ac imbecillitate, ex diſciplina Stoicorum qui eadem habent apud Laertium Diogenem[b]. Sed Cicero ex eâdem diſciplinâ; *Morbum*[c] *appellant totius corporis corruptionem, Ægrotationem* (ſic vertit ille ἀῤῥώστημα) *morbum cum imbecillitate*. Jam verò & Diſcipulorum Unctionem, uti hanc qualemcunque Presbyterorum, ſequitur unctorum ſanitas corporis; quaſi illuc omninò, non Mortem, niſi ut præveniendam, ſpectaret. Id quod perquam eſt diverſum ab Unctionis hujuſmodi uſu, maximè in Occidente, ſic inde derivato. Vix enim ſine Mortis, nec præveniendæ, expectatione, ſolet adhiberi.

[a] *Cap. 6. 13.*

[b] *Lib. 7. ſeu in in Zenone.*

[c] *Tuſcul. quæſt. lib. 4.*

XIII. Quomodo autem & Quando Donum illud ſingulare ſive Sanandi ſive Inungendi ægros, quales diximus, maximè quaſi ſpiritum per imbecilliratem & virium defectum jam exhalaturos, id eſt ἀδενείας & ἀῤῥώστοις (nam de omnigenis ægris haud omninò videtur juxta jam dicta, intelligendum; nec Marcus ἀῤῥώστους *ægros* ſeu *imbecilles* ſimplicitèr, ſed *multos* dixit, eos nempè qui, cum medicinam aliam ſibi utilem neutiquam reperirent, de ſalute reſtituenda deſperantes, velut miraculo ſanarentur, ac quaſi in vitam reduces fierent) Quomodo inquam aut Quando Donum hoc ſibi nacti fuerint Presbyteri diſperſorum tempore Jacobi Credentium & non Credentium, conſideratu dignum. Quomodo autem Extremæ Unctionis in Chriſtianiſmo ab eis ſolùm qui & Presbyteri ordinati ſunt & Sacerdotes etiam vocari volunt, adhiberi ſolitæ uſus inde fundetur, ſcriptores paſſim Pontificii oſtendere conantur. Certè dum ait Jacobus προσκαλεσάσθω *accerſat* Presbyteros, Presbyteros videtur qualeſcunque, ſive Ordinatos, ſive Vulgares nec Ordinatos (juxta ſuperiùs dicta) intelligere, adeò ut Juniores, ſeu Vulgi viliores, necdum in ulla Presbyterorum claſſe cenſendos, ob ſingularem rei gravitatem ſeu vires adeò deficientes, id eſt ἀδύνατον, ac diſceſſûs etiam animæ celeris expectationem, accerſendos noluerit. Et advertendum, ſtatim verba illa de Presbyteris, Oratione, ac inunctione facta, apud S. Jacobum, ſequi ἐξομολογεῖσθε (codex MS. ille celeberrimus ex Oriente in Britanniam pridem allatus, ἐξομολογεῖσθε οὖν) ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα καὶ εὔχεσθε (MS. ille, προσεύχεσθαι non προσεύχεσθε (ut viro Maximo inde notatum eſt) ὑπὲρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη; *Confitemini ergo* (ſic etiam vulgatæ autor; quaſi οὖν heic legiſſet,

* *Matth.* 10.8. *Marc.* 6.13.

giſſet, & conſecutio ex præcedentibus pendens ſic fuiſſet adjecta) *vobis invicem* (Syrus ܕܕܘܢ ܠܟܕܘ אחד לאחד *unus uni*, ſeu *alius alii* uti & Arabes بعضكم لبعض *alter veſtrûm alteri*) *delicta* ſeu *errata* (Vulgata habet *peccata veſtra*; & *veſtra* heic legêre in Græco & Syrus & Arabes) *Et orate ſuper alterutros* (Syrus ܕܕܘܢ ܠܟܕܘ אחד על אחד *unus ſuper alterum*, & Arabes بعضكم علي بعض *alter veſtrûm ſuper alterum*) ut *curemini* ſeu *ſanemini*. *Multùm valet* (vulgata *multùm enim valet*, uti & Syrus) *deprecatio juſti intenta, aßidua, efficax*, ex animo profuſa. Ex eis quæ ſic præcedunt, de Presbyteris accerſendis, Oratione, & Inunctione, conſecutio hæc ſeu ratio de mutuo invicem orationis apud univerſos uſu (nihilo inſuper ſive de Presbyteris ſive de Inunctione iterato) præſcribere videtur, quaſi res tota in peccatorum confeſſione, eáque inter ſe ad invicem[a], & in Oratione efficaci, reverà conſiſtere voluiſſet. Accedat jam haud ita rationi diſſonum eſſe, contextum Jacobi aliter etiam quàm antè aut vulgò intelligendum vertendúmque. Nimirùm forſan illud de Presbyteris accerſendis, ſpectavit ad moribundo ſeu pro moriente habito uſitatum officium pollincturæ adhibendum, illud quod in inungendo cum orationibus ſub vitæ ejus exitum, ſive verum ſive creditum, habebatur. Nec Imperativè ſumendum fortè προσκαλεσάσθω *accerſat*, ſed Admiſſivè tantùm ſeu ut concedentis dictum. Etiamſi adeò ἀσθενὴς ſeu *imbecillis* fuerit ut Presbyteros, id eſt proximorum ac vicinorum qualeſcunque amicos graviores & primores aliquot, ad ſe accerſendos voluerit, ut ſecum nimi-

[a] *Vide heic Erasmum.*

rùm orarent & mortuum ex more pollincerent, adcóque etiam pro jam mortuo ſive oculos claudendo ſive alitèr illum inungerent, nihilominus ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως *Precatio fidei* Σώσει τὸν κάμνοντα quod vulgo verſum, *ſalvum faciet* aut *ſalvabit infirmum*. Certè benè reddi poſſet *ſalvum faciet* ipſum etiam *Mortuum, pro mortuo* ſcilicet *habitum*, ſeu etiamſi de exitu animæ ejus neutiquam dubitaretur. Ejuſmodi uſus Imperativi haud ita rarus. Habetur in illo Chriſti apud Joannem[a], Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτὸν, *Solvite, deſtruite, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*, quod planè eſt *tametſi ſolveritis* &c. Ejuſmodi ſunt alia in Scriptura obvia[b]. Simile etiam in illis Eſto, Detur, Admittatur; Det, ut in illo Ovidii, *Vilia miretur Vulgus* &c. Martialis illo[c], de ſemicinctio,

Det tunicam dives, ego te præcingere poſſum,

in eo, *Ruat Cœlum fiat Juſtitia*, & innumeris aliis. Ὁ κάμοντα autem etiam *Mortuum* nec *infirmum* aut *ægrum* (ut vulgò) denotare poſſe palam eſt. Heſychius in Κάμνει, poſt vulgares de ægro ac morbo laborante ſignificationes, adjicit ἀποθνήσκει *moritur*. Et Suidas in Κάμνει, λέγεται δὲ ὅτι τῶν ἀποθανόντων, *dicitur verò etiam de ipſis Mortuis*, quibus pro exemplo adjicit, εἴδωλα καμόντων, *umbræ mortuorum*. Ita Etymologicum Magnum, Σημαίνει καὶ τοὺς τεθνεῶτας, ὡς εἴδωλα καμόντων, καὶ καμόντας ἀνθρώπους, ἀντὶ τῶν τελευτήσαντας, ἀποθανόντας, *ſignificat etiam Mortuos, ut in illis Umbræ mortuorum, & homines* καμόντας *pro eis qui jam è vita diſceſſerant, & Mortuis*. Quod Suidas & Etymologicum, ſine autore adſcripto, habent de εἰδώλοις καμόντων *umbris mortuorum* ex Homero[d] ſumptum eſt. Apud eum Achilles Ulyſſem ad inferos ſeu Plutonis regna

[a] *Cap.* 2. 19.

[b] *Vide Martinum Martini Hypotypoſeon lib.* 5. *cap.* 4. *Salamanticæ* 1565.

[c] *Lib.* 14. *pag.* 153.

[d] *Odyſſ.* Λ.

regna accedentem, cum hiſce excipit,

Σχέτλιε, τίπτ' ἔτι μεῖζον ἐνὶ φρεσὶ μήσεαι ἔργον;
Πῶς ἔτλης Ἄϊδος δὲ κατελθέμεν, ἔνθα τε νεκροὶ
Ἀφραδέες ναίουσι, βροτῶν εἴδωλα καμόντων;

Infœlix, quid majus in mente cogitaſti facinus? Undenam audes ad Inferos venire, ubi Mortui Imprudentes habitant, ſimulachra ſeu *umbræ hominum* καμόντων ſeu *mortuorum?* Alibi item[a] de Mercurii & comitum ad Inferos aditu, [a] Odyſſ. α.

——ἵκανον κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
Ἔνθά τε ναίουσι ψυχαὶ, εἴδωλα καμόντων·

Pervenerunt in aſphodelorum pratum, ubi habitant Animæ, Umbræ Mortuorum. Etiam Patrocli ſimulachrum ad Achillem[b], [b] Iliad. Ψ.

Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ, εἴδωλα καμόντων,

Procul me abigunt Animæ, Umbræ Mortuorum; ubi Didymus Scoliaſtes, καμόντων, τῶν τεθνηκότων, *Mortui voce illa denotantur.* Et Euſtathius ibi; ἐφερμηνευτικόν ἐστι τὸ ψυχαὶ, τὸ εἴδωλα καμόντων, & ὡς ἐκ τῶν ἀλλήλοις ταῦτα κεῖται, τὸ ψυχαὶ καὶ τὸ εἴδωλα καμόντων, *Animas* (apud inferos) *interpretatur ſimulachra καμόντων mortuorum, & invicem ſibi pro eiſdem habentur.* Sed & mitioribus & magis vulgaribus etiam in ſignificationibus, uti aliis, uſurpatur eadem vox apud Homerum alibi, nec rarò; ſed & in notione jam dicta etiam alibi. Scholiaſtes item Ariſtophanis, ubi[c] *ægritudine laborare* κάμνειν interpretatur adjicit, λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποθανόντων, *dicitur verò etiam de Mortuis*, exemplo illo εἴδωλα καμόντων adducto. Plataenſes etiam in oratione ſupplice ad Laconas, apud Thucydidem[d], ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατέρων τάφων καὶ ξυγγενείας [c] Ad Theſmophoriazouſas. [d] Lib. 3.

μῶα τὲς κεκμηκότας (ut in olim editis; ſed depravatè pro κεκμηκότας, quod etiam ex Soholiaſte ibi liquet, qui & ita legebat, nec alitèr viri docti) *Per patrum ſepulchra ſupplicamus, etiam & invocamus ipſos mortuos.* Ubi Scholiaſtes, τὲς κεκμηκότας, τὲς νεκρὲς, (adeóque κάμνοντας) *ſignificare mortuos.* Rariſſimus vocabuli uſus in literis ſacris; nec, fateor, illic alibi in hunc ſenſum. Sed & Ariſtoteli ſic, velut vox perquam familiaris ad mortem & mortuos denotandos, adhibetur, ubi[a] de Mortuis, quâ felicitas ſive ipſorum ſive ſibi ſuperſtitum amicorum conſideranda erat, diſputat, & poſtquam τεθνεῶτα & τελευτήσαντα pro mortuo aliquoties uſurpaverat, pro eodem itidem κεκμηκότα ut ſynonymum adhibet. Συμβάλλεσθαι μὲν ἔν τι φάινονται, inquit, τοῖς κεκμηκόσιν αἱ εὐπραξίαι τῶν φίλων· ὁμοίως καὶ αἱ δυσπραξίαι· *Conferre igitur quid Mortuis proſperi amicorum ſucceſſus videntur, uti paritèr & infortunia.* Nec de ſignificatione hac vocis illic, unquam dubitatum eſt. Aliis veterum ita eſt uſurpata. Certè inter prophetas veteres[b], uti & Chriſtianos primitivos[c] aliósque, Mortuos aliquot ſeu κάμνοντας, ſaltem eos qui viderentur mortui, in vitam & ſanitatem, oratione efficaci, etiam & alitèr, reſtitutos legimus; quemadmodum & à S. Petro Tabitham reſuſcitatam[d], uti & à S. Paulo[e] Eutychum; id eſt à Domino per eos reſuſcitatos. Et ſenſui huic ſanè favet illud S. Jacobi, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν (ſeu τὸν κάμνοντα) ὁ Κύριος, *& reſuſcitabit eum Dominus.* Eadem enim vox ἐγείρω *expergefacere* & ejuſmodi alia per ſe ſignificans, non rarò in Novo fedære habetur pro *Mortuum reſuſcitare, excitare,* in vitam reducem facere. Unde Ἔγερσις in Gloſſario *reſurrectio.* Simul etiam cum Infirmorum Sanationis dono illo ſingulari, quo Diſcipulos ſuos Chriſtus dignatus eſt, conjungitur ab eo

[a] *Ethic. Nicomach. 1. cap. 11.*

[b] *1 Regum 17. 22. 2 Regum 4. 34. & 13. 21.*

[c] *Dionyſ. Carthuſian. in ſectam Machomet. lib. 4. Artic. 14. alii obiter.*

[d] *Act. 9. 40.*

[e] *Ibid. 20. 10.*

eo νεκρὺς ἐγείρετε[a] *Mortuos excitate*; & poſtmodum de reſurrectione Mortuorum, ſeu pro Mortuis habitorum, uſurpatur[b] in ſenſu quidem velut Scripturæ proprio. Et Heſychius ἐγερεῖ, ἀναστήσῃ, quod reſurrectionem à mortuis aut quaſi denotat. Ita *Oratione heic Fidei* etiam Mortuus aut pro Mortuo per virium defectum habitus reſuſcitandus. Certè qui in Presbyteros illos Tribuum (ut ex Jacobi epiſtola liquet) duodecim, aut ſingulares inter eos Chriſtianiſmi Presbyteros, Sanationis tunc ejuſmodi donum, adeóque in ſe, ex eo quòd Chriſti diſcipulis ita competiit (perinde acſi ex Luce Solari Lumina haud ei diſparia ſibi terreſtres vendicarent) derivare fidentiùs ſolent, pari, quantum video, jure etiam & Mortuorum Reſuſcitationis facultatem tum Presbyteris illis tum ſibi, velut ex præſtituto, tribuere poſſent. Et locutionis commutatio ejuſmodi, ut quem ἀσθενοῦντα adeò pauculis antè verbis, vocâſſet Jacobus, eundem jam (quaſi idem undiquaque ipſum nollet) καμόντα nuncupet, innuere videtur hoc aliud & gravius quidquam ſignificare, maximè cum articulus (de cujus vi diſputationes ſunt obviæ) adjiciatur; *ipſum etiam Mortuum* aut pro Mortuo & pollincendo planè habitum. Sed nihil heic definimus. Ut perſpicaciùs, quæ attulimus, conſiderentur, tantùm proponimus, ingenioſioribus ea libenter ſubmittentes.

[a] *Matth.* 10. 8.
[b] *Ibid.* 11. 5. 14. 2. 16. 21. 27. 52, 63 & 64. 28. 6 & 7. *Marc.* 6. 14. 12. 26. 16. 16. *Luc.* 7. 22. 9. 7. 20. 37. 24. 6. *Act.* 3. 15. 4. 10. 5. 30. 13. 10. &c.

Cap. VIII.

I. *De* Natalibus *eorum qui ritè in Synedrium ſive* Magnum, *ſive* Vigintitrium virale *cooptarentur.*

II. *Afferuntur nonnulla quæ ſuadere videantur*, tantùm Sacerdotali & Levitico generi *in* Synedriis *Locum fuiſſe legitimum.*

III. *Expen-*

III. *Expenduntur illa & ad* Talmudicorum *mentem explicantur.*

IV. Usus & Mores *Ebraici illam circa rem.* De Judicibus *à* Josaphato *constitutis, & mira* Syri & Arabis *ab Origine reliquisque versionibus illic* discrepantia.

DE Dignitate Civili singularíque in Synedria qualiacunque cooptandorum, id est Presbyteratûs, Gradu qualicunque, tam per Ordinationem solennem, eámque variam, conferri solito, quàm per Existimationem & Præstantiam aliquam apud vulgus, citra Ordinationem ejusmodi adquisito, adeóque de Ebræorum Presbyteris omnimodis, eorum Nomine diversimodè tributo, & Creatione, capite superiore actum est. Sequitur, ut, juxta institutum, De eorum Natalibus, Vitæ genere, & de reliquis eos, ab aliis non admittendis, ritè discriminantibus videamus. Quod ad Natales eorum spectat; Cooptandi in Synedrium sive Magnum sive Vigintitriumvirale aliquod, debuere esse Sanguine puro, sive Sacerdotes, sive Levitæ, sive è reliquis qui generali nomine Israelitarum venire solent, ad excludendos Proselytos etiam Justitiæ, nedum Domicilii, Mamzeres, Prophanos, Libertinos, Servos, ac universos horum alicujus sanguine inquinatos. Et quamvis initia sua habuisse dicitur Synedrium Magnum per selectionem factam è singulis Tribubus (juxta superiùs ostensa) nihilominus, sequentibus in seculis, surrogandi in demortuorum semotorúmve locos, non ita è Tribubus, per Sortes aliquas successionis alitérve, singulis necessariò selecti erant, sed ex eis qui aliter idonei, puro, ut diximus, essent Sanguine, sive Sacerdotes sive Levitæ sive è reliquis tribubus quiquam. Missa de Judi-

Judiciis Capitalibus agens[a] (id est eis quæ Synedriis jam dictis erant propria) אין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לוים וישראלים והמשויין לכהונה *Cuncti Judiciis Capitalibus idonei non sunt. Illi tantùm idonei qui sint Sacerdotes, Levitæ, Israelitæ, atque ex hisce etiam ii qui adeo puro sint sanguine ut nuptiis Sacerdotalibus fuerint idonei.* Et de puritate heic Sanguinis, quâ Sacerdotum nuptias respicit, fusiùs alibi[b] disseruimus. Ex istis Maimonides[c], אין מעמידין בסנהדרין אלא כהנים לוים וישראלים המיוחסים הראוים להשא לכהונה שנאמר והתיצבו שם עמך בחכמה וביראה וביחס *Haud constituebant in Synedriis* (jam dictis) *alios præter Sacerdotes, Levitas, & Israelitas genere nobilißimo* seu *sanguine purißimo, & quorum filiæ legitimè Sacerdotibus copulari possent, juxta id quod scriptum est, faciésque eos ibi stare tecum* (verba sunt[d] Numinis ad Mosem de Septuaginta collegis adsciscendis) *scilicet in Sapientia, Timore, Genere, tibi similes.* Alii illic[e] עמך *tecum* interpretantur per מיוחסין כמותך *genere nobilißimo qualis ipse es.* Addit ibi Maimonides, ומצוה להיות בסנהדרין גדולה כהנים ולוים שנאמר ובאת אל הכהנים הלוים ואם לא מצאו אפילו היו כולם ישראל הרי זה מותר *Etiam in Præcepto habetur ut admittantur in Synedrium Magnum Sacerdotes & Levitæ, juxta id quod legitur*[f], *& accedes ad Sacerdotes Levitas* seu *Levitici generis* (quod ad Synedrium Magnum attinuisse inferiùs ostendetur) *Sed tametsi ex illis nullus ibi fuerit, sed universi collegæ ex Israelitis constarent reliquis, id satis legitimum habebatur.* Sequitur enim in textu illo ואל השופט *& ad Judicem* (qualemcunque ex Israelitis puris) unde *Sepher Siphri* ibi, ואל השופט זהו שאמרנו אף על פי שאין בו כהנים ולוים כשר *Et ad Judicem; Inde est quod dicimus, etiamsi deessent ibi Sacerdotes & Levitæ, Synedrium fuisse satis legitimum.* Summa demùm est, receptis-

[a] *Tit. Sanhedrin cap. 4. Gemar. Babylon. ibi fol. 32, 1. 36, 2. & vide Alpheſium Tom. 3. fol. 283.*

[b] *De Succeſſione in Pontificatum lib. 1. cap. 2 & 3. & in Uxore Ebraica lib. 1. cap. 7.*

[c] *Halach. Sanhedrin cap. 2. §. 1. Mikotzi Præcept. affirmat. 97.*

[d] *Numer. 11. 16.*

[e] *Gloſſ. ad tit. Kidoſhim cap. 4. fol. 76, 2.*

[f] *Deut. 17, 9.*

 simum

ſimum apud Talmudicos haberi, non minùs univerſis, non optimo natalium puriorum jure conſpicuis, ſive Sacerdotali ſive Levitico ſive Iſraelitico genere, præcluſum eſſe in Synedrium tum Magnum tum Vigintitriumvirale quodlibet aditum, quàm Iſraelitis qualibuſcunque (quantum ad Natales, puris) ſi alia neutiquam obſtarent, inter eligendum & cooptandum patuiſſe.

II. Injici autem heic ſolet ſcrupulus; non dico adverſum illud quod de Proſelytis, Libertinis, Profanis, Mamzeribus reliquiſque haud puro ſanguine Iſraelitis præcludendis dictum eſt. Nam eam in rem, viget Talmudicorum expreſſior conſenſus, juxta jam allata. Neque omninò obſtat, quòd Semaiah & Abtalion, alter Princeps Synedrii, alter Pater (quod & inferiùs apertiùs oſtenditur) Senacheribi Proſelyti poſteris (ut creditum eſt) oriundi fuerint. Nam matre nati ſunt Iſraeliticâ adeóque ſanguine fuere ſatis, hanc ad rem, pro defæcato habito, nec inter Proſelytos cenſendi. Et de natalibus ejuſmodi nos affatim alibi. Abraham Zacuthius[a]; Semaiah & Abtalion שמעיה ואבטליון היו מישראל מצד אמם *ex matre erant Iſraelitica, adeóque fas fuit eis* (in Synedriis) *judicare*. Sed quod ad illos ſpectat, temporis eſt haud parùm inclinantis apud Ebræos imperii. Etiam Temperamenta ſeu Exceptiones, pro Locorum ac Seculorum, in rebus hujuſmodi (quæ, pro arbitrio eorum qui rebus præeſſent, admittebantur, nec expreſſo juris Divini præcepto aliquo nixa, aliter atque aliter ſe habere potuere) Diſcrimine, non rarò evenêre quæ regulis alitèr generatim receptis refragarentur. De illis autem Proſelyti poſteris, plura inferiùs ubi de Continuatione Synedriorum agitur. Quod autem patile omnimodorum tam Iſraelitarum, quales

[a] Juchaſin *fol.* 18,1. *& vide* R. Gedaliah *in* Shalſhelech *fol.* 25,2.

quales diximus, quàm Sacerdotum Levitarúmque (perinde ac ſi diceres in reipublicæ Chriſtianæ idiotiſmo, tam Laicorum quàm Eccleſiaſticorum) admiſſionis jus ſpectat; occurrunt nonnulla quæ illud quidem impugnare videantur. Partim in ſacris literis, partim apud Talmudicos aliósque Ebræos, ac partim demùm in Chriſtianorum ſcitis. Quod ad ſacras heic literas attinet; legitur illud in Deuteronomio[a]; *Si res aliqua difficilis apud te in judicio nata fuerit &c. Surges & aſcendes ad locum quem elegerit dominus Deus tuus veniéſque* אל הכהנים הלוים ואל שופט אשר יהיה בימים ההם וגו׳ id eſt, *ad Sacerdotes Levitas & ad Judicem qui erit in diebus illis, & inquires, illique indicabunt tibi verbum Judicii. Et tu agere debes juxta verbum illud quod annunciaverint tibi de loco illo* (vulgata; *& facies quodcunque dixerint qui præſunt loco*) *quem elegerit dominus* &c. *Vir autem ille qui egerit procaciter nolueritque audire Sacerdotem, qui ſtat coram domino Deo tuo ut ibi miniſtret, aut Judicem, etiam morietur vir ille* &c. De Synedrio Magno heic verba fieri paſſim ſumitur[b], ubi *Sacerdotes Levitæ* & *Judex* memorantur velut ii qui ſemper in eo locum haberent. Verba illa *ad Sacerdotes Levitas*, ſeu ut Judæi Hiſpanienſes, *a los Sacerdotes los Levitas*, Ebræis ſonant[c] אל הכהנים שיצאו משבט לוי *ad Sacerdotes è Tribu Levi oriundos* ſeu *Sacerdotes Levitici generis* (ut habet vulgata) quod & dictum volunt non aliter atque *Sacerdotes filii Levi*[d] atque ideò ut Sacerdotum quorum dignitas ex jure Primogenituræ nata paulò ante fuerat in uſu, ratio heic haberetur nulla. Sic intelligo Abenezram ubi ad hunc locum Sacerdotes ait fuiſſe etiam qui non ex Tribu Levitica. *Quam vellem indioaſſet eos* ait J. Druſius[e]. Similis locutio alibi[f]; *non erit Sacerdotibus Levitis & toti Tribui Levitarum pars & hæreditas inter Iſrael.*

[a] *Cap.* 17, 8.

[b] *Abarbinel in* Piruſh Tora *fol.* 363. *b.* & 365. *b. Munſter. ibid. Petr. Galatinus lib.* 4. *cap.* 5. *& Magiſtri paſſim.*

[c] *Jarch. & Abenezra ad Deut.* 17, 8. *& paraph. Jonathani tributa.*

[d] *Deuter.* 21, 5.

[e] *Ad difficiliora loca Deuteron. cap.* 77. *ſed & vide Abenezr. ad Deut.* 21, 5.

[f] *Deuter.* 18, 1.

[a] *Ibid.* 24, 8. Item de plaga Lepræ[a], *facietis juxta omnia quæ docuerint vos Sacerdotes Levitæ*, seu *Levitici generis*, seu הכהנים הלוים *Levitarum*, seu οἱ Λευῖται quemadmodum

[b] *Ezekiel.* 44, 15. *Josuæ* 8, 33. Græci hisce aliisque in locis[b], vertunt. Syrus autem in loco illo priore de Sacerdotibus Levitis disjunctivè transfert, ܠܟܗܢܐ ܘܠܠܘܝܐ ܐܘ ܠܟܗܢܐ ܠܠܘܝܐ *ad Sacerdotem aut ad Levitam.* Sed Arabs Erpenianus الي الايمة اللواديين *ad Sacerdotes Levitas* uti aliis in Locis similibus; Jaianus ad Sacerdotes والي الليواديين *& ad Levitas.* Etiam eodem

[c] *Deuter.* 19, 17. in libro[c]; *Stabunt ambo homines illi inter quos est controversia coram domino in conspectu Sacerdotum atque*

[d] *Malachi cap.* 2, 7. *Judicum qui fuerint in diebus illis.* Alibique[d], *Labia Sacerdotis custodient scientiam & Legem requirent ex ore ejus, quia angelus domini exercituum est.* Atque

[e] *Cap.* 44, 15 & 24. apud Ezekielem[e], de Sacerdotibus Levitis seu Levitici generis (ubi tamen vulgata habet *Sacerdotes & Levitæ*) legitur, *Et in controversia ipsi stabunt ut judicent in judiciis meis, & judicabunt ipsam.* Quibus, de Sacerdotibus, dictis, id adjiciatur quod de tota ipsa Tribu Levitica habetur in benedictionibus illis Mo-

[f] *Deuter.* 33, 10. saicis[f], יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל *Ipsi docebunt Jacob judicia tua & Israel Legem tuam*, ubi in Vulgata prætermittitur יורו quod ܢܦܠܦܘܢ *docebunt* seu ἀναγγελοῦσι id est *manifestabunt* aut *aperient* respondet. Jam verò ad hunc locum observanda sunt quæ tum interpretes Ebræi Chaldæique, tum Talmudici, velut sacro sermone satis indicata, adferunt. Paulò antè præcedunt ibi de Levi; *qui dixit patri suo & matri suæ, non vidi eum, & fratres suos non agnovit, neque filios suos cognovit.* Onkelus ibi; *qui patris & matris suæ non est misertus* כד חבו מן ריש *quando rei fuerunt judicii*, quod in para-

paraphrasi Hierosolymitana expressim refertur ad Judicium illud[a] de Thamaris ac Judæ concubitu. Non quòd aut hic pater aut illa mater Levi, qui planè Judæ frater fuit cui Thamar nurus. Sed perinde ac si eo in judicio Levi, veluti ante alios judiciis etiam tunc designatus, adeò prudenter atque animosè se gessisset, nullâ nempè personarum dignitate ab officio judicis recto deflexus, ut pro eo qui ob justitiæ amorem singularem, nec matris nec patris rationem habens, meritò Judiciis præficeretur. Quod adjicitur illîc de Fratribus, ad pœnam quâ vitulum aureum colentes à Levitis[b] afficiebantur; quod de Filiis, ad sacram de Zimri & Cozbi, à Phineeso ex ea Tribu ac Sacerdoti hastâ transfixis, historiam trahunt etiam Hierosolymitani. Quod ea de re habent alii[c], qui velit, consulat. In pœna autem cultus tituli, Fratres intelligunt tantùm uterinos; qui ita non Levitæ. Nam totam aiunt tribum hanc à cultu illo abstinuisse, quod & eliciunt è Sacro sermone illo. Atque è receptis de Levitarum ejusmodi sub ipsis reipublicæ Ebraicæ initiis judicandi tum frequentia tum integritate, pro eo quod supra è Deuteronomio citatur יורו וגו *docebunt Judicia tua*, subsituitur apud Onkelum כשרין אילין דילפון דינך ליעקב *Digni sunt isti*, seu *ante alios idonei, qui doceant judicia tua Jacob*, & in paraphrasi Hierosolymitana, כשרין אינין דילפון סידי דינך לדבית יעקב *Digni sunt isti qui doceant ordines judiciorum domui Jacob*, quemadmodum etiam in ea quæ Jonathani tribuitur. Vetustus item autor[d] ibi, יורו משפטיך ליעקב מלמר שכל הוריות אינן יוצאות אלא מפיהם שנאמר ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ריב אילן ריבי פרה וריבי סוטה וריבי עגלה נגע אילו נגעי אדם ונגעי בתים ונגעי בגדים *Verba illa docebunt judicia tua Jacob, denotant universa documenta* seu *dogmata non*

[a] *Genes.* 38, 24 *&c.*

[b] *Exod.* 32, 26. *&c.*

[c] *Vide* Sepher Siphri *col.* 243. *Jarchium ad Deut.* 33. *Abarbinel* Piruſh Tora *fol.* 414. Bechai *fol.* 240. *col.* 4 *&c.*

[d] Sepher Siphri *col.* 243.

alinnde quàm ex eorum (Levitarum) *ore manâſſe; juxta illud etiam quod ſcriptum eſt, juxta verbum* aut *os eorum* ſeu *in ore eorum* (quod de Sacerdotibus filiis Levi dicitur[a]) *erit omnis cauſa & omnis plaga* (id etiam in vulgata vertitur; *ad verbum eorum omne negotium & quicquid mundum vel immundum eſt, judicetur*; à Græcis, πᾶσα ἀνθιλογία καὶ πᾶσα ἁφὴ, Chaldæis autem, *ad verbum eorum ſit* כל דין id eſt *omne judicium & omnis plaga Lepræ.* Sed ad Ebræa redimus) *Cauſa nomine intelligitur cauſa de Vaccæ Rufæ*[b] *ſacrificio, cauſa*[c] *de uxore à viro zelotypo in judicium deducta, cauſa de Vitula decervicanda; nomine autem Plagæ, plagæ hominis, plagæ ædium, plagæ veſtium.* Sic ille. Alius item[d]; יורו משפטיך שיהו כל ההוראות נתנות על פיהם כענין שנאמר ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט על פי התורה אשר יורוך ותורתך לישראל על פי התורה אשר יורוך *Docebunt judicia tua, quoniam omnia dogmata* ſeu *documenta per eorum os tradita ſunt, veluti in eo quod dicitur*[e]*, & venies ad Sacerdotes Levitici generis & ad Judicem &c. Juxta legem quam docebunt te. Etiam & per Legem tuam indicatur heic illud, juxta legem quam docebunt te.* Alibi etiam non rarò, ad dignitatem ſive Levitarum ſive Sacerdotum in judiciis ſingularem denotandam, verba illa benedictionis Moſaicæ à Talmudicis[f] afferuntur. Adducitur hùc & illud de Conſiſtorio Sacerdotum ſic dicto apud Philonis[g] interpretem. Joſephus item adverſus Molonem[h], de Sacerdotibus, ídque velut ex Moſaica inſtitutione; Τούτοις δ' ὧν καὶ τῷ νόμῳ καὶ τοῖς ἄλλων ὑπομνημάτων ἀκριβὴς ἐπιμέλεια. καὶ γὰρ ἐποπτῆαι πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἀπέδοσαν. *Apud hos autem & Legis & aliorum ſtudiorum cura fuit ſumma. Inſpectores enim rerum omnium, atque Judices dubiorum, & punitores damnatorum conſtitu-*

[a] *Deut.* 21. 5.

[b] *Numer.* 19, 2.

[c] *Ibid.* 5, 15.

[d] Peſikta Zotertha *fol.* 91. *col.* 4.

[e] *Deut.* 17, 9. & 11.

[f] *Vide Gemar. Babylon. ad tit.* Joma *cap.* 2. *fol.* 26. a. Sepher Juchaſin *fol.* 24. a. *&c.*

[g] *Lib.* 3. *de Vita Moſis. vide ſupra cap.* 1. §. 8.

[h] *Lib.* 2. *adverſ. Apionem.*

ti

ti ſunt Sacerdotes. Atque ex hiſce proculdubio invaluit opinio illa Mahumedanorum, Septuaginta viros ſive ipſos qui primùm, ut ſuperiùs oſtenditur, Moſi ex numinis juſſu, adſciti ſunt, ſive qui ante cum eo in montem[a] aſcenderant, è Tribu Levitica fuiſſe univerſos. Hos an illos innuerit impoſtor ille Mahumedes ubi hiſtoriam Sacram de Vitulo aureo, pro more ſuo, res & tempora diſcriminanda perperam confundens, interpolat, non ſatis liquet. Atqui ait, Moſem è monte cum tabulis deſcendiſſe, واختار موسي قومه سبعين رجلا *Et*[b] *elegit Moſes Septuaginta viros ex cœtu ſuo,* quod explicat paraphraſtes ille eximius Mahumedes Ben Achmet, ممن لم يعبدوا العجل بامرة تعالي *Ex eis qui Vitulum non adorarant, ex numinis juſſu.* Id, ex orientalium traditionibus, eſt, ex Tribu Levitica; cujus neminem vitulino illo cultu pollutum eſſe ſcribunt etiam Ebræi[c]. Quin & Chriſtiani ſunt aliqui ſcriptores qui verba illa ſuperiùs hoc capite ex Miſna adducta, de eis quorum filiæ nuptiis Sacerdotalibus idoneæ fuere, ſeu de ritè in Synedria, ratione natalium, cooptandis, ad hunc modum vertunt, *Animarum judicia* (capitalia) *abſolvunt duntaxat Sacerdotes & Levitæ, necnon & Sacerdotum affines Iſraelitæ.* Ita Paulus Riccius in Epitome ſua de Talmudica doctrina. Id quod etiam legitur apud D. Matthæum, *qui dixerit fratri ſuo Raca*[d], ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ *reus erit Concilio* ſeu *Synedrio* (qui locus de Synedrio Vigintitriumvirali à nonnullis ſumitur; qua de re plura inferiùs) Arabicè redditur, فقد وجبت عليه ايمة الجماعة *reus erit Sacerdotibus Concilii* ſeu *Synedrii.*

[a] *Exod.* 24,1. & 9.

[b] *Azoar.* 6. *Lat.* 17.

[c] *Jarch. ad Exod.* 32,26. & *Deut.* 33,10. *alii.*

[d] *Cap.* 5,22.

drii. Atque ita tam Erpeniana & Kirſteniana quàm Romana editio; præterquam quòd Erpeniana habet لايمة, uti etiam perpulcher & vetuſtus Codex MS. Arundellianus. Jaianus autem Arabs tantùm وجب عليه الحكم *reus eſt judicii,* & pervetuſtus penes me MS. يكن مستحقا للحكم *dignus eſt qui judicetur.* Apud Chriſtianos etiam aliquot Scriptores, omnimodum fermè Imperium ac Juriſdictionem (quæ in Exempla ac Argumenta, ut fieri amat, è vetuſtate utcunque deſumta, ſive Pontifici Romano, ſive etiam Reformatis aliquot illum Poteſtatis Ambitione Omnimodæ, in *Ordine ad Spiritualia* duntaxat interim Utriſque obtenſæ, tantùm non ſuperantibus, inſerviat) Sacerdotali Ebræorum generi adſtruere ſatagentes, habentur alia non pauca, ſed paſſim ſatis obvia, quæ nunc Primarium ſeu Singularem nunc etiam ſolum in Synedrium Magnum Sacerdotibus Levitiſque permittunt aditum: Ea neç corrogamus nec ultrà deſignatum imus; jam antè allata, quæ promiſcuæ omnium, tam nempè Iſraelitarum, natalibus non inquinatis, quàm Levitarum aut Sacerdotum, in Synedria admiſſioni ita refragari videantur, præter Reipublicæ hac in re uſum, fuſiùs explicaturi.

III. Ex ſuperiùs congeſtis liquet, tum ſignantiùs interdum *Sacerdotes Levitici generis,* tum ipſam Tribum Leviticam interdum præ aliis memorari, veluti quibus Judicia, maximè difficiliora (quæ planè Synedrii, ex jure ordinario, erant Magni) eſſent peculiaria. Id verò certum eſt intereà, tam ex uſu & moribus Ebræorum quàm ex Talmudicorum qui hac de re

re seriò, nec allusionibus aut locutionibus hyperbolicis implicati agunt, scitis, nulli Tribulium aditum heic esse præclusum Natalium nomine, nisi, ut dictum est, Inquinatorum. Adeóque tam Israelitis puro sanguine quibuscunque quàm aut Sacerdotibus aut Levitis apertum. Quod ad locum illum è Deuteronomio[a] allatum attinet; priori periochæ parte tam Judex quàm Sacerdotes nominantur, uti & posteriori tam Sacerdos quàm Judex, idque disjunctivè. Scilicet expressim, —*noluerítque audire* אל הכהן העומד לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השופט ומות האיש ההוא *Sacerdotem qui stat coram Domino Deo tuo, ut ibi ministret, aut Judicem, morietur vir ille.* Planissimè *Sacerdotes* heic & *Sacerdos* idem videntur denotare; tametsi sint qui de Pontifice summo locum capiant, qua de re plura inferiùs. Hinc & *Judex*, singulariter usurpatum, plures itidem Judices, qui non Sacerdotes, pariter designat; qui utrique etiam pluraliter paulò post in Deuteronomio[b] nominantur. Illud verò vulgatæ quod pro citatis jam è Deuteronomio verbis substituitur, nempe. *nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis* (seu, ut in nonnullis editionibus quæ ferè evanuere *ex decreto Judicis*) *morietur* nihil habet in Ebraicis aliisve versionibus quod sive *Imperio* sive משפט *ex Decreto* sive *& decreto* respondeat. Aut Sacerdoti aut Judici obediendum dicit, aut moriendum; nec amplius, sacer sermo. Sic Græci, sic cæteri; tametsi sint viri clarissimi, qui Patres Christiani[c] amplissimam, inde Pontifici potestatem adstructam velint, aliique aliter, sed perperam[d] nimis, dum illis etiam adversantur, exponant. Verùm ad periocham jam dictam, Jarchius, אל שופט אשר יהיה בימים ההם ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע

[a] *Cap.17,8.*

[b] *Deut.19,17.*

[c] *Bellarmin. de Verbo Dei lib.3. c.4. & de Romano Pontifice lib.4.c.1. & Colloq. Rainoldi & Harti cap.6. §.2. &c.*

[d] *Antonius Spalatensis de Repub. Eccles. lib. 1. cap.12. Sed benè de hoc loco Sixtinus Amama in Antibarbaro Bibl. co lib.2. pag.588. Et de eo plura in sequentibus.*

לו אין לך אלא שופט שבימיך *Verba illa ad Judicem qui erit in diebus illis, innuunt, etiamsi non fuerit is instar Judicum reliquorum qui eum anteverterant, oportere te tamen eum audire. Tibi sufficit, quòd sit judex in diebus tuis.* Sepher Siphri[a] autem, אל הכהנים הלוים מצות בית דין שיהיו בו כהנים ולוים יכול מצוה ואם אין בו יהא פסיל תלמוד לומר ואל השופט אף על פי שאין בו כהנים ולוים כשר *Verba illa, ad Sacerdotes Levitas, ostendunt esse quidem debuisse in Synedrio Sacerdotes & Levitas. Fortè ita esse debuit. At verò si deessent, idcóne Synedrium illegitimum? Nequaquam. Adjicitur, & ad Judicem. Tametsi nec Sacerdotes nec Levitæ in eo locum haberent, nihilominus legitimum fuit.* Ita etiam legitur in *Pesiktha Zotertha*[b], alibíque apud Magistros, quemadmodum etiam superiùs ostendimus. Ubi interea observandum est, *Sacerdotes Levitas* seu *Levitici generis*, non Levitas pariter ac Sacerdotes, nominari, cum tamen non minùs Levitas quàm Sacerdotes ibi intelligi uno velint ore Magistri. Signantiùs autem nominatos tum heic tum alibi, ubi de judiciis verba fiunt, Sacerdotes ac Levitas, ideò etiam docent fuisse quia ab occupationibus profanis, præ cæteris immunes, adeóque Legis sacræ studio maximè vacantes (unde & multò plures eorum quàm ex aliis tribulibus juris periti scientissimíque redderentur) in Synedria cooptari præ aliis solebant. Nec solùm in ipsis initiis reipublicæ Ebraicæ, sed etiam postmodùm non rarò, pleroſque Synedriorum collegas fuisse sive Sacerdotes sive Levitas. De Mose, Aarone, Phineeso sub originem Synedriorum nemo nescit. Seculis etiam insequentibus aiunt inde evenisse, ut רוב הסנהדרין היו מהכהנים והלוים *pleraque Synedriorum* seu *Synedrorum pars maxima ex Sacerdotibus constiterit ac Levitis*; seu העיקר הם הכהנים *id quod in eis numerosius erat*

[a] Fol. 45. col. 178.

[b] Fol. 76. col. 2.

erat seu *principale, Sacerdotes fuerint.* Sic expressim Maimonides[a], Abraham Zacuthius[b], Abarbinel[c], alii. Inde etiam interpretantur iidem illud *docebunt Judicia tua Jacob*, de Tribu Levitica tota dictum; Non perinde ac si Levitis solis, verbis illis judiciorum potestas tribueretur, sed ideò in benedictionibus Mosaicis usurpatum, quia tribus illa, ob dictas jam causas, judiciis erat omnimodis forétque præ aliis idonea. Neque ex jure aliquo quod, à Synedriis, Tribus cæteras excluderet, sed ex juris discendi opportunitate atque occupationum aliarum vacatione. Abarbinel[d] ad locum illum, ראוי הוא שיורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע *digna est Tribus Levitica quæ doceret judicia tua Jacob & Legem tuam Israel & secundum verbum ejus* seu *os ejus* seu *in ore ejus sit omnis causa & omnis plaga.* Quæ verba posteriora, ex sacro Textu[e] antè citato sumta, non ad omnimodam simpliciter causam seu litem Forensem quà Forensis erat, attinuisse plerunque volunt, sed aut ad causas generatim, quà sive Benedictionis sive Maledictionis carmen sive, ut interdum, Sacerdotis præsentia, sive illius ac Levitarum in expiando officium (quo quidem causæ ferè omnimodæ opus erat) adhibebatur, aut potiùs ad tales qualis est illa in quâ verba ea usurpantur, id est causâ vitulæ decervicandæ, veluti ad Vaccæ Rufæ sacrificium, Examen uxoris suspectæ per aquas amaras, Lepræ, alias aliquot. Neque in ipso vitulæ decervicandæ ritu, aliud præter expiationis carmen à Sacerdotibus præstandum erat, cæteris, Presbyteris & Synedris omninò relictis, ut libro ostenditur tertio. Certè Abenezra interpretatur locum illum per עונש כל ריב וכל נגע *pœna* seu *condemnatio cujusque causa & cujusque plagæ*; quod de Forensi judicio sumtum doctrinæ Talmudicæ omnimodò adversatur. Neque

[a] *Tract.* Sanhedrin *cap.* 2 *&c.*

[b] Sepher Juchasin *fol.* 24. *b.*

[c] Piruſh Tora *fol* 366. *col.* 2. *vide Maimonid.* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 39.

[d] Piruſh Tora *fol.* 414 *col.* 2.

[e] *Deut.* 21, 5.

ſanè ſi aliter ac dictum eſt verba illa intelligamus, ſine Sacerdotibus ac Levitis, imò nec ab aliis præter eos, decidi poterat cauſa, lis, ſeu controverſia qualiſcunque. Dignam igitur benedictionis elogio pronuntiavit tribum illam, id eſt ſuam, Moſes, è qua præ aliis, ſeligerentur qui judicia exercerent omnimoda, nulli tamen tribuum reliquarum in Synedria aditum præcludens. Unde & à Chaldæis & Hieroſolymitanis Levitæ ibi dicuntur כשרין *idonei* judiciis, id eſt, præ cæteris non pariter ſtudio Legis vacantes, idonei. Quin & Gemara Babylonia non ita diverſum eſſe ejuſdem loci ſenſum oſtendit, ubi ex aliis ſacri Sermonis locis, alias etiam cum hac Tribus commiſcet è quibus juriſperiti maximè eſſent expectandi. Verba ſunt[a]; אמר רבא לא משכחת צורבא מרבנן דמורי אלא האחי משבט לוי או משבט יששכר לוי דכתיב יורו משפטיך ליעקב ושכר יודעי בינה לעתים מה יעשה ישראל ואיכא והודה נמי דכתיב יהודה מחוקקי *Dixit Rabba, neutiquam reperiri ſapientum alumnos qui rebus decernendis* (præ aliis) *idonei eſſent, niſi ex Tribu Levi, aut ex Tribu Iſſacar, quoniam ſcriptum eſt de Levi, doccbunt*[b] *judicia tua Jacob, & de Iſſacar*[c], *habebant cognitionem & intelligentiam temporum, ut ſcirent* (ſeu ut vulgata; *ad præcipiendum*) *quid faciendum eſſet Iſraeli. Quin & rectè adjicienda Tribus Judæ, de qua ſcriptum eſt*[d], *Juda Legiſlator meus.* Ubi tam vulgata quàm Græca verſio, *Juda Rex meus.* Heic Tribus Judæ, Levi, Iſſacar, ſimul eodem juris ſcientiæ, ex ſacri Sermonis mente, ut vult Rabba, nomine conjunctas habemus. Et de Iſſacaritis D. Hieronymus[e] ab Ebræis edoctus; *ipſi*, inquit, *erant doctores, computatores & Magiſtri, ſive ad feſtivitates celebrandas ſive ad cætera.* Subjungitur demùm in jam dicta Gemara (ne ex jure nimiùm aliquo eis ſingulari quod tribueret autoritatem

[a] *Gem. Babylon. ad tit.* Joma *cap. 2. fol. 26. a.*

[b] *Deuter. 33, 10.*

[c] *1 Paralip. 12. 33.*

[d] *Pſalm. 60, 9. & 108, 9.*

[e] *Tradit. Hebraic. ad 1 Paralip. 12.*

qua

qua præ cæteris pollere viderentur, hoc dictum acciperetur) id eis, quatenus Tribules ſtudio juris promiſcuè incumbentes eſſe intelliguntur, ita competiiſſe, ut tantum juxta הילכתא *mores, ritus, ſancita prius recepta*, decernerent, nihil omninò ex autoritatis obtentu innovando. Seu, ut habent interpretes[a], להורות כהלכתא וכדת *ad decernendum juxta ſententiam & morem receptum.* Adeo ut Magiſtri ex eis prodeuntes, utcunque numeroſiores aliis qui ex cæteris tribubus prodirent non ita frequentes, non magis autoritate aut prærogativâ aliquâ decernendi, Tribûs ratione, antecellerent quàm aut Sextus Papirius aut Cneius Flavius cæterarum Romæ tribuum juriſconſultis, quando aut hic Jus civile Flavianum[b] aut ille Jus civile Papirianum compoſuit. Neuter de ſuo quicquam aut adjecit aut adjicere ritè potuit. Papirius priſtinas leges, Flavius actiones legitimas congeſſit edidítque. Eæ non ab editorum autoritate, ſed à priſtino ſolùm more vim obtinuere; nulli tribulium tantundem præſtitiſſe non permiſſo. Quod verò è Philone de *Conſiſtorio Sacerdotum*, memoratum eſt, interpretis ejus cum Græcis conjuncti eſt vitium, qua de re etiam ſuprà[c] monuimus. Meliùs multo vertit Petrus Franciſcus Zinus[d], *Comprehenſum adducunt ad Principem cui Sacerdotes aſsidebant* &c. Joſephi (qui & ipſe Sacerdos) locus cum illis Deuteronomii de Sacerdotibus Levitici generis ſuperiùs memoratis atque ad Talmudicorum mentem explicatis comparatus, haud quidquam ab eis diverſum aſſerit. Et dubitari nequit, quin is temporis ſui Sacerdotibus, qui adeo tunc variatim, etiam per Romanos, præfuiſſent, etiam & ſibi Sacerdoti verbis in illis indulgentior fuerit. Verſio autem illa Pauli Riccii quæ *Sacerdotibus & Levitis & Sacerdotum affinibus Iſraelitis* tantùm permittit

[a] *Gloſſ. ad Gem. citat.* & Aiin Iſrael *tom.* 1. *fol.* 102. *b. col.* 3.

[b] *L.* 2. *D. de Origine Juris.*

[c] *Cap.* 1. §. 8.

[d] *In Exemplis tribus, Naturæ Legis & Gratiæ.*

mittit judicia capitalia, adeóque locum in Synedrio, ſive Magno ſive Vigintitrium virali aliquo, inſignis hallucinationis partus eſt, alibíque, quantum ſcio, inauditus. Verum quidem eſt, verba illa Miſnæ[a] ſuperiùs[b] allata וישראלים המשיאין לכהונה verti poſſe *& Iſraelitis qui collocant filias ſuas in matrimonium Sacerdotibus*, ſeu *generi Sacerdotali*. Unde etiam illud quod habet Riccius de affinibus manavit. Sed non ſine ſumma ejus incogitantia. Temerè enim, non ſenſum aut vim vocabuli השיא hac in re apud juriſconſultos receptiſſimam ſed tantùm grammaticalem amplexus, de eis qui filiarum nuptiis affinitatem cum Sacerdotibus jam contraxerant, locum capiendum duxit; quum uno Magiſtri ore pronuntient, eos intelligi univerſos quorum, ob ſanguinis ſeu generis puritatem, filiæ ritè Sacerdotibus poterant collocari, tametſi nullam hactenus cum eis ejuſmodi contraxiſſent affinitatem. Unde & gloſſa ibi Talmudica[c], וישראל המשיאין לכהונה המיוחסין וראויין להשיא בנותיו לכהנים *Verbis illis, & Iſraelitas qui collocant* ſeu *nuptui tradunt Sacerdotali generi, eos deſignant qui ſunt nobilitatis primariæ ac defacatiſſimæ adeóque eos qui ritè collocare poſſunt*, ſeu *digni ſunt qui collocent filias ſuas Sacerdotibus*. Atque vis eorum haud alia eſt quàm ut fieret בית דין מיוחסין *Synedrium ex viris ſtirpis nobiliſſimæ*, quemadmodum Obadias Bartenorius[d]. Idem Magiſtri paſſim. Quod ad Arabicam verſionem attinet, quà Synedrium in D. Matthæo nuncupatur *Sacerdotes Concilii* ſeu *Congregationis*; id ad ſeculum illud Chriſti quo omnimoda ferme, quæ Judæis permiſſa eſt, poteſtas penes Sacerdotes reperitur, qua de re etiam alibi[e] ſatis diximus. Et an Synedrium aliquod apud Ebræos forenſe ibi intelligendum, inferiùs videbitur.

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 4.
[b] §. 1.
[c] *Talmud. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *fol.* 32. *a.*
[d] *Ad Miſn. tit.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 2.
[e] *Lib.* 1. *de Succeſsione in Pontificatum Ebr. cap.* 2.

IV. Ut

IV. Ut de Scitis ſeu Sententiis, quæ ad Sacerdotes ac Levitas heic apud Ebræos attinent, jam antè diximus (unde ſatis, opinor, liquet prærogativæ jus ejuſmodi illis neutiquam omninò fuiſſe ullum, quo ii ſoli in Synedria ac Judicia admitti deberent) ita etiam de Uſu Moribúſque hac in re Reipublicæ Ebraicæ paucis eſt videndum. Uſus ille ac mores apprimè jam dictis conveniunt. Initia ipſa Synedrii Magni, ſatis ex ſuprà oſtenſis manifeſta ſunt, unde conſtat Collegas ejuſdem ex ſingulis Tribubus ſorte parili ſelectos eſſe, ídque tam juſſu Divino, quo nihil de Sacerdotibus continetur, quàm actu, circa eoſdem, Moſaico. Sequentibus in ſeculis quæ exempli illius ſummi obſervantiora ſemper fuere, idem ſervatum eſſe, difficile non eſt etiam perſuaſiſſimum habere ex eo quod legimus tum de Principibus ac omnimodorum judiciorum præfectis ſupremis apud Ebræos, antequam dignitas regia, in Davide Tribus Judæ, qui ad poſteros ſuos ſucceſſione diutina eam tranſmittebat, fixa eſt, tum de cæteris qui in republica variatim inſtaurata præfuere. Proximus Moſi ſucceſſor erat Joſua; cui Iſraelitæ ipſi[a], *Omnia quæ præcepiſti nobis faciemus, & quocunque miſeris ibimus. Sicut obedivimus in cunctis Moſi, ita obediemus & tibi. Tantum ſit dominus Deus tuus tecum ſicut fuit cum Moſe. Qui contradixerit ori tuo & non obedierit cunctis ſermonibus quos præceperis ei, moriatur. Tantum age fortiter & ſtrenuè*, ſeu ut vulgata, *tu tantùm confortare & viriliter age*, quæ verba poſtrema Ebraicè ſonant רק חזק ואמץ. Illis autem (nam obiter id adnotare intempeſtivum non eſt) innui volunt Talmudici temperamentum eximium verbis præcedentibus adjectum, quo ſcilicet intra Legis Sacræ cancellos coerceretur ampliſſima illa poteſtas generatim in Joſua agnita.

[a] *Joſuæ cap.* 1, 16.

agnita, Rabbi Levi Ben Gerſom ibi; רק חזק ואמץ ודשו רז"ל יומת יכול אפילו לדבר עבירה תל"ת רק אכין ורקין מיעוטין הן *Tantum age fortiter & ſtrenuè. Interpretantur illud, Moriatur, Rabbini noſtri P. M. ad hunc modum. Nonne fieri etiam poteſt ut de re legi adverſa mandatum fiat? ſed obſervandum eſt vocabulum* רק ſeu *tantùm. Tantummodo & duntaxat, verba ſunt minuentia* ſeu *reſtringentia*, ſententiam nempe præcedentem; velut exceptiones ſeu clauſulæ derogatoriæ. Et diſertè ſic Gemara Babylonia[a], aliíque. Nam ex hoc loco eos, qui juſſa principum Legi ſacræ adverſa detrectabant, ejuſmodi fuiſſe aiunt qui obſervabant, aut in animis inſidentia habebant, verba illa רק אכין *Tantummodo & duntaxat*, id eſt exceptiones, ut volebant, poteſtati generatim ſive agnitæ ſive conceſſæ adjectas. Certè eadem ipſiſſima vocabula quæ ad Joſuam in fine allatæ periochæ uſurpabat populus, non ſemel à Numine ei antè memorantur[b], prætermiſſo verbo רק ſeu *tantùm*. Sed de officio juxta legem ſacram præſtando, ſemper accipiuntur à Magiſtris. Manifeſtum autem eſt Joſuam jam Principem factum non alitèr atque Moſem, qui ex Tribu quidem Levitica. At Joſuam ex Ephraimitica tribu oriundum[c] ſcimus. Si autem Synedrii Magni adeóque aliorum etiam Principes ipſi aliis è Tribubus, ævo ſuccedaneo, ſurrogarentur, non eſt omnino cur de cæteris collegis dubitemus. Sed de Synedriorum Principibus, quâ ad hanc rem genus eorum attineat, plura inferiùs, ubi de Synedriorum Continuatione agimus. Inprimis autem eſt heic obſervandum illud de Jehoſaphato rege. Res notiſſima eſt. Sed animadvertunt Ebræi, illum, dum Legem ſacram, ut rempublicam corruptiſſimam emendaret, totus evolvebat, de Lucis diis gentium ſacratis primariò cogitâſſe eóſque

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap. 6. fol. 49. a. adde Jarchium ad 2 Samuel. 20, 4. & ad diſt. Gemaram & D. Kimchium ad 1 Reg. 2, 31.*

[b] *Deut. 31, 23. & Joſuæ 1, 6.*

[c] *1 Paralip. 7, 27.*

quæ[a] excidiſſe juxta id quod ſcriptum eſt[b], *Non plantabis lucum & omnem arborem juxta altare domini Dei tui.* Ex lege autem de Judicibus conſtituendi ac Judiciis juſtè puréque exercendis, ibi proximè[c] antecedente, anſam illum arripuiſſe errores ac corruptelas corrigendi, defectúſque ſupplendi, qui circa tribunalia per urbes regni ſui pullulaverant, atque inde eveniſſe quod teſtatur de eo Scriptura[d]; *Conſtituítque Judices terræ in omnibus civitatibus Juda munitis, & in ſingulis urbibus. Et ait ad Judices; videte quid agatis. Non enim pro homine ſed pro Domino judicia decernitis.* Et is *cum vobis in cauſa judicii* (ſic ex Ebræorum mente[e] locus ille vertitur; qui in vulgata eſt *& quodcunque judicaveritis in vos redundabit*, atque apud Græcos, καὶ μὴ ὑμῖν λόγοι τῆς κρίσεως, *& cum vobis cauſæ judicii*) *Nunc igitur ſit pavor Domini ſuper vos, cavete & agite; quoniam non eſt perverſitas aliqua apud dominum Deum noſtrum; nec perſonarum acceptio nec munerum. Sed & Hieroſolymis conſtituit Jehoſaphat,* מן הלוים והכהנים ומראשי אבות id eſt *ex Levitis & Sacerdotibus & ex principibus familiarum Iſrael* (patriarchæ vocantur hi Græcis, & *cabeceras de los padres de Iſrael* Judæis Hiſpanienſibus, quod verbis Ebræis ad amuſſim reſpondet) *ad Judicium Domini & ad Controverſias.* Et *reverſi ſunt Hieroſolyma* (ſeu Hieroſolyma acceſſerunt, judices ſcilicet illic & per urbes reliquas ſic conſtituti ut monita & mandata regia expreſſiora ibi acciperent; ubi ſenſu continuo puto tum Græci tum vulgatæ autor legerunt ליושבי ירושלם quod reſpondet verſionibus illis quæ habent heic *habitantibus Jeruſalem*, pro eo quod in libris quibus utimur eſt, וישבו ירושלם, quod à præcedentibus diſtinctum, eorum, qui paſſim conſtituti ſunt, Hieroſolymis conventum, juxta id quod vertimus, deſignare videtur;

[a] 2 Paralip. 19. 3. ibi Jarchius.

[b] Deuter. 16. 21.

[c] Ibid. Comm. 18.

[d] 2 Paralip. 19. 5.

[e] Judæi Hiſpanienſes ib. & R. D. Kimchi.

Judæi Hiſpanienſes *y tornaronſe en Yeruſalaim*; Gallica verſio, *car on revenoit en Jeruſalem*; Itala nupera, *e ſi ricorreva en Jeruſalem*; Sed Anglica, **when they returned to Jeruſalem**; uti aliæ aliquot; Syrus ומהפך ומסקא & *reverſus eſt* Hieroſolyma, quaſi de Jehoſaphato revertente tantùm verba fierent, nec aliter Arabs ورجع الي يروسليم وامرهم & *reverſus eſt Hieroſolymam*; & *præcepit eis* (ita enim pergit ſacer ſermo) *Præcepit autem eis dicens*; *ſic facietis in timore Domini, in veritate & corde perfecto Omnis cauſa quæ venerit ad vos, de fratribus veſtris habitantibus in civitatibus ſuis, inter ſanguinem & ſanguinem, inter legem & præceptum, inter ſtatuta & judicia* (vulgata, *inter cognationem & cognationem. ubicunque quæſtio eſt de lege, de mandato, de ceremoniis, de juſtificationibus*) *monebitis eos ut non delinquant contra Dominum, ne veniat ira ſuper vos & ſuper fratres veſtros. Sic ergo agentes non peccabitis. Enimverò Amarias* כהן הראש עליכם *Sacerdos ſupra* aut *Primarius apud vos* (Græci ὁ ἱερεὺς ἡγούμενος ἐφ' ὑμᾶς, *Sacerdos Dux ſuper vos*; Judæi Hiſpanienſes, *Amariahu Sacerdote & mayoral ſobra vos*; Lutherus, **Amaria der Prieſter iſt der oberſt uber euch**; Et verſio apud nos Epiſcopalis dicta, **Amariah the Prieſt ſhall be the chief over you**, quaſi de Sacerdote ſic ſimpliciter dicto, nec de ſummo ſeu Pontifice maximo capi deberet; quem tamen ibi intelligunt Ebræorum nonnulli[a] pro eodem qui Azariah dictus Pontifex erat ſummus; Atque ita ſanè ſub Reformationis Henricianæ apud nos tempora verſio publica erat, **Amariah the hye Prieſt is among you**, juxta quod etiam illa ſub Jacobo Rege recognita & correcta, **Amariah the chief Prieſt is over you**; Galli, *Amariah le principal Sacrificateur ſera*

[a] *Jarch. ad 1 Paralipom. cap. 6. & videſis lib. noſtr. 1. de Succeſſionibus in Pontificatum cap. 5.*

ſera par deſus vous; Et cùm Belgica vetuſtior habeat, **Amar Ja de Prieſter is de overſte over ulieden**, quod primò hèic allatis eſt conſonum; nupera ſubſtituit, **Amaria de Hooft-prieſter is over u** (ubi in notulis aſſeritur inde, ut indubitatum, Juriſdictio per ſe Spiritualis ut ab ea quæ eſt Civilis planè diſtinguenda; quod Ebræis & Scholæ Talmudicæ inauditum; Italus item nuperus, *il ſummo Sacerdote Amaria ſarà Preſidente fra voi*; Etiam vulgata, *Sacerdos & Pontifex veſter*; Unde Duacenſes, **the Prieſt and your Biſhop**) לכל דבר יהוה *in omni re* ſeu *negotio Domini*, & *Zebadiah filius Iſmael, princeps domus Judæ* (לכל דבר מלך) *in omni re* ſeu *negotio Regis* (Græci περὶ παντὸς λόγου τοῦ βασιλέως, quod על דבר reſponder, ſed Vulgata *ſuper ea opera erit quæ ad Regis officium pertinent*, unde & Duacenſes, **over thoſe workes which pertain to the kings office**) ושוטרים הלוים לפניכם *Et miniſtri in executionem forenſem præfecti* (Judæi Hiſpanienſes *alguazites*; ubi Græci, γραμματεῖς, Vulgata *magiſtri*) *ſint Levitæ coram vobis. Confortamini igitur & viriliter agite, & erit Dominus cum eo qui egerit bonum.* Et Joſephus hac de re, Joſaphatum ait[a] conſtituiſſe generatim, δικαστὰς, ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτῷ, *in civitate* ſeu *oppido quolibet ditionis ſuæ*; adjecto, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα, *reverſus eſt Hieroſolyma.* Et dein, κατέστησε δ' ἐν τούτοις κριτὰς, ἐκ τῶν ἱερέων, καὶ ἐκ τῶν Λευιτῶν καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς πατρικοῖς τοῦ πλήθους φερομένων, ἀξιώσας ἐπιμελεῖς καὶ δικαίας ποιεῖσθαι πάσας μὲν τὰς κρίσεις, *Illic* (Hieroſolymis) *conſtituit Judices, ex Sacerdotibus, & ex Levitis & ex eis qui primas apud populum tenuere, monuítque eos ut accuratè & juſtè in judiciis cunctis ſe gererent.* Et paulò poſt, ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀποδείκνυσιν Ἀμαρίαν τὸν ἱερέα καὶ Ζαβαδίαν ἐκ

[a] *Lib. 9. cap. 1.*

τ Ιεδα φυλῆς ἑταίρους, *Horum autem principes* (Genebrardus, *Præsidens Soverains*) *constituit Amasiam* (pro Amarias) *Sacerdotem & Zabadiam ex tribu Juda, qui ex amicis ei summis.* Idem alibi[a] de rege eodem, Συγκαλέσας τὺς ἡγεμόνας καὶ τὺς ἱερεῖς τ χώρας ἐπέλθυε τ γῆν διελιδόντας, ἅπαντα τ λαὸν τ περὶ αὐτὸν διδάξαι τ πόλις τὺς Μωϋσεως νόμους &c. *Convocatis Principibus & Sacerdotibus* (non magis his quàm illis) *Regionis illius, præcepit illos perlustrare Terram & populum universum passim docere Mosis Legem* &c. quod ad Judicia etiam constituenda spectare nemo, puto, dubitat. Manifestius nihil est quàm Regem hunc optimum, mores avitos instaurantem, non solum è Sacerdotibus seu Tribu Levitica sed ex aliis etiam familiarum principibus seu Patriarchis, Judices, etiam & Judices generatim qui in Synedria ut alia, ita & in Hierosolymitana, adeóque in Magnum cooptandi essent, selegisse. Id quod in ipsis verbis sacris satis apertum est, atque ex eis quæ leguntur in Jeremia propheta sub initiis Jehoiakimi filii Josiæ, Judææ Regis, haud parum firmatur, ad alia tempora itidem, attinuisse; saltem si quæstio illa de ultimo supplicio prophetæ infligendo ex formula forensi fiebat, ut & putant viri docti[b] & res ipsa ni fallor exigit. Synedrium haberi videtur, & dissensus forensis, atque velut Senatorum discessio, ubi legitur[c], *audientes principes Jehuda verba, ascenderunt de domo regis in domum Domini* (ibi locus fermè Synedrii magni monstratur) *sederúntque in ostio portæ domini novæ* (portæ Orientalis, ut habet ibi Jonathan paraphrastes) *dixerúntque Sacerdotes & Prophetæ* (pseudoprophetæ Græci, uti & Syrus & Arabs; סגריא seu *Scribæ* Chaldæus) *ad principes & ad cunctum populum loquentes, Judicium mortis est viro huic quoniam Pro-*

[a] *Lib.8.cap.9.*

[b] *Sigonius de Repub. Hebræor. lib.6. cap 7. videsis Bertram de Polit. Jud. cap.11.*

[c] *Jeremiæ cap. 26.10.*

Prophetat contra Civitatem istam sicut auribus vestris audivistis; quo dicto, atque à Jeremia ostenso, se à à Domino, ut prophetaret, missum, adjectóque ipsum se eorum arbitrio omninò permittere, dixerunt principes atque cunctus populus ad Sacerdotes & ad Prophetas, *non est viro huic judicium mortis, quoniam locutus est nobis in nomine Domini Dei nostri.* Afferuntur etiam ibi statim à senioribus seu conventûs collegis, Exempla ac Decisiones pristinæ de Prophetis ejusmodi non ita punitis. Certè & pseudoprophetæ, qualem hunc voluere esse Sacerdotes, judicium ad Synedrium Magnum duntaxat attinuisse receptissimum est apud Talmudicos ut libro ostenditur tertio. In eo igitur etiam Principes alios seu Seniores præter Sacerdotes locum habuisse etiam hinc dignoscendum. Certè & vero proximat, quod de Josaphato illo tradit Vir Maximus Hugo Grotius[a], *Constat tam inter Hebræos, quàm inter recentiores interpretes à Josaphato Rege restituta fuisse judicia ad vetus instar*, seu juxta morem ex disciplina, qualem diximus, & quam ibi ille pluribus explicat, receptum. Et verborum illorum è Deuteronomio, de Sacerdote & Judice, superiùs allatorum, hæc videtur ei esse sententia; *Cum Sacerdotes opimo fruentes otio Sapientiæ partibus præter cæteros operam darent, æquum erat ex horum numero aliquam multos allegi in ordinem illum, cui jam suprema etiam judicia credita fuisse diximus: quanquam neminem fuisse qui Originis* (Sacerdotalis) *dignitate eum locum sibi posset vendicare scripsit Maimonides, atque adeo ne Pontificem quidem Maximum eo adlectum nisi de Sapientia ipsius probè constaret: quam in rem institutæ erat* Δοκιμασια, *quæ manuum impositione* (id est Ordinatione solenni superiùs ostensâ) *obsignabatur. Sed ut dixi, florentibus Hebræorum rebus, fieri aliter non poterat, quin in*

[a] *Ad Matth. 5. 22.*

Sacerdotum classe plurimi reperirentur digni eo loco. His addebantur alii, qui in aliis tribubus doctrinâ & sanctimoniâ eminebant. Ita enim vox ראשי (*Principes præcipui*) *accipienda videtur II Paralip. XIX*, 8. Unde rectissimè etiam quasi infert, omnimoda judicia pro Synedriorum discrimine, pariter ad alios cooptatos atque ad Sacerdotes ac Levitas attinuisse, adeóque nec in Synedriis Ordinariis fuisse ullum ex Sacerdotali aut Levitico genere tantùm constans, nec causas, qua forenses ullas, ad solos aliquos Sacerdotes aut Levitas spectasse. Esdras, inquit, *aut quisquis Paralipomenon scriptor, primùm narrat ab optimo Rege constitutos judices civitatum, suíque officii admonitos. Tum pergens, at Hierosolymis, inquit (nempe in urbe publicorum conventuum ut lex jubebat) constituit Josaphat è Levitis & Sacerdotibus, quia inter eos, ut diximus, maximam hominum peritorum Copiam erat reperire) & ex præcipuis Israeliticarum gentium ad Judicia Dei & ad lites, qui redierunt Hierosolyma. Judicia Dei ex notissimo Hebraismo. Judicia significat, quæ non humano arbitratu sed ex legis jussu peragenda sunt. Sequitur in historia. Præcepit autem eis* &c. juxta superiùs è Paralipomenis citata; Et tunc, inquit, *ecce quàm apertè omnes illos quos Hierosolymis constituerat, de omni causarum genere vult cognoscere.* Quod itidem puto de Synedriis planè reliquis, pro eorum discrimine, eum intellexisse. Adjicit dein, *neque his obstat quod sequitur, enimvero Amarias Sacerdos* &c. (secundum superiùs inde allata de Amaria & Zabadia) *Nam primum hinc quoque apparet, in eodem senatu fuisse agitatas res Dei, id est Legis, & res Regias: ei autem Senatui interfuisse, & Amariam, sive is Pontifex maximus sive alius Sacerdos fuerit* (neque enim ea de re satis constat) *& Sabadiam. Neque posse per Dei negotia res solis Sacerdotibus mandatas intelligi palam est ex altero ejus histo-*

ria

ria loco, ubi Hebronitæ quidam à Davide præfecti partibus Rubenis, Gadis & Manaſſis, impoſitíque omni negotio tum Dei tum Regis (ubi[a] ſcilicet dicitur Davidem *conſtituiſſe ſuper Rubenitas, Gaditas & ſuper dimidiam Tribum Manaſſe,* לכל דבר האלהים ודבר המלך *pro omni re, negotio, miniſterio Dei, & re &c. Regis,* eâdem ipſâ locutionis ſacræ utrobique formulâ adhibitâ) *Solebant ergo* (ita pergit Grotius) *utriuſque generis negotia, tum Judiciorum tum Deliberationum politicarum, à Senatu tractari. Sed nimirum hæc eſt dicti loci* παράφρασις. *Nolite animum deſpondere quaſi pares non ſitis tanto oneri, inopiâ eruditionis quæ ad res tantas deſideretur. Habetis viros egregios qui vobis conſilio prælucere poſſint: qualis eſt Princeps veſtri Senatus Amarias Sacerdos, vir in judiciis verſatiſſimus: quod ſi quid inciderit ad civilem magis Prudentiam quàm ad juris cognitionem pertinens, adeſt vobis Sabadias Iſmaelides, qui in eo deliberandi genere primas obtinet: deinde habetis aſſeſſores Levitas multarum artium peritia excellentes. Tantùm bene animati eſte & æquo bonóque operam date. Deus cætera ſecundabit. Videtur omnino Sabadias fuiſſe Princeps Senatûs* (non ex genere hieratico ſed Tribu Judæ) *Nam vocem* נגיד *Hebræi per* נשיא *exponunt. Ita autem conſtat appellatum Senatus Principem.* Sic ille[b]. Tam Amariam Sacerdotem quàm Sabadiam Principem Senatûs appellat. Sed hunc puto ut reverâ נשיא ſic dici ſolitum, illum ut primarium, ob ſingularem juris ſcientiam, Synedrii collegam. Sed alii heic obiter rem aliter intelligunt & diverſimodè. Præterire autem viſum non eſt, comma illud ultimum capitis decimi noni, ſecundi Paralipomenon, in quo mentio Amariæ Sacerdotis, apud Syrum & Arabem haud parùm diſcrepare à codicibus Ebræis, Græcis, Latinis eorúmque ſequacibus. Neque Amarias,

[a] 1 Paralip. 26. 32.

[b] *Scd & Conſulas Claudium Salmaſium in Apparatu ad part. 1. de Primatu Papæ pag 302.*

as, nec quidem Zebadias ille Iſmaelides ab eis illic memoratur, ſed generatim Sacerdotes, & Zecharias filius Semaia ídque ita quaſi, non obſtante quod antè, de Judiciorum ratione conſtituta, cuique, opinor, ſatis eſt manifeſtum, Judiciorum ex lege pendentium, ſaltem non ad Regem attinentium, ſumma ad Sacerdotes illos ſolos nec aliquos, reliquarum tribuum, alios ibi ſpectaret. Syri ibi verba ſunt, ܗܐ ܐܢܐ ܠܟܘܢ ܟܗܢܐ ܘܕܝܢܐ ܕܫܪܪ ܘܕܝܢ ܕܫܘܪܝܐ ܘܐܡܪ ܙܟܪܝܐ ܒܪ ܫܡܥܝܐ ܠܟܠ ܒܝܬ ܝܗܘܕܐ ܘܠܟܠ ܕܐܡܪ ܡܠܟܐ ܘܠܣܦܪܐ ܐܦ ܠܟܬܒܝܐ ܘܠܠܘܝܐ ܐܡܪ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ ܬܬܩܘܝܘ ܘܥܒܕܘ ܘܢܗܘܐ ܡܪܝ ܥܡ ܟܠ ܕܥܒܕ ܫܘܪܝܐ ܠܟܘܢ id eſt, *Ecce præpoſui vobis Sacerdotes, qui judicent judicium verum & judicium fidele juxta præceptum Domini. Et Zacharias filius Semaiah patefecit* (ſeu *expoſuit*) *omnibus Domus Juda cuncta imperata Regis; patefecit quoque Scribis ac Levitis. Omnia docuit in præſentia eorum, & dixit eis, Fortes eſtote, & facite, & Dominus perpetuò ſit in auxilium veſtrum.* Neque aliter fermè Arabs; وهاذا قد اقمت عليكم كهنة ليديّنوا ديّنونة الحق بلامانة كما امر الرب وزحريا بن شمعيا اوري لساير الاحابر واللاويين كل شي وقال اشتدوا

اشتدوا واعملوا ويكون الله معينكم الي البد

Et ecce constitui vobis Sacerdotes, ut judicent judicium verum fideliter, quemadmodum præcepit Dominus. Et Zacharias filius Semaia declaravit reliquis Sacerdotibus (neque enim heic mentio Judæorum ut in Syro) *ac Levitis, & dixit, Forti animo estote & agite, eritque Deus adjutor vester in perpetuum.* Mira heic ab aliis codicibus & origine ipsa, discrepantia; quæ sanè Genios etiam Orientales in Sacerdotalis, circa judicia, potestatis non singularis tantùm sed veluti solæ assertionem, proniùs inclinantes sapit. Frequentia autem illa insignis etiam in Novo fedære mentionis Seniorum, Scribarum, Pharisæorum, cum Sacerdotibus, Principibúsque Sacerdotum in Synedriis ac conventibus tunc qualibuscunque Juridicis, idem quod de Sacerdotibus & Levitis locum illic præ aliis sæpiùs occupantibus antè dictum est, firmat. Etiam Sacerdotum & Numerus & Imperium reliquos, pro rerum tunc statu ac facie, quæ juxta seculorum diversitatem, ut fieri assolet, mutabat, haud parùm antecellebat. Alia huc referenda erunt quæ infrà occurrent, Ubi de Principibus seu Præsidibus ac Patribus Synedriorum agitur. Et demùm concludendum est tam ex aliis Tribubus quàm ex Levitica seligi seu cooptari solitos esse Synedriorum collegas, quod cum pluribus etiam Christiani scriptores[a] doctissimi studiosorum manibus passim triti, iíque nominis celeberrimi, asserant, actum ultrà agere supersedemus.

[a] *Bertram de Polit. Judaic. cap. 11. Sigon. de Repub. Hebraic. lib. 6 cap. 7. Isac. Casaubon. Exercit. in Baronium 13. § 4. Petr. Cunæus de Repub. Hebræorum lib. 1. cap. 12. alii.*

Cap. IX.

I. *De cooptandorum in* Synedrium *sive* Magnum *sive* Vigintitriumvirale *aliquod* Scientiâ *singulari. Prodi-*

gioſum quod habent Talmudici de Linguarum Septuaginta peritia *in eis exigenda.*

II. *De* Linguarum Artiúmque *aliarum, apud* Ebræos ſtudiis *vetitis, admißis, uſitatis.*

III. *Sententia eorum qui* Binario *alitérque augent* numerum *illum Linguarum, apud Ebræos,* Septuagenarium.

IV. *De Jure* Liberorum, Eunuchiſmo, Corporis animíque habitu, Ætate, Fortunæ bonis, *quorum in* Cooptatione Synedrorum *ſolennis conſideratio.*

V. Vitæ *ſeu* Morum *genera, quibus ſi* aſſuetiores *eſſent, inidonei reddebantur, ut* Aleatores, Fœneratores, Columbas volare docentes, ſeptimi Anni Frugum Mercatores.

VI. *De* cooptandorum *in* Triumvirales Conſeſſus, *ſaltem publicos,* Qualitatibus *neceſſariis.*

VII. *De* Regibus *in* Synedria *non cooptandis. Obiter de* Pontifice Maximo *nonnihil.*

QUod ad Scientiam in Synedrium ſive Magnum ſive Triumvirale aliquod cooptandorum ſingularem attinet, id eſt eam quam, ut videtur, etiam quà fieri poſſet, nemini in Dignitatem ſeu Presbyteratum facultatis Judiciariæ in Synedrio aliquo publico exercendæ, evehendo carendam voluêre; Præter eam quæ Juris erat Moſaici tam Scripti quàm ore Traditi, volebant quidem, ut Artium aliarum, maximè quarum, in judiciis ritè diſcernendis, uſus poſſet eſſe neceſſarius, callentiores eſſent; imò & Magiæ, Veneficii, artiúmque Præſtigiatricium, quarum nomine in jus vocari poſſent, qui eis per nefas uterentur, imò & Linguarum Septuaginta. Quod itidem, uti & reliqua de Cooptandorum Qualitatibus inferiùs allata, proculdubio ſpectabant pariter

paritèr ad Vigintitriumvirales, in Synedriorum Vigintitriumviralium areâ, Ordines illos tres considentes, de quibus superiùs. Nam, pro re nata inde in Synedriorum collegium cooptabantur, quos ideò necessarium erat, qualitatibus etiam, cooptandis haud esse dissimiles. Rabbi Jochanan in Gemara Babylonia[a], אין מושיבין בסנהדרי אלא בעלי קומה ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי כשפים וידעים בשבעים לשון שלא תהא סנהדרי שומעת מפי התורגמן *Non cooptabant in Synedrium* (Magnum & Vigintitriumviralia intelliguntur) *alios quàm qui essent staturâ egregiâ, sapientiâ, vultu decoro, Seniores, Magiæ ac præstigiarum periti, etiam & Linguarum Septuaginta callentes, ne Synedrium audiret per interpretem.* Eadem alibi in eadem leguntur Gemara[b]. Hinc etiam Maimonides[c] heic, אין מעמידין בסנהדרין בין בגדולה בין בקטנה אלא אנשים חכמים ונבונים מיפלגן בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה יודעים חצות משאר חכמות כגון רפואות וחשבון ותקופות ומזלות ואיצטגנינות ורמז המעוננים והקוסמים והמכשפים והבלי עבודת כוכבים ומזלות וכיוצא באלו מדישיהן יודעים לדון אותם *Neque in Magnum nec in Minus aliquod Synedrium* (Vigintitriumvirali) *cooptabantur quipiam præter viros Sapientes, mente præstabiles in Disciplina legis, scientiæ multiplicis, adeo ut haud nescii prorsus essent cæterarum artium, ut Medicinæ, Arithmeticæ, Motuum & Syderum cœlestium, & Astrologiæ, præstigiarum peritiæ, item Divinationis, ac Magiæ, etiam & affaniarum quæ habentur in cultu siderum & signorum, id genus rerum aliarum; ut scilicet idonei essent ad judicium de eis* (utpotè subinde in judicium deduci solitis) *ferendum.* Tantundem Rabbi Jehuda Levita[d], Moses Mikotzi[e], alii. Ita tamen ut dum de 70 Linguarum peritia loquuntur, non tam ipsum numerum septuagenarium quàm peritiam qualemcunque Linguarum Judiciis forensibus idoneam

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17, 1.

[b] *Ad tit.* Menachoth *cap.* 6. *fol.* 65, 1.

[c] *Halach.* Sanhedrin *cap.* 2. §. 1.

[d] Sepher Cozri *part.* 2. §. 64. *fol.* 113, 2.

[e] *Præcept. affirm.* 97. *fol.* 186. *col.* 3.

exigant; unde generatim eorum aliqui aiunt, eos esse oportuisse *Linguarum peritos*, seu ידעים הלשונות. Exemplum satis habetur in titulo, apud nos, *Magistri artium*, quod, vulgari locutione & sensu, significat Artium Septem Liberalium Magistrum. Nam eo nomine, nec sine eo, subinde adsciscendi aliqui in Collegia aliásque Dignitates; cùm interim, modò Artium pauciorum seu quæ sufficiant, magistri solùm fuerint, neutiquam sint rejiciendi, saltem haud rejici soleant. Et qualis in judiciis forensibus usus esse potuerit Linguarum aliarum cognitio, satis elici potest ex multiplici in Judæam ex aliis gentibus confluentium Linguarum discrepantia, de qua S. Lucas[a]. Solenne autem est Magistris, numero Linguarum Septuagenario omnigenas continere; idque habent ex Gentium seu posterorum Semi, Chami & Japheti[b], sub Confusione Linguarum, dispersione earumque inde divisione. Gentes illas totidem fuisse ex capitum eorum enumeratione faciunt. Atque hoc firmant ex illo[c], *Cum sorte divideret altissimus gentes & cum separaret filios hominum, constituit terminos gentium, juxta numerum filiorum Israel.* Numerum illic pro ל׳ ס sumunt, quo denotantur[d] qui in Ægyptum descenderunt. Jarchius ibi, בני ישראל כשבול מספר בני למספר ישראל שעתידין לצאתן מבני שם ולמספר שבעים נפש על בני ישראל שירדו למצרים הציב הגבולות עמים שבעים לשון *Juxta numerum filiorum Israel; ob numerum filiorum Israel qui futuri erant ex posteris Sem & juxta numerum Septuaginta animarum quæ descenderunt in Ægyptum, constituit terminos Gentium Septuaginta Linguis.* Hinc mentio Septuaginta Linguarum eis frequens est. Quin & præceptum illud[e], *& Scribes super Lapides verba legis hujus* באר היטיב *benè explicando* seu *planè & lucidè*, intelligitur in Glossa illic Ebraica, Targum Hierosolymitano

[a] *Act. Apost. 2, 8.*

[b] *Genes. 10.*

[c] *Deuter 32, 8.*

[d] *Genes. 46. 28. & Exod. 1, 5.*

[e] *Deuter. 27, 8.*

lymitano & paraphrasi Uzielidi tributa, etiam apud obvios alios, de Lege Linguis 70 exscribenda; idque verbis expressissimis; quemadmodum in Talmude etiam intelligitur, ad illud ubi, juxta præceptum jam dictum, Josuah[a] Legem exscripsit. Certè illa superiùs allata de Loquentibus & Audientibus in numero incolarum urbis, Synedrio Vigintitriumvirali dignis, capiuntur à nonnullis de totidem linguas Loquentibus & Audientibus; unde & eos qui illic sequuntur, R. Eliezerem, R. Josuam, R. Aquibam ac Simeonem Themanitem in Jabne, eousque Loquendi peritos fuisse asserunt. Atqui apud Hierosolymitanos[b] quatuor illi sunt Ben Aizai, Ben Zoma, Ben Chabinai, & Eliezer Ben Matthia. In Misna[c] item, ubi recensio fit præfectorum Templi, legitur, פתחיה על הקינים פתחיה זה מרדכי וכמה נקרא פתחיה שהנא פותח דברים וחורשן ויודע בשבעים לשון *Pathchia præficiebatur Nidis* (veluti Turturibus pullisque columbarum ex lege offerendis) *Is ipse Mordecai fuit. Ideo autem Pathchia vocatus est, quia explicavit* (id est *Pathach*) *res & exposuit eas; & peritus erat Linguarum Septuaginta.* Idem habetur in Gemara Babylonia[d] ubi adjicitur, כולהו סנהדרין נמי ידעי שבעים לשון *Synedriorum etiam collegæ periti erant* aut *esse debebant Linguarum Septuaginta.* Hierosolymitana[e] autem ad allatum è Misna locum, בוא וראה מה גדול הוא כוחו של איתו האיש שהוא פותח דברים וחורשן ויודע בשבעים לשון *veni & vide quantus hic vir fuerit qui ita res explicare & exponere potuit, & Linguarum Septuaginta erat peritus.* Unde etiam nomen illud, ex eis qui cum Zerubabele è captivitate ascenderunt, בלשן Bilshan[f], qui proximè post Mordecai sequitur atque ut alius sumi solet, pro velut cognomine ejus capiunt, ideóque aiunt cognomen illud eum sortitum esse[g], דהוה באיל לישני seu בולל ומערבב

[a] Thosiphtha *ad tit.* Sota *cap.* 7. *fol.* 35, 2. *& Misna tit.* Sota *fol.* 32, 1.

[b] *Ad tit.* Siklim *cap.* 5. *fol.* 48. *col.* 4.

[c] *Tit.* Siklim *cap.* 5.

[d] *Ad tit.* Menachoth *cap.* 6. *fol.* 65, 1.

[e] *Fol* 48. *col.* 4.

[f] *Nehem.* 7, 7.

[g] *Gemar. Babylon. ad tit.* Menachoth *cap.* 5. *fol* 65, 1.

הלשונות *quòd confusas in se haberet*, seu *commixtas Linguas*. Quamplurima sunt alia loca quibus apud Talmudicos Linguæ memorantur universæ numero illo rotundo. Sed verò haud adeò credibile videtur aut quemlibet in Synedria cooptandum tot Linguarum necessariò peritum esse debuisse, aut forsan quempiam fuisse. Mithridatis scientia Linguarum viginti duarum gentium, scilicet quibus ipse imperitabat, velut miraculo habetur, quas ideò edidicit, *ut eas sine interprete alloqui posset*[a], quæ ipsa est ratio linguarum à Synedris ediscendarum. Legimus quidem apud Philostratum[b] Apollonium Tyaneum Armenicam, Medicam, Persicam, Caduſiacam, πάσας demùm ἀνθρώπων φωνὰς *universas hominum voces* seu *linguas* optimè calluisse, nec interim eas didicisse. Sed adjicitur ab eodem autore, Apollonium hunc satis percepisse, καὶ ὅσα σιωπῶσιν ἄνθρωποι, *etiam quæ tacebant* aut *cogitabant homines*, imò & avium, aliorúmque brutorum voces omnes intellexisse, quod parilis est farinæ, paritérque credendum. Certè Marcus Antoninus dicitur Larensem suum, seu Livium Laurensem, ab Ælio Lampridio[c] memoratum, Asteropœum quendam nuncupavit[d], utpote ut rebus sedulò, prudentèr & strenuè gerundis præ aliis idoneum, ita ὅπως ἀμφοτέρων τῶν φωνῶν προϊσάμωμον, *ex æquo utriusque linguæ* (Græcæ & Latinæ) *callentissimum*; quasi id rarissimum fuisset & admirandum. Neque enim ut in Adagiorum autoribus legitur[e] sic ibi dictus est Marcus Antoninus ipse, sed Larensis ille, ab illo. Sub idem etiam tempus, Galenus in sophistas sibi coævos qui linguam Græcam Scholásque vocibus, è Barbaricis, petitis nimiùm depravarant & plurimarum linguarum Scientiam in eo exigere viderentur, profitetur se tot linguas edisscere nequire, subjicítque,

[a] *Valer. Maxim. lib. 8. cap. 7.*

[b] *De Vita Apollonii lib. 1. cap. 13. lib. 5. ca. 15.*

[c] *In Commodo Ant.*

[d] *Apud Athenæum Dipnosoph. 1.*

[e] *In Asteropæus.*

que[a], Διγλωττός τις ἐλέγετο πάλαι, καὶ θαῦμα ἦν τὸ ἀνθρωπος. εἷς ἀκριβῶς δίγλωττος δύο, *Bilinguis olim quidam dicebatur, & res pro miraculo habebatur, homo unus duas exactè linguas tenens.* Quasi exacta etiam Binarum peritia, miraculo fuisset, tametsi mediocris aut qualiscunque etiam in pluribus linguis Scientia, nequaquam infrequens esset, uti & seculis nostris passim habetur. Sed per hyperbolem innumera tradere solent Ebræi, ubi aut præstantiam singularem innui volunt, aut graviùs quid reprehendunt, adversúmve denotant. Quod autem reverà opinor voluere illud erat, adscisendos, linguarum utcunque scientiâ, præpollere debuisse. Certè si universi Synedri ejusmodi aut numerosior eorum pars aliqua tot linguas intellexissent, undenam tam insigni Mordecæus admiratione ob ejusmodi Scientiam ante alios seu quasi per se est celebratus? Magno heic judicio, ut plerunque cuncta, Maimonides[b]; צריך להשתדל ולבדוק ולהפש שיהיו כולן נבונין לדעת ושידעו ברוב הלשונות כדי שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התרגמן *Opera danda erat & diligenter inquirendum ut universi* (adscisendi in Synedria jam dicta) *essent eloquio singulari, & multarum* seu *plurium Linguarum periti* (πολύγλωττοι, **good Linguists**) *ne scilicet Synedrium audiret per interpretem.*

[a] *De differentiis Pulsuum lib. 2. cap. 5. videsis Is. Casaubon. Animadvers. in Athenæum lib. 1. cap. 2.*

[b] *Halach. Sanhedrin cap. 2.*

II. At mirum fortè intereà habendum, quod tradere videtur Fl. Josephus, ipse Ebræus jurisque Ebraici, ut jactantiùs profitetur ipse, scientissimus, de Linguarum aliarum studio apud suos etiam interdicto. Καὶ τὴν Ἑλλωνικὴν μὲν γραμμάτων ἐπαύδασα μεταχεῖν· τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβών, τὸ δὲ φωνῆ τὴν φωνοφορεῖν ἀκριβείαν, πάνυ σπουδὴν ἐκώλυσα ζωπύθεια. Παρ' ἡμῖν γὰρ οὐκ ἐκείνοις ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διά-

[c] *Lib. 20. cap. 9.*

διάλεκτον ἐκμανθάνειν, ἀλλ' ὃ κοινὸν εἶναι νομίζειν ὄνειδος, τοῦτο μόνον, ἐκ ἐλευθέροις τοῖς τυχοῦσι, ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκείοις θέλουσιν· μόνοις δὲ σοφίαν μαρτυροῦσι, τοῖς τὸ νόμιμα σαφῶς ὑπομένουσι, καὶ τὰ ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεύσαι δυναμένοις. *Etiam*[a] *Græcas ſtudui literas adipiſci. Artis namque Grammaticæ experimentum ſumſi, integritatem verò pronuntiationis verborum poſſidere me, paterna conſuetudo* (mos Patrius ſeu Ebraicus) *prohibuit. Quippe cum apud nos non recipiant eos qui elocutionem multarum gentium didiciſſe noſcuntur* (Genebrardus, *ne font pas grand conte de ceux qui ont apprins pluſieurs Langages*; & Gelenius, *qui multas perdidicerunt linguas*) *eo quòd commune putent hoc officium, non liberis tantummodo ſed etiam volentibus ſervis* (Gelenius, *quod ſtudium profanum apud eos habetur & ſervis commune cum ingenuis*; Genebrardus, *qu'ils eſtiment que cela eſt un eſtude profane & commune auſſi bien as ſerfs qu'a ceux qui ſont de condition franche*) *Sapientiam verò illos tantummodo teſtantur habere, qui leges ſub integritate cognoſcunt & virtutem ſacrum literarum interpretari poſſunt.* Talmudici ergo ex vetuſtiſſima traditione de multiplici, etiam omnimodâ, Linguarum Scientiâ veluti Synedriorum collegis perneceſſaria paſſim, ut oſtenſum eſt, loquuntur, dum Joſephus multarum gentium Dialectorum (ſic enim loquitur ille) ſtudium ab Ebræis aut damnatum eſſe aut ſaltem in pretio habitum nullo aſſerit. Scripſit hæc anno 13 Domitiani ſeu ſub Chriſti nonageſimum tertium, ut ipſe illic teſtatur. Quare tempus adjectum ſit, paulò infrà conſtabit. Si de Chaldaica aut Syriaca dialectis, id quod is ſcripſit intelligeremus, nullo eſſet pacto planè admittendum. Nam qui ſive hanc ſive illam ab Ebræis illo in ſeculo ita neglectam, ut improbaretur ejus ſtudium, eum neceſſe eſt rebus Ebraicis

[a] *Ruffinus cap. 18.*

braicis adeo alienum esse, ut disquisitioni hujusmodi planè sit impar. Neque igitur innuere videntur apud Josephum verba illa πολλῶν ἐθνῶν διάλεκτον *multarum gentium dialectum*, linguas multarum gentium invicem sive Origine sive Facie planè diversâ discriminatas, sed duntaxat linguas seu dialectos Græcanicas, quæ, præter quinque illas vulgò nominatissimas, certè erant per Europam, Asiam, Ægyptum multiplices. Quin sanè parùm cohæsisse videtur, si ideò vellet se ex more patrio adeò inhibitum fuisse ut veram pronuntiationem linguæ Græcæ assequi nequiret, quoniam multarum gentium linguarum seu dialectorum studium intensius popularibus suis esset improbatum, per multas Gentes, alias præter ipsas, quas scimus fuisse admodum numerosas, Græcas intelligens. Non benè consequitur; ideò linguæ Græcæ pronuntiationem accuratiorem assequi nequibam, quia ex more patrio multarum gentium linguis seu dialectis excoli permissum non est, nisi in multarum illarum gentium linguis seu dialectis, ipsa Græcanicarum pronuntiatio signantiùs contineatur. Ea ex multarum gentium dialectis erat ediscenda, quas tamen ediscere mori patrio dissonum erat, linguæ utcunque Græcanicæ scientiâ contento, quo, ii soli sapientes habiti (ut ille ibidem) qui legi Sacræ accuratiùs & felicitèr incumbentes, intensius dialectorum Græcanicarum illius varietatis studium atque exquisitiorem quæ inde evenit pronuntiandi rationem prætermittunt. Hic opinor sensus est Josephi, qui sic intellectus Talmudicis neutiquam omninò adversabitur. Id certissimum est, non modò Linguam Græcam, verùm etiam Græcorum Theologiam, Philosophiam, Artes, Ebræos olim dum sive juris sui erant sive, ejusdem tenaciores, illud nondum amisisse

ſibi videbantur, in Studiis, licet non omnino Theologiam illam in Cultu divino, æſtimâſſe. De Lingua Græca, teſtes heic ſunt ampliſsimi non ſolùm Græci Veteris Teſtamenti Interpretes tum Septuaginta ſic dicti tum alii, verùm etiam Evangeliſtæ & Apoſtoli, ut Philonem, Joſephum, alios prætermittamus. Et quod ad Scientias Græcanicas attinet, quas & Romanas vocant[a] (quæ haud commodè citra linguam illam ediſci quibant) licèt verum ſatis fuerit illud Origenis[b], ὁ πάνυ μὲν Ἰουδαῖοι τοῖ Ἑλλήνων φιλολογοῦσι ſeu, ut lectio eſt alia, φιλοσοφοῦσι, *non admodum curant* aut *verſantur Judæi circa Græcorum literas*, ſeu *philoſophiam* (quod de vetuſtis etiam ſeu antè obtinentibus apud Judæos moribus dictum) nihilominus ea quæ ex Arato[c], Epimenide[d], Menandro[e], poetis Græcis, citat ipſe Paulus, uti & monitum ejus ad Coloſſenſes[f], qui Judæi erant reformati, id eſt Chriſtiani, ne permitterent ſe Συλαγωγεῖσθαι ſpoliari διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, *per philoſophiam & vanam fallaciam, juxta traditionem hominum*, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου *ſecundum elementa mundi*, alia etiam, momenti in Novo Teſtamento graviſsimi, Platonicam diſciplinam verbis ſaltem reſonantia, haud obſcurè oſtendunt, fuiſſe etiam inter Judæos veteres qui Diſciplinis Græcis ſe affueſcerent. Unde & Origenes notat Paulum illic agnoviſſe in philoſophia Græcanica fuiſſe τὸ δυνατὸν φρονούμενον *facilè contemnenda*, etiam & ἐμφανόμενον τὸ μεγαλεῖον, *apparentem majeſtatem*. Talmudicis item memorantur[g] חמש מאות שלמדו חכמת יוונית *Quingenti* (etiam in una Schola, Abbæ) *qui Scientiam Græcanicam* ſeu *Romanam diſcebant*. Et quod ad diſciplinas apud eos Mathematicas attinet, earúmque illis pretium; advertendum eſt quod ea de re tradit è veteribus David Kimchius[h]; אמרו רז"ל כל מי שאינו מחשב בתקופות ומזלות עליו

[a] *Gloſſ. ad tit.* Menachoth *cap.6. fol.64,2.*

[b] *In Celſum lib.2.*

[c] *Act.17,28.*

[d] *Tit.1,12.*

[e] *1 Corinth.15, 33.*

[f] *Coloſſ.2,8. ubi videſis Hugonem Grotium.*

[g] *In Gemar. Babylon. ad tit.* Menachoth *cap.6. fol. 64, 2. & ad tit.* Sota *cap.9. fol.49,2. & ad tit.* Baba Kama *cap.7. fol.83,1.*

[h] *Ad Jeſaiæ cap.40,26.*

עליו הכתוב אומר ואת פעל ה' לא הביטו ומעשה ידיו לא
ראו ואמרו מניין שמצוה לאדם לחשב בתקופות ומזלות שנ'
ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני
העמים אימו היא חכמה ובינה שהוא לעיני העמים זהו חשוב
תקופות ומזלות *Rabbini noſtri piæ memoriæ dicunt, in univerſos eorum qui non utuntur calculo Aſtronomico* (corporum cœleſtium eorúmque revolutionum; qui ſine Arithmetica & Geometria fruſtrà initur) *dici ſcripturam illam*[a], *& opus domini non reſpiciunt, & quæ fecerint manus ejus, non conſiderant. Dicunt etiam Homini præceptum eſſe, calculo ejuſmodi cœleſti uti, juxta illud quod dicitur*[b], *etiam cuſtodietis & facietis* (juſſa mea obſervabitis; in quibus annorum & menſium ratio, ob feſta præſcripta, ex ejuſmodi calculo pendens) *quoniam hæc eſt Sapientia veſtra & intelligentia veſtra coram Gentibus. Quænam eſt Sapientia veſtra & intelligentia veſtra coram Gentibus?* (ſubjicitur ſcilicet, *ut audiant omnia iſta ſtatuta & dicant, utique populus ille ſapiens eſt & intelligens, gens magna eſt*) *Eſt planè calculus periodorum corporum cœleſtium.* Gentes enim aliæ, quibus is notus (utpote quem & Mathematicè & Theologicè profitebantur ipſæ) cum viderent Judæos etiam ejuſdem peritos eſſe, eos, eo nomine inprimis, non ob præcepta aliàs Moſaica, ut admirarentur, neceſſe fore, aiunt eſſe exiſtimatum. Sed verò, graviora interdum infortunia paſsi atque inde velut attoniti, quale fieri multoties amat, aut vix ſui compotes, ſtudia ejuſmodi quibus maximè, præter legem Sacram, implicabantur, in cauſa eſſe rerum ſibi adverſarum inclamabant, unde & diris interdum devovebant[c] publicis ſimul cum שיגדל חזיר ומי שילמד לבנו חכמה יונית *qui nutriebat porcum, & eum qui filium ſuum doceret Sapientiam Græcanicam.* Unde etiam acceſsit Decretum publicum tempore quo Titus Augu-

[a] *Iſai.* 5, 12.

[b] *Deut.* 4, 6.

[c] *Locis antè citatis &* Sepher Juchaſin *fol.* 17, 2.

ſtus Urbem invaſit (annis nempè ante illud quod ſuperiùs adducitur ex Joſepho, ſeù decimum tertium Domitiani quo ſcripſit ille, plus minùs quindecim) quo Græcarum Diſciplinarum inſtitutio vetita eſt. Miſnæ[a] verba ſunt; בפולמוס של טיטוס גזרו שלא ילמד אדם את בנו יוניות *In bello Titi, decreverunt ne quis filium ſuum Græcè doceret*; quod tamen de Sapientia ſeu diſciplinis ſive Græcis ſive Romanis, veluti eorum Theologia, Philoſophia & quæ hiſce cognatæ ſunt, non de ipſa Lingua Græca ſumunt Magiſtri ibi. Qualis ſenſus eſt moniti illîus Rab Joſephi Hyſſopæi,

[a] *Tit.* Sota *cap.* 9. *Talm. Babylon. fol.* 49, 2.

——ומחכמת יוניות סוב נשוה לך

& à Sapientia Græcanica avertere. Scilicet non ſolùm in Judiciis apud Synedros, ut oſtenſum eſt, verum etiam in ritibus aliquot ſacris, tum Græcæ tum aliarum linguarum, ſæpenumerò uſus erat, pro varietate perſonarum, maximè qui Sanctam per diſperſiones non ſatis didicerant, perneceſſarius, ídque tam Ebræis originariis quàm Proſelytis inter eos Juſtitiæ. Miſna[b], אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה ווידוי מעשר וקריאת שמע ותפילה וברכת המזון ושבועת העדות ושבועת הפיקדון ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא ביכורים וחליצה ברכות וקללות ברכת כהנים וברכת כהן גדול ופרשת המלך ופרשת עגלה ערופה ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם *Hæc* (quæ ſunt carmina ſolennia in ſacro Sermone præſcripta ſtatíſque dicenda temporibus) *dicuntur* (ſeu rite dici poſſunt) *in linguis cunctis* (Miſna Hieroſolymitana habet בלשונם *in linguis ſuis*; quacunque linguâ) *examen Uxoris viri Zelotypi*[c], *& id quod anni tertii Decimarum ſolutioni juſtæ proximè ſubjungendum*[d], *ſolenne illud*[e] *Audi Iſrael, Precationes* (ubi adnotant aliqui[f], id de precationibus ſeu liturgiis publicis tantùm eſſe ita intelligendum, ut privatim quiſque

[b] *Tit.* Sota *cap.* 7. *Talm. Babylon. fol.* 32, 1.

[c] *Numer.* 5, 21.

[d] *Deuter.* 26, 13.

[e] *Ibid.* 6, 3.

[f] *Obadias Bartenorius ad Miſnam tit.* Sota *cap.* 7. §. 1.

que Linguâ ſanctâ, ſi imperitus ejuſdem non eſſet, precaretur) *Benedictio Menſæ, Juramentum Teſtimonii, Juramentum Depoſiti. Hæc autem linguâ ſanctâ ſunt proferenda, id*[a] *quod à Primitias offerente eſt pronuntiandum, id quod etiam dicendum in leviri renuntiatione*[b], *Benedictiones & Diræ illæ ſolennes*[c], *Benedictiones Sacerdotales*[d], *Benedictio Pontificia* (in die Expiationum annuo) *periocha de Rege*[e] *conſtituendo, uti & illa de vitula*[f] *decervicanda, atque ea quæ ad Unctum in Bellum attinet*[g], *quando is populum alloquitur.* Et demùm vetuſtæ diſciplinæ tam in affectandis quàm admittendis & Linguis & Scientiis Græcanicis ſeu Gentium aliarum, teſtimonium habetur ſatis luculentum in Judæorum tum priſcorum tum recentiorum, qui literis vacarent, ſtudiis ſcriptíſque. Qui nempè majorum interim inſtitutorum, pro vario temporum locorúmque diſcrimine, fuerint proculdubio obſervantiſsimi, Gentium Linguis ſtudiíſque ſedulò incubuere. In Priſcis, præter Joſephum ipſum & Philonem habentur Ariſtobulus[h], philoſophus Peripateticus, Juſtus Tiberienſis[i], Ezekiel Tragœdus[k], etiam & Poeta Verpus apud Martialem[l], alii. In Recentioribus, Mathematici & Philoſophi fuere celebres Rambam ſeu Maimonides ille, R. Mikotzi, R. Abraham Aben Ezra, R. Levi Ben Gerſom, R. Abraham Ben Chaiia, R. Jehuda Levita (autor *Sepher Cozri*) alii, Logicus R. Simeon; Phyſicus R. Aben Tybbon, Hiſtorici tam rerum Gentilium quàm Judaicarum (etiam & aliàs ſtudiis Gentilium haud parùm imbuti) R. Azariah Edomæus, R. Abraham Zacuthius, R. Gedaliah Ben Jechai, R. Benjamin Ben Jona, R. David Ganz, quorum opera paſsim leguntur, alii itidem non pauci; ut prætermittamus qui libros veterum Phyſicos, Medicos, Aſtronomicos, tam

[a] *Deut.* 26, 5.

[b] *Ibid.* 25, 7.

[c] *Ibid.* 27 & 28.

[d] *Numer.* 6, 23.

[e] *Deuter.* 17, 14.

[f] *Ibid.* 21, 7.

[g] *Ibid.* 20, 3.

[h] *Apud Clementem Alexandr. Stromat.* 1. *Euſeb. Præparat. Evangelic. lib.* 7. *cap.* 44. *lib.* 8, 10. 13, 12.

[i] *Photius in Bibliotheca cod.* 33. *Suidas, alii.*

[k] *Apud Clem. Alex. Strom.* 1.

[l] *Lib.* 11. *epigr.* 95.

è Græcis quàm Arabicis in ſuam tranſtulere Linguam; aliósque etiam qui ex eis hoc ſeculo literis Græcis Latinis & Arabicis ſe haud parùm dederint. Dum verò incredibilem illam Septuaginta linguarum peritiam (quam ab eis per hyperbolen memoratam exiſtimo) cogitamus, obſervatu forſan indignum non eſt quod habet Rabbi Jonathan רבית גיברין in Gemara Hieroſolymitana, de Quatuor tantùm velut univerſo generi humano, adeóque Hebræis, inſervientibus, Græca nempe, Romana ſeu Latina, Sorſiana & Sancta. Verba ſunt[a], ארבעה לשונות נאים שישתמש בהן העולם ואילו הן לעז לזמר רומי לקרב סורסיא לאלייא עברי לדיבור *Quatuor ſunt Linguæ præſtantiſſimæ, quibus orbis terrarum utitur* (ſeu נאים להשתמש בהן העולם ut alibi[b]) *dignæ quæ orbi terrarum*, ſeu *generi humano inſerviant. Græca ad cantandum, Latina ad Prælium* ſeu *rem militarem, Sorſiana ad Planctum, Ebræa ad Eloquendum*, ſeu *Confabulandum.* Sequitur ſtatim, ויש אומרים אף אשורי לכתב אשורי יש לו כתב ואין לו לשון. עברי יש לו לשון ואין לו כתב בחרו להם כתב אשירי ולשון עברי ולמה נקרא שמו אשורי שהוא מאושר בכתבו *Sunt etiam qui dicant, Aſſyriaca ad Scribendum. Aſſyriaca autem Scripturam habet, nec tamen lingua eſt* (Certè & apud Thucydidem[c], Athenienſes literas Perſarum Regis cum Artapherne interceptas, μεταγραψάμενοι ἐκ τῆς Ἀσσυρίων γραμμάτων ἀνέγνωσαν, *tranſcribentes ex literis Aſſyriacis legerunt.* Ubi Scholiaſtes μεταγραψάμενοι, μεθερμηνεύσαντες; interpres, *ex Aſſyriis literis tranſlatas*) *Ebraica lingua eſt, ſed Scripturâ* (propriâ) *caret. Eligebant autem ſibi Scripturam* ſeu *literas Aſſyriacas & linguam Ebræam. Et quare vocatur Aſſyriaca? quoniam adeo felix in Scriptura* ſeu *literarum formis.* Argutula Ludentis ratio. Etiam & Philo, Moſem ait τὰ Ἀσσυρία γράμματα, *literas Aſſyriacas* didiciſſe. Sed hoc de

[a] *Gemara Hieroſolymit. ad tit.* Megilla *cap.* 1. *fol.* 71. *col.* 2. *halach.* 11.

[b] *Eadem Gemara ad tit.* Sota *cap.* 7. *fol.* 21. *col.* 3.

[c] *Lib.* 4.

de literis Assyriacis spectat ad disputationem quam viri doctissimi de priscis Ebræorum literis pridem inierunt. Et videsis de legitimo apud Ebræos linguarum aliarum usu etiam Misnam[a] alibi & Maimonidem[b]. Lingua qũam Græcam in jam allatis vertimus, vocatur ibi לעז *Lahaz* quo nomine quidem Barbara ex antiquissima ejusdem notione significatur. Unde per לעז מעם apud Davidem[c] substituitur tam à Chaldæo מעמי ברבראי *è populo barbaro* quàm à Græcis ὀκ λαοῦ βαρβάρου uti etiam in vulgata, & ab Arabe البربري idem & significans & sonans. **From a people of strange language** nostri. Ægyptii autem ibi planè innuuntur. Postmodum autem quemadmodum Latinis Græci, híque illis invicem Barbari sunt vocitati, ita Ebræis Græci ea voce interdum, ut heic alibíque[d], denotati sunt; tametsi interim Magistris recentioribus usitatissimum sit, linguam qualemcunque regionum in quibus ipsi degerint, veluti Italicam, Germanicam, Gallicam, Hispanicam eodem vocabulo designare. Græcam aliàs etiam signantiùs vocant יוני לשון seu *Linguam Ionicam*. Sed & scimus Barbariæ nomen Europæis variatim & generatim subinde intellectum, vulgaritèr nunc Barbariam illam Africæ denotare, unde & posset dici Lingua illic Arabica Barbara. Sorsiana lingua in allatis pro Aramæa seu Syriaca sumi[e] solet. Glossa autem ad Gemaram Babyloniam[f], לשון סורשו קרוב הוא ללשון ארמי ואומר אני שזה לשון תלמוד ירושלמי ואומות העולם קורין אותו לינגא שוריא או לשון יוני שהיו קרובין לארץ יון ולשון יון יפה מזה וחיה לו. *Lingua Sorsiana vicina est Linguæ Aramææ. Ego autem dico hanc Linguam esse Talmudis Hierosolymitani. Et populi gentium vocant eam Linguam Syriacam aut Linguam Græcam* seu *Ionum qui*

[a] *Tit.* Megillah *cap.* 2.

[b] *Halach.* Megillah *cap.* 2.

[c] *Psalm.* 114, 2.

[d] *Baal Aruch in* לעז, *de quo vide etiam Eliam in Thisbite & Davidem de Pomis.*

[e] *Vide J. Buxtorfium in Lexic. Talmud. col.* 1554.

[f] *Tit.* Sota *cap.* 9. *fol.* 49, 2.

qui vicini sunt Græciæ (qui in Asia viciniores sunt Græciæ Europææ) *Sed Lingua Græca, eâ venustior est, in qua etiam scribendi facilitas.*

III. Numerus autem ille apud Ebræos Linguarum, ex ipsa Confusione, Septuagenarius (de quo locis superiùs citatis alibíque[a] affatim loquuntur) apud Patres Christianos tam Græcos quàm Latinos augeri solet, quod quidem evenit ex numeratione capitum Confusionis seu insanæ illius substructionis præfectorum aliâ ab ea quam sibi habent ex Ebræo Ebræi; capitibus nimirum ejusmodi Binis ultra, subinde Trinis, pluribúsque adjectis. Ea de re amplitèr actum est à Gilberto Genebrardo[b], Augustino Torniello[c], Jacobo Saliano[d], Samuele Bocharto[e], ut qui ad locos Pentateuchi suprà de Linguis allatos obitèr scripserint (maximè Benedictum Pererium) prætermittam. Patrum, vulgò lectorum, quos diximus, hac de re, scita apud scriptores illos diligentèr corrogantur; adeóque nec de eis heic plura. Sed verò & historici veteres tantundem. Atque tam hi quàm Patres illi omnes fermè Septuaginta duas faciunt & per gentes enumerant Confusionis, seu totius inde orbis, Linguas. Ita Eusebius in Chronico, Chronicon Alexandrinum[f], Georgius Syncellus[g], Michael Glycas[h]. Addè his Eutychium Patriarcham Alexandrinum qui congregatos ait[i] Septuaginta duos, primores & capita Noachidarum, Turrim illam seu Urbem condere fuisse conatos; Angelum, è cœlo à Numine missum qui linguæ antè unicæ Septuaginta unam, Confusione adjiceret. Unde è Filiis Semi præterea (in quibus Ebraica retenta) fuisse 25, è filiis Chami 32, è filiis Japheti 15, atque ita 72 conflatas esse linguas. Alii autem usque ad 75 numerum illum auxerunt.

[a] *Gemara Hierosolymata ad tit.* Megillah *cap.* 1. *fol.* 71. *col.* 2 *&c.*

[b] *Chronolog. A. M.* 1758.

[c] *A. M.* 1931. §. 15 *&c.*

[d] *Eod. anno* §. 23 *&c.*

[e] *Geographiæ Sacræ lib.* 1. *cap.* 15.

[f] *Pag.* 57. *edit. Radevianâ.*

[g] *Pag.* 46. *&* 49.

[h] *Annal. part.* 2.

[i] *In Annalibus pag.* 53.

xerunt. Ita Ephorus & alii hiſtorici multi ut docet Clemens Alexandrinus[a]. Quod planè ex numero filiorum Iſrael deſcendentium[b] in Ægyptum, qui in verſione Græca habetur, ſumtum eſt (nam etiam ex eorum numero in Ebræo, Ebræis hæc ratio elicitur) ut numerus ille alter ex capitum & præfectorum ſubſtructionis illius cenſu. Etenim locis Geneſis & Exodi citatis, pro eo quod eſt, non modò in Origine tam Samaritana quàm Judaica ſed & in Verſione Syriaca, Arabica utraque, Vulgata, reliquíſque *Septuaginta*, in Pentateucho Græco ἑβδομηκοντατρία legitur *Septuaginta quinque*, quemadmodum item inde numerat in Defenſione ſua S. Stephanus[c]. Obvia ſunt quæ ad locum hunc Actorum uti ad illos Pentateuchi hac de re habent interpretes. Sed præ aliis, ſi plura velis, vide hac de re diſputationem Abrahæ Colovii[d] Profeſſoris Gedanenſis, accuratam ſanè & ingenioſam. Adjicere non pigebit, de Gentium numero, unde pleriſque Linguarum veterum numerus pendet, miram haberi apud Arabas traditionem, Gentes per Terram Maréque diviſis, ac velut à Numine ſub rerum origine creatas ſeu præſtitutas fuiſſe 1020. Hiſtoricus Mahumedanus penes me[e] vetus qui Aben Elchaſen Hali nuncupatur (ابو الحسن علي بن الحسين بن علي بن عبد الله الحفدلي المسعودي) ad hunc modum الله تعلي خلف الفا وعسرون امة حدا الكواكب الثابتة منها في البحر ستمايه امة ومنها في البر اربع مايه امة وعشرون *Deus O. M. creavit mille & viginti Gentes ut Stellis* (earum numero) *Sphæræ octavæ reſponderent. Ex eis in Mari* (per inſulas) *ſexcentæ, & in Arida quadringentæ*

[a] *Stromat. 1.*

[b] *Geneſ. 46, 18. & vide Exod. 1, 5. Deuteron. 32, 8.*

[c] *Act. 7, 14.*

[d] *In Critico Sacro pag. 746 &c.*

[e] *Pag. 276.*

& viginti. Numero utitur rotundo ſtellarum quæ ex doctrina Ptolemaica & receptiori ſunt 1022. Sed haud parùm variavit earum apud ſcriptores numerus. Plinius annotatas ait[a] (neſcio ubi) ſtellas 1600 *inſignes videlicet effectu viſúve.* David Kimchi autem[b], והכימו חכמי התכונה כלם כי מספר הכוכבים הם אלף ועצח *Conſentiunt Aſtronomi univerſi ſtellarum numerum eſſe* 1098. Etiam recentioribus, aliquot adjectæ ſunt numero illi Ptolemaico. Sed verò, cùm conſpicuæ & ſatis vulgo viſibiles in conſtellationes tribuantur quadraginta octo, atque ita obſervari ſoleant, commentum eſt vetus apud Ebræos[c], cunctas ſimul tam non ita viſibiles quàm viſibiles conficere numerum עס אלף רבוא וקם id eſt, 290000140, eáſque vocari ſignantiùs כוכבים השמים *ſtellas Cælorum*, nec ſimplicitèr ſtellas in literis ſacris. Kimchius item[d]; אותם שאינם מאוירים על הארץ נבראו למשול על הארץ לא למאור *Quæ Lucem Terris non dant ſtellæ, nihilominus creabantur ut dominium haberent in terris, nec fulgerent*, adeóque cum cæteris deſignantur in illo Creationis[e] *ut dominarentur* in Diem atque in Noctem. Sed, in callem.

[a] *Lib. 2. cap. 41.*

[b] *Ad Pſalm. 147. & ad Jeſaiæ cap. 40. 26.*

[c] Midraſh *apud R. Abraham Ben Chaïia, in Sphæra Mundi, Porta* 10.

[d] *Ad Pſal. 147.*

[e] *Geneſ. 1, 18.*

IV. Jam dictis autem adjicit ex Veteribus Maimonides uti & illi eundem in ſenſum; אין מעמידין בבל הסנהדרין לא זקן מיפלג בשנים ולא סריס מפני שישראל אכזריות הלא מי אין לו בנים כדי שיהא רחמן *In nullo Synedriorum* jam dictorum Magni ſeu Vigintitriumviralis *cooptabant quempiam ſenio quaſi confectum (ultima ſenectutis hominem) aut Eunuchum* (eviratum) *quoniam crudeliores eſſe ſolent utrique, aut cui proles deeſſet, unde fieret miſericors.* Certè Claudianus[f] itidem,

[f] *Lib. 1. in Eutropium.*

——*Eunuchus nulla pietate movetur,*
Nec generi natíſve cavet; Clementia cunctis
In ſimiles, animóſque ligant conſortia damni.

Gema-

Gemara etiam Hierosolymitana[a], סריס ובעל סו שאין ראוי לו בנים כשר לדון דיני ממונות ולא דיני נפשות *Eunuchus & is qui non vidit sibi liberos, judiciis pecuniariis idoneus est; at verò non Capitalibus.* Quod idem est, ac si dictum fuisset, in Synedrium nec Magnum nec Vigintitriumvirale non ritè cooptatur; nec Ordinationis puto Judiciariæ capax. Babylonia item[b], אין מושבין בסנהדרין זקן וסריס ומי שאין לו בנים *Non collocabant in Synedriis virum ætate nimis provectum, eunuchum, aut cui defuere liberi.* Hoc, scilicet generatim sic dictum, exceptionem admiutit in Capitali judicio הססית *seductoris*[c] in Idololatriam, qui odio præ aliis singulari habebatur. Maimonides[d], vetustiorésque; מושבין בדינו זקן וסריס ומי שאין לו בנים כדי שלא ירחמו עליו שהאכזריות על אלו שמטעין את העם אחרי הבל רחמים הוא בעולם של למען ישוב מחרון אפו ונתן לך רחמים *Collocabant in ejus Judicio Senem & Eunuchum & improlem, ne misericordes erga eum* (communi misericordium notione) *essent. Nam crudelitas in eos qui populum errare faciunt in vanitatem, est Misericordia* (misericordiam supplet) *juxta quod scriptum est*[e] (in lege sacra de seductoribus lata) *ut avertatur à furore iræ suæ & det tibi misericordias*, nec quales in seductoris judicio adhibitæ. In Misna[f] insuper, distinctionibus subtilissimis explicatur illud, *si totus cœtus Israel* (seu כל העדה) *errore peccaverit, & res ipsa abscondita fuerit ab oculis congregationis* &c. *adducet congregatio* (seu הקהל) *juvencum filium bovis pro peccato* &c. *Et seniores* העדה seu *Cœtus* aut *Congregationis imponent manus suas super caput juvenci* &c. quod ad Synedrium Magnum attinere volunt, ut libro ostenditur tertio. Legitur, דורו בית דין ויודע אחד מהן שטעו ואמ' לדון טועין אתם או שלא היה מופלא של בית דין שם או שהיה אחד מהן גר או ממזר

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *fol.* 22. *col.* 2. *halach.* 9.

[b] *Ad tit. eundem cap.* 4 *fol.* 36, 6.

[c] *Deut.* 13, 6.

[d] *Tract.* Sanhedrin *cap.* 11. §. 5.

[e] *Deut.* 13, 16.

[f] *Tit.* Horaiioth *cap.* 1.

[g] *Levitic.* 4, 13.

מסור או נתין או זקן שלא ראה לו בנים הרי אלו פטורים שנאמר כאן עדה ונאמר להלן עדה מה עדה האמורה להלן עדה שיהיו כולן ראויים להוראה אף עדה האמורה כאן עדה שיהיו כולן ראויים להוראה *Si quid Synedrium* (Magnum) *decreverit* (adeò publicum & omnium civium commune, ut respublica universa decreto contineretur; nam de judiciis sive privatarum sive publicarum quæ personarum singularitate coercerentur, capiendum non est) *& cognoverit quisquam ex eis quòd erraverint & dixerit illis eos errasse, sive quoniam Princeps Synedrii non intererat, sive quia unus eorum erat Proselytus aut Mamzer aut Nethinæus, aut Senex qui liberos sibi non vidit, ecce ii præcepto non tenentur* (seu ut in exemplaribus nonnullis, הרי זו פטור *ecce Synedrium hoc lege illa non tenetur*) *Quippe tam posteriori in loco quàm in priori legitur* עדה seu *Cœtus* aut *Congregatio. Quid priori in loco denotat Cœtus ille seu Congregatio? Totum certè cœtum cujus collega nullus rebus decernendis impar. Ideò etiam posteriori in loco cœtus ejusmodi tantùm designatur cujus collega quilibet rebus decernendis idoneus.* Verba citavimus ad illud quod de jure liberorum affertur confirmandum. Quæ sunt in eis alia, non ita aperta, explicatiora suo in loco[a] dabimus. Eunuchum autem, quantum video, heic ita secludunt tam illum quæ סריס חמה *Eunuchum Solis* (uti vocitant) seu ἐκ γενέσεως μητρὸς[b] *ex ipsis natalibus*, quàm סריס אדם *Eunuchum ab homine factum*, castratum. Canonibus autem Apostolorum dictis, à seipso eviratus Ordinatione interdicitur[c] uti & antè Ordinatus gradu deponitur. Sed si ab aliis castratus, aut, ab natalibus, eunuchus quis esset, Ordinationi satis admittitur; quod etiam in Jus Canonicum est admissum tam Occidentalis quàm Orientalis Ecclesiæ. Quod ad Ætatem spectat; cum Ætas aut

[a] *Libro tertio.*

[b] *Matth. 19, 11.*

[c] *Can. 21 & 22. Dist. 55. c. 4. & 8. Zonaras Balsamon in Canones, & Photius in Nomo canonico, t. cap. 14.*

* Juve-

Juvenilis ſit aut Senilis; ſuos utraque habuit interdum limites è quibus cooptationis legitimæ temperamenta ſumta. De Senili ætate eorum, qui primo cooptati, aliquid jam dictum eſt. Sequentibus autem in ſeculis, alii vigeſimum præſtituunt interdum annum citra quem collegam neminem in Synedrium ſive Magnum ſive Vigintitriumvirale aliquod, ex moribus receptioribus cooptari ritè potuiſſe volunt. Rabbi Abihu[a], nomine Rabbi Jochanan, ubi de Judiciorum pecuniariorum & capitalium agitur diſcrimine, אף פחות מבן עשרים ושלא הביא שתי שערות inquit, כשר בדיני ממונות ולא בדיני נפשות *Etiam viginti annis minor aut cui nondum excreverint bini pubertatis*[b] *pili, rite exercet judicia pecuniaria, neutiquam verò Capitalia.* An verò exacto vigeſimo anno ætatem[c] judiciis capitalibus idoneam ſtatim eſſe cenſitam ab his qui ſunt ſic loquuti definire nequeo. Nec tam quinam eſſent Synedriis Majoribus idonei, quàm juveniles eorum qui judiciis pecuniariis, ut Triumviri, ritè præeſſe per ætatem poterant, annos fortè deſignare volebant. Nam etiam ר״ש Rabbi Jochanan expreſſim tribuitur[d] ſententia illa qua nemo cooptandus in Synedria præter זקנים בעלי *ſenes* ſeu *qui juventutem exuerant.* Quin & Gloſſa Talmudica neminem rebus decernendis ante annum quadrageſimum idoneum ait fuiſſe[e]. אינו ראוי להוראה עד שיהא בן ארבעים שנה *Idoneus non erat rebus decernendis* (de creandis in Presbyteralem Ligandi & Solvendi ſeu Docendi tantùm, non Judicandi, facultatem, juxta ſuperiùs dicta, loquitur) *antequam quadraginta annorum fiebat filius.* Sed quod de annis dictum eſt, ita regulariter tantùm videtur ſervatum, ut ubi juris Scientia inſignior ætatem ſupplerer, etiam minores cooptarentur. Quod non ſolùm elicere fas eſt ex eo quod habet Fl.

[a] *Gemar. Hieroſolymit. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 11. *fol.* 22. *hal.* 9.

[b] *Videſis lib. noſt. de Succeſſionib. in Bona cap.* 9.

[c] *De anno vigeſimo, videſis D. Hieronym in Trad. Hebraic. ad* 1 *Paralip. cap.* 27.

[d] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 17 *&ad tit.* Menachoth *cap.* 6. *fol.* 65, 1.

[e] *Ad Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.* 10. *fol.* 86, 1.

[a] *In Vita sua.*

Josephus[a] de Pontificibus & primoribus sui temporis eum quartumdecimum annum agentem de rebus juris difficilioribus consulere solitis, verùm ex eo quod de Eleazare Ben Azaria legitur[b], eum etiam in Synedrium Magnum (si benè capio) annum agens decimum tertium, ut volunt alii, sed, ut alii, decimum octavum, esse cooptatum, de quo etiam plura inferiùs. Quemadmodum autem Juventutis, sic etiam Senii habita ratio. Scilicet senex capularis seu per ætatem imbellis minimè cooptabatur. Maimonides & Moses Cotzensis de sene ejusmodi paulò superiùs loquuntur. Verba ibi afferimus. Cæterum non annorum numero, sed virium sive corporis sive animi defectu, contractum à senectute impedimentum deniebant. Non ubi ætas necdum debilitarat animi vires mutarátve vigorem. Nam celeberrimus ille ac longævus Rabban Jochanan Ben Zacai octogenarius in Synedrorum illorum numerum cooptatus usque ad vigesimum supra centesimum ætatis annum judiciis intererat, tandem etiam Synedrii Magni Princeps. Gemara Babylonia[c], כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי קט שנה ארבעים שנה עסק בפרקמטיא מ שנה למר מ שנה ליסד *Vixit Rabban Jochanan Ben Zacai annos CXX. Quadraginta exercuit mercaturam, quadraginta didicit* (seu studio Legis sacræ incubuit) *quadraginta docuit*, & judiciis præfuit, seu ut explicat Salomon Jarchius, נעשה דיין ומורה הוראות *factus est & Judex & dogmatum* & *rerum* (Ligando & Solvendo) *decernendarum doctor*. Et Abraham Zacuthius[d]; שלשה היו כלל שנה כמשה רבינו עליה וראו זה את זה הלל ורבן יוחנן בן זכאי ורבי אקיבא *Tres fuere qui instar Mosis Magistri nostri, in quem sit pax, vixerunt annos Centum viginti, quorum etiam quisque alterum vidit. Hillel, & Rabban Jochanan Ben*

[b] *R. Gedalia in Shalshelech fol. 27,1.*

[c] *Ad tit. Sanhedrin cap. 5. fol. 41,1. & ad tit. Rosh hashana cap. 5. fol. 31,2. Sepher Juchasin fol. 20,2. & 22,1.*

[d] *Sepher Juchasin fol. 20.*

Ben Zacai & Rabbi Aquiba. De Principatu item Rabbi Jochanan paulò ante mortem, luculentus ille teſtis eſt. Achiam Silonitem Synedrum Davidi Regi (ut volunt aliqui) in ampliſſimo illo tribunali, ætate, juxta Magiſtrorum ſcita, hiſce fermè quadruplâ, prætermittimus. De eo autem obitèr alibi inferiùs. Proſpiciendum item erat ut eſſent cooptandi בעלי קוסר[a] *divites*; ne Fortunæ bona eis deeſſent, ſeu חלק טוב *portio bona* (ut legitur in Gemara Hieroſolymitana[b]) id eſt, opulentia ejuſmodi quæ munerum cupidinem ex inopia naſci ſolitam ſedaret. Quin etiam corporis decor ſpectabatur. Unde in Gemara Babylonia[c], אין מושבין בסנהדרין אלא בעלו קומה ובעלי מראה *Locum in Synedriis habere non debebant quibus ſtatura decora non erat, aut vultus ſpeciéſque decora.* Et Maimonides[d]; צריך להשתדל ולבדוק ולחפש שיהיו כולן בעלי שיבה בעלי קומה ובעלי מראה *Oportuit diligentiſſima inquiſitione proſpicere ut eſſent univerſi* (Synedri jam dicti) *ſeſſione decorâ, decorâ ſtaturâ, vultúque ac ſpecie decorâ.*

[a] *Moſ. Mikotzi Præcept. affir. 97.*

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 19. col. 3.*

[c] *Ad tit.* Menachoth *cap. 6. fol. 65, 1. & tit.* Sanhedrin *cap. 1. fol. 17, 1.*

[d] *Halach.* Sanhedrin *cap. 2.*

[e] *Tit.* Sanhedrin *cap. 3. & tit.* Roſh haſhena *cap. 1. & penult. & tit.* Shebuoth *cap. 7. Gloſſ. & Obadias Bartenorius alii ad locum tituli* Sanhedrin.

V. Miſna item, de Vitæ Morúmque generibus aliquot loquitur, quibus, ſi quis aſſuetior, tam teſtimonio quàm Judiciis inidoneus is habebatur, velut infamis. Verba ſunt[e], ואלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומלוים ברבית ומפריחי יוני וסוחרי שביעית *Inidonei ſunt hi etiam, qui ludere ſolent Alea, Fœneratores, qui Columbas volare docent, quæſtum facientes ex Anni ſeptimi ſeu Remiſſionis Anni frugibus.* Quadriga nempè hæc Infamiæ Talmudicis receptiſsima. Id quod de Aleâ vertimus, intelligitur de omnimodo ludi genere, quo, fortunâ tantùm judice, in lucrum colludebatur. Et exponitur קוביא per פסיפסין[f] quo tam latrunculorum, talorum aliorúmque id genus luſus qualiſcunque, in quo

[f] *Gemar. Hieroſolymit. ad tit.* Sanhedrin *cap. 3. fol. 21. col. 1. halach. 6. ad tit.* Shebuoth *cap. 7. fol. 37. col. 4. halach. 4. & ad tit.* Roſh haſhena *cap. 1. fol. 27. col. 2. hal. 9. Adde, præter Babylonios & commentarios cæteros,* Baal Aruch *verb.* קביא. *& vide Grotium ad Deuteron. 17, 6.*

quo ex ſorte eſt victoria, quàm aleæ denotatur. Eodem ferè modo quo, in Jure Cæſareo, emptio aleæ pro emptione ejus de quo incertum eſt qualenam fuerit, veluti jactus retis, venationis, Aucupii, id genus aliorum lucri ſumitur[a]. Ratio autem quare luſibus hujuſmodi aſſueti à Teſtimonio & Judiciis, velut infames, arcendi fuerint, in hiſce maximè ponebatur, tum quia de Avaritia eorum inde præſumebatur (etiam & ipſa in luſu victoria lucrúmque inde ſequens velut fermè rapina eſt habitum, quia ex fortuna natum) tum quia ludi arcéſque ejuſmodi bono publico nullatenus erant conducibiles. Certè & ex Jure Cæſareo[b], quod Juſtinianeum eſt, ſcimus etiam victum in aleæ luſu non poſſe conveniri, & ſi ſolverit habere repetitionem tam ipſum quàm hæredes ejus adverſus victorem & ejus hæredes; datam item ſuper aleæ luſu cautionem irritam eſſe & condici poſſe, ludíſque cæteris alios præſcribi ſimilitèr modos. Poſteriorem autem rationem ita ex veterum ſcitis compendioſè exhibet R. Obadias Bartenorius[c]. Rejiciendus eſt, inquit, aleator, לפי שאינו מתעסק בישובו של עולם ואסור לאדם שיתעסק בעולמי אלא אי בתורה ובגילות חסדים או בסחורה ואומנות ומלאכה שיש בהן ישובו של עולם *quoniam non aſſueſcit rebus quæ ad firmitudinem ſeculi ſpectant*, ſeu quæ ſunt ſocietati humanæ utiles; *Nam illicitum habetur homini omninò ſe exercere aliis in rebus præter Legem, & beneficiorum retributionem* ſeu Charitatem, ac Humanitatis officia, *aut Mercaturam & artificia atque opera quæ bono publico conducant.* Quod quidem ſic, juxta vetuſtiorum mentem, dictum non ſolùm ad Aleatores, ſed paritèr ad eos qui Columbas volare docent, ſpectat; Fœneratorum nomine, non ſolùm continetur heic המלוה[d] ſeu *qui mutuò dat fœnore*, verùm etiam הלוה *qui mutuò accipit.* Nam ad

[a] *L. 10. D. de Contrahend. emptione & l. 7. de Hæreditate vel, actione vendita &c.*

[b] *L. 1. C. de Aleatoribus.*

[c] *Ad Miſn. tit.* Sanhedrin *cap. 3. §. 3. juxta Gem. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap. 3. fol. 24 & 25.*

[d] *Gem. Bab. ad tit.* Sanhedrin *cap. 3. fol. 25.*

ad utrunque interdicta ſacra de fœnore attinere ſcribunt. Ad hunc in Deuteronomio[a]; ad illum in Leviticō[b]. Sed de Aleæ luſu, uti & de Fœneratoribus & Columbas volare docentibus, ídque genus aliis, quoniam alibi[c] affatim diximus, plura heic adjicere ſuperſedemus. Frugum anni ſeptimi uſus in Lege ſacra habetur[d]; *Quies terræ erit vobis* לאכלה *in eſcam.* Sed infame exiſtimabant, ſi quis fruges illas nundinari ſoleret. In Miſna[e] autem adjicitur heic ex ſententia Rabbi Jehudæ, quæ & receptior eſt, איכתי בזמן שאין לזמן אוסנות אלא הוא אבל יש לזמן אוסנות בלא הוא כשזמן *Quando & in quantum hoc obtinet?* (id totum ſcilicet quod de eis qui ob infamias jam dictas tum à judiciis tum à teſtimonio ſunt arcendi) *Tunc obtinet, ubi artem aliam exercere non ſolet eorum quiſquam præter hanc ipſam quâ infamia ejuſmodi contrahitur. Quod ſi aliam exerceat, ſatis eſt idoneus,* tam judex quàm teſtis. Nempe ſi aliam artem ex eis, שיש בזמן ישובו של עולם *quæ bono publico conducant,* coleret. Summa eſt, illos fuiſſe tantùm heic rejiciendos, quorum ſtudia in artibus illis ſive vetitis ſive ludicris ſola ac aſsidua, haud alia admittebant; non verò quicunque earum alicui ſe caſu aut obiter interdum implicaverant, ſtudiis ac artibus aliis humanæ ſocietati non inutilibus intereà operam navantes. Quin adnotant Gemariſtæ, quanam ratione de bonæ mentis famæque reditu heic eſſet præſumendum, adeo ut omnimodum ex artibus hiſce infamibus contractum vitium inde deletum haberetur. De aleatore Gemara Hieroſolymitana[f], uti & de Fœneratore, לעולם אין מקבלין אותו עד שישבר פסיפסין או יקרע שטרותיו ויברוך ויתור בזמן הזה גמורה *Nunquam admittebatur Aleator priuſquam confregerat ſupellectilem aleatoriam* (penitus rejicerat) *nec fœnerator priuſquam inſtrumenta fœnebria di-*

[a] *Cap.* 23, 19.

[b] *Levit.* 25, 37. *videſis ibid. Sal. Jarchium, Moſem Kotzenſ. in Præcept. Negat.* 193. *præter commentarios ad ſuprà è Talmude locos indicatos.*

[c] *De Jure Naturali & Gentium lib.* 4. *cap.* 5. & *lib.* 6. *cap.* 11.

[d] *Levit.* 25, 6.

[e] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 3.

[f] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 3. *fol.* 21. *col.* 1. *halach.* 6.

laceraverat, idque exploratum & apertum satis fecerat, adeóque pristinum vitæ genus ex animo omninò exuerat,
[a] *Ibid. fol. 25. 2.* Sic etiam Babylonii[a]; qui simul cum Hierosolymitanis itidem de Columbarum nutritoribus, מיסתי חורתן משישברו את פנימיהן וחזרו בהן חזרה גמורה *Undenam fiebat ut ii vitio hoc censerentur immunes? postquam caveis* (quibus columbæ custoditæ circumvectæque) *confractis, pristinum vitæ genus ex animo omninò exuerent.* Scilicet postquam nec in hisce nec in aleatoribus aut fœneratoribus, vitæ anteactæ reliquiarum vestigium restaret ullum. Et tandem de septimi anni seu sabbatici frugum mercatura, מיסתי חורתן משתגיע שביעית אחרת ויבולו *Undenam fiebat, ut ii hoc vitio censerentur liberi? postquam, accedente anno alio sabbatico, renuntiatus esset ab eis mori priori*; seu, ut Hierosolymitani, אין מקבלין אותן עד שתגיע שבעירת אחרת ויבוק ויחור בו חזרה גמורה *Non admittebantur homines ejusmodi, antequam accedente anno alio sabbatico palàm constaret eos vitæ pristinæ genus ex sponte omnino exuisse.*

VI. At verò, quantum ad Triumvirales confessus, omnia quæ Synedriis Majoribus necessaria (quantum fieri potuerit) juxta antè dicta censebantur, haud itidem in eis pariter necessaria. Eorum, ait Maimonides[b], collegas (quoties scilicet non Ordinati sufficiebant) omnes legitimè satis constitutos fuisse tametsi essent deformes, ut monoculi, שאין כן בסנהדרין אבל הסומא בשתי עיניו פסול לכל *quod non dicendum de Synedriorum* (Majorum) *collegis. Sed planè cæcus, seu utroque privatus oculo nec in Triumvirale forum, nedum in Synedrium* (Majus) *legitimè cooptabatur.* Unde nec Ordinationis formula Generali, in potestatem Judiciariam evehendus erat sive cæcus sive mono-

[b] *Tract.* Sanhedrin *cap.* 2.

monoculus aliúſve membris mutilatus. Hic nempe capitalibus ille etiam judiciis omnibus, impar erat. ואין שומכין אותו לדיני ממונ' מפני שאינו ראוי לכל הדברים וכן כל כיוצא בזה quæ verba ſunt Malmonidis[a]; id eſt *manuum impoſitione eum non ordinabant* (monoculum) *ne quidem ut judiciis pecuniariis præficeretur. Quod ideo non factum quia ejuſmodi erat* (ex defectu membri) *ut omnibus rebus judex idoneus eſſe nequiret. Idque in cæteris id genus obſervabatur.* Atque idem illic; poſt cooptandorum in Synedria majora qualitatum enumerationem; בית דין של שלשה אף על פי שאין סדקדקין בהן בכל אלו הדברים צריך שיהא בכל אחד מהן שבעה דברים ואלו הן. חכמה. וענוה. ויראה. ושנאה ממון. ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב *Tametſi omnia illa quæ* (de Synedriis Majoribus) *dicta ſunt, haud exigenda* aut *expectanda erant in Conſeſſibus Triumviralibus, attamen neceſſaria etiam* (quâ fieri potuerit) *in eorundem* (ſaltem publicè conſtitutorum) *Synedris quibuſlibet res Septem, quæ hæ ſunt; Sapientia, Humilitas, Timor* (Dei) *Opum Contemtus, Veritatis Amor, Hominum Amor etiam erga eos, & Fama bona.* Et fundari ait has Septem lege Sacra ubi[b] de Synedris agitur Jethroneis. Idem paulò poſt, בית דין של שלשה שהיה אחד מהן גר הרי זה פסול עד שתהיה אמו מישראל היה אחד ממזר אפילו שלשתן ממזרים הרי אלו כשרין להן *Conſeſſus Triumviralis* (publicus) *cui unicus ineſſet Proſelytus* (ſive ipſe in Judaiſmum primò adſcitus ſive è parentibus Proſelytis natus) *planè illegitimus erat, niſi mater ejus fuiſſet Iſraelitis. Si unicus in illo eſſet Mamzer, etiam ſi omnes Mamzeres, ſatis legitimus erat.* Mamzeres, ex damnato coitu, inter Iſraelitas, oriundi.

[a] *Hala ch.* Sanhedrin *cap.* 4. §. 7.

[b] *Exod.* 18, 21. *Deuter.* 1, 13.

VII. Eminentia autem Regia adeò ſingularis illis

heic habita, ut regularitèr Regem locum habere in Synedrio ullo legitimum nollent. Maimonides[a], אין מושבין מלך ישראל בסנהדרין שאסור לחלוק עליו ולמרות את דברו אבל מושבין כהן גדול אם הוה ראוי בהכמרה. מלכי בית דוד אף על פי שאין מושבין אותם בסנהדרין יושבין הם העם וכו׳ ידנים *Non adſciſcitur Rex Iſraelis in Synedrium, quoniam non permittitur ab eo diſſentire aut contradicere verbo ejus. Sed tamen adſciſcunt Pontificem Maximum, ſi modo ſapientia ejus dignitati non ſit impar. Reges ſtirpis Davidicæ* (Judææ) *tametſi nec ipſos in Synedrium adſciſcere ſolerent, tamen ſedebant etiam ipſi & judicabant populum* &c. Et de eorum Judiciis plura inferiùs ubi de Extraordinariis Synedriis & Tribunalibus agimus. Juxta quidem ac Maimonides, Moſes Mikotzi[b], alii. Etiam hac de re in Corporibus Talmudicis, varia. Gemara Hieroſolymitana, ad illud[c] de Pontifice Maximo Judicando & Judicante (ſed non ut perpetuo ſive Principe ſive adſeſſore Synedrii Magni; licet id etiam de Principatûs ejus illic dignitate ac prærogativa temerè nimis ac moroſiùs à viris alioquin doctiſſimis, nec rarò, aſſeratur, quâ de re inferiùs plura) & de Rege nec Judicante nec Judicando; נשמעינה מהדא אין מלך יושב בסנהדרין ולא מלך ודהן גדול בסיבור רבי חנינה ורבי מנא חד אמר אין מלך יושב בסנהדרין מפני הדחשד ולא בעיבור מפני הדחשד ולא מלך ודהן גדול יושבין בעיבור שאין כבוד המלך לישב בשבעה ואי תמי בשבעה אין כבודו לישב לא כל שכן בשלשה והוא אמרה דיני ממונות שלו בעשרים ושלשה *Ediſcendum hinc, locum* (regularitèr) *Regi neutiquam fuiſſe in Synedrio, nec ſive Regi ſive Pontifici Maximo in Intercalationis & Phaſium Lunarium negotio* (quod à collegis aliquot Synedrii Magni, veluti Septem, ſeu, ut interdùm volunt, Tribus, Synedrii autoritate ſelectis aut permitti ex more ſolitis præſtari ſolebat, qua de

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 2. §. 4. & 5.

[b] *Præcept. affirm.* 97. *fol.* 136. *col.* 3.

[c] *Miſnatit.* Sanhedrin *cap.* 2.

[d] *Fol.* 19. *col.* 4.

de re alibi[a] diximus) *Rabbi Chanina & Rabbi Mina dixère, regi locum negari in Synedrio, ſuſpicionis cauſâ, uti & in negotio Intercalationis & Phaſium, cauſâ ſuſpicionis* (facilè enim ſuſpicabantur, eminentiâ regiâ conſeſſores flexos iri) *ſed verò nec Regi nec Pontifici Maximo locus in negotio Intercalationis, quoniam Dignitati regi non convenit conſidere cum numero Septenario. Sed, quicquid de Septenario ſtatuendum fuerit, multo minùs in Triumvirali conſeſſu. Unde eliciendum, etiam Judicia ejus pecuniaria habenda in Vigintitriumvirali conſeſſu.* Gemara item Babyloniaᵇ, אין מושבין מלך בסנהדרין לאמלך וכהן גדול בעיבור שנה וגו *Adſciſci non ſolebat Rex in Synedrium, nec Rex nec Pontifex Maximus in negotium Intercalandi anni* &c. De Intercalatione, rationes inde alibi[c] oſtendimus. Sed adjicitur heic etiam alia ratio cur in Synedrium Rex non adſcitus; וכתב לא תענה על ריב לא תענה על רב *quoniam ſcriptum eſt*[d], *non reſpondebis contra Magiſtrum* ſeu *Dominum* tuum; per alluſionem & variantem lectionem vocis רב, ut in Origine ſine jod ſcriptæ, quæ ita per ſe *Magiſtrum* ſeu *Dominum* ſignificans, inde velut ex cognatione ſoni affertur velut monitum de eo quod veriſimilitèr ſatis eveniret ob eminentiam regiam quæ ſic ſuffragia libera præpediret. Conſonum ſatis eſt ei quod antè ex Hieroſolymitanis affertur de ſuſpicione. Atque hoc inprimis de iis quæ dicta ſunt de Numero Judicum Triumviralium, Vigintitriumviralium, aliiſque aliquot rebus eorum Synedrialibus, adeóque hiſce de Rege, advertendum eſt, eas ex majorum ſcitis ac decretis alitèr atque alitèr pro ſeculorum diſcrimine ſe, ut fieri amat, habentibus pependiſſe, adeóque quicquid ex præcepto Divino neutiquam ſtabilitum eſſet, ut in aliis ſic in hiſce variatim mutâſſe.

[a] *Lib. de Anno Civili cap.* 11.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 18, 2.

[c] *Lib. de Anno Civili cap.* 11.

[d] *Exod.* 23, 2.

Cap. X.

I. *De singulari* reverentiâ Principi & Patri *Synedriorum exhiberi solitâ. Aliis item* collegis.

II. *Tempora* Confessionis *usitatiora.* Deliberandi Tempora & Loca. Dies Festi, Horæ, Nox, Feriæ. *Constitutio* Apostolica *dicta, moris Ebraici* imitatrix. Dilatio Sententiæ condemnatoriæ, *in Judiciis* capitalibus, *in* Crastinum.

III. *De* Vigintitriumvirorum Jurisdictione.

IV. Triumvirorum Jurisdictio.

V. Personæ *Jurisdictionibus jam dictis obnoxiæ; De* Rege. *Tam* Sacra *quàm* Profana *etiam ad* Vigintitriumviros & Triumviros *attinuere.*

VI. Pontifex Maximus, Judiciis Ordinariis, *etiam obnoxius.*

VII. Procurator *Litis* Pontificis Maximi *institui, jure singulari solitus. Et de* Nomine *ejus, in Gemara Hierosolymitana,* אנטלר Enteler, Entoler. Ἐντολδὸς, *vox* Græcis Jurisconsultis *in usu, unde in* Rabbinismum *recepta.* Gemara Hierosolymitana & Sepher Siphra *emendati. De* Juramento, *nomine Pontificis, per* Procuratorem *præstando.*

VIII. *Conjectura de* lectione אנטלר *& ejusdem* scriptione אנטולם *id est* Ἐντολδὸς. *Fortè etiam ex* Ἐντολδῦρ Dorieè *pro* Ἐντολδὸς *pronuntiato, aut potius* Ἐντολὴς, *in eadem dialecto, in* Ἐντολὴρ *mutato.*

DE Principis Synedriorum & Patris Dignitate antè dictum est. Ad singularem autem eorum honorem majestatémque attinet quod habent Talmudici de summa eis reverentia publicitùs exhibitâ, qua excipi solebant quoties conventus aliquos

quos ſive Juridicos ſive Sacros introirent. Gemara Babylonia[a]; תנ׳ כשנשיא נכנס כל העם עומדים ואין יושבין עד שאומר להם שבו כשאב"ד נכנס עושים לו שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן עד שישב כשהם נכנס אחד יושב ואחד עומד עד שישב במקומו *Traditio eſt Rabbinica, univerſum populum aſſurgere ſolitos quoties ingrediebatur Princeps, nec reſediſſe uſque dum dixerat ille eis, ſedete. Quando Pater Synedrii ingrediebatur faciebant ei ſemitam alterutrinque, uſque dum loco ſuo conſederat. Sapiens cum ingrediebatur* (intelligo de cæteris, ſeu Dignitatis forenſis collegis) *alter ſedebat, & alter ſtabat* (quiſque vice ſua, in tranſitu ejus aſſurgebat) *uſque dum ſuo conſederat loco.* Idem ſed paulò expreſſiùs in Gemara Hieroſolymitana[b], כשנשיא נכנס כל העם עומדים מפניו ואין רשות לאחד מהן לישב עד שיאמר שבו אב ב"ד שנכנס עושין לו שורות רצה נכנס בזו רצה נכנס בזו הכם שנכנס: אחד עומד ואחד יושב אחד עומד ואחד יושב עד שמגיע ליושב לו במקומו *Quoties ingrediebatur Princeps, univerſus aſſurgebat populus, ſimul ac conſpiciebatur, nec reſidere cuiquam licuit antequam dixerat ille ſedete. Pater Synedrii quoties ingrediebatur, faciebant ei ſemitas* (binas) *adeo ut ſive per hanc ſive per illam, pro arbitrio tranſire poſſet. Ingrediente autem Sapiente* (qualem diximus) *alter ſtabat, alter ſedebat, & alter ſtabat, alter ſedebat, uſque dum pertranſierat & loco ſuo conſederat.*

[a] *Ad tit.* Horaioth *cap.* 3. *fol.* 13, 2.

[b] *Ad tit.* Bicurim *cap.* 3 *fol.* 65. *col.* 3. §. 3.

II. Tempora Seſſionum ſolennia fuere, aut in quibus ritè judicabant decernebántque Synedri, ídque in Locis ſibi uſitatioribus & propriis, aut in quibus conveniebant quidem & de rebus emergentibus, ut fieri aſſolet, deliberabant, minimè verò Judicia exercebant forenſia aliqua. Poſterioris heic generis Tempora ſunt Sabbata & Dies alii Feſti, quibus conſidere ſole-

solebat Synedrium Magnum, non in Conclavi illo Lapideo, seu *Liskath hagazith* (de quo superiùs dictum est) sed בחיל *ad Antemurale* Templi circa introitum montis situm. Expressim Gemara Babylonia[a]; בשבתות וביום טובים יושבין בחיל *Sabbatis & diebus festis considebant ad Antemurale.* Locum illum explicant Maimonides[b] & Cotzensis[c] per בית המדרש שבהר הבית *in auditorio* seu *schola quæ in Monte templi.* Alii eos sequuntur. Quin & eadem ipsa verba habet de auditorio illo Gemara[d] Hierosolymitana. Sedendi autem illic ratio erat, quia cum dies illi fasti seu juridici non essent, in loco suo judiciis adeo peculiari tunc considere nolebant, nec quidem ad deliberandum pro re nata aut amiciùs confabulandum, ne viderentur saltem judicia, contra morem, tempore interdicto[e] exercere. Ideò pro libitu sepositâ omnimodâ judiciorum rerúmque forensium definitionis ratione, illuc diebus jam dictis convenire solebant; dum interea conclave illud *hagazith* judiciis eorum singulare manebat quamdiu inde non migrarunt, qua de re inferiùs. Et expressim aiunt[f] in Sabbatis & diebus Festis לא דנין *judicia forensia exercenda non erant,* seu Dies illi, ex more recepto, juridici neutiquam erant. Idem de aliis aliquot statuebatur; & גזרו שמא יכתוב *ita decretum est ne scriptum* (sine quo judicia peragi haud commodè quirent ulla) diebus illis, opus scilicet, *fieret.* Nec dubitandum quin Synedria & Consessus alii Juridici tantundem suis in locis observarent. Tempora Sessionis, Prioris generis, aut Horis designantur aut Diebus. A tempore matutino usque ad horam octavam & dimidiam (horis inæqualibus quas Planetarias & Antiquas vocant, Ebræos fuisse usos, adeóque duodecim cuilibet nocti civili, dieíque totidem tribuisse palàm est) id est

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 10. *fol.* 88, 1.

[b] *Hilc.* Sanhedrin *cap.* 3.

[c] *Præcept. aff.* 97. *fol.* 186. *col.* 4.

[d] *Ad tit.* Sanhedriat *cap.* 1. *fol.* 19. *col.* 3.

[e] *Glossa ad citatam Gemaram.*

[f] *Misna tit.* Bitza *seu* Jom Tob *cap.* 5. *Maimonid. hilc.* Sabbath *cap.* 23.

est circa horas septem & dimidiam, si rectè calculum ineo, Synedrium Magnum consîdebat in Conclavi illo Saxeo seu loco usitatiori atque judiciis proprio. Nimirum utraque in Gemara[a] de eo legitur, היו יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים *Consîdebant* (ibi) *à jugi sacrificio matutino usque ad juge sacrificium pomeridianum*, seu *vespertinum*. Si à matutino finito ad inchoatum vespertinum (quod verisimilimum videtur) horæ Sessionis putandæ sunt, numerus jam dictus rectè satis statuitur. In ipso enim crepusculo matutino inchoabatur juge sacrificium[b]. Tum scilicet mactatum, mox offerebatur. Vespertinum autem sacrificium juge, משחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה *immolarie solitum est horâ octavâ & dimidiâ, offerri nonâ & dimidiâ*. Hæc tantùm ferè accedit exceptio; in paraseeve Paschatis, ob sacrum temporis peculiare, horâ unicâ antevertisse sacrificium hoc, si incideret in diem profestum aut in Sabbatum. Quod si incideret in pridie Sabbati, etiam binis. Circa horam igitur pomeridianam secundam & dimidiam juxta vulgarem nobis horarum calculum, è conclavi discedere solebant; cæteris Synedriis, seu Minoribus etiam & Triumviralibus non ultra sextam[d] seu ipsum meridiei momentum, quod duodecima nobis est, plerunque confidentibus. Quæ sic sunt omnia intelligenda, ut pro rerum gravitate, diutiùs etiam in noctem interdum[e] consessum protraherent; etiam & noctu in causis civilibus Verberum ac Mulctatitiis, post causam satis ventilatam, sententiam, sed non omninò noctu in Capitalibus, ferrent. Sed nec quidem Judicia civilia, nedum capitalia, incipienda erant, id est eorum actiones disceptationésve haud ordiendæ noctu. Maimonides[f], אין מתחילין את הדינין בלילה מפי השמועה למדו שהדינין כנגעים שנא' כל ריב וכל נגע מה ראיית נגעים

[a] *Hierosolymit. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 19. *col.* 3. *Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 10. *fol.* 88, 1. *Maimonid. halach.* Sanhedrin *cap.* 3. *Cotzensis præc. aff.* 97. *fol.* 186. *col.* 3.

[b] *Misn. tit.* Thamid *cap.* 3. & *Maimonid. halach.* Thamidin Wemosphin *cap.* 1.

[c] *Misn. tit.* Pesachim *cap* 5. *Maimonid. loco citato.*

[d] *Præter citata, vide Gemar. Babylon. ad tit.* Sabbath *c.* 1. *fol.* 10.

[e] *Misn. tit.* Sanhedrin *cap.* 4. & *Maimonid. halach.* Sanhedrin *cap.* 3.

[f] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 3. §. 3.

נעשים ביום בלבר אף הדיניז ביום וכן אין מקבלין עדות
ואין מקויימין שטרות בלילה ובדיני ממונות אם התחילו
ביום מותר לגמור הדין בלילה. תנחלות כדיני שנאמ׳ בהן
לחוקת משפט לפיכך אין מפלין נחלות בלילה *Non inchoabant Judicia Civilia Noctu; unde observandum Judi-*

[a] Deuter. 21,5. *cia habita esse ut Plagas, secundum quod scriptum est[a], omnis causa atque plaga. Ut inspectio plagarum interdiù facienda tantùm, ita etiam Judicia in die exercenda. Nec ideò recipiebant Testes, nec Contractus inibant noctu. Cæterùm si judicia Civilia interdiù inchoarentur, fas erat ea noctu perficere. Hæreditates instar Judiciorum sunt,*

[b] Numer. 27,11. *juxta quod scriptum est[b]* (de eis) *in decretum Judicii, unde minimè adibant aut partiebantur Hæreditates noctu.* Etiam de tempore Nocturno, circa Jurisdictionis contentiosæ Judicia, ejusmodi obtinet apud Jurisconsul-

[c] Lib. de Nocturno tempore cap. 122. sultos Cæsareos sententia, sed diversimodè interim admissa; quâ de re videsis præ aliis Polydorum Ripam[c]. Horæ tandem solenniores fuere tam Magno quàm Minoribus, quas jam diximus. Quænam fuerint Feriæ judiciis Synedrii Magni ejúsque Sessioni præ aliis peculiares nescio, nisi assignandæ sint ei ipsæ quæ & cæteris Synedriis Forísque. Ante Ezram seu sub Templo primo indiscriminatim quolibet die professo considebant judices. Ab eo ejúsque Synedrio

[d] Gemar. Babyl. tit. Baba Kama cap. 7. fol. 82,1. Magno decretum est[d] ut in posterum Secundâ & Quintâ feriâ, seu die Lunæ & Jovis qualibet in hebdomade (quoties Festi dies non essent) Sessiones haberentur. Unde illud[e], בעשים בשבת בתי דינין יושבין

[e] Misn. tit. Cethuboth cap. 1. & vide Gemaram Babylon. ib. fol. 3,1. & Maimonid. halach. Ilhoth cap. 10. בעיירות ביום השני וביום החמשי *Bis in Hebdomade considere solent Synedria per Urbes, feria Secunda & feria Quinta.* Non quòd hisce duntaxat diebus considerent, sed quòd hisce Sessio necessariò atque ex decreto singulari sub Templo secundo esset habenda. Adeò ut pro rerum momentis, alio quolibet die professo

festo tam post Ezram quàm ante eum judicia exerceri possent omnimoda quæ capitalia non essent; etiam & capitalia in quolibet profesto qui nec sabbato nec festo diei esset pridianus. Id quod manifestum videtur ex illis Misnæ[a]; דיני ממנות גומרים בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך אין דנין לא בעש ולא בעש״ט *Judicia pecuniaria sive absolutoriâ sive damnatoriâ, sententiâ, eodem finienda erant die* (quod intelligendum, quoties de lite satis liqueret; neque tunc sententiam omninò comperendinandam) *Judicia verò capitalia sententiâ absolutoriâ* (ubi res satis manifesta erat) *eodem quidem die finiri poterant, sed, damnatoriâ, in Crastino erant finienda* (scilicet quemadmodum eodem die quo incepta sunt judicia capitalia, damnatoriâ finiri ex more non debebant, utcunque de crimine liqueret, ita nec ultra crastinum, quando aut nil præter sententiarum calculum in foro faciundum restaret, aut cuncti in damnatoriam satis consentirent, sententiæ pronuntiatio erat differenda) *unde evenit ut judicia non exercerent* (capitalia) *pridie Sabbati aut pridie Festi alicujus.* Ne sententia damnatoria in biduum differretur, seu ultra crastinum. Nam, sabbata ac dies festi, juridici non erant, ut antè ostensum est. Nec pœnæ in eis infligendæ, quæ statim sententiam sequi solebant. At interea ex hisce patet, Sessiones haberi potuisse etiam feriâ sextâ, tametsi judiciis capitalibus tunc, uti & pridie cujuslibet diei Festi, esset abstinendum. Quin expressim aiunt de capitalis criminis pridie Sabbati accusato[b], אוסרין אותו עד אחד בשבת ומתחלין דינו *custodiæ eum tradebant usque in feriam primam sequentis hebdomadis, atque tunc de eo cognoscere incipiebant,* seu judicium ejus inchoabant. Ita etiam feriâ primâ Sessio ac judicium interdum habebatur legitimum. Sed verò

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 4 & 5. & *videsis finem capitis* 3. *Mos. Cotzensis præcept. aff.* 98. *fol.* 188. *col.* 1.

[b] *Maimonid. halach.* Sanhedrin *cap.* 11. & *Cotzensis, loco citato.*

נעשים ביום בלבד אף הדיניין ביום וכן אין מקבלין עדות ואין מקויסין שטרות בלילה ובדיני ממונות אם התחילו ביום מותר לגמור הדין בלילה. תחלות דינין שנאמ׳ בהן לחוקת משפט לפיכך אין מפלין נחלות בלילה

Non inchoabant Judicia Civilia Noctu; unde observandum Judicia habita esse ut Plagas, secundum quod scriptum est[a], *omnis causa atque plaga. Ut inspectio plagarum interdiu facienda tantùm, ita etiam Judicia in die exercenda. Nec ideò recipiebant Testes, nec Contractus inibant noctu. Cæterùm si judicia Civilia interdiu inchoarentur, fas erat ea noctu perficere. Hæreditates instar Judiciorum sunt, juxta quod scriptum est*[b] (de eis) *in decretum Judicii, unde minimè adibant aut partiebantur Hæreditates noctu.* Etiam de tempore Nocturno, circa Jurisdictionis contentiosæ Judicia, ejusmodi obtinet apud Jurisconsulsultos Cæsareos sententia, sed diversimodè interim admissa; quâ de re videsis præ aliis Polydorum Ripam[c]. Horæ tandem solenniores fuere tam Magno quàm Minoribus, quas jam diximus. Quænam fuerint Feriæ judiciis Synedrii Magni ejúsque Sessioni præ aliis peculiares nescio, nisi assignandæ sint ei ipsæ quæ & cæteris Synedriis Foríque. Ante Ezram seu sub Templo primo indiscriminatim quolibet die profesto considebant judices. Ab eo ejúsque Synedrio Magno decretum est[d] ut in posterum Secundâ & Quintâ feriâ, seu die Lunæ & Jovis qualibet in hebdomade (quoties Festi dies non essent) Sessiones haberentur. Unde illud[e], בעשרים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמשי *Bis in Hebdomade considere solent Synedria per Urbes, feria Secunda & feria Quinta.* Non quòd hisce duntaxat diebus considerent, sed quòd hisce Sessio necessariò atque ex decreto singulari sub Templo secundo esset habenda. Adeò ut pro rerum momentis, alio quolibet die profesto

[a] *Deuter.* 21, 5.

[b] *Numer.* 27, 11.

[c] *Lib. de Nocturno tempore cap.* 122.

[d] *Gemar. Babyl. tit.* Baba Kama *cap.* 7. *fol.* 82, 1.

[e] *Misn. tit.* Cethuboth *cap.* 1. *& vide Gemaram Babylon. ib. fol.* 3, 1. *& Maimonid. halach.* Ilhoth *cap.* 10.

festo tam post Ezram quàm ante eum judicia exerceri possent omnimoda quæ capitalia non essent; etiam & capitalia in quolibet profesto qui nec sabbato nec festo diei esset pridianus. Id quod manifestum videtur ex illis Misnæ[a]; דיני ממנות גומרים בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות נגמרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך אין דנין לא בערש ולא בעש"ק *Judicia pecuniaria sive absolutoriâ sive damnatoriâ, sententiâ, eodem finienda erant die* (quod intelligendum, quoties de lite satis liqueret; neque tunc sententiam omninò comperendinandam) *Judicia verò capitalia sententiâ absolutoriâ* (ubi res satis manifesta erat) *eodem quidem die finiri poterant, sed, damnatoriâ, in Crastino erant finienda* (scilicet quemadmodum eodem die quo incepta sunt judicia capitalia, damnatoriâ finiri ex more non debebant, utcunque de crimine liqueret, ita nec ultra crastinum, quando aut nil præter sententiarum calculum in foro faciundum restaret, aut cuncti in damnatoriam satis consentirent, sententiæ pronuntiatio erat differenda) *unde evenit ut judicia non exercerent* (capitalia) *pridie Sabbati aut pridie Festi alicujus.* Ne sententia damnatoria in biduum differretur, seu ultra crastinum. Nam, sabbata ac dies festi, juridici non erant, ut antè ostensum est. Nec pœnæ in eis infligendæ, quæ statim sententiam sequi solebant. At interea ex hisce patet, Sessiones haberi potuisse etiam feriâ sextâ, tametsi judiciis capitalibus tunc, uti & pridie cujuslibet diei Festi, esset abstinendum. Quin expressim aiunt de capitalis criminis pridie Sabbati accusato[b], אוסרין אותו עד אחד בשבת ומתחלין דינו *custodiæ eum tradebant usque in feriam primam sequentis hebdomadis, atque tunc de eo cognoscere incipiebant,* seu judicium ejus inchoabant. Ita etiam feriâ primâ Sessio ac judicium interdum habebatur legitimum. Sed verò

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 4 & 5. & *videsis finem capitis* 3. *Mos. Cotzensis præcept. affirm.* 98. *fol.* 188. *col.* 1.

[b] *Maimonid. halach.* Sanhedrin *cap.* 11. & *Cotzensis, loco citato.*

in Judiciis eorum qualibuſcunque etiam tam extra Terram, quàm intra, Feriæ illæ, Secunda & Quinta, ut ſtatæ obſervabantur. Atque hinc morem hunc Judaicum vetérem ſpectaſſe, haud videtur dubitandum, illud de feriis Judiciorum Chriſtianorum ſeculis in primitivis, dum communio tanta erat & Nominis & Morum Judæorum Chriſtianorúmque, & ex Diſciplina, quam toties diximus, Confederata, aut indultu principum, exercebant aut ſaltem imitabantur Judicia Forenſia inter ſe Chriſtiani illi. Nempe in Conſtitutionibus Apoſtolicis dictis (quæ ut Apoſtolis ipſis omninò recentiores, ita ſeculis in illis vetuſtis proculdubio natæ ſunt) legitur[a], Τὰ δικαστήρια ὑμῶν γενέσθω δευτέρᾳ Σαββάτων, ὅπως ἐὰν ἀντιλογία τῇ ἀποφάσει ὑμῶν γένηται, ἕως Σαββάτου ἔχοντες ἄδειαν δυνηθῆτε εὐδύναι ἢ ἀντιλογίαν καὶ εἰρωδοῦσι εἰς τὴν Κυριακὴν τὸς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους, *Fiant Judicia veſtra in ſecunda Sabbatorum* (id eſt die Lunæ) *ut ſi fortè adverſari quidquam reperiatur ſententiæ latæ, liberè poſitis rectè de eo* (denuò deliberando) *ſtabilire & litigantes in pace retinere uſque in diem Dominicum.* Ad judiciarium etiam Ebræorum tempus attinet illud[b], quod traditur de nocturna (ſed non in foro) Judicum conſultatione poſtquam ſive reum morte damnandum eſſe cunctis videretur, ſive in foro ſic rem capitalem agitaſſent ut reſtaret duntaxat ſententiarum diverſarum calculus die craſtino ineundus; מזונין זוגות זוגות וסמעתין במאכל ילא היו שותין יין כל היום ונושאין ונותנין בדבר כל הלילה ולמחרת משכימין ובאין לבית דין *Per ſe eorum paria conveniunt ac pauculum ſumentes cibum nec vinum in die illo omninò bibentes, inter ſe de cauſa conferunt tota nocte illa; & conſententes die craſtino in Synedrium revertunt.* Ad ſententias ſcilicet ritè pronuntiandas; quas ut omni temeritate ita & incommodo

[a] *Lib. 2. cap. 47.*

[b] *Miſn. tit.* Sanhedrin *cab. 5. & Maimonid. hal.* Sanhedrin *cap. 12.*

modo epulari ſic carere volebant. Reus intereà cuſtodiæ tradebatur. Quæ autem regulariter heic dicta ſunt de Seſſionis tempore exceptiones admittunt in re Neomeniarum ſive Sanctificandarum ſive abſque ſanctificatione præſtituendarum, quam etiam dies feſtos, Sabbata, etiam & horas ſerotinas ſubinde occupâſſe neceſſum eſt, ut ex ipſa ejuſce natura ſatis eſt manifeſtum.

III. Imperium & Juriſdictio jam oſtenſorum Synedriorum apud Ebræos omnium, uti & ſimilium apud alias paſſim gentes, quemadmodum & ipſa res poſtulat, verſabatur circa Perſonas & Res. Quantum ad Res, circa Judicia Civilia vocitari ſolita, alióſque actus aliquot civiles ſacróſque præſtandos, item circa דיני קנסות *pœnalia judicia* illis conjuncta, & demùm דיני נפשות ſeu *Capitalia*. Civilia autem heic, plerunque דיני ממונות dicta ſeu *Judicia Pecuniaria* (veluti condictiones rei, id genus actiones cæteræ) Juriſdictionis erant Contentioſæ alia; alia item Juriſdictionis, uti vocant, Voluntariæ, veluti Leviri renuntiatio, Ordinatio in Presbyteratum, Excommunicationis Abſolutio, & quæ ſunt id genus reliqua. Perſonæ heic ſunt juxta eorum diſciplinam, etiam Rex, Pontifex Magnus, Sacerdotes, reliqui Levitæ, Iſraelitæ Originarii, Proſelyti Juſtitiæ ſeu Gentiles in Judaiſmum ſive ex ſe ſive per parentum Circumciſionem & Baptiſmum, in Judaiſmum cooptati. Ad Synedrium Magnum[a], veluti gentis Tribunal ampliſsimum, Ordinariorúmque ſummum, Judicia Actúſque alii attinuere, quales paritèr, quoad juriſdictionis naturam, ad Synedria ſive Vigintitriumviralia ſive Triumviralia ſpectarunt. Nihil enim omnino ſive Imperii ſive Juriſdictionis

[a] *Miſna tit.* Sanhedrin *cap.* 1, 2 *&c.*

eminentiſsimo huic Conſiſtorio deerat. Ut circulus Maximus Minores omnes, ſic eorum vim intra ſe continuit. Alii autem Actus & Judicia, graviſſimi ſcilicet aliquot momenti, ad illud ſpectarunt ut propria, quorum aliquibus cæterorum Synedriorum ſe ullatenus immiſcere nefas erat abſque Magni auſpiciis; aliquibus item ſe omninò immiſcere. Et quoad Perſonas; omnimodæ aliæ huic ut Synedriis reliquis ſuberant. Sed de ſingularibus ad ſolam Synedrii Magni Juriſdictionem & Imperium, ut Caſibus Reſervatis, attinentibus, agitur, juxta inſtitutum, libro Tertio. Synedriorum Vigintitrium-viralium fuere Judicia tum Pecuniaria & Civilla tum Capitalia & Criminalia omnigena quæ haud inter Caſus illos Reſervatos reperta. Fuere ea non modò judicia in homines Capitalia (Magno Synedrio non reſervata) omnimoda, verùm etiam quibus Beſtiis mors, veluti etiam delinquentibus, ex lege inferenda erat. Miſna[a], דיני נפשות בעשרים ושלשה ורובע וחנרבע בבג שנ' והרגתן את האשה ואומר ואת הבהמה תהרוגו שור הנסקל בבג שנ' השור יסקל וגם בעליו יומת כמיתת בעליו כך מיתת השור הואב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש מיתתן בבג רבי אליעזר אומר כל הקודם להוג גן זכה רבי אקיבא אומר מיתתן בעשרים ושלשה *Judicia Capitalia ad Synedria attinent Vigintitriumviralia. Judicia de homine & beſtia invicem coeuntibus ad Vigintitriumviralia itidem, juxta id quod ſcriptum eſt*[b], *& occides fœminam & Beſtiam, item, & Beſtiam occidetis, atque* (de Bove cornu petere ſolito qui hominem occiderat) *Bos lapidibus obruendus ad Vigintitriumviros ſpectat, juxta quod ſcriptum eſt*[c], *Bos Lapidibus obruatur, atque Dominus ejus etiam morte afficiatur. Mortis pœnæ domino ſuo infligendæ eadem eſt ratio quæ Mortis itidem Bovis. Lupus, Leo, Urſus, Pardus,*

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 1.

[b] *Levit.* 20, 15 & 16.

[c] *Exod.* 21, 29.

dus, Lethalis vipera (vertunt aliqui *Baſiliſcus*) *Serpens* (ſi eſſent, ut Bos, in homicidii cauſa, uti & beſtiæ ſimiles aliæ) *morte afficiendi erant à Vigintitriumviris* (ſeu ut gloſſa נידונין בסקילה כשור *judicio lapidandi erant ſic ut Bos*) *Rabbi Eliæzer ſentiebat, quicunque animalia illa antè interfecerat, contra jus eum non feciſſe. Sed Rabbi Akiba; morte illa ex judicio Vigintitriumvirali etiam fuiſſe afficienda.* Et neutiquam jus heic parile de Bove & animalibus aliis ſic nocivis admiſere aliqui[a]. De reliquis illis beſtiis Gloſſa Talmudica, מותר לגדולן לפי שאדם יכול ללמדן שלא יוציאו הילכך שם בעלים נקרא עליהן ולא היו כהפקר נאסור להרוגן אם לא המיתו אבל אם המיתו סופן מונח על תחילתן שלא אילו בני הרבות ואין צריכין לדונן *Fas erat eas nutrire, quoniam homo potuerit eas docere non damnum alicui inferre, unde Dominorum nomen eis habebatur. Nec, ut publici juris erant, nec fas erat eas occidere, ſi homicidii in cauſa non eſſent. Sin verò, ad priſtinam revertebantur naturam, nec pro nutritis habebantur. Nec erat neceſſe ut in Judicium* (ut Bos petulcus) *deducerentur.* De Bove autem ſic petulco, Rabbi Jochanan Ben Zecai ad Diſcipulos ſuos, in Gemara Hieroſolymitana[b], כתיב השור יסקל וגם בעליו ומת כמיתת הבעלים כן מיתת השור חקוש מיתת בעלים למיתת השור. מה מיתת בעלים כן מיתת השור הקוש מיתת בעלים למיתת השור מה מיתת בעלים בדישה וחקורה בג"ג אף מיתת השור בדישה וחקורה בג"ג *Scriptum eſt, Bos lapidetur & dominus ejus moriatur. Eadem ratio mortis dominorum ac Bovis. Compara mortem dominorum cum morte Bovis. Quomodo judicandum de dominorum morte? Inquiſitione & Examinatione apud Vigintitriumviros. Etiam ideò de morte Bovis, Inquiſitione & Examinatione apud Vigintitriumviros.* Ita de Bove cujus expreſſa in Lege mentio, conſcenſum eſt. Non itidem de animalibus pariter

[a] *Videſis Gemaram Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 15, 2.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 19. *col.* 2.

riter reliquis nocivis quorum causæ rariores, nec in judiciis frequentes. Maimonides[a], אין דנין דיני נפשות בסנהדרי קטנה בין דיני נפשות אדם בפחות מכ"ג שהן סנהדרי קטנה בין דיני נפשות בהמה לפיכך אין דנין שור הנסקל ולא הבהמה הנרבעת או הרובע אלא בב"ד של כ"ג. אפילו ארי וזאב וברדלס שהן בני תרבית ויש להן בעלים שהמיתו בכ"ג אבל נחש שהמית אחד הורג אותו. המוציא שם רע אין דנין אותו תחילה אלא בב"ד של כ"ג מפני שיש בדינו צד דיני נפשות שמא יהיה הדבר אמת ותסקל הברה. לא נאמנו דברי הבעל ובא האב לחובתו בקנס דינו בשלשה. ומניין שאין דנין דיני נפשות אלא בכ"ג אף על פי שדברי קבלה הן הרי הוא אומר ושפטו העדה והצילו העדה עדת שופטת ועדה מצלת עדה שופטת והן המחייבין. ועדה מצלת והן המזכין. ואין עדה פחות מעשרה הרי עשרים. ומוספין שלשה כדי שיהא בית דין שקול ויהיה בו אחרי רבים. להטות *Judicia Capitalia à paucioribus quàm Vigintitriumviris, qui Synedria Minora faciebant, exercenda non erant, sive capitale esset Hominis sive Bestiæ judicium. Inde scilicet non judicabant Bovem Cornupetam, nec bestiam cum homine turpiter coeunte, alibi quàm apud Vigintitriumviros* (Scilicet neutiquam apud Triumviros; Nam omnimoda erat in Synedrio Magno jurisdictio, quod heic semper intelligendum) *Etiam Leo, & Ursus & Vipera lethalis, qui ita nutriti, ut haberent dominos, & in causa essent homicidii, morte puniebantur judicio Vigintitriumvirali. Sed Serpentem qui homicida esset, etiam unus aliquis interimere posset. Qui infamiam* (Uxori ut virgini nuptæ, virginitatis præreptæ nomine) *intulerat*[b], *de eo actio primò non alibi instituenda erat quàm apud Vigintitriumviros, quoniam nempe in judicio ejus pars erat judicii Capitalis. Nam si verum esset quod uxori imputabatur, illa Lapidanda erat. At verò, si mariti verbis fides non haberetur, & Pater* (uxoris accusatæ) *agere vellet de mulcta* (centum siclorum, marito

[a] Tit. Sanhedrin cap. 5. §. 2. & 3.

[b] Deuter. 22, 14.

marito infligenda) *judicium illud etiam Triumvirale erat. Undenam autem evenit ut judicia Capitalia non exercerentur extra Synedria Vigintitriumviralia? Tametsi id quidem ex Cabala* seu *veterum traditione obtineret, certè etiam in Scriptura dicitur, & Cœtus* seu *Congregatio judicabunt, & Congregatio liberabunt. Ita Congregatio Judicii, & Congregatio Liberationis. Congregatio Judicii, est quæ reum damnat; Congregatio Liberationis est quæ eum absolvat. At vero Congregatio non è paucioribus constat quàm Decem. Ecce ibi Viginti. Adjecti autem sunt Tres, ut Synedrium esset satis alterutrinque ponderatum, atque ibi locus haberetur inclinationis post Plures*[a]. Qua de re superiùs satis est dictum.

[a] *Exod.* 23, 2.

IV. Ut Vigintitriumvirorum Jurisdictioni tum Capitales & Criminales tum Civiles, juxta antè dicta, Causæ suberant, ita Triumviris tam Criminales quotquot Capitales non essent, quàm Civiles. Ita tamen ut pro Synedriorum Triumviralium diversa qualitate, aliter alitérque se res haberet. Ex antè ostensis liquet Triumviros fuisse alios publicè per urbes pagósque constitutos, qui omnes ex ritè Ordinatis; alios etiam ex litigantium compromisso, velut Arbitros, sed non sine Jurisdictione receptos; qui itidem nunc ex ritè Ordinatis erant, nunc ex nondum Ordinatis. Causæ quidem multatitiæ uti & in quibus Flagellationis[b] pœna, ad Prioris generis Triumviros, etiam & ad Ordinatos in Posteriore tantùm attinuere; aliæ ad generis etiam Posterioris seu nondum Ordinatos. Maimonides[c], juxta mentem veterum Talmudicorum, מכות בשלשה ואף על פי שאיפשר שימות כשמלקין אותו *Flagellatio infligi potuit etiam à Triumviris, etiamsi fieri potuisset ut flagris ita cæsus inde interimeretur.* Sed hoc tantùm, ubi Triumviri ritè ordinarentur.

[b] *Deuter.* 25, 2. *& vide infrà cap.* 13. §. 6.

[c] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 5. §. 4.

rentur. Idem[a]; דיני קנסות כנגן גזילות וחבלות ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה והאונס והמפתה וכיוצא בהן אין דנין אותם אלא שלשה מומחים והם הסמוכים בארץ ישראל *Judicia mulctatia, ut de Rapina, Pignore, restitutione Dupli, Quadrupli, Quintupli, de eo qui virginem sive vi comprimeret, sive illecebris pelliceret & similia, non judicabant Triumviri alii quàm publicè constituti, qui essent etiam rite Ordinati in Terra Israelis.* Subjicit verò, אבל שאר דיני ממונות כנגן הודאות והלואות אינן צריכין מומחה אלא אפילו שלשה הדיוטות ואפילו אחד מומחה דן אותן *Cæterum reliqua Judicia Pecuniaria, ut de verborum seu instrumento obligationibus & de mutuo, non exigebant publicè sic constitutum aliquem. Sed Triumviri etiam privati* (ex compromisso adsciti) *imò etiam unicus sic publicè constitutus* (de quo infrà ubi de extraordinariis judiciis agimus) *ea judicabant.*

[a] *Ibid.* §. 8.

V. Pro vario Judiciorum atque Actionum Jurisdictionisque jam dictæ discrimine, Personæ universæ, præter Regem, tam Triumviralibus quàm Vigintitriumviralibus pariter subdebantur. Civilia autem judicia ad Regem spectantia, tractari, ut videtur, non debebant à Synedrio aliquo Triumvirali, sed tantùm aut Vigintitriumvirali aliquo aut Magno. Gemara Hierosolymitana[b] paulò antè, aliam in rem, citata דיני ממונות שלו בעשרים ושלשה *Judicia ejus*, ad eum spectantia, *quæ Civilia fuere* (quo nomine Criminalia etiam, nec Capitalia, venire solent) *peragenda erant apud Vigintitriumviros.* Etiam illic Regem flagris obnoxium, ut alios (juxta ea quæ de Flagellationis pœna dicentur capite decimotertio) tradunt. Et singularibus præceptis[c] Negativis ad Regem spectantibus de non multiplicandis Equis Uxoribus, Pecuniis, adjiciunt[d], ואם הרבה לוקה *& si multiplicaret, verberandus erat,*

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 19. *col.* 4. *halach.* 1.

[c] *Deuter.* 17, 16.

[d] *Maimonid. hal.* Melakim *cap.* 3. §. 4. *& tit.* Sanhedrin *cap.* 19. *& videsis Guil. Schickardum in Jure Regio cap.* 2. *theorem.* 7. *pag.* 60.

erat. Certè Gemara[a] jam dicta, נשוא שחט מלקין אותו בבית דין של שלשים *Si Princeps* (Synedrii) *reus peragereturr* (in Causa quâ flagelli pœna) *verberabatur à Triumvirali Synedrio.* Et de Flagellatione illis in usu, ampliter capite citato. In Judiciis autem heic atque actionibus tum Civilibus tum Criminalibus ad Synedria hæc Minora diversimodè attinentibus, continentur omninò tam Sacra qualiscunque generis (Synedrio Magno non reservata) quàm Profana seu Sacris non implicata. Sacra, veluti de functionibus Sacris omissis, aut non rite peractis, Idololatria, Sabbati & dierum aliorum violatione, Decimis, Primitiis, Sacrificiis, id genus cæteris; Profana, veluti de Hæreditatibus seu Successionibus, Donato, Empto, Vendito, Locato, Conducto, Dotibus, Pactis, Usuris, Furtis, Injuriis & quæ illiusmodi, sunt alia, in Civilibus; de Homicidio, Adulterio, Incestu, & quæ sunt ejusmodi in Capitalibus. Neque enim, quod & alibi aliquoties monitum, Sacerdotale seu Pontificium Collegium seu Synedrium aliquod erat Ordinarium quod de horum aliquo, quà Sacrum erat, seu instar judicii Ecclesiastici (ut dici apud nos solitum) cognosceret. Neque aliter ferè, si rem seriò & ex sui natura simplici consideremus, aut aliusmodi Jurisdictio ac Imperium circa Sacra alias apud Gentes se habuit. Nam etsi apud Romanos Collegium erat Pontificum, penes quod circa Sacra Imperium ac Jurisdictio habebatur singularis (qua de re optimè ac præ aliis Jacobus Gutherius libris de vetere Jure Pontificio) uti ferè etiam apud Græcos passimque & in Republica Platonica, attamen nihil omninò penes illud aliósve alibi Pontifices erat cognitionis, quod non sive à Regibus sive à Senatu Populóque Romano aliísve legumlatoribus, id est ab eis qui sum-

[a] *Ad tit.* Horaiioth *cap.* 3. *fol.* 47. *col.* 1. & *ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 19. *col.* 4.

mæ in Regimine publico rerum præfuere, derivatum est impetratúmque. Id est Imperium & Jurisdictio ad collegium illud attinuêre, non quà Collegæ seu Synedri ejusdem Pontifices erant seu Sacerdotes (quibus, quà tales, functio Sacra duntaxat spectavit) sed quà ab summo in Regimine imperio, Regibus illis, Senatu Populóque Romano, potestate in Sacra aliáque aliquot donabantur. Atque ita quidem pro eorum qui apud Ebræos summæ rerum præerant arbitrio, potuere (ex jure nullatenùs dissimili) constitui Sacerdotalia per se Sodalitia seu Collegia ac Synedria ordinaria quibus Imperium ac Jurisdictio tam circa Sacra quàm Profana competere ex autoritate ejusmodi publica ritè quivisset. Sed ejusmodi quid factum apud Talmudicos nondum observavimus. Et si factum fuisset, ex constituentium arbitrio, non ex constitutorum qualitate Sacerdotali planè pependisset. Atque huc sanè dum de summarum, sine Sacerdotibus, apud alias gentes potestatum imperio circa Sacra, verba fiunt, spectat illud Athenienſium caduceatoris ad Bœotos apud Thucydidem[a] missi, qui, à suis proculdubio rectè edoctus eorúmque verbis usus, ad illud quod Bœotorum dixerat caduceator ad Athethenienses, nimirùm juxta τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων *Græcorum Jura*, πᾶσι εἶναι καθεστηκὸς ἰόντας ὅπῃ ἂν ἄλλων, ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι, *omnibus esse constitutum* (ἔννομον *ex jure receptum*, ut Scholiastes) *eos qui alienam terram invaderent* (Scholiastes; εἰσβάλλοντας πολεμικῶς χώραν τὴν ἀλλοτρίαν γῆς, *bellum alienæ terræ inferentes*) *à locis sacris quæ illic sunt, abstinere*, respondit. Τὸν νόμον τοῖς Ἕλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ἡ δύναμις κρατῇ τὴν γῆς ἑκάστης, ἐν τε πλείονι καὶ ἐν ἐλαχίστῃ, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ αἰεὶ γίγνεσθαι, πρόπολα νομίζοντα οἷς ἂν προσῇ τοῖς εἰωθόσι καὶ δυνατὰ εἶναι *Jus apud Græcos hujusmodi esse, ut penes quos*

[a] Lib. 4.

quos imperium sit cujuscunque sive magni sive parvi Territorii (qualicunque regiminis formulâ imperium ejus indueretur) *penes eosdem sint semper Templa & loca Sacra ubi eisdem modis* aut *ceremoniis fiant sacra quibus consuetum esset quoad fieri potest* (ut Laurentius Valla vertit; sed rectiùs Henricus Stephanus) *quibus more receptum sit & præterea etiam quibus quisque possit*, seu potiùs *ipsi* (pro re nata) *possint* aut velint. Adeóque penes eosdem ipsos quibus τὸ κράτος. *Imperium* summum erat, idem erat pariter, uti etiam apud Ebræos, tam circa Sacra quàm Profana tum apud Græcos tum Romanos; uti etiam penes Druidas[a] apud Gallos veteres quale itidem apud alias olim gentes tum Mythicis tum Historicis seculis, passim obtinuit.

[a] *Cæsar de bello Gallico lib. 6.*

VI. Adversari forsan videatur hisce illud quod à viris alioquin etiam eruditissimis asseri seu potiùs fidentiùs admitti & mordicùs retineri solet de Pontificis Maximi in Synedrio Magno Principatu perpetuo, qua de re plura inferiùs. Hallucinatione illâ major nulla habetur. Sed verò non Synedrio solùm Magno, verùm etiam Minoribus illis, sive Vigintitriumviralibus sive Triumviralibus, ita suberat, cum aliis, Pontifex Maximus, ut in jus, pro Imperii in eis ac Jurisdictionis discrimine, vocari posset judicaríque. Misna[b], כהן גדול דן ודנין אותו *Judicat Pontifex Maximus* (id est Judiciariæ facultatis & functionis, ut idonei alii, modò ipse aliter idoneus, capax; ut antè ostensum) *& judicant ipsum*, ubi Gemara Babylonia[c], כהן גדול דן פשיטא דנין איתו איצטריכא ליה הא נמי פשיטא לא דיינינן ליה איהו היכי דיין *Judicat Pontifex maximus. Id quidem certum est. Judicant ipsum? Sanè neque hoc minùs certum, sed necessarium. Nisi judiciis obnoxius esset, cum ratione non potuerat esse Judex.* Sequitur ibi, והכתב והתקשו

[b] *Tit.* Sanhedrin *cap. 2.*

[c] *Fol. 18, 1.*

ויתקששו וקשו ואמר ריש לקיש קשט עצמך ואחר כך
קשט אחרים *Et ſcriptum eſt*[a] *excutite* (probate) *voſipſos, & excutite* (ubi vulgata ut Græci, *Congregamini, convenite*, uti ferè, Chaldæus, Syrus, Arabs; quemadmodum etiam Lutherus, Angli, Belgica vetuſtior, alii; Sed Judæi Hiſpanienſes, *Eſcudrinad vos y eſcrudinad*, uti & Munſterus, *diſquirite vos ipſos & quarite*; Tremellius, *excutite vos, iterúmque excutite*; Galli, *Eſpluchez vous eſpluchez vous*; & Belgæ nuperi, **Doorſoeckt u ſelven naeuwe, iae doorſoeckt naeuwe**) & *dixit Riſh Lakiſh*, inde eliciendum, *Orna* ſeu *idoneum redde teipſum, & poſtea orna alios*. Quod quidem in Talmude non ſemel[b] רשׁ Riſh Lakiſh, totidem verbis, tribuitur, ut loci illius Zephaniæ interpretatio. Sed Jarchius, ad prophetam, interpretatur, התקששו per התלקטו והאספו יחד כמו לקושט קש *colligite vos ipſos & ſimul congregamini, ut ſtipula colligitur*, & dein קושו per id quod eſt ſeipſum unumquemque examinare. Atque è locis jam citatis Talmudicis affert illud רשׁ Riſh Lakiſh. ורז"ל inquit ודרשו *& Rabbini noſtri piæ memoriæ* ſic explicant. Et David Kimchius ad verba illa, *Excutite vos ipſos, & excutite*, עניין, ait, חפוש הדברים ולקיטתם כמו לקושט קש וכן פי התקששו התחפשו מומיכם וחפשו מומים אחרים אחר כך ובעדו אותם *Dictum eſt ut de rebus perſcrutandis eíſque colligendis, ut in eo quod eſt ſcrutari & colligere ſtipulam. Adeóque interpretantur excutite hoc, perſcrutamini vitia veſtra, & poſtea perſcrutamini vitia aliorum, & ea amoveatis*. Dein ſubjicit, וכן אמרו חפשתים קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים *Et dixerunt Rabbini noſtri piæ memoriæ ex hoc verſiculo natum eſſe illud; Orna teipſum, & poſtea orna* (idoneos redde) *alios*. Inde etiam addit, ועוד אמרו נקשט גרמין עד לא נקשט אחרנין *& inſuper dicunt* (hinc) *ornemus nos ipſos priuſquam alios*

[a] *Zephan. ca. 2, 1.*

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Baba Bathra *cap. 3. fol. 60, 2. ad tit.* Biba Metzia *cap. 9. fo. 107, 2.*

ornemus

ornemus, quod juxta ſenſum benè vertit Joannes Druſius[a], *Inquiramus in noſmetipſos priuſquam in alios inquiramus.* Atque illud ר֫ Riſh Lakiſh à Paulo Fagio[b] itidem benè redditur, *Juſtifica teipſum & dein juſtifica alios.* Senſus autem dicti hujus, quà judicia ſpectat, Rabbinicus eſt, neminem judiciis præficiendum qui non antè judiciis obnoxius ipſe; neminem ad Imperium & Juriſdictionem admittendum qui non antè, ut alii, utrique ſubditus; adeóque Pontificem Maximum, ideo ſecundum ſcita illorum & ſententiam receptiſſimam, judiciis fuiſſe obnoxium, quia ut alii, judiciorum, ritè ordinatus idoneúſque, paritèr capax erat. Judiciis Capitalibus in Synedrio Magno (qua de re Libro tertio) Pecuniariis ſeu Civilibus non in Vigintitriumviralibus ſolùm ſed & Triumviralibus. Atque ibi in Gemara Babylonia[c], כהן גדול שהרג את הנפש במזיד נהרג. בשוגג גולה עובר על עשה ועל לא תעשה והרי הוא כהריוט לכל הדיוט *Pontifex Maximus homicidii ſpontanei reus morte plectendus erat*; *caſu* ſeu *ex errore reus*, *exilio* (juxta legem Sacram de Aſylis in homicidii ejuſmodi cauſis[d]) *Si tranſgrederetur præceptum aliquod ſive Affirmativum ſive Negativum, parile erat ejuſdem cum quovis è vulgo jus, idque in cauſis univerſis ad eum ſpectantibus*, exceptis quod capitalia ejus judicia ad Synedrium Magnum attinuere. Redux autem cum eſſe poſſet ex Aſylo homicida ex caſu qui illuc confugerat, ſed non ante mortem Pontificis[e]; Pontifex ipſe ſic confugiens redux eſſe nequibat omninò, uti nec is qui Pontificem ſic occiderat. Perpetuo tenebatur uterque in Aſylum exilio. Non aliter igitur quàm Sacerdotes alii, Levitæ, reliquíque è populo Synedriis omnibus ſuberat Pontifex Maximus, extra cauſam capitalem, & ſi quæ eſſent aliæ inter Synedrio Magno reſervatas. Unde Maimo-

[a] *In Adagiis Ebraic. Decuria 6. adag. 4.*

[b] *In verſione Thisb. Eliæ verb.* קשט. *adde Jo. Plantavitzium in Florilegio Rabbinico numer.* 1702.

[c] *Ad tit. Sanhedrin cap. 1. fol.* 18, 1.

[d] *Numer.* 35, 15.

[e] *Ibid. comm.* 25.

[a] *Halach. Sanhedrin cap. 17. §. 8.* Maimonides[a], כהן גדול שחטא לוקה בשלשה כשאר כל העם יחזר לגדולתו *Pontifex Maximus flagellandus erat à Triumviris* (Synedrio Triumvirali) *ut reliqui è populo, & restituebatur ad dignitatem suam*, id est, pœna ejusmodi non habenda pro existimationis aut dignitatis suæ Pontificiæ deminutione, seu ut R. Eliæzer[b], אין מעבירין אותו מגדולתו *dignitate* seu existimatione *sua eum non exuebant.* Legitur etiam in Gemara Hierosolymitana[c]; כהן משיח שחטא מלקין אותו בבית דין של שלשה *Sacerdotem unctum qui reus esset* (Pontificem) *verberabant in Synedrio Triumvirali.* Unde ni fallor emendanda est, aut cautiùs intelligenda, eadem alibi Gemara; Nam in ea etiam habetur[d], דיני ממונות שלו בכמה בעשרים ושלשה *Judicia ejus Pecuniaria* (non capitalia) *ad quotnam spectabant? Ad Viginti tres.* Sanè si intelligas tantùm ad Viginti Tres, tunc flagellandus non erat à Triumviris. Aut igitur verba illa de usu frequentiori solùm capienda, aut forsan in בעשרים ושלשה *ad Viginti Tres & ad Tres.* Ob singularem autem erga eum reverentiam, & ne in jus vocatus functioni sacræ nimium fortè, ut absens, aliàs deesset, voluere ut in Civilibus causis Procurator Litis ad agendum nomine ejus excipiendúmque, præ aliis, constitueretur. Gemara illic Hierosolymitana[e], כהן גדול דן ודין איתו כו' ניחא דן דנין אותו. ויסנדרה ליה אנטלר הגע עצמך שנפלה לו שבועה ואנטלר בשבועה *Pontifex Maximus Judicat, & Judicant ipsum* &c. (quæ verba sunt Misnæ) *Dubitari nequit quin ipse judicare possit* (ritè in Synedria cooptatus) *Quod ad illud attinet, Judicant ipsum; Constitui ei solebat Procurator* seu *Mandatarius* (litis agendæ, excipiendæ, exequendæ) *si cogitaveris Juramentum ab eo esse* (in lite) *forsan præstandum, etiam Procurator* (sed de versione hujusmodi plura mox) *pro eo jurat.* In Talmude suo Rabbi Nathan

[b] *Gemar. Hieros. ad tit. Sanhedrin cap. 2. fol. 19 col. 4.*

[c] *Ad tit. Horaioth cap. 3. fol. 47. col. 1.*

[d] *Ad tit. Sanhedrin cap. 2. fol. 19. col. 4.*

[e] *Fol. 19. col. 4.*

than[a] ibi legisse videtur, כהן גדול הן ודין אותו אמאי ויכנה אנטלר הגע עצמך שנפלה שבועה ואנטלר בשבועה sed eundem in sensum.

[a] *In Aruch, verb.* אנטלר.

VII. Pontificis ita Procurator, nuncupabatur Hierosolymitanè, in loco antè citato, אנטלר, *Enteler* seu *Entoler* si lectio recta sit. Judæos, Syros, Arabas, alios Orientis, voces non paucas aliunde in linguas suas, ut alibi etiam semper fieri amavit, admisisse sciunt docti omnes; nec paucas è Græco & Latino. Lexicographis Ebræis significat illa vox planè, ut reddidimus, Procuratorem seu Mandatarium. Rabbi Nathan ex veteribus interpretatur per אפוטרופום quod planè est Ἐπίτροπος, *procurator*. Et glossa ad Hierosolymitanam Cracovienses, אנטלר פירוש אפוטרופום *Enteler significat* Ἐπίτροπος. Et in Commentariis Talmudicis & Chaldaicis nunc אפוטרופום nunc אפיטרופום scribi solet vox illa Græca. David de Pomis אנטלר פרקליט *Enteler est Paraclit* (vox à παράκλητος *advocatus* in Rabbinismum recepta) id est, ut & ipse, *Procurator*. Ad hunc modum Philippus Aquinas. Nec quidem aliam ibi significationem res ipsa ferre videtur. Moses Mikotzi[b] interpretatur per ממונה לטעון בשבילו *constitutus ut, ejus nomine, in foro agat*. Sed David Cohen de Lara[c], אנטלר, inquit, אפוטרופום וביח דין, *Gr. οἱ ἐν πόλει, Lat. Magistratus. Hisp. Magistrado, corregidor*. Et Ebraica ibi sonant Ἐπίτροπος & *Domus Judicii* quasi utrunque significaret אנטלר, quod nullo pacto admittendum. Unde & inserit quasi etymon, plurale illud, οἱ ἐν πόλῃ, *Qui dignitate* seu *magistratu conspicui*, Classici, quasi inde derivatum *Enteler*. Munsterus[d] exponens אַנְטַל per *vas in quo lavantur manus*, adjicit *Antalar* אַנְטָלָר est אפוטרופום *procurator, officialis, præfectus*. Magnus

[b] *Præcept. affirmat. 97. fol. 186. col. 3.*

[c] *De convenientia voc. Rabbin. cum Græcis pag. 10.*

[d] *In Diction. Chaldaico.*

[a] Lexic. Talmudic. col. 137.

Buxtorfius[a], אַנְטְלָר *Antelar, Præfectus, Præpositus, Curator, Procurator.* Et dein, Græcis ἐντέλλω *faciendum injungo, mando, præcipio.* Ἐντελεῖς, *id est,* οἱ ἄρχοντες. Verum quidem est apud Suidam legi illud, ἐντελεῖς οἱ ἄρχοντες, unde etiam interpretatur παναπλίαις ἐντελεῖς per ἀρχοντικαῖς. Sed perrarum est, puto, vocem illam ea notione reperiri; licet etiam apud Hesychium legatur Ἐντέλεια, τάξις ἀρχοντική, ubi addit Ἐν τέλει, ἄρχοντες. Et satis obvium est οἱ ἐν τέλει eodem significatu, seu pro eis qui dignitate classica splendidiores; unde

[b] Iliad. σ.

οἱ ἐν πλέεσσιν, apud Homerum[b], pro ἐν τάγμασιν, *in ordinibus.* Atqui haud ita rationi consonum videtur, Procuratoris nomen derivare à voce quæ ex sui natura Dignitatem talem seu etiam Principatum sic significat; quanquam interim verum fuerit, Ciceroni[c] Procuratorem rerum pro absente gerendarum dici *quasi quendam pænè dominum.* Sed id ei nihil aliud est quàm *alieni juris Vicarius*, ut Abrahæ servus[d] qui זקן ביתו משל בכל אשר לו *Senior domus, ejus qui præerat omnibus quæ illius erant*, unde & dici quidem posset Procurator Litis משל ריבו של *præfectus* seu *Dominus Litis Domini sui.* Jam verò, cum è Græco vocabulum illud אנטלר sumtum esse satis sit viris doctis in confesso, atque itidem Procuratorem apud Talmudicos, qui inde ut ejusmodi alia non pauca sumsêre, significare, nominâque illa, ὑπηρέτης, διοικητὴς, σύνδικος, συνήγορος, κηδεμών, ὑπομελητὴς, Græcis pro Procuratore usitatiora, nihil in se habeant cum אנטלר sono commune, ad τὰς ἐν τέλει ac τὰς ἐντελεῖς (quod adeò, sensu in illo, rarum est) juxta jam allata, ob cognationem ibi soni aliquam, convolatum est. Certè, cùm Procurator fuerit cui quis ut ἐντιλάμβανος. *Mandator* hoc vel illud, ut sibi ministro, facere injunxit, indéque is ipse ἐντολοθεὶς *Mandatarius* in

[c] Orat. pro Cæcinna.

[d] Genes. 24, 2.

Basi-

Basilicis 'alibíque in Jurisconsultorum Græcorum commentariis sæpenumerò vocitetur, unde passim ἡ ἐντολῆς ἐνοχὴ *Mandati obligatio*, & ἡ ὡς ἐντολῆς ἀγωγὴ, *Mandati actio*; cum item in Græcis Federis utriusque, id est Judæorum Græcis seu Helleniſticis, frequentissimus sit τὸ ἐντολῆς, præ vocibus aliis, usus pro *Mandato*, quo quidem Procuratoris officium omninò fundatur; Et demùm, ex usu illo adeò crebro, Ἐντολὴ seu Ἐνὸλινα pro eodem, etiam in Latinis, usurpatum fuerit, ut in illo Luitprandi[a] in Legatione ad Nicephorum Phocam, Orientis Imperatorem, Ἐνὸλω (legi volunt potiùs alii[b] Ἐνὸλινα) id est, *præceptum conscripsit* (Occidentis Imperator, Otho magnus) *quod & sigillo signavit suo, ne secus facerem*; *Scis domine mi Auguste, quâ id fiduciâ, dixerim?* Ἐνὸλω *istud in medium proferatur & quicquid jusserit, juramento à me tibi firmetur*; Cùm, inquam, hæc se ita habeant, certè ex hisce potiùs, aut cognato eis aliquo, sonum in vocem illam Talmudicam manasse, æquum videtur ut existimemus. Illud Ἐνταλθεὶς pro *Mandatarius* haud satis propè accedit. At verò, apud Jurisconsultos Græcos vox est jam dictis cognata, pro Mandatario, multò vicinior שלוח, & fortè eadem ipsa quæ hæc esse debeat, alibi quàm apud illos puto, non lecta. Scilicet ὁ Ἐνὸλοὺς. Basilica; Ὁ δὲ ὁθεὶς[c] ὅτι πράγματι κινητῷ διοικητὴς, ἤτοι Ἐντολεὺς, καλῶς κινεῖ ὅτι τῇ φανερώσῃ δ πράγματι ἀγωγὴν, *Procurator ad rem mobilem petendam datus, id est Entoleus, ad exhibendum rectè agit*, quod ex Ulpiani Latinis[d] transfertur. Paulò itidem pòst[e], ὁ διοικητὴς, ἤτοι Ἐνὸλοὺς καταδικασθεὶς &c. *Procurator, id est Entoleus, damnatus* &c. Ejusmodi usus vocis postmodum[f] eodem in titulo satis frequens. Alibi[g], Ὁ Ἐντολεὺς τὰ τὸ δίκης προσδιδοὺς δικαιώματα ἀντελὴς μὴ ὢν μεταλλίζεται &c. *Procurator*

[a] *Edit. Hieronymi de la Higuera pag.* 144.

[b] *Meursius in Glossario Græcobarbaro, verb.* Ἐντόλινα.

[c] *Tom.* 1. *lib.* 8. *tit.* 2. §. 55.

[d] *L.* 56. *D. tit. de Procuratoribus.*

[e] § 60.

[f] §. 69, 81, 82, 83, 84 *&c.*

[g] *Basilic. tom.* 7. *lib.* 60. *tit.* 51. §. 38.

rator ſeu *Mandatarius litis humilior, inſtrumenta litis ſuæ prodens in metallum damnatur.* Quod Pauli eſt in Digeſtis[a]. Alibi etiam[b], Ὁ Ἐντολεὺς, ᾧ ἠτιμωμένος ἢ Δίκῃ, λαμβάνῃ τὰ καλῶς πίστει γινόμενα δαπανήματα· ἀτιμαζέσθω δὲ ἐν δίκῃ ἐγκλήτου δοθείσῃ ὁ Ἐντολέα, *Procurator* ſeu *Mandatarius* (id eſt Entoleus) *quamvis in exequenda cauſa victus ſit, ſumtus quos bonâ fide fecit, repetit. Proponit autem Procuratorem* (*Entolea*) *ad exercendam cauſam appellationis conſtitutum.* Item ὁ Ἐντολεὺς μὴ αἰτήσας τὴν ἀρμόζουσαν τῷ δεσπότῃ τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν, ἐναγέλαν τῇ περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇ, *Procurator, qui bonorum poſſeſſionem domino competentem non petiit, Mandati actione convenitur*, ubi, ut in Baſilicis alibi ſæpius, ut ἐντολοδόχος, διοικητὴς, ἐπίτροπος, & ἐντολεὺς, pro *Procuratore* & *Mandatario*, pro Synonymis, adhibentur, ita etiam Μανδάτωρ Προκυράτωρ & Κυράτωρ (ut alia innumera) Græca fiunt è Latinis ſumta; quemadmodum אנטלר ex Græcis, Talmudicum. Jura autem de Procuratore, è Baſilicorum decimoquarto jam memorata, è Codice Juſtinianeo ſumta ſunt, ubi[c] de Mandato & Procuratore agitur. Alibi item in Baſilicis[d], Ἐὰν ὁ Ἐντολεὺς μου χρήμασι ὑποφθαρεὶς καταδικασθῇ ἀναγκαίᾳ, κέχρημαι τῇ δίκῃ, *Si procurator meus* (Entoleus) *pecunia corruptus damnari ſe paſſus ſit, utar exceptione.* Et creberrimus eſt vocis hujus uſus. Locus jam allatus Pauli eſt in Digeſtis[e]. Atque ex hiſce planè corrigendæ Gloſſæ Juris veteres, ubi legitur Μανδάτωρ, ἐντολεύς. Subſtituendum, Μανδατάριος, ἐντολεύς. Nam non ſolùm etiam pro Μανδάτωρ ibi ſubſtituitur ἐντελλόμενος, ſed & Προκυράτωρ ibi poſtea redditur, ut debuit, Ἐντολεύς. Et expreſſim in Gloſſario illo, in calce quorundam Cyrilli operum invento, Ἐντολὴ *Commiſſum, Mandatum*; Ἐντολεὺς *Procurator*. Sed & Gloſſæ illæ veteres antè; ἐντο-

[a] L. 38. §. 8. tit. de Pœnis.

[b] Tom. 2. lib. 14. tit. 1. §. 66.

[c] L. 4. & 5. C. tit. Mandati, vel contrà.

[d] Tom. 6. lib. 51. tit. 4. §. 9. Eclog. lib. 8. tit. 1. pag. 106.

[e] L. 9. D. tit. de Dolo Malo & Metus exceptione.

ἐντολόυς ὄζιν ὁ ξένλω ὑποθέσιν ἀναλαμβανόμῳ καὶ χρινόμῳ. Titulus etiam libri illius Basilicôn decimi quarti in eorum Ecloga seu Synopsi[a] est, περὶ Ἐντολῶν καὶ Ἐντολέων, *de Mandatis & Mandatariis* qui Ἐντολεῖς *vocitati*; unde & paulò post sequitur, ὁ δύναται ὁ ἐντολόυς ὁ ἐντελλόμενος κινῆσαι τὸ περὶ χρέως μέρος λαβεῖν καὶ τὸ λοιπὸν ἀμεριμνίαν ποιῆσαι, *Non potest Procurator* (*Entoleus* dictus) *cui mandata est exactio debiti partem accipere ac nomine reliqui liberationem facere.* Sumitur ex Codice Justinianeo[b]. Et in libro octavo alibique Synopsis eandem itidem habet aliquoties ut receptissimam vocem. Constantinus item Harmenopulus[c], Ἐν τοῖς ἐγκληματικοῖς δικαστηρίοις, ὅτε κατηγορεῖν ὅτε κατηγορεῖσθαι δι' ἐντολέως δυνατόν, *In judiciis Criminalibus nec accusare nec defendere per Procuratorem* (Entolea) *licet, quod è Papiniani* Responsis[d]. Vox hæc Ἐντολόυς simili analogia facta est ab ἐντέλλω & ἐντολὴ, ut ὀπισθόλυς ab ὀπισέλλω & ὀπισθολὴ, pro eo qui est ab Epistolis (ut Xenophonti[e]) uti & pro tabellione[f], atque insuper pro eo qui est ὁ ὀπὶ τὸ στόλυ διάδυχος ναυάρχυ *in classe est, Navarcho secundarius* seu velut *successor* designatus aut vicarius, ut Julio Pollucis[g]; quemadmodum itidem Ἀποστόλυς pro *classis præfecto* apud Demosthenem[h] & Philochorum; quod Harpocrationi, Hesychio, Suidæ notatur. Cum igitur adeò certum sit, tum Græcis Jurisconsultis veteribus (qui à vetustioribus proculdubio acceperant) vocem Ἐντολόυς familiarissimam fuisse pro *Procuratore* sive litis sive alîus cujusquam negotii (quà & *Mandatarium*, ex vi sua, magis propriè significat) tum è fonte Græco אנטלר illud Talmudicum esse deducendum, à viris doctis agnosci; mihi quidem videtur potiùs ipsissimo τῷ Ἐντολόυς in Rabbinismum recepto, vocis illius Talmudicæ natales deberi. Ita אנטרפין אנטדיקוס קטיגור

[a] *Lib. 14. pag. 155.*

[b] *L. 4 C. tit. de Novationibus & Delegationibus.*

[c] *Prochir. lib. 1. tit. 2. περὶ ἐγκλημάτων.*

[d] *L. 3. tit. de Publicis Judiciis §. 1.*

[e] *Hellenic a.*

[f] *Suidas in* Ἐπιστολεῖς.

[g] *Onomastic. 1. cap. 5. & 25.*

[h] *Pro Ctesiphonte.*

קשיגור קרשם ex Ἀντίγραφον, Ἀντίδικος, Κατήγορος, Κρίτης, id genus innumera alia, Talmudicis facta, quæ plerunque, fateor, & ſcriptiones ſuas & terminationes ſatis Græcorum vocibus aut analogas aut non ita diſſonas retinere ſolent. At verò finitur vox hæc אנטלר in ר quæ non habetur in Ἔντολος, nec ut קשיגור quod per apocopen ος ex κατήγορος fit, ſed quaſi aut poſtrema litera aut ſaltem aliqua in voce, unde nata eſt, ρος non ς fuiſſet. Certè exempla ſunt perquam obvia, quibus vocum ejuſmodi ſyllaba poſtrema in Rabbiniſmo, Talmudiſmo, Chaldaiſmo variatim mutatur. Veluti in voce Græca ηφς ς finita, ac in Rabbiniſmum veterem ſumta, ς illud in ר eſt mutatum, quod longinquiùs, ſaltem ſi rectum originis caſum ſpectes, abeſt à mutatione ς in ר, quæ elementa etiam Græcis & Latinis ſæpiùs inter ſe commutari nemo neſcit. Vox Græca Κεραμὶς, Κεραμίδος, *Tegula* Hieroſolymitanè facta eſt קרמיד *Keramid* eodem ſignificatu. Fateor non ſine elemento in fine, quod in caſibus Græcis obliquis, ſed interim terminatione perquam diſcrepante. Gemara Hieroſolymitana[a]; כמה נשמים ירדו ויהא אדם צריך לברך ר' חייה בשם ר' יוחנן בתחילה כדי רביעה ובסוף כדי שיזחו פני הקרמיד *Quantæ pluviæ deſcendunt ob quas oportet hominem benedictione* (ſolenni; ut ob res alias) *uti? Rabbi Chaiah nomine Rabbi Jochanan ait, in ipſo initio* (pluendi, obligatur) *propter Anni* ſeu *ſtatorum temporum pluviam primam*[b], *& in fine* (רביעה שניירה *Pluviam ſecundam* heic intelligunt[c]) *propterea quòd impellant faciem Tegulæ*, aut ita pluit *ut Tegulæ*, per quam aqua pluvialis decidit, *ſtillent*. Idem ipſum legitur in *Bereſith Rabba*[d], & totidem verbis in *Baal Aruch*[e] affertur ex capitis הרואה (quod nonum eſt tituli *Beracoth*) Gemara, unde planè eſt emendanda illius editio utraque, tam

[a] *Ad tit.* Thainith *cap.* 1. *fol.* 64. *col.* 1 & 2.

[b] *Videſis* Buxtorf. *Lexic. Talmudic. col.* 2194.

[c] *Iſſacar Ben Nephthali ad* Bereſith Rabba *paraſh.* 13. *fol.* 16.

[d] *Paraſh.* 13. *fol.* 16. *col.* 3.

[e] *Verbo* קרמיד.

tam Cracoviana quàm Veneta illic. In illis enim ibi legitur[a], ובסיף כדי שידוחו פנידה *quoniam impellunt faciem ejus*, ubi quid *ejus* significet non constat; & vox קרמיד prætermittitur. Legendum planè, כדי שידוחו פני הקרמוד *quoniam impellunt faciem Tegulæ*, seu in stillicidia decidunt. Glossa Rabbi Issacar Ben Nephthali, ad illud in *Bereshith Rabba*, שידוח וישטוף הקרמיד. פני והלבנה שקורין קרמוס *mentio heic Keramid denotat, quando ita descendunt pluviæ, ut impellant ac copiosiùs abluant faciem Lateris*, seu *Tegulæ* (locorum ex materia ejusmodi confectorum unde pluvia stillat seu decidit) quam Keramos Κέραμος vocant, ubi non κέραμος *tegula* sed κέραμος *terra figularis* seu tegulæ materia, origo est vocis illius in Talmudismum receptæ. Ex *Sepher Siphra* etiam affert R. Nathan in *Aruch* usum vocis pluralem seu קרמידים eundem in sensum. Ita puto rectè legit ille. Sed libri *Siphra* editi habent, eadem in pagina[a], primo קדומרים & paulò post קומרים, unde etiam proculdubio corrigendi sunt ex illo Nathanis. Interpretatur David de Pomis *Canali*. R. Nathan ille קנליקלי *Canaliculi*. Non ita dissimili modo vox ὑποπόδιον *suppedaneum* è Græco in Rabbinismi scripta[b] receptum, exarari solet איפופורין quasi diceres ὑποπόριον, in quo ס ר locum פ ד sic occupasse, haud videtur aliunde natum, quàm ex Librariorum negligentia, qui primi verbum neutiquam ex sono, nedum ex orthographia satis cognoscentes ס ר pro ד ad posteros transmisere. Sæpissimè item in Historicis Theologísque Ebræorum occurrit אפיפיר *Apipior* & פיפיור *Pipior* pro *Papa* seu Pontifice Romano, quod manasse videtur ab Græcorum (nam Ebraicam originem habere nemo suspicatur) notissimis illis ἀπάπα, ὁ πάπας, ὁ πάπωας, & Patrem & Pontificem significantibus, unde videtur etiam in Linguam Scytha-

[a] *Fol. 36. col. 142 seu ad Levit. 14, 42.*

[b] *Paraphr. Jonathan. Exod. 24, 10. Bereshith Rabba parash. 1.*

[a] *Origen. contra Celsum lib.5.*

Scytharum[a] veterum, Πατρῳαῖον pro *Jove Patre* migrasse. Sed depravatum illud, non tam primò ex soni malè intellecti ratione quàm per scriptionem negligentiorem ר pro ם substituentem. Quisquis vocem ejusmodi non ita antiquitus apud Ebræos usitatam in scripta sic depravatè & negligentiùs redegerat, satis in causa videtur fuisse ut posteri ejusdem incuriæ, quam emendare nesciebant, essent oscitantiùs sequaces. Nam testimonia sunt innumera in Talmudibus, *Rabboth*, alibíque, Ebræos sicut in linguam suam vocabula Græca sæpiùs adsumebant, ita etiam nec integra servasse nec legitima sed variatim deformata; quale memorat Galenus[b] de sui temporis sophistis qui vocibus sic Phœniciis, Syris, Ægyptiacis, Thraciis, linguam Græcam contaminarent. Quomodo λόγχη & *Lancea* in Talmudismo depravata sint, superiùs ostensum. Atque id genus sunt alia nec pauca. Sed hæc obiter. Quod autem attinet ad illud de Juramento ס' Ενλολέως heic seu ס' אנשלר aut Procuratoris (& de juramento *in animam* etiam *Domini* procuratorio, maximè in causis Pontificum ac Episcoporum, obvia est apud Jurisconsultos nostros mentio, unde etiam Durandus[c] de Episcopo litigante, *Si sit causa Ecclesiæ, aut est Spiritualis, & tunc jurat, aut Civilis, & tunc jurat non per se sed per Procuratorem*; quasi voluissent Pontifices ac Episcopos reverà non fuisse adjurandos, velut exemplo Flaminis Dialis cui in Roma vetere jurare per se nunquam fas[d], sed per alium ut procuratorem) vertimus suprà illud quidem ex Gemara ut verba sonare videntur ipsa. Sed Moses Mikotzi[e] aliter sanè intelligere videtur, quasi aut illud in Gemara, ואנשלר בשבועה *& Procurator in Juramento*, seu *etiam Procurator pro eo jurat*, interrogativè dictum velut id quod negaret à Procuratore jurandum (certè & Buxtorfius[f] interrogativè

[b] *De differentiis Pulsuum lib.2. cap.1.*

[c] *Speculator lib. 2. Partic.2. tit. de Juramento Calumniæ &c. §.4.*

[d] *Fabius Pictor apud Agellium lib.10. cap.15. & Livius lib. 31. §.50.*

[e] *Præcept. Affirmat.97. fol. 186. col.3.*

[f] *Lexic. Talmudic. col.137.*

gativè vertit, *Et curator per juramentum?*) aut ipſe interrogativè de non jurando locutus, idem affirmaret. Sic enim loquitur, ומתרץ כגון שנפלה לו שבועה ואנטלר אינו יכול לישבע *& ſi eveniret ut ab eo* (Pontifice) *juramentum eſſet præſtandum, etiam non poteſt Procurator jurare* aut *Juramenti Procurator fieri?* Si enim hæc capiantur interrogativè ſatis conſona ſunt verſioni noſtræ. Sin verò, planè negant quod verſio noſtra affirmat. MS. Arundellianus iſque pervetuſtus, Moſis Kotzenſis, non aliter ſe habet atque editi.

VIII. Cum verò adeò rarus ſit apud veteres אנטלר uſus, ac diverſimodè ſæpiùs exarari ſoleant à typis librariiſque voces ejuſmodi civitate Talmudicâ donatæ; de voce illa אנטלר, ego quidem ſuſpicabundus fui, ipſam primariam ejuſdem ſcriptionem fuiſſe אנטלס quod planè ſatis reſpondet ἔντολος Juriſconſultorum veterum (ut diximus) Ἔντολος. Etenim ס curvâ parte dexterâ, ſive obliteratâ ſive in ſcriptione negligentiùs ductâ, facilè quibat fieri ut quod reliquum haberetur pro figura ר ſumeret librarius; unde error (ſi error ejuſmodi admittendus) faciliùs maximè etiam in λέξει μονερεῖ (in corporibus ſcilicet Talmudicis; nam extra locum illum Gemaræ Hieroſolymitanæ, nullibi puto ſive in Miſna ſive in Gemara aliqua comparet) propagari potuit, ita ut quod אנטלס ἔντολος ſcribi debuerat in אנטלר caſu migraret. Nam licet ס & ר ſimilares literæ, dum integros habet utraque ductus ſuos, non ſint, attamen, pars ס inferior haud ſimul cum ſuperiori à dextra per lineolam illam curva ſic clauſa, etiam ר integro adeò ſimilis eſt, ut inde fieri potuerit ob ductûs ſive per librarii negligentiam oſcitantiámque, quale in vocibus peregrinis ſæpè nimis fieri amat, ſive per

vetuſtatis aut blattarum ac tinearum aliámve injuriam, ut ר pro ם in editis ſubſtitueretur. Parile forſan de אפיפור & פיפיור dicendum. Neque omninò heic obſtat, quòd poſtrema ſyllaba vocis ἐνλολδὺς, unde deducendum velimus אנטלם, ſit δὺς, quod videre poſſit exigere ut ſcriberetur אנטליום aut אנטליור. Nam non ſolùm ejuſmodi prætermiſſiones vocalium nemo neſcit fuiſſe in ſcriptis Ebraicis, tam in vocabulis ſuis quàm exteris, frequentiſſimas, ſed itidem in Græca etiam dialecto quæ præ aliis quidem in Græcia Europæa, nec parùm inter Aſiaticos, diffuſa eſt, id eſt Dorica, voces in δὺς deſinentia, ſæpiùs claudebantur cum τῦ ης ſono ſimpliciori, quemadmodum apud Latinos Græcorum aliquot. Priſcianus[a] verba faciens de in *eus* deſinentibus ut Tydeus, Peleus, *in hujuſmodi*, inquit, *terminatione quædam inveniuntur mutatione* eus *diphthongi in* es *longum prolata, ut* Ἀχιλλδὺς *Achilles*, Περσεὺς *Perſes*, Ὀδυσσδὺς, *Ulyſſes*. *In quo Dores ſequimur qui pro* Φιλδὺς Φίλης *& pro* Ὀρφδὺς Ὄρφης *&* Ὀρφλῶ *dicunt, pro* Τυδδὺς Τύδης. Atque affert, ex Antimachi Thebaide, Τύδης τε Ὀνείδυς, & ex Ibyco ὀνομακλυτὸν Ὄρφλω. Adeóque ob diphthongum *eus* heic non eſt quòd omninò conjecturæ noſtræ aſſenſus non præberetur. Certè etiam non ita fuerit diſſimile veri, ipſam vocem, unde אנטלר factum, fuiſſe Ἐνλολδὺρ pro Ἐντολδὺς. Scimus enim Dialectos Doricam Æolicámque perquam cognatas, maximo in uſu fuiſſe tam in Aſia, unde earum origo, quàm in Europa, apud Græcos, quibuſcum verſabantur Ebræi, maximè Lacedæmonios, Meſſenios, Argivos, Eretrienſes, Cretenſes, Rhodios, Siculos, aliósque[b]. Et certum eſt in more fuiſſe, eorum ſaltem nonnullis, finale in dialectis reliquis ς in ρ quandoque ſibi vertere ac pronuntiare. Exempli cauſâ ἴππορ, ἄνθρωπορ, ἔτορ,

[a] *Lib. 6.*

[b] *Corinthus de Dialectis, alii cum eo conjunctis.*

ἕτορ, pro ἵππος, ἄνθεμον, ἕτος. Hoc ῥωταικίζειν dictum. Eretrienſium σκληρότηρ pro σκληρότης obſervatur à Platone[a]. Vocabula item Laconum compluria ſic deſinentia notantur ab Heſychio, quæ ſimul congeſſerunt viri docti[b]. Et de Æolibus expreſsim in hanc rem Herodianus[c] Grammaticus priſcus. Quid quòd etiam Severinus Boethius fidenter & generatim affirmat, *Spartiatas* Σ *literam in* Ρ *vertere*[d], quaſi in omnibus vocibus ita ρ uſurpaſſent, adeóque Senatuſconſultum Laconum in Timotheum Mileſium ob Muſicam ab eo innovatam & evulgata myſteria latum exhibet ut ſic ſcriptum, qua de re nos plura in Diſſertatione ad Senatuſconſultum illud ſingulari. Neque ſanè hactenus aſſertionem Boethii illam amplexari quivi neque non perſuaſum habere, ex mala ipſa τοῦ ς in Senatuſconſulti ſcriptione hallucinatum Boethium fuiſſe; licèt interim viros Maximos qui aliàs ac variatim emendando tranſcribendóque illud ediderint (excepto unico Lilio Gyraldo[e] qui in dialecto communi deſcripſit) eandem ſcriptionem velut Laconibus propriam ſecuriùs ibi retinuiſſe viderim. Dubitanter meritò & mirando loquitur de ſcriptione illa Joſephus Scaliger[f], atque ita feſtinando præterit. Eam vero planè ego ibi rejiciendam, in Diſſertatione illa, ſi quid omninò video, ex ſcriptorum locutionúmque Laconicarum fragmentis amplitèr demonſtravi, adeóque ſigma locis ſuis ubique illic reſtituendum. Accedat, metaplaſmum illum ρ in ς mutuum, ſæpiùs (non omninò ſemper) haberi etiam apud Latinos Æolicæ adeóque Doricæ imitatores, quibus *Arbos*, *Robos*, *Clamos*, *Laſes*, pro *Arbor*, *Robor*, *Clamor*, *Laſer*, aliáque ejuſmodi ſcimus uſurpata eſſe; quemadmodum Attici[h] θάρρος, θάρσος, ἄρρεν, ἄρσεν. Adeóque ut τ & ξ, ita etiam ρ in σ

[a] *In Cratylo.*

[b] *Iſ. Caſaubon. Animadverſ. in Athen. lib. 8. cap. 11.*

[c] *Apud Euſtathium ad Iliad. α. pag. 14. edit. Romanæ. & vide Suidam in ῥωταικίζειν & in χαλκιδίζειν.*

[d] *De Muſica lib. 1. cap. 1.*

[e] *De Poetis Dialog. 9. pag. 346.*

[f] *Ad Manilii Sphæram Barbaricam pag. 426.*

[g] *Feſtus in Arboſem, Quintilian. Inſtit. 1. cap. 4. Lipſius de Pronuntiatione Linguæ Lat. cap. 16.*

[h] *Joann. Grammaticus, de Dialectis &c.*

sæpiùs mutarunt. Et demùm in Rabbiniſmum ſic facilè recipi potuit ſive Ἐντολδὸς aut Ἐντολὰς ſive Ἐντολδὴρ aut Ἐντολὴρ, unde אנטלר *Enteler* ſuum facerent Talmudici. Quanti autem præ dialectis cæteris paſſim Dorica haberetur, & quàm diffuſa, ſatis ediſcitur ex ſingulari ejuſdem æſtimatione apud Epicharmum etiam & Pythagoram, qua de re Metrodorus[a], ad Fratrem, fuſiùs.

[a] *Apud Iamblichum de Vita Pythagoræ lib. 1. cap. 34.*

Cap. XI.

I. *De* Actionum *Forenſium &* Judiciorum *Diviſione.* Judicia Animarum, *id eſt Capitalia.*

II. *Juramentorum* Jus & Formulæ, *quà tum Forenſes* Actiones, Exceptionéſve *tum* Expiationes *ac* Vitæ ſanctitatem *ſpectarunt, per* Nomen *aut* Cognomen *aliquod Dei O. M.*

III. *Paganorum veterum,* Græcorum, Africanorum, Romanorum, *aliorum ſolennes* Jurandi, *quaſi conſimiles,* Formulæ publicæ *& uſitatiores.*

IV. *De* Philoſophorum, Theologorum, Aſtrologorum *Diſcipulos ſuos* adjurandi Formulis. *De Perjuriis,* Cleanthis & Chryſippi *ſententiæ diſcrepantes.* Quinto *cujuſlibet menſis Lunaris* die Perjuros, *juxta Theologiam Græcanicam, ad* pœnam *inſectabantur Furiæ.* Amantium Perjuria, *irrita.* Summa *de* Formulis Paganorum & Perjurii pœnis. *Monita eorum de* Juramenti abſtinentia. *De* Chriſtianorum *circa* Juramenta *diſciplina vetere, nonnihil.*

V. *De* Mahumedanis *ſeu* Alcoranicis *Juramentis, eorúmque Formulis.* Perjurii Expiatio.

VI. *De* Chriſtianorum *circa* Juramenta *ſcitis moribúſque.* Formulæ *quibus adjurare* Judæos & Mahumedanos *illi ſoliti.*

VII. Ju-

VII. Judæorum Per res *per ſe* alias, *præter Deum O.M. Juramenta. De* Deo *in Juramentis* non nominando, Philonis *diſciplina ſingularis. Quomodo* Perjurus *per Deum à proximo audiente* Excommunicandus. Talmudica, *de Juramentis* per Res alias, *doctrina. Explicatur* Jura, verpe, per Anchialum, *apud* Martialem. Forenſis *Jurandi* formula.

VIII. *De Juramentorum apud Ebræos Genere, Quadruplice*; Futili *ſeu* Temerario, Vano, Depoſiti, Teſtimonii. *Et de eis* Subtilia *aliquot Talmudicorum.*

IX. Abſolutio *ſolennis*, Juramenti, *de Futuro*, Futilitèr *aut* Temerè *prolati, ejúſque* Ritus, *& circa tam* Forenſes *quàm* Expiatorias pœnas, Effectus. *De* pœnis *item* Juramenti Depoſiti violati, *tam* Forenſibus *quàm* Expiatoriis.

X. *De* Juramento Teſtimonii. *Juramentum* Impoſitionis. *Locus* Chryſoſtomi *de Juramento in* Ebræorum Synedriis. *De* Pœnis *Juramentorum vi latorum, & de* ſervorum *Juramento.*

SEquitur ut Edendi, Poſtulandi, Actiones intendendi, Excipiendi, Teſtes adhibendi, Cauſas diſcutiendi, Sententias ferendi, Præjudicandi, Formulas ſolennes, aliáque ad illas ſpectantia intueamur. Capitibus in ſuperioribus ſparſim id genus nonnulla, dum aliud agimus, interſerta ſunt. Etiam ejuſmodi aliqua in Uxoris Ebraicæ libro tertio. Fuere etiam agendi formulæ aliquot quibus per Synedria Vigintitrium viralia ad Synedrium Magnum deducebantur Actiones. Sed de eis libro proximo. Cum autem omnigenæ Actiones, ut paſſim alibi, aut Criminales ex lege eſſent, nec Capitales, ſeu ad Mortis pœnam tendentes, דיני קנסות *Judicia multatitia* dictæ, aut etiam Capitales, quas דיני נפשות *Judicia animarum*

marum vocitabant, in quibus ultimum ſupplicium irrogabatur (atque נפש eſt *anima* & *perſona*, & *vita*, unde etiam *amiſsio animæ* pro ultimo ſupplicio uſurpatur Juſtiniano[a], uti & animæ parilis ſignificatio vetuſtioribus aliis) aut demùm Tertii generis, ſeu merè Civiles ac Pecuniariæ, דיני ממונות nuncupatæ, & tam Primum harum genus quàm Tertium & Triumvirale eſſet & Vigintitriumvirale, uti & generis Secundi, cunctæ, in Synedrio Magno Reſervatis non cenſitæ, Vigintitriumvirales, ſecundum ſuperiùs oſtenſa; videndum erit primò de Formulis ad Primum & Tertium genus ſpectantibus, & dein de eis quæ ad Secundum attinent, id eſt de דיני נפשות *Judiciis*, ut vocant, *Animarum*, nomine perquam conſono, ut diximus, veterum uſui τῆς ψυχῆς & *animæ* pro vita. Qua de re locus eſt egregius ille Tertulliani[b], ubi Chriſtum de Martyrio loquentem[c] inducit; *Qui pluris fecerit etiam animam ſuam quàm me, non eſt me dignus, id eſt qui maluerit vivere me negando, quàm mori confitendo. Qui animam ſuam invenerit perdet illam, qui verò perdiderit illam mei cauſâ, inveniet illam. Proinde enim invenit eam, qui negarit lucrifaciendo vitam. Sed perdet in gehennam, qui ſe putat negando lucrifacere eam. Perdet autem eam ad præſens, qui confeſſus occiditur; ſed inventurus eam in vitam æternam.* Et ſubjicit Præſidum de vocis animæ notione ſenſum. *Ipſi denique Præſides quum cohortantur negationi, ſerva Animam tuam dicunt, & Noli Animan tuam perdere.* Et hujuſmodi vocis ψυχῆς & *Animæ* eſt alibi ſatis obvia. Priuſquam verò Formulas ipſas Agendi Excipiendíque & quæ inde pendeant, adgredimur, quoniam haud exiguus erat in Actionibus, & Judiciis Juramenti (quod Ariſtoteli[d] rectiſſimè dicitur μὴ θείας ἀφαλήψεως φάσις ἀναπόδειξις., *cum Divina ſibi aſſumtione Dictio non demonſtrabilis*;

[a] *Inſtit. tit. de Publicis Judiciis §. ſunt præterea.*

[b] *In Scorpiaco cap. 11.*

[c] *Luc. 14, 26. Matth. 10, 39. Joann. 12, 25.*

[d] *Rhetoric. ad Alexandrum cap. 18.*

ſtrabilis; aliis[a], velut proverbio, μαρτυρία θεοῦ πρᾶγμα ἀμφισβητούμενον, *teſtimonium Dei de re qua de ambigitur*, & ὅρκος βεβαιότατον σύμβολον, *Fidei firmiſſimum ſigillum*; autori ad Ebræos[b], πάσης ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, *omnis controverſiæ finis, in confirmationem* aut ad ſtabiliendam eam, tollendámque, & Gaio[c] *remedium expediendarum litium*) quoniam inquam haud exiguus erat Juramenti, ſcilicet Litigantium & Teſtium, uſus; Ideò viſum eſt, ut reliquis præviam hac de re Ebræorum diſciplinam exhibere; ídque ita, ut Juramentorum Formulas, ac Genera, Perſonarum in Juramentis præſtandis diſcrimen, Abſolutionem Juramenti, ac Perjurii tum Pœnas Forenſes aliáſque tum Expiatorias, uti etiam Paganorum & Mahumedanorum & Chriſtianorum, hanc circa rem, diſciplinam brevitèr repræſentemus. Neque enim ſine hiſce ſimul cunctis, Diſciplinæ circa Juramentum quà forenſe tantùm erat, magis ferè poteſt reverà dignoſci, quàm Quadrans aliúdve circuli ſegmentum ſine circuli totiûs ratione habita.

[a] *Apud Philonem Jud. de Allegoriis lib. 2. & lib. de Sacrificiis Abelis & Caini & lib. de Plantatione Noe, lib. de Decalogo.*

[b] *Cap. 6. 16.*

[c] *L. 1. D. tit. de Jurejurando.*

II. Juramenta Forenſia, adeóque alia quotquot licita, ritè præſtanda erant per Nomen ſanctiſſimum Domini; quam ad rem, Præceptum habent Affirmativum ex illo[d], את יהוה אלהיך תירא *Dominum Deum tuum timebis & illum coles*, ובשמו תשבע *& in Nomine* aut per *Nomen ejus jurabis*. Titulus eſt in Talmude utroque de שבועות *Juramentis*, cujus præcipua, tum circa Formulas tum circa reliqua heic advertenda, prout illic, ac apud Maimonidem Cotzenſem, alios Magiſtrorum, diligentiùs exhibentur, mox ſuis in locis trademus. Exemplum hùc afferunt illud jurandi vetuſtiſſimum de Abraha adjurante ſervum[e] ad uxorem Iſaaco quærendam iturum; שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך

[d] *Deuter. 6, 13.*

[e] *Geneſ. 24, 3.*

marum vocitabant, in quibus ultimum ſupplicium irrogabatur (atque נפש eſt *anima* & *perſona*, & *vita*, unde etiam *amiſſio animæ* pro ultimo ſupplicio uſurpatur Juſtiniano[a], uti & animæ parilis ſignificatio vetuſtioribus aliis) aut demùm Tertii generis, ſeu merè Civiles ac Pecuniariæ, ממונות דיני nuncupatæ, & tam Primum harum genus quàm Tertium & Triumvirale eſſet & Vigintitriumvirale, uti & generis Secundi, cunctæ, in Synedrio Magno Reſervatis non cenſitæ, Vigintitriumvirales, ſecundum ſuperiùs oſtenſa; videndum erit primò de Formulis ad Primum & Tertium genus ſpectantibus, & dein de eis quæ ad Secundum attinent, id eſt de דיני נפשות *Judiciis*, ut vocant, *Animarum*, nomine perquam conſono, ut diximus, veterum uſui τῆς ψυχῆς & *animæ* pro vita. Qua de re locus eſt egregius ille Tertulliani[b], ubi Chriſtum de Martyrio loquentem[c] inducit; *Qui pluris fecerit etiam animam ſuam quàm me, non eſt me dignus, id eſt qui maluerit vivere me negando, quàm mori confitendo. Qui animam ſuam invenerit perdet illam, qui verò perdiderit illam mei cauſâ, inveniet illam. Proinde enim invenit eam, qui negarit lucrifaciendo vitam. Sed perdet in gehennam, qui ſe putat negando lucrifacere eam. Perdet autem eam ad præſens, qui confeſſus occiditur; ſed inventurus eam in vitam æternam.* Et ſubjicit Præſidum de vocis animæ notione ſenſum. *Ipſi denique Præſides quum cohortantur negationi, ſerva Animam tuam dicunt, & Noli Animan tuam perdere.* Et hujuſmodi vocis ψυχῆς & *Animæ* eſt alibi ſatis obvia. Priuſquam verò Formulas ipſas Agendi Excipiendíque & quæ inde pendeant, adgredimur, quoniam haud exiguus erat in Actionibus, & Judiciis Juramenti (quod Ariſtoteli[d] rectiſſimè dicitur μετὰ θείας προσλήψεως φάσις ἀναπόδεικτος, *cum Divina ſibi aſſumtione Dictio non demonſtrabilis*;

[a] *Inſtit. tit. de Publicis Judiciis §. ſunt præterea.*

[b] *In Scorpiaco cap. 11.*

[c] *Luc. 14, 26. Matth. 10, 39. Joann. 12, 25.*

[d] *Rhetoric. ad Alexandrum cap. 18.*

ſtrabilis; aliis[a], velut proverbio, μαρτυρία θεῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου, *teſtimonium Dei de re qua de ambigitur*, & Ὅ πίστεως βεβαιότατον Σύμβολον, *Fidei firmiſſimum ſigillum*; autori ad Ebræos[b], πάσης ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, *omnis controverſiæ finis, in confirmationem* aut ad ſtabiliendam eam, tollendámque, & Gaio[c] *remedium expediendarum litium*) quoniam inquam haud exiguus erat Juramenti, ſcilicet Litigantium & Teſtium, uſus; Ideò viſum eſt, ut reliquis præviam hac de re Ebræorum diſciplinam exhibere; ídque ita, ut Juramentorum Formulas, ac Genera, Perſonarum in Juramentis præſtandis diſcrimen, Abſolutionem Juramenti, ac Perjurii tum Pœnas Forenſes aliáſque tum Expiatorias, uti etiam Paganorum & Mahumedanorum & Chriſtianorum, hanc circa rem, diſciplinam brevitèr repræſentemus. Neque enim ſine hiſce ſimul cunctis, Diſciplinæ circa Juramentum quà forenſe tantùm erat, magis ferè poteſt reverà dignoſci, quàm Quadrans aliúdve circuli ſegmentum ſine circuli totiûs ratione habita.

[a] *Apud Philonem Jud. de Allegoriis lib. 2. & lib. de Sacrificiis Abelis & Caini & lib. de Plantatione Noe, lib. de Decalogo.*

[b] *Cap. 6. 16.*

[c] *L. 1. D. tit. de Jurejurando.*

II. Juramenta Forenſia, adeóque alia quotquot licita, ritè præſtanda erant per Nomen ſanctiſſimum Domini; quam ad rem, Præceptum habent Affirmativum ex illo[d], את יהוה אלהיך תירא ובו תעבוד *Dominum Deum tuum timebis & illum coles*, ובשמו תשבע *& in Nomine* aut per *Nomen ejus jurabis*. Titulus eſt in Talmude utroque de שבועות *Juramentis*, cujus præcipua, tum circa Formulas tum circa reliqua heic advertenda, prout illic, ac apud Maimonidem Cotzenſem, alios Magiſtrorum, diligentiùs exhibentur, mox ſuis in locis trademus. Exemplum hùc afferunt illud jurandi vetuſtiſſimum de Abraha adjurante ſervum[e] ad uxorem Iſaaco quærendam iturum; שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך

[d] *Deuter. 6, 13.*

[e] *Geneſ. 24, 3.*

ואשביעך ביהיה אלוהי השמים ואלוהי הארץ *Pone manum tuam ſubter femur meum, & adjurabo te per Dominum Deum Cæli & Deum Terræ*; ubi Joſephus[a] miſiſſe ait Abrahamum ſervum illum, ἐγκωσάμενον μεγάλαις πίστεσι· γίνονται δ' αὗται τῶτον τὸν τρόπον. ὑπὸ τὰς μηρὰς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες ἐπικαλοῦνται θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων, *magnis fidei Sacramentis eum obſtringentem, quæ hoc modo fiebant. Utrique invicem manum ſub femora mittebant & invocabant Deum Teſtem eorum quæ futura eſſent.* Fedus item quod cum Gibeonitis iniebant Principes Iſrael (de quo dicitur primò generatim, Principes Congregationis eis jurâſſe) pro jurandi tam Gentilibus quàm ſuis apud Ebræos more juréque uſitato, firmabatur juramento[b], ביהיה אלוהי ישראל *per Dominum Deum Iſrael.* Alia ejuſmodi ſunt obvia. Aiunt igitur[c], משות עשה שישבע מי שנתחייב שבועה בבית דין בשם *Præceptum eſt affirmativum ut cuicunque præſtandum fuerit in Foro Jusjurandum, is juret per Nomen Dei.* Item, ואסור להשבע שם אחד עם שמו. וכל המשתף בדבר אחד שם הקדוש בשבועה נעקר מן העולם. שאין שם מי שראוי לחלוק לו כבוד שנשבעין בשמו אלא האחד ברוך הוא *& nefas eſt Jurare per Rem aliam cum Nomine Dei: Scilicet quiſquis aſſociaverit aliquam rem aliam in jurejurando, cum Nomine Sanctiſſimi illius & Benedicti, extirpatur è mundo. Neque enim Nomen præter ſolum illum Benedictum, habetur nomen quod dignum eſt ei communicetur gloria,* ſeu *honos, per illud jurandi.* Adjiciunt autem[d] etiam de Dei *Cognominibus*, quæ per vocem הכינוין à nomine המיוחד *proprio*, id eſt tetragrammato, diſtinguunt; אחד הנשבע או שהשביעו אחר בשם המיוחד אי באחד מן הכינוין כגון שנשבע במי ששמו חנון ומי ששמו רחום ובמי ששמו ארך אפים וכיוצא בהן בכל לשון הרי זו שבועה גמורה *Jus parile eſt, ſive quis*

[a] *Lib. 1. cap. 16. ſect. 24.*

[b] *Joſu. 9, 15 & 18.*

[c] *Maimonides tract. Shebuoth cap. 11. §. 1 &c. Moſ. Kotzenſis Præcept. affirmat. 123.*

[d] *Maimonides tit. Shebuoth cap. 2.*

quis juret aut ab alio adjuretur per Nomen Proprium, ſive per Cognominum aliquod, ut ſi Juramentum fecit, per Nomen ejus qui eſt Gratioſus, per Nomen ejus qui eſt Miſericors, per Nomen ejus qui eſt Longanimis, per ejuſmodi alia, quocunque modo. Atque hoc Juramentum eſt perfectum. Nec duntaxat verbis expreſſis claríſque declaratum Juramentum pro præſtito habebatur, verùm etiam qualiſcunque, inter jurandum, nominis ſeu verbi, depravata, curta, aliáve ejuſmodi prolatio velut balbutientis, modò de animi ſenſu ſatis conſtaret, pro Juramento habebatur. Inde aiunt ולא השבועה בלבר אלא כל כנוי שבועה כשבועה *Nec ſolùm Juramentum ipſum* (clarum, perſpicuum, expreſſius) *verum etiam quicquid ſpeciem Juramenti præ ſe fert, velut Juramentum cenſendum*; וכן האומר לאו לאו שני פעמים דרך שבועה או הן הן והזכר שם או כינוי הרי זה כנשבע *Ita etiam ſi quis dixerit Non Non bis modo* ſeu *animo jurandi, aut Etiam Etiam, & mentionem fecerit Nominis ſeu Cognominis Dei, is cenſendus pro jurante.* Itidem ſi dixerit ſe hoc vel illud facturum & mentionem fecerit Nominis cognominiſve. אמר איסר להּ או למי ששמו חנון שאעשה או שלא אעשה היאיל והיציאו בלשון שבועה הרי היא כשבועה *Si quis dixerit, etiam Domino interdictum ſit ſeu eo cui nomen eſt Gratioſus, ut ego faciam aut non faciam, cùm illud protulerit modo Juramenti, etiam ut juramentum hoc habendum.* Qui alium expreſſim jurantem audiens, dixerit ואני כמותך *& ego ſicut tu,* הואיל ולא הוציא שבועה מפיו ולא השביעו חבירו הרי זה פטור *cum ex ore ſuo neutiquam protulerit Juramentum ipſe, neque eum adjuraverit alius ille, obligatione Juramenti liber eſt.* Scilicet זהו מפתים בשבועה והוא פטור *hic captat ſolum Juramentum* alterius, *adeóque eſt liber* ſeu non obligatus, vi nempe Juramenti. Captionem hujuſmodi vocant התפיסה בשבועה *captationem*

[a] *De illis, videſis Maimonid. More Nebochim part. 1. cap. 59 & 61.*

Juramenti, quæ itidem, quà ipsum jurantem solummodò spectaret, locum habuit. Ut si quis juraret se carnem hanc non comesturum, & posteà, sine expresso Juramento dixerit legumen hoc ei fore, ut carnem illam, non tenebatur Juramenti vi, quoad legumen, שהרי לא הוצוא שבועה מפיו ע"ה אלא התפיסה *quoniam non protulit Juramentum de illo, sed* tantùm *captationem*; unde tamen nefas erat ei comedere legumen illud, quoniam Voti reus ex ejusmodi etiam captatione, sed non Perjurii, ob non prolatum Juramentum, nec Expiationum Perjurii nomine. Generatim etiam addunt de Corde & Ore, אינו חייב עד שיהיה פיו ולבו שוין *non obligatur Juramento* (ut scilicet perjurii pœnæ & expiationes sequantur) *nisi juraverit idem in Corde ac Ore habuerit*, seu *nisi Os & Cor sint aqualia*. Parile insuper jus docent esse sive quis juret מפי עצמו *ex ore sui* aut מפי אחרים *ex ore aliorum* eum adjurantium, quibus respondeat *Amen*, idque sive Minor, sive Gentilis eum adjuraret; שכל העונה אמן אחר שבועה כמוצא שבועה מפיו ואחר העונה אמן או האומר הרי שעיניו כעניין אמן כגון שאמר הן או מחוייב אני שבועה זו *quoniam quisquis adjuratus ab alio responderit Amen, parilis habendus est juris cum eo qui Juramentum ex ore suo protulerit. Neque discrimen est sive quis Amen dicat sive aliud aliquod vocabulum tantundem innuens, ut Etiam, seu Reus sum, obligatus sum hoc Juramento.* Ita illud, ex quo Juramentum, pro obligante sumtùm, in se consistebat, erat usus, inter jurandum, sive nominis Proprii (quamdiu nomen illud pronuntiare licuit) sive Cognominum alicujus Dei O. M. per quod juraret quis sive expressius (ut cùm, verbis conceptis, juraret ipse) sive breviusculè, sed palàm satis intellectus; ut cùm ab alio adjuratus assensum, ut dictum est, præberet. Præter Perjurii autem Pœnas

Foren-

Forenſes & Expiationes (de quibus mox) Vindictæ Cœleſtes Pejerantibus expectabantur ut debitæ, idque ſive earum Invocatio inter jurandum aliqua adjiceretur, ſive non; adeóque Execrationes, ſi perjurium admiſſum, velut neceſſariò, atque ex ſui natura, conjunctæ, in juramento, ſive à jurante ipſo ſive ab adjurante, prolato, licet non expreſſæ, continebantur.

III. Atque ita quidem veteres Pagani Deorum ſuorum, pro diſcrimine cultûs vario, generatímque ſæpiùs Deorum & Dearum omnium nomina in Juramentis uſurpabant, adjectis ſolennioribus expreſſim plerunque, ſi veraciter jurarent, bonæ fortunæ ac felicitatis ſibi, ſi verò pejerarent, contrarii atque exitii invocationibus. Quod Juramentis tacitè, ſi non expreſſim, ſemper ineſſe exiſtimatum; unde Plutarchus[a], ὡῶς ὅρκ☉ εἰς κατάραν τελευτᾷ τ῀ ὑποφρίας, *Jusjurandum omne in exſecrationem Perjurii terminatur.* Jurabant Pagani & *Deos* ſuos, & *Per eos*, & *coram eis*, & eos teſtabantur, adhibitis in formulis ipſis eorum nominibus. Sæpiùs item publicè, ad Aram, ſuper Exta, & per Sacra aliáſque res, & in familiari vitæ commercio, per Caput, Salutem ſuam, Cæſaris genium, plura, quorum ſpecimina egregia in Regum Juramentis, per Sceptra ſua[b], in Socraticis illis per Canem, per Anſerem, per Platanum, id genus alia, Juramentis, in Zenoniano illo[c] per Kapparim; de quo etiam fortè dicendum, ut Apollonius[d] de Socrate, ὄμνυ παῖδα, οὐχ ὡς Θεὸς, ἀλλ' ἵνα μὴ Θεὸς ὄμνυ, *jurabat hæc non ut Deos, ſed ne Deos* (ipſos) *juraret*; qualem diſciplinam circa Juramenta, velut ex Rhadamanthi lege obtinuiſſe ſcripſit Cratinus[e]. Et nunc per Jovem, nunc per Canem in eodem colloquio jurat Socrates[f]. Id genus ſunt plura. Sed ita, ut Deorum etiam

[a] *Quæſt. Rom. ubi de Flamine Dial.*

[b] *Ariſtot. Politic. 3. cap. 14.*

[c] *Athenæus Dipnoſ. 9.*

[d] *Philoſtratus lib. 6. cap. 9.*

[e] *Apud Suidam in* Ραδαμάνθυ ὅρκ☉.

[f] *Plato in Hippia majore.*

etiam Nomina & Vindicta ſive Expreſſim ſive Tacitè etiam in Juramentis contineri cunctis admitteretur. Et notiſſima ſunt apud Comicos curtatæ illæ formulæ Ædepol, Mecaſtor, Pol, Perpol, Mehercle, ejuſmodi aliæ, quæ Judiciariæ non erant, ſed vulgaris in confabulationibus uſûs, ſatis Deorum ſuorum Nomina ſic indicantes. Diis etiam ipſis Styx fluvius ſingulare erat & maximum Juramentum[a], adjectis etiam Deorum Inferorum nominibus. Etiam per illum Deos pejerantes pœnis ſubjiciebant Poetarum figmenta. unde Heſiodo[b] dicitur fluvius ille,

[a] *Homer. Iliad. ξ. in Junonis Juramento. Odyſſ. ε. Ariſtot. Metaphyſic. lib. 2. cap. 3.*

[b] *In Theogonia.*

——————μέγα πῆμα θεοῖσιν,

magnum Diis damnum; & Venus apud Apuleium[c], ad Pſychen, *Diis etiam, ipſique Jovi, formidabiles aquas iſtas Stygias, vel fando comperiſti? Quódque vos dejeratis per numina Deorum, Deos per Stygis Majeſtatem ſolere?* Apud Heſiodum etiam quiſquis Deorum per Stygem perjurus deprehenderetur,

[c] *Mileſ. 6.*

Κεῖται νήϋτμον πεπλεσμένον εἰς ἐνιαυτὸν
Οὐδέ ποθ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἄσσον
Βεώσιος, ἀλλά τε κεῖται ἀνάπνευστος καὶ ἀναυδος &c.

Jacet velut Spiritûs expers per annum integrum, nec Ambroſiæ & Nectaris attingens cibum; ſed ſine Spiritu jacet & mutus, lectis ſcilicet, in illam pœnam, à Diis deſtinatis. Accedit ibi etiam poſt annum illum, Dei perjuri è veterno ejuſmodi experrecti, Exilium ſeu planè Excommunicatio.

Ἐννέα τοὺς ἀπὸ θεῶν ἀπομείρεται αἰὲν ἐόντων
Οὐδέ ποθ' εἰς βουλὰς συνάγει μήδεα πυκνὰ
Ἐννέα πάντα ἔτη· δεκάτῳ δ' ἐπὶ μῆδεα πυκνὰ
Εἰρέας ἀθανάτων——————

Per

Per novennium tunc relegatur à Diis immortalibus, nec interim Consilio eorum aut Epulis immiscendus per totum illud novennium. Anno autem decimo immiscetur iterum cœtibus immortalium, ut perjurus satis sic purgatus. Item ex Orpheo habet Servius[a], *quòd Dii pejerantes per Stygem paludem novem annorum spatio puniuntur in Tartaro*, licet ipse paulò antè aiat *dici, statuisse Jovem, ut si quis fefellisset ejus* (Stygis) *numen, uno anno & novem diebus ab Ambrosia & Nectare prohiberetur.* Sed res ipsa de tempore, ex illis Orphei & Hesiodi ritè intelligenda. Addit Hesiodus, quoties Jupiter mendacii reum esse Deorum quenquam suspicaretur, Iridem accersiisse ut poculum aquæ Stygiæ afferrent, quæ juramenti esset materies. Et de Stygio juramento Deorum, Poetæ alii tam Latini quàm Græci, Scriptoréque alii obitèr. Etiam Vettius Valens Antiochenus[b], ὅτι καὶ, inquit, ὅτι θεοῖς σύγκρ. ὅρκ. φόβον ἔχων καὶ τιμωρίαν, *est & Diis Stygium juramentum nec sine timore & vindicta.* Quod sanè videtur ab Empedocle intellectum ubi de Necessitate & Juramento apud Deos loquitur[c]. Sed de Styge, si plura velis adi Natalem Comitem[d]. Etiam Probatio (ut ex imminente reis Numinis vindicta) Juramentum, apud Paganos, continebat in se sive tacitè sive expressim; qualis illa Uxoris apud Ebræos suspectæ[e], & τὸ λίμνης δοκίμασηρίου *Lacûs Probationis* usus apud veteres Indos, de qua Porphyrius[f], qualis item per Massam Ferream & Ignem Purgatio apud Sophoclem[g], & per Ignem & Aquam seu Ordalia apud veteres Christianos. Paganorum autem Formulæ eminentiores aliquot, unde natura apud eos Juramenti vera ritúsque integer elici possint, animadvertendæ. Cernitur Formula vetustissima Græcorum in celebratissimo illo ab Hippocrate Medicis præscripto Jurejurando. Ὄμνυμι Ἀπόλ-

[a] *Ad Æneid. 6.*

[b] *Floridorum lib. IX. MS.*

[c] *Apud Simplicium in Aristot. Physic. lib. 8. comm. 14.*

[d] *Mytholog lib. 3. cap. 2.*

[e] *Numer. 5, 19. & videsis Uxor. Ebraic. lib. 3. cap. 15.*

[f] *Apud Stobæum Eclog. Physic. cap. 7. & Andræam Schottum Observat. 5. cap. 20. & Lucam Holstenium in Porphyrianis.*

[g] *In Antigone.*

Ἀπόλλωνα ἰητρὸν καὶ Ἀσκληπιὸν καὶ Ὑγείαν καὶ Πανάκειαν καὶ Θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἵστορας ποιούμενος &c. *Juro Apollinem Medicum & Æsculapium & Hygiam & Panaceam & Deos Deásque omnes testes faciens* &c. Et insertis quæ juranti ex promissione Sacra fuerint præstanda, optat bonam sibi cum felicitate existimationem uberrimúmque artis fructum, si religiosè observaverit Juramentum, Παραβαίνοντι δὲ καὶ ὁπιορκοῦντι τἀναντία τυτέων, *violanti verò & pejeranti, hisce contraria.* Federis autem Juramentum quod præstitere Hannibal & omnes Senatores Carthaginienses commilitonésque ejus, Xenophani legato Philippi Regis Macedoniæ, fieri dicitur[a], ἐναντίον Διὸς καὶ Ἥρας καὶ Ἀπόλλωνος· ἐναντίον δαίμονος Καρχηδονίων καὶ Ἡρακλέους &c. *Et coram Jove & Junone & Apolline & Dæmone Carthaginiensium & Hercule & Iolao; Coram Marte, Tritone, Neptuno; Coram Diis expeditionis Comitibus, & Sole & Luna & Tellure; Coram Fluviis, Pratis, Aquis; Coram omnibus Diis qui Carthaginem imperio tenent; Coram Diis universis qui Macedoniam & reliquam Terram Græciam imperio suo obtinent; Coram Diis omnibus præsidibus rei bellicæ, ὅσοι τινὲς ἐφεστήκασιν τῷδε τῷ Ὅρκῳ, quotquot huic sanciendo fœderi præsentes interveniunt.* Fœdus item inter Carthaginienses & Romanos[b], firmatum, ab hisce διὰ Λίθα καλαὸν θεόν, *per Lapidem* (Jovem Lapidem) *secundum morem antiquum*, ὅτι ὃ τοῦτο ἐστὶ Ἄρεα καὶ Ἐνυάλιον, *atque insuper per Martem & Neptunum*, ab illis, per Deos Patrios. Sanctissimum autem Romanis habitum est[c] gravissimúsque in rebus adhibitum jusjurandum illud per Jovem Lapidem. *Silicem tenebant juraturi[d] per Jovem, hæc verba dicentes, si sciens fallo tum me Diespiter, salva urbe arcéque, bonis ejiciat, uti ego hunc Lapidem.* Et simul Lapidem manu ejiciebant;

[a] *Polybius Hist. 7.*

[b] *Idem lib. 3.*

[c] *A. Gellius lib. 1. cap. 21.*

[d] *Festus in Lapidem.*

bant; de quo Polybius[a] item, Plutarchus[b], alii. Habebatur apud eos etiam Sacramentum militare, quod per Fidem ſuam præſtitum[c] & pro obligatione ſumma exiſtimatum à Jurejurando[d] diſtinguebatur. Sed nec minùs in illo Numinis, ut teſtis tacitè invocati, vindicta expectabatur. Et de Romanorum veterum, circa Juramenta, more omnimodo affatim Vir Præſtantiſsimus Barnabas Briſſonius[e]. Sed animadvertenda ſingularia quædam huc de Juramentis Forenſibus ſpectantia in Jure Cæſareo; ut illud Ulpiani[f], *Omne omninò licitum jusjurandum, per quod voluit quis ſibi jurari, idoneum eſt* (Quod de Juramentis forenſibus dictum) *Et ſi ex eo fuerit juratum, prætor id tuebitur*; etiam & illud è Divi Pii reſcripto[g], *jurijurando quod propriâ ſuperſtitione juratum eſt, ſtandum*, ubi *non ſtandum* olim legebatur[h]. Sed negativâ illâ carent Florentinæ. *At ſi quis*, inquit illic Ulpianus, *illicitum jusjurandum detulerit, ſcilicet improbatæ publica religionis, videamus an pro eo habeatur atque ſi Juratum non eſſet? quod magis exiſtimo dicendum.* Et[i] *Si quis per ſalutem ſuam jurat, licet per Deum jurare videatur (reſpectu enim Divini numinis jurat) attamen ſi non ita ſpecialiter ei jusjurandum delatum eſt, juraſſe non videtur. Et ideo de integro ſolenniter Jurandum eſt.* Quod tum in Digeſto Juſtinianeo tum in Baſilicis[k] habetur. Græcorum autem vetuſtiorum occurrunt publica aliquot inſigniora, quorum pauca, præ aliis ſatis innumeris, memoratu non indigna, ſubjicio ut inde Conceptum & Naturam apud eos, non ita, ſi cultum diſparem excipias, ab Ebræorum diſsimilem dignoſcere liceat. Fedus inter Athenienſes eorúmque ſocios & Laconas ictum ita firmandum erat[l], ut quælibet civitas ὃ δημόσιον ὅρκον, *juramentum patrium* ſeu *domeſticum* juraret, idque ὃ μέγιστον ὄξιναι πόλεως, *quod maxi-*

[a] *Hiſtor. 3.*

[b] *In Sylla.*

[c] *Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 9. & 11.*

[d] *Livius lib. 22. cap. 38.*

[e] *Formularum lib. 8.*

[f] *L. 5 D. tit. de Jurejurando & Baſilic. lib. 22. tit. 5.*

[g] *D. l. §. 1.*

[h] *Videſis Stephanum Forcatulum Necyomantia Juris, Dialog. 12.*

[i] *L. 33. D. tit. de Jurejurando.*

[k] *Lib. 22. tit. 5. §. 33.*

[l] *Thucydides hiſt. 5.*

maximum erat in unaquaque Civitate, ſeu ἰσχυρότατον (ut Ulpianus Scholiaſtes interpretatur) *firmiſſimum, fortiſſimum*, nec ſine Sacris. Ipſum Juramenti ſubjectum breviuſculum ſatis erat. Ἐμμενῶ τοῖς συνθήκαις καὶ τοῖς σπονδαῖς ταῖσδε δικαίως καὶ ἀδόλως, *Stabo his pactis & his federibus juſtè & purè*. Cippis item erectis incidi in Olympiis, in Pythiis, in Iſthmo, Athenis intra urbem, & Lacedæmone in Amyclæo, conventum eſt. Athenis ipſis poſt exactos triginta tyrannos, ex pſephiſmate jurandum unicuique erat[a], idque ſuper ſacra Majora, occiſurum ſe, ſua ipſius manu, eum qui tyrannidem affectaret aut rempublicam invaderet, adjunctâ clauſulâ illa inprimis advertendâ, utpote etiam rariſsimâ, quæ pars erat formulæ jurandæ, ὁπόσοι δ' ὅρκοι ὀμώμονται Ἀθηναίοις ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἄλλοθί που ἐναντίοι τῷ Δήμῳ τῷ Ἀθηναίων λύω καὶ ἀφίημι, *Et quotquot Juramenta jurata fuerint Athenis aut in caſtris alibive contra populum Athenienſem ſolvo & dimitto*. Acceſsit invocatio, ἐπορκοῦντι μὲν εἶ πολλὰ καὶ ἀγαθά· ὁπορκοῦντι δ', ἐξόλλυτο αὐτὸν εἶ καὶ γένος, *rectè, ex animo, juranti Multa & Felicia, pejeranti verò & generi ejus exitium*. Præſtitum hoc περὶ Διονυσίων paulò *ante* ſeu *pridiè Dionyſiacorum* ſeu *Liberalium vernorum feſtum*, Athenis celeberrimum, quod malè vertit Alphonſus Miniatus, *ante Dionyſii templum*. Heliaſtarum item ſeu ſummi Athenis ordinis Judicum Juramentum erat[b], Ἐπόμνυμι Δία, Ποσειδῶνα, Δήμητρα, *Juro Jovem, Neptunum, Cererem*, ut alii Judices illic *Apollinem Patrium, Cererem & Jovem Regem*[c]. Imprecatio autem Heliaſtarum ſolennis erat, ἐπαρῶμαι ἐξώλειαν ἐμαυτῷ καὶ οἰκίᾳ τῇ ἐμαυτοῦ εἴ τι τούτων παραβαίνοιμι ἐπορκοῦντι δὲ καλὰ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ εἶ, *imprecor exitium ipſe mihi & familiæ meæ ſi quid horum tranſgreſſus fuero; rectè verò juranti ut Pulchra multa*

[a] *Andocides Orat. 1, ſeu περὶ μυστηρίων, & videſis Samuel. Petit. Leg. Attic. lib. 3. tit. 2. & comment. pag. 232.*

[b] *Demoſthenes Orat. in Timocratem.*

[c] *Pollux Onomaſt. 8, cap. 10.*

multa & Bona eveniant. Teſtium Juramentum voluit eſſe Plato[a], *per Jovem, Apollinem & Themidem.* Epheborum Athenis Juramentum clauſum eſt cum illo, Ἵστορες Θεοὶ Ἄγραυλοι, Ἐνύαλιος, Ἄρης, Ζεύς, Θηλώ, Ἡγεμόνη, *Teſtes ſunt Dii Agrauli, Enyalios, Mars, Jupiter, Thelo,* ſeu terra *Nutritia, Diana,* ut emendavit Pollucem[b] Petitus[c]. Et à Solone Juramentum præſcriptum eſt[d], Ἱκέσιον, Καθάρσιον, Ἐξακεσήριον, *Per Supplicem, Purgatorem, Averruncatorem.* Item in federe illo vetuſto Smyrnæorum & Magnetum[e], Magnetes jurabant ἐπὶ Γῆ, Ἥλιον &c. *Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Dianam, Matrem Sipylenem, Apollinem in Pandis,* καὶ τὰς ἄλλας Θεὰς πάσας καὶ πάντας, τὴν δὲ Βασιλέως Σελεύκου τύχην, *& reliquos Deos Deáſque omnes & Seleuci Regis Fortunam*; qua de acceſſione, nos[f] ad dictum fedus. Smyrnæi verò ἐπὶ Γῆ, Ἥλιον &c. *Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Venerem Stratonicidem, & reliquos Deos Deáſque omnes.* Utriſque dein eadem imprecatio, Εὐορκοῦντι μὲν μοι εὖ εἶναι, ἐπιορκοῦντι δὲ ὄλεθρον καὶ ἀυτῷ καὶ γένει τῷ ἐξ ἐμοῦ, *Recte Juranti, mihi bene ſit*; *pejeranti verò, exitium & mihi metipſi & poſteris meis.* Adnumeretur heic Taurus Mons qui Deus & Jusjurandum Cappadocibus, ut Palus Mæotica Tanaíſque Maſſagetis[g]. Alia ejuſmodi apud Scriptores teri ſolitos, etiam de Gentibus veterum aliis. Habetur autem in Cretenſi marmore[h] fragmentum aut appendix, ut videtur, Federis vetuſtiſsimi Hieraputniorum & Prianſiorum, Cretæ civitatum (quod ipſum etiam è Marmore Arundelliano V. doctiſsimus Joannes Priſæus[i] typis mandavit) ubi enumeratis à Prianſiis in juramento, Veſta, Junone, compluribus aliis Diis (ut ὀμνύω τὰν Ἑστίαν &c. *Juro Veſtam* &c.) ſubjungitur καὶ Θεὰς πάντας καὶ πάσας, *& Deos Deáſque omnes,* cum

[a] *De Legibus lib.* 11.

[b] *Onomaſtic.* 8. *cap.* 25.

[c] *Comm. ad leg. Attic. pag.* 154.

[d] *Pollux lib.* 8. *cap.* 12. *& vide Petit. ad leg. Attic. pag.* 349.

[e] *In Marmoribus Arundellianis pag.* 27.

[f] *Ibidem pag.* 147.

[g] *Maximus Tyrius Diſſert.* 38.

[h] *Apud Gruter. Theſ. pag.* 505.

[i] *Notis ad Apuleii Apologiam pag.* 59.

maximum erat in unaquaque Civitate, ſeu ἰσχυρότατον (ut Ulpianus Scholiaſtes interpretatur) *firmiſſimum, fortiſſimum*, nec ſine Sacris. Ipſum Juramenti ſubjectum breviuſculum ſatis erat. Ἔμμενῶ τοῖς συνθήκαις καὶ τοῖς σπονδαῖς ταῖσδε δικαίως καὶ ἀδόλως, *Stabo his pactis & his federibus juſtè & purè*. Cippis item erectis incidi in Olympiis, in Pythiis, in Iſthmo, Athenis intra urbem, & Lacedæmone in Amyclæo, conventum eſt. Athenis ipſis poſt exactos triginta tyrannos, ex pſephiſmate jurandum unicuique erat[a], idque ſuper ſacra Majora, occiſurum ſe, ſua ipſius manu, eum qui tyrannidem affectaret aut rempublicam invaderet, adjunctâ clauſulâ illa inprimis advertendâ, utpote etiam rariſsimâ, quæ pars erat formulæ jurandæ, ὁπόσοι δ' ὅρκοι ὀμώμοντο Ἀθηναίοις ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἄλλοθί που ἐναντίοι τῷ Δήμῳ τῷ Ἀθηναίων λύω καὶ ἀφίημι, *Et quotquot Juramenta jurata fuerint Athenis aut in caſtris alibive contra populum Athenienſem ſolvo & dimitto*. Acceſsit invocatio, ἐπορκοῦντι μὲν εἶη πολλὰ καὶ ἀγαθά· ὑπορκοῦντι δ', ἐξώλη αὐτὸν εἶη καὶ γένος, *rectè, ex animo, juranti Multa & Felicia, pejeranti verò & generi ejus exitium*. Præſtitum hoc πρὸ Διονυσίων paulò *ante* ſeu *pridiè Dionyſiacorum* ſeu *Liberalium vernorum feſtum*, Athenis celeberrimum, quod malè vertit Alphonſus Miniatus, *ante Dionyſii templum*. Heliaſtarum item ſeu ſummi Athenis ordinis Judicum Juramentum erat[b], Ἐπόμνυμι Δία, Ποσειδῶνα, Δήμητρα, *Juro Jovem, Neptunum, Cererem*, ut alii Judices illic *Apollinem Patrium, Cererem & Jovem Regem*[c]. Imprecatio autem Heliaſtarum ſolennis erat, ἐπαρῶμαι ὄλεθρον ἐμαυτῷ καὶ οἰκίᾳ τῇ ἐμαυτοῦ εἴ τι τούτων παραβαίνοιμι· ἐπορκοῦντι δὲ καλὰ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ εἶη, *imprecor exitium ipſe mihi & familiæ meæ ſi quid horum tranſgreſſus fuero; rectè verò juranti ut Pulchra multa*

[a] *Andocides Orat. 1, ſeu περὶ μυστηρίων, & videſis Samuel. Petit. Leg. Attic. lib. 3. tit. 2. & comment. pag. 232.*

[b] *Demoſthenes Orat. in Timocratem.*

[c] *Pollux Onomaſt. 8, cap. 10.*

multa & Bona eveniant. Teſtium Juramentum voluit eſſe Plato[a], *per Jovem, Apollinem & Themidem.* Ephe-borum Athenis Juramentum clauſum eſt cum illo, Ἵστορες Θεοὶ Ἀγραυλοι, Ἐνύαλιος, Ἄρης, Ζεύς, Θηλώ, Ἡγεμόνη, *Teſtes ſunt Dii Agrauli, Enyalios, Mars, Jupiter, Thelo,* ſeu terra *Nutritia, Diana,* ut emendavit Pollucem[b] Petitus[c]. Et à Solone Juramentum præ-ſcriptum eſt[d], Ἱκέσιον, Καθάρσιον, Ἐξακεσήριον, *Per Supplicem, Purgatorem, Averruncatorem.* Item in fe-dere illo vetuſto Smyrnæorum & Magnetum[e], Magnetes jurabant ἐμὰ Γῆν, Ἥλιον &c. *Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Dianam, Matrem Sipylenem, Apollinem in Pandis,* καὶ τοὺς ἄλλους Θεοὺς πάντας καὶ πάσας, καὶ τὴν Βασιλέως Σελεύκου τύχην, *& reliquos Deos Deáſque omnes & Seleuci Regis Fortunam*; qua de acceſſione, nos[f] ad dictum fedus. Smyrnæi verò ἐμὰ Γῆν, Ἥλιον &c. *Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Venerem Stratonicidem, & reliquos Deos Deáſque omnes.* Utriſque dein eadem imprecatio, Εὐορκοῦντι μὲν μοι εὖ εἶη, ἐφιορκοῦντι δ' ὀλέθρια καὶ αὐτῷ καὶ γένει τῷ ἐμῷ, *Recte Juranti, mihi bene ſit; pejeranti verò, Exitium & mihi metipſi & poſteris meis.* Adnumeretur heic Taurus Mons qui Deus & Jusjurandum Cappadocibus, ut Palus Mæotica Tanaíſque Maſſagetis[g]. Alia ejuſmodi apud Scriptores teri ſolitos, etiam de Gentibus veterum aliis. Habetur autem in Cretenſi marmore[h] fragmentum aut appendix, ut videtur, Fœderis vetuſtiſsimi Hieraputniorum & Prianſiorum, Cretæ civitatum (quod ipſum etiam è Marmore Arundelliano V. doctiſsimus Joannes Priſæus[i] typis mandavit) ubi enumeratis à Prianſiis in juramento, Veſta, Junone, compluribus aliis Diis (ut ὀμνύω τὰν Ἑστίαν &c. *Juro Veſtam* &c.) ſubjungitur καὶ Θεοὺς πάντας καὶ πάσας, *& Deos Deáſque omnes,* cum

[a] *De Legibus lib. 11.*

[b] *Onomaſtic. 8. cap. 25.*

[c] *Comm. ad leg. Attic. pag. 154.*

[d] *Pollux lib. 8. cap. 12. & vide Petit. ad leg. Attic. pag. 349.*

[e] *In Marmoribus Arundellianis pag. 27.*

[f] *Ibidem pag. 147.*

[g] *Maximus Tyrius Diſſert. 38.*

[h] *Apud Gruter. Theſ. pag. 505.*

[i] *Notis ad Apuleii Apologiam pag. 59.*

imprecatione sibi, si pejerarent, exitii pessimi, atque ut nec Tellus nec arbores sibi fructum ferrent, μήτε γυναῖκας τίκτειν κατὰ φύσιν, τρέφειν πολέμῳ ἐνέχεσθαι, *nec mulieres secundum naturam parerent, atque ut bello opprimerentur*; rectè autem jurantibus ut propitius esset Deus, καὶ γίνεσθαι πάντα ἀγαθὰ, *& omnia fausta evenire.* Creticum aliud marmor è Creta à Francisco Molino insulæ præside, ad Dominicum Molinum fratrem, missum ac typis quidem, cum aliis simul aliquot, Venetiis circa annos abhinc triginta mandatum, sed rarò nimis prostans, fedus exhibet Latiorum & Olontiorum, populorum Cretensium, maximè de utrorunque finibus, ubi idem utrinque Juramentum, in Dorismo Cretico (sed non sine exscriptoris planè hallucinationibus) ad hunc se habet modum;

ΟΜΝΕΩ ΤΑΝ ΕΣΤΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΖΗΝΑ ΤΟΝ ΚΡΗΤΟΓΕΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑΝ ΗΡΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΖΗΝΑ ΤΟΝ ΤΑΛΛΑΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΣΕΙΔΑΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΑΜΦΙΤΡΙΤΑΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΧΑΤΩΝ Κ' ΑΡΤΕΜΙΝ ΚΑΙ ΑΡΕΑ ΚΑΙ ΤΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΕΛΕΤΣΙΝΑΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΒΡΙΤΟΜΑΡΤΙΝ* ΚΑΙ ΕΡΜΑΝ ΚΑΙ ΚΩΡΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΥΜΦΑΣ ΚΑΙ ΤΩΣ ΑΛΛΟΣΙΩΣ ΠΑΝΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ.

* *Lege* ΒΡΙΤΟΜΑΡΤΙΝ.

Juro Vestam & Jovem in Creta genitum & Junonem & Jovem Tallæum (Jovis πελείου, non rara mentio; sed Hesychius, Ταλαιὸς, ὁ Ζεὺς ἐν Κρήτῃ, *Talæus est Jupiter in Creta*; & quod habet ille Ταλαιδίτας ἀγὼν

γυμν-

γυμνικὸς, *Taladites certamen gymnicum*, de festo ei eo nomine illic sacro sumit Joannes Meursius[a]) & *Neptunum*, & *Amphitritem*, & *Chaton* (legendum ΛΗΤΩΝ *Latonam*) & *Dianam* & *Martem* & *Venerem* & *Eleusinen* & *Britomartin* & *Mercurium*, *Curetes* & *Nymphas* & *Deos alios* (fallor enim nisi ΑΛΛΩΣΙΩΣ ab exscriptore dēpravatum fuerit ex ΑΛΛΟΥΣ ΣΕΙΟΥΣ *alios Deos*; nam nemo nescit Σεὺς pro Θεὺς Laconicè aliásque Doricè usurpatum, tametsi interim verum sit, Θεὺς etiam in eodem fedele pro Diis adhiberi) *cunctos cunctásque*. Et dein ΕΠΙΟΡΚΟΥΝΤΙ ΜΕΝΗ ΜΕΝ ΠΟΛΛΑ ΚΑΙ ΑΓΑΘΑ ΕΦΟΡΚΟΥΝΤΙ ΤΑ ΕΝΑΝΤΙΑ, *Rectè juranti sint multa ac Bona. Pejeranti, contraria.* Subscribitur ΟΡΚΟΣ ΟΛΟΝΤΙΩΝ Ο ΑΥΤΟΣ, *Jusjurandum Olontiorum idem.*

[a] *Græciæ Feriata lib. 6.*

IV. Philosophi item, Theologi, Astrologique, apud Paganos veteres, formulas suas habuere quibus in Scholis suis discipulos adjurabant ne mystica sua evulgarent. Julius Firmicus[b] de Orpheo; *Cum ignotis hominibus Orpheus sacrorum cæremonias aperiret* (MS. Collegii Lincolnienſis Oxoniis non habet *aperiret*) *Jurisjurandi necessitatem, & cum terribili quadam* (deest in MS. *quadam*) *autoritate religionis exegit, ne profanis auribus, inventæ ac compositæ religionis secreta* (MS. non habet *secreta*) *proderentur* &c. Unde & usûs ejusmodi Pythagorei[c] tenacissimi fuere. *Unde & ego* (inquit Firmicus ad Mavortium Lollianum Proconsulem) *horum virorum legem secutus, convenio te jurejurando, per Fabricatorem Mundi Deum, qui omnia necessitate perpetuitatis excoluit, qui Solem firmavit* (MS. *formavit*) *& Lunam, qui omnium Siderum cursus ordinésque disposuit, qui Maris fluctus intra certos terræ ter-*

[b] *Matheſ. lib. 7. in præf.*

[c] *Iamblich. de Vita Pythagoræ cap. 35.*

minos coartavit, qui ignem ad ſempiternam ſibi ſubſtantiam inflammavit, qui Terram in medio collocatam æquatâ moderatione (MS. æquatam morationem) ſuſpendit, qui Homines, Feras, Alites & omnia animantium genera (MS. qui omnes Feras alienantes & ex omni animantium genere) divina artificii majeſtate compoſuit, qui Terram perennibus Fontibus rigat, qui Ventorum flatus cum quadam facit neceſſitatis moderatione variari, qui ad Fabricationem omnium quatuor Elementorum, diverſitate compoſitâ, ex contrariis & repugnantibus cuncta perfecit, qui Ortum ac Occaſum, ac omnium Terræmotum (MS. Occaſúmque Terræ motum omnium) per Animæ Deſcenſum & Aſcenſum, immortalitate æternæ perpetuitatis ordinavit (MS. per immortalitatem æternæ perpetuitatis Ordinem) ne hæc Veneranda, Communia profanis vel imperitis auribus intimentur, ſed iis tantùm (in MS. deeſt tantùm) quos animus incorruptus &c. Nulla quidem adjicitur pejeranti vindictæ divinæ imprecatio. Sed planè illa, ut in juramentis cunctis receptiſſima, innuitur, expreſſiúſque in Vettii Valentis[a] Aſtrologi diſcipulorum ſuorum adjurationibus quas & alibi attulimus; Ἀδελφέ μυ τιμιώτατε καὶ τὺς μυσαγωγὺς μυ ταύτῃ τῇ Ϛωτάξῃ &c. Ὁρκίζω Ϛε &c. *Adjuro te, honorate mi frater, & eos qui alios ſub me initiant huic Diſciplinæ, Per Stellatum Cæli Fornicem, per Circulum Zodiaci, Solem & Lunam, & Quinque Stellas errantes, per quas vita univerſa gubernatur, Ipſámque Providentiam & Sacram Neceſſitatem* (ſcribitur Ἱερὰν ἄγκυν) *ut in ſecretis hæc conſervetis, nec eorum participes faciatis indoctos, niſi qui ſint digni & poſſint ea conſervare, & juſte viciſſim compenſare me Valentem, qui eos introduxi, perpetuâ & bonâ famâ* &c. *Hæc obſervantibus, jam dicti Dii omnes propitii erunt, vita ſtrenua, & pro votis res ſuccedent,* Ἐπορκῶσι δὲ τὺ ἐναντία, μήτε γῆ βατὸ, μήτε

[a] Penes me MS. Anthologiarum lib. 4. Videſis Prolegom. de Diis Syris cap. 3. Notas ad Marmora Arundelliana pag. 151.

μήτε

μήτε θάλατταν πλωΐζη, μήτε τέκνων ἀπορᾶ· τυφλός τε τὴν ψυχὴν καὶ πεπαιδευμένος ὑπάρχων ἀχήμονα βίον καὶ ἀνεπίπυκλον ἀγαθῶν ἐπάγοι· Ἐὰν δέ τις καὶ μὴ θανάλιον ὄψιν καθαρά τε καὶ καλῶν ἀμοιβὴν, κἀκεῖ τῶν ὁμοίων μεταλάχοιεν, *Pejerantibus verò contraria; nec greſſus eorum Terra patiatur, nec navigationem Mare, prole careant. Cæcus ſit eis animus, &, etiamſi edocti fuerint, vitam ſordidam & bonis indigentem degant. Et ſi ſit poſt Mortem Malorum & Bonorum compenſatio, etiam ibi ſimilium participes fiant.* Et alibi idem[a]; Τὰς τῶν ἀγγελίας ἡμῖν παραδόμενος, ὁρκίζω Ἡλίου μὲν ἱερὸν κύκλον καὶ Σελήνης ἀνωμάλους δρόμους τῶν τε λοιπῶν ἀστέρων δρόμους καὶ κύκλον δυωκαίδεκα ζωδίων ἐν ἀποκρύφοις ταῦτα ἔχειν καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις ἢ ἀμυήτοις μὴ μεταδιδόναι, τιμῶν τε καὶ μνήμην τῶν εἰσηγησαμένων ἀπονέμειν. Εὐορκοῦσι μὲν εὖ εἴη καὶ καταθύμιοι οἱ προκείμενοι θεοί· ἐπιορκοῦσι δὲ τἀναντία, *Qui diſciplinam noſtram edocti ſint eos Adjuro per Sacrum Solis circulum, & inæquales Lunæ motus, viréſque reliquorum Siderum & Circulum Duodecim animalium, ut in ſecretis ea* (quæ didicerint) *habeant nec eorum participes facere rudes aut nondum initiatos, & demum honorem & famam tribuant inſtitutori ſuo. Eis qui rectè juraverint, benè ſit, & Dii jam dicti benevoli & propitii; Pejerantibus verò Contraria.* Et nobiliſſima eſt Formula illa quâ ſe invicem obligare Plato[b] voluit Hermiam, Eraſtum & Coriſcum, atque ut videtur alios ejuſmodi, ſtudiorum ſocios, ὦ τῶν πάντων θεῶν ἡγεμόνα τε τῶν ὄντων καὶ τῶν μελλόντων, τόν τε ἡγεμόνα καὶ αἰτίαν πατέρα κύριον ἐπομνύντας, *Deum omnium, Ducem, ſeu Gubernatorem præſentium & futurorum, ac Ducis & Cauſæ Patrem dominum jurantes; quem,* adjicit, *Si verè Philoſophemur cognoſcemus aperte cuncti, juxta facultatem hominis fælicis.* Quod Origenes ut expreſſim etiam dictum intelligit[c] περὶ τοῦ Θεοῦ *de Filio Dei.*

[a] *Lib. 7.*

[b] *Epiſt. 6.*

[c] *In Celſum lib. 6.*

Locum integrum citat. Sed pro ἡγεμόνα legit ἡγεμονικῶς. Maximum item erat Pythagoreis Juramentum[a] per Μαὶ & Οὔ,

——Ματὼν ἀμετέρῳ ψυχᾷ τετρακτὺν παραδόντι,

eum qui dederit Animæ noſtræ Quaternionem, id eſt Pythagoram ipſum (ut Pythagoræi Platonici aliſque explicant) quem ut Deum colebant & ſic jurabant, uti ſimul etiam ſic ipſam Tetractyn cujus diſciplinam ab eo acceperant. Pejerare vocabant Græci[b] ut ὁπορκεῖν, ita τὸς ὅρκους ſeu τὰ ὅρκια παραβαίνειν, παραλήσασθαι, πημαίνειν, καταπατῆσαι, συγχέαι, ψεύδεσθαι, *Juramenta tranſgredi, ludere, lædere, decipere, confundere, fallere.* Habebant etiam, ut paſſim, Juramenta σοφιστικὰ & παραλογιστικὰ[c], ſeu ὅρκους σοφισματώδεις, fallacia quidem juramenta, ſed non tam ex violatione, quàm verborum in ipſo juramento prolatorum homonymiâ. Item adverbia ὁρκωμοσιακὰ *Juramentis*, ut ſolennia, *inſervientia* notantur[d] μὰ & μὴ & νὴ & ναὶ ſive Deorum nominibus jurandorum ſive Actibus juratis præfigenda Hoc Affirmativo, Negativo illud juramento proprium. Egregium autem erat ſententiæ diſcrimen inter Scholæ Stoicæ illuſtre illud Philoſophorum Par, Cleanthem & Chryſippum ejus diſcipulum, circa obligationem ex juramento & perjurii naturam; ídque cum primis animadvertendum. Cleanthes enim aſſerebat[e], ὀμνύντα ἤτοι ἐυορκεῖν ἢ ὁπορκεῖν καθ' ὃν ὤμοσε χρόνον. Ἐὰν μὴ ὡσαύτως ὀμνὺῃ ὡς ὁπετέλεσεν τὰ κῦρος ὅρκον, ἐυορκεῖν. ἐὰν δὲ πρόσθεσιν ἔχων μὴ ὁπιτελεῖν, ὁπορκεῖν, *Jurantem eo ipſo quo jurat tempore* (de Juramentis Promiſſoriis dictis loquitur) *verè* ſeu *rectè jurare aut pejerare. Nam ſi ita juret tanquam facturus* (animi ſententiâ faciendi) *quæ in juramento continentur, verè & rectè jurare* (officium ἐυορκίας ſeu jura-

[a] *Sixtus Empiricus adverſus Mathematicos lib. 4 & 7. Plutarch. de Placitis Philoſoph. lib. 1. cap. 3. Hieroclesin Carm. Pythag. Porphyr. in vita Pythagoræ, Iamblich. De vita Pythag. cap 28. Macrob. in ſomnium Scipionis lib. 1. videſis lib. 2. Syntag. 2. de Diis Syris cap. 1.*

[b] *Euſtath. ad Iliad. δ. pag. 470. edit. Rom.*

[c] *Idem ad Odyſſ. υ, pag. 1870.*

[d] *Idem & Iliad. α. pag. 92.*

[e] *Stobæus Serm. 28.*

juramenti ſervandi integrum præſtare) *ſed ſi propoſitum ei* (tunc) *fuerit, non ſe facturum, pejerare.* Adeò quidem ut, juxta Cleanthem, Juramentum quodlibet propriè & ex intima ſui natura Aſſertorium eſſet dicendum & in animi præſentis ſola aſſertione conſiſtere (licet inſuper adjiceretur, pro materiæ ſubjectæ diſcrimine, futuri promiſſio) nec perjurium committi ex eo quod jurans promiſſo poſtmodùm non ſteterit; quaſi non de eventu futuro, ſed de præſenti tantùm quis jurare poſſet. At Chryſippus; διαφέρειν ἔφη τὸ ἀληθορκεῖν τοῦ εὐορκεῖν, καὶ τὸ ὑπορκεῖν, τοῦ ψευδορκεῖν, *diſcrepare id quod eſt verum jurare, & benè ſeu ſanctè jurare, ita & pejerare & falſum jurare.* Atque adjicit, καὶ μὴ γὰρ ὀμνύοντα καθ' ὃν ὄμνυσι καιρὸν, πάντως ἢ ἀληθορκεῖν ἢ ψευδορκεῖν. τὸ γὰρ ὀμνύμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἢ ἀληθὲς ἔσται ἢ ψεῦδος &c. ὅπερ ἀξίωμα τυγχάνει ὄν. καὶ τὸ ὀμνύοντα μὴ πάντως καθ' ὃν ὀμνυσι χρόνον, ἢ εὐορκεῖν ἢ ὑπορκεῖν, ὅτι μὴ πάρεστιν ὁ χρόνος &c. εἰς ὃν ἡ ἀναφορὰ τῶν ὅρκων ἐγίγνετο. Οὐ γὰρ πρόπον γὰρ λέγεταί τινα εὐσωθετεῖν ἢ ἀσωθετεῖν ἐπ' ὄτε σωτηθεῖαι ἀλλ' ὅτε οἱ χρόνοι ἐνίστανται, τοῦ κατὰ τὰς ὁμολογίας. ὥστε καὶ εὐορκεῖν τις καὶ ὑπορκεῖν ῥηθήσεται ὅταν οἱ καιροὶ παράσχωσι, καθ' ὃς ὡμολόγησεν ὑπιτελεῖν τὰ κατ' ὅρκους. *Furantem enim ipſo quo jurat tempore aut verum jurare aut jurare falſum. Quod enim juratur ab eo aut Verum eſt aut Falſum, cum ſit enuntiatio. Furantem autem tempore quo jurat, non omninò aut benè & ſanctè jurare, aut malè jurare* ſeu *Pejerare; quoniam nondum adeſt tempus ad quod Fus jurandum refertur. Nam ſicut aliquis dicitur bene paciſci vel malè paciſci, non cum pactum ipſum initur, ſed cum præſcriptum conventa præſtandi tempus acceſſit, Ita etiam bene & ſanctè jurare quis dicitur & pejerare, cum adfuerint tempora in quibus ea quæ Juramento continerentur præſtare promiſerit;* ita Chryſippus, cujus ſententia plerunque recepta.

cepta. Certè qui eadem ipsa statis temporum intervallis denuò eisdem iterari juramenta voluere, sententiam Cleanthis hominum animis inhærere existimare visi sunt; quasi, ne opinionem illam, Juramentum in futurum extendi nequire, imbibissent illi, timerent. In Federe Athenienſium & Laconum superiùs memorato, conventum est, Ὅρκον[a], ἀνανεῦσθαι καθ' ἑκάτερα τὸν ἀμφοτέροις, *Juramentum quotannis renovari ab utrisque.* Quasi autumâssent, id quod ex animi sententia verè sic juratum esset, licet in futurum, juxta Cleanthem, non, ex sui natura, jurantem obligaret, nihilominus (quantum, ad verisimile ac probabile) per statum aliquod tempus ita in animo jurantis manere, ut juratum servaret. Sive autem per Deum Unum, Plures aut Omnes, aliásve res juraretur, Pœnæ cœlitùs infligendæ perjuris expectabantur; quæ non omninò (juxta illud Ciceronis[b], *Perjurii pœna Divina exitium, humana Dedecus*) aut rarissimè eo nomine seculis vetustioribus, ab hominibus irrogatæ. Eumenides, Erinnyes, Furiæ (sic in Theologia Græcanica creditum) Quintâ die cujuslibet mensis Lunaris, Perjuros in pœnam quæritabant. Hesiodus, de Diebus infaustis,

[a] *Thucydid. hist 5.*

[b] *De legibus lib. 2.*

Πέμπτας δ' ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ χαλεπαί τε καὶ αἰναί·
Ἐν Πέμπτῃ γάρ φασιν Ἐρινύας ἀμφιπολεύειν
Ὅρκον τιννυμένας τὸν Ἔρις τέκε πῆμ' ἐπιόρκοις·

Quintas vero evitato (maximè in conjugiis) *quia difficiles sunt gravésque. In Quinta enim aiunt Furias, Erinnyas, circùm ambulare ut Juramentum* (violatum, perjurium) *vindicent, quod Eris* seu *Contentio genuit exitium Perjuris.* Moschopulus ibi interpretatur τιννυμένας per ἀπαιτούσας & ζητούσας *ut ad rationem exigant & inquirant.* Addit Joannes Tzetzes Hesiodum disciplinam illam è Melampode, poeta vetustissimo sumsisse,

sumsisse, qui etiam scripserat, perjurii die Quinta commissi pœnam divinitùs infligendam, fuisse intra quinque dies mortem. Et σημειωσαμένου τινὸς, inquit Tzetzes, δεῖγμα τοῦ ἀληθές, *quod ex observatione nupera comperi esse verum.* Proclus autem ibi juxta disciplinam Pythagoricam, Ὅρκον sumit pro eo quod est Ὅρκον Θεὸν κολαστικὸν ὄντα τῶν Συγχεόντων τοὺς ὅρκους ἐν τῇ πέμπτῃ γενέσθαι, καὶ τοὺς τιμωροὺς δαίμονας τὴν γένεσιν αὐτοῦ πεντακαιδεκάτην ὄσαν φυλάττειν, *Orcum Deum, qui punit perjuros, die quinta natum, adeóque dæmones ultrices natalitia ejus quintana sic observare.* Ita quidem ille, quasi natum ex Eride seu discordia Orcum die quintâ illic voluisset Hesiodus, ideóque die illa ita ad perjurii vindictam circumambulare, ut Orco deo Juramentorum inservientes, Erinnyes. Certè Virgilius etiam Erinnyes (id est Eumenides) tunc natas, velut ex Hesiodo canit[a],

[a] *Georgic.* 1.

——*Quintam fuge: Pallidus Orcus*
Eumenidésque sata——————

Et Celsus pro jurisjurandi Deo Orcum ibi capit uti & Servius. Sed de loco illo Virgilii, quà Hesiodum spectat videsis doctissimum Cl. Salmasium de Annis Climactericis[b]. Gravissimas autem utcunque Perjuris debitas esse pœnas & divinitùs ab eis exigi solitas, receptissimum erat. Unde evenit ut Diagoras ille Atheos ideo primùm Deos esse negaret, ἀδικηθεὶς ὑπό τινος ὀμόσαντος καὶ μηδὲν ἕνεκα τούτου παθόντος, *cum injuriam accepisset à quodam pejerante ne quid pœnæ nomine patiente.* Sed hæc tantùm extra causam Amoris. Velut irrita nec pœnis obnoxia Amantium invicem fuisse juramenta, sed Diis ridenda, ut apud poetas obvium est, ita etiam à philosophis summis, ut sententia recepta, traditur. Apud

[b] *Pag.* 818.

[c] *Sextus Empiricus adversus Mathematicos lib.* 8.

Platonem, ubi de Amantis privilegiis agitur[a], ὃ δ' ἀνόσιον, ὡς γε λέγουσιν οἱ πολλοὶ, ὅτι καὶ ὀμωμοσίᾳ συγγνώμη παρὰ θεῶν ἔκειται καὶ ὅρκων. Ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὐ φασιν εἶναι, *Maximum autem est id, quod ferunt plerique, soli ex perjuris amanti Deos dare veniam. Nam Juramentum Venereum velut pro nullo habitum.* Idem tantundem alibi[b]. Summa demum est, apud Gentiles veteres, tam Græcos quàm Romanos tum Numina Communia, tum Propria, tum res alias paritèr & publicè & privatim jurari solitas, nec ritè quem jurâsse nisi *ex animi sui sententia* sive expressa sive tacita, nec perjurii quempiam reum habitum, nisi qui ex animi sui sententia, ultrò, sciens, fefellisset[c]. Vindicta perjurii divina apud eos expectabatur, nec forensis aliáve ex jure Cæsareo vetustiore irrogata est, quoties Deos quis jurâsset. Si verò per Principem ejúsve Genium, Venerationem, Salutem, Caput pejerasset, nisi *calore quodam*, nec ex sedati animi sententia id feciſſet, *periculum corporis aut majestatis crimen inferri placuit.* Sic Alexander Severus[d], ídque ex decessorum constitutionibus. Unde etiam non modò in Codicem Justinianeum adeóque in Christianismum sed & in Basilica[e] sumtum est & in Jurisconsultos[f] recentiores etiam Orientis. Pœna verò spontanei neque ex calore, per Principis Salutem &c. juramenti erat Fustigatio, quod periculum corporis dicebatur. In versione autem Michaelis Attaliatæ inde hac de re agentis malè pro τῆ βασιλέως per oscitantiam substituitur *adversus Imperatorem* pro *per Imperatorem*. Sed & inolevit tandem ut hisce adjectum, Perjuriis aliquot forensibus infamiam irrogaris; uti & in Jure Orientis Cæsareo lex illa[h], Testi seu Litigatori, qui in foro ἐφαπτόμενος τῶν ἁγίων Θεοῦ Εὐαγγελίων καὶ ὀμνύμενος, ὅπορκος ὁ μὴ ταῦτα ἀποδεικνύμενος, γλωσσοκτο-

[a] *In Sympoſio, & apud Stobæum Serm. 61.*

[b] *In Philebo.*

[c] *Videſis L. 26. D. tit. de Jurejurando & Cujacium lib. 1. Obſervat. cap. 21. & Baſilic. 22. tit 5. §. 26.*

[d] *L. 2. C tit. de Rebus Creditis & Jurejurando & videſis Cuiacium lib. 2. Obſervat. cap. 19.*

[e] *Lib. 60. tit. 36.*

[f] *Harmenopulus in Prochiro lib. 1. tit. 7. Mich. Attaliate in Synopſi, tit. 2°. Vide Not. ad Marmora Arundelliana pag. 150.*

[g] *L. 41. C. tit. de Tranſactionibus.*

[h] *Ecloga Leonis & Conſtantini tit. 28. §. 2. & Harmenopulus Prochir. lib. 1. tit. 7.*

δω,

ἀω, tactis Sacrosanctis Dei Evangeliis Juraverit, & dein perjurus esse probatus fuerit, Lingua præciditor. De Christianorum verò juramentis, plura mox. Hoc autem de Paganis haud prætereundum, monita apud eos esse singularia de non omninò jurando in vulgaribus collocutionibus, nec quidem, ubi res contrarium impensè non exigeret, in Foro. Chœrilus poeta[a],

[a] *Apud Stobæum serm. 27.*

Ὅρκον δ' ἔτ' ἄδικον χρεὼν ἔμμεναι, ἔστε δίκαιον,

quod generatim dictum ab Epicteto[b] temperatur; *evitandum Juramentum εἰ μὴ οἵοντε εἰς ἅπαν, εἰ ὅ μὴ ὃν τῆς ἐνούλων, si quidem fieri potest, omninò, sin verò, saltem quoad fieri possit.* Qua de re perquam egregia habentur apud Platonem[c] & Hieroclem[d]. Quibus accedat illud è veteri Essenorum, inter Judæos, disciplina[e], Ὀμνύειν αὐτοῖς παρείσαται· χεῖρόν τι τὸ ἐπιορκίας ὑπολαμβάνοντες. Ἤδη γὰρ ἤδη καταγνῶσαι φασὶ τὸν ἄπιστον ὅρκα Θεοῦ, *Ipsum Fus jurandum quasi perjurio deterius vitant. Jam enim mendacii condemnatum arbitrantur, cui sine Deo non creditur.* Quod de colloquiis aut commercio magis vulgari tantùm dictum. Nam & ipsis constitutum erat[f] ne quis in cibi communionem eorum admitteretur antequam ὅρκους φρικώδεις *Juramenta formidanda* præstitisset, se Deum colere & erga homines Justitiam servare.

[b] *In Enchiridio.*

[c] *Lib. 11. de Legibus.*

[d] *In Carmin. Pythagoric.*

[e] *Joseph. de Bello Judaico 2. cap. 7.*

[f] *Ibidem.*

V. Quod ad Mahumedanos; legitur quidem in Latina Roberti Retinensis Alcorani versione[g], *Furans namque falsum confunditur. Utroque verò jurante, verum super Judæos transit.* Sed nihil omninò habetur in Arabicis quod verbis illis respondeat. Nec quid pars eorum posterior significet ariolari possum. Sed Codex MS. Retinensis concors est. Quæ etiam habentur postmodùm ibi[h], *Nullus nisi per Deum juret.*

[g] *Azoar. 2. pag. 14.*

[h] *Azoar. 12. pag. 38.*

Sin autem, injuriam effecit, in Arabico non ſunt; nec diſciplinæ Mahumedicæ conſona. Nec quod alibi illic legitur de Jurejurando præſtando. Nec quamplurima alia in verſione illa Arabicè occurrunt. Et juxta Mahumedicam diſciplinam ipſiúſque Mahumedis exemplum, tum per Deum tum per Creaturas variatim jurari ſolitum. Lex habetur in Alcorano[b] de Juramento forenſi, in cauſa Adulterii. Viri accuſantis, qui teſtibus careret, teſtimonio, quatèr invocando ac jurando, باللہ انہ لمن الصادقین *per Deum ſe verum dicere*, ſeu *ex veracibus ſe eſſe*, quinquies adjectâ imprecatione, ان لعنۃ اللہ ان کان من الکذبین *ut maledicat ei*, anathematizet eum, *Deus, ſi mentiretur*. Uxoris accuſatæ; quatèr ſimiliter Deum teſtando Virum ſuum falſò jurâſſe, quinquiès itidem imprecando, ان غضب اللہ علیہا ان کان من الصادقین *ut iraſcatur ei Deus ſi is fuerit veridicus*; quo præſtito, illa abſolvenda. Jurat autem Mahumedes ipſe, Per Angelorum Ordines[c], Per Alcoranum[d], Per Ventos, Per Nubes, Per æquoris Naves, Per Cœlum, Per Stellas[e], item[f] والطور وکتاب مسطور في رق منشور والبیت المعمور والسقف المرفوع والبحر المسجور *Per Montem* (Sinai, ut interpretes) *Librúmque lineariter in chartis ſubtiliſſimis ſcriptum* (ut Retinenſis; Mahumed Ben Achmed paraphraſtes exponit per Legem & Alcoranum) *Per Domum ſupernè ædificatam* (ſic Retinenſis; Gallus, *Par les voutes des cieux*; paraphraſtes ille collocatam eſſe ait in Cœlo ſive tertio ſive ſexto ſive ſeptimo, locúmque eſſe ubi Angeli ſeptuagies mille, per vices,

[a] *Azoar. 26. pag. 29.*

[b] *Azoar. 34 Lat. 24 Arab.*

[c] *Azoar. 47 Lat. Arab. 37. De illis Avicenna Metaphyſic. Tract. 10. cap. 1.*

[d] *Azoar. 48 Lat. 38 Arab.*

[e] *Azoar. 61 Lat. 51 Arab.*

[f] *Azoar. 62 Lat. 52 Arab.*

Mecz

Mecæ felicitatem quotidie procurant) *& Tectum excelsum* (Cœlum ipsum) *& Mare repletum*, Per Stellam Vespertinam[a], Per occasum Stellarum[b] (ubi adjicitur, واله لقسم لو تعلمون عظيم *quod magnum est, si cognoveritis, Sacramentum*) Per Calamum[c] يوم القيمه *per diem resurrectionis* & بالنفس اللوامه[d] *& per animam ream*, Per Angelos juxta ministeria sua sive bonos sive malos simul & Ventos[e], Per Planetas & Lucem & Noctem[f]; والفجر والليال عشر والشفع والوتر والليل اذا يسر Per *Auroram* (paraphrastes فجر كل يوم *Auroram quotidianam*) *per noctem decimam* (paraphrastes اي عشر في الحجة *Decimam Dilchagiathi*; Retinensis noctésque x. Gallus, *par la dixieme nuit de mois*; fortè intelligitur decima nox decem dierum Peregrinationis solennis ad Mecam) *Per par & impar* (Retinensis *& per Baſcha, biduúmque præcedens*, Philippus Guadagnolus[h] *per intercessionem & cordas*) *& Noctis transitum*, per quæ & qualia nunc se, nunc Deum O. M. impiè inducit quasi jurantem, ut item & Per Mecham[i], Per Solem[k], Lunam, Ignem, Cœlum, Terram, Noctem, Animæ creationem, Per poma Persica & Olivas[l]. Et de juramentis Alcoranicis videsis plura apud Guadagnolum. Adeò ut والله *per Deum* ita per res alias ex disciplina hac semper licuerit jurare. Inde ad Jacobum Consiliarium, cum se occidisse Vlwæum affirmaret, Mahumed Almahadi Chalifa, qui idem jusserat, احلف inquit[m], فراسي واحلف *Fura per caput meum, & ita juravit ille.* Ita Abugiafar Haron Rasiiol Giafarem de statu

[a] *Azoar.63 Lat 33 Arab.*
[b] *Azoar.66 Lat 56 Arab.*
[c] *Azoar.78 Lat. 68 Arab.*
[d] *Azoar.85 Lat. 75 Arab.*
[e] *Azoar.87 Lat. 77 Arab.*
[f] *Azoar.91 Lat. 81 Arab. & Az. 96 Lat. Ara89.*
[g] *Az. 99 Lat. 89 Arab.*
[h] *Apologia pro Christiana Religione tract.2. cap.4.*
[i] *Az. 100 Lat. 90 Arab.*
[k] *Az. 101 & 104 Lat. Arab. 91 & 92. & 103 Lat. Arab. 93.*
[l] *Az. 105 Lat. Arab 95.*
[m] *Elmac. in Saracenic. Histor. lib.2.cap.4.*

Jahiæ cuſtodiæ traditi reſpondentem, adjurat بحياتي
[a] Ibid. cap. 6. *an per Vitam meam*, inquit[a], cui Giafar لا بحياتك
[b] Lib. Almahad cap. 3. Et videſis poetam Arabem anonymum apud Ed. Pocockium in notis ad Abul Faratium pag. 100. *Non per Vitam tuam.* Et Avicenna[b], *Juro per Vitam meam, quòd ſi Deus mitteret aliquem prophetam* &c. Sic Achmetes Turcarum Imperator fœdus, inter ſe & Henricum quartum Galliarum Regem, Turcico-Gallicum firmat juramento, *Per Deum omnipotentem creatorem Cœli & Terræ, & per Animas Avorum noſtrorum proavorúmque.* Pejerantes non memini eo nomine pœnis forenſibus ex lege Mahumedica obnoxios.
[c] Ann. 1604. Pariſiis 1615. At verò præſcribitur in Alcorano[d] Perjurii pœna, quoad Deum, Expiatoria ſingularis, quam nuncupat Mahumedes كفارة ايمانكم اذا حلفتم *Expiatio juramentorum veſtrorum cum ea violaveritis.* Ut ſcilicet perjurus aut decem pauperes Muſulmanos benè paſcat, او كسوتهم aut veſtiat eos, aut Muſulmanum captivum redimat, aut ſi hæc præſtando non ſit, per triduum jejunet; quam ut expiationem leviculam & ridiculam Mahumedanis exprobrat Joannes Cantacuzenus[e]. Certè qualia Pagani de juramenti abſtinentia, habent etiam Mahumedani, ut videre eſt in Proverbiis eorum Arabicis[f], ubi non modò perjurium omninò interdicitur, ſed juramentum collocutionibus excludi videtur. او فلتكن كلمتك نعم لا لتكون حقا عند جميع الناس *Eſto ſermo tuus Etiam vel Non, ut ſis verax apud omnes homines*, nec jurando affirma aut nega. Et quicquid de expiatione perjurii dixerit Mahumedes in ſuprà allatis, poſtmodum in Alcorano[g] multò gravior ejuſdem ſit quoad Deum pœna.
[d] Azoar. 15 Lat. 5 Arab.
[e] Orat. 2. κατὰ τῶν Μωαμέθ, §. 7.
[f] Centuria 2. Prov. 38 & 40.
[g] Azoar. 58 Arab. 68 Lat.

VI. In

VI. In Christianismo vetustiori dubitandum non est quin disciplina Juramentorum maximè fundata esset verbis D.N. Jesu Christi, quibus Legem Judæorum veterem de Perjurio, commentis non paucis à Magistris antea inquinatam (qua de re, plura mox) ex Judaismo genuino ac vero explicavit. *Audistis*[a], *dictum esse antiquis* οὐκ ἐπιορκήσεις *non pejerabis*[b] (Syrus ܠܐ ܬܣܬܟܠ ܒܡܘܡܟ *quod non mentiaris in juramento tuo*, Arabes لا تحنث بعهدك *fidem non falle, perfidus non sis in juramento tuo*) *reddes autem domino juramenta tua. Ego autem dico vobis non jurare* ὅλως (Syrus ܟܠ, Arabes البتة ullo modo, **not at all**, *ne jures aucunement*) *omninò*, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, *neque per Cœlum, quia thronus Dei est, neque per Terram, quia scabellum pedum ejus est*, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα &c. *neque per Hierosolyma, quia civitas est magni Regis; neque per Caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.* Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ, ναὶ, οὒ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν, *sit verò sermo vester, Est, est*, seu *Etiam, etiam, Non, non* (Syrus ܗܘ ܕܡܠܬܟܘܢ ܐܝ ܐܝ ܠܐ ܠܐ *sed sit sermo vester, Ita, ita*, aut *Est, est, & Non, non*, quod Græcis consonum, uti & Arabes Romanus & Erpenianus, ولتكن كلمتكم نعم نعم ولا لا *Et sit verbum vestrum Etiam, Etiam, & Non, Non*; Jaianus Arabs, بل تكون قولك في النعم نعم وفي اللا لا *Sed sit verbum tuum* seu *quod loqueris per Etiam, Etiam, & per Non, Non*) *quod autem his abundantius est, à Malo est.* Totidem fermè verbis idem iterat S. Jacobus[c], ubi monet πρὸ πάντων *ante omnia* juramentis abstí-

[a] *Matth.* 5, 33.
[b] *Levit.* 19, 12.
[c] *Cap.* 5, 12.

abstinere. Nec per Cœlum, nec per Terram jurari jubet μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον, *nec aliud quodpiam Juramentum*. Certè id quod in Matthæo sic de Juramentis ab Christo interdictis legitur haud exiguam existimo fuisse causam, cur doctissimus ille Thomas Linacer nostras, circa 130 abhinc annos, medicus celeberrimus, cum studiis morbísque fractus & jam morti vicinus, novum Testamentum tum primò (licet etiam Sacerdos esset) in manus cepisset, & Matthæi capita quintum (ubi hoc de Juramentis) sextum & septimum percurrisset, *abjecto iterum* (sic Joannes Chekus[a] in literis ad Stephanum Episcopum Wintoniensem) *quantum potuit totis viribus, libro, juraſſe, aut hoc non fuiſſe Evangelium, aut nos non eſſe Chriſtianos.* Usus proculdubiò frequentissimus temerè adversum ipsa Christi verba jurandi apud Christianos etiam illius temporis, ut nostri, ita viguit ut, cum interdictum hoc legeret Linacer, abstinere sententia & eloquio ejusmodi nequiret. Jurare per Cœlum, Terram, Caput in more fuisse apud Judæos, ex verbis illis Christi non elicere nequimus; qua de re etiam plura infrà. Sed quisnam fuerit verborum sensus integer, controversum est. Si de non omninò Jurando, simplicitèr, ut ab aliquibus veterum[b] capiatur, undenam aliquoties Testem Deum ejúsque præsentiam (ut planè jurando) invocat S. Paulus[c], ut scripta sua confirmet? Unde Augustinus[d], *Apoſtolus noverat præceptum Domini & juravit tamen?* Atque Autor ad Ebræos[e] de Juramento expressim loquitur ut cujus in controversiis omnibus definiendus usus sit maximus, atque omninò legitimus. Ita etiam Christianis primitivis, qui per *Genium* aut *Fortunam* Cæsaris, quoniam pro Dæmonibus sumebantur voces illæ, jurare renuerent[f], per *Salutem* ejus libentèr jurabant. Perinsigne posteà est exem-

[a] *Disput. de Pronuntiatione Linguæ Græcæ pag.* 282. *& apud Balæum ad Cent.* 8. *ſcript.* 65.

[b] *Vide Chryſoſtom. Orat.* 1. *adverſus Judæos &c.*

[c] *Ad Rom.* 1,9. 2 *Cor.* 11,30. *Galat.* 1,20.

[d] *In Epiſt. ad Galat. cap.* 1.

[e] *Cap.* 6,16.

[f] *Origen. contra Celſum lib.* 8. *Tertullian. Apologetic. cap.* 32. *vide Prudent. περὶ στεφάνων hymno* 10. *& Collat. Carthagin. cap.* 5. *& Caſſiodor. Variarum* 8. *Formul.* 3.

exemplum illud Athanasii de Deo palàm ab eo jurato, ubi[a] ad Constantium Cæsarem, μάρτυρα τὸν Θεὸν ὀνκαλῶμαι ὅτι τῇ ἐμαυτῷ ψυχῇ &c. *Deum testem invoco in animam meam* &c. *nunquam in te me malum fecisse, apud Constantem fratrem tuum* &c. Addit aliquoties ibi, μάρτυς ὁ Κύριος καὶ μάρτυς ὁ Χριστὸς αὐτοῦ, *Testis est Dominus, & testis Christus ejus*, ad formulam illam Samuelis[b]. Etiam, Christianorum morem receptum indicans, ἃ γὰρ ὡς Θεοῦ παρόντος λαλοῦμεν, τοῦτον ὅρκον ἔχομεν ἡμεῖς Χριστιανοὶ, *In eis quæ, ut Deo præsente, loquimur, eodem Juramento utimur nos Christiani.* Et Synesius Ptolemaidis circa annum 400 Episcopus sæpius νὴ τὴν ἱερὰν σου κεφαλὴν, *per Sacrum tuum caput* alitérque sic in Epistolis[c] jurat. Et quamplurima tam apud Patres Orientis Occidentísque, atque in Conciliis integris[d], quàm in Principum Christianorum Constitutionibus, ac adhibito passim tum in Foro tum in Federibus usu, apertissimè ostendunt illud *ne Jurate omninò* non alitèr acceptum esse quàm ut id quo Jurationis genera omnimoda neutiquam interdicerentur. Et in Oriente, veterum[e] Canones ὅρκους quidem Ἑλληνικοὺς *per Gentilium numina juramenta* vetabant, alia interim ultrò admittentes, tam per res alias (modò non per Dæmonas aut res pro Dæmonibus habitas) quàm per Deum Opt. Maximum, ut, per Caput, per Vitam. Sed in Occidente, circa annos abhinc 850 non semel lege vetitum est[f], *per Vitam Regis & filiorum ejus jurare.* Summa demum est, verba illa Christi ita scriptores & Respublicas Christianas interpretatas esse ut non intelligant velut de interdicto omnimodæ jurationis, sed ejusmodi tantùm quæ oscitantiùs, petulantiùs, leviùs, morosiùs, temerè in confabulationibus, pollicitationibus, seu sermone familiari vulgaríque (nam de λόγῳ seu *sermone* loquitur, veluti solo

[a] *In Apologia ad Constantium, Tom. 1. p. 674. & 678.*

[b] *1 Sam. 12, 3.*

[c] *Epist. 49, 95, 103 &c.*

[d] *Toletan. 8. cap. 2. & videsis Collat. Carthagine habitæ 1. cap. 5. Caus. 22. q. 1 &c. & Sentent. 3. Distinct. 39.*

[e] *Basilius Canone 81. Synod. in Trullo Can. 94. ubi vide Balsamonem & Zonaram, & Balsam. ad Photii Nomocanon. tit. 13. cap. 18. & videsis Samuel. Petitum Variarum lectionum lib. 1. cap. 16.*

[f] *Capitul. Karoli & Ludovici lib. 3. tit. 42. & Leg. Longobard. lib. 3. tit. 24.*

interdicti objecto) malè committi ſoleret; non quæ circa res graviores ſive Publicas, ſive Forenſes, ſive Privatas etiam, pro natura rei varia, adhiberetur. Auguſtinus[a], *intelligitur ita Dominum prohibuiſſe à jurando, ut quantum in ipſo eſt, quiſque non juret, quod multi faciunt, in ore habentes Furationem tanquam Magnum aut Suave aliquod*; &, *prohibemur ergo jurare cupiditate aut delectatione jurandi.* Nam faciles ad jurandum citò perjuri evadunt, quod & veteribus[b] aliquoties dictum manifeſtum eſt. Patres alii conſoni. Adeóque idem illis aſſeritur quod Epicteto qui nollet jurari, niſi ubi res ſeriò exigit; non omninò ex loquacitatis petulantia alióve uſu. Cui ſatis concordes philoſophi ſummi ſuperiùs cum illo memorati, aliíque obvii. Atque hac de re præ aliis conſulas Hugonem Grotium in verba Chriſti ſuperiùs allata. Poſtquam autem Chriſto nomen dederant Cæſares, Juramentum inſtituerunt militare *Per Deum & Chriſtum & Spiritum Sanctum & per Majeſtatem Imperatoris* (quod in locum illorum, *per Genium, per Fortunam, per Salutem* ſucceſſit) *quæ ſecundùm Deum generi humano diligenda eſt & colenda.* Ita apud Vegetium[c]. Mittimus heic, Principibus Chriſtianis, ut ex hiſtoriis ſatis obviis liquet, ſolennia fuiſſe & peculiaria juramenta, ut *per Vultum S. Lucæ, per Pedem Chriſti*, per Sanctum hunc vel illum, ejuſmodi alia nimis crebra. Inolevit verò tandem ut quemadmodum Pagani Sacris ac myſteriis aliquot ſuis aut tactis aut præſentibus jurare ſolebant, ita ſolenniora Chriſtianorum Juramenta fierent aut tactis Sacroſanctis Evangeliis, aut inſpectis[d], aut in eorum præſentia manu ad pectus admotâ, ſublatâ aut protenſâ. Atque id corporalitèr[e] ſeu perſonalitèr juramentum præſtare dictum eſt, ut ab juramentis, per Epiſtolam, aut in ſcriptis

[a] *In Epiſt. ad Galat. cap. 1. & Cauſ. 22. quæſt. 1. c. 2.*

[b] *Vide Dion. Pruſæum Orat. 68.*

[c] *De re militari lib. 2. cap. 5.*

[d] *Extra tit. de Juramento Calumniæ cap. 7. Speculator lib. 2. Partic. 2. tit. eodem §. 4.*

[e] *L. 1. C. tit. Si adverſus venditionem. & l. 3. C. tit. Si Minor ſe majorem dixerit.*

ſcriptis ſolummodò, præſtitis diſtingueretur. Inde in vulgi paſſim ore **upon my Corporall Othe.** Juriſconſulti Græci dixere item, eodem in ſenſu, σωματικῶς ἢ τῇ ἀληθείᾳ ὀμνύειν, *corporaliter*[a] *& reapſe* ſeu *veritate jurare*, ita diſcriminantes ab eo quod erat, ubi ἐνεγράφη τῇ Συμβολαίῳ μόνον ὁ ὅρκος, *inſcriptum eſt inſtrumento* ſeu *ſcriptis ſolum juramentum*, ſeu *in inſtrumento*[b] *per Sacramenti religionem eſt adſeveratum.* Ex Jure Cæſareo vetere. ut hodiéque frequentiùs, jurabant in foro alibíque, ubi ſolennior juramenti uſus, ἁπτόμενοι τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, *tangentes Sacra Evangelia.* Acceſſit dein clauſula illa, *Ita me Deus adjuvet & hæc ſancta Evangelia*, aut *& ea quæ codice in hoc continentur*, &, pro perſuaſionis diſcrimine, *& omnes Sancti.* Ita quidem tam per Codicem[d] quàm per Deum Jurant. Et obſervandum eſt ſolenne illud procerum in Hiſpaniis de ſocietate ac Συμμαχίᾳ ineunda juramentum, in quo præibat pater patratus, & demùm —*Si prior defecero*, inquit[e], *certo conſilio, illo die vos ſuperi corpus in hoc ſecula, in futuro animam diris cruciatibus mactate; vires verbáque deficiant facite; in pugna equus, arma, calcaria, ſubditi, cum opus eſſet maximè.* Quo dicto ſocietatem ſic ineuntes dicebant Amen. *Nonnunquam etiam divinam hoſtiam diviſam in duas partes, uterque ſociorum libabat.* Alii item per res Sanctas, ut Sanctum aliquem, Reliquias, Crucem, Altare, Hoſtiam, jurandum ſolùm volunt, alii[f] etiam per res creatas alias, nec juramentum ſic conceptum non obligare; alii nec per Creaturas[g] jurandum. In jurando autem, Manûs Extenſionis, quæ ſæpiùs tum pectori adhiberi tum in aere fieri libero ſolet, exemplum videtur forſàn vetuſtum in Apologia illa Athanaſii[h], quod antè memoravimus, ad Conſtantium Cæſarem. Κἀ τὴ χεῖρα ἐκτείνας, ὃ μιμοῦ-

[a] *Baſilic. lib. 10. tit. 25. §. 3. Harmenopulus Prochir. lib. 1. tit. 12.*

[b] *L. 3. C. tit. Si minor ſe majorem dixerit.*

[c] *Juſtinian. Novell. 124. cap. 1. &c.*

[d] *Vide Cauſ. 22.*

[e] *Jo. Mariana. De rebus Hiſp. lib. 15. cap. 18.*

[f] *Scholiaſtici ad Sent. 3. diſt. 39. & videſis Par. tit. Alphonſinam lib. 3. tit. 11. l. 1.*

[g] *Cauſ. 22. q. 1. c. 9 & 10.*

[h] *Apolog. ad Conſtantium tom. 1. pag. 674.*

ἐπὶ τῷ Ἀποστόλῳ, μάρτυρα καὶ Θεὸν ἐπικαλοῦμαι &c. *Et manum extendens, quod dicit ab Apostolo, Deum testem invoco* &c. Sed Apostolicum illud non tam ad juramentum reverà attinet quàm ad Apologiam ipsam. Paulus[a] ἀπολογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα, *apologiam iniit extendens manum*, ubi Syrus ܘܫܪܐ ܐܝܕܗ ܘܡܫܬܘܠ ܠܡܡܠܠ ܦܘܡܗ *extendit manum suam & depromens Spiritum locutus est.* Obitèr in Juris utriusque ad notissimos titulos commentariis & Scholasticorum disceptationibus, de recepto apud Christianos adjurandi usu habentur perplurima. Atque se inter suos adjurandi sunt formulæ cuique satis familiares. Interdum item per Procuratores juratur, *in* aut *per animam Domini*[b], aliorum etiam. Ita cum Isabella Henrici Angliæ Regis Tertii soror Frederico Cæsari secundo desponsanda erat, Legati, eam heic circa rem, Cæsarei, Westmonasterii *confirmarunt*[c] *matrimonium, in Animam Imperatoris interposito Juramento, offerentes ei ex parte ipsius Imperatoris annulum sponsalem. Quem cum in ejus digito posuissent, pronuntiaverunt eam Imperatricem esse Romani Imperii* &c. Primas si non solas Legationis illius partes egit Petrus de Vineis, Cæsaris Cancellarius, ut liquet ex Henrici literis ad sororem suam Reginam Scotiæ ea de re tunc missis. *De consilio Magnatum*[d] *nostrorum ipsam sororem nostram Imperatori concessimus in uxorem & ipsa soror nostra de voluntate nostra in præsentia eorundem magnatum nostrorum, per verba de præsenti, consensit in ipsum Imperatorem per Petrum de Vinea nuntium ipsius Imperatoris ad hoc specialiter destinatum cum potestate consentiendi in ipsam sororem nostram, nomine ipsius Imperatoris, qui quidem Petrus in ipsam consensit & in Animam Imperatoris juravit quòd idem Imperator eam*

[a] *Act. 26, 1.*

[b] *Speculator lib. 2. Partic. 2. tit. de Juramento Calumniæ. §. 4. & videsis supra cap. 10. §. 7.*

[c] *Matth. Paris. Ann. D. 1235.*

[d] *Rot. Claus. 19 Henrici 3. dorsc, membrana 18 in Arce Londinensi. 23 Feb. 1259.*

eam ducet in uxorem. Alia ſunt ejuſmodi exempla. Æquiparari etiam ſolet Interpoſitio fidei, *Per Honorem, Fidem*[1], Juramento ſolenniori. Alienæ autem perſuaſionis homines per id quod venerantur illi, & juxta modum quo venerantur, adjurari[b] conſueverunt. Prodigioſum eſt ejuſce rei exemplum in Jure Græco-Romano[c] ubi Judæorum quilibet in forenſi negotio, adjurandus, Rubo cingendus fuit &, καβαλλικεύειν ⓜ ἀσκὸν καὶ ἐμβαίνειν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πλεῖν τὸ ῥεῖθρον αὐτῆς τρίτον, *Culleo* ſeu *Utri*[d] *inſidere, & mare ingredi* debuit *ac Circumciſionem ſuam ter conſpuere*, ac dein jurare. Μὰ τὸν Βαφασῆ, Βαφαᾶ, Ἀδωναὶ, Ἐλωὶ, ⓜ ἰσχυρὸν ὄντα τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ⓜ Ἰσραὴλ ἀβρόχους &c. μὰ τὸν νόμον ὃν δέδωκεν Ἀδωναὶ, καὶ τὸν ἐμπυσμὸν τοῦ σώματός μου τὸν ῥεῖθρόν μου καὶ τὸν κάτον λοῦ τῇ ἐμαυτοῦ ὀσφύι ῥιζώννυμαι ἐκ τοῦ ψεύδους ὀμνύω ὃ ὄνομα Κυρίου Σαβαώθ. Εἰ δὲ ψεύδους ὀμνύω, ὀπισθάραται τὰ ἔκγονα τῆς χοιλίας μου· ψηλαφήσω ὡς ὁ τυφλὸς τοῖχον, καὶ ὡς μὴ ὑπάρχων ἔχων ὀφθαλμούς, πεσοῦμαι· σοὶ τούτοις πᾶσιν ἀνοιξάτω ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ καταπίετω με, ὡς Δαθὰν καὶ Ἀβειρών. *Per Baraſe, Baraa* (fortè depravatum ex בורא השמים והארץ *Bora haſchamaim wearetz, Creatorem Cæli & Terræ*) *Adonai, Eloi, qui traduxit ſiccis pedibus Iſraelem per Mare rubrum* &c. (adjectis ſcilicet beneficiis Divinis, Aquæ è Saxo, Mannæ, Coturnicum) *Per eam legem quam Adonai dedit, & actum Conſpuendi Circumciſionem corporis mei, & Rubum quo cinguntur lumbi mei, Non falsò* aut *mentiendo juro nomen Domini Sabaoth. Sed ſi falsò juro, execrandi ſint poſteri ventris mei; more cæci parietem palpando quæram, & inſtar ejus qui oculos non habet, cadam. Cum hiſce omnibus Tellus aperiat os ſuum, méque abſorbeat ut Dathan & Abiron.* Aliud ibi ſequitur ex libro Eparchico ſeu Præfectorio conſimile, ſed brevius.

[1] *Andr. Gaill lib. 2. Practic. Obſerv. 59 &c.*

[b] *Videſis DD. ad l. 5. D. tit. de Jurejurando §. Divus & Stephan. Forcatulum in Necyomantia Juris Dialog. 12.*

[c] *Tom. 1. pag. 119.*

[d] *Vide inferiùs §. 7.*

Rubo autem ibi etiam Judæus jurans cingitur, & jurat κρατήσας ἐν τῇ χερσὶν αὐτῦ τὸ μεγαλεῖον, *tenens in manibus ſuis Rem Magnam*, Auguſtam, id eſt, Legis Codicem. Ad tempora hæc attinent Baſilii Junioris & Conſtantini Porphyrogennetæ Imperatorum ſeu annum 980 aut circitèr. Delatum quidem eſt in lite jusjurandum illud Judæis aliquot, à neſcio quo Judæo paulò antè converſo, qui in libello eâ de re ad Imperatorem ſupplice formulam exhibens, ἐγὼ ὄμνυ, inquit, τὸν ὅρκον τοῦτον ἀσμένως ἐδέξαμην, *& ipſi hoc juramentum libentèr admiſerunt*, velut Judæis legitimum & ſolenne, licet in lite illa juramentum præſtarè renuerent. Abſque autem ritibus illis Rubi, Cullei, Maris, obtinuit apud Chriſtianos poſteros, ut adjurarentur Judæi, in Chriſtiano foro (in quo, nec apud Seniores ſeu Presbyteros eorum, utcunque variatim permiſſos, dirimendæ[a] inter eos & Chriſtianos controverſiæ) *Secundum legem ſuam, ſuper decem præceptis Moſis*, vel ſic, *Juras tu per Deum patrem omnipotentem Sabaoth?* vel, *per Deum qui apparuit Moſi in rubo?* vel, *per verum Adonai patrem?* vel, *per Deum Elohim*, & hujuſmodi, quibus reſpondendum à Judæo *Juro*, vel ſic, *Si tu culpabilis es & perjurus, ſis diſperſus inter Gentes, & moriaris in terra inimicorum tuorum, & ſic te terra abſorbeat, ſicut Dathan & Abiron.* Cui reſpondendum, Amen. Vel ſic, *Te lepra apprehendat ſicut Naaman Syrum*; vel ſic, *habitatio tua fiat deſerta*; vel ſic, *veniant ſuper caput tuum omnia peccata tua & parentum tuorum & omnes maledictiones quæ in Lege Moſaica & Prophetarum inſcriptæ ſunt, & ſemper tecum maneant*, reſpondente Judæo *Amen*[b]. Atque ad hunc modum uſus forenſis eſt in Camera Imperiali[c], uti olim in Anglia noſtra, cùm ſæpiùs pro Duodecimviris, juxta morem, in forum, ut Facti Judices, in Chriſtiani alicujus

[a] L. 15. C. tit. de Judæis & C. Theodoſii lib. 16, tit. 8. l. 22.

[b] Durandus in ſpeculo lib. 2. tit. de Juramento Calumniæ §. 3. num. 17. Bartol. ad. L. jurari D. tit. de Jurejurando, Marquardus de Suſanes de Judæis part. 2. cap. 5. §. 10.

[c] Mynſingerus Centur. 6. Obſervat. 20. quem & vide Cent. 5. Obſervat. 6.

cujus simul & Judæi causa, evocandis, *Sex* juberi rescripto Regio soleret *probos & legales homines & sex legales Judæos* (is stylus Archivorum in Arce Londinensi forensis est) *adesse*. Simplicior item multò sed in eundem sensum, Judæum in Christiano foro adjurandi formula habetur in Alphonsinis[a]. Mauris seu Mahumedanis deferri solebat in Hispaniis à Christianis juramentum in hunc modum ut in Alphonsinis etiam legitur[b]. Tam is qui deferret quàm Maurus adjurandus sistebant se coram Mesquita Mahumedana, si loci opportunitas ferret, alióve in loco à Judice præstituto, ubi Maurus, in Meridiem versus, manu sublata, sic etiam per Deum & sacra sua, adjurabatur *Juras me tu Fulan Moro, por aquel Dios, que non ha otro si el non, a quel que es demandador, e conocedor, e destruydor, e alcançador, de todas las cosas, e crio esta parte de Alquibla* (القبلة quod pro Austro[c] usurpatur) *contra que tu faces oration. E otrosi juras me por lo que recibio Jacob de la fe de Dios, para si, e para sus fiios e por el omenaie, que fizo de la guardar. E por le verdad que tu tienes, que puso Dios en la boca de Mahomat, fijo de Abdalla, quando lo fizo su propheta, e su mandadero, segun que tu crees, que esto que io digo, non es verdad, o que es assi como tu dizes. E si mentira juras, que seas a partado de todos los bienes de Dios, e de Mahomat, aquel que tu dizes que fue su propheta, e su mandadero. E non ayas parte con el nin con los otros prophetas in minguno de los paraysos. Mas todas las penas que dize en el Alcoran, que dara Dios a los que non creen en la tu ley, vengan sobre ti.* Respondebat Maurus, *Assi lo juro*, ipsique juramento primâ personâ ab illo repetito, subjiciebat, Amen. De Juramenti autem Judæorum fide, ubi per vetus Testamentum editionis alicujus Christianæ jurant, consulas

[a] *Partit. 3. tit. 11. l. 18.*

[b] *Partit. 3. tit. 11. l. 21.*

[c] *Alcoran. Azoar. 10 Arab. 20 Lat. ubi vertitur* Oriens.

[a] Cap. 23, 1.

sulas Paulum Fagium in Exodi[a] paraphrasin Chaldaicam. Pœna item Judæo & Mauro Perjuro inflicta est, non minùs quàm Christiano, licet pro locorum & seculorum discrimine dispar. Sed de Vetustiore ac simpliciore Judæorum jurandi formula forensi, plura mox. Atqui mira, quod obiter adnotare liceat, inoleverat apud Christianos disciplina de Temporibus etiam amplioribus, quibus in litibus Jurare prohibebatur. Unde legitur è Concilio apud S. Medardum habito[b], *Decrevit Sancta Synodus ut à Septuagesima usque in Octavam Paschæ, & ab adventu Domini usque post consecratos dies, necnon & in jejuniis Quatuor temporum & in Letaniâ majori, & in diebus Rogationum, & in diebus Dominicis, in fide, concordia & pacificatione, nullus super sacra jurare præsumat*, quod item transcripsit Gratianus[c], excepto quod habet *ab adventu Domini usque in Octavam Epiphaniæ, & nullus super sacra Evangelia juret.* Tantundem habetur è Concilio Erphordiense sub Henrico Aucipe Cæsare & Joanne Papa XII, anno 932 celebrato, etiam & de Diebus aliquot aliis; licet nihil de Juramentis illic dictum. Scilicet *Placita secularia* & *Potestas Judiciaria* (quæ sine Juramento manca est) per tempora illis interdicuntur[d]. Glossa ad priorem canonem apud Gratianum, *huic tamen canoni & præcedenti* (id est Caus. 15. quæst. 4.) *obviat consuetudo præscripta.* Et ad præcedentem illam, *hoc tamen hodiè non servat Romana ecclesia.* Nec quidem ullibi recepti sunt canones illi de Non Jurando, aliter atque pro loci seculíque temperamentis variis. Vetus est non ita dissimilis apud Romanos veteres[e] de Feriis solennibus disciplina, qua de re etiam titulus in Digestis & Codice utroque. Et de Sabbatis diebúsque priduanis, alíisque festis hanc circa rem apud Judæos veteres, satis elicitur ex eis quæ de diebus illis

[b] *Apud Burthardum Decret. lib. 12. cap. 20.*

[c] *Caus. 22. Quæst. 5. can. 17. & videsis Ivonem, in Pannormia lib. 8. cap. 120.*

[d] *Burchard. lib. 3. cap. 21. Ivo Decret. part. 3. cap. 53. Grat. Caus. 15. quæst. 4. Can. 2.*

[e] *Macrobius Saturnal. 1. cap. 16 &c.*

illis Juridicis superiùs dictum est. Certè & in Christianismo olim obtinuit Honorii & Theodosii Minoris AA. sancitum (anno Christi 409) quo, *die Sabbati ac reliquis sub tempore quo Judæi cultus sui reverentiam servant, neminem aut facere aliquid aut ulla ex parte conveniri debere præcipitur*[a], *cum Fiscalibus commodis & litigiis Privatorum constat reliquos dies posse sufficere.* Quod generatim sic dictum ad Judæorum hinc litium adeóque Juramentorum vacationem pertinere vult Aniani glossa. Sub vicennium antè, seu 389 rescripto Valentiniani, Theodosii & Arcadii AAA[b]. vacationis intervalla etiam aliquot eis quæ in canonibus jam memoratis occurrunt satis similia, præter Dies Solis seu Dominicos (quibus item interdicuntur lites à Constantino[c]) & Principum natales ac Imperii ortus. Et explanatio seu glossa in Theodosiano sequitur, quæ in codice Theodosiano meo MS. ipsius Constitutionis locum occupat cum titulo *Idem Augustus*, id est *Constantinus* qui Legis primæ illic autor est. Accessere aliæ Constitutiones Cæsareæ[d] ad intervalla firmanda, uti & Pontificiæ[e]. Etiam habetur in codicibus aliquot Justinianeis constitutio similis Theodosio Imperatori tributa. Sed suppositia potiùs illa, saltem non Theodosii, à nonnullis existimatur. Apud Anglos autem nostros Leges simul & Canones illi de litium adeóque Juramentorum Vacationis intervallis eousque recepti sunt, ut illis proculdubiò, dierum Fastorum, quos *Terminos* dicimus Quatuor, Originis partem maximam æquum fuerit deberi agnoscere. Intervalla nostra & Canones & Temperamenta climati nostro necessaria intuenti, id facilè liquebit. Et tum in libris nostris juridicis editis[f] tum in Archivis[g], obvia sunt quæ litigiorum juramenta in Quadragesima aliisque ejusmodi intervallis non præ-

[a] *L. 3. C. Theodos. lib. 2. tit. 8. & L. 8. tit. 8.*

[b] *L. 7. C. Just. tit. de Feriis. L. 2. C. Theodos. lib. 2. tit. 8.*

[c] *L. 1. ibidem & C. Justin. eod. tit. L. 3. & videsis Sozomen. lib. 1. cap. 8.*

[d] *L. 6. & 8. Cod. Just. eod. tit.*

[e] *Extv. tit. de Feriis cap. 5.*

[f] *Leg. Henrici 1. cap. 62. Breton cap. 53. Statut. Westmonast. 1. 3 Ed. 1. cap. 51.*

[g] *Rot. Claus. 11 Hen. 3. part. 1. membrana 26. Rot. Pat. part. 1. 11 Hen. 3. membran. 13. Claus. 15 Ed. 3. part. 1. in Dorso 40. Regist. Roberti Winchelsei Archiepiscopi Cant. pa. 141 & 273.*

ſtanda fuiſſe, extra quam ubi autoritate ſive Pontificiâ ſive Regiâ ſive Parlamentariâ expreſſim permitteretur, oſtendant. Sed diu eſt quod mores ejuſmodi prorſus evanuere. Sequitur ut de Juramentis tam in vetuſtiſſima Eccleſia Dei unde Judæi propagati ſunt quàm de ipſorum circa ea, ſcita ſubtiliora, ſed interim vetuſta, porrò videamus.

VII. Licet recepta fuerit diſciplina illa, juxta ſuperiùs[a] tradita, Jurandi per Nomen aut Cognomen aliquod Dei O.M. nec ſimul aliam rem aliquam cum Juramento illo conjungendo (quale quidem Juramentum in Foro pro legitimo & obligante habitum eſt, modo infrà oſtenſo, juxta etiam illud[b] *& jurabis* חי יהוה *vivit Dominus in veritate & in juſtitia & in veritate*) nihilominùs ex uſu majorum vetuſtiſſimo, per Res alias, ſed non cum Dei O. M. nomine aut cognomine conjunctas, jurare in pollicitationibus colloquiſque ſolebant. Moris illius vetuſtiſſimi exempla cernuntur in illo Joſephi Patriarchæ fratribus ſuis jurantis חי פרעה[c] *vivit Pharao*, νὴ τὴν ὑγιείαν Φαραὼ, per *vitam, ſalutem Pharaonis*, Gloſſa ibi, אם חי פרעה *ſi vivit Pharao* (quod graviſſimum Ægyptiis juramentum, & capite[d], ſi falſò præſtitum, luendum) uti & in illo Uriæ Davidi, חייך וחי נפשך[e] *per vitam tuam & vitam animæ tuæ*, quibus accedat illud אדם אבל בדם חביל *per ſanguinem Abelis*, quod Sethianorum juramentum ſolenne fuiſſe ſcribit, ex Orientalium monimentis Eutychius patriarcha Alexandrinus[f]. Poſtmodùm verò Per Cœlum, Terram, Caput, Hieroſolyma, jurandi morem fuiſſe Ebræis, ſatis elicitur ex Juramentorum interdictione Dominicâ, de qua ſuprà. Item per Templum, per Aurum Templi, per Altare & per Altaris Aurum[g]. Atque in ſcriptis Ebræorum vetuſtiſſimis occur-

[a] §. 1.

[b] *Hierem. cap. 4, 2.*

[c] *Geneſ. 42, 15.*

[d] *Abenezra in Decalogum.*

[e] *2 Samuel. cap. 11, 11.*

[f] *In Annalibus.*

[g] *Matth. 23, 16.*

occurrit, formulæ illæ בחיי המלך *per vitam Regis*[a], velut familiaris; item veluti forensis quandoque, ex delatione דור לי בחיי ראשך *vove* seu *jura mihi per vitam capitis tui*[b], seu ut glossa ibi, שבועה דור לי לשון *vove mihi ad modum juramenti*, ubi quæstio fit utrum qui detulerit (etiamsi nec perfectum nec forense revera esset Juramentum) perfectum postmodùm & ritè forense deferre potuisset. Etiam *per Templum*. Rabbi Jochanan[c] de familiis aliquot restituendis locutus היכלא, inquit, בידינו היא *per Templum in manibus* seu *potestate nostrâ est*, ubi glossa היכלא שבועה בהיכלו של מקום, *Templi nomen ibi, est Juramentum per Templum Dei*; pro quo dicebant item המעון הזה *per Habitaculum hoc, ædes hasce*[d]. Ita aliquoties in Misna[e]. Et in Gemara Babyloniæ[f] Rabba Simeon Ben Gamaliel, המעון הזה אם אלין הלילה עד וגו *Per Habitaculum hoc, si dormivero hac nocte donec* &c. ubi etiam Glossa de Templo explicat, licet nonnullis de Hierosolymis sumserint. Cum verò, ex disciplina eorum, nemini non satis notâ, per Numinis sanctissimi sive Nomen aliquod sive Cognomen, juxta superiùs ostensa jurandum esset, & affirmationis negationisve professio cum jurandi animo, legitimum juramentum etiam sine expressa, modò satis intellecta, Nominis aut Cognominis mentione obligaret, nec juramenta per res alias pro obligatoriis sumerentur, exempla adjutandi afferunt[h], משביע אני עליכם מצוה אוסרכם עליכם אני אני הרי אלו חייבין בשמים ובארץ הרי אלו פטורין. באלף דלת ביי"ד הא בשרי בצבאות בחנון ורחום בארך אפים ורב חסד ובכל הכינויים הרי זה חייב *Adjuro vos ego* (si quis nempè sive in Foro sive alibi deferret alicui generatim juramentum) *jubeo vos, interdico vobis* falsum dicere (dum adjuramini; nam in Gemara Babyloniæ[i] intelligitur ibi de Adjuratione seu Juramento

[a] *Gemara Babylonia ad tit.* Rosh hashena *cap.* 1. *fol.* 17, 2.

[b] *Misn. tit.* Sanhedrin *cap.* 3. *Gem. Babylon. fol.* 24, 1.

[c] *Gemar. Babylon. tit.* Kidoschin *cap.* 4. *pag.* 71, 1.

[d] *Matth.* 23, 21.

[e] *Tit.* Cerithoth *cap.* 1. *Talm. Babylon. fol.* 8, 1. & *cap.* 6. *fol* 25, 1. & *tit.* Kethuboth *cap.* 2. *fol.* 27, 2.

[f] *Tit.* Baba Bathra *cap.* 10. *fol.* 166, 1.

[g] *Videsis Joan. Druf. ad Mat.* 5, 35.

[h] *Misn. tit.* Shebuoth *cap.* 4. §. 14.

[i] *Eod. tit. fol.* 35. 2.

mento legitimo & jussu & Interdictione שבחורה *legitima*) *hinc illi sic adjurati obligabantur* (assentiendo nimirùm; etenim de Juramento per Numen ipsum sic verba capiebantur) *sed si adjurarentur, per Cœlum & Terram, liberi erant nec Juramento ejusmodi obligati. Per Aleph Daleth* (Adonai) *per Jod He* (*Tetragrammaton* seu *Jah*) *Per Sadai, per Zabaoth, per Gratiosum, per Misericordem, per Tardum ad iram, Beneficentissimum, seu per omnia cognomina, obstringebantur.* Scilicet qui legitimè juratum quenquam vellet, id est non sine obligatione ad pœnam perjurii sive forensem sive per sacrificia (idque juxta expressam tantùm lege pœnam) expiatoriam (qua de re plura mox) haud juramento ulli satis credendum existimavit, quod minimè per sanctissimum Numen aut expressim aut tacitè (juxta antè dicta) præstaretur. Neque enim pœnæ publicæ illæ ad juramenta alia attinebant. Quæ sanè disciplina Pharisaica apertè cernitur in verbis Domini[a] de Juramentis per Templum, per Altare, apud illos pro nihilo habitis, ubi interim Dominus ipse ait, ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν, *Jurantem per Templum, jurare & per illud & per eum qui habitat in Templo*, uti & jurantem per Cœlum jurare, tum per thronum Dei tum per illum qui sedit super eum[b]. Neque aliunde quàm ex Disciplina illa Pharisaica ritè intelligendum illud Martialis[c] in Verpum, poetam æmulum; Hierosolymitanum nempè seu Judæum Romæ degentem. Quòd detraheret scriptis ejus eáque carperet Verpus, non curabat Martialis & Ironicè eum inde sapere ait. Sed, inquit,

[a] *Matth.* 23, 16.

[b] *Videsis Samuel. Petit. Variar. Lection.* 1. *cap.* 16.

[c] *Lib.* 11. *epigr.* 95.

Illud me cruciat, Solymis quòd natus in ipsis
Pædicas puerum, Verpe poeta, meum.

Ecce

Ecce negas, juráſque mihi, per Templa Tonantis.
Non credo. Fura, Verpe, per Anchialum.

Vix aut ne vix quidem dubitandum, quin Martialis injuriâ ejuſmodi, à Judæo iſthoc affectus, didiciſſet inter Judæos reliquos ibi ſatis frequentes, quonam Juramenti genere Judæo ipſi legitimo, ſibi religioſiùs ſervando, & pro ſatis obligante habito, illum de puero adjuraret. Judæum quidem ei juraſſe, ex Epigrammate ſatis liquet, per *Templa Tonantis* in quibus nec nomen Numinis ſanctiſsimi nec cognomen ex eis quæ ſic Ebræis vocantur. Sed *per Templum* etiam *Hieroſolymitanum* facilè, ne dicam neceſſariò, intelligi poſſit in illis *per Templa Tonantis*, quibus tamen ſi Jovem Romanum ſeu Capitolinum Tonantis nomine notiſſimum intellexiſſet Martialis, in idem res recideret. Nam ut illicitum ac plagis luendum, ita & irritum habebatur Juramentum[a] per Gentilium aliquod idolum. Voluit igitur, ut, ſi fieri poſſet, non falleret, eum ita jurare ut, per Numen ipſum ſuum, expreſsiùs juraret, *Fura, Verpe, per Anchialum. Nam dicebant vulgo Romani* (inquit Stephanus Forcatulus[b]) *Anchialum eſſe Judæorum numen Sanctiſsimum.* Nec malè. Nugacitèr nimis ad Martialem, ſuperioris ſeculi ſcriptores aliquot de Anchialo urbe heic ſomniabant. Sed primus Joſephus Scaliger[c] ex Judæorum formulis voluit in Anchialum, per pronuntiationem Romanam, migraſſe חי אלה[d] *Chi allah* aut *per viventem Deum, vivit Deus*, quod & viris doctiſsimis Petro Scriverio, Gerardo Voſsio[e] & Dionyſio Filio[f], uti & Hugoni Grotio[g] placuit. Atque ut receptâ formulâ forenſi utitur Caiphas[h], ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα ζῶντα, *adjuro te per Deum viventem.* Alii אם חי אלה *ſi vivit Deus* originem eſſe volunt, alii nuperorum alii-

[a] *Maimonides Tract. de Idololatria cap. 5. §. 13.*

[b] *Necyomantia Juris, Dialog. 12.*

[c] *In Prolegomen. ad libros de Emendat. Temp. edit. 1598.*

[d] *Vide Hierem. cap. 4, 2. & Cauſ. 22. q. 1. c. 7.*

[e] *Hiſtoriæ Pelagianæ lib. 5. part. 2.*

[f] *Ad Maimonidem de Idololatria cap. 5 §. 13.*

[g] *Not. ad Matth. 5, 34.*

[h] *Matth. 26, 63.*

ter, ſed ex Ebræorum interim uſu variatim deducentes; qua de re etiam nos alibi[a] plura. Sic autem Jurans, ſi perjurii reus, eo nomine apud ſuos puniendus; non item ſi per Templum, Caput, Cœlum; licet etiam Juramenta ejuſmodi, citra Dei ſive nomina ſive cognomina, Conſcientiam ſatis obligarent, ut ante Legem, ſeu in exemplis illis vetuſtiſſimis ſuperiùs memoratis, & violatis pœnæ quidem, ſed cœlitùs tantùm infligendæ expectarentur. Et ſingularia huc ſpectantia meritóque advertenda habet Philo[b], ubi de Deo per ſeipſum jurante loquitur. Ad illud[c] ושבע בשמו *& per nomen ejus jurabis*, Ἀσεβεῖς ἂν νομιζεῖεν οἱ φάσκοντες ὀμνύναι τὸν Θεόν, *Impii ſunt* (homines) *qui ſe aiunt per Deum Jurare*, quia nemini ſatis cognita ejus natura; ſed bonum eſt, inquit, ſi nominis ejus haud neſcii eſſe poſſimus ὅπερ ἐστὶν ἑρμηνεύς λόγος, *quod erat interpretantis verbi* (ejus) & dein ſubdit, Οὗτος γὰρ ἡμῖν τῶν ἀτελῶν ἂν εἴη Θεός, τῶν δὲ σοφῶν καὶ τελείων, ὁ πρῶτος. καὶ Μωσῆς μέγιστα, καὶ ὑπερβολὴν θαυμάσας τῆς ἀγχινοίας, φησὶν, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ, οὐκὶ αὐτῷ. Ἰσχυρὸν γὰρ τῷ γηγενητῷ πίστωσαι καὶ μαρτυρεῖσθαι λόγῳ Θείῳ, *Hoc enim Verbum noſtrûm qui imperfecti ſumus, Deus eſt; Sapientum autem & perfectorum, ille Primus. Certè Moſes ſummam ingeniti excellentiam admiratus dicit, & per Nomen ejus jurabis, non per illum ipſum. Satis enim eſt per Genitum fidem adſtrui & teſtimonium haberi à verbo Divino.* Quod quidem inprimis animadvertendum apud Judæum, nec dum Chriſtianum, cui aliàs ὁ λόγος *Verbi* etiam & *Filii Patris* mentio quaſi Platonica, ſed interim notioni Chriſtianæ perquam conſona. Dum autem alibi[d] de Juramentis agit, Jurandum non eſſe voluit per Dei nomina, nec dubitans quin juramenta per res alias ſatis conſcientiam jurantis obligarent etiam & ad pœnas cœlitùs expectandas.

[a] *In Prolegomen. ad lib. de Succeſſionibus pag. 5.*

[b] *Lib. 2. de Allegoriis.*

[c] *Deut. 6, 13.*

[d] Περὶ ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων, *ſeu de 3, 4, 5. præcepto.*

das. A jurandi autem usu dehortans & ab omni mendacio, quoties, ait, Juramentum fuerit (in seria fidei interpositione) necessarium, παρὸς ἢ μητρὸς, ζώντων μὲν ὑγείαν καὶ εὐημερίαν, τετελευτηκότων δὲ τὴν μνήμην, ὅρκον ποιητέον, *præstandum Juramentum, per Patris seu Matris sanitatem & senectutem felicem, si superstites sint, & si mortui fuerint, per eorum memoriam.* Rationem reddit, ἀπεικονίσματα γὰρ ἔτοί γε καὶ μιμήματα Θείας δυνάμεώς εἰσι, τὰς μὴ ὄντας εἰς τὸ εἶναι παραγόντες, *Sunt enim hi effigies & imitamenta Divinæ potestatis, utpote qui eos qui non erant* (liberos suos) *in vitam produxerunt.* Adjicit dein, ἀναγέγραπταί τις ἐν τοῖς νόμοις τῶν ἀρχαίων καὶ λίαν σοφία μάλιστα θαυμαζομένων, ὑπὲρ ὠφελείας οἵμαι τῆς ἔπειτα, καὶ διδαχῆς ἀναγκαίας ἵνα τὰς γονεῖς ὧν χρὴ τρόπον τιμῶσι, σέβοντες ὡς εὐεργέτας καὶ ὠλαβούμενοι ὡς ἀπὸ φύσεως καλασταθέντας ἄρχοντας, καὶ μὴ ῥᾳδίως ὀνομάζειν Θεὸν, *Memoratur in antiquorum & maximè admirandorum legibus quidam qui jurabat, per Timorem* seu *religionem Patris, ut posteris sic prodesset, nec sine disciplina necessaria cultûs ejusmodi exhibendi parentibus, qui honorandi ut benefici, & observandi ut à natura constituti principes, nec temerè* (ut in jurandi usu vulgari) *nominarent Deum.* Religiosum tunc hanc circa rem usum aliquorum laudat, qui à Juramentis adjurationibúsque qualibuscunque etiam & in eis à Dei nominatione abstinentiores, εἰώθασιν ἀναφθέγξάμενοι τοσοῦτον νὴ Δία, ἢ μὰ τὸν, μηδὲν προσλαμβάνοντες, προφάσει τῆς ἀποκοπῆς, ψευδῆ ὅρκον ἢ ἐπίορκον. Ἀλλὰ καὶ προσλαβέτω τις, εἰ βούλοιτο, μὴ μὰ Δία ἀνωτάτω καὶ προσβύταιον εὐδὺς αἴτιον. Ἀλλὰ Γῆν, Ἥλιον, Ἀέρας, Οὐρανὸν, καὶ Σύμπαντα Κόσμον. Ἀξιολογώτατα γὰρ ταῦτα καὶ προσβύτερα τῆς ἡμετέρας γλώσσης, καὶ προσέτι ἀγήρω θαυμασιότητι τῇ δὲ ποιητικῇ Θεῶν γνώμῃ. Τοσαύτη δέ τινες εὐχέρειά καὶ ῥᾳθυμία χρῶνται ὥστ', ἐν γένεσι πάνθ' ὑπερβάλλοντες,

βάντες, ὅτι διὰ Ποιμένων καὶ Πατέρα τῶν ὅλων ἀναιρεῖν τολμῶσιν &c. *Solent, ubi hoc solùm protulerint, Ita per Illum, aut non per Illum, nihil adjicere, abscissionem* (juramenti integri) *obtendentes, nec juramenti expressim proferentes formulam integram. Sed verò adjiciat quis, si libuerit, non statim supremam & antiquissimam causam* (Rerum omnium; Deum O. M.) *sed Terram, Solem, Astra, Cœlum, totum Mundum. Sunt enim hæc Præcipua & antiquissima Generationis nostræ & insuper sempiterna ex Creatoris decreto. Aliqui verò tam faciles & negligentes, ut quæ generata sunt* (creaturas omnes) *prætereuntes, ad ipsum Creatorem & Patrem omnium* (ejus nomen aliquod) *recurrere audeant.* Et tunc in frequentiam & temeritatem jurandi meritò invectus, ὁ γὰρ, inquit, πίστεως ἡ πολυορκία τεκμήριον ἀλλὰ ἀπιστίας ὄζει παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν, *Neque enim Fidei signum est frequens Juramenti usus sed perfidiæ, apud sapientiores.* Et dein de Mendacitèr jurante à quo invocatur Numinis sanctissimi testimonium, ὁ τοῦτο, optimè inquit, ποιῶν μόνον οὐκ ἀνίκρυς δοᾷ κἂν ἡσυχάζῃ, σοὶ χεῶμαι δ' ἀδικεῖν παρακρύμμασι, αἰδημόνῳ μοι τῷ δοκεῖν ἁμαρτάνειν, συνέργησον, ἀνθ' ἑμοῦ πονηρευμένῳ τὴν αἰτίαν ὑπόσχου. Μᾶλλον γάρ μοι πλημμελοῦντι μὴ φαύλῳ νομίζεσθαι. Σὺ γὰρ παρὰ τοῖς πιστοῖς δόξης ἀλογεῖς, ἀδὲν ὠφελίας ὑπερφόμενος· ἅπερ καὶ λέγειν καὶ ἐννοεῖσθαι ἀσεβέστατον, *qui hoc fecerit, tantùm non Deo occlamat, sed interim tacitè dicit, Te utor pro tegumentis injustitiæ* (mendacii) *meæ, dum peccare quidem me pudet; adjuva me, in te culpam mei peccantis recipe. Eveniet sic me utcunque transgressorem, malum non existimari. Tu autem existimationem eorum, qui fidem servant, negligis, nec bonam famam commutas. Quæ quidem sive dicere sive cogitare, perquàm est nefarium.* Libentiùs ex Philone hæc adduximus, quoniam egregia sunt ipsa, nec interpreti Latino

tino satis quidem reddita. Et Pythagorica planè sunt & Socratica uti & Platonica, atque, ut antè notatur, Rhadamanthina hæc Philonis de Dei nomine ipso juramentis neutiquam adhibendo, sed interim Talmudicis haud parùm adversa. Consonam ei disciplinam heic habes ex veterum plurimis apud Stobæum[a], Antonium, Maximum[b]. Jurandi autem, sive in colloquiis sive in pollicitationibus, ubi necessarium juramentum non est, frequentiam quæ perjurio dispositio est prævia ac primaria, tantum abest ut magistri Talmudici non etiam fugiendam moneant, ut quasi ipsis Christi de Juramento evitando verbis utantur. טובה, inquiunt[c], גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל *Bonum esset homini, non omnino jurare*, ubi tamen maximè & ferme solùm spectant juramenta ex legis sermone præstanda, id est per Dei sive Nomina sive Cognomina; quod Philoni satis est dissonum. Adeo grave autem Juramenti sive Falsi sive Futilis (de quibus statim plura) peccatum æstimabant ut, præter pœnas alias ex lege præscriptas (de quibus mox) Excommunicari protinùs debere tradatur & jurantem, ab eo qui audierit, eúmque, si officio huic defuerit, etiam ipsum Excommunicandum. Maimonides[d], השמע הזכרת השם מפי חבירו לשוא או שנשבע לפניו לשקר או שבירך ברכה שאינה צריכה שהוא עיבר משום נושא שם יי לשוא הרי זה חייב לנדותו ואם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי *Qui audierit mentionem Nominis* seu *Dei, ex ore proximi sui in vanum, aut eum falsò jurantem, aut maledictione non necessariâ utentem ita ut sic quoque transgrediatur assumendo nomen Domini in vanum, obligatur eum excommunicare* (Quid illud, esset fusiùs ostenditur libro primo) *Si verò eum non excommunicaverit, ipse est etiam Excommunicationi obnoxius* seu *à seipso excommunicandus*. Absolutio autem sequi debe-

[a] *Serm.* 27 & 28.

[b] *Serm.* 85, 86, 87.

[c] *Maimenid. tract.* Shebuoth *cap.* 12. §. 12.

[d] *Ibid.* §. 9. & *videsis Gemaram Babyloniam ad tit.* Nidarim *cap.* 1. *fol.* 7, 2.

bat מיד *statim*. Quod interim de Excommunicatione sic dictum, intelligit solummodo de perjuriis ejusmodi scientèr non ex Errore aut Ignorantia commissis. Per res autem alias, ne quidem sanctissimas, præter Deum ipsum, aut simpliciter quod in Pentateucho scriptum, Juramenta præstita credenda aut pro Juramentis civilitèr haberi (ut antè etiam tactum est) volebant. Idem Maimonides[a], aliíque heic satis subtiliter.

[a] *Tract.* Shebuoth *cap.*12. § 3 & 4. *Moses Mikotzi Præcept. Negat.*241.

מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהן אף
על פי שאין כוונתו אלא למי שבראם אין זו שבועה.
וכן הנשבע בנביא מן הנביאים או בכתב מכתבי הקדש
אעפ שאין כוונתו אלא למי ששלח נביא זה או למי שצוה
בכתב זה אין שבועה. ואעפ שאין אלו שבועות מאיימין
עליהם ומלמדים את העם שלא ינהגו קלות ראש בכ־.
ומראין בעיניהם שזו שבועה. ופותחין להם פתח ומתירין
להם. במה דברים אמורים בשאר כתבי הקדש. אבל הנשבע
בתורה אם נשבע במה שכתוב בה דעתו על ההזכרות.
ואם נשבע בה סתם דעתו על הגויל ואין כאן שבועה.
ונשלה בידו ונשבע בה הז כמו שנשבע במה שכתוב בה

ואסור *Si quis juraverit Per Cœlum & Terram & Solem & similia, tametsi cogitaverit tantùm de eo qui ea creavit, Juramentum nihilominus* (legitimum) *non est. Ita etiam si per Prophetam aliquem ex Prophetis, aut Scripturam aliquam ex Sacris Scripturis, tametsi cogitârit tantùm de eo qui prophetam hunc misit, aut de eo qui per Scripturam hanc quid jußit, Juramentum nihilominus* (legitimum) *non est. Cæterum licèt hæc non sunt juramenta quibus fides habenda, monere tamen solebant populum ut nec hisce temerè uteretur, cum etiam ipsis Juramenta esse videantur. Et ostium eis aperiunt, & absolvunt eos. Quæ dicta sic tamen temperanda, ut intelligantur de reliquis Sacris Scripturis. Sed si quis juraverit per Legem* (seu Pentateuchum) *ita ut juret per id quod in ea scriptum sit, in mente habet Nomina in ea Divina.*

Sed

Sed si simpliciter per eam juraverit adeóque cogitans (tantùm) *de Volumine* (quà Volumen est) *haud ibi Juramentum* (legitimum) *præstatur. Sed si ceperit eam in manus suas & per eam juraverit, idem est ac si jurasset per id quod scriptum est in ea* (cogitationis discrimine adhibito nullo) *& obligatur.* Atque hæc ex Gemara Babyloniæ[a]. Adeóque legitimum Juramentum seu Perfectum, שנועה גמורה Talmudicis dici solitum, non habebatur sine Dei Nomine aut Cognomine sive expressim, sive assentiendo, juxta antè dicta, tacitè adhibito. Forensis autem jurandi formula seu שבועה הדיוטים à Mose Maimonide[b] & Mikotzi[c] aliisque, ex usu & scriptis suorum vetustis, ita describitur, הנשבע אומז ספר תורה בזרועי והיא עומד ונשבע בשם או בכינוי או בשבועה או באלה מפיו או מפי הדיוטין *Qui jurat Librum Legis prehendit brachio suo, & stans jurat, per Nomen sanctissimum aut Cognomen aut Juramentum aut Execrationem, ex ipsius ore aut ex Judicum* seu *Synedrorum ore.* Addiderunt item[d] in Juramentis forensibus solennioribus quandoque Feretrum, Culleum, seu utrem inflatum (qualis forsan memoratur suprà, in Christiana Judæos adjurandi formula) & Candelas quæ Spiritu cullei emisso extinguerentur, non sine execrationibus in pejerantem horrendis, sive à Synedris sive à ministris Synedrii proferendis, ut terrore sic, si fieri posset, perjurium præveniretur. Unde & ad infamiæ timorem augendum, adhibiti, sæpiùs, ut in Excommunicatione gravissima & solenniori, Buccinarum clangores. Inter Judicum item monita, quibus perjurium amoliri sic studebant, à circumstantibus in terroris augmentum, clamari est solitum[e] illud Mosis ad populum de cœtu Corah, Dathan & Abiram, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים וגו׳ *recedite*[f], *quæso, à tabernaculis istorum virorum impiorum & nolite*

[a] *Ad tit.* Nidarim *cap.* 2. *fol.* 14, 2.

[b] *Tract.* Shebuoth *cap.* 11. § 8.

[c] *Præcept. Affirmat.* 123.

[d] Bial Aruch *in verb.* הסת. Migdoloz *ad Maimonid. tract.* Shebuoth *cap.* 11. *fol.* 400, 1.

[e] *Gemar. Babylon. tit.* Shebuoth *cap.* 6. *fol.* 39, 1.

[f] *Numer.* 16, 26.

nolite tangere quicquam quod eorum eſt, ne fortè conſumamini omni peccato illorum. Et dein Jurans ex ore ſuo exemplum ſeu formulam affert, הריני נשבע באלהי ישראל במי ששמו רחום במי ששמו חנון שאיני אויב לזה כלום וכן אם אמר הרי הוא ארור לה' או ארור למי ששמו רחום אם יש לזה כלם אצלו *Ecce Juro per Deum Iſrael, per eum cui nomen Miſericors, per eum cui nomen Gratioſus, me reum huic non eſſe. Atque ita ſi dicat ſe maledictum eſſe Domino aut maledictum ei cujus nomen Miſericors, ſi quid habeat quod adverſario debeatur.* Delati autem à judicibus juramenti forenſis formula erat hujuſmodi, משביעין אני אותך בה' או במי ששמו חנון שאין לזה בידך כלום והוא עונה אמן כעניין שנאמר והשביע הכהן את האשה בשבועה האלה ואמרה האשה אמן אמן. או שאמרו לו הרי פלוני בן פלוני ארור לה' אלהי ישראל או למי ששמו חנון אם יש לפלוני אצלו ממון ולא יודה לו והוא אמן *Adjuramus te nos per Dominum, aut per eum cui nomen eſt Gratioſus, quod in manu tua* (poſſeſſione, poteſtate tua) *nihil habes quod adverſarii eſt. Et reſpondeat ille Amen, juxta negotium illud* (de Uxore ſuſpecta[a]) *& adjuret Sacerdos fœminam per Juramentum & Execrationem, & dicat fœmina Amen, Amen. Aut ad hunc modum, Ecce, N. Filius N. maledictus ſit Domino Deo Iſrael, aut ei cui nomen Gratioſus, ſi ſit apud N. rei aliqua rē N. quam non illi agnoſcit, atque is reſpondet Amen*[b]. Morem item aiunt fuiſſe, eos qui in foro adjurarent, monere ſolitos jurantem, ſe illum non juxta conceptum ejus adjurare ſed ſecundum conceptum ipſorum adjurantium & Synedrii. Et ſeculis recentioribus, deſiiſſe in forenſibus Juramentis uſum nominis Sanctiſſimi, atque in locum ejus ſucceſſiſſe Execrationes alias legitimas. Illud autem de adjurandi more, juxta ſententiam (verbis declaratam) Synedrii, nec jurantis (ut pectore celatam) firmant[c] exem-

[a] *Numer. 5. 21, 22.*

[b] *Videſis Sam. Petit. Variar. Lect. lib. 1. cap. 17.*

[c] *Gemara Babylonia tit.* Sbebuoth *cap. 3. fol. 29, 1. & cap. 6. fol. 39, 1. & tit.* Nidarim *cap. 3. fol. 25, 1.*

plo

plo Mosis populum adjurantis[a] in fedus Divinum. [a] Deuter. 29, 14.
Non autem vobiscum solùm ego ferio pactum istud & Juramentum istud, כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום
לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום
Sed & cum omni eo qui hodie apud nos heic stat coram Domino Deo nostro, & cum eo qui hodie non est heic nobiscum, ut etiam Græci, Onkelos, Arabs Erpenianus, & MSS. apud me veteres bini; recentiores passim. Vulgata tantùm, *sed cunctis præsentibus, & absentibus.* Targum Hierosolymitanum, *sed & omnibus generationibus quæ fuere,* מן יומות עלמא ועד כדין עמך קיימין הכא
ומן יומא *à diebus seculi usque hactenus tecum stant* (seu sunt) *quasi hodie, coram Deo vestro & cum omnibus generationibus futuris quæ fuerint post nos quasi consisterent hodiè nobiscum*; uti & Uzielides sic dictus, וית כל
דריא דעתידין למיקום עד סוף כל עלמא כולהון הינון
קיימין הכא עמן יומא *& omnibus generationibus quæ futuræ sint usque ad finem totius mundi* (quæ quasi) *stant hic nobiscum hodie.* Arabs autem Jaianus habet, *& cum eo qui est heic præsens nobiscum* الذي هنا معنا *cum ei delatum fuerit hoc Juramentum.* Jam verò, ad hæc Talmudici, de adjurationibus forensibus, aiunt, כשמושבעין אותו אומר לו הוי יודע שלא על העתך אנו
משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין
שכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל אמר להן
דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת
המקום ועל דעתי שנ׳ ולא אתכם בלבדכם וגו׳ כי את אשר
ישנו פה אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני תודיע
הבאים ונרים העתידין להתגייר מניין תל׳ ת אשר אינו
ואין לי אלא מצות שקיבלו עליהם מהר סיני מצות העתידות
להתחדש כנון מקרא מגילה וגו׳ *Cum adjurandum adjurabant, dictum est, Heus, scire oportet nos haud adjurare te juxta conceptum mentis tuum, sed juxta conceptum*

Numinis ſanctiſſimi, uti & Synedrii, juxta id quod reperimus in eo quod fecit Moſes magiſter noſter, qui, cùm adjuraret Iſraelitas, dixit eis, ſciendum eſt vobis me neutiquam vos adjurare juxta conceptum veſtrum (veſtram ſententiam) *ſed juxta ſententiam Numinis ſanctiſſimi & ſententiam mei ipſiùs. Secundum quod dicitur, nec vobiſcum ſolùm &c. verum etiam eo qui eſt heic. Non comperio heic alios præter vos qui ſtant in monte Sinai. Generationes futuræ & Proſelyti qui impoſterum in Judaiſmum recipientur quid facient? Adjicitur, & qui non eſt heic.* Et compluria alia monita, quæ perjurium amolirentur, inculcare ſolebant. Ex veterum autem uſu, adjurationes Judicum forenſes linguâ fiebant ſanctâ, ſed ita ut neceſſariò linguâ adjurato cognitâ ſtatim explicarentur. Etiam introductum eſt à הגאונים Gaonim (contra quàm voluere Rabbini vetuſtiores) ut rite adjurarent Judices[a] בכל לשון שהוא מכיר *in quacunque lingua ſatis intellecta.* Et quantum ad Pentateuchum brachio, inter jurandum, tenendum, ritus ille non ita neceſſarius ut Juramentum neutiquam ſic præſtitum non obligaret. Verba & aſſenſus illud ſatis conficiebant. Aiunt tamen Judices erâſſe, qui ex Lege adjurarent quempiam בלא נקישת חפץ *abſque re aliquâ* (puto, ſacrâ) *ſic prehenſâ* aut *manibus* ſive *tentâ* ſive *alligatâ*. Supplebat ſatis, maximè in Presbyterorum ſeu Sapientum Juramentis forenſibus, Pentateuchum, manûs phylacterium[b] in quo verba Sacra & Domini nomina. Sapientes etiam ſeu Presbyteri rite jurabant ſedentes; qui ex vulgo, ſtantes. Neque verò שבועת הטרח *Juramentum Impoſitionis*, etſi pro graviſſimo habebatur (de quo plura mox) ſuper Pentateuchum præſtabat adjuratus. Sed id, inter jurandum, coram tenebat ſive fori miniſter aliquis, ſive alius ex eis qui adeſſent.

[a] *Maimonid. Tract.* Shebuoth *cap.* 11. §. 8 & 14.

[b] *Deutcron.* 6, 8.

VIII. Ge-

VIII. Genus autem Juramentorum, quâ sive forum sive hominum alibi mores & commercium spectabant, Talmudici faciunt Quadruplex. Distribuunt[a] in שבועת ביטוי ושבועת שוא ושבועת הפקדון ושבועת העדות *Juramentum Futile* seu *Temerarium*, *Juramentum Vanum*, *Juramentum Depositi*, *Juramentum Testimonii*. Genus primum seu quod est Juramentum ביטוי *Futile* seu *Temerarium*, habetur in illo Legis[b], נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא אדם בשבועה וגו' *Anima, Persona, si juraverit inconsideratè pronuntiando labiis suis malefacere aut benefacere, juxta omnia* (seu aliquod eorum) *quæ temerè proferre solet homo cum Juramento* &c. et non ritè rem cognoverit consideraveritve, ove femellâ aut turturibus aut columbis, aut similâ, aut caprâ, ut hostiâ pro peccato illo, expianda erat. Hoc itidem in partes Quatuor dividunt; שתים להבא ושתים לשעבר *Binas de Futuro & Binas de Præterito*. De Præterito, ut quum non sine Juramento ejusmodi quis sive affirmaverit sive negaverit se comedisse. aut saxum in mare projecisse, aut Rubenum cum Simeone colloquium habuisse. Ita partes illæ Binæ sunt Negativa & Affirmativa. Simili modo de Futuro; se comesturum, saxum projecturum, aut se non comesturum, non projecturum, ואין שבועת ביטוי נהגת אלא בדברים שאפשר לו לעשותן בין להבא בין לשעבר *Nec versabatur Juramentum hoc temerarium, nisi tantùm in rebus quæ sive facere sive non facere in potestate Jurantis esset.* Si pronuntiatum sic in hisce aliquod, falsum de præterito, aut non præstitum de Futuro, esset, הרי זו שבועת שקר *Juramentum Falsum dicebatur.* Nam de ejusmodi Juramentis sumitur illud[c], לא תשבעו בשמי לשקר *non jurabitis per nomen meum falsò*; Græci ἐπ' ἀδίκῳ *injustè*, Judæi Hispanienses *a falsia*. Ita alii. Et

[a] *Maimonides Tract.* Shebuoth *cap.* 1. *Mos. Mikotzi præcept. Negativ.* 239.

[b] *Levitic.* 5, 4.

[c] *Levitic.* 19, 12.

Et vulgata *non perjurabis in nomine meo.* ואם נשבע לשקר במזיד לוקה *& ſi in hiſce ſciemèr juraverit falsò, verberibus puniendus erat.* Si ex errore aut ignorantia, præſcripta in Lege[a] Expiatio tantùm adhibenda erat. Juramentorum Genus Secundum, id eſt שוא *Vanum* quadrifariam item tributum eſt. Species Prima, ubi jurabat quis id quod nemo neſcit ſe non ita habere; ut virum fœminam, aut fœminam virum eſſe, aut columnam marmoream auream eſſe & ſimilia. Secunda, ubi quis jurabat, על דבר שאין בו ספק לאדם שהוא כן *rem ita eſſe vel non eſſe, de qua nemo mortalium dubitat*, ut Cœlum eſſe Cœlum, Saxum eſſe Saxum, Duo eſſe Duo, & ſimilia. Tertia, cum quis jurabat, לבטל את המצוה[b] ἀκυρῶν *irritum facere* (non obſervando) *mandatum* aliquod, ut ſe non uſurum phylacteriis, Paſcha aut Scenopegiam non ritè hoc vel illo modo celebraturum, jejunaturum ſe Sabbatis & diebus feſtis & ſimilia. Quarta denique ſecundi hujus generis ſpecies eſt quando quis jurabat, על דבר שאין כח בו לעשות *ſe facturum rem quæ in poteſtate ſua non eſſet*, ut ſe per Dies Noctéſque Tres continuos non dormiturum, aut per Dies Noctéſque Tres continuos ſe nihil guſtaturum. Speciem harum quamlibet interdicto illo Decalogi[c] contineri aiunt, לא תשא את שם יי אלהיך לשוא *Nomen Domini Dei tui non aſſumes in Vanum*, atque ita Græci, οὐ λήψῃ &c. οὐκ ἀναλήψῃ & εἰς εἰκῆ, Onkelos verò, לא תימא בשמא וגו' למגנא *non jurabis per nomen* &c. *fruſtra*, ſeu *ſine cauſa*, & Uzielides dictus לא ישתבע חד מנכון בשום מימריה יי על מדלג ארום לא מזכי יי ביום דינא רבא ית כל מאן דמשתבע בשמיה על מנן *haud quis veſtrûm jurabit per Nomen Verbi Domini fruſtrà. Neque eum non reum habebit Dominus in die Judicii magni, qui juraverit per nomen ejus fruſtrà.* Syrus, *non jurabis* &c.

[a] *Levitic* 5,6.

[b] *Vide Matth.* 15,6. *Marc.* 7,13.

[c] *Exod.* 20,7.

كذب *cum mendacio.* Sed Onkelo posteriora illa sunt, דיומי בשמיה לשיקרא *qui juraverit per nomen ejus falsò.* Atque ita Judæi Hispanienses, *No jures a nombre de A. tu Dio a vanidad, que non a pardonara A. al que jurare a su nombre a falsedad.* Arabs Erpenianus, لا تحلف باسم الله ربك باطلا *non jurabis per nomen Dei domini tui frustrà.* Nec alitèr Jaianus. Si quis autem Juramenti ejusmodi vani reus esset, ex disciplina Talmudica Lege illa fundata, idque ultrò ac scienter (במזיד) verberibus plectendus erat. ואם היה שוגג פטור מן הכלום *Si vero ex errore aut ignorantia, omninò liber erat*; nec pœnæ forensi nec Sacrificio Expiatorio obnoxius. Tertium Genus Juramenti הפקדון *Depositi*, circa Deposita ipsa sic vulgò dicta, res alienas, mutuò acceptas, casu repertas, alitérve in cujuspiam potestate, sed quales dici solent fungibiles, versabatur. Quasi prævia ac inserviens fit Juramenti generi huic Lex illa[a], לא תכחשו *ne mentiamini* (ne *sitis perfidi*) Quod pro אזהרה לכפירת ממון *præmonitione* (divinâ) *sumitur, ne quis neget sibi bona credita aut aliena.* Simplex autem negatio verberibus non puniebatur. Si verò cum Juramento falsò negasset, reus erat perjurii ad Tertium hoc genus spectantis, idque ex verbis proximè sequentibus, ולא תשקרו איש בעמיתו *nec fallaciter agatis vestrûm quis cum proximo suo*, ubi statim etiam sequitur, ולא תשבעו בשמי לשקר *nec jurabitis per nomen meum falsò.* Perjurus hujusmodi ex sententia forensi præter rem ipsam, Quintam ejus insuper partem[b], restituebat. Et sive scientèr sive ex ignorantia juris, de non falsò in causa ejusmodi jurando, pejeraverat, sacrificio commissum expiabat. At verò si ignarus esset mandati de Sacrificio hoc nomine præstando, aut si reverà possideret rem peti-

[a] *Levit.* 19, 11.

[b] *Levit.* 6, 5.

tam, ſed oblitus id neſciret tempore quo juraret, liber erat tum à Quintæ mulcta tum à Sacrificio Expiatorio. Et in cauſa hac utraque Juramentum ejus veluti pro vi illato ſumebatur, ſeu irrito, quale quodlibet coactum Juramentum. Quale itidem aiunt de Genere heic Quarto quod Juramentum eſt העדות *Teſtimonii.* Lex[a] de eo, *Si peccaverit quis & audierit vocem Juramenti teſtiſque ipſe fuerit, aut viderit aut cognoverit,* אם לא יגיד *Si non indicaverit, portabit iniquitatem ſuam.* Juramenta autem violata, quæ ſive verberibus luenda ſive Sacrificio expianda erant, ea ſola fuere in quibus expreſſim aut tacitè inerat Nomen aut Cognomen Numinis ſanctiſſimi. Qui juraverat ſe hodiè non comeſturum, פטור שאין ואוכל פחות מכזית אכילה פחותה מכזית *& comederat quod olivâ minus eſſet, liber erat, cùm quod olivâ minus eſt, in comeſtione, pro nihilo deputetur.* Quale ſexcenties dicunt de cibis comeſtis; uti de potatione, parili in caſu, loquitur Maimonides, Jurantem ſcilicet, ſe non hodie potaturum, non violare Juramentum, עד שישתה רביעית כשאר האסורין *uſque dum potaverit* (Hauſtûs uſitati) *partem quartam. Quale jus obtinet circa reliqua interdicta.* Si quis juraverat ſe hodie non comeſturum, & biberat, liber non erat. Quoniam השתייה בכלל אכילה *potatio includitur in comeſtione.* Si verò, ſe non hodie bibiturum, comedere ei fas erat. Nam אין אכילה בכלל שתייה *comeſtio non includitur in potatione.* Et quamplurima ſubdunt ſubtilia de Juramenti objectis, in quibus & illud ſingulare de re notiſſima jurata, ſeu Juramento vano. Exemplum afferunt[b]. Aſtronomis non dubitari Solem Tellure majorem eſſe centies ſeptuagies; unde jurabat quis è vulgo imperito, Solem Tellure eſſe majorem. Is אינו לוקה משום שבועה שוא *non vapulabat nomine Juramenti vani.*

[a] *Levitic.* 5, 1.

[b] *Maimonides tit.* Sanhedrin *cap.* 5. § 22.

שאף

שאף על פי שהדבר כן הוא אין דבר זה גלוי וידוע לכל
העם אלא גדולי החכמים בלבד *quoniam tametsi res se ita habuerit, non adeò manifesta & aperta est toti vulgo, sed sapientibus* (Philosophis, Astronomis) *summis.* Neque, quantum ad hoc Juramenti genus, pro reo habebatur, aut flagellandus erat usque dum juraret, על דבר שגלוי וידוע לשלשה בני אדם משאר העם כגון
איש שהוא איש ואבן שהוא אבן. וכן אם נשבע שהשמש
קטנה מן הארץ אינו לוקה ואף על פי שאין הדבר כן
מפני שאין זה ידוע לכל אדם ואיני כמי שנשבע על האיש
שהוא אשה שהרי לא נשבע אלא על ראיית עיניו שהרי
הוא רואה אותה קטנה וכן כל כיוצא בזה מדבר חשבון
תקופות מזלות וגימטראית וכיוצא בהן מדברי חכמה
שאינן נכרין אלא לאנשים אחדים *De re quæ manifesta esset & nota Tribus hominibus* (quibusque) *ex reliquo vulgo, ut Virum esse Virum, Saxum esse Saxum. Ita, si juraret Solem minorem esse Tellure, nec flagellandus erat* (tametsi res ipsa se neutiquam ita habeat) *quoniam hoc non cuique notum, & aliud est ab eo quo juratur Virum esse fœminam. Neque enim jurabat* (de sole) *aliunde quàm ex oculi conspectu, quo visus est sibi minor. Parile jus de similibus in Arithmetica, Calculo Astronomico, Geometria id genus aliis Philosophicis, quæ ignota sunt aliis præter homines aliquot singulares.*

IX. Addunt de Juramenti Futilis seu Temerarii (per incogitantiam, iram, aut ejusmodi animi affectum prolatum) in futurum de hoc vel illo præstando seu vitando prolati, Absolutionis modum; quoties scilicet qui sive sic temerè, sive ob aliud quid quod interjurandum non cognosceret, juraverat, pœnitentiâ ductus, vinculo Juramenti se absolvi desideraret. Quod itidem jure parili in Votis sic conceptis obtinebat. Adeundus Juranti erat aut Sapiens seu Presbyter, aut, ubi is deerat, Tres aliquot ex Vulgo, quo-

rum, veluti in Juriſdictionis voluntariæ actu, munus habebatur legitimum, eum pœnitentem & abſolutionem petentem abſolvendi. Maimonides[a], והרי זה נשאל לחכם אחד או לשלשה הדיוטות במקום שאין שם חכם ומיתרין שבעיתו. ויהיה מיתר לעשות דבר שנשבע שלא לעשתו או שלא לעשות דבר שנשבע לעשותו וזהו הנקרא היתר שבועות *Is rogare debuit Sapientem Unicum aut, in loco ubi is deerat, Tres ex vulgo, & ab eis sic nanciſci Abſolutionem. Et tunc Licitum erat rem quamcunque ſibi Juramento ejuſmodi interdictam facere, uti & eam prætermittere quam juraverat ſe facturum. Atque hoc dictum eſt Juramentorum Abſolutio.* Hiſce è veteribus, ut reliqua, ſubdit, ודבר זה אין לו עיקר כלל בתורה שבכתב. אלא כך למדו ממשה רבינו מפי הקבלה שזה הכתוב לא יחל דברו שלא יחלל הוא בעצמו דרך קלות ראש בשאט נפש כענין שנ׳ וחללת את שם אלהיך. אבל אם נתן וחזר בו חכם מתיר לו *Diſciplina autem hæc in ipſa non omninò Lege ſcripta fundatur. Cæterùm ita didicimus à Moſe Magiſtro noſtro è Cabala* (traditionibus è Moſis tempore ad nos tranſmiſsis) *ſcriptum illud*[b], *is non violet* ſeu *non faciat irritum verbum ſuum* (de vovente & Jurante dictum) *ita intelligi, ut is per ſe non violet, idque impudenter & contemtu animi, juxta interdictum illud*[c] *de non profanando nomine Dei Tui. Sed interim ita ut, ſi eum pœnituerit & ad meliorem mentem circa rem juratam redierit, Sapiens eum legitimè abſolvere poſſet.* Ideóque אין אדם יכול להתר שבועת עצמו *nemo ſeipſum Juramento poteſt abſolvere.* Nec quis ante abſolutione ejuſmodi alterius uſus eſt in præſentia Sapientis ſe, eo nomine, eminentioris, aut ubi Magiſter ſuus præſens erat, citra Magiſtri aſſenſum. Neque per nuntium res hæc tranſigenda; ſed omninò coràm. Et adſtanti qui abſolvi petebat, dicendum erat, Juravi hoc vel illo modo, & me pœnitet. Et conſcius mihi ſum me hucuſque doluiſſe hanc ob rem, nec me

[a] *Tract.* Shebuoth *cap.* 6. § 1 *&c.* Sic *Talmudici Tit.* Nidarim *cap.* 3. *fol.* 21, 1. *& tit.* Becoroth *cap.* 5. *fol.* 37, 1. *Tit.* Nazir *cap.* 9. *fol.* 62, 1. *Tit.* Chagiga *cap.* 1. *fol.* 10, 1.

[b] *Numer.* 30, 3.

[c] *Levit.* 19, 12.

me voluisse sic jurare si rem satis intellexissem. Sapiens tunc aut Triumvirorum primarius interrogabat illum, וכבר נחמרת *& jámne te pœnituit?* Illo affirmante, respondendum erat שרוי לך או מותר לך או מחול לך וכל כיוצא בענין זה בכל לשון. אבל אם אמר לו מיפר לך או נעקרה שבועתך וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום שאין מיפר אלא הבעל או האב אבל החכם אינו אומר אלא לשון התר ומחילה *Solutus es, aut liber es, aut remittitur tibi, aut ejusmodi quid aliud quocunque loquendi modo* idem significante. *Sed si dixerat* (sive Sapiens ille sive Triumvirorum primarius) *Irritum est tibi, aut pro nullo habendum* (quasi Juramentum ab initio non obligâsse assereret) *pro nihilo dictum censebatur. Id enim genus absolvendi ad Maritum & Patrem tantùm* (ex Lege sacra ea de re latâ[a]) *attinet. Sed Sapienti heic* (& absolventibus) *usurpandæ erant tantùm voces quæ Solutionem Obligationis & Remissionem denotarent.* Nimirum in causis Filiæ & Uxoris, Pater & Maritus planè ab initio irritum reddebant, non pro contracto habitum Juramentum dissolvebant; ut heic Sapiens ille & Triumviri, qui Ligatum solvebant. Actus hujusmodi, jurisdictionis voluntariæ instar, nec tamen pro Forensi censitus, à Propinquis æquè fiebat atque ab aliis, & tam Noctu quàm Die, etiam diebus Festis & Sabbatis. Temperamenta autem heic habebantur; ut, Absolutionem hujusmodi locum non habuisse, ubi quis ab alio in Juramentum ejusmodi adjuratus, absolvi desideraret, nisi etiam qui adjuraverat, præsens fuisset. Idem si quis בדעת רבים *ex consensu Plurium*, veluti Urbis, Oppidi, eis juraverat אין מתירין לו לעולם אלא לדבר מצוה *perpetuò ligatus manebat, nec absolvebant eum, nisi tantùm in re aliqua, in Juramento contenta quæ ex præcepto penderet.* Veluti שלא יהנה סבני העיר *se nolle sibi acquirere ex urbis*

[a] *Numer.* 30. 9 &c.

beneficio commodum omnino aliquod. Si, hac in causa, per urbem illam opus esset Prælectioni Legis aut Circumcisionis aut Sacrificii ritibus quenquam præficere, nec quis alius præter hujusmodi duntaxat juratum ibi reperiretur idoneus, הוֹ נשאל לחכם או לנ הדיוטות ומתירין לו שבועתו ועושה להם מצות אלו ונטל שכרו מאותן האנשים שנשבע שלא יהנה מהם *Is impetrare potuit à Sapiente aut Triumviris* (quales dicti sunt) *ut eum absolverent à Juramento suo, & tunc præstare Præceptiva illa, adeóque mercedem accipere ab hominibus illis à quibus se commodum percepturum nullum juraverat.* Sed quoad causas non ejusmodi, absolvendum non omninò erat[a]. Si quis juratus, ad Synedrium se contulisset שבועתו לקיים *ut firmaret* seu *præstaret Juramentum suum* (animi sui sententiam ea in re ostenderet) *& visum esset Synedrio absolutionem Juramenti ejus pietatis pacisque causam fore, præstationem verò* seu *obligationem Juramenti fore in causa transgressionis ac contentionis,* פותחין לו פתח ונושאין ונותנין עמו מהר וסודיעין לו דברים שגורמת שביעתו עד שיתנחם. אם נתם ברבריהם ומתירין לו. אם לא נחם ועמד במריו הרי זה יקיים שבועתו *Ostium ei aperiebant, & exhortabantur, argumentis ex eis quorum in causa fuerit Juramentum ejus petitis, ut se pœniteret. Et si pœniteret secundum monita illa, eum absolvebant. Sin verò persisteret, præstandum ei erat Juramentum suum.* Nec absolvendus erat. Juramentorum, in hoc de Synedrio casu, exempla sunt, se uxorem repudiaturum, Israelitarum neminem ex bonis ejus commodum aliquod percepturum, Carnem se non comesurum, Vinum non bibiturum per 30 dies, ejusmodi alia. Qui Juramentum ejusmodi effuderat, & postmodùm etiam juraverat se nolle absolvi, & dein pœnituerat, primò impetrare debuit absolutionem Juramenti secundi, &

[a] *Videsis Maimonidem Tract.* Shebuoth *cap.* 12. §. 12.

& tunc primi. Se non habiturum cum N. colloquium, & posteà, si impetraverit hujus Juramenti absolutionem, se nunquam postmodùm vinum bibiturum. Pœnitenti absolvendum primo primum, dein secundum. שאין מתירין נדר או שבועה שעדיין לא חלו *quoniam absolvendum non erat sive Votum sive Juramentum aliquod* (cujus tempus) *nondum incœptum. Ut si quis in mense Nisan juraverat se à carnibus abstenturum per triginta dies à mensis Jiar novilunio* & pœnituerat, ante initium Jiar absolutio impetranda non erat. Si idem ipsum juraverat quis Ter, impetrandæ erant totidem Absolutiones, ita ut Prima, Secunda, Tertia ordine suo succederent. Et demùm mirum est quod habent de Effectu Absolutionis, etiam Juramenti de futuro jam violati[a]; sive flagellationis pœnas sive expiatorias spectes; מי שנשבע שבועה ביטוי להבא ושקר בשבועתו. כגון שנשבע שלא יאכל פת ו ואכלה ואחר שאכלה קודם שיביא קרבנו אכם היה שוג או קודם שילקה אנס היה מויד נחם ונשאל לחכם והתירה לו הרי זה פטור מן הקרבן או מן המלקות. ולא עוד אלא אפילו בפרהדו ללקות ונשאל והתירו לו קודם שיתחילו להלקותו הרי זה פטור *Cum juraverat quis Juramentum Futile de futuro & illud violaverat (ut si juraverat, se non comesturum buccellam ipsum, & comederat) & postquam comederat eam, & antequam obtulerat sacrificium suum, ubi ex errore aut ignorantia reus esset, aut priusquam flagris cæsus esset, ubi reus scientèr, pœnituerat, & à Sapiente Absolutionem impetraverat, is nec ad Sacrificium hoc nomine obligabatur, nec flagris obnoxius erat. Imò quod plus est; si jam flagellandus impetraverat Absolutionem, idque priusquam flagellare eum cœptum est, etiam inde liber erat.* Advertendum autem, quæ de Absolutione sic impetranda dicta sunt, ubi Juramenta per Legem simplicitèr aut similitèr (juxta antè memorata)

[a] *Maimenid. tract.* Shebuoth *cap.* 6. §. 18.

morata) præſtita, nec interim pro ſatis obligantibus habita abſolvenda erant, ad Vulgus, non ad חכמים *Sapientes* ſeu Presbyteros eorúmve diſcipulos neceſſariò ſpectaſſe. Expreſſim Maimonides, המשבע בתורה סתם אם תלמיד חכם הוא אינו צריך שאלה לחכם ואם עם הארץ הוא צריך שאלה לחכם כדי שלא ינהוג קלות ראש בשבועות *Si etiam per Legem ſimpliciter juratum fuiſſet, Sapientis Diſcipulos ſic juranti neceſſe non erat Sapientem de abſolutione conſulere, quod tamen facere debuit quiſque è vulgo ſic jurans, ne frequenter nimis temeraria fierent Juramenta.* De pœna tum Forenſi tum Expiatoria, uti & Abſolutione Juramenti & Futilis & Vani dictum eſt. De eo quod eſt Depoſiti; flagellationem ad illud non attinuiſſe aiunt, השבעי שבועה הפקדון במזיד אף על פי שנשבע לשקר והתרו בו עדים בשעת שבועתו אינו לוקה אלא מביא אשמו בלבד שהרי הכתוב מוציאו מכלל הייבי מלקות וחייבי אשם בין בזדון בין בשגגה *Qui juraverat Juramentum Depoſiti ſcienter, etiamſi pejeraſſet nec ſine teſtibus eum præmonentibus tempore Juramenti, flagellandus non erat. Sed Sacrificium tranſgreßionis de eo duntaxat offerendum erat. Scriptura enim excipit ejuſmodi jurantem è numero flagellandorum. Et reum eum facit Sacrificii pro tranſgreßione; idque tam ubi ex errore quàm ſcientia pejeraverat.* Depoſiti nomine nihil continebatur quod erat, פחות מפרוטה או משוה פרוטה *minus nummo minimo aut ejuſdem valore*; unde ſi quis de hoc impetitus cum Juramento negaret, liber erat à Juramento Depoſiti, ſed interim (ſi falſò) Juramenti Futilis reus.

[a] *Idem ibid. cap.7. §.8.*

X. Quod ad Teſtimonii Juramentum violatum aut negatum attinet; lege de ea ſingulari neminem teneri ſcribunt, ubi petebatur Fundus, Servus, Syngrapha, aut quæſtio erat de Natalibus ſive puris ſive inquina-

inquinatis, seu de re aliqua sive malè sive benè gesta, aut similibus (extra causam zelotypiæ[a]) sed tantùm[b], על כפירת עדות ממין שדומה לפקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שפרטן הכתוב בפרשה שהן משלטלין שנופן ממק וכשיעדו זה יתן לזה *ob negationem* seu violationem *testimonii circa rem quæ Depositi fuerit instar, commodati, surrepti, deperditi, qualia particulatim enumerantur in Lege*[c], *& in rebus sunt quæ fungibiles dici solent.* Nec locum habuit violati aut negati Juramenti hujus Lex circa קנס *mulctam*, veluti Dupli, Quadrupli, Quintupli; sed tantùm circa קרן seu actionis aut quæstionis *rem principalem.* Atque is, cujus intererat, rogabat & adjurabat, etiam extra forum, testem ut de re attestanda testimonium suum præberet, ad quod faciendum ex Lege sacra tenebatur. Nec reus heic quis, nisi adjuraretur in lingua ei nota. Juramentum hoc extra casus jam dictos proferens, licet minimè testimonii Juramenti violati nomine teneretur, nihilominus Juramenti Futilis juri erat obnoxius. Qui verò Juramenti Testimonii ritè reus erat, illo duntaxat nomine is, non Juramenti Futilis, reus habebatur. Nec alia heic pœna quàm per Sacrificium expiatoria; non Flagellatio. Testimonio idonei neutiquam fuere quales Judiciis impares fuisse superiùs est ostensum, nec propinquiores. Juramenta jam memorata cuncta, quoties essent in foro delata, solenni nomine vocabantur[d] שבועות הדיינים *Juramenta Judicum*, qui itidem alio interdum, juxta Talmudicorum veterum disciplinam, utebantur quod שבועה הסרס *Juramentum Impositionis* dictum & gravius erat & verbis variatim & sæpiùs repetitis, sive Reo sive Testibus sive utrisque delatum, ad extorquendum veritatem; veluti per interrogationum & pœnarum comminationum torturam. Nec tamen hoc, nomine *Juramenti Judicum* so-

[a] *Numer.* 5, 13.

[b] *Idem ib. cap.* 9. §. 3. *& cap.* 10. §. 3.

[c] *Levit.* 6, 5. *& vide cap.* 5, 1.

[d] *Idem ibid. cap* 11. §. 4. *& 7. & videsis Buxtorf. Lexic. Talmudic. col.* 626. *& Maimonid. tract.* Toaion Wenitaien *cap.* 1.

lenni venire volunt. Carmina fuere in adjurationibus illorum forensibus perquam horrenda, etiam ubi Juramentum Impositionis non adhibitum. Sed præter hæc Juramento huic accessere molestissimæ[a] & sæpiùs iteratæ variatæque adjurationis formulæ quibus tandem, si fieri posset, veritas erui quiret. Nec dubitandum quin generis hujus Juramenta fuerint illa, de quibus Jo. Chrysostomo[b] locutus est Christianus ille qui fœminam illustrem, etiam Christianam, adegerat, Εἰς τὰ τῶν Ἑβραίων εἰσελθεῖν κἀκεῖ παραλαβεῖν ὅρκον περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων αὐτῇ πραγμάτων, *in Ebræorum* (Synedria, veluti quæ, in Palæstina utraque[c] ipso Chrysostomi tempore fuere; & τὰ ibi τὰ Σωέδρια denotare palàm est ex sequentibus) *ibique jusjurandum de negotiis sibi controversis præstare.* Hic à Chrysostomo rogatus causam δι' ἣν τὴν ἐκκλησίαν ἀφεὶς ὅτι τὰ Ἑβραίων εἵλκε Συνέδρια, ob quam, *ecclesiâ relictâ eam in Ebræorum Synedria traxisset*, respondet πολλοὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκέναι, φοβερωτέρους τοὺς ἐκεῖ γινομένους ὅρκους εἶναι, *multos ei dixisse, formidabiliora esse juramenta ibi adhibita.* Sed gravissimè est hoc nomine à Chrysostomo reprehensus. Atque ita demùm juramenta illis erant partim של תורה *ex ipsa Lege* partim של דברי סופרים *ex verbis* seu *disciplina Scribarum*, id est Sapientum, superinducta, quæ itidem in שבועות דאורייתא *Juramenta Legis* & שבועות דרבנן *& Juramenta Rabbinorum nostrorum* discriminantur[d]. De horum omnium simul pœnis, ait Maimonides[e], גבר ברור וגלוי שכל השבע שבועת הדיוינין או שבועת הסת בשקר שודאי חייב משום שבועת הפקדון ואינו לוקה *Furis est exploratissimi, quicunque juraverit Furamentum Judicum aut Furamentum Impositionis falsò, reum eum esse Furamenti Depositi* (violati; juxta varias antè ostensas ejus notiones) *nec flagellandum esse*, sed sacrificio tantùm expiandum.

[a] *Gemar. Babylon. tit.* Shebuoth *cap.* 6. *fol.* 39, 1. Baal Aruch *in* הסך *& Maimonid. tract.* Shebuoth *cap.* 11.

[b] *Orat.* 1. *adversus Judæos.*

[c] *L.* 17. *C. tit. de Judæis.*

[d] *Gemar. Babylon. tit.* Shebuoth *cap.* 6. *fol.* 41, 1.

[e] *Tract.* Shebuoth *cap.* 11. §. 20.

Quan-

Quantum verò ad forum cœleſte ſeu Numinis ſanctiſſimi tribunal, aiunt perjurium & nominis Divini abuſum ejuſmodi omnimodum peccatorum eſſe graviſsimum, utpote cum Dei profanatione communem. Unde Maimonides[a], אע"פ שאין בו לא כרת ולא מיתת בית דין יש בו חילול השם המקודש שהוא גדול מכל השנות *tametſi neque Excisio* (divinitùs infligenda) *neque moris forenſis ei præſtituatur, attamen in eo eſt Profanatio Nominis ſanctiſsimi quod peccatorum cunctorum eſt graviſsimum.* Accedit autem de Servis, eos Juramentis ſuis de futuro, non omnino obligatos eſſe, quoniam neutiquam in poteſtate ſua ipſi. Idem[b]; עבד שנשבע אין רבו צריך לכפותו. והרי הוא אחר שנשבע כקודם שנשבע. לפי שאין גופו קנוי לו כדי שתחול עליו שבועתו. ונאמר בשבועות לאסיר אסר על נפשו מי שנפשו ברשותו יצא עבד שהוא ברשות אחרים. ונמצא זה כמו שנשבע על נכסי אחר *Si ſervus juraverat* (de futuro quopiam præſtando) *dominus ejus non obligabatur ad cogendum eum. Et ſanè ipſe ejuſdem poſtquam juraverat conditionis habebatur, cujus antè. Quoniam corpus, Perſonam ſuam ipſe non ita poſsidebat ut in ſe Juramentum ſuum præſtandum reciperet. Et dici ſolet de Juramentorum obligatione, obligationem eſſe ſuper ipſos jurantes* ſeu *animam*[c] *ipſorum, quod intelligendum de eo qui ſua eſt in poteſtate. Excipitur ita ſervus quia in aliorum eſt ille poteſtate. Et revera Juramentum illiuſmodi haud aliud erat, quàm ſi quis de bonis juraret alienis.* Sed de Juramentis eorum ut &. jurandi uſu forenſi plura Capite proximo.

[a] *Ibid. cap. 12. §. 2.*

[b] *Ibidem §. 6.*

[c] *Vide Athanaſii Juramentum, ſuprà §. 6.*

Cap. XII.

I. Leges, Adjurationis forenſis, *Sacræ circa* Res Mobiles. *Uſus in illis* Juramentorum *varius*. Teſtis Unicus. *Qui ab* Juramentis, *perjurii futuri cauſâ, ut* ſuſpecti, arcerentur. *Ex* Lege, *de* rebus Immobilibus *ſeu Fundis*, Servis, rebus ſacris, Chirographis *non jurabatur, quod tamen ex* Sapientum præſcripto *fiebat.*

II. *De* Agendi *&* Excipiendi *in* Cauſis Pecuniariis *ſeu non Capitalibus* Formulis.

III. *De eo quod eſt* Judicare ſeipſum. *Phraſis illius apud S.* Paulum *uſus*. Patres *aliquot* Chriſtiani *ſe judicantes.*

IV. *Si* Synedri Minores *in Cauſis ejuſmodi decidendis* errarent. *Si litigatorum alter ad* Synedrium Magnum *litem deduci cuperet. Suffragiorum* pars *unico* major *in judicio vincebat.* *De* diſſenſu *inter* Triumviros *vario, & adjectione* plurium judicum, *per paria, uſque ad* Septuaginta unum.

JUramentorum ſingularium diſciplinâ ſimul cum generibus Judiciorum ſeu Actionum forenſium, ſic præmiſſâ, ad Actionum ſpecies ac Juramentorum in eis uſum devenimus. Judicia Pecuniaria, ſeu ריבי ממונות partim circa המטלטלין *res mobiles*, ſurreptas, detentas, partim circa Injurias alias ac damnum illatum, & partim demùm circa הקרקעות *prædia*, ſeu *fundos* verſabantur. Primaria circa res mobiles erant Legis illæ[a], De Furto & Quintupli & Quadrupli & Dupli compenſatione; & dein, *Si quis dederit proximo ſuo pecuniam aut vaſa quæ cuſtodiat & ſurrepta fuerint de domo viri illius, ſi inventus fuerit fur, reddat Duplum.*

[a] *Exod.* 22, 7.

Et

Et ſi fur non fuerit inventus, נקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו *accerſatur* ſeu *applicabitur dominus domus ad Judices* (ut ſciatur) *utrum ipſe miſit manum ſuam in rem proximi ſui* (Græci ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀ ὀμεῖται, *coram Deo, & jurabit*, vulgata *ad Deos* (ita Judices Iſraelitici dici ſoliti) *& jurabit*, unde Duacenſes ibi alibíque **to the gods**, quemadmodum etiam Henricus Ainſworthus, Arabes & Syrus *ad Judicem*; Chaldæi, Judæi Hiſpanienſes, Græcobarbari, alii paſſim, *ac Judices*) *Et ſuper omni re iniqua, propter bovem, propter aſinum, propter ovem, propter veſtem, & propter omnem rem perditam,* אשר יאמר כי הוא זה *quam quis dixerit, hoc eſſe* (quibus verbis *quam quis* &c. in Vulgata nihil reſpondet. Quid enim ad illa, *& quicquid Damnum inferre poteſt*, quod ibi injicitur? Sed pro illis varia apud interpretes habentur. Græcorum alii ὅτι ἂν ἀνῇ, *quicquid igitur illud ſit*, alii ὅτι ἐὰν ὀμῇ, *quando jurandum fuerit*; Onkelos די יימר ארי־הוא דין quod in regiis preſſiùs vertitur *qui dixerit quòd hæc eſt*, à Paulo Fagio, *de qua quis dixerit, quòd apud illum ſit*, Uzielides ſic dictus יומי כד יימר ארום הוא דין וכד משתכחא גניבותא בתר כן ביד גנבא *jurabit quando dicet quòd hoc ſit, & quando inventum fuerit furtum poſteà in manu Furis*; Arabs Erpenianus, ſeu Judæi Mauritanienſes, لان يقول لان هو هذا *cum dixerit quòd hoc ſit*, aut *quòd is ſit*; Saadias Gaon, ان يقول هذا هو, Codex MS. Arundellianus, فقال ان هذا هو idem ſignificantia, Jaianus يقول هذا هو لي *dixerit, hoc eſſe meum*, Judæi Hiſpanienſes, *que dixere que el eſte*, Galli, *la quelle quelcun dira eſtre ſiene*, uti & Anglicana noſtra publica; Ainſworthus, **which he**

he shall say that this is he) *ad Judices* (Deum & Deos habent Græci & Vulgata, ut antè & pòst) *perveniat causa utriusque, & quem damnaverint Judices, is reddat duplum proximo suo. Si quis dederit proximo suo asinum, vel bovem, vel ovem, aut quodcunque jumentum in custodiam et illud mortuum fuerit aut confractum aut captum* (vulgata, *ab hostibus*) *nemine vidente, erit* שבועה יהוה *Juramentum Domini inter utrunque* (Græci ὅρκος Θεοῦ ἔσται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων; Vulgata, *Fusjurandum erit in medio*) *quòd non extendit manum suam in rem proximi sui, & dominus rei accipiet* (Juramentum; quod cum Chaldæis expresim addit Vulgata) *& ille non restituet. Et si furto surreptum fuerit ab eo, restitutionem faciet domino suo. Si lacerando lacerata fuerit* (à bestia) res יבאהו עד הטרפה לא ישלם *adducat is testem, laceratum non restituet* (ubi Hierosolymitani, si occidatur, ייתי ליה מן עיבריו סהיד קטילא לא ישלם *adducat ex membris ejus in testimonium occisionis, nec restituet*, Onkelos ייתי סהדין וחביר לא ישלם Fagius vertit *adducat testes, & quod confractum est non restituit*, Regii, *afferat quod dilaceratum est in testimonium, & non restituet*, Chaldæus alter, *si lacerata fuerit* מן חורש בא מיתי ליה סהדין או ימטיניה עד גופא דחיבר לא ישלם *à fera agri, afferat ille testes, aut venire faciat eum usque ad corpus laceratum, nec restituet*, Græci in Complutensi, Regia, Brilingeriana, aliis aliquot, Ἐὰν ᾖ θηριόβρωτον γένηται, ἀξει αὐτὸν ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ ἐκ ἀποτίσει, *Si à fera captum fuerit, adducet illum ad ostium, nec restituet*; sed nihil in Origine respondet τῷ ἐπὶ τὴν θύραν. In aliis autem legitur ibi ἐπὶ τὴν θήραν, *ad bestiam*. Sensus mirus! Sed ita Hervagiana, etiam & Romana. Syrus & Arabes de lacerato ipso in testimonium adducto loquuntur, uti & Judæi Hispanienses, *traera testigo la arrabatada*) *Si quis*, ita pergit Lex sacra, *po-*

stulaverit

ſtulaverit à proximo ſuo, & id confractum fuerit vel mortuum, dominúſque non fuerit præſens, reddendo reddet. Sin dominus ejus præſens fuerit, non reddet. Si conductitium fuerit venit pro mercede ſua. Jam verò ad hæc Maimonides[a], juxta Talmudicos vetuſtos, את חברו במטלטלין והודה לו במקצת הז משלם מה שהודה בו ונשבע טל השאר מן התורה שנאמר אשר יאמר כי הוא *Cum quis actionem inſtituerat in alium de rebus mobilibus* (quales illæ, dignoſcetur ex eis quæ è generali heic nomine hoc mox excipiuntur) *& reus de parte faſſus eſſet, pars ea actori reſtituenda. Sed de reliquo quod non confitebatur reus, ei jurandum erat ex lege, ſecundum illud*[b] *quam quis* aut *cum quis* (reus) *dixerit hoc eſſe*; veluti, actionem partim benè fundari, ſeu partem jure petitam. Ita etiam, ſi rem petitam omninò negaret, & teſtem haberet actor unicum, jurabat reus ex Lege. Ubi obſervat, שעד אחד לכל עון ולכל חטאת אינו קם אלא קם הוא לשבועה *Teſtem unicum, licet generatim is non admittatur, admitti tamen ita ut ad Juramentum quis adigatur*, illius cauſâ. Et dein ille, אין לך מחוייב שבוע מן התורה *Ex lege ipſa nullus juramento* (forenſi, ut reus) *obnoxius erat exceptis Tribus.* מי שהודה במקצת המטלטלין ומי שחייבו עד אחד והשומר שהרי נאמר בשומר שבועה ה תהיה בין שניהם *Qui de parte rei mobilis petitæ confitebatur, Qui reum fiebat per teſtem unicum, & Cuſtos*; *nam de eo dicitur*[c], *Juramentum Domini erit inter utrunque.* Atque horum quilibet, re Juramento negatâ, נפטר מלשלם reſtitutione abſolvendus erat. Fuit autem aliorum Juramentorum in foro rem definientium, in actionibus, de rebus mobilibus, aliiſque, veluti in locationis, conductionis, pignoratitia, aliis, uſus, qui non ex Lege ipſa natus eſt, ſed מן התקנת חכמים *ex ordinatione Sapientum*, ſeu מדברי סופרים *è verbis ſeu præſcriptis Scribarum*, &

[a] *Tract.* Toaion Wenetaien *cap.* 1 *&c. & videſis Talm. Babylon. tit.* Baba Metzia *cap.* 1. *fol.* 3. *&* 4.

[b] *Exod.* 22, 9.

[c] *Ibid. comm.* 11.

& כעין של תורה *quaſi ex lege*, ſeu ejuſdem imitatione, ortum obtinuit. Et ex jure ſimili in actionibus ejuſmodi reliquis ubi Legis Juramentum, ex ſui natura, juxta antè oſtenſa, Locum non habuit, inolevit ut Juramento ſuperiùs dicto *Impoſitionis* res decideretur. Si jurare recuſaret, juramenti ex lege reus, res petita è bonis ſuis exigebatur. Si ita, qui ex Sapientum ordinatione reus eſſet, excommunicabatur & vapulabat. A reo interdum deferebatur Juramentum actori, ſed haud aliud quam illud quod הסת *Impulſionis* vocatum. Sed verò Temperamenta heic adjicienda. Non omnes pariter ad juramenta ſive Lege Sacrâ ſive Sapientum ſcitis fundata, licet aliàs eis obnoxii, admittebantur. Quiſquis חשוד על השבועה pro *ſuſpecto de Juramento* haberetur, de quo ſcilicet ſuſpicio meritò orta eſſet eum pejeraturum, adjurandus neutiquam erat; nec quidem, etiamſi id efflagitaret actor. Et quotquot antè falſò juraſſet Juramentum ſive Futile ſive Vanum ſive Depoſiti ſive Teſtimonii (modò teſtibus perjurii convictus eſſet) ſuſpectis hujuſmodi connumerabatur, uti & quiſquis פסול לעדות *Teſtimonio ferendo* ob infamiam impar eſſet, juxta ſuperiùs dicta de eis qui judiciis arcebantur. Et qui pro ſuſpecto ſic haberetur, nomen illud non exuebat uſque dum ex ſententia forenſi vapularet & dein pœniteret. Poſteà verò יחזור לכשרותו *in conditionem rediit rectam*. Cauſis autem in ejuſmodi, ſi juraret actor, res petita ei reddebatur. Etiam ſi, poſtquam judicium ſecundùm jurantem latum eſſet, teſtibus quis redderetur ſuſpectus qui juraverat, reſcindebatur judicium. Adeóque ſi, poſtquam juramento quis petitum negaverat, Teſtibus adductis probaretur eum falſò juraſſe, & in ſuſpectis numerabatur & reſtitutioni erat obnoxius. Nec quis pro eo qui de parte tantùm rei

petitæ

petitæ fassus esset ritè sumebatur, nisi fassus esset בפרוטה או יתר ויכפור בשתי מעין כסף או יתר *de Prota* (minutulo nummulo sic dicto seu nummuli pretio) *& negasset de duobus obolis argenteis, aut eo quod plus erat.* De nummulorum illorum valore scriptores obiter qui de nummis Ebraicis[a]. Hoc ex scitis superinductis invaluit, licet adjurandi ex Lege, juxta jam dicta, reliqui etiam de *Prota* negata jurarent & generatim fuerit receptum, שכל פחות מפרוטה אינו ממין ואין בית דין נזקקין לו *quod Protâ minus esset, illud pro pecunia haud haberi, nec forensem ejusdem esse rationem ullam.* De more circa hæc judiciario compluria habet satis subtilia Maimonides. Ex rebus mobilibus quarum in causis sic Juramenti usus erat excipiebantur aliquot, etiam reverà mobiles. Adeóque ad sic exceptas & fundos seu prædia seu res immobiles Juramentum ejusmodi haud ex Lege attinuit. Res illæ fuere[b] Servi, Instrumenta seu Chirographa וההקדשות *& res Sanctæ.* Harum aliquâ petitâ, ex Lege non adhibebatur Juramentum. Scilicet aiunt, id quod dicitur[c], *Si dederit quis proximo suo* excludere res Sacras, Pecuniam seu Argentum & ibi reliqua excludere fundos uti & servos שהוקשו לקרקעות *quoniam parilis est eorum cum fundis ratio.* Atque Chirographa excludebantur, שאין גופן ממין *quoniam ex sui natura neutiquam* pro Pecunia seu Bonis habita, ואינן אלא לראיה בהן *nec alius est eorum usus quàm ad Probationem.* Sed interim in Fundorum & Servorum & Chirographorum causas Sapientes superinduxere Juramenti Impulsionis usum, uti etiam, in causam Sacrorum, Juramentum instar illius à Lege præscripti à reo præstandum. Adjurandus non erat Surdus, Fatuus, Minor, ut reus.

[a] *Et videsis Maimonidem Tract.* Toaion Wenetaien *cap.* 3. §. 1 *&c.*

[b] *Maimonides Tract.* Toaion *cap.* 5.

[c] *Exod.* 22, 7.

II. Cùm mutui Condictionem, actionem Depositi, furtive aliámque ejusmodi quis instituebat (quod tam ore renùs quàm scripto legitimè fieri potuit) si reus exceptione hujusmodi uteretur, אינו חייב כלום *non omninò reus sum*, seu אין לך בידי כלום *in manu mea*, seu *apud me nihil omninò tui est*, seu שקר אתה טוען *mendax es tu actor*, admitti noluere Synedri ejusmodi exceptiones ut satis legitimas, sed reum adigebant ut responderet de Facto ipso ab actore edito, veluti, Mutuò hoc non accepi, Depositum illud non recepi, Id furatus non sum. Neque generale illud exceptionis genus adhibendum voluere, ne reus causam ipsam non satis intelligens proniùs in perjurium delaberetur. Eodem modo Actori usurpanda erat expressa actionis causa, ut Depositi, Mutui, Furti, nec sufficiebat dicere, Est apud N. Bos meus, Ovis mea, pecuniæ meæ Mina. Actionis enim causa Synedris erat indicanda. Actionis formulam aliquam mutare pro libitu potuit actor[a] antequam testes adducerentur; non pòst, nisi אמתלא seu *probabilem causam* seu verisimilem ostenderet cur sic aliâ uteretur, nec è foro exiret priusquam secundam exhiberet. Scilicet, שמא אנשים רעים למדוהו טענות של שקר *ne mali hominis* (si discederet) *docerent eum rationem falsas instituendi actiones.* Quoties autem Injuriarum actiones, Hereditatum, prædiorum vendicationes, id genus reliquæ lites instituerentur, similes adhibebantur Formulæ tam agendi quàm excipiendi, testésque adducendi, juxta antè dicta.

[a] *Idem ibid. cap. 7. §.8.*

III. Aiunt autem[b], עביד איניש דינא לנפשיה עפילו במקום דליכא פסידא דנכסין *Ritè homo judicabat seipsum* (*in seipsum legitimum ferebat judicium*) *etiamsi bona sua non minuerit.* Id est, ubi quis sive actor sive reus futu-

[b] *R. Nachman tit.* Baba Kama *cap.6. in Talm. Babylon. fol.27, 2. Maimonides Tract.* Sanhedrin *cap.* 2. §.12. *& vide eum ibi cap.10. §.8.*

rus

rus ferret in aut de se Sententiam, quam & adversario enarraret, sive in Sententia illa commodum aliquod præstitueretur in compensationem adversario, sive nullum, properare ei necesse non erat ad Forum, sed, si postmodùm ritè accitus se sisteret & Sententiam suam, ut in aut de se latam, Synedris ostenderet, אין סיתרין את דינו *non oppugnabant* aut *rescindebant sententiam ejus.* Quod tamen ita temperatum; אם יש בידו כח היאיל וכדת וכהלכה הוא עושה *modo facultas ei esset, ita ut juxta Leges & mores receptos faceret.* Fortè ex more hoc legitimo judicandi seipsum, ortæ sunt Locutiones aliquot S. Pauli, summi inter Judæos Christianósque sui temporis, Theologi & Jurisconsulti. Vox illa singularis αὐτοκαλάκριτος. *à seipso damnatus* ei usurpatur[a]. *Et beatus*, inquit[b], ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει, *qui non judicat* (damnat) *seipsum in eo quod probat.* Alibi item[c], ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω, οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, *sed neque meipsum judico; nihil enim mihi conscius sum.* Quasi sui ipsius judicium, res fuisset notissima. Cui quidem necessariò prævium erat illud[d] δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτὸν, *Probet seipsum homo.* Exempla etiam sunt judicandi seipsum, in eis quæ libro superiore de Excommunicando seipsum afferuntur. Etiam & ejusmodi usus in Christianismo reperitur. Nam tametsi plerunque, in Synodis Christianis, hæreticorum damnatorum eorúmque sequacium pœna esset Excommunicatio & anathematismus, ísque à plerisque in alios sic pronuntiatus & subscriptus, aliqui nihilominùs Patres non in alios subscribendo pœnam illam pronuntiabant, sed seipsos tantùm illorum communione sententiâ privabant. Exemplum habetur in Concilio Ephesino[e], ubi Acacius Melitenæ Episcopus Nestorium subscriptione damnans, Rejicio, inquit, ut impia, dogmata ejus,

[a] *Ad Tit.* 3, 11.

[b] *Ad Rom.* 14, 22.

[c] 1 *Corinth.* 4, 3.

[d] *Ibid. cap.* 11, 28.

[e] *Part.* 2. *pag.* 188. *edit. Bin.* 1618.

ἀλλότριον ἐμαυτὸν τ τῆς τοιαυτα φθεγγομένων κοινωνίας ποιῶν seu κρίνων, *méque ipsum ab illorum qui talia proloquuntur, communione alienum esse facio* seu *judico.* Paulo pòst etiam ibi Euoptius Ptolemaidis Episcopus, ἀλλότριον ἐμαυτὸν καὶ τ κοινωνίας αὐτῶν καὶ παντὸς τ τὰ αὐτὰ φρονούντων αὐτῷ καθίστημι, *Alienum meipsum à communione tum illius tum omnium ejus disciplinam amplexantium constituo.* Ejusmodi sunt alia, nec tamen adeò obvia.

IV. In causis civilibus (non capitalibus) si planè errâssent Synedri, ipsi se conscii corrigebant[a] & secundum jus receptum, id est, כהלכה, instaurabant judicium, &, ubi fieri potuit, rem malè judicatam restituebant. Ubi in urbe aliqua alibíve actor & reus esset qui נחעצמו בדין *litem suam utrinque graviorem validis astruerent rationibus*, id est, quorum causa sententiæ ferendæ erat idonea, sed difficilis, licèt eorum alter postularet ut potiùs ad Synedrium Magnum eam in judicium deducerent, ne scilicet Synedri illi minores fortè errarent, postulatio ejusmodi (extra casus aliquot statim ostensos) nihili habebatur. Sed parendum erat Synedris illis. Etiam postulanti litigatori rationem sententiæ in scriptis, ea concedebatur. Sed verò, אם הוצרך לשאול דבר מבית דין הגדול שבירושלם מוחבים ושולחין ושואלין ודנין להם בעירם כפי מה שיבא בכתב בית דין הגדול *Si opus erat ut consuleretur in aliqua Synedrium Magnum illud Hierosolymitanum, per literas & nuntium id faciebant, & sententiam ferebant in urbibus suis juxta id quod in scriptis acciperent à Synedrio Magno.* Jam dicta verò ita temperabantur, ut, si in condictione ex mutuo actor diceret מלוה *adeamus Synedrium Magnum, cogerent reum ut* ascen-

[a] *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 6.

aſcenderet cum illo, ſecundum illud quod ſcriptum eſt[a], *qui mutuò accipit ſervus eſt ei qui mutuò dat.* Ita etiam, ubi reus ſibi rem alienam contrectatam vindicaret, actórque vellet ad Synedrium Magnum litem deduci, cogebant Synedri Minores reum illuc etiam aſcendere. Et parile jus in aliis ſimilibus uſitatum. Adeóque Appellatione interlocutoria ad Synedrium Magnum ſic uti illis fas erat. Quæ ſic intelligenda, ut lis tunc tantùm ad Synedrium Magnum ita deducenda eſſet, quando Teſtes aliæve probationes præſtò eſſent. Aliàs enim Juramento tantùm res finiebatur. Atque obtinuit, ut etiam, ex diſciplinæ ſuæ ejuſmodi vetuſtioris imitatione, ubique alienas per terras in condictione ex mutuo apud qualeſcunque ex Ebræis inter ſe judices, אם אמר המלוה נלך למקום פלוני שבארץ פלוני לפלוני ופלוני הגדול ונדון לפניו בדין זה כופין את הלוה והלך עמו וכן חיו מעשים בכל יום בספרד *Si dixerit actor eamus ad locum N. qui in Terra N. ad N. & N. virum magnum* (ex eis qui inter eos judiciis præficiebantur) *& judicemur coram eis in hac lite, cogant reum ut cum illo abeat. Atque ita fieri ſolitum quotidie in Hiſpania.* Sic Maimonides. Quod ad Synedrorum demùm in ſententiis ferendis numerum attinet, ubi diſſidebant[b], בדיני ממונות מטין על פי אחד בין לזכות בין לחיבה *in Cauſis pecuniariis* (non capitalibus) *unico pars major præponderabat ſive ad condemnandum ſive ad abſolvendum*; ſeu הולכין אחר הרוב *pars major præponderabat* in judiciis ejuſmodi. Atque hoc aiunt fundari Lege Sacra[c] illa quam, aliquotiès ante citatam, interpretantur quaſi ejuſdem verba illa אחרי רבים להטות *de poſt plures inclinando* tantundem in cauſis hujuſmodi præcepiſſent. Unde explicat Maimonides, בד"א בדיני ממובות ובשאר דיני אסור ומותר וטמא וטהור וכיוצא בהן *quod intelligendum de Judi-*

[a] *Proverb.* 22,7.

[b] *Miſna tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 8.

[c] *Exod.* 23,2.

ciis Pecuniariis & reliquis Judiciis circa Ligatum & Solutum seu Vetitum & Illicitum versantibus & circa mundum & immundum & similia; quod aliter obtinuisse in judiciis Capitalibus superiùs est ostensum, in quibus major pars ut binis alteram superaret, opus erat. Et כל אלו הדברים inquit Maimonides, קבלה הם *Et omnia hæc dicta, sunt Cabalistica*, seu per Cabalam, à seculis vetustissimis, tradita. In judiciis Triumviralibus, si unus absolveret, alter damnaret, & Tertio non liqueret, aut si Bini sive absolverent sive damnarent, & Tertio non liqueret, Bini judices alii adjiciebantur. Et parilis ratio erat inter hosce quinque, qui si similitèr dissentirent, Bini itidem adjiciendi. At verò si horum quatuor sive absolverent sive condemnarent, & Quinto non liqueret, aut si Tres absolverent, unus damnaret, & alteri non liqueret הולכים אחר הרוב *pars major præponderabat*, & juxta eam sententia erat ferenda. Si Bini absolverent, totidémque damnarent, & Tertio non liqueret, adsciscebant sibi Binos alios, quod etiam, si ratio, ejusmodi ob dissensum, postularet, iterandum erat usque ad Septuaginta unum, seu numerum Synedrii Magni. Cum illo perventum esset, si 35 damnarent, totidémque absolverent, & unico non liqueret, cum hoc illi agebant ut in partem alteram se ritè persuasus conjiceret; ואם לא חזר לא הוא ולא אחד מהן הרי הדבר ספק ומעמידין את הממון בחזקת בעליו *& si non sententiam mutaret nec ipse nec alius quisquam ex alterutra parte, causa planè in dubio restabat*, & velut interdicto, uti possidetis, aut utrubi, res ab illis sopiebatur. Nec quis tenebatur rationem aliquam reddere, cur sibi non liqueret.

Cap. XIII.

I. *De* Judiciis Capitalibus. *Eorum uſus haud legitimus in* Minoribus *Synedriis, ubi* Magno, *in Templo, locus non eſſet. Horum, in nonnullis &* Civilium *diſcrimina.* Maimonidis *editiones aliquot emendatæ.*

II. *Mirandum, de* Præmonitione *actionibus* Capitalibus *eíſque in quibus* Verberum pœnæ *uſus neceſſaria; ſeu de* Juris *aut* Facti ignorantia *præſumta.*

III. Teſtimonia, Abſolutio, Condemnatio. Confeſſio. Inebriatio. Executio. *Morte plectendum antebat* Præco *clamitans. Sæpiùs in Synedrium, ad* novum judicium *ſubeundum, reducebatur* damnatus. Fœmina Gravida. *Plectendi* Sacra. *Ad quoſnam potiſſimùm ſpectaret ipſa* executio. *Si damnatus morte fugiens* alio in Synedrio *ſiſteretur.*

IV. Pœnarum Capitalium *genera.* Formulæ *ad eas ſpectantes.*

V. *Quinam* Lapidandi, Comburendi, Gladio feriendi, Strangulandi.

VI. *De pœna* Verberum *forenſi. Modus ejuſdem. De* Famæ Reſtitutione, *poſt Fagellationem.*

VII. *Regulæ juxta quas, tranſgreſſoribus* Verbera, *ex diſciplina recepta, infligi ſolita. De* ſingulari *eorum* pœna *qui* Tertiò, *eodem in genere flagellis plectendo, quod* Exciſioni *obnoxius eſſet, tranſgrederentur.*

VIII. Numerus *eorum qui* flagellis, *juxta Legis ſenſum, puniendi,* CCVII. *De* aliis *ita* puniendis *ex jure ſuperinducto.*

IX. *De pœna* Flagellationis Fuſtigationíſque *apud alias Gentes,* Romanos *veteres,* Græcos, Mahumedanos, Sinenſes, *frequentia.*

X. *Miſcellanea de* Judiciis Synedrorum, *tum* Capitalibus

bus *tum* Civilibus. Suffragia, *ſententiæ definitivæ*, ſingularia *nec ab ipſis* divulganda, *nec ipſis Litigatoribus* cognoſcenda. Mortis & Verberum *pœnæ, uti & aliæ, ex* jure ſuperinducto. Miniſtrorum *ſeu* Lictorum *Synedrii* exiſtimatio & fides. *De* Excommunicationis *forenſis ritu, nonnulla.* Exilium.

XI. *Genera* Decem *eorum qui in* teſtimonium *à Synedriis neutiquam* recipiendi; Fœminæ, Servi, Minores, Fatui, Surdi quibuſcum copulantur Muti, Impudentiores, Propinqui: Falſi *ſeu* perjurii *ritè convicti. Et de* Teſtium *falſorum* pœna, ſeu Talione. *De Teſtimonio* Pontificis Maximi.

XII. *De* Philonis *libello De* Judice. *Monitum ejus, de conſulendis in Judiciis difficilioribus* Pontifice & Sacerdotibus.

QUÆ ad Judiciorum Capitalium formulas ſpectant, habentur obitèr aliquot in ſuperioribus. Uſum autem horum haud legitimum admittunt[a] fuiſſe in Synedriis Vigintitriumviralibus ullo tempore, niſi in quo Synedrio Magno, aut locus eſſet aut conſidendi libertas in Conclavi illo Lapideo, ſeu *Liskat hagazith*, ei Hieroſolymis, in Templo, proprio; qua de re plura inferiùs, ubi de Continuatione agitur. Sed mirum forſan videatur, quod tradunt[b], מחדדין שפתחו כולם בדיני נפשות תחלה ואמרו כולן חייב הרי זה פטור עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו וירבו המחייבין ואחר כך יהרג *Si Synedrium totum* (ſimul omnes Synedri) *in Capitalis actionis initio, ut unanime, reum damnaret, is liber erat*, ſeu *velut abſolutus, uſque dum aliquot eorum eum abſolvendum velle ſaltem viſi oppugnarent eos qui damnarent. Poſtmodum verò* (nec ante) *morte plectendus erat.* Sed ſenſus eſt, in judiciis Capitalibus ita fuiſſe Synedris deliberandum

[a] *Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.* 7. *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 14. §. 12.

[b] *Maimonides Tract.* Sanhedrin *cap.* 9.

dum discutiendúmque, ut non sine agitatione in utranque partem causæ prævià, argumentísque tam de innocentia quàm de facinore allatis, Sententia capitalis ferretur. Quod sanè satis humanum. In amplioribus aliquot splendidioribúsque Maimonidis editionibus legitur heic סנהדרין גדולה שפתחו וגו׳ *Si Synedrium Magnum* &c. quasi periocha illa ad Magnum tantùm attinuisset. Et quidem periochæ proximè sequentis initium est סנהדרי קטנה *Synedrium minus*. Unde forsan גדולה *magnum* velut antecedenti proprium perperàm natum est. Neque enim in vetustissima ejus editione illud legitur, neque in illa quæ cum *Ceseph Misna* prodiit, neque in codicum MS. quibus utor alterutro גדולה ibi habetur, uti nec in Gemara Babylonia[a] unde illud hausit Maimonides. Et quod sequitur de קטנה *Minore* Synedrio, necessarium erat ut illud sic nominaretur, quoniam dissentientium invicem suffragiorum numerus, in judiciis Capitalibus, juxta Vigintitriumviralem Constitutionem ibi, secundum ea quæ superiùs[b] memorantur, ejúsque incrementum simul ad Septuaginta unum, si res postularet, explicatur. Sed incrementi ejusmodi nullus erat in Synedrio Magno usus, ut & ibi monet Maimonides[c]. Synedrum qui ideò calculum in judicio capitali tulit quòd in absolvendo damnandóve sequax tantùm esset alicujus collegarum suorum, nec ex sententia sui sibi rem dirimere posset, dicebant[d] violare Legem illam sacram[e], לא תענה על ריב לנטורת *non respondebis in causa ut declines*, ubi Onkelos, לא תחמנע סללאלפא מה דבעינך טל דינא *neque intermittas* seu *desinas docere quod tibi videtur in judicio.* Qui, dum causa capitalis ventilabatur, absolvendum reum voluerat, in adversam partem transire nequibat, ante ipsam Sententiam prolatam. Tunc enim licuit. Eti-

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1.

[b] *Cap.* 5. §. 2.

[c] §. 3.

[d] *Maimonid. citat. Tract. cap.* 10, 11 *&c.*

[e] *Exod.* 23, 2. *ubi tantundem* Mecilta.

am si moreretur aliquis qui absolvendum, inter ventilandum, vellet, suffragii ejus ratio habebatur perinde ac si loco suo sederet. Suffragia inibantur מצד à latere seu à postremis & deinceps, non à Primo seu Principe, quod alitèr obtinuit in causis Civilibus[a]. Si quis מן התלמידים *ex Discipulis* (fortè eis qui Ordines illos Vigintitriumvirales conficiebant) profiteretur se posse ostendere reum damnandum משתקין אותו *silentio eum cohibebant*; si verò absolvendum, מעלין אותו עמהן לסנהדרין. אם יש ממש בדבריו שומעין לו ואינו יורד משם לעולם ואם אין ממש בדבריו אינו יורד משם כל היום כולו *ascendere faciebant eum secum in Synedrium, ubi si promissum præstitisset, eum sequebantur, nec inde illi omnino erat discedendum; etiam si promissum non præstitisset, non ei discedendum erat toto illo die.* Si ita errassent Synedrii ut satis jam cognoscerent se capitaliter damnatum absolvere debuisse, judicium suum rescindebant ipsi; non itidem, si absolutum rescissent fuisse damnandum, nisi in causis ex ipsa Lege sacra planè capitalibus, seu[b] בדבר שמודין בו הצדוקין *in re aliqua quam etiam agnoscerent Saducæi*, quibus Lex sacra recepta, sed non Traditiones & jura superinducta. Atque ita interpretantur illud suum Talmudici, *in judiciis capitalibus*, מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה *redeunt* (priorem rescindendo sententiam) *ad absolvendum, nec tamen sic redeunt ad condemnandum.* Causæ civiles rite terminabantur sive interdiù sive nocte, eodémque die qualicunque, excepto tamen ex Majorum institutis, feriâ sextâ, qui Sabbatum præcessit. At Capitales tantùm interdiù tractabantur in absolutionem, sed non, ante crastinum saltem, in condemnationem, לפיכך אין דנין דיני נפשות לא ערש ולא ערב יו"ט שמא יתחייב ואי אפשר לחזרנו למחזר *Adeóque non judicabant* seu *agitabant causas capitales pridiè Sabbati & pridie*

[a] Misna *tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *Maimonides locis citatis.*

[b] *Gemar. Babylon. tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *fol.* 33, 2.

pridiè diei alicujus festi, ne si fortè damnandus foret reus, morte nequiret die crastino plecti. Custodiæ igitur reo interim tradito, feriâ primâ seu proximâ, post festum, non sacrâ, causa inchoanda. In Suffragiis circa causas pecuniarias & quæ ad Munditiem & Immunditiem attinebant, ineundis, Pater & Filius & Magister & Discipulus pro Binis generatim habebantur. Atqui in Capitalibus, etiam & ubi Verbera infligenda, & Neomeniæ sanctificatione & Intercalatione anni, Pater & Filius pro unico numerabatur, uti & Magister & Discipulus.

II. Non ritè quis in judicium Capitale, aut illud quo flagellatione reatus luendus esset, deducebatur, nec facinori pœnâ aliàs debitâ afficiendus erat, citra התראה *Præmonitionem*[a] quâ innuunt, reum, hoc nomine, in jus vocatum non condemnandum nisi de Lege ipsa in quem peccaverat, ita antè præmonitus fuisset, ut satis sciret se pro reo habendum fore. Aliter ob præsumtam juris ignorantiam absolvendus erat. Quod quidem in causis Capitalibus universis obtinuit præter unicam illam, ex Lege Sacra[b], de seductore. Maimonides, המסית אין דיניו כשאר דיני נפשות מכמנין לו את העדים ואינו צריך התראה כשאר הנהרגים *Seductoris judicium discrepat ab aliis judiciis capitalibus. Plures in eum afferuntur testes, neque necesse erat ut prævia ei esset præmonitio, ut in causis cæteris, ubi reo mors immineret.* Nec capitalitèr accusatum in jus rapi voluit Synedrium, nisi qui accusarent ipsi eum ritè præmonitum fuisse asseruissent. Et Maimonides, אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך התראה שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג הוה *Jus parile est Discipuli Sapientis & cujuscunque è vulgo. Utriusque necessaria est Præmonitio. Quæ non aliam ob*

[a] *Maimonid. tit.* Sanhedrin *cap.* 11. *&* 12.

[b] *Deut* 13,6.

cauſam introducta eſt, quàm ut diſcerni poſſet inter ſponte patratum & patratum ex ignorantia (ſive Juris ſive Facti) *ne ſcilicet ex ignorantia reus, pœnâ plectere-tur forenſi.* Formula Præmonitionis hujuſmodi erat. Dicendum erat facinus patraturo, פרוש או אל תעשה שזה עבירה היא וחייב אתה עליה מיתת בד"ן או מלקות *Abſtine, aut minimè fac, quoniam tranſgreßio eſt hoc cujus nomine Sententiæ Synedrii Capitali obnoxius eris, aut verberum* ſeu *flagellationis pœnæ*, & אם פירוש פטור וכן אם שתק או הרכין בראשו פטור ואפילו אמר יודע אני פטור עד שיתר עצמו למיתה ויאמר על מנת כן אני עושה ואחר כך יחרט *Si abſtineret* (id eſt, ſi eum abſtinuiſſe ex præmonito dixerant Præmonitionis teſtes) *abſolvendus erat, uti etiam, ſi taceret*[a] *aut ex vultu ejus judicium caperent, imò, etiamſi reſpondiſſet, Scio ego. Liber heic erat uſque dum etiam morti ſeipſum ipſe permitteret & diceret, Ideò faciam. Et tunc morte erat plectendus.* Adjicit, ופריך שיעביר ועשה תכף להתראה כתוך כדי דבור אבל אחר כדי דבור צריך התראה אחרת *Oportuit etiam ut tranſgrediendo rem patraret ſtatim poſt præmonitionem & dum ea verba fierent. Poſtmodum enim patrato facinori, alia neceſſaria erat Præmonitio.* Sed verò ſi adeo[b] eſſet præfractus, ut præmonitionibus pluribus non omninò obediret, morte tandem multabatur. A tertia ſcilicet præmonitione, juxta morem puniendi eos qui verberibus obnoxii tertio, eadem in cauſâ, rei peragerentur; de quibus mox itidem dicetur. Neque ex confeſſione propria[c] quiſquam ſine teſtibus morte multandus.

[a] *Vide etiam Maimonidem tit.* Sanhedrin *cap.* 18. §. 5.

[b] §. 7.

[c] *Maimonid. tit.* Sanhedrin *cap.* 18. §. 6.

III. Teſtes ſeu Accuſatores, qui in idem quaſi apud eos recidebant, graviſſimè hortabantur in actionibus Capitalibus Synedri, ne homicidio ſe agendo temerè implicarent. Exhortationis Formulam habent[d] benè prolixam in quâ de diſcrimine Judiciorum Civilium & Capi-

[d] *Maimonides Tract.* Sanhedrin *cap.* 12. & 13.

Capitalium monebant, דיני נפשות אדם נוחן ממונו ומתכפר לו דיני נפשות דמו ודם זרעו תלויין בו עד סוף כל העולם *In Judiciis Pecuniariis* seu *Civilibus fas esse homini res suas pro libitu disponere, idque innocenter, sed in Judiciis Capitalibus, Sanguinem ejus* (actoris & testis) *posterorúmque eorum inde pendere usque ad finem mundi*, & Caini exemplum memorabant. Et dein, לפיכך נברא אדם יחידי בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מן העולם מעלה עליו כאילו אבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת בעולם מעלין עליו כאילו קיים עולם מלא הרי כל באי עולם בצורת אדם הראשון הם נבראים ואין פני כל אחד מהן דומין לפני חברו. לפיכך כל אחד ואחד יכול לומר בשבילי נברא העולם וגו' *Idcirco etiam creatus est Adam solus in Mundo, ut inde disceremus, quemlibet qui Animam unam* (personam) *destrueret è mundo, censendum esse, perinde ac si destruxisset mundum plenum, & quemlibet qui salvam faceret animam unam, censendum esse quasi mundum plenum salvum fecisset. Ecce universi in mundum venientes sunt instar Adæ primi creati, nec inter eos est facies qui alterius faciei similis est. Unde etiam quilibet possit dicere, propter me creatus est Mundus* &c. Et summatim dein monebant ut cautissimè interrogatis responderent[a]. Si centum adessent testes, quemlibet per se ac seorsim examinabant, & juxtà sive absolvebant sive comdemnabant. Sed ita, ut si non satis liqueret ex suffragiorum numero reum esse absolvendum, אוסרין אותו עד למחר ובו ביום מדקדקין והסנהדרין זוגות וגו' *custodiæ eum usque in crastinum traderent. Illo autem die, in paria se tribuentes Synedri*, pauculum tantùm comedebant, nec vinum omninò die illo gustabant, sed inter se de causa etiam in noctem totam conferebant, quâ de re etiam suprà[b] dictum est. Sic die Crastino in forum redeuntes suffragia sua quisque per se tulêre, pro libitu sive absol-

[a] *Videsis* Misnam *tit.* Sanhedrin *cap.* 4.

[b] *Cap.* 10. §. 2.

vens ſive damnans. Si verò diſſenſus ejuſmodi interveniret, ut, juxta ſuperiùs dicta, ob numeri in ſuffragiis ferendis defectum, res rite definiri nequiret, adſciſcendi erant plures etiam uſque ad 71, ſi res poſtularet, juxta jam antè oſtenſa. Scribæ autem ſuffragia eorúmque rationes colligebant. Sententiâ condemnationis latâ, Synedri in locum procul à Synedrio ſitum duci faciebant reum, ubi pœnam Capitalem ſubiret, quò trahunt illud[a] *educ blaſphemum extra caſtra.* Maimonidi videtur, diſtantiam loci fuiſſe, aut eſſe debuiſſe circa milliaria Sex, qualis inter Moſis Synedrium, ad oſtium Tabernaculi ſeu in Levitarum caſtris, & caſtra Iſraelitarum. Hoc tamen in Idololatræ pœna ſic temperabatur, ut is Lapidaretur, ſi commodè fieri poſſet, aut ad Portam Civitatis, ubi reus erat, aut ſi frequentia ibi eſſet Cuthæorum על פתח בית דין *ad oſtium Synedrii.* Neque differenda erat judicii executio, אלא יהרג ביומו *Die ſuo* (quo damnatus eſt) *morte erat plectendus.* Etiam fœmina gravida ita morte plexa; ſic tamen, ut ea vapularet, uſque dum embryo aut necaretur, דחד נופא הוא *cum unum eſſet cum ea corpus*, aut in lucem prodiret, & dein eodem die morte afficeretur. Ita tamen[b] ut, dum ſic ad ſupplicium ducebatur reus, ſi innocentiam ejus, utcunque in foro antè damnati, ſatis aſſerere potuiſſet quis, liberandus eſſet. Præco etiam hanc in rem qui anteibat clamitans, איש פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית ופלוני ופלוני עדיו כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו *Homo iſte N. Filius N. prodit Lapidandus* (& parilis opinor in reliquis executionibus Capitalibus) *ob culpam Talem, & Talis & Talis ſuere rei Teſtes. Si quis eum inſontem eſſe docere poteſt, accedat & rationes ſuas explicet.* Si adeſſet qui id facere poſſet, redux in Synedrium novum ſubibat judicium. Quod

[a] *Levitic.* 24,14.

[b] Miſna *tit.* Sanhedrin *cap.* 6.

iti-

itidem fiebat ſemel ac iterum ſi ipſe utcunque diceret ſe poſſe innocentiam ſuam oſtendere aut ſe abſolvendum fuiſſe. Dein autem, ſi in verbis ejus vis nulla reperiretur, in executionem tertiò educebatur. Sed verò etiam quotieſcunque ita eductus ſic faceret, ſi modò יש בדבריו משמ *in verbis ejus vis aliqua* aut quid ſolidi videretur, pariter in judicium novum redux fiebat. Quod ut commodiùs in via intelligeretur, aſſignabantur ei Bini Diſcipuli Sapientum, quibus verba ejus perpendenda, unde tunc aut in Synedrium reducendus erat aut executioni mandandus. Cum decem cubitis à pœnæ loco reus abeſſet, Deo confeſſionem eum edere jubebant, שכן, inquit Miſna, דרך כל המומתין מתודין שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא *quoniam ita omnibus morte plectendis confitendum eſt. Nam confitenti ſors eſt in ſeculo futuro.* Si reus ſe formulam confeſſionis nimiùm neſcire ſe diceret, jubebant eum hâc uti, יהא מיתתי כפרה על כל עוונותי *ſit mors mea expiationi pro omnibus peccatis meis*; idque licet innocentem ſe exiſtimaret. Et poſt Confeſſionem hujuſmodi, משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו וישתכר ואחר כך יהרג בשיתה שהוא חייב בה *educto ad mortis pœnam præberi ſolitum granum thuris in poculo vini, ut turbaretur mens ejus. Et inebriaretur. Et tunc morte ei debitâ plectebatur.* Si reus ſic morte plectendus tunc ſacrificaverat, noluere eum morti tradendum uſque dum, ubi ex ſacrificii natura fieri poſſet, donaretur ipſi מדם חטאתו ואשמו *pars aliqua Sacrificii ſui pro peccato & tranſgreſſione.* Etiam, ſi ipſe non ſacrificarat, ejus nomine, antequàm morti traderetur, ſacrificabatur. והעדים הם ההורגין אותו בכל מיתה שיתחייב בה ורוצח שלא הרגוהו עדיו חייבין להמיתו כל אדם *Et Teſtes in cauſa ejus eum morte plectebant, qualicunque mortis generi eſſet obnoxius. Homicidam*

cidam si testes non morti traderent, Homines universi (præsentes) *id præstare tenebantur.* Die quo judicio forensi quis morte plexus erat, Synedris fas non habebatur quidquam comedere. Ratio autem mira; scilicet hoc, ut *observandum continetur etiam in illo Legis*[a], *non comedetis super sanguinem.* Propinquis morte plexi (cujus nomine nec Luctus ullus publicus) & Synedri & Testes amicè salutandi erant, ut sententiam juxta veritatem latam sic agnoscerent. Si morte sic in Synedrio Vigintitrium-virali damnatus fugeret atque prehensus coram Synedris aliis sisteretur, causis in universis Capitalibus, excepto Homicidio, denuò res ventilanda erat. At in Homicidæ causa sufficiebat, si bini adessent qui de Priori sententia tantùm satis testarentur, unde morti jam erat tradendus. Si quis extra Terram Israeliticam à Synedrio ejusmodi qualicunque Ebræorum, juxta facultatem sibi illic permissam, morte damnatus in Terræ Israeliticæ Synedrium se fugâ contulerat, judicium in eum latum omninò rescindendum erat, nisi iidem essent ipsi heic Synedri qui extra Terram judicassent.

[a] Levit. 19,26. הוֹ בכלל לא תאכלו על הדם

IV. Pœnæ in Foro Capitales, erant Quadruplices. Lapidatio, Combustio, Gladius (quarum obvia in Pentateucho mentio) & Strangulatio. Nam aiunt[b] משה רבינו למדו שכל מיתה האמירה בתורה סתם היא חנק *Ex ore Mosis magistri nostri doceri, omne Mortis infligendæ in Lege genus simplicitèr* seu *generatim sine adjectione aliquâ dictum, significare Strangulationem.* Gladius ad homicidas spectabat, & ad homines Urbis incitantis[c] ad Idololatriam. Tres illæ reliquæ, ad Synedria tantummodo sive Magnum sive Minora attinebant, ex legis sensu. Neque in judi-

[b] *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 14.

[c] *Deuter.* 13,15.

cio

cio Regio (de quo inferiùs) earum ullius usus legitimus. In judiciis enim Regiis Capitalibus, Gladio solo locus erat. Gravior habebatur Lapidatio quàm Combustio, atque hæc Gladio, uti & hic Strangulatione. Si harum binis quis damnaretur, graviori plectendus erat. Si ita resisteret damnatus ut morti ei debitæ non submitteret, Testes tunc eum quocunque mortis genere interficiebant, quod aliis è populo, nisi à testibus rogatis, non licuit; extra causam homicidæ, quem sic resistentem cuilibet à populo interficere fas erat. Et si testes eum cohibere nequirent liber erat. Sepulchris patrum non condebantur morte sic plexi. Sed ex disciplina veteri Bina habebantur, quæ à Synedriis præstituta, sepulchreta; alterum Lapidandis & Comburendis, alterum Gladio puniendis & Strangulatione. Ossa tamen licuit propinquis colligere & in Sepulchris patrum condere. A capitalibus pœnis abstinentiores se debere esse profitebantur; unde vocare solebant, velut convicio, Synedrium quod morti intra Septennium quempiam tradidisset, סנהדרין חבלנין *Synedrium Destructorium*[a]. Sed interim pro facinorum frequentiâ, reos morte, quocunque tempore legitimo, damnabant; ita tamen ut eodem in die binos neutiquam judicarent, nisi idem utriusque facinus eadémque pœna, ut Adulteri & Adulteræ. Lapidabatur[b] reus ad hunc modum. E suggestu binis hominis staturis alto à Testibus pronus in Saxum dejiciebatur, nudus præter verenda. Sed fœmina non alibi nuda, quàm in pectore quod in Saxum illidendum. Si non ita moreretur, jactu Lapidum populus circumstans eum interficiebant. Blasphemus & Idololatra lapidatus adeóque mortuus, etiam trabi in terra fixæ alligatus suspendebatur. Sed ante occasum solis sepulturæ tradendus. Inde Josephus[c], μείναι δ' ὅλης τ ἡμέρας εἰς θέαν τ ἁπάντων

[a] *Videsis Misnam tit.* Maccoth *cap.* 1.

[b] *Misna tit.* Sanhedrin *cap.* 6. *& Maimonides Tract.* Sanhedrin *cap.* 15.

[c] *Origin.* 4. *cap.* 8.

Σταθέσθω νυκτός. Οὕτως ἦν καὶ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες, *Toto die in spectaculum omnium manens noctu sepeliendus erat. Quemadmodum etiam Lex obtinuit de cæteris morte punitis.* Quantum nempè ad sepulturam. Ex Lege scilicet Sacra hoc de suspendio sibi habuere. De Blasphemo capiunt illud de suspenso Mosaicum quod generaliùs multò sonare videtur; *Quando fuerit in homine peccatum morte dignum & interfectus fuerit, & suspenderis eum in ligno, non pernox erit cadaver ejus super lignum, sed sepelies eum eadem die* כי קללת אלהים תלוי quod quidem sonat *quia maledictio Dei est suspendiosus.* Sed Rabbini intelligunt tantùm de Lapidando mortuo. Et verba illa variatim ab interpretibus versa reddit Onkelos, ארי על דחב קדם יי אשתלב *quoniam pro eo quod peccavit coram domino suspensus est.* Judæi Hispanienses, *que maledicion de Dio colgado*; Syrus ibi, ومحلل ومصلوب *nam qui blasphemaverit Deum, suspendendus*; uti & versio Samaritana. Idem Judæi Mauritanienses, لان من اجل الذي اخطي لله علـــق. Alii tantundem; لان صلب لمـــا افتري علي الله; quasi verba fierent tantùm de Blasphemo. Et Idololatram parili cum Blasphemo jure censent, eisdémque verbis contineri, והמגדף הוא *is*[b] *qui blasphemus est.* Comburendus[c] fimo immergebatur usque ad genua. Tunc linteum durius, molliori involutum, collo ejus circumdatum à testibus hinc inde trahebatur usque dum os aperiret, in quod stannum aut plumbum liquefactum injiciebant, quo viscera comburerentur. Gladii pœna erat Decollatio. Strangulandus fimo etiam immergebatur usque ad genua. Tunc Linteo guttur ei constrictum, usque dum ani-

[a] *Deuter.* 21, 23.

[b] *Numer.* 15, 30.

[c] *Misna tit. Sanhedrin cap. 7. & Maimonid. loco citato.*

mam

mam efflaret. Trabea ſuſpendioſi, ſaxa quibus Lapidandus interiit, Gladius quo quis ſic decollatus, & Linteum jam dictum in Strangulatione, videtur etiam illud in combuſtione adhibitum, נקברין בחפושת הנהרג אבל לא בקבר עצמו *Sepelienda erant propiùs ſic morti traditum, ſed non in eodem quo ille ſepulcro.*

V. Specierum Reorum morte forenſi damnandorum, numerum faciunt Triginta ſex. Lapidandos aiunt[a] fuiſſe Octodecim;

[a] Miſna *tit.* Sanhedrin *cap.* 7. & *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 14.

I. Concumbentem cum Matre,
II. Cum Uxore Patris,
III. Cum nuru ſua,
IV. Cum puella deſponſata,
V. Cum Maſculo,
VI. Cum beſtia,
VII. Mulierem attrahentem in ſe beſtiam,
VIII. Blaſphemum,
IX. Stellarum cultorem[b],
X. Qui dederat de ſemine ſuo Molocho,
XI. Qui conſuluerat Ob,
XII. Qui conſuluerat Iideoni,
XIII. Seductorem in Idololatriam,
XIV. Impulſorem, in Idololatriam, privatum,
XV. Veneficum,
XVI. Sabbatum profanantem,
XVII. Patrem aut Matrem execrantem,
XVIII. Filium rebellem ſeu inobedientem.

[b] *Videſis Maimonid. Tract. de Idololatria &* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 41.

Comburendos Decem;

I. Filiam Sacerdotis adulteram,
II. Concumbentem cum filia ſua,
III. Cum nepte ex filia,
IV. Cum nepte ex filio,

V. Cum Uxoris filia,
VI. Cum Uxoris nepte ex filia ejus,
VII. Cum nepte ex filio ejus,
VIII. Cum socro sua,
IX. Cum socrus suæ matre,
X. Cum matre soceri sui.

Quibus subjicitur, והוא שבא עליהן בחיי אשתו אבל לאחר מיתת אשתו הרי הן בכרת בלבר בכלל העריות *Obtinebat hoc, quoties quis concubitu sic peccaret, superstite uxore sua. Eâ autem mortuâ, obnoxius erat tantùm Excisioni* (pœnæ divinitùs infligendæ, de qua amplitèr libro primo) *in omnibus incestûs peccatis.*

Gladio puniendos,

I. Homicidam,
II. Qui publicè ad idololatriam, ut urbis pars, impelleret.

Strangulandos sex;

I. Concumbentem cum alteri nupta,
II. Percutientem Patrem seu Matrem suam,
III. Qui furatus esset Israelitam,
IV. Senex seu Presbyter rebellis seu inobediens,
V. Pseudo-prophetam,
VI. Qui prophetabat בשם עכו"ם *velut cultu stellarum*;

Leges ad facinora hæc spectantes, in Mosaicis cuique sunt obviæ.

VI. Proxima, ex Lege sacra, Neci erat Pœna Talionis ob membrum corporis aliquod cum injuriâ minutum[a], & dein Pœna Verberum expressim sic præscripta[b]. *Si lis fuerit inter homines, accedent ad*

[a] *Exod.* 21,24. *Levitic.* 20,19. *Deuter.* 19,21.
[b] *Deuter.* 25,1.

ad judicium, & judicent eos juſtificéntque juſtum, impium verò condemnent. Et ſi fuerit (בן הכות *filius verberationis*) *dignus qui verberandus ſit impius, dejiciat* (inclinari faciat) *eum judex & cædat eum coram ſe,* כדי רשעתו *juxta impietatem ejus,* במספר *in* aut *ſecundum numerum. Quadraginta* (plagis) *verberet eum & non addat, ne fortè ſi addiderit verberare eum ultra verberationem illam magnam, contemtibilis fiat frater tuus in oculis tuis.* Vulgata, *proſternent eum & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati erit & plagarum modus ita duntaxat ut quadragenarium numerum non excedant; ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.* Ex hac lege verbera reo (violationis Præcepti negativi, cum temperamentis infrà oſtendendis; nec itidem Affirmativi; quæ מצות תעשה & מצות לא תעשה appellitant) in foro infligebant non ſolùm Synedri Majores ſed etiam Triumvirales[a], ita tamen ut, temporibus recentioribus, non alii Triumviri quàm qui Ordinati eſſent ſeu manuum Impoſitione creati, nec omninò privati ſeu Presbyteri illi è vulgo pœnam hanc ritè irrogarent. Nec verò verberandus quis citra Præmonitionem & teſtes adhibitos, ut in judiciis capitalibus. Manibus verberandi columnæ hinc inde alligatis, Lictor nudum eum pectore tenùs reddebat. Poſt eum lapis poſitus, cui inſiſtebat miniſter habens in manu ſua lorum taurinum quo cædebat inclinantem eum & in ventre & in tergo, idque ſemper coram Judicibus. Dum cædebat eum Lictor, הגדול שבדיינים *Judicum præcipuus*, ut præco, clamabat quod in Lege[b] habetur, *Si non obſervaveris, ut omnia facias verba Legis hujus* &c. *omninò mirabiles efficiet Dominus plagas tuas & plagas ſeminis tui* &c. addens ex alio loco[c], *Quapropter obſervabitis verba federis hujus* &c. Et tandem adjiciebat,

[a] *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 16. *& Tit. Talmudico* Maccoth.

[b] *Deuter.* 28. 58.

[c] *Ibid.* 29, 9.

jiciebat, *Ipse*[a] *autem misericors expiabit iniquitatem.* Quæ & iterabat, si finierat ante verberum numerum finitum. Si inter cædendum moreretur, nihili erat. Ne autem Legem de non adjiciendis numero quadragenario plagis forsan transgrederentur, excedi nolebant Triginta novem, licet reus sive robustissimus, sive pertinacissimus esset. Unde etiam Josephus[b] vocat plagas ex Lege infligendas, μιᾷ λειπούσας τεσσαράκοντα, *unâ minùs quadraginta*, & S. Paulus, à Judæis, inquit[c] πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, *quinquies quadraginta, una minùs accepi.* Qua de re etiam optimè doctissimus J. Buxtorfius pater in Epistola dedicatoria, ad Abbreviaturas Rabbinicas. Et Ebræis solenne erat illas vocare ארבעים חסר אחת quod idem sonat. Sed numerus pro reatûs & personæ conditione minor etiam erat & pro Synedrii libitu varius. Atque ita ut ex sententia statim exequenda præstitui solitus, excedi non deberet, licet debilitate rei inter flagellandum perspectâ, ritè minui posset. Sed verò si quis pœnam hanc bis simul mereretur, quadraginta interdum excedebant usque in numerum aliquem intra 79, aut, pro libitu, tempora verberationibus singula assignabant. Si inter cædendum, conspurcaret se fimo aut urinâ suâ, liber erat. Illuc enim trahunt etiam verba sacra[d], *ne contemtibilis fiat frater tuus in oculis tuis.* Si alligatus se solveret fugeréque, reducendus non erat. Pœna sic affectus ורוח לכשרותו *regulariter rectitudini suæ*, seu statui priori in integrum restituebatur; nec crimine commisso exprobrandus; quò etiam spectare volunt verba sacra jam dicta, ad quæ aiunt, כוון שלקהו הרי הוא אחיך *cum fuerit verberatus, ecce tunc etiam frater tuus est.* Addunt etiam de quibuslibet excisioni (כרת) seu pœnæ illi divinitùs infligendæ (de qua libro primo) obnoxiis, indéque verbe-

[a] *Psalm.* 78,38.

[b] *Originum lib.* 4. *cap.* 8.

[c] 2 *ad Corinth. cap.* 11,24.

[d] *Deut.* 25,2.

verberibus affectis, נפטרו מיד כריתן *soluti sunt inde Excisione sua.* Etiam Pontifex Maximus, licet à Triumviris aliisve Synedris ritè verberatus[a], חוזר לגדולתו *restituebatur in majestatem suam*, nedum Sacerdotes reliqui. Hoc autem in ראש הישיבה seu *Consessûs* aut *Synedrii principe* ita temperabatur, ut ille sic verberatus, אינו חוזר לשרותו *haud restitueretur ad præfecturam suam.*

[a] *Gemar. item Hicrosolymitana ad tit.* Horaioth *cap.* 1. *fol.* 19. *col.* 4. *& ad cap.* 6. *fol.* 47. *col.* 1.

VII. Regulas tradunt, juxta quas transgressores aut Verberum pœnas luebant, aut eis obnoxii neutiquam erant. Vapulabat[b] quisque;

[b] *Maimonides Tract.* Sanhedrin *cap.* 18. *Et vide* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 41.

I. Præceptum transgrediens Negativum, quod itidem כרת *Excisione* puniendum, nec Capitali, ex Forensi judicio, pœnâ aliquâ; ut comedens Adipem aut Sanguinem, aut Fermentum in Paschate.

II. Negativum transgrediens, cujus nomine quis mortis reus בידי שמים *manibus Dei infligendæ*; ut qui comederet טברי *fructus nondum decimatos*, seu usui communi nondum ritè idoneos, aut Sacerdos immundus comedens oblationem mundam.

III. Transgrediens Negativum שיש בו מעשה *in quo actus manifestus*, seu res actu gesta; ut carnem cum sanguine comedens, vestimenta heterogenea induens.

IV. Ubi verò in præcepto actus ejusmodi non erat, nec intentioni simplici animi utcunque pravæ, nec verbis pœna hæc debita habebatur, extra causam pejerantis, ac alium in nomine Domini execrantis. Quò spectare videtur Josephi[c] illud, ubi Polybium reprehendit quòd

[c] *Antiquit. at.* 12. *cap.* 13.

quòd ſcripſerat Antiochum regem ideo periiſſe quod voluerat Dianæ Templum ejuſque donaria diripere. Τὸ γὰρ, ait, μηδὲ πρᾶξαι θέλειν ἔργον ξυλλυσιμελῶν οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον, *Voluiſſe enim tantùm nec feciſſe, pœnâ dignum non eſt.* Quo nomine ut impius reprehenditur etiam à nonnullis Joſephus. Certè ob conatum & apertam animi in facinoribus aliquot atrocioribus propenſionem, etiam necem jure apud Ebræos irrogari fas fuiſſe expreſſim docent Talmudici[a]; qua de re nos item alibi[b].

[a] *Miſna tit.* Sanhedrin *cap.* 8. *Maimonid. Tract.* Rotzah *cap.* 1. & More Nebochim *part.* 3. *cap.* 40.

[b] *De Jure Naturali & Gent. lib.* 4. *cap.* 3 *&c.*

V. Si quis capitalitèr in foro accuſatus, reus peragi nequiret, nec tamen ſuſpicione gravi careret, pœnam ideò hanc non obibat.

VI. Nec quis violans Negativum quod reſtitutione & ſolutione damni terminabatur; ut de Rapina, Furto.

VII. Ex כל לאו שניתק לעשה בהן *Negativo aliquo quod tenderet in factum aliquod præſtandum quod in eo affirmativè expreſſum eſſet*, reus non vapulabat niſi Affirmativum prorſus prætermiſiſſet. Ut in Lege de matre à pullis non tollenda[c], ſed dimittenda, & pullis capiendis, & in Lege[d] de angulo agri non metendo &c. ſed pauperi & peregrino, relinquendo.

[c] *Deuter.* 22, 6.

[d] *Levitic.* 19, 9. & *videſis* Ceſeph Miſna *ad Maimonid. tit.* Sanhedrin *cap.* 16. §. 4.

VIII. Nec על לאו שבכללות *ob Negativum* violatum, *cujus objecta eſſent multiplicia*, variatim complexa, ſeu לאו אחד שכולל ענייניס הרבה *Negativum quod res in ſe contineret plures.* Exemplum afferunt, *Non*[e] *comedetis ad* vel *ſuper ſanguinem*[f].

[e] *Levit.* 19, 26.

[f] *Videſis* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 46.

IX. Et

IX. Et demùm, שאר כל הלאוין שבתורה לוקין עליהן *Ob Negativum quodcunque aliud in lege occurrens, reus vapulabat.*

Si quis verò ob Negativi, Excisionem in se continentis, violationem, semel, iterúmque, in foro vapulâsset, ac tertiò reus ipsius ejusdem deprehenderetur, non verberabant eum, אלא מכניסין אותו לכיפה והוא מקום צר כפי קומתו ואינו יכול לשכב בו ונותנין לו לחם צר ומים לחץ עד שיצרו מעיו ויחלה ואחר מאכילין אותו שעורים עד שכריסו נקבעת *Sed tradebant*[a] *eum carceri* (quasi arcæ) *qui locus erat angustus, staturâ ejus non altior, nec ejusmodi ut in eo decumbere posset, ubi dabant ei panem & aquam miseriæ, usque dum langueſceret, & dein hordeo eum satiabant, usque dum venter ejus rumperetur.* Et quantum ad Præmonitionem adeò necessariam habitam, & satis miram, aiunt, כל אלו שלא קבלו עליהן ההתראה מכין אותן מכות מרדות הואיל וחטאו מכל מקום אפילו על איסור של דברי סופרים מכין איתו מכות מרדות *Omnes eos qui Præmonitioni inobedientes essent, plagas obibant* (pro fori placito) *contumaciæ debitas, quomodocunque peccarent, etiamsi interdictum à Scribis superinductum violarent. Illis enim etiam plagis contumaciæ* (quæ eis, quæ ex ipsa Lege sacra debitæ, accessere) *obnoxii erant.* Ex constitutione autem veteri inolevit, ut nemo aut neci (qua de re antè monitum) traderetur aut pœnæ verberum ex Confessione sua, sed tantum ex aliorum Testimonio. Ne scilicet ipse ex animi impotentia & malitioso accusatorum impetu præsumto temerè persuasus, ad id, cujus reus non omninò esset, agnoscendum, ærumnosi contestationis incommodi evitandi gratiâ, perperàm adigeretur. Adjicit Maimonides, וכללו של דבר גזירת של מלך היא *Atque hoc totum ex decreto regio evenit.*

[a] *Videsis* Misnam *tit.* Sanhedrin *cap.* 9.

VIII. Numeros exhibent eorum qui Flagellis ritè puniendi[a]. Qui Negativum aliquod violarent præceptum, cujus pœna כרת seu *Exciſio* divinitùs expectanda eſſet, nec debita ei in Synedrio aliquo pœna capitalis haberetur, fuere XXI.

[a] *Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 19.

I. Concumbens cum ſorore,
II. Cum Amita,
III. Cum Matertera,
IV. Cum Uxoris ſorore,
V. Cum fratris uxore,
VI. Cum uxore Patrui,
VII. Cum muliere in menſtruis,
VIII. Comedens Adipem,
IX. Sanguinem,
X. Fermentum in Paſchate,
XI. Comedens in Die Expiationum,
XII. Qui opus aliquod faceret eodem die,
XIII. Comedens reſiduum Sacrificii voluntarii, die tertio[b],
XIV. Abominationem Sacrificii pacifici die tertio,
XV. Immundus comedens carnem Sanctam,
XVI. Immundus, intrans in Atrium Templi,
XVII. Immolans Sancta extra Templum,
XVIII. Elevans Sancta extra Templum,
XIX. Commiſcens oleum Unctionis,
XX. Fundens oleum Unctionis,
XXI. Commiſcens incenſum.

[b] *Levitic.* 7, 17.

Qui verò puniendi erant בידי שמים *manibus Dei* (pœnâ omnino Exciſioni cognatâ, ſed interim ab ea diſcriminari ſolitâ) ob negativum aliquod præceptum violatum in quo actus aliquis ſeu affirmativum etiam quid contineretur, adeóque verberandi, fuere XVIII.

I. Extra-

I. Extraneus (non ex ordine ſacro) comedens de Oblatione magnâ, Theruma dictâ,
II. Extraneus comedens de Oblatione Decimæ,
III. Extraneus comedens de primogenitis poſtquam advenerint in Hieroſolyma,
IV. Extraneus comedens חלרה, *placentam*[a] ſacram, [a] *Numer.* 15,20.
V. Quivis comedens טבל, *fructus nondum ritè decimatos* ac uſui communi idoneos,
VI. Comedens ex maſſa, antequam placenta ſacra offerretur,
VII. Sacerdos immundus, comedens oblationem mundam,
VIII. Sacerdos intrans in Sanctum Sanctorum cum ibi illi miniſterium nullum,
IX. Sacerdos exiens è Templo, cum miniſterium ejus illic ei incumberet,
X. Levita ſe immiſcens miniſterio Sacerdotali,
XI. Extraneus miniſtrans in Templo,
XII. Inſtar extranei habebatur מחוסר בגדים *Sacerdos non rite veſtitus*, adeóque pariter vapulabat,
XIII. Sacerdos immundus, miniſtrans,
XIV. Vino ebrius, miniſtrans,
XV. טבול יום *lotioni obnoxius*, miniſtrans,
XVI. Non ritè expiatus (Die ſolenni) miniſtrans,
XVII. Nudatus capite, miniſtrans,
XVIII. Qui Laceratis veſtibus, miniſtrat.

Præter hoſce fuere CLXVIII. juxta Legem verberandi, præceptorum Negativorum violationis nomine, quibus nec Excifio nec Capitalis pœna forenſis contineretur.

I. Imaginem faciens,
II. Etiam ad ornatum tantùm,
III. Ex creaturis aliquam velut Numen obtendens fictitium,
[a] *Levitic.* 26, 1. IV. Statuam erigens[a], ad cultum,
V. Lucum in Templo plantans,
VI. Saxum figuratum, in cultum,
VII. Votum concipiens, nomine idoli,
VIII. Jurans per nomen ejus,
IX. Commodum sibi ex eo faciens,
[b] *Deuteron.* 13. X. Urbem ex sententia forensi[b] destructam ob Idololatriam reædificans,
XI. Commodum sibi inde faciens,
XII. Gentilium placita observans,
[c] *Deuter.* 18, 10. XIII. Divinus[c],
XIV. Dies superstitiosè observans,
XV. Augur,
XVI. Incantator,
XVII. Mortuos sciscitans,
XVIII. Abradens nomen Dei; cui conjungitur demoliens ex altari saxum, lignum aliquod Templi comburens, & similes,
XIX. Extinguens altaris ignem,
XX. Ascendens in illud per gradus,
XXI. Intrans in Atrium, vestibus immundis,
XXII. Fluxu seminis laborans, & similes, intrantes in Montem Templi,
[d] *Exod.* 25, 15. XXIII. Vectes arcæ amovens[d],
[e] *Ibid.* 28, 28. & 29, 21. XXIV. Pectorale dimovens ab Ephodo[e],
[f] *Ibid.* 28, 32. & 39, 23. XXV. Lacerans foramen interulæ[f] Ephodi,
[g] *Ib.* 40, 5 & 26. XXVI. Sacrificium offerens super Altare aureum[g],
XXVII. Sacerdos intrans in Templum בשעת עבודה *non tempore ministerii sui*,

XXVIII. Co-

XXVIII. Corpore vitiatus (בעל מום) illuc intrans,

XXIX. Ebrius illuc intrans,

XXX. Corpore vitiatus, miniſtrans,

XXXI. Incircumciſus miniſtrans,

XXXII. Sacerdos immiſcens ſe miniſterio Levitico,

XXXIII. Sacerdos qui Capite nudo intraret in Templum,

XXXIV. Sacerdos intrans in Templum, veſtibus laceratis,

XXXV. Corpora vitiata (בעלי מומין) inter ſanctificata referens,

XXXVI. Ea immolans,

XXXVII. Sanguinem eorum ſpargens,

XXXVIII. Suffumigans Sacrificia eorum,

XXXIX. Corpora vitiata, pro Gentium Sacrificiis, offerens.

XL. המטיל מום בקדשים בזמן המקדש *Qui vitium admitteret in ſanctificatis, tempore Templi* (Ita Maimonidis typis editi omnes. Sed MSS. & Arundellianus & meus, non habent illud בזמן המקדש)

XLI. העובד בקדשים *operans cum ſanctificatis*[a],

XLII. Tondens ea[b],

XLIII. Suffumigans ſeu incendens cum fermento aut melle[c],

XLIV. Comburens[d] primitiarum Sacrificia,

XLV. Offerens ſine[e] Sale.

XLVI. Meretricis mercedem[f] aut pretium Canis offerens,

XLVII. Ponens oleum in oblationem pro peccato,

XLVIII. Ponens ſuper eam Thus,

[a] *Deuter.* 15, 19.

[b] *Ibidem.*

[c] *Levitic.* 2, 11 & 12.

[d] *Levitic.* 2, 12.

[e] *Ibid.* 13.

[f] *Deuter.* 23, 19.

XLIX. Ponens oleum in ſacrificium Uxoris, à viro Zelotypo, ſuſpectæ,

L. Ponens ſuper illud Thus,

[a] *Levitic.* 1, 17.

LI. המבדיל בחטאת העוף [a] *diſſecans avem, in ſacrificio pro peccato,*

LII. המיטר בקדשי מזבח *moroſiùs negligens ſancta Altaris,*

LIII. Comedens carnem Sanctificatam, quæ immunda eſſet reddita,

LIV. Comedens ex eis quæ ſanctificationi non idonea,

LV. Sacerdos comedens carnem ſanctiſſimam (è קדשי קדשים) extra atrium,

LVI. Extraneus comedens carnem ſanctiſſimorum אחר מתן דמים, *poſt diffuſum ſanguinem,*

LVII. Extraneus comedens carnem primogeniti,

LVIII. Sacerdotis filia extraneo nupta, comedens Armum & Pectus[b], etiam poſt viri obitum,

[b] *Vide Levitic.* 10, 14. & 22, 12.

LIX. Profana comedens Therumam, ſeu Oblationem frugum primariam,

LX. Comedens ſancta Leviora extra Hieroſolyma,

LXI. Comedens ſancta Leviora ante Sanguinis ſparſionem,

LXII. Comedens primogenitum extra Hieroſolyma,

LXIII. Comedens Decimam ſecundam, אחר שראה פני הבירה *poſtquam viderat faciem Templi,* extra Hieroſolyma,

LXIV. Sacerdos comedens primogenita, poſtquam Hieroſolyma accederent antequam relinquerentur in atrio,

LXV. Sacer-

LXV. Sacerdos comedens primogenita extra Hieroſolyma poſtquam relinquerentur in atrio,

LXVI. Comedens Decimam ſecundam, quæ immunda fieret Hieroſolymis, antequam redimeretur,

LXVII. Immundus comedens Decimam ſecundam, quæ munda eſſet, Hieroſolymis,

LXVIII. Comedens Decimam ſecundam in luctu (quale jus obtinuit in eis quæ de reliquis ſanctis eſſent)

LXIX. Incircumciſus qui comederet ſanctam carnem aut Therumoth,

LXX. Comedens de oblatione frumentacea Sacerdotis, ſeu ex alia re שהוא כליל באישים *quod debuerit eſſe holocauſtum*,

LXXI. Comedens ex carne pro peccato oblata quæ comburenda, & parile jus de cæteris comburendis,

LXXII. Paſcha cum fermento immolans,

LXXIII. Os ejuſdem frangens, ſive in Primo ſive in Secundo Paſchate,

LXXIV. Qui de carne paſchatis efferret extra legitimum comeſtioni ſodalitium,

LXXV. Comedens è carne ejus extra ſodalitium illud,

LXXVI. Comedens illud crudum aut coctum,

LXXVII. הנהנה מן ההקדש במזיד *ſponte ſibi commodum faciens ex ſanctificato*,

LXXVIII. Comedens fructus non Decimatos,

LXXIX. Comedens de carne beſtiæ lapidationi damnatæ,

LXXX. Comedens pecus ſeu beſtiam immundam,

LXXXI. Comedens volucre immundum,
LXXXII. Comedens piſcem immundum,
LXXXIII. Comedens Reptile ex volucrium genere,
LXXXIV. Reptile Terreſtre,
LXXXV. Reptile Aquaticum,
LXXXVI. Reptile qualecunque terreſtre, etiamſi nondum creverit,
LXXXVII. Vermes in fructibus decerptis,
LXXXVIII. Morticinium,
LXXXIX. A fera diſcerptum,
XC. Membrum animalis viventis comedens,
XCI. Comedens גיד הנשה nervum fœmoris in Jacobi lucta[a] contractum,
XCII. Comedens carnem in lacte,
XCIII. Coquens carnem in lacte,
XCIV. Comedens de meſſe nova ante manipulum allatum[b],
XCV. Fructus incircumciſos comedens[c],
XCVI. Heterogenea vineæ comedens,
XCVII. Mixturam fermenti in Paſchate,
XCVIII. Fermentum אחר חצות *poſt medium noctem*,
XCIX. Retinens Fermentum in poteſtate ſua,
C. Bibens vinum cultui extraneo ſacrum,
CI. Naziræus comedens fructum vitis,
CII. Naziræus raſus,
CIII. Naziræus mortuo inquinatus,
CIV. Locum corroſionis lepræ radens[d],
CV. Signa lepræ incidens aut adurens,
CVI. Colens vallem in qua vitula decollaretur[e],
CVII. Seminans agrum Iſraeliticum, anno ſeptimo, CXVIII. Pu-

[a] *Geneſ.* 32. *ult.*
[b] *Levitic.* 23, 10.
[c] *Ibid.* 19, 23.
[d] *Levit.* 13, 33.
[e] *Deuter.* 21, 4. & *vide* More Nebochim *part.* 3. *cap.* 40.

CVIII. Putans arbores in anno ſeptimo,

CIX. Metens in meſſe ſponte natum[a], בלא שנוי, *aliter atque præſcriptum eſt*, [a] *Leviticus 25,5.*

CX. Vindemians בלא שנוי,

CXI. Seminans in Jubilæo,

CXII. Metens in eo בלא שנוי,

CXIII. Vindemians in eo בלא שנוי,

CXIV. Qui angulum[b] agri ſui pauperi non dederit, [b] *Leviticus 19,9. & 23,22.*

CXV. Qui ex vindemia non dederit pauperi,

CXVI. Qui ſpicilegium collegerit nec pauperi dederit[c], [c] *Levit. 19,9.*

CXVII. Qui uvas in vinea relinquendas, pauperi non dederit,

CXVIII. Qui manipulum oblivione in agro relictum ceperit, nec pauperi dederit[d], [d] *Deut. 24,19.*

CXIX. Qui ceperit Matrem cum pullis nec dimiſerit Matrem,

CXX. Semina heterogenea in ſatis ſeminans,

CXXI. Heterogenea in vinea ſeminans,

CXXII. Arbores heterogeneas ubicunque inſitione conjungens,

CXXIII. Commiſceri faciens bruta heterogenea,

CXXIV. Uti ſolitus heterogeneis,

CXXV. Os jumenti, dum laborat, obturans,

CXXVI. Immolans hoſtiam & prolem ejus,

CXXVII. Qui à proximo pignus acceperit, nec reddiderit ei,

CXXVIII. Pignus Viduæ non reddens,

CXXIX. In Pignus accipiens utenſilia[e] vitæ quotidianæ neceſſaria, [e] *Exod. 22,26. Deut. 24, 6 & 17,*

CXXX. Teſtis falſi convictus, qui ſolvendo non eſſet,

CXXXI. Qui percuſſerit proximum והכאה שאין בה שוה

שוה פרוטה *impulsione quasi nihili.* Nam שוה פרוטה nummulum minimum significabat. Atque si pluris quàm ille, aut æqualis, percussio censeretur, damni restitutione, non verberibus luenda[a]. Neque enim de minori lis aliqua rite instituebatur.

[a] *Vide Maimonid. Tract.* Sanhedrin *cap.* 16. §. *ult. & cap.* 20. §. 11.

CXXXII. Filius rebellis בעדות ראשונה *ex testimonio primo.*

Quod ut rectè, simul cum eo quod antè[b] occurrit de Filii rebellis, patrem aut matrem Execrantis, aut Percutientis pœna capitali, intelligatur, disciplina de Filio in parentes utcunque reo, obiter explicanda. De Execrante[c] & Percutiente[d], Leges sacræ sunt obviæ, uti & illa[e], כי יהיה לאיש בן סורר ומורה אינו שמע בקול אביו ואמו ויסרו אותו ולא ישמע אלהם וגו' *Si habuerit homo filium protervum & rebellem qui noluerit audire vocem Patris sui, & vocem Matris suæ, &, cum castigaverint eum, noluerit audire eos, apprehendent eum pater ejus & mater ejus, educéntque eum ad Presbyteros civitatis illius & ad portam loci ejus, dicéntque ad Presbyteros civitatis illius: hic filius noster protervus & rebellis est, nec vult audire vocem nostram* (וולל וסובא) *comessator est & potator* (ubi Græci Συμβολοκοπῶν οἰνοφλύγῳ, *comessationibus vacans vino inebriatur*; Vulgata, *comessationibus vacat & luxuriæ atque conviviis*; Onkelos וליל בסר וסבי חמר *vorax carnis & potator vini* quemadmodum & Chaldæus alter; tantundem quidem alii veterum, dum rectè vertunt *vorax & ebriosus*, uti Syrus & Judæi Mauritanienses, unde Hispanienses Judæi *tragador y borracho*, & glutton and a drunkard; Sed Saadias Gaon, وهو مصرف فمفرط في الحرام *exercere se solet & intemperans est in illicitis*; Jaiana editio habet مسرف pro

[b] §. 5. *pag.* 539. *num.* 18. *& pag.* 540. *num.* 2.

[c] *Exod.* 21, 17.

[d] *Ibid.* 15. *& Levitic* 20, 9.

[e] *Deuter.* 21, 18.

pro פרא quod in idem ſatis recidit) *Lapidabúntque eum omnes viri civitatis ſuæ ut moriatur, & eliminabis malum de medio tui, ut omnes Iſraelitæ audientes timeant.* Atque lex hæc proculdubiò eadem eſt quam πάτριον νόμον *legem patriam*, etiam in concilio Berytienſi[a], nuncupavit Herodes ubi filios ſuos, velut ſibi inſidiatos accuſabat, de quibus legem patriam, ſeu Judaicam ait jubere, εἰ τὴν κεφαλὴν τύπτοιεν οἱ γονεῖς τῇ κεφαλῇ τὰς χεῖρας, ἐπαναγκὲς εἶναι τοῖς παῖσι τὰς χεῖρας βάλλειν καὶ τὸν ἀποκτεῖναι τὸν πατέρα, *ut ſi cui* (ſic) *accuſato* (filio) *parentes manus imponant capiti, neceſſe habeant circumſtantes ſaxis eum ferire & in hunc modum interficere.* Joſephus autem legem generatim intelligit[b] de cunctis τῶν νεωτέρων *juniorum* qui τὰς γονεῖς καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμουσιν ἢ δι' αἰσχύνην ἢ ἀφ' ὑπερηφανίας, ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς, *parentes ſuos contemſerint & debitam honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & inſuper contumaces & protervi in eos fuerint.* Et quantum ad rationem judicii heic adhibendam, πρῶτον inquit ille, λόγοις αὐτοὺς νουθετητέον οἱ πατέρες. Αὐτάρκεις γὰρ ὑπὸ φύσεως ἔτοι δικασταὶ, *hos primùm verbis parentes moneant. Nam hos natura fecit idoneos judices.* Ex monitis parentum, ſic ſaltem primis, ſi emendaretur liberorum arrogantia, veniam eis dari debere vult. Nec magis de Filio quàm Filia legem capere videtur. Et dein ſi monita neutiquam proficere viderent parentes, in lapidationis pœnam educendos eſſe ait. Sed verò Magiſtri ſubtilitates habent uſ de reverentia liberorum erga parentes, ita de quolibet eorum in eos contumaciæ genere, & demùm eos judicandi ratione, ſæpiùs perquam miras[c]. Legem de Lapidatione Patrem vel Matrem execrantis, ſic interpretantur, ut locum haberet non minùs ubi parentes mor-

[a] *Joſeph. lib. 16. cap. 17.*

[b] *Lib. 4. cap. 8.*

[c] *Maimonides Tract. Memarim cap. 5.*

tui quàm ubi ſuperſtites, nec tamen ſine Præmonitione & Teſtibus, ut in reliquis criminibus capitalibus, nec niſi execraretur per nomen Dei aliquod proprium. Sed verò, אם קללם בכינוי פשוט מן הסקילה ולוקה *Si execraretur eos per cognomen aliquod, Lapidandus non erat, ſed verberandus*, ut, cum quemquam alium ex Iſraelitis fuiſſet execratus. Nec lege hac volunt contineri avum aut aviam. Percutiens item parentum alterutrum ſtrangulandus non erat, niſi præcederet Præmonitio & Teſtes adeſſent, ut in ejuſmodi reliquis, nec niſi יעשה חבורה *percuſſione intuliſſet vulnus* aut *vibicem*. Etiam abſtinendum erat filio medico ſeu chirurgo à vena parentis ſecanda, aut cute ejus incidenda, ne vibicis aut vulneris ſic ipſe autor fieret, niſi nemo alius præſtò eſſet qui rectè opus facere poſſet. Nec in Patrem qui filiorum ſuorum aliquem occiderat, Vindex ſanguinis legitimus erat filius ejus aliquis ſuperſtes. Certæ Matris ſpurius, eam percutiens, reus heic habebatur; non itidem ſi patrem quem ipſa tantùm affirmaret, percuſſiſſet. Nec Lapidandus nec Strangulandus erat על פיה *ex dicto ejus*. Ancillæ autem aut Cuthææ (aliæ editiones habent כותית, aliæ נכרית *extraneæ*, non Judææ) filius hoc nomine neutiquam reus erat. Quin Proſelytus qui concipiebatur non בקדושה *in ſanctitate* (id eſt, antequam per baptiſmum mater ejus tranſierat in Judaiſmum) tametſi in ſanctitate natus eſſet, neque Execrationis neque Percuſſionis lege tenebatur. Haud enim illic maternitas ejuſmodi, quæ reum illum faceret; cujus, uti & aliorum ejuſmodi, ratio petenda ex eis quæ de Proſelytis alibi tradidimus. De ſervo heic aiunt, אין לו יחוס אלא הרי אביו כמו שאינו אביו לכל דבר אפילו שנשתחרר *ille genus* ſeu *proſapiam non habebat, ſed pater ejus erat, quaſi non omninò pater ejus, idque*

idque etiamsi manumitteretur. Filius ministeri Synedrii in quo pater aut mater Flagellanda, eos flagellare non debuit, uti nec Excommunicationem in eos aliáve mandata forensia quibus sive vis aliqua sive execratio inerat exequi, extra causas binas, quæ velut in unicam recidunt. Cum nimirùm sive seductores[a] essent sive incitatores[b] in Idololatriam. Jus illic singulare heic ortum aiunt ex illo[c], neque *parces ei neque celabis eum.* Si pater in foro adjurandus esset à filio, usus obtinuit ut abstineretur à שבועת האלה שהרי זה בא לקללת אביו אלא משביעיו שבועה שאין בה אלה *Juramento in quo execratio, quoniam res tenderet in Patris execrationem. Adjurabant autem eum per juramentum in quo execratio non* (expressim) *contineretur.* Etiam interdictam observant non solùm Percussionem corporalem. Sed כל המכוה אביו או אמו אפילו בדברים ואפילו ברמיזת הרי זה ארור מפי הגבורה שנ׳ ארור מקלה אביו ואמו *Quisquis percusserit patrem aut matrem etiam verbis, etiam nutu,* (id est, contempserit) *maledictus est ex ore Numinis, juxta illud*[d], *Maledictus qui vilipenderit patrem suum, & matrem suam,* quò trahunt illud Salomonis[e] *oculum qui patrem subsannat & vilipendit* ליקחת אם *doctrinam matris* (vulgata, *partum matris*, unde Duacenses, **the travail of his mother**, ubi Græci γῆρας *senectutem*) *hunc eruent corvi torrentis* &c. Etiam ob parentes sic tantùm despectos licuit Synedrio, להכות מכת מדת ולענוש כפי מה שיראו *flagellatione contumaciæ debita uti, eósque aliter pro arbitrio punire.* Dum adjiciunt[f], præstandum ut Honorem singularem ita & Timorem erga Parentes utrosque, ídque ex legibus sacris illis, *Honora*[g] *Patrem tuum & Matrem, & unusquisque Matrem suum & patrem timebitis,* observant, הקדים אב לאם לכבוד והקדים אם לאב למורא ללמד ששניהם שוים בין

[a] *Deuter.* 13,6.
[b] *Ibid.* 11.
[c] *Ibid.* 8.
[d] *Deuter.* 27,16.
[e] *Prov.* 30,17.
[f] *Maimonid. Tract.* Memarim *cap.* 6.
[g] *Exod.* 20,12.
[h] *Levitic.* 19,3.

בין למוראו בין לכבוד *In præcepto de Honore ponitur pater ante matrem, in eo de Timore, mater ante patrem, ut inde discamus utrosque pariles esse quoad & Honorem & Timorem.* Timoris hcic exempla dant; nec stare nec sedere in parentum loco, neque verba eorum contradicere aut in ea cavillari, nec nomine suo eos compellare, sed dicere, אבא מרי *Abba Domine* & אמא מרתא *Amma Domina.* Honoris exempla; victum & vestitum ab eis recipere, & si pauperes illi, ea quibus careant, ex suo suppeditare, quod etiam ex judicio forensi, si ultrò non fieret, cogebatur. Nec coram patre sedendum erat, uti nec coram Magistro; ita tamen ut, si pater discipulus esset filii, ei coram filio standum non esset, sed filio ejusdem Magistro standum. Res paternas diligentissimè curare debuit filius. Filiæ pariter ac filii præceptis de Honore ac Timore Parentum tenebantur, quæ scilicet non in aliena potestate, ut uxores. Sed Filia Vidua aut repudiata non minùs ac filius obligabatur. Injuriæ à parentibus illatæ, utcunque graviores, à liberis patienter ferendæ. At si pater filium puberem seu majorem percuteret, Excommunicandus erat, velut is qui sic violarat interdictum illud[a], *coram cæco non pones offendiculum*, quo res inhonestæ ac indecoræ vetitæ. Si filius videret patrem legem aliquam transgredientem, dicendum ei non erat, *Pater transgrederis verba legis*, sed *Pater anne scriptum est in lege hoc vel illud*, rem in præsenti innuens, ut ita consulentis non admonentis personam erga patrem indueret. Noverca, patre superstite, ab filio honoranda, licet mater non fuerit. Ratio טעמא בכלל כבוד אביו *quoniam hoc in eo continetur quod est honorare patrem.* Etiam ex superinducta lege adjiciunt, חייב אדם בכבוד אחיו וחיישינן שמא *quemlibet etiam obligari ad fratrem majorem* כבכבוד אביו *honoran-*

[a] *Levit.* 19, 14.

honorandum, ut ad patrem. Jam verò de Filio rebelli illo, crimen in lege de eo ob quod ita inde puniendus erat, aiunt fuiſſe tantùm in illo וולל וסובא *comeſſator & potator*, & quòd[a] וולל הוא האוכל בשר בעבתנות וסובא השותה יין בעבתנות *comeſſator eſt qui carnem voraciùs ederet, & potator qui vinum voraciùs biberet.* Senſum dein hujus legis mirum habent quem recepiſſe ſe dicunt totum מפי הקבלה *è cabala* ſeu *traditione* vetuſtiſſima. Scilicet, neminem heic lapidandum, niſi qui bonis à patre ſurreptis emeret ſibi Carnem & Vinum, ad guloſè devorandum, eáque in ſodalitio aliquo extra patris poteſtatem voraciùs atque intemperantiſſimè ingurgitaret, והוא שיאכל משקל חמשים דינרין סבשר זו בסלוגמא אחת וישתה הצי לוג מיין זה בבת אחת *ita ut ex carne illa comederet pondus quinque Denariorum, unicâ liguritione, & ex vino illo Logi* (Sextarii) *dimidium hauſtu unico.* Si tantundem, in loco patriæ poteſtatis, edendo & bibendo præſtitiſſet, aut bonis non à patre, ſed ab aliis, ſurreptis carnem & vinum comparaſſet, Lege hac liber habebatur. Nec carnis heic alîus quàm boum, pecorum & ejuſmodi, non avium, ratio; niſi ubi quinque denariorum pondus illud è carne avis, ſimul cum beſtiæ, compleretur. Etiam שתה כל משקה ולא שתה יין משוי *ſi alium quemcunque potum biberat, nec vinum, liber erat.* De vino item diluto, nec mero, res intelligitur, & de carne non omninò cruda. Filium heic minorem annis 13 & die unico lege non contineri volunt, שלא בא לכלל המצווה *quoniam nondum*, ob ætatem, *Legibus obligabatur*; uti nec perfectè ac plenè majorem[b], ſeu qui עצמו ברשות *in poteſtate ſui*, veluti pleniſſimè emancipatus. Adeóque aiunt, שאין דין זה אלא בבן י"ג שנה ויום אחד שהביא שתי שערות עד שיקוף כל הגיד ואחר שיקוף השיעור כל הגיד הרי הוא ברשות עצמו

[a] *Maimonid. Tract.* Memarim *cap.* 7. *Miſn. & Gemar. tit.* Sanhedrin *cap.* 8.

[b] *Videſis Lib. de Succeſſionibus in Bona cap.* 9.

עצמו ואינו נסקל *Judicium hoc locum non habuiſſe in filio alio quàm qui compleverat annos* 13 *& diem unicum, & cui bini pili* (circa pudendum) *excreverant, idque* (tantùm) *uſque dum circumdatum omnino eſſet pilis pudendum. Poſtea enim poteſtatis ſuæ fit*, & in parentum poteſtate eſſe deſinit. Tempus faciunt Trimeſtre intra quod circumdarentur ſic pili; ita tamen ut, ſi, ante tempus illud exactum, circumdatio haberetur, ſuæ poteſtatis ſeu pubertatis plenæ, adeóque pro emancipato, eſſet cenſendus. Inde illud, כל זמן שלא נ חדשים מאחר שיביא סורר ומורה אינן אלא ג שתי שערות *Dies cuncti* (tempus totum) *quibus quis pro filio rebelli & contumace* (ex lege hac) *cenſetur tres menſes non ſuperant poſtquam duo pili ei excreverint.* Hiſce promiſſis, pergunt, & forenſem ejus judicandi rationem ad hunc modum exhibent. Primò adducebant Parentes Filium hunc in Synedrium ſive Triumvirale ſive Majorum aliquod ubi ita actionem inſtituebant, בננו זה סורר ומורה *Hic filius noſter eſt comeſſator & potator.* Et ſtatim teſtes afferebant, שגנב משל אביו וקנה בשר ויין במה שגנב ואכל אותה אכילה האמורה אחר ההתראה *Furatum eum eſſe è bonis paternis, indéque comparaſſe carnem & vinum atque comeſſatum eſſe (juxta ſuperiùs dicta) idque poſt Premonitionem.* Atque actio hæc dicebatur עדות ראשונה *Teſtimonium* in eum *primum*, unde Verberibus tantùm caſtigandus erat, nec dum Lapidandus; quam in rem afferunt illud in lege antè allata, *& cum caſtigaverint eum, noluerit audire eos* &c. quaſi ſic primò reus, Flagellandus ex lege ipſa eſſet. Reus ſecundò, adducendus erat in Synedrium cui ſuberat Vigintitriumvirale (malè legitur in Maimonidis editis cum *Ceſeph Miſna* לבי״ד של ג׳ *in Synedrium Triumvirale*, pro של כ״ג *Vigintitriumvirale*; neque enim Triumviralis

juriſdictio

jurisdictio heic locum habuit, cum actio jam capitalis esset) ibique totidem verbis iterum accusandus. Testimonium dein itidem proferendum erat quod vocant עדות אחרונה *Testimonium secundum.* Simulac acceptum esset sic testimonium hoc, בודקין אותו שמא הקיף השער את כל הגיד אם לא הקיף ולא שלמו לו ג׳ חדשים גומרין דינו כדרך כל הרוגי ב״ד וסוקלין אותו *Perscrutandum erat, ne fortè pili pudendo ejus circumdati essent. Si non circumdarentur, nec tempus illud trimestre* (seu plenam pubertatem) *ipse compleverat* (nec aliter) *judicabant eum, ut alium quemcunque capitaliter in foro puniendum, & lapidabant eum.* Ita tamen ut id fieri non deberet nisi adessent Triumviri quorum in foro antè flagellaretur (ut ipsum ibi agnoscerent) nec nisi parentes ei facinus non remitterent ante Sententiam in eum prolatam. Si fugeret, necdum Sententiâ in eum prolatâ, atque interim plenam nanciscereturpubertatem, liber erat. Si parentum alteruter nollet eum in judicium deduci, aut deducto facinus remitteret, liber etiam erat nec pro filio rebelli heic sumtus; quoniam dicitur in Lege *apprehendent eum pater ejus & mater ejus.* Utrique scilicet. Nec quis heic pro reo habitus, si parentum alteruter manibus truncatus esset (quia ab utrisque erat apprehendendus) aut claudus (quia educendus erat) aut mutus (quia Presbyteri ab eis alloquendi) aut cæcus (quia dicendum erat, *hic filius noster)* aut surdus, ex eo quod dicitur in lege, *nec vult audire vocem nostram.* Subtilissima sane! Nec filiam lege hac contineri volunt, שאין דרכה להמשך באכילה ושתייה כאיש *quoniam fœminæ mos non est comessatione & compotatione uti, sicut viri.* De Lapidatione autem Filii ejusmodi literæ hujusmodi à Synedrio emittendæ erant in quamlibet tribum, בבית דין פלוני סקלנו פלוני שהיה בן סורר ומורה

In Synedrio N. Lapidamus N. quoniam est Filius contumax & rebellis. Sed ad verberandorum enumerationem redimus.

CXXXIII. Infamiam alicui inſpergens falſam,
CXXXIV. Execrans proximum ſuum, nomine ſanctiſſimo,
CXXXV. Pejerans, falſò jurans,
CXXXVI. Vanè jurans,
LXXXVII. Profanans votum ſuum,
CXXXVIII. Qui extra terminum præſcriptum iter faceret in Sabbato,
CXXXIX. Opus aliquod faciens die feſto,
CXL. Circumtondens angulum capitis[a],
CXLI. Circumtondens angulum barbæ,
CXLII. Incîdens, ob mortuum,
CXLIII. Glabrans ſe ob mortuum,
CXLIV. Stigmata ſibi indens, ob mortuum,
CXLV. Heterogeneis veſtitus,
CXLVI. Amputans arbores fructiferas, in earum deſtructionem,
CXLVII. Vir veſtitus veſtimentis Fœminæ,
XXXVIII. Fœmina veſtita veſtimentis viri,
CLXIX. Sacerdos qui ſe mortuo contaminaret,
CL. Sacerdos meretricem conjugio ſibi copulans & cum ea concumbens,
CLI. Sacerdos divortio ejectam ſibi ſic copulans,
CLII. Sacerdos ſic ſibi Profanam copulans,
CLIII. Pontifex maximus concumbens cum Vidua, licet eam ſibi conjugio non copulaſſet,
CLIV. Qui divortio à ſe ejectam reſumeret, poſtquam deſponſata eſſet,

CLV. Qui

[a] *Levitic.* 19, 27 *&c.*

CLV. Qui maritaret eam quæ alteri, Leviri nomine, debita,

CLVI. Concumbens cum Meretrice,

CLVII. Mamzer qui in uxorem acciperet Iſraelitidem & cum ea concumberet,

CLVIII. Qui membris exſectis Iſraelitidem duceret in uxorem & cum ea concumberet,

CLIX. Qui hominem, beſtiam aut volucre caſtraret,

CLX. Qui virginem conpreſſerat eámque divortio ejectam non receperat,

CLXI. Qui infamiam uxori quaſi divortio ejectæ intulerat, nec eam receperat,

CLXII. Qui inceſtûs ſuſpicionem incurreret,

CLXIII. Affinitatem cum Gentilibus contrahens,

CLXIV. Proſelytus Ammonites qui in uxorem duxerat Iſraelitidem & cum ea concubuerat,

CLXV. Proſelytus Moabites idem faciens,

CLXVI. Rex multiplicans ſibi uxores,

CLXVII. Rex multiplicans ſibi equos,

CLXVIII. Rex multiplicans ſibi aurum & argentum.

Ita XVIII & XXI. ſuperiùs oſtenſi, hiſce CLXVIII. adjuncta faciunt verberandos, juxta Legis ſacræ ſenſum, CCVII. Flagellationes etiam aliæ ex ſcitis fuere ſuperinductis, מכות מרדות *ob contumaciam flagellationes* dictæ. Exempli cauſâ, in pœnam rei contumacis, qui præſcriptum à jure ſuperinducto juramentum in foro ſubire renuens, ideo excommunicaretur, atque dein Excommunicatus[a], Abſolutionem ſibi non ritè procurans, per XXX. dies permaneret. Neque enim flagellationes ejuſmodi Legis ſacræ juſſu aliquo fundabantur (quarum quamplurimæ in uſu) uti nec

[a] *Maimonides* Toaien Wenitaien *cap.* 1. §. 5.

ipſum Excommunicationis jus; quod adeo ampliter demonſtratum eſt libro primo. Quale de cæteris ſimilibus, uti etiam de Præmonitionem in ſe non recipientibus, de quibus ſuprà, aliiſque non paucis eſt dicendum. Atque ea de re, ſectione etiam proximâ.

IX. Verberum illa ſeu Flagellationis pœna apud Orientales frequentiſſima. Neque pro ea quæ exiſtimationem minueret, ut ex antè in Ebræorum moribus oſtenſis liquet, ſumi ſolebat. Qua de re Occidentaliores ſeculorum recentiorum alitèr multò ſtatuunt, etiam mortem huic, ignominiæ cauſâ, plerunque præferendo, libentiúſque ſe laturos profitendo. Flagellatio autem aliis erat neci tantùm prævia; aliis, aut modus tantùm per ſe pœnæ, aut in metallum damnationi, aliíve inſuper pœnæ etiam prævia. Illuſtre quidem eſt, primi generis exemplum, in Antigono, Haſmonæorum rege Judææ ultimo, cuſtodiæ tradito ſeu captivo, ab Antonio flagris primùm Antiochiæ in Herodis gratiam cæſo & dein ſecuri percuſſo. Unde primum Antonium Romanorum fuiſſe qui ſecuri percuſſerat Regem aliquem, monet Strabo[a]. Sed Plutarchus[b], θεόθνὸς πρότερον ἑτέρου βασιλέως ὕτω κολασθέντος, *cum Rex nullus antè alius pœnam ejuſmodi ſubiiſſet.* Neuter quidem horum flagrorum heic pœnæ meminit. Sed Dio[c] Antigonum inquit, ἐμαστίγωσε, σταυρῷ προσδήσας. ὁ μηδεὶς ἄλλος βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπεπόνθει· καὶ μὴν τοῦτο ἀπὸ σφάξε, *palo alligans* (*quod nemo regum alius ſub Romanis paſſus eſt*) *& poſtmodùm etiam occîdit.* Ubi Xiphilinus de occiſione nihil. Hoc autem, licèt in Judæorum Rege, apud ſuos, ex eorum diſciplina flagellis, obnoxio, nihil planè habuit cum diſciplina illa commune. More majorum Romano vetuſtiori fundeba-

[a] *Apud Joſephum lib. 15. cap. 1.*

[b] *In Antonio.*

[c] *Hiſtor. 49. & videſis Iſ. Caſaubon. Exercit. in Baronii Apparat. §. 7.*

tur

tur, quo capitalitèr puniendi, aut virgis ad necem cædebantur, aut primo cæsi percutiebantur[a] securi, gladio, alitérve occisi, qua de re ampliter & doctissimè egit Petrus Faber[b] in Semestribus. Sed ita mos majorum demùm mutavit, ut non solùm civis Romanus ex legibus Porcia & Valeria nec morti tradi nec cædi omninò adversus provocationem ad populum deberet, sed tandem etiam ut nec hostis nec alius verberibus[c] solùm necaretur. Atqui & Flagellationis & Fustigationis castigationem etiam in usu Romanis fuisse satis ex Digestis[d] liquet historiisque[e]. Ita tamen ut Servus Flagellis liber Fustibus seu Virgis, cædendus esset, ut non semel docetur in Digestis, optiméque explicatur à Barnaba Brissonio[f] ubi Verbera servilia dicta ostendit fuisse flagellationes. Quod tamen, ut fieri in rebus hujusmodi solet, haud perpetuò eodem se habuit modo. Ex more, ut videtur, Romano, quo in non cives Romanos animadverti volebant more majorum, id est ita ut capitalitèr puniendi primò cæderentur, orta est illa D. N. Jesu Christi flagellatio à Pilato[g] præside Romano eum jam crucifixuro, non à Judæis, ex jure suo, illata, licèt Hierosolymis. Ut pro morte damnato habitus flagellabatur; quod planè contra morem Judaicum, sed Romano satis consonum. Verum quidem est voluisse primò Pilatum eum castigare[h] (flagellatione ut videtur) nec morti tradere, uti etiam ex more Romano Præsidibus licuit. Sed cum aliter satisfieri nequiret Judæis, pœnam utranque, ex more Romano, conjunxit. Sed de Judicio illo ac pœna, ampliùs agitur libro Tertio. Fustigationi autem illi subjici solebant, ídque ex rescriptis sæpiùs principalibus, non omnes, sed liberi homines tantùm qui tenuiores essent, non qui honestiores[i], extra causam

[a] *Suetonius in Nerone cap. 47.*

[b] *Lib. 2. cap. 10.*

[c] *Ulpianus L. 8. §. 2. D. tit. de Pœnis.*

[d] *Ibidem L. 10. & L. 4. §. 1. D. tit. de Incendio, Ruina &c.*

[e] *Valer. Maxim. lib. 2. cap. 7. §. 4. Julius Frontinus Strat agemat. lib. 4 &c.*

[f] *Select. ex Jure Civili Antiquit. lib. 3. cap. 9.*

[g] *Matth. 27, 26. Marc. 15, 15.*

[h] *Luc. 23, 22.*

[i] *Callistratus L. 28. §. 2. D. tit. de Pœnis.*

Majeſtatis, ut etiam in Baſilica[a] ſeu jura Cæſarea Græcanica recipitur. Generalitèr autem ait Calliſtratus[b], *Omnes qui fuſtibus cædi prohibentur eandem habere honoris reverentiam debere quam Decurionęs habent.* Et de fuſtigatione in diſciplina militari ſatis Polybius, & qui[c] ad eum. Sed puto uſum tam Fuſtigationis quàm Flagellorum Forenſem, extra cauſas aliquot atrociſſimas & perſonas tenuiſſimas, diù abhinc, apud Chriſtianos, quaſi evanuiſſe[d]. Certè apud Græcos veteres adeò infamis non habebatur pœna ejuſmodi, quin cæſus, quaſi crimen omninò inde, quantum ad famam, ſatis expiaſſet, exiſtimationi priſtinæ reſtitueretur. Ea de re non dubitabatur inter hoſpitem Athenienſem, Cliniam Cretenſem & Megillum Laconem, dum Reipublicæ ſuæ Magneticæ leges conditurі erant. Tam Civibus ac Peregrinis quàm ſervis Verbera, veluti mulctæ aliæ civiles, ſæpius ab illis præſcribuntur[e]. Etiam Lichas Arceſilai filius, Lacon, ob moris certaminis publici apicem violatum, ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων πληγὰς ἔλαβεν, *virgis à lictoribus cæſus eſt*; vir qui glorioſiùs illic certaverat, & poſteà in legationem à Lacedæmoniis ad Argivos ſelectus eſt. Et memorat Athenæus[g] coquum in Lyceo, μαγειροβλῶπα ὡς παφαοφιζόμενον πονηρῶς, *velut impoſtorem ſceleſtum flagris cæſum*, quia ſalſamentum aliud loco alterius præparârat. Quinetiam Lacedæmoniis in more erat ſemel quotannis, Pueros etiam Nobiliores, adſtantibus acritérque hortantibus parentibus, ad aram Dianæ Orthiæ flagris toto die cædi. Quod pro imagine etiam pœnæ nonnullis ſumtum, eorum ſcilicet qui ex ritu caſeum ab ara rapientes deprehenſi eſſent. Hac de re Xenophon[h], Plutarchus[i], Lucianus[k], alii, tam Latinorum quàm Græcorum, quos diligentiùs congeſſit Nicolaus Cragius[l]. Mahumedanis item ſine

Servo-

[a] *Tom. 7. lib. 60. tit. 51. §. 28. & ibidem Scholia Græca.*

[b] *L. 28. § 4. D. tit. de Pœnis.*

[c] *Lipſius de Militia Romana lib. 5. cap. 18.*

[d] *Videſis Julium Clarum ſentent. lib. 5. Quæſt. 70. & ibi Dan. Bataldum.*

[e] *Plato de Legibus lib. 8, 9, & 11.*

[f] *Thucydid. Hiſt. 5.*

[g] *Dipnoſoph. 4.*

[h] *De Rep. Lacedæmoniorum.*

[i] *In Ariſtide, & Inſtitutis Laconicis.*

[k] *De Gymnaſiis.*

[l] *De Repub. Lacedæmoniorum lib. 3. Tabula 9. Inſtituto 8.*

Servorum & Liberorum discrimine aliquo, verberum disciplina & vetus est & hucusque duravit. Alcoranus[a]; الزنيه والزاني واحدوا كل واحد منهما مايه جلده *Scortatrix & scortator* (Retinensis; omnis adulterans) *centum verba suscipiat.* quod itidem habetur in Doctrina Mahomedis[b] sic dicta, ubi *octuaginta ictus deberi* dicitur *inebriato.* Et Rasiidus avus Abulabbas Almamon Chaliphæ vigesimi octavi, puellam eo quòd cantus ejus Almamoni displicuerat, quadraginta plagis cædi jussit, quod & factum est[c]. Ejusmodi sunt obvia satis alia in rebus Mahumedicis. Etiam apud Sinenses frequentissimo in usu esse refertur forensem fustigationem in Tribunalibus Mandarinorum, ubi perpetuò adstant Lictores fustibus instructi, qui sententiam propediem exequantur. Ita Alvarus Semedus Lusitanus in Historia Monarchiæ Sinensis[d]. Sed hæc obitèr de Flagellationis Fustigationisque pœnæ tam apud alias gentes quàm Judæos frequentia, utcunque adeò ignominiosæ hominique libero abominandæ, apud recentiores, habitæ.

[a] *Azoar. 24 Arabice, 34 Lat.*

[b] *Pag. 191. & Dionys. Carthusianus in sectam Mahomet. lib. 3. art. 5.*

[c] *Elmacin. Histor. Sarcenic. lib. 2.*

[d] *Romæ 1633. Part. 1. cap. 28. Italicè.*

X. In Capitalibus autem judiciis[e] nisi testes de ipsius actus commissi visu, ubi visûs objectum esset crimen, reum morte non damnabant; quò trahunt illud[f], ונקי וצדיק אל תהרג *& innocentem & justum non occides.* Etiam si alter testaretur de cultu Solis (exempli causa) alter de Lunæ cultu, & uterque viderat solùm quod testatus est, morte damnandus non erat idololatriæ accusatus. Nec enim Testes illic bini de eodem Idololatriæ genere. Et ubi unicus tantùm, absolvendus erat. Neque confundenda in unum duo hæc crimina à testibus singularibus tantùm probata. Atque in Capitalibus, aut testis uterque

[e] *Maimonides Tract.* Sanhedrin *cap.* 20, 21, 22, 23, 24.

[f] *Exod. 23, 7.*

[a] *Maimonid. Tract.* Aidoth *cap.*4.

que[a] idem ipſum paritèr teſtabatur, aut abſolvendus reus. Non itidem in Civilibus, ubi conjecturis & teſtimoniorum diverſitati locus. Ubi vi quis ad facinus adigeretur, ob illud morte damnandus non erat. Quod ut legis ſenſu præſcriptum eliciunt ex illo de puella vi compreſſa[b] ubi dicitur ולנער לא תעשה דבר *& Puellæ haud quicquam facies.* Et ד אוהרה לבית דין שלא יענשו את האנוס *hoc innuit Synedrio, vi adactum neutiquam puniendum.* Quod tamen ita excipiendo temperant, ut vir ſic adactus in inceſtûs genus aliquod morte plectendum, nihilominùs morte eſſet à Synedris damnandus. Rationem reddunt שאין קשוי אלא לרעת *Pudendi erectio ſpontanea eſt.* At verò ſi fœmina ſic adigeretur, etiamſi poſtmodum fateretur rem ſibi gratam fuiſſe, morte libera erat, מפני שיצרה נתגבר עליה *quoniam concupiſcentia ejus eam* (tunc) *ſuperabat.* Compluria habent monita ad illud[c], *Non facietis quidquam perverſum in Judicio, nec reſpicies faciem pauperis, neque honorabis vultum magnifici. Cum juſtitia judicabis proximum tuum.* Singularia hinc, ut juſtitia inter agendum haberetur, tradunt, & ſatis miranda aliqua. Si litigantium alter eſſet pretioſiùs veſtitus, alter ſordidiùs, Synedri ne præceptum hoc de Juſtitia utrinque in foro paritèr obſervando violarent, jubebant pretioſiùs veſtitum aut ſe veſtire inſtar alterius, uſque dum lis perageretur, aut alterum inſtar ſui veſtire, עד שתהיו שווין ואחר כך תעמדו בדין *adeo ut ſitis pares & poſteà litem agetis.* Nec Litigantium alterum ſtare, alterum ſedere permittebant. Sed aut ſtabat aut ſedebat uterque. Et ſi ex indultu Synedrii ſedendum eſſet, altero alter non ſedebat ſublimior, ſed à latere. Quod intelligendum de tempore ſententiæ pronuntiationem præcedente. Dum enim ſententia pronuntiabatur, utrique ſtandum erat. Si litiga-

[b] *Deuter.*22,27.

[c] *Levitic.*19,15. *& vide Deuteron.*1, 16 *&c. Exod.*23,6.

rores

tores complures in Synedrio simul adessent, præferenda erat Pupilli causa, causæ Viduæ; Viduæ, Discipuli sapientis; Discipuli sapientis, cujusque è vulgo; Fœminæ, Viri. Litigantis alterius, sive agendo sive excipiendo verba, absente altero, audire nefas erat. Quò afferunt illud[a], שמוע בין אחיכם *audite* (causas) *inter fratres vestros.* Laudabile habebatur litigantes, si fieri posset, invicem sine litis contestatione, reconciliare, ut per arbitrium פשרה & ביצוע dictum; sed neutiquam post sententiam definitivam. Neque fas habitum, Synedro cum è Synedrio exiisset, de suffragiis collegarum aut suo verba facere. Qui autem fecisset, velut infamis nomine מגלה סוד *divulgantis arcanum* habebatur. Adjiciunt etiam historiolam de Discipulo qui eò quòd quæ dicta essent בבית המדרש *in Schola* cujus pars ille, post annos XXII. divulgaverat, è Scholâ judicio forensi ejectus est, nec sine præconio de eo, זה מגלה סוד הוא *hic divulgator est arcani.* Si litigantium alteruter cuperet post causam definitam, sententiam sibi habere in scriptis, scriptum hujusmodi ei dabant Synedri; *Venit N. ad Synedrium N. cum N. adversario suo ubi de causa hac vel illa N. litigabant, & absolutus est*, seu *damnatus est.* Nec omninò, si dissidium fuisset, nomina sive damnantium sive absolventium memorabant, sed à בית דין של פלוני *Synedrio N. rem peractam esse.* Atque, Hierosolymis maximè, obtinuit, ut Synedri auditis actore & reo, & dein Testibus מוציאין כל אדם לחוץ *emitterent è foro universos*, atque inter se soli disceptarent. Hoc cum fecissent & sententiæ causa esset idonea definitivæ, accersitis Actore & Reo, Primarius inter judices, alteri dicebat eum reum esse, alteri innocentem, כדי שלא יתן אחד מבעלי דינים אי זה דיין הוא מי שזכה אותו ולא אי וה דיין הוא שחייבו

[a] Deuter. 1, 16.

ut neuter litigatorum sciret quinam ex judicibus eum damnarent aut absolverent. Munera judicibus non omninò admittenda, lex[a] præcipit. Atque adjiciunt, לא שוחד ממין בלבד אלא אפי' שוחד דברים quod intelligendum non modò *de munere pecuniario* (aut quod id genus est) *sed etiam de verbis* quibus affectus concilietur. Et reum esse tam donantem munus ejusmodi quàm accipientem. Quale etiam aiunt de beneficio aliquo Judici, lite pendente, præstito. Inimici invicem, in judicio simul sedere non debebant. Licet Verberum pœnæ & capitales complures ex lege infligendæ essent, aliæ tamen generis utriusque ex jure superinducto in usu erant, לא מן התורה אלא לעשות סייג לתורה *non ex lege sed ex eo quod erat sepem Legi facere*, seu sanctitatem ejus conservare. De quibus aliquid in superiùs dictis. Unde etiam in his obtinuere הוראות שעה *decreta temporis*, atque arbitraria adeòque aliter alitérque se habentia. Exempla afferunt, de eo qui vapulabat quia sub arbore concubuit cum uxore, qui בימי יוונים *tempore Græcorum* Terram sanctam infestantium in sabbato equo veheretur, uti & illud Simeonis Ben shatach qui Ascalonæ uno die suspendebat octoginta fœminas, sine legitimo sive Præmonitionis sive Testimonii luculentioris usu אלא הוראת שעה כפי מה שראה *sed ut decreto temporis* (è re nata idoneo) *juxta quod visum esset.* Ita qui incestûs infamiâ publicâ laboraret, flagris pro arbitratu cædebant Synedri. Atque ad hoc genus attinuit Bonorum confiscatio, juxta exemplum Ezræ[b], uti & illud Excommunicationis, quod etiam ibidem, ex more superinducto, usurpabatur. Custodiæ traditio accedebat, ejusmodi alia. Ministri seu Lictoris forensis existimatio ejusmodi erat, atque ita fides ei habebatur, ut si postquam in jus quempiam citaverat, dice-

[a] *Exod.* 23, 9. & *videsis J. Buxtorf. in Lexico Talmudico col.* 2361.

[b] *Cap.* 10, 8.

diceret citatum sive Synedrium contemsisse sive ex citatione haud comparuisse משמתין אותו על פיו *excommunicabant eum verbis ejus solummodo nixi.* Nec tamen edictum in eum aliquod emittebant usque dum testes bini adessent qui contumaciam probarent. Et qui Ministrum ejusmodi seu nuncium forensem contemneret, contumaciæ Flagellatione debitâ, pro arbitrio Synedrorum puniendus erat. Si quempiam nomine unius Synedrorum citaret die quo satis notum esset eos considere, perinde erat ac si plurium id fecerat nomine. Aliter Trium minimùm nomine citatio fieri debuerat. Dies præstituti, quibus non comparens, ex decreto Synedrii, ut contumax, excommunicandus erat, haud omnes erant ejusdem juris. Nec enim ullus Mensis Nisan aut mensis Tisri dies locum heic habuit, nec pridie sabbati aut Diei festi, ob sacra tunc temporis obeunda munera. Adeóque in Nisan & Tisri, dies præstituebant post utrunque finitum. Atque ut non comparentem, ita & non judicium Synedrii subeuntem tandem excommunicabant, primò per *Shematha* & dein per *Cherem* quæ pœna erat juris superinducti, nec omninò lege sacra fundata, juxta libro primo ostensa. Nec deerat interdum Exilium (in facinoribus nec capitaliter, nec virgis punitis) in Asyla scilicet alitérve sive ex Lege sacra[a] sive ex jure superinducto[b] præscriptum. Exemplum habes de jure superinducto in Lictore qui אם הוסיף רצועה אחת על האומד ומת הרי גולה *Si adjiceret* (flagello quo quis à foro verberandus erat) *lorum unicum ultra quod à foro præstitum erat, atque* (flagellatus) *interiret, relegandus erat.* Alia sunt ejusmodi.

[a] *Numer.* 35, 15.

[b] *Misna tit.* Maccoth *cap.* 3. §. 14. *Maimonid. tit.* Sanhedrin *cap.* 16. §. 12.

XI. A Testimonio in Judiciis arcebantur פסולים

seu *non idonei*; Quorum decem[a] genera. Fœminæ, Servi, Minores, Fatui, Surdi quibuscum copulant Mutos, Cæci, Impii, הבויין Impudentiores, Propinqui, falsi antè convicti. Et rationes ex Lege sacra, pro more suo adjiciunt. Fœminæ, quia ubi Testes in lege[b] designantur שני עדים *Bini testes* masculinè proferuntur, nec fœmininè. Adeóque arcebatur Androgynus & memb.is obstructus (quem סומטום nuncupant) quia in dubio erat fœminæ an viri essent. Sed Eunuchus testimonio satis par. Servi arcendi, quia ubi verba fiunt de Teste falso, adjicitur[c], *Facietis ei sicut iniquè cogitavit facere fratri suo*; adeóque cum servus, utpote non בן בריח *filius federis* (nec originarius, nec proselytus) fratris nomine non gauderet, nec ut testis admittendus erat. Scilicet verba illa *fratri suo* innuere ejusdem debuisse utrosque conditionis. Parile jus ad Libertinos attinuit plenam libertatem manumissione non sortientes. Minores (masculi intra annos tredecim & diem unicum; fœminæ, duodecim) quia dicitur *& stabunt bini viri*, aut *vir uterque* &c. ubi de Testibus agitur. Inde Viro minores excludunt. Nec tamen majores admitti volebant sine ætatis integræ signis, de quibus alibi actum[d]. Nec insuper illos, nisi rerum agendarum scientiores essent, ad testimonium de fundo aut prædiis; sed tantùm in causis rerum mobilium. Fatuum juxta Legem excludi aiunt לפי שאינו בן מצוות *quoniam non est filius Præceptorum.* Nec solùm hoc intelligendum, de fatuo qui, ex stultitia sua, nudus ambularet, lapides jaceret, vasa confringeret & similia faceret, אלא כל מי שטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד ברבר פן הדברים *verùm etiam de unoquoque mente distractâ quæ perpetuò in rerum consideratione turbaretur.* Qua de re, ut multiplici, pro arbitratu judicabant Synedri. Surdum

[a] *Maimonides Tract.* Aidoth *cap.* 9, 10, 11 *&c.*

[b] *Numer.* 35. 30. *Deuter.* 17, 6 & 19, 15.

[c] *Deuter.* 19, 19.

[d] *Lib. de Successionibus in Bona Defuncti cap.* 9.

dum Mutuúmve velut Fatuum censebant; quem nec בן מצורת *filium Præceptorum* agnoscunt. Qui scilicet audire non posset judices aut eis non posset ore suo respondere, rejiciendus. Cæcus (de utroque oculo intellige) noluere admitti quia in Lege[a] habetur de Teste, והוא עד או ראה וגו' *& testis fuerit, aut viderit* &c. Ideò cæcus haud Testis idoneus. Impium in Testem non admitti aiunt ex eo quod legitur[b], אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס *non pones manum tuam cum Impio ut sit Testis iniquus.* Illo enim sensu intelligunt verba, quæ longè alitèr vecti solent. Quasi dictum fuisset אל תשת רשע עד *non pones*, non facies, *Impium esse Testem.* Unde nefas fuisse aiunt Testem satis idoneum, Testimonium suum cum Testimonio, utcunque vero, ejus quem ipse cognosceret Impium esse, miscere licet impietas ejus Synedris clàm esset. Impii nomine venit heic quisque reus facinoris alicujus sive Capitalitèr sive Verberum pœna plectendi, idque sive ex Lege ipsa sive ex jure aliquo apud ipsos superinducto. Ita etiam Raptor & Fur, & Testis falsi convictus, Fœnerator, & quisquis à judiciis, juxta superiùs dicta, arceretur, sive ex Lege sive ex Jure superinducto. Hisce accessit quisquis nec Scripturæ, nec Misnæ, nec Disciplinæ morali assuetus. De illo enim præsumebatur, שהוא עיבר על רוב העבירות שיבואו בידו *eum compluria in vita sua observanda* libentiùs *prætermisisse.* Unde inolevit ut עם הארץ *homo è vulgo* pro Teste non admitteretur, nisi satis examine constaret illum Præceptis divinis, Charitati, & bonis Moribus assuetum fuisse. Sed de Discipulo Sapientis præsumebatur eum in omnibus hisce semper fuisse idoneum. Impudentioris qui ex jure superinducto item arcebatur, exemplum afferunt, comedentis in plateis coram populo, nudi amblantis

[a] *Levitic* 5,1.

[b] *Exod.* 23,1.

in plateis, & ſimilium, שכל האלו השובין ככלב ואין מקפידין על עדות שקר *quoniam ejuſmodi univerſi repu-tantur ut Canes. Neque teſtimonium falſum metuebant.* Sed verò Diſtinctio erat inter teſtimonium ex Lege (juxta antè dicta) rejiciendum & illud quod ex jure ſuperinducto. Primum genus, ex ſui natura, nihili erat. Secundum non item, niſi והזהירו עליו בבתי כנסיות ובתי מדרשות *præconio in Synagogis & Scholis* priùs *denuntiaretur* teſtaturi vitium. Prætereà Rex Iſraelis nec teſtabatur nec à quopiam in eum teſtimonium admiſſum, quoniam præſumtum eſt, eum juriſdictioni Synedrii ſe non ſubmiſſurum. Non ita Rex Judæ[a]. De impiis autem arcendis aiunt, neminem eo nomine non idoneum fuiſſe teſtem ex eo quòd ipſe impium in foro ſe profiteretur, niſi etiam adeſſent teſtes bini qui tantundem affirmarent. Propinqui arcebantur ex ratione mira è Lege[b] eruta. Illic legitur *Patres non interficientur* על בנים *pro filiis*, quo non ſolùm contineri volunt hoc, לא ימותו אבות על פי בנים ולא בנים על פי אבות *non morti tradendos patres ex ore* ſeu *teſtimonio filiorum, uti nec hos ex illorum ore*, verùm etiam adjiciunt, והוא הדין לשאר קרובים *& idem jus attinere ad propinquos reliquos.* Ubi tamen Legem ipſam nolunt alios innuere propinquos, præter paterno ſanguine conjunctos. Conjunctos Materno interdici tantùm ex jure ſuperinducto. Adeò autem Maritus & Uxor, in teſtium rejiciendorum jure, velut pro una perſona habebantur, ut ſi alteruter inidoneus eſſet, utrique paritèr eſſent inidonei. Teſtes falſi ritè convicti idem ſubibant[c], quod is debuerat, in quem teſtimonium ediderant, ſi reus peractus fuiſſet, ſive Mortem, ſive Verbera[d], ſive Reſtitutionem, ut in actionibus Civilibus. Nec Præmonitio Teſti neceſſaria. Sed ubi Teſtes plures, niſi omnes ſimul falſi

[a] *Videſis Maimonidem Tract.* Melakim Wemalchemoth *cap.* 3. §. 7. *Et quis heic Rex Iſraelis, videſis cap.* 14. §. 1.

[b] *Deut.* 24, 16.

[c] *Deuter.* 19, 19. *& vide tit.* Maccoth *cap.* 1. & More Nebochim *part.* 3. *cap.* 41.

falsi convicti essent, Talionis ejusmodi locus erat nullus. Singulare autem obtinuit heic Jus Pontificis maximi[a], כהן גדול אינו חייב להעיד אלא עדות שהוא למלך ישראל בלבד הולך לבד הגדול ומעיד בה אבל בשאר העדיות פטור *Pontifex Maximus non obligabatur in testimonium, nisi tantùm pro causa Regis Israelis. Accedendum ei erat ad Synedrium Magnum, ubi illud testimonium præbendum Testimoniis reliquis liber erat.* De Rege heic Israelis vide caput proximum. Innumeras de Testimoniis, ut de forensibus aliis, habent subtilitates, de quarum fundamentis obvia satis sunt alia in titulis Talmudicis *Sanhedrin* & *Maccoth* Latinè olim editis. De pœnis autem atque aliis formulis forensibus plura dicentur Libro tertio, ubi singularia Synedrii Magni ostenduntur.

[a] *Maimonid. Tract.* Aidoth *cap.* 1. §. 3. & *cap.* 11. §. 9. *sed & vide Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 18, 2.

XII. Habetur inter Philonis Judæi Alexandrini opera, libellus περὶ τοῦ δικαστοῦ, *quæ ad Judicem* spectant inscriptus. Boni judicis officium, ex præceptis Mosaicis exequitur ibi is, quem consulat lector, unà cum Rolandi Petreii in eum notas editioni Philonis nuperæ[b] adjectas. Libentiùs autem libellum illum heic meminimus, quoniam ex complurium tractatuum Philonicorum, alio quàm habentur in editis ordine & divisione, codice MS. penes me pervetusto, legitur quidem titulus περὶ τοῦ δικαστοῦ, cui subjungitur idem ipsum quod in editis habetur, exceptis lectionibus aliquot variis. Scilicet sub initium post ἀμετόχους εἶη) sequitur heic μᾶλλον δὲ τοὺς τοῖς ἄλλοις νόμοις χρωμένους. Διαφερόντως δὲ &c. Dein post ὑπογραφόντων αὐτῷ, habetur literis in majusculis lemma εἰς τὸ μὴ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν[c], pro primo illic præcepto, ubi ait Philo videri sibi Græcorum aliquos è Mosaicis institutis accepisse μὴ μαρτυρεῖν ἀκοῇ, *ne ex audi-*

[b] *Parisiis* 1640.

[c] *Exod.* 23, 1.

auditu feratur teſtimonium, quod è legibus Atticis ſeu Demoſthene videtur ſumtum. Nam is expreſſim[a], οὐδὲ μαρτυρεῖν ἀκοῇ ἐῶσιν οἱ νόμοι, οὐδ' ὅτι τοῖς φαύλοις πάνυ ἐγκλήμασι, *ex auditu teſtimonium admitti non ſinunt leges, ne quidem in actionibus utcunque levioribus.* Dein poſt μὴ ψεύδεσθαι, ſequitur lemma parile, περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν δῶρα καὶ κρίνειν[b]. Δεύτερον παραγγέλμα &c. Inde, poſt τιμᾶν τοὺς δικαίους καλαμβάνεται, lemma aliud, Εἰς ὃ δίκαιος ὃ δίκαιον διώξεις[c]. διὸ σφόδρα παιδευτικῶς &c. Poſt ἀνεξερεύνητον lemma item, περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν πρόσωπον ἐν κρίσει[d]. Τέταρτον παράγγελμα &c. Poſt πᾶσα δ' ψεύδους ἀρετῆς, lemma item, Εἰς ὃ οὐκ ἐλεήσεις πλουτοῦντα[e] ἐν κρίσει. Πρὸς τοῖς λεχθεῖσιν &c. Abſoluto tandem tractatu illo, ut in editis, de Judicibus, ſequitur item additamentum illud de Decalogi præcepto ultimo, quod in editis memoratur, quaſi illic Philo commentarios in illud ſtatim ſubjungere voluiſſet. Sed cùm nihil ea de re in editis ſequatur, in MS. poſt verba illa poſtrema, τοῦτο δ' ἔξιν εἰς ἐπιθυμήσεις *non Concupiſces*, ſequitur. Πᾶν μὲν πάθος ἐπιλυπηρὸν, ἐπεὶ καὶ πᾶσα ἄμετρος καὶ πλεοναζουσα ὁρμὴ &c. Atque aliam ibi habet præcepti illius explicationem ab ea quæ in edito ejus de Decalogo tractatu reperitur. Et de judicandi ratione à Pontifice & Sacerdotibus in cauſis difficilioribus etiam à Principe petenda, idem Philo[f] alibi, verba faciens de Principis (ἄρχοντα vocat, ſed Regem planè innuit) aliorúmque in Judiciis officio, μηδὲν, inquit, αἰδέσθω δικαστὴς ὁμολογῶν ἀγνοεῖν ὅταν ἀγνοεῖ, *non pudeat judicem neſcire quod neſcit.* Et dein, ὅταν δὲ ἁμαρτάνῃ ποιῆται τὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων ἀσαφείαν καὶ πολὺ σκότος ἀφαιρούμενον παιδαιτέσθω τοὺς κρίσεις, καὶ ἀναπεμπέτω πρὸς ἀκριβεστέρους δικαστάς. Οὗτοι δ' τινες ἂν εἶεν, ἢ ἱερεῖς καὶ ὁ τῶν ἱερέων ἔξαρχος ἡγεμὼν

Quo-

[a] *Orat. adverſus Eubulidem.*

[b] *Exod.* 23, 8.

[c] *Levitic.* 19, 15.

[d] *Ibidem.*

[e] *Ibid.*

[f] *Lib. περὶ κατασάσεως ἄρχοντος.*

Quoties igitur non satis causas perspiciet propter perplexitatem earum & caliginem, recusset officium Judicis, & Litigatores ad accuratius tribunal ableget (ita interpres; *potius recusset judicia ipsa & dimittat, ad accuratiores judices*) *Id verò non aliud fuerit quàm sacerdotum atque Pontificis.* Potiùs *hi verò non alii fuerint, quàm Sacerdotes & Sacerdotum Princeps.* Rationem autem reddit; οἱ γὰρ λειτουργοὶ Θεοῦ οἱ γνήσιοι τὴν διάνοιαν ὅπως ἐλῶσι ἀκώλυτοι, ὃ σφόδρα μικρὸν, ὑπὲρ μικροῦ σφάλματα ἡγεμόνος, ὃς πάσης ἐν ἅπασιν ὑπαρχόλας τῆς διεπευθύνει βασιλέως, *Nam legitimi cultores Dei mente pollent plurimùm, qui ne levia quidem errata negligunt, propter excellentiam summi Regis in cujus versantur obsequiis.* Scimus autem tum ex Josepho tum ex Philone non modò tunc summam fuisse Sacerdotalis generis in statu rerum nimiùm inclinante potestatem, verùm etiam semper, juxta superiùs dicta, ex eodem genere & Levitico homines studiis juridicis[a] præ aliis vacâsse. Unde non tam ad tribunal aliquod Sacerdotum singulare (utcunque fortè, ex accidente, subinde obtinens) spectat illud Philonis, quàm ad singularem eorum doctrinam & juris peritia[a]; perinde ac si stata nunc Tribunalia, in litibus difficilioribus, Academicos Juris studiis præ aliis vacantes (ut non ita rarò fit) consulerent.

[a] *Deuter.* 33, 10. *Joseph. adversus Apion. lib.* 2. More Nebochim *part.* 3. *cap.* 39.

Cap. XIV.

De Synedriis *& Præfecturis Juridicis* Extraordinariis, *& Judiciis à* Rege *exercendis. Unde ortum illud Talmudicum,* Rex nec Judicat nec Judicatur. Hyrcano Alexandri *F. ut* Regi, Potestas Judicaria *à* Julio Cæsare *concessa. De* Salomonis *Regis* Throni *Gradibus Sex.*

II. Judex Unicus *subinde ad* Judicia Civilia *constitu-*

tus. Qualitates & Temperamenta *ad eum attinentia.*

III. *De* Zelotarum *in atrocioribus aliquot*, citra figuram Judicii *forenſis, facinoribus puniendis, poteſtate legitima.* Ejuſmodi juris *apud* alios *Veſtigia. In* Utlagatos, *ſeu, uſque ad legis beneficii privationem, capite diminutos, tale olim apud* Anglos. Caput Lupinum. *De eo aliiſque obitèr monitum ex* Coci Fabula *apud* Galfredum Chaucerum *MS. De convictis apud nos olim formulâ forenſi* Præmunire *dicta.* Monomachiæ extrajudicialis *Uſus.*

IV. *Centumviralia* Eſſenorum Judicia. Familiarum, Tribuum omnium, Phylarcharum *Conventus. Et de eo quod habetur de* Tribuum complurium, *etiam &* Unicæ Conventu *ſeu* Synedrio.

V. Sacerdotum *notio ſingularis circa* Plagam Lepræ. *De illo in Lege*, & ex ore illorum omnis lis & omnis plaga.

DE Synedriis Ebræorum veterum ſeu Præfecturis eorum Juridicis intra Terram ſanctam Ordinariis, earúmque Juriſdictione & Imperio, atque de Agendi, Excipiendi, Teſtandi, Diſceptandi, Definiendi in eis formulis præcipuis, Reorúmque Condemnatione ac Pœnis, hactenus actum eſt; excepto Imperio ac Juriſdictione Synedrii Magni, quæ Librum occupant Tertium. Sequitur, ut juxta inſtitutum, de Extraordinariis videamus. Extraordinariæ Præfecturæ fuere, Tribunal Regium, atque Unici Judicis publicè conſtituti Munus; quibus accedunt etiam Zelotarum, citra Judicii forenſis figuram, facinora aliquot atrociora puniendi poteſtas legitima, Sodalitiorum ſeu Sectarum aliquot Synedria, uti etiam ſive integrarum Tribuum, ſive partium earundem

rundem aliquot, & demùm Sacerdotis notio circa Lepram. De Regibus legitur in Miſna[a]; המלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו *Rex non judicabat, nec judicabant* (alii) *ipſum, nec teſtimonium dabat* (forenſe) *nec in ipſum teſtimonium dicebatur.* Quod ita generatim dictum, ex diſciplina explicantes ibi temperant Magiſtri. Hieroſolymitani[b] adducunt illud de Davide Rege[c], *Et regnavit David ſuper omnem Iſrael, faciebátque David judicium & juſtitiam omni populo ſuo*, quaſi non dubitaſſent, quin reverà Regi judicia non eſſent deneganda. Sed ad Miſnam illam Babylonii[d], אמר רב יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל אבל מלכי בית דוד דן ודנין אותן דכתיב בית דוד כה אמר יי דינו לבקר משפט וגו *Dixit Rab Joſeph; non recipi hoc niſi de Regibus Iſrael* (id eſt Regibus qui non ex ſtirpe Davidica; velut Haſmonæis qui ex tribu Levitica; nec enim de cunctis Regibus Iſrael illud capiendum ſatis oſtendunt alia, quæ è Talmudicis ſequuntur de Judiciis etiam Regum Iſrael) *ſed Reges domûs Judæ & judicabant ipſi & judicabant* (alii) *ipſos, juxta quod ſcriptum eſt*[e], *Domus Judæ, ſic ait Dominus, Judicia exercete manè.* Et diſtinctio hujuſmodi à Magiſtris[f] recipi ſolet. Unde ea ortum habuerit, dignoſcitur ex Gemara Babylonia[g], ubi ſtatim poſt verba illa jam allata, legitur; ואי לא דיינין ליה אינהו היכי דיינו הכתיב התקוששו וקשו ואסר רוש לקיש קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים אלא מלכי ישראל קט לא משום מעשה שהיה דעבריה דנאי מלכא קטל נפשא אמר להו שמעון בן שטח לחכמים תנו עיניכם בו ונדוננו שלחו ליה עבדך קטל נפשא שדריה להו שלחו ליה תא אנת נמי להכא והועד בבעליו אמרה תורה יבא בעל השור ויעמוד על שורו אתא ויתיב אמר ליה שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו בך ולא לפנינו אתה עומד אלא לפני מי שאמר והיה העולם אתה עומד שנ ועמדו שני האנשים

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 2. §. 3 *&c.*

[b] *Gemar. Hieroſolymit. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 20. *col.* 1.

[c] 2 *Samuel* 8, 15.

[d] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 19, 1.

[e] *Jerem.* 21, 12. & 22. 2 & 3.

[f] *Maimonides Halach.* Melakim Wemalchemoth *cap.* 3. § 7. *alii paſſim.*

[g] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 19, 1. *videſis etiam in Gul. Schickardi erratis ad finem lib. de Jure Regio & in Jo. Cochii Tit.* Sanhedrin *pag.* 168. Aiin Iſrael *tom.* 2. *fol.* 99. *b, &c.*

האנשים אשר להם הריב וגו' אמר לו לא כשתאמר אתה
אלא כמה שיאמרו הבריך נפנה הלימינו כבשו פניהם בקרקע
נפנה לשמאלו וכבשו פניהם בקרקע אמר להן שמעון בן
שטח בעלי מחשבות אתם יבא בעל מחשבות ויפרע מכם
מיד בא גבריאל וחבטן בקרקע ומתו באותה שעה אמרו
מלך לא דן ודא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו

Atque, nisi judicari possent ipsi, judicari rite nequibant,
[a] Zephan. cap. 2, 1. *juxta illud*[a] *excutite vos ipsos & excutite; quod juxta Rish Lakish significat corrige te ipsum primùm & dein corrige alios. Cæterùm quare non Reges Israel? Ratio est ex eo quod accidit de servo Jannai Regis. Scilicet homicidium servus commiserat. Simeon Ben Shatach* (Princeps Synedrii) *monuit collegas ut rem animadverterent atque in judicium vocarent. Mittitur ad eum nuntius; servus tuus homicidium patravit. Misit eum Rex. Citarunt ipsum Regem. Veni tu quoque huc. Et testimonium ea de re accipias. De*
[b] Exod. 21, 29. *domino suo loquitur Lex*[b] *ubi, de bove cornupeta veniat dominus bovis & consistat juxta bovem suum. Venit Rex assedit. Tum Simeon Ben Shatach ad illum; Rex Jannae; surge in pedes tuos, & testimonium de te dicetur. Neque tam coram nobis surges, quam coram illo, quo jubente,*
[c] Deuter. 19, 17. *mundus extitit. Nam & dicitur*[c]*, & stabunt duo viri quibus lis est. At verò Rex; non ex tuo jussu, sed pro eo quod censebunt collegæ tui. Conversus* (Princeps Synedrii) *in dextram, vidit omnes oculos in solum defixisse. Idem, in sinistram conversus, vidit. Unde eis, viri cogitabundi, inquit, veniet is qui cogitationes vestras scit* (ὁ καρδιογνώστης) *atque sumet de vobis vindictam. Confestim Gabriel advenit & eos humi afflixit, adeò ut omnes morerentur. Ea in hora natum est illud, Rex nec judicat nec judicant ipsum, nec testimonium dicit, nec dicitur testimonium in ipsum.* Summatim rem narrat Abraham Zacuthius[d], in Shatachide, כשהרג עבד המלך לאיש אחד
[d] Juchasin pag. 67, 1. עשה שבא המלך לפניו ושיקום לפני הסנהדרין והם כבשו
פניהם

פניהם ואמר שמעון בן שטח בעל מחשבות יפרע מהם
ובא גבריאל וחבטן בקרקע ואז גזרו מלך לא דן ולא
דנין אותו *Cum Regis ſervus homicidium patraſſet fecit ille* (Princeps nempè Synedrii Magni) *ut ſiſteretur coram ſe Rex & ſtaret coram Synedrio. Illis vero vultus dejicientibus* (ad Regis præſentiam conſternatis) *dixit Simeon Ben Shatach,* ὁ καρδιογνώστης *ſumet de vobis vindictam, & venit Gabriel & decuſſit eos in terram. Et tunc decrevêre* (tunc, ab hoc exemplo, natum eſt decretum illud) *Regem nec Judicare nec Judicari.* Inde etiam illud Maimonidis[a], *Reges Iſrael*, id eſt neutiquam Domus Davidicæ ſeu Veteres, אין דנין ואין דנין איתם
לפי שאינן נדונין לכברי תורה שמא חבא מהן תקלה *nec judicabant nec judicabantur, cum ſcilicet verbis Legis ſe non ſubmitterent; ne ſcandalum* (contemtus judiciorum nimius) *inde introduceretur.* Jannæus heic ſeu ינאי Rex pro eodem ſumitur, qui eſt Alexander Jannæus in Haſmonæorum ſerie. Sed intereà manifeſtum eſt, ex ipſis antè allatis verbis, dictum illud de Regiis judiciis, ſive quà ad illum ut judicem, ſive quà velut ad actorem reúmve attinere potuerant, Haſmonæorum, ut oſtenſum eſt tempore, id eſt quo Synedrium magnum, Reges Legem ſacram nimiùm contemſiſſe, meritò exiſtimabant, hinc initia ſumſiſſe. Conjunctum vides illud de teſtimoniis. Atqui citatur in teſtimonium audiendum tunc Rex. Ex jure igitur obtinuit antequam hoc fiebat, ut teſtimonium etiam contra Regem audiretur. At verò ab hoc Jannæi exemplo evanuêre tam quæ anteà ritè in judiciis ferendis ad regem ſpectabant quàm quæ ad teſtimonia attinerent ſive in eum præbenda ſive ab eo accipienda, ob Præſentiæ nempè ejus & Majeſtatis terrorem. Alioquin, tum teſtimonia præbuiſſe, tum ab aliis accepiſſe, etiam & judicaſſe Reges ſeculis ſuperioribus, quando

[a] *Tract.* Sanhedrin *cap.* 2. §. 7.

Legi ſacræ ſcilicet obſequentiores erant, tum ex hiſce tum ex ſuperiùs allatis[a] palàm eſt. Abſolutiſſimam autem in pœnis citra Judicii figuram, corpori infligendis, adeóque vitæ & necis, poteſtatem Regum etiam Iſraelis interim faciunt. Maimonides de eis, מל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו אפילו גזר עליו אחר משאר חעם שילך למקום פלוני ולא הלך או שלא יצא מביתו ויצא חייב מיתה ואם רצה להרגו יהרג שנ' כל איש אשר ימרה את פיך וגו' *Si quis in Regem Iſraelis contumax eſſet, Regi licuit eum morti tradere. Ut ſi decerneret Rex de quopiam, eundum ei ad locum talem, qui non iret, aut è domo ſua non exeundum, qui tamen exiret, inde mortis reus erat. Et pro arbitratu ſuo morte eum afficiebat Rex, ſecundum illud* (quod à populo dictum Jehoſuæ[b]) *Omnis homo qui rebellis fuerit ori tuo & verbis tuis non acquieverit in omnibus quæ ei mandaveris, interficiatur.* Ita Jehoſuæ ut Moſis ſucceſſoris Principatûs jura Regibus etiam Iſraelis illis tribuêre. Adeóque Regii hujus juris aiunt fuiſſe, ut liceret Regi quenquam ſe contemptui habentem aut probris afficientem, neci tradere, אלא בסייף בלבד *ſed tantùm gladio.* Exemplum etiam juris hujus Regii in Domo Davidica, afferunt de Shimei filio Geræ[c], qui Davidem regem execratus eſſet, quaſi etiam ad regium illic vetus hoc imperium attinuiſſet. Idem Maimonides ubi de occiſo in campis reperto, ex Lege ſacra[d] agit[e] (qua de re plura libro Tertio) & de homicida quocunque modo, etiam ex præſumtionibus Synedrio Magno, jure ſtrictiori, agenti, haud ſatisfacientibus, tantùm detecto, ſi, inquit, eum morte non plecterent בית דין *Synedrium* (magnum) המלך יהרגהו שיש לו להרוג באסתלאות ובדמי *morti tradendus erat à Rege* (codex Arabicus habet ibi السلطان) *cui poteſtas*

[a] *Cap.9. §.7.*

[b] *Jehoſua cap.1, 18.*

[c] *2 Sam.16,9. 1 Reg.2,8 & 9.*

[d] *Deuter.21,1.*

[e] *More Nebochim part.3. cap.40.*

ex

ex indiciis & præsumtionibus morte plectere. Et dubitari nequit quin, pro vario rerum Ebraicarum statu, alia atque alia esset, ut alibi aliorum, Regum uti & Pontificum potestas judiciaria. Exempli causâ, Hyrcanus Alexandri filius cum à Julio Cæsare Ethnarcha simul & Pontifex creabatur sibi suisque, adjectum est[a], *Et si qua exorta fuerit controversia de Judaica disciplina, κρίσιν* Judicium *penes eum decerno fore.* Qui locus integriùs infrà[b] adducitur. Ita pro dominantium arbitratu ac potestate res aliter alitérque se, ut in aliis, habuit. Atqui licet, ut Vitæ & Necis, ita & Custodiæ reos tradendi & verbera infligendi, ei erat potestas, nihilominus, pœnæ nomine, לא יפקיר ממון ואם הפקיר הרי זה גזל *confiscare* seu *publicare nequibat* (rei) *bona* (aut sibi pro libitu assumere) *quod si faceret, rapinæ habebatur reus ipse.* Non igitur exemplum publicationis bonorum in decreto Ezræ[c], ex jure illis pendet Regio sed supremâ Synedrii Magni quod ille & collegæ ejus aut tunc agebant aut, prout potuere, imitabantur, potestate. Ita interim ut quanquam pœnæ singularis nomine publicatio bonorum fieri non potuerit à Rege; tamen כל הרוגי המלך מסורו למלך *ejus qui neci sic à Rege traderetur, Bona Regi cederent*[d]. Amplissima Imperii & Jurisdictionis apud eos Regiæ capita alia tam circa res Pacis quàm Belli exhibet fusiùs Guilielmus Schickardus in משפט המלך seu *Jure Regio* Hebræorum, unde quæ doctissimè tradidit ille, nobis compilare religio est. Judicia, ut videtur, quæ Regibus quibuscunque suis ritè competiisse admittunt fuerunt לפי שעה *pro re nata* adeóque Extraordinaria, qualia Salomonis illud[e] de puerulo & binis meretricibus. Accedat heic quod habent de Throni ejus Judiciarii Sex Gradibus[f]. Aiunt aliqui, præconem publicum, quoties ascendebat Rex, ita eum ex solito monu-

[a] *Joseph. Originum lib. 14. cap. 17.*

[b] *Cap. 15. §. 12.*

[c] *Cap. 10, 8.*

[d] *Maimonid. Halach.* Melakim *cap. 4. §. 7.*

[e] *1 Reg. 3, 16.*

[f] *1 Regum 10, 18.*

monuiſſe, ut ad ſingulum aſcenſum ſingula ei recitaret Præcepta illa Sex quæ ſimul habentur & continua ſunt in Lege ſacra[a]. Ad aſcenſum primum[b], *Ne pervertito Judicium*, ad Secundum, *ne dignoſcito perſonas*, ad Tertium, *ne accipito munera*, ad Quartum, *ne conſerito Lucum*, ad Quintum, *ne erigito ſtatuam*, ad Sextum, *ne mactato Domino Deo tuo bovem aut ovem in qua macula* &c. Et demùm, ſimulac inſideret Thronum, *Scito coram quo tu ſedeas* &c. Alii verò, ſex iſta monita, ſex Leones, utrinque ad Gradus diſpoſitos, unâ manu oſtendiſſe, & alteram expanſam habuiſſe ad dilacerationem. Ultimum autem monitum de conſeſſu, indicâſſe duos Leones ad ſuſtentacula manuum poſitos. Et ad vicariam Regis in Judiciis poteſtatem attinet illud[c] de Jothamo Regis Azariæ filio. Patre ſcilicet leprâ percuſſo, adeóque in בית החפשית *domum ſolitariam* ſecluſo, filius, על הבית שפט את עם ארץ *præficiebatur Palatio & judicabat populum Terræ.*

[a] *Deuter.* 16, 18. *in cap.* 17, 1.

[b] Dabarim Rabba *fol.* 296. *col.* 3 & 4. *R. Bechai in* Biur ail hathora *fol.* 218. *col.* 2. & *videſis J. Buxtorf. in Lexic. Talmudico col.* 2361.

[c] 2 *Regum* 15, 15.

II. Licet ex jure ordinario, juxta ſuperiùs oſtenſa, Synedri eſſe deberent ſive Tres, ſive Viginti Tres, (Neque hactenùs aſſecutus ſum, cur Viri ſummus[d] de *numero XXIII. aut minimum XXI.* hoc locutus ſit) ſive Septuaginta unus, adeóque nunquam ex alio quàm impari numero conſtare (cujus exemplum vetuſtiſſimum eſt in Triga illa Judicum, Minois, Radamanthi & Æaci[e], omnium mortalium, apud inferos) atque in imparem etiam ſemper; pro re nata tum Tres illi tum Viginti tres augeri, ut dictum eſt, ne ſcilicet ſi numeri paris paria forent utrinque ſuffragia ſeu calculi judiciarii, nec ſententia legitima ſive Abſolutionis ſive Condemnationis ferri poſſet, adeóque facinoroſi impunè evaderent (nam vetus eſt & rati-

[d] *Hugo Grotius ad Deuteron.* 17, 5.

[e] *Plato in Gorgia.*

rationi perquam conſonum, quod habetur apud Euripidem[a], Ariſtotelem[b], alios, ὃν τοῖς δικασηρίοις ἐὰν ἴσαι γένωνται ψῆφοι τοῖς ἀντιδίκοις, ὁ φεύγων νικᾷ, *In Judiciis ſi pares ſunt calculi parti adverſæ, victor eſt reus,* quod etiam Juri Cæſareo[c] conſonum) nihilominùs, cum Numeri ratio, extra Septuagintauniuſviralem, non omninò lege fundaretur ſacrâ, ſed jure ac more majorum ſuperinducto, inde evenit, ut pro utiliori Perſonarum & Locorum commodo in jure itidem illo ſuperinducto obtineret, ut Unicus (ſed nunquam duo, ob diſſenſûs ejuſmodi incommodum) legitimè judicia, non capitalia, quædam exercere potuiſſet. Hunc מומחה vocitabant. Ob Excellentiam ſcilicet ſingularem, undiquaque judiciis ejuſmodi *per ſe idoneum & probatum*, ſeu מומחה לרבים *publicè conſtitutum*, & שנוטל רשות מבית דין *qui acceperat facultatem* ita (judicandi) à Synedrio ſive Vigintitrium virali aliquo ſive Magno. Maimonides[d], אף על פי שאין בית דין פחות משלשה סותר לאחד לדון מן התורה שנ׳ בצדק תשפוט עמיתך ומדברי סיפרים עד שיהיו שלשה. ושנים שדנו אין דיניהן דין *Quanquam non erat* (ex more receptiori ſeu ordinariè) *Synedrium è paucioribus quàm Tribus, attamen etiam Unico licuit ex Lege judicare, juxta quod ſcriptum eſt*[e] (in præceptis ad ſingulos attinentibus) *Cum juſtitia judicabis proximum tuum. Sed ex Scribarum diſciplina* (ſeu jure ſuperinducto) *evenit ut Triumviri inducerentur. Duumvirorum autem judicantium, judicium irritum habebatur.* Cæterùm Judicem hujuſmodi unicum aiunt non cenſeri ſolitum pro בית דין *domo Judicii*, licet extra ordinem ei ſic fas eſſet judicare. In Monitis etiam habebant, ut, tametſi poteſtatem ejuſmodi ſortiretur judiciariam ſibi ſolam ſeu ut יחידי מותר לו לדון *fas ei eſſet ſoli judicare*, nihilominus alios ſibi in conſeſſum, ut judicii adſeſſores,

[a] *In Electra.*

[b] *Problemat. 29. §. 15.*

[c] *L. 38. inter pares D. tit. de re judicata, & vide ſis Cuiacium lib. 12. Obſervat. 16. & Samuel. Petit. ad Legum Atticarum lib. 5. pag. 334.*

[d] *Halach. Sanhedrin cap. 2. §. 10. & 11. Gemara utraque ad Miſnæ tit. eundem cap. 1.*

[e] *Levitic. 19, 15.*

adſciret. Dicere enim ſolebant ſelectis ejuſmodi, לא תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד *Ne ſis judex ſolus*[a], *quoniam non extat Judex ſolus, præter Unicum*, id eſt Deum O. Maximum. Etiam Judex hujuſmodi unicus conſtituebatur tam ex non Ordinatis quàm Ordinatis, ſed non ſine temperamentis ejuſmodi quæ minoris eum dignitatis faciant quàm Triumviros ſive Ordinatos ſive non Ordinatos. Maimonides[b], יחיד שהוא מומחה לרבים אע"פ שהוא דן דיני ממונות יחידי אין ההוראה בפניו הוראה בבית דין ואפילו היה סמוך. אבל השלשה אע"פ שאינן סמוכין והרי הן הדיוטות ואין אנו קורא בהם אלהים הרי ההוראה בפניהם הוראה בבית דין *Unicus qui fuerit publicè Probatus* (per excellentiam ad Judicia extra ordinem admiſſus) *tametſi ritè judicaret Judicia civilia ſolus, attamen confeſſio* (Obligationis aut Debiti) *coram eo, non cenſebatur velut ea quæ in Judicii Domo* (ſic vulgò dicta) ſeu *Synedrio haberetur. Neque aliter ſe res habebat licèt Ordinatus eſſet. Sed apud Triumviros, tametſi non eſſent Ordinati, ſed planè Vulgares* ſeu *plebeii qui nec Dii vocandi* (notione illa qua judices Ebræorum ex ſacra lege Dii dicti) *Confeſſio ejuſmodi confeſſio habebatur planè Forenſis.* Advertendum autem eſt, Cauſis, non aliis legitimum hunc fuiſſe Judicem unicum, quàm quæ Triumviris etiam non Ordinatis competerent; id eſt, non דיני קנסות *Judiciis multatitiis*, nec, ut puto, in quibus verberum pœna. Sed reliquis inter civiles ſimplicioribus. Et videſis ſuprà cap.X. §.4. ubi הוראה ſic publicè per ſe Ordinatus & Triumviri ex vulgo ſeu הדיוטות æquiparantur.

[a] *Videſis R. Iſmael in* Pirke Aboth *cap.4. Plantavitzii Florileg. Rabbinicum* §.85.

[b] *Halach.* Sanhedrin *cap* 5. §.18.

[c] *Lib.4.cap.3,4 & 5. & vide lib.1. de Succeſſ. in Pontif. cap.8. & videſis Maimonid. tit.* Sanhedrin *cap.18.§.6. 1 Maccab. cap.2,54. & ibi interpretes,*

III. Quod ad Zelotas attinet; fuſiùs de eis aliſque juris parilis egimus in libris de Jure Naturali & Gentium[c]. Jus eis erat, pro atrocitate in Numen ſanctiſſimum

ctissimum Populíque Sanctiora facinoris, peccantem, citra figuram judicii, nedum in jus vocationem, statim obruere, etiam morte multare. Ibi allatis, adjice ex Philone[a], facinorosum ejusmodi, maximè in idololatriam pellicientem, κολαστέον ὡς δήμιον καὶ κοινὸν ἐχθρὸν ὄντα ὀλίγα φροντίζοντ᾽ οἰκειότητ᾽, καὶ τὰς ἐπαινέσεις ἀνεπ᾽ ἀγγελτέον πᾶσι τοῖς εὐσεβείας ἐραστῆς οἱ ἀνυπερθέτῳ τάχει τὸ καθ᾽ ἑκάστους ἀνοσίου ὄφλημα τιμωρίαις κεῖνοι τὰς ἀγὰς ὃ καὶ ἀντὶ φονέως, *Necandum esse velut hostem publicum sine respectu privatæ necessitudinis. Et illecebræ ejus emittendæ sunt ad omnes pietatis amatores, qui absque mora in scelestum irruant, rati sanctitatis officium, talem hominem occidere.* Cùm tamen Judæorum ipsorum primates, velut juris ejusmodi oblivionem simulantes, apud Hyrcanum, Herodem Antipatri filium accusabant, quòd Ezeciam τὸν ἀρχιλῃστὴν Latronum principem, ejúsque socios occidisset, adjecêre, παρεβαίνει τὸν πάτριον νόμον, ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα εἰ μὴ πρότερον καταγνωσθείη τοῦτο παθεῖν ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου. μὴ λαβὼν ὁ ἐξουσίαν παρὰ τοῦ ταῦτα ἐπιτρέψαντος, *Transgressus leges nostras, quæ hominem quantumvis scelestum non sinunt tolli nisi priùs morte damnatum à Synedrio. Nec à te potestate acceptâ, hoc patrare ausus est.* Sed Zelotarum illius sive moris, sive juris tunc temporis obtinentis vestigia nec obscura, sunt alibi apud Josephum ipsum. Ejusmodi quid cernitur etiam apud Athenienses quorum legibus cautum est, ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθηναίων ἢ ἀρχήν τινα ἄρχῃ καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας πολέμιος ἔστω Ἀθηναίων καὶ νηποινὴ τεθνάτω (ut psephismatis verba sunt apud Andocidem[c]) *Si quis democratiam Atheniensium everterit, aut eversâ eâ magistratum gesserit, ut hostis Atheniensium censendus erit, & cuique eum occidere impune sit.* Etiam quicunque occidisset, ὅστις δ᾽ καὶ ἀναγκῆς,

[a] *Lib.* περὶ Θυόντων.

[b] *Joseph. Originum lib. 14. cap. 17.*

[c] *Orat. 1. seu de Mysteriis.*

purus & ſanctus à cæde, ſine luſtratione ſolenni, habebatur. Quin & jurejurando inter ſacra univerſi obligabantur idem præſtare, ut antè oſtenſum[a]. Subinde etiam præconio edictum, quenque, damnatum aliquem occidentem, præmio remunerandum. Hac de re etiam Demoſthenes[b] atque ex eo Harpocration[c], alii. Habet quidem in ſe etiam Juris Cæſarei aliorúmque ſcita aliquid ejuſmodi, dum Publicorum Judiciorum actiones nemini non permittunt. Juſtinianus[d]; Judicia *publica dicta ſunt, quòd cuivis ex populo executio eorum* (criminalis accuſatio) *plerunque datur*. Simile Zelotarum jus exerceri permittitur[e] apud Venetos, in *Bannitos*, quos ſic vocant, quibus olim ſimiles apud nos habiti ſunt qui ob contumaciam in non comparendo cum in jus vocarentur, capitalitèr convicti, adeóque capite deminuti fuerint. *Utlagatos* vocitamus, id eſt extra Legis protectionem poſitos etiam & antiquitus *forbannies*[f]. Henricus Bractonius vetuſtus apud nos Juriſconſultus[g] anno Chriſti 1240 aut circiter, *Item*, inquit, *forisfacit Utlagatus omnia quæ Pacis ſunt, quia à tempore quo Utlagatus eſt Caput gerit Lupinum, ita quod ab omnibus interfici poterit, & impunè, maximè ſi ſe defenderit vel fugerit, ita quòd ſit difficilis ejus captio.* Quibus conſonæ ſunt Leges Edwardi Confeſſoris dictæ[h]. *Si repertus fuerit & retineri poſſit, vivus regi reddatur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit. Lupinum enim gerit caput quod Anglicè* pulferheofod *dicitur. Et hæc eſt lex communis & generalis de omnibus utlagatis.* Et nomen illud *Capitis Lupini* etiam in Henrici quarti tempora, in foro pro *Utlagato* duravit, ut eliciendum videtur ex Rogeri Coci Londinenſis fabula apud Galfredum Chaucerum, needum omninò edita, ubi de Gamelino legitur,

Game-

[a] *Cap.* 11. §. 3.

[b] *In Philippic.* 3.

[c] *Verb.* ἄτιμος & *verb.* ἐπικεκηρυχέναι, & *Samuel Petitus ad Legg. Attic. lib.* 7 *pag.* 232. & 562. *Et vide Plutarchum in Ageſilæo & Alexandr. ab Alexandro Genial. Dierum lib.* 3. *cap.* 9.

[d] *Inſtit. tit. de publicis Judiciis in principio.*

[e] *Videſis Philip. Mauſſacum in Harpocrationem pag.* 179.

[f] 1 Ed. 3. *fol.* 19. *a.*

[g] *Lib.* 3. *de Corona cap.* 13. §. 3.

[h] *Cap.* 7.

Gamelyn come boldelichè into the mote halle,
And putt adown his hoode amonge the Lordis alle.
God save you Lordinges that now here bee.
But Brokebak Shereff, evel mot thou the.
Why hast thou done me that shame and velanie
For to late endite me and *Wolfes hede* me crie?

& paulò antè,

Tho were his bondemen sorri and nothinge gladde
Whan *Gamelyn* hur lord *Wolfes hede* was cried and made.

&.

Now is thi Brother Sheriffe, and hath the Baillie,
And hath endited the and *VVolfes hede* doth the crie.

Atque advertere obiter liceat, in Chauceri editis omnibus, repræsentari lepidam Coci de servo quodam Londinensi nequam prodigo narratiunculam, quasi initium Fabulæ ejus inter itineris comites dicendæ, moneríque ab editoribus partem hanc esse Fabulæ ejus, reliquúmque aut periisse aut ab autore non fuisse absolutum. Quæ hallucinatio quidem est summa ac præstantissimo poetæ fraus non toleranda. Etenim ex colloquio ibi Hospitis, qui veluti Itineris præses erat, & Coci, narratiuncula illa, velut præludium aliorsùm tendens, oritur simulatúrque quasi foret revera Fabula ejus tunc dicenda. Sed præludium illud integrum est in editis, nec ejusdem quid omninò interiit. Et post versiculos illos quibus finitur,

And had a wife that held for countenance
A Shop, and wived for her sustenance.

statim scripsit Chaucerus,

And there withall he lough and made cheer
And said his tale, as ye shullen after hear.

Quod perperam nimis in editis, uti etiam in MSS. nonnullis, locum non suum sortitur proximè ante præludium, quasi illud pro Fabula ipsa planè habendum esset. Sed verò in codice penes me pulcherrimo MS. aliisque, statim post verba illa de Fabula Coci dicenda, sequitur.

Here beginneth the Cokes tale, of *Gamelin*.

Lithen and listneth and hatkneth aright,
And ye shall heren of a doughti knight,
Sire *John* of *Boundis* was his name,
He cowde of nurture and mochel of game.

Filii *Joanni* huic de *Boundis* ei fiunt Tres, *Joannes*, Anonymus & *Gamelinus*, de quo in allatis. Et de Maximi & Minimi circa patrimonium dissensu, hujúsque Virtute ac illius Vafritie summa fabula satis ampla, nec omninò contemnenda contexitur, quæ illic integra est. Desinit etiam in *Gamelini* summæ, quam passus est, injuriæ ultionem, per mortem ignominiosam fratri *Joanni* ut Judici, & Duodecemviris juratis, velut etiam ex Jure zelotarum simulato illatam. Nomen, autem illud *Capitis Lupini* quasi zelotarum jus designavit, ex origine, usurpatum pro eo quem non solùm cuique licuerit occidere (quod seculis abhinc aliquot prorsus evanuit) sed ob cujus mortem sic inflictam laus saltem, ut præmium publicum, singularis debita eo nomine fuerit interfectori. Sic enim antiquitùs mos

apud

apud nos se habuit circa Lupos[a], quemadmodum postea aliquamdiu circa vulpes etiam, catos sylvestres, mustelas, lutras, quadrupedes alios, uti & circa aves aliquot frugibus aut pullis infestiores, lex heic obtinuit[b]. Certè & jus ejusmodi nonnulli olim apud nos opinati sunt viguisse in eos qui *extra Pacem & Protectionem Regis* ideò positi (juxta formulam forensem *Pramunire* dictam Statuto Parlamentario[c] fundatam) quod de re aliqua in foro quocunque sive Romæ, sive Avenione sive intra Angliam agerent, cujus cognitio ad tribunalia spectaret regia; id est maximè in Ecclesiasticos Majestatem Regiam sic planè, autoritatis Pontificiæ obtentu, lædentes. Sed sub *Elizabetha* Regina, sancito Parlamentario[d] opinio illa abolita est. Certè mortem, pœnæ instar, inferendi, citra figuram judicii usus etiam cernitur, ut in morem receptus, ubi famâ alitérve læsus quis in Duellum lædentem provocaverit. Ea de re scriptores obvii. Sed, præ aliis quà ad hanc rem spectent, Thomas Hurtado in Resolutionibus Moralibus[e].

[a] *Guil. Malmesburiensis de Regibus Angliæ lib. 2. cap. 8. Escaetriæ anni 27 Henrici 3. Leycestriæ.*

[b] *Stat. 8 Elizabethæ cap. 15.*

[c] *Stat. 25 Edwardi 3.*

[d] *Stat. 5 Eliz. cap. 1.*

[e] *Variar. Resolution. Tract. ult. Resolut. 5 &c.*

IV. Sodalitiorum aliquot ex confederata inter se disciplina Præfecturæ juridicæ cernuntur in Essenorum Consistoriis centumviralibus; de quibus Josephus[f], Περὶ τοὺς κρίσεις, ἀκριβέσταλοι καὶ δίκαιοι· Καὶ δικάζουσι μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν ἑκατὸν ξυνελθόντες. Ἃ δ' ὅσιον ὑπ' αὐτῶν ἀκίνητον, *In Judiciis sunt diligentissimi atque justissimi. Desceptant autem* (sic Ruffinus; potiùs *dijudicant*) *non minus quàm Centum in unum coacti. Quod autem his decretum fuerit, immobile manet.* Scilicet singularis inter se in suorum quenque, nec alios, sic creata jurisdictio qualiscunque. Ejusmodi proculdubiò erant præfecturæ sodalitiis inter se aliis, velut Sacerdotali generi, quoad suam inter se dignitatem réque

[f] *Halosios 2. cap. 12. seu 7.*

réſque alias in tribunalia publica non neceſſariò ſemper deducendas, commodiùs tuendas. Nam, circa præſtitutum filiabus Sacerdotalibus Dotibus ſummam, memoratur בית דין של כהנים *Domus Judicii* ſeu *Synedrium Sacerdotum*[a], quod planè non aliuſmodi erat, nec omninò quod in alios aliquos, nec quidem in ſui generis, ex ordinario aliquo jure, homines Juriſdictionem exerceret. Cum his cenſendi ſunt Phylarcharum aliorúmve ejuſmodi etiam & totîus Iſrael, pro re nata conventus extraordinarii, quorum mentio ſatis obvia[b] ſacris in literis. Et de Conventibus ejuſmodi Magiſtri ſæpiùs, במקום שיתקבצו כל ישראל או רובם שם שכינה שורה *ubicunque congregati fuerint omnes Iſraelitæ ſeu pars eorum major, ibi Majeſtas Divina* ſeu *Spiritus ſanctus quieſcere ſolebat.* De Omnibus, ſeu Majori parte civiliter congregata, capiendum eſt. Ita nempè ut qui Conventibus ejuſmodi ſeu Tributis Comitiis adeſſent, abſentum non paucorum, veluti Majores natu, Phylarchi, Patres, Principes familiarum, perſonas ſimul, quemadmodum in Comitiis fieri ſolet, pro more patrio ſuſtinerent. Plurium item Tribuum, veluti Sex Quinque, Septem etiam & Unicæ, Conventum ſeu Domum Judicii habemus ſimili ſenſu apud Talmudicos, quâ de re plura ubi libro Tertio agitur de ſenſu & notione Legis illius[c], אם כל עדת ישראל וגו' *Si omnis Cœtus Iſrael erraverit &c.* Sed quicquid in Conventibus ejuſmodi decretum eſt, לפי שעה *pro tempore* & re nata in publicam tutelam, neutiquam ex jure Ordinario, fieri cenſebatur.

[a] *Miſn. & Gemara tit.* Cethuboth *cap.* 1. *Babylon. fol.* 12, 1. *& videſis uxorem Ebraicam lib.* 2. *cap.* 9.

[b] *Numer.* 30, 1. *Deuteron.* 5, 23. 33, 5. *Judic.* 20, 1. *Joſua* 18, 1. 22, 12. 1 *Samuel.* 7, 5. 1 *Paralip.* 28, 1. 2 *Paralip.* 5, 2. 15, 19. *Ezr.* 10. 9.

[c] *Levitic.* 4, 13.

V. Ex legibus item Sacris[d], de Sacerdotis (Aharonis, aut, ex ejuſdem filiis, Sacerdotis alicujus) Lepræ ejúſque plagarum Inſpectione adeóque Judicio, & conſequentibus circa tam Leproſum ipſum quàm veſtes

[d] *Ibid.* 13, 2. & 14, 3.

veſtes & vaſa ejus, munditiem, immunditiem, Singularis quædam Notio & Extraordinaria ad Sacerdotem aliquem, non ſingulariter aut nominis aut muneris ordine aliquo præſtitutum, ſed obvium, ſeu à leproſo ſibi electum, attinens. De lepra ipſa cutíſque & plagarum diſcrimine multiplici, ſubtilia habent non pauca è Cabala ſua Magiſtri, qua de re in corpore Talmudico titulus eſt נגעים *de plagis*, unde illi ſua congeruntᵃ. Perſonæ Notioni huic ſubjectæ, id eſt immundi ex lepra, fuere univerſi Iſraelitæᵇ, אפילו קטן בן יומו והעבדים *etiam minor* ſeu *infans recèns natus & ſervi.* At לא כותיים ולא גר תושב *ſed non Cuthæi* (editiones aliæ לא גוים) *non Gentiles, nec Proſelytus Domicilii.* Miſna ea de reᶜ, הכל מטמאין בנגעים חוץ מן הנכרים וגר תושב *Univerſi immundi fiunt ex lepra* (juxta legem ſacram) *præter exteros & Proſelytum domicilii* ſeu qui Terræ ſanctæ incola in ſe Noachidarum præcepta Septem ſuſcipiens, nondum in Judaiſmum tranſierat. Jam verò, tametſi in verbis ſacris adeò expreſſa habetur Sacerdotis inſpectio, nihilominùs docent quòd הכל כשרים לראות את הנגעים *nemo Iſraelitarum* (aliis utcunque rebus gerundis non inidoneus) *haud idoneus erat inſpectioni plagarum.* Quibus adjiciunt, אע"פ שהכל כשרים לראות נגעים הטומאה והטהרה תלוייה בכהן *Licet univerſi ſint idonei inſpectioni plagarum, immunditiem tamen & munditiem pendere ex Sacerdote.* Exemplum afferunt, כיצד כהן שאינו יודע לראות החכם רואהו ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא אמור טהור והכהן אומ' טהור הסגירו והוא מסגירו שנ' ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע *Exempli gratia; ubi Sacerdos erat ignarus artis inſpiciendi, Sapiens* (Legis peritus aliquis) *inſpiciebat, qui ſi pronuntiaret immundum, Sacerdoti etiam pronuntiandus erat immundus, ſi mundum, Sacerdoti itidem mundus, ſi claudendum, claudendus erat, juxta illud*

ᵃ *Maimonides Tract.* Tomaeth Zeraeth & *ad tit. illum Talmudicum, Mikotzi Præcept. Affirmat.* 234 &c.

ᵇ *Maimonid. & Mikotzi ibidem & Gemar. Babylon. tit.* Nidda *cap.* 5 *fol.* 40, 1.

ᶜ *Cap.* 3.

[a] *Deuter.* 21,5.

lud[a] *& ex ore eorum* (Sacerdotum) *omnis lis & omnis plaga.* Quod quidem dictum, ubi Lepræ mentio aliàs nulla est, sed causa tantùm Vaccæ Rufæ indicatur, à Chaldæis expressim sumi videtur pro judicio circa Leprosum, nec aliud omninò. Onkelos ibi, ועל מימרהון יהי כל דין וכל מכחש סגירו *& juxta verbum illorum erit omne judicium & omnis plaga inclusionis* seu *lepræ.* Et alter, ועל מימר פומהון יהי מיתרן כל דין וכל מכחש צורעא למסגר ולמחלט *Et juxta verbum ipsorum erit solutum omne judicium & omnis plaga lepræ ad claudendum & ad lepram præcisè pronuntiandum.* Atque ita quidem loci sensus est in Gemara Babylonia[b], alibique. Vulgata ibi, *& ad verbum eorum, omne negotium & quicquid mundum vel immundum est judicetur.* Aut negotium præsens solùm sic innuitur (de quo libro Tertio) aut ut Chaldæis aliisque, solùm Lepra, veluti parenthesi. Græci illic καὶ ὅτι τῷ στόματι αὐτῶν ἔσται πᾶσα ἀντιλογία καὶ πᾶσα ἁφή, *& in ore eorum erit omnis controversia & omnis tactus.* Sed versiones nuperæ verba illa transferunt, quasi omnimoda sic Sacerdotibus jurisdictio illic agnosceretur, *& a fin qu' a leur parole toute cause & toute playe soit definie,* & **by their word shall every controversie and every stroke be tried.** Cum sanè nil ibi innui videatur præter id quod alibi, eodem in libro[c], dicitur expressiùs de Lepra sola. Addunt[d], ואפילו הוא הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סגיר *Et si fortè Sacerdos* (heic ad inspiciendum electus) *esset Minor aut Fatuus, Sapiens* seu *Jurisconsultus indicabat ei* (quid esset agendum) *& ille* (juxta sic sibi indicata) *aut Leprosum esse præcisè pronuntiabat, aut dimittebat* (ut satis mundum) *aut includebat.* Ita scilicet quoties Sacerdos סומך על דברי החכם *nixus esset verbis Sapientis* seu Sapientem sic consuleret. Quod si non faceret, ex-

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *fol.* 34,2. *& videsis ad tit.* Becoroth *cap.* 5. *fol.* 35,2.

[c] *Deuter.* 24,8.

[d] *Maimonides Tract.* Tomaeth Zeraeth *cap.* 9. §. 2.

ex ſui ipſius judicio rem terminare fas ei non licuit antequam accuratiùs à Magiſtro aliquo didiciſſet totam de plagis & lepra, tam quod veſtes ac domos quàm homines, diſciplinam. Si quis reverà mundus eſſet, ex pronuntiatione Sacerdotis non reddebatur immundus. Sed ſi immundus eſſet reverà, tametſi dum incluſus erat alitérve ſanus, quoad lepram ipſam, redderetur, mundus nihilominùs non cenſebatur עד שיאמר לו כהן טהור אתה *uſque dum dixerat ei Sacerdos, tu mundus es.* Huc ſpectat illud in Evangeliis de Leproſo quem D.N. Jeſus Chriſtus ſimul ac mundaſſet ipſe, ad Sacerdotem nihilominùs & Sacrificia ſtatim relegavit[a]. Sacerdos genere חולי *profanus* ritè heic, ut Sacerdos, inſpicere nequibat. Mutilus tamen Sacerdos aut corpore vitiatus rite inſpiciebat, modò oculorum acies minimè læſa eſſet. Dies univerſi inſpectioni idonei erant præter Sabbata & dies feſtos. Nocturnum tempus illegitimum. Horæ autem diei non aliæ legitimæ, præter Quartam, Quintam, Octavam, Nonam. Nam matutinæ, veſpertinæ ac meridianæ, velut inſpectioni haud accommodæ, non ſatis idoneæ habebantur. Quamplurima apud Magiſtros ſunt alia ſubtilia ad Sacerdotalem heic ſpectantia qualemcunque lepræ notionem, quæ, veluti Medici ac Chirurgi, eam in rem divinitùs præſtituta erat, ſed Synedriorum ordinariorum Imperio & Juriſdictioni, ut functiones univerſæ aliæ, ſubjecta. Sacerdotales enim actiones functionéſque omnimodæ cenſuræ Synedriorum ſuberant. Neque id quod tradunt aliqui de Sacerdotibus legalibus, eos nimirum *habuiſſe*[b] *potentiam judicandi de Dignitate & indignitate ingrediendi in templum*, alitèr verum eſt, quàm eos ſcientiam, ex accidenti etiam præ aliis, habuiſſe mundorum & immundorum, adeóque ritè atque ex charitate

[a] *Matth.* 8. 3. & 4. (*& vide ibi Hug. Grotium*) *Marc.* 1, 40. *Luc.* 5, 12.

[b] *Thom. Aquin. in Sent.* 4. *Diſt.* 19. *quæſt. unic. art.* 2 *&c.*

ritate monere debuisse leges de Munditie violantes, cum interim & violatores ejusmodi & Sacerdotes ipsi[a], quoad jurisdictionem forensem, Synedriali potestati passim subessent, juxta superiùs ostensa & libro ostendenda proximo.

[a] *Videsis Hug. Grotium ad Matth. 5, 22. pag. 79.*

Cap. XV.

I. *De* Continuatione Synedriorum *hactenus Ostensorum, quæ* Ordinaria *erant, ante adventum D. N.* Jesu Christi. *Idque ex scriptis* non Talmudicis.

II. *Ex ejusmodi scriptis, de* Continuatione post Adventum Christi.

III. *Temperamentum de* Intermissionibus, *maximè sub* Antiocho Epiphane *Rege Syriæ, &* Herode Magno.

IV. *De* Loci Synedrii Magni *Continuatione. Ejusdem* Varietas. Liskath Hagazith, *seu* Conclave saxis quadratis constructum (**the stone Chamber**) *Locus, ad Templum,* Synedrii Magni *celeberrimus.* Situs *ejus.* Nominis ratio. Exedra. Lithostrotos *in Evangelio, an* Conclave *illud?* Ruffiniana *versio* Josephi *emendata.*

V. *An* Synedrii Magni Samaritici *locus ad Templum* Garizimiticum, *ut* Judaici *ad* Hierosolymitanum? Præceptum *velut* Undecimum *Decalogo à* Samaritis, *in contextu suo sacro, subjunctum.*

VI. Synedrii Magni *Loci in* Liskath hagazith *Continuatio sub Templis primo & secundo,* Judiciis capitalibus *tum illic tum in* Minoribus Synedriis *exercendis, omninò necessaria.*

VII. Migrationes Synedrii Magni *inde, aliisque è locis!*

VIII. *Mi-*

VIII. *Migrationum* Tempora.

IX. *De* Jabne *ſeu* Jamnia *urbe, in quam primò ex* Hieroſolymis *migravit* Synedrium Magnum, *ſub excidium Templi ſecundi.* Joſephi, *de* Synedrio *illo* Hieroſolymis, *paulo ante tempus illud, teſtimonium, ejúſque velut effigies ab ipſo in* Galilæa, *cui præficiebatur, conſtituta.*

X. *Migrationis Primæ reliquarúmque* cauſæ. Poſtremum *Synedrium Magnum,* Tiberiade *habitum; ubi* Judæi *expectant illud inſtaurandum, indéque, in* Templum ſuum novum, *transferendum.*

XI. *De ſingulari* Imperii & Juriſdictionis *Synedrii Magni, ſub* annos *ante Excidium Templi ſecundi* Quadraginta, *deminutione. An* Capitalium Judiciorum poteſtas, *eis tunc, ut à viris etiam doctiſſimis aſſeri ſolet,* adimeretur.

XII. *De* Synedrorum Qualitate, *adéoque* Sacerdotalis generis *in Judiciis & Synedriis* Prærogativa *ſingulari per annos aliquot & ante & poſt Chriſti adventum. Atque, unde illa nata?* Fl. Joſephus *emendatus.* Miræ de ea *apud ſcriptores, & veteres & retentiores,* aſſertiones.

XIII. Eliæ Ben Moſeh, Karaitæ, *diſciplina de* Pontificis *ſummi & aliorum* Sacerdotum *ac* Prophetæ, *ſtante templo, Juriſdictione ſingulari, circa ſolennem* Menſium Anníque Intercalationem. Imparem *Judicum, etiam ex* Karaitarum *ſcitis,* numerum *legitimum tantum fuiſſe.*

XIV. Synedria Sacerdotalia, *ex jure ordinario, per ſe fuiſſe juxta Talmudicos,* Nulla, *Nec* Pontificem Maximum, *quà talem, fuiſſe unquam Synedrii Magni Principem.*

XV. *De* Principum *Synedrii M. &* Pontificum *dignitate* Summotorum qualitate, *ac* Sacrificiis, *&* Princ-

cipum *constitutione*, Collegarum, *aliorúmque* Judicum; & jure *in Dignitatibus* hæreditario.

ACcedat jam antè dictis, ostensorum Synedriorum, eorúmque Imperii & Jurisdictionis, Successio & Continuatio. Et primò de ea quæ Christi adventum antevertit; idque è scriptoribus non Talmudicis. Quanquam Synedrium Magnum cujus Princeps Moses[a] post Jethronea Synedria institutum erat, mansit nihilominùs illorum usus & potestas tam in Deserto quàm etiam, juxta aliquos doctissimos[b], posteà; qua de re etiam superiùs[c] dictum est. Sed temporis decursu, pro regiminis publici ordinatione commodiori, ad Synedria Vigintitriumviralia & Triumviralia passim, pro locorum qualitate, constituenda admittendáque juxta superiùs ostensa, præter Synedrium Magnum, deventum est. Atqui non defuere inter Christianos Scriptores, qui, ut antè etiam est tactum, ex ingenii sui adfectûsque circa alienam sibi Rempublicam, sed in rem suam interim, quomodocunque formandam, commentis, potiùs quàm ex Talmudicis ipsis, quos nimiùm negligere amant, non solùm ipsum Synedrium Magnum velut Pontificis summi præfecturam singularem faciant, sed & post Mosaica tempora, in quibus à Numine sic institutum est, non libentèr concedant durasse. Etiam & nunc è Sacerdotali genere tantùm, nunc è tribu sola Judæ constitisse volunt, quæ veritati, ut videre est in suprà allatis, sunt alieniſſima. Non concedentium heic Continuationem Synedrii illius aut de ea proniùs dubitantium primarius est Benedictus Pererius[d], qui nec sequacibus caret. Sed de eo, rectè Stephanus Menochius[e], *immeritò de re dubitat quæ passim admittitur ab auctoribus.* Sed nec Dionysius Petavius Synedriorum

[a] *Numer.* 11, 16.

[b] *Hugo Grotius ad Josuæ* 8, 33. *& videsis Abulensem ad Numer.* 11. *quæst.* 25 *&* 53. *& Deuteron.* 16. *quæst.* 6.

[c] *Cap.* 2. §. 4.

[d] *Ad Geneſis* 49, 8 *&c.* §. 84.

[e] *De Republica Hebræorum* 1. *cap.* 6.

orum Judaicorum originem facit[a] aliam quàm ex Gabinii Pompeii legati inſtitutione illa quam memorat Joſephus[b]. Nihil magis Pererium in dubitationem propulit, quàm apud Joſephum ac Philonem Synedrii Magni ſeu Septuagintaviralis mentionem non haberi. Verum quidem eſt, Joſephum, neſcitur unde, Septemviralia, ut antè ex eo narratum, per urbes Judicia conſtituta eſſe tradidiſſe. Sed interim & Γερουσιαν[c] apud ſuos (uti & ſæpiſſimè Helleniſtæ) & Συνέδρια[d] & Συνέδρους[e], veluti nomina tam Magnum quàm Minora (pro ſubjectæ rei diſcrimine) apud eum deſignantia memorat. Et ubi ait à Rege nihil faciendum citra Pontificem (ut ille, in Pontificum qui tempore ſuo adeò viguere gratiam) καὶ τὴν Γερουσιαστῶν γνώμης, *Sententiam Senatorum*, intelligitur[f] de Synedrio Magno loqui. Quale itidem de Philone dicendum. Certè & ubi in Apocryphis Latinis[g] legitur, *Joacim autem ſummus Pontifex de Jeruſalem venit in Bethuliam cum univerſis presbyteris ſuis, ut videret Judith*, Græci habent, —καὶ ἡ Γερουσία πᾶς υἱῶν Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἦλθον συμβουλεῦσαι τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐποίησεν ὁ θεὸς πρὸς Ἰσραὴλ καὶ ἵνα ἴδωσιν Ἰουδὶθ καὶ λαλήσωσι μετ' αὐτῆς εἰρηνικῶς, *Et Senatus* (ſeu Synedrium) *filiorum Iſrael habitans Hieroſolymis, venerunt ut ſibi ſatisfacerent de bonis quæ fecerat Deus Iſraelitis, atque ut viderent Judith eámque ſalutarent.* Quod de Synedrii Magni collegis capiendum. Intermiſſum quandoque per rerum turbas ſive hoſtiles ſive domeſticas judiciorum ordinariorum uſum, adeóque Synedriorum, ſubinde fuiſſe, dubitari nequit. Sed & rebus pacatis & benè diſpoſitis obtinuiſſe ea juxta antè oſtenſa, non minus videtur dubitandum. Ad illud de Jehoſaphati Judicum Conſtitutione[h], vir ſummus Hugo Grotius; *Cum numerus ad paucos recidiſſet, omiſſa*

[a] *De Doctrina Temporum lib. 2. cap. 26.*

[b] *Lib. 14. cap. 10.*

[c] *Origin. lib. 4. cap. 8. lib. 13. cap. 9 &c. & in Vita ſua.*

[d] *Lib. 14. cap. 10. & 17.*

[e] *De bello Judaico lib. 1. cap. 6.*

[f] *H. Grotius ad 2 Paralipom. 19, 11.*

[g] *Judith cap. 15, 8.*

[h] *2 Paralip. 19, 8 & 11. & vide eum ad Pſalm. 82, 1.*

ſâ cooptatione metu Regum, quibus ſuſpecta erat Synedrii autoritas (de quo vide dicenda infrà XXI, 4) more legitimo impleri numerum juſsit, partim ex Sacerdotibus & Levitis (qui quòd ab aliis laboribus vacarent, Legis ſtudio erant aptiſsimi) partim ex eruditis aliarum tribuum. Quod ſe refert ad caput XXI; ibi dicitur Jehoramum Regem, Jehoſaphati filium, occidiſſe omnes fratres ſuos gladio, וגם משרי ישראל *& quoſdam de principibus Iſrael*, quod ſumit Grotius pro Synedriis illis. *De Synedrio*, inquit, *ut credibile eſt, homines, Legis amantes & eximiæ apud populum auctoritatis.* Et dein idem ad illud Jehoſaphati, Amariam Sacerdotem ibi facit נשיא ſeu *Principem Senatus*, & Zabadiam Ben Iſmael *ſecundum in Senatu quem* דין אב בית *vocant.* Nec de Synedrio Magno verba ibi fieri dubitat. *Principes* item *Judæ* apud Jeremiam[a] *Senatores*, ſunt illi, *Magni Synedrii ad quos pertinebat Judicium de Propheta vero aut falſo.* Illud etiam, in Ezekielis viſione[b], *Et Septuaginta viri de Presbyteris domûs Iſrael & Jezanias filius Saphan ſtabat in medio eorum ſtantium ante picturas, & unuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua* &c. de Synedrio Magno capitur. Idem ibi Grotius, *Id eſt, illi Septuaginta, qui inter Judices omnes eminebant ſumma cum poteſtate, tum eò acceſſerant quò fas ipſis non erat tum ea videbant quæ tollere eorum erat officii.* Et expreſſim ibi David Kimchius סנהדרין ע׳ *Septuaginta Synedri.* Etiam Synedros illos intelligi volunt viri docti per ſive שרים τὺς ἀρχοντας, *Principes*, ſive אילי הארץ τὺς ἰσχυρὺς τῆς γῆς, *Potentes Terræ*, Vulgatæ *Judices*, dictos, quos Nebuchadnezar captivos abduxit[c]. Unde Abulenſis[d], *in hac parte ſatis aſſentiendum eſt Judæis qui dicunt ſemper fuiſſe* (quouſque & quotieſcunque ſui eſſent juris & reipublicæ quies permitteret) *in Iſrael Septuaginta Judices qui regerent domum Judicii,*

[a] *Cap.* 26, 10 & 16.

[b] *Cap.* 8, 11.

[c] 2 *Regum* 24. 12 & 14.

[d] *Ad Deuteron.* 16. *quæſt.* 6.

Judicii, & manabant ab illis Septuaginta Senioribus, quos elegerat Moſes, per ſucceſſiones, & hi erant Maximi Judices, ad quos ſubordinabantur omnes Judices, qui etiam in aliis Locis. Et iſti Septuaginta Judices ducti ſunt in Babylonem tempore Captivitatis, ſicut innuitur 4 Regum cap. 24. Sic ille. Tantumdem ſatis alii, ad locum illum Numerorum, alibíque[a]. Etiam Hieronymus[b] ad illud de *Cerethi & Pelethi*[c], כרתי *Cerethi exterminatores* פלתי *Pelethi admirabiles. Dicuntur enim fuiſſe Septuaginta Judices loco eorum ſubſtituti, quos Moyſes in eremo, Domino præcipiente, delegerat.* Unde Lyranus ibi, *Alii, Sanhedrin, hoc eſt ſummos conſiliarios*; & Petrus Damianus Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, ad Albericum Cardinalem[d], *Quæris etiam, qui erant Cerethi & Phelethi, qui bellatores dicuntur fuiſſe David? Legitur in libro Numeri dixiſſe dominum Moyſi*[e], *Congrega mihi Septuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint, ac magiſtri* &c. (ubi Synedrii Magni Inſtitutio) *Ex iſtorum itaque ſtirpe duæ proceſſerunt cognationes, quarum una Cerethi, altera dicebatur Phelethi. Et Cerethi quidem, dans judicium, Phelethi puniens interpretatur: ut quos illi adjudicarent morti, promulgando ſententiam, iſti punirent irrogando vindictam.* Hi de Synedrii Magni tunc uſu non dubitarunt, quicquid de nominum habeant ratione. Adeóque, ſi vocibus illis (de quibus quod Talmudici tradunt, occurret capite proximo) Synedrium Magnum innueretur, Benaias filius Jehoidæ ibi memoratus videtur ſic ejuſdem tunc Princeps. Hugo Grotius ad illud ibi *ſuper Cerethi & Pelethi, Hieronymus*, inquit, *alicubi* (loco antè citato) *putat hæc nomina, ut & quod proximè præceßit* (Benaiam) *eſſe eximiorum Senatorum Synedrii Magni, quomodo & Græci ſenſiſſe videntur. Dicunt* enim, καὶ Βαναίας υἱὸς Ιωδαὲ Σύμβουλος καὶ ὁ χελεδὶ καὶ

[a] *Videſis J. Picum Mirandul. in Apologia pag. 117. Petr. Theoſan. Syntagm. Juris Univerſi lib. 47. cap. 26. § 3. Aloyſ. Novarin. Schediaſmat. Sacro-prophan. lib. 5. cap. 19 &c.*

[b] *Quæſt. ſeu Tradit. Hebraic. ad 1 Paralip. 18.*

[c] *2 Sam. 8, 18. & 1 Paralip. 18, 17.*

[d] *Opuſc. 33. tom. 3. pag. 281.*

[e] *Numer. 11, 16.*

ὁ πλεθι (certè Græci verba illa cum sequentibus continuant, καὶ οἱ υἱοὶ Δαυὶδ αὐλάρχαι ἦσαν, ita ut eorum sensus fuerit, *Banaiam Consiliarium fuisse, & Cerethi & Pelethi & filios Davidis aula Principes* seu *Comites Consistorianos*; uti & vertunt quidem Judæi Hispanienses. Vulgata autem, *Benaias super Cerethi & Pelethi*; ubi, in Ebræo, וכרתי וגו׳ *& Cerethi* &c. nil satis respondit על *super*, licet tam versiones nuperæ etiam plerunque sic transferant, ut Lutherana, Belgica prior, Gallica, aliæ, quàm Syra, & Arabica, & paraphrasis Chaldaica, quibus, *milites, sagittarii & illustriores* vocibus illis intelliguntur. Sed in Belgica nupera **over** vertitur in **met**, quod Ebraico quidem propius est) pergit autem ibi Grotius; *at Hebræorum alii familias Israeliticas fuisse censent, Chaldæus Sagittarios, à quâ significatione non abit Corytus* (quasi nomen illud τῷ Cerithi sic cognatum esset, pro arcuum theca & pharetra Virgilio[a] aliisque usurpatum) *rursùm alii, partes Philistinorum: quod si admittimus, fortè horum* כרתי, *posteri erunt Cretes. Certè milites fuisse satis apparet* XX, 3. Sic ille. Sub Salomone item Septuaginta Synedrii Magni collegarum mentio habetur expressior velut ex textu Sacro intelligendorum, in Paraphrasi Canticorum Chaldaica[b]. E Levitis quidem, ætatis annorum triginta[c], id est, ministeriis tam Sacris quàm Profanis, idoneis (malè ibi in Vulgatis priscis, quos amplexantur Pontificii aliquot recentiores[d], *viginti* legitur) numerantur sub Davide & Salomone 38000; è quibus, in ministerium Domus Domini tunc extruendæ, selecti sunt 24000, ושוטרים ושופטים *& Scriba* seu *Præpositi & Judices* 6000, ubi Judæi Hispanienses, *y Alguaziles y Juezes seis mil*; nonnullis etiam legentibus in Vulgata illic *Præpositorum verò Judicum sex millia*[e], quasi sic Præpositi

[a] *Æneid.* 10.

[b] *Cap.* 7, 2.

[c] 1 *Paralip. cap.* 23, 4.

[d] *Abulensis ibid. quæst.* 9. *Stephan. Menochius de Rep. Hebræorum lib.* 2. *cap.* 2. §. 16.

[e] *Menochius ibidem.*

positi iidem illic qui Judices. Bene Grotius ibi, *Apparitores & Judices. Surgit enim oratio.* Sed verò qualesnam hi Judices? An circa templum ædificandum réfque eò duntaxat spectantes, ut Extraordinarii? An Synedrii Ordinarii? De Ordinariis seu Synedriis Minoribus capit Abulensis[a], *Et sic Levitæ*, inquit, *erant Judices super Israel & isti sex millia virorum Levitarum separati fuerant ut distribuerentur per omnia loca Israel*, quod firmari autumat ex illo, eodem in libro, sequente[b], *Isaaritis verè præerat Chononias & filii ejus ad opera forinsecus super Israel ad docendum & judicandum eos*, ut Vulgata. Ebræa ibi sonant, *ex Isaaritis, Chenaniam & filios ejus ad opera forinsecus super Israel*, לשטרים ולשופטים *in Præpositos & Judices*, γραμματεῖσιν καὶ ἄρχουσιν. Judæi Hispanienses, *por Alguaziles y por Juezes.* Quod de præposituris ac judiciis circa structuram Templi réfque illuc attinentes sumunt alii[c]. Syrus autem loco priore haud parum ab aliis discrepat. Constituisse nimirùm ait ex eis David præfectos operibus Domini, حصزم ٥زحدا حصزم حلا احص . ٥زبسا ٥صعزا ٥ملا حلا ٥صا ٥صا *Viginti & quatuor viros super mille* (singulis millenis) *& Judices & Scribas sex atque sex super centum*, seu *senos singulis centenis.* Injicítque velut textus partem, *ut curam haberent ædificii & instarent ac satagerent auxilii eorum, possessionum,* ٥حصبلا *& operum eorum* (neque enim in versione placet, *agriculturæ*) *supputationum, & opum eorum, necnon eleemosynarum, ut prospicerent pauperibus. Creavit enim David super pauperes & inopes, œconomos & præfectos, ut alerent prospicerentque pauperibus, unum super denos quosque, & nihil esse deesse paterentur.* Et

[a] *Ad 1 Paralip. 23. quæst. 13.*

[b] *1 Paralip. 26, 29.*

[c] *D. Kimchius ibid. Lyranus.*

dein ſequitur ibi comma ſextum. Officium etiam ſexcentorum Præpoſitorum & Judicum illic ita ferè adjungitur in Arabico, uti & illud de Pauperibus. Et de Judicibus etiam tunc temporis videſis in alloquio Salomonis[a]. Sed prioribus illis in locis haud alii Judices innui videntur quàm qui operi ſacro promovendo, inter tot operarios, ut Judices, rei præſenti tantùm ſelecti, præeſſent. Alia huc è Talmudicis attinentia, capite habentur proximo. Grotius etiam ad Maccabaicorum[b] illa *& ingemuerunt* οἱ ἄρχοντες *Principes*, notat, *ſic eximiè ſolent dici Magni Synedrii Senatores.* Et ad titulum Jonathanis literarum ad Spartiatas[c], *Jonathan Pontifex*, & ἡ Γερουσία τοῦ ἔθνους καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λοιπὸς δῆμος τῶν Ἰουδαίων &c. *& Senatus* (vulgata *Seniores*) *gentis & Sacerdotes & reliquus populus Judæorum* &c. Grotius, *Eſt* ἡ γερουσία *Senatus ille Magni Synedrii qui non Judiciis tantùm ſed & Reipublicæ præſidebat.* Sunt autem qui Continuationi Synedrii Magni (è cujus Majeſtate adeò pependit reliquorum conſtitutio & autoritas) eouſque adverſantur, ut certi de ejuſdem numero aut autoritate quidquam perſeveraſſe ſibi non videri ſcribant; unde Henricus Spondanus, Epiſcopus Apamienſis[d], *cum admodum obſcura ſit eorum* (Synedrii illius collegarum) *memoria in ſacra Scriptura, ac probatis hiſtoriis à Moſe uſque ad Chriſtum, falſum quoque putamus, eos ſemper eodem numero vel ſuprema autoritate perſeveraſſe, quamvis probabile crediderimus, extitiſſe ſemper imaginem quandam ejuſmodi magiſtratûs quem & aliquando reſtituiſſe videtur Joſaphat*[e] *Rex Judæ.* At verò viri doctiſſimi, præter antè citatos, alii, quorum nonnulli interim de Numero, Collegarum Qualitate, & Autoritate ejuſdem, aliquantulo diſcrepant, iique tam è Pontificiis quàm Reformatis, de ordinarii juris ejuſdem Synedrii Continuatione

[a] 2 *Paralip.* 1, 2.
[b] 1 *Macc.* 1, 27.
[c] *Ibid.* 12, 6.
[d] *Annal. Sacr. A M.* 2545. §. 28.
[e] 2 *Paralip.* 19.

tinuatione à ſeculo Moſaico, quà temporum pacatorum turbidorúmque diſcriminis varii ratio permitteret, neutiquam dubitârunt[a], tam de tempore ante quàm poſt adventum Chriſti verba facientes. Qua de re plura etiam inferiùs.

II. Poſt Chriſti autem adventum, etiam Synedriorum illorum velut in Republica illa notiſſimorum atque ex Lege moribúſque vetuſtis obtinentium mentio admittitur haberi in D.N. Jeſu Chriſti verbis illis[b]; *Audiſtis quòd dictum eſt antiquis, Non occides; qui autem occiderit,* ἔνοχος ἔσται τῇ Κρίσει, *reus erit Judicio. Ego autem dico vobis quòd omnis qui iraſcitur fratri ſuo* (εἰκῇ *ſine cauſa*, ut in exemplaribus aliquot) *reus erit Judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca,* ἔνοχος ἔσται τῷ Συνεδρίῳ, *reus erit Synedrio; Qui autem dixerit, Fatue,* ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, *reus erit gehennæ ignis.* Aliter quidem alitérque interpretes locum illum explicant, cùm interim τὴν κρίσιν heic & Συνέδριον Synedria quæ diximus, in ipſis Chriſti verbis, ſpectare velint. Unde etiam Chryſoſtomus ſequáxque ejus Theophylactus, Συνέδριον ἐνταῦθα δικαστήριον τῶν Ἑβραίων, *Synedrium heic tribunal eſt Ebræorum.* In hanc rem, poſt Eraſmum, vide Angelum Caninium[c], Bezam heic, Joannem Rainoldum[d], Abrahamum Scultetum[e] & demum præ aliis Hugonem Grotium in Annotationibus. Nec prætereundum heic quod apud Talmudicos dicto illi Chriſti, quà poteſtatem reſpicit forenſem, occurrit ſatis cognatum. Sic Gemara Babyloniaf; הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי ממור סופג את הערבעים רשע יורד עמו לחיוי *Qui vocaverit proximum ſuum ſervum* (id eſt, עבד כנעני *ſervum Cananæum*; ſic capite Iſraelitico minutum) *excommunicandus erat* (etiam à Synedrio, ſeu præfectura juridica, cui

[a] *Raymundus Raymundi in Pugione fidei Part. 2. cap. 4. Petrus Galatinus de Arcanis lib. 4 cap. 6. Cornelius Bertram. in Politia Judaica, Jo. Bodinus de Republica lib. 6 cap. 8. Ludovic. Carbo de Legibus lib. 16. Baron. Tom. 1. A. Chriſti 31, 10. 32, 11. 33, 19. Lorinus, alii ad Numer. 11, 16. Iſaac Caſaubon. Exercitat. 13. §. 5. Jacob. Capellus Vindiciis pro Iſ. Caſaub. lib. 3. cap. 2. Petrus Cunæus de Rep. Hebræorum, Conſtantin. L. Empereur. ad tit.* Middoth *cap. 5. ſect. 3. pag. 187 alii.*

[b] *Matth. 5, 21.*

[c] *Loc. Novi Teſtamenti cap. 7.*

[d] *Prælect. 167. de Libris Apocryphis.*

[e] *Exercit. Evangelic. lib. 2. cap. 22 & 23.*

[f] *Ad tit.* Kidoſchin *cap. 1. fol. 28, 1.*

cui ſuberat; משחזל בישראל כל כך אף הם יזלזלו בו *quoniam qui ita Iſraelitam vilipendiſſet, ipſe à Synedris ſic erat vilipendendus) Qui proximum ſuum vocaret Mamzerem* (coitu damnato ortum) *verberandus erat plagis quadraginta* (gloſſa; קנסא מכת מרדות וניתא ליה הא מנידוי *pœna ſcilicet ſubeunda erat verberum contumaciæ cauſâ adhiberi ex lege ſuperinductâ, ſolitorum; nec ita excommunicandus) Qui vocaverit proximum ſuum Improbum deſcendit* (Synedrium) *cum eo in vitam ejus.* Ubi gloſſa, כלומר לזו אין בית דין נוקקין אבל הוא מותר לשנאותו אף למעט פרנסתו ולירד לאומנותו *Ac ſic diceres, neceſſe non erat ut à Synedris ſententiam ejuſmodi aliqua ei irrogaretur, ſed fas erat eis infamare eum, etiam & victum ejus* (mulctando alitérve) *minuere, & in vivendi ejus genus accuratiùs,* ut cenſores, *animadvertere.* Mentio Synedriorum itidem & Synagogarum ſeu Conventuum qui cum poteſtate præeſſent, apud S. Marcum[a]; & ϑ Συνεδρίῳ ὅλῳ, *Synedrii totius,* ubi legitur, *Et confeſtim mane* Συμβούλιον ποιήσαντες, *conſilium facientes (capientes) cum Preſbyteris & Scribis*[b], καὶ ὅλον τὸ Συνέδριον, *& totum Synedrium, Concilium,* totúſque conſeſſus (ubi Vulgata, *& univerſo concilio,* quaſi Græca fuiſſent καὶ ὅλῳ τῷ Συνεδρίῳ, *& cum toto Synedrio,* quemadmodum etiam Syrus ܘܥܡ ܟܠ ܟܢܫܐ ܘܥܡ ܟܠ ܣܘܒܐ *& cum tota Synagoga*; Arabes itidem[c] ومع سايرِ الجموع *& cum reliquis turbis* ſeu *reliquis congregatis) vincientes Jeſum, abducebant & tradebant eum Pilato.* Hugo Grotius innuit rem geſtam, *pleno Senatu, cujus partes jam nominavit.* Partes eæ fuere Sacerdotes, Scribæ, Preſbyteri qui apud Matthæum[d] & Lucam[e] Presbyteri ϑ λαοῦ *populi* nuncupantur. Unde & Lucas eadem de re Συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον ϑ λαοῦ, *congregatum eſt*

[a] *Cap.* 13, 9.
[b] *Cap.* 14, 55. & 15, 1.
[c] *Sect.* 51.
[d] *Cap.* 27, 1.
[e] *Cap.* 22, 66.

Preſ-

Presbyterium populi, Sacerdotes primarii & Scribæ & duxerunt illum, εἰς τὸ Συνέδριον αὐτῶν, *in Synedrium ſuum.* Joannes[a] item; Συνήγαγον *congregarunt Sacerdotes primarii & Phariſæi* Συνέδριον. Et in Actis frequens τὸ Συνέδριον mentio[b], etiam & ὅλον τὸ Συνέδριον *totius Synedrii*, quod Magnum denotat. Sed de Continuatione ejuſmodi, ut in antè oſtenſis haud pauca occurrunt, ita in ſequentibus plura habentur.

[a] *Cap.* 11, 47.

[b] *Cap.* 4, 15. 5, 21 *&c.*

III. At verò non eſt quòd quis expectet adeò æquabilem fuiſſe Continuationem quam diximus, ut ſemper & per omnia, ab inſtitutione, ſecula, ſui ſimilis ea haberetur. Pro vario Rerum, Perſonarum, Locorum ſtatu, ut illa aliter alitérque reperiretur, intermitteretúrque neceſſe eſt; quod & antè tactum. Temperamenta igitur circa Continuationem ſeu perpetuam ſui ſimilitudinem Synedrii Magni adeóque reliquorum, ſemper velut inde pendentium, advertenda ſunt maximè Quatuor. Primum eſt de Intermiſſionibus, per exterorum dominatum réſque turbidas alias præter captivitates, quandoque coactis; Secundum de loco ejuſdem in ſacris literis, nomine *Loci quem elegerit Dominus Deus tuus*[c], deſignato, ejúſque varietate; Tertium de ſingulari Imperii & Juriſdictionis tum ejuſdem tum Vigintitriumviralium Deminutione per annos aliquot ante Excidium Templi ſecundi; Quartum de Synedrorum Qualitate, adeóque Sacerdotalis generis in judiciis Prærogativa, per annos aliquot & ante & poſt Chriſti adventum & cauſa ejuſdem. Quod ad Primum attinet; de Intermiſſionibus per Exterorum Dominatum, Captivitates, aliáſque rerum turbas infelices, in ſeculis vetuſtioribus, nemini non ſatis eſt manifeſtum. At Vir ſummus Hugo Grotius de Duratione Synedrii Magni,

[c] *Deuteron.* 17, 8 & 10.

Magni, ut à Moſis tempore perpetua, expreſſiùs loquitur. *Aliqua*, inquit[a], *judicia arbitror Regibus ademta, manſiſſe penes Synedrium LXX. virûm, quod divino imperio à Moſe inſtitutum ad Herodis tempora perpetua cooptatione duravit.* Ubi ſi perpetua cooptatio de facultatis Judicandi in Synedrio illo, per Ordinationem ritè continuata collatione ſumatur, veriſſimum quidem eſt quod aſſeritur. At ſi de ipſius ſumatur Synedrii corporis perpetua continuatione, planè temperandum eſt intermiſſionibus quæ pro rerum ſta. tûſque diſcrimine, ut diximus, aliæ fuere aliæque. Quibus etiam accedat maximè quod evenit ſub Antiocho Epiphane Syriæ Rege, & Herode Magno. Populo ſcilicet ſub Antiocho in factiones Jaſonis & Menelai (qui & Onias dictus) de Pontificatu concertantium ſciſſo, Menelaici opem Antiochi invocant, quam ut ſibi commodiùs conciliarent, profeſſi ſunt[b], ὅτι βέλονται τὰς πατρίους νόμους καταλιπόντες καὶ τὴν ἰδίαν πολιτείαν, ἵνα εὐθὺς τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν ἔχειν, *ſe velle, relictis patriis inſtitutis ac legibus imperata regia ſequi & Græcanicam Reipublicæ formulam amplecti.* Annuens Rex dominatum etiam totîus populi ſumit, à quo inſuper impetrarunt ut gymnaſium, καὶ τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν, *ſecundum leges ritúſque Gentium*, Hieroſolymis ſibi extrueretur. Præputia adduxerunt, ταῦτα ἄλλα πάντ' ὄσα ἦν αὐτοῖς πάτρια ποιοῦντες ἐμιμοῦντο τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἔργα, *& contemtis omnibus patriis ritibus imitabantur mores externarum gentium*, ídque ex edicto etiam Regio, qua de re fuſiùs Joſephus & Maccabaica. Intermiſſionem autem tunc variam fuiſſe Synedrii non ſolum Magni ſed & cæterorum ex inſtitutis avitis pendentium ſatis videtur hinc manifeſtum. Revixiſſe autem poſtmodum, ſub Haſmonæis, Synedrium Magnum, liquet

[a] *De Jure Belli ac Pacis lib. 1. cap. 3. §. 10.*

[b] *Joſeph. lib. 12. cap. 6. & 1 Maccab. 1, 12.*

liquet ex historia Talmudica de Jannæi Regis famulo homicidii illic accusato, etiam & Rege ipso in Synedrium introeunte, cùm, ad Synedros præsentiâ regiâ in silentium consternatos, Simeon Ben Shatach Synedrii Princeps, בעלי מחשבות, inquit[a], אתם יבא בעל מחשבות ויפרע מכם מיד בא גבריאל וחבטן בקרקע ומתו *Cogitabundi estis vos. Venict qui cogitationum dominus est, & vindictam à vobis illicò sumet. Et venit Gabriel & percussit eos in Terram, unde moriebantur*; quod ad intermissionem Synedrii Magni attinet, uti & illud de Herode Antipatri filio[b] Synedros Synedrii Magni cunctos, præter Sameam, morte plectente. Scilicet Herodes in jus, ut homicidii reus, ab eis antè vocatus, utcunque in Hyrcani regis gratiam ereptus, postquam regnum ipse adeptus est, πάντας ἀπέκτεινε τὺς ὂν τῷ Συνεδρίῳ, καὶ Ὑρκανὸν αὐτὸν, χωρὶς τῦ Σαμέα, *interfecit cunctos Synedrii collegas (etiam & Hyrcanum ipsum) excepto Samea*, qui solus in ipsum, dum sistebatur, liberrimè locutus fuerat. Et quasi de toto Synedrio tum sublato locum illum intelligunt viri summi[c]. Huc proculdubio spectavit illud à Pseudophilone[d] de *Zanedrim* traditum, *Anno XXX principatus sui tyrannici, Zanedrim ex domo David delevit & Ananelum quendam atque Zanedrim ex Proselytis suffecit, qui nimirùm in lege videbantur eruditi.* Sic impostor ille qui & ridiculè de Synedris domûs Davidicæ, quasi alii antè non fuissent, loquitur, & de Proselytis suffectis; sed interim de Synedrii Magni ut antè Usu & Continuatione ita nunc Intermissione, uti & Annius ejus, omninò securus. In editionibus Baronii[e] prioribus affertur idem velut Philonis. Sed postmodùm dispunxit hoc ipse[f] totum. Accedat quod de Magistris eminentioribus adeóque Synedris illis ab Herode eodem universis, excepto

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap. 2 fol.* 19, 2. Juchasin *fol.* 66, 1.

[b] *Joseph. lib.* 14. *cap* 17.

[c] *Hugo Grotius ad 2 Paralip.* 21, 4.

[d] *Breviar. de Temporibus.*

[e] *Tom.* 1. *Anno Christi* 1. §. *Hinc tantùm Antwerpiæ* 1589 *&c.*

[f] *Tom.* 1. *Anno Christi* 1. §. 48 *&c.* 1601. *Moguntiæ &c. & vide Isaac. Casaubon Exercit.* 13. §. 5.

unico Baba Ben Bota Sameæ discipulo (quem etiam excæcavit) occisis traditur. Eâ de re Talmudici[a], & partim etiam Josephus[b] & Eusebius[c]. Atqui non omninò ex hoc secutum est quod perperàm nimis & temere inde inferunt Guilielmus Postellus[d], Petrus Galatinus[e], aliíque aliquot scriptores Christiani, ab hoc scilicet tempore, quod ad initia Herodis illius refertur, legitimam judicandi potestatem omnimodam apud Judæos cessasse, quoniam Impositio Manuum seu Ordinatio solennis quâ conferri solebat, juxta superiùs ostensa, facultas Judiciaria, non sine Triumviris, ut Galatinus, nec sine Quinqueviris, ut Postellus, iísque antè solenniter Ordinatis, fieri quibat. Id quod sic haberi quidem non potuit, cum unicus tantùm Ordinatus restaret Baba Ben Bota. At verò nonnullis sumitur etiam illa occisio Herodiana de Synedris tantùm Synedrii Magni. Ac ita quidem alii quamplurimi ordinati superstites esse quibant. Sed si detur universos Ordinatos, præter unicum Ben Bota, sublatos esse, certissimum est, quod & ex superiùs ostensis palam fit, unicum illum Ordinatum accitis sibi binis aliis, sive ordinatis sive è vulgo, alios Ordinare ritè potuisse. Triumviri enim sic, nec necessariò Quinqueviri, ordinabant. Et falluntur & fallunt illi qui Talmudicam doctrinam de Tribus paritèr ordinatis Ordinationi solenni adhibendis heic loquuntur. Intermissionem autem, in hisce, Synedrii Magni fuisse satis constat; uti &, ex historia sacra sequente ac aliunde, ejusdem Instaurationem, pro vario illic rerum statu, qualemcunque. Atque ea quidem haud parùm pependit ab Cæsarum indultu quo permissa est eis, sed non sine temperamentis variis, politia avita; qua de re consulas Josephum[f].

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Baba Bathra *cap.* 1. *fol.* 3, 2. Juchasin *fol.* 52, 2. *& vide Raimundum in Pugione Fidei part.* 2. *cap.* 4. §. 14.

[b] *Lib.* 15. *cap.* 11.

[c] *Chron. num.* 2014.

[d] *De Orbis Concordia lib.* 4. *cap. De reprobatione Judæorum pag.* 377.

[e] *De Arcanis lib.* 4. *cap* 6.

[f] *Lib.* 14. *cap.* 19. *& lib.* 16. *cap.* 18.

IV. Lo-

IV. Locum Synedrii Magni, res ipsa ostendit ab Origine ejus ad reipublicæ Ebraicæ Exitum, varium fuisse. Nam à Mosis tempore (quo לפני פתח אהל מועד *ante ostium Tabernaculi testimonii* sedes habuisse dicitur[a]) ad Templum ædificatum, sive pro itineris commodo ante ingressum in Terram sanctam, sive pro dominantium libitu, post ingressum, sedes illud habuisse nunc has nunc illas, ubi Tabernaculum erat, manifestum est; ut in Silo, Mizpah, Gilgal, Nobe, Gibeone, ad domum Obedomi[b], & demum Hierosolymis. Et per illa tempora tam Synedria Minora quàm Magnum, ut status rerum varius tulit, sic viguisse credendum est. Quod enim dicitur[c], *Non facietis ibi* (in Terra promissa) *quæ nos hîc facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur*, quasi nec regimen aliquod forense tunc fuisset per Desertum in usu, reverà ad Sacrificiorum loca, quæ sibi quisque diversimodè tunc eligere solebat, non ad regiminis seu coercitionis judiciariæ formam aliquam ejúsve defectum spectat; ut & textus etiam ibi sacer indicat, præter interpretes. Et de Judicibus Synedrii, mentio habetur in paraphrasi Chaldaica, ubi pro זקנים[d] *Presbyteris* in causa Boaz memoratis substituitur סנהדרין *Synedrium*. Id genus sunt alia. Ubinam consideret Synedrium Magnum, Templi primi ævo, non ita habemus exploratum[e]. Sed sedes ejus Templo etiam tum conjunctas esse non dubitant Magistri qui toties *de loco quem elegerit dominus*[f], ipsum Templum simul & conjunctas Synedrii sedes innuentes, loquuntur. Certè & Conclave לשכת הגזית *conclave cæsi lapidis* (de quo plura statim) sub Templo primo Synedrii hujus locum fuisse volunt aliqui. Maimonides[g], בתחלה כשנבנה בית המקדש היו בד' הגדול יושבין בלשכת הגזית שהיתה בעזרת ישראל *Cum primò extructum est Templum considebat Synedrium Magnum*

[a] *Numer.* 11,24. *Maimonid. Halach.* Sanhedrin *cap.* 12. §. 3.

[b] *Lib. de Quæstionibus Ebraicis.*

[c] *Deuter.* 12,8.

[d] *Ruth* 4,3.

[e] *Videsis Hug. Grot. ad Jeremiæ* 26,10.

[f] *Deut.* 17,10.

[g] *Halach.* Sanhedrin *cap.* 14. *videsis Adrichomium in descript: Jerusalem* §. 35. *Curia.*

Magnum in conclavi casi lapidis (seu in *Lizkat hagazith*) *quod erat in atrio Israelis*. Et forsan sic cognominatus est tam sub primo quàm secundo Templo Synedrii locus. Cum autem nemini præter Reges familiæ Davidicæ in atrio sedere licuisse aiant[a], conclave hoc sic constructum esse scribunt, ut pars tantùm altera קודש *id quod sanctum erat* seu *aream consecratam*, seu Atrium, altera verò חול *profanum, religione solutum* seu aream non sacratam occuparet, unde fiebat ut in parte sacra non considerent sed in profana tantùm; הסנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית לא היו יושבין אלא בחצייה של חול *Synedrium cujus sedes erant in conclavi saxis politis insigni, considebat tantùm in parte ejusdem profana*, seu non sacrata. Adeo ut figura illa sedium ejus hemicyclica superiùs ostensa aream profanam seu non sacratam integram contineret. Eminentior saxorum, quæ pavimentum ornabant, rigor conclavi in hoc, uti in aliis etiam, Sanctum à Profano disterminabat. Illum[b] ראשי פטפטין *capita saxorum dolatorum* nuncupabant. Bina etiam ostia conclavi huic fuisse tradunt[c] quorum per alterum in profanam, per alterum in sacram partem introibatur. Quin verò in Templi secundi ævo (id est, tam Templi quod extruxerunt è captivitate redeuntes seu Zorobabelici quàm Herodiani; nam horum utrunque uno nomine Secundi denotare solent, nec tertium faciunt Herodianum, utpote ad pristini, ideò tantum ut augustiùs reædificaretur, diruti formulam constructum) in Templi inquam secundi ævo in Talmude collocatur Synedrii Magni sedes propria in conclavi illo הגזית seu *saxeo* eóque ad plagam Templi Australem sito in ea areæ parte quæ juxta primam territoriorum assignationem ad tribum Judæ attinebat. Nam partem Templi Occidentaliorem ubi Altare & Sacrosanctiora haberentur

[a] *Ibid. & Halach.* Bith habichira *cap.* 7. *& Gemar. Babylonia ad tit.* Joma *cap.* 2. *fol.* 25. *a.*

[b] *Gemar. Babylon. ad tit.* Joma *cap.* 1. *fol.* 15. *b.*

[c] *Ibid. cap.* 2. *fol.* 25. *a.*

berentur in tribus Benjaminiticæ territorio ſedes habuiſſe aiunt. Sic expreſſim Gemara Babylonia[a], סנהדרין בחלקו דיהודה ושכינה בחלקו דבנימין *Sanhedrin in parte ſeu portione Judæ & Divina præſentia* (ſeu Occidentalis Templi pars) *in portione Benjamin*[b]. Quod quidem tam de Synedriis minoribus illis ibi Binis quàm Majori dictum. In Auſtrali autem Templi parte verbis Miſnæ[c] diſertis collocatur. שבדרום לשכת העץ לשכת הגולה לשכת הגזית *Ad Auſtrum, erant conclave ligni, conclave ſcaturiginis* ſeu *putei* & *conclave hagazith* ſeu *ſaxi cæſi*, quod de ipſo Synedrii Magni loco ut paulò poſt ibi liquet dicitur. Atqui in ichnographia Templi Rabbi Jom Tob, Titulo Talmudico *Middoth* ſubjuncta, ad plagam Templi Aquilonarem conclave hoc collocatur. Atqui & verba ejus ſunt, שבצפון סמוכה למזרח לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול ופתוחה לחול ולקדש *In parte Aquilonari quæ ad Orientem vergit habebatur Liskat hagazith* ſeu *Conclave ſaxeum, cujus pars altera in area ſacra erat, altera in profana. Oſtium item erat tam in hanc quàm in illam partem.* Sed de Conclavis hujus poſitura vide inprimis quæ fuſiùs diſputat vir doctiſſimus Conſtantinus L'Empereur[d], ubi de Templi ſtructura etiam tota agit. Utrum ἡ Ἑλλὰς[e] apud Joſephum & Ἑλληνικὸν[f], ubi de Templi partibus loquitur, huc ſpectent, viderint eruditi. De Herodiano Templo quidem loquitur ille, uti & Talmudici ſolent. Et æquum eſt ut exiſtimemus Conclave hoc aliáque loca pleraque, poſituras tum in hoc tum in priſtino quod ab Herode dirutum eſt ſimiles habuiſſe eis quæ in Salomonico fuerant, nec uſum diſſimilem. Nomen autem illud *Liskath hagazith* interpretatur *conclave ſaxis quadratarii opere politis*, ſeu *dolatis inſigne*, unde etiam אבני גזית *lapides dolatis*[g] & בתי גזית[h] *domus quadro lapide*

[a] *Ad tit.* Zebachim *cap.* 5. *fol.* 54. *b.*

[b] *Videſis J.* Baptiſtam Villalpandum *(de tribuum harum beic portionibus) In Apparatu urbis ac Templi p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 15 & 16.

[c] *Tit.* Middoth *cap.* 5.

[d] *Ad tit. Talm.* Middoth *cap.* 5. *ſect.* 3.

[e] *Haloſ. lib.* 6. *cap.* 6.

[f] *Lib.* 7. *cap.* 35. *Gr.* & 13 *Lat.*

[g] 1 *Regum* 5, 17.

[h] *Amos cap.* 5, 11.

[a] 1 Regum 7. 11.

[b] Pugione Fidei Part. 2 cap. 14. §. 3 &c.

[c] De Arcanis lib. 4. cap. 6.

[d] Paul Riccius in Epist. Doct. Talmudic. cap. 10.

[e] Hieronym. ad Ezechielem lib. 12. cap. 40. & lib. 13. cap. 42.

[f] De Templi Fabrica lib. 1. cap. 17.

[g] Tom. 2. Explanat. part. 2. lib. 3. cap. 26. in Ezechielem.

[h] Vitruv. lib. 5. cap. 11.

[i] Onomastic. lib. 1. cap. 4.

[k] De Oratore 3.

[l] Vide Baal Aruch in גזת & Constant. L' Empereur ad tit. Middoth cap. 5. sect. 3.

constructa habetur in lingua prophetarum; & אבני גזית pro *mensuris in dolandis saxis adhibitis*. Raymundus Raymundi[b], atque ejusdem compilator Petrus Galatinus[c] vertit, *Camera dolata* vel polita, & interdum *Consistorium Gazith*. Atque Synedrium ipsum à loco quem diximus non semel apud Hieronymum de sancta fide *Consistorium de Guazit* & *Consistorium Guazit* nuncupatur. Aliis dicitur[d], *Atrii penetrale quadratis structum lapidibus*. Conclavia autem compluria Templo adjecta fuisse alia, nomine לשכה notissima, palàm est. לשכה quidem veteribus interpretatur non semel *gazophylacium*, *Pastophorium* atque *exedra*, ut in vulgata, Symmachi[e], Tholodotionis atque Hellenistica versione. Id etiam observant de interpretationis ratione disputantes Franciscus Ribera[f], J. Baptista Villalpandus[g], alii. De Exedris autem verba faciens Villalpandus, *Exedrarum usus*, ait, in Græcorum palæstris à Vitruvio describitur. *Constituuntur autem in tribus porticibus*, inquit[h], *exedræ spatiosæ habentes sedes, in quibus Philosophi Rhetores, reliquique, qui studiis delectantur, sedentes disputare possint. Pollux*[i] *exedram dici putat sessionem ubi viri considere solent. Quamvis Cicero*[k] *locum esse indicet quo posito lectulo meridie requiescant. Quod verò ad Sessionem attinet, propterea fortasse Hebræi* לשכת *liskath vocant Exedram Zanedrim, quod ibi circumsedentes nobiles illi duo & Septuaginta viri* (solennis ille error est de numero, ut suprà monuimus) *jus populo dicerent, ac de difficilioribus negotiis peragendis consultarent*. Sic ille. Quod autem ad nomen attinet à dolatis seu saxis quadris deductum; id factum est ab apparatus artísque in hujus structura præ cæteris singularis[l] usu, sive tam in pavimento quàm in eo toto quod inde exsurgebat, supereminebátque, sive in pavimento tantum. Nam *pavimenta lapidibus strata*

ſtrata non ſemel memorantur de Templo apud Ezechielem[a], & in Templo Herodiano ſingularis pavimenti, λίθοις παντοδαποῖς *lapidibus omnigenis* ſtrati mentio apud Joſephum[b], veluti rei cujus ſplendoris ratio apud Ebræos habita eximia. Id dum perpendo non adeò abſonum fortè eſt ſuſpicari, conclave hoc ipſum idem eſſe quod in Evangelio nuncupatur etiam λιθόστρωτον. *locus ſaxis ſtratus*. Vocabulum Græcum retinet Vulgata ubi de Pilato pro tribunali ſedente verba fiunt ſacra. *Pilatus*[c] *cum audiſſet hos ſermones* ἤγαγεν ἔξω, ſeu *adduxit foras Jeſum, & ſedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithoſtrotos. Lithoſtrota* autem Pavimenta ſaxis diſcoloribus artificioſè ſtrata, ut hodiéque paſsim, apud veteres dicta fuiſſe è Plinio[d], aliis, ſcimus; qua de re conſulas & πάνυ Claudium Salmaſium in Plinianis[e]. Rectè vertitur à Syro (quem ſequitur Arabs) τὸ λιθόστρωτον per ﺭﺼﺒﻴﺔ ﺣﺠﺎﺭﺓ *pavimentum ſaxorum*; quod & *lapidipavium* Caſtilio vocavit. Quin & ipſum רצפה *Pavimentum* ſine ſaxorum adjectione, Hieronymo[f] in ſacris literis λιθόστρωτον denotat, uti & Helleniſtis[g]. Unde pro *Lectulis*[h] *quoque aurei & argentei erant* ושש על רצפת בהט וורד ושחרת, Græci illi, ὅτι λιθόστρωτα σμαραγδίτου λίθου, καὶ πινίνου καὶ παρίνου λίθου, *ſuper Lithoſtrotum* ſeu *pavimentum ſaxeum Smaragdini lapidis & Pinini & Parii lapidis*. Et tralatitium eſt conclavia tam publica & forenſia quàm privata à coloribus, à columnis, à ſigno aliquo laquearibus adfixo, id genus cæteris denominari. Unde & hoc quadratarii in pavimentandi opere deſignatum. Quod nec parum ab Ebræis ipſis firmari videtur, qui in cauſa D. N. Jeſu Chriſti Synedros, quoniam alibi ab ipſis capitalem ſententiam ritè ferri noluere ipſi, in Conclave *Liskath hagazith* redi-

[a] *Cap.* 40 & 42. *in vulgata.*

[b] *Haloſ. lib.* 6. *cap.* 14 *Gr.* 6 *Lat.*

[c] *D. Joann.* 19, 13.

[d] *Lib.* 36. *cap.* 25.

[e] *Pag.* 1214.

[f] *De Nomin. Hebraic. ad lib.* 2. *Regum, & in Ezech.* 42, 3.

[g] 2 *Paralip.* 7, 3.

[h] *Eſther.* 1, 7.

rediisse disertè[a] scribunt; qua de re plura libro Tertio. Verba sunt in editionibus non castratis, וזל מס כשהיו רואין צירך שעה היו חוזרין ללשכת הגזית כי טובא בו וכיוצא בו *& dicendum est, eos quoties temporis ratio postularet, rediisse in Liskath hagazith, ut in causa Jesu & similibus.* Scilicet postquam inde migrarant, juxta inferiùs ostensa. Certè & in Lithostroto latam in eis sententiam ex Evangelio palàm docemur. Unde non obscurè elici videtur, sive nominis rationem spectemus, sive Ebræorum illorum hèic autoritatem, ipsum Lithostroton, ita Græcè dictum, fuisse Synedrii Magni locum seu Conclave à pavimento sic nuncupatum. Græca etiam sunt de Pilato heic, Ἐκάθισεν ὅθι τ' ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, *sedit super tribunali in loco Lithostroto dicto*, perinde ac si notissimum fuisset eo in loco tribunal seu sedes forensis, ut in ipsa *Liskath hagazith*. Nonnus verò ibi,

Ἀρτιδόμῳ δ' ἐκάθητο λιθοστρώτῳ ἐνὶ χώρῃ,
Recens autem extructo sedit in loco Lithostroto:

Quod explicat per

Οἷα λίθοις στρωτοῖσι πετυγμένῳ——

quasi lapidibus stratis elaborato, quod ipsum לשכת הגזית expressim satis per se interpretatur. Certè apud Ezechielem[b], in Templi descriptione habetur רצפה אשר לחצר החיצונה quod vertitur in Vulgata & D. Hieronymo *Pavimentum stratum lapide atrii exterioris* quod ipsum est *Lithostroton atrii exterioris*. An & quomodo nomen hoc ad Lithostroton in Evangelio pro Synedrii Conclavi sumtum attinere possit, viderint qui accuratiùs Templi partes posituráque scrutentur. Sed interea, Pavimenta pro porticibus superstructis ac peristyliis ut vestibula pro fornicibus superstantibus, prophetarum phrasi usurpari rectè adnotant[c] viri docti.

[a] Thosiphta Gem. Babylon. tit. Sanhedrin cap. 4. fol. 37, 6.

[b] Cap. 42, 3. videsis Villalpand. ad dict. caput & præcedentia.

[c] J. Baptista Villalpandus tom. 2. explanat. in Ezech. part. 2. lib. 3. cap. 27.

docti. Unde faciliùs Lithoſtroton pro ipſo conclavi rite poſſe ſumi quis forſan admiſerit. Nec infrequens eſt locum aliquem etiam à qualitate alteri paritèr communi, ex loquendi uſu hominúmque arbitrio, ſignantiùs & ſolùm denominari. Atqui in Evangelio dicitur, eundem locum Ebraicè (quod pro ævi more Syriacè ibi denotat) appellatum *Gabbatha*. Vocabulum illud locum *eminentem* ſeu *excelſum* ſignificat. Sed apud viros ſanè, quibus linguæ Orientales plurimum debent, doctiſsimos[a] occurrit, Syriacè גבתא ſeu *gabbatha* eſſe *locum editiorem, lapidibus ſtratum*, & גב verbum *lapidibus viam ſternere*. Ita *Lithoſtrotos* & *Gabbatha* non ſolùm locum eundem ſed eâdem nominis etiam ratione idem indicant. Arabes ibi habent ﺟﺒﺎ quod ipſum eſt *Gabbatha*. Syrus autem pro eo quod eſt in Græco Γαββαθᾶ habet גפיפתא *gaphiphata* quod *peribolum* ſeu *clauſuram* denotans forte aliud erat nomen loci hujus forenſis. Fabricius[b]; *ſignificat non collem à* גבעתא *ſed peribolum vel circumpavimentum, quod à Vitruvio dicitur Lorica.* Nomen Lithoſtrotos in Lichoſtratos[c], & Licoſtratos alitérque à barbaris ſeculis corruptum eſt[d], etiam verſionibus eorundem ſic retineri ſolitum[e]. Rhemenſes, Vulgatam ſequentes, ipſum Græcum etiam retinent uti & Belgæ tum nuperi tum vetuſtiores, Sanctius Marmochinus in Italica, Bohemi, Poloni, alii. *Pavimentum* alii ſimpliciter ſubſtituunt, uti Galli, Angli. Lutherus **Hochpflaſter**, Itali recentiores *Laſtricato* & *Laſtrico*, Dani **Stenlagd**. Lyranus ibi, *Ille locus erat ante domum Pilati; ante enim domos magnatorum ſolet eſſe locus de lapidibus præparatus.* Nec melior ei ratio, quare locum faceret ante domum Pilati. Sed & de Platea ſeu loco ejuſmodi in aprico à veteribus ſumtus eſt[f].

[a] *Guido Fabricius in* ﺟﺒﺎ *& Valent. Schindler. ad. min voce.*

[b] *In* ﺟﺒﺎ

[c] *Petrus Comeſtor in Hiſtor. Evangelic. cap. 166.*

[d] *Videſis Eraſmum ad Joannis 19, 13.*

[e] *Italic. Nicolai Malhermii. Anglic. Wicleſii.*

[f] *Videſis Dan. Heinſium Excercitat. in Joann. pag. 238.*

Gloſſa interlinearis interpretatur, *id eſt Judicium vel Judiciale*, quoniam judicii erat locus. De eo conjecturæ fuere variæ. Alii[a] ſuſpicati ſunt fuiſſe eundem apud Nehemiam[b] denotatum, ubi poſtea extructa fuerat Antonia. Alii fidentèr, ut Lyranus, *Locus erat ante domum Pilati editus, & judicio accommodatus, ubi Romani Præſides ſententiam ferre ſolebant, qui Græcè Lithoſtrotas, id eſt lapidibus ſtratus* &c. adeóque faciunt τὸ βῆμα ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ, *tribunal in magno ſtadio*, à Joſepho[d], Pilato tributum, uti & tribunal ejus apud Euſebium[e] hoc in loco fuiſſe. Ubi verò Joſephi Græca ſunt, ὁ Πιλάτος καθίσας ὅπι βήματος ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ καὶ προσκαλεσάμενος τὸ πλῆθος ὡς ἀποχρίνεσθαι δῆθεν αὐτοῖς θέλων, δίδωσι τοῖς στρατιώταις σημεῖον, *Pilatus ſedens pro tribunali in Magno ſtadio, & convocans multitudinem quaſi eis dare vellet reſponſum, dedit militibus ſignum* &c. depravatè apud Ruffinum legitur, nec à Gelenio correctum, *Pilatus tribunal aſcendens ſtudio magno* (pro *in ſtadio magno*) *convocat multitudinem Judæorum, quaſi* &c. Ubi Genebrardus, *Pilate monta en ſiege judicial & fit appeller au grand Parquet ceſte multitude des Juifs, comme celuy* &c. Certè & in Verſione perpulchra admodúmque vetuſta Ruffini MS. quæ olim S. Albani bibliothecæ pars nunc ad bibliothecam ad S. Jacobi attinet, expreſſim ut in editis legitur *Magno ſtudio*. Πραιτώριον *Prætorium* Pilati ab Evangeliſtis[f] memoratum, in ædibus ipſius fuiſſe dubitandum non eſt. Atqui extra eas fuiſſe ejus tribunal volunt viri doctiſſimi, ídque ex locis Joſephi & S. Joannis. Summus ille Hugo Grotiuse, *Non erat Tribunal Pilati intra Prætorium, ſed in ſtadio quod erat non longè à Prætorio.* Joſephus, Ὁ Πιλάτος καθίσας ὅπι βήματος ἐν τῷ μεγάλῳ σταδίῳ. *Pars hujus areæ, Lapidibus erat conſtrata ut ex Johanne diſcimus.*

[a] *Beza.*

[b] *Cap. 2, 8. aut 3, 7.*

[c] *Adrichomius in deſcript. Hieroſolym. §. 115.*

[d] *De bello Judaico lib. 2. cap. 8. ſeu 14.*

[e] *Hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 6.*

[f] *Matth. 27, 27. Marc. 15, 16. Joann. 18, 28 & 33. & 19, 9.*

[g] *Ad Matth. 27, 27.*

Ibi

Ibi erat & Consistorii locus & Tribunal. Atque idem ad citatum S. Johannis locum de Pilato sedente pro Tribunali in Lithostroto, *In Xysto*, inquit, *sive stadio tecto* qua de re lectorem relegat ad antè dicta ad S. Matthæum. Et, ad vocem *Gabbatha*, Ἑβραϊστὶ, inquit, *intellige sermone ejus temporis, significat* Ὕψωμα, *locum excelsum, qualia erant Romanorum tribunalia. Syri sæpe* ד *mutant in* ע, *ideò hîc* גבעתא. *Mos erat Romanorum præsidum non pronuntiare nisi pro tribunali qui locus & Jus dicitur*[a]. Sed ita interim incertum habetur de loco; quem ego suspicatus sum, tum ob nominis in Lithostroto vicinitatem, tum ob quasi immissos judicio illo, idque ex Pilati animi sententia, Synedros, quibus locus judicialis alibi adeò legitimus non haberetur, ipsum fuisse *Liskath hagazith* seu *Conclave saxeum* quod, uti tempora tunc fuere, non videtur dubitandum quin tam Pilato suisque quàm Synedris Judæisque reliquis pateret. Neque verò obstat heic quod dicitur *Pilatum eduxisse Jesum foras, & sedisse in Lithostroto pro tribunali*, quod interpretantur aliqui perinde ac si sub dio necessariò sedisset. Eduxit eum è Prætorio quidem suo, quod חוץ foras seu ἔξω satis respondet. Tunc in consistorium hoc introiisse ac ibi sedisse videtur, ubi simul haberet Seniores & Pontifices Synedros quibus (ut liquet ex Evangeliis) libentiùs ille non semel rem illam totam permittere volebat. Et quomodo is simul ac Synedri hi aut commisti fuerint aut partes suas sigillatim egerint ageréve potuerint, pluribus aperiemus sub finem libri Tertii. Pro tribunali autem sedens Pilatus tradidit *Pontificibus illum*[b] *ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum &* ἀπήγαγον seu *eduxerunt. Et bajulans sibi crucem* ἐξῆλθε seu *exivit in eum qui dicitur Calvariæ locum*, quæ sunt verba sacra. Sanè si sub dio sedisset tunc Pilatus, aut

[a] *Paulus l. 11. D. tit. de Justitia & jure.*

[b] *D. Joann. 19, 16.*

Lithoſtrotos locus in aprico fuiſſet, non ita commodè forſan *eductum* eum aut *exiiſſe* dici videatur. Nec quidem conſequens eſt ex antè dictis, βῆμα ſeu *tribunal* Pilati præſidis fuiſſe Unicum aut ſemper in Stadio illo quodcunque fuerit. Certè poſtquam inde Synedri, ut expulſi, juxta mox dicenda, migrarant, non ita diſſimile eſt etiam Pilatum illuc ſe cum eis ad judicium Chriſti, ut ſpecioſiùs ſaltem etiam Synedri ipſi ejuſdem fierent participes, contuliſſe. Cæterùm ut rem tantum perſpicacioribus diſquirendam propono, aſſenſum ipſe retinens. Sed dum de Loco heic loquimur, prætereundum non eſt quod habent Magiſtri aliqui de ſedentibus ſeu habitantibus in יעבץ *Fabetz*, in Paralipomenis. Legitur ibi[a] in enumeratione familiarum veterum, ומשפחות סופרים ישבי יעבץ *& familiæ Scribarum habitantium Fabets.* Hi autem ſumuntur quaſi Synedrium Magnum ſeculo in illo ſic deſignaretur, ut videre eſt ex *Bereſchith Rabba* & *Ketſira* apud Raimundum Martini[b] & Galatinum[c]. Neque illud apud Salomonem Ben Wirga de *Liskat hagazith* ex veteri diſciplina ſumtum, non advertendum. Ille inde, בעזרת ישראל היו שמנה בתים כלם לשרת המקדש ולעבודותיו כי רבים היו ושם בית נקרא לשכה הגזית וזו שלא ראה בניניה אמרו שלא ראה סעולם בנין מפואר קדוש *In Atrio Iſraelis erant octo ædes quæ ad Templi miniſteria Sacróſque ejus cultus attinuere. Atque ibi erant ædes quas vocabant Liskat hagazith, cujus ædificium ejuſmodi erat, ut, in terrarum orbe, ſimile non haberetur.* Adjicit etiam inde cauſam, cur ibi collocatum illud Conclave, quoad Sacra. יהטעם שביאוה שם הוא מפני שעיקרה לדין את הכהנים ואמרו כי כל כהן שנמצא בו פסול ונותץ מדין סנהדרין היה לובש שחורים ומוציאין אותו מחברת הכהנים והולך אל ביתו ומתאבל ואם לא נמצא בו פסול יום טוב היה עושה לאוהביו ואמר ברוך

[a] *Lib. 1. cap. 2, 55.*

[b] *Pugione Fidei part. 2. cap. 4. §. 3 & 4.*

[c] *De Arcanis lib. 3. cap. 10. & lib. 4. cap. 5.*

[d] Shebet Jehuda *fol. 43, 2.*

בזוך שבחר בזרעו של אהרן לשרת בקדש קדשים *Cauſa cur ibi collocaretur Conclave illud, principalis erat quoniam ibi judicium de Sacerdotibus erat ferendum. Atque aiunt, ſi quis Sacerdos* (quis ex genero Sacerdotali) *inidoneus* (ad Sacra peragenda) *ex judicio Synedrii deprehenderetur, nigris veſtibus indutum à ſodalitio Sacerdotum eum ejiciebant. Adeóque ad domum ſuum ibat, & lugebat. Ubi verò inidoneus neutiquam reperiretur, feſtâ cœnâ excipiebat amicos, dicens Benedictus ſit qui elegerit ex ſemine Aharon qui ſacra facerent in Sancto Sanctorum.* Quod omninò attinet ad illud de Sacerdotum corporum vitiis juxta Legem ſacram diſcernendis dijudicandíſque, qua de re ſatis alibi[a] è Talmudicis diximus.

[a] *De Succeſſione in Pontificatum lib. 2. cap. 10.*

V. Obitèr advertere liceat, ut Judæorum Synedrio Magno in Templi Hieroſolymitani Conclavi illo ſaxeo locus erat maximè proprius, ita Samaritis, vero non ita diſſimile eſſe, locum aliquem Synedrio ejuſmodi parilem fuiſſe ad Templum ſuum Sicimis ſeu in monte Garizim à Sanballate & Manaſſe genero ſuo, Alexandri Magni tempore & permiſſu, conditum. Etenim dicitur illud[b], ναὸς ὅμοιος τῷ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, *Templum ſimile illi Hieroſolymis*, uti & ὁ εἰκασθεὶς τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῷ ναὸς, *Templum ad ſimilitudinem ejus quod Hieroſolymis erat, factum*, quod ab Joanne Hyrcano, poſtquam per ducentos ſteterat annos exciſum eſt. Sic Flavius Joſephus. Sed & ea de re videſis etiam Joſephum Ben Gorion[d], Davidem Ganz[e], & Guilielmi Vorſtii illic obſervationes, & Abrahamum in Cabala. Quamvis traditiones non ſcriptas ſeu Legem Oralem reſpuerent illic incolæ, utpote, quaſi Sadducæi à defectione prima, nihilominùs, cùm Synedrii

[b] *Joſeph. Origin. lib. 11. cap. 8.*

[c] *Idem lib. 13. cap. 17.*

[d] *Lib. 1. cap. 5.*

[e] *Ad Annum 3448.*

Magni ſeu Septuagintauniuſviralis inſtitutio verbis haberetur expreſſis in Pentateucho tantùm, inter Scripturas ſacras, eis ſatis admiſſo; probabile videtur, illud apud ſe ritu ſuo ſeorſim, ut Templum, habuiſſe. Accedat quòd, cùm locus Synedrii illius intelligatur per locum *quem*[a] *elegerit dominus Deus tuus*, adeóque Judæis, locus ille ad Templum ſuum Hieroſolymitanum, habeatúrque mentio ſacra[b] montium Garizim (in quo Benedictiones poſitæ) & Ebal in quo Maledictiones, & Lapidum, in quibus lex inſcripta, in monte Ebal ponendorum, eorúmque etiam & Altaris poſituræ[c]; Samaritæ velut Præceptum Undecimum. ſibi inde, ad Templi ſui Garizimitani Dignitatem evehendam tuendámque ita finxerunt, ut Pentateucho ſuo proximè poſt Decalogi finem & in Exodo[d] & in Deuteronomio[e] indiderint, veluti Sermonis ſacri partem (ſed è jam memoratis conſtructam) auctarium hoc, וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר־אַתָּה בָא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה עַל־הַר גְּרִזִים וְאֶת־הַקְּלָלָה תָּשִׂים עַל־הַר עֵיבָל הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בָּעֲרָבָה מוּל הַגִּלְגָּל אֵצֶל אֵלוֹנֵי מוֹרֶה׃ כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן בָּאִים לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ׃ וְשָׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם׃ אֵלֶּה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר שָׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאֲדָמָה׃ אֵת כָּל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃ וְנִתַּצְתֶּם אֶת־מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת־מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדֵּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת־שְׁמָם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא׃ לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת־שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה׃ וְהֵבֵאתֶם שָׁמָּה עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְתִרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרוֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם׃ וַאֲכַלְתֶּם שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם בְּכֹל מִשְׁלַח יֶדְכֶם אַתֶּם וּבָתֵּיכֶם אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל־הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו׃ כִּי לֹא־בָאתֶם עַד־עָתָּה אֶל־הַמְּנוּחָה וְאֶל־הַנַּחֲלָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ וַעֲבַרְתֶּם אֶת־הַיַּרְדֵּן וִישַׁבְתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַנְחִיל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל־אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וִישַׁבְתֶּם בֶּטַח׃ וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְתִרוּמַת יֶדְכֶם וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַיהוָה׃ וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וַעֲבָדֵיכֶם וְאַמְהֹתֵיכֶם וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אִתָּכֶם׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תַּעֲלֶה עוֹלֹתֶיךָ בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃ כִּי אִם־בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שִׁבְטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עוֹלֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כֹּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ׃ אַךְ בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר בְּכָל־שַׁעֲרֶיךָ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּצְּבִי וְכָאַיָּל׃ רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃ לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ׃ כִּי אִם־לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תַּעֲזֹב אֶת־הַלֵּוִי כָּל־יָמֶיךָ עַל־אַדְמָתֶךָ׃ כִּי יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר׃ כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ׃ אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכַל אֶת־הַצְּבִי וְאֶת־הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ׃ רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר׃ לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃ לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וְלִבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃ רַק קָדָשֶׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ וְנִדָּרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה׃ וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדַם־זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל׃ שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָּ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וְלִבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי־תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ כִּי־יַכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בָא־שָׁמָּה לָרֶשֶׁת אֹתָם מִפָּנֶיךָ וְיָרַשְׁתָּ אֹתָם וְיָשַׁבְתָּ בְּאַרְצָם׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּנָּקֶשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הִשָּׁמְדָם מִפָּנֶיךָ וּפֶן־תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה יַעַבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה־כֵּן גַּם־אָנִי׃ לֹא־תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־תּוֹעֲבַת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם כִּי גַם־אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם׃ אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם אֹתוֹ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא־תֹסֵף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ׃ כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חוֹלֵם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת׃ וּבָא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ לֵאמֹר נֵלְכָה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתָּם וְנָעָבְדֵם׃ לֹא תִשְׁמַע אֶל־דִּבְרֵי הַנָּבִיא הַהוּא אוֹ אֶל־חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מְנַסֶּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לָדַעַת הֲיִשְׁכֶם אֹהֲבִים אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃ אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמֹרוּ וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וּבוֹ תִדְבָּקוּן׃ וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר סָרָה עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבָעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶּן־אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּה אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ׃ מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוֹ הָרְחֹקִים מִמְּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ׃ לֹא תֹאבֶה לוֹ וְלֹא־תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא־תְכַסֶּה עָלָיו׃ כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ יָדְךָ תִּהְיֶה־בּוֹ בָרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל־הָעָם בָּאַחֲרֹנָה׃ וּסְקַלְתּוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֲךָ מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא־יוֹסִפוּן לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ׃ כִּי־תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר׃ יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם׃ וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ׃ הַכֵּה תַכֶּה אֶת־יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי־חָרֶב הַחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּהּ וְאֶת־בְּהֶמְתָּהּ לְפִי־חָרֶב׃ וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד׃ וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן־לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ׃ כִּי־תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא־תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא־תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת׃ כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָחַר יְהוָה לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ לֹא תֹאכַל כָּל־תּוֹעֵבָה׃ זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשׁוֹר עִזִּים׃ אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וַאֲרֹבֶת׃ וְכָל־בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ׃ אַךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה הַשְּׁסוּעָה הַגָּמָל וְהָאַרְנֶבֶת וְהַשָּׁפָן כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃ וְהַחֲזִיר כִּי מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְלֹא גֵרָה טָמֵא הוּא לָכֶם׃ מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם׃ זֹאת תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת תֹּאכֵלוּ׃ וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת לֹא תֹאכֵלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם׃ כָּל־צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ׃ וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה׃ וְהָרָאָה וְאֶת־כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ׃ וְאֶת־בַּת הַיַּעֲנָה וְהַתַּחְמָס וְהַשָּׁחַף וְהַנֵּץ לְמִינֵהוּ׃ וְאֶת־הַכּוס וְהַיַּנְשׁוּף וְהַתִּנְשֶׁמֶת׃ וְהַקָּאָת וְהָרָחָם וְהַשָּׁלָךְ׃ וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוכִיפַת וְהָעֲטַלֵּף׃ וְכָל־שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ׃ כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ׃ לֹא תֹאכְלוּ כָּל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ עֲשֵׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל־תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה׃ וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים׃ וְכִי־יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי־יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ וְנָתַתָּה בַכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ׃ וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא תַעַזְבֶנּוּ כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אִתָּךְ׃ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת־כָּל־מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ׃ וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אִתָּךְ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשָׂבֵעוּ לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃ מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה׃ וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל־בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא־יִגֹּשׂ אֶת־רֵעֵהוּ וְאֶת־אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה׃ אֶת־הַנָּכְרִי תִּגֹּשׂ וַאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת־אָחִיךָ תַּשֵּׁא יָדֶךָ׃ אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן כִּי־בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְהוָה בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ׃ רַק אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם׃ כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְעָבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ בגוים רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשֹׁלוּ׃ כִּי־יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן מֵאַחַד אַחֶיךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תְאַמֵּץ אֶת־לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת־יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹנֶךָ׃ כִּי־פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ׃ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־יִהְיֶה דָבָר עִם־לְבָבְךָ בְּלִיָּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֵטְא׃ נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ׃ כִּי לֹא־יֶחְדַּל אֶבְיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאָחִיךָ לַעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ בְּאַרְצֶךָ׃ כִּי־יִמָּכֵר לְךָ אָחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וַעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תְּשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ׃ וְכִי־תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ רֵיקָם׃ הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן־לוֹ׃ וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם׃ וְהָיָה כִּי־יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהֵבְךָ וְאֶת־בֵּיתֶךָ כִּי־טוֹב לוֹ עִמָּךְ׃ וְלָקַחְתָּ אֶת־הַמַּרְצֵעַ וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לְאָמָתְךָ תַּעֲשֶׂה־כֵּן׃ לֹא־יִקְשֶׁה בְעֵינֶיךָ בְּשַׁלֵּחֲךָ אֹתוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עָבַד שֵׁשׁ שָׁנִים וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃ כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ׃ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה שָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃ וְכִי־יִהְיֶה בוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל׃ רַק אֶת־דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃ שָׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה׃ וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם׃ לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ וְלֹא־יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל־גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־יָלִין מִן־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר׃ לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ בּוֹ תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בָּעֶרֶב כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם׃ וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה׃ שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר־לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת׃ וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיך

tibi Lapides magnos, & oblines eos calce, ſcribéſque ſuper lapides iſtos omnia verba legis hujus. Poſtquam etiam tranſiveris Jordanem, ſtatues lapides iſtos, quos ego præcipio vobis hodie, in monte Garizim, & ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, altare lapideum. Non elevabis ſuper eos ferrum. Ex lapidibus informibus ædificabis altare iſtud Domino Deo tuo, & offeres ſuper illud holocauſta Domino Deo tuo, & ſacrificabis pacifica, & comedes ibi & lætaberis coram Domino Deo tuo in monte iſto, ultra Jordanem, poſt viam occaſûs ſolis in terra Cananæi habitantis in planicie è regione Gilgal, juxta quercum Mora verſus Sicem. Ita hæc occupant, ut Præceptum adjectitium, Decalogi calcem apud Samaritanos. Adeóque ſi, ut Moſaicorum aliorum, ita Synedrii Magni inſtituti, ut veriſimile eſt, ſequaces fuerint, æquum ſatis eſt ut exiſtimemus, etiam ad templum ſuum & Montem Garizim & Sicimas Synedrium attinere eos voluiſſe ſuum, ut voluere Judæi ſuum ad Hieroſolymitanum Templum. Præceptum autem adjectitium illud ut in Bibliis habetur Jaianis, ita etiam in optimo Codicis Samaritani exemplari Bibliothecæ Cottonianæ, & puto in reliquis Univerſis. Abraham Ben Dior[a] (qui Ben David malè ſæpius dicitur, quo nomine etiam editus eſt) in Cabala, ubi de Hyrcaniano Templi Garizimitici excidio loquitur, חקקו חוקים ומשפטים כאשר ברו מלבם *fecerunt leges atque Judicia, prout ex corde ſuo finxerant.* Legitur etiam[b], quòd Manaſſes ille ut tum è Judæis transfugarum & populi circumvicini gratiam commodiùs iniret, Templum ſuum illic conſtructurus, cujus ipſe Pontifex Maximus, שלח כרוז לכל הסביבות שכל מי שבא אל מקדשו לא יזון מן התרומות והמעשרות כי אם מתנות ידו ורצונו כי אין חפץ ואל בהבדים שהם על צד הברחה כי אם בנדבה ומשך לב העניים אליו וגו' *Miſit præconium,*

[a] *Videſis* Juchaſin *fol.* 131,2. & 132,2 *&c.*

[b] *Salomon Ben Wirga in* Shebet Jehuda *fol.* 11,1.

um, in regiones circùm vicinas, quicunque ad Templum ſuum venirent, neque Primitias, neque Decimas, eos daturos, ſed tantùm ſpontanea donaria. Neque Deo grata eſſe quæ cogerentur, ſed tantùm ſpontanea; unde pauperum animos ſibi conciliavit &c. Ita in hiſce, jus Templi Garizimitici diverſiſſimum ab eo quod in Hieroſolymitano. An itidem in aliis, adeóque in forenſibus Synedrii Magni negotiis, aut in loco illi ibi aſſignando, ignotum.

VI. Quod autem ad locum illum Synedrii Magni ad Templum Hieroſolymitanum, *Liskath hagazith* ſeu Conclave ſaxeum dictum attinet; ſpectanda eſt cum primis, dum de Continuatione ejus & Intermiſſione agitur, Migratio ejus è Conclavi illo, id eſt ſedis ejuſce judicialis ſeu tribunalis alios in locos tranſlatio. Nimirùm Conclave illud adeò ex ipſa Synedrii origine (quatenus ſcilicet *locus quem dominus elegerit* tam Templo quàm Tabernaculo teſtimonii, cujus in vicem ſucceſſit Templum, conjunctum conclave in quo conſiderent, pariter deſignet) ei proprium habebatur, ut judicia capitalia extra illud ritè exercere, ſeu de re capitali ſententiam ferre Synedris ejuſdem non licuiſſe ſtatuant paſſim Talmudici; neque ita ſolùm, verùm etiam nec poſtquam deſierat Conclave illud eſſe ejuſce ſedes, à Synedriis minoribus potuiſſe judicia capitalia exerceri. המקום גורם לחייב הנידון ואם אינם שם לא ידונו *Etiam*[a] *locus ipſe in cauſa eſt ut rite quis* (in re capitali) *ab eis damnetur. Si alibi conſidant, judicia ejuſmodi non exercent.* Alii[b], *Nulla exercebantur judicia Capitalia niſi ſi* יהוה בֵּית הגדול במקומו *Synedrium Magnum ſuum retineret locum*, id eſt nondum aliò migraſſet, conclavi illo deſerto, ſeu quamdiu locus ille ita ejuſce maneret ſolennis ut aliò ſe

[a] *Gloſſ. ad tit.* Aboda Zara *cap.* 1. *fol.* 8, 1. *ad Gemar. ibid. & ad tit.* Sanhedrin *cap.* 5. *fol.* 41, 1.

[b] *Maimonid. Halach.* Sanhedrin *cap.* 14. *Cotzenſis Præcept. affirm.* 102. *& videſis Raymundum Martini in Pugionis Fidei Parte* 2. *cap.* 4 §. 3. *Part.* 3. *Diſt* 3. *cap.* 16. §. 46. *Galatin. & Poſtellum, ſuperiùs citatos.*

ſe non transferret. Et quoniam ſupremum hoc tribunal carebat, extra illum locum, Imperio ac Juriſdictione, unde appellatum à Judicibus minoribus juxta Legem ſacram (ut libro oſtenditur Tertio) ritè poſſet in capitalibus cauſis reſpondere, ideo nec Minoribus illis manſiſſe volunt rerum capitalium Juriſdictionem poſt ejuſce migrationem ne, cùm Appellationis legitimæ effectui locus non eſſet, temerè nimis & contra majorum inſtituta quis morte plecteretur.

VII. Cum igitur, ex migratione è *Liskath hagazith* ſeu loci conſueti atque antiquitùs conſtituti deſertione, ita minueretur utcunque Synedrii Magni Imperii ac Juriſdictionis facies, nec judicia capitalia extra locum illum eſſent ab eo exercenda; ut res illa integra commodiùs capiatur, Tria inprimis ſunt de Migrationibus obſervanda. Loca in quæ migravit, Tempora Migrationum, & Cauſæ earum. Loca migrationis ſic in Gemara Babylonia[a] exhibentur, מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלם ומירושלם ליבנה ומיבנת לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לצפרי ומצפרי לטבריא *E conclavi dolato*, ſaxeo illo, ſeu Liskath hagazith, *in Hanoth* ſeu Chanoth (id eſt *Tabernas* in monte templi poſitas; depravatè editur *Hamith* apud Galatinum, Poſtellum, alios) *à Tabernis in Hieroſolyma* ſeu alia Urbis loca, *ab Hieroſolymis in Fabnen* (quæ & Jamnia & Jabnia dicitur) *à Fabne in Uſham, ab Uſha in Sepharaiim, à Sepharaiim in Beth-ſhairim, inde in Zepphori, atque demùm à Zepphori in Taberiadem.* Id eſt, per urbes haſce Palæſtinæ ſuæ ſeu Terræ ſanctæ ſub Urbis Templíque excidium & in annis aliquot ſequentibus, ita ſe ex Hieroſolymis contulere. Heic Migrationes octo habentur quarum tamen numerus denarius[b] plerunque fit, quo-

[a] *Ad tit.* Roſh haſhena *cap* 4. *fol.* 31, 1.

[b] *Videſis* Sepher Juchaſin *fol.* 21. 1 & 2. & 53, 1. *Maimonid. Halach.* Sanhedrin *cap.* 14. *item Jo. Cochium ad Gemar.* Sanhedrin *pag.* 160. *J. Buxtorf. Comm. Maſoretic. cap.* 5.

niam ad loca jam memorata aliquot remigrasse aiunt semel atque iterum Synedrium; quod, puto, pluries quidem fecit.

VIII. Migrationis autem ex conclavi illo seu *Liskath hagazith* in Tabernas, seu Primæ, Tempus collocant sub annum ante excidium Templi Secundi quadragesimum. Gemara Babylonia[a], ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרי ושבה לה בחנות *Quadraginta annis ante excidium Templi, migravit Synedrium & sedes sibi posuit in Tabernis.* Alibi idem[b], מ שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין ושבה לה בחנות *Quadraginta annis antequam templum excisum est, migravit Synedrium & sedes sibi posuit in Tabernis.* Unde & Moses Cotzensis[c], מ שנה קודם חורבן הגית שני גלתה הסנהדרין מלכות *Quadraginta annis ante excidium Templi secundi migravit Synedrium è loco suo.* Templi autem excidium illud ad annum attinet Vespasiani secundum[d], qui Christi Septuagesimo respondet, & Augustum mensem. Sub annum igitur Christi trigesimum, fiebat hæc migratio prima. Qua de adjecit paraphrastes Chaldæus titulum Psalmo sexagesimo nono, perinde etiam ac si de migratione hac futura ceciniſſet David. Pro eo quod est in Ebræo למנצח על שושנים לדוד *Vincenti in Soſannim Davidi*, quod Helleniſtis vertitur, εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιουμένων Σωσσὶμ τοῦ Δαυὶδ, seu ut Vulgata, *in finem pro eis qui commutabuntur*, substituit Chaldæus in fronte Psalmi, לשבחא על גלות סנהדרין עיל יד חוד *ad modulandum super migrationem Synedrii, juxta Davidem.* Et pro eo quod est in commate tertio, *demersus sum in limum profundum & non est firma consistentia; intravi in profunditates aquarum, & fluctus demersit me*, טבעית בגלותא חית במיא דשולתא ולית אתר למקום טשית בעמקי תקוף

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 5. *fol.* 41, *a.*

[b] *Ad tit.* Sabbath *cap.* 1. *fol.* 15, 1. *& ad tit.* Aboda Zara *cap.* 1. *fol.* 8, 2.

[c] *Præcept. affirm.* 102.

[d] *Joseph. Hist. lib.* 7. *cap.* 26. *videsis Jos. Scalig. de Emend. Temp. lib.* 5. *pag.* 444.

תקוף סיעת רשיעא ומלכא רשיעא אגלי יתי *immergor in migrationem* ſeu exilium *ut in aquas profundas. Neque eſt locus conſiſtendi; veni in profunditates. Invaluit turba malorum. Et Rex improbus* ſeu *tyrannus migrare me fecit.* Alia ſequuntur apud Chaldæum ibi de migratione iſta. Vocabulum שושנים *Soſannim*, Lilia denotat, quod & inſtrumentum Muſicum ſeu hexachordum nonnullis ſignificat. Alibi verò in Pſalmorum[a] epigraphis bis adhibetur, utrobique etiam à Chaldæo pro Synedrio intellectum. Salomon Jarchius pro Legis ſtudioſis quos Diſcipulos Sapientum vocitant interdum ibi ſumit[b]. לכבוד תלמידי חכמים יסדו השיר הזה שהם רכים כשושנים ונאים כשושנים ומרשיבים מעשים טיבים כשושנים *In honorem diſcipulorum Sapientum compoſuere carmen hoc* (nempè Pſalmum quadrageſimum quintum) *qui dicti* Soſannim ſeu *Lilia, quia ipſi, ut Lilia, teneri, & ut Lilia pulchri ſunt, etiam effundunt opera bona ut Lilia.* Cæterùm & in ritualibus Lilia florentia ſeu פרחי שושנים pro Synedrio occurrit. In hymno ad Neomeniam ſpectante, verbis priùs de Sole & Luna factis, ſequitur[c], למדים מהם פרחי שושנים ומנים וקצים חדשים גם ישנים *Ex eis docuerunt flores Liliorum tempora & terminos novos veteréſque.* Ubi Scholiaſtes, סנהדרין המעברים השנים ר"ל *Intelligendum eſt de Synedrio annos intercalante.* Interdum etiam pro populo Iſraelitico[d] idem vocabulum ſumitur. Sed verò potiùs de migratione Synedrorum in Captivitate Babylonica, ſumendus in jam dictis paraphraſtes Chaldæus. In Tabernis autem jam memoratis aut alibi Hieroſolymis ſedes habuit Synedrium per annos inſequentes quadraginta ſeu uſque ad Templi excidium, cum in Jabniam urbem, Principe Jochanan Ben Zacai, migravit. Poſtmodum autem in Uſham Principe Rabban Gamaliele primo, & demùm in urbes

[a] *Pſalm.* 45. & 80.

[b] *Ad Pſalm.* 45.

[c] Machzor *Jud. Germ. part.* 1. *fol.* 66. *a.*

[d] *Jarch. ad Pſalm.* 80. *Scholiaſt. ad* Machzor *Jud. Germ. part.* 1 *fol.* 144. *b.*

cæteras temporibus principum qui usque ad ejusdem finem juxta eorum seriem in Catena Cabalica mox exhibitam successerunt.

IX. Urbs יבנה *Jabne*, memoratur in Paralipomenis[a], ubi Græci Codices nunc Ἰαβνὴρ nunc Ἰαβνᾶ & Ἰαβνὴ habent & Vulgata *Jabnia*. In Maccabaicis[b], uti & Straboni[c], Josepho[d], Stephano de Urbibus, aliis, nuncupatur Ἰαμνία & Ἰαμνεία, unde incolæ Ἰαμνῖται[e]. Vulgata illic *Jamnia* & *Jamnitæ*. Celebris videtur nominis illius urbs in maritimis Daniticis, quam, ut Joppe vicinam, finitimis præfuisse scribit Josephus[f], ab Hierosolymis, stadiis 240[g] dissita, si nempè portus Jamnitarum à Juda Maccabæo succensus, pro urbis illius portu, ut nonnullis, sumendus. Cæterùm Ptolemæo Ἰαμνειτῶν λιμὴν *Jamnitarum portus* (in MS. Arundelliano Ἰαμνηῶν dictus) collocatur in Longitudinis gradu 65, Latitudinis 32, ipsa autem Jamnia in ξε γο (ut in MS.) λϛ, Longit. 65, 40, Lat. 32, adeo ut portus sic ab urbe haud parùm distaret. Κώμην *vicum* vocat Strabo, πολίχνιον *urbeculam* Palæstinæ Stephanus. Sed *Jamnes* duas memorat Plinius[h], quarum *alteram vicum* appellat in editionibus vetustioribus, pro quo in nuperis substituitur *altera intus*. Et de יבנאל *Jabneel*, in Josua, Andræas Masius[i], *quin sit duarum Jamniarum altera nihil dubito. Nam solent Græci literam Beth in suum Mi sæpiùs convertere. Sita enim erant ambæ Jamnes, sive Jamnia inter Diospolim & Azotum &c. Sed nostram Jabneel eam fuisse Jamniam apparet quæ maritima erat, non autem quæ intus, ut Plinius loquitur, exstabat.* Alibi autem Jamniam memorat idem[k], *quam Veneti hodiè Zaniam vocant & Castrum Beroaldi.* Est etiam Jamnia, inter superioris Galilææ vicos à Josepho, dum illic præfectus

[a] *Lib. 2. 26, 6.*

[b] *Lib. 1. cap. 4, 14. & 5, 58. & 10, 69. & 15, 40. lib. 2. 12, 8. & 40.*

[c] *Geograph. 16.*

[d] *Haloſ. 2. cap 9. ſcu 4.*

[e] *2 Maccab. 12, 9.*

[f] *Haloſ. 3. cap. 4. ſcu 2.*

[g] *2 Maccab. 12, 9. videſis Benjamin. Tudelenſem. Lat. pag. 49, Ebraic. pag. 51.*

[h] *Hiſt. 5. cap. 13.*

[i] *Ad Joſuæ 15, 11.*

[k] *Ad Joſuæ cap. 11.*

ctus

ctus erat, munitos. De ea expreſſim ipſe in Vita ſua[a]. Utra ex Jamniis hiſce eſſet in quam ſic migravit ex Hieroſolymis Synedrium Magnum, nondum ſatis mihi exploratum. Sed videtur haud aliam fuiſſe quàm illam Galilææ ſuperioris, utpote à reliquis migrationis urbibus haud ita diſſitam, adeóque interiorem. In commentariis autem Magiſtri expreſſiùs de Jabne heic loquuntur, quaſi etiam locus is, non omninò ex natura ſui (utpote extra Hieroſolyma) ſed, ex eo quòd illuc ſe tranſtulerat Synedrium, ſatis, quantum ad Judicia non Capitalia, reſpondiſſet Moſaicis illis[b] de *adeundis Sacerdotibus, Levitis & Judice*; quæ de Synedrio Magno paſſim ſumuntur. *Sepher Siphri* illic, ואת לרבות בית דין שביבנה *Et adibis &c. dictum eſt, ut comprehendatur etiam Synedrium quæ in Jabne.* Quod interim ſic intelligunt, ut ex inſtituto divino Synedrium illud haud alibi quàm Hieroſolymis, in loco quem elegerit ei[d] Deus, Judicia non Capitalia (qualia illic præſcribuntur) ritè exercere potuiſſe velint, non omninò Capitalia. Paulo pòſt *Siphri*, על היראת בֵּ"ד הגדול שבירושלם חייבים מיתה ואין חייבים מיתה על הוראת בֵּ"ד שביבנה *ex ſententia Synedrii Hieroſolymitani, ritè infligitur pœna Mortis. Sed non rite infligitur pœna mortis ex ſententia Synedrii quod in Jabne.* Quæ ipſa leguntur verba in *Peſiktha Zotertha*[e]. Uſque autem ad Excidii Templi tempora, Hieroſolymis duraſſe Synedrium etiam Magnum, haud obſcurè elicitur etiam ex Joſephi vita ab ipſo conſcripta. Scilicet ille paulò antè Galilææ præfectus à ſuis conſtitutus, ſcripſiſſe ſe ait[f], τῷ Σωσθενείῳ τῷ Ἱεροσολυμιτῶν, *Synedrio Hieroſolymitarum*, ut mandata ſua ad eum mitteret, quod ipſum ni fallor alibi apud eum illic innuunt Ἱεροσολυμιτῶν οἱ πρῶτοι, *Hieroſolymitarum primores*, & Hieroſolymitarum τὸ κοινὸν[h] *Commune* ſeu *Populus*. Adeo enim

[a] *Pag.* 1013. *Genev.* 1611. B. *& videſis eum lib.* 18. *cap.* 8.

[b] *Deuter.* 17, 9.

[c] *Fol.* 45. *col.* 177.

[d] *Deut.* 8 & 10.

[e] *Fol.* 76. *col.* 2.

[f] *Pag.* 1003. B.

[g] *Ibid. pag.* 1000. D.

[h] *Ib. pag.* 1003. C. & 1025. A.

enim Populi personas & potestatem sustinebat Synedrium Magnum (quatenus tunc à Romanis permissum est) ut ejusdem nomen ritè satis sortiretur; qua de re plura libro Tertio. Sed & forsan non indignum est quod heic animadvertatur, Josephum ipsum, dum Galilææ præerat, etiam illic velut Synedrium quoddam Magnum seu quod Hierosolymitanum in Judiciis itidem imitaretur, instituisse, & quasi Principis in eo locum obtinuisse. *Ante omnia*, inquit ipse[a], *curavi in pace continere Galilæam.* Τὸς ὃ ἐν τέλει τῶν Γαλιλαίων ὅσον ἑβδομήκοντα πάντας ἐκλόμην. ἐν προφάσει φιλίας καθάπερ ὅμηρα τῆς πίστεως ἔχειν, φίλους τε ἅμα συνεδρίους ἐποιησάμην, ὅτι τε κρίσεως παρελάμβανον, καὶ γνώμης τῆς ἐκείνων τὰς ἀποφάσεις ἐποιούμην, μήτε προπετῆ πρᾶξιν ποιούμενος τῆς δικαίας διαμαρτάνειν, καθαρεύειν τε παντὸς ἐν ἀρχαῖς λήμματος, *cumque vellem optimates ejus regionis circa Septuaginta numero, prætextu amicitiæ habere quasi obsides fidei, ascitos in amicitiam feci mihi Comites & Judicandi socios, pleraque decernens ex ipsorum sententia, inprimis curans ne temerè discederem à Justitia, atque abstinerem ab omni corruptela munerum.* Effigies erat planissimè apud Galilæos Septuagintauniusviralis apud Hierosolymitas Synedrii.

[a] *Ib. pag. 1004. D.*

X. Quod ad Causas Migrationum jam dictarum attinet, Primæ erant aliæ, aliæ Insequentium. Primæ causas assignant Talmudici summæ temporis, maximè in homicidiis, iniquitati. Alii aiunt[b], מפני שרבו הרצחנים *ob frequentiam homicidarum* migravit primò Synedrium, alii[c] in eundem sensum, כיון דחזו דנפישי להו רוצחין ולא יכלי למיתן אמרו מוטב נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייב וכחיב ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא מלמד שהמקום גורם *Postquam viderant cadium humanarum frequentiam quam*

[b] *Cotzens. præc. affirm. 102.*

[c] *Gemar. Babylon. ad tit. Abodà Zara cap. 1. fol. 8. 2.*

nec

nec ipſi judiciis compeſcere potuere, viſum eis eſt è loco ſuo (Liskath hagazith) migrare, ut ita nec in quempiam ſententiam (capitalem) *ferrent. Nam ſcriptum eſt*[a], *& tu agere debes juxta verbum illud quod tibi oſtenderint de loco illo. Unde diſcimus etiam locum in cauſa eſſe*, adeò ut extra eum judicia capitalia juxta traditiones avitas exercere nequirent, qua de re non ſemel eſt antè monitum. Scilicet eſt inprimis heic obſervandus rerum Judaicarum eo in ævo ſtatus, quà ſive imminutus eſt ſive priſtinæ ſeu avitæ dignitatis reliquias aliquot hactenus retinuit. Poſt Pompeianam victoriam, gentem Præſidibus ac Regibus à Romanis conſtitutis paruiſſe quidem certum. Præſides item Provinciarum ac Reges ſic conſtitutos imperium habuiſſe[b] in ſuarum provinciarum homines; quod tamen ſic non rarò temperatum erat, ut in urbibus, municipiis, tractibus aliquot, pro vario indultu principum Romanorum, mores priſtini non pauci & priſtina tribunalia gentibus devictis aut in deditionem receptis permitterentur. Quorum tamen vis, pro vario præſidum & legatorum inſolentia ac libidine dominantium nunquam ferè non ita minuebatur, ut etiam debito indultûs principalis effectu nimiùm carerent. Jam verò ſcimus ſub Romanis permiſſum eſſe Judæis Hieroſolymis Synedrium Magnum, eíque ibi licuiſſe in loco conſueto ſeu *Liskath hagazith* judicia etiam capitalia exercere, quod ex ſupra allatis manifeſtum eſt. Cum verò ſub annum ante Templi Excidium quadrageſimum, ob ſicariorum frequentiam qui ſæpiùs, præſidis favore alitérve tuti, etiam Synedrii judicio proculdubiò ſubinde eripiebantur, adeo ut nec homicidia compeſcere illud poſſet nec cædis diutiùs reos morte plectere, quod quidem ex jure avito atque hactenus ſibi relicto (utcunque ſic violato) in ejuſce munere & officio

[a] Deut. 17, 10.

[b] D. tit. de Officio præſidis.

ficio erat cum Synedriis cæteris fermè communi; visum est, è loco judiciis hujusmodi adeo proprio, ut alibi rite exerceri ab ipsis nequirent, migrare locum in alium, ibíque sedes ponere ubi ex ipsa sessione manifestum redderetur, tum homicidas se in jus vocare nolle, quia plane frustrà fierer, tum pudere se in loco, judiciis capitalibus ita proprio sedes habere cum tot homines rei capitalis damnandi ultimóque afficiendi supplicio potestatem suam ac sententiam quotidiè eluderent. In Tabernas igitur primò migrarunt seu locum illum *Hanoth* seu *Chanoth* dictum; dein in alias urbis ædes, prout Principi placuit, aut commodius est visum. Nam, ut, juxta quod expresim aiunt Talmudici, Migrationes in urbes alias postmodum variatim factæ sunt eò quòd ædes seu domicilium sibi Princeps Synedrii, quem honoris causa sequebantur collegæ, Templo exciso & Hierosolymis dirutis, sive Jabnæ sive Ushæ sive alibi[a] elegerat (quæ erat migrationum insequentium varietatis causa præcipua) ita dubitandum non videtur quin migratio è Tabernis & quæ secutæ sunt aliæ, sed non extra Hierosolyma, ante Excidium, pro Principis libitu in hunc vel illum urbis locum fieret. Tametsi igitur dominantium libido & victorum tyrannis in causa erat quòd homicidia sæpè nimis impunè intra Synedrii jurisdictionem ac imperium committerentur, unde evenit ut migraret illud è loco sibi consueto, alibíque intra urbem diù judicia exerceret; id non accipiendum est perinde ac si decreto aliquo seu jussu principali ita pulsum esset aut judiciorum capitalium potestas ei fuisset erepta, sed de migratione tantùm spontanea qualem memoravimus, quod etiam ex aliis quæ mox de Capitalium Synedrii judiciorum cessatione sequuntur, manifestiùs patebit. Neque aliud forsan voluit para-

[a] *Gloss. ad Gem. Babylon. tit.* Rosh hashena *cap.* 4. *fol.* 31 2.

paraphraſtes Chaldæus, dum de Synedrio in pſalmo ſuprà citato ait, *& rex improbus migrare me fecit.* Scilicet, dominantis libido in cauſa fuit homicidiorum impunè commiſſorum frequentiæ, cui, cum ſontes puniendo ſeu damnando, obſtare nequirem, quin aliò ob temporis ac dominatûs iniquitatem migrarem, commodè fieri non potuit. Malè igitur nonnulli, *Judices* Synedrii quadraginta ante Excidium annis fuiſſe *depulſos*[a] ſcribunt, ſaltem ſi aliorum juſſu depulſos velint, ac jure ſedendi ibi exutos. Pejùs alii[b]: *obfalſum judicium in ſanguinem ipſius juſti Chriſti prolatum, de Conſiſtorio Gazith expulſi fuerunt, anno ante ultimi templi Excidium quadrageſimo.* Certè quadrageſimus ante Excidium annus judicium D.N. Jeſu Chriſti triennio aut biennio, juxta calculum ſcilicet vulgarem, antevertit. Id genus ſunt apud ſcriptores alia planè, dum de migratione hac videmus, nullo pacto admittenda. Rectè hac de re Maimonides[c] ad mentem veterum, כשנתקלקלה השורה גלו למקום ולעשרה מקומות גלו וסופן לטבריא ומשם לא עמד בו׳ גויל עד עיתה וקבלה היא שבטבריא עתידין לחזור תחילה ומשם נעתקין למקדש *Turbato rerum ordine*, ſeu *ob temporis iniquitatem, migrabant à loco ad locum, idque decies faciebant. Poſtrema migratio fuit ea quæ fiebat Tiberiadem. Atque dein nondum omninò fuit Synedrium Magnum*[d] (Quale pro legitimo, ſed Judiciis duntaxat non Capitalibus, haberetur; utpote intra Terram Sanctam, etiam poſt Excidium Templi Urbíſque. Nam Synedria alia atque extra Terram dicta, non, ex natura ſui, ſed ſimilitudinis qualiſcunque cauſa ſic nuncupabantur, neque eis quæ intra terram, ſive ſtante Templo & jugi Sacrificio, ſive pòſt habebantur, omninò æquiparanda, quod & aliquoties antè monitum) *Quin Traditione accepimus, Tiberiade inſtaurandum poſthac fore, atque inde transferendum*

[a] *Guil. Poſtell. de Orbis Concordia lib. 4.*

[b] *Petrus Galatinus lib. 4. cap. 6. & videſis eum ibi cap. 8. ſub finem.*

[c] *Halach. Sanhedrin cap. 14. §. 12.*

[d] *Videſis* Meor Enaiim *Tract. 2. cap. 25. & citata inde in Obſervationibus ad Zemach David pag. 192.*

dum ad Templum, seu in Conclave suum, cum Templo, ut somniant illi, itidem restituendum. Sic item Abraham Zacuthius[a], בעבור שרבו הרוצחים שלא רצו לדון דיני נפשות גלו ממקום למקום עד יבנה *Quoniam tanta erat homicidarum frequentia ut ipsis visum esset non exercere judicia capitalia migrarunt à loco in locum usque in Jabniam*, id est varias habuere Hierosolymis, extra Conclave sibi proprium, sedes, & demùm urbe relictâ, Jabniam se contulere, juxta superiùs ostensa.

[a] Sepher Juchasin *fol.* 21. 1. *ita etiam fol.* 26, 2.

XI. De Loco Synedrii Magni & Migrationibus ejus, hactenus. Sequitur, ut de singulari Imperii & Jurisdictionis ejusdem aliorúmque per annos aliquot ante Excidium Templi, Deminutione penitiùs, juxta institutum superius, videamus. Ea *Intermissio* erat *cessatio* seu *desuetudo Judiciorum Capitalium* quam בטלה דיני נפשות nuncupant. Qua de re verba fiunt passim ferè ubi de Migratione prima in Tabernas loquuntur, locis scilicet superiùs de ea citatis. Et ipsi eidem tempori, scilicet quadragesimo ante Excidium ant circitèr anno, causâ etiam superiùs indicatâ, cessatio hæc intermissio seu desuetudo tribuitur. Maimonides[b]; ארבעים שנה קודם הרבן בית שני בטלו דיני נפשות מישראל *Quadraginta annis ante Excidium Templi secundi intermisere*, seu *in desuetudinem abiere* seu *cessarunt Judicia Capitalia ab Israel.* Et Moses Corzensis[c], codem, inquit, tempore, בטלו דיני נפשות מישראל מפני שהמקום גורם *cessarunt Judicia capitalia in Israel, quoniam extra locum consuetum exerceri ritè nequibant.* Quod de Synedrii Magni migratione illa dictum. Illuc spectat quod non semel legitur in Gemara Hierosolymitana[d], ארבעים שנה עד שלא חרב הבית נשתלו דיני נפשות מישראל *Quadraginta amplius annis ante Templi Excidium sublata sunt Judicia Capitalia ab Israel.*

[b] *Halach.* Sanhedrin *cap.* 14.

[c] *Præcept. affirm.* 102.

[d] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 18. *col.* 1. & *ad cap.* 6. *fol.* 24. *col.* 2. *hal.* 2. & *vide Gem. Babylon. & gloss. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 5. *fol.* 41, 1. & Juchasin *fol.* 51, 1. *in* K. Eliezer Bar Tzadok.

Iſrael. Quod uſum eorum ceſſâſſe priſtinum tantùm denotat, ex cauſa ſcilicet jam antè indicatâ. Et ſexcenties ſanè tantundem apud Talmudicos occurrit. Jam verò à ſcriptoribus Chriſtianis ſumi paſsim hoc ſolet, pro eo quod eſt, judiciorum capitalium poteſtatem omnimodam à Judæis tunc abſtuliſſe Romanos, adeo ut non ſolùm non exercere ſolerent Capitalia Synedria ſed nec jure diutiùs omninò debuiſſent, etiamſi in *Liskath hagazith* congregati fuiſſent. Ita Galatinus[a], Poſtellus[b]; ita alii ad ſententiam in Jeſum Chriſtum à Pilato latam ejúſque circumſtantias (de quibus plura libro Tertio) ſcriptitantes, iíque nominis maximi; verbis quæ è Talmudicis de ſublatis ſeu ceſſantibus judiciis Capitalibus jam adduximus ſubnixi. Scimus quidem eidem tempori, quadrageſimo ſcilicet aut circitèr anno ante Excidium non pauca, quæ velut privilegia ſacra Judæis in Templo ſingularia erant itidem deſiiſſe, quia à Numine eis, velut indignis, erepta ſunt, ſi vel ipſis[c] fides. At verò hallucinatio videtur manifeſta, judicia Capitalia eis ſic tunc ablata aſſerere, ut jus ea exercendi eis remaneret nullum. Aliud eſt jus omninò adimi ſeu judices poteſtate legitima judicandi ita privari ut nec judicare debeant aut jure poſſint, aliud ipſum duntaxat judiciorum exercitium ſic præpediri ſeu ad tempus minui ut judices ipſi, cum tutò officio ſuo fungi nequeant, eo quidem abſtineant ipſi, nec tamen poteſtate legitima ſeu jure priſtino omninò exuantur. Uti & aliud eſt munia actu exequi, aliud jus exequendi ſeu poteſtatem legitimam (ſine actu, ſaltem ad tempus) retinere. Leges inter arma ſilent; nec tamen abolentur, adeò ut in pacis intervalla non redeant ut antè loquentes. At effectus earum (eáque notione, ipſæ) dum ſilent ceſſat. In deſuetudinem ſic

[a] *De Arcanis lib. 4. cap. 6.*

[b] *De Orbis Concordia lib. 4.*

[c] *Gemar. Babylon. ad tit. Joma cap. 4. fol. 39, 2. & vide Galatin. de Arcanis lib. 4. cap. 6.*

abiere, seu cessarunt, seu ad tempus sublata sunt circa quadragesimum ante Excidium annum Judicia Capitalia apud Judæos. Id est, Synedrium Magnum è loco consueto tunc sponte migrans, id effecit ut nec velle ipsum, quoniam etiam per rerum turbidarum iniquitatem præpediebatur, ea more consueto exercere, nemini non liqueret; juxta superiùs dicta. Jus nihilominùs exercendi, atque in *Liskath hagazith* seu locum judiciis ejusmodi proprium pro libitu redeundi penes idem mansit, nec stante Templo secundo, ni fallor, prorsus desiit aut est alitèr ablatum. Id quod tum ex sensu Talmudico vocabuli illius בטלו (quemadmodum forsàn legendum est in Gemara Hierosolymitana, pro ניטלו, in suprà inde citatis, non alitèr intelligendo; licet in editione utraque, tam Cracoviana quàm Veneta, eadem sit, sed idem denotans, lectio) quod *intermisere*, *in desuetudinem abiere*, *cessarunt* vertimus, tum ex disertis testimoniis de Capitalibus Judiciis postmodum à Synedrio in usum revocatis. Nemo quidem Ebraicis literis paulò versatior nescit verbum בטל tam *impediri*, *cessare*, *intermittere*, quàm *sufferre* aut *auferre* denotare. Ita tamen ut ablatio ejusmodi significare commodè possit temporaneam cessationem solummodò seu intermissionem aut in desuetudinem abitionem, non juris omninò seu rei ipsius deletionem. In Threnis[a] legitur, זקנים משער שבתו *Presbyteri* seu *Seniores defecerunt de portis*, uti Chaldæus, סביא מיתרע סנהדרין איתבטלו *Presbyteri ex porta Synedrii cessarunt*, simili בטל notione. Id quod etiam in hac quæ præ manibus est re fit manifestissimum ex Gemara Hierosolymitana. Verbis inde jam antè allatis de Judiciis Capitalibus annis ante excidium quadraginta ab Israel ablatis proximè[b] subjungitur, ובימי שמעון בן שטח ניטלו דינו ממונות מישראל

[a] *Cap.* 5, 14.

[b] *Gem. Hieros. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 18. *col.* 1. & *cap.* 6. *fol.* 24. *col.* 2. *hal.* 2.

Etiam

Etiam & in diebus Simeonis Shatachidis (loco Gemaræ illius ſecundo habetur Simeon Ben יוחי *Jochai*) *ablata ſunt Judicia pecuniaria ex Iſraele.* Quis dubitari queat, ſenſum eſſe, quemadmodum ſublata ſunt, quadraginta ante excidium Templi annis Judicia Capitalia, ita & tempore Simeonis Shatachidis Judicia pecuniaria etiam ſeu privata. Shatachides autem Princeps erat Synedrii Magni ſub Alexandro Jannæo Rege ſeu annis ampliùs CL. ante tempus quo judicia Capitalia ſic ſublata dicuntur. At verò nemo, puto, ſomniavit unquam, ipſum jus judiciorum privatorum ſeu pecuniariorum exercendorum tunc temporis penitus ablatum eſſe ab Iſraele, quod nemine diſſentiente, etiam, quamdiù Synedrium ullatenus viguit, ei, pro vario tamen rerum ac dominantium diſcrimine ſubinde præpeditum, permanſit. Senſum citatæ Gemaræ exiſtimo eſſe annis quidem XL. ante excidium ſublata eſſe judicia Capitalia, quin & tempore Shatachidis tam *hæc* quàm illa eſſe diminuta, id eſt utrorunque exercitium liberum & legitimum ita per temporum iniquitatem præpeditum ſeu intermiſſum, ut ad tempus auferretur. Quod ſanè facilè concedet qui tyrannidem Alexandri Jannæi Regis aliorúmque tunc temporis apud Flavium Joſephum[a] obſervaverit. Nam ad illud ævum attinet quod habent Talmudici de anno CLXXX. ante excidium. Tunc aiunt[b], מלכות הרשעה פשטה על ישראל *tyrannis palàm diffuſa eſt ſuper Iſraelem.* Ut igitur tunc בטלו ſeu *per intermiſſionem ſublata ſunt* ſeu deminuta judicia tam Capitalia quàm Pecuniaria, ita nec alio modo quadraginta ante excidium annis, ablata ſunt Capitalia. Nam & poſt Shatachidem utraque revixiſſe palam eſt. Adeò ut non de jure deleto, ſed de ipſo exercitio intermiſſo ſeu minuto utrunque ſit paritèr

[a] *Lib. 13. Orig. Jud. & lib. 1. Haloſeos.*

[b] *Gemar. Babylon. ad tit. Aboda Zara cap. 1. fol. 8. 2.*

accipiendum. Sic cum Templo exciſo dicitur[a] שבטלה סנהדרי *ablatum eſſe Synedrium* quod planè non de ipſo Synedrio deleto aut eſſe deſinente ſumendum eſt (nam annis poſtea compluribus aliis in locis Terræ Sanctæ viguit) ſed pro eo quod priſtinam judicia exercendi poteſtatem ejus, ut mox plenius liquebit, impeditam eſſe innuat, atque ipſum ex Urbe tantùm eſſe ſublatum ſeu ſummotum, non abolitum. Sic alibi[b], משרבו הרוצחנין בטלה עגלה ערופה *Poſtquam cades humanæ frequentiores fiebant, ablatus eſt, intermiſſus*, ſeu *ceſſavit ritus ille*[c] *vitulæ decervicandæ.* Id quod manifeſtò intelligendum eſt de ritu illo à Synedris prætermitti ſolito, non de jure eo utendi eis à victoribus ſublato. Item[d] in Miſna, משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות *Ex quo ablatum eſt*, ſeu *ceſſavit Synedrium, ceſſavit etiam* ſeu *ablatum eſt convivüs canticum?* Ubi *ablatum eſt* ſumitur pro intermiſſione ſeu deminutione poteſtatis exercendi, qualem diximus, non de jure conſidendi ſublato quod diu poſt Miſnam conſcriptam duravit. Nec jus ſeu facultatem cantandi in conviviis ablatam eſſe puto quis ibi innui exiſtimabit, ſed ipſam lætitiam ſeu cantica intermiſſa. Alia eodem in loco adjecta ſunt ſimilia, unde ſignificatio verbi בטל Talmudicis uſitatior adeóque & ea quæ in jam dictis de judiciis Capitalibus quadraginta ante excidium annis ſublatis admittenda eſt, juxta ſuperiùs oſtenſa, eſt elicienda. Sed verò id quod volumus, ex eis quæ apud veteres habentur de Capitalibus judiciis poſtmodum à Synedrio ſubinde in uſum revocatis, liquidiùs multò conſtabit. Ea partim apud Talmudicos reperiuntur partim etiam in Novo fedære Scriptíſque aliis quæ res Chriſtianiſmi naſcentis illuſtrant. Expreſſim legiturin *Thoſiphtha*[e], ולפעמים צורך שעה היו חוזרין סנהדרין

[a] *Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 4. *fol* 37, 2.

[b] *Miſn. tit.* Sota *cap.* 9. *Gem. Babylon. ad tit.* Cethuboth *cap.* 3. *fol.* 30, 1.

[c] *Deuter.* 21, 4.

[d] *Loco jam citato.*

[e] *Ad tit.* Cethuboth *cap.* 3. *fol.* 30, 1.

סנהדרין ללשכת הגזית *Dicendum eſt quandoque tempore opportuno rediiſſe Synedrium in Liskath hagazith.* Alibi[a] item, וכ"ל דכ"מ כשהיו רואין צורך שעה היו חוזרין אל הלשכת ודנין שם *Quin dicendum eſt eos quoties decernerent tempus opportunum eſſe, rediiſſe in Conclave illud ibique judicaſſe.* Id eſt, illuc rediiſſe ut judicia Capitalia, quibus dominantium libidinem non ita obſtare viderent, ipſi, juxta jus avitum moréſque patrios nondum quantum ad hanc rem abolitos, ſed nimium præpediri ſolitos, exercerent. Diſertiùs etiam alio in loco[b] (ut & antè notatum) *quoties decernerent ipſi tempus eſſe opportunum, rediiſſe dicuntur in Liskath hagazith, quemadmodum ob cauſam Jeſu, & quæ ſimilia ſunt.* Nimirùm dicta ſunt hæc ferè ad verba illa Gemaræ aliquoties repetita, מיום שחרב בירת המקדש אע"פ שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטל מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או ניפל בדליקה או נחש מכישו וכו' *Exciſo templo, tametſi ſublatum ſit Synedrium, attamen quatuor mortis genera* (pœnæ capitales ex ejuſce ſententia infligi ſolitæ) *ſublata non ſunt,* ſeu *non ceſſarunt. Non ceſſarunt? imò ceſſarunt ipſa. Sed judicium harum pœnarum quatuor capitalium non ceſſavit. Sed interim qui lapidari mereretur is aut è tecto decidebat, aut à beſtia dilaniabatur; qui cremari, aut in ignem decidebat aut à ſerpente ictus periit;* & ſimiliter de cæteris. Senſus manifeſtus ſatis eſt. Poſt templum exciſum, id eſt quadraginta annis poſt primam Synedrii migrationem ſeu tempus quo judicia Capitalia Ebræis ſublata prorſus eſſe vulgò dicitur, ſublatum eſſe ex urbe Synedrium adeóque judicia ejus Capitalia planè defiiſſe, quoniam Conclave eis proprium ſimul cum Templo deletum eſt. Pœnas autem illas, Lapidati-

onem,

[a] *Thoſipht. ad tit.* Aboda Zara *cap.* 1. *fol.* 8, 2.

[b] *Theoſipht. ad Gem. Babylon. t t.* Sanhedrin *cap.* 4. *fol.* 37, 2.

onem, Vivicomburium, Strangulationem & Gladii, deinceps ביד שמים seu *cælitus* merentibus infligi esse solitas. Quorsum hæc dicta & ipso Templi adeóque Conclavis excidio signata, si quadraginta antè annis sublatum fuisset judiciorum Capitalium jus? Autor Thosiphtha[a] heic appositissimè ait, אעפ"י שבטלו מיתות לגמרי לא בטלו דינהם וכ"ש באותם ארבעים שנה קודם חורבן שנהגו דין ל' מיתות *Tametsi jam* (Templo & Conclavi simul exciso) *cessarunt* seu *desierunt omninò* (nam locus jam restabat nullus judiciis eorum Capitalibus) *quatuor ultimorum suppliciorum genera, non cessavit nihilominus judicium eorum*, seu vindicta cœlestis. *Quod magis est dicendum de quadraginta illis qui excidium anteverterunt annis, quibus etiam quatuor pœnæ capitales in usu.* Summa est, לא בטלו לגמרי *non penitùs sublata sunt* seu *non prorsus desiere* ante Templi excidium; utcunque, juxta superiùs dicta, subinde præpedirentur, atque intermitterent; Sed in usum, quoties Synedrio videretur opportunum, in Conclave hisce proprium neque hactenus deletum redire, atque pro ejusdem arbitrio, si jus tantùm etiam ab ipsis victoribus permissum spectes, revocari solita. Hæc autem manifestiora etiam fient ex eis quæ è Novo federe aliísque Christianismum nascentem illustrantibus scriptis, id est quæ ad quadraginta annos qui excidium Templi præcedunt attinent ac res Judaicas explicant, adducemus libro Tertio, ubi etiam de Synedrii partibus in D. N. Jesu Christi Judicio & Pœna, fusiùs agitur. Viguisse autem Synedriorum, adeóque Magni potestatem in Judiciis Verberum quæ מכורת דיני vocant, exercendis, seu pœnâ Verberum, juxta superiùs ostensa, ex lege Sacra[b] irroganda, etiam diu post Christi passionem & intra illud annorum Quadraginta intervallum excidium

[a] *Ad tit.* Aboda Zara *cap.* 1. *fol.* 8, 2.

[b] *Deuter.* 25, 2.

cidium Templi antevertens, ſatis liquet ex eo quòd S. Paulus quinquies *quadragenas*[a] *plagas unâ minus acceperit.* Atque intereà obſervandum, ita permiſſum eſſe à Romanis jus avitum Judæis ſuum ac velut hac in re intactum relinqui, ut, cùm lege Portiâ aliíſque Romanis[b], qui Romanus ſimplicitèr civis erat, flagris cædi neutiquam deberet, Paulus tamen utpote Judæus etiam ſeu Ebræus ex Ebræis atque etiam civis ſimul Romanus (cujus ob dignitatem nominis, à Centurione Romano[c], cædi nequibat, id eſt juxta Legem Romanam) Quinquiès nihilominùs ex Lege avitâ ſeu Ebræâ popularium ſuorum primoribus id eſt Synedriis ſolennibus permiſſa flagellaretur, neque pœnâ eum eximeret, quia Judæus erat, Civitatis Romanæ jus quod ſic adquiſiverat.

[a] 2. *Ad Corinth.* 11, 4.

[b] *Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. Cicero, Orat. pro Rabirio, Sigon. de antiquo Jure Romano lib. 1. cap. 6.*

[c] *Act.* 22, 25.

XII. Sequitur demùm ut de ſingulari Sacerdotalis generis in Judiciis, adeóque Synedriis, ídque ex inſtituto publico, prærogativâ quæ per annos aliquot & ante & poſt Chriſtum obtinuit videamus. Ex eo quòd Sacerdotale & Leviticum genus ſtudiis Legis præ aliis, utpote haud pariter rei familiaris curâ, ut reliqui, diſtrictum, vacaret, ſeculis in vetuſtioribus illud itidem præ aliis, ſi numerum ſpectes, in cooptationibus in Synedria locum, ſed ex accidenti, non ex inſtituto publico aliquo ac continuo, habuiſſe, ſatis antè monitum eſt. Etenim, ad Tribules Univerſos, Cooptationis jus paritèr ſpectabat, nec magis ad genus Sacerdotale, ut volunt moroſiùs aliqui, aut ad Judæ Tribules, ut non rectè magis alii (niſi quatenus Judæorum nomine univerſa gens, à Juda denominata, veniebat[d]) quàm ad Ebræos quoſcunque ſanguinis ſatis puri alios Iſraelitas, ſecundum ſuperiùs non ſemel tradita. Atqui, ſub Haſmonæis ſeu Maccabæis,

[d] *Euſeb. Demonſtrationis Evangelicæ 8. alii ad Geneſ. 49, 10.*

qui, circa 170 ante Christum annos, Regnum & Sacerdotium, utpote ex tribu Levi, in se conjunxerant (nam etiam ante Aristobulum, qui diadema eorum primus induit, ut Principes regebant) invaluisse alitèr atque in seculis præcedentibus Sacerdotalem in regimine potestatem nemo non videt in Maccabaicis, apud Philonem, Josephum, alibique. Etiam & subinde Pontifices summos rebus præfuisse, ut pro vario rerum statu fieri amat, in seculis Hasmonæis multò vetustioribus, dubitari nequit. Josephus quidem, ubi historiam instaurati post Captivitatem templi pertexit[a], incoluisse, ait, tunc Judæos reduces Hierosolyma, πολιτείᾳ χεωμένους ἀριστοκρατικῇ μεῖ' ὀλιγαρχίας, *politia usos optimatum cum oligarchia mixtam.* Ruffinus ibi, *optimatum gubernatione regebantur.* Et dein Josephus, οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων ἄχρις οὗ τὴν Ἀσωναίου Σωσέβη καταλύσειν ἐκράτησε, *Penes Pontifices enim fuit summa autoritas* (Ruffinus, *nam Sacerdotes tractabant eorum negotia*) *donec Hasmonæorum genus regnum obtinuit.* Sic de Instauratione illa loquuntur. Antè autem Reges, & ante illos Judices, quos etiam Μοναρχους nuncupat, rebus apud illos præfuisse, ut necesse est, agnoscit illic Josephus. Et Præfecturæ Pontificiæ exemplum est egregium in Jaddo Pontifice Maximo suis, ut Principe, imperante[b] & Alexandrum Magnum Hierosolymis excipiente. Quale satis cernitur etiam in legatione Arei[c] Lacedæmoniorum Regis ad Oniam Pontificem ut Judæorum Principem, alibique. At verò postquam sic inceperant Hasmonæi, tandem Hyrcano Alexandri filio (cui Sacerdotium citra Regnum restituerat Pompeius) ejúsque, ex illo genere, posteris tum Regnum & Sacerdotium summum tum Judiciorum omnimodorum apud Judæos potestatem decre-

[a] *Lib. 11. cap. 4.*

[b] *Joseph. lib. 11. cap. 1.*

[c] *1 Maccab. 12. 20. Josephus lib. 13, cap. 8.*

decreto, μετὰ Συμβουλίου γνώμης[a], *cum Consilii sententia* (Ruffinus, *cum deliberata sententia*) contulit Julius Cæsar, ut Imperator simul & Pontifex Imperii Romani Maximus, de qua dignitate, quatenus res hujusmodi, ex recepta Romanorum disciplina spectabat, consulas quæ libro diximus Primo[b]. Decreti ipsius exemplar ostendit ille in literis suis ad Magistratus Senatum populúmque Sidoniorum, cui titulus, *Julius Cæsar Imperator iterùm* καὶ Ἀρχιερεὺς *& Pontifex Maximus.* Dein, Hyrcani merita recensens, ἅμα ταῦτας τὰς, inquit, αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶ βούλομαι, ἀρχιερωσύνην τε Ἰουδαίων, ἅμα παντὸς ἔχειν κύριον ἄνδρα, εἶναί τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ Συμμάχους ἡμῖν, ἔπι τε καὶ ἐν τοῖς καθ' ἁνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι. Ὅσα τε κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν ἀρχιερατικὸς ἢ φιλάνθρωπα (scribendum rectè manu sua notavit Vir Maximus, Isaacus Casaubonus, in Josepho suo. ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα) ταῦτα κελεύω καλέχειν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ἂν δέ μέλλῃ γένεσθαι τις ζήτησις περὶ τῶν Ἰουδαίων ἀγωγῆς, ἀρέσκει μοι κρίσιν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, *Has ob causas Hyrcanum filium Alexandri filiósque ejus Ethnarchas,* seu *Rectores esse Judæorum, esse jubeo, & Pontificatum* seu *Principatum Sacerdotii Judæorum perpetuò retinere more patrio; ipsum quoque & filios ejus esse nostros socios etiam & inter Amicos nostros connumerari. Quantacunque etiam, juxta jura illorum, Pontificalia sunt aut aliter indulta beneficia, habere ipsum & filios suos decerno. Si qua verò interfuerit quæstio de Judaica disciplina, placet mihi Judicium penes ipsum esse.* Certè in paulò pòst illic sequente ibi Cæsaris ejusdem decreto, de jure Hyrcani Joppensi, usus ejusmodi τὰ φιλάνθρωπα cum eis quæ juris essent Pontificii. Verba sunt, μένειν δὲ τὰ ἀπ' ἀρχῆς δίκαια ὅσα πρὸς ἀλλήλους Ἰουδαίους καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν

[a] *Joseph. lib. 14. cap. 17.*

[b] *Cap. 10. pag. 329 &c.*

σιν ἐῶ, τὰ τε φιλάνθρωπα, ὅσα τότε δήμου ψηφισαμένου καὶ Συγκλήτου ἔσχον, *Manere etiam jura quæ ab initio inter Judæos & Pontifices erant, uti & Beneficia* (Ruffinus, *Institutiones*) *quæ à Populo & Senatu habuerunt.* Ex indultu illo Cæsareo Hyrcanus ille & summus Pontifex illic, & Ethnarcha sic factus, uti & summus in omnibus quæstionibus περὶ τὴν Ἰουδαίων ἀγωγὴν *circa Judaicam disciplinam* Judex, exemplo satis fuit postmodum ita sequendo, ac velut in jus recipiendo continuum, ut, pro Cæsarum, Præsidum, Regúmque illic substitutorum arbitrio, etiam post deletum Hasmonæorum regnum[a], penes Pontifices esset tunc suorum qualecunque, variatim interim temperatum, imperium, idque usque ad Templi Urbísque excidium. Amplissima item Pontificatûs Romanorum Maximi, nec sine Imperio & Jurisdictione Dignitas, haud parùm in causa proculdubiò fuit, ut Dignitati apud Judæos sic cognomini, Imperium & Jurisdictio, pro temporum tunc discrimine, faciliùs permitteretur. Inde fieri vix quibat quin Sacerdotale genus etiam & complures Pontificum seu Ἀρχιερέων nomine simul superstites (sive ob singularem in ordine suo eminentiam, sive ob summi Pontificis dignitatem quam annuam alitérve gesserant exuerántque, ut sub Herode, Archelao, aliis, sic dicti) cum Scribis & Pharisæis, ut primores etiam in Judiciis Synedriísque censerentur; quemadmodum in Evangeliis passim. At nihilominùs ex ipsa Reipublicæ sacræ institutione & usu vetustiori, præter Reges (ut in veteri Testamento) Synedria rebus, circa tam Sacra quàm Profana, judiciariis, juxta antè ostensa, præfuere eadem, nec diversa, eáque quæ ex Tribulibus, pro re natâ, qualibuscunque, modò puris satis natalibus essent, conflabantur, nec alitèr ritè conflanda erant.

[a] *Joseph. lib. 14. cap. 25 &c. lib. 20. cap. 8. Euseb. Demonstrationis Evangelicæ lib. 8, Et Chronic. Num. 1983.*

Nec

Nec omninò Principes eorum alicujus ex sacerdotibus, quà tales erant, præ aliis creati esse videntur, antequam ex regno in Hasmonæos translato, & Romanorum dominantium insequente arbitrio, fieret cunctis notissima illa mutatio etiam & confusio. Sed perquam mira interim sunt quæ etiam à veteribus tum Paganis tum Christianis etiam scriptoribus, & Josepho, traduntur de vetustissimo & continuato Pontificum Imperio, quasi ipsi, quà tales, undiquaque juxta reipublicæ sacræ institutionem, populum diù antè rexissent. Certè si fides eclogis Diodori Siculi[a] apud Photium, tam secundum Davidis Hœschelii[b] quam Andrææ Schotti editiones, habenda satis fuerit, ipse Hecatæus, ísque historicorum apud Græcos etiam dictus vetustissimus, Milesius, de Mosaica ipsa institutione agens, expressim eam ejusmodi facit. Moses perquam idoneos regimini, inquit, seligens, τύτυς ἱερεῖς ἀπέδειξε, *Hos Sacerdotes constituit.* Et statim, τὺς αὐτυς ὃ ⸂δικαστὰς ἀπέδειξε τῶν μεγίστων κρίσεων· καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθνῶν φυλακὴν τύτοις ἐπίτρεψε· διὸ καὶ βασιλέα μὲν μηδέποτε τῶν Ἰουδαίων, ἂν ὃ ⸂δ πλῆθυς προστάσαν δίδοσθαι διὰ παντὸς τὸν διοικοῦντα τὰ ἱερέων φρονήσει καὶ ἀρετῇ προέχειν. Τύτον ὃ προσαγορδύσιν Ἀρχιερέα καὶ νομίζυσιν αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσθαι τῶν ⸂Θεοῦ προστάγματων. Τύτον ὃ καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς ἄλλας ⸂συνόδυς φησὶν ἐκφέρειν τὰ προαγγελλόμενα· καὶ πρὸς τύτο ⸂δ μέρος. ὕτως, εὐπειθεῖς γίνεσθαι τὺς Ἰουδαίυς, ὥστε πρᾶγμα πάντων ἥδιστον ὄντι τῷ θεῷ προσκυνεῖν ⸂δ τύτοις ἑρμηνεύοντα ἀρχιερέα, *Eosdem verò, maximorum judiciorum Judices constituit. Atque eis Legum & Morum custodiam commisit: adeóque Regem Judæis non constituit, sed imperium populi dari censuit ei qui prudentiam & virtute inter Sacerdotes aliis præstare videretur. Hunc summum Pontificem appellant, quem velut nuntium sibi divino-*

[a] *Lib.* 40.

[b] *Bibliothec. Cod.* 244.

rum præceptorum esse ducunt. Hunc in populi congregationibus & conciliis (Ecclesiis & Synodis) *ait edicta proferre, atque hac in parte tam morigeros esse Judæos, ut statim Pontificem interpretem agentem cadentes in terram adorent.* Habentur quidem etiam hæc in Diodori Siculi eclogis[a], velut è Photio, editionis Laurentii Rhodomanni (quæ ut Hœschelii recentiori est ita Schorti prior) sed sine Hecataei nomine adhibito, ut in illis. Cæterùm ut de Judæis ex Diodoro hæc ipsa ac plura leguntur apud Photium, ita in Hœscheliana & Schortiana subjungitur, ut ex Diodoro ipso, περὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος ταῦτα ἱστόρηκεν, *De Judæis Hecataeus Milesius hæc tradidit.* Jam verò floruit Hecataeus ille Milesius, Olympiade[b] LXV. seu annis aliquot instaurationem seu initia templi secundi antevertentibus, sed interim dum Judæi tunc Hierosolyma esse reduces adeò cupiebant, etiam & publicè satis affectabant Sacerdotale illud regimen, de quo loquitur in antè citatis Josephus. Cùm igitur statum reipublicæ instaurandæ, ex eis quæ suo tempore sic publicè affectata sunt prædicatáque, Mosémque ejusdem antea fuisse autorem didicisset, forsan Hecataeum illum admiserit quis scripsisse etiam eam ab ipso Mose institutam ita fuisse, & Pontificium & Sacerdotale omninò regimen, nec aliud, ab ipsis initiis, obtinuisse. Verùm de rebus Judaicis alibi Hecataeum Milesium scripsisse nondum legi, sed alterum illum Hecataeum Abderitam Alexandro Magno coætum & Josepho[c] aliisque eo nomine citatum, cujus etiam id genus scriptum an genuinum ipsius fuerit & à priscis[d] & nostri seculi viris doctissimis[e] est dubitatum. Certè forsan in illud eclogæ Diodori, ab ipso, apud Photium sic subscriptum, *Milesius*, ut agnomen frequentius, pro *Abderites* irrepsit. Quod si ita fuerit,

[a] *Libri* 40.

[b] *Suidas in Hecataeo Hegesandri, & v. Gevar. Vossium de Historicis Græcis lib.* 1. *cap.* 1. *& lib.* 4. *cap.* 3.

[c] *Orig.* 1. *cap.* 4 *& 8. & lib.* 1. *in Apionem.*

[d] *Hermippus Philo apud Origen. in Celsum lib.* 1.

[e] *Joseph. Scalig. lib.* 2. *epist.* 115. *vide Jo. Vossium de Historicis Græcis lib.* 1. *cap.* 10.

fuerit, tunc ſcriptum eſt id planè quod attulimus diù poſt ipſam ſub Ezra inſtauratam Judæorum rempublicam. Quomodocunque autem ſe res hæc habuerit, ut receptiorem de Judæorum reipublicæ inſtitutione & Imperio Sacerdotali diſciplinam, jam dicta, ut ex Hecatæo, Diodorus qui ſub Haſmonæorum ſcripſit exitum, nobis tradidit. Atque inde, ut videtur, etiam Trogus Pompeius Diodoro coævus, hoc ſuum conſonum hauſit, quod diù pòſt, ſeu ſub Antonino Pio, Juſtinus[a] in epitome reliquit; *Poſt Moſem etiam filius ejus Arvas* (rectè legit *Arnas* pro Aharone, Hugo Grotius[b]) *Sacerdos ſacris Ægyptiis, mox rex creatur: ſempérque exinde hic mos apud Judæos fuit ut eoſdem Reges & Sacerdotes haberent; quorum juſtitia religione permixtâ, incredibile quantum coaluere.* Sic ille. Joſephus autem in Pontificum veterum numeri recenſione, etiam ab Aaronis tempore, ſubjungit[c], ἐγένετο ὧν αὐτοῖς ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη, *fuit eorum adminiſtratio prima Ariſtocratica, poſtmodùm, Monarchia, & demum tertia Regia.* Ita verba ſonare videntur, velut de Pontificum imperio dicta. Unde legimus Anglicè, **Their firſt Government** &c. Gelenius vertit, quaſi ὑπ' αὐτοῖς legiſſet, *Sub his* (Pontificibus) *primò penes optimates adminiſtratio fuit Reipublicæ, poſt ad Monarchas, poſtremò ad Reges tranſiit.* Sed Ruffinus αὐτοῖς ibi ſumſit pro *Ebræorum* gente, nec planè pro Pontificibus, adeóque vertit, *Fuit autem Hebræorum Reſpublica, primò, quidem ſub populi poteſtate* (quaſi legiſſet δημοκρατικὴ) *poſt hoc autem ſub unius poteſtate ſita, tertiò verò ſub Regibus.* Genebrardus autem, quaſi etiam legiſſet ὑπ' αὐτοῖς, *Sous ceux-cy primierement noſtre Republique fuit governe per Ariſtocratie, que eſt un government des anciens ou plus grands,*

[a] *Hiſtor.* 36.

[b] *Annotat. ad lib. 1. de Veritate religionis Chriſtianæ §. 17. p. 53.*

[c] *Lib. 20. cap. 8.*

grands, apres lequel il y eut des Monarches & finalement des Royes. Et Josephus dein alibi[a], dignitati suæ Sacerdotali indulgentissimus, de Præfectura Pontificia & Sacerdotali loquitur quasi, ex primaria institutione, regimen illic omne Sacerdotale fuisset. Ex eo idem transcripsit[b] Eusebius, qui etiam ipse[c] à Templi secundi initio rem ita perpetuò se habuisse scribit. Μέχρι, inquit, Ἡρώδου Χριστοὶ ἡγεμόνων. οὗτοι δ' εἰσὶν ἀρχιερεῖς οἵ τινες προεστήκεσαν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους &c. *Usque ad Herodem Christi Duces erant hi autem Pontifices sunt summi qui præerant Judæorum genti, qui incipientes à sexagesima quinta Olympiade & ab instauratione Templi sub Dario desierunt tempore Hyrcani seu Olympiade centesima octogesima sexta.* Idem ex eo alii[d]. Et Hieronymus vertit, *usque ad Herodem, Christi, id est, Sacerdotes erant Reges Judæorum, qui imperare cæperunt* &c. Ad illa autem benè Josephus Scaliger, *Hæc facilè confutari possent, si Eusebius sententiæ suæ fautores nactus fuisset. Sed quia nemo est, ne mediocriter quidem doctus, qui non hæc dissimulatione præterire, quàm confutare melius putet, ideo & nos ab hac velitatione stilum abstinebimus.* Superatur hoc ab illo Epiphanii, ubi Θεόν, inquit[e], Δαβὶδ καὶ βασιλικὴ ἕδρα ἔξιν ἣ ὂν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ Ἱερωσύνη, ὅπερ ἀξίωμα βασιλικόν τε καὶ ἀρχιερατικὸν ὁμοῦ ὂν ἐδωρήσατο Σωσάφας ὁ Κύριος τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, *Thronus David & sedes regia, est, in Ecclesia Sancta, Sacerdotium, quam dignitatem Regiam & Pontificiam in eandem contrahens attribuit Sanctæ suæ Ecclesiæ.* In ejusmodi sensum quidem tendunt alia similia, à non paucis veterum ad potestatem imperii ac regiminis qualemcunque Episcopis & Presbyteris Evangelicis, postquam Sacerdotum nomen induerant, adstruendam dicta ampliatáque. Synesius Cyrenensis Episcopus[f] sanè cautiùs & modestiùs; *Ebræi*, inquit, *& Ægyptii,*

[a] *Adversus Apionem lib. 2.*

[b] *Præparat. Evangelic. lib. 8.*

[c] *Chronic. Num. 1983. & videsis eum Demonstrat. Evangelic. lib. 8. & Constit. Apostolic. lib. 2. cap. 36.*

[d] *Georg. Syncellus Chronograph. pag. 309.*

[e] *Hæresi 29. § 3.*

[f] *Epist. 57.*

Ægyptii, χρόνον ὑπὸ τῶν ἱερέων βασιλεύθης, *longo tempore Sacerdotum imperio usi sunt,* quæ verba ipsissima posteà etiam adhibens[a], statim subjungit, ἐπεὶ δ' διωκίσθης οἱ βίοι, καὶ ὁ δι' ἡγεμονικῆς ἀπεδείχθη, πτάκαλαι δ' ἕτεροι μὲν ἐν τοῖς πράγμασι, ἡμεῖς δ' ἐν ταῖς εὐχαῖς ἦμεν· οἷς ὁ νόμος ἀπαγορεύει χεῖρα ὀρέγειν τῇ δίκῃ καὶ ἀποκλινούσῃ καὶ πονηρευομένῳ, πῶς ἄν τις αὐτοῖς ἐπιτρέψειεν ἀνδρὶ πανούργῳ χεῖρα ὀρέξαι κατὰ τῆς δίκης; *Sed postquam utriusque vitæ factum est divortium, & qui imperaret seorsim designaretur, aliisque rebus gerundis* (in regimine) *præficerentur, & Nos* (Episcopi, Sacerdotes) *precibus fundendis præpositi sumus; quibus lex vetat manum ad Jura legésque porrigere & vel sceleratissimum interficere: quonam modo quisquam eis concesserit manum homini veteratori contra jura porrigere?* ubi profectò loquitur quasi, præter diras sibi, utpote Sacerdoti, pœnam irrogare cuiquam aliam non liceret, tametsi alibi apud eum[b] præter Diras ipsas, gravissimæ in Andronicum Beronicensem, circa vitæ commercium, pœnæ, à Ptolemaidis ecclesia detonante, incutiantur. Etiam nomen illud *Dei* & *Deorum* Judicibus Mosaicis in Lege sacra tributum, velut Sacerdotibus tantùm eo nomine agnoscendum volunt alii[c], iique nominis magni. Historia item sacra de Manasse Jaddi Pontificis fratre, & Sanballati genero, quem à se fugâsse ait Nehemias[d], ob ductam uxorem extraneam nec, ut ex edicto etiam debuit fieri, ejectam (id de Excommunicationis actu etiam sumitur) & cui Josephus[e] tantundem innuens, velut à Synedrio tunc Magno factum, scribit à τοῖς Ἱεροσολύμων πρεσβυτέροις, *Hierosolymorum Presbyteris,* interdictum esse, μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ, *ne accederet ad altare,* quod etiam prohibuit frater ejus; historia, inquam, illa à Salomone Ben Wirga refertur quasi interdictum il-

[a] *Epist.* 121.

[b] *Epist.* 57.

[c] *Gregor. lib.* 4. *epist.* 31. *Gratian. Caus.* 11. *quæst.* 1. *cap.* 41.

[d] *Cap.* 13, 28.

[e] *Lib.* 11. *cap.* 8.

lud fuisset Synedrii nescio cujus ex Sacerdotibus so-
[a] *In* Shebet Je-huda *fol.* 11, 1. lùm congregati. Rem enim narrans, ונאספו, inquit[a], כל הכהנים וגרשוהו מעבודת המקדש *& congregati sunt omnes Sacerdotes qui eum à ministerio Templi* arcebant; quod non intelligo; uti nec illud apud Josephum, de cultu divino omninò ei illic prohibito seu sacrorum participatione interdicta, sed tantùm de ministerio Sacerdotali seu Ἀρχιερωσύνῃ *Pontificatu*, cujus, cum fratre, μέλοχὸν *participem* eum fuisse ait Josephus, ut Segenum, Syncellum, vicarium, *Comme son compagnon en la dignite du grand Pontificat*, ut rectè Genebrardus. Adjicitur quidem illic in Ruffini versione, *Principes quoque Sacerdotum cum populo hoc indignè ferebant*, cui nihil in Græcis Josephi respondet. Cæterum rei hcic summa est, si Talmudicis credamus, apud Ebræos; ut neminem à Regimine publico, eò quòd Sacerdos esset, arceri, ita nec quenquam eo nomine, aut quà talis esset, ex sacra Ebraicæ Reipublicæ institutione, in Synedriis alibíve in Regiminis ratione primò instituta, præ aliis, locum habuisse. Novatum autem subinde jus illud sub Templo secundo & maximè sub Hasmonæis, & deinceps, juxta superiùs dicta, usque ad Templi Excidium diversimodè obtinuit.

XIII. Prætereundum autem non est quod de Pontificia & Sacerdotali ac Prophetica circa solennem Anni & Mensium intercalationem jurisdictione
[b] *Tit. de Tempore, Anno & Novilunüs cap.* 15. tradit Elias Ben Moseh Karaita MS[b]. quem & alibi[c] hanc in rem citavimus. Expressim ille (sed Talmudicis interim, quos בעלי הקבלה *Magistros Traditionis*, secundum sectæ suæ morem, nuncupare solet, planè
[c] *Libello de Anno Civili cap.* 11. dissonus) בזמן בית המקדש היה הדבר מסור לכהן הגדול עם שאר הכהנים או הנביא אשר היה בכל דור ודור *Tempore templi, res illa* (de phasibus Lunaribus in mensis

menſis initio cujuſlibet decernendis) *tradebatur ſeu commiſſa eſt Pontifici Maximo reliquiſque Sacerdotibus aut Prophetæ qui quolibet ſeculo viguit.* Forenſem autem hanc rem fuiſſe, paſſim occurrit apud Talmudicos, ſed ad Synedrii Magni, quà talis, Imperium & Juriſdictionem ejus attinuiſſe. Atque ampliſſima erat ſanè juriſdictio illa, cùm ex Temporum, Feſtorum, adeóque Sacrorum inde, ut neceſſariò fiebat, præſtitutione, nemo eſſet hominum qui ei non perpetuò ſubeſſet. Adjicit autem Karaita ille, de Captivitatis tempore & ſeculis, quibus haud templum adeóque nec Pontifex ſtetit, alios tunc fuiſſe paſſim ejuſce rei Judices, qui tum ſuas Phaſeon lunarium obſervationes tum aliorum ea de re teſtimonia ritè diſcernere poſſent, indéque Menſem ſanctificare; quod dum memorat, etiam ex ſuorum diſciplina docet, Judices nec illos nec alios ritè cooptari potuiſſe, niſi minimùm Tres ſimul accederent, quod Talmudicæ doctrinæ omnino conſonum. Quales nempè Judices heic admittendi, oſtendens, oportet, inquit, ut ſint הדיינין שלשה לכל הפחות מפני שאמר הרב רבינו ישועה אצל מטיבי העיון לשון רבים ומישוש רבים שנים וצריך להם גם עוד אחד כשתחלפנה הדעות להכריח אחת על האחרת. הנה היוצא מזה הוא שדיינים הקדוש צריך להיות שלשה ומזה נקיש ונאה שבכל דין ודין צריך להיות הדיינים שלשה וכן אמרו בעלי הקבלה אין דין יחידי *Judices illi Tres omninò ad minimum. Quoniam, ut ait Rab Rabenu Feſuaiah* (Karaita, quem aliquoties ſic alibi memorat) *in rite diſcernendo uſus eſt numeri pluralis, & minoris. Plures ſunt Bini. Et illis adjiciendus inſuper unus, ut ſcilicet ſi illi diſſentiant, res concilietur ab adjecto. Atque huic quidem ſequitur, Judices Sanctificationis debere eſſe Tres. Unde etiam conſequitur ut amplexandum, in unoquoque judicio oportere eſſe Judices* (minimum) *Tres.*

Atque ita etiam dicunt Magiſtri Traditionis; id eſt Talmudici, de quorum hunc circa numerum Judiciarium ſcitis, ſuperiùs dictum eſt.

XIV. Quod verò à viris aliàs doctiſſimis obtrudi ſæpè nimìs atque ab aliis credi ſolet, Sacerdotum nempe aliorúmve cum eis ſeorſim conjunctorum fuiſſe Synedria ſingularia quæ de rebus Sacris cognoſcerent[a], adeóque à Synedriis aliis ut in Chriſtianiſmo Eccleſiaſtica Tribunalia à Secularibus, ſic dici ſolitis, diſcriminarentur; Talmudicæ doctrinæ reíque ipſi id alieniſſimum eſt, quod & in ſuperiùs adductis[b] aliquoties oſtenditur & libro Tertio ampliùs demonſtrabitur. Neque admittendum omninò illud[c], Pontificem Maximum, quà talem, Principem fuiſſe Synedrii Magni; quod & antè[d] tactum, à viris eximiis aliquot velut in deliciis, ad affectatam juriſdictionem Eccleſiaſticam nuncupari ſolitam ſuis aſſerendam, habitum eſt, qua de re etiam plura Capite proximo, ubi è Talmudicis de Principum Synedrii ſucceſsione agitur. Atqui intereà animadvertendum eſt, pro Reipublicæ Ebraicæ formulæ diſcrimine, Pontificem Maximum, non quà talem, ſed quà cum Pontificatu, Principatu ac Regno, ut ſub Templo ſecundo, maximè ſub Haſmonæis & tempore uſque ad Excidium Urbis inſequente, diverſimodè gauderet, ita rebus præfuiſſe, ut ritè ſatis potuerit, juxtà etiam ac Reges, ſaltem Judæ (de quibus vide plura quantum ad hanc rem, infrà[e]) Principis nomine Synedrio præeſſe, aut fortè alium, eodem nomine, ut Vicarium, ſibi ſurrogare, & pro libitu ſummovere. Quamvis enim Catena ſeu ſeries habeatur, per ſecula illa, apud Magiſtros (quæ capite exhibetur proximo) Principum Synedrii uſque in Urbis excidium, veluti

[a] *Videſis Diſputationem Theologicam Stephani A. Szakolæi, Lugd. Bat. 1648. alios de Politia Ebraica, obvios, tam nuperos quàm ſuperioris ſeculi.*

[b] *Cap. 8.*

[c] *Tho. Aquin. 1, 2. quæſt. 105. art. 2. Abulenſem ad Numer. 11. quæſt. 29. ad Deuteron. 17. quæſt. 4. ad 1 Paralip. 23. quæſt. 13. paſſimque; alii obiter, maximè Pontificii.*

[d] *Cap. 9. §. 7. & 10. §. 6.*

[e] *Cap. 16. §. 4.*

luti eorum qui dignitate gaviſi eſſent perpetua, nihilominùs tam de Principibus quàm de Pontificibus ita obviàm loquuntur, dum ſcita de eis generalia quædam afferunt, ut dubitandum non ſit, quin ut Pontificatûs ita & Principatûs ſeculis illis recentioribus dignitas eſſet nimìs deſultoria ac diverſimodè collata, erepta, reſtituta. Miſnæ[a] verba ſunt, כהן משיח שחטא ואחר כך עבר משיתותי וכן נשיא שחטא ואחר כך עבר מנדולתו כהן משיח מביא פר והנשיא מביא שעיר כהן משיח שעבר משיחותו וכן הנשיא שעבר מנדולתו ואחר חטא כהן משיח מביא פר והנשיא כהדיוט חטאו עד שלא נתמנו ואחר כך נתמנו הרי אילו כהדיוט (dictum ſcilicet eſt ad Leges ſacras de ſacrificiis Expiatoriis Pontificis atque Principis in Levitico[b] præſtitutis, ubi hujus oblatio propria hircus eſt, illius juvencus) *Si Sacerdos unctus*, id eſt, *Pontifex peccaverit & poſteà Pontificatu ſuo dejiciatur, aut ſi Princeps peccaverit & dignitate ſua poſtea exuatur, hircus huic, illi verò juvencus eſt offerendus. At verò ſi dignitate hic exuatur, ille etiam Pontificatu, & poſteà peccaverint utrique, Pontifex juvencum nihilominùs offerre debet, ſed Princeps non aliud ſacrificium quàm quod à privato quopiam debetur. Peccant antequam in dignitatem evehuntur. Etiam & tunc ſacrificia eorum ſunt ut privatorum.* Nimirùm periochæ omnia hoc ſubnituntur fundamento; ſacrificium ab utriſque idem offerendum quod juxta eorum, peccandi tempore, qualitatem offerri debuerat[c]. Res manifeſta eſt, extra quam ubi diſcrimen ut vides, fit inter Pontificem & Principem ſummotum. Diſcriminis autem rationem fuiſſe aiunt, quoniam, כהן משיח אעפ שאינו עובד בקדושתו הוא עומד שאין בין כהן העיבד לכהן שעבר אלא עבודת *Pontifex tametſi ſacro munere non fungatur, dignitatem nihilominùs retinet. Neque aliud eſt inter Pontificem qui mu-*

[a] *Tit.* Horaiioth *cap.* 3. & *videſis Maimonid. hal.* Shagagoth *cap.* 15.

[b] *Levit.* 4. 3 & 23.

[c] *Obad. Bartenorius ad Miſnam tit.* Horaioth *cap.* 3.

nere fungitur atque illum cui ſummovetur, diſcrimen, præter ipſam functionem. Sed de Principe aiunt, אבל הנשיא כיון שהעבירוהו הרי הוא כהדיוט *Cæterum Princeps poſtquam dignitate exutus eſt, planè inter privatos eſt cenſendus.*

XV. Principes igitur Synedrii (nam de iis ibi univerſim locutam eſſe eo in loco Miſnam, ſive Reges ipſi eſſent, ſive alii, manifeſtum eſt; tametſi de Rege primariò legem illam ſacram de Principe capere[a] ſoleant) ſummotos interdum fuiſſe perinde ac Pontifices, ídque inprimis, ſeculis illis recentioribus quibus reipublicæ, imperii, juriſdictionis facies, pro dominantium victorúmque arbitratu crebrò mutabat, non eſt[b] cur omninò dubitemus. Etiam & conſtitutos ſubinde à Romanis, prout gubernandi ratio exigebat. Et diſertè R. Gedalia[c], טיטוס עשה ריבז נשיא *Titus conſtituit Rabbi Jochanan Ben Zacai Principem.* Succeſſorem nempe Simeoni Gamalielis prioris filio in ipſo urbis excidio peremto. Quod de tempore poſt excidium dictum oſtendit, ad anteriora exempla, etiam tunc, pro dominantium libitu, Principes illic conſtitutos. Et ſanè quod habet idem ſcriptor de conſtituendis quibuſcunque in terra Sancta Judicibus, id tempeſtivè heic itidem eſt obſervandum. De Foris, Synedriis, Synedriíſque locutus ille[d], יש, inquit, מי לא נמצא בתורה מי היה מעמיד ובזמן אלו שופטים כי אם שהיה מלך בהמצאו ואם הסנהדרין ואם נזולי ההמין ובפרק הכריתות אמרו שכל המנויין שבישראל היו לאדם כל חייו והיו גם כן ירושה לבניו אם היו ראוים *Id ſciendum eſt, nullibi in Lege reperiri, quiſnam conſtituerit ac elegerit Judices illos. Nam & ſunt qui Regis munus id fuiſſe aiunt, dum ſcilicet Reges fuere. Alii Synedrio* (Magno) *hoc tribuunt*, qua de re plura libro Tertio.

[a] *Maimonides hal.* Shagagoth *cap.*15. *Cotzenſis præc. affirm.* 213. *fol.*225 & 227. Miſna *tit.* Horaiioth *cap.*3.

[b] *Videſis* Sepher Juchaſin *fol.* 18,2. *de filiis Bethira.*

[c] Shalſheleth *fol.*27,1.

[d] *Fol.*26, 2.

Tertio. *Alii Magnatibus populi. Quia in capite primo tituli Talmudici Cerithoth* seu *de Exciſionibus, aiunt, Quoties quis in Iſrael in dignitatem evectus erat, eam non ſolùm ipſum, dum ſuperſtes erat, verùm etiam filiis nepotibúſque ejus, ſi idonei eſſent, perpetuò remanſiſſe.* Sic ille. De Jure quod tangit heic hæreditario, nos alibi[b] è Magiſtris plura. Atque in Hillelis poſteris jus ejuſmodi in allatâ capite proximo Traditionum catena atque Synedrii Principum ſucceſſione cernimus. Abarbinel[c] autem Regium fuiſſe plerunque munus exiſtimat, quamdiu Reges erant, judices Synedriorum conſtituere ac ſurrogare. Cum verò nulli erant reges, ipſa Synedria ſibi collegas in demortuorum locos adſciviſſe, neque aliter ipſos Synedrii principes conſtitutos. Atque ea de re etiam plura libro Tertio. Cum verò tam diverſa eſſet eligendi, ſurrogandi, ſummovendi ratio, eáque pro variante reipublicæ ſtatu crebrò ſatis mutaret, neque ex Ebræorum moribus ſolùm verùm etiam ex affectu libitúque Romanorum, penes quos rerum ſumma erat, Principes interdum, quod jam oſtendimus, conſtituerentur, aliáque præter receptiorem Catenam ac ſeriem capite proximo exhibendam, nomina etiam apud Magiſtros ipſos occurrant, nec reipſa ſeu de facto, ut aiunt juriſconſulti, tranſmiſſio illa hæreditaria ſemper in uſu reperiatur, utcunque ea ex jure, quo prædicando ſibi placent Magiſtri, obtinere fortè, ſi avita eorum jura non fuiſſent à victoribus minuta, debuiſſet; cum inquam hæc aliáque inde pendentia ita ſe haberent, atque præcipua eſſet Pontificum autoritas dum Chriſtus in terris agebat, faciliùs ſanè ſententia illa quam de Annæ Principatu & Caiphæ Patris Synedrii dignitate alibi[a] dubitantes proponimus, poterit forſan quis amplexari. Qua de re diſputationem

[b] *De ſucceſſ. in Pontific. lib. 2. cap. 1.*

[c] *In* Piruſh Tora *ſol. 365. col. 1 & 4.*

[a] *Lib. 1. de Succeſſ. in Pontific. cap. 12.*

tationem heic non iteramus. Sed æquum ſanè eſt ut credamus alios ex jure recepto ſeu diſciplina Ebræis avita fuiſſe ſubinde revera Principes Synedrii aliáſque in dignitates rite evectos, alios ex victorum arbitratu ſubſtitutos, quod & in Pontificibus manifeſtiùs cernitur. Atque ad hanc rem obſervandum eſt, Ananiam Pontificem Principis Synedrii locum tenuiſſe videri in Actis Apoſtolorum[a] quando cauſam ſuam ibi egit D. Paulus. Ad eum Paulus, quoniam os ei percuti juſſerat, *Percutiet te Deus paries dealbate, & tu ſedens judicas* &c. *Et qui adſtabant dixerunt, ſummum Sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus, neſciebam fratres, eum eſſe Pontificem. Scriptum eſt enim, Principi populi tui non maledices.* Pontifex ſimul ac Princeps populi expreſſim appellatur[b]. Et Lex ſacra quam citat Paulus ut ad Pontificem hunc tunc ſpectantem, eſt[c] נשיא בעמך לא תאור *Principi in populo tuo non maledices.* Ubi idem ipſum vocabulum uſurpatur quo Principes Synedrii Magni denotari ſolent. Et Legem illam diſertè interpretantur Magiſtri[d] de Principe Synedrii Magni & de Rege. At verò tunc temporis aut Rabban Gamaliel ſenior (Pauli, quod dici ſolet, præceptor) aut Rabban Simeon ejus filius, juxta Magiſtrorum ſcita atque jus Hillelianorum in principatu hæreditarium, Synedrii Magni revera Princeps erat, ut ex Catena mox oſtenſa liquet. De Sacerdotum autem prærogativâ heic decantari ſolitâ antè[e] etiam haud parùm actum eſt. Et de loco illo Deuteronomii[f] inſigni, quo Sacerdotum etiam per ſe imperium, adeóque Cardinalium Conſiſtorii jus etiam divinum fundari volunt Pontificii[g], plura libro Tertio.

[a] *Cap.* 23, 2.

[b] *Vide ibid. Hugonem Grotium. ad comm.* 5.

[c] *Exod.* 22, 28.

[d] *Maimonid. halach.* Sanhedrin *cap.* 26.

[e] *Cap.* 8. §. 2.

[f] *Cap.* 17, 12.

[g] *C. Per venerabilem* 13, *extr. tit. Qui filii ſint legitimi, Panormitan. ad c.* 2. *Ex geſtis, tit. de Clericis non reſidentibus. Petrus de Baiſio, Directorio Electionum cap.* 35. *part.* 2. §. 10. *alii obvii.*

CAP.

Cap: XVI.

I. *Disciplina* Talmudica, *de* Synedrii Magni *aliorúmque* Continuatione. *De Mosis*, Principis *ejusdem* Primi, Legis *&* Scriptæ *&* Oralis Traditione, *Aharoni filiisque ejus*, *&* collegis *suis* Septuaginta, Josuæ, *reliquisque* Israelitis.

II. *De* Josuæ, Principis *Synedrii Magni* Secundi, Traditione Presbyteris, *& quæ secuta est.*

III. *Traditio* Principibus *aliis*, *ut* Samueli, *& usque in* Davidem *Regem.*

IV. Principes Populi *&* Synedrii Magni Principes *sapiùs* iidem. *Saul* Princeps, *Jonathan* Pater Synedrii.

V. Davidis *&* Synedrii *sui Traditio* Achiæ *Silonitæ*; *reliquorum*, *adeóque* Synedriorum, *successio usque ad* Ezræ *tempora.* Davidis *Magistri. Vocis* כהן, *pro* Sacerdote *vulgò sumtæ*, *significatio alia. De* Synedrio Magno *à Nebuchadnezare* abducto.

VI. *Receptio* Ezræ, *post restitutionem è Captivitate*, Principis Synagogæ *seu* Synedrii *Magni. De* collegarum *ejus* Numero *CXX. &* Simeone Justo, *eorum postremo*, *atque* Antigoni Socæi, *Principis Synedrii*, *ab* Simeone *Receptione.*

VII. *De lege* Orali *ab* Ezra *scriptis tradita* (*juxta nonnullos*) *& nupera* Jacobi Gaffarelli ✠ Recanati *defloratione*, *quasi ille è libris* Ezræ *fuisset.*

VIII. Receptiones *Legis*, Principes, Patres Synedrii Magni *ab* Antigono Socæo *in* Rabban Simeonem (*F. R. Gamalielis* I) *qui in* Excidio Urbis *sub* Vespasiano peremtus *est*, *alii per annos aliquot ab Excidio illo in* ipsius gentis *illic* deletionem.

IX. *Commentum Magistrorum*, Josuam Ben Perachi-

ah, *Principem Synedrii Magni, fuiſſe* Præceptorem D.N. Jeſu Chriſti.

X. *De eo quod habent*, Synedrium Magnum *diù poſt* Excidium *illud* deſiiſſe.

XI. *Spicilegium, de* Synedrorum Principúmque, *maximè* Synedrii Magni, *Qualitate.*

ACcedat demùm Coronis quæ, è Talmudicis, aliqua obſervatu non indigna, de Continuatione Synedrii Magni, reliquorúmque, & de Principum ejuſdem qualicunque Succeſſione exhibeat, unde & de ejuſdem ſtatu continuo dijudicari poſſit, ídque ab ipſa origine primâ; Simùl cum Legis Oralis Catenata Traditione. In ſeriei autem heic tradendæ veſtibulo, haud abſonum erit adnotare quod habetur inter Magiſtros[a], de nobiliſſimo illo præfecturarum Jethronearum, quæ etiam Synedria fuere, Judicio, quo deciſa eſt ſucceſſionis cauſa filiarum Zelophchadi[b] in jure agentium. Eas aiunt primò Fora Jethronea cui Decani præerant adiiſſe, ac conſuluiſſe, ab hiſce verò litem, ut difficillimam, ad Pentecontarchorum fora delatam, à Pentecontarchis ad Centuriones, atque ab hiſce demum ad Chiliarchas, qui omnes planè Jethronei. Hoſce autem rem ad Moſem (qui tunc Princeps erat Synedrii Magni) difficultatis itidem cauſâ detuliſſe, ipſúmque tandem לשכינה ſeu ad *Majeſtatem divinam.* De vario hujus Judicii progreſſu, penes eos ſit fides: Neque ea de re diſputo. Sed ſententiam intereà oſtendunt velut ſatis receptam, Jethronea illa fora, etiam poſt leges datas de futura Reipublicæ ſacræ, in Terra promiſſa, conſtitutione, locum retinuiſſe. Tempus ipſum manifeſtiùs dignoſcitur ex iis quæ de Synedrii Magni Inſtitutionis tempore ſuperiùs afferuntur. Et de Præfecturarum illarum & Continuatione

[a] *Apud R. Bechai in* Biur Torah *pag.* 193. *col.* 1.

[b] *Numer.* 27.

&

& Ceſſatione plura ſuperiùs[a]; quibuſcum confer quæ habent fuſiùs Cornelius Bertramus[b], Alphonſus Abulenſis[c], id genus alii. Traditio illa Catenata (שלשלת הקבלה vocitant) Legis Oralis erat, ſecundum quam & Legem ſcriptam, aliáque ad illam ſepiendam ſeu tuendam, pro re nata, ſuperinducta, in Synedriis jam dictis Judicia exercenda fuere. Maimonides[d], velut juxta veterum diſciplinam, כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו שנ' ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה. תורה זה תורה שבכתב והמצוה זו פירושה וציונו לעשות את התורה המצוה. והמצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה *Omnia Præcepta quæ data fuere Moſi in Sinai, data ſunt cum explicationibus ſuis, ſecundum id quod dicitur*[e] *& dabo tibi Tabulas Lapideas, & Legem, & Præceptum. Lex heic eſt Lex ſcripta, & Præceptum denotat explicationem ejus, unde præcipimur facere Legem juxta ſententiam Præcepti. Et Præceptum heic eſt quod vocitatur Lex Oralis*, Ita ille aliíque. Sed verò textus eſt, *& dabo tibi Tabulas Lapideas, & Legem, & Præceptum,* ואשר כתבתי להורותם νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς ἔγραψα, *quod ſcripſi ut doceantur illi*, ſeu ut Græci, νομοθετῆσαι αὐτοῖς *unde Legem eis ponas*, aut *Lex eis ponatur*, ubi de Scriptione tam Præceptorum quàm Legis mentio eſſe videtur expreſſiſſima. Atque tantundem admittunt verſiones tam vetuſtæ quàm nuperæ. Ipſi Judæi etiam Hiſpanienſis, *Y la ley y la encommendança que eſcrivi para a moſtrarlos.* Atqui etiam in corpore Talmudico[f], perquàm hyperbolicè heic R. Simeon Ben Lakiſh, מאי דכתיב ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם לוחות אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להודותם זה תלמוד מלמד שכלם נתנו למשה מסיני *Quod attinet ad illud quod ſcriptum eſt*[g]; *& dabo tibi Tabulas Lapideas,*

[a] *Cap. 2. §. 4.*

[b] *In Politia Judaic. cap. 9.*

[c] *Ad Numer. 11. quæſt. 26. & 53. & ad Deuteron. 16. quæſt. 6.*

[d] *Præfat. ad tit. Talmudic.* Zeraim *& ad* Jad Chazeka.

[e] *Exod. 24, 12.*

[f] *Gemar. Babylonia ad tit.* Beracoth *cap. 1. fol. 5, 1.*

[g] *Exod. 24, 12.*

& Legem, & Præceptum, quod ſcripſi, ut doceantur illi; Tabulæ ſunt Decem verba, Lex eſt Scriptura, & Præceptum eſt Miſna, quod ſcripſi, denotat Prophetas & Hagiographos, ut doceantur, illic innuit Thalmud, ſeu *Gemaricam ejus partem. Ita obſervandum, hæc cuncta donata fuiſſe Moſi è Sinai.* Ceterùm Diſtinctio illa Legis in Scriptam & Ore traditam paſsim apud Magiſtros eſt obvia. Et utranque ad poſteros paritèr aiunt propagatam. Primam eorum Expoſitionem Aharoni filiiſque ejus ac Senioribus ſeu Presbyteris, adeóque ſui temporis Synedris, etiam & populo factam, è Gemara Babylonia ſuperiùs[a] obiter retulimus, quam & inde docet Maimonides[b], aliíque. Moſes ita Princeps Synedrii Magni primus, cum Legem ſic explicatam reddidiſſet, dicitur[c] Scriptæ Codices ſuâ exaraſſe manu tredecim, quorum duodecim Tribuum ſingulis diſtribuit, Decimum tertium etiam in Arca reponendum, juxta illud ejus[d], *Accipite hunc librum Legis, & reponite eum in latere Arcæ fœderis domini Dei veſtri, ut ſit ibi contra te in teſtimonium.* Et dein Maimonides, והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צויה בה לזקנים ויהושע ולשאר כל ישראל שנ' את כל הדבר אשר אנכי מצות אתכם אותו תשמרו לעשות ונו' ומפני זה נקראת תורה שבעל פה. אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל פה למרה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו ממשה. ויהושע שהוא תלמידו של משה רבינו מסר תורה שבעל פה וציוהו עליה *Et Præceptum, quod erat explicatio Legis, tradidit* (Moſes) *Presbyteris, & Joſuæ & reliquis Iſraelitis, ſecundum quod ſcriptum eſt*[e], *Omne verbum quod ego præcepi vobis, obſervabitis ut faciatis &c.* (Samaritanus ibi codex, *Omne verbum quod ego* צוית היום *præcepi tibi hodie &c.*) *Atque inde dicta eſt Lex Oralis. Tametſi ſcripto haud mandata*

[a] *Cap. 2. §. 4. pag. 76.*

[b] *In Præfat. ad Seder Zeraim & ad Jad Chazeka.*

[c] *Ibidem.*

[d] *Deuter. 31, 26.*

[e] *Ibid. 12, 32.*

data fuerit Lex Oralis, nihilominùs eam univerſam docuit Moſes Magiſter noſter in Synedrio ſuo Septuaginta Presbyteris (Synedrii ſui collegis) *& Trias illa, Eliazer & Phineas* (filiis Aharonis) *& Joſua acceperunt eam à Moſe. Et Joſuæ* (præ aliis) *qui erat diſcipulus Moſis Magiſtri noſtri, tradidit is Legem Oralem & de ea ei præcepit.* Inde Traditio Principibus Synedrii aliiſque ſecuta eſt continua, quæ uſque ad, etiam & poſt, Excidium Templi Secundi; reperitur partim in Tractatu Talmudico *Pirke Aboth*, commentario cognomine Rabbi Nathan Babylonii, qui tractatus ejuſdem eſt explicatio, pleniùs multò in Maimonide, Moſe Mikotzi, Abraha Zacuthio in *Sepher Juchaſin*, R. Gedaliah in *Shalſheleth Hacabala*, Joſuâ Levita in *Hilcoth Olam*, Davide Ganz in *Tzemach David*, aliis ejuſmodi præter commentarios non ita paucos Rabbinorum aliorum in Tractatum jam dictum; Jarchium, Abraham Ben David, Abarbinelem, Samuelem de Ozida, Obadiam Bartenorium, alios ſatis obvios, qui tamen in Traditionis Succeſſione unanimes ſemper non ſunt. Utcunque autem, ex hiſce compendium ejuſdem exhibebimus, per Intervalla à Moſe ſequentia, uſque in Templi Excidium, & tempus inſequens, quo Synedrium Magnum, ita propriè dictum & verè veterum Ebræorum, prorſùs, juxta ſuperius oſtenſa, deſiit. Atque ita occurrent etiam Principes & Patres Synedrii Magni ſæpiùs memorati.

II. Joſuah Synedrii Magni Princeps ſecundus ſeu Moſis in Synedrio ſucceſſor[a], ex tribu Ephraim[b], acceptam à Moſe Legem Oralem tradidit לזקנים *Preſbyteris*[c], tam collegis ſuis quàm aliis. Hi verò dicuntur & Phineeſus tradidiſſe Eli[d] prophetæ, velut ſucceſſori proximo. Atqui amplum eſt inter Jo-

[a] *Numer.* 27, 18. *Deuter.* 34, 9. *Joſua* 1, 1 *&c.*

[b] *Joſua* 23, 2. 24, 31.

[c] *Numer.* 13, 8. 1 *Paralip.* 7, 27.

[d] 1 *Sam.* 1, 3 *&c.*

ſuam & Eli intervallum; annorum circa trecentorum. Sed univerſi qui interceſſerunt Presbyteri ac Judices, patrum ſeu anteceſſorum doctrinam illam ſacram velut hæreditariò ſic excipientes, adeóque judicia variè exercentes, nomine illo הזקנים *Presbyterorum*, ut in collecto, ſic contineri videntur. Et Obadias Bartenorius[a] ad illud de Lege Orali Presbyteris à Joſua traditâ; הזקנים לזקנים אותם ואותם אחרים עד שהגיעו להזדלחם של נביאים שהן עלי הכהן ושמואל הרמתי *Et Presbyteri hi Presbyteris aliis uſque ad prophetarum initia, ſcilicet Eli Sacerdotem & Samuelem Ramathenſem.* Jarchius item illic, זקנים הללו מסרו לכל הזקנים שהיו בכל דור ודור כמו לעתניאל ועתניאל לאהוד ושאר שופטים שהיו אחריו עד שבאו לאנשי כנסת הגדולה *Presbyteri hi* (quibus Legem Oralem tradidit Joſua) *eam tradiderunt Presbyteris cæteris ævo quolibet inſequente, velut Othonieli; qui tradidit Ehudo, & reliquis Judicibus eum ſecutis, uſque dum venirent ad Viros Synagogæ Magnæ*; de quibus plura mox. Ipſe item Tractatus Talmudici, de Capitulis Patrum, textus, compendioſè, הזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה *Presbyteri Prophetis & Prophetæ tradiderunt eam Viris Synagogæ Magnæ.* Alii heic[b], שופטים קבלו מיהושע ויהי בימי שפוט השופטים של *Judices receperunt à Joſua, juxta quod ſcriptum eſt*[c], *in diebus quibus judicabant Judices.* Adjicitur, נביאים קבלו משופטים של ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים יום השכם ושלוח *Prophetæ receperunt à Judicibus, ſecundum quod ſcriptum eſt*[d], *& miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas, manè ſurgendo & mittendo.*

[a] *Ad* Pirke Aboth *cap.* 1.

[b] *R. Nathan Babylonius.*

[c] *Ruth* 1,1.

[d] *Jerem.* 35,15.

III. Alii verò, ut maximè Maimonides & Abraham Zacuthius[e], particulatim multò magis rem explicant, antequam ad viros Synagogæ Magnæ deve-

[e] *Sub initium* Juchaſin *& fol.* 158,1.

deveniunt. Præfixam quidem insigni commentario illi suo in *Misnaioth*, ad titulum Talmudicum *Zeraim*, de Legis Traditione, adeóque Principum Synedrii Magni successione, enarrationem dedit Maimonides, quæ Ebraicè in Talmudibus optimæ editionis Babyloniis extat, alibique seorsim. Sed jam operâ viri summi Edwardi Pocockii, Linguarum Ebraicæ Arabicæque Oxoniis Professoris dignissimi, eadem cum aliis aliquot ejusdem, luculentiùs proditura est ibi Arabicè. Fermè typis jam absolvitur. Sed verò quantum ad Judices qui in Josuæ locum ut Principes succedere; æquum satis est existimare eos ad illius Mosísque exemplum fuisse Synedrii Magni Principes, quatenùs nimirùm res tunc turbidissimæ Tribunalibus Ordinariis adeóque Synedrio huic omnium amplissimo locum permitterent. Habetur quidem in Judicibus, proxima post Shamgar Ehudi successorem, Deborah[a]. Atque ex communi à majoribus recepto jure aiunt, אשה פסולה לדון[b] *fœminam judiciis haud idoneam*, quod tamen ita temperant, uti & alia quæ לפי שעה *pro tempore* fierent, ut ex sancito publico res aliter se jure satis posset habere, adeóque tunc haberet. Eam ritè statuunt præfuisse, quoniam populus קבלוה עליהם *eam in se susceperunt*, id est idoneam Regimini adeóque Judiciis decreverunt. Etiam Abarbinel & David Ganz Deboram & reliquos judices usque ad Samsonem hèic pro Cabalæ Legis Successoribus continuis enumerant. Dein autem de Eli & Samuele paritèr dicendum videtur, ut de Judicibus illis. Expressim etiam Maimonides[c], שמואל קבל מעלי ובית דינו *& Samuel recepit ab Eli & Synedrio ejus.* Pergunt inde ad Davidem, דוד קבל משמואל ובית דינו *& David recepit à Samuele & Synedrio ejus.* Et expressiùs memoratur[d] Disciplina de exterorum,

[a] *Judic.* 4, 4.

[b] *R. Gedalia Ben Jechai in* Shalsheleth Cabalæ *fol.* 14, 1.

[c] *In præfat. ad* Jad Chazeka, *videsis Guil. Vorstium ad* Tzemach David *pag.* 213 *&c.*

[d] *Gem. Babylon. ad tit.* Jabimoth *cap.* 8. *fol.* 77, 1.

terorum, poſt proſelytiſmum, conjugiis, recepta מבית דינו של שמואל הרמתי *à Synedrio Samuelis Ramathenſis*. Quin, ubi legitur, percuſſos eſſe è Bethſamitibus, tempore Samuelis, eo quòd inſpexiſſent arcam Domini[a], בעם שבעים איש חמשים אלף איש quod verbo tenus ſonat, *in populo Septuaginta viros, quinquaginta millia virorum*, numerus Septuagenarius pro Synedrio Magno à Magiſtris ſumitur. Gemara Hieroſolymitana[b]; ותכיב ויך באנשי בית שמש ויגו' ר' חנינה ור' מנא חד אמר ויך בעם שבעים איש זו סנהדרין וחמשים אלף שהיו שקולין כנגד חמשים אלף יחד אמר ויך בעם שבעים איש זו סנהדרין וחמשים אלף מעם הארץ *Ad verba illa, de Bethſamitis percuſſis, Rabbi Chaninah & Rabbi Mana diſſentiunt. Alter vult verbis illis, in populo, Septuaginta, indicari Synedrium*, ſeu *Sanhedrin, atque adjici quinquaginta millia, quia ejuſmodi numero Synedri ipſi etiam* (Dignitate) *æquiparandi. Alter verò fatetur quidem Sanhedrin* ſeu *Synedrium* (idque Magnum; nam id numerus oſtendit) *ibi innui per numerum ſeptuagenarium, ſed per alterum illum quinquaginta millium plebem denotari.* Atque obvium eſt apud Rabbinos qui commentarios Samueli adjiciunt[c], Septuaginta heic ad ævi illius Synedrium Magnum, ex veterum traditione attinere. Unde etiam Jonathan paraphraſtes Chaldæus ibi, וקטל בסבי עמא שבעין גברא ובקהלא חמשין אלפי גברא *& occidit, ex Senioribus populi, Septuaginta viros, atque, ex plebe, quinquaginta millia virorum.* Et D. Hieronymus; *Hos*, inquit[d], *Septuaginta viros, judices Septuaginta, Hebrai intelligunt quorum merito & gloria quinquaginta millia virûm comparabantur, ſicut & de David dicitur*[e] *quia tu unus pro decem millibus computaris.* Vix autem dubitandum eſt quin & Synedrii Magni quod illo tempore ita agnoſcunt fuiſſe Magiſtri, Principem fuiſſe Samuelem innuant, qui etiam populi tunc Princeps.

IV. Ha-

[a] 1 *Samuel.* 6, 19.

[b] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 20. *col.* 2.

[c] *Sal. Jarchius & D. Kimchius ad* 1 *Samuel. cap.* 6, 19.

[d] *In Tradit. Heb. ad* 1 *Regum cap.* 6.

[e] 2 *Samuel.* 18, 3.

IV. Hactenus ſaltem, quantum ſcimus, ſemper obtinuerat ut idem eſſet Princeps populi ac Synedrii Magni; quod & poſtmodùm ſæpiùs, tametſi non ſemper, obtinuit. Sed Hugo Grotius, de Synedrii hujus ſeu Senatus dignitate & amplitudine ordinariâ agens, *Quoties autem*, inquit[a], *Deus cæleſti judicio aliquem populo præfecerat, qualis fuit Joſua, Gedeon, Jephthes, Samſon, Samuel, eis etiam, citra Senatum, judicandi jus erat, ut apparet Judic.* VIII. (ubi Deus Joſuam tunc Principem populi alloquitur) *vocabantur autem tales reipublicæ liberæ ſummi magiſtratus ac velut interreges* שופטים (Judices) *quod nomen etiam vicinæ gentis uſurparunt.* Et paulò pòſt, *Quibus verò temporibus neminem talem Deus exciverat, recurrendum omninò erat ad Senatum, in quo fermè eminebat Pontifex Maximus.* Sed de Pontifice heic Maximo, & antè diximus & plura inferiùs adjiciemus. Jam verò ante Davidem etiam, reperitur apud Talmudicos Saul Rex, Synedrii Magni Princeps, & Jonathan ejuſdem Pater, ſeu אב בית דין. Ad illud[b], *Et planxerunt & fleverunt & jejunaverunt uſque ad veſperam ſuper Saul & ſuper Jonathan filium ejus, & ſuper populum domini & ſuper domum Iſrael eo quòd corruiſſent gladio*, in utroque Talmude[c] legitur, על שאול זה הנשיא ועל יונתן בנו זה אב בית דין *Super Saul, is Princeps erat; ſuper Jonathan filium ejus, is Pater fuit Synedrii.* Et quamdiu atque quatenus Regnum ſive Judaicum ſive Iſraeliticum, ante captivitatis infortunia, ſuos retinuere mores, Princeps Synedrii ac Rex idem eſſe, ut heic, ni fallor, ſolebat, ad Moſis, qui Princeps primus, exemplum. Unde intelligendum etiam illud Miſnæ, ad Legem[d] de Principis ſeu *Naſi* (quo vocabulo Synedrii Principem denotari ſolenne eſt) peccantis Sacrificio, אשר נשיא יחטא וגו'

[a] *Ad Matth. cap. 5, 22. pag. 79. Et videſis Frederic. Spanheimium part. 2. Dub. Evangelic. 139. §. 3.*

[b] *2 Sam. 1, 12.*

[c] *Gem. Hieroſolymit. ad tit. Moed katon cap. 3. fol. 83. col. 2. & Babylon. ibid. fol. 26, 1.*

[d] *Levit. 4, 22.*

quando Princeps ſeu *Naſi peccaverit & fecerit unum ex omnibus præceptis domini Dei ſui &c. offeret hircum de capris immaculatum,* וסמ יזה הוא הנשיא זה המלך שנאמר
[a] Miſn. tit. Horaiioth c. 3. תעשה אחת מכל מצות יי אלהיו נשיא שאין על גביו אלא יי אלהיו *Quiſnam heic Principis nomine ibi deſignatur? Certè Rex ipſe; juxta quod dicitur, & fecerit unum ex omnibus præceptis domini Dei ſui. Nimirùm Princeps intelligendus, quo, præter dominum Deum ſuum, ſuperior erat nemo.* Sic Rex ipſe etiam Synedrii Princeps. Nec de Principe alio quàm cui ſuberant univerſi locum capi volunt ibi Gemariſtæ[b] qui ad hunc modum;
[b] Hieroſolymit. ibid. fol. 47. col. 3. נשיא יכול נשיא שבטים כנחשון תלמ ועשת אחת מכל מצות יי אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את יי אלהיו אלהיו לגזירה שוה מה אלהיו שם להלן נשיא שאין על גביו אלא אלהיו אף אלהיו שנאמר כאן נשיא שאין על גביו אלא אלהיו *Vocabulum Princeps putarit forſan quis ibi denotare Principes tribuum quales Nahſon & ſui ſimiles. Sed obſervandum eſt dici, & fecerit unum ex omnibus præceptis domini Dei ſui. Alibi*[c] *ſcilicet dicitur etiam, ut diſcat timere dominum Deum ſuum. Deus ſuus utroque in loco tantundem ſignificat. Quid verò denotat illic? planè Principem quo ſuperior non eſt præter Deum ſuum* (Nam periochæ legis de Rege conſtituendo pars ſunt verba illa) *Igitur etiam heic Principem denotat, quo ſuperior non eſt præter Deum ſuum.* Idem
[c] Numer. 10, 14. vide item Numer. 3, 32.
[d] Deuter. 17, 19.
[e] Sepher Siphra fol. 11. col. 43. veterum alii[e] Et Abraham Zacuthius[f] verba faciens de ipſis Principibus Synedrii Magni, locum Miſnæ jam memoratum de eis pariter ac Regibus, utpote qui iidem eſſent, expreſſim capere videtur. Idémque paulo antè; ואב בית דין היה כמו משנה למלך שהוא חנשיא רצה לומר המלך *& Pater Synedrii erat ſic ut ſecundus Regi, qui ſcilicet Princeps erat, id eſt ipſe Rex.* Unde alii itidem de Rege & אב בד *Patre Synedrii Magni*, veluti de Principe & Vicario ejus obitèr loquuntur,
Sepher Juchaſin fol. 17, 2. & 16, 1.
[f] Abarbinel in Piruſh Tora fol. 414, 1.

quuntur, dum de Oraculo Numinis ſanctiſſimo illo conſulendo verba faciunt. Inde etiam Judex ſignantiùs nominatus in Deuteronomio[a], ubi Synedrium hoc etiam innui conſentiunt magiſtri, pro Rege à nonnullis ſumitur, ſeu, ut Abenezra, pro מלך שכתב משנה תורה סיד הכהנים *Rege qui ſcripſerit Deuteronomium à manu Sacerdotum*, juxta illud ſcilicet quod ibi ſequitur[b] de ejuſmodi ſcriptione. Legem item illam de Principis Sacrificio[c], ad Principes itidem Synedrii Magni poſtmodùm attinuiſſe, quamvis Regum nomine non fruerentur, ſtatuiſſe Magiſtros ex eis quæ de hujuſmodi principibus inferiùs adferemus, haud difficilè elicitur. Unde & ſcimus ampliſsimam & veluti nullâ inferiorem minorémve habitam Principis Synedrii Magni dignitatem non ſolùm quando ea ſimul etiam Regia erat, verùm etiam quoties, pro variante rerum ſtatu, alii quiquam, ut mox liquebit, in eam ſunt evecti. In Magiſtrorum autem Catena, ideò maximè inſtitutâ, ut ii per quos, velut per autores primarios, ad poſteros tranſmiſſæ ſunt Traditiones illæ Moſaicæ ac Sinaicæ, Principes omnes Synedrii M. non memorantur, unde nec Saulus Rex. Sed ii tantùm Principes mandantur memoriæ, qui tam Principes quàm primarii ejuſmodi Traditionum autores fuerant; cæteris prærermiſsis, quia, tametſi Synedrii Principes, nihilominùs, ad dictam inſtitutæ Catenæ rationem, locum in ea habere quibant nullum. Nec ſcilicet exiſtimandum eſt, quoſlibet, per quorum manus Tranſmiſsio illa facta eſt, in Catena memorari; ſed eos tantùm qui primas tenuere. Nam & plures alii fuere qui id muneris præſtiterunt, velut eorum, qui primas ſic tenuere, ea in re ſocii. Unde ut toties aiunt accepiſſe quempiam ab N. ובית דינו *& Synedrio ejus.*

[a] *Cap.* 17, 12.

[b] *Comm.* 18.

[c] *Levit.* 4, 22.

V. Sequitur etiam in Catena, de Davide Rege; ſcilicet Achiam Silonitem accepiſſe[a], מדוד ובית דינו והראב"ד ז"ל כתב שהיה הוא מבית דינו של דוד *à Davide & Synedrio ejus. Quin adjicit R. Abraham Ben Dior, beatæ memoriæ, Achiam fuiſſe ex ipſius Davidis Synedrii collegis.* Alii verò[b] Achiam Samueli ita conjungunt, ut tum Davidem tum Achiam ab ipſo ſcribant accepiſſe. Et Achiam hunc perquàm longævum faciunt Magiſtri. Nam unum ex eis qui ex Ægypto exierant eum fuiſſe[c] aiunt. Quòd ſi ita res ſe habuerit, fieri nequit quin ætas ejus quingentos aut circitèr ſuperarit annos. Ita non ſolùm à Davide & Samuele verum etiam à ſuperioris ſeculi magiſtris eum Legem accepiſſe facilè eſſet concedendum. Annorum ejus calculus ſine difficultate dignoſcitur ex comparato exitûs tempore cum Jeroboami regno quando floruit hic propheta, ut ex ſacris[d] literis ſcimus. Illud autem de Davide & Synedrio ejus ſic memoratum innuit & ipſum tunc, utpote ſimul & Regem, Synedrii Principem fuiſſe aut Synedrium ſaltem habuiſſe. Et expreſsim Maimonides[e], דוד עליה מכלל סנהדרי גדולה *David, ſuper quem ſit pax, erat pars corporis Synedrii Magni.* Accedat quod habent Magiſtrorum nonnulli ad illud[f], *Benaias filius Joiadæ erat ſuper Pelethi & Cerethi*, de viro aliquo Principe, ſub Davide, planè dictum. Sunt quidem qui ſanctiſsimum illud Oraculum *Urim & Thummim* per *Pelethi & Cerethi* ibi denotatum velint. Alii de ſatellitibus regiis, ſagitariis & fundibulariis (quemadmodum Chaldæus paraphraſtes aliique) capiunt. At verò, inquit Levi Ben Gerſom[g], רבותינו פירשו שהם סנהדרין ואמרו כרתי שכורתין דבריהם פלתי שמופלאים במעשיהם *Rabbini noſtri de Synedris* (ſeu Synedrio Magno) *interpretantur; eóſque aiunt*

[a] Sepher Juchaſin *fol.* 11,6.

[b] *Gedalia Ben Jechai in* Shalſheleth *fol.* 15,1.

[c] *Maimonid. in Præfat. ad* Jad, Sepher Juchaſin *fol.* 11,2.

[d] 1 *Reg.* 11,29.

[e] *In* Piruſh Miſnaioth *tit.* Sanhedrin *fol.* 115. *ad cap.* 2.

[f] 2 *Samuel.* 8, 18. & 1 *Paralip.* 18,17.

[g] *Ad* 2 *Sam.* 8. & *vide Munſter. ibid. & Obad. Bartenor. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. §. 5. & *Gloſſ. Talm. ib. fol.* 16,2.

aiunt dictos Cerethi, quia verba ſua præſcindebant ſeu *brevitèr juſſa pronuntiabant, Pelethi autem, quia excellebant in factis ſuis.* Et diſertè in Gemara Babylonia[a], בניהו בן יהוידע זו סנהדרי *Benaias filius Joiadæ ipſum Synedrium denotabat,* ubi etiam cætera ſequuntur quæ habet heic Gerſomides. Accedat heic quod habent Talmudici de Ducentis Principibus Synedriorum (in quibus, maximè videtur etiam fuiſſe Principis Magni; ſi alius tunc fuerit quam David Rex ipſe, quem, uti & Reges alios, vicarios ſibi in Principatu illo ſubinde ex re nata ſuffeciſſe, credibile eſt; ſed interim adverte quod legitur[b] de *Cerethi* tunc & *Pelethi*, pro Synedrio Magno tunc ſumtis, velut Davidem comitantibus) in Abſalomis partes pellectis, unde de Synedriorum tunc temporis Principatûſque eorum continuatione, placita Magiſtrorum elici poſſint. Legitur[c] de Abſalome, Et cum Abſalome iverunt Ducenti viri ex Hieroſolymis, קראים והולכים לחמם ולא ידעו כל דבר *qui vocati erant & profecti ſunt in ſimplicitate ſua, nec quid omninò ſciebant* eorum ſcilicet quæ tunc tentando ambiverat Abſalom, aut conſilii Achitophelis. Ad hoc Talmudici; Abſalomem impetraſſe à Davide patre, literas ejus quibus facultas ſibi daretur evocandi, in comitatum ſuum, Binos, ex Iſraelitis, Viros, non aliter, atque nomine illo generali, diſtinctos. Inde per Juga ſibi adſciviſſe Binos Binóſque, uſque dum numerus eorum excreverat in Ducentos. Hos univerſos fuiſſe[d], ראשי סנהדריות *Capita* ſeu *Principes Synedriorum*, quorum *Cor furatum* eum eſſe aiunt, ut Patris itidem & Populi, unde, paritèr uti ex aliis ab eo geſtis, armorum etiam quibus peremtus eſt, quemadmodum & juvenum, qui peremerint, numeri rationem afferunt miram. Miſna citata ipſa ait, eò quod tanti capillum ſuum æſtimaret, capillis ſuſpenſum eſſe[e], תלוי

[a] *Ad tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 16, 2. *& tit.* Beracoth *cap.* 1. *fol* 4, 1.

[b] 2 *Sam.* 15, 18.

[c] *Ibidem* 15, 11.

[d] *Gemar. Hieroſolym. ad tit.* Sota *cap.* 1. *fol.* 17. *col.* 2. *halach.* 8. *D. Kimchius ad* 2 *Samuel* 18, 14. *Gloſſa ad Miſn. Babylon. tit.* Sota *cap.* 1. *fol.* 9, 2. *Bartenor. ad dict. Miſnam* §. 8.

[e] 2 *Sam.* 18, 9.

שבא על עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לונכיות
של ויסבו עשרה נערים נושאי כלי יואב ולפי שגנב שלש
מנות לב אביו ולב בית דין ולב ישראל של ועגוב
אבשלום את לב אנשי ישראל ולפיכך בהקעו בו ג'
שמטים של ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום

[a] *Ibid. cap. 15, 16. & 16, 21.*

Et quoniam concubuit cuus patris ſui concubinis Decem, ideò indebantur ei Decem lanceæ, juxta id quod dicitur [b] *& venerunt Decem Juvenes, qui Joabo armigeri erant. Et quoniam triplicis Furti erat reus; Cordis nimirum Patris ſui & Cordis Synedrii* (Magni adeóque cæterorum, quorum Capita ſeu Principes ſibi ſic

[b] *Ibid. 15.*

[c] *2 Sam. 15, 6.*

adſciverat) *& Cordis Iſraelis, ſecundum quod dicitur* [c], *Etiam Cor hominum Iſraelis furatus eſt Abſalom, Ideo tranſfixa ei ſunt tria Facula, ſecundum quod dicitur* [d] (de Joabo) *Et manu ſuâ cepit tria Facula quibus tranſfixit Cor Abſalomis.* Gemara Hieroſolymitana [e], ולב בית דין דאמר אבשלום מי וישמיני שופט הארץ וגו' רעש אבשלום ברבר הזה *Et Cordis Synedrii, juxta dictum illud Abſalomis* [f]. *Quis conſtituet me Judicem ſuper terram* &c. Affectum Synedrorum ſibi *dicto hoc commovit Abſalom.* Fiunt dein ſucceſſores Achiæ Siloniæ heic in Receptione Legis Oralis Elias, Eliſha, Jehoiada Sacerdos, Zacharias, Hoſeas, Amoſus, Iſaias, Micah, Joel, aliíque Prophetarum uſque ad Baruchum, adeóque Ezram quem à Barucho ובית דונו *& Synedrio ejus* accepiſſe aiunt Legem illam Oralem, uti & reliquos cunctos, ab anteceſſore proximo. Et pariter unicuique tribuitur illud *accepit ab eo* ובו *& Synedrio ejus*, quaſi etiam Synedrii Principes fuiſſent. Etiam quod apud Jeremiam [g] habetur de שרים *Principibus* quibus, velut ſolis Prophetæ judicibus legitimis, à Zedekia rege res relinquitur, pro Synedrio ſumitur [h] tunc Magno, quod ita in ſucceſſione jam dicta locum habet. Illud autem de Davidis acceptione ante memoratum

[d] *2 Sam. 18, 14.*

[e] *Ad tit. Sota cap. 1. fol. 17. col. 2. halach. 8.*

[f] *2 Sam. 15, 4.*

[g] *Cap. 38, 5.*

[h] *Hugo Grotius ad Matth. 5, 22. pag. 81.*

dum

dum recitat Zacuthius[a], והוא, inquit, המקבל ושושי כוצר משה יהושוע פנחס עלי שמואל דוד *Atque is erat eorum qui recepere. Sextus. Quomodo? Moses, Josuah, Phinees, Eli, Samuel, David,* nullâ in enumerationis illius compendio hoc Presbyterorum aut Judicum habitâ ratione. Addit ille ex veteribus, Mephiboshethum uti & Achitophelum fuisse Davidis Magistros, sed interim singularem ei fuisse magistrum, Iram Jairitem de quo legitur[b], *Etiam Ira Jairites erat* כהן לדוד ubi ἱερεὺς habent Græci ut vulgata *Sacerdos Davidi.* Et usitatissimam esse pro Sacerdote vocem כהן nemo nescit. Atque Syrus eandem usurpat, quæ etiam, pauculis antè syllabis, pro Sacerdote planè adhibetur.

[a] Fol. 11, 1.

[b] 2 Sam. 20, 26.

Arabs etiam ibi صار حبرا *factus est Sacerdos,* Lutherus, **Davids Priester**, uti & Angli vetustiores. Sed Chaldæus ibi רב לדוד *Magister Davidi.* Judæi Hispanienses, *era mayoral a David.* Alii, *Præses pro Davide, le principal officier de David,* Belgæ **Davids opper officier.** Et Angli recentiores, **chief about David,** & **a chief ruler about David,** quali in sensu vox illa antè eodem in libro[c], sumitur; ubi *filii Davidis* vocantur כהנים quod rectè à Græcis vertitur αὐλάρχαι, *aulæ principes,* Comites Consistoriani, uti & Chaldæis רברבין *Magnates,* Judæis Hispanicensibus *Principales,* juxta quod etiam recentiores & Rabbini illic ipsi, ac Syrus Arabsque. Atqui heic etiam Vulgata habet, *Filii David Sacerdotes erant,* ubi rectissimè Hugo Grotius. *Fieri id non potuit per legem. Sed error est in voce. Verbum* כהן, *unde id nomen venit, significat* λειτουργεῖν: *inde Participium in Verbalis significationem transiens si ad Deum expressè vel tacitè referatur, significat* λειτουργὸν τοῦ Θεοῦ, *Sacerdotem: si ad Regem, ejus ministrum, putà* αὐλάρχην, *ut heic posuere Septuagin-*

[c] 2 Sam. 8, 19.

ta,

ta, quomodo & Chaldæi heic ſumunt & Hebræi qui addunt indignatum Abſalomum, quòd non ipſi talis αὐλαρχία obtigiſſet. Nec aliter nomen כהן ſumi videtur infrà XX. 26. Et in Paralipomenis explicatur per Primos ad manum Regis 1, XVIII, 17. Hebræa illic ſunt הראשונים ליד המלך Primores Principes ad manum Regis. Atque id ipſum innui in Paralipomenis quod in Samuele ibi, dubitari nequit[a]. Sed in loco de Ira, Sacerdote capiunt כהן Rabbini pro Sacerdote, idcóque aiunt Iram dici Sacerdotem Davidi, quia tanti eum habuit, ut כל מתנות כהונה omnia[b] dona Sacerdotalia (ab ipſo Sacerdotibus aliàs præſtanda) ei daret, atque, ut Zacuthius, נתן לו מעשרותיו ולא לכהן אחר ואמרו שבעבור זה בא רעב שמיד סמיך ויהי רעב בימי דוד dedit ei Decimas ſuas nec alicui alii Sacerdotum; & dicunt inde eveniſſe Famem quæ ſtatim ſequitur; & erat Fames in diebus Davidis. Jarchius autem, פשוטו של מקרא שעשאו שר ושופט ſenſus Scripturæ apertus eſt, eum factum eſſe unum è primoribus & Judicem. Ad Captivitatem, Synedrium Magnum, adcóque reliqua, durâſſe ſatis conſentiunt, qui à Nebuzardane Synedros captos aiunt ad Nebuchadnezarem deductos eſſe, atque ab eo occiſos. Ratio quidem Numeri eorum ſic admiſſa, ſatis mira. Legitur[d], Et tulit magiſter militum Seraiam Sacerdotem Præcipuum & Zephaniam כהן משנה Sacerdotem ſecundum (ubi Græci codices aliqui habent, τὸν τῆς δευτερώσεως, ſed Complutenſis Ⓜ δεύτερον, uti & Chaldæus, סגן כהניא) atque שלשת שומרי הסף tres cuſtodes Vaſum (alii Sacrorum, alii janitores, Græci, φυλάσσοντας Ⓜ τοὺς θύρας, Judæi Hiſpanienſes, guardantes la baxilla, Chaldæus, אמרכליא Camerarios, theſauri cuſtodes, Jarchius & David Kimchius ibi, שומרי כלי בית המקדש cuſtodes vaſium Templi) De civitate verò tulit, סריס אחד Eunuchum unum (ſeu præfectum ſeu aulicum; Hiſpanienſes

[a] Videſis Abulenſem ad 1 Paralip. cap. 18. quæſt. 35.

[b] Apud Jarchium ad 2 Samuel. 20, 26. & vide ibi David Kimchium.

[c] 2 Sam. 21, 1.

[d] 2 Regum cap. 25, 18.

ſes *privado uno) qui erat conſtitutus ſuper viros bellatores, & Quinque viros qui aſpexerant faciem regis* (interioris admiſſionis aulicos) *qui inventi ſunt in civitate, ſed & eum qui erat ſcriba Principis militiæ, educentis populum terræ ad pugnam* (Græci ibi, καὶ γραμματέα τοῦ ἄρχοντος τῆς δυνάμεως τὸν ἐπιλέκτους τὸν λαὸν τῆς γῆς) *atque ſexaginta viros de populo terræ. Et tulit eos Nebuzardan Princeps militum & duxit eos ad Regem Babylonis in Ribla. Percuſſitque eos Rex Babylonis & occidit eos in Ribla* &c. Alibi item tantundem legitur[a], excepto quòd pro *Quinque viros* ſubſtituitur *Septem.* Jam verò Magiſtri heic Synedrii Magni Collegas deſignari volunt. Rabbi Jochanan[b] ad illud, *Et tulit magiſter militum Seraiam Sacerdotem Primarium & Zephaniam Sacerdotem,* הרי שנים *ecce ibi Duo ſunt. Et Septem viros* &c. הרי תשעה *ecce Novem.* Et Sexaginta &c. הרי שבעים חסר אחד *ecce Septuaginta, uno minùs. Et ex civitate præfectum unum, ecce Septuaginta.* Et dein, איתתניו תני שבעים ואחד ויקח רב הטבחים את שלשת שומרי הסף ושבעה מרואי פני המלך וששים איש מעם הארץ ומן העיר לקח סריס אחד הרי שבעים ואחד ולמה קיריהו סריס שמסרס ההלכה *Sed & dicitur Septuaginta unum ibi* (numerum Synedrii Magni integrum) *haberi. Et tulit Princeps militum tres cuſtodes theſauri, & Septem aulicos admiſſionis interioris, & Sexaginta viros è populo terræ & ex urbe Præfectum unum, ecce Septuaginta unus. Et quare dicitur ille* סריס *? quoniam perverterat diſciplinam veram.* Sequitur demùm, וכתוב אחד אומר חמשתן וכתוב אחר אומר שבעה להביא שני סופרי הדיינים *Scriptura altera habet Quinque* (ut in libro Regum) *altera autem Septem* (ut in Jeremiâ) *ut ſcilicet ita continerentur bini Judicum* (ſeu Synedrii) *Scribæ*; quod ut Magiſtris receptum etiam citat David Kimchius[c]. Atque ita pro arbitrio, ut Septua-

[a] *Jerem.* 52, 26.

[b] *Gemar. Hieroſolymit. tit.* Sanhedrin *cap.* 1. *fol.* 18. *halach.* 2.

[c] *Ad* 2 *Regum* 25, 19.

ginta aut Septuaginta unus conſtentur illic, hos includunt, illos rejiciunt. Et de Synedris illis Babylonem tunc abductis, vide plura apud Jarchium in Threnos[a] & Raymundum Raymundi[b]. Quicquid de Numero ſic elicito nugantur Magiſtri, etiam ſub Captivitatis tempora ita Synedrium Magnum extitiſſe citra controverſiam admittunt.

[a] *Cap.* 2, 10.

[b] *Pugione Fidei part.* 3. *diſt.* 3. *cap.* 22.

VI. Magiſtrorum præcipui, juxta ſuperiùs allata. Licet interim eorum aliqui in Catenæ continuatione diſcrepent; unde etiam, atque ex conjunctione ac Succeſsione aliquorum haud ſatis intuenti commodâ, eam velut fictitiam reſpuunt ſcriptores aliquot Chriſtiani[c]. Etiam in Ezekielis[d] viſione Jezonias Ben Saphan cenſetur à viris doctiſsimis Princeps Septuaginta virorum ibi memoratorum ſeu Synedrii Magni. *Eum credibile eſt* (inquit Hugo Grotius) *fuiſſe Senatûs Principem*; aliis[e] eum cæteróſque Sacerdotes fuiſſe omnes, idque generis Levitici, autumantibus, quaſi nemo, præter Sacerdotes, ejuſmodi Sacra illic idolorum memorata peragere quiret. Jam verò ad Ezram ſeu tempora reſtitutionis è Captivitate deventum eſt. Ipſo autem Captivitatis in tempore, qualiſcunque eſſet diſciplinæ inter Captivos Traditio[f], Synedrii Magni reliquorúmque legitimorum ſcilicet, atque ita propriè juxta antè oſtenſa, dictorum, adeóque Principum aliorum, præter Æchmælotarchas, qui hùc neutiquam ſpectant, uſus eſſe quibat nullus. De Ezra autem, qui Barucho ſic ſucceſſor fit, aiunt, ועזרא ובית דינו קבלו מברוך בן נריה ובית דינו *Et Ezra & Synedrium ejus receperunt à Baruko Filio Neria & Synedrio ejus.* Quale fuerit Synedrium Ezræ, qualia item tempore reſtitutionis, ſeu ab initio ſecundi Templi, alia, elicere haud adeò difficile videtur

[c] *Videſis Guil. Voriſtium ad* Tzemach David *pag.* 215.

[d] *Cap.* 8, : 1.

[e] *Villalpandus ibi &c.*

[f] *Adi, ſi placet, Ezra* 4 *&c. & Joſephum lib.* 11. *cap.* 4.

detur ex illis diplomatis Artaxerxiani[a], *Et tu Ezra secundum Sapientiam Dei tui quæ est in manu tua, constitue Judices & præsides* seu *moderatores, qui judicent universum populum, qui est ultra fluvium, omnes eos qui sciunt leges Dei tui. Qui autem nesciunt eos docebitis. Et quicunque noluerit facere Legem Dei tui atque Legem Regis, absque mora fiat judicium de eo, sive in mortem, sive in eradicationem, sive in mulctationem facultatum, vel in Vincula.* Juxtà eum fecisse ambigendum non est. Cum autem non semel occurrat apud Talmudicos, Ezram tunc & *viros Synagogæ magnæ* seu *concilii magni* (אנשי כנסת הגדולה passim vocitantur, quòd utrunque significat) restituisse את הגדולה *magnificentiam*[b] (Israelis) *in statim pristinum*, & עטרה ליושנה *Coronam*[c] (Legis) *in statum pristinum*, atque hinc etiam Magni nomen esse sortitum *Concilium* illud, *Synagogam*, seu *Synedrium*; cum item ipsum Ezram habeant Ebræi passim velut Mosem aut Josuam alterum, morúmque vetustorum restitutorem summum celebrent; unde & D. Hieronymus[d], *post Babylonicam*, inquit, *captivitatem sub Zorobabel & Ezdra & Neemia, Israel reversus est in Judæam & antiquum recepit statum*, idémque ad illud Esaiæ[e], *Restituam Judices tuos ut fuerunt priùs* &c. *restituet ergo Judicum similitudinem post captivitatem Babylonicam, ut Judæi volunt, Zorobabel Esdram & Neemiam & cæteros principes qui usque ad Hyrcanum populo præfuerunt*: Cum, inquam, hæc aliáque hujusmodi de reditu illo apud veteres dicta sint, certè perquam est verisimile Ezram, juris patrii utpote callentissimum, sic Judices ac Præsides, ex indultu illo regio, Hierosolymis alibíque in terra Sancta, prout res ipsa in renascente republica ferre potuit, constituisse, ut tum Synedria minora tum ampliſſimum illud Magnum seu Septuaginta-

[a] Ezra 7, 9.

[b] *Gem. Hierosolymit. ad tit.* Megilla *cap.* 3. *fol* 74. *col.* 3.

[c] *Gem. Babylon. ad tit.* Joma *cap.* 7 *fol.* 69, 2. Sepher Juchasin *fol.* 13, 1.

[d] *In Esaiam lib.* 1. *cap.* 1.

[e] *Ibid.*

agintauniuſvirale ibidem juxta mores patrios inde reviviſcerent. Neque ſanè illud in edicto, quo convocatus eſt populus ut uxores extraneas ejicerent, *omnis*[a] *qui non venerit intra triduum*, כעצת השרים והזקנים *juxta conſilium Principum & Presbyterorum, auferetur univerſa ſubſtantia ejus & ipſe abjicietur de cœtu transmigrationis*, aliunde manâſſe ſentiendum eſt quàm ex autoritate Ezræ ſimul acc Synedrii Magni, ſi rem ad Talmudicorum placita quibus hujuſmodi conſtitutiones plerunque Synedrio illi tribuuntur exigamus. Principem ita Synedrii Magni in republica ſic inſtaurata primum, ni fallor, habemus Ezram. At verò obvia eſt objectio, Synagogæ Magnæ ſeu Concilii Magni cui præfuit Ezra numerum omninò alium dici ſolere ab eo qui fuit Synedrii Magni. Minimè ſcilicet LXXI, ſed CXX. Et paſſim quidem occurrit is numerus. Maimonides[b]; בית דינו של עזרא הם הנקראים אנשי כנסת הגדולה והם חגי זכריה ומלאכי דניאל וחנניה ומישאל ועזריה ונחמיה בן חכליה ומרדכי בלשן וזרובבל והרבה חכמים עמהם חשלום מאה ועשרים זקנים ואחרון מהם הוא שמעון הצדיק והוא היא בכלל המאה ועשרים וקבל תורה שבעל פה מכולם *Synedrium Ezræ fuerunt illi qui vocantur viri Synagogæ* ſeu *Concilii Magni, nimirùm Haggæus, Zacharias, Malachias, Daniel, Chananias, Miſael, Azarias, Nehemias filius Chacaliæ & Mordecai Bilſhan*[c] *& Zerubabel præter plurimos alios Sapientes qui complebant numerum centum viginti ſeniorum. Poſtremus eorum fuit Simeon Juſtus. Atque is, cum ex illo numero eſſet, ab omnibus accepit legem oralem.* Tantundem alii, non pauci. Quomodo igitur Septuagintauniuſviralis Synedrii is Princeps appellandus fuerit? Certè mihi nondum eſt perſuaſum, numerum illum omninò heic refragari, neque ſic intelligendum, ut tempore aliquo, ordinatâ ſaltem reipublicâ, Synedrium

[a] Ezra 10,8.

[b] *In præfat. ad* Jad. *vide item Gedaliam in* Shalſheleth *fol.* 21,22 *&c. Abraham Ben David in Cabala*, Juchaſin *fol.* 131, 1 *&c. Adde J. Buxtorfii Tiberiadis cap.* 10.

[c] *Videſis* Ezram 2,2.

drium haberetur, cui præeſſet Ezra, ex CXX Senioribus ſimul conflatum. Nam numerus is apud Magiſtros ubi de Judiciis Synedriiſve loquuntur, eſt aliàs planè inauditus. Et, cum ex pari etiam conſtet numero, juxta receptiſſima quæ ſuperiùs oſtendimus gentis inſtituta, in Synedrio aliquo legitimo ac ordinario locum ſortiri nequibat, nedum in primario illo ac ampliſſimo cui cætera univerſa, quotquot item ordinaria fuere, parebant. Id quod vim fateor tantùm habet, ſi Ezra ſimul cum Synedrio ſuo numerum illum confecerit. Perit autem à numeri paritate argumentum hoc, ut nemo non videt, ſi ut Septuaginta Moſi juncti memorari ſolent, ſic & heic CXX Ezræ. Neque mihi ſatis eſt hactenus exploratum, utrum is ex numero illo fuerit, an ei adjectus tantùm, ut princeps. Utut autem ſe res ea habuerit, exiſtimandum potiùs videtur, Septuagintauniuſviralis Synedrii Principem ita fuiſſe Ezram, ut cùm, demortuis collegis, alii, ipſo ſuperſtite, ſuccederent, univerſi ſimul, id eſt tam LXXI qui Synedrium magnum primò ſic & deinceps conficerent quàm ſive Quinquaginta ſive Quadraginta Novem ut ſuccedanei, ſuo quilibet tempore ſubinde adjecti, integrum centum viginti numerum complerent, Synedrium ejus vocarentur. Adeò ut nunquam, ordinatâ ſaltem ritè republicâ, plures quàm LXXI Synedrii ſimul eſſent collegæ; omnes tamen Collegæ, ſive primò adſciti ſive poſteà ſuccedanei, nomine paritèr honeſtarentur. Neque ſanè temporis intervallum à Zerubabele (qui ex eis, juxta Magiſtros, fuit) aliiſque ei coætaneis ad Simeonem Juſtum, patitur commodè ut potuerit aliter fieri. Senes admodum alii, alii juvenes, utcunque ob morum ac ſcientiæ præſtantiam non minus ac provectiores inter ſenes idoneos habiti, facilè efficere quibant tum ut

à tempore quo primo adſcitorum natu maximi ante cooptationem florebant ad poſtrema junio-rum tempora, ſecula aliquot diffuſiora, ut heic, intervenirent, tum etiam ut nulla difficultate ſive Quadraginta novem ſive Quinquaginta in Syne-drorum Septuagintauniuſviralium demortuorum lo-ca, pro re nata ſurrogarentur. Horum autem po-ſtremus fit Simeon ille Juſtus, Pontifex maxi-mus, qui etiam dici ſolet[a], משירי כנסת הגדולה & משירי אנשי כנסת הגדולה *ex reſiduis concilii, Synagogæ* ſeu *Synedrii hujus magni* ſeu *reliquiis*, ut Fagius. Et doctiſſimus Joannes Buxtorfius[b], *ex reſiduis*, inquit, *id eſt, ultimus in quo concilium* (illud) *deſiit.* Cæteris ita ſuperſtes Simeon ille erat, ut, eo demortuo, nemo reſtaret, qui Ezrâ Principe in Synedrium Magnum cooptatus fuerat. Sic numerum illum intelligendum etiam ſuadent Magiſtri dum alii[c] de Simeone Juſto ai-unt, eum ex reſiduis nuncupari, שלא היה עמהם בחזקת הבית כמו עזרא *quoniam non fuit in numerum eorum cooptatus in initio Templi* (ſecundi) *ſicut Ezra*, alii ipſum numerum ut indefinitum prætermittunt, Sapientum qui, ſeculis illis, præ aliis claruere Conge-riem[d], Synagogam ſeu Concilium vocantes. De Si-meone hoc Alexandro Magno coætaneo vide quæ alibi[e] conteximus, ſi de ejus dignitate plura velis. A Simeone Juſto & בד *Synedrio ejus* accepit Legem ora-lem Antigonus Socæus, ſeu ut Maimonides[f], *Antigo-nus Socæus* (ובד) *& Synedrium ejus acceperunt à Simeone Juſto &* (בד) *Synedrio ejus.* Atque ut Ezra, ſic etiam Simeon Juſtus, item & Antigonus, Princeps Synedrii Magni habetur. In ſequentibus tam Pater Synedrii Magni quàm Princeps ſemper in Receptione, ut ſta-tim liquebit. De hiſce verò ait Abraham Salmanti-cenſis[g], אעפ שבשמעון ובאנשיגונים לא מצאנו אב בירין

[a] Pirke Aboth *cap.* 1. Sepher Juchaſin *fol.* 13,2. & 66,2. R. Gedalia in Shalſheleth *fol.* 22,2. *alii.*

[b] *In Tiberiade cap.* 10.

[c] *Sal. Jarch. in gloſſ. ad* Pirke Aboth *cap.* 1.

[d] Sepher Cozri *part.* 3. §. 65.

[e] *Lib.* 1. *de ſucc. in Pontificat. cap.* 7 & 8.

[f] *In præfat. ad* Jad Chazeka.

[g] Sepher Juchaſin *fol.* 17,2.

דין לעולם הזה אב בית דין אלא שלא היו רשומים כמו
אלה לזכיד שמותם וזה היה מנהג בישראל שכן אמרו
בסוף מועד קטן על שאול זה נשיא ועל יונתן זה אב
בית דין *Tametsi conjunctos non reperimus Patres Synedrii Simeoni Justo ac Antigono, semper tamen fuit Synedrii pater. Verum quidem est nomina eorum, velut in his* (mox sequentes heic, innuit) *neutiquam indicari. Sed mos Israeliticus ejusmodi erat, quemadmodum aiunt, sub extremum tractatus Talmudici Moed katon, de Saule, eum fuisse Synedrii Principem, ac de Jonathane, eum fuisse Patrem Synedrii.* Quod & antè memoratur.

VII. Dum de Traditione ad Ezram & Receptione ab eo ac Synagoga seu Synedrio ejus cogitamus, fieri nequit, quin simul in mentem redeat quod traditur in Esdræ Apocryphis viríque recipitur doctis, de Lege Orali sub eo etiam scriptis, idque tunc primùm velut ex Numinis jussu, à scribis per dies quadraginta continuos operi incumbentibus, mandata. Libros quidem omnes fuisse aiunt 204. de quibus, in Apocryphis illis[a], *Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor. Et factum est, cum complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens, priora quæ scripsisti, in palàm pone, & legant digni & indigni. Novissimos autem Septuaginta conservabis, ut tradas eos Sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectûs & Sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et sic feci.* Ad hæc Joannes Picus Comes Mirandulanus[b], de Cabala Ebræorum verba faciens, *Postquam*, inquit, *Hebræi à Babylonica captivitate restituti, per Cyrum, sub Zorobabel instaurato templo, ad reparandam Legem, animum appulerunt; Esdras tunc Ecclesiæ præfectus, post emendatum Moseos librum, cum planè cognosceret, per exilia, cades, fugas, captivitatem gentis Israelitica, institutum*

[a] *Esdræ lib 4. cap. 14, 44.*

[b] *In Apologia pag. 82. & lib. de Hominis dignitate pag. 218. Basil. 1601. videsis Sixtum Senensem in Bibliotheca lib. 2. lit. E. & Petrum Crinitum de Honesta disciplina lib. 25. cap. 3.*

tutum à majoribus morem tradendæ per manus doctrinæ ſervari non poſſe, futurúmque ut ſibi divinitus indulta cœleſtis doctrinæ arcana perirent, quorum commentariis non intercedentibus, durare diù memoria non poterat, conſtituit ut convocatis, qui tunc ſupererant Sapientibus, afferret unuſquiſque in medium, quæ de myſteriis Legis memoritèr tenebat, adhibitiſque notariis, in Septuaginta volumina, tot enim fere in Synhedrio ſapientes, redigerentur. Adcóque, & Synedrium Septuagintauniuſvirale tunc agnoſcit, & Theologiam myſticam ſeu Cabalam reconditiorem in libris illis 70, numerum ſibi velut à Synedrii ſui Magni collegarum numero mutuantibus, contineri. Dein de libris illis 70 ipſis, *Hi ſunt*, inquit, *libri ſcientiæ Cabalæ, in quibus meritò Eſdras venam intellectus, id eſt ineffabilem de ſuperſubſtantiali Deitate theologiam, ſapientiæ fontem, id eſt, de intelligibilibus angelicíſque formis, exactam metaphyſicam & ſcientiæ flumen, id eſt, de rebus naturalibus firmiſſimam philoſophiam eſſe, clara in primis voce pronuntiavit.* De eorum etiam verſione, à Sixto Quarto Pontifice Maximo, procurata; *Hi libri, Sixtus Quartus Pontifex Maximus qui hunc, ſub quo vivimus feliciter, Innocentium octavum proximè anteceſſit, maxima curâ ſtudióque curavit, ut in publicam fidei noſtræ utilitatem, Latinis literis mandarentur, jámque cum ille deceſſit, tres ex illis pervenerant ad Latinos. Hi libri apud Ebræos hac tempeſtate, tanta religione coluntur, ut neminem liceat niſi annos quadraginta natum, illos attingere.* Et dein, *Hos ego libros, non mediocri impenſa mihi cum comparaſſem, ſummâ diligentia, indefeſſis laboribus cum perlegiſſem, vidi in illis (teſtis eſt Deus) religionem non tam Moſaicam quàm Chriſtianam,* quod compluribus Chriſtianæ religionis capitibus enumeratis aſſerit. Poſtmodum etiam[a] fidenter Picus, *ad imitationem numeri illorum*

[a] *Ibid. pag. 117.*

70 *Seni-*

70 Seniorum, fuerunt redacta myſteria Cabalæ in 70 libros principales tempore Eſdræ. Etiam ſucceſſionem ait ille perpetuam fuiſſe à Moſe Cabalæ illîus ſeu Legis Oralis, per diſciplinam Septuaginta Senioribus illis ſeu Synedrii Magni collegis ſemper receptam ac ſucceſſoribus ſuis traditam, qua de re plura ipſe in Apologia ex Hilario, Origene, etiam S. Paulo. Alii aliquot tantundem. Sed, puto, libro illos non ſolum Septuaginta cæteróſque, ſed & Tres, quos ait Sixti Quarti curâ Latinè verſos, nimis reconditos, forſan jam nullibi, manere. Notiſſimum enim eſt, per Italiam libros id genus non paucos, id eſt Cabaliſticos dictos, juſſu Pontificio aliorúmque Principum ſub ſeculum Pici prorſus periiſſe. Atqui nuperrimè auſus eſt Jacobus Gaffarellus Trium illorum velut jam à ſe repertorum Defloraciones edere; in libello ſcilicet cui titulus *Codicum Cabaliſticorum Manuſcriptorum quibus eſt uſus Joannes Picus Comes Mirandulanus*[a], adeóque Eſdrianorum, quos jam diximus. *Et Primus*, inquit, *verſatur circa priores Scripturæ ſacræ libros, quos Pentateuchum appellant, quorum myſteria Cabaliſtica pandit & explicat, collectore Rabbi Levi de Recineto, vulgo Recanati, Italo. Incipit, ex ſententia Doctorum noſtrorum: Finit, Ædificans Jeruſalem Dominus diſperſiones Iſrael congregabit. Secundus eſt, De Scientia Animæ rationalis divina, merè ſpeculativa, inſtauratore Rab. Eleazar Katon, id eſt Juniore Germano. Incipit, decimo ſeptimo. Finit, ſubjuncta ſunt ſemper in ſeculum ſeculi facta. Tertius eſt, de variis hominum Gradibus, exſcriptore Rab. Scem Tob Ben Joſeph, Ben Phallachera, Hiſpano. Incipit, Liber Graduum Rabi Scem Tob; Finit Cor ponat in Sapientiam meam.* Expreſſiùs autem de Libris illis Ebraicis ab Ezra ſcriptis ac à ſe magno comparatis pretio loquitur J. Picus quaſi ipſos habu-

[a] *Pariſiis 1651. in 8.*

isset, nec Rabbini alicujus Itali, Germani aut Hispani, id est nuperi tantùm, collectiones. Majoris quidem multò Primum facit quàm reliquos binos. Sed, nisi nimium fallor ego, Primus ille haud omninò alius est quàm Recanatensis ille (id est Ricinensis) quem annis abhinc 130 Venetiis mandavit typis Daniel Bombergus, id est בשנת ל"פג לפ"ק *in anno* 283 (Judæorum) *juxta computum minorem*, id est 1523 Christi. Verum quidem est; impressum illum non illic vocari *Levi de Recanati*, ut Gaffarello Recanatensis ille nominatur, sed חכם הקדוש ר' מנחם דרקנאטי זצ"ל *Sapiens Sanctus R. Menahem de Recanati, memoriæ beatæ*. Titulus autem est, פירוש על התורה על דרך האמת *Expositio super Legem, juxta viam veritatis*. Adeóque commentarius est in Pentateuchum, ut Levi illius opus sit, arcana Legis & doctrinam Cabalisticam maximè tradens, quod & præfatur Jacob Bar Chaiim Ben Adoniah Ebræus qui per Bombergum edidit. Et revera, eadem satis quidem ipsissima exhibet quæ pauculis è suo MS. dedit Gaffarellus, modo cautiùs temperes aliquot quæ de Christiana religione velut illic sæpiùs reperta injecit ille. Idem heic habetur Parascharum ordo, commentarius de eisdem rebus idem, citatis sæpissime libris illis de re Cabalistica celeberrimis vetustissimísque *Sepher Zohar*, & *Sepher Babir* (cujus autor dicitur R. Nehonia Ben Hakkana, scriptor ante Christum) præter *Rabboth* Pentateuchi. Notat item Gaffarellus ad finem Defloratiouis suæ è commentario Recanatensis sui in Deuteronomium, qui terminatur parashâ libri nona seu penultima, *decimam particulam* (seu parasham) *autorem morte præventum inexplicatam reliquisse*, quod itidem ipsissimum ab editore subjungitur, Monitum etiam Gaffarelli de Initio & Fine, edito omninò consonum est. Ita enim inci-

incipit, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ לפי דעת רז"ל וגו *In principio creavit Deus Cœlum & Terram. Ex ſententia Rabbinorum noſtrorum, piæ memoriæ &c.* Eiſdem etiam ſyllabis finitur quibus codex ille Gaffarellianus. בונה ירושלם יי נדחי ישראל יכנס *Ædificans Jeruſalem dominus congregabit diſperſiones Iſrael*, quod è Pſalmis citatur[a]. Non igitur videtur dubitandum quin *Levi* pro *Menahem* caſu aliquo in libro illo ſubſtitueretur, nec alius fuerit ab edito. Certè memorat libros illos Cabaliſticos Joannes Picus, nec ſemel, quaſi ipſos Eſdræ ſeculi commentarios, quos ſibi pretio ſummo comparaſſet, nec alios, innui vellet. Atqui Liber ille Ricinenſis circa ducentos ante Pici obitum annos conſcriptus eſt. Tunc enim floruit Rabbi Menahem ille, דרקנאטו *de Recanati*, librúmque illum ſuum aliósque compoſuit, ut teſtantur R. Gedaliah Ben Jechia[b], David Ganz[c], alii ex illis obvii. Et R. Gedaliah expreſsim etiam adjicit eum morte præventum poſtremam Deuteronomii paraſcham inexplicatam reliquiſſe. Citatum memini aliquoties, Munſtero in Notis ad Pentateuchum, Joanni Druſio, in Præteritis, alibíque. In Bibliothecæ Buxtorfii patris, editione utraque, legitur, רקנאט *Rakanat. Author R. Menachem Rakanatenſis, qui ſcripſit librum Rakanat, & eſt Peruſch ſuper Secreta legis, quæ ſcripſit Rambam. Venetiis anno* 283 *Chriſti* 1523 *in* 4to. qui planè idem eſt cum edito, quem diximus. Et Plantavitzius ejuſdem ſequax[d] רקנאט או ספר רקנאט *Rekanat, ſeu liber R. Menachen* (pro Menachem) *Rechanatenſis. Complectitur liber iſte ſecreta legis quæ ſcripſit R. Moſes Ægyptius excuſus Venetiis.* Undenam verò adjectum heic fuerit, R. Moſis nomen, aut in illo Buxtorfii Rambam, nondum ſatis didici. Jam an ex Eſdræ fuerint libris 70, hic cæteríve ibi bini à Gaffarello ſic defloSſſſ 2 rati,

[a] *Pſalm.* 147, 2.

[b] *In* Shalſheleth Hacabala *fol.* 61 & 62.

[c] *In* Tzemach David, *Millen.* 6, *anno* 50.

[d] *Bibliotheca Rabbinica* §. 645.

rati, viderint perſpicaciores. Liber autem ille *Recanati* aliquoties à Conrado etiam Geſnero, centum amplius abhinc annis, ut impreſſus, memoratur. *Menahem*[a] *Judæus ſcripſit in legem Moſis*; &[b] *Recanati* (*videtur ſcriptum eſſe Rabi Manahem à Ricanato in Pentateuchum*) adjecto pretio, quo venalis erat Venetiis, 4 *libris*; &[c] *R. Menahem à Ricanato dogmata Cabaliſtica*, &[d] *Cabaliſtica dogmaata R. Menahem à Ricanato.*

[a] *Bibliothec. pag.* 510.

[b] *Pandectarum lib.* 1. *tit.* 21. *fol.* 42. *col.* 1.

[c] *Fol.* 41. *col.* 2.

[d] *Lib.* 20. *tit.* 2. *fol.* 15. *col.* 4.

VIII. In Catena Talmudica Traditionis Receptioníſque inſequentis, uſque in Gentis Synedriorúmque in Terra ſancta ſatis legitimorum Excidium, in hujuſmodi exhibetur nominum Principum & Patrum Synedrii Magni facie.

I. *Joſe Ben Joazar Tzeradites.* — *Joſeph Ben Jochanan, Hieroſolymitanus.*

II. *Jehoſuah Ben Perachiah* — *Nithæus Arbelites.*

III. *Jehuda Ben Tabai* — *Simeon Ben Shatach.*

IV. *Shemaiah* — *Abtalion.*

V. *Hillel* — *Shammai.*

VI. *Rabban Jochanan Ben Zacai* — *Rabbi Simeon Ben Hillel.*

VII. *Rabban Gamaliel Simeonis filius.*

VIII. *Rabban Simeon R. Gamalielis filius*, in ipſo excidio Urbis ſub Veſpaſiano, peremtus.

IX. *Rabban Gamaliel Simeonis filius.*

X. *Rabban Simeon Gamalielis filius*, quocum fuit *Rabbi Nathan Babylonius* אב בית דין *Pater Synedrii.*

[e] *Juchaſin fol.* 43, 2.

XI. *Rab-*

XI. *Rabban Jehuda Haccados, Simeonis filius,* quem etiam Patrem Synedrii Gamalieli fuisse existimatum est[a].

[a] *Ibidem.*

XII. *Gamaliel Jehudæ F.*

XIII. *Jehuda Gamalielis filius.*

XIV. *Hillel Jehudæ F.*

XV. *Gamaliel Hillelis F.*

De primo heic jugo aiunt, *Jose Ben Joazar & Joseph Ben Jochanan* ובד *& Synedrium acceperunt* ab Antigono ובד *& Synedrio*, seu ut in Misna interdum[b], קבלו מהם *acceperunt ab eis*, id est, ut nonnulli[c] interpretantur, à Simeone Justo & Antigono Socæo, aliis pluralem illam locutionem de Antigono & Synedrio ejus tantum capientibus. In idem verò satis res ea recidit. Certè exemplaria Misnæ alia ibi habent non מהם *ab illis* sed[d] ממנו *ab illo*; alia etiam statim adjiciunt[e] illud מהם, ita ut contextus sit, *acceperunt ab illo*; *ex eis verò, Jose Ben Joazar dixit* &c. In hisce, sic incipiunt Catenæ successores jugati seu paria הזוגות dici Magistris solita. Jugum heic secundum ובד״ *& Synedrium ipsorum* dicitur recepisse à Jose Ben Joazar & Joseph Ben Jochanan ובד״ *& Synedrio.* Ita Jugum tertium ובד״ *& Synedrium*, à secundo, & à Synedrio. Quartum (in quo Abtalion vocatur גרי הצדק *Proselytus justitiæ*; inclinante enim, paulò ante excidium, imperio & disciplinâ pristinâ Judaicâ, Proselyti etiam in Synedria, contra mores priscos admissi sunt) & Synedrium, à Jehuda & Simeone ובית דין *& Synedrio.* Quintum, seu Hillel & Shammai ובית דין *& Synedrium* à Shemaiah & Abtalione, seu Jugo Quarto, & à Synedrio. Sextum & Synedrium, à Quinto ובד״ *& Synedrio.* Horum priorum quinque, quilibet aut Princeps erat aut *Pater* Synedrii Magni. Quin exceptis qui numero heic tertio

[b] Pirke Aboth *cap.* 1.

[c] *Zacuth. in* Juchasin *fol.* 16, 1. *Et R. Meir Tolosanus in* Pirush Pirke Aboth. *vide item R. Samuel Ozideus. ibidem.*

[d] *Edit. Manass. Ben Israel, aliæ.*

[e] *Edit. Obadiæ Bartenorii.*

sic conjugantur, id est, Jehuda Ben Tabai & Simeone Ben Shatach, de cunctis unanimes magistri pronuntiant reliquis[a], eum, qui priùs nominatur, fuisse Principem Synedrii Magni, qui posteriùs, Patrem. Quod ad Jehudam autem illum & Simeonem Shatachidem attinet; alii hunc Principem, illum verò Patrem, quod & receptius est, atque è Gemara Babylonia[b] confirmatur; alii[c] nullum inter hosce, in recensione, cæteróque discrimen fuisse volunt. Floruit Ben Shatach sub initia Hasmonæorum & diù post. De proximè jugatis seu Simeone Ben Hillel & Jochanan Ben Zacai, simile non dicitur. Id verum est, Jochanan Ben Zacai Principem Synedrii fuisse; sed non ante excidium Urbis Templique sub Vespasiano. Successor scilicet erat (in Synedrio Jamniæ qualicunque) Simeoni Gamalielis I seu Senioris filio in ipso excidio peremto[d], qui numerum heic tenet octavum. Is verò qui jugatus est Jochanani huic, seu Simeon Ben Hillel juxta nonnullos[e] etiam Princeps erat, patríque Hilleli successor proximus. Sed verò (ut ordinem perpetuum Principum, qui receptior est, hucusque texamus) Hilleli principi plerunque successor proximus fit[f] Rabban Gamaliel ejus ex Simeone F. nepos, Senior dici solitus, etiam D. Paulis[g], ut putatur, præceptor. Patrem item Synedrii, dum hic Princeps[h] erat, adjiciunt, Josuam Ben Chanania ex discipulis Jochananis Ben Zacai. Nam etsi serò Jochanan ille Principatum est sortitus, nihilominus non solùm Pater hic Synedrii sed & viri aliquot perquam illustres alii ex ejus schola prodiere. Atque ingens erat illius eorúmque in Lege docenda traditionibúsque avitis propagandis opera, eáque felicissima. Gamalieli Principi illi Synedrii successit ejusdem filius Rabban Simeon qui in Catena illa numerum habet octavum. Hunc secu-

[a] Sepher Juchasin *fol.* 16,1. *Obad. Bartenor. ad* Pirke Aboth *cap.* 1. §. 4.

[b] *Addit.* Sanhedrin *cap.* 2. *fol.* 19,1. *& vide cap.* 14. §. 1.

[c] *R. Meir in* Juchasin *ibid. & vide fol.* 17, 1. *&* 60,1. *&* 67,1.

[d] *Vide* Tzemach David *Millen.* 4. *ann.* 810.

[e] *Juchasin fol.* 66,2. *ex cap.* 1. *Gemar. Babyl. ad tit.* Sabbath.

[f] Juchasin *fol.* 20,2. *&* 21, 1 *&* 2. 66,2. 53,2. 67,1. 60,1. *vide item Petrum Crinitum de* Honesta Disciplina *lib.* 10. *cap.* 1. *& Buxtorf. Bibliotheca Rabbinic. in* ו.

[g] *Act. Apost.* 22, 3. *vide lib.* 3. *de Nuptiis c.* 18.

[h] Juchasin *fol.* 33,1. 59,1.

ſecutus eſt R. Jochanan Ben Zacai, non hoc ordine in Catena poſitus, quæ nempè ad primarios eorum qui ad poſteros legis ſcientiam tranſmiſere (ipſi ſimul cum collegis diſcipulíſque ſuis innumeris; quod ſemper intelligendum) deſignandos, nec tam ad Principes Synedrii, quà Principes, enarrandos apud Magiſtros fieri reperitur. Quatuor demum qui ſuccedunt, Rabban Gamaliel Simeonis filius, ſeu Gamaliel II, Jafnenſis item dici ſolitus, Simeon hujus filius, Jehuda Haccados filius Simeonis, & Hillel hujus filius cum hujus filio Gamaliele ut in Catena, ſic in Principatu Synedrii ſucceſſores fiunt. Niſi interſeramus R. Eliæzer Ben Azaria qui dicitur[a], ראש ישיבה בחבריה דג *Princeps Conſeſſûs in Societate*, ſeu *Collegio*, ſeu *Conſortio Rabban Gamalielis* primi[b], נשיא ישראל *Princeps Iſraelis*[c]. Adeo ut ab Hillele Principe (excepto tantùm Jochanan Ben Zacai, & ratione dubii de Eleazare hoc rite habitâ) dignitas illa velut jure hæreditario ad filios nepotéſque, juxta Magiſtros, tranſmieteretur. Summa igitur eſt, Moſem, Joſuam, Judices inſequutos, Eli, Samuelem, Saulem, Davidem, Reges cæteros, Principes fuiſſe Synedrii Magni, niſi, ut interdum, alii ab eis, mandatam fortè juriſdictionem ac imperium cum dignitatis nomine item, acceperint. Poſt reditum autem è captivitate Babylonica, uſque ad Joſe Ben Joazar & Joſeph Ben Jochanan, ſeu ætatem initia Haſmonæorum antevertentem, Ezram, Simeonem juſtum, alios fortè quorum nomina neſcimus, eandem tenuiſſe dignitatem. Dein Quinque parium ſeu Jugorum, quæ inſequuntur in Catena, priorem Principem Synedrii fuiſſe ac poſteriorem Patrem[d]. Et de Succeſſione hactenus è Talmudicis oſtenſa, recolas quæ capite ſuperiore de Principibus

[a] *Thoſpoth apud R. Gedalia in* Shalſheleth *fol.* 27,2.

[b] Juchaſin *fol.* 51,1.

[c] *Vide* Juchaſin *fol.* 38,2. 51,2. & Shalſheleth hacabala *fol.* 27,2.

[d] *Sed & videſis de Succeſſione hèic Samuel. Petit. Obſervationum lib.* 3. *cap.* 3.

cipibus quandoque ſummotis variatímque conſtitutis monentur. Unde palàm eveniſſe videtur, ut nunc Pontifices ſummi, gratiâ dominantium pollentes, nunc Reges ipſi Principum Synedrii Magni locum occuparent, ídque eorum ipſorum qui Catenam jam oſtenſam faciunt. Ut enim illud in Evangeliis de Anna & Caipha Pontificibus, in judicio D. N. Jeſu Chriſti aliíſque alibi federe in Novo, veluti Principis & Patris Synedrii partes agentibus (qua de re plura libro Tertio) præteream, in judicio capitali illo Jacobi Juſti, fratris Domini dicti ac Epiſcopi Hieroſolymitani primi, circa ſexageſimum[a] à Chriſto annum ſeu Neronis, ſeptimo in Synedrio habito, Principatum Synedrii invaſiſſe videtur Ananus, Junior dictus, Pontifex Maximus; quo tempore juxta Catenam Talmudicam ſuperiorem, aut Rabban Jochanan Ben Zacai aut Rabban Gamaliel illum jure obtinebant. Nam ubi Joſephus judicium illud narrat, ait[b] quod Ananus ille homo crudelis, utpote ex ſecta Sadducæorum, οἵπερ εἰσὶ περὶ τὰς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ἰουδαίους, *qui in judiciis reliquos Judæos cunctos ſeveritate ſuperant*, mortuo Feſto Præſide, atque in itinere detento adhuc ſucceſſore ejus Albino, Hieroſolymis, καθίζει Συνέδριον κριτῶν, *congregari fecit, convocari, Synedrium Judicum* (Ruffinus, *Concilium fecit judicum*; Genebrardus, *il fit aſſembler les Juges*) καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ, *introducens*, aut *introduci faciens in illud* Jacobum illum aliósque aliquot (ubi malè Ruffinus, *& quoſdam deducens ad ſemetipſum*) ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος παρέδωκε λευσθησομένους, *ut in legis violatores accuſationem inſtituens* (Ruffinus, *quaſi contra legem agentes accuſans*) *tradidit lapidandos*. Ubi explicatius in verſione Genebrardus, *les accuſa d'aveir commis quelque crime & blaſpheme contre Dieu, & donnant ſentence de mort les*

[a] *Videſis Baronium tom. 1. ann. 63. §. 3.*

[b] *Lib. 20 cap. 8.*

les fit lapider. Blaſphemi enim pœna forenſis Lapidatio. Et Chriſtianum tunc ſe illic profiteri, erat velut Blaſphemum eſſe. Ita hiſtoria illa de Judicio Jacobi illius Juſti ſimpliciùs narratur à Joſepho; ſed ab aliis illo recentioribus, adeò incruſtata eſt, ut nec forenſe judicium illud, ſeu pœna forenſis aut Synedrialis videatur, ſed neſcio quod è pinna Templi præcipitium, qua de re conſulas quæ habent Euſebius[a] in Hiſtoria Eccleſiaſtica & Hieronymus[b] ex Hegeſippo, Georgius Syncellus[c], Cedrenus in Nerone, Freculfus[d], alii, præter Martyrologia, Romanum, Hrabani ac alia[e]. Sed demùm adeas Joſephum Scaligerum[f] ad Euſebii Chronicon Latinum, ubi tantùm legitur, *à Judæis lapidibus opprimitur* (Græca ibi tantùm Ἰουδαῖοι κτείνουσι *Judæi interficiunt*) cui conſonus Eutychius Patriarcha Alexandrinus. Illes ورجموه بالحجارة حتي مات *Lapidibus donec moreretur impetitum interfecerunt.* Certè qui *præcipitatum* eum ſimpliciter aiunt[h] non inde à forenſi pœnæ recedunt modo, quo neutiquam omninò è pinnis templi, ſed ex loco ſolo editiori præcipitabantur lapidandi, ut ſuperiùs eſt etiam oſtenſum. Illud autem, Anani & Synedrii ſui, adeò omnibus in urbe bonis & legis ſtudioſioribus diſplicuit, ut miſſis ad Agrippam Regem clàm nunciis rogaverint, mandarent Anano ne quid tale poſthac ageret. Nam ne nunc quidem rectè egiſſe. Etiam eorum nonnulli Albino Præſidi ab Alexandria adventanti occurrentes, διδάσκουσιν ὡς οὐκ ἔξον ἐστὶν Ἀνάνῳ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης καθίσαι Συνέδριον, *docuerunt non licuiſſe Anano ſine ipſius conſenſu* (malè legitur, in hoc apud Georgium Syncellum[h] excerpto, χωρὶς τῆς αὐτοῦ γνώμης, *abſque eorum conſenſu*, Ruffinus, *præter illius*, utpote Præſidis, *voluntatem*; & Genebrardus, *ſans ſon*

[a] *Lib. 2. cap. 23.*

[b] *De ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Jacobo.*

[c] *Pag. 337.*

[d] *Tom. 2. lib. 1. cap. 18.*

[e] *Ad Cal. Maii, & Græc. Men. ad Octobris 23.*

[f] *Num. 2077. vide item Chronic. Alexandrin. pag. 581 & 585.*

[g] *Pag. 334.*

[h] *Notkerus in Martyrologio ad Cal. Maii.*

[h] *Pag. 339.*

consentement) facere Synedrium. Unde etiam Albinus, in itinere versus Hierosolyma, ex eorum dictis persuasus, iracundè ad Ananum scripsit, λήψεσθαι παρ' αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν, *daturum eum sibi pœnas minitans.* Etiam Pontificatu, quem obtinuerat tribus mensibus, privavit eum Agrippa, suffecto Jesu Damnæi filio, aliisque posteà, quorum, in Catena, nullus. Hinc non ita obscurum est, Romanorum Præsides & Reges illic à Romanis tunc substitutos, in Synedrium illud summam exercuisse potestatem, etiam & Principem ejusdem pro eorum arbitratu, suffectum, mutatum. Vix enim est ut non credamus, jure qualicunque illic tunc temporis admisso, Ananum illum, ut Principem Synedrii, illud convocasse; utcunque, non citra Præsidis Regisque aut alterutrius consensum, celebrandum. Et de Regia tunc heic potestate, vestigium est insigne, in historia quæ apud Josephum ibi sequitur de Leviticæ tribus hymnodis, qui πείθουσι τὸν Βασιλέα καθίσαντα Συνέδριον, φορεῖν αὐτὸν ὅπως τοῖς ἱερεῦσι ὑπηρέτῃ λινῇ στολῇ, *persuaserunt Regi* (Agrippæ) *ut, facto Synedrio, eis concederet usum stolæ lineæ, perinde atque Sacerdotibus esset.* Et dein, Ὁ βασιλεὺς μὴ γνώμης τῆς εἰς ὃ Συνέδριον ἐποιχομένων συνεχώρησε τοῖς Ὑμνῳδοῖς ἀποδεμένοις φορᾶν ἐσθῆτα, φορεῖν λινῆν οἵαν ἠβούλοντο, *Rex cum consensu eorum qui in Synedrium venerant* (Ruffinus, *cum voluntate eorum qui Concilio præsidebant*, Genebrardus, *le Roy selon l'arrest du conseil*) *hymnodis concessit ut depositâ veste, antè eis usitatâ, lineâ, ut voluerant, uterentur.* Convocat heic Synedrium Agrippa, atque aut ut Princeps adest, aut suffragia eorum, pro jure tunc Regio, ita moderatur.

IX. Atqui

IX. Atqui & id interim verum eſt, Magiſtros veteres haud dicere vereri, ſecundum, in ordine proximè allato, Principem, ſeu Joſuam Ben Perachiah, fuiſſe Magiſtrum ſeu Præceptorem D.N. Jeſu Chriſti, ejúſque in Ægyptum fuiſſe comitem[a]. Ita etiam Abraham Ben Dior in libro Cabalæ & Zacuthius. Undecunque figmentum hujuſmodi hauſerint illi, id certum eſt, Joſuam hunc, tempore Simeonis Ben Shatach Diſcipuli & Succeſſoris ejus, id eſt ſub Joanne Hyrcano, Haſmonæo, floruiſſe, ſeu circa annos ante Chriſti natales centum quinquaginta. Et dum illuc ineptè Chriſtum noſtrum retrahunt, Chronologóſque etiam noſtros qui alitèr eum collocant, ex ſuorum autoritate, ſatis refellere ſe exiſtimare[c] audent, ridiculè ſimul Joſuam hunc, qui tunc floruit, præceptorem & comitem in Ægyptum Jeſu Chriſto faciunt.

[a] *Videſis Gemar. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.* 11. *fol.* 107,2. *& ad tit.* Sota *cap.* 9. *fol.* 47,1.

[b] Juchaſin *fol.* 16,1 *&* 2. *&* 59,1. *&* 159,1.

[c] *Vide Abraham Ben Dior in Cabala.*

X. Habentur quidem in Catena Traditionis Legis oralis nomina alia, velut Synedrii Magni alicubi in Terra ſancta Principum, qui & Patriarchæ Judæorum dicti, uſque in Hillelem Jehudæ poſtremi filium ejúſque filium Gamalielem adeóque in annum quaſi 430 à natalibus Chriſti, ſeu Valentiniani tertii imperium. Et de ſeculis eorum, quos nominavimus præcipuorum accuratiùs egit, è Rabbinis, Samuel Petitus in Obſervationibus[d]. Ab excidio autem Urbis ſub Veſpaſiano, anni ſunt 360. Cùm autem poſt Urbis illud Templíque excidium, nullibi Judiciis Capitalibus locus in Republica Ebræorum illa qualicunque, nondùm pro penitùs exciſâ ſumtâ, maneret, eò quòd locus Synedrio Magno, ad templum, proprius (juxta ſuperiùs oſtenſa) eſſe deſierat; cùm etiam, ut antè in Migrationibus liquet, poſt excidium illud Urbis, alibi

[d] *Lib.* 3. *cap.* 3.

in Palæstina, Synedrii Magni, atque ut verisimile est aliorum illîc, prout dominantium arbitrium variatim permitteret, facies ejusmodi haberentur ut, exceptis capitalibus, causas omnimodas, secundum leges suas definirent; cùm item annis ab excidio illo ampliùs Quinquaginta, seu sub Adriano Augusto, tum *reliquiæ illæ Civitatis quæ manserant*[a], deletæ sint, tum *Judæorum gens catervatim cæsa, ita ut Judææ finibus pellerentur*[b] (qua de re consulas etiam quæ superiùs attulimus[c]) adeò ut Synedriorum eorum illic Intermissiones Cessationésque necessariò & tunc temporis & posteà, pro Romanorum libitu satis vario, consequerentur; certè utcunque Continuatio ejusmodi Synedrii Magni ejúsque Principum Successio antè tradatur, intelligenda nihilominùs ita est solùm, ut tum deminutionis ejusdem, etiam ex ipsâ Ebræorum disciplinâ, Imperii & Jurisdictionis eminentioris circa Capitalia versantis, tum Cessationum intermissionúmque subinde intervenientium ratio omninò habeatur. Observatum esse (quod obitèr memorare heic liceat) à nonnullis, Synedrii Magni initia, Areopagi apud Athenienses institutioni, seu Judiciis illic primis, quasi æqualia fuisse, superiùs monitum est. De Origine illa ibi plura. Sed verò si id omninò dignum sit quod advertatur, non indignum fuerit, Areopagi etiam finem cum splendoris & pristinæ amplitudinis illius Synedrii Magni singulari occasu illo, qui, per excidium Urbis Templíque, adeóque capitalium Judiciorum omnimodam illic cessationem, evenit, conferre. Cessatio illa ad Vespasiani tempora attinet. Is autem ut aliis Græciæ regionibus ita Achaiæ (in qua Athenæ cum Areopago suo quem usque in Apostolorum tempora cum Jurisdictione durasse illic ex Actis[d] scimus) *libertate adempta, in Provinciarum*

[a] *Hieronym. Epist. 129. ad Dardanum.*

[b] *Idem in Danielis cap. 9.*

[c] *Cap. 7. §. 6.*

[d] *Cap. 27, 19.*

vinciarum formam redegit, ut ait Suetonius[a], unde etiam tantundem notat Joannes Meurſius[b]. Quanquam verò patriâ ſic pulſi erant, & planè tam Gens illic, Civitas, ac Reſpublica eorum qualiſcunque quàm Urbs jam dirura erat, attamen ex accepto cœlitùs Terræ ſanctæ dono promiſsíſque divinis ac reſtitutionis ſpe, quoties, per annos quos diximus, patriam quomodocunque inſidendi facultatem undecunque redipiſcerentur, Synedria ſua, quà potuere inſtaurabant, quaſi Genti illi, quà ex Originariis, quà è Proſelytis Juſtitiæ conflatæ, licet devictæ, ac funditùs dirutæ, atque in univerſalem Victoris acquiſitionem abſorptæ, ejúſve parti illuc redeunti, jus interim nunquam non remanſiſſet ſuos ibi, more ſuo, regendi, adeóque Synedria habendi, judiciáque, nec capitalia, nec à Romanis illis interdicta exercendi (idque velut ex primæva & Moſaica diſciplina) etiam & Decreta, quibus ſui obligarentur, illic ferendi. Exempli gratia, exciſo ſub Veſpaſiano, Templo, adeo ut functionum illic ſacrarum uſus reſtaret nullus, Decrevere nec Levitis nec Sacerdotibus dein perſolvendas eſſe pecorum Decimas. R. Abraham Zacuthius, ubi[c] loquitur de R. Eleazar Ben Azariah Sacerdote (de quo paulò antè) quem ditiſſimum fuiſſe ait, adjicit, שהיה נותן למלך יוֹ אלפים עגלים מעשר בכל שנה ואינו זה מעשר בהמה כי אחר החרבן גזרו שלא יוציאו מעשר בהמה שיבא ידי תקלה וכשהיה בן יחֵ שנים לפחות הירה הֵ שנים אחר החרבן *Quotannis illum donaſſe Regi* 1300 *vitulos è Decima, quæ neutiquam erat Decima pecorum. Nam poſt excidium decrevere ne quis ſolveret Decimam Pecorum, ne ſcilicet inde* (tunc) *oriretur offendiculum. Et quando is annum agebat circa octodecimum, tranſierat annus ab excidio quintus.* Sic ille. Alia ejuſmodi, è re nata, decernebant Synedria illa tunc tem-

[a] *In Veſpaſiano cap. 8.*

[b] *In Areopago cap. 3.*

[c] Jucha ſin *fol.* 38, 2.

poris Magna, quæ velut illorum, quæ diù antè excidium obtinuerant, Umbræ. Illic etiam Ritus ſuos ſuorúmque ac diſciplinam ſacram quanta qualíſque cum Templo non evanuerat, ordinabant, atque ad Noviluniorum, feſtorúmque, aliorum item, obſervationem legitimam, illic ex more veteri (de quo nos alibi[a]) fiebat Intercalatio annorum ac menſium, quæ è phaſi lunari varia, ſub initia cujuſlibet menſis præſtituebatur, atque ob ſummam erga Synedrium ibi ejuſmodi qualecunque Magnum reverentiam, à gente paſſim, quà fieri potuit, etiam tunc dicitur fuiſſe obſervata. Sed vero tandem, Rabban Hillel qui tertius erat Principum illius nominis & Jehudæ filius, qui locum ſuperiùs occupat decimumquartum ac collegæ ſui, cùm non immeritò dubitaretur, ne Synedrium ejuſmodi qualecunque, intra Terram ſanctam, per dominantium libidinem impeditum, prorſus tandem funditùs periret, neque extra Terram ritè ea in rem haberi omninò quiret, calculum Annorum & Menſium Aſtronomicum ex cyclo illo decemnovennali compoſuit certiorem, quo poſtmodum uſi ſunt Ebræi; adeo ut dein phaſi lunari ſeu Synedrio alio, ad temporum ac feſtorum rationem exhibendam, opus non reſtaret; cùm nimirùm id quod ſic ab Hillele illo collegíſque ſuis præſtitum eſt, incertioris antè calculi uſum faciliùs multò, ídque ex autoritate tunc Synedrii illius qualiſcunque, paſſim ſuppleret. Neque, ut videtur, aliam ob cauſam ſub id tempus, præter calculi rationem, è qua ſacra pleraque ritè ordinabantur, uſum Synedrii illius adeò fuiſſe neceſſarium exiſtimabant ipſi. Jam verò dum quod diximus enarrant, adjiciunt[b], ואחריו לא הורה בית דין עוד *& poſt eum* (Hillelem illum) *Domus Judicii* ſeu *Synedrium ampliùs non erat.* Sic illic Abraham

[a] *Lib. de Anno Civili vet. Ebræorum. videſis Joſeph. Scalig. Canon. lib. 3. pag. 277.*

[b] Jucbaſin *fol. 90, 1.*

Zacu-

Zacuthius, & R. Azariah[a], David Ganz[b], alii, quod dum pronuntiatur ad hunc modum intelligendum eſt. Non, quòd uſque ad tempora illa durâſſent Synedria alicubi ex lege & moribus avitis ſatis undiquaque integra ac legitima; ſed quòd, cùm hactenùs Umbra illa Synedrii ad Intercalandi munus (quod quidem ampliſſimum erat) uſque in Hillelis illius tempora, nec ſine intermiſſionibus durâſſet, etiam illam jam ita evanuiſſe ut diutiùs ne quidem ejuſmodi ulla dein haberetur. Scimus quidem Synedria qualiacunque poſtea etiam habuiſſe Judæos[c], in Palæſtina, ex indultu Cæſareo ſibi permiſſa, uti & in regionibus[d] aliis[e] (ut Suræ, Pombodithæ, Nehardææ, alibíque) ex aliorum principum indultu. Sed horum nulla habita ne quidem qualia illa ſub Hillelis tempore & antè, nedum qualia diù ante Excidium, quæ reverà ſola fuere legitima. Atque extra Terram, dominantium libitu Imperium & Juriſdictio eorum diverſimodè coercita, peranguſta erat ac incerta, & Scholarum illuſtriorum potius faciem ac poteſtatem quàm Curiarum induebat. De Synedriis autem illis per tot annos poſt Excidium Urbis Templíque, etiam Civitatis Ebræorum ſeu Reipublicæ, quaſi omnimodam extinctionem, intra Terram utcunque habitis, advertendum eſt, ipſos neutiquam admiſiſſe, ſicut Gentes alias[f], jus illorum à quibus devicti ſunt ejuſmodi unquam fuiſſe, ut univerſa illic aut aliqua Territorii pars, utpote à Numine ipſis donata, ita concederet victoribus, ut ipſorum jus reverà inde minueretur. Perpetuum ſibi utcunque exciſis, quaſi deletis, jus illic priſtinum, ut divinitùs ſibi debitum, vendicarunt, ſpretóque victorum juríſque armorum prætextu, reſtitutionem tum Gentis illic tum Synedrii ſui Magni Tiberiade, ubi ultimum, juxta ante dicta, ſedes ſuas habuit,

[a] *In* Meor Enaiim *Tract.* 2. *cap.* 25 & 40. & *vide* Guil. Vorſtium *Obſervat. ad* Tzemach David, *pag.* 192. *lib. not. de Anno Civili Ebræorum cap.* 17.

[b] *cap.* 15. §. 10.

[c] *C. tit. de Judæis l.* 17.

[d] *Videſis notas à Conſtantini L. Imperetur ad Benjamini Tudelenſis Itinerar. p.* 190 *&c.*

[e] Seder Olam Zota, *propè finem.*

[f] *Videſis Fr. Hotoman. Quæſt. Illuſtr.* 5. *Alberic. Gentil. de Jure Belli lib.* 3. *cap.* 5. *Hugon. Grotium de Jure Belli lib.* 3. *cap.* 6 *&c.*

habuit, hactenus frustrà expectârunt. Spémque illam nunc è Scripturis suo modo eliciunt, nunc etiam ex Astris, dum & Infortunia & Calamitates suas & Redemtiones, hasce maximè ex Conjunctionibus Jovis & Saturni redeuntibus Magnis in Aquarium, illas ex eisdem in Pisces revertentibus pendere volunt; qua de re ampliter egit Aben-ezra in *Redemtione Israel*, ut citatur Petro de Alliaco (neque enim ipsum vidi) in Eleucidario Astronomicæ concordiæ cum Historica & Theologica veritate. Tale sanè fecit de secta sua aliísque Albumasar Mahumedanus[a], uti etiam Rogerus noster Bachonus[b] Minorita, aliíque. Scilicet Territorium illud, à quibuscunque jure armorum ac victoriæ insessum, & Gentem Israeliticam & ejus statum atque Leges Mosaicas avitásque ita perpetuò simul illic copulari debere semper existimarunt, ut nullo pacto, nullo jure humano, eorum discidium legitimum illic fieri posse, sibi certi fuerint. Unde sanè etiam oborta illa apud veteres, de eis *victis victoribus* interim *leges dantibus*[c]; passim nempè leges tam circa Sacra quàm Profana (quâ potuerint) avitas retinentibus, Hierosolymorúmque urbem & Palæstinam jure utcunque armorum captam, sibi nihilominùs, velut titulo nunquam extinguendo, aut qui perire non possit, ut suam arrogando. Cui consonum illud Rutilii[d],

Victoréque suos Natio victa premit.

contrà quam faciunt aliæ per Orbem Terrarum Gentes, quibus in Jus Belli, fermè ut in Hæreditarium, consensum est. Illi autem, belli jure omninò nullo obstante, & Palæstinam illam ut sibi vendicant debitam, & omnia illic à majoribus suis exercita jura ut illic jure renovanda, decernunt, adeóque Reipublicæ veteris faciem (cujus Synedria jam ostensa pars magna)

[a] *Tract. 1. de Magnis Conjunctionibus Differ. 4.*

[b] *In Epistola ad Clement. 5. MS.*

[c] *Seneca apud Augustinum de Civitate Dei lib. 6 cap. 11.*

[d] *Itinerarii lib. 1.*

gna) tam circa Sacra quàm Profana illic denuò exhibendam. Sed & de perpetuò ſuo quod ibi obtendunt jure plura ad finem libri Tertii, ubi initur Diſquiſitio de eo quod eſt, Si Chriſtianiſmum tempore Chriſti aut Apoſtolorum amplexata fuiſſet Gens illa ſeu Reſpublica Ebraica Palæſtinam inſidens, adeo ut qui rebus præeſſent, atque ita Synedria ipſa Chriſtiana facta fuiſſent, & ſui ſaltem interim juris, Utrum eadem ipſa Reipublicæ ſacræ facies adeóque Synedriorum, tam circa Sacra Chriſtiana (quæ jam, ex ritualibus Judaiſmi veteris à Chriſto perimpletis, in eorum locum ibi ſic ſucceſſiſſent) quàm Profana, retinenda, ídque neceſſariò, fuiſſet. Illud quidem penitiùs & cordatiùs perſpectum, forſan momenti fuerit graviſſimi. Quanquam enim, per annos aliquot, ſtatum ſuum veterem quadamtenus & variatim illic retinuerint & tandem funditùs deletus fuerit populus illic Judaicus ejúſque Civitas ſeu Societas civilis, non aliter atque Urbs ipſa penitùs deſtructa (quod ſi non à Romanis factum fuiſſet, exiſtimat Flavius Joſephus[a], ipſe Judæus, & è primoribus, immanem Hieroſolymitanorum ſuorum reliquorum gentis impietatem omninò tunc exacturam fuiſſe, ut aut terræ hiatu abſorpti fuiſſent aut diluvio periiſſent, aut incendio, inſtar Sodomæ) nihilominùs, ut in aliis ejuſmodi fieri aſſoler, Diſquiſitioni locus ſatis tempeſtivus & idoneus, ex ſuppoſiti quod diximus ratione, relinquitur.

[a] *Lib. 6. Haloſcos cap. 16.*

XI. In ſuperiùs allatis & Principum & Collegarum Synedriorum adeóque eorum qui Judiciis quomodocunque apud Ebræos præeſſent, Qualitas legitima particulatim ſatis oſtenſa eſt. Unde etiam de Sceptro apud Judæos, de quo diſputationes ſunt obviæ, continuato, eſt facilius dijudicare. Scripſerat quidem

dem Vir ſummus[a], *Apud Judæos manſit ſceptrum in Synedrio* (Magno) *uſque ad confiſcationem*[b] *Archelai*, quæ Chriſti natales paulò antevertit. Ita in editionibus Pariſienſi 1625 & Amſteldamenſi 1631. Sed in recognita annotatíſque aucta ab auctore Amſteldamenſi 1642, corriguntur verba illa *uſque ad* in *etiam poſt*, ut quidem poſtulat res ipſa. Cum verò ſint aliqua alia non ita contemnenda, nec ſatis antè adverſa, quæ jam oſtenſis aut refragentur aut refragari ſaltem nimis videantur, ídque tam apud Ebræos quàm Chriſtianos ſcriptores, etiam celebres; de eis veluti in Spicilegio monere heic viſum eſt. Rabbi Eliæzer Ben Jacob ad legem illam[c] de urbium intervallis metiendis ac vitula decervicanda ubi homicida ignorabatur (de qua plura libro Tertio) *egredientur Seniores tui & Judices tui*, וקניך ודיך, inquit[d], בד הגדול ושופטיך זה סלר וכהן גדול *Seniores tui innuunt ibi Synedrium Magnum, & Judices tui Regem & Pontificem.* Neque Rex igitur ei ſic Synedrii pars aut Princeps videtur, neque Pontifex. Quorum utrique, pro vario rerum ſtatu, Principatus ejuſdem in ſuperioribus agnoſcitur. Etiam ſic Judicum nomine, velut Ordinariorum, venit tam Pontifex quàm Rex, ídque ut à Synedrio expreſſiùs diſcriminatus. Quin nec illud Joſephi prætereundum. De tribunalibus minorum urbium ob difficultates exortas Synedrium Magnum conſulentibus appellantibúſque locutus[e], Συνελθόντες, inquit, ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης, καὶ ἡ γερουσία καὶ ὅσοι τῶν δοκούντων διαφανέστατοι εἶναι, *& convenientes Pontifex & Propheta & Senatus id quod ſibi viſum fuerit decernant.* Senatus heic pro Synedrio Magno proculdubio ſumitur. Nam & res ipſa ad legem[f] de eo ſacram ſpectat, quod etiam ad Synedriorum Minorum Appellationes reſpondiſſe liquet ex eis quæ fuſiùs ea de re afferimus libro

[a] *Hugo Grotius de Jure Belli lib. 3. cap. 15. §. 9.*

[b] *Joſeph lib 18. cap. 3.*

[c] *Deuter. 21, 2.*

[d] *Gemar. Hieroſolym. ad tit.* Sanhedrin *cap. 2. fol. 19, 1. & Babylon. ib. fol. 14, 2. item Hieroſolymit. ad tit.* Sota *cap 9. fol. 23. col. 3.*

[e] *Archæolog. lib. 4. cap. ult.*

[f] *Deut. 17, 8.*

libro Tertio; quemadmodum & heic ait Josephus. At verò cum eo conjungitur heic Pontifex & Propheta, perinde ac si bini illi Synedrii numero, saltem in ejusmodi Appellationibus cognoscendis, necessariò semper accedere debuissent. Quod planè aut Septuaginta quatuor cum Principe Synedros conficit aut Pontificem & Prophetam Septuagintauniuivirali Synedrio, seorsim in decernendo, velut aliud aut conjunctum tribunal duumvirale, opem tuliſſe asserit. Quorum utrunque jam ostensis nimiùm refragatur. Quod ad Christianos scriptores attinet; Carolus Sigonius, enumeratis è sacris literis aliísque aliquot scriptoribus quibusdam de Synedrio seu Concilio quod tractamus testimoniis, *Inivere ergo hoc Concilium*, inquit[a], *ut ex his apparet, Rex cum Principibus populi ac LXX Senioribus populi & Pontifex cum Principibus Sacerdotum & Scribis id est legis doctoribus, ut perspicere liquet ex Evangeliis ubi agitur de Judicio Christi. Voco autem Principes populi duodecim principes tribuum, qui Regi assidebant. Seniores verò ipsos quos dixi LXX populi Senatores.* Sacerdotum autem Principes eos heic vocat qui classibus Sacerdotum viginti quatuor præerant. At verò ita vult, ni fallor, præter LXX qui è tribubus promiscuè electi, ex Mosaico instituto, cum Principe integrum conficerent Synedrium Magnum, necessariò semper accessisse Pontificem, Tribuum principes duodecim & Sacerdotalium etiam classium principes viginti quatuor. Id quod immane quantum à superiùs ostensis distat; uti etiam ejusmodi alia non ex Ebræorum commentariis moribúsque desumta sed scriptorum Christianorum ingenio excogitata. Unde & illud Thomæ Aquinatis[b], *Ad dubium etiam apud peritos tollendum constituit lex, ut omnes recurrerent ad locum principalem à Deo electum in quo & summus*

[a] *De Republic. Hebræor. lib. 6. cap. 7.*

[b] *1. 2. quæst. 105. art. 2 ad 7.*

mus Sacerdos esset, qui determinaret dubia circa cæremonias divini cultus, & summus judex populi qui determinaret quæ pertinent ad judicia hominum, sicut etiam nunc per appellationem vel per Consultationem causæ ab inferioribus judicibus ad superiores deferuntur. Unde dicitur Deuteron. 17. si difficile & ambiguum apud te judicium prospexeris & judicium intra portas tuas videris verba variari, ascende ad locum quem elegerit dominus, veniésque ad Sacerdotes Levitici generis & ad Judicem qui fuerit in illo tempore. Hujusmodi autem ambigua judicia non frequenter emergebant unde ex hoc populus non gravabatur. Sic ille; cujus & sequaces[a] sunt non pauci dum inde Pontifici Romano supremam adstruere jurisdictionem enixè laborant. Scilicet Pontificem Ebræorum Principem semper Synedrii Magni fuisse asserunt. Etiam Baronius, *Quod jus naturæ cunctos populus docuit, ac jus gentium ratum habuit, apud Hebræos lex divinitùs lata ampliùs perfectiúsque monstravit; nimirùm ut penes Sacerdotes summa rerum esset. Et licèt aliquando Reges habere cæperint, tamen iidem Reges subjecti erant summo Pontifici, qui suo arbitrio moderabatur Magnum illud concilium Septuaginta duorum Seniorum quod Sanedrin dicebatur.* Id genus ille alia, aliíque generis ejusdem habent. Nec minùs fidenter ipse alibi, *Non tantùm summum Pontificem interesse,* scribit, *consuevisse primúmque locum sibi vindicasse post Septuaginta illos duos* (ita semper in numero impingit) *sed & summum Magistratum illum qui præesset Concilio dictum Principem Sacerdotum & ipsum tenuisse Principem locum, sícque hos duos summum Sacerdotem & Principem Sacerdotum se habuisse eo consessu ut olim in prima institutione ipsius Moyses & Aaron: non sic tamen ut ante summum Sacerdotem Princeps Sacerdotum assideret sed duobus consessibus dispositis in utrisque lateribus, quisque horum*

[a] *Baronius Annal. tom. 1. ann. Christi 31. §. 10. ann. 34. §. 125. ann. 57. §. 26. ann 58. § 150. alibi, aliique perquam obvii. item Bellarmin. lib. 3. de Verbo Dei cap. 4. & lib. 4 de Romano Pontifice cap. 1.*

horum primo loco sederet. Sic ille. Cæterum hæc atque ejusmodi reliqua superiùs è Magistrorum Commentariis, de Principibus Synedrii Magni ejusdémque corpore allatis reluctantia, partim planè figmenta sunt atque ex reipublicæ Ebraicæ imperitia temerè orta, partim vera, sed ritè intellecta, neutiquam omninò adversantur. Etiam Vir summus, Hugo Grotius, de Synedrio Magno locutus, *in quo ferme*, inquit, *eminebat Pontifex Maximus.* Quod quidem prout tempora recentiora & jura, ex accidenti sub Hasmonæis, superinducta spectat, verum est. Alitèr sanè nec ipse, nec utpote è Talmudicis edoctus, agnoscit illic prærogativam legitimam aliquam generi Sacerdotali, nedum Pontifici, ut ex aliis ejusdem superiùs allatis luculentiùs constat. Fridericus Spanheimius cautiùs[b], *In Senatu isto Pontifici summo locus erat, sed quem Sapientiæ deberet, non Dignitati*, אם ראוי בחכמה, *si Sapientia conspicuus esset*; quod è Maimonide mox citato sumsit. Atque eo solùm nomine in Principatum Synedriorum evecti reliqui. Jam verò, quod ait in antè memoratis Rabbi Eliæzer de Rege & Pontifice, perinde ac si in urbium intervallis dimetiendis ipsi à Synedrio Magno semper, veluti singulari per se illic jurisdictione gaudentes, disjuncti fuissent, receptissimæ ea de re Talmudicorum sententiæ quam Libro proximo ostendimus, planè adversatur, ideóque rejiciendum. Quod verò habet Josephus de Pontifice, Prophęta & Synedrio seu Senatu in Appellationum causa conjungi solitis, adversissimum est (ut non pauca alia apud scriptorem illum) Talmudicorum sententiis, quemadmodum ex eis etiam quæ ostenduntur Libro sequenti facilè ediscitur. Alibi ipse eodem in capite Eleazarum Pontificem ac Josuam & † γερουσιαν *Senatum* (id est Synedrium Magnum) simùl

[a] *Ad Matth. cap. 5, 22. pag. 80.*

[b] *Pat 2. Dubio Evangelico 139. §. 3.*

nec malè memorat, ubi Josua & Senatus Synedrium ejúsque Principem indicant. Quamobrem verò Pontificem Synedrio sic adjunxerit hariolari non est difficile. Ipse scilicet Sacerdos ac generi suo, ut nimiùm fieri amat, indulgentissimus vocabula illa *Sacerdotes Levitici generis*[a], & *Sacerdoti qui steterit coram domino*, in lege sacra, pro Pontifice proculdubio sumsit. Qua de re vide tum quæ suprà habemus ubi de genere & Natalibus Synedrorum agitur, tum quæ libro in Tertio eam in rem accedunt. Cur autem Prophetam insuper adjecerit, nondum conjicere quivi. Nec quod habet ille, tantæ autoritatis est ut Talmudicorum heic fidei deroget. Id quod pariter dicendum de eis quæ adversa jam ostensis habent Scriptores Christiani. Portentum est quod vult Sigonius, dum Regem, Pontificem, phylarchos, nescio quos alios præter LXX viros, Synedrio in magno locum habuisse scribit. Nec responsione indiget. Et quod ex Thoma affertur (cui non pauci libentissimè hac in re, tam Reformati quàm Pontificii, assentiunt) error est manifestò ingens, si Talmudicis omninò credendum. In eo scilicet quòd Pontificem perpetuò velut Judicem primarium rerum sacrarum, aliúmque summum judicem rerum civilium facit ex lege illa sacra[b] quæ ad Synedrii Magni Imperium & Jurisdictionem, maximè in Appellationibus, spectat. Reclamant passim Magistri, nullo pacto Pontificem aut Synedrii Principem seu primarium semper aut è Synedrii collegis unum semper fuisse, nec res Sacras ad aliud Judicum genus, Civiles autem ad aliud, ex jure ordinario seu generali, spectasse admittentes; uti nec viri ex Reformatis doctissimi[c] celeberrimique. Et de Principatu ejus, ex Principum successione superiùs allatâ, judicari licet. Ad eum nempè non aliter atque ad

[a] *Deuteron.* 17. 9 & 12.

[b] *Ibidem.*

[c] *Is. Casaubon. Exercit. in Baronium* 13. §. 4. &c.

alios

alios hunc attinuisse; extra quàm, ubi aut conjuncto Principatu populi seu Regno cum Pontificatu (ut post Ezræ reditum & sub Hasmonæis potissimùm) Principis Synedrii locum sive occupare pro libitu sive conferre jus factum est Pontificibus ex accidente peculiare, aut ex indultu ac arbitrio dominantium, veluti Romanorum, contra jus patrium, Principes Synedrii fierent, dum ad alios ut pro tite constitutis habitos (secundum quod in Catena superiùs ostensa continetur) munus illud reverà attineret. Qua de re etiam plura, ex re nata, sub finem libri Tertii, ubi de Jurisdictione & Imperio Synedrii Magni circa Christum ipsum aliósque in Federe Novo agemus. Quod autem ad locum ejus inter Synedros attinet; verum quidem est quod habetur in Misna[a], דן ודין אותו *Pontifex judicat, & judicatur.* De eo quod dicitur, eum judicari, plura etiam libro sequenti. Judiciis verò exercendis regulariter adeò idoneus habitus est, ut locus ei in Synedrio Magno permitteretur, ínque illud rite cooptari posset, si ei scientia muneri ferendo non impar adesset aliáque talis esset ipse qualem juxta mores patrios neminem rite cooptandum oportuit non esse. Aliter non illi magis quàm alteri cuiquam è plebe (quà solus Pontifex erat, nec simul populi Princeps) locus in Synedrio debitus. Maimonidis illud ad mentem veterum, dictum, advertendum; inquit[b], מושיבין כהן גדול אם היה ראוי בחכמה *collocabant* (in Synedrio) *Pontificem maximum, si esset ei Scientia* seu *Sapientia muneri ferendo non impar.* Id est si ejusmodi fuerit, ut juxta mores patrios, etiamsi Pontifex non esset, rite posset cooptari. Totidem ea de re usus est etiam verbis Moses Cotzensis[c]. Neque vestigia ulla mihi comperta sunt apud Talmudicos unde Pontificem semper in Synedrio aliquo aut Præfecturâ

[a] *Tit.* Sanhedrin *cap.* 2.

[b] *Halach.* Sanhedrin *cap.* 2.

[c] *Præcept. aff.* 97. *fol.* 186. *col.* 3. *videsis* Petr. Cunæum *lib.* 1. *de Repub. Hebræorum cap.* 12.

fectura Juridica fuisse possit quis conjectari. Quod æquè profectò est dicendum de Causarum illa Distinctione, quasi alii Sacris alii Civilibus causis seorsim præfuissent in Synedriis ullis. Id quod viri quidem docti, alioquin etiam persuasionis satis diversæ, temerè interdum scriptis pronuntiant, ut antè monuimus. Sed ea de re etiam apertiùs libro agetur Proximo, quo Imperii & Jurisdictionis Synedrii Magni Amplitudo fusiùs ostenditur.

Libri Secundi Finis.

Deo Servatori Gloria & Gratiæ.

Addenda

Addenda.

Pag. 84. l. 21.

—cognoſcendo. De Proxeno item ſeu *Peregrinorum* præſide Athenis, conſulas Dionyſium Halicarnaſſenſem in Dinarcho. Imperium & Juriſdictio ejuſmodi circa Peregrinos ſingularis in animo erat Luciano, ubi in Θεῶν Ἐκκλησίᾳ *Deorum Eccleſia* ſeu *Concilio* (ita enim nomen illud pro conventu qualicunque antiquitùs in uſu uſurpatur) Mercurius inter Deos τὺς πλέους *perfectos*, optimo jure cœli cives, & τὺς μετοίκους καὶ ξένους, *advenas & peregrinos* diſtinguens, quis præco, inquit, Deorum veterum ac natalium integrorum, quibus licet loqui, in Eccleſia loquetur. Ἡ δὲ σκέψις περὶ τῶν μετοίκων καὶ ξένων, *Deliberatio autem*, ſeu res in judicium jam deducenda, *eſt de Diis advenis & peregrinis*. Inde Momus, primas ibi agens, Ξυνέδρια *Synedria* Deorum ut diis peregrinis inquinata memorans, decretum tandem, ut Eccleſiæ Scriba, Jovis juſſu, concipit, in quo præſtituitur, Eccleſiam Deorum ſolſtitio proximo hyberno, in Olympo, celebrandam, Judices item ſeu διαγνώμονας *cognitores* ſeligendos, ex Diis natalium indubitatorum, Septem (quorum Jupiter unus eſſe debuerit) univerſos item ὅσοι ἀξιοῦσι ξυνελεῖν εἰς τὸ Συνέδριον, *quotquot in Synedrium admitti poſtulant*, Mercurii præconio convocandos, de quibus uti & de teſtimoniis natalium, adeóque de Peregrinitate eorum, cognoſcendum erat à Judicibus illis, qui, cunctos quos neutiquam inter πλέους *Perfectos* cenſendos eſſe, ſed Peregrinos, comperirent, ὅτι τὰ σφέτερα ἤθεα καὶ τὰς ἀτιμίας τὰς παρ' ἡμῖν, *ad ſua ſepulchra & majorum monimenta*, ablegare deberent;

adeò etiam ut si eorum quis sic ablegatorum postmodùm in Deorum Ecclesiam aut Synedrium introire ausus esset, in Tartarum, ut Peregrinum contumacem, esset dejiciendus. Hoc totum ad prisca Peregrinitatis apud Græcos jura & cognitionem attinet. Singularem autem Peregrinorum fuisse veteribus, etiam præ aliis apud se curam, testatur satis Plato ubi in Magnetica sua futura republica vult[a], uti ex recepto passim jure, πρὸς τὺς ξένυς ὡς ἀγιώτατα ξυμβόλαια, *erga Peregrinos federa sanctissima* esse debere. Et κρεῖττον γὰρ inquit, πάντ' ἔξω τὰ τῶν ξένων καὶ εἰς τὺς ξένυς ἁμαρτήματα ἢ τῶν πολιτῶν εἰς Θεὸν ἀνηρτημένα τιμωρὸν μᾶλλον. Ἔρημος γὰρ ὢν ὁ ξένος ἑταίρων τε καὶ ξυγγενῶν ἐλεεινότερος ἀνθρώποις καὶ Θεοῖς, *Fermè enim omnia Peregrinorum & contra Peregrinos peccata præ illis quæ inter cives committuntur ultori Deo curæ sunt. Nam cum Peregrinus amicis cognatísque careat, majorem & apud Deos & apud homines meretur misericordiam.* Accedat heic Theophrastus Heraclidi filius, Acharnensis, ὁ τῶν ξένων ἐπιμελητὴς *Curator* seu *Præses* apud Delios veteres Athenienſium, Romanorum aliorúmque illic Peregrinorum. De eo, testimonium est egregium, in Ara marmorea prisca è Delo ante aliquot annos in Britanniam allata, quæ Apollini sacra & in hortis ad S. Jacobi nuper cum aliis non paucis disposita, visitur jam in Albæ Aulæ horto, ubi Veneri, cum Cupidinibus aliquot, fit suppedaneum. Ejus forma & Inscriptio aliquanto mutila ita se exhibet.

[a] *De Legibus lib. 4.*

Quod proculdubio legendum ut, literis etiam miniatis lacunas ſupplens, legit ὁ μακαρίτης Patricius Junius[a],

[a] *In Notis ad Clementis Epiſtolam ad Corinthios.*

Θεόφραστον Ηρακλείτου Αχαρνέα
Επιμελητὴν Δήλου ἡγουμένων Αθηναίων
Καὶ Ρωμαίων καὶ τῶν ἄλλων ξένων.
Καὶ οἰκοῦντες καὶ παρεπιδημοῦντες ἐν Δήλῳ
Ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ καλοκαγαθίας καὶ τῆς πρὸς τὸν
Θεὸν Εὐσεβείας ἀνέθηκαν Ἀπόλλωνι.

Id eſt,

Theophraſtum Heracliti Acharnenſem
Curatorem ſeu *Præſidem, in Delo, Athenienſium*
Et Romanorum, aliorúmque Peregrinorum.
Inquilini atque peregrini in Delo
Virtutis Cauſâ & Probitatis & erga
Deos Pietatis, conſecrarunt Apollini.

Theophraſtum illum Athenienſem eſſe conſtat, utpote ex tribu Oineidis illic Acharnenſi dicta[a]. Ejuſmodi autem Græcorum mos erat, uti etiam in aliis necdum editis marmoribus liquet, quando ὑπὲρ Σωτηρίας ſeu ὑγιείας, pro cujuſpiam ſalute, aut felicitate votum numini alicui, ſive unico ſive pluribus, ſolvebant, illum quem ſic, ſalutis ejus procurandæ cauſâ, honorabant, caſu quarto (ſubaudito verbo illum regente) nominare; & dein, eam in rem aut Diis conſecrationem, ut heic, ſive ſubjungere ſive prætermittere. Fortè illuc, ut cognata ſpectat inſcriptio Iſidi vetus hæc quam ex id genus cimeliis aliis illuſtriſſimi Viri Franciſci Mauroceni Venetiis viſendis, anno 1637 deſcriptam mecum uti & alias amiciſſimè communicavit vir eruditiſſimus Joannes Pricæus.

[a] *Stephanus* περὶ πολέων *in* Ἀχάρνα.

ΓΑΙΟΣΓΑΙΟΥΑΧΑΡΝΕΥΣΙΕΡΕΥΣΓΕΝΟΜΕΝΟΣ
ΕΝΤΩΕΠΙΝΑΥΣΙΟΥΑΡΧΟΝΤΟΣΕΝΙΑΥΤΩ
ΚΑΙΟΙΜΕΑΝΗΦΟΡΟΙΚΑΙΟΙΘΕΡΑΠΕΥΤΑΙΤΟΥ
ΤΟΥΔΗΜΟΥΤΩΝΑΘΗΝΑΙΩΝΚΑΙΤΟΥΔΗΜΟΥ
ΤΩΝΡΩΜΑΙΩΝΙΣΙΔΙΔΙΚΑΙΟΣ..ΥΝΗΙΔΡΥΣΑΝΤΟ.

Gaius Gaii F. Acharnenſis Sacerdos factus
In Nauſii Archontis anno,
Et Melanephori & Miniſtri pro
Populo Athenienſium & populo
Romanorum Iſidi Fuſtitiæ dedicarunt.

Civium & Peregrinorum ſimul hîeic ratio habita quâ ſic miſcentur, ſingularis. In lineæ poſtremæ vocabulo δικαιοσύνη deſcriptio inter σ & υ velut lacunulam præ ſe ita fert, quam exſcriptor fidus præterire noluit. Sed puto Δικαιοσύνη omninò legendum. Diis Deabúſque ſcimus plerunque tribui cognomina adjectivè uſurpata, quod ſatis liquet ex hymnis Orphei dictis ſcriptiſque obviis aliis uti & marmoribus. Atqui interdùm iis adhibentur etiam ſubſtantiva ſingularia. Sic Minerva ſeu Pallas Ὑγιεία *Salus*, Νίκη *Victoria*, Παρθένος *Virgo*, alitérque ſimili modo Athenis culta. Quemadmodum etiam dixit Homerus,

Ἶκτο δ' εἰς Πυθῶνα καὶ ἐς Ἀθηναν προνοίην,

Venit ad Pithonem & ad Minervam Providentiam. Ita ſcilicet Julianus[a] ex Homero citat, unde tamen tranſcripſit Euſtathius[b], —καὶ ἐς γλαυκῶπα προνοίην. Sed & alibi[c] Julianus meminit, τῆς προνοίας Ἀθηνᾶς, nec ſemel. Etiam apud Delphos fuiſſe templum Ἀθηνᾶς προνοίας *Minervæ Providentiæ*, teſtatur Pauſanias[d]. Ejuſmodi Diis Deabúſque aliis tributa ſunt epitheta, ut Jovi, Σωτῆρος, Fortunæ, Reducis nomen, aliáque id genus aliquot. Unde hîeic Iſis, quæ planè quicquid erat Dearum in ſe continet, ut Deorum quicquid erat, Oſiris, Dicaioſyne ſeu *Fuſtitia* dicta, quæ itidem ut Δίκη per ſe Dea eſt in Orphei hymnis alibíque. Nec quid ei magis proprium; utpote quæ *Theſmophora* dici ſolita, & cujus poteſtas erat τοῦ δεῖν καὶ λύειν, *ligare & ſolvere* legibus, quod in veteri illa, in Arabia,

[a] *Orat. 4. in Regem Solem pag.* 279.
[b] *Ad Iliad. α. pag.* 83.
[c] *Orat. 5. pag.* 337. & 7. *pag.* 409. & 427.
[d] *In Phocicis.*

ei inſcriptione Libro ſuperiore è Diodoro Siculo memorata liquet. Etiam Hermopolitanis eam Dicaioſynen dictam eſſe expreſſim memoratur apud Plutarchum[a]. Quiſnam autem Gaius hic aut quando vixerit, haud magis hinc compertum, quàm tantundem de Theophraſto ex inſcriptione priore. Nec cujuſnam numinis fuerit Sacerdos hinc liquet, niſi Iſidis ſit exiſtimandus. Neque cujuſnam temporis fuerit Nauſius Archon, conſtat. Nauſigenem & Nauſiclem legimus in Athenarum Archontibus; nullibi Nauſium. Sed habetur, è Velſeri apud Gruterum Schedis, ſaxum quod obiter cum Mauroceniano hoc meritò conferendum. Apud eum ita legitur[b].

[a] *Lib. de Iſide & Oſiride.*

[b] *Theſaur. pag. 319, 19.*

ΓΑΙΟΣΓΑΙΟΥ	*Gaius Gaii F*
ΑΧΑΡΝΕΥΣΙΕ	*Acharnenſis Sa-*
ΡΕΥΣΓΕΝΟΜΕ	*cerdos fa-*
ΝΟΣΘΕΩΝΜΕ	*ctus Deorum Mag-*
ΓΑΛΩΝΔΙΟΣ	*norum Dioſ-*
ΚΟΡΩΝΚΑΒΕΙΡΩΝ	*curorum, Cabirorum,*
ΕΝΤΩΕΠΙΔΙΟ	*in eo qui fuit Dio-*
ΝΥΣΙΟΥΤΟΥΜΕ	*nyſii, qui erat poſt*
ΤΑΛΥΚΙΣΚΟΝΑΡ	*Lyciſcum, Ar-*
ΧΟΝΤΟΣΕΝΙΑΥ	*chontis an-*
ΤΩΙΔΡΥΣΑΤΟ.	*no dedicavit.*

Dioſcuros ſeu Caſtores, Magnorum Deorum nomine (quod itidem ſonat Cabiri vox) apud Græcos[c] celebratiſſimos ſcimus. Gaius heic Gaii filius (forſan idem ipſe

[c] *Pauſanias in Atticis.*

ipſe qui in Mauroceniano marmore) Sacerdos eſt Dioſcurorum, quibus & Cabirorum nomen, ut diis aliis aliquot, tributum. Characteres ſunt heic temporis quidem expreſſiores, ſed non ita intellectu faciles. Dionyſii in Archontum Athenarum cenſu continuo mentio nulla. Habetur autem Lyciſcus[a], Eubuli ſucceſſor, anno Olympiadis 109 primo ſeu ſub Philippo Macedone Alexandri M. patre, Archon; cui non ſuccedit Dionyſius, ſed Pythodorus Diodoro dictus, ſeu Pythodotus, ut Dionyſio Halicarnaſſenſi[b], unde Dionyſium hunc rectè collocat Joannes Meurſius[c] inter eos quorum tempora neſciuntur. Certè illo in ævo, quo Lyciſcus Ebuli ſucceſſor fuit, facilè admittendum non fuerit, in tribu Acharnenſi nomen Gaii ſeu Caii Romanum ſic uſurpatum. Adeóque recentioris commatis videtur inſcriptio quàm ut Lyciſco illi coæva fit cenſenda. Fortè etiam non ad Athenas ipſas aut earum attinet Archontas ſed ad Deliorum, Pariorum aut ejuſmodi aliorum. Quid item in priore Gaii ſaxo ſignificet *Melanephori*, nondum ſatis didici. Sed munus aliquod puto erat ad ſacra Iſidis, Serapidis, aliorum aliquot ex Ægypto maximè Deorum ſpectans. Legitur inſcriptio Græca in epiſtolis Italicis Petri Bembi[d] ad Joannem Baptiſtam Rhannuſium, ubi Theophilus Theophili F. Antiochenus dicitur Μελανηφόρος. Serapidis, Iſidis, Anubidis, Harpocratis, Seleuco Andronici Rhamnuſii filio Sacerdote. Inde quidem tranſcripſiſſe ſe ait Gruterus[e], apud quem Theophilus ille dicitur ΑΝΤΙΧΕΤΕΥΣ *Anyecheteus.* Quoniam, quà habetur apud Bembum, negligentiùs etiam in aliis exhibita eſt in Grutero, è Bembo non ita obvio, ſubjuncta cum verſione, eam heic damus.

[a] *Diodorus Siculus Bibliothec. 16.*

[b] *In Epiſt. ad Ammæum pag. 123.*

[c] *Archontib. Athen. lib 4. cap. 20. & videſis lib. cap. 10.*

[d] *Volum. 2. pag. 55. Venetiis 1551.*

[e] *Theſauro pag. 84. 3.*

ΘΕΟ-

ΘΕΟΦΙΛΟΣΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΜΕΛΑΝΗ
ΦΟΡΟΣΤΗΝΚΟΝΙΑΣΙΙΝ
ΤΟΥΠΑΣΤΟΦΟΡΙΟΥ
ΚΑΙΤΗΝΓΡΑΦΗΝΤΩΝ
ΤΕΤΟΙΧΩΝΚΑΙΤΗΣ
ΟΡΟΦΗΣΚΑΙΤΗΝ
ΕΚΛΥΣΙΝΤΩΝΘΥΡΩΝ
ΚΑΙΤΟΥΣΠΡΟΜΟΧΘΟΥΣ
ΤΟΥΣΕΝΤΟΙΣΤΟΙΧΟΙΣ
ΚΑΙΤΑΣΕΠΑΥΤΟΙΣΣΑΝΙΔΑΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝΣΑΡΑΠΙΔΙΙΣΙΔΙ
ΑΝΟΥΒΙΔΙΑΡΠΟΚΡΑΤΕΙ
ΕΠΙΙΕΡΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥ
ΤΟΥΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ
ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΥ.

Verſio apud Bembum eſt,

Theophilus Theophili Antiochenus Melanephorus, Fani hujus tectorium parietúmque ac Tecti picturam & Hoſtiorum valvas necnon Mutilos qui in parietibus ſunt & iis impoſitas tabulas ſacravit Sarapidi, Iſidi, Anubidi, Harpocrati Sacerdote Seleuco Andronici Rhamnuſio. Gruterianam cum hac, ut cum origine, comparet qui velit. Ut è Bembo heic damus, ex ipſo poſtmodum etiam Saxo Græcè dedit Laurentius Pignorius[a]. Fanum in verſione, eſt παστοφόριον *Paſtophorium*, nomen primariæ Fani, maximè apud Ægyptios in Numinum horum

[a] *Expoſit. Menſæ Iſiacæ pag.* 32.

horum delubris, partis, unde ipſum per ſynecdochen Fanum ſic dictum. Sæpius quidem legitur *Paſtophoria* in Græcis federis veteris[a], maximè pro לשכות *conclavibus* ſacris Levitarum Sacerdotúmque, ubi vulgata habet *gazophylacia* uti & Aquila; Symmachus Ἐξέδραις[b]. Hieronymo thalami. Idem interdum eſt הסכן *habitaculum*, unde etiam ille[c], *Sochen aut tabernaculum interpretatur aut Paſtophorion, hoc eſt thalamus in quo habitat præpoſitus templi.* Syrus & Arabs pro gradibus in Ezechielis loco indicato capiunt. Sed etiam in Maccabaicis[d] Græcè & Latinè uſurpatur *Paſtophoria* pro conclavibus ejuſmodi. Ubi Syrus, pro καὶ τὰ Παστοφόρια καθηρημένα, & *Paſtophoria* (è templo) *ſublata ſunt*, ſubſtituit ܘܟܠ ܡܫܟܢ̈ܐ ܕܐܬܪ̈ܥ *omnia ornamenta deſtructa ſunt*; uti & poſtmodum paſtophoria interpretatur. Gallus ibi *les aſsiettes pur manger*, Lutherus **der Prieſter cellen**, noſtri **the Prieſts chambers**, & **chambers**, uti & Duacenſes. Paſtophoria ibi interpretatur Hugo Grotius, הלשכות *id eſt conclavia illa ad Templi latera in quibus ſervabantur veſtes Sacerdotales, inſtrumenta templi, copia aromatum & ſimilia* & ſe refert ad citata antè ex Ezekiele & Paralipomenis loca. Atque ita ſumi ſolere liquet ex Vocabulario, Catholico dicto. Etiam in Eccleſiis Chriſtianis Paſtophoria fuere. In Conſtitutionibus Apoſtolicis dictis, ubi de Eccleſiæ diſpoſitione agitur[e], ἔξ ἑκατέρων τῶν μεσῶν τὰ Παστοφόρια πρὸς ἀνατολήν, *Utrinque ſint Paſtophoria verſus Orientem.* Et de eis, videſis plura apud Durantum[f] & Joannem Voſſium[g]. Vox autem planè ex ſacris apud Paganos locorum nominibus ſumta. Heſychius παστοφόριον ὃ ἢ παστὸν φέρον, ἢ οἰκονομία, ἢ συναγωγή, ἢ ναὸς ἀναθήσ. Et Suidas, Παστοφορεῖον ὃ φέρον ἢ παστόν. Ita fanum

[a] *Ezechiel.* 40, 17 & 38. 1 *Paralip* 9, 2. & 33, 23, 18 &c.

[b] *Hieronymus ad Ezechiel. cap.* 40.

[c] *Idem ad Jeſai.* 22, 15.

[d] *Lib.* 1. *cap.* 4. 38 & 57.

[e] *Lib.* 2. *cap.* 57.

[f] *De Ritibus Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 16. §. 8.

[g] *De Vitiis Sermonis lib.* 3. *cap.* 33.

ipſum tum quà ornabatur, tum quà Velum ei oppanſum denotabat. Claudius Salmaſius[a], *Sed & παραπέτασμα velum ſignificat variegatum plumario opere, quod thalami vel oeci foribus prætendebatur. Inde παραπετάσματα templorum atria, in quibus ejuſmodi vela prætenta eſſent, vel quòd is locus deſtinatus eſſet manſionibus τῶν παραπετασμάτων. Quod verius. In templo Iſidis & aliarum ſi fortè Dearum, ut Deæ Syriæ & Matris Deûm certus cœtus fuit Sacratorum hominum qui παραπέτασοι dicebantur, ἀπὸ παραπετάσματος quod erat velum linteum variegatum thalami foribus vel Sacræ Calybæ oppandi ſolitum.* Ita ille. De Paſtis autem, Paſtophoris, ac Paſtophoriis Ægyptiis optimè Clemens Alexandrinus ubi[b] de inſigni Ægyptiorum fanorum ſplendore verba faciens, τὰ δ' ἄδυτα χρυσοπάστοις ὑπεσκιάζεται πέπλοις· ἀλλ' ἰδοὺ παρεισέρχεται ὁ Γαβιανὸς ὁ περιβόλιος, ἀποδυσάμενος ὅπερ ἐστὶν ἀρχαῖον ἱμάτιον ὁ ἔνοικος τοῦ νεώ. Παραφορεῖται δὲ καὶ τις ἄλλος τῶν ἱεροποιῶν περὶ τὸ πῆχυς Ζεμνὸν δεδορκώς, παιᾶνα τῇ Αἰγυπτίων ἄδων γλώσσῃ, ὀλίγον ἐπαναστείλας τὴν καλαπετάσματος, ὡς δείξων τὸν Θεὸν, πάλιν ἡμῖν ἐκδιδοῖ γέλωτα τὸν Ζεβάσματος. Paſtophori ſcilicet, ſignantiùs ſic dicti, aut ſacrificulorum alii, levato παραπετάσματι ſeu *velo* quo Numen Ægyptium tegebatur, illud adventis oſtendebat. Hinc & Paſtophorii & Paſtophori in Ægypto nomen. Et de Paſtophororum doctrina in re medica ſingulari ſeu Hermetica, Clemens etiam alibi[c]. Et, *cœtum Paſtophororum, quod Sacroſanctæ collegii nomen eſt*, memorat in ſacris Iſiacis Apuleius[d]. Deos autem invicem ſociales fuiſſe illos ſimul in marmore memoratos ſcimus ex Ovidio[e], aliis. Sed rarum ſatis eſt vocabulum *Melanephorus*, neque ullibi extra inſcriptiones haſce mihi obſervatum. Officium Melanephororum circa ſacra verſatum eſſe, non dubitandum. Sonat vox quaſi *Nigrigeruli*. Et in pompis ſacris, Numi-

[a] *In Plinianis pag. 1217.*

[b] *Pædagogi lib. 3.*

[c] *Stromat. 6.*

[d] *Miletiarum lib. 11.*

[e] *Metamorph. 9.*

Numinum ornamentis geſtandis præſtitutos fuiſſe indéque denominatos miniſtros, facilè concedendum. Sic Hierophori, Thyrſophori, id genus alii. In Iſidis autem ornamentis erat, *quæ longè longéque* (ut Apuleius[a]) *etiam meum confutabat obtutum, Palla nigerrima, ſplendeſcens, atro nitore, quæ circumcirca remeans &c.* Unde Laurentius Pignorius in Iſiacis[b], *Et quidem in Tabula univerſa nigror hic maximè conſpicitur argento fere ſemper diſcretus, qua mente Apuleius eidem* (Iſidi) *prætextam diſcolorem, & Pallam nigerrimam adſignavit.* Hinc eliciendum, quid Melanophorus, me docuit, ut compluria ſolet, vir præſtantiſſimus Gerardus Langbainius, Collegii, apud Oxonienſes, Reginalis Præſes. Scilicet Theophilum heic fuiſſe ex Melanephororum ſodalitio, cujus munus erat *pallam* illam *nigerrimam* geſtandi. Quò proculdubiò ſpectat illud Plutarchi[c] de Iſide; eam pro Luna ſumi, & cornua imaginis ejus pro illuminationibus falcatis; τοῖς δὲ μελανοζόλοις ἐμφαίνεσι τὰς κρύψεις καὶ τὰς περισκιασμὰς ἐν οἷς διώκει πορεύεται τὸν Ἥλιον *nigris autem veſtibus occultationes ejus & obumbrationes deſignant, quibus ſolem deſiderans ſectatur.* Quod ad Peregrinorum autem jus forenſe ſpectat; in veteri item Roma-

[a] *Meteſ.* 11.

[b] *Pag.* 10.

[c] *Lib. de Iſide & Oſiride.*

Pag. 90. l. 16.

–animadvertenda. Inſcriptione autem illa in Theophraſti Acharnenſis, Peregrinorum Præſidis, honorem apud Delios concepta (quam ſuprà attulimus) conſtitutione illam Antonini de orbe Romano civitate donato, puto, antiquior eſt. Nam poſteà ejuſmodi Romanorum, Athenienſium, Deliorum, ad jus Civitatis diſtinguendum, diſcrimen haud videtur uſurpatum. Sed verò in ſeculis recentioribus ſimile quid præfectis illis ſeu Judicibus Peregrinitatis ſubinde re-

pertum. Id genus ſatis erant apud Anglos noſtros circa annos abhinc trecentos *Juſticiarii* (ſeorſim) *ad Cuſtodiam Judæorum aſsignati.* Scilicet heic complures eorum per urbes noſtras ſparſi ita gubernabantur, ut jure non omninò civibus Anglicanis cum illis communis ſed ipſis peculiari regerentur, uti etiam qui commerciis eorum Angli aliíve immiſcerentur. Etiam Mercatoribus exteris ſeu Peregrinis domeſticíſque, eò quòd cum illis hi commiſceri ſolebant, jura fuere ſingularia, quæ olim in Cancellaria, velut Peregrinorum aliorúmque Mercatorum omnium Tribunalis ordinarii ſummi perſonam ſæpiùs ſuſtinente, atque in conſiſtoriis aliquot è re natâ inde, parili nomine, variatim ſolitis delegari, velut jura per ſe, Gentium ac Naturæ, apud nos in uſu[a], lex Mercatoria, **ley Merchant**, & **ley de Nature** in libris noſtris juridicis dicta. In quantum autem maritimæ eorum cauſæ fuerint, inolevit tandem ut ad Curiam Marinam ſeu Admiralitatis, jure itidem ſingulari ejuſmodi ſpectarent, quemadmodum olim interdum ad Auditores hinc inde deputatos, qui judicii ordinarii formulas non ſequentes, Peregrinorum invicem cauſas ex æquo & bono tantùm dirimerent. Inter libellos ſupplices[b] Parlamenti anni Edwardi, apud nos, Regis ſecundi, habetur ſchedula cui titulus *Articuli ad formam Querelarum faciendam*, ortarum nempe inter Anglos, Gallóſque circa ſpolia maritima atque alia ejuſmodi evenire ſolita. Recenſitis tunc compluribus inquirendi articulis ſubjungitur, *Quia Auditores hinc inde deputati ſecundum ſolitum ordinem judiciorum non procedunt in præmiſſis, nec Jura localia unius vel alterius regni imitantur, ſed ſecundum quandam æquitatem ſinceram & modos inter ipſos concordatos viam ſummarii proceſſus tenent, eo quòd hujuſmodi negotia ſunt inter duo*

Regna,

[a] *Regiſt. Original. fol.* 134, 1. *Fitzherb. Nat. Brev. fol.* 117. D. *& vide* 3 *Edwardi* 3. *fol.* 72. *placito* 26. 5 *Ed.* 3. *fol.* 182. *plac.* 39. 15 *Edw* 4. *fol.* 9, 2.

[b] *In arce Londinenſi.*

Regna, ne inter ea, ſicut alias ex defectu celeris juſtitiæ diſcordiæ emergerent generales, alia ſunt inquirenda, quæ propter hujuſmodi ordinationum diverſitatem & factorum infinitatem exprimi non poſſunt nec per aliquem excogitari ſine examinatione & notitia totius Regiſtri, ut cuilibet actioni ſecundum ſui naturam ordinatio competens opponatur. Sed hæc—

Pag. 103. l. 26.

—agnoſcunt. Habetur quidem apud Ezekielem[a], ubi de Gog & Magog verba fiunt, נשיא ראש משך ותובל *Princeps* (Roſh) *ſummus Meſech & Tubal*, quod Chaldæo eſt, רב ריש וגו *Magnus princeps &c.* Syro ܪܝܫ ܡܫܟ ܘܬܒܠ *rector ac Princeps*, Arabi رئيس روس *Princeps Principum*, Judæis Hiſpanienſibus *mayoral de cabecera de Meſec y Tubel.* Et Rabbini נשיא ראש ibi velut pro binis vocabulis unicum in ſenſum duplicatum conjunctis, ſumunt. Et vulgata *princeps Capitis Moſoch &c.* unde & Aquilæ ibi ראש *Ros* eſt κεφαλὴ, uti & Theodoreto, al íſque tam priſcis quàm recentioribus. Atqui interim non defuêre inter Rabbinos qui neſcio unde, memorant ראש ut gentem primi climatis Auſtraliorem. Ita R. Abraham Ben Chaija[c], ubi de climate primo, כל, inquit, משכנות ראש וחם אשר בפאת דרום נמנסת בכל אקלים הזה *omnes habitationes Ros & Cham quæ ſunt in Auſtro connumerantur ad hoc clima.* Sed ad Romanos aut Ebræos non omninò ſic attinebit Ros, uti nec, ſi in Scythicis ſeu Septentrionalibus collocetur (ut aliis) fabulæ illi, de nomine in gentem, ut fieri amat, migrante, Photianæ opem afferet. In Græcis autem Ezekielis legitur, ἐπὶ τὸν Γὼγ τῆς Μαγὼγ ἄρχοντα, Ῥὼς, Μοσὸχ καὶ Θοβὲλ, *ſuper Terram Magog principem, Ros, Moſoch & Thobel*, uti & ver-

[a] *Cap.* 38, 1. & 39, 1.

[b] *David Kimchi ad Ez.* 38, 1.

[c] *In Sphæra Mundi cap.* 6.

terant tam Septuaginta quàm Symmachus & Theodotion[a]. Etiam in Hieronymianis habetur *principem Capitis, ſive Ros.* Ita *Ros*, pro gente Aquilonari illic ſumtum. Inde etiam apud Scriptores Græcorum recentiores, Zonaram, Cedrenum, alios, οἱ Ῥὼς & ἔθνος & τὸ Ῥὼς, ὁ τὸ Ῥὼς σολ., & σολ. Ῥώσικ., & ἄρχων Ῥωσίας occurrunt. Cedrenus in Michaele Theophili filio, circa annum 850, Τὸ ὂν ἐντὸς Εὐξείνου καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παραλίαν ὁ τὸ Ῥὼς ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε σόλ. Ἔθνος ἐστὶ οἱ Ῥὼς Σκυθικὸν πρὸς ἄρκτον Ταύρου καλούμενον, ἀνήμερόν τε καὶ ἄγριον, *Quod eſt intra Euxinum Pontum, & totam maritimam regionem claſsis eorum qui Ros* (ſeu *Rhos*) *dicuntur* (*Roſica claſsis* vertitur) *incurſionibus vexabat atque vexabat. Gens autem eſt Ros Scythica ad Taurum Aquilonarem ſita, fera & agreſtis.* Idem legitur illic apud Joannem Curopalatem. Unde Ortelius, *Rhos gens Scythica ad Arctoum Taurum habitans.* Pro eiſdem ſumuntur qui Ptolemæo in Sarmatia Europæ Roxolani dicuntur, & recentioribus Ruſſi ac Rutheni. Joannes Tzetzes caput habet[b], Περὶ τοῦ, τέταρτον ὁ Ῥὼς, ἀλλὰ τῷ γένει Μυσός, *De eo quod eſt, Quarto non Rhos, ſed genere Myſus eſt.* Et plurima ibi more ſuo de Myſia & Myſis congerit; nihil autem de Ros; tametſi paulò antè[c] Tauros, populum Scythicum, eoſdem faciat cum Ros.

[a] *Apud Hieronym. ad Ezek. cap. 38, 1.*

[b] *Chiliad. 11. cap. 396.*

[c] *Ibid. cap. 393.*

Σαφέστερον ἐδήλωσα ταύρους τοὺς Ῥῶς καλεῖσθαι, *Clarius indicavi Tauros Ros nuncupari.* Sed ex hiſce nomen cum Romanis commune quid habere nemo puto exiſtimaverit. Hieronymus de illo, veluti gentis autoris vocamine in Græcis illis Ezekielis verſionibus, *Primam gentem*, inquit, *illam Ros Aquila interpretatur Caput, quem & nos ſequuti ſumus, ut ſit ſenſus, Principis Moſoch & Thubal. Et revera nec in Geneſi nec in alio Scripturæ loco, nec in Joſepho quidem, qui omnia Hebrai-*

Hebraicarum gentium in primo Antiquitatum libro exponit nomina hanc gentem potuimus invenire. Ex quo manifestum est Ros non gentem significare sed caput. Atqui apud Arabas etiam inter Gentes ex Dispersione ac Noachidarum propagine habetur natas الروس *Al-Ros.*

Eutychius Patriarcha Alexandrinus de posteris Japheti agens, eorum quindecim fuisse ait[a] qui habitarent à Tigri, الي اقصي الشمال *usque ad extremas septentrionis partes.* Et dein præter gentes complures alias, Græcis, Romanis, Byzantinis memoratis subjungit, والروس والديلم والبلغر والصقالبه *& Al-Ros, & Al Dilam, & Bulgari & Scavi.* Quod verò ad cognationem illam Romanorum qualemcunque & Judæos veteres, attinet, Historicus penes me Mahumedanus, Mahumed Ben Al-shechina, populorum propagines recensens, adcóque de الروم *Romanis* loquutus, originem eorum à *Rom* filio Esau, Jacobi fratre, petit. Verba sunt, وهو روم ابن العيص ابن اسحق وكانوا علي دين الصابيه الي ان اقتصر قسطنطين وحملهم علي دين النصرانيه *Atque erat Rom filius Esau, filii Isaac. Et fuere Romani religione idololatræ donec Constantinus Christianus factus eos etiam in Christianismum redegit.* Quod satis consonum est sententiæ Judaicæ receptissimæ, de nomine Edom, id est Esau (à cujus filio *Romo* sic deducuntur Romani) illis, tum quà Romanis tum quà Christianis, tribuendo. Hæc obitèr. Sed ad Præfecturas——

[a] *In Annalibus pag. 54.*

Pag. 142. l. 14.

——sumit. Atque hac de re vide insuper, præ aliis, quæ

quæ congeſſit Abraham Colovius in Critico Sacro[a]. Quid——

[a] *Tit. de Puritate Fontium §. 131. pag. 479.*

Pag. 148. l. 30.

—Auguſtinus, & quæ nuper obſervavit in Critico ſacro Abraham Colovius[b]. Sed autumat—

[b] *Tit. de Verſione Græca §. 197. pag. 741.*

Pag. 160. l. 2.

—liber ille, uti etiam in editione Goariana[c] cum Georgio Syncello. Titulus——

[c] *Pag. 420.*

Ibid. l. 17.

—Pithœanis ac Goarianis Græcis——

Pag. 285. l. 15.

—encyclopædia eſt. Præter ea quæ Libro primo[d] de Solvendi & Ligandi notionibus dicta ſunt, conſulas virum ſummum Iſaacum Caſaubonum in Baronianis[e]. Certè, tametſi tandem in Chriſtianiſmo, Ligandi & Solvendi poteſtatis illius in Evangelio ſenſus, & Excommunicationi forenſi & pœnis aliis canonicis irrogandis adeò conjunctus fuerit, ut quaſi in idem ipſum harum & illius actus recidere cenſerentur uti & poſtmodi cenſiti ſunt, atque licèt antiſtes ſacer ubique, eo nomine velut ὁ πιστευθεὶς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν λύειν τε δεσμεῖν[f], *is cui à Dei benignitate credita eſt* (eo in ſenſu) *Solvendi & Ligandi poteſtas*, pro arbitrio, ex jure Canonico, & laxare potuerit pœnam ejuſmodi & intendere, quale etiam ſibi arrogant jus Presbyteri & Miniſtri Evangelii illi qui in Conſiſtoriis ſuis parilem ſibi exercendam velint poteſtatem; nihilominùs antiquitùs atque ex origine primaria nihil omninò Forenſe videtur contineri in Ligatione illa & Solutione (aliter atque ſententia quælibet in foro quocunque, ubi illud vim obtinebat, lata, dicebatur ſive con-

[d] *Cap. 9. pag. 291.*

[e] *Exercit. 16. §. 139.*

[f] *S. Baſil. Epiſt. Canonic. Can. 74. & ibi Zanaras & Baalſamon.*

condemnatione obligare ſive abſolvere) Sed tantùm, ad Nodos, Quæſtiones ſeu ζητήματα, Difficultates, Controverſias, Objectiones, de Jure & Divino & Humano, ortas, Reſponſa (ut conſulentibus, Reſponſa prudentum) Explicationéſque Facultas dandi, adeò ut in reſponſis, ex autoritate reſpondentium tutiùs, acquieſcere poſſent qui, antequam ritè ſic edocti eſſent, dubitarent, id eſt, an obligati manerent ad hoc vel illud, de quo dubitatum eſſet, præſtandum, aut inde ſoluti cenſerentur. Quo planè ſenſu, Athanaſio[a] λύων αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν, *ſolvens eorum ignorantiam* vocatur D.N. Jeſus Chriſtus, ubi[b] de cibis pro illicitis habitis & Phariſæorum circa eos doctrina ait, *Non quod intrat in os coinquinat hominem* &c. Id genus alia ex vetuſto occurrunt vocis uſu. Unde etiam erant apud Græcos, velut ſectæ nomine, Λυτικοὶ & Ἐπιλυτικοὶ *Solventes* nuncupati, quoniam griphos & obſcuriores ſcriptorum, maximè Poetarum, locos, quorum inſcitiâ alii velut obligarentur, diſſolvebant; aliis, qui ſolutionibus ejuſmodi refragarentur, Ἐνσταικοῖς dictis. Hinc Soſibius Lacon, dicitur Athenæo[c], ὁ Λυτικὸς & ὁ Δακυμάσι Λυτικὸς, & Suidæ[d], τῶν ὀπιλυτικῶν καλυμμάτων, *ex eis quibus ſolvendi facultas tribui ſolet.* Atque ejuſmodi credidit ſibi ſoli competere munus, adoleſcens ille apud Herodem Atticum[e] glorioſiſſimus. Et de procacioribus ejuſmodi ingeniis qui religionem veram cavillando inſectarentur, Prudentius[f],

Statum laceſſunt Omnipotentis Dei
Calumnioſis litibus:
Fidem minutis diſſecant ambagibus
ut quiſque eſt linguâ nequior.
Solvunt Ligántque quæſtionum vincula
per ſyllogiſmos plectiles.

Syllogiſmus item extricandus λύσιμος *ſolubilis* Ariſtoteli,

[a] *In Canonic. Epiſt. ad Amunium monachum.*

[b] *Matth. 15, 11.*

[c] *Dipnoſoph. lib. 11.*

[d] *In Σωσίβιος.*

[e] *Aulus Gellius lib. 1. cap. 2.*

[f] *In Apotheoſi, hymn. in Infideles.*

ſtoteli[a], paſsímque dicitur. Et idem Prudentius,

Nodos tenaces recta rumpit regula
Infeſta diſſertantibus.

[a] *Prior. Analytic. lib. 2.*

Atque ex ſuppari eſt notione, ſi quis δεσμόν τινα ἑαυτῷ ὑπεβάλλει[b] *vinculum aliquod* ſeu *Obligationem ſibi injicit*, veluti voto aut juramento, de abſtinentia ab hoc vel illo cibo, more, actu; inde ſcilicet, quantum in ſe eſt, ſe Ligando, illicitum hoc vel illud faciens, quod ex Solutione denuò licitum eſſe poſſit. Certè nec tranſlatio vocum illarum, in forenſes Excommunicationis uſus, veteribus ipſis cordatioribus omninò innuebat verè quemquam, ex ſententia ejuſmodi qualicunque forenſi lata, Ligatum aut ab Eccleſia ſegregatum, extrà quam ubi, haud præter Dei ſcopum, ſed juxta ſententiam in cœlo jam latam, quis ſententiâ ejuſmodi eſſet implicatus. Sanctus Nico[c] alias ſententias ab hieratico genere latas irritas planè, ipsíſque ferentibus pernicioſiſſimas eſſe aſſerens, *De Sacerdotio*, inquit, *dixit Dominus Petro, quæcunque ligaveris ſuper terram, erunt ea etiam ligata in cœlis. Vide vim verbi, non dixit, quæcunque ligaveris ſuper terram erunt ligata in terra, ſed in cœlis; ut, ut qui excommunicat, vel deponit, vel prohibet, rem terribilem ducat, ut qui Deum ad unà ſecum ferendum ſententiam vocet, nempe qui ſub ejus qui eſt in cœlis teſtimonio hoc agat.* Id genus occurrunt alia etiam in Juris Pontificii ſcriptoribus. Adeóque niſi Excommunicans, de Numinis ſanctiſſimi mente in cauſa Excommunicati, juxta notionem illam Ligandi Solvendíque, certus fuerit (quod ut fiat haud facile eſt) ne quidem ipſe ſententiam ſuam vim habere poterit exiſtimare. Undenam ita fiat certus, quærat porrò ipſe, qui cum imperio, velut ex jure Divino, Ligare & Solvere, & notione inde ſatis, ſi vetuſtas ritè introſpiciatur, novâ, Excommunicare & Abſolvere

[b] *Zonar. in S. Baſil. Epiſt. Can. 10.*

[c] *Subjunctus Theodoro Balſamoni pag. 1097.*

ſolvere ſe dicere ſoleat. Velut Provocatio eſt ipſe actus, ad Numen ſanctiſſimum; nec rarò, nimis temerarius. Reperi in Adverſariis viri præſtantiſſimi Iſaaci Caſauboni, quæ in Baronium inſtituta necdum edita mecum communicavit digniſſimus paternarum virtutum & eruditionis hæres, Mericus Caſaubonus, notam de Laicorum parili Ligandi & Solvendi poteſtate, ſeu de δεσμῷ ὑπὸ Λαϊκῶν δεδέσθαι, etiam ex jure divino in Eccleſia Orientali aſſerto. *Mirabar, inquit ille, quid hoc apud Zonaram epiſtola XV. Sed & ipſe explicat rectè, & poſteà locum Fuſtini obſervavimus, qui explicat.* Οὐ μόνον, *inquit*, οἱ ἱερεῖς ἐχήκασιν ἔξουσιαν παρὰ Θεοῦ, τοῦ δεσμεῖν τε καὶ λύειν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πρὸς τούτοις οἱ Λαϊκοί· καὶ γὰρ εἰ μὴ φθάσουσιν ὧδε διαλυθῶσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀδικηθέντες ὁπωσδήποτε καὶ ἀδικήσαντες, λόγους ἐκείσε πάντως ὑφέξουσι καὶ μετ' ἀλλήλων κριθήσονται. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ ἡ Σοφία Σολομῶντι ἔλεγε, τότε ἐν πολλῇ παῤῥησίᾳ στήσεται ὁ δίκαιος κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων αὐτόν. ἐνθέντος καὶ εἰπόντος Συμβαίνη γενέσθαι τινα διαμάχην ἀνὰ μέσον ἡμῶν, λυθῶμεν τάχιον ἀποδόμενοι ἅτε δὴ ὄντες θανάτου δεδιότες μυστήριον &c. *Non ſolùm habuere Sacerdotes poteſtatem à Deo* (juxta receptam tandem in Chriſtianiſmo diſciplinam) *Ligandi & Solvendi, ſed etiam præterea ipſi Laici. Cùm enim invicem nequeunt rem controverſam heic dirimere* aut *diſſolvere injuriâ affecti & afficientes, tunc illic* (in vita futura) *omninò rationem reddent & ſimul judicabuntur. Atque hoc eſt quod dicit Sapientia Solomonis*[a]. *Tunc magnâ cum fiduciâ ſtabit Juſtus adverſus faciem eorum qui eum oppreſſerint; unde item, quoties evenerit inter nos controverſia, ut diſſolvatur conamur, metuentes ſcilicet Mortis* (incertæ) *myſterium &c.* Ita ille, ut ex Zonaræ epiſtolis; quas nondum vidi ego. Habuit ille, ut liquet, in Baronianis ſuis[b]; ſaltem uſus eſt, & citat ibi unicæ lemma. Planiſſimè

[a] *Sapient. cap. 5, 1.*

[b] *Exercitat. 16. §. 49.*

mè in loco è Sapientia citato, uti & in capite illic præcedente, veſtigia ſunt Litigantium & invicem Adverſantium Provocationis ad Divinum judicium, juſtorum, injuſtorum, ſive in hoc ſeculo ſive in futuro, non obſcura. Quæ pro Ligatione heic accipiuntur; ut cùm partium ſive unus ſive uterque execrationibus pœniſque cœlitùs expectandis ſe onerat, ad innocentiam ſuam probandam rémque controverſam tandem elucidandam. Additur ibi locus ille, ut è vetuſtate cognatus, Juſtini Martyris[a]; Μέγας ὁ κίνδυνος τοῖς ἡμέραν Κυρίου ὀνομαλεσαμένοις. ἢ πιστεύειν γὰρ δέον ὅπως φύγῃ τὴν κρίσιν ἢ κὰ τῷ πλήσιον ἀφιέναι χάριν ἢ καὶ' αὐτῶ ψυχὴ Θεῶ γενέσθαι τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν. Οἱ δὲ τῇ προφορᾷ τὸν ὀργῆς δεσμοῦσιν καθ' ἑαυτῶν σιωαλλάγματα. Quem locum Joannes Langus ita vertit ſibíque explicat, *Ingens penes eos eſt periculum qui Diem Domini appellant* [*ad tribunal Chriſti provocantes ſcilicet*] *aut enim non credere oportet, judicium ſe Dei effugituros eſſe; aut etiam ob id noxa proximo remittenda venit, ut & ipſis à Domino contingat peccati condonandi gratia. Qui verò id ira correpti faciunt gravibus ſeipſos contractibus obligant.* Ad Dei judicium ſcilicet, in pœnam pro rei diſcrimine, ſive ipſorum ſive adverſariorum, ſic provocantes. Subjicit hinc Iſaacus Caſaubonus, *Apparet, fuiſſe moris, ut ortâ inter privatos controverſiâ, ad Dei tribunal provocaretur, ut ibi ſons debitam condemnationis ſententiam acciperet. Hoc erat* δεσμοῦειν. Illuc ſpectant quæ de Provocatione ad Divinum judicium, ſeu Judicium Dei in Valle Jehoſaphat pridem conſcripſit Chriſtianus Heroldus[b] uti & Johannes Heringius[c]. Quæ habet Origenes, de Chriſtianorum invicem Alligatione & Solutione, ad Matthæum[d], digniſſima ſunt quæ heic advertantur, unde ſanè elicere eſt, ſatis incertas & dubioſas fuiſſe tunc ſeu circa ducentos à Chri-

[a] *Epiſtola ad Zenam & Serenum pag. 393. edit. 1593.*

[b] *Norimbergæ 1624.*

[c] *Bremæ 1632.*

[d] *Homil. 6.*

Christo annos, Ligandi & Solvendi ex Evangelio notiones; utpote non, ut postmodùm, pro actibus forensibus sumtas. Summa demùm est ex Ebraico forensi usu, adeóque Christiano verè primitivo, Ligandi & Solvendi phrasin ac notionem aliam omninò fuisse apud homines quàm Forensem seu quæ Jurisdictionem contineret, aliter atque Sententia de re qualibet Forensis (ut innumera alia) obligaret solverétque. Et apud Ebræos (unde in Christianismum planè voces illæ transiere) qui Ligabatur Solvebatúrve, ut antè ostensum est, id est Jurisconsultum Ordinatum consulens, hoc vel illud aut sibi interdictum manere aut solutum esse, didicerat, judicium quidem forense, ob ejusmodi Ligationis Scholasticæ, velut autoritate publicâ aut publico responso nixæ, violationem, subire potuerat; ipso Ligandi aut Solvendi actu prævio ad judicium illud forense non omnino aliter attinente, quàm prout, in rerum usu, familiaria Prudentum Responsa ad sequentia judicia spectent. Qui invicem pactis, contractibus alitérve se Obligant, paritèr se Solvunt, etiam & Juris periti de obligatione Solutionéque seu Liberatione consulti aut Obligatos aut Solutos eos esse respondent, nullâ omnino habitâ Jurisdictionis, in consultorum actu, ratione. Atque in multiplici illa juris vocum illarum notione ac usu, ut Verbis, Re, Literis consensu quis alteri Ligatur, ita & eisdem seu eodem genere per Solutionem, Acceptilationem, Novationem, Delegationem, Confusionem alitérque Solvi dicitur sine actu aliquo fori, ubi tamen, si actio instituatur, pronuntiandum de Ligatione illa ac Solutione antè ita factâ. Neque enim judex inducit obligationem, quâ actio nititur, sed inductam sibi à reo cogit perimpleri. Certè adeò amplus multipléxque in

[a] *L. 35. D. tit. de Reg. juris, & tit. de Solutionibus & Liberationibus.*

hominum notione, uſus ab antiquo habitus eſt metaphoræ tum Civilis tum Naturalis, etiam & Theologicæ, à Ligando & Solvendo, & Vinculo & Solutione ſumtæ, ut rem intuenti, forſan metaphoræ alîus ejuſmodi uſum æquè amplum, multiplicem, variúmque haud reperiri, ſatis conſtiterit. Apud Platonem[a] Socrates, de ſimilitudine Dædali ſtatuarum adhibitâ, Scientiam diſtinguit ab Opinione etiamſi Rectâ, cujus notiones, inquit, haud multi ſunt pretii ſed ſolutæ, ἕως ἄν τις αὐτὰς δήσῃ αἰτίας λογισμῷ, *donec quis eas liget ratiocinatione à cauſâ ductâ*, ſeu ſcientiâ verâ. Alibi[b] item ipſe de Ligatis & Solutis in mundi opificio, ὅτι μὲν δὴ δεδεν πᾶν λυτὸν, *omne ligatum eſt ſolubile.* In philoſophia etiam Porphyriana[c], ὃ ἔδησεν ἡ φύσις τοῦτο φύσις λύει· καὶ ὃ ἔδησεν ἡ ψυχὴ, τοῦτο αὖ ἡ ψυχὴ λύει, *Quod natura ligavit id ſolvit natura; & quod anima Ligavit id ipſa Solvit.* Dæmonum item & Deorum τῶν Λυσιων *Solventium* meminit Plato[d]. Et nomen eſt Bacchi notiſſimum Λύσιος. *Solvens, Expiatorius, Redemptorius*, unde & Λυτήρια, aliæque voces cognatæ, in theologia Gentium, indicant Solutiones, Liberationes, Redemptiones, ab homicidio aliiſque ſceleribus. Apud Sophoclem[e], Electra ad Chryſithemidem ſororem de Clytemneſtræ ſacris Agamemnoni deſtinatis,

[a] *In Menone.*

[b] *Apud Julianum in Cyrilli adverſus eum lib. 2.*

[c] *Apud Stobæum Sermone 117.*

[d] *De Republica 2.*

[e] *In Electra.*

——————ἆρα μὴ δοκεῖς
Λυτῆρ' αὐτῇ ταῦτα τῷ φόνῳ φέρειν;

An igitur exiſtimas, hæc illam cæde ſolutura fore? Uſus τοῦ λύειν & cognatorum, notionibus ſimilibus, è metaphora illa, in utroque Fœdere etiam frequens. Et ubicunque λύεται quid ſeu Solvitur, ut idem antè, ſenſu analogo, Ligetur neceſſe eſt. Sed de vocibus illis, velut non forenſibus, ut fieri ſolent, hæc dicta ſunto.

III. Presbyteri—

Pag.

Pag. 300. l. 23.

–Judæi. Idem alibi, de Adriano terram deprædante locutus, *denique*, inquit[a], *poſt extremam vaſtitatem, etiam leges publicæ pependerunt & prohibiti ſunt Judæi Terram, de qua ejecti fuerant, ingredi.* Cæterùm–

[a] *Ad Iſaiæ cap. 6, 11.*

Ib. lin. 25.

–memorati, quibuſcum conferas quæ hac de re habet Origenes[b]. Certè quod notari ſolet in Kalendario Judaico[c] ad fatalem illis diem illum, Nonum menſis Ab (qui circa Julium eſt noſtrum) de *Decreto centra Patres noſtros ne ingrederentur Judæam*, tam de hac Terræ interdictione Adrianea ſumitur, quàm de multò vetuſtioribus ejuſmodi interdictionibus aliquot; cunctis velut ad eundem diem attinentibus. Unde, in diei ejuſdem ritualibus, hymnus eſt in quo quidem Nebuchadnezar & Adrianus (אנדרינוס ſcribunt) veluti miſeriarum ſimilium autores multotiès memorantur; ſemel tantùm in eodem Veſpaſiani & Titi nominibus adhibitis, ſed Adriani ut Nebuchadnezaris quaſi vicies, alternatim ad hunc modum[d];

[b] *Adverſus Celſum lib. 2. pag. 63 & 113. & lib. 4. pag. 180. edit. Hæſcheliana.*

[c] *Joſ. Scaliger. Canon. Iſagog. lib. 1. pag. 44. Dionyſ. Petavius de Doctrina Temporum lib. 7. cap 18. pag. 678. & videſis lib. noſtrum de anno Civili cap. 7. pag. 36.*

[d] *Machzor part. 1. fol. 189. col. 1.*

זכור יי מה היה לנו נבוכדנצר מעונן כמו כשפים
מנחש כמו אשיפים
קלקל בחצים ושאל בתרפים
זכור יי מה היה לנו אנדרינוס נחתכם עיטות אכזריות
ושאל במסות נטויות
ויעל וישרוף ארבע מאות ושמונים בתי כנסיות

Recordare Domine qualis fuerit nobis Nebuchadnezar, qui punivit nos ut Veneficos, ipſe auguriis uſus, præſtigiatorum inſtar, diſciplinâ extraneâ infatuatus, & conſulens Teraphim. Recordare Domine qualis fuerit nobis Andrianus (planè pro Adrianus) *crudelitatis conſilia amplexus conſuluit*

ſuluit idola ſe pervertentia. Et ſuſtulit combuſſitque quadringentas & octoginta Synagogas. Alia ejuſmodi ordine inſunt continuo, uti & memoria Principum illorum, à quorum utroque calamitates eodem die Judaicæ evenerant, in quibus, etiam è patriâ ſeu Palæſtina integra exilium. Et Joſephus Scaliger expreſſim, ad illud Calendarii de ingreſſu in terram Sanctam interdicto, *Sub Hadriano* inquit[a]; adjecto *Judæi harum rerum memoriam retinent, quarum cauſas hodie penitùs ignorant.* Numerus ille Synagogarum ab Adriano exuſtorum idem eſt ipſe qui non ſemel occurrit, de Synagogis Hieroſolymitanis ſub Veſpaſiano, veluti ab eo ſublatis, in Gemara Hieroſolymitana[b]. Etiam Quadringentas Synagogas in Urbe Bither memorat Babylonia Gemara[c]. Quod verò habet ſcriptor anonymus homiliæ Chryſoſtomo inter Latinas Græcè non extantes tributæ[d] (quam ipſius neutiquam fuiſſe ſatis demonſtrat Iſaacus Caſaubonus[e]) de Judæis ſimul & Chriſtianis cunctis è provincia illa, ante Adrianum, ejectis, non omninò heic admittendum. *Poſt annos multos*, inquit, *uſque ad Hadrianum ſolitudo manſit. In iſta Provincia nullus Judæorum, nullus Chriſtianorum fuit.* Et rectiſſimè ibi Caſaubonus, *Hîc ſuam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ imperitiam concionator prodit. Nam urbis quidem ſanctæ ſolum, poſtquam Hieroſolyma funditus erant diruta, deſerta & ſine habitationibus aliquamdiu manſiſſe verum eſt. Sed de Provincia quod iſte ait, falſiſſimum.* Quod etiam ſatis firmatur ex eo quòd Synedrium ipſum Magnum (ut alia prætermittamus) in Jabniam aliáſque urbes poſt excidium atque tempore illo Adrianum antevertente ſe tranſtulit, quâ de re plura inferiùs[f]. Jam verò——

[a] *Can. Iſagogic. libi 3. pag. 219.*

[b] *Ad tit.* Megilla *cap. 3. fol. 73. col. 4. & ad tit.* Cethuboth *cap. 13. fol. 35. col. 3. ubi pro* שׁשׁים *legendum* חמשׁים.

[c] *Ad tit.* Gittin *cap. 6. fol. 58, 1.*

[d] *Homil. in Epiſt. ad Rom. 31.*

[e] *Exercit. in Baron. 2. §. 4.*

[f] *Cap. 15. § 7.*

Pag.

Pag. 307. l. 9.

—Ægyptum; quod totum quidem ſumitur ex Joannis Druſii notis ad Sulpitii Severi ſecundum. Sed—

Pag. 317. l. 8.

—vidimus. Ibi allatis addeſis illud, apud Lucianum[a], Jovis qui, lecto Decreto, *Juſtiſſimum eſt*, inquit, *ô Mome Decretum*, καὶ ὅτῳ δοκεῖ ἀναλεινάτω τὴν χεῖρα μᾶλλον ἢ ὅτῳ μηνέδω· πλείους γὰρ οἶδ' ὅτι ἔσονται οἱ μὴ χειροτονήσαντες, *& qui ſuffragatur huic Manum Protendat. Melius autem, ut ſic fiat. Nam complures novi futuros qui Manus ſuas neutiquam extendere voluerint.* Ad vetuſtum χειροτονίαν *manuum porrigendarum* in ſuffragiis plurium diſcernendis uſum reſpicit. Sed diù ante Luciani ævum, adeóque Apoſtolorum, χειροτονία & χειροτονεῖν (quod in Actis[b] uſurpatur) in *Creationis* ſeu *Ordinationis ſimplicis*, ſine ſuffragiorum plurium ratione ullatenus neceſſaria, ſignificationem, ut oſtenſum eſt, migraverat. Adverte etiam Platonis tempore, adeóque in Græcia vetuſtiori, χειροτονεῖν ſimplicem Nominationem ſeu Creationem ex ſui natura denotaſſe, nec magis plurium ſuffragia ſic neceſſariò indicaſſe, quàm adnuere, nedùm plurium nutus ſingulares. Vocem illam ſæpius, ubi de magiſtratibus, in Magnetica quam formaturus erat Republica, creandis loquitur, adhibens Plato, χειροτονόντων, inquit[c], ταῖς μὲν καὶ ἱππάρχους, πάντες, *in Ducibus & Magiſtris equitum eligendis omnes ſuffragia ineant*, ſeu potiùs, pro libitu manus in creationem porrigant, atque ita creent aut eligant, ut numerus major ſuperet. Janus Cornarius optimè ibi vertit *eligantur* (electionis autem actus tam ad unum quàm plures æquè attinet) *Duces exercitus & Magiſtri equitum ab omnibus*. Plures heic ex accidenti,

[a] *In Concilio ſeu Eccleſia Deorum.*

[b] 1 Cap. 14, 22.

[c] *De legibus lib. 6.*

cidenti, planè ſunt. Nec omninò de omnium manibus porrectis vox ſumitur. Sed de cujuſlibet poteſtate in creando ſeu nominando ſingulari. Inde ei πλείστη χειροτονία pro *majori parte creante* & ἐξαχειροτονέμενος pro ita *creato*, etiam αἵρεσις electio pro ipſa χειροτονία. Et paulò poſt de Ædilibus, χειροτονείτω ὃ πᾶς πᾶνλα, quod vertit Cornarius, *Eligat autem quivis quemlibet*, Ficinus, *Nominet autem quemlibet unuſquiſque.* Certè aliunde etiam manifeſtum eſt χειροτονεῖν Platonis ævo pro creatione ſimplici ſeu ἀποδεικνύειν eſſe uſurpatum, ſine ſuffragiorum plurium ratione habita ulla; aliter atque ex accidente, ſi fides epiſtolæ illic Alexandri magni ad Jonathanem apud Joſephum[a], ubi expreſſim inquit, χειροτονοῦμεν δὲ Ὑμᾶς σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων καὶ φίλον ἐμὸν καλεῖσθαι, *& Ordinamus* (ut rectè Ruffinus) *te hodie principem Sacerdotum & amicum noſtrum vocari præcipimus.* Quiſquámne heic ſuffragiorum plurium rationem habitam ſanus exiſtimaverit? Malè ibi Gelenius, *& noſtro ſuffragio* (quaſi cum pluribus ea de re latis unicum fuiſſet) *hodiè te Pontificem Judæorum conſtituimus &c.* Optimè Genebrardus, *& dés aujourd' huy ie t' eſly & ordonne pour eſtre ſouverain ſacrificateur &c.* Utcunque autem, juxta ſuperiùs oſtenſa, in lingua Græca Apoſtolis coæva, obtinuit, uti & poſtmodum, apud Platonicos aliósque Græcos, in primitivis Chriſtianiſmi ſeculis, ut ἀντιχειροτονεῖν prò eo quod eſt ſingularem aliquem ſeorſim, in Schola, Muſæo, alibicunque, *adverſum ſentire*, adeóque χειροτονία pro ipſa *creatione ſimplici* ſumta eſt. Unde Maximus Tyrius (qui ſub Commodo Auguſto ſeu Origeni coævus floruit) ὅτι δὴ, inquit[b], τούτοις Πλάτωνα ἀντιχειροτονεῖν καὶ ἀντινομοθετεῖν, ἀλλ' οὐχ ὁμόφωνον εἶναι &c. *Platonem ergo, putas, diverſa ab his decernere, aut contrarias Leges ferre?*

[a] *Lib. 13. cap. 5.*

[b] *Diſſertat. 1.*

&

& non consonum esse &c. Atque alibi[a] idem, Εἰ δέ τις τὸν οἰκεῖον δικαστὴν χώραν ἔχειν μὴ κατὰμικρὸν λαχόντα, ἀλλ' (ἔστω δὴ χειροτονία δικαστῆ μόνη) αὐτῷ τῷ εἰδέναι, πρὸς τοῦτον ἴσχ ὡς ἀδικοῦντι ἐδ' ὡς φόβον παρασχὼν ἀπολογεῖται ἢ ὑπὲρ Ἀναξαγόρας &c. *Si quis verò Judex fuerit, qui non fabâ dignitatem sortitus est, sed scientiâ (quæ sola est Judicis* χειροτονία seu *Creatio) apud hunc, non ut noxius, causam suam aget sive Anaxagoras &c.* Sed fieri nequiit quin sententiam adversam, seu quæ est de plurium suffragiorum, adeóque plebis in Apostolorum Actis, in voce χειροτονεῖν significatione, etiam efflictim deperierint obtenderintque ac mordicùs retinuerint non pauci. Atqui interim magis est illud mirum, quòd—

[a] *Dissert.6.*

Pag.322. l.11.

—dicit. Ii simul omnes fuere οἱ ἔσω *qui intus sunt*, ut qui Christo nondum nomina dederant, οἱ ἔξω *qui extra sunt.* Qualis expressim apud Philosophos veteres, maximè Pythagoræos, distinctio inter discipulos admissionis interioris seu τὸς ἔσω seu ἐντὸς Σινδόνος *intra sindonem*, & τὸς ἔξω & ἐκτὸς αὐτῆς extra eam audientes[b]. Simili notione τῷ ἔνδον, *eorum qui intus sunt*, ut receptissima, usus est ad Arsacium Pontificem Galatiæ, Julianus[c], ubi monet, Præsides militésque, adeóque alios simulac limen ingrediuntur delubri privatorum (quà sacra respiciebant) personam induere. Et tunc, ἄρχεις γὰρ αὐτὸς, ὡς οἶδα, τῶν ἔνδον ἐπεὶ καὶ ὁ Θεοῖς παῦτα ἅπασι δεσμὸς, *Siquidem ipse ut nosti his qui intùs sunt præes, propterea quod hæc in Deorum gratiam lex poscit.* Ejusmodi τῷ ἔσω καὶ τῶν ἐκλῶν notio in Oratiuncula illa celebri Constantini Magni[d] ad Episcopos, S. Basilium[e], alios obvios. Certè ex eis qui intus erant omnibus simul, Presbyterium aliúdve ejusmodi collegium forense conflatum esse, aut imperium ab

[b] *Iamblich. de vita Pythagoræ cap. 17 & 18.*

[c] *Epist.49.*

[d] *Apud Eusebium de Vita Constantini lib. 4. cap.29.*

[e] *Homil. in Psalm.28.*

eis cum jurisdictione reverà exercitum, nemo opinor existimabit. Atque—

Pag. 327. l. 17.

—discriminanda. Verum quidem est, in Christianismo veteri ὁ βίος (adeóque βιωτικὰ & οἱ ἐν τῷ βίῳ) *vitam secularem* denotâsse, quà voce illa distinguebantur qui sic vitam agebant, ab illis qui, ut ascetici, vitam eligerent monachicam aut heremiticam; unde Chrysostomus[a], ἔστω δέ μοι ὁ λόγος οὐ πρὸς τοὺς ἐν τῷ βίῳ διεζευγμένους μόνον ἔσται, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι τοὺς ἑαυτῷ καλύβας πηξαμένους. *Non solùm*, ait, *sermo fit meus, ad eos qui* ἐν τῷ βίῳ, in Vita, seu *in hominum consortio, reperti fuerint, sed etiam ad eos qui in montibus tuguria sibi* (ut heremitæ aut monachi) *fixerint.* Alia ejusmodi habet ille. Nec quidem ad conjugatos (ut vult vir doctissimus[b]) designandos alitèr attinet, quàm ex eo quòd conjugati, hominum fruantur, tam in Sacris quàm Profanis, consortio, unde solùm lites in judicium qualecunque deducendæ oriuntur. Sed planè τὰ βιωτικὰ *Vitalia* notionem habet quæ τοῦ βίου *vitæ* non angustior est. Quasi verò Biographis Actiones, Opiniones, Relationésque omnimodæ tam Sacræ scribi non solerent quàm Profanæ seu quæ Seculares strictiùs nominantur! Quid aliud in Plutarcho, Laertio, id genus reliquis aut in Dicæarchi[c] in τὸν Ἑλλάδος βίον *Vita Græciæ* libris tribus conscripta, aut in Varronis de *Vita Populi Romani?* Queis in versamur, queis vivimus res, ea quæ ad Vitam, quà inter homines agitur, Humanam universa, tam Sacra quàm Profana, continet, juxta illud Lucilii[d],

Virtus, Albine, est pretium persolvere posse
Queis in versamur, queis Vivimu' rebu' potesse.

[a] *Homil. 7. περὶ μετανοίας Tom. 6. pag. 801. Editionis Savilianæ.*

[b] *Dionys. Petavius Miscellan. Exercit. at. cap. 7.*

[c] *Suidas in Dicæarcho.*

[d] *In Satyris apud Lactantium lib. 6. cap 5.*

ut

ut legitur in accuratiore Franciſci Douzæ Lucilii editione. Reliquæ apud Lactantium habent *inverſamur* &, quas vidi, ſuperioris ſeculi complures *rebus adeſſe*, quemadmodum etiam nuperrima Joſephi Iſæi[a]. Idem alibi[b],

[a] *Romæ* 165-.

Cum Bulga cænat, dormit, lavit; omnis in una
Spes hominis Bulga; hac devincta eſt cætera Vita.

[b] *Satyr.* 6. *apud Nonium in* Bulga.

Sic Vitâ uſus eſt Ennius[c] in illo,

Incertè errat animus, præter propter Vitam Vivitur.

[c] *Apud A. Gellium lib.* 19, 10.

Apertè eadem notio in familiariſſimo Horatii[d],

Integer Vitæ ſceleriſque purus.

[d] *Carmin.* 1. *od* 22.

Sic Seneca[e], *Vivere, Gallio frater, omnes beatè volunt.* Scholiaſtes ad Terentium[f], hominis *mores*, ait, *& actus, & Animam* ipſam præter *alimentum & ſpatium vivendi, & Fortunam accidentem Viventibus*, atque *expetenda optandáque*, Vitam ſignificare. Simili notione dixit S. Baſilius Apoſtolum Theſſalonicenſes alloqui, παντὶ νομοθετοῦντα τῷ βίῳ, *Legem univerſæ vitæ præſcribentem.* Item ὁδὸν τοῦ βίου eodem ſenſu ille aliiſque utuntur. Nec quidem alio adhibet Βιωτικὰ, ubi loquitur[h], Περὶ δὲ μὴ προσπλώδαι τοῖς Βιωτικοῖς, *neutiquam adhærendum eſſe* (ſeu *nobis ipſis haud indulgendum eſſe in*) *Vitalibus.* Animam item pro *vita* uſurpari ſcimus à Plauto[i], Salluſtio[k], Cicerone[l], uti etiam in Jure Cæſareo[m] *animæ amiſſionem* pro pœna capitali, & περὶ τῆς ψυχῆς pro *capitaliter* judicare apud Xenophontem[n], alios. Ita ψυχὴ Vitam etiam in Evangeliis ſignificat, quatenus Perſonam integram, non partem ejus quæ corpus non eſt, denotat. Unde S. Paulo, ψυχικὸς ἄνθρωπος. *homo animalis* dictus (quâ vitâ humanâ præditus eſt cæteriſque quibus inter ſe frui ſolent homines, ſive Sacris ſive Profanis) ita diſcriminatur[o] à πνευματικῷ *Spirituali*, uti & τὰ πνευματικὰ *Spiritualia*,

[e] *De Brevitate lib.* 1. *cap.* 1.

[f] *Ad Heautontim. act.* 5. *ſcen.* 2. & *Phormionem, act.* 1. *ſcen.* 3.

[g] Λογ. περὶ Εὐχαριστίας.

[h] *Homil.* 23 *pag.* 478.

[i] *In Amphitryone.*

[k] *In Catilina.*

[l] *Ad Herrenn.* 4.

[m] *Inſtitit. tit. de Judiciis publicis,* §. *ſunt præterea.*

[n] *Lib. de Republ. Lacedæmoniorum.*

[o] 1 *Corinth.* 2. 15 &c.

ἀ ψυχικοῖς *Animalibus*, quæ in idem ſic recidunt cum Βιωτικοῖς *Vitalibus*. Spiritualia autem, notione in illa, Doctrinam cœleſtem, Numini Adhæſionem, Gratiam internam, harúmque conſequentia tantùm dum indicant, Juriſdictionis alicujus apud homines Forenſis objecta fieri quomodo queunt? Quo tamen nomine paſſim, in Scriptis & Colloquiis, uti amarunt qui ſibi Juriſdictionem circa Sacra ardentiùs arrogarunt ſingularem; adeóque etiam Juriſdictioni à Principibus & Rebuſpublicis circa Curam Animarum, id eſt Perſonarum, eis permiſſæ, & Proventibus ſuis, & Dignitatibus, aliiſque, quæ planiſſimè in τοῖς βιωτικοῖς, ſeu ad communem qualemcunque vitæ rationem cum aliis cenſenda ſunt, *Spiritualium* vocamen tribuêre. Quaſi Titulus aliquis, Reditus aliquis ſacer, Munus ab hominibus ſimplicitèr impertitum, reverà atque in ſe eſſet πνευματικὸν ſeu *Spirituale*. Accedat occurrere in veteri federe חי ſimplex *vivere* pro eo quod eſt beatam, piam, etiam & ſempiternam ſeu futuri ſeculi adipiſci.

[a] *Levit.* 18, 5. *Cuſtodiatis*[a] *ſtatuta mea & judicia mea, quæ ſi fecerit homo* יחי בהם *vivet in eis* ſeu *per ea*. Alibi tantundem[b], unde etiam in Fedus Novum aliquoties idem memoratum[c]. Paraphraſtæ Chaldæi, loco citato, יחי בהון בחיי עלמא quod in Complutenſi, Regia, Fagiana verſionibus redditur *vivet in eis vitâ ſempiternâ*; ubi Judæi quidem Mauritanienſes ויתעיש בהם *& vivet in eis*. Sed Saadiæ adeóque Jaiana Arabica, ان يحي الحياة الدايمة *ut vivat vitam æternam*. Cevalerius MS. in Verſione Jonathanis, *vivet in eis vitam ſeculi*, juxta quod notat etiam Fagius, ad literam Chaldaica ſignificare; *unde poteſt*, inquit, *ad utrunque referri* ſeculum. Et *vivere in eis* ibi ſimpliciter dictum ſumi ſolet pro eo quod continetur in Vi-

[b] *Deuter.* 4, 1. *Ezekiel.* 20, 11.

[c] *Rom.* 10, 5. *Galat.* 3, 2.

ta

ta Naturæ, Vita Gratiæ, Vita Gloriæ[a]. Βιωτικὰ ita omnimodum inter homines Commercium, Mores, Actus inter se tam Sacros quam Profanos, Relationesque (quatenus horum aliquod omninò in jus vocari possit) comprehendunt. Adeóque—

[a] *Vide sis Iyranum ad Leviticum* 5,18.

Pag. 344. l. 33.

—adhibenda. Observatu dignum, etiam in scitis Magistrorum veterum, Christi ipsius tempori satis coævorum, reperiri de Rabbinatûs ambitione evitanda monitum expressissimum. Tribuitur Shemaiæ qui tempus circa idem floruit, Rabbinus ipse, qui cum Abtalione in Catena Talmudica[b] infernùs conjungitur. Scilicet, legitur in *Pirke Aboth*[c], שמעיה אהב את המלאכה ושניא את הרבנות ואל תתודע לרשות *Dixit* (dicere solebat) *Shemaiah, Dilige opus* (Operæ alicui unde vivas diligentiùs incumbe) *& odio habe Rabbinatum, & non sis familiaris nimium cum potentioribus.* Ubi Magistri de dignitatis ambitione nimiâ & regiminis publici desiderio, monitum sumunt. Obadias Bartenorius, התרחק מלגהוג שררה על הציבור *procul absis ab affectando imperium in Populum.* Paulus Fagius ibi; *non ambiendum esse Magisterium, quod istud non careat etiam suis molestiis, curis & periculis, unde & D. Jacobus monet in sua Canonica* (ad Judæos pariter ac Christianos simul ex Circumcisione scripta) *Nolite*[d] *plures magistri* Διδάσκαλοι *fieri, fratres mei.* Hugo Grotius illic, *ne quivis ambiat munus Doctoris, id est episcopi sic eminenter dicti,* ☞ משגיחים ☜. ☞ ראשים ☜. ἐν λόγοις. *Non quòd non praclara ea res sit, sed quod pauci sint pares.* Διδάσκαλοι, רבים *aut* מורים. Sic ille. Joannes Drusius[e] ad illud Shemaiæ, *Doctoratum odio habeto; vel Magisterium q. d. Magistri aut Doctoris titulum ne ambito: imò ne accipito, etiamsi offe-*

[b] *Cap.* 16. § 8.

[c] *Cap.* 1. § 1.

[d] *Cap.* 3, 1.

[e] *In Apophthegmatis.*

offeratur. Nam fere comitem habet faſtum & contemtionem aliorum. Erant autem hi gradus olim apud Judæos in frequenti uſu, tametſi longè maximum fateantur illum qui ſimplici nomine appellatur. Nam prudentiores ab his titulis abhorrebant, ſuis contenti nominibus. Et expreſſim tunc ad Rabbinatûs dignitatem diſcipulis interdictam verba Chriſti attinere, ſubjungit. *Huc*, inquit, *facit illud Chriſti de Phariſæis, Amant vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi. Vos autem ne vocemini Rabbi. Unius enim eſt Doctor veſter, nempè Chriſtus. Matth.* 23,7. Certè—

Pag. 353. l. 30.

—utuntur. Juxta quod etiam veteres dicere ſolebant eum qui, contra omnium exſpectationem, convaluerat, ἐξ Ἅιδου *ab Inferis* rediiſſe, & nos hodiéque **he was at deaths dooze.** τῷ ἀσθενεῖν—

Pag. 357. l. 29.

—*advocavit.* Et antiquiſſimus idem mos eſt apud Homerum, ubi Agamemnon, inter mortuorum umbras, Ulyſſi cædem ſuam miſeram narrans & facinora Clytemneſtræ, impudentiſſima ſeceſſit, inquit[a], ipſa,

[a] *Odyſſ.* Λ.

——οὐδέ μοι ἔτλη ἰόντι περ εἰς Ἄϊδαο
Χερσὶ καθ' ὀφθαλμὼς ἐλέειν σύν τε στόμ' ἐρεῖσαι·

Nec quidem voluit mihi eunti ad inferos, manibus oculos concludere atque os componere; ubi Euſtathius, Ἐχωρίσθη μου νόσφι ἡμομένη καὶ μὴ τὰ ὅσια ἐπ' ἐμοὶ πλήσασα, *Seceſſit à me nec juſta mihi* (ſic eunti) *peragens.* Etiam ipſe Deus O. M. ad Jacobum in Ægyptum deſcenſurum[b], *ego tecum in Ægyptum deſcendam* (unde Ebræis receptum[c], כל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם *quotieſcunque in exilium acti fuerint* ſeu *migraverint Iſraelitæ, Majeſtas Divina eos comitatur*) *& ego te inde reducem*

[b] *Geneſ.* 46,4.

[c] *R. Menahem Recanatenſis ibidem, alii.*

cem faciam & Joſeph ישית ידו על עיניך *ponet manum ſuam (manus ſuas) ſuper oculos tuos*, ubi in *Baal haturim* & in Bibliis Garaianis adnotatur, יעצים עיניך כשתמות הבטיחו שלא ימות בחיין *claudet oculos tuos*; *unde fiduciam ei dedit, Joſephum non moriturum illo ſuperſtite.* Et Aben Ezra, *Et ponet manus ſuper oculos tuos*; id eſt, במותך כי כן מנהג החיים עם המתים *In morte tua. Quoniam ita obtinuit mos inter vivos & mortuos.* Hugo Grotius; *quod ſugillare oculos dicunt Latini* (ut in antè notato è Nonio) *id officium parentibus morituris exhibebant liberi.* Videſis Joannem Druſium in Miſcellaneis[a]. Cæterùm—

[a] *Lib. 2. cap. 1.*

Pag. 366. l. 19.

—dubitatum eſt. Et in Juliani Auguſti Fragmento[b],

[b] *Part. 1. Pag. 548.*

Οὐδ' ὅσα νεπτερίων ὑπεδέξαλο φῦλα καμόντων
Τάρταρος.——

Neque quotquot infimorum excepit gentes Mortuorum Tartarus. Aliis—

Pag. 418. l. 20.

—*exuiſſe.* Sic Talmudici. Legitur quidem apud Alciatum (ubi de opificibus exiſtimationis vilioris, quales Ariſtoteli[c] dicuntur ζῶντες ἀπὸ τῆς χειρῶν, Χερνῆται & Βάναυσοι *Mannarii*, in Judiciaria collegia aut munera, ex eodem autore non admittendis loquitur) *Ejuſmodi*[d] *legem apud Hebræos quoque fuiſſe oſtenditur Eccleſiaſtici cap. XXXVIII. ubi de Pigmentariis, Pictoribus, Fuſoribus, Architectis, Fabris & Figulis verba faciens, In eccleſiam, inquit*[e]*, non tranſilient & ſuper cathedram judicis non ſedebunt.* Vulgata ibi, *Sine his omnibus non adificatur civitas. Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in eccleſiam non tranſilient. Super ſellam judicis non ſedebunt, & teſtamentum judicii non intelligent, neque palam facient diſciplinam & judicium.*

[c] *Politic. 3. cap. 3.*

[d] *Ad D. tit. de Verb. ſignific. l. 207.*

[e] *Commate 37 Lat. 43 Græc.*

Quod quidem Græcis Complutensibus, Regiis, aliis aliquot, consonum est. Ἀνὸ ἀυτῶν σὺν συνεδρίοις πολις ϗ ὑ προικίσουσιν, σὺδὲ ϖεισπτσουσιν. Καὶ ἐν βυλῇ λαοῦ ὑ ξυνεδρίοις, ϗ ἐν ἐκκλησίᾳ ὑχ' ὑφαλῦλαι. Ἐπὶ δίφρου δικαστῶν ὑ καθῦλαι, ϗ δξαδικεῖν κελεύει ὑ δξανεδρίοις, σὺδὲ μὴ ἐκφανῶσι δικαιοσύνλυ ϗ κρίμα. aliis in editionibus Græcis, nihilo de δίφρῳ δικαστῶ, *Judicis Sella*, reperto. Textus ibi satis incertus. Nec quidem aliud innuere videtur illic Syracides quàm oratoriè satis artifices ejusmodi, ex artificio, Judiciis nequaquam esse idoneos, quod etiam ex commate ibi ultimo eliciendum. Sanè judiciis inde arcendos illos fuisse, ut vult Alciatus, modò aliàs idonei essent (comparantur enim tantum cum Legis studiosis, ut multò præstantioribus; ipsis interim artificiis suis duntaxat deditis) non omninò liquet. Atque Talmudicæ doctrinæ, eo sensu, adversissimum est. Ex illa enim, nulla omninò ejusmodi habetur in Synedris adscisendis exceptio. Syrus quidem illic, ut cætera Græcæ & Latinæ versionis, habet ?? ܘܠܐ ܒܟܘܪܣܝ ܕܕܝܢܐ ܝܬܒ ܠܐ *nec super solium Judicum sedebunt*, uti & Arabs, ولا يجلسون على كرسي idem significans.

VI. At vero—

Pag. 421. l. 34.

—mutasse. Adeóque quod de Regibus in Synedria non cooptandis antè dicitur, ita videtur intelligendum, ut nec in Collegæ promiscui sive Magni sive Minorum, nec in Minorum sive Principis sive Patris locum, omninò adsciscendus esset Rex; idque ob dignitatem ejus summam; cum interim Synedrio Magno, ut Principem, quandóque eum legitimè præfuisse agno-

agnoſcant (quod generali cooptandorum nomine commodè non venit) ut videre eſt in eis quæ mox capite traduntur decimo ſexto[a] de ejuſdem Principum ſucceſſione, ubi & Saulis & Davidis ut Principum ejuſdem fit mentio. Et quod habent de Rege Iſraelis, ut à Rege domûs Davidicæ diſcriminato (nam domûs Davidicæ Reges & Judicare[b] ritè potuiſſe agnoſcunt) ſumendum eſt de Regibus illis Haſmonaicis, ſeu ex domu Levitica, non Davidica, qui circa annos 150 ante Chriſtum incepere. Scilicet ſub eis, nec antè, obortum eſt effatum illud Talmudicum de Rege Iſraelis nec Judicante nec Judicando, quod non ad alios ſeu veteres ex ſtirpe Judæ Reges omninò ſpectare volunt Magiſtri. Ideóque cum neminem in poteſtatem Judiciariam legitimè admitti vellent qui ipſe judiciis ſe non profiteretur cum aliis paritèr eſſe obnoxium (qua de re etiam inferiùs[c]) & cum viderent etiam Regem Haſmonaicum Judicio Synedrii Magni ſe imperioſè ſubtrahentem, pronunciatum illud de nec Judicante (legitimè) nec Judicando natum eſt, adeóque ſimul illud de nullo Regi ejuſmodi, juxta eorum ſcita, in Synedrio loco legitimo. Qua de re plura capite decimo quarto[d].

[a] §. 4 & 7.

[b] *Videſis cap. 10. §. 5.*

[c] *Cap. 10. §. 6.*

[d] §. 1.

Cap. X.

Pag. 459. l. ult.

—Socrates. Nec voluit Pythagoras quemquam[e], ἐν τῷ ὅρκῳ χρῆσθαι περιττῶς τοῖς τῶν Θεῶν ὀνόμασι, *in juramento temerè uti Deorum nominibus.* Atque de ſectariis ejus, Iamblichus[f], Θεῶν ὀνόμασι χρῆσθαι πολλῷ φειδοῖ ἐποιοῦντο, *Deorum nominibus* (in juramento) *parciſſimè utebantur.* Unde illa de religioſiſſima ſua ſuorúmque Jurisjurandi ut obſervatione ita & abſtinentiâ notatu digniſſima, apud eum, Hieroclem[g], alios. Etiam ex hiſce Paganorum ſcitis edo-

[e] *Julian. Orat. 7. pag. 439.*

[f] *De vita Pythagoræ cap. 28.*

[g] *In Carmina Pythagoræ pag. 29.*

ctus Julianus Augustus, impiè exagitans Mosis Decalogum (in quo illud de non sumendo Dei nomine ὃτι ματαίῳ *in vanum*) & pleraque ibi, utpote cuique familiaria & receptissima, tanto legislatore ac populo peculiari indigna esse prætexens, ποῖον, inquit[a], ἔθνος ἐστὶ θεὸς πρὸς θεῶν, ἔξω δὲ ἃ προσκυνήσεις θεοῖς ἑτέροις, καὶ τῆ μνήσθητι τῶν Σαββάτων, ὁ μὴ τὰς ἄλλας οἴεται χρῆναι φυλάττειν ἐντολὰς, ὡς ἂν τιμωρίας κεῖσθαι τοῖς παραβαίνουσι ἐνίοις μὲν σφοδροτέρας, ἐνίοις δὲ παπλησίας τῆ παρὰ Μωσεως νομοθετηθείσαις, ὅτι δὲ ὅπου φιλανθρωποτέρας, *Quænam gens est per Deos* (*modò hæc demseris, non adorabis Deos alios, & Memento Sabbatorum*) *quæ mandata cætera* (adeóque de nomine Dei in vanum non sumendo) *servanda non putet, adeo ut illa violantibus pœnæ constitutæ sint alibi quidem graviores, alibi verò similes eis quæ à Mosis lege constitutæ sunt, alicubi etiam humaniores.* Id genus——

[a] *Apud Cyrillum adversus Julian. lib. 5.*

Pag. 514. l. 27.

——discriminantur. Et satis respondent Juramentis jam dictis, genera illa in Jure Cæsareo[b] Tria, Voluntarium, Judiciale, Necessarium, quod Græcis[c] dicitur Ἐπακτὸς ὅρκος. *Jusjurandum adactum*, & οὐκ ἐγχώριος ἀλλ' ἀπὸ ξένης ἐπιγνώμης, *non vernaculum* (seu ex jure ordinario seu patrio) *sed aliunde adactum*, quale quidem *Juramentum Impositionis* Magistris dictum.

[b] *L. 1. D. tit. de Jurejurando.*

[c] *Hesychius, Suidas, Zenobius in* Ἐπακτός.

Pag. 524. l. 9.

——obvia. Jure quidem Cæsareo scimus expressim inhiberi, Ne quis in sua causa judicet vel jus sibi dicat; qua de re titulus est & Lex unica in utroque Codice[d], in Basilica[e] etiam recepta & observari solita. In MS. meo Codice Theodosiano legitur *ad Bassum ppo* (puto pro *præfectum Prætorio*) pro eo quod est in editis, *ad Gracum*

[d] *C. Theodos. lib. 2. tit. 2. C. Justinian. lib. 3. tit. 5.*

[e] *Lib. 7. tit. 3. § 32.*

cum & in Juſtinianeo *ad Gracchum.* Item poſterior Legis pars illic, *Cùm enim omnibus in ſe propriam dicendi facultatem jura ſummoverint, iniquum admodum eſt, licentiam ſententiæ dandæ tribuere. Data Kal. Decemb. Valente & Valentiniano Auguſtis Conſulibus.*

IV. In cauſis—

Pag. 585. l. 5.

—conſonum, fundatum eſt ſcito illo veteri Athenienſium, nempe, ubi paria utrinque ſuffragia eſſent[a], τὸν τῆς Ἀθηνᾶς ψῆφον ὑπὲρ τοῦ διῶξαι ὀφλέσειν μέλλοντι, ἀπολύειν ἄμφω τῆς αἰτίας· καὶ τὸν ἐπαγόντα τῆς καλημερίας, καὶ δοκεῖν εἶναι Συκοφάντης, τὸν δέ, ὡς εἰκὸς δοκεῖν ἔτοιμον εἶναι τῷ πονηρεύεσθαι, *adjectum Minervæ Suffragium ei qui in judicium deductus eſſet, utrunque ſatis liberare, adeóque tam eum qui crimen intulerat, ab calumniæ ſuſpicione, quàm eum qui accuſatus fuerat ab objecto crimine)* nihilominùs——

[a] *Julianus Orat. 3. pag. 213.*

Pag. 628. l. 3.

Ita quidem res ſe habuit ſi benè quod de Migrationibus occurrit mihi intellectum. Sed verò in *Zemach* David[b], legitur, סנהדרין גלתה מירושלם ליבנה ארבעים שנה קודם חרבן הבית בשנה תשפה ושם תקן שמואל ברכות המינים לפני רבן גמליאל הזקן כראיתא בפרק דסנהדרין אשר בעת ההיא נפתחו דלתות ההיכל מעצמן ועיר בהן יוחנן בן כהאיתא בזבא פרק טרף *Synedrium* (Magnum) *migravit ex Hieroſolymis in Jabnen annis ante excidium Templi* 40, *in anno* (Millenarii quarti) 785; *& ibi ordinavit Samuel* (Hakaton ſeu Minor dici ſolitus) *Precandi formulam adverſus hæreticos coram Rabban Gamaliele Seniore, prout dicitur in tituli Sanhedrin Capite primo, quando ſcilicet ſponte apertæ ſunt Portæ Templi, quas increpavit Rabban Jochanan &c.* (ita enim ſonat; de Rabban Jochanan ſeu Johanne Ben Zacai dictum,

[b] *Part. 1. Millenarii 4, anno 715.*

non, ut in verſione Ganzii edita, *atque inter eas periit Rabban Johannes) ut dicitur, capite Tereph, tituli Jomæ*[a]. Ibi quidem legitur, תל׳ ארכעים שנה קודם חורבן חבית לא היה נורל עולה ביסין ולא היה לשון של זהורית כלבין ולא היה ור תוזדרו דולק ודיו מלחות שחיבל מאליהן עד שנער בהן רבן יוחנן בן זכאי אמר לו היכל היכל מפני מה אתה מבעית עצמך יודע אני בך שסופך עתיד ליחרב וכבר נתנבא עליך זכריה בן עדוא פתח לבנון ולתיך ותאכל אש בארזיך אמר רבי יצחק בן טבלאי למה נקרא שמו לבנון שמלבין עוונותיהן של ישראל וגו׳ *Tradunt Rabbini noſtri; Quadraginta annis ante excidium Templi ſors non aſcendebat in dextera* (Segenis ſcilicet ſeu Pontificis Vicarii in ritu illo Sortium binorum Hircorum[b], die Expiationum ſolenni) *nec lingula* ſeu *particula coccini* (ad frontem Hirci apopompæi apponi ſolita, quæ & veluti ſponte ad oſtium templi albeſcere credebatur, velut in ſignum ſingulare remiſſionis peccatorum populi[c]) *albeſcebat, nec candela veſpertina accendebatur, & Portæ templi ſponte ſunt apertæ* (expreſſim ea de re Tacitus[d], *Expaſſa repentè Delubri fores*) *uſque dum increparet eas Rabban Jochanan Ben Zecai, dicens ad Templum; Templum, Templum, cur adeò feſtinas? ego de te ſatis ſcio, finem tuum excidio adventurum. Et olim de te prophetavit Zacariah, filius Iddo*[e], *Aperì fores tuas, ô Lebanon, ut devoret ignis cedros tuas. Dixit Rabbi Iſaac Ben Tablai, Quare vocatur nomen ejus Lebanon? quoniam albas reddit* (delet) *iniquitates Iſraël &c.* Lebanon quidem illic alibíque[f] apud prophetas intelligi ſolet pro Templo etiam & Hieroſolymis ipſis & quandoque pro Terra Iſraelis. Ob excellentiam ſcilicet eminentiámque montis ſic notiſſimi dicti & ſtructurarum Hieroſolymis cedrinarum quæ inde ſunt allatæ, ſic nomen aiunt maximè eſſe tributum. Cæterùm quantum ad Migrationem Synedrii tunc in Jabnen,

[a] *Tit.* Joma *Cap.* 4. *Talm. Babylon. fol.* 39, 2.

[b] *Levit.* 16, 8.

[c] *Tit.* Roſh Haſhenah *cap.* 4. *fol.* 31, 2.

[d] *Hiſtor.* 5.

[e] *Cap.* 11, 1.

[f] *Ezekiel.* 17. 3. *Habacuc.* 2, 17. *vide illic Theodoret. & Hieronymum & D. Kimchium.*

Jabnen, neque loco memorato nec alibi quicquam mihi hactenus compertum quo satis innitatur illud Ganzii. Legitur quidem in capite *Sanhedrin* citato[a], תנו רבנן משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ואף עפ"כ היו משתמשין בבת קול. פעם אחת היו מסבין בעליית בית גוריה בירחו ונתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חכמים את עיניהם בהילל הזקן וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו תלמידו של עזרא שיב פעם אחת היו מסבין בעליה ביבנה ונתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חכמים את עיניהם בשמיאל הקטן וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו טלפידו של הילל *Tradunt Rabbini nostri; post mortem posteriorum prophetarum, Haggæi, Zachariæ, Malaciæ, ablatum esse Spiritum Sanctum ab Israele. Attamen, licet ita fuerit, Filiâ Vocis instrui solebant. Evenit ut accumberent* (sapientes) *in cœnaculo domus Goriæ Hierichunte, cum veniebat ad illos Filia Vocis è cœlo hujusmodi; adest hic quidam qui dignus est super quem quiesceret Majestas divina* (quo nomine etiam Spiritum Sanctum indigetant[b]) *sicut Moses Magister noster. Sed seculum suum eo non est dignum. Inde conjecerunt oculos suos Sapientes in Hillelem Seniorem, cujus post mortem dicebant* (dicere solebant) *super eum, ubi pius, ubi mansuetus Discipulus Ezræ?* (Disciplinæ ejus sequax) *Alio quoque tempore, accumbebant in cœnaculo Fabniæ, & data est eis Filia Vocis è cœlo; huic quidam adest qui dignus est in quem quiescat Majestas divina. Sed seculum ejus indignum est. Tunc conjecerunt Sapientes oculos suos in Samuelem Minorem* (קטן ita significare potest; & alibi vocatur idem הפיקולי quasi *Piccioli*, quod tamen explicatur per קוטין *Gossypium*) *post cujus mortem dixerunt super eum; ubi pius, ubi mansuetus, Discipulus Hille-*

[a] *Talm. Babylon. fol. 11. 1.*

[b] *Videsis Joannem Cochium in Excerptis è Gemara Babylon. ad tit. Sanhedrin cap. 1. pag. 157.*

[c] *Gloss. ad tit. Beracoth Talm. Babylon. cap. 4. fol. 282.*

Hillelis? Hîc quidem Sapientum conventus habetur & Hierichunte & Jabniæ, atque in hoc fuiſſe planè videtur tunc Samuel ille, ubi forſan[a] coram Rabban Gamaliele primo, Synedrii Magni Hieroſolymis tunc Principe (de quo reliquíſque ejuſmodi, capite agitur decimo ſexto) id eſt Gamalielis auſpiciis compoſuit Precationem illam in Hæreticos publicè adhibendam, ברכת המינים dictam, in qua poſcebatur à Numine לאבר המינים *perdere Hæreticos*, uti & memorat Maimonides[b], cujus in exemplaribus vetuſtioribus uti & in locis aliquot מינים τὸ uſurpatur pro Chriſtianis, qui tunc temporis haud parùm inter eos vigere cœperunt. Sed tum in loco ejus illo editionis cum *Ceſeph Miſna* tum in Talmude ipſo Babylonio[c], expuncto מינים, ſubſtituitur האפקורוסין *Epicuroſin.* Vocem enim (ut rectè Buxtorfius) המינים *uſurpare recentiores renuunt, quia innotuit abundè, eâ Chriſtianos intelligi?* Voces illæ in idem quaſi recidunt, id eſt, in eos qui Fundamentum Legis ejúſque, quæ faciant Judæi, conſequentia ipſis negant. Illud הפקורוסין in Talmude aliquoties lectum, velut ab Epicuro Græcorum & Latinorum à Judæis receptum plerunque admittitur, uti & אפיקורוס Epicurus ſingulariter, atque & אפיקורוס נכרי *Epicurum extraneum*, pro Chriſtiano, habent[d] & אפיקורוס ישראל *Epicurum Iſrael* pro Judæo, inter ſuos, hæretico. Cæterùm viri inter eos doctiſſimi originem aliam ſequentes derivant à verbo Syro & Talmudico פקר *Pekar* quod & *omnia proſtituere* & *profana facere*, & *doctrinam erroneam docere* ſignificat. Maimonides[e], המלת האפקירוס היא ארמית עיוונה מי שמפקר ומבזה את התורה וגו׳ *vox Epicurus eſt Syriaca, & eum ſignificat, qui rejectaneam facit & vilipendit Legem*, ubi rem pluribus explicat. Unde & פקר pro errare, Hæreticum eſſe apud Talmudicos veteres, uti &

[a] *Vide Gemar. Babylon. ad tit.* Beracoth *cap.*4. *fol.*28,2.

[b] *Tract.* Tephila Webarceth Cohenin. *cap.*1. §.1.

[c] *Videſis J. Buxtorf. Lexic. Talmudic. col.*4. 194.

[d] *Talm. Babylon. ad tit.* Sanhedrin *cap.*4. *fol.*38,2.

[e] *In* Miſnaioth *tit.* Sanhedrin *cap.*10. §.1.

& optimè notavit Joannes Buxtorfius[a]. Jam verò ex antè allatis, loquitur Ganzius quasi tunc temporis (id est ante excidium Templi, migrâsset Synedrium Magnum ex Hierosolymis Jabniam. Cæterum nondum ejusmodi quid apud veteres legi, licet dubitari puto nequeat quin fuerit tunc Synedrium etiam Jabniæ Urbicum, nec interim Magnum, quod hactenus non ex Hierosolymis migraverat. Et tempus hoc R. Samuelis & Rabban Gamalielis senioris ad annos aliquot ante excidium Templi planè attinet[b]. Atque Sapientes Jabnienses sic memoratos in Talmude, pro Synedris Synedrii Urbici ibi aliisve, nullatenus pro Synedris Magnis, quasi illuc se tunc contulissent, opinor sumendos.

[a] *Lexico Talmudico col.* 1793.

[b] Sepher Juchasin *fol.* 21, 1 *&c. & fol.* 69, 1.

Pag. 685. l. 28.

—*Synedrio.* De nominibus heic Hillel & Samai, consulas Joannem Drusium[c]. Quintum——

[c] *Observat.* 11. *cap.* 23.

Pag. 695. l. 21.

—induebat: Longævi videntur Principes illi. Patriarcharum etiam nomine insignes. Nec quidem videtur dubitandum quin Hillel ille qui numerum suprà occupat decimum quartum, seu enneadecaeteridis Judaicæ autor, is ipse fuerit quem Julianus Augustus appellat[d], ☞ ἀδελφὸν Ἴουλον ☞ ἀιδεσιμώταλον Πατριάρχλω, *Fratrem Julum* (in quam vocem ut molliorem ac Græcis notam degeneraſſe puto, ut fit, Hillelem) *Patriarcham illum veneratione dignissimum*; ubi Ἰουδαίων τῷ Κοινῷ, *Judæorum Communi*, universis eorum, interdicit, ut alii postmodum[e] Imperatores, Coronarii auri, quod exigere soliti sunt Patriarchæ illi seu Principes, solutione. Postremum autem in Catena, seu Gamalielem Hillelis filium eundem fuisse existimo, cum Gamalielo, cui ab Honorio & Theo-

[d] *Epist.* 25.

[e] *L.* 14, 17 & 29. *Tit. B. lib.* 16. *C. Theodos. & l.* 17. *tit. cod. C. Justinianea.*

dosio juniore Augustis, anno Christi 415, demti sunt
[a] C. Theodos. ibid. l. 22. codicilli[a] *honorariæ præfecturæ: ita ut in eo sit honore, in quo ante præfecturam fuerat; ac deinceps nullas condi faciat Synagogas.* Neque alius, puto, is cujus meminit Marcellus Empiricus[b]; *Ad splenem remedium singulare quod de experimentis probatis, Gamalielus Patriarcha proximè ostendit sic, Lapidis Asii unciam unam, semis visci quercini &c.* Neque diversos Gamalielos hosce fuisse rectè censet Claudius Salmasius[c] ad Vopiscum, ubi vir summus qui antè ad eundem scripsit ne quidem pro Judæo, sed Pagano, illum Marcelli fidentiùs sumserat. De Synedriis autem——

[b] De Medicamentis cap. 23.

[c] Pag. 454, 5.

Typos

Typos sic corrige.

Pag.	Lin.	
9	3	fuisse
14	14	*aliquot* &c. Quoniam autem—
15	33	הרי אלו
27	11	Excifroni
62	13	Tawasius Persa
Ibid.	14	وكان
Ibid.	16	اسرايل
77	21	paraphrastæ
86	7	liceat, in monimentis Romanorum, Prætoris Peregrini, ipsius muneri coæva, mentio—
94	7	*dele* collecta
96	6	*quæ est ex adverso Sarah*,
100	27	facerent, Intervenientis—
103	17	Ben Dior subjuncta
104	19	*dele* ut etiam inferiùs explicatur
144	21	item de—
147	28	Cornelius Bert.—
163	16	*Domum Judicii*
176	31	Cornelius Bert.—
179	12	callentis ope, Latinè
181	22	mentione
187	10	*Civitatulæ.*
230	13	שיחתך דין ביא (MS. Arundellianus ibi באחר עשר ביחתר)

Pag.	Lin.	
Ibid.	32	*dele* qui
249	20	Principi Secundi
Ibid.		Reliqui
269	in Marg.	*cap.*27.
273	19	סמיחת הזקנים
275	20	ordinari poſſent
288	34	להם לדון דיני
290	30	conferri nequiret
296	11	טיברום
312	11	ἐξηγηται
Ib.	25	ipſis rituum Judæorum
313	25	varietate) apud Mahumedanos, ut–
Ib.	29	ei jungi ſed
325	2	in textu) dum
327	17	*dele* eſſet
349	2	tum extra
373	14	Sacerdote
Ibid.	16	cultûs Vituli, Fratres
382	31	reperitur, ſpectat, qua
385	3	conſtituendis
398	23	nuncupâſſe, utpote
400	ult.	ſtudium, exiſtimaverit, eum
404	3	plus minus viginti quinque) quo
414	in Marg.	Shalſheleth
415	8	עושר
421	12	לא מלך
422	6	Dilatio Sententiæ
431	34	conſenſum eſt
614	13	Theodotionis
625	29	*Tiberiadem.*
659	26	Hiſpanienſes

Pag.

Pag. Lin.

731 10 [illegible] Illud S. Basilius

Nonne qui apud Corinthios patris uxorem habebat &c. non solùm ipse traditur Satanæ ad interitum carnis &c. ἀλλὰ καὶ πᾶσα ὑμῶν ἡ ἐκκλησία, ἐπεὶ μὴ ἐπεξῆλθε τῷ ἁμαρτήματι, ἐκείνοις προσβάλλει τοῖς ἐγκλήμασι, *Sed simul Ecclesia itidem* (illic) *universa, quod in facinus illud* (pro temporis disciplina) *non animadverterat, ejusmodi se facit accusationibus obnoxium?* Ii simul omnes—

ad Ethica, seu περὶ κρίματος Θεοῦ. Tom. 2. pag. 401.

732 19 *Lege* —oriuntur. Etiam Basilius[b] sermonem habet asceticum seu commonitorium περὶ ἀποταγῆς βίου καὶ πλειώσεως πολυμαθίας, quod vertitur *de Abdicatione sive renuntiatione seculi istius & Spirituali perfectione, & de Abdicatione rerum,* Βίου *Vitæ,* seu commercii communis & consuetudinis humanæ etiam in Christianismo. Unde & Monachatus dici solet Mors civilis, licet interim εἰσὶ Ἀσκητικὸς & Μοναχικός. Ita, pro subjectæ materiæ varietate, aliter atque aliter adhiberi

[b] Tom. 2. pag. 370.

Pag.	Lin.	
		ſonitum ὁ Βίος· quo quidem, ex origine ſui & uſu receptiſſimo, ſtatus uniuſcujuſque omnigenus, tam quà Sacra quàm Profana adeóque qualiacunque forenſia reſpicit, deſignatur. Sed planè τὰ Βιωτικὰ—
732	25	Dicæarchi τῆς
Ibid.	29	univerſa ſpectant, tam

Sunt Typorum menda alia quæ lectori non impari corrigere difficilius non erit quàm advertere.

FINIS.